

คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ที่ ๔๗ /๒๕๔๙

เรื่อง ห้ามการสั่งหรือนำสิ่งพิมพ์เข้ามาในราชอาณาจักร

ด้วยปรากฏว่า สิ่งพิมพ์จากต่างประเทศ ชื่อ “The King Never Smiles” โดยมาข้อความ
อันอาจจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยศิลธรรมอันดีของประชาชน

ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔
มาตรา ๘ ห้ามการสั่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งสิ่งพิมพ์ซึ่งดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ ตั้งแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุบัญญາเป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๔๙

ผลตำรวจนครบาล
(โกวิท วัฒนา)

ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล
เจ้าหน้าที่การพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร

“ห้าม”

มกราคม ๒๕๔๙

คำนำ "กษัตริย์ไม่เคยยิ้ม" จาก นายสิน แซ็จวิ

(ห้ามนำงานเขียนนี้ไปทำการตัดแปลงแก้ไขใหม่และไม่อ้างอิงแหล่งที่มา แล้วนำไปเผยแพร่ หรือ Plagiarism)

เนื่องจากหนังสือ The King Never Smiles เขียนโดย Paul M. Handley เป็นหนังสือต้องห้ามในประเทศไทย ดังนั้นผู้แปลจึงทำการแปล เพื่อเป็นการແລກเบลี่ยนความรู้ และเป็นการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์และการเมืองไทยในอีกแง่มุมหนึ่ง ซึ่งผู้แปลหวังว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับชาวไทยทั่วไปที่ไม่มีโอกาสได้อ่าน ต้นฉบับภาษาอังกฤษ

หนังสือเล่มนี้ เปรียบเหมือนกระจาดที่ใสสะอาด สะท้อนให้เห็นระบบการเมืองที่มีกษัตริย์อยู่เบื้องหลังการปกครองประเทศไทย หนังสือได้บ่งบอกถึงการสร้างภาพพจน์ให้กษัตริย์เป็นเหมือนพระเจ้า ย้อนหลังไปถึงสมัยอาณาจักรลุขโขทัย ที่ใช้ลักษณะความเชื่อทางด้านวัฒนธรรมและศาสนา มาจากเมืองชาติที่มีประเพณีในประเทศไทย ที่มีการร่ายรำและการสถาปนาราชวงศ์ และสร้างพื้นฐานทางอำนาจ ให้กับสถาบันกษัตริย์มาเป็นเวลาหลายร้อยปีจนถึงปัจจุบันนี้ อีกทั้งหนังสือเล่มนี้เขียนโดยชาวต่างชาติที่มีประสบการณ์ในประเทศไทยหลายปี จึงถือได้ว่าเป็นงานเขียนที่มีมุมมองเป็นกลาง และปราศจากการครอบงำทางความคิด ซึ่งโดยส่วนมากแล้ว การเขียนหรือการกล่าวถึงสถาบันกษัตริย์ในประเทศไทย เป็นการเขียนในทางบวกหรือโฆษณาชวนเชื่อแต่เพียงฝ่ายเดียว หากมีการเขียนที่ผิดแผกแตกต่างไปแล้วรวมทั้งในทางลบ หรือมีการวิพากษ์วิจารณ์ตามเหตุผลและความเป็นจริง จะถูกตอบรับด้วยกวนามาหยาดหื่นๆ ซึ่งมีผลลงโทษที่น่ากลัว และสร้างความเสียหายต่อครอบครัวของผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย

การแปลเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ ต้องการที่จะหลีกเลี่ยงการใช้คำราศีพทที่ไม่จำเป็น และอยู่บนพื้นฐานภาษาไทยอย่างสามัญชนทั่วไป เพื่อเป็นการคงรูปภาษาอังกฤษ ต้นฉบับ ซึ่งไม่มีการใช้คำศัพท์ที่ยกย่องศักดินา

การที่ใช้ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยว่า กษัตริย์ไม่เคยยิ้ม ก็ เพราะสาเหตุดังต่อไปนี้คือ

1. เป็นการแปลภาษาไทยอย่างตรงตัว และสมเหตุสมผล ง่ายต่อความเข้าใจ

2. กษัตริย์ไม่เคยยิ้ม เป็นคำอุปมาหรือ Metaphor โดยที่ผู้แต่งคือ Paul M. Handley ได้ให้เหตุผลเอาไว้ว่า การที่หนังสือมีชื่อเรื่องว่า The King Never Smiles หรือ กษัตริย์ไม่เคยยิ้ม ก็เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่า กษัตริย์ไทยพยายามหลีกเลี่ยงการยิ้ม ดังที่เห็นจากภาพถ่ายครึ่งตัวอย่างเป็นทางการส่วนมาก (portrait) เพื่อที่สร้างภาพพจน์ตนเองให้ดูสุขุมนิ่งคล้ายเช่น พระโพธิสัตว์ หรือพระพุทธเจ้าที่ชาวไทยต่างเชื่อถือเคารพและบูชาตามวิถีทางศาสนาพุทธ (ดูอ้างอิง)

หนังสือเล่มนี้ มีประเด็นในการเขียน (Thesis Statement) หลักอยู่ 2 ประเด็นคือ (ดูอ้างอิง)

1. เป็นเวลากว่าหากสิบปีที่ สถาบันกษัตริย์สนับสนุนให้ทหารทำการปฏิวัติล้มล้าง รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน

2. กษัตริย์ ภูมิพล ได้ใช้กุศโลบายทางวัฒนธรรม ประเพณีไทย สร้างความนิยมแก่ประชาชนไทย

เพื่อกอบกู้อำนาจของสถาบันกษัตริย์ของตนเองคืนมา (หรือที่เรียกว่าอย่างไทยๆว่า ระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข)

ดัง นั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้อ่านที่จะต้องร่องจากเนื้อหาของหนังสือทั้งหมด รวมทั้งควรอ่าน NOTES/INDEX หน้าหลังๆของหนังสือที่มีข้อมูลอ้างอิงต่างๆ เพื่อพิจารณาถูกว่าเหตุผลและเนื้อหาที่ผู้เขียนคือ Paul Handley เขียนพิสูจน์ประเด็นทั้งสองได้อย่างชัดเจนแค่ไหน

ด้วยความจริงใจ

นายลิน แซ็จว์

C.A., U.S.A.

อ้างอิง จาก Paul Handley ได้ซึ่งในจดหมายตอบงานเขียนวิจารณ์หนังสือนี้ถึง Grant Evans ด้วยหัวข้อว่า "Nuanced Views of the King" ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือ Far Eastern Economic Review ฉบับเดือนพฤษจิกายน ค.ศ. 2006

ผู้แปล นายลิน แซ็จว์ เป็นนามปากกาของชาวอเมริกันที่เคยอาศัยอยู่ในประเทศไทย และได้เห็นเหตุการณ์การฟื้นฟูนักศึกษาประชาชนอย่างป่าเถื่อนในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 หลังจากนั้นก็ได้ทำงานหลายอย่างในประเทศไทย รวมทั้งเคยเป็นครูสอนหนังสือ(องค์การConsortium)ที่ศูนย์ผู้อพยพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

กษัตริย์ไม่เคยยิ้ม/The King Never Smiles:

A Biography of Thailand's Bhumibol Adulyadej เขียนโดย Paul M. Handley
(ภาษาไทยโดย นายสิน แซจว)

Thailand's Bhumibol Adulyadej, the only king ever born in the United States, came to the throne of his country in 1946 and is now the world's longest-serving monarch. The King Never Smiles, the first independent biography of Thailand's monarch, tells the unexpected story of Bhumibol's life and sixty-year rule—how a Western-raised boy came to be seen by his people as a living Buddha, and how a king widely seen as benevolent and apolitical could in fact be so deeply political and autocratic.

กษัตริย์ไทยชื่อว่า ภูมิพล อดุลยเดช เป็นกษัตริย์คนแรกที่เกิดในประเทศไทย ขึ้นครองราชย์ เมื่อปี ค.ศ. 1946 หรือ พ.ศ. 2489 และเป็นกษัตริย์ที่ทรงราชย์ยาวนานที่สุดในปัจจุบัน หนังสือ The King Never Smiles(กษัตริย์ไม่เคยยิ้ม) เป็นเรื่องราวชีวประวัติของราชวงศ์ไทยที่ไม่คาดหมายได้ ในระยะเวลาหลังสืบปีของการครองราชย์ของภูมิพล จากเด็กที่เติบโตขึ้นในโลกตะวันตก กลายเป็นตั้งพระพุทธเจ้าในสายตาของชาวบ้านทั่วไป ดูเหมือนเป็นกษัตริย์ที่มีความใจดีเกือบถูก ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง แต่ในความเป็นจริงนั้นมีความเกี่ยวเนื่องกับการเมืองอย่างลึกซึ้งและมีอำนาจ ในการปกครองประเทศเหนือลิ่งได้ทั่งมวล

Paul Handley provides an extensively researched, factual account of the king's youth and personal development, ascent to the throne, skillful political maneuverings, and attempt to shape Thailand as a Buddhist kingdom. Handley takes full note of Bhumibol's achievements in art, in sports and jazz, and he credits the king's lifelong dedication to rural development and the livelihoods of his poorest subjects. But, looking beyond the widely accepted image of the king as egalitarian and virtuous, Handley portrays an anti-democratic monarch who, together with allies in big business and the corrupt Thai military, has protected a centuries-old, barely modified feudal dynasty.

poll แยนดลีย์ ได้นำเอาผลการวิจัยค้นคว้าที่ต่อเนื่อง รากฐานความเป็นจริงของกษัตริย์ ตั้งแต่ เยาววัย ลักษณะวิถีที่เติบโต จนขึ้นครองราชย์ ความสามารถในการดำเนินการด้านการเมือง และความพยายามที่เปลี่ยนรูปโฉมประเทศไทยให้เป็นเมืองพุทธศาสนา แยนดลีย์ได้เขียนถึง ความสำเร็จของกษัตริย์ภูมิพลในด้านศิลป การกีฬา และดนตรีแจส และขยายให้ครอบคลุม ไทยที่อุทิศชีวิตให้กับการพัฒนาด้านชนบทและความ ยากจน แต่หากมองให้ลึกเข้าไป แยนดลีย์ได้เขียน พรรณาไว้ว่ากลับถอยเป็นกษัตริย์ที่ทำการต่อต้าน ประชาธิปไตย ผู้ซึ่งทำการรวมหัวกับนายทุน นักธุรกิจระดับใหญ่ๆ และบรรดาขุนพลทหารที่โกงกินชาติบ้านเมือง เพื่อช่วยกันปกป้องสถาบัน กษัตริย์โบราณที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมานานหลายร้อยปี

When at nineteen Bhumibol assumed the throne, the Thai monarchy had been stripped of power and prestige. Over the ensuing decades, Bhumibol became the paramount political actor in the kingdom, silencing critics while winning the hearts and minds of his people. The book details this process and depicts Thailand's unique constitutional monarch—his life, his thinking, and his ruling philosophy.

เมื่อ กษัตริย์ภูมิพลขึ้นครองราชย์ต่อนอายุสิบเก้าปี เป็นช่วงระหว่างที่ราชวงศ์ถูกกลดอำนาจและลดการมีคักดีครึ่ไปแล้ว ภายในช่วงทศวรรษที่ผ่านมากษัตริย์ภูมิพลกล้ายเป็นตัวละครเอกในด้านการเมืองใน ประเทศไทย โดยไม่ให้มีผู้ใดมีปากเสียงวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆได้เลย ในขณะเดียวกันนั้นก็สร้างความเชื่อถือต่างๆ เพื่อชนะใจของมวลชน ชาวไทย หนังสือ เล่มนี้บ่งบอกรายละเอียดและแสดงให้เห็นถึงประเทศไทยที่มีการปกครองโดยมีพระ มหากษัตริย์เป็นประมุขที่ไม่เหมือนใคร และเชียนถึงชีวิต ความนีกคิด และปรัชญาในการปกครองประเทศไทย

Paul M. Handley is a freelance journalist who lived and worked as a foreign correspondent in Asia for more than twenty years, including thirteen in Thailand.

พอล แฮนดลีย์ เป็นนักหนังสือพิมพ์อิสระ อาศัยและทำงานเป็นผู้ลือข่าวต่างประเทศในเอเชียมานานกว่าห้าสิบปี รวมทั้งสิบสามปีในประเทศไทย

ลั่งชื้อหรืออ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ The King Never Smiles

กษัตริย์ไม่เคยยิ้ม/The King Never Smiles บทนำ (Introduction: หน้าที่ 1-11)

เขียนโดย Paul M Handley จัดพิมพ์จำหน่ายโดย Yale University Press

ตลอดความภาษาไทยโดย นายสิน แซ็ชิว (Copyright © 2007)

(ห้ามนำงานเขียนนี้ไปทำการตัดแปลงแก้ไขใหม่และไม่อ้างอิงแหล่งที่มา แล้วนำไปเผยแพร่หรือ Plagiarism)

ภาพ ที่ดูฝา茂ว เสียงที่ฟังไม่ชัดเจน ดูแล้วทำให้นึกถึงโทรทัศน์เมื่อสิบปีก่อน เป็นภาพชายสองคนหมอบกราบบนพื้นพระหน้า คนหนึ่งใส่เสื้อผ้า羽衣袴ไม่สวยงามหรือสีครามแบบชุดชาวนา อีกคนหนึ่งใส่ชุดสูทเลื่อนอกอย่างนักธุรกิจ ทั้งสองคนนั่งพับเพียบเหมือนอย่างกับคนว่าอนสอนจ่าย ทั้งสองคนหมายหน้าจ้องมองดูบุคคลที่นั่งตรงหน้าอยู่บนเก้าอี้น้ำมีปิดทอง

ด้วย บริพารหมอบราบหน้าข้าง บุคคลที่นั่งอยู่กล่าวกับชายทั้งสองด้วยน้ำเสียงที่อยู่ในลำคอ เสียงนั้นดังฟังชัด สุขุมเหมือนดังผู้ที่เป็นพ่อ เป็นน้ำเสียงที่หนักแน่นดังคำบัญชา ตำแหน่งลูกๆ ที่ เอาแต่ทะเละกัน จนต้องออกมากล่าวทักเตือนกันต่อหน้าสาธารณะ

ชาย ทั้งสองนั้น หาใช่พี่น้องหรือลูกหลานไม่ ความผิดนั้นก็คงจะไม่น้อยนัก คนที่ใส่สูทชุดเลือน กองนั้นคือนายกรัฐมนตรีคนใหม่ของประเทศไทย นายพลสี่ดาวจอมโกรกินทุจริตที่ซื่อว่า พลเอกสุจินดา คราประยูร อีกคนหนึ่งเป็นนักการเมืองที่ทำตัวเป็นฤษฎีสม lokale ชื่อว่า นายจำลอง ศรีเมืองผู้นำฝูงชนเดินขบวนประท้วงสุจินดา มหาลายอาทิตย์แล้ว เมื่อสองวันที่ผ่านมา คือวันที่ 18 พฤษภาคม 2535 สุจินดาได้ลั่งการให้ทหารระดมยิงปืนกรัดใส่ผู้เดินขบวน จนมีผู้คนบาดเจ็บ และล้มตายไปเป็นจำนวนมากหลายร้อยคน ในขณะเดียวกันนั้น กองกำลังทหารของสุจินดาได้เคลื่อนกำลังเข้าไปล้อมมหาวิทยาลัย ที่มีนักศึกษาจำนวนหลายพันคนรวมตัวกันลูกขี้นประจำหน้า ทั้งสองฝ่ายดูเหมือนจะไม่มีสัญญาณที่จะยอมลดละศอกกัน

ชาย ส่องคนนั้นนั่งพับเพียบเคียงข้างกัน ก้มลงกราบผู้ที่มีลักษณะคล้ายกับผู้เป็นพ่อที่นั่งอยู่ตรงกลาง ผู้ซึ่งไม่มีตำแหน่งหน้าที่ในด้านการเมือง และไม่มีอำนาจบัญชาการทหาร บุคคลผู้นั้นคือภูมิพล อดุลยเดช กษัตริย์องค์ที่เก้าของราชวงศ์จักรี บุคคลที่ไม่มีใครรู้จักนักก่อนประเทศไทย ผู้นั่งฉลองราชบัลลังก์มาแล้วถึง 46 ปี และในไม่ช้านี้ก็จะได้รับตำแหน่งเป็นกษัตริย์ที่ครองราชย์ได้ยาวนานที่สุดในโลก

ขณะ ที่โทรทัศน์บันทึกภาพเหตุการณ์เหล่านี้ กษัตริย์ภูมิพล กล่าวทักเตือนสุจินดา และจำลอง ที่ปล่อยให้โทสะและความเห็นแก่ตัวออกมากแก้แค้นกัน มันเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบและความรักชาติที่จะต้องยุติเลิกรากันไป ก่อนที่ประเทศชาติจะถูกทำลายให้ล้มจม

เสียง ที่ตะกูกตะกักฟังไม่เหมือนคำสั่งหรือเรียกร้องอะไร แต่ว่าภายในไม่กี่ชั่วโมงความรุนแรงก็สงบ บรรดาทหารและผู้เดินขบวนต่างเดินทางกลับบ้าน อีกทั้งสุจินดา และจำลอง ต่างถอนตัวออกจากวงการเมือง หนังสือพิมพ์ Washington Post ได้พำนักหัวข่าวในวันรุ่งขึ้นอย่างน่าเชื่อชม ว่า "โครงการล้มภาพพจน์นี้ไปได้ เมื่อทรงรักกับนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามนั่งลงเข้าต่อหน้าภูมิพล ระหว่างของประเทศไทย"

หาก เป็นสิบกว่าปีก่อนหน้านี้ กษัตริย์ภูมิพลอาจถูกปิดปฏิเสธอย่างน่าอับอายอดูจากนายพลอย่างสุจินดา จริงๆแล้วเมื่อเกือบถึงเวลาเดินทางกลับมารับราชบัลลังก์ในเดือนธันวาคม 2494

เหล่านายพลที่ทุจริตพากันยึดอำนาจจากรัฐบาล ตัดถอนอำนาจสิทธิพิเศษของกษัตริย์ และข่มขู่ว่าจะล้มล้างราชบัลลังก์หากไม่ร่วมมือด้วย เหตุการณ์รัฐประหารในครั้งนั้น เมื่อ nondang เมฆด้ำครอบงำกษัตริย์หนุ่มมานานหลายปี

ลีบปีต่อมา แม้นว่าจะมีอำนาจเพียงน้อยนิดในพระราชบัญญัติ กษัตริย์ภูมิพลได้เพิ่มพูนบารมีจนผู้ที่มีอำนาจที่สุดในประเทศยังต้องสยอมให้เบื้องพระบาท ด้วยว่าจากที่สุขุมเพียงไม่กี่คำท่านก็สามารถถูกให้คนหายไปจากการเมือง และยุติการณ์ของเลือดกันบนท้องถนนบนราชอาณาจักรของท่าน ทำมกlong สถาบันกฎหมาย รัฐสภา ศาลสูติธรรม ศาสนานัก ผู้นำธุรกิจ มีเพียงกษัตริย์ภูมิพลเท่านั้นที่มีบารมีที่สูงส่ง ลอยเหนือความปั่นป่วนวุ่นวายทั้งปวง และทำให้ประเทศไทยมีความสงบลงเย็นมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

เย็น วันนั้น เดือนพฤษภาคม ปี 2535 คือผลงานที่โดดเด่นสูงสุดในชีวิตของกษัตริย์ภูมิพล เมื่อท่านเข้ารับตำแหน่งกษัตริย์ในปี 2489 หลังจากเหตุการณ์ลอบปลงพระชนม์ของกษัตริย์อานันทมหิดล ผู้เป็นพี่ชาย สถาบันกษัตริย์ไทยอยู่บนเงื่อมผาเกือบถึงขั้นอวสานไปแล้ว เพราะการปักธงที่อ่อนแอกองสองกษัตริย์ที่ผ่านมา และลีบลีบที่ตำแหน่งกษัตริย์ว่างเปล่า ราชวงศ์จักรีควรที่จะถูกลบให้สูญหายไปอย่างง่ายๆ จากการแสดงการเมืองภายใน สงคราม โภครังที่สอง เพียงอายุได้ลีบแปดปี กษัตริย์ภูมิพลต้องแบกภาระรับผิดชอบ ไม่เพียงแค่กอบกู้สถาบันกษัตริย์คืนมา แต่ยังต้องพัฒนาปรับปรุงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกอีกด้วย

เหตุการณ์ การเดินขบวนประท้วงในปี 2535 นั้น ท่านได้ก้าวเข้าไปยุ่งเกี่ยมมากขึ้น ในช่วงที่ห้าลีบปีของการขึ้นครองราชย์ กษัตริย์ภูมิพลของชาวไทยได้กล่าวเป็นกษัตริย์ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ และมีไว้พริบปฏิภัติ公然 ปราดเปรื่องจนหาที่เปรียบไม่ได้ ท่านได้เจือจากปัญหาต่างๆ ที่ยากต่อการแก้ไข ในต่างประเทศ ท่านคือตัวแทนของกษัตริย์ที่ครองราชย์มาได้อย่างคงทนและยานาน ทำมกlong ความไม่แน่นอนของลัทธิก้าวหน้าระบบประชาธิปไตย และทุนนิยม สำหรับประชาชนไทยแล้ว กษัตริย์ภูมิพลเป็นเหมือนดัง พระโพธิสัตว์ พระพุทธเจ้ากลับชาติมาเกิด หรือเป็นดังเช่นเทวตา

เรื่อง รายการสร้างอำนาจ บารมี และปฏิสัชรณ์ระบอบราชาธิปไตยของกษัตริย์ภูมิพลเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่ไม่เคย มีใครเล่ามาก่อนในศตวรรษที่ยังลีบ ภูมิพลไม่คิดมาก่อนว่าตนจะได้เป็นผู้ลีบราชวงศ์เป็นกษัตริย์แห่งประเทศไทย ท่านเกิดในประเทศอเมริกา บิดาถึงแก่กรรมเมื่อท่านอายุได้ห้าปี ท่านเติบโตในประเทศสวีเซอร์แลนด์ ด้วยการเลี้ยงดูของมารดาที่เป็นคนสามัญ ที่อีกอักไม่มีน้ำใจเตรียมตัวให้อานันทผู้เป็นพี่ชายเพียงอายุได้สองขวบ สามมงกุฎกษัตริย์ที่ไม่มีโอกาสจะได้สัมมูล

หลัง จากรัชกาลที่ 5 ผู้เป็นปู่ได้ถึงแก่กรรมในปี 2453 สถาบันกษัตริย์จึงเริ่มมีการลีกกร่อนลงทันเนื่องจากความล้มเหลว ความไม่เหมาะสม และไร้ความสามารถ ทั้งด้านสุขภาพร่างกาย และด้านการเมือง ในช่วงที่ภูมิพลเกิดที่เมือง Boston รัฐ Massachusetts นั้น บรรดาราชวงศ์กษัตริย์ไทยก็เกือบจะสูญพันธุ์กันไปแล้ว เช่นเดียวกับประเทศไทยเพื่อนบ้านอย่าง พม่า เวียดนาม และอินเดีย และสยามประเทศได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉบับลันทั้งด้านประเทศ การเมืองและเศรษฐกิจ จนเกินกว่าเจ้าชายหนุ่มทั้งสองจะรับได้

ใน ปี 2475 กลุ่มข้าราชการผู้มีการศึกษาจากประเทศฝรั่งเศส ได้ทำการโคลนล้มระบบสมบูรณากฎาธิราชของประเทศไทยในรัชกาลที่ 7 นั้นเป็นลุงของกษัตริย์ภูมิพล และได้ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใช้อย่างหลาภูมตามรูปแบบการปกครองประเทศของ อังกฤษ โดยมีกษัตริย์อยู่ใต้

รัฐธรรมนูญหรือเป็นหุ่นเชิด อยู่น่องกวัง พวกราชวงศ์ทั้งหลายต่างหมดอำนาจและฐานันดร หลังจากความล้มเหลวในการกู้อำนาจของราชวงศ์คีนมา บรรดาราชวงศ์ทั้งหลาย จึงต้องหนีภัยไปอยู่ที่ประเทศอังกฤษ ตำแหน่งกษัตริย์จึงตกอยู่ในตำแหน่งที่ว่างเปล่าและมีเพียงชื่อที่หลงเหลืออยู่กับบลลังก์เท่านั้น เพื่อเป็นลัญญาณของการเปลี่ยนแปลงประเทศ คณะปฏิวัติจึงได้เปลี่ยนชื่อประเทศตามที่ทางราชวงศ์ขึ้นขอบจากสยาม มาเป็นประเทศไทย เพื่อให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

ในปี 2478 สมเด็จพระอิปคิอรัชการที่ 7 ผู้สูญเสียอำนาจ ได้สละตำแหน่งในราชวงศ์จักรีให้กับอันันท ผู้ซึ่งอายุได้เพียง 10 ปี และทำให้ภูมิพลอยู่ในตำแหน่งถัดต่อมา แต่ดูเหมือนว่าานันทไม่มีความสามารถที่จะขึ้นครองราชย์บลลังก์ทองแปดด้านใน กรุงเทพ อำนาจได้หลุดไปอยู่ในมือของ จอมพล ป พิบูลสงคราม ผู้นับถือ โนโภเลียน และมีรูปถ่ายลายเซ็นของมูซอชิลินีแขวนอยู่เหนือโต๊ะที่ทำงาน จอมพล ป ไม่ชอบระบบกษัตริย์และเจ้าขุนมูลนายทั้งหลาย จึงหันไปใช้แนวทางที่ทันสมัยอย่างประเทศเยอรมัน และญี่ปุ่น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการเมืองไทยโดยตรง

เด็ก ทั้งสองไม่เหมาะสมที่จะเป็นกษัตริย์ อันันทเกิดในประเทศเยอรมันนี เมื่อเจ้าฟ้ามหิดลผู้เป็นพ่อตายตอนเป็นหนูนุ่ม เด็กทั้งสองเติบโตที่เมืองลูชาน ประเทศสวีเดน จำกแม่ซึ่งเป็นสามัญชนคนธรรมชาติซึ่งรู้สึกว่าลังวาล โดยกูหามายของประเทศสยาม ลังวาลซึ่งเป็นคนสามัญเชื้อสายจีน จึงทำให้เกิดข้อกังวลว่าเด็กทั้งสองคน มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะเป็นผู้สืบทอดสันตติวงศ์หรือไม่

ใน เมืองลูชาน อันันท และภูมิพลเล่าเรียนภาษาฝรั่งเศส ลาติน และเยอรมัน ไม่ได้ใช้ภาษาในเชิงพุทธศาสนาอย่างไทย หรือบาลี ทั้งสองชอบเดินป่า ขึ้นเขาที่มีหิมะปกคลุมบนยอด ขณะที่เด็กไทยส่วนมากวิ่งเล่นกันกับความในทุ่งนา เมื่อตอนเป็นเด็กวัยรุ่น ต่างมีจิตใจฝึกใฝ่กับสังคมโลกครั้งที่สอง รถยนต์ และเพลิงจากอเมริกา เมื่อสังคมมุ่งตั้ง เด็กทั้งสองยอมมีความเหมาะสมกับสังคมชั้นสูงในยุโรป ไม่ใช่สังคมที่เป็นพุทธศาสนาไม่ผ้าเหลือง ที่มีบ้านเรือนที่ยกจน และชื่อภูมิพลคงไม่มีโอกาสบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ประเทศไทยเลยก็ได้

หลัง จาก จอมพล ป ล้มเลิกการปกครองประเทศจากระบบเจ้าขุนมูลนาย และหมดอำนาจลงในปี 2487 บรรดาผู้ที่มีเชื้อสายราชวงศ์ที่จะสืบทอดกันต่อไปเหลือน้อยนิด อำนาจและทรัพย์สมบัติของกษัตริย์ถูกยึดไปจนหมดแล้ว ตำแหน่งผู้ที่จะสืบทอดสันตติวงศ์นั้นร้อยหรา อย่างไรก็ตาม บรรยาการศหลังสงกรรมโลกต้องการความสมานฉันท์ อันันทได้ถูกรับเชิญให้กลับมารับตำแหน่งกษัตริย์ไทย ครอบครัวตระกูล มหิดล จึงเดินทางกลับมาอย่างช้าๆ ในปลายปี 2488 เด็กทั้งสองคนหวังที่จะกลับไปเรียนหนังสือต่อให้จบในระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย สวีเดน ก่อนที่จะรับหน้าที่สืบทอดสันตติวงศ์

ก่อน การเดินทางกลับยุโรปในวันที่ 9 มิถุนายน 2489 อันันทถูกกลบปลงพระชนน์ที่เตียงนอน ด้วยกระสุนปืนนัดเดียวจากเจ้าที่คีรีษะ เมืองหลวงเต็มไปด้วยข่าวลือว่าใครเป็นผู้ฆ่า มันเป็นการฆ่าตัวตาย หรือพากหัวก้าวหน้า หรือแม้กระทั่งนองชายตัวเองเป็นผู้ฆ่า คาดว่าเป็นคดีที่มีลับลุமคุณยามาจนถึงปัจจุบันนี้ แต่ผลลัพธ์เป็นสิ่งที่แน่นอนว่า เพียงแค่ข้ามคืน ผู้ที่โชคดีที่สุดคือผู้ที่ใส่แวนตานานั้นคือ ภูมิพล ผู้มีอายุได้ 18 ปี กลายเป็นกษัตริย์รัชกาลที่ 9 ผู้มีความคักดีลิขิ บนแผ่นดินที่ท่านเองพุดภาษาไทยได้ไม่ชัด มีวัฒนธรรมที่แตกต่างผิดเพี้ยนไปจากประเทศสวีเดน แลนด์ อีกทั้งยังป่าเลื่อนและล้าหลัง

หลัง จากวันที่พิชัยเสียชีวิต เรื่องราวของภูมิพลขึ้นของราชย์ เมื่อ กับตำแหน่งจากแทนิยา 4 ปีที่ไปศึกษาต่อในยุโรป และเดินทางกลับมาในปี 2493 ได้ทำพิธีราชาภิเษก และอภิเษกสมรส กับเจ้าหญิงลิริกิต ผู้ที่มีเสน่ห์ความงามเป็นที่ชื่นชมของชาวโลก มีลูกด้วยกันสี่คน เป็นชายรูป

หล่อหนึ่งคนซึ่งหวังว่าจะเป็นผู้สืบราชวงศ์ และหญิงสาม

รูป แบบสังคมสมัยใหม่ในแบบเจ้าชุมชนนายหัวกลับมาอีกครั้ง เมื่อกษัตริย์หนุ่มชอบแล่นเรือใบ เล่นเดนต์ริแจ็ช มีสถานีวิทยุของตัวเอง เชี่ยนธูปภาพสีน้ำมัน และชอบออกงานสังคมชั้นสูง เมื่อมีโอกาสสักส่วนใส่ชุดลายทอง สวมมงกุฎปลายแหลม อย่างเช่นในภาคละครเรื่อง The King and I ซึ่งเรียนแบบปู่ทวด เพื่อให้เหมาะสมกับภารกิจทางประเพณีทางศาสนาพุทธ กษัตริย์หนุ่มลาออกจากบัวช บำเพ็ญเจ ศึกษาภาษาโบราณ โดยการโภนหัว ใส่ชุดผ้าเหลือง ใส่แวนกันแดด ดูแล้วเด่นยิ่งกว่าตัวละครในหนังสือของเจ็ค ครัวเวค เสียอีก (นักเขียนอเมริกัน ค.ศ. 1922-1969)

ต้านทาน เรื่องราวของกษัตริย์มีเพิ่มเติมมากขึ้นเรื่อยๆ ในปี 2503 กษัตริย์ภูมิพลกับราชินีสิริกิติ์ เดินทางออกเยี่ยมประเทศต่างๆอย่างประพฤติสำคัญ เป็นอคันตุกะของผู้นำประเทศในยุโรป และได้รับการต้อนรับด้วยขบวนพาเหรดในนิว 约อร์ค ส่วนในประเทศไทย ผู้ที่เลื่อมใสในระบบของราชวงศ์ต่างพากันฟื้นฟูประเพณีของกษัตริย์กันอีก ครั้งหนึ่ง คนไทยดูเหมือนจะนิยมยืดถือติดอยู่กับค่านิยมเก่าๆจากอดีต ในขณะที่ค่านิยมของตะวันตกและลัทธิคอมมิวนิสต์ได้แผ่กระจายเข้ามาในเขตอินโด จีนแล้ว

ภูมิพล ละทิ้งค่านิยมในยุโรป หันมาปกคล้องประเทศในระบบโบราณพันล้านปีอย่างธรรมชาติ กษัตริย์ที่ปกคล้องประเทศด้วยความเป็นธรรม ตามหลักศีลธรรมทางพุทธศาสนา ท่านได้ทำการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ จัดสร้างบาลโภกิน และนักการเมืองให้เดินถูกทาง ในกรณีที่ฉุกเฉิน อย่างในปี 2535 ท่านได้ตัดสินใจอย่างเด็ดขาดเข้าไปช่วยให้สถานการณ์ของประเทศให้พ้นจากความลับสนล้ม威名

ใน ทุกหัวเลี้ยวหัวต่อ ยิ่งเพิ่มอำนาจบารมีให้กับท่านมากขึ้น ซึ่งมีรายฐานมาจากคุณลักษณะที่นิ่งสงบและมีสั่งราชศี ชาวไทยที่เชื่อถือในโชคชะตาและกฎหมาย ต่างพากันคิดว่าเป็นบุญหล่นทับที่มีกษัตริย์ที่มีศุภานิมิตเรื่องนี้ ท่านทำงานอย่างไม่เห็นแก่เงินเดือน แต่ก็ยังคงมีเวลาเพื่อประชาชนโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ การเสียสละของท่านเป็นที่เห็นกันดี ขณะที่คนไทยเป็นคนช่างยิ่มและชอบเรื่องตลกโปกฮา และปล่อยชีวิตให้เป็นเรื่องของโชคชะตา แต่ตัวกษัตริย์ภูมิพลเองต้องเจาะจง เอาจัง ทนทรมานแบบภาระต่างๆของชาติเพิ่มมากขึ้น นับตั้งแต่วันที่พิชัยตายไปอย่างน่าสงสัย ดูเหมือนท่านไม่เคยยอมอีกต่อไป ลักษณะของท่านเหมือนติดอยู่ในกับดักภารกิจการกอบกู้ราชบัลลังก์

สำหรับ ชาวไทยทั่วไป นี่คือสัญลักษณ์ของจิตวิญญาณที่สูงส่ง ในประเพณีทางพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการยิ่ม และการแสดงออกทางสีหน้าต่างๆคือการแสดงออกของความโลกและกิเลส กษัตริย์ภูมิพลจึงตีสีหน้าได้อย่างแน่นิ่ง เพื่อสร้างความเชื่อถือมั่นของสุ่มสายตาประชาชน ดังเช่นกษัตริย์องค์ก่อนๆที่แสดงกันมา อย่างเช่นในสมัยธรรมราชาในศตวรรษที่สิบสามของอาณาจักรสุโขทัย ที่ชาวบ้านต่างเรียกษัตริย์ว่า เจ้าแผ่นดิน หรือ เจ้าชีวิต จนแม้นกระทั่งชาวไทยที่ส่วนมากเปรียบเทียบกษัตริย์ของเขามาเหมือนดังเช่น พระพุทธเจ้า กลับชาติมาเกิด

นี่ คือวิสัยทัศน์หนึ่งของรัชกาลที่ 9 แต่ก็ยังมีอีกเรื่องหนึ่งที่ไม่เคยมีใครพูดถึงมาก่อน ในการที่กษัตริย์ภูมิพลสร้างอำนาจและบารมีของราชวงศ์ขึ้นมาได้นั้น มันไม่ใช่เรื่องง่ายและบังเอิญ มันเป็นการห่วนพิชเพื่อหวังผล และความตั้งใจแน่วแนมนานนาน จนในบางครั้งก็มีความอัมมหิต ประปนรวมอยู่ด้วย ที่ต้องต่อสู้เพื่อเอาสิทธิของส้ายเลือดโดยกำเนิดของราชวงศ์กลับคืนมา อันเป็นการแก้เผ็ดต่อการปฏิวัติรัฐประหารในปี 2475 นี่คือผลพวงที่กษัตริย์ภูมิพลสร้างสะสมเอาไว

เริ่ม ต้นจากการลื้นสุดของสังคมรามโลกครั้งที่สอง บรรดาเจ้าฟ้าที่ทรงเหลืออยู่น้อยนิด ต่างพากันหัว่วนโดยรากรฐานวัฒนธรรมของระบบราชอาคีบไทยทึ้งไว้ โดยใช้ภูมิพลเป็นเครื่องมือในการสืบทอดและสถาปนาราชวงศ์ให้มั่นคงกลับขึ้นมา ใหม่ โดยได้กำจัดพวกหัวก้าวหน้า ประชาธิบัติ และบรรดาพวากนิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ ร่วมมือเป็นพันธมิตรกับโครกิตามที่จะช่วยให้ภายในวังมีอำนาจมากขึ้น ดังเช่น พวกรัตนาโยพลที่โหดเหี้ยมเห็นแก่ได้ พวกร่อค่ายาเสพติด นายธนาคาร นายทุนหน้าเลือด ที่มีสายใยใกล้ชิดกับรัฐบาลอเมริกันและ C.I.A.

เพื่อ เป็นรือฟื้นและสถาปนาระบบทรัพย์ให้เข้มแข็ง จึงมีระเบียบการบริหารที่ทำการควบคุม การศึกษา ศาสนา การตีความและการบันทึกประวัติศาสตร์ และปลูกฝังค่านิยมด้วยคำว่า ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้ชาวบ้านท่องจำกันทุกวัน กษัตริย์คือสิ่งสำคัญที่สุดขององค์ ประกอบหงส์สาม อาย่างไรก็ตามในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นบทเรียนในประวัติศาสตร์ หนังสือ รวมทั้งสื่อมวลชนต่างถูกคุกคามและควบคุม ไม่มีนักการเมือง นายกรัฐมนตรี ผู้นำลั่งคอม คนใดที่จะได้รับการจารึกเอาไว้ในความสำเร็จต่างๆ นอกจากรัฐิริย์แห่งราชวงศ์จักรีและบรรดาราชวงศ์ทั้งหลาย เพื่อเป็นการปกป้องราชวงศ์ วันหยุดต่างๆคือวันหยุดที่ให้เกียรติต่อราชวงศ์ ชื่อสถาบันต่างๆ โรงเรียน โรงพยาบาล ต่างพากันตั้งชื่อเพื่อให้เป็นเกียรติคุณต่อราชวงศ์จักรี เท่านั้น

สิ่ง ที่ยอมรับกันดีในสังคมไทยก็คือ ในช่วงที่ภูมิพลขึ้นครองราชย์นั้น ประเทศไทยได้หันเหลี่ยมสู่ เสน่หางประชาธิบัติแล้ว แต่คนจำนวนสี่ล้านห้าของพลเมือง 18 ล้านคนยังอยู่ในชนบทและป่าเขา มีวัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน การทำไร่ไส่ตามฤดูกาลต่างขึ้นอยู่กับความเชื่อทางพหุศาสนา เมื่อชาวบ้านมีการศึกษาน้อยและมีความเชื่อถืออยู่กับวัฒนธรรมและศาสนา ดังนั้นคุณงามความดีต่างๆที่เกิดขึ้นได้นั้นก็เพรากษัตริย์ เริ่มจากฤดูฝน ไปจนถึงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ การค้นคว้าทางด้านวิทยาศาสตร์ ชาวบ้านต่างคิดว่ามาจากนายหลวง หาใช่มาจากภารัฐบาล หรือตัวแทนของประชาชน หรือกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งอันเป็นเรื่องที่น่าเคารพอย่างยิ่ง

ด้วย ความตั้งใจมั่น ฝึกฝน ในเชิงประเพณีและวัฒนธรรมไทย ทำให้ผู้คนในประเทศไทยได้รับการศึกษาที่มีกษัตริย์ภูมิพลว่ามีความชอบธรรม ฉลาด และเมตตาปราณ อย่างที่ชาวบ้านเห็นกันกับตากนอยู่ เรื่อยๆว่า แม้นแต่นายพลผู้มีอำนาจ บรรดา นายธนาคาร ข้าราชการ รวมทั้งพระเกี้ยงต้องก้มลง กราบเบื้องพระบาทของพระองค์ท่าน ซึ่งตามกฎหมายได้ยกเลิกกันไปนานหลายร้อยปีแล้ว แม้นกระทั้งได้เปรียบเทียบกษัตริย์ที่มีรูปลักษณะที่สูงบันไดคล้ายกับได บรรลุโสดาบันถึงขั้น อุเบกษา บรรดาพวกข้าท่าในวังต่างปกป้องไม่ยอมอนุญาตให้ตีพิมพ์รูปภาพ รูปเขียน ของกษัตริย์ที่มีรอยยิ้ม เพื่อเป็นการโฆษณาชวนเชื่อต่อชาวบ้านให้เคารพนุชากษัตริย์และราชวงศ์ให้ สูงส่งอยู่เหนืออำนาจใดๆทั้งมวล รวมทั้ง ประชาธิบัติ รัฐบาล รัฐธรรมนูญ และกฎหมายต่างๆของประเทศไทย

เป็น เรื่องที่น่าทึ่งว่าตามเล้นทางชีวิตที่ผ่านมา กษัตริย์ภูมิพล เกิดในอเมริกา ได้รับการศึกษาที่มีเหตุมีผลจากสวิสเซอร์แลนด์ ได้กลับกล้ายเป็นผู้มีความเลื่อมใสเชื่อถือในการปกครองระบอบธรรมราชา โดยได้ทำการศึกษาจากความสำเร็จของบรรพบุรุษเช่นกษัตริย์องค์ก่อนๆ เรียนรู้พิธีราชกรณียกิจ ศึกษาค้นคว้าพุทธปรัชญา และบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน ภายใต้การแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เรียนรู้วิธีการทำธุรกิจที่เนียบขาด โดยได้เรียนรู้ทุกอย่างครอบจักรวาล เพื่อเป็นผู้คงแก่เรียนและด้วยความเห็นแก่ตัวออกไป ผลลัพธ์คือเป็นกษัตริย์ผู้เพียบพร้อมแข็งแกร่งสามารถนำประเทศไทยและประชาชน ให้พ้นภัยได้ด้วยความเชื่อมั่นในตัวเอง กษัตริย์ภูมิพลได้ก้าวเดินไป

ใกล เกินกว่าที่ปรึกษาองค์มนตรีและบรรพบุรุษได้ตั้งใจเอาไว้มาก

ใน ปี 2503 อันเป็นช่วงวิกฤตการสูงสุดของสังคมอินโดจีน ท่านได้อาด้วย ข้าไปพัวพันกับ การเมือง การพัฒนาประเทศ การยุทธศาสตร์ โดยทำตัวอยู่ในหลังม่าน กษัตริย์ภูมิพลวางแผนชาติ แนวทางประชาชน จนแม่นกระแทกทำการเลือกตัวผู้นำประเทศ ท่านได้ร่วมเป็นผู้นำการวางแผนการยุทธศาสตร์ในการต่อต้านการแทรกแซง ซึ่งได้นำไปใช้แทนกลยุทธ์เมริกันในสังคมอินโดจีน จนช่วงสามสิบปีของการครองราชย์ ในปี 2519 ท่านเป็นผู้ที่มีอำนาจ การเมืองอย่างสูงสุดในประเทศไทย ท่ามกลางระบบประชาธิปไตยที่มีพระกษัตริย์เป็นประมุขที่มีอยู่ในโลก กษัตริย์ภูมิพลอาจเป็นกษัตริย์ผู้เดียวที่อาด้วย ข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ การเมืองมากที่สุด

กษัตริย์ภูมิพลได้รับความนับถือ ลึกล้ำเข้าไปในใจชาวไทย ทุกคนต่าง ทราบกันดีว่า ท่านมีความสามารถ และช่วยเหลือประชาชน แต่ก็คงไม่มีใครกล้าพูดถึงท่าน ในทางไม่ดีเป็นแน่ เพราะมีกฏหมายห้ามประมาทประบรมเดชานุภาพที่ปักป้องทุกคนในราชวงศ์ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน หากมีความผิดมีสิทธิ์ติดคุกถึง 10 ปี อันเป็นสาเหตุที่ไม่ให้มีใครกล้าพูดถึงกษัตริย์ไทยและครอบครัว รวมทั้งบรรดาราชวงศ์ทั้งหลาย หลังจากที่ได้เสียราชย์มา ได้ร่วมหลับปี ประวัติและเรื่องราวของกษัตริย์ภูมิพลที่มีส่วนผลักดันประเทศไทย ยังไม่มีใครกล้า ที่จะแตะต้อง

ใน เรื่องราวต่างๆที่บันทึกไว้อย่างเป็นทางการ กษัตริย์ภูมิพลได้สร้างกรณียกเจ้าไว้มาก เมื่อมีเหตุการณ์ไม่สงบหรือขัดแย้งกันเกิดขึ้น อย่างในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ท่านได้แสดงตัวออกมาระบุเพื่อสร้างความสมานฉันท์เป็นหนึ่งเดียวกันให้กับ ประเทศไทยอีกครั้ง

แต่ ผลลัพธ์ของกษัตริย์ภูมิพลที่นำเอาระบบธรรมชาติกลับมาใช้อาจจะไม่แจ่มแจ้ง เท่าตัวท่านเอง หลังจากรัฐธรรมนูญปี 2475 กษัตริย์มีหน้าที่เพียงเป็นหุ้นเชิดเท่านั้น อย่างไรก็ตามการที่ ท่านอาด้วย ข้าไปพัวพันมีบทบาทการเมืองย่อมมีผลที่แตก ร้าวระหว่างผู้คนในภายหลัง แทนที่จะสนับสนุนความก้าวหน้าทางด้านประชาธิปไตยต่างๆ ในวงกลับจำกัดขอบเขต วิถีทางการเมืองเศรษฐกิจ จะเป็นอย่างไรก็ได้แต่ต้องไม่ล้มเหลวของค่ายและผลประโยชน์ของราชวงศ์ ซึ่งกษัตริย์ได้ปลูกฝังความคิดไว้ว่าให้ชาวบ้าน เศรษฐี ชาติ ศาสนา พรมทางกษัตริย์

กษัตริย์ภูมิพลได้รับการอบรมล้วนๆจากบรรดาที่ปรึกษาองค์มนตรีผู้อ้วนโลต่างๆใน ราชวงศ์ ให้มีหน้าที่ปักป้องรักษาสถาบันกษัตริย์อย่างสุดความสามารถ และจากพื้นฐานนี้ ท่านจึงสรุปเอาไว้ว่าบรรดาสมาชิกสภาพร่างทำเพื่อผลประโยชน์ของตัวเองไม่ได้ทำ เพื่อประชาชน ท่านตัดสินใจ เอาเองว่ากฏหมายรัฐธรรมนูญมีไว้เพื่อผู้ที่ไม่ประสงค์ดีต่อ ราชวงศ์ และไม่ปักป้องในเนื้อหาจุดประสงค์ของท่าน ยิ่งกว่านั้นท่านยังมีความเชื่อว่าระบบประชาธิปไตยแบบยุโรป รัฐธรรมนูญ และทุนนิยม ต่างแบ่งแยกประชาชน ซึ่งขัดต่อการปกคล้องแบบระบอบธรรมชาติ หรืออีกทัศน หนึ่งก็คือประเทศไทยสมัยใหม่ควรที่จะอยู่ใต้คำบังคับการของกษัตริย์ และกฏทางศีลธรรม มีความจริงกษัตริย์ ดังเช่นบรรดาข้าราชการบริพาร ขุนพล ขุนนาง ผู้สืบเชือสายตระกูลของราชวงศ์ ดังที่ เรายเห็นกันอยู่ทุกวันนี้

จนถึง ที่สุด กษัตริย์ภูมิพลได้รวมรวมขุนพลนายทหารหน้าข้าวตั้งไว้ในวังามาก และพวงมัน ได้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญครั้งแล้วครั้งเล่า ความโหดเหี้ยมและการโกรกินนั้นเป็นปัญหาใหญ่เกินกว่าที่สังคมจะแก้ไขได้ อย่างเช่นในปี 2513 ที่พวงลักษิรคอมมิวนิสต์เข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทย เพียงแต่การผงกหัวลั่นสัญญาณจากในวัง ภายใต้ความเชื่อถือใน ชาติ ศาสนา พรมทางกษัตริย์ ทราบได้ที่บรรดาทรราชชุนพลแสดงความจงรักภักดีต่อราชวงศ์มากกว่าการ

ยึดถือใน กฎหมายรัฐธรรมนูญ และตราบใดที่ราชอาณาจักรไทยมีความสงบเรียบร้อย กษัตริย์ ภูมิพลก็คงจะปล่อยให้ขุนพลเหล่านั้นกุมอำนาจต่อไปในเมือง

ในจำนวนเก้าครั้งที่มีทหารทำการปฏิวัติได้สำเร็จ และห้ายครั้งที่ล้มเหลว ย่อมมีผลให้เกิดการ สูญเสียชีวิตและเลือดเนื้อ รวมทั้งเหตุการณ์ที่โหดเหี้ยมที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทยคือ การฆ่า หมู่นักศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี 2519 ที่ทหารอ้างว่ากระทำไปเพื่อเป็นการปกป้อง สถาบันกษัตริย์ของชาติ

อีก ตัวอย่างหนึ่งคือ พฤյากาพมิพ ปี 2535 พลเอกสุจินดา ผู้โกรกินประเทศไทยได้รับการแต่งตั้งเป็น ผู้นำทหารสูงสุด พลเอกสุจินดา ได้ทำการปฏิวัติในปี 2534 และได้รับการแต่งตั้งจากกษัตริย์ ภูมิพล และต่อมารับตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทย ได้ประจันหน้ากันกับกลุ่ม ชุมนุมผู้ประท้วงที่ลงบกเสื่อม สุจินดาสั่งการให้ทหารยิงปืนกระสุนไปยังเหล่าผู้เดินขบวน โดยอ้าง ว่าพวกผู้เดินขบวนมีความเป็นภัยต่อ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สามวันต่อมา กษัตริย์ได้ เข้าไปยุติเรื่องราวเหล่านี้ และอย่างที่เห็นกันว่า สุจินดาได้รับการปกป้องจาก กษัตริย์ โดยที่ กษัตริย์ได้ทำการดำเนินว่าคุ้ปปักษ์ ด้วยน้ำเสียงที่แหลมแหลม และโยนความผิดไปที่นายจำลอง มากกว่าสุจินดา

การ ที่กษัตริย์ภูมิพลเข้าไปไกล่เกลี่ยกรณีขัดแย้งนี้เป็นเวลาราวลิบเอ็ดชั่วโมง ในพฤյากาพมิพ เป็นการกระทำที่ปราศจากประหม่า และสร้างผลงานให้กับตนเองอีกครั้ง หลายปีผ่านไปภาพ ของเหตุการณ์นั้นที่กษัตริย์ออกมายังเดือนคู่ปีปักษ์ทั้งสอง คือ สุจินดา และ จำลอง ได้นำออก มาเปิดเผยแพร่ทางโทรทัศน์และโรงพยาบาลชั้นนำแล้วข้าเหล่า รวมทั้งทำเป็นหนังสือเพื่อเตือนความ ทรงจำของคนไทย 60 ล้านกว่าคนว่า สาเหตุที่ทำให้ประเทศไทยที่ดำรงคงอยู่รอดมาได้นั้น ก็ เพราะการมีของราชวงศ์จักรีที่คุ้มครองชาติไทย

กษัตริย์ ภูมิพลเป็นกษัตริย์ที่ไม่เหมือนใครในศตวรรษที่ยี่สิบ ที่ต้องการแข่งขันมีอำนาจกับ รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในสมัยใหม่ แทนที่จะยอมรับตำแหน่งของตนเองอย่างในประเทศ อังกฤษหรือญี่ปุ่น กษัตริย์ภูมิพลทำตัวเป็นตัวเอกในด้านการเมือง การสร้างความสำเร็จเหล่านี้ เป็นการเลี้ยงตนเองอย่างยิ่ง ระบบราชอาธิปไตยนั้นเหมือน datum สองค่ำ ถ้าทำสำเร็จก็คือยกย่อง สถาบันกษัตริย์ ถ้าล้มเหลว ก็คือทำลายทั้งระบบและบารมี เพราะบารมีคืออำนาจที่แท้จริงใน ระบบราชอาธิปไตย และยากต่อการสร้างสม บรรดา กษัตริย์และราชินีในปัจจุบันส่วนมากต่าง หลีกเลี่ยงการเข้าไปยุ่งเกี่ยว กับการเมือง โดยเฉพาะหลีกเลี่ยงกับการเมืองชั้นต่ำๆ ระหว่าง

กษัตริย์ ภูมิพลไม่ได้ตอกยานก์ให้แล่น ครั้งแล้วครั้งเหล่าที่นำตัวเข้าไปมีบทบาททางด้าน การเมือง แต่ดูเหมือนจะเป็นการเพิ่มขัยชนะและสร้างภาพจนให้ดีและยิ่งใหญ่มากขึ้น เท่านั้น จะเห็นได้จากอย่างในกรณีวิกฤตการณ์ต่างๆ ยกเว้นเหตุการณ์ฆ่าหมู่ในปี 2519 ที่มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ที่กษัตริย์ทำการพลิกแพลงวิกฤตการณ์ต่างๆ จนกลายเป็นวีรบูรุษ โดยการกำจัดคน ชั้น ปกป้องรัฐธรรมนูญ และประชาธิปไตย นี่คือการแสดงที่แนบเนียนน่าเชื่อถือของกษัตริย์ ภูมิพล

สำหรับ พวกรู้ดีชั้นสูงที่สนับสนุนและหาผลประโยชน์กับราชบัลลังก์ มันเหมือนกับการเยาะเย้ย ถูกทาง ทำไปเพื่อปกป้องพวกรักเจ้าชุมชนนาย ชนชั้นสูง นายทหาร และนักธุรกิจใหญ่ๆ แต่ กษัตริย์ภูมิพลเห็นว่าเป็นการอดีตและเห็นแก่ได้ เพราะกษัตริย์ภูมิพลเป็นผู้เชื่อถือในการ ปกครองด้วยระบบธरมราช ที่มีนโยบายในการปกครองประเทศไทยตามหลักธรรมในพุทธ ศาสนา ท่านคิดว่าพวกรักที่ทำตัวเป็นบริหารล้อมรอบท่านนั้นไม่มีความจริงใจในการใช้ หลักแห่ง

ธรรม ท่านรู้ว่ามีแต่ชาวบ้านหรือชนชั้นชานาเท่านั้นที่มีความเชื่อถือในตัวท่าน

เป็น เวลา_r่วมห้าสิบปีที่กษัตริย์ภูมิพลได้ทุ่มเทสร้างสมความดี ท่านพยายามที่จะเข้าถึงคนยาก คนจนผู้ต่อต้าน ท่านเข้าไปใกล้เลี่ยงความโกรธและการลุ่มหลง และตลอดเวลาท่านไม่เคยหลงใหลไปกับความ สุขสบายอย่างกษัตริย์ ยกเว้นสมาชิกในครอบครัว แต่สิ่งเหล่านี้ไม่เจือจางความสำเร็จในการ ทรงราชย์ครบรอบห้าสิบปี ในปี 2543 ประชาชนชาวไทยต่างได้รับการสนับสนุนให้ยกย่อง เฉลิมฉลองเชิดชูกษัตริย์ของตน จนท่านได้รับการยกย่องในวัง ด้วยพยายามสร้างความประทับใจเช่นนี้เอา ไว้แล้ว

การ เปลี่ยนแปลงของประเทศไทยหลังจากช่วงสงครามโลกครั้งที่สองนั้น คือเรื่องราวของ กษัตริย์ภูมิพลกับราชวงศ์ที่ประสบความสำเร็จ เป็นผู้นำที่คงทนหลังจากสงครามโลกและผ่าน ภาระช่วงสงครามเย็นที่ผ่านมา ซึ่งเรื่องราวต่างๆไม่เคยบันทึกเอาไว้ นักคิดนักเขียนต่างไร้ข้อมูล และหลีกเลี่ยงการเขียนถึง ตั้งแต่ปี 2475 ประเทศไทยได้เน้นถึงความก้าวหน้า และเลิกให้ ภายในวังมีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการเมือง บางคนก็ยังหน้ามีดตามวะลงอยู่กับระบบกษัตริย์ บางคนก็มองกลับกันขอห้ามมีพระมหาราชวงศ์ ผลลัพธ์ที่แน่ชัดก็คือการสร้างความเชื่อถือที่ว่า กษัตริย์คือผู้ที่อุทิศตนเพื่อมวลชน มีความยุติธรรม และไม่มีการยุ่งเกี่ยวกับการขัดแย้งทางการ เมือง

หนังสือ เล่มนี้ต้องการบรรยายให้เห็นว่า กษัตริย์ภูมิพล ทำอย่างไรที่จะสร้างสถาปนาราช บัลลังก์จักรีให้กับคุณแม่อภิครั้งหนึ่ง กุญแจแห่งความสำเร็จเหล่านี้คือ ราษฎรานวัฒนธรรม ประเพณี การสร้างสังคมเย็น การพัฒนาการด้านความคิดของ โลกทัศน์ส่วนตัวของกษัตริย์ และลัทธินิยมจากในวังที่น้อยคนจะรู้นัก และเนื้อหาสาระที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือเรื่อง ภายในครอบครัวและราชินีลี ริกิต รวมทั้งลูกหลานและเหลน เพราะบรรดาบุคคลในราชวงศ์ เหล่านี้ มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการเสริมสร้าง และสถาปนาราชวงศ์จักรีของ กษัตริย์ภูมิพล ให้อยู่รอดได้อีกครั้งหนึ่ง

สถาบัน กษัตริย์ในความหมายแล้วคือสถาบันที่มีการสืบสันตติวงศ์ อำนาจที่ส่งผ่านให้ ต่อไปนั้น ไม่ได้ส่งต่อไปให้ผู้ที่มีความสามารถหรือมาจากการเลือกผู้ที่มี ความสามารถมาจากสาธารณะชน แต่เป็นการส่งมอบอำนาจให้แก่เจ้าฟ้าคนต่อไป โดยส่วนมากแล้วก็คือบุตรคนแรกของกษัตริย์ การสืบสันตติวงศ์ด้วยวิธีนี้เอง ความแน่นอนอะไรไม่ได้นัก ไม่มีการรับประกันว่าความสามารถ ต่างๆจะส่งผ่านไปถึงผู้สืบอำนาจคนต่อไป และไม่มีการป้องกันได้ว่าผู้สืบอำนาจคนต่อไปอาจจะ กลายเป็นผู้ที่ไร้ความสามารถ สามารถ หรือเป็นกษัตริย์ที่มีความชั่วร้ายได้

เมื่อ ภูมิพลได้มงกฎกษัตริย์มาสวมใส่ เป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงการสืบท่องระบบราชอาณาจักรไทย นั้นน่าทึ่ง แต่ผู้ที่หวังจะขึ้นครองราชย์คนต่อไปคือโหรของกษัตริย์ภูมิพลกับราชินีลี ริกิต คือเจ้า พ้ำวะชิราลงกรณ์นั้นไม่มีความสามารถเทียบเท่ากับผู้เป็นพ่อ เช่นเดียวกับเจ้าชายชาร์ลแห่ง อังกฤษที่รอแล้วรอเล่าที่จะรับตำแหน่งกษัตริย์ เจ้าพ้ำวะชิราลงกรณ์เช่นเดียวกันที่เฝ้ารอรับ ตำแหน่งอย่างน่าระทึก แม้นเรื่องราวที่มีมูลนิธิต่างๆจะถูกเก็บปิดเอาไว้ก็ตาม แต่ตามท้อง ถนนในกรุงฯ ใจของคนที่รักชาติไทยจะได้ยินเสียงชุบชิบนิดหน่อยว่า เกี่ยวกับเจ้าฟ้าคนนี้

ยิ่งกว่านั้น ประเทศไทยที่เจ้าพ้ำวะชิราลงกรณ์หวังรอดที่จะขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์นั้น ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ต่างจากสมัยที่กษัตริย์ผู้อ่อนน้อมเข้ารับตำแหน่ง ปัจจุบันน้อยกว่าครึ่งของคนไทยที่เป็นชาวตาสาสาน และคนส่วนมากต่างมีการศึกษาขั้นพื้นฐาน และบางคนอาจมีชีวิต

อาศัยทำงานอยู่ในต่างประเทศที่เจริญแล้วเข่นเอเชียหรือใน โลกตะวันตก ปัญหาของประเทศนั้น ยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ซึ่งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญช่วยในการแก้ไข ขณะเดียวกัน ภายในวงก์ไม่สามารถจำกัดการเผยแพร่ทางด้านสื่อมวลชนต่างๆ รวมทั้งภาพพจน์ที่ไม่ดีของ ตนเองได้

โอกาส ที่เจ้าฟ้าฯ ทรงกรุณจะเข้ามาทำหน้าที่กษัตริย์ได้สมกับผู้เป็นพ่อค่อนข้าง จะยกมา ก และคนไทยส่วนมากต่างก็คาดคะเนว่ามันจะเกิดขึ้นจริง เมื่อถึงจุดที่สูงสุดของการ ปกครองในระบบราชอาธิปไตยนี้ สถาบันกษัตริย์ไทย ต้องแข็งแกร่งอนาคตที่น่าเชื่อถือ ภูมิพล ชี้ต่างยัง ให้ทางออกกันไม่ได้ นอกจากช่วยกันสนับสนุนและสร้างค่านิยมให้กับราชวงศ์จักรีกันต่อไป ด้วย ประเด็นนี้จึงทำให้เกิดปัญหาอย่างกว้างๆ เกี่ยวกับรัชกาลที่เก้าที่ทำการ พื้นฟูสถาบันของตนเอง จริงหรือที่กษัตริย์ภูมิพลได้สร้างรูปแบบการปกครองในระบบราชอาธิปไตยให้คง อยู่ได้อีกครั้ง ในยุคสมัยของระบบประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ หรือว่า เป็นการกระทำที่ผิดพลาดที่นำเอาระบบกษัตริย์กลับมาใช้อย่างไม่ถูก ต้องกับการสมัยนี้ มัน เป็นการรื้อฟื้นระบบที่ตายไปแล้วกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่ไม่สมควรจะกระทำเลย ก็ได้

1. ธรรมราชจากอเมริกา

สถานการณ์ที่บีบให้พระเจ้าชาร์แห่งรัสเซียต้องสละราชบัลลังก์นั้นเกิดจากนำมือของเข้าเอง] เข้าปฏิเสธที่จะปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มก้าวหน้าต่างๆ (ซึ่งกำลังเสียงดังมากขึ้นทุกขณะ) และปฏิเสธที่จะสมานฉันท์กับพวกเข้าให้ทันต่อเวลา เราไม่สามารถต่อกรกับพวกฝ่ายก้าวหน้าได้หrog อาจมีคำถามว่าทำไมเรารีบไม่ควรฟังฝ่ายอนุรักษ์นิยมด้วยเล่า เนื่องจากพวกเขาก็มองก้อยู่ ณ จุดนั้นเช่นกัน คำตอบก็คือ พวกอนุรักษ์นิยมนั้นไม่สามารถคุกคามกษัตริย์ได้ เนื่อง เพราะมันขัดต่อความเชื่อของพวกเข้า ขณะที่พวกก้าวหน้าสามารถทำได้ทุกอย่าง และดังนั้นเองเรารีบต้องโครงรัฐบาลที่มีความเชื่อของพวกเข้า ขอที่พวกก้าวหน้าสามารถทำได้ทุกอย่าง ระหว่างสองฝ่ายนี้เกิดขึ้นเป็นปกติ แต่พวกอนุรักษ์นิยมไม่เคยเข้าข่ายได้เลย และการจะควบคุมไว้ก็ทำได้แต่เพียงชั่วคราวเท่านั้น เพราะในท้ายที่สุด การณ์จะต้องเป็นไปตามที่พวกฝ่ายก้าวหน้าประทาน

จักรพงษ์ จดหมายถึงรัชกาลที่ 6, เมษายน 2460

(The Chakri Dynasty and Thai Politics, 1782-1982: The Monarchy Through Two Centuries of Change and Challenge (Bangkok: งานเขียนที่เผยแพร่ในวงจำกัด, 2526 , เป็นที่เข้าใจว่าผู้เขียนงานชิ้นนี้คือ ดร.สุนุมพันธ์ บริพัตร, อุพาฯ), 69

ภูมิพลเกิดมาท่ามกลางอากาศที่หนาวเหน็บในวันที่ 5 ธันวาคม 2470 ที่บูรคลีน์ บ้านของผู้มีอันจะกินແสนบ้านเมืองบอสตัน แมสซาชูเซตส์ ที่ซึ่งห่างไกลจากอากาศเมืองร้อนและท้องพระโรงประดับทองในกรุงเทพฯ เมืองหลวงของสยาม ที่นั่น พระชาชิปก ลุงของเขากำลังดิ้นรนต่อสู้กับกระแสความทันสมัยเพื่อความอยู่รอดของสมบูรณานาญาสิทธิราชย์

พระชาชิปกเพิ่งสืบทอดราชบัลลังก์มาได้ไม่นานหลังจาก 15 ปีที่เป็นหายนะในรัชสมัยของวชิราฐุปันพีชัย ห้องพระคลังว่างเปล่า และความไม่พอใจที่คุกคามต่อการผูกขาดอำนาจของราชวงศ์ก็แฝงซ่อนในหมู่กระภูมิที่กำลังเกิดขึ้น พระชาชิปกมีเหตุอันควรให้ต้องหันหน้าต่อการลุกฮือออย่างที่ ส่งผลให้อำนาจของสถาบันกษัตริย์ในยุโรปถูกลิด落ลงมาแล้ว และถึงขั้นที่ทำให้ราชบัลลังก์ถูกขัดออกไปโดยสินเชิงในรัสเซียและจีน

กรณั้นก็มีชั่วขณะหนึ่งที่พระชาชิปกต้องหันเหความคิดตัวเองไปยังทางกินบอสตันอันห่างไกล มีแต่กษัตริย์และพระมห谶ที่ปรึกษาเท่านั้นที่สามารถเลือกชื่อให้กับเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงที่เกิดมาได้ หนึ่งสัปดาห์ให้หลัง ชื่อนั้นถูกส่งไปทางโทรเลข ภูมิพล อุดมลุ่มเดช หรือ พลังแผ่นดิน อำนาจไว้ เที่ยมทาน ภูมิพลเป็นกษัตริย์เพียงหนึ่งเดียวที่เกิดในสาธารณรัฐอเมริกัน

พ่อของภูมิพลคือ มหาดล ผู้เป็นน้องชายต่างมารดาของพระชาชิปก มหาดลเกิดในปี 2435 เป็นลูกคนที่ 69 ของจุฬาลงกรณ์ รัชกาลที่ห้า กับสว่างวัฒนา มหาศิรินที่สองจากที่ได้รับสถาปนาทั้งหมด

สามคน มหิดลจึงเป็นชั้นเจ้าฟ้า ซึ่งมีคุณสมบัติที่จะสืบราชบัลลังก์ได้ แต่เขารังอยู่ลำดับที่หากของผู้มีสิทธิในขณะนั้น ซึ่งทำให้เขามีโอกาสอยู่มากที่จะได้เป็นกษัตริย์ เมื่ออายุได้ 12 ปี มหิดลถูกส่งไปอังกฤษ เพื่อเข้าเรียนที่แอนโธนี หลังจากนั้นสองปีเขากลับภัยไปเข้าโรงเรียนทหารที่เยอรมัน ในปี 2457 หลังจากกลับกรุงเทพฯไปได้สี่ปีหลังจากครองราชย์มา ya wan ถึง 42 ปี มหิดลก็จบการศึกษาและกลับประเทศไทยรับตำแหน่งสูงในกองทัพเรือที่กำลังเติบโตของสยาม

ในปี 2460 เข้าตัดสินใจไปเรียนแพทย์ที่อาร์เวิร์ด ขณะอยู่ที่นั่น เขากลับรักกับสังวาลย์ นักศึกษาพยาบาล เธอเป็นสาวมัณฑน มีเชื้อจีน เกิดมาในครอบครัวยากจนเมื่อปี 2443 ที่อีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อกำพร้าได้ไม่กี่ปีหลังจากนั้น เธอกลับถูกความเข้าวังเมื่ออายุได้เจ็ดขวบ เพื่อไปรับใช้แม่ของมหิดล ผู้ซึ่งต่อมาได้ส่งหญิงสาวหัวดีคนนี้ไปเรียนที่ซิมมอนส์คลอลเจทบอสตัน การพบกับเจ้าชายขณะที่ทั้งคู่อยู่ในบอสตันนั้นไม่พ้นวิสัย แต่การจะแต่งงานนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ทางพระราชวังคัดค้านการแต่งงานอย่างเป็นทางการกับคนนอกราชวงศ์ แต่เนื่องจากสังวาลย์เป็นที่โปรดปรานของสว่าง และมหิดลงก็คงไม่มีโอกาสขึ้นเป็นกษัตริย์ ในที่สุดทั้งสองจึงได้แต่งงานกันอย่างเป็นทางการ เธอได้รับฐานันดรที่แม้จะค่อนข้างต่ำแต่ก็เป็นที่นับหนึบ เรียกว่าหม่อมสังวาลย์ หลังจากแต่งงาน ในปี 2463 ทั้งสองเดินทางไปทั่วทั้งในสหราชอาณาจักร ยุโรป ตะวันออกกลาง และเอเชีย ทั้งเพื่อการศึกษา ท่องเที่ยว และเพื่อปฏิบัติภารกิจเป็นบางครั้ง ลูกคนแรกของทั้งคู่เกิดที่ลอนדוןเมื่อเดือนพฤษภาคม 2466 เป็นลูกสาวชื่อว่า กัลยาณิวัฒนา

มหิดลมักป่วยอยู่บ่อยๆ แอดมีน เมื่อตนพึ่งห้องของเขางานอยู่ บางครั้นบวกกว่าเป็นเพราะการแต่งงานกันเองในราชวงศ์ แม่เสี้ยวที่เป็นทางการทั้งสามคนของจุฬาลงกรณ์ล้วนเป็นน้องสาวต่างมารดาของเขามาก และลูกหลานคนของพวกราชวงศ์ต่างก็เสียชีวิตตั้งแต่ยังเป็นทารก ในปี 2468 ครอบครัวมหิดลย้ายไปอยู่ที่ไอเดลเบิร์ก ประเทศเยอรมัน เพื่อให้มหิดลเข้ารับการรักษาตัวที่นั่น วันที่ 20 กันยายน ซึ่งเป็นวันเกิดของจุฬาลงกรณ์ สังวาลย์คลอดลูกชาย ชื่อว่า านันทมหิดล

เหตุการณ์นี้มีความสำคัญมากขึ้นในอีกสองเดือนต่อมา เมื่อวชิราฐสิ้นลมโดยปราศจากรัชทายาท ในช่วงห้าปีก่อนหน้านั้น พิชัยตั้งมารดาของมหิดลที่อยู่ในชั้นเจ้าฟ้าตายก็ไปสามคน โดยที่ยังอยู่ในวัยสามสิบ และเนื่องจากกษัตริย์องค์ใหม่คือ พระราชนิกุล ไม่มีลูก มหิดลจึงขยับมาอยู่ลำดับที่สองของการสืบราชสมบัติ

ทว่าเขากลับไม่ได้ให้ความสนใจต่อเรื่องนี้มากนัก มหิดลใช้เวลากราบครึ่งหนึ่งของ 33 ปีแห่งชีวิตของเขาระบุน้อยในสยาม ห่างออกจากความเป็นไปในราชสำนัก ว่ากันว่ามหิดลงก็มีความเห็นวิพากษ์วิจารณ์เป็นการส่วนตัวต่อสถาบันกษัตริย์ที่ผูกมัดตามแบบแผนประเพณี และพอใจแนวทางของประชาธิปไตยแบบอเมริกันมากกว่า เชื่อกันว่าเขารีบตั้งใจที่จะยกสิทธิของเขากลับให้กับน้องชายต่างมารดาผู้ทรงอำนาจและเคร่งครัด คือ บริพัตร ลูกชายของสุกุมารามเหลือคนที่สามของจุฬาลงกรณ์

หลังจากพิธีราชาภิเษกของพระบาทปี 2469 มหิดลก็กลับไปที่อาร์เวิร์ดเพื่อศึกษาต่อในวิชาแพทย์ เขาต้องการที่จะนำการแพทย์สมัยใหม่สู่ประเทศไทยของเรา¹

มหิดลและสังวาลย์รักษาธิคุณเมอริกา พากเขามีบ้านหลังใหญ่ในย่านชนชั้นสูงบรูคลайн์ มีรถลิมูซีนหรู และฟีลี่ย์ที่ค่อยดูแลลูกๆ และงานบ้าน สังวาลย์ศึกษาศิลปะการเลี้ยงลูกและการดูแลครอบครัวแบบสมัยใหม่ ครอบครัวมหิดลขึ้นบรรดาเร wen ทั่วชนบทของนิวอิงแลนด์และบางครั้งก็ได้รับการดูแลโดย แฟรงซิส แชร์ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาชาวอเมริกันของราชสำนักและเป็นลูกเขยของประธานาธิบดีวูดโร่ วิลสัน

ภูมิพลเป็นลูกคนที่สามและเป็นคนสุดท้องของครอบครัว แม้ว่าสังวาลย์จะเป็นสามัญชนเด็กชายทั้งสองก็ยังได้รับฐานะสูงส่งเช่นเจ้าชาย ปลายปี 2470 พระบาทปี 2470 ประภาชิปกประภาศว่าลูกชายทุกคนของพี่น้องชั้นเจ้าฟ้า พี่น้องต่างมารดา ลุงและอา (ที่อยู่ในชั้นสมเด็จเจ้าฟ้า) ของเขาน่าไม่ว่าจะเกิดจากแม่ที่มีสถานะใด จะได้รับการขานนามเป็น พระองค์เจ้า ซึ่งรองลงมาจากชั้นเจ้าฟ้า และมีโอกาสยกสถานะสูงขึ้นไปอีกด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยถือปฏิบัติกันมาก่อน ทว่าเป็นกุศโลบายอันแนบyle ใน การเปลี่ยนสายเลือดที่ไม่บริสุทธิ์ให้บริสุทธิ์เพื่อความอยู่รอดของราชวงศ์ พี่น้องทั้งหมดของมหิดลมีลูกเพียงแค่สองคน ทั้งยังไม่ใช่เลือดจักรีล้วนอีกด้วย หาก จักรพงษ์ที่เสียชีวิตไปแล้วมีลูกชายหนึ่งคน คือ จุลจักรพงษ์ ซึ่งมีแม่เป็นชาวรัสเซีย และ茱萸าชุที่เสียไปแล้วก็มีลูกชายหนึ่งคน วราวนันท์ชัวซ ซึ่งมีแม่เป็นนางกำนัล เพื่อให้ราชวงศ์สืบต่อไปได้อย่างมั่นคง การยกสถานะของพระบาทปีก่อให้เกิดด้วยการดับพระองค์เจ้า 11 คน ซึ่งรวมถึงเด็กชายทั้งสองจากครอบครัวมหิดลด้วย

ถึงกระนั้น มหิดลก็ยังรักษาภาระห่างจากกำแพงอันปักปิดแน่นหนาของราชสำนัก เขายังต้องการให้ลูกๆ ของเขายังต้องผูกติดอยู่กับพิธีกรรมและได้รับการปฏิบัติเยี่ยงเทพ เมื่อล้มป่วยลงอย่างหนักในปี 2471 เขายังร้องให้แชร์ช่วยป้องกันไม่ให้ลูกของเขายังชีนเป็นกษัตริย์หากเขายา²

มหิดลมีชีวิตอยู่จนจากอาร์เวิร์ด และกลับกรุงเทพฯ ที่ซึ่งบันท้องถนนคึกคักไปด้วยการสูบน้ำถึงเขาน้ำจืดในริมแม่น้ำเจ้าพระยา ถนนกว้างใหญ่กว้าง แต่เวลาเนี่ยเรือนไม่ได้ และอ่อนเชิงทาง การเมืองกว่าพระบาทปีกที่ไม่มีความเด็ดขาด ส่วนคนอื่นๆ ก็วิจารณ์ก้าวเดินของภาระฯ เขายังคงป่วยอยู่บ่อยๆ ดังนั้นก็มีแนวโน้มจะนำพาให้สถาบันกษัตริย์ต้องเผชิญความเสี่ยงอีก และสำหรับในเวลา วงเชื้อพระวงศ์และนักการทูตแล้ว กล่าวกันว่าเขามีใจเงื่อนอุปทานด้านสาธารณรัฐ โดยซึ่งชุมการมีสิทธิออกเสียงโดยถ้วนหน้าของชาวอเมริกัน ถึงกระนั้น เขายังมีผู้สนับสนุนจำนวนมาก ส่วนหนึ่งด้วยความกลัวต่ออีกทางเลือกหนึ่งคือ บริพัตร ที่ควบคุมกองทัพสยาม

¹ ประวัติครอบครัวมหิดลในบทนี้ส่วนมากอ้างอิงจาก เจ้าชายเล็กๆ ยุวกษัตริย์ ของกัลยาณิวัฒนา (เชียงใหม่: สุริวงศ์บุคช์เซ็นเตอร์, 2539) และ แม่เล่าให้ฟัง ของกัลยาณิวัฒนา (เชียงใหม่: สุริวงศ์บุคช์เซ็นเตอร์, 2538)

² Francis Bowes Sayre, *Glad Adventure* (New York: Macmillan, 1957), 99

มหิดลหวังที่จะทำงานเป็นแพทย์ แต่สถานะความเป็นเจ้าก์แทรกแซงไปทุกขั้นตอน การตรวจไข้ก็ต้องใช้ราชศัพท์ ที่น้อยคนอกราชสำนักจะเข้าใจ ในฐานะว่าที่เจ้าหนึ่งหัว มหิดลจะสัมผัสได้ก็แต่ส่วนสูงสุดของคนไข้เท่านั้น คือ ศีรษะ ในเดือนเมษายน 2472 มหิดลไปเชียงใหม่เพื่อเรียนรู้ฝึกฝนการแพทย์ที่โรงพยาบาลที่ดำเนินการโดยชาวอเมริกัน 24 วันหลังจากนั้น เจ้าก์ล้มป่วยและกลับมากรุงเทพฯ และเสียชีวิตในเดือนกันยายน ขณะอายุเพียง 37 ปี

กฎหมายที่ยุโรปปี 2467 นั้น ไม่มีความชัดเจนว่าการสืบราชบัลลังก์จะไปในทางใด จะเป็นบริพัตร ซึ่งเป็นเจ้าฟ้าที่ยังเหลืออยู่ของจุฬาลงกรณ์ หรืออันันท์ที่เพิ่งกำพร้า ทั้งยังมีตัวเลือกรองๆ ลงไปอีก และสุดท้ายก็จึงยังไม่มีการตัดสินใจใดๆ ในตอนนั้น ทว่าสู่ๆ อันันท์ซึ่งอายุสี่ขวบก็ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงว่าที่กษัตริย์ และภูมิพลที่มายุสูงขวบก็ได้จ่อคิวขึ้นบัลลังกด้วย สังวาลย์ผู้เป็นหมายได้รับฐานันดรใหม่ว่า หมื่นสังวาลย์ มหิดล ณ อุบลฯ โดยผู้ที่ปักป้องสถานะราชนิกุลให้กับเชอโก๊กคือพระนางเจ้าสว่างวัฒนา ที่แห่งนั้นในการที่จะให้เชื้อไข่ของเธอเป็นผู้สืบราชวงศ์

ครอบครัวมหิดลพากอยู่ที่วังสะปุทุมอันกว้างขวางของสว่าง นครหาสน์ไม้สักريمคลอง ใกล้ชุมยักษ์กลางเมืองบางกอก ชีวิตแวดล้อมไปด้วยพยานบานล คนรับใช้ นางสนองพระโอชู และครูฝรั่ง ด้วยอิทธิพลทางความคิดเรื่องการเลี้ยงดูลูกแบบอเมริกันสมัยใหม่ สังวาลย์จึงจัดการเลี้ยงดูลูกๆ ของเชอ ด้วยตนเอง อันันท์และภูมิพลได้รับอนุญาตให้วิ่งเล่นในสวนสะปุทุมได้เต็มที่ ได้เล่นของเล่นจากยุโรปและอเมริกา ได้เล่นน้ำในสระขนาดเล็ก และเกลือกติดโนโคลินในสวนได้ พากเขามีแมว หมาและลิง เป็นสัตว์เลี้ยง ในวาระวันเกิด มีการจัดงานเลี้ยงใหญ่โตในสวนสำหรับเด็กๆ และพ่อแม่ ทั้งไทยและฝรั่ง พร้อมการละเล่นต่างๆ การขี่ม้า และการแต่งกายแฟนซี

ครอบครัวมหิดลได้รับความสะดวกสบายที่ทันสมัยที่สุดและกินอาหารตะวันตกพอๆ กับที่กินอาหารไทย เด็ก แซนด์วิช และนมคืออาหารประจำมื้อเช้าและเที่ยง แทนก๋วยเตี๋ยวและข้าวที่เป็นอาหารหลักของชาวยสยาม เช่นเดียวกับชนชั้นสูงสยามส่วนใหญ่ พากเขาร่วมเสื้อผ้าแบบตะวันตกและจะแต่งตามประเพณีไทยก็ต่อเมื่อมีงานพิธีและงานเลี้ยงเท่านั้น ครอบครัวมหิดลเดินทางท่องเที่ยวไปยังชายทะเล สวนสัตว์ และสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ อยู่เป็นประจำ โดยมีเจ้าหน้าที่ค่อยดูแลปรนนิบัติเด็กๆ เมื่อนเป็นว่าที่กษัตริย์ ในฤดูร้อน พากเขาก็จะไปตามอากาศที่หัวทินเหมือนชนชั้นสูงอื่นๆ เด็กๆ ได้เรียนหนังสือที่บ้านกับกลุ่มเด็กในวัยเดียวกันทั่วไทยและฝรั่ง โดยมีครูทั่วไทย อังกฤษและอเมริกัน สังวาลย์ตั้งใจแห่งนี้ให้พากเข้าศึกษาภาษาอังกฤษ ครั้นถึงปี 2473 อันันท์ก็เข้าเรียนที่โรงเรียนคาธอลิกของชนชั้นสูงคือ มาแตร์เดอี และสองปีต่อมา ภูมิพลก็ตามไปเรียนที่เดียวกัน

อันันท์ออกสังคมในฐานะว่าที่ธรรมราชา พร้อมด้วยภูมิพลอยู่ข้างกาย ครอบครัวมหิดลเข้าร่วมในพระราชพิธีเป็นบางครั้ง และสังวาลย์ก็สอนให้ลูกรู้จักพื้นฐานศาสนาพุทธของสยาม พากเข้าไปวัดและเล่าเรื่องราวในศาสนาพุทธให้ฟัง ในวันเกิด พากเข้าทำบุญด้วยการใส่บาตร ปล่อยนกปลอยปลา ในปี 2475 อันันท์เริ่มศึกษาศาสนาพุทธจากพระรูปหนึ่งผู้ซึ่งต่อมากลายหลังก็ได้เป็นสังฆราชบทเรียนบทหนึ่งตามที่กัลยาณิวัฒนาพิສาวของเขารำลึกได้ก็คือ การจำแม้กระทั้งยุกเป็นบำบัด

อาันน์ท์ดูเหมือนจะไม่ได้ตระหนักรถึงสถานะที่พิเศษของตัวเองจนกระทั่งวันนี้ในปี 2474 เมื่อกลับจากโรงเรียน เขากล่าวไว้ว่า “ทำไมทุกคนถึงเรียกผมว่า องค์แปด?” เมื่อแม่ขอ匕ายว่าเขาก็จะได้เป็นกษัตริย์องค์ต่อไปของสยาม กัลยาณีบอกว่าอาันน์ท์ถึงกับล้มป่วย อันที่จริง ดูเหมือนว่าเขากำลังสืบทอดความอ่อนแอกลางพ่อและพี่น้องของพ่อมา เขายังคงไม่สามารถอยู่บ่อยๆ และฟิกช้าง่าย เวลาเล่น จะทำให้ต้องขาดเรียน หมอบอกเขาว่าเรียกว่านี้ว่า เลือดจาง

ชีวิตในวังสรงปทุมเริ่มมีความยากลำบากในปี 2474-2475 สังวาลย์ไม่สามารถทนอาการร้อนของบางออกได้ การเมืองทวีความตึงเครียด เศรษฐกิจตกต่ำของสหราชอาณาจักร ส่งผลกระทบให้รัฐบาลเริ่มประสบปัญหาทางการเงิน เชื้อพระวงศ์ชั้นสูงกำหนดภาษีใหม่ๆ เอกับชนชั้นกลาง แต่ปักป้องผลประโยชน์ของตัวเอง เมื่อประชาชนรับมือกับความซับซ้อนของภาวะเศรษฐกิจโลกที่ระส่ำระสายได้ ข้าราชการพลเรือนและทหารกลุ่มนี้ก็ทำการยึดอำนาจและจัดตั้งรัฐบาลภายใต้รัฐธรรมนูญ

ในทางสาธารณะ ประชาธิปกนนัยยอมรับระบบอิทธิพลนูญ แต่เชื้อพระวงศ์รอบตัวเขายังไม่ยอมแพ้ ขณะที่พวกเขาระบุแผนที่จะฟื้นระบบทดลองแบบบูรณาญาธิรัชย์กลับคืนมาอีกครั้ง ในเดือนเมษายน 2476 ครอบครัวที่ดิลกเก็บข้าวของและย้ายไปอยู่เมืองโลชานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์เพื่อความปลอดภัย พากเขาย้ายที่นั่นจนถึงปี 2488 กว่าหนึ่งทศวรรษหลังจากประชาธิปกสละราชสมบัติ และอาันน์ที่ได้สืบบัลลังก์ โดยภรรยาที่รักในลำดับถัดมา

การเปลี่ยนแปลงการปกครองปี 2475 ไม่ได้เป็นแต่เพียงปฏิกรรมการต่อวิกฤติเศรษฐกิจและการบริหารที่ผิดพลาดอย่างเห็นแก่ตัวของเชื้อพระวงศ์เท่านั้น ประชาธิปกนี้มาเป็นกษัตริย์ในช่วงเวลาพอดีที่กระแสเมืองใหม่ที่เป็นเหตุผลนิยมได้เผยแพร่หน้ากับชนบ谱ประเพณีและมายาคติที่เป็นฐานอำนาจของราชวงศ์จักรี กษัตริย์คนก่อนหน้าเขาคือ วชิราฐ ได้ลงพยาຍานหันเหลกันกษัตริย์ให้เป็นไปในทิศทางชาตินิยมทหารแบบบุรุษหรือญี่ปุ่น ทว่าแนวทางนี้ก็มีอันต้องพับไปเนื่องจากความไม่เป็นงานของวชิราฐเอง อีกทั้งยังได้รับการเบี้ยงเบ็ดจากบรรดาเชื้อพระวงศ์ชั้นสูง พากเขายึดมั่นเหนี่ยวแน่นกับความเชื่อที่ว่ากษัตริย์ผู้ทรงธรรมตามประเพณีแห่งสยามนั้นเป็นหัวใจของแผ่นดิน วัฒนธรรมและชีวิต ประชาธิปกับเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงเหล่านี้สร้างรัชสมัยของเข่าส่วนใหญ่บนฐานประเพณีแห่งการรวมศูนย์อำนาจและการเทิดทูนความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันกษัตริย์ ในปี 2475 วิกฤติทางการเงินของทั้งโลกได้นำพาให้ราชบัลลังก์จักรีต้องประทับโภกสมัยใหม่ และท้ายที่สุดก็ต้องยอมแพ้

แต่ประเพณีเป็นสิ่งที่ยากจะทำให้ดับสูญและแทนที่ด้วยรัฐสมัยใหม่ได้ ชาวบ้านในชนบทก็มีความเชื่อไม่ต่างไปจากเหล่าเชื้อพระวงศ์ว่าหากกลโกรอันเก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ของพากเขายังคงมีอยู่ ก็จะได้รับการคุ้มครองและปกป้อง ความเชื่อ这一点 และการบริหารจัดการความเชื่อนี้อย่างแนบแน่นนี้ ที่กล่าวเป็นฐานให้ภรรยาที่รักทำการพื้นฟูในอีกสองสามทศวรรษต่อมา

ระบบสมบูรณานาัญสิทธิราชย์แบบเดิมที่หนักอึ้งอยู่บนบ่าของประชาชนในปี 2475 นั้นมีรากฐานมาจากแนวคิดสองสายที่พัฒนาจากจักรวาลวิทยาของอินเดียที่เติมเต็มซึ่งกันและกันระหว่างยินดู-พราหมณ์และพุทธ ที่แพร่เข้ามายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่สามทั้งสองแนวคิดนี้ต่างก็อิงอยู่บนความเป็นราชนักรบกึ่งเทพ คือ กษัตริย์ หรือ กษัตริย์ ซึ่งอำนาจเด็ดขาดที่อ้างสิทธิ์ได้มาหลังจากที่ถลึงอำนาจทางทหารแล้วนั้น กษัตริย์ธรรมด้วยสายเลือดและวัตรปฏิบัติ แม้ว่าทั้งสองแนวคิดจะไม่เคยได้แยกขาดจากกันในประเทศไทย ทว่าแต่ละแนวคิดนั้นก็มีลักษณะเฉพาะที่มีความสำคัญต่อวิธีการที่สถาบันกษัตริย์สมัยใหม่นิยามและนำเสนอตันเอง

ประเทศไทยรับเอาศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ซึ่งรู้ให้การอุปถัมภ์ตั้งแต่ยุคสุโขทัย ระบบการปกครองนี้ยึดตามแนวคิดในอุดมคติของธรรมราชา กษัตริย์สามารถถลึงอำนาจจากการเป็นนักรบได้ แต่เพื่อสร้างความชอบธรรมและจริยธรรมสำหรับมนุษย์ ขาดไม่ได้ที่จะต้องถือปฏิบัติตามธรรมะ อันเป็นกฎแห่งจักรวาล กฎแห่งธรรมชาติ ซึ่งเป็นเพียงสิ่งเดียวในจักรวาลที่เป็นนิรันดร์ อื่นใดล้วนไม่จริง ธรรมะปกคลุมโลก ไม่ใช่มุชย์ มุชย์เพียงแต่ปฏิบัติตามกฎนี้ หรือตามโวหารแบบพุทธ “หมุนกงล้อแห่งธรรมะ”

เนื่องจากธรรมะคือสิ่งเดียวกับสัจจะ การเข้าถึงธรรมเท่ากับการเข้าถึงคุณความดีบริสุทธิ์ วิธีการเข้าถึงคือการถือปฏิบัติอย่างที่พระพุทธเจ้าทำ หลักปฏิบัติประกอบด้วยการละวาง การยอมรับอนิจจัง หรือความไม่เที่ยงแท้ ทาน ความเมตตา ฯลฯ

(เนื่องจากผู้แปลชี้เกียจแปลส่วนที่เหลือในบทนี้ เพราะไม่สนูก จึงขอนำเอาสำนวนแปลของผู้ใช้ชื่อว่า นายสิน แซ่จิ้ว หักแปลนิรนามจากอเมริกามาให้อ่านเพื่อความต่อเนื่องและสมบูรณ์ของเนื้อหา หรือดูได้ที่ <http://thaitkns.googlepages.com/> ซึ่งอาจถูกปิดไปแล้ว)

การบรรลุโสดาบันคือการปฏิบัติเข้าถึงหลักของธรรม และในการปฏิบัติตามประเพณีคือการสร้างกรรม หากสร้างกรรมดีก็เป็นผลดีเข้าถึงหลักธรรม หนทางในการปฏิบัติคือการถือศีล เช่น การถือศีลห้า หรือ เบญจศีล เป็นศีลในลำดับเบื้องต้นของพุทธศาสนา ที่ใช้สำหรับชาวพุทธ หรือ ศาสนาพุทธนิกายที่ไม่เนพะแต่เหล่าสงฆ์เท่านั้น และศีลแปดสำหรับสามเณรหรืออุบาสกอุบาสิกาที่เข้าวัดเข้าวัวเพื่อรับธรรมเป็นประจำ แต่สำหรับพระภิกษุสงฆ์ ที่เคร่งครัดแล้วก็จะถือ 227 ศีล อันดับในการจัดชั้น วรรณะในคณะสงฆ์ขึ้นอยู่กับความใกล้ชิดถึงโสดาบันสักแค่ไหน ผู้ที่ปฏิบัติถือศีลอย่างเคร่งครัดย่อมมีความหมายสมใน การแนะนำผู้อื่น หน้าที่สำคัญคือการเผยแพร่ธรรมด้วยการเทศน์และการประพฤติปฏิบัติตามเป็นตัวอย่างที่ดี และด้วยการปฏิบัติตนเช่นนี้ ทำให้ผู้คนสร้างบุญกุศลและเข้าถึงสัจธรรมได้มากขึ้นเท่านั้น

ศาสนาพุทธนิกายเถรวาทในประเทศไทยคือ การทำบุญสร้างคุณธรรมและความดี เป็นการส่งผลบุญให้มีชีวิตที่ดีในชาติหน้า การมีชีวิตที่ดีในชาตินี้ คงเป็นผลกรรมที่ทำความดีจากชาติก่อน สำหรับกษัตริย์ธรรมราชนั้นคือการพิสูจน์ให้เห็นถึงผลบุญที่สะสมมาจากชาติก่อน ทราบได้กษัตริย์มีความประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรม นั่นเป็นธรรมชาติของการปักกรองที่มีพื้นฐานแห่งความรู้และสัจธรรม อันเป็นผลลัพธ์ที่เหมาะสมให้เข้าผู้นั้นเป็นกษัตริย์ได้

ผู้ที่มีตำแหน่งใกล้เคียงกับกษัตริย์ในศาสนาพุทธนิกายเถรวาท คือพระสังฆราชหรือพระสงฆ์อาวุโสและพระที่ทำธุตงค์เข้าญาณวิปัสสนา โดยทั่วไปเปรียบเทียบเท่ากับพระโพธิสัตว์หรือพระพุทธเจ้า ผู้มีเครื่องครดปฎิบัติ ปักป้อมในศีลธรรม ครรภ์อาวุโสมากกว่าในนั้นระหว่าง พระสงฆ์ที่มีความเคร่งครัดในหลักศีลธรรมทุกๆวัน หรือกษัตริย์ธรรมราชาปฏิบัติเพียงศีลห้าข้อและเคร่งครัดหน่อย ในวันพระเท่านั้น โดยหลักการแล้วก็เหมือนว่าพระสงฆ์มีอาวุโสมากกว่า แต่ในทางกลับกันแล้ว เป็นหน้าที่ของกษัตริย์ที่จะทำการปักป้อมคุ้มครองสถาบันสงฆ์

การที่จะเป็นกษัตริย์ให้มีคุณสมบัติทางพุทธศาสนาให้สมกับเป็นธรรมราชาได้นั้น จะต้องปฏิบัติตามกฎที่พิธารธรรม เพราะว่ากษัตริย์มีภาระหน้าที่ที่จะต้องกระทำ จะให้อยู่สมตะแบบพระสงฆ์องค์เจ้าไม่ได้ ทศพิธารธรรมคือบัญญัติสิบประการสำหรับกษัตริย์ อันเป็นจริยวัตร10 ประการ ที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าธรรม10 อันประกอบด้วย ทาน ศีล มริยา ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบี้ยน ความอดทน ความยุติธรรม ทศพิธารธรรม หรือราชธรรมสิบนี้ เปรียบคล้ายกับธรรม10 หรือ ทศบารี ที่พระพุทธเจ้าได้ปฏิบัติตนได้อย่างสมบูรณ์ ก่อนที่จะบรรลุโสดาบัน ส่วนการมีคือการมีความสมบูรณ์ทางจิตใจ มีความหมายใช้กันทั้งทางด้านศาสนาพุทธและอินดู ในปัจจุบันนำมาใช้อ้างอิงกับสถาบันกษัตริย์ให้มีคำแปลน่าสรรเสริญว่า พระราชนมี อันเป็นการแสดงถึงความสูงศักดิ์ของกษัตริย์ที่เทียบเท่าพระพุทธเจ้า ซึ่งไม่มีความสามารถขัดแย้ง ในอำนาจหน้าที่ที่ศักดิ์สิทธิ์ของกษัตริย์ได้เหนือกว่าพระสงฆ์ ทศพิธารธรรมทั้ง10 หรือราชธรรม10 คือคุณธรรมของกษัตริย์ อันเป็นหลักเกณฑ์ที่แยกกษัตริย์ออกจากพระสงฆ์

การสร้างสถาปนาความเป็นกษัตริย์นั้น ยังต้องอาศัยการสืบท่อราชวงศ์ด้วยสายโลหิตที่แท้ด้วย ประชาชนจะต้องเชื่อถือกับเรื่องราวที่กษัตริย์มีความสามารถด้านประการ และเป็นนักรบที่เก่งกล้าสามารถดุจดังเทพเจ้าที่สืบสายโลหิตเดียวแก่กันมาสู่สุก豁านเหลน ในทางศาสนาพุทธ การเรียนรู้และเข้าถึงพระธรรมคือการปฏิบัติในศีล ไม่ใช่การสืบท่อความรู้ด้วยทางสายเลือดเดียว กัน ดังนั้น บุคคลที่แม่นจะเป็นชนชั้นต่ำก็สามารถบรรลุพระธรรม และกลายเป็นผู้คงแก่เรียนหรือเป็นกษัตริย์ได้ ด้วยการเรียนรู้ และการปฏิบัติเคร่งในศีล สำหรับธรรมราชาที่สร้างสมคุณงามความดีก็ไม่จำเป็นที่จะต้องตกหล่นไปถึงลูกหลานได้ เพราะคุณงามความดีนั้น คงสืบทอดต่อกันไม่ได้จากผู้บังเกิดเกล้า

ในการความเชื่อโดยทั่วไป ศิษย์ของอาจารย์ย่อมได้รับความบริสุทธิ์จากการสอนธรรม และด้วยความใกล้ชิดในการเรียนสอน อาจารย์ที่เก่งถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์และสร้างชื่อเสียงและบารมีให้กับตนเอง เช่นเดียวกับบุตรของกษัตริย์ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้เป็นประยุต์ต่อเนื่องกันไป การถ่ายทอดต่อเนื่องกันนี้เป็นการถ่ายทอดที่เรียนรู้และปฏิบัติ หากใช้การถ่ายทอดกันทางสายโลหิตหรือ

ทาง DNA แต่การถ่ายทอดในสายโลหิตเดียวกันทำให้เกิดความตัดสิทธิ์ขึ้นมาได้บุตรหลานของ กษัตริย์มีโอกาสเป็นผู้สืบราชบัลลังก์ และด้วยประการจะนี้จึงทำให้เกิดการสร้างสถาบันหรือการสร้างราชวงศ์ที่มั่นคงได้อย่างน่าเชื่อถือ

ในทางวัฒนธรรมของพระมณฑินดู พระพุทธเจ้าคือพระมณฑิกลับชาติมาเกิดเป็นครั้งที่ เก้า แต่กษัตริย์ในทางอินดูมีรากฐานในอาณาจักรขอมโบราณนั้น มีการพัฒนาอย่างตรงไปตรงมาและ มีโครงสร้างการปกครองที่แน่นอนมาจากการที่ไม่มีเทวดาที่แท้จริง มีแต่ ธรรมะเท่านั้นคือความจริง และการเรียนรู้ซึ่งธรรมะคือความสูงสุดของการมีชีวิตอยู่ ความคิดของอินดู คือการมีชีวิตอยู่อย่างแข็งแรง การมีตัวตนเป็นอัตตา หรือ อาทิตย์ และในตัวตนนั้นคือการค้นพบความ จริงของร่างและวัตถุประสงค์ ซึ่งถูกอธิบายเป็นหนึ่งเดียวกัน การเข้าใจในตัวตนคือการเข้าถึงทุกๆ สิ่งหรือ นิพพานของอินดู

ในทางศาสนาอินดูนั้น มุนษย์ต่างเวียนว่ายตายเกิดในหลายชั้นวรรณะ ซึ่งเป็นสังสารวัฏให้ เข้าใจในตัวตนยิ่งขึ้น การเกิดในวรรณะที่สูงเป็นการสืบทอดสายโลหิตที่ยิ่งใหญ่ ความเชื่อในเทวดาของ ชาวอินดูจึงสืบท่อไปสู่สุก豁านที่เกิดขึ้นมา นี้คือความเชื่อที่ว่าเทวดาจากกลับชาติมาเกิดเพื่อสืบทอด สายโลหิตกันต่อไป

พุดกันอย่างตรงไปตรงมาแล้ว กษัตริย์ในความเชื่อถือของศาสนาอินดู จะมีความแข็งแกร่ง น่าเลื่อมใสกว่าในทางศาสนาพุทธ ซึ่งมีความหมายเพียงแต่เป็นผู้นำที่หมุนวงล้อแห่งธรรมะให้แก่ ประชาชน แต่เทวดาในศาสนาอินดูคือผู้ก่อสร้างสถาปนาภูมิประเทศและความเป็นอยู่ของสังคม เทวดา คือผู้ปกป้องทุกสิ่งทุกอย่างครอบจักรวาล อย่างเช่นพระศิริฯ ที่ควบคุมดินฟ้าอากาศ นำฝนโปรดปราย ในยามแล้ง ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ และทำให้หิวโภตั้งครรภ์ อย่างที่นาย John Girling นักสังคมศาสตร์ได้ เขียนเอาไว้ว่า “พิธีการในการปกครองคือการทำพิธีกรรมต่างๆ ในโลกด้วยอำนาจจากจักรวาล คือการ สร้างอาณาจักรให้เป็นเมืองของเล่นขนาดเล็ก และสร้างวังให้เป็นดังเขามeruleที่ตัดสิทธิ์ เมืองของเทวดา โดยให้บรรดาารัฐมนตรีทั้งสี่ประดับมุ่งทั้งสี่มุ่งของจักรวาล ทำเมืองหลวงให้ดูดังเป็นจุดศูนย์กลางของ ประเทศไทย แม้ยิ่งใหญ่กว่าสังคมการเมืองและชุดรวมของวัฒนธรรม แต่เป็นจุดอันศักดิ์สิทธิ์อันเป็น ศูนย์กลางของจักรวาลทั้งหมด”

กษัตริย์ในทางศาสนาอินดู มีพระมณฑิซึ่งถือว่าเป็นชนวรรณะสูงเป็นฐานประกอบอำนาจ พระมณฑิสักการะบูชาเทวรากษา ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการปกครอง ทำหน้าที่เป็นเพียงแค่ที่ปรึกษาทางการ กระทำการพิธีการต่างๆ เพื่อให้กษัตริย์ดูยิ่งใหญ่แล้วเลื่อมใสอย่างพระเจ้า กษัตริย์เขมรใช้หินสลักเป็นรูปปัศว์ ลึกลับมากเพื่อแสดงถึงเทพเจ้า ซึ่งแสดงให้เห็นสัญลักษณ์พระศิริและกษัตริย์บนโลก หินสลัก รูปศิวลึงค์มีตั้งไว้ตามกันในทุกมุมเมือง ในวัด และบนยอดเขา

ประเพณีทั้งสองถูกนำมาใช้ประกอบพิธีต่างๆ ปะปนกันไปกับศาสนาพุทธนิยามหมายเหตุที่ เชื่อในอาณาจักรขอม และชาวไทย มอยุ ที่เข้ามาในประเทศไทยที่สิบสาม หลังจาก อาณาจักรขอมเสื่อมลง ซึ่งรวมทั้งอาณาจักรสุโขทัยทางภาคกลางด้านบน ในการสถาปนาราชวงศ์จักรี

ได้มีการสืบสานประเพณีสืบทอดกันไปถึง กษัตริย์คุณที่สามของสุโขทัยคือ รามคำแหง อันเป็นชื่อที่มาจากการตั้งตนในพระช่วงปี 1820 ถึงปี 1860 กษัตริย์รามคำแหงคือผู้ทรงที่สร้างพื้นที่เล็กๆให้กลายเป็นเมืองใหญ่ที่มีชื่อว่า อาณาจักรสุโขทัยสร้างขึ้นจากพื้นฐานความเชื่อทางอินดู และศาสนาพุทธนิกายมหายาน แต่ในช่วงต้นๆของสุโขทัย กษัตริย์องค์ก่อนๆได้รับเอาอิทธิพลของศาสนาพุทธนิกายเตอร์ยานมาใช้ โดยพระสงฆ์จากศรีลังกาได้นำเอาเข้ามาเผยแพร่ อันเป็นการเริ่มต้นพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน

กษัตริย์รามคำแหงใช้การปกครองที่ใช้การเกลี้ยกล่อมโดยใช้ศาสนาพุทธนำมาเป็นวัฒนธรรมในการปกครองประเทศให้เป็นปึกแผ่น ท่านสร้างวัดวาให้กับคณะสงฆ์ และท่านเป็นผู้นำพิธีการทำบุญให้ทาน เช่นงานกฐิน งานพิธีที่ชาวบ้านอาของไปภารวัดหลังจากที่หมดพระยา จากหลักฐานอ้างอิงของหลักศิลปาริชีได้บันทึกเอาไว้วตอนหนึ่งว่า

“เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง เมืองสุโขทัยนี้ ในนามีข้า เจ้าเมืองบ่เอากอบใน ไฟร่ลุ่ทางเพื่อนจุงวัว ไปค้า ขีม้าไปขาย คริรัจคริรัค้าช้าง ค้า คริรัจคริรัค้าม้า ค้า คริรัจคริรัค้าเงื่อนค้า ทองค้า ไฟร์ฟ้าหันไส ลูกเจ้าลูกขุนผู้ได้แล้ ลัมตายหายาเหย้วย์เรือนพ่อเชือเสือคำมัน ข้างขอลูกเมีย เยียข้า ไฟร์ฟ้าห้า ไฟ ป้าหมายพลูพ่อเชือมัน ไวแก่ลูกมันสิน ไฟร์ฟ้าลูกเจ้าลูกขุน ผิแผลผิดแพกแสกวัง กัน หวานดูแท้แล้ จึงแล่งความแก่ชาด้วยชือ บ่เข้าผู้ลักษัมกผู้ซ่อน เห็นข้าวท่านบ่ไดรพีน เห็นสินท่านบ่ ไดรเด้อด คนไดรขีช้างมาหา พาเมืองมาสูช้อยเห็นอเพือกุ้ มันบ่มีช้างบ่มีม้า บ่มีบ่บ่มีนาง บ่มีเงื่อนบ่มี ทอง ให้แก่มัน ช้อยมันดวงเป็นบ้านเป็นเมือง ได้ข้าเสืออก ข้าเสือ หัวพุ่งหัวรบกีด บ่ผ่าบ่ตี ในปากประตู มีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้หนึ่น ไฟร์ฟ้าหันปักกลางบ้านกลางเมืองมีถ้อยมีความ เจ็บท้องข้องใจมันจะ กล่าวถึงเจ้าถึงขุนบ่ไร ไปลั้นกระดิ่งอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองได้ยินเรียกเมื่อถาม หวาน ความแก่�ันโดยชือ ไฟร์ในเมืองสุโขทัยนี้จึงชุม ”

ในความหมายปัจจุบัน เป็นการปกครองที่เรียกว่าปิตาริปไตยหรือการปกครองอย่างบิดาปกครองบุตร ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาของชาวไทย กษัตริย์ถือได้ว่าเป็นทั้งพ่อและคุณภาพและเป็นแหล่งของวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของประเทศด้วย สำนักราชวังของกษัตริย์ภูมิพลจึงเรียกพ่อขุนรามคำแหงว่าเป็นกษัตริย์ที่ปกครองแบบประชาธิปไตยคนแรก และได้นำไปใช้เป็นวัฒนธรรมการปกครองประเทศไทยต่อเนื่องกันมาตลอดราชวงศ์จักรี

แม้กระนั้น การรับเอาศาสนาพุทธนิกาย Hinayana หรือเกรวะท (Theravadism) มาใช้ทำให้ราชบัลลังก์สุโขทัยอ่อนแอลง เพราะไม่เน้นไปในหลักการทางศาสนาอินดูให้ตัวกษัตริย์มีความเที่ยบเท่ากับเป็นเทพเจ้า ราชวงศ์สุโขทัยใช้หลักการตามศาสนาพุทธคือใช้ธรรมราชาเป็นหลักการสถาปนาราชวงศ์ ซึ่งมีความหมายบันทึกไว้ในไตรภูมิพะร่วง ซึ่งเชือกันว่าเขียนไว้โดยกษัตริย์ลิไทย (พระมหาธรรมราชาที่ 1) ที่สืบราชบัลลังก์ต่อจากพ่อขุนรามคำแหง ได้แต่งไตรภูมิพะร่วงขึ้น มีสาระสำคัญ คือ เขียนพรรณนาถึงเรื่องการเกิด การตาย ของสัตว์ทั้งหลายว่า การเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภูมิทั้งสามคือ(ภามภูมิ รูปภูมิ และอรูปภูมิ) ด้วยอำนาจของบุญและบาปที่ตนได้กระทำแล้ว ที่สำคัญคือเป็นเรื่องราวตัวอย่างของพระร่วงอันเป็นรากรฐานสำคัญของการสืบท่องความเป็นกษัตริย์

“ในศรีภูมิพระร่วงไม่ใช่เรื่องราวใหม่ในทางพุทธศาสนา หากเป็นเรื่องราวที่นำเสนอความคิดใน
ดำเนินทางพุทธศาสนาและทางอินดูมาเปรียบเทียบให้ชาวบ้านเข้าใจกัน เป็นเรื่องราวให้ผู้อ่านผู้ฟังยำ
เกรงในการกระทำปาฐุจิต และเกิดความปฏิยินดีในการทำบุญทำกุศล อาจหาญมุ่งมั่นในการกระทำ
คุณงามความดีในโลกนี้ และกกฎในการสร้างคุณงามความดีของกษัตริย์คือศรีภูมิธรรม 10 อย่างที่
กษัตริย์ลิไทยได้เขียนอ้างไว้ว่าเป็นดินแดนที่พระพุทธเจ้าได้เลือกเอาไว้ หรือพระพุทธเจ้าคือกษัตริย์คน
แรก ดังนั้นกษัตริย์ที่สืบทอดราชวงศ์ต่อๆมาคือสายเลือดของพระพุทธเจ้าหรือสายเลือดทางวิญญาณ ที่
สืบทอดกันมาด้วยผลแห่งการสร้างบุญ ในกรณีที่ปราศจากตัวของพระพุทธเจ้า ก็ขอให้เป็นดังที่เคยมี
กษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่คือจักรราตี(Cakkavati King) ที่ค้อยหมุนวงศ์ล้อแห่งธรรมะ (ธรรมจักร) ในไตรภูมิพระ^๑
ร่วงได้กล่าวไว้ว่า “รู้จักบุญกุศลและธรรมะ และสอนคนอื่นให้รู้ถึงธรรมะ อย่างที่พระพุทธเจ้าได้เกิดมา^๒
เพื่อสอนธรรมะ.....จะไม่มียักษ์มาร สัตว์ร้าย เข้ามาสิ่งสิ่งผู้หมุนวงศ์ธรรมจักร เพราะว่าตัวมาร
กลัวอำนาจและความดีของธรรมจักร ”

นี่เป็นหลักการที่ใช้ได้ผลในการปกครองโดยระบบกษัตริย์ที่มีอำนาจสูงสุดของแผ่นดิน โดย
การให้ความเที่ยบเท่าระหว่างการเป็นกษัตริย์และพระพุทธเจ้า หรือเก็บอบเท่ากับเทวดา หนังสือไตรภูมิ
พระร่วงให้ความคัดค้านที่สิทธิ์ของกษัตริย์อยู่เหนือแผ่นดิน โดยการเอกสารความรู้คิดเรื่องผลบุญผลกระทบมา
เปรียบเทียบ และวางแผนภูมิปัญญาอนันต์ดับของชนชั้น คือชนชั้นสูงย่อมมีบุญมากกว่าชนชั้นต่ำเป็นต้น ไตรภูมิ
พระร่วงบ่งบอกถึงการสร้างบุญกุศลจากชาติก่อน อันนำไปสู่ผลของชีวิตที่ดีในชาติหน้า(เป็นไปได้ว่า
โดยการนำเอกสารบุญมาสอนอ้าง ทำให้ผู้ปกครองมีโอกาสได้รับผลประโยชน์ต่างๆนานา่ายขึ้น เช่น
อาหาร ชาวบ้านถูกหลอกให้นำเอกสารและนำอาหารไปถวายทำบุญให้แก่วัดวาอาราม รวมทั้งเงิน
ทองบริจาคให้แก่กษัตริย์ธรรมราชา)

ผู้ปกครองอาณาจักรสุโขทัยไม่ได้ลงทะเบียนประเพณีและความเชื่อในเทวatasตามศาสนาอินดูไป
เสียหมด แต่ยังทำการปฏิบัติตามประเพณีให้สูกใส่เปล่งปลั่งยิ่งขึ้นแต่กษัตริย์ อันเป็นผลให้บรรดาราช
นิぐล มีความน่าเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปอีก ถึงแม้นว่าท้ายที่สุดสุโขทัยจะเสื่อมลงและอยุธยาขึ้นมาแทนที่ เป็น
เวลา กว่าสี่ร้อยปีที่อยุธยาเติบโตแข็งแกร่งเป็นนาน จนเป็นรูปฐานทางภูมิศาสตร์การเมืองให้แก่ประเทศไทย
ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเหมือนเส้นทางเชื่อมต่อของศาสนา วัฒนธรรม ต่างๆนานา ในสมัยอยุธยาทั้ง
ศาสนาพุทธและประเพณีทางอินดู ได้มีส่วนร่วม ในการเสริมสร้างอำนาจให้แก่สถาบันกษัตริย์ แต่ก็ยัง
น้อยกว่าสมัยสุโขทัย

ในสมัยพระเจ้าอยู่ห้่องกษัตริย์คนแรกของอยุธยา ได้เชิญพระมหา罿มาจากประเทศอินเดีย
หลายคนในการทำพิธีราชภัฏเชกในปี พ.ศ.1894 ซึ่งเป็นการเปรียบตัวเองเช่นเดียวกับเทวดา และได้ตั้ง^๓
ชื่อตอนเองว่า รามาริบดี อันเป็นชื่อที่นำเสนอมาจากชื่อของพระรามในวรรณคดีรามเกียรตี กษัตริย์อยู่ห้่อง
ยังปฏิบัติตนเจริญรอยตามตำแหน่งชั้นกษัตริย์ลิไทยในสมัยสุโขทัย กษัตริย์อยู่ห้่องได้
ทำการอุปถัมภ์บรรดาสงฆ์ สร้างวัดวาอารามขึ้นใหม่มากมาย และยังนำอาพิธีการทางศาสนาพุทธมา^๔
ปฏิบัติตัว

ในกลางศตวรรษที่สิบห้าคือสมัยพระบรมไตรโลกนาถ บรรดาแก่พระวัดศาสตร์เชื่อว่าเป็นช่วงที่อยุธยาเจริญถึงที่สุด เป็นจุดศูนย์กลางที่มีการจัดอันดับทางสังคม ซึ่งเป็นไปในทางอินดูมากกว่าศาสนาพุทธ เช่นเดียวกับกษัตริย์ล้านา ไตรโลกนาถก็แสดงตัวให้เป็นเช่นพระพุทธเจ้า เช่นกัน โดยการจัดการเรียบเรียงหนังสือมหาชาติคำหลวงขึ้นใหม่ อันเป็นเรื่องราวของพระพุทธเจ้าในชาติก่อนที่เป็นพระโพธิสัตว์ ก่อนที่จะทำการตรัสรู้ได้ เนื้อหาในการปรับปรุงใหม่ เน้นไปที่เนื้อหาของไตรกูมิพระร่วงว่าพระเวสสันดร(Vessantara) ได้กลับชาติมาเกิดเป็นพระบรมไตรโลกนาถคือตัวกษัตริย์ไตรโลกนาถ นั้นเอง แต่กษัตริย์ไตรโลกนาถก็ไม่ได้อาสานาพุทธมาเป็นราภูมานของความเป็นกษัตริย์ นักประวัติศาสตร์หลายคนคิดว่า ในราชตันปี 2143 กษัตริย์ปราสาททองได้นำเอาความเชื่อทางอินดูมาใช้ในการสถาปนาตนเองให้สูงส่งยิ่งขึ้น โดยไม่ได้ตัดเอาความเชื่อครอบจักรวาลทางพุทธศาสนาออกไป

จากหลักฐานที่บันทึกในประวัติศาสตร์ได้เน้นให้เห็นว่า ทั้งประเพณีทางศาสนาอินดู และพุทธได้ใช้สมกันให้เป็นฐานสำนักงานสถาบันกษัตริย์อย่างต่อเนื่องกันมา ทำให้กษัตริย์มีอำนาจในการมีและความศักดิ์สิทธิ์ ความสมดุลระหว่างสองศาสนานั้นก็ขึ้นอยู่กับความคิดดัดแปลง สร้างสรรค์ของตัวกษัตริย์เอง ความเชื่อในศาสนาพุทธเกี่ยวกับดวงดาวครอบจักรวาลต่างๆ อันเป็นผลทางโซคัชตราศี เป็นราภูมานของกษัตริย์ธรรมราชาที่จะต้องประพฤติปฏิบูรณ์ตามกฎทศพิชราชนธรรม กษัตริย์ต้องทำบุญทำงานถวายพระสงฆ์องค์เจ้า ทำพิธีกฐิน เช่นเดียวกับกษัตริย์ไตรโลกนาถที่ถ้าออกบวชในระยะสั้น และโดยทั่วไปแล้วในราชอาณาจักรนี้มีความเชื่อกันว่า การทำพิธีปฏิบูรณ์ตามศาสนาพุทธเป็นการแสดงความซื่อสัตย์ต่อสถาบันกษัตริย์ และสร้างผลผลิตของชาวไร่ชาวนาให้มากขึ้น

พิธีการต่างๆ บนพื้นฐานทางศาสนาอินดู ได้รวมເອງເຫວາເຂົ້າໄປເປັນການເສຣິມກາພຈົນຂອງກษัตริย์ ทำให้สถาบันกษัตริย์ดูน่ากลัวและน่าเกรงขามยิ่งขึ้น ต่างประดิษฐ์ประดอยຍຍກຍອດໍາແໜ່ງໃຫ້ ກษัตริย์ເປັນເຈົ້າແຜ່ດີນ ແລະ ເຈົ້າຊື່ວິຕ ຜູ້ເປັນເຈົ້າຂອງມາລສຽບສິ່ງທັງໝາຍດັ່ງເທັນເຈົ້າທີ່ປະການຊື່ວິຕ ສົກລົມຟ້າກາສ ຄວາມອຸດົມສມບູຮົນ ແລະ ຄວາມມັ້ງຄັ້ງ ຂອ້າມຕາມຄວາມເຊື່ອຂອງພຣາມັນໄດ້ຢູ່ກຳນົມ ບັນດັບໃຫ້ເຊັ່ນ ທ້າມມອງດູ້ນ້າຂອງບຣດາຮາຈີ່ງ ລາກຂັດເຊື້ນອາຈານມີໂທຢູ່ຕາຍໄດ້ ກາຍາທີ່ໃຫ້ກັນໃນວັງ ແລະ ກາຍາທີ່ຕ່າງໆ ດັ່ງນີ້ເປັນການຂອງພຣາມັນ ທີ່ປະປັກນະຫວ່າງສັນສົກຖືກັບກາຍາຂອມ ເພື່ອນຳໃຊ້ ເຕືອນກັນເສີ່ງສາຍໂລທິຕີທີ່ມີຄວາມສູງສັກົດ ໃນຫຼານັດຮອງຮາຈີ່ງ ອັນມີຄວາມສຳຄັງຢູ່ໃນການປັກປອງໂດຍຮະບຽບຮາຈວົງສົງຕົວດ້ວຍກັບປາວສາຮ

การผสมปะปนกันในพิธีการต่างๆ ของสองศาสนาเป็นการสืบสายพันธุ์ของกษัตริย์ นาย David Wyatt นักประวัติศาสตร์ได้อธิบายไว้ว่า “หลักการสั่งสอนของศาสนาพุทธเป็นปัจจัยสำคัญต่อ ดวงชะตาารศีในການພຣາມັນ ມຸ່ງໝາຍໃຫ້ກษัตริย์ມີຄວາມປະພຸດຕິອູ້ໃນគິລະຮຣມຈົນຄົງທີ່ສຸດຄົ້ອໃຫ້ ກລັມກລືນກັນກັບຄຳສອນຮຣມຈົນພຸທົສາ ຄວາມເຊື່ອຂອງພຣາມັນເອີນດູໃນເຮືອງເຫວານັ້ນ ເປີຍີບເທິບນໃຫ້ກษัตริย์ເປັນພຣເຈົ້າ ເປັນການປັບປຸງເສຣິມແຕ່ໃຫ້ກษัตริย์ເປັນສ່ວນໜຶ່ງທີ່ສຳຄັງຂອງພິທີ ກາຍາຕ່າງໆ ຂະໜາທີ່ຄວາມສັກົດສິ່ງທັງສອງສັນສົກຖືກັບກາຍາຂອມ ເພື່ອນຳໃຊ້ ເຕືອນກັນເສີ່ງສາຍໂລທິຕີທີ່ມີຄວາມສູງສັກົດ ໃນຫຼານັດຮອງຮາຈີ່ງ ອັນມີຄວາມສຳຄັງຢູ່ໃນການປັກປອງໂດຍຮະບຽບຮາຈວົງສົງຕົວດ້ວຍກັບປາວສາຮ”

ยิ่งกว่านั้น กฎแขhardt์ของอำนาจในสมัยอยุธยาคือการควบคุมความมั่งคั่งของแผ่นดิน เพราะอยุธยาตั้งอยู่ที่ริบบุลภาคกลางเป็นดังเกราะใหญ่ตั้งอยู่ตรงกลางแม่น้ำเจ้าพระยา ความสำเร็จของอยุธยาคือเป็นแหล่งโภตดังชื่อขายที่สำคัญทางนำ้ในเขตເອເຊຍตะวันออก นำເອົາພື້ນຕາຈາກເມືອງຈິນ ຫຼືບຸນ ອີນເດີຍ ເປົ່ອຮັບເຊີຍ ແລະ ຈາກພວກຢູ່ໂຮບໃນຄຕວຣະທີ່ສົບທິກ ເມືອງອຸ່ຽນມີຄວາມສໍາເລັດທາງການຄ້າຍ່າງມາກ ທຳໄຫວ່ຽດກ່າຍຕົກຍົດຕ່າງດິນນີ້ໃນການເຂົ້າຄວບຄຸມການຄ້າແບບຈຳກັດແລະຜູກຂາດຂອງຕະນູນເອງ ເພື່ອຄວບຄຸມພື້ນທີ່ດິນແລະຄනທຳການ ຄຣົບຄວ້ວຫລາຍຄຣົບຄວ້ວ ຮົມທັງໝາຍຕໍ່ສ້າງຄວາມມັ້ນຄັ້ງໄດ້ການທຳການສົນການມັກແລ້ວຮາໜີນູລແລະຫຸນນາງ ທຶ່ງກລາຍເປັນຄູ່ແຂ່ງກັບສົກບັນໃນການຄຸມຄວາມມັ້ນຄັ້ງແລະອໍານາຈ

ເຮືອງຮາວໃນວັນສັນຍາເປັນເຮືອງທີ່ໂກລາຫລະແຕ່ມີໄປດ້ວຍເລືອດ ໃນການສືບຮາໜບລັກກົດ ເຕັມໄປດ້ວຍເຮືອງຮາວຂອງກາລົບປົງພະຮັນນີ້ເປັນເຮືອງທີ່ເກີດເຂົ້າປ່ອຍໆ ເຈົ້າຝ້າແລະຮາຊືນີ້ ພຣີກາລົບໜ້າເຈົ້າຝ້າໄດ້ກ່າຍຕົກຍົດຕ່າງດິນນີ້ ພຣີກາຝ້າກັນຮ່ວງເຈົ້າຝ້າກັບເຈົ້າຝ້າດ້ວຍກັນເອງ ເປັນຕົ້ນ ເປັນເວລາເກີນກວ່າສືບຮາໜບລັກກົດ ອຸ່ຽນມີກ່າຍຕົກຍົດຕ່າງດິນ 35 ອົງຄົດ ໂດຍແລ້ວ 11 ປີຕ່ອທິນ໌ສັນຍາ ໃນທາງຕຽບກັນຂ້າມ ຕັ້ງແຕ່ປີ พ.ສ.2310 ມີກາງເຖິງເທົ່ານີ້ປັບປຸງການຮັບຮັດການສືບຮາໜບລັກກົດ ແລ້ວ 24 ປີຕ່ອທິນ໌ສັນຍາ

ການຕ່ອສູ້ທີ່ຈົ່ງອໍານາຈັກນີ້ໃນອຸ່ຽນມີກ່າຍຕົກຍົດຕ່າງດິນນີ້ເປັນການຕ່ອສູ້ພື້ນສືບຕ່ອສາຍໂລທິຕີຂອງຮາຈວັງຕົກມີ້ຫລາຍຄຣັກທີ່ມີການກົບງາງຈາກຝົດຕ່າງດິນນີ້ ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ຕໍ່ແທນ່ງຂອງກ່າຍຕົກຍົດຕ່າງດິນນີ້ມາຄຣອງຍ່າງສມນູບຮຸນ ຈຶ່ງມີການຈັບແຕ່ງງານຮ່ວງກາຮ່າຍ ນ້ຳງສາວ ລູກສາວ ຂອງກ່າຍຕົກຍົດຕ່າງດິນນີ້ກ່ອນ ຄວາມຊັດແຈ້ງຂອງການສືບສັນຕິວັກຕົງໃຈ່ງໄມ້ມີປຣາກູ້ອອກມາໄດ້ຍ່າງແນ່ຮັດ

ທ້າຍທີ່ສຸດ ອານາຈັກອຸ່ຽນມີກ່າຍຕົກຍົດຕ່າງດິນນີ້ໄປພະແນກແກ່ງແຍ່ງເພື່ອໃຫ້ໄດ້ມາໃນອໍານາຈັກແລະຄວາມມັ້ນຄັ້ງ ທັງຈາກທີ່ມີກ່າຍຕົກຍົດຕ່າງດິນນີ້ໄປໃນເດືອນມີມາຍັນ ພ.ສ.2310 ກອງກຳລັງທາງພມາກົດຕື່ກ່າຍຕົກຍົດຕ່າງດິນນີ້ ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ມາໃນອໍານາຈັກແພັນເມືອງ ເຂົ້າມາທຳລາຍປຣາສາກ ແລະ ຕັ້ງເມືອງອຸ່ຽນມີກ່າຍຕົກຍົດຕ່າງດິນນີ້ໄດ້ສໍາເລັດ ພມ່າທຳລາຍຮາຈວັງ ເຈົ້າຝ້າ ວັດວາອາຮາມ ຮູບປັ້ນຕັ້ງໆ ແລະ ຂາວເມືອງອຸ່ຽນມີກ່າຍຕົກຍົດຕ່າງດິນນີ້ກ່ອນ ໄປສູ່ໜັບທ ແລະ ອານາຈັກອຸ່ຽນມີກ່າຍຕົກຍົດຕ່າງດິນນີ້ໄດ້ສົ່ງວາຮະແທກການສືບສັນຕິວັກຕົງໄປແລ້ວ

2. ศึกสายเลือด

ถึงแม้อยุธยาจะย่ออยับไปแล้ว แต่ลำดับชั้นทางสังคมและการปกครองแบบราบอำนาจไว้ที่ส่วนกลางซึ่งเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาในสมัยอยุธยานั้น ก็ยังคงอยู่มาจนถึงศตวรรษที่ยี่สิบ กษัตริย์ที่ประสบความสำเร็จของอยุธยา คือผู้ที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติหลักๆ ของผู้ครองอำนาจ นั้นคือ นักรบผู้เก่งกล้า ที่ครองความสูงส่องและมั่งคั่ง หากสิ่งที่พากเข้าหาดคือการสามารถสืบทอดอำนาจผ่านทางสายเลือดได้อย่างราบรื่น

ปัญหานี้ยังตกค้างมาถึงราชวงศ์จักรี ใน การสร้างความชอบธรรมแก่อำนาจในการปกครองรัฐ ที่กษัตริย์เป็นสยาม ผู้ปกครองใหม่ต้องกันตัวเองออกห่างจากความล้มเหลวของอยุธยา ซึ่งก็เป็นเรื่อง ยาก เพราะพากเข้าก้ามจากชนชั้นปักรองในสมัยอยุธยา ราชวงศ์จักรีจึงปรับเปลี่ยนการอธิบายความ เป็นกษัตริย์และประวัติศาสตร์เสียใหม่ เพื่อให้พากเข้าเป็นผู้สืบสายเลือดและจิตวิญญาณมาจาก สุโขทัยในอดีต จากรัฐราชากองสุโขทัย ไม่ใช้อยุธยาที่ควรด้วยเลือด

พากเข้าสร้างเรื่องเล่าที่ว่าสุโขทัยเป็นตัวแทนธรรมสยามที่แท้จริง เป็นรัฐของชนชาติไทย ที่มีผู้นำชาวพุทธท่องถินซึ่งมาแทนที่พากขอมต่างชาติเด็ดขาด อินโดฯ ในความเข้าใจที่ยึดถือกันทั่วไป คำเรียกชนชาติ “ไทย” มีความหมายถึงอิสระเสรี และเป็นรากที่มาของคำว่า “ไทย” และ “ประเทศไทย” ในภาษาสมัยใหม่ ในประวัติศาสตร์ฉบับนี้ ความอ่อนโยนและความยุติธรรมของธรรมราชแห่งสุโขทัย มี ชัยเหนือพากขอม เมื่อถึงปลายศตวรรษที่ 19 สุโขทัยได้รับการบรรยายถึงว่าเป็นอาณาจักรใหญ่โต และในรัชสมัยของภูมิพล ก็ได้รับการเรียกขานว่าเป็น ยุคทองแห่งสถาบันกษัตริย์ไทย ที่กษัตริย์ต่างก็ ยึดถือ “ราชธรรม”¹

ในทางตรงกันข้าม อยุธยาถูกฉายภาพว่าเป็นบุคคลเมืองสยาม ประวัติศาสตร์ฉบับราชการใน ปี 2533 ระบุว่า อุดมคติพ่อปักรองลูกของสุโขทัยนั้น “สูญหายไปหลายครั้งในช่วงสมัยอยุธยาที่ ยาวนาน เมื่ออิทธิพลของกลัมมาอีกและกษัตริย์กษัตริย์เป็นผู้ที่อยู่สูงส่อง ไม่อาจเอื่อมถึง พลเมืองไม่ได้ร ่มโอกาสได้เห็น”² แต่ถึงกระนั้น ราชวงศ์จักรีก็ไม่ได้แยกตัวออกจากอยุธยาในทันทีหรือโดยสิ้นเชิง แม้กระทั้งจนถึงสมัยของภูมิพล พากเข้ายังคงรักษาสถานะกษัตริย์แบบอินโดฯ ไว้หลายด้าน เนื่องจากว่า ความเป็นเทศาชัยยังมีความสำคัญต่ออำนาจของกษัตริย์ การสืบทอดสายจากอยุธยาทั้งในทาง สายเลือดและจิตวิญญาณยังคงมีน้ำหนักอยู่ โดยเฉพาะกับกษัตริย์นักรบที่เกรียงไกรบางคนของอยุธยา

ภายใต้การล้ม塌การล้ม塌สายของอยุธยา ตากสิน เจ้าเมืองเชื้อสายจีน “ได้รวบรวมกำลังพล ขับไล่พม่าออกไป และตั้งเมืองหลวงใหม่ที่ธนบุรีและสถาปนาตนขึ้นเป็นกษัตริย์เมื่อปี 2311 ตากสิน สร้างสายสัมพันธ์กับคนสองกลุ่มผ่านการอุปถัมภ์และการแต่งงานเกี่ยวต้อง คือ กลุ่มของพ่อค้าคนจีน

¹ คณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติ, ประเทศไทยในศตวรรษที่ 80 (กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2522), 21.

² คณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติ, ประเทศไทยในศตวรรษที่ 90 (กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2538), 53.

และกลุ่มขุนนางที่ยังเหลืออดมาจากอยุธยา เข้าสั่งสมบูญญาธิการด้วยสร้างวัดวาอารามหลายแห่ง เช่น วัดอรุณ และสร้างสถานะธรรมราชด้วยการเป็นองค์อุปถัมภกของศาสนา

แต่หลังจากที่tagสินได้พื้นฟูอาณาจักรจนเป็นปีกแผ่นพอสมควรแล้ว ชนชั้นนำเก่าของอยุธยา ก็หันมาต่อต้านเขา นำโดยตระกูลบุนนาค ซึ่งเป็นกลุ่มขุนนาง-พ่อค้าเชื้อสายเปอร์เซียที่ทรงอิทธิพล ซึ่งคงจะมองพันธมิตรคนเดียวของtagสินว่าเป็นภัยคุกคามต่อผลประโยชน์ของพวกตน และยังกล่าวกันว่า tagสินมีอาการพื้นฟ่อน หลงในอำนาจและความสูงส่งของตนเอง จนแปลกแยกกับข้าราชการบริพารใกล้ชิด ในปี 2325 ศึกซึ่งบัลลังก์ไม่ต่างจากสมัยอยุธยาเกิดขึ้นเมื่อขุนนางเก่าให้การสนับสนุนแก่ขุนพลหัวแก้วสองนายในการโ cones ล้มและประหารtagสิน และเจ้าพระยาจักร ซึ่งมาจากตระกูลขุนนางสมัยอยุธยาและเป็นพ่อของปู่ของภูมิพล ก็กล้ายเป็นกษัตริย์ต้นราชวงศ์

การสังหารtagสินได้รับการอธิบายด้วยหลักการของความเป็นกษัตริย์ตามแบบพุทธ tagสินถูกว่าด้วยภาพให้เป็นทรราชจิตเกทที่ขาดทศพิธราชธรรม แฝงยังอวดอุติมุสธรรม เข้าถูกกล่าวหาว่าข่มเหงพระสงฆ์ที่ไม่ยอมเลื่อมใส สร้างความแตกแยกในศาสนาและอาณาจักร

เจ้าพระยาจักร เลือกนามรามาธิบดี เมมีอนอุ่ทองของอยุธยา ซึ่งในภายหลังก็กล้ายเป็นต้นแบบของการขานนามกษัตริย์ในราชวงศ์จักรว่า พระรามที่หนึ่ง เข้าย้ายราชสำนักมาอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา สร้างพระราชวังและวัดวาอาราม โดยใช้ศิลปกรรมที่ตั้งใจเลียนแบบความอลังการของอยุธยา ดังจะเห็นได้จากวัดพระเชตุพน (วัดโพธิ) ที่ตั้งชื่อตามวัดที่พระพุทธเจ้าเคยประทับ และเพื่อแสดงถึงความภาคภูมิหาร เขานำพระแก้วมรกตที่ยืดเอามาจากเวียงจันทน์มาตั้งไว้ในราชวังแห่งใหม่ รูปเคารพที่เป็นทั้งพระพุทธเจ้าและพระอินทร์ของอินดูนี้ ถูกทำให้เป็นศูนย์กลางของการบูชา สำหรับทั้งอาณาจักร เขายังคงเมืองหลวงแห่งใหม่ตามนั้น คือ กรุงเทพ รัตนโกสินทร์ หรือ “เมืองแห่งเทพ แก้วแห่งพระอินทร์” ทุกวันนี้ พระแก้วมรกตยังคงเป็นรูปปูนชาศูนย์ เป็นสัญลักษณ์แห่งราชวงศ์จักร

ทว่าความชอบธรรมไม่ได้มาโดยอัตโนมัติ จักรสร้างราชสำนักและระบบราชการขึ้นมาใหม่ตามแบบอยุธยา ปรับปรุงกฎหมายและโครงสร้างชั้นในเชิงสังคม-เศรษฐกิจที่เรียกว่า ศักดินา จากนั้นเขาก็วาดลังพระสงฆ์ที่อยู่ฝ่ายตากสิน โดยอ้างว่าเป็นการสังคายนางการสงฆ์ที่เสื่อมถอย เขากำหนดการศาสนาเพื่อพื้นฟูความศรัทธาในวงการสงฆ์ ขณะเดียวกันก็เพื่อให้ทันมาจังรักภักดีต่อเขา

เพื่อที่จะลดอิทธิพลบางส่วนของอินดู-ขอม ภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาของพุทธ ได้ถูกนำเข้ามาแทนที่ภาษาขอมและสันสกฤตที่ใช้อยู่ในภาษาของราชสำนักและกฎหมาย เทพของอินดูถูกปรับให้เป็นรูปเคารพของพุทธหรือไม่ก็เป็นสัญลักษณ์ของรัฐ รัชกาลที่หนึ่งยังได้บัญชาให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎก รามเกียรต์ และไตรภูมิพระร่วง ในรามเกียรต์นั้น พระรามถูกเรียกเป็นพระจักร ธรรมศาสตร์ของไตรภูมิพระร่วงก็ถูกอ้างอิงไว้ในส่วนหัวของกฎหมายแห่งราชอาณาจักร ถึงกระนั้น สังคมก็ยังต้องการกษัตริย์ที่อย่างน้อยก็ต้องมีฐานะคลุมเครือกึ่งเทพอญบ้าง เพื่อเสถียรภาพของ

อาจมาจักรและความอุดมสมบูรณ์ของไร่นาผืนดิน ฐานันดรศักดิ์ ราชากัพท์ และพิธีกรรมแบบพระหมณ์ จึงยังคงทำหน้าที่สรรเสริญความสูงส่องกษัตริย์ต่อไป พิธีปราบดาภิเษกและพิธีพระราชทานเพลิงศพเจ้าจัตุรัสเมรุ อันเป็นที่สัก蒂ย์ของเหล่าทวยเทพ

รัชกาลที่หนึ่ง ยังคงใช้พิธีการท้าทายทางการเมืองจากหลายฝ่าย รวมทั้งลูกหลานของtagสิน และน้องชายของเขาวง คือเจ้าพระยาสุรศึก ในกรณีที่จะรักษาอำนาจ เขาได้แจกจ่ายทรัพย์สิน ตำแหน่งหน้าที่ และสัมปทานทางเศรษฐกิจต่างๆ รวมทั้งนำลูกสาวจากตระกูลคู่แข่งอย่างบุนนาคและลูกสาวของtagสินมาไว้ในยาเร็มด้วย รัชกาลที่หนึ่งผลิตลูกออกมาก 42 คนเพื่อที่จะประกันการสืบทอดราชวงศ์ เมื่อเขายตายในปี 2352 ด้วยอายุ 72 ปี ราชสมบัติก็เปลี่ยนมืออย่างราบรื่นไปสู่อิตรสุนทร ลูกชายคนโตในจำนวนสองคนของเสืออมรินทร์ จักรได้ป้องกันการแย่งชิงบัลลังก์ไว้แล้วด้วยการตั้งคณะกรรมการสืบราชสมบัติ ที่มีสังฆราชซึ่งเขาเป็นผู้แต่งตั้งเองเป็นประธาน นอกจากนี้ก็ล้วนเป็นเชื้อพระวงศ์และพระสงฆ์ที่จงรักภักดิ์ เท่ากับว่าบัลลังก์ยังอยู่ในมือของคนในครอบครัว

อิตรสุนทร หรือ รัชกาลที่ 2 ทรงราชย์อย่างไม่มีอะไรนำตีนเต้นจากปี 2352 ถึงปี 2367 เพื่อความปลดภัย เขามอบตำแหน่งสูงๆ แก่ญาติๆ ฝ่ายแม่และเสิร์คุนแรกของเขาก็คือ สุริเยนทร์ (ลูกพี่ลูกน้องคนโต) ตลอดจนลูกๆ หลานคนในจำนวน 73 คนของเข้า เขายังการอุปถัมภ์พระสงฆ์และสนับสนุนพิธีกรรมต่างๆ เพื่อค้ำชูสถานะธรรมราช เมื่อเขายตายหลังจากล้มป่วยอยู่นาน ลูกชายคนแรกและเป็นผู้บริหารสูงสุดคือ เจษฎาบดินทร์ กิริบัชวงเป็นกษัตริย์องค์ที่สาม

จนหลายทศวรรษให้หลัง เจษฎาบดินทร์จึงได้ถูกตีอ้วนเป็นจุดด่างพร้อยตามแบบฉบับอยุธยา ในสายเลือดจารี ทั้งนี้แม้ว่าเขายังได้รับความไว้วางใจจากพ่อและชานายในเกنمอำนาจ แต่เนื่องจากเขายังไม่สามารถที่จะเป็นสามัญชน เขายังไม่ได้เป็นเจ้าฟ้า ตำแหน่งรัชทายาทอย่างเป็นทางการจึงเป็นของมกุฎาภิษีที่เกิดในปี 2347 ซึ่งเป็นลูกของรัชกาลที่ 2 ที่เกิดกับเสือสุริเยนทร์ ความดึงเครียดระหว่างห้องประทับกับห้องนอนรัชกาลที่ 2 จะตาย และอาจเป็นเพราะการถูกคุกคามเอาชีวิต มองกุฎาภิษีมีอายุได้ 20 ปีก็ไปบวชเป็นพระในชั่วระยะเพียงไม่กี่เดือนก่อนพ่อตาย บัลลังก์จึงตกเป็นของเจษฎาบดินทร์ ในภายหลัง น้องชายของมกุฎาภิษี คือ จุฑามณีได้ตัดพ้อว่าเชื้อสายฝ่ายเขายุกลับนิทิโดยสายเลือดไป³

รัชกาลที่ 3 ปฏิบัติราชพิธีมารตรฐานทุกอย่างเพื่อแสดงบุญญาธิการ เขายังได้ขานนามใหม่ให้กับรัชกาลงค์ก่อนหน้าด้วยสมญาที่บ่งบอกการกลับชาติตามเกิดของพระพุทธเจ้า นั่นคือ รัชกาลที่ 1 เรียกว่าพระพุทธยอดฟ้า รัชกาลที่ 2 คือ พระพุทธเลิศหล้า นอกจากนี้ยังได้หล่อพระพุทธรูปดังชื่อตามกษัตริย์ทั้งสอง เพื่อนำไปตั้งไว้ยังที่เดียวกับพระแก้วมรกต⁴ รัชกาลที่ 3 ปกครองอยู่อย่างมั่นคงถึง 27 ปี โดยใช้พิธีการท้าทายจากจักรวรรดิอังกฤษ ที่บีบให้ค้าขายด้วยการซื้อขายกำลัง ตระกูลบุนนาคใน

³ B. J. Terwiel, A History of Modern Thailand, 1767-1942 (St. Lucia: University of Queensland Press, 1983), 121.

⁴ Gray, The Soteriological State, 223

ฐานะผู้สนับสนุนหลักของรัชกาลที่ 3 ทำหน้าที่ควบคุมการเงิน การทหารและการบริหารราชการ แผ่นดิน ทำให้พวกราเป็นผู้กุมอำนาจที่แท้จริงเบื้องหลังบลังก์ แม้ว่าเจษฎาบดินทร์จะได้เลี้ยงดูลูกชายของตนให้สืบราชสมบัติแล้วก็ตาม แต่ก็ยังขัดประเด็นความชอบธรรมทางสายเลือดไปไม่พ้น ส่วนมองกุญชีเป็นคู่ชิงบลังก์นั้นก็คร่าเครื่องศึกษาไม่เพียงแต่พุทธศาสนาเท่านั้น ยังรวมถึงภาษาและวัฒนธรรมเชิงเหตุผลนิยมแบบยุโรปอีกด้วย เขายังสร้างเครื่องข่ายผู้สนับสนุนที่แข็งแกร่ง เช่น เชื้อพระวงศ์บางส่วน พ่อค้าที่ทะเยอทะยาน และมิชชันนารีต่างชาติ

การบัวชีเป็นพระได้ก่อรากฐานการสนับสนุนที่เข้มแข็งให้กับมองกุญชี สถานะเจ้าของเขามาให้เขากำกว่าขึ้นสู่ตำแหน่งสูงในสังคมชนบท และเขาจึงได้ก่อตั้นนิกายปฏิรูปของเขางอกันมา ซึ่งดูประหนึ่งว่าเคร่งครัดกว่า ยึดพิธีกรรมน้อยกว่า และเป็นพุทธบริสุทธิ์กว่า นิกายใหม่นี้เรียกว่าธรรมยุติ แปลว่าการยึดมั่นในพระธรรม ผู้นำของนิกายนี้เยี่ยหยันมหานิกาย ที่มีผู้ครุฑามากกว่า ว่าเป็นนิกายที่คร่าครึ่นคือการท้าทายอยู่ในที่ต่อความเป็นผู้นำทางสงฆ์ของกษัตริย์ มองกุญชีมีสายเลือดบริสุทธิ์ได้ท้าชิงกษัตริย์ในอาณาบริเวณของศาสนจักร

กลักษณ์เป็นไปดังใจ ในปี 2393 เมื่อรัชกาลที่ 3 ล้มป่วยเรื้อรัง เขายังต้องกลั้กกลั่นด้วยเรื่องการสืบราชสมบัติ สยามกำลังเผชิญภัยกับการท้าทายด้วยเรือปืนจากตะวันตก และเศรษฐกิจก่ออ่อนแอ พวกรังกฤษพยายามเมืองมองหาผู้นำหุ่นเชิด หรือไม่ก็หาเหตุทำสังคมรุกคืบหากประโภชน์ทางการค้าและอาณา尼คม ตระกูลบุนนาคก์สนใจแต่การเพิ่มความมั่งคั่งและอำนาจของพวกตน สองครามกลามเมืองร่างๆ จะบังเกิดขึ้นเมื่อลูกๆ ของรัชกาลที่ 3 ตั้งท่าจะประดับกับมองกุญชีและจุฑามณี กล่าวกันว่า รัชกาลที่ 3 เองก็คงข้าในความสามารถที่จะปักครองของลูกๆ แต่ก็มองจุฑามณีว่าไร้ความสามารถซึ่งต้องขอและมองมองกุญชีเป็นคนสุดโต่งทางศาสนา เมื่อรัชกาลที่ 3 ตายไปในที่สุด เดือนเมษายน 2394 ดิศ บุนนาค อัครมหาเสนาบดีก็มอบบลังก์ให้แก่มองกุญชี ซึ่งจากนั้นก็บรรเทาเสียนหนามด้วยการรับเอาหلانสาวสองคนของรัชกาลที่สามมาเป็นสนม ซึ่งหนึ่งในนั้นคือเมหีเทพศิรินทราในเวลาต่อมา นอกจากนี้เขายังได้รับลูกหลานของรัชกาลที่สองและครอบครัวใกล้ชิดอีก ๔ ข้ามาระหว่างยาเรอมอันใหญ่โตของเข้าด้วย การกระทำดังนี้ตอกย้ำความชอบธรรมของมองกุญชีให้หนักแน่นยิ่งขึ้นไปอีก แต่ก็ด้วยราคาน้ำเงิน นั่นคือ ขณะที่มองกุญชีทั้งเลือดจารีบริสุทธิ์และภูมิธรรมอันสูงส่ง แต่ตระกูลบุนนาคควบคุมการทหารและการเงินของประเทศ และมองกุญชีต้องตกเป็นหนี้บุญคุณต่อตระกูลที่ไม่ใช่เจ้า

สำหรับการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับรัชกาลที่ 3 นั้น ราชสำนักปัจจุบันถือรัชสมัยของเขาว่าเป็นช่วงระหว่างรัชกาลที่ไม่ใช่เจ้า เขาไม่เคยถูกกล่าวขานว่าแย่งชิงราชสมบัติ แต่คนในราชสำนักก็อ้างว่าเขามิได้เคยครองราชย์ หรือมีมเหสีอย่างเป็นทางการ หรือไม่เคยตั้งลูกเป็นเจ้าฟ้า สันนิษฐานว่าอาจเป็นเนื่องมาจากการเคารพในเชื้อสายจักรีที่แท้จริง⁵ ทุกวันนี้ รัชกาลที่ 3 ถูกนำเสนอในฐานะคนนั่งบลังก์คั้นเวลาสำหรับมองกุญชีเท่านั้น

⁵ ดู (ตัวอย่าง) จุลจักรพงษ์, Lords of Life (London: Alvin Redman, 1960), 145-47

มงกุฎหรือรัชกาลที่ 4 เป็นที่รู้จักกันในระดับสากลจากละครเพลง The King and I ที่รับบทโดยยูล บรินเนอร์ เข้าเป็นกษัตริย์ที่แสดงให้ความรู้และมีความซับซ้อน ชำนาญทั้งในงานแห่งความเป็นกษัตริย์และความทันสมัย กล่าวกันว่า ภูมิพลองก์เกียบตัวเองใกล้เคียงกับปู่หาดคนนี้ ซึ่งก็จริง เพราะทั้งสองมีบุคลิกลักษณะและปริศนาที่เก็บไว้บ้างอย่างคล้ายกัน

มุ่งมั่งที่เป็นทางการต่อรัชกาลที่ 4 คือเป็นกษัตริย์ที่ทรงภูมิธรรม เป็นประณญาที่ทำให้พุทธแบบสยามมีความบริสุทธิ์ และไปถึงอุดมคติธรรมราชแห่งสุขทัย และเป็นผู้มีความคิดก้าวหน้าที่แนะนำสังคมไทยให้รุจวิทยาศาสตร์และการศึกษาแบบตะวันตก และยังมีชั้นเชิงทางการทูตที่นำพาประเทศให้หอบรอดจากภัยคุกคามของการล่าอาณา尼คมได้ แต่ก็มีอีกมุ่งมั่งหนึ่งจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ คือเป็นอนุรักษ์นิยมที่เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาและไว้วัฒน์ โภสร้ายอย่างน่ากลัว ขาดความสามารถที่จะปรับสถาบันกษัตริย์ให้ทันสมัยได้อย่างเป็นรูปธรรม สถาบันนี้จึงอ่อนแอ

ดูจากภายนอก มองกุญแจความจำเป็นในการปรับปรุงสถาบันกษัตริย์ (อย่างน้อยก็ในระดับผิวน้ำ) เพื่อเป็นหนทางในการปกป้องภัยคุกคามจากการบังคับเป็นอาณาจักรของยุโรป เขายังเปิดประดู่ตัวเองรับนักการทูตต่างชาติและละเมิดข้อห้ามทางประเพณีด้วยการจับมือทักษิาย เขาวันเอกสาร ฝรั่งมาส่องลูกๆ อย่างเช่น แอนนา เลี้ยวโนเวนส์ที่โถงดัง ผู้เขียนหนังสือที่กล่าวมาเป็น The King and I เขายังตั้งใจขับเน้นความคิดที่ว่าธรรมราชามีสมัยสูงที่เคยบรรพบุรุษโดยตรงของราชวงศ์ที่กรุงเทพฯ ในช่วงรัชสมัยของเข้า ได้มีการค้นพบศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง (หรือที่นักวิชาการรุ่นหลังบางคนบอกว่า เป็นการทำปลอมขึ้น) เขายังลอกเลียนวิถีปฏิบัติที่ดูเหมือนว่าเป็นของรามคำแหงในการรับเรื่องร้องทุกข์จากประชาชน ว่ากันว่าเขาทำอย่างนั้นด้วยตัวเองที่ประดูวังสัปดาห์ล่ะหนึ่งครั้ง ทั้งนี้ เพื่อที่จะเอาใจพากุญโจปิที่ม่องประเพณีแบบอินดูและลัทธิถือผื่นของสยามว่างมงายและล้าหลัง เขายังเน้นแสดงต่อสาธารณะให้เห็นพระราชกรณียกิจแบบพಥ โดยนำพระพิธีกรรมแบบเทราชาเอาไว้

กรณั้นเขาก็ยังคงรักษาความสูงส่งอัลการแบบเดิมไว้ ดูตั้งแต่พิธีราชภิเชกที่ทุ่มทุนสร้าง
มงกุฎน้ำดื่มใช้สัญลักษณ์และพิธีกรรมทั้งยืนดูและพุทธที่ทำให้ตัวเขาดูเป็นทั้งเทพและธรรมราชา เขาก็
สร้างเสนาหลักเมืองแห่งใหม่ให้กับกรุงเทพฯ ที่กุมชะตาเมืองไว้ และผู้คนก็มาเช่นสรวงบูชา เขารังสรรค์
ศักดิ์สิทธิ์องค์ใหม่ คือพระสยามเทวราชิราช ให้เป็นเทพารักษ์ที่ปกป้องคุ้มครองราชอาณาจักร

ในด้านของความทະนงตนผิดวิสัยของธรรมราชา เขารังวัดสำคัญขึ้นมาและตั้งชื่อตามชื่อของตัวเอง เข้าฝืนประเพณีด้วยการตั้งและมอบพัสดุแก่พระสงฆ์ขันผู้ใหญ่ด้วยตัวเอง และบัญชาให้สร้างพระพุทธรูปที่ไม่เป็นหน้าของกษัตริย์องค์ก่อนๆ ทำนองเดียวกับการบูชา กษัตริย์เป็นเทพของเขมร อีกทั้งยังทำให้วันเกิดของกษัตริย์และวันขึ้นครองราชย์เป็นวันพิเศษแห่งการเฉลิมฉลองตามอย่างยุโรป แต่กลับเป็นวันศักดิ์สิทธิ์ของสยาม ทั้งหมดนี้เป็นการยกสถานะกษัตริย์เท่ากับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งกระทั่งบางส่วนในราชสำนักเง Kongkings สลักพิพักษ์พิพวน⁶

⁶ Gray, The Soteriological State, 267.

พากย์ໂປຢີ່ງຫຸດທິດມາກກວ່າທີ່ມີກຸງປ່ອຍປະລາຍດັບກຳນົດກຳນົດ ແລະມີປົກກິຈຢາດວ່າຍກາທ້າທາຍໂດຍຕຽບຕ່ອສານະອັນລະເມີດມີໄດ້ຂອງກັບຕະຫຼາມ ມີນັ້ນສື່ອພິມພົກພາຂາວັດຖຸໃນກຽງເທິງແລະສິນຄົມໂປຣໂຈມຕີກາທີ່ເຂົາຍກົດນີ້ເປັນເທິງ ຮວມຖິ່ງເຮື່ອງແພັນໆ ພຶດສີລະຫວ່າມໃນອາເຣີມທີ່ໄຫຼູໂຕຂອງເຂົາ ອີກທີ່ກາຜູກຂາດແລະກາທຸຈຸຮິຕໃນໜຸ່ງເຊື້ອພຣະວົງສົກ ພວກເຂົາບອກວ່າ ມັນຄືອຂໍ້ພິສູງນິ້ວ່າ ສຍາມຈຳຕ້ອງເປັນຄານານິຄມ

ຈະທຳອ່າງໃຈກັບຄວາມທ້າທາຍແບບໃໝ່ ກັບພວກໄຮ້ຮັກທ່ານ ແລະກັບກະຮະແສສັນຍື່ເໝີນ໌ ? ກາຣະຈຳ່າແກນຝົ່າງດ້ວຍຂ້າທາມີ່ພຣະມາດເຂົານຸ່ພາກກົງແກ່ແຕ່ຈະໂດນເອົາຄື່ນໜັກກວ່າ ຄົ້ນຈະຄົມໜ້ວໃຫ້ກີເສີຍຄວາມສັກດີສີທີ່ ປະຊາຊະພລອຍໄໝຢ່າເກຮັງ ຄົ້ນຈະເພີກເນຍເສີຍ ກີເສີຍທີ່ກັບຕະຫຼາມຈະຄູກມອງວ່າອ່ອນແລະໄຮ້ຄ່າ

ຮາຊສຳນັກສຍາມຮັບມືອື່ຕ່ອສານາກຮັບນີ້ອ່າງຍອມຮັບສປາພຄວາມເປັນຈິງ ທີ່ຈຶ່ງຈາກກູ່ປຸ່ນແລະຈິນ ແລະທຳໃຫ້ຕິມຫາອໍານາຈພັນອູ້ກັບເຮືອກາຮົາ ມັນເປັນກາຣເດີນຫມາກທີ່ຮັກໝາຮັບລັ້ງກີແລະສ່າງຊື່ອໃຫ້ກັບມົງກຸງ ແຕ່ກີ່ໄມ້ໃໝ່ດ້ວຍຝື່ມືອື່ຂອງມົງກຸງຄົນເດືອຍາ ໃຊ້ອ່ານ ຈອໜິນ ບາວັງ ຜູ້ແກນຂອງອັກຄຸ່ນ ທີ່ຈຶ່ງເປັນຜູ້ທຳຂ້ອດກົງທາງກາຮົາລັບແຮກຂອງສຍາມກັບຕະວັນຕົກໃນປີ 2398 ບຣຣາຍຖື່ມົງກຸງວ່າຫລຸໃນພິຮີຕອງກາຮາກກາຮົາຫຼຸດຕ່ອງຢ່າງໜ່າຂັ້ນ ແລະບອກວ່າເຂົາດວ່າອໍານາຈແລະມັນສົມອົງທີ່ແທ້ຈົງຄື່ເສັນບົດໜ່າງບຸນນາຄ (ເຈົ້າພຣະຍາສີສຸຮົງວົງສົກ) ລູກຂາຍຂອງດີຕ ບຸນນາຄ ຂາວຕ່າງໝາຍຕົກນອື່ນໆ ເຮີກຊ່ວງວ່າເປັນ ກັບຕະຫຼາມຕົວຈິງ

ຖື່ກະຮະນັ້ນ ກາຮປະນີ້ປະນີ້ນອມຂອງມົງກຸງກີໄດ້ພລ ກາຮເປີດກາຮົານໍາມາສື່ງຄວາມມັ້ງຄັ້ງ ທຳໃຫ້ເກີດກາຮສ່າງຄົນແລະຊຸດຄລອງ ຕລອດຈົ່ງເຊື້ອເຮືອທີ່ກັນສັນຍື່ໄດ້ ກາຮໂດຕອບຈົດໝາຍແລະແລກເປີ່ຍິນຂອງຂວັງມູນກັບບຣດາກັບຕະຫຼາມຢືນຢັນໂປຣມວ່າກັບຮັກທີ່ຈຶ່ງຈາກກົງກີໄດ້ຮັບກາຮຍອມຮັບພອປະມານໃນຈູນະກັບຕະຫຼາມຮ່ວມວັງກາຮ ເຂົາຍັງທຳສົດທີ່ຍັງໄມ້ໂຄຣເທີບໄດ້ໃນກາຮສືບສາຍເລື່ອດັກກິນ ດ້ວຍກາຮມີລູກ 82 ດົກ ຈາກແມ່ 35 ດົກ ມເສີເທິງຄົກລາຍງານສາວຂອງຮັກກາລທີ່ສາມເປັນຜູ້ທີ່ກຳນົດກັບຕະຫຼາມອົງຄ່ອງຕ່ອໄປ ນັ້ນຄື່ອງຈຸພາລົງກຮັບນີ້ອ່າງມີພລ ເປີ່ຍິນ ນາງສົນມຄນໂປຣດົກນໍ້າໃຫ້ກຳນົດລູກສາວສາມຄນ ທີ່ກາຍຫັ້ງກາຍລັງກລາຍມາເປັນມເສີຂອງຈຸພາລົງກຮັບນີ້ ແລະໜີ້ນັ້ນເປັນຢ່າງຂອງກຸມີພລ

ທ່ານວ່າຄວາມສຳເຮົາເຫັນກີ່ໄມ້ໄດ້ບັນປັບຫາກາຍໃນຂອງຮາຊສຳນັກ ກລາງທຄວຣຣະທີ່ 2403-2413 ສຕາບັນກັບຕະຫຼາມກີ່ປະສບກວາວ່າອຸ່ນແກ່ນ່າຍ່າງໆ ມີກຸງຕະຫຼາມທີ່ວ່າອໍານາຈແລະຄວາມມັ້ງຄັ້ງຂອງເຂົານັ້ນອູ້ໃນກຳນົດຂອງຂຸນນາງ ໂດຍແພະໜ່າງ ບຸນນາຄ ເຮືອງຈາກຈົດຈບຂອງມົງກຸງເພຍໄທເຫັນວ່າເຂົາໄດ້ຕົກອູ້ໄຕ້ອານຕີຂອງສຳນັກຄວາມເປັນເທິງຂອງເຂົາເອງມາກເພີຍໄດ້ ໃນຂ່າວທຄວຣຣະ 2373-2383 ເຂົາໄດ້ສຶກໝາດຮາຄາສາສຕຣກັບມື້ຈັນນາຮີ ແລະໃນຕອນຕັ້ນຮັກກາລ ເຂົາກີສະກດຮາຊສຳນັກດ້ວຍກາຮທຳນາຍຖື່ກະຮະກັບສົງລົງການ ທີ່ສື່ງຕາມຄວາມເຂົ້າແບບອື່ນດູ່ໝາຍຖື່ກ່ຽວໜ້າເມື່ອດວງອາທິຕິຍ໌ ໄນເດືອນນີ້ສຳແດງພຣະປຣີສາມາຮັກ ຂອງກັບຕະຫຼາມອົງຄ່ອງຕ່ອໄປໃນກາຮມອງເຫັນຕ່ອງກັບຕະຫຼາມທີ່ກັບຕະຫຼາມກີ່ປະສບກວາວ່າອຸ່ນແກ່ນ່າຍ່າງໆ ແລະມີກຸງຕະຫຼາມທີ່ວ່າອໍານາຈແລະຄວາມມັ້ງຄັ້ງຂອງເຂົານັ້ນອູ້ໃນເດືອນສິງຫາຄ 2411 ເຂົາທຳນາຍສົງລົງການອື່ກຮັງ ຄຣາວນີ້ເຂົາເສີມຄົນຕ່າງໝາຍຫາຍຄນ່າມ ເດືອນທາງໄປໝາຍປະກຸງກາຮນີ້ເປັນເທິງ ເມື່ອສົງລົງການກີດ ຂາວູ່ໂປຣຈັກອົງມອງຕູ ຂາວສຍາມຮະຍ່າຍ່ອ

กษัตริย์ทรงนำ้ำชาระเพื่อความปริสุทธิ์ แล้วราหูก็ไม่ได้เข้มีอบดวงอาทิตย์ นับเป็นอีกรัชกาลที่ 4 ก็ได้แสดงความเอกสารในเรื่องจักรวาลของสยาม

ทว่า ภายในไม่กี่วัน หลายคนกลับมาพร้อมกับมาเลเรีย รวมทั้งมองกุญแจและลูกชายคนโตที่เป็นเจ้าฟ้า คือ จุพาลงกรณ์ เมื่อถึงเดือนกันยายน ก็มีคนตายไปแล้วแปดคน ในวันที่ 1 ตุลาคม 2411 ซึ่งเป็นวันเกิดของเขาวง มองกุญแจเสียชีวิต แต่ก็ไม่ลืมภารกิจของธรรมราชา เข้าจัดแจงท่าทางแบบเดียวกับพระพุทธเจ้าอยู่บันเตียง และก่อนจะสิ้นลม เขาก็เปล่งวิทีพระพุทธเจ้าตรัสรักก่อนปรินิพพานในวันประสูติเช่นกัน⁷

จุพาลงกรณ์อดชีวิตรจากมาเลเรีย แต่ถึงกระนั้น เขาก็ไม่ได้สืบราชสมบัติโดยอัตโนมัติ ด้วยอายุเพียง 15 ปี เขายังคงเด็กเกินไปที่จะทำหน้าที่กษัตริย์ได้เต็มตัว มีลูกพี่ลูกน้องที่แก่กว่าคนหนึ่งถึงจะฐานะต้องกว่าแต่ก็มีสิทธิขึ้นครองราชย์ และช่วง บุนนาคก็มีอำนาจที่จะผลักดันเข้าขึ้นสู่บัลลังก์ได้

แต่ด้วยชาติมหำอำนาจกำลังจับจ้องมองวีแวงของความสั่นคลอน ช่วงจึงเลือกที่จะคงอำนาจอยู่เบื้องหลังบัลลังก์ และเสนอจุพาลงกรณ์ขึ้นเป็นรัชกาลที่ 5 ช่วงในฐานะผู้สำเร็จราชการแผ่นดินได้ขยายอำนาจของครอบครัวตนเองควบคุมกระทรวงสำคัญๆ รวมทั้งสัมปทานการค้าต่างๆ จุพาลงกรณ์ต้องทนเป็นกษัตริย์หุ่นเชิด เหมือนจักรพรรดิเมจิที่รุ่นราวร้าวเดียวันผู้สืบทอดราชบัลลังก์ญี่ปุ่นเพียง 10 เดือนก่อนหน้า และภูมิพลหวานของเขาก็อาจจะไม่มีความสามารถในการเมืองเหมือนกับจักรพรรดิองค์ปัจจุบันที่โถกเทีย หากกลับกลายเป็นรัชกาลที่ 5 เป็นกษัตริย์ที่แข็งแกร่งที่สุดของราชวงศ์เป็นเวลา กว่าสี่ศตวรรษ เข้าฟื้นอำนาจเบ็ดเสร็จคืนมาจากพากบุนนาคและใช้อุบາຍยันกับพากล่าอาณา尼ค

ตระกูลบุนนาคได้บันทอนราชสำนักลงปีอ่าย่างย่ำแย่ ในปี 2414 รัชกาลที่ 5 ถึงกับต้องยืมเงิน 8 ล้านบาทจากช่วงสำหรับค่าใช้จ่ายในราชสำนักและรัฐบาล⁸ แต่ครั้นเวลาล่วงไป พันธมิตรของตระกูลบุนนาคในรัฐบาลพยายามเสียชีวิตไป ช่วงเองก็ตายในปี 2426 จุพาลงกรณ์จึงค่อยแทนที่พากเข้าด้วยเชื้อพระวงศ์ที่ได้รับการศึกษาจากตะวันตกซึ่งก็มาจากบรรดาลูกๆ 82 คนของมองกุญแจ ที่จึงรักภักดีต่อเข้า จุพาลงกรณ์ตั้งคณฑ์ที่ปรึกษาจากบรรดาลูกๆ เหล่านั้น ตามแบบอังกฤษ คือ สถาบันคณตรีและสภารัฐมนตรี

ด้วยคำปรึกษาจากที่ปรึกษาชาวยุโรป เข้าจัดรูปรัฐบาลตามแบบสมัยใหม่ มีการก่อตั้งโรงเรียนวิชาชีพสำหรับงานราชการ และโรงเรียนทักษะบวกและทหารเรือ งบประมาณส่วนกลางได้รับการจัดสรรสำหรับกระทรวงและกรมแต่ละแห่ง และทรัพย์สินส่วนพระองค์แยกต่างหาก รายได้ของรัฐเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีการเปิดการค้ามากขึ้นเรื่อยๆ การจัดการภาษีรัฐบาลลดน้อยลง และอิทธิพลของพากบุนนาคก็ลดทอนลง

⁷ เรื่องนี้กล่าวเป็นตำนานในราชสำนัก แต่วันเดือนปีเกิดจริงๆ ของมองกุญแจมีการโต้แย้งกันอยู่

⁸ ผาสุก พงษ์ไพบูลย์และคริส เบเคอร์, Thailand: Economy and Politics (Kuala Lumpur: Oxford, 1995), 217.

จุฬาลงกรณ์เจ้าการแบ่งสรรสัมปทานและทรัพย์สินจำพวกที่ดินเสียใหม่ให้แก่คนในพระภูลจักรี ในรุ่นเดียวกัน เพื่อให้แน่ใจว่าอำนาจเศรษฐกิจจะยังคงอยู่ในมือของราชวงศ์ แต่เขาก็ยังขึ้นเส้นแบ่งระหว่างทรัพย์สินของรัฐและส่วนบุคคล ด้วยการยกอสังหาริมทรัพย์จำนวนมหาศาลให้แก่ญาติพี่น้อง เพื่อให้ดูแลตัวเองได้ ไม่นานการให้คุณเมืองเช่าที่เพื่อยู่อาศัยและให้ชาวนาเช่าที่ทำนา ก็กลายเป็นแหล่งรายได้หลักของราชวงศ์

ในขณะเดียวกัน รัชกาลที่ 5 ก็สร้างภาพพจน์ที่ลงมาใกล้ฟื้นติดมากขึ้น เข้าปราภภัยในที่สาธารณะมากขึ้น และอนุญาตให้มีการแตะเนื้อต้องตัวได้ เขายกเลิกกฎหมายที่ไว้จะต้องหมอบกราบเวลาเข้าเฝ้า แม้ว่าพวกเขายังคงอยากราชการทำเช่นนั้นอยู่ก็ตาม จุฬาลงกรณ์พยายามทำตัวเป็นนักประชาธิปไตย เขาเรียกคณะที่ปรึกษาของเขาว่า “สภานิติบัญญัติ” และเรียกตัวเองเป็น “นายกรัฐมนตรี” ที่เกือบจะเป็นเหมือนนายกรัฐมนตรีของอังกฤษ⁹ แต่ถึงกระนั้น การปฏิรูปของเขากลับยิ่งเป็นการรวมศูนย์อำนาจมาไว้ที่กษัตริย์ ข้าราชการและทหารตำแหน่งหัวແน่วที่เขาแต่งตั้งล้วนมาจากคนในครอบครัว เชื้อพระวงศ์รุ่นเด็กก็ขึ้นชั้นนายพลและเสนาบดีโดยทางลัด ไม่ต้องผ่านสถาบันและการฝึกอบรม

ในด้านศาสนา จุฬาลงกรณ์ยกสถานะของนิกายธรรมยุติของมงกุฎให้สูงกว่ามหายานนิกายที่ใหญ่กว่ามาก และเขาก็แต่งตั้งวชิรญาณวโรรส ลูกพี่ลูกน้องเป็นหัวหน้าของธรรมยุติ ในปี 2442 วชิรญาณก็ได้เป็นสังฆราชที่ปกครองทั้งสองนิกาย

ในตอนนั้น สังคมมหัลยังคงปกครองตนเองอย่างเป็นทางการ วชิรญาณทำให้การควบคุมโดยราชสำนักสามารถดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบ ด้วยพระราชบัญญัติปฏิรูปทรง 2445 ซึ่งระบุความรับผิดชอบของรัฐบาลในกิจการสงฆ์ ในการแต่งตั้งตำแหน่งชั้นยศทางศาสนา ทำให้กษัตริย์เป็นประมุขศาสนาจักรไปโดยพฤตินัย มีการจัดลำดับชั้นให้กับวัดวาอารามต่างๆ โดยวัดหลวงอยู่ชั้นสูงสุด กษัตริย์เป็นผู้ดูแลการแต่งตั้งทางศาสนาในกรุงเทพฯ และอาสามหลวงด้วยตัวเอง¹⁰ มีการพัฒนาโครงสร้างและหน่วยงานทางศาสนาใหม่อย่างเป็นขั้นเป็นตอนลงไปจนถึงระดับหมู่บ้าน ทำให้วางการสงฆ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการเชิดชูและกุنمำนาจของจักรี

จุฬาลงกรณ์ยังได้นำเสนอและฝังรากลึกให้กับเรื่องเล่าแห่งราชวงศ์จักรีมากขึ้นไปอีก ศิลาจาเรกพ่อขุนรามคำแหงที่บรรยายถึงรัฐสุโขทัยอันเสรีภัยใต้ธรรมราชาที่เที่ยงธรรม ได้รับการเชิดชูโดยหัวหน้างานด้านวัฒนธรรมคนสำคัญของจุฬาลงกรณ์ คือ ดำรงราชานุภาพ เพื่อสร้างความชอบธรรมแก่จักรีว่าสืบทอดมาแต่สุโขทัย ในขณะเดียวกัน จุฬาลงกรณ์ก็คงภาพลักษณ์ที่คลุมเครือของเทวราช-ธรรมราชาไว้ผ่านพิธีกรรมและการใช้สัญลักษณ์ แต่ก็เหมือนกับพ่อของเขาระดับนี้ที่เน้นไปที่การแสดงทศพิธราชธรรมของธรรมราชาผ่านทางพิธีกรรมและการสร้างวัดและอนุสรณ์สถาน

⁹ จุลจักรพงษ์, Lords of Life, 262.

¹⁰ Gray, The Soteriological State, 289.

เมื่อถึงช่วงเปลี่ยนศตวรรษ (คริสต์ศตวรรษ หรือ 2443) จุฬาลงกรณ์กุมอำนวยได้สูงสุด ไม่มีผู้ท้าทายใดๆ ทั้งต่อตัวเขารือทายาทที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ ในการเดินทางเยือนยุโรปสองครั้ง ปี 2440 และ 2450 ซึ่งได้รับการต้อนรับขับสูบเป็นอย่างดีจากราชวงศ์ต่างๆ ในยุโรป เขายังได้ยืนยันสถานะของสถาบันกษัตริย์สยามที่เท่าเทียมกับของประเทศอื่นๆ ทั่วโลก เขายังเป็นกษัตริย์ไทยคนแรกที่เข้าใจบทบาทสถาบันกษัตริย์ในฐานะสถาบันการปกครอง ในลักษณะเดียวกับที่ยุโรปมอง

ถึงกระนั้น เวลาสำหรับสมบูรณ์นาญาสิทธิราชย์ก็ใกล้จะดลง การให้การศึกษาสมัยใหม่แก่เชื้อพระวงศ์รุ่นใหม่ และแก่ข้าราชการสามัญชนในเวลาต่อมาแน่น ได้เปิดประชุมสัมมนาความคิดทางการเมืองใหม่ๆ พอกลับปี 2428 ชนชั้นนำที่ได้รับการศึกษาจากตะวันตก 11 คน ซึ่งมีน้องต่างมารดาของจุฬาลงกรณ์รวมอยู่ด้วย 3 คน ก็ได้ยื่นเสนอให้เขาร่างประชาธิปไตยแบบรัฐสภาคล้ายเวสต์มินสเตอร์ (สภาอังกฤษ) ขึ้นมา โดยให้เหตุผลว่า ระบบสมบูรณ์นาญาสิทธิราชย์ที่ต้องขึ้นอยู่กับบุคคลเดียวในการบริหารประเทศนั้นทำให้สยามมีจุดอ่อน

จุฬาลงกรณ์รับมือกับการทำท้าทายนี้ด้วยการสนับสนุนให้นักปฏิรูปเหล่านี้ทำการศึกษาระบบการปกครองแบบยุโรปเพื่อจะนำมาประยุกต์ใช้กับสยาม ซึ่งก็ทำให้ความคิดเรื่องระบบบริหารรัฐธรรมนูญมีหน้าหนัก และตัวอย่างก็เริ่มปรากฏให้เห็นอยู่เรื่อยๆ กับสถาบันกษัตริย์ที่ประสบปัญหาอย่างในปัจจุบัน จีนและยุโรป ก่อนเสียชีวิตในปี 2453 จุฬาลงกรณ์ก็สารภาพความกลัวอกมาว่า “เมื่อลูกหลานของข้าราชการมีความรุ่มรากขึ้น เราชেอกับสถาบันการณ์อย่างเดียวกันกับที่เคยเกิดขึ้นในรัชสมัยก่อนๆ นั่นคือ สถาบันกษัตริย์และเชื้อพระวงศ์จะยังช่วยเหลือตัวเองได้น้อยลงไปเรื่อยๆ”¹¹

ถึงอย่างนั้น เขายังได้เตรียมการสืบทอดราชวงศ์จักรี ด้วยการมีลูก 77 คนกับนางสนม 36 คนจากทั้งหมด 92 คน มีลูกกับเมสีที่เป็นทางการ 18 คน ซึ่งรวมทั้งพ่อของภูมิพลด้วย เมสีเหล่านี้เป็นน้องสาวต่างมารดาของเขากับหมด ทั้งหมดนี้ดูเหมือนจะรับประทานได้ว่าสายเลือดจักรีจะบริสุทธิ์ไปจนถึงรุ่นถัดไป ทว่ากลับเป็นว่าราชวงศ์กลับต้องประสบปัญหาเกือบถึงขั้นวิกฤติ

ระบบการสืบทอดโดยลูกชายคนโต ที่จุฬาลงกรณ์ใช้ในการเลือกทายาทนั้น เป็นระบบที่เอาแหน่ไม่ได้ ขณะที่บางครั้งก็นำไปสู่ความยิ่งใหญ่ที่คาดไม่ถึง อย่างการเปลี่ยนผ่านจากมกุฎผู้โภคemaสู่จุฬาลงกรณ์ผู้ปราดเปรื่อง แต่บ่อยครั้งพอกันที่เกิดผลตรงกันข้าม ดังจะเห็นได้จากการที่สมบูรณ์นาญาสิทธิราชย์ที่พื้นพูดอยรัชกาลที่ 5 นั้น มีอันต้องเสื่อมทรุดลงในสองรัชกาลต่อมา

วชิราฐ ทายาทของจุฬาลงกรณ์ เกิดเมื่อปี 2424 เขายังเป็นกษัตริย์ไทยคนแรกที่ผ่านการศึกษาจากตะวันตก เขายังเรียนที่อ็อกซ์ฟอร์ดในอังกฤษ จากนั้นก็เข้าโรงเรียนทหารแซนด์เซอร์ส์ และเมื่อถึงเวลาขึ้นครองราชย์ในปี 2453 เขายังได้สัมผัสรัฐกิจต่างๆ มาอย่างถ้วนทั่ว márดกที่เขารับสืบทอดมา

¹¹ Thak Chaloemtiarana, "The Evolution of the Monarchy and Government: Institutional Conflicts and Change," *Asia Bulletin* Supplement 2, 1976, 43.

นั้นคือ รัฐบาลที่จงรักภักดีและมีบุคลากรที่เหมาะสม และสายเลือดจักรีที่เปี่ยมด้วยบุญญาธิการที่สะสมมาโดยกาชาติริย์ที่ยิ่งใหญ่ และอำนาจสัมบูรณ์ ดังที่ halkınชัยของเข้าได้เขียนถึงในภายหลังว่า “ไม่มีกาชาติริย์แห่งสยามองค์ใดที่ได้เคยสืบท่อราชสมบัติที่สูงส่งหรือมั่นคงอย่างนี้มาก่อน”¹²

ด้วยจับใจในการพัฒนาอุดสาหกรรมและชาตินิยมอันแรงกล้าของญี่ปุ่น อังกฤษ และเยอรมัน วชิราฐนำยานหน้าไปพิศวงใหม่ เข้าพยาบาลปลูกฝังสยามด้วยความรักชาติที่มีวินัยและเป็นเอกภาพ และสำนึกรักชาติในหน้าที่ของคนในชาติตามอย่างประเตศเหล่านั้น แต่ทว่า ต่ำรับของเขานั้นเป็นการซักนำให้ประชาชนมุ่งใจรักภักดีต่อตัวกาชาติริย์เอง ไม่ใช่ต่อรัฐในเชิงภูมิการเมืองหรือวัฒนธรรม เขารั้งค่าาใหม่ขึ้นมาที่ได้กล่าวเป็นอุดมการณ์สำคัญของไทยยุคตัวรัชที่ยิ่สิบ นั้นคือ ชาติ ศาสนา พระมหากาชาติริย์ คุณไทยทุกคนต้องรักและรับใช้สามสถาบันนี้ หากขาดอันหนึ่งอันใดไป ราชอาณาจักรสยามจะคงอยู่หาได้ไม่

สถาบันหลักคือสถาบันกาชาติริย์ วชิราฐเป็นคนสร้างบนการขนาดนามกาชาติริย์ในราชวงศ์ จักรีว่าเป็น รามาที่ 1 รามาที่ 2 ฯลฯ ทั้งนี้ไม่เพียงแต่จะให้เชื่อมโยงกับพระเอกในรามเกียรติเท่านั้น แต่ยังหมายถึงพ่อขุนรามคำแหงของสุโขทัยและรามาธิบดีของอยุธยาด้วย เขากำหนดวันนักขัตฤกษ์ขึ้นมาใหม่อีกสองวัน คือ วันจักรีอันเป็นวันก่อตั้งราชวงศ์และวันเกิดของพ่อของเข้า จุฬาลงกรณ์

วชิราฐส่งเสริมการศึกษาอย่างกว้างขวาง เพื่อขยายกลุ่มประชากรผู้รู้หนังสือที่ยังเป็นกลุ่มเล็กอยู่ออกไป เขายังได้เผยแพร่ความคิดว่าด้วยรัฐของตนไปตามสื่อและศิลปะแขนงต่างๆ และเพื่อที่จะปลุกระดมลักษณะนิยม รัชกาลที่ 6 ก็ถือตั้งกลุ่มกองกำลังกึ่งทหารขึ้นมาทั่วประเทศ เรียกว่า เสือป่า ซึ่งขึ้นตรงต่อราชสำนัก ในพิธีราชาภิเษก เขายังประกาศว่าจะดูแลอย่างก้องกังวลเสือป่าคือ “การปลูกฝังจิตสำนึกรักชาติของประชาชนเพื่อพันธุ์ของเราราให้มีความรักและจรรยาบรรณที่ดีต่ออำนาจเบื้องบนที่ควบคุมและรักษาความเป็นอิสระทางการเมืองของชาติไว้ด้วยความยุติธรรมและความเท่าเทียม ให้อุทิศตนต่อปิตุภูมิ ชาติและศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์ของเรา และให้รักษาความสามัคคีของชาติ และการทำบุญมิตรภาพระหว่างกัน”¹³ กองกำลังดังกล่าวมีสมาชิก 4,000 พันคนภายในปีแรก กล้ายเป็นชนชั้นนำใหม่ที่ทำบุญมิตรภาพระหว่างเรือ

วชิราฐยังได้ปรับปรุงกองทัพนกและทัพเรือให้ทันสมัยด้วยยุทธปักรณ์ใหม่ๆ เขาถือตั้งธนาคารสยามกัมมาจล (ไทยพาณิชย์) (จนถึงตอนนั้น มีแต่ธนาคารต่างชาติครอบงำมาโดยตลอด) และบริษัทปูนซีเมนต์ ซึ่งตลอด 90 ปีต่อมาอย่างคงเป็นกลุ่มธุรกิจชั้นนำของไทยอยู่ ซึ่งมีสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากาชาติริย์เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ เขายังได้สร้างชื่อสยามในระดับระหว่างประเทศด้วยการส่งทหารหลายพันคนไปเข้าร่วมฝ่ายพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

¹² จุลจักรพงษ์, Lords of Life, 268.

¹³ David Wyatt, A Short History, 225.

ลักษณะนิยมของชีวิตรุนั้นสอดคล้องแก่การสมัยและใช้ประโยชน์ได้ ทว่าก็มีหลายสิ่งที่เป็นอุปสรรค อย่างแรกคือ ความใหญ่โตของตระกูลที่พ่อและปู่ของเขาร่วมกันสร้างไว้ มองกูญมีหลานประมาณ 500 คน อยู่ใน 28 นามสกุลที่สืบเชื้อสายจากบรรดาลูกชายของเขานอกจากลูก 77 คนของชุมชนนี้แล้ว เจ้าฟ้าอีกคนหนึ่งในรุ่นเดียวกันก็มีลูก 73 คน และหลานคนก็มีกันคนละ 40-50 คน

บรรดาลูกหลานเหล่านี้เป็นภาระหนักอึ้งสำหรับท้องพระคลัง ชุมชนนี้ได้ช่วยบรรเทาภาระนี้ลงมาบ้างแล้วด้วยการกันไม่ให้ลูกสาวจำนวนมากของเขาร่วมงาน อย่างน้อยก็อย่างเป็นทางการ แต่ในรัชกาลที่ 6 เชื้อพระวงศ์จำนวนมากสูงสุ่ยสุ่ยอย่างน่าตกใจ ท่องโลโกอย่างมือเดียว และโยกย้ายเงินออกนอกประเทศเพื่อเตรียมไว้เพื่อจะเกิดการปฏิวัติอย่างในจีนหรือรัสเซีย วชิราฐจัดการปัญหานี้ด้วยการจำกัดชั้นเชื้อพระวงศ์ และเริ่มการใช้นามสกุลแบบตะวันตกเพื่อจำแนกให้ชัดว่าใครเป็นใคร และเขยั้งประกារโดยนายแพทย์แห่งชาติ ว่าด้วยการมีผัวเดียวเมียเดียว ถึงกระนั้น ภาระก็ไม่ได้ลดลงลงไปในทันที

อีกปัญหานี้คือนิสัยชอบเก็บตัวและสนิยมรักร่วมเพศตามที่กล่าวหากันของรัชกาลที่ 6 เอง วชิราฐไม่ได้ใช้เวลาสูงสิงกับเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงที่เป็นผู้ค้าบลังก์ให้เข้า ทว่ากลับชุมกูญกับพระคลังคนหนุ่มที่มักจะทะเลาะกัน และส่วนใหญ่เป็นสามัญชน เขาหลีกเลี่ยงการว่าความเมืองประจำวันโดยเพลิดเพลินอยู่บ้านคนดีและละคร และการแห่แห่นทางทหารอันตระการตา เรื่องนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด พฤติกรรมของเขายังความเหลือทนแก่คนในราชสำนัก รวมถึงบรรดาเชื้อพระวงศ์ต่างๆ ที่พ่อของเขารักษาไว้เนื้อเชื่อใจ และเนื่องจากวชิราฐไม่มีมีมเหสีเลือดหน้าเงินหรือนางสนม เขายังไม่สามารถที่จะทำให้มีการสืบทอดราชบัลลังก์โดยชอบได้

ยิ่งกว่านั้น การก่อตั้งเสือป่าก็ถือความหมายมาก่อนกองทัพ ต้นปี 2455 ทหารหนุ่มหลายสิบนายก็วางแผนจะยึดอำนาจ แต่พวกเขารีบการจัดตั้งที่เข้มแข็งและเป้าหมายก็ไม่ชัดเจน กล่าวคือ บางคนก็ประสงค์จะล้มล้างสถาบันกษัตริย์ไปโดยสิ้นเชิง ส่วนคนอื่นๆ ต้องการตั้งกษัตริย์องค์ใหม่ภายใต้รัฐธรรมนูญ แผนการนี้ถูกเปิดโปงเสียก่อนที่จะทันได้ลงมือทำอะไร แต่ว่ามันเป็นพัฒนาการที่สำคัญเนื่องจากเป็นหนึ่งในรากฐานของการต่อต้านราชบัลลังก์ครั้งสำคัญมาจากการสำนักและหมู่บ้านทาง

นอกจากนี้ ความสนใจของชีวิตรุนั้นในรัฐสมัยใหม่ก็ได้หันเหอตัวลักษณ์ของกษัตริย์ออกจากความเป็นโพธิสัตว์ที่ศักดิ์สิทธิ์ไปสู่ความเป็นจักรพรรดิได้พอสมควร¹⁴ ย่างก้าวสู่การลดถอนความศักดิ์สิทธิ์สูงส่งของสถาบันกษัตริย์นี้สู่มีสิ่งอย่างยิ่งต่อฐานรากสำคัญของความเป็นธรรมชาติ แต่ก็มีวชิรญาณ เจ้าฟ้าที่กล่าวเป็นสังฆราชเป็นผู้ช่วยค้ำยันราชบัลลังก์ไว้ได้ ด้วยการโฆษณาชื่อ อุดมการณ์ชาติ ศาสโน๊ กษัตริย์ผ่านวัดที่ราชอาณาจักร ทำให้รัฐที่กำลังทำตัวทันสมัย ศาสนาพุทธและสถาบันกษัตริย์ยังอยู่ร่วมกันจนที่ได้

¹⁴ ในอีกแห่งหนึ่ง เขามิได้ยกเลิกพระราชพิธีศพและฝาปนกิจที่เลิศหรูอลังการของราชสำนักที่เต็มไปด้วยสีสันแบบอินดู แต่กลับยิ่งอั้งการมากยิ่งขึ้นในช่วงทศวรรษ 1920 เนื่องจากเชื้อพระวงศ์ชั้นเจ้าฟ้าตายไปหลายคน

พอกลีบปี 2463 การบริหารที่ผิดพลาดและภาวะถดถอยของเศรษฐกิจโลกทำให้ขาดดุลงบประมาณ ปัญหาหลักยังคงเป็นการใช้จ่ายของกษัตริย์ในการการทหาร ข้าราชบริพารที่ทุจริต และเสื่อป่า บรรดาเชื้อพระวงศ์ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนตัวเขาได้ บางคนจึงโกรธตราชสำนักอย่างเปิดเผยตามหน้าหนังสือพิมพ์ อภิสิทธิ์ของเจ้าเริ่มเสื่อมถอย ไม่เพียงแต่ภายในรั้วในวังเท่านั้น หากยังหมายถึงในหมู่คุณกรุงเทพฯ ด้วย

ถึงกระนั้น ราชสำนักก็ยังคงปกปักษากษาสถานะอันล่วงละเมิดมิได้ เอาไว้อย่างเห็นiyang แน่นจนถึงปี 2468 บรรดาเชื้อพระวงศ์ที่จึงห้ามหยาดหักข้ออย่างขึ้น ในสถานการณ์ที่การคลังกำลังปริ่มๆ จะพังครืนลงมาแน่น คณะเสนาบดีได้มีการประชุมฉุกเฉินตอนต้นเดือนพฤษภาคม เชื้อพระวงศ์อาวุโสตัดสินใจเรียกร้องให้มีการตัดค่าใช้จ่ายลงอย่างมาก โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในราชสำนัก การเรียกร้องครั้งนี้ถือเป็นการห้ามหยาดต่อ กษัตริย์ซึ่งฯหน้าอย่างยิ่งเสียจนเชื้อพระวงศ์รุนแรงมาก คนหนึ่งซึ่งแม้จะเห็นด้วย ก็ยังไม่กล้าลงชื่อ รัชกาลที่ 6 รับมือกับความพยายามกล้าของพวกเขาเหล่านั้น ด้วยการโต้ตอบไปว่าการตัดสินใจในนโยบายใดๆ ของรัฐเป็นพระราชอำนาจของเขาแต่เพียงผู้เดียว แม้ว่าผลที่ตามมาจากการตัดสินใจครั้งจะใหญ่หลวงนัก แต่ก็ไม่มีใครกล้าสักกลับ

มือกสิ่งหนึ่งที่เป็นปัญหามาตลอดพร้อมๆ กับปัญหาการคลัง ในช่วงทศวรรษ 1920 วชิราฐเพ่งตื่นรู้ในหน้าที่สำคัญที่จะต้องสืบทอดราชวงศ์จักรี เข้าอกแรงพยาຍามหลายครั้งในการผลิตทายาทเปลี่ยนตัวเจ้าหุ้นหรือลูกชุนนานาคนแล้วคนเล่า ก็ล้วนไม่เป็นผล แต่ด้วยผลผลิตที่เหลือเพื่อของจุฬาลงกรณ์ การสืบท่อราชวงศ์ก็ไม่น่าจะมีอุปสรรคเท่าไนนัก จุฬาลงกรณ์ทิ้งลูกชั้นเจ้าฟ้าไว้ 7 คนซึ่งรวมวชิราฐด้วย โดยที่ 5 คนในจำนวนนี้จากเมืองเหลือເສາວກາ อีก 1 คนจากเมืองเหลือสว่าง และอีก 1 คนจากเมืองสุขุมวิท

ทว่าในความเชื่อของคนบางส่วนแล้ว นั่นก็ยังไม่พอสำหรับการสืบทอดโดยสายเลือดที่เข้มข้น ประการแรก ในบรรดาเจ้าฟ้าสิ่นที่เป็นน้องชายของวชิราฐ (ลูกของເສາວກາ) ไม่มีใคร relay ที่มีทายาทที่มีสายเลือดบริสุทธิ์ อีกทั้งพวกเขาก็มีลูกกันเพียงไม่กี่คนด้วย ส่องคนในห้าคนนั้นก็มีลูกชายที่ไม่มีคุณสมบัติเข้าข่ายจะสืบทอดได้ในสถานการณ์ปกติ เพราะคนหนึ่งเป็นลูกที่เกิดจากภรรยาต่างชาติ อีกคนเกิดจากนางรับใช้

นอกจากนี้ ลูกชายของເສາວກາต่างก็เจ็บป่วยอุดๆ แอดๆ และระหว่าง 2463 ถึง 2468 สามคนในจำนวนห้าคนนั้นตายไป ต้นปี 2468 จึงเหลือเจ้าฟ้าอยู่เพียงสามคน ที่เกิดจากเมืองเหลือห้าคนของรัชสมัยก่อนหน้า อันได้แก่ พระชาธิปักษ์ น้องชายร่วมมารดาของวชิราฐ มหิดล ลูกของสว่าง และบริพัตร ลูกของสุขุมวิท แต่นั่นก็ดูจะเพียงพอ หากเมื่อถูกในรายละเอียด พระชาธิปักษ์เป็นทายาทโดยธรรมชาติ แต่เขาก็ไม่มีลูก หลังจากแต่งงานมาแล้วห้าปี ปลายปี 2468 มหิดลได้ลูกชายก็จริง แต่แม่ของลูกเป็นสามัญชน คงเหลือแต่เพียงลำดับสุดท้ายคือ บริพัตร ที่มีลูกชายเลือดบริสุทธิ์ แต่ทว่า วชิราฐเกลียดบริพัตร

มรดกตกทอดอย่างหนึ่งของชิราวุธคือ เข้าพยาบาลที่จะแก้ปัญหาการสืบราชสมบัติให้ได้อย่างเป็นระบบ กฎามณเทียรบาลที่ออกมาในปี 2467 ของเขากล่าวใช้หลักการนับลูกชายคนหัวปี หมายความว่า ลำดับแรกคือ ลูกชายคนโตของกษัตริย์องค์ก่อน (ไม่ใช่น้องชายคนนัดไปของกษัตริย์ เป็นต้น) ลำดับถัดมาคือ ลูกชายคนรองลงไปเรื่อยๆ วชิราวุธคงเชื่ออยู่ว่าเขาจะมีลูก แต่ถ้าไม่ ตามกฎ ก็จะทำให้สายสืบ瓦าภิเษกอยู่ลำดับแรก ตามด้วยสว่าง แล้วค่อยสูญเสีย ประชาชนปกติที่อ่อนกว่าทั้งหมด และบริพัตรจึงเป็นรัชทายาท ที่สำคัญก็คือ กฎามณเทียรบาลให้อำนาจกษัตริย์ในการเลือกรัชทายาท และตัดสิทธิผู้หญิงในการขึ้นครองราชย์

ราชอาณาจารแคล้วคลาดไป (อย่างเห็นแก่ตัว) ในตอนที่วชิราวุธสิ้นลมเมื่อปลายปีนั้น ต้นปี 2468 นางสมมคนหนึ่งของเขาร่วมกับ เนื้อไกลกำหนดคลอด วชิราวุธก็ล้มป่วยพอดี วันที่ 24 พฤษภาคม สมมนางนั่นคลอดลูกสาว “กีดี” ว่ากันว่าเขากล่าวอย่างนั้นขณะนอนป่วยอยู่ เขาย้ายสองวันหลังจากนั้น

ทั้งที่ก็มีความพยายามจะสร้างความทันสมัยต่างๆ แต่วชิราวุธก็แทบจะลับล้างมรดกอันใหญ่โตของพ่อไปเสียสิ้น ดำรงราชานุภาพเขียนไว้ในปี 2469 ว่า “อำนาจของกษัตริย์ได้ตกต่ำลงอย่างมากในเรื่องความเคารพและความเชื่อมั่น ท้องพระคลังใกล้ล้มละลาย และเหล่าเสนาบดีก็ฉ้อฉล”¹⁵ แต่คำขวัญ “ชาติ ศาสนา กาษต์ริย์” ได้สร้างจิตสำนึกใหม่แก่ชาติสยาม ทำให้ราชภูมิได้มีอัตลักษณ์ที่ทันสมัยในฐานะสมาชิกของรัฐที่เป็นรูปธรรม ความเป็นสมาชิกนั้นถูกนิยามเหนืออื่นใดด้วยการทรงรักภักดีต่องกษัตริย์ กษัตริย์เป็นกับด้วย แล้วชาติเป็นนาวา สิ่งนี้เป็นรากฐานใหม่ที่เปลี่ยนจากเดิมไปมากสำหรับอำนาจปกครองของกษัตริย์ ที่ลดตอนความศักดิ์สิทธิ์สูงส่งไปสู่อัตตาธิบดีโดยนิยมทหารที่สืบทอดทางสายเลือด แนวคิดใหม่นี้อาจจะไปได้ยากหากได้ผู้รับช่วงต่อที่เข้มแข็งและลึกซึ้ง ทว่า บัลลังก์ต้องสืบผ่านไปอยู่ในมือกษัตริย์ที่ทรงธรรมแต่อ่อนแอ ลูกครอบจำกัดเชื้อพระวงศ์หัวเก่าที่ยึดติดกับภาพความเชื่อมั่นลังเมลืองแห่งอดีต

ประชาชนเป็นลูกชายชั้นเจ้าฟ้าคนเล็กสุดของจุฬาลงกรณ์ เกิดปี 2436 เข้าเรียนที่อิตันและวิทยาลัยทหารบกุลวิช แล้วกับสภานากรในปี 2457 เพื่อмар์บิดชอบเหลาทหารปืนใหญ่ ในปี 2460 เขายังเป็นเวลาสามเดือนภายใต้อุปัชฌาย์ของสังฆราชวชิรญาณ ผู้ซึ่งขอให้เขาวาชตลอดไปเพื่อจะได้เป็นสังฆราชคนต่อไป แสดงให้เห็นว่าชิรญาณเชื่อในความสูงส่งบริสุทธิ์ที่อยู่ในสายเลือด และความจำเป็นของการคงอำนาจควบคุมสงฆ์ของราชสำนัก ประชาริปปภิเศษ และในปี 2461 เขายังแต่งงานกับลูกพี่ลูกน้อง คือรำไพพรรณี หลังจากพิชัยสามารถตายไปในต้นทศวรรษที่ 1920 เขายังกลับเป็นรัชทายาท แต่กระนั้น เขายังไม่มีลูก

ครั้นขึ้นมาเป็นรัชกาลที่ 7 เขายังเร่งจัดการภารกิจได้อย่างน่าชมเชย สามวันหลังวชิราวุธสิ้นลม เขายังแต่งตั้งสภานากรสูงสุดแห่งรัฐ ซึ่งเป็นอภิเสนาบดีที่ประกอบด้วยเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงและแก่ประสบการณ์ เช่น ภานุรังษี นริศ ดำรงราชานุภาพ ซึ่งทั้งหมดเป็นลูกของมกุฎราชกุมาร รวมทั้งบริพัตรและกิติยศ ลูกของ

¹⁵ Benjamin Batson, *The End of Absolute Monarchy in Siam* (Singapore: Oxford University Press, 1984), 26.

จุฬาลงกรณ์ ภายในเวลาห้าเดือน พากเขา ก็จัดการแทนที่เสนาบดีและข้าราชการของกษัตริย์องค์ก่อน เก็บทั้งหมดด้วยคนของพากเขาเอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเชื้อพระวงศ์และลูกหลานชุนนาง พากเขานั้น งบค่าใช้จ่ายของราชสำนัก ลดข้าราชการออกจำนวนมาก และลดเงินใช้จ่ายของกษัตริย์ลงไป ครึ่งหนึ่ง สถานะของรัฐบาลก็พลิกฟื้นขึ้นมาได้ภายในปีเดียว

ในบางด้าน รัชสมัยใหม่นี้ค่อนข้างก้าวหน้า เชือพระวงศ์พากันเดินทางไปทั่วประเทศเพื่อ สันบสนุนการเกษตรแผนใหม่เพื่อต่อสู้กับความยากจน รัชกาลที่ 7 เข้าร่วมการบรรยายทางวิชาการและการประชุมของสมาคมพลเรือนต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงชนชั้นกลางพื้นเมืองที่กำลังเติบโต เขามอบ ปริญญาบัตรแก่ผู้จบการศึกษามหาวิทยาลัยด้วยหวังว่าจะผูกพันบันทึกเหล่านั้นเข้ากับราชบัลลังก์

เข่นเดียวกัน เขายังเป็นประธานในพิธีเปิดเรียนของนักเรียนทหาร มอบกระเบี้ยแก่ผู้จบการศึกษา เพื่อรับการถวายสัตย์ปฏิญาณ ด้วยจำนวนประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ของข้าราชการพลเรือน ทำให้ กองทัพเป็นกุญแจสำคัญต่อการอยู่รอดของเข้า เขายังไม่เข้าไปแตะต้องงบประมาณทางทหาร ซึ่งก็ทำให้ ให้ทหารพอใจ แต่พระองค์เจ้าบวรเดชที่ดูแลกระทรวงสังคมมากได้เตือนว่า ระเบียบวินัยที่หย่อนยาน และการทุจริตในกองทัพนั้นจะเป็นอันตรายต่อราชบัลลังก์¹⁶

ด้วยประสงค์จะฟื้นฟูอำนาจและบำรุงให้ได้อย่างรัชสมัยที่ห้า รัชกาลที่ 7 ฟื้นพิธีกรรมหลายอย่างซึ่งเป็นแหล่งที่มาของบารมีอันปฏิบัติตามเดิม ที่วชิราธรรมได้มองข้ามไป เช่น พิธีปลงผม พิช มงคล กฐินหลวงที่วัดอรุณที่มีพิธีแห่เรืออันใหญ่โต แต่แทนที่จะสร้างวัดใหม่ที่อังการตามอย่างกษัตริย์ คนก่อนๆ หน้า ประชาชนที่ปกกลับสม lokale ด้วยการบูรณะวัดเก่าแทน สัญลักษณ์แห่งอำนาจจากกษัตริย์ที่สืบทอดกันมาอย่างอื่นๆ ก็ได้รับการขับเน้น เมื่อมีการคันพบลูกช้างเผือกที่เชียงใหม่ในปี 2470 ก็ถือกันว่า เป็นลาภยิ่งใหญ่สำหรับรัชสมัยนี้ ดังที่ยึดถือกันและโบราณ ช้างเผือกถือเป็นสัญลักษณ์แห่งความรุ่งเรือง และเป็นทรัพย์สมบัติของกษัตริย์แต่เพียงผู้เดียว ช้างน้อยตัวนี้ซึ่งเป็นช้างเผือกตัวเดียวที่คันพบในรอบหลายสิบปี ถูกนำมากรุ่นเทพฯ โดยมีการจัดพิธีทางศาสนาและงานเฉลิมฉลองสามวันสามคืน

บารมีของกษัตริย์ได้สูงขึ้นอีกครั้ง ดังที่ประชาชนโดยอาศัยการบูรณะบ้านเรือน หนังสือพิมพ์นิยมเจ้าพากันสรรเสริญกษัตริย์ ฉบับที่วิพากษ์วิจารณ์ถูกข่มขู่ ส่วนที่นิยมสารานวนรัฐสูก ปิด แม้ว่าจะพลิกสถานการณ์มาได้แล้วก็ตาม ประชาชนปกป้องอย่างดึงดันรายที่ เชิญอยู่ เขาว่าชาวกรุงเทพฯ จำนวนมากไม่พอใจอภิสิทธิและการผูกขาดตำแหน่งสูงๆ ของเชื้อพระวงศ์ และเขาก็รู้เรื่องที่นักศึกษาไทยในยุโรปยกเลิกกันอย่างเปิดเผยถึงทางเลือกต่างๆ อย่าง ประชาชนปีไตรรัฐสภานั้น รวมถึง คอมมิวนิสม์ ในจดหมายที่เข้าเยี่นเมื่อเดือนกรกฎาคม 2469 ถึงฝรั่งเศส ชาวอเมริกันผู้เป็นที่ปรึกษาให้กับรัชกาลที่ 6 และ 7 เข้าบอกร่างถึงปัญหาอันหนักอก ของสถาบันกษัตริย์ในยุคสมัยใหม่ไว้:

¹⁶ อ้างแล้ว, 65.

ดังที่ท่านทราบดีอยู่แล้ว กษัตริย์มีอำนาจสัมบูรณ์ในทุกสิ่ง หลักการนี้ดีมากและเหมาะสมอย่างมากสำหรับประเทศนี้ ทราบได้ที่เรามีกษัตริย์ที่ดี หากกษัตริย์เป็นกษัตริย์ที่ได้รับการเลือกตั้งมาจริง ๆ ก็เป็นได้ที่เข้าอาจเป็นกษัตริย์ที่ดีพอควร¹⁷

แต่...กษัตริย์แห่งสยามล้วนสืบทอดโดยสายเลือด ที่มีทางเลือกจำกัดยิ่ง ด้วยเหตุดังนั้น จึงไม่มีหลักประกันใดๆ เลยว่า เราจะได้กษัตริย์ที่ดีเสมอไป อำนาจสมบูรณานาญ่าสิทธิจากลายเป็นอันตรายให้กับหลวงต่อประเทศ

นอกจากนี้...แต่โบราณ กษัตริย์จะทำอะไร ก็แทบไม่เคยได้รับการตั้งค่าตาม... กษัตริย์ได้รับการเคารพอย่างแท้จริง และพูดอะไรก็เป็นกฎหมาย... ในราชสมัยที่เพิ่งผ่านพ้นไปนั้น สิ่งต่างๆ ย่ำแย่ลงมาก... ข้าราชการทุกคนนำสังสัยว่าจะยักยอกเงินหลวงหรือไม่ก็เล่นพากพ้องกันไม่มากก็น้อย โชคยังดีว่า บรรดาเชื้อพระวงศ์ยังเป็นที่เคารพว่าเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต สิ่งที่น่าเสียใจยิ่งก็คือ ราชสำนักถูกจงเกลียดชังชั้นนัก และในปีหลัง ๆ นี้ก็แทบจะถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม การมีสื่อเสรียิ่งขึ้นเติมหนักขึ้นไปอีก

กษัตริย์จึงตกลอยู่ในฐานะลำบากอย่างใหญ่หลวง กระแสความคิดเห็นภายในประเทศนี้ก็ส่งสัญญาณที่ชัดเจนแน่นอนแล้วว่าวันเวลาของประกาศงดโดยเอกสารบุคคลนั้นเหลือน้อยลงเดี๋มที่สถานะของกษัตริย์จำต้องได้รับการค้ำจุนให้มั่นคงมากกว่านี้หากราชวงศ์นี้จะยังคงสืบต่อไป เราจะต้องหาหลักประกันเพื่อจะไม่ให้เกิดมีกษัตริย์ที่ไม่ฉลาด¹⁸

แต่เอาเข้าจริง รัชกาลที่ 7 ก็หัดทางการปฏิรูป เขายืนยันว่าระบบบริหารแบบบุคคลนั้นไม่เหมาะสมกับคนเอเชีย และชาวสยามยังไม่พร้อมสำหรับรัฐบาลที่มาจากตัวแทนประชาชน เขานอกแพร่ความมือวิรรัตน์ริสภานันดีที่สุดแล้ว เพราะเชื้อพระวงศ์ที่มีจิตใจสูงส่งเหล่านั้นมีโอกาสโนยที่จะทุจริตและใช้อำนาจในทางที่ไม่ชอบ ประชาริปกิเสโนให้มีการแต่งตั้งตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อดูแลงานของเสนาบดี แต่สภานิติบัญญัติคัดค้านอย่างหนัก ดำรงราชานุภาพแบ่งวัฒนธรรมเสียงต่อการที่ราชภูจน์นี้ก่อตั้งกษัตริย์ไม่ได้ประกอบประเทศนี้ออกต่อไปแล้ว

รัชกาลที่ 7 แต่งตั้งองค์กรฝึกหัดทางนิติบัญญัติขึ้นมา เรียกว่าสภารัฐธรรมการองคมนตรี องค์กรนี้ไม่มีอำนาจ แต่มีหน้าที่อภิปรายถกเถียงเรื่องนโยบายสาธารณะเพื่อจะดูว่าประชาริปไตรยนั้นเป็นอย่างไร สมาชิกทั้งหมดได้รับการแต่งตั้งโดยกษัตริย์ และส่วนใหญ่เป็นราชนิぐล เหล่าเชื้อพระวงศ์รุ่นใหญ่ก็คัดค้านอีก นานนิวัต เสนนาดีที่ดูแลด้านการศึกษา แบ่งว่าไม่ใช่สิ่งจำเป็น เนื่องจากประชาริปไตรยนั้นไม่สามารถใช้ได้กับทั้งโลก คนอื่นๆ บอกว่าสภารัฐธรรมการจะทำให้สถาบันกษัตริย์ระคาญเคือง เพราะว่าจะต้องมีการเสนออะไรต่อ มีอะไรต่อ กษัตริย์แทนที่จะเพียงแต่คอยรับคำสั่ง

¹⁷ ประชาริปกำลังอ้างถึงคำกล่าวไม่นานก่อนหน้านั้นที่ว่า กษัตริย์นั้น “ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน” เวลาที่สภาริบบิลล์ราชสมบัติออกเสียงเลือกผู้สืบราชบัลลังก์

¹⁸ Benjamin Batson, *The End of Absolute Monarchy in Siam* (Singapore: Oxford University Press, 1984), 284-97.

สุดท้ายประชาธิปัตย์ยอมยกเลิกหลังจากการณีทดสอบเผยแพร่ให้เห็นว่า คณะกรรมการนิติบัญญัติเที่ยวนี้ไม่สามารถตัดสินใจได้กระทั้งในเรื่องแบบລວດລາຍຂອງຮັງຈາຕີ

ในขณะเดียวกัน รัชกาลที่ 7 ก็ยังคงยึดมั่นอยู่กับความเป็นลำดับชั้นต้นทางสายเลือด เสนนาบดี ที่ปรึกษาที่เข้าแต่งตั้ง ล้วนมาจากคนในตรากุล เขานอกเชื้อพระวงศ์รุ่นเยาว์ว่าพวกเขามีหน้าที่ไปศึกษายังต่างประเทศ เพื่อกลับมารับราชการงานเมือง ปลายปี 2470 ในกรณีที่จะเติมความเข้มข้นให้กับสายเลือดที่อาจลงไป ประชาธิปัตย์อนุชั้นเชื้อพระวงศ์ชั้นกลางรุ่นเยาว์กลุ่มนี้ให้ขึ้นมาอยู่ในชั้นที่รองลงมาจากชั้นเจ้าฟ้า ในกลุ่มนี้มีอ่านน์ ลูกของมหิดลรวมอยู่ด้วย และรวมถึงภูมิพลที่จะเกิดมาในอีกไม่นาน มหิดลที่ตอนนี้เป็นรัชทายาทลำดับที่หนึ่งเนื่องจากรัชกาลที่ 7 ยังไม่มีลูก ถูกเรียกตัวกลับประเทศไทยจากบอสตัน

ปลายปี 2473 วิกฤติทางการเงินของสหราชอาณาจักร รวมทั้งสยามด้วย แหล่งรายได้หลักของรัฐคือภาษีสินค้าส่งออกและนำเข้าทรุด蘼บ เป็นเวลากว่า 18 เดือนที่รัชกาลที่ 7 และ อภิรัตน์ตรีสภាត้องสูรับประโลมกันอย่างแทบจะโดยเปิดเผยว่าจะทำอะไรกันอย่างไร รัชกาลที่ 7 เสนอให้จัดเก็บภาษีรายได้ทั่วไปและภาษีทรัพย์สิน พวකเชื้อพระวงศ์เหล่านั้นปฏิเสธอย่างเด็ดขาด เพราะพวกเขางานนี้เสียหายมากที่สุด พวකเข้าแสดงอำนาจที่เห็นอกว่าภาษีด้วยการบังคับให้มีการลดเงินเดือนและจำนวนข้าราชการลง แล้วจากนั้นก็ลงบประมาณทางทหารด้วย การทำเช่นนี้เห็นได้ไม่ยากว่าอย่างยังความโกรธเคืองแก่ชั้นกลางกรุงเทพฯ กระแสการก่อубัติสะพัด ทั้งยังโหมเชื้อเติมพื้นด้วยการโจชันถึงคำทำนายแต่โบราณที่ว่ากันว่ามีแม่ต่อมัยรัชกาลที่หนึ่ง ว่าราชวงศ์จะอยู่ได้แค่ 150 ปี นั่นคือจนถึง 2475 เหล่าเชื้อพระวงศ์เองก็เพิ่งเห็นตัวอย่างจากการที่ฝ่ายสาธารณรัฐโคนล้มภาษีอัลฟองโซของสเปนในปี 2474

รัชกาลที่ 7 ตกอยู่ภายใต้ความกดดันอย่างหนัก หลังจากแต่งงานมาถึง 14 ปี เขาก็ยังไม่มีลูก มหิดลพี่ชายต่างมารดาของเขากลับมาในปี 2472 แต่ก็ตายไปในอีกไม่กี่เดือนต่อมา เหลือลูกชายจากแม่สามัญชนไว้สองคน สายเลือดขัตติยะที่ดูเหมือนจะมีเหลือเฟือจากอาเรมของจุฬาลงกรณ์ ก็แทบจะเหือดแห้งไปแล้ว เนื่องจาก บรรดาเชื้อพระวงศ์ที่ดื้อรั้นและพลังเศรษฐกิจโลกทำให้เข้าพ่ายแพ้ ปลายปี 2474 ประชาธิปัตย์มารับในงานเลี้ยงอาหารค่ำกับเหล่าเชื้อพระวงศ์ว่า เขายังดับัญญาจัดการกับเศรษฐกิจใหม่ที่ซับซ้อนนี้ได้ “ฉันเป็นเพียงทหาร ฉันจะไปเข้าใจเรื่องอย่างมาตราฐานทองคำได้อย่างไร?” เขารำพัน¹⁹

ในอีกварะหนึ่ง รัชกาลที่ 7 ซึ่งเพิ่งได้ฟื้นฟูพิธีพิชmontingคลกลับคืนมา บ่นว่าไม่เป็นธรรมเลยที่ราชภูมายึดถือตัวเขามาให้เป็นผู้รับผิดชอบต่อแม้กระทั่งดินฟ้าอากาศที่ไม่ดี และเขาได้กล่าวต่อหน้ากลุ่มนายทหารว่า “ส่วนใหญ่ของการเงินนั้นเป็นเรื่องที่สาหัสจริงๆ ฉันไม่เคยประสบเรื่องยากลำบากขนาดนี้มาก่อนเลย ดังนั้นถ้าฉันได้ทำอะไรผิดพลาดไป ฉันก็สมควรจะได้รับการยกโทษจากเจ้าหน้าที่และราชภูมายัง” นับเป็นการสารภาพที่ชวนอึงอย่างยิ่ง ที่ประชาธิปัตย์ขาดความสูงส่ง

¹⁹ จุลจักรพงษ์, Lords of Life, 307.

ทางธรรมและพระปริชาสามารถที่สู้อุตส่าห์สร้างกันขึ้นมาผ่านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ธรรมราชที่ผู้ได้จะล่วงละเมิดมิได้ ยอมรับด้วยตนเองว่า กษัตริย์ไม่ได้เป็นผู้ใดเช่น

เดือนตุลาคม 2474 ด้วยความท้อแท้ ประชาชนชี้ปักสั่งการให้คณะกรรมการชุดเล็กชุดหนึ่งไปจัดทำร่างข้อเสนอสำหรับรัฐบาลแบบประชาธิปไตยและระบบกษัตริย์ที่มีรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยเสนอabdดีที่ดูแลการต่างประเทศ คือเทวงศ์โรทยา ผู้ช่วยที่ปราดเปรื่องของเขามีอิทธิพลในประเทศ รวมถึงนายกรัฐมนตรี เรียมอนันต์ สตีเวนส์ พากเขาไม่มีใครเชื่อว่าขณะนั้น เป็นจังหวะเวลาที่เหมาะสม แต่ก็เข้าใจว่าการหันเหลี่ยมไปในทางระบอบรัฐธรรมนูญเป็นบางส่วนนั้นในท้ายที่สุดก็จะเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ พากเขาออกแบบรัฐบาลที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้เลือกรัฐมนตรี รองและรับผิดชอบต่อสภานิตบัญญัติ ที่ครึ่งหนึ่งแต่งตั้งโดยกษัตริย์และอีกครึ่งหนึ่งเลือกตั้งทางอ้อม กษัตริย์ถือสิทธิในการเลือกนายกรัฐมนตรี และมีอำนาจบังคับกฎหมายและนโยบาย สภาสูงสุดของเชื้อพระวงศ์จะยังให้คำปรึกษาแก่กษัตริย์แต่จะไม่ได้ดูแลคณะกรรมการรัฐมนตรี ประชาชนปกมมองว่านี้เป็นหนทางที่มั่นใจได้ว่าคณะกรรมการรัฐมนตรีจะทำงานอย่างเข้าหากันกับนายกรัฐมนตรี และยังจะเป็นการคืนอำนาจแก่ กษัตริย์จากเหล่าเชื้อพระวงศ์ด้วย

ต้นเดือนมีนาคม 2475 ประชาชนปกมอบรมร่างรัฐธรรมนูญให้แก่บรรดาเชื้อพระวงศ์ ซึ่งແບບจะออกอาการตื่นตระหนก เขาต้องการประกาศใช้รัฐธรรมนูญในวันที่ 6 เมษายน อันเป็นวันครบรอบ 150 ปีของราชวงศ์ อภิรัฐมนตรีสภานิตบัญญัติ เสียงแข็งไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญหรือแนวคิดปฏิรูป การเมืองอื่นใด ข้อเสนอการปฏิรูปเศรษฐกิจของรัชกาลที่ 7 ถูกพากเข้าดีตกไปอีกรังหนึ่ง ขณะเดียวกันพากเข้ากับป้องกันตัวเองจากภาษาไทยต่างๆ โดยส่งผ่านภาระไปให้ชนชั้นกลาง หนังสือพิมพ์ต่างพากันโجمตีความไม่เป็นธรรมน้อยย่างรุนแรง ภายหลังประชาชนปกมยังคงมีความตื่นตระหนก ด้วยแสดงความอิจฉาต่อผู้นำเผด็จการประเทศอื่นที่สามารถสร้างการสนับสนุนแก่รัฐบาลได้²¹

สมบูรณ์ญาสิทธิราชย์ของสยามต้องพ่ายแพ้แก่การปฏิวัติเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 การยึดอำนาจครั้งนี้กระทำโดยระบุนพีชั้นนำ ข้าราชการที่มีการศึกษาสูง และนายทหาร ไม่มีการลุกอื้อของมวลชน ไม่มีคนจากชนบทมาเข้าร่วม การปฏิวัติก็เกิดขึ้นขณะที่ฝ่ายราชสำนักไปพักผ่อนหน้าร้อนประจำปีที่หัวหิน ที่ซึ่งก่อนหน้านั้นไม่กี่ปีประชาชนได้สร้างวังริมชายหาดชื่อ วังไกลกังวล เหล่าเชื้อพระวงศ์ถูกจับกุมโดยปราสาทจากความรุนแรง และการปฏิวัติกำลังเสริฐสิ้นภายในระยะเวลาไม่ถึง 24 ชั่วโมง รัชกาลที่ 7 กำลังเล่นกอล์ฟกับรำไพพรรณีและนายหน้าค้าอาวุธชาวอังกฤษตอนเช้าวันนั้น เมื่อได้ข่าวขณะอยู่หลุมที่แปด เขายังไบพุดกับราชินีว่า “เห็นไหมล่ะ ฉันว่าแล้ว”

²⁰ Benjamin Batson, *The End of Absolute Monarchy in Siam* (Singapore: Oxford University Press, 1984), 205.

²¹ และ ดิลกวิทยรัตน์, Transformation and Persistence of Kinship in Thailand (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท: Institute of Social Studies, The Hague, 1982), 122.

3. 2475: ศึกบัลลังก์รังทอง

แม้ว่าภูมิพลจะชังมีอายุได้เพียงลี่ขวบเท่านั้นก็ตาม เรื่องราวการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รวมถึงฉบับที่เขียนปรับโคงเรื่องใหม่โดยฝ่ายนิยมเจ้าในภายหลัง เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพื้นฟูสถาบันกษัตริย์ของชาไให้กลับมาอีกครั้งปี 2489 การต่อสู้เพื่อยึดกุมเรื่องเล่า�ีมีการขับเคี่ยวกันอย่างดุเดือดพอๆ กับการสู้รบเพื่อยึดอำนาจคืนของฝ่ายเจ้า

24 มิถุนายน 2475 เป็นการยึดอำนาจโดยกองทัพนักและกองทัพเรือในปีกที่ไม่ใช่เจ้า และพันธมิตรที่เป็นข้าราชการพลเรือน คณะราษฎรบุกชิดวังและจับกุมชื่อพระองค์พระบรมราชูปถัมภ์และขึ้นชื่อเสนอที่ปฏิเสธไม่ได้แก่ ประชาติปัก พวากษาจับกุมกันมาแต่ครั้งเป็นนักศึกษาที่ฟรั่งเศสในช่วงปีท้ายๆ ของรัชกาลที่หก แก่นนำคนสำคัญคือ ปัญญาชนฝ่ายซ้าย ปรีดิ พนมยงค์ และพันตรีหุงพิบูลสงคราม พวากษาเป็นกบุุกคนที่มีอุดมการณ์แตกต่างกันไป นอกจากการยึดอำนาจจากสถาบันกษัตริย์และจัดตั้งรัฐบาลภายใต้รัฐธรรมนูญแล้ว พวากษาไม่มีแนวคิดเป็นหนึ่งเดียวว่า รัฐแบบที่พวากษาต้องการนั้นเป็นอย่างไร พวากษาปล่อยให้เป็นไปตามปฎิกริยาของฝ่ายเจ้า การเปลี่ยนแปลงการปกครองเริ่มต้นด้วยคำประกาศคณะราษฎรที่คัดค้านช่องปรีดิเป็นผู้ชี้บันดาลให้เปลี่ยนเดือกระดับ กันอันผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ของกษัตริย์ทิ้งไป คำประกาศนี้เป็นการยืนยันภาคต่อฝ่ายเจ้าว่า หากพวากษาไม่ยินยอม อีกทางเลือกหนึ่งคือการเป็นสาธารณรัฐ¹

"...เมื่อกษัตริย์องค์นี้ได้ทรงราชสมบัติสืบต่อพระเจ้ารูปนี้ ในชั้นต้นรายภูร ได้หวังกันว่า กษัตริย์องค์ใหม่นี้คงจะปกครองราษฎรให้รุ่งเย็น แต่กรณ์ท่านเป็นไปตามความหวังที่คิด ไม่ กษัตริย์คงทรงอำนาจอยู่หนึ่งเดือนอย่างน้อยตามเดิม ทรงแต่งตั้งญาติวงศ์และคนสองพี่น้องไว้คุ้มครอง ให้ดำเนินตัวแทนที่สำคัญๆ ไม่ทรงฟังเสียงราษฎร ปล่อยให้ข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่ในการทุจริต มีการรับสิ่งบนในการก่อสร้าง ซึ่งของใช้ในราชการ ทำกำไรในการเปลี่ยนราคานิ่ง ผลประโยชน์ของประเทศ ยกพวกเจ้าขึ้นให้สิทธิพิเศษมากกว่าราษฎร ปกครองโดยขาดหลักวิชา ปล่อยให้บ้านเมืองเป็นไปตามยถากรรม ดังที่จะเห็น ได้ในความตกลงในเศรษฐกิจ และความผิดเคืองในการทำมาหากิน ซึ่งราษฎร ได้รู้ กันอยู่ทั่วไปแล้ว รัฐบาลของกษัตริย์หนึ่งเดือนนี้มิสามารถแก้ไขให้ฟื้นฟื้น ได้ การที่แก้ไขไม่ได้ก็ เพราะรัฐบาลของกษัตริย์นี้ได้ปกครองประเทศเพื่อราษฎรตามที่รัฐบาลอื่นๆ ได้กระทำการ รัฐบาลของกษัตริย์ได้อีกคราียกเป็นทาส (ซึ่งเรียกว่าไพร์บังข้าม้า) เป็นสัตว์เครื่องงาน ไม่นึกว่าเป็นมนุษย์ เพราะฉะนั้นแทนที่จะช่วยราษฎรกลับพาภัยท่านบนหลังราษฎร จะเห็นได้ว่าภัยอภัยที่บีบคั้นเอาการะภูรนั้น กษัตริย์ได้หักเอาไว้ใช้ส่วนตัว ปีหนึ่งเป็นจำนวนหลายล้าน ส่วนราษฎรสิ่งที่จะหาได้แต่ น้อยเหลือดูแทบทะรู้เดิน ถึงคราวเสียภาษีราชการหรือภาษีส่วนตัว ซึ่งไม่มีเงินรัฐบาลก็ยึดทรัพย์หรือใช้งานโดยชาติ แต่พวกเจ้ากลับนอนกินกันเป็นสุข ไม่มีประเทศใดในโลกจะให้เงินเจ้ามากเช่นนี้ นอกจากราชเจ้าชาวและพระเจ้าไกเซอร์เยอรมัน ซึ่งชนชาตินั้น ได้โค่นราชบัลลังก์เสียแล้ว

รัฐบาลของกษัตริย์ได้ปกครองอย่างหลอกหลวง ไม่ชื่อทรงต่อราษฎร มีเป็นต้นว่าจะบำรุงการทำมาหากินอย่างโน้นอย่างนี้ แต่ครั้นอย่างๆ ก็เหลือไว้ หาได้ทำจริงจังไม่ มิหนำซ้ำก้าวหมินประมาท

¹ พาสุก พงษ์ไพจิตรและกริส เบเกอร์, บก., *Pridi by Pridi* (Bangkok: Silkworm, 2000), 70-72.

รายภูมิปัญญาและศักยภาพในการให้พวກเจ้าได้กิน ว่า รายภูมนี้สืบต่อการเมืองไทยได้ เพราะรายภูมิยังคงเจ้าก์ไป เพราะเป็นคนชาติเดียวกัน ที่รายภูมิเจ้าไม่ถึงเจ้านั้น ไม่ใช่พระ ไม่เป็นพระขาดการศึกษาที่พวกเจ้าปกปิดไว้ในให้เรียนเต็มที่ เพราะเกรงว่ารายภูมิได้มีการศึกษาเกี่ยวกับความชั่วร้ายที่ทำไว้ และคงจะไม่ยอมให้ทำงานหนักกัน

รายภูมิทั้งหลายพึงรู้เดิมว่า ประเทศไทยเป็นของรายภูมิ ไม่ใช่ของกษัตริย์ตามที่เขาหลอกลวงบรรพบุรุษของรายภูมิเป็นผู้กู้ให้ประเทศไทยอิสรภาพพ้นจากข้าศึก พวกเจ้ามีแต่ชุมชนเป็นและภาคทรัพย์สมบัติเข้าไว้ตั้งหลายร้อยล้าน เงินเหล่านี้อาจมาจากไหน ก็อาจมาจากการรายภูมิเพราเวียร์ที่ทำงานหนักกันนั่นเอง บ้านเมืองกำลังอัตตัคฟีดเคือง ชาวนาและพ่อแม่ทัพหารต้องทิ้งนาเพราทำไม้ได้ผล รัฐบาลไม่บำรุง รัฐบาลได้กันงานออกอย่างเกลื่อนตลาด นักเรียนที่เรียนสำเร็จแล้ว และทหารที่ปลดกองหనุน ไม่มีงานทำจะต้องอดอย่างไปตามยถากรรม เหล่านี้เป็นผลของรัฐบาลของกษัตริย์หนึ่อกฎหมายบีบกัน ข้าราชการผู้นี้อย่านายสินและสมยิน เมื่อให้ออกจากงานแล้วไม่ให้เบี้ยบำนาญ ความจริงควรอาเงินที่ภาคร่วมไว้มาจัดบ้านเมืองให้รายภูมิงานทำ จึงจะสมควรที่สนองคุณรายภูมิ ซึ่งได้เสียภัยอากรให้พวกเจ้าได้ร่วม妄นานา แต่พวกเจ้าก็หาได้ทำอย่างใดไม่ คงสูบเลือกันเรื่อยไป เงินมีเหลือเท่าไรก็เอากำตั้งประเทศไทยเดรียมหนี้เมื่อบ้านเมืองทรุดโทรม ปล่อยให้รายภูมิอดอย่าง การเหล่านี้ย่อมชั่วร้าย

เหตุจะนี้รายภูมิข้าราชการทหารและพลเรือนที่รู้เท่ากันของการกระทำอันชั่วร้ายของรัฐบาล ดังกล่าวแล้ว จึงรวมกำลังตั้งเป็นคณะรายภูมิขึ้นและได้ยึดอำนาจของรัฐบาลของกษัตริย์ไว้แล้ว คณะรายภูมิเห็นว่าการที่จะแก้ความชั่วร้ายก็โดยที่จะต้องจัดการปกครองโดยมีสภาก จะได้ช่วยกันปรึกษาหารือ หลายๆ ความคิดคิกว่าความคิดเดียว ส่วนผู้เป็นประมุขของประเทศไทยนี้ คณะรายภูมิไม่มีประสงค์ทำการซึ่งราชสมบัติ ขณะนี้จึงขอเชิญให้กษัตริย์องค์นี้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์ต่อไป แต่จะต้องอยู่ใต้กฎหมายธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน จะทำอะไรโดยไม่ได้ นอกจากความเห็นชอบของสภาก ผู้แทนรายภูมิ คณะรายภูมิได้แจ้งความเห็นนี้ให้กษัตริย์ทราบแล้ว เวลาใดยังอยู่ในความรับผิดชอบ ถ้า กษัตริย์ตอบปฏิเสธหรือไม่ตอบภายในกำหนดโดยเห็นแก่ส่วนตน ว่าจะถูกลดอำนาจลงมาก็จะได้ชื่อว่า ทรงคติชาติ และก็เป็นการจำเป็นที่ประเทศไทยต้องมีการปกครองอย่างประชาธิปไตย กล่าวคือ ประนูหงประเทศไทยจะเป็นบุคคลสามัญ ซึ่งสภาพผู้แทนรายภูมิได้ตั้งขึ้นอยู่ในตำแหน่งตามกำหนดเวลา ตามวิธีนี้ รายภูมิพึงหวังเดิมว่า รายภูมิจะได้รับความบำรุงอย่างดีที่สุด ทุกๆ คนจะมีงานทำพระประเทศไทยเป็นประเทศที่อุ่นอยู่แล้วตามสภาพ เมื่อเราได้ยึดเงินที่พวกเจ้าร่วมไว้จากการทำงานหนักกันตั้งหลายร้อยล้านบาทบำรุงประเทศไทยแล้ว ประเทศไทยต้องเพื่องฟูขึ้นเป็นมั่นคง การปกครองซึ่งคณะรายภูมิจะพึงกระทำก็คือ จำต้องจัดตั้งโครงการอาชีวศึกษา ไม่ทำไปเหมือนคนตามดูชั่น รัฐบาลที่มีกษัตริย์หนึ่อกฎหมายทำงานแล้ว เป็นหลักใหญ่ๆ ที่คณะรายภูมิวางแผนไว้มืออยู่ว่า

๑. จะต้องรักษาความเป็นเอกชาติพันธุ์ เนื่องจากในทางการเมือง การศึกษา ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไทยให้มั่นคง

๒. จะต้องรักษาความปลอดภัยภายในประเทศ ให้การประทุนร้ายต่อภัยดุกน้อยลงให้น้อยลง

๗. ต้องนำรุ่งความสมบูรณ์ของรายภูริในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะจัดทำงานให้รายภูริทุกคนทำ
จะว่างโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปลดอยให้รายภูริอดอยาก

๘. จะต้องให้รายภูริมีสิทธิเสนอ กัน (ไม่ใช่พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่ารายภูริ เช่นที่เป็นอยู่)

๙. จะต้องให้รายภูริได้มีสิทธิภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อสิทธิภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๕ ประการดังกล่าว
ข้างต้น

๖. จะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่รายภูริ

รายภูริทั้งหลายคงพร้อมใจช่วยเหลือรายภูริให้ทำกิจอันคงจะอยู่ชั่วฟ้าคืนนี้ให้ล้ำเร็ว
คงจะรายภูริขอให้ทุกคนที่มิได้ร่วมมือเข้ามายื่นอานาจจากรัฐบาลกษัตริย์หนีอกภูมายังพึ่งตั้งอยู่ในความ
สงบและด้วยหน้าหากิน อย่าทำการใดๆ อันเป็นการขัดขวางต่อคณะราษฎรนี้ เท่ากับรายภูริช่วยประเทศ
และช่วยตัวรายภูริ บุตร หลาน เหลอนของตนเอง ประเทศจะมีความเป็นเอกภาพอย่างพร้อมมุต รายภูริจะ
ได้รับความปลดปล่อย ทุกคนจะต้องมีงานทำ ทุกคนจะมีสิทธิเสนอ กันและมีสิทธิภาพพื้นจากการเป็นไฟร'
เป็นข้ามาส พวกรเข้าหมุดสามยี่ห้อ ใจจะทำงานหลังรายภูริ สิ่งที่ทุกคนพึงปรารถนา กือความสุขความ
เจริญอย่างประเสริฐ ซึ่งเรียกเป็นศัพท์ว่า "ศรีอาริย" นั้นก็จะพึงบังเกิดขึ้นแก่รายภูริทั่วหน้า /สกุล เตมมิย
สุต (รวมรวม). จดหมายเหตุ ประวัติการณ์เปลี่ยนแปลงพระธรรมนูญการปกครองประเทศไทยใหม่.
พระนคร : โรงพิมพ์อักษรนิติ, ๒๔๗๕, หน้า ๕-๑๓.]

การเขียนคำขาดนี้ไม่เพียงแต่จะทำให้ราชสำนักดื่นตะลึงเท่านั้น บางคนในคณะราษฎรเองก็ตะลึงกันไปด้วยเนื่องจาก
ไม่สามารถจินตนาการถึงสยามที่ไร้สถาบันกษัตริย์ได้ อันที่จริง ภาษาที่ใช้ในจดหมายส่วนตัวจากผู้นำ
คณะราษฎรล้วนประชาธิปไตยหัวหนันนี้แตกต่างจากคำประกาศของปรีดีมา ก มีการสรรสิริญเยินยกษัตริย์ตาม
แบบประเพณี และขอคำอวยพรด้วยความนอบน้อมจากราชกาลที่เจ็ดให้แก่การปฏิรัติ ขึ้นดันด้วย “ขอเดชะได้ฝ่า
ละของธุลีพระบาทปกเกล้าปักกระหม่อม”² วلنี้แสดงถึงความเชื่อที่ว่าศรีษะเป็นลั่นที่สูงส่งที่สุดของร่างกาย
และเท้าต่ำที่สุด ผู้เขียนจดหมายฉบับนี้จึงเท่ากับว่ามองกรามเท้า โดยศรีษะอยู่ต่ำกว่าฝุ่นละอองจากเท้าของ
กษัตริย์ ภาษาดังกล่าวใช้เมื่อกล่าวกับกษัตริย์ ทุกคำล้วนมุ่งหมายที่จะแสดงความศิโรราบท่องค์เทพ กระทั้ง
สามารถจะรักษาศรีษะไม่ถูกทำให้หายใจไม่ใช่ภาษาที่เหยียดคนต่ำต้อยเช่นนี้ จดหมายของพวกราชบดีข่าวร้ายแบบ
ทางการ : “ควรนิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม”

ถึงกระนั้น จดหมายฉบับดังกล่าวก็ถือเป็นการเขียนคำขาด โดยมีรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวแนบไปด้วย ในคืนที่
จดหมายไปถึง รัชกาลที่เจ็ดปรึกษากับข้าราชการพิพารว่าจะสักกลับคีหรือไม่ หรืออาจจะต้องหนีออกนอกประเทศ แต่
ด้วยเหล่าเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงถูกจับกุมอยู่ เขาจึงไม่เหลือทางเลือกนอกจากต้องยินยอม แต่เขาแสดงความเป็นอิสระ

²

คำแปลภาษาอังกฤษจากสมบัติ จันทร์วงศ์, “To Address the Dust of the Dust Under the Soles of the Royal Feet: A Reflection on the Political Dimension of Thai Court Language,” *Asian Review* 6 (1992): 146.

ไม่อุ่นได้อาภัยและเขียนขันสตานะความเป็นกษัตริย์ด้วยการปฏิเสธคำสั่งให้กลับกรุงเทพฯ ด้วยเรื่องของกองทัพเรือประชาธิปัตย์นั่งรัฐไฟพระที่นั่งกลับไปแทน วันที่ 26 มิถุนายน รัชกาลที่เจ็ดพบกับผู้นำคณะราษฎรที่ห้องพระโรงในกรุงเทพฯ เพื่อพูดคุยเรื่องรัฐธรรมนูญและการนิรโทษกรรมแก่คณาจารย์ก่อการ พากษามีท่าทีรอมชوم บางคนถึงกับหมอบกราบ ทำให้เช่นนี้ทำให้ประชาธิปัตย์เขียนขันสตานะสูงส่งของตนด้วยการเรียกร้องให้คณะผู้ก่อการเคลื่อนรถลังออกไปจากบริเวณอาคาร และเขียนกราบให้ปฏิบัติต่อตัวเขาด้วยความเคารพตามแบบแผนประเพณี

รูปแบบรัฐบาลใหม่เลียนตามระบบราชอาณาจักรอย่างเป็นต้นแบบ แต่เนื่องด้วยลักษณะหักห้ามของคำประกาศและเนื่องจากการใช้ทักษิณและโกรงสร้างรัฐบาลในร่างรัฐธรรมนูญชั่วให้เกิดจึงนบอดเชิงเมืองรัฐเชียง โดยเฉพาะการจัดตั้ง “คณะกรรมการราษฎร” ที่ครอบงำโดยคณะราษฎร ประชาธิปัตย์ถือโอกาสแสดงความไม่พอใจ เขาปฏิเสธที่จะลงนามในรัฐธรรมนูญโดยทันที โดยยกอภิเบกษาเป็นนัยว่าคณะราษฎรมีความโน้มเอียงไปทางลัทธิคอมมิวนิสม์ ยิ่งกว่านั้น เขายังคาดว่าอันที่จริงแล้วคนเองได้ครุ่นคิดเรื่องรัฐธรรมนูญมานานแล้ว เป็นการเขียนขันญูมิธรรมอันสูงส่งกว่าของพระราชา ตอนนี้เขายังคงแต่ต่อ พากษ์ก่อการต้องผงะอย แทนจะต้องวิงวอนให้เขาลงนามรับรอง บางคนในคณะราษฎรถึงกับโทรศัพท์ไปปรึกษาหารือกับราชสำนัก กษัตริย์ซึ่งยังคงเป็นศัลยลักษณ์ที่รวมหน้าหนึ่งใจเดียวของสหาย ก็ยังคงขอองค์กลับคืนมาได้ส่วนหนึ่ง

วันถัดมา สองฝ่ายพบกันอีก แกนนำคณะราษฎรใช้ราชศัพท์กล่าวขอโทษสำหรับการยึดอำนาจและการจับจ้างต่อราชบัลลังก์ เมื่อนั้นเองรัชกาลที่เจ็ดจึงยอมลงนามในรัฐธรรมนูญและการนิรโทษกรรม เขายังเตือนคำว่า “ชั่วคราว” เท่านั้น ให้ผู้ก่อการยอมที่จะร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยมีการปรึกษาหารือกับราชสำนัก กษัตริย์ซึ่งยังคงเป็นศัลยลักษณ์ที่รวมหน้าหนึ่งใจเดียวของสหาย ก็ยังคงขอองค์กลับคืนมาได้ส่วนหนึ่ง

ถึงอย่างนั้นก็ตาม ประชาธิปัตย์ก็ถูกบีบต้องให้คำมั่นว่าจะไม่ทำรัฐประหารซ่อน และยอมรับการจำกัดอำนาจและอภิสิทธิ์อันสืบมาแต่โบราณ นักวิชาการด้านรัฐธรรมนูญของอังกฤษ เออร์รอน บีอกดานอร์ มองว่าระบบอนกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญนี้เป็นสิ่งที่ขัดแย้งในตัวเอง เพราะตามนิยามแล้ว ระบบอนกษัตริย์เป็นระบบของการปกครองที่กษัตริย์ถืออำนาจสัมบูรณ์³ ส่วนภาษาใต้รัฐธรรมนูญนี้ สถาบันกษัตริย์คงเพียงแต่สืบทอดทางสายเลือดแต่แทนไม่มีอำนาจใดๆ ส่วนใหญ่เป็นตราทางให้กับรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี กษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญของราชบัลลังก์ไม่ได้ปกครอง บีอกดานอร์เขียนไว้ว่า “หน้าที่หลักของสถาบันกษัตริย์ในระบบประชาธิปไตยคือการคงความชอบธรรมของรัฐ”⁴

ถึงที่สุดแล้ว อิทธิพลของกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญนี้ขึ้นอยู่กับว่าเราจะใช้ประโยชน์จากการมีส่วนตัวและอำนาจของสถาบันตนเองได้อย่างไร การกำหนดพื้นฐานการดำรงอยู่และจัดสรรพระราชอำนาจในรัฐธรรมนูญจึงเป็นสิ่งสำคัญ แม้ความเสมอภาคจะเป็นรากฐานของรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่ก็จะต้องปกป้องความล่วงละเมิดมิได้ของกษัตริย์และรับรองเทพปกรณัมที่ค้ำขันการสืบราชสมบัติโดยลายเลือด ซึ่งมักจะแฉลง(และอ้างว่าโดยชอบด้วยประเพณี)ว่าเป็นการผดุงความสืบเนื่องของวัฒนธรรมและรัฐ สถาบันกษัตริย์ก็เช่นเดียวกับภาษาและศาสนา

³ Vernon Bogdanor, *The Monarchy and the Constitution* (Oxford: Clarendon, 1995).

⁴ Bogdanor, *The Monarchy*, 302.

ถูกถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของสังคมและกฎหมายที่ทางธรรมชาติ ดังนั้นความลักษณะในรัฐธรรมนูญเรื่องสถาบันกษัตริย์จึงเป็นสิ่งที่รับกันได้

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังมีกิจยานสถานะ โดยประเพณีของกษัตริย์ในฐานะเป็นที่มาของความยุติธรรม เป็นจอมทัพ และเป็นผู้นำทางศาสนา แม้ว่าจะไม่มีอำนาจเต็มที่จริงๆ ต่อสถาบันเหล่านั้นก็ตาม กษัตริย์มักจะทรงสิทธิในการปฏิเสธไม่ยอมลงนามในกฎหมายและการแต่งตั้งต่างๆ และมีบทบาทสำคัญในยามวิกฤต เช่นเวลาเรือนบบ รัฐสภาหยุดชะงักหรือภาวะสงคราม ข้อมต่ออำนาจดังกล่าวส่วนหนึ่งถูกกำหนดไว้ด้วยลักษณะในรัฐธรรมนูญ นอกนั้นอยู่ในประเพณีและแบบอย่างที่ถือปฏิบัติกันมา ตลอดจนความยืดหยุ่นของรัฐบาลและสังคม และทักษะในการใช้พระราชอำนาจของตัวกษัตริย์เอง ทักษะนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด เนื่องจากการออกแบบแต่ละครั้งสามารถเสริมภูมิปัญญาของกษัตริย์และความเชื่อถือของประชาชนให้มากขึ้นได้ ทว่าแต่ละครั้งก็มีโอกาสเสี่ยงที่จะเสื่อมและลดทอนอิทธิพลของตนในอนาคต ได้เช่นกัน

ในประเทศอังกฤษ ระบบพัฒนามาถึงปัจจุบันนี้ที่รัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจเกือบทั้งหมดของกษัตริย์ ในนามของกษัตริย์บนฐานที่ว่ากษัตริย์จะได้รับการปรึกษาหารือก่อน และรัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลการกระทำแต่เพียงผู้เดียว ไม่ว่ากษัตริย์จะมีส่วนร่วมให้ความเห็นอย่างไรก็ตาม นั่นทำให้กษัตริย์ดูเสมือนเป็นประมุขที่มีอำนาจจริง และความเห็นถูกนำไปปฏิบัติ ในขณะที่ไม่ต้องมีอิทธิพลกับการลงมือปฏิบัติตัวเอง เป็นการปกป้องกษัตริย์จากผลลบใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้พระราชอำนาจ ทำให้เขาไม่มีวันจะผิดพลาด แต่ว่ากษัตริย์ก็ต้องดูให้แน่ใจว่า รัฐบาลจะไม่ทำอะไรมีเสียหายอย่างรุนแรงแก่รัฐหรือราชบัลลังก์ ดังนั้นในเบื้องหลังการถ่ายทำ ทางวังจะต้องติดต่อพูดคุยกับรัฐบาลอยู่ตลอดเวลา และเดือนทางมีน้อยโดยนัย การแต่งตั้ง หรือแผนการใดที่น่ากังวลหรือส่อเสี่ยง

Walter Bagehot ผู้เชี่ยวชาญรัฐธรรมนูญอังกฤษที่มีชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 19 สรุปไว้ว่า ศिलปะของกษัตริย์คุ้มสมัยใหม่ก็คือการนำพารัฐบาลและสังคมไปอย่างเงียบๆ ไม่ต้องสำแดงการใช้อำนาจออกมายังหน้าตา ขนาดบารูปที่ถูกนำไปใช้เกือบทั่วโลกว่า: “ภายใต้ระบบของกษัตริย์ที่มีรัฐธรรมนูญอย่างเข้มแข็งอังกฤษนั้น กษัตริย์มีสิทธิสามัคคีอย่างมาก คือ สิทธิที่จะได้รับการปรึกษา สิทธิในการสนับสนุนให้กำลังใจ สิทธิที่จะเดือน และกษัตริย์ที่มีปัญญาและปฏิภาณไม่จำเป็นต้องมีอย่างอื่นอีก เขาจะพบว่าการไม่มีอย่างอื่นนั้นจะทำให้เขาสามารถใช้สิทธิสามัคคีได้อย่างทรงพลานุภาพ ไม่มีใครเสนอเหมือน”⁵

ประชาติปักเติมคำว่า “ชั่วคราว” ไว้ในรัฐธรรมนูญ 27 มิถุนายน 2475 เพราะแม้ว่าร่างนั้นจะมีผลสำคัญในการรักษาราชบัลลังก์ (ซึ่งก็เท่ากับรับรองความชอบธรรมของรัฐบาลให้มีพร้อมกันไปด้วย) แต่ก็ยังไม่มีการจัดสรรอำนาจและบารมีของกษัตริย์อย่างของอังกฤษ รัฐธรรมนูญฉบับนี้เริ่มด้วยการลดสถาบันของกษัตริย์ โดยประกาศว่า “อำนาจสูงสุดในประเทศไทยเป็นของประชาชน” ผู้ที่ใช้อำนาจแทนประชาชนประกอบด้วย กษัตริย์ สถาบันพระมหากษัตริย์ คณะกรรมการราษฎร และศาล โดยท่านที่ยังกัน

กษัตริย์ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการคัดเลือกรัฐบาล คณะกรรมการเป็นผู้แต่งตั้งสถาบันราษฎรและคณะกรรมการราษฎรก่อนในครั้งแรก หลังจากนั้นจะจากการเลือกตั้ง คณะกรรมการราษฎรเป็นผู้แต่งตั้งและกำกับการทำงาน

⁵ Walter Bagehot, *The English Constitution* (1867; reprint, Glasgow: Fontana/Collins, 1963), 111.

ของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี กษัตริย์ไม่สามารถสั่งการได้ฯ ได้หากไม่มีการลงนามสนองจากคณะกรรมการอ้างน้อยหนึ่งคน และไม่มีอำนาจใดๆ ในสภा ในประเทศอังกฤษ สภាឍำบังที่มีจากการเลือกตั้งถูกคานไว้ด้วยสภาพบุนนาค ที่แต่งตั้งโดยยกยัตติริย์ ซึ่งก็จะทำหน้าที่ปักป้องกษัตริย์

นอกจากนี้ภายในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ประชาธิปัตย์ยังจะไม่มีอำนาจขับยึดฯ อีกด้วย เขาสามารถสั่งร่างกฎหมาย กดับไฟปัจงสภาพเพื่อพิจารณาบทวนได้ แต่สภาก็สามารถถอนติให้ผ่านได้ด้วยเสียงข้างมาก บางทีประเด็นที่สำคัญที่สุดคือ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ได้ให้กษัตริย์มีสถานะไม่ต้องรับผิด แม้ว่าจะไม่มีความสามารถฟ้องร้องกษัตริย์ในศาลได้ แต่สภามาตราได้ส่วนและลดถอนกษัตริย์ได้ และสภานี้เป็นผู้ให้ความเห็นชอบต่อการสืบราชสมบัติ แม้ว่าจะยังมีกฎหมายเดียรบลา 2467 อญ্ত์ตาม

รัฐบาลใหม่ไม่ได้ตัดบรรดาเจ้าออกไปเสียโดยสิ้นเชิง มีแต่เรื่องพระราชศรุนใหญ่เท่านั้นที่ถูกกันออกไป มีเพียงรายเดียวที่ถูกเนรเทศ นั่นคือ บริพัตร อดีตผู้บัญชาการกองทัพและผู้มีสิทธิจะขึ้นครองราชย์ได้ ข้าราชการที่จงรักภักดี จำนวนมากบังคับทำงานกับรัฐบาล ในขณะที่ส่วนใหญ่ในคณะกรรมการรายภูนนี้เป็นผู้ก่อการ แต่ล้วนลับหักคน เป็นข้าราชการชาติกำนิดสูงจากพระบรมบโขเดิม สองในสิบเอ็ดร่วมกับคณะกรรมการ แต่อีกสองคนยังฝึกไฟอยู่กับราชสำนักอย่างเห็นiyawanne และดำรงตำแหน่งสูงทั้งคู่ พระบรมโนปกรณ์นิติราษฎร์พิพากษาอาวุโสได้รับตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี เขายังเป็นสมาชิกสภากองค์นี้ของประชาธิปัตย์ และภารกิจที่ทำงานรับใช้รำไพพรรณี อีกคนหนึ่ง คือ พระยาศรีวิสารวาจา ผู้นี้ยิ่งเจ้าอย่างเข้มข้น และเป็นหนึ่งในผู้ร่างรัฐธรรมนูญของประชาธิปัตย์ในปี 2474 เขายังรับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ

ประชาธิปัตย์ในขณะเดียวกันก็สู้กลับ ด้วยรู้ว่ามห้ามหาอำนาจต่างชาติกำลังขับข้องคุณภาพเป็นไปอยู่ วันที่ 30 มิถุนายน 2475 สองวันหลังจากเปิดประชุมสภากับรัฐมนตรีใหม่ๆ เขายังคงไม่ได้ สายตากำลังแย่ และกำลังคิดที่จะสละราชสมบัติ ด้วยบริพัตรถูกเนรเทศ เขายังเสนอขอรับบาทเป็นลูกชายคนโตของหมาดล กืออันันท์ที่อยู่ในวัย 6 ขวบ สาส์น มีความชัดเจน นั่นคือ ประชาธิปัตย์เห็นว่าปัจจุบันที่จะยื่อชีดในตำแหน่ง และหากรัฐบาลกดดัน เขายากเกินไป เขายังจำลำจากไปพร้อมกับความชอบธรรมของรัฐบาลด้วย งานนั้นที่จะถูกมองว่าเป็นเพียงหุ่นเชิดเท่านั้น⁶

เป็นเวลาหลายเดือนที่รัฐบาลพยายามป้องปะโภคประชาธิปัตย์ พากษาหมั่นรายงานเขาถึงเรื่องราวและนโยบายที่สำคัญๆ เมื่อรัฐบาลยุบเลิกกองเลขานุการส่วนพระองค์ หั่นงบราชสำนัก และปลดเกียบยันข้าราชการบริพารอาวุโส หลายคน รัชกาลที่เจ็ดได้รับการปรึกษาหารือและคุยเมื่อนจะเห็นด้วย เขายังคงกับระบบภาษีใหม่ที่กระทบเจ้าที่ดินรายใหญ่มากที่สุด โดยเฉพาะเจ้าและบุนนาคศักดินาเก่า ในอีกคืนหนึ่ง รัฐบาลก็จะเลยประเด็นจะอีกดื่อ่อน ว่าด้วยพระบารมี ทางวังต้องชุ่นเกือบเมื่อสภานิรโทษกรรมแก่นักโทษ 6,000 ราย เพราะเรื่องนี้เป็นบทบาทของ กษัตริย์ในการแสดงพระคุณมาโดยตลอด บรรดาเจ้าชั้นสูงก็ยุ่งอยู่หลังจาก ด้วยการป้ายสีปรีดิว่าเป็น กองมิวนิสต์ และแอบแฝงเจาะหาการสนับสนุนจากอังกฤษและอเมริกา รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกลายเป็นจุดปะทุในบทสัมภาษณ์ที่พิมพ์ในสื่อเมริกันเมื่อเดือนกันยายน 2475 เจ้าระดับสูงคนหนึ่งยกเรื่องสละราชสมบัติมาขู่อีก

⁶ บันทึกของรำไพพรรณีใน Thak Chaloemtiarana, ed., Thai Politics, 1932-1957 (Bangkok: Social Science Association of Thailand, 1978), 25.

ครั้ง ถ้าหากรัฐธรรมนูญไม่เป็นที่พอใจของทางวัง เขาต้องว่าอาจจะเกิดสิ่งใดมาโดยมีมหำอำนาจต่างชาติ เข้าร่วมด้วย⁷

ด้วยความที่คณรายภูระแครช่วงต่อการแทรกแซงจากต่างชาติ คำว่าของรัชกาลที่เจ็ดที่จะออกประกาศหรือ ஸະราชບົດຈຸຈະມືພັດ ຮັງຮຽນນູ່ລູ່ນັບດາວັກທີ່ເສົ້າລື່ນໃນເດືອນຊັນວາຄມກີຍອມຕາມຄວາມຕ້ອງການສ່ວນໄຫຍ່ອງທາງ ວັງ ຄຳປຣາກສຣເສຣີໝູກຕິຣີຢ່າງເຕີມທີ່ ແສດຄວາມເປັນເທວະາແລະຫຣມຣາຈາໂດຍໃຊ້ໄວ່ຮາດຕາມແບບອຸ່ນຍາ:

King Prajadhipok, the great power of the world...a great in the sun's dynasty who is god's beloved; a pure descendant of the kings who are warriors; the great man of the royal family; the king of the world...strict in monarchical morality code with incomparable power of merit...full of merit from the former life, and incarnation of god...clever in war strategy and with quick and errorless decision...the protector, the observer of the Buddhist precepts and respecter of the three gems.⁸

ในหมวดแรก กษัตริย์ถูกยกໄວ້ໃນสถานะสูง ແຕ່ກີ່ໄມ້ຄຶງກັບເທົ່າກ່ອນ 2475 ເສີຍທີ່ເດືອຍ “ອໍານາຈອືບປາໄຕມາຈາກປວງ ຊົນຫາວສຍາມ” ຕາມດ້ວຍ “ພຣະມາກັນທີ່ຜູ້ເປັນປະມຸນແໜ່ງຮັງ ຖຽງໃຊ້ອໍານາຈນັ້ນຕາມຄວາມໃນບທນັກງົດແໜ່ງ ຮັງຮຽນນູ່ລູ່ນັບນີ້” ກົດຕິຍົມືອດລັກຍົມໂດຍປະເພີ້ຫລາຍປະກາດ ອື່ອ “ທຽງເປັນພຸທ໌ມາກະ ແລະເປັນຜູ້ທຳນຸ ບໍາຮຸງຄາສານາ” ເປັນຈອນທັພໄທ ມີຄວາມ “ສັກດີສິທີ່ແລະຜູ້ໄດ້ລ່ວງລະເມີດໄມ່ໄດ້” ຂະນະທີ່ເຊື່ອພຣະວົງກີ່ທີ່ຈິງແຕ່ຫຸ້ນ ທຳມ່ວນເຈົ້າເຂົ້າໄປຖຸກຍົກໄວ້ແໜ້ນຂໍອກເນື້ອງ ກາຮັບສັນຕິວົງກີ່ທີ່ເປັນໄປຕາມກຸມພາເທິຣນາລປີ 2467 ອັນເປັນປະກັນ ກາຮັບສັນຕິວົງກີ່ທີ່ຈັກວິ ໂດຍເພີ້ຫລາຍຂອງຈຸພາລົງຮົມ

ຮັງຮຽນນູ່ລູ່ນັບກຳຫັນດໍານາຈຂອງກົດຕິຍົມແນວຂອງອັກຄຸນ ກົດຕິຍົມ “ທຽງໃຊ້ອໍານາຈນັກງົດຜ່ານທາງແລະດ້ວຍ ກຳແນະນຳແລະຄວາມເຫັນຂອບຂອງສກາຟູ້ແທນຮາຍຄູ່” “ທຽງໃຊ້ອໍານາຈບົດກົດຕິຍົມຮັງຮຽນນູ່ລູ່ນັບຕີ” ແລະ “ອໍານາຈຕຸລາກົດຕິຍົມຮັງຮຽນນູ່ລູ່ນັບຕີ” ອົງກົດຕິຍົມຕ່າງໆ ແລ້ວເນື້ືກລາຍເປັນເສີມໜອນໜຶ່ງຕົວແທນຂອງກົດຕິຍົມ ກົດຕິຍົມອໍານາຈ ໃນທາງປົກົນຕີ້ອ ກາຮັບແຕ່ຕັ້ງຮັງຮຽນນູ່ລູ່ນັບຕີແລະຫ້າຮາກກະຮະດັບສູງ ເປີດແລະປົດສົມບັບປະໜຸນສກາ ແລະບຸນສກາ ແລະໃໝ່ ຄວາມເຫັນຂອບດ້ວຍກຸ່ມາຍທີ່ຜ່ານສກາ ອ່າງໃນອັກຄຸນ ອໍານາຈແລ້ວເນື້ືສ່ວນໄຫຍ່ຕ້ອງມີກາຮັບສົນຍາ ປະຊານສກາ ຮັງນາລເປັນຜູ້ຮັບຜິດຂອບໜັກຕ່ອກກະຮະທຳຕ່າງໆ ຂອງກົດຕິຍົມ ນອກຈາກນີ້ ກົດຕິຍົມບັນດາອໍານາຈໃນການ ປະກາຄກວະຈຸກເຈີນ ປະກາສົງຄຣາມ ແລະສຽງການທຳສະໜີສັ້ນຍາ

ແຕ່ຄຶງກັນນີ້ ກົດຕິຍົມບັນດາອໍານາຈໄໝມີສ່ວນຮ່ວມໃນອົງກົດຕິຍົມຮັງຮຽນນູ່ລູ່ນັບຕີ ຄະນະກຽມກາຮຽນຄູ້ກົບເປົ່າຍືນຫຼື່ອໃໝ່ເປັນ ຄະນະຮັງຮຽນນູ່ລູ່ນັບຕີ ຜົ່ງບັນດາອໍານາຈມີພະຍານໂນປຣົມົນຕີ້ອ ສ່ວນສກາກີ່ບັນດາອໍານາຈຫຼັກລ້າຍຂອງຈຸພາລົງຮົມ ຜົ່ງເປັນຜູ້ເສັນຫຼື່ອ ນາຍກົດຕິຍົມຮັງຮຽນນູ່ລູ່ນັບຕີ ແລະກົດຕິຍົມຮັງຮຽນນູ່ລູ່ນັບຕີ ແລະກົດຕິຍົມບັນດາອໍານາຈໄໝມີຜູ້ໃຫ້ການແຕ່ງຕັ້ງ ແຕ່ໄໝມ່ສາມາດເລືອກເອງໄດ້ທີ່ໃນຝ່າຍ

⁷

Scott Barrie, Luang Wichit Wathakan and the Creation of a Thai Identity (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1993), 72.

⁸

Thak, ed., Thai Politics, 96.

บริหารหรืออนติบัญญัติ⁹ นอกจากราชบัญชีได้ตามของเข้าสามารถล้ำๆ ได้ด้วยเพียงการออกเสียงข้างมากในสภา

ฝ่ายนิยมเจ้าไม่พอใจ แต่วันที่ 7 ธันวาคม รัฐธรรมนูญก็ได้รับการเฉลิมฉลองให้เป็นปีที่ 1 ประหนึ่งว่าเป็นการฟื้นฟูอำนาจกษัตริย์กลับคืนมา นับแต่นั้นเป็นครั้งแรกที่ประชาธิปัตย์สามารถบังคับกฎด้วยราชศัพท์ของพระราชาท่าน ยกยิ่งไทยสำหรับถ้อยคำอันไม่สมควรในคำประกาศฉบับแรก อันที่จริง พวกราชบัญชีในราชวงศ์จักรีและพระบรมวงศานุวงศ์จำนวนมากได้นำความก้าวหน้ามาสู่สยามในช่วงเวลาของพระองค์

ประชาธิปัตย์ใจและขอบคุณพวกราชบัญชี “ขอพระราชทานอภัยไทยจากฉันและราชวงศ์จักรี” เขายกถ่าว่า “สิ่งหนึ่งที่ทำให้ฉันซาบซึ้งใจคือในคำขอพระราชทานอภัยไทยของพวกราชบัญชี ได้กล่าวถึงพระมหาภัตtriy และพระบรมวงศานุวงศ์แห่งราชวงศ์จักรีจำนวนมากที่ได้สร้างความเจริญก้าวหน้าแก่สยาม นี่เป็นเรื่องจริง.....ที่พวกราชบัญชีในพระบาทเดียวที่เป็นเกียรติแก่ตัวท่านเอง เพราะพวกราชบัญชีได้แสดงให้เห็นว่าพวกราชบัญชีมีธรรมะอยู่ในหัวใจ...การสารภาพความผิดพลาดนั้น ฉันเชื่อว่า จะช่วยให้สาธารณชนเชื่อมั่นในตัวพวกราชบัญชี”¹⁰

เขามีได้พุดอะไรเกี่ยวกับประชาธิปไตยหรือระบบรัฐธรรมนูญเลย มีแต่สำทบถึงความผูกผ่องและความสูงส่งของสถาบันกษัตริย์ สามวันหลังจากนั้น 10 ธันวาคม 2475 รัฐธรรมนูญฉบับราชนิยมแบบอย่างสหภาพก็ได้รับการประกาศใช้ ในอารัมภกถา คณะผู้ก่อการเหตุประทีกษ์ตระหนักว่า “พระองค์ท่านทรงโปรดให้ประกาศว่า ข้าราชการพลเรือน ทหาร และรายภูมิ ได้ทราบทูลขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ เพื่อว่าราชอาณาจักรสยามจะได้มีรัฐบาลเป็นเหมือนดั่งประเทศคิวไฮอื่นๆ....ตามพระราชประสงค์ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามจึงได้รับการพระราชทานแก่พสกนิกรของพระองค์ท่าน”

เมื่อหลายศวรรษให้หลังในรัชกาลของภูมิพล ถือความนี้ถูกต้องเป็นข้อพิสูจน์ว่าระบบประชาธิปไตยไม่ได้มาจากการปฏิวัติ หากได้รับการพระราชทานมาจากรัชกาลที่เจ็ด ความสำเร็จของคณะรายภูมิกลับหายไป

แม้ว่า 20 คนในสภาร่างกฎหมายมีคณะราชนิยมที่ต้องการให้กษัตริย์เป็นหัวหน้าประเทศ แต่ก็ต้องยอมรับว่า ความที่เชื่อพระราชศักดิ์สิทธิ์กำลังซึ่งมีความแน่นอนในรัชกาล ประชาธิปัตย์ก็เป็นนายกาม โน่นกรน์ให้จัดการแยกสลาຍคณะรายภูมิ ในทางการเมือง เดือนมกราคม 2476 ขณะรัฐบาลกำลังขับจะสร้างระบบพระรัตนการเมืองให้เป็นรูปเป็นร่าง รัชกาลที่เจ็ดก็แนะนำให้มโน่นกรน์เป็นภูมิเศรษฐีสำหรับตั้งพระรัตนการเมืองใหม่ทั้งหมดและยุบคณะรายภูมิเสีย¹¹

ทว่าข้างเป็นไปไม่ได้ แต่หนึ่งเดือนให้หลัง รัชกาลที่เจ็ดก็พบรอยแยกที่จะตอกลิ่มเข้าไประหว่างฝักฝายในคณะรายภูมิ ในขณะที่รัฐบาลก็จัดตั้งรัฐบาลใหม่ ปรีดีได้ร่างเค้าโครงเศรษฐกิจขึ้นมาที่เสนอให้รัฐบาลเป็นผู้ควบคุมปัจจัยการผลิต ที่คุณและเงินทุนส่วนใหญ่ของประเทศไทย รัชกาลที่เจ็ด ด้วยความร่วมมือจากโน่นกรน์และ

⁹ เพื่อเอาใจวังผู้ร่วมระบุนิรัฐธรรมนูญว่าอีก 20 ปี กษัตริย์จะสามารถเลือกสมาชิกสภาได้ครั้งหนึ่ง

¹⁰ Thak, ed., *Thai Politics*, 11-13; Thawatt Mokarapong, *History of the Thai Revolution* (Bangkok: Thawatt Mokarapong, 1972), 110.

¹¹ Barmer, Luang Wichit, 73.

ศรีวิสาร ประพาน โดยเปิดเผยว่าปรีดีเป็นคอมมิวนิสต์ เขาเขียนคำวิพากษ์วิจารณ์ด้วยภาษา พร้อมความอ่ายแಡกดันว่า ปรีดีลอกมาจากสถาบันหรือสถาบันลอกมาจากปรีดีกันแน่¹² มโนปกรณ์พิมพ์ทวิจารณ์นั้นเป็นเอกสารเผยแพร่ ซึ่งส่อนำไปดัดข่าวอ้างครึกโกรມ

ประชาชนปกผู้จะสละราชย์อีกครั้ง ด้วยเดิมพันที่สูงขึ้น โดยอ้างแผนเศรษฐกิจของปรีดีเป็นเหตุ จากนั้นเขาจึงให้มโนปกรณ์จัดการปลดบรรดาผู้ก่อการอออกจากรัฐบาลโดยอาศัยพระราชกฤษฎีกา¹³ มโนปกรณ์ก็กระทำการรับสั่งด้วยการสั่งห้ามไม่ให้ข้าราชการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หลายคนในคณะราษฎร และคนของปรีดีเกือบทั้งหมดล้วนเป็นข้าราชการ

หลังจากเดินทางกลับบ้านโดยใช้เวลาเดินทางกว่าสี่สัปดาห์ ความลับเหล่านี้อาจหมายถึงการสูญเสียอำนาจการเมืองให้กับกลุ่มที่ยังคงมีอำนาจอยู่ทั้งหมด ในท่ามกลางความตึงเครียดทางการเมืองอย่างที่สุดนี้ ครอบครัวที่คลั่งไส้ไปโผละานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อความปลอดภัย ทางวังเชื่อว่าหากประชาชนปกสละราชย์นั้นมาจริงๆ หรือถูกบังคับให้สละ คณะราษฎรก็จะประสบความลำบากในการหาความชอบธรรมจากนานาประเทศ เนื่องจากรัชทายาทอยู่ต่างประเทศ

คณะราษฎรตอบโต้ด้วยการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี เมื่อเห็นว่ามโนปกรณ์อาจจะแพ้ให้กับ รัชกาลที่เจ้าจงปีดสมัยประชุมสภาในวันที่ 1 เมษายน 2476 และมโนปกรณ์ก็บริหารงานต่อไปโดยอาศัยพระราชกฤษฎีกา¹⁴ ฝ่ายนิยมเข้าได้รับเลื่อนตำแหน่งทางราชการ โดยประชาชนกลุ่มนี้ในทุกขั้นตอน กว่าหมาดต่อต้านคอมมิวนิสต์ยังคงได้รับการประกาศใช้ และเป็นการถูกตามจนบินให้ปรีดีต้องลี้ภัยออกนอกประเทศ

วันที่ 20 มิถุนายน คณะราษฎรก็เข้ากีนด้วยการทำรัฐประหารขั้นโน้มน้าวโดยพิบูลสงครามแก่น้ำ คณะราษฎรในกองทัพ รัชกาลที่เจ้าจงปีดนำทัพเข้ามายังกรุงเทพฯ ได้รับหนังสือขอให้ปีดสมัยประชุมและแต่งตั้งสภาผู้แทนราษฎรชุดใหม่ หนังสือฉบับนี้หลักเลี่ยงการท้าทายต่อตัวกษัตริย์ ด้วยการยืนยันสถานะของ wang ตามที่ระบุในรัฐธรรมนูญ ไว้ด้วยความนอบน้อม ไม่มีการระบายเคืองเบื้องพระบุคลบาท เมื่อจากความผิดทั้งปวงถูกโขนให้มโนปกรณ์เป็นผู้รับไปแต่เพียงผู้เดียว ประชาชนกลุ่มนี้ต่อคำขอร้อง สองวันถัดมา สภาได้ออกกฎหมาย พหลพลพยุหเสนา ผู้นำการปฏิวัติ 2475 ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี พหลเชิญปรีดีกลับประเทศไทยและเข้าร่วมสภาผู้แทนราษฎร โดยมีเงื่อนไขว่าปรีดีจะต้องลงทัณฑ์สุดตั้งทิ่งไปเสีย

การต่อสู้ข้างดำเนินต่อไปอีกหลายเดือน ข่าวลือการรัฐประหารแพร่สะพัดครั้งแล้วครั้งเล่า กลุ่มผู้ใช้แรงงานเคลื่อนไหวโดยเป็นร่างทรงของทั้งสองฝ่าย พระมหานิภัยก็ขึ้นเก้าอี้กับพระธรรมยุติที่เป็นพระฝ่ายเจ้าและควบคุมวงการสังฆ์ ในขณะเดียวกัน กษัตริย์พยาบาลเสาะแสวงหาการสนับสนุนจากต่างชาติ เขายังวอนเจมส์ แบ็กซ์

¹² Thak, ed., *Thai Politics*, 193.

¹³ Thawatt, *History*, 188.

¹⁴ นักประวัติศาสตร์บางคนแข็งว่าการปีดสมัยประชุมเป็นการตัดสินใจของมโนปกรณ์สอดคล้องกับความต้องการของฝ่ายค้านในคณะราษฎร โดยประชาชนปกไม่เห็นด้วย แต่การปีดสมัยประชุมเป็นอำนาจเฉพาะของกษัตริย์ และเขาถือว่ามโนปกรณ์ไม่ปรากรุกการกัดก้าน ดู Judith Stowe, *Siam Becomes Thailand* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1991).

เตอร์ ที่ปรึกษาการเงินชาวอังกฤษของสยาม ให้เกลี้ยกล่อมที่ปรึกษาชาวต่างชาติคนอื่นๆ พากันลาออกจากเพื่อ กดดันรัฐบาล¹⁵ รัชกาลที่เจ็ด ขึ้นบันเบิกซ์เตอร์ว่า อาชญาที่ทรงงานอยู่มากที่สุดของเรามาคือ “การซุ่มสละราชย์ ซึ่งใช้ได้ผลไม้ดีกว่าหลายครั้ง....พวกรู้สึก่อการมีแต่จะต้องยึด(กษัตริย์)เพื่อจะสงบความเคลื่อนไหวของฝ่ายนิยมเจ้า....หาก กษัตริย์หลุดมือไปและเป็นอิสระที่จะนำการต่อสู้พวกรบที่ต้องระมัดระวังกว่านี้” สมาชิกสภาตอบโต้ด้วยการ ยื่นญัตติถอดถอนกษัตริย์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน และผู้นำแรงงานคนหนึ่งยื่นฟ้องประชาชิปกข้อหา หมิ่นประมาทปรีดี (ดู <http://somsakwork.blogspot.com/2006/10/blog-post.html> และ http://somsakwork.blogspot.com/2006/10/blog-post_26.html) แม้ว่าการเคลื่อนไหวเหล่านี้จะถูก สถาบันโอดิยรัฐบาล แต่ก็ข้างความเดือดเดือดเกียรติต่อสถานะอันล่วงละเมิดมิได้ของกษัตริย์ย่างเปิดเผยต่อสาธารณะ

การกลับมาของปรีดีทำให้สถานการณ์งวลดเข้าสู่วิกฤต วันที่ 12 ตุลาคม บวรเดช ผู้บัญชาการทหารเรือเจ้าสมยศก่อน 2475 นำนายทหารฝ่ายนิยมเจ้าทำการรัฐประหารในนามของทางวัง พิบูลสงครามบัญชาการสู้ศึก และกีด สองรวมกางเมือง เครื่องบินที่ระเบิดถล่มกรุงเทพฯ และมีการสู้รบบนท้องถนนในหลายเมือง ทั้งสองฝ่ายต่าง ช่วงชิงการรับรองจากกษัตริย์ นั่นคือ ฝ่ายใดได้ตัวกษัตริย์ไปมีโอกาสชนะมากกว่า ประชาชิปกอยู่ที่หัวหินโดยไร้ การแพ้พ่าย และยังคงวางแผนท่าทีประหนึ่งว่าเป็นกลาง ครั้นเห็นบรรดาท่านที่แพ้ลียงพล้า เขาพร้อมข้าราชการบริพารกี ดอยไปยังพระเมืองลากูนที่อังกฤษควบคุมอยู่

หลังจากสู้รบกันอย่างถล่มทลายเป็นเวลาสองสัปดาห์ พิบูลประกาศยกยัน ผู้นำกบฏถูกฆ่าไปจำนวนมาก และบวร เดชกีหนีออกนอกประเทศ การกบฏครั้งนี้ทำให้ค่ารายจ่ายหมดความตั้งใจที่จะร่วมงานกับวัง สองสามสัปดาห์ ให้หลังการกบฏ ประชาชิปกประกาศแผนการเดินทางไปต่างประเทศ โดยอ้างว่าเพื่อไปรักษาบ้านยังค่า วันที่ 12 มกราคม 2477 เขายืนทางไปอังกฤษพร้อมข้าราชการจำนวนมาก โดยมอบหมายให้นร.ส. ลูกชายอายุ 70 ปีของ รัชกาลที่ 4 เป็นผู้สำเร็จราชการ

จากกลุ่มคน ประชาชิปกยื่นคำขาด เพื่อแลกกับการกลับประเทศไทย เขายังต้องการอำนาจรัฐธรรมนูญเพิ่มมากขึ้น เช่น ลิทธิในการเลือกสมาชิกครึ่งหนึ่งของสภา การควบคุมงบประมาณของกษัตริย์ และอำนาจการขับขึ้นที่จะไม่ เป็นผลกีต่อเมื่อสภาขึ้นด้วยเสียง 75% เท่านั้น ส่วนการที่รัฐบาลมีแผนจะดำเนินเรื่องไทยผู้มีส่วนร่วมในกบฏบ่าว เดช รัชกาลที่เจ็ดกีดขึ้นด้วยลิทธิตามประเพณีของตนในการตัดสินคดีประหารชีวิต และในกรณีนี้ เขายังต้องการให้ ปลดยันนักโทษ ประชาชิปกบอกว่า หากไม่ตกลงตามนี้ เขายังสละราชย์และขายทรัพย์ส่วนตัวที่มีอยู่จำนวนมากไป ซึ่งรวมถึงวัง วิหาร และพระแก้วมรกต ตามรายงานท่ามกลาง¹⁶

รัฐบาลที่กรุงเทพฯ ไม่เกรงกลัวการสูญเสียการรับรองจากกษัตริย์อีกต่อไปแล้ว จึงปฏิเสธไปเกือบทุกข้อ ดังนั้น ใน ด้านเดือนมีนาคม 2478 รัชกาลที่เจ็ดสละราชย์ “ไม่มีอะไรเหลืออกจากความเป็นศัตรู” เขายืนไว้ เขายังนักกอญ ในยุโรปตลอดชีวิตที่เหลือของเขายัง

¹⁵ Barme, Luang Wichit, 82.

¹⁶ New York Times, 22 มกราคม 2478. รายงานว่าทรัพย์สินของรัชกาลที่เจ็ดสร้างรายได้มากกว่า 500,000 ปอนด์สตันเดอร์ลิงต่อปี

ขณะสละราชย์ พระชาชีปกทิ้งวรรคทองที่เขียนขันความสูงส่งกว่า ໄວเป็นครั้งสุดท้าย มันช่วยอะไรเขาไม่ได้ แต่ว่าทุกกรรมนั้นภายหลังกลับเป็นประโยชน์หากในรัชสมัยของภูมิพล หลวงชายของชาติ

“ข้าพเจ้าเห็นว่าคณะรัฐบาลและพวกพ้องใช้วิธีการปกครองซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักการของเสรีภาพในตัวบุคคล และหลักความยุติธรรมตามความเชื่อไว และยึดถือของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะยินยอมให้ผู้ใด คณะใดใช้วิธีการปกครองอย่างนั้น ในนามของข้าพเจ้าต่อไปได้”

ข้าพเจ้ามีความตื่นใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ร่ายภูริ โดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหมดของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใดโดยเฉพาะเพื่อใช้อำนาจนั้น โดยสิทธิขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของร่ายภูริ”

่น่าสนใจ จุดหมายของชาชีปกบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงการเมืองโดยระบอบ君主立宪制 และเสรีภาพ ส่วนตัวชาชีปกเองอาจจะอ้างหลักการทั้งสองได้โดยชอบ แต่มีอุปสรรคการต่อสู้ขัดขืนของทางวังแล้ว คำแก้ต่างของชาชีปกนั้น รัฐบาลตอบโต้กลับด้วยการตีพิมพ์เนื้อความในจดหมายโดยตอบกลับทางวังที่ส่วนทางกบก คำแฉลงในการสละราชย์ ยังคงความเลื่อมพระเกียรติแก่สถาบันกษัตริย์หนักขึ้น ไปอีก

//////////

ณ เทือกเขาปักคุณด้วยหิมะของสวิตเซอร์แลนด์ การสืบบัลลังก์จักรีมาสู่อาณัตันนี้ ไม่เป็นที่น่าประหาดใจแต่ อย่างใด¹⁷ สังวาลย์ได้ตกลงแต่เมื่อหลายเดือนก่อนหน้านี้แล้วว่า ลูกชายของเรอจะรับตำแหน่ง ถึงกระนั้นเมื่อถึงเวลาวันจวบฯ ชาชีปกปฏิเสธที่จะเสนอชื่อรัชทายาทอย่างเป็นทางการ เขาเขียนถึงนายกฯ พหลว่า เราจะปล่อยให้รัฐบาลเป็นผู้ “เลือกตั้ง” กษัตริย์ ซึ่งเป็นความพยายามปกป้องสายเลือดจักรีที่คุ้มครองประخلاف

คณะรัฐมนตรีไม่รู้ว่าจะจัดการอย่างไร เนื่องจากมีน้อยคนนักมองว่าที่จะรู้วิธีปฏิบัติหรือได้เห็นกฎระเบียรบมา เมื่อเพียงเย็น อิสระเสนอ ราชเลขาธุการที่ขึ้นอยู่ในกรุงเทพฯ เท่านั้นที่เข้าใจลำดับขั้นตอนต่างๆ และนอกจากเขาแล้ว น่าจะมีแต่ปรีดิเท่านั้นที่เข้าใจกฎหมายเกี่ยวกับวัง¹⁸ เรื่องนี้เป็นปัญหาเนื่องจากบังเอิญเขาน้อยอีกคน หนึ่งที่อยู่กับราชสำนักที่ข้ายไปพำนักที่อังกฤษ นั่นคือ Wan Na Phra Phichit ที่มีอายุ 12 ขวบ Wan Na Phra Phichit เป็นลูกชายของจุฬาธุชที่เดิมชีวิตไปแล้ว ซึ่งเป็นลูกชายของจุฬาลงกรณ์อยู่ในลำดับที่สูงกว่าหิศดิ แม่ของเด็กชายทั้งสองเป็นสามัญชนทั้งคู่ แต่แม่ของ Wan Na Phra Phichit เป็นเพียงนางรับใช้ที่ไม่ได้แต่งงานกับจุฬาธุชอย่างเป็นทางการ การแต่งงานระหว่างสังวาลย์และหิศดิได้รับการเห็นชอบจากทางวัง หลังจากประชุมกันอยู่ห้าวัน ในที่สุด วันที่ 7 มีนาคม คณะรัฐมนตรีสรุปเป็นอาณัตันที่ หลังจากต่อสู้กับประชาชีปกมาเกือบสามปี คณะผู้ก่อการก็ยินดีปรีดาที่จะได้เด็กมากันบัลลังก์¹⁹ (ดู <http://somsakwork.blogspot.com/2006/06/byproduct-royalists.html>)

¹⁷ เนื้อหาส่วนนี้ถ่ายให้ลุ่นนำมาจากกัลยาณิวัฒนา, เจ้านาย, และ แม่

¹⁸ ดูความเห็นของปรีดิในพากศุกและเบเคอร์, บก., *Pridi*, 212-14.

¹⁹ การเขียนครองราชย์ของอาณัตันที่ถูกทำให้มีผลข้อนหลังไปถึงวันที่ 3 มีนาคม 2478 เพื่อให้พอดีกับการสละราชย์ของชาชีปก

แต่ทว่า แม่ของอานันท์ก็มีพิษลงรับเมื่อได้ยินไม่แฟกัน สังวาลย์มุ่งมั่นในการควบคุมดูแลลูกๆ ของเธอ โดยกันพากษาอยู่ในสวิตเซอร์แลนด์นานตระหน่าที่เธอเห็นสมควร ความรู้สึกของเธอขึ้นความป่วยเคียร์แก่ทั้งรัฐบาลและราชสำนัก ด้วยการที่เธอ มีเชื้อสายจีนสามัญชน การควบคุมรัฐาภิภากแห่งราชวงศ์จักรีไว้ทั้งสองคนจึงทำให้ข้าราชบริพารหลายคนไม่สนใจใจ วิธีการเลี้ยงลูกแบบเมริกันสมัยใหม่ของเธอ ก็แตกต่างจากสิ่งที่เด็กชาญทั้งสองจะได้รับที่กรุงเทพฯ อายุ่กว่าหกเดือน บางส่วนในราชสำนักต้องการกันเรือออกไปเมืองกับบารดาเจ้าของผู้เป็นแม่ของลูกกับคริสต์ในรัชสมัยก่อนๆ มีแต่การเลี้ยงดูเด็กทั้งสองโดยชาวเลือดคนน้ำเงินในวังเท่านั้นที่จะประกันว่าอานันท์และภูมิพลจะเติบโตมาโดยยิ่งมั่นกับสถาบันธงไช

แต่ที่สำคัญ สังวาลย์ได้รับการอนุญาตจากคนที่อาสาให้สุดในหมู่เจ้า คือ สว่างวัฒนา ราชินีหม้ายบีหุดหงิดผู้เป็นแม่สาวีของเธอเอง สำหรับส่วนที่ได้ลูกด้วยทางการเมืองของการสืบสันตติวงศ์จากแม่เดือนเป็นแม่เหล็กที่สองของจุฬาลงกรณ์นั้น เด็กชาญทั้งสองและกัลยาณิวัฒนาคือเดือนเนื้อเรือ ไขของเธอที่จะสืบราชวงศ์ เธอไว้วางใจให้ลูกสะไภ้เป็นผู้ดูแลงานของเธอ

ครอบครัวที่คล้อยอยู่อย่างสนباขในโอลชาานน์ เมื่อเดินทางมาถึงในปี 2476 เด็กทั้งสามเข้าโรงเรียนกินนอน Champ Soleil โดยแม่ของพากษาพักอยู่กับครอบครัวชาวสวีเดนเพื่อหัดภาษาฝรั่งเศส หลายเดือนหลังจากนั้น พากษาเข้าอยู่ในอพาร์ตเมนต์ใกล้ๆ ใจกลางเมือง โอดมีหญิงรับใช้คุณไทยหนึ่งคนและผู้หญิงสวีเดนหนึ่งคนพักอยู่ด้วยเพื่อคอบรับใช้ และยังมีผู้หญิงจากวังอีกหลายคนอาศัยอยู่ใกล้ๆ

รูปถ่ายจากช่วงเวลาเดียวกันแสดงให้เห็นเด็กชาญตัวเล็กๆ ร่าเริงและกระตือรือร้นสองคน มักจะอยู่ด้วยกัน คุ้มครอง ไม่ดื้อชันสาหัสทั้งไม่หิวไม่เครียด แต่อานันท์มีปัญหาสุขภาพ ในจุดหมายถึงส่วน สังวาลย์บ่นว่าเขามักจะเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ อยู่เสมอ²⁰ แต่ภูมิพลแทนไม่เคยป่วยเลย สังวาลย์ต้องพยายามคุยเข้าใจอานันท์ที่ไม่ใครร้อใจใส่การเรียน “อานันท์ไม่ใส่ใจการเรียนเลย อย่างจะเล่นตลอดเวลา” เธอเรียนในเดือนกันยายน 2476 ขณะที่ภูมิพลคนขึ้น “เข้าใจถึงความสำคัญของการศึกษา” และท่องจำบทที่เก่ง สุขภาพของอานันท์ดีขึ้นในปี 2477 และครอบครัวที่คลอดเดินทางท่องเที่ยวไปยังชนบทรอบเมืองโอลชาานน์ ในเดือนเมษายน พากษาพบกับประชาธิปกและรำไพพรรณีที่ปรีริส ในช่วงฤดูร้อนนั้น พากษาหลับร้อนไปอยู่ที่รีสอร์ตบนเขา

การเมืองของสหภาพรัฐบาลลีกงครอบครัวที่คลอดในหน้าหนาวปีนั้น เดือนกันยายน บรรดาลักษณะข่าวโปรดักชันตามที่ว่าอานันท์จะเป็นครองราชย์ในอีกไม่นาน สังวาลย์ประกาศหนักแน่นที่จะป้องกันอานันท์จากราชสำนักและสาธารณรัฐบาลเป็นกษัตริย์ขึ้นมาจริงๆ ระหว่างรอค่อยการมาถึงของรัฐมนตรีในเดือนกุมภาพันธ์ 2478 เพื่อพูดคุยเรื่องการสละราชย์ที่อาจจะเกิดขึ้น เธอเรียนถึงส่วนว่า “ฉันจะบอกเขาวันไม่ใช้ผู้ตัดสินใจว่าจะยอมรับหรือไม่ ขึ้นอยู่กับ [ประชาธิปก] แต่ฉันมีสิทธิที่จะบอกว่าอานันท์ยังมีสุขภาพไม่แข็งแรงและไม่เหมาะสมกับสภาพอากาศร้อน ดังนั้นจึงยังควรอยู่ที่นี่ต่อไป”

ในการเข้าเฝ้าอย่างเป็นทางการครั้งแรกของข้าราชการหลังจากอันที่ขึ้นกรองราชย์ สังวาลย์สูกกันออกจากห้องซึ่งความเดือดดาลใจแก่เชื่อมาก แต่ด้วยการสนับสนุนจากสว่าง การเรียกว่องของเธอที่จะอยู่ในโอลชานน์ ต่อไปได้รับการสนอง และเชือขึ้งปฏิเสธที่จะให้อันที่และภูมิพลรับการศึกษาตามประเพณีสยามที่บ้าน และส่งพากษาเข้า Ecole Nouvelle de la Suisse Romande ซึ่งมีชื่อเสียงในเมืองนี้นความเป็นยุโรปที่ก้าวหน้าที่นั่นพากษาเรียนภาษาฝรั่งเศส อังกฤษและละติน จากนั้นก็เยอร์มัน โดยแทนไม่มีเวลาสำหรับภาษาไทยที่บ้าน

ประเด็นยุ่งยากอีกอย่างหนึ่งคือศาสนา ในฐานะกษัตริย์ อันที่เป็นผู้พิทักษ์ศาสนาพุทธ และเป็นว่าที่พระโพธิสัตว์ที่ทรงธรรมสูงส่ง เขายังต้องได้รับการศึกษาเกี่ยวกับศาสนาพุทธ ถึงกระนั้น ชีวิตของครอบครัวรวมทิดลี ล้วนแวดล้อมโดยความเป็นคริสต์ และมีเสียงกระซิบกระชาบว่า สังวาลย์เองกล้ายเป็นคริสต์เดียวไปแล้ว

เรื่องนี้มีมูลความจริงอยู่บ้าง สังวาลย์เหมือนกับชาวสยามจำนวนมากที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนคริสต์ จึงไม่เห็นความแตกต่างอย่างใหญ่หลวงระหว่างคริสต์และพุทธ ที่บ้าน เชื่อมีทั้งพระบูชาของครอบครัว และเชือสอนลูกๆ ให้ไหวพระนั่น จุดธูปและสาดมนต์พื้นฐาน ในวันเกิดของลูกๆ และโอกาสอื่น เชือให้ลูกของเชือทำบุญด้วยการให้ทานแก่คนยากจน แต่ไม่มีวัดพุทธหรือพระสงฆ์ในโอลชานน์ สังวาลย์เข้าร่วมพิธีคริสต์อยู่บ่อยครั้ง

ความกดดันต่อเชือในประเด็นเหล่านี้เพิ่มความเข้มข้นขึ้น ตามความในจดหมายที่เชือเขียน เมื่อพฤษภาคม 2478 เชือเขียนถึงสว่างว่า ล้านนาวิหารนี้ขอเรื่องความเป็นสามัญชน กีเท่ากับเป็นการวิหารน์ลูกๆ ของเชือ ซึ่งเป็นกษัตริย์ เดือดครั้งหนึ่งของรัชกาลที่แปดมาจากเชือ “ถ้าพากษาบอกว่า ฉันไม่เหมาะสมเป็นแม่ของกษัตริย์....กีให้ไปหา กษัตริย์องค์ใหม่ที่มีแม่เป็นเจ้า” สรุปแล้ว ไม่ถึงสองเดือนหลังจากอันที่เป็นกษัตริย์ เชือกีดกการஸະราชย์เป็นคำๆ ไม่ใช่ปูรัฐบาล หากแต่เป็นพราชาณิกุล

เชือตกลงคร่าว่า ที่จะกลับสยามในปลายปีสำหรับพิธีราชาภิเษก หากปราศจากการประกอบพิธีพระราชพันธ์อันดุแล้วไชร์ กษัตริย์องค์ใหม่ก็จะยังไม่หลัง และราชบัลลังก์ก็จะยังคงอยู่ในคราเคราะห์ แผ่นดินยังไม่สงบสุข ประชาชนชาวสยามจำนวนเป็นต้องได้แผลเห็นกษัตริย์ของพากษา

เดือนสิงหาคม หมอยาวสวิสดองอันที่บอกว่าเขาขังอ่อนแอดกินไปสำหรับการเดินทาง และอีกครั้งที่สังวาลย์สูก คนในกรุงเทพฯ กล่าวหาว่าความคุณอันที่เพื่อแสวงหาอำนาจ เชือบอกสว่างว่า ครอบครัวของเชือสามารถอยู่ อย่างเป็นสุขได้โดยปราศจากลั่นเหลี่ยน “พากษาแก่ไขข้อเท็จจริงที่ว่าฉันเป็นแม่ของเขามาไม่ได้” เชือยังคงใช้การஸະราชย์ของอันที่เป็นคำๆ คุณะผู้สำเร็จราชการจนถึงปี 2479 เชือประกาศว่าลูกชายของเชือจะไม่เป็นหุ่นเชิดให้ครา²¹

เมื่อเห็นท่าไม่ไคร่จะดี สว่างบอกให้ทั้งรัฐบาลและวังถอยออกม้า แล้วส่งลูกสาวของเชือ วัลย์อลองกรรณ์และรังสิต ลูกชายของจุฬาลงกรณ์ที่เชือเลี้ยงดูมาเหมือนลูกไปคุ้มครองครอบครัวทิดล ทั้งสองกล้ายเป็นที่ปรึกษาใกล้ชิดของครอบครัว

²¹ กัลยาณิวัฒนา, เข้านาย, 242.

ระหว่างนั้น รัฐบาลกีจสัมรค่าใช้จ่ายให้ครอบครัวหิดลอดย่างสมฐานะปีละ 100,000 บาท เดือนสิงหาคม 2478 ครอบครัวหิดลึงขึ้นไปอยู่ที่ Pully นอกเมืองโอดาานน์ ในคุกhausen สามชั้น 13 ห้องนอนและสวนกว้างขวาง โดยตั้งชื่อใหม่ว่า วิลล่า วัฒนา ตามชื่อของสว่าง และกล้ายเป็นบ้านของครอบครัวหิดลอดเป็นเวลา 16 ปี พวกรเข้า จ้างข้ารับใช้เพิ่มเติมจำนวนมากและซื้อรรถลิมูซินหรูเพื่อให้สัมภาระนาน

ครั้นสังวาลย์ได้รับการยอมรับนับถือ ชีวิตครอบครัวหิดลอดคงตัว การเข้าเฝ้าอย่างเป็นทางการต่อ กษัตริย์องค์น้อยที่ หลุกหลิกกระทำได้เฉพาะวันสาร์เท่านั้น นอกจากนั้น แทนไม่มีระเบียบพิธีการอะไร คนรับใช้ไม่จำเป็นต้องหมอบกราบต่อเด็กๆ ที่วิ่งเล่น ไปมาเหมือนเพื่อนๆ ร่วมชั้นเรียนคนอื่นๆ พวกรเข้าไปเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ ปีกนิสุด สักป้าห์ ไปพักผ่อนและเล่นกีฬาบนเขาทั้งในหน้าร้อนและหน้าหนาว เด็กๆ ซึ่งซับความเป็นยุโรป พุกดาก พรั่งเศสในหมู่พวกรเขากันเอง และพุดไทยกันแม่และข้ารับใช้

//////////

ระหว่างนั้น ประชาชนที่ปักหลักอยู่นอกเมืองลอนคอน กีครุ่นคิดวางแผนกับฝ่ายนิยมเจ้าตัวกลั่นเพื่อจะหวนคืน โดยอ้างว่าเป็นการต่อสู้เพื่อประชาชนปีที่ 22²² ที่กรุงเทพฯ รัฐบาลมีสิทธิ์บริหารประเทศในทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยประกอบด้วยทั้งฝ่ายข้าของย่างปรีดและคนจากราบบุรุษบุญญาลีที่ขึ้นนำคนที่หันมาหันระบบราชรัฐรัฐธรรมนูญ คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานราชการนำโดยผู้มีความสามารถจากคณะราษฎรและทำงานร่วมกับเจ้าและบุนนาคหัว ก้าวหน้าจากระบบทดิบ ซึ่งรวมถึงข้าราชสำนักแต่รัชกาลที่หกและเจ็ดอย่างเจ้าพระยาศรีธรรมชาติเบศร์และ พระองค์เจ้าวรรณไวยากร โดยคนหลังนี้คุ้มครองและสนับสนุนการต่างประเทศ

ฝ่ายนิยมเจ้าถูกกันออกไปอยู่ชายขอบมากขึ้นทุกที่ กระทั่งก่อนการสละราชย์ รัฐบาลได้เริ่มตัดตอนแหล่งที่มาแห่ง อำนาจและบุญการเมืองตามประเพณีของวงศ์ พิธีกรรมบางอย่างของวังถูกเพิกเฉย อันอื่นๆ ก็ถูกยกไป ไม่ได้เป็นพิธีกรรมของรัฐ รัฐบาลเป็นผู้ควบคุมคุ้มครองสังฆมณฑลและสร้างวัดเพิ่ม โดยบุญญาธิการที่ได้มามาไม่ได้เป็นของวังอีก ต่อไป²³ ประชาชนที่บ้านยังสักการะรูปเคารพอันเป็นสัญลักษณ์ของกษัตริย์ พระพุทธเจ้า และตอนนี้รัฐธรรมนูญ ด้วย ซึ่งบางครั้งก็ประดิษฐานอยู่สูงกว่ารูปเคารพอื่นๆ 10 ชั้นวัฒนา ซึ่งเป็นวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับการ ฉบับแรกเมื่อปี 2475 กล้ายเป็นวันชาติ และได้รับการเฉลิมฉลองยิ่งใหญ่กว่าวันเกิดของกษัตริย์ กาชาดิ-ศาสนา กษัตริย์ของชาติ รัฐธรรมนูญติ่มเข้าไปอีกอันหนึ่ง

หลังการสละราชย์ รัฐบาลแต่งตั้งคนไม่มีพิษสงทางการเมืองสามคนเป็นกษัตริย์ ราชการแผ่นดินเพื่อคุ้มครอง สถาบันกษัตริย์ ประกอบด้วย อนุวัตรจากุรุนต์ผู้ชรา หรือเรียกกันว่าเจ้าอสการ์ (พระองค์เจ้าอ้อศการ์นุทิศ กรม หมื่นอนุวัตรจากุรุนต์) ผู้เป็นหลานปู่ของรัชกาลที่ 4 อาทิตย์ (พระองค์เจ้าอาทิตย์พิพาภา) อายุ 31 ปี หลานปู่ของ จุพalign รัชกาลที่ 4 และเจ้าพระยาณรงค์ บุนนาคที่เคยเป็นเสนอตีทรงอำนวยในรัชกาลที่หก แต่ตกระปองในรัชกาลที่ เจ็ด ทั้งยมราชและอาทิตย์ได้รับตำแหน่งพระคณาจารย์

²² ดูข้ออ้าง New York Times, 4 มีนาคม 1935.

²³ กลางปี 2477 เกิดการจัดข้อกันขึ้นกลางสภาพว่าให้จะได้เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างวัดใหม่ 122 แห่ง ดู Gray, The Soteriological State, 357.

รัฐบาลจัดการข้าย้อนกิจราชสำนักแต่เดิมมาไว้ในระบบราชการ โดยอาศัยคณะผู้สำเร็จฯ เหล่านี้ กรมพระคลังข้างที่ถูกโอนไปสังกัดกระทรวงการคลัง โดยแบ่งทรัพย์สินเป็นของส่วนพระมหากษัตริย์ ของรัฐ และของส่วนพระองค์ บรรดาเชื้อพระวงศ์ที่ฝากทรัพย์สินไว้กับกรมพระคลังข้างที่กับธนาคารไทยพาณิชย์ของวังก์กลาญกรัฐชีดเอ้าไป จึงรับพาภันมาถอนคืนไป

ถ้อยແຄลงของประชาธิปกนະສະราชย์นี้ ได้ขึ้นบรรณลิทธิเห็นอหทรัพย์สินใดๆ ที่ขาอือครองอยู่ก่อนเป็น กษัตริย์ในปี 2468 รัฐบาลปฏิเสธคำอ้างนี้และกล่าวหาว่า เขาขักยกทรัพย์สินของรัฐไว้ังยุโรป ประชาธิปก นำทรัพย์สินไปจำนวนมาก ทั้งเงินสดและอัญมณีที่สะสมกันมาหลายรัชกาล อย่างเช่น ชุดอัญมณีอันโด่งดังที่ ประกอบด้วยเพชรและมรกตเม็ดเขื่อง ที่เคยเป็นของจักรพรรดินียูจีนี แห่งนโปเลียนที่สาม ซึ่งมาลงกรณ์ชื่อมา ตั้งแต่ปี 2440 เมื่อประชาธิปกปฏิเสธข้อเรียกร้องที่จะให้คืนทรัพย์สินทั้งหมด รัฐบาลจึงยึดทรัพย์สินส่วนใหญ่ ของครอบครัวฯ ที่ยังเหลืออยู่ในกรุงเทพฯ

งานนี้ก่อผลสด เดือนสิงหาคม 2478 ประธานคณะผู้สำเร็จราชการฯ อนุวัตรมาตัวตาย ด้วยทันไม่ไหวต่อแรง กดดันจากทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายนิยมเจ้า ตำแหน่งนี้จึงตกไปอยู่กับอาทิตย์ที่ว่าง่าย ซึ่งทำให้อำนวยต่อรองของฝ่าย นิยมเจ้าขึ้นทรงหุ่นกลางไปอีก

//////////

พิบูลสังกร ผู้บัญชาการทหารบกที่พุ่งแรงจากผลงานปราบกบฏบวรเดช กลายเป็นกำลังหนุนสำคัญของพหล เขางานจาก Fontainebleau Academy ของฝรั่งเศสในพุทธศตวรรษที่ 2463 มีความทะเยอทะยานสูง เขายื่นหมอนใน ลักษณะนิยมทหารที่ลงหลักปักฐานในเยอร์มัน อิตาลี และญี่ปุ่น และประธานาธิบดีจะได้การเคารพนุช้อย่างที่ ผู้นำฝ่ายซิสต์เหล่านี้ ได้รับ ตอนนี้ฝ่ายนิยมเจ้ามองพิบูลเป็นภัยคุกคามร้ายแรงกว่าปรีดี กระทั้งก่อนประชาธิปก สารราชย์ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2478 พิบูลถูกกลบดังหารในสนามฟุตบอล แต่ได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อย หก เดือนต่อมา ทั้งพิบูลและปรีดีถูกโรมตี แต่ไม่สำเร็จ เห็นได้ชัดว่ามีฝ่ายนิยมเจ้าอยู่เบื้องหลัง

แม่ฆ่าไม่สำเร็จ ฝ่ายนิยมเจ้าก็ประสบความสำเร็จมากขึ้นในการจิกหน้าพิบูลในปี 2480 เมื่อพวกเขายกปีดไป การ ที่รัฐบาลคณะราษฎรนำอสังหาริมทรัพย์ของเจ้าที่ยึดมาเปลี่ยนกันในหมู่พวากันเอง เรื่องขอจาวนีทำให้คณะ ผู้สำเร็จราชการฯ นายกฯ พหล และคณะรัฐมนตรีถึงกับลาออกจาก พิบูลซึ่งทำรัฐประหาร เรื่องจึงไม่ถูกตามบาน ปล้ำ และเขาเก็บน้ำพหลกลับมาเป็นนายกฯ ใหม่อีกครั้ง แต่แม้ว่าทรัพย์สินนั้นจะถูกคืนกลับมาแล้วก็ตาม ฝ่าย ผู้ก่อการก็สัญญาเตือนความน่าเชื่อถือไปไม่ใช่น้อย และฝ่ายนิยมเจ้าได้คืนมาบ้าง

ท่ามกลางข่าวลือการสมคบคิดวางแผนต่างๆ นานา สถานการณ์คุกคุนน่าหวาดเสียว ในเดือนพฤษภาคม 2480 แผนจ่าปรีดีและพิบูลของฝ่ายเจ้าถูกเปิดโป๊ ในปี 2481 มีความพยายามเอาชีวิตพิบูลที่ว่ากันว่าเป็นฝีมือของฝ่าย

เจ้าถึงสามครั้ง²⁴ พินุลมีอำนาจมากขึ้น แต่ก็ไม่ได้เป็นที่ชื่นชอบของคนไปเลิบหังหมด กระทั่งในหมู่ผู้ก่อการ เริ่มแรกองค์ตาม ศัตรูของเขากล่าวเรื่องราวว่าพินุลมีแพนจะขึ้นนั่งบัลลังก์องแบบนโปเลียน

ในช่วงเวลา呢 รัฐบาลยืนกรานให้อันนั้นที่กลับจากสวิตเซอร์แลนด์ อายุน้อยก็เป็นการชั่วคราว เพื่อทำพิธี ราชภิเษก แม้พินุลเองก็ยังสำเนียงถึงความจำเป็นของการรับรองความชอบธรรมจากยศตระกูล เพราะสำหรับคนไทยจำนวนมากแล้ว สถาบันกษัตริย์ยังคงหมายถึงรัฐ ส่วนที่โอลานันด์ สังวาลย์ก็ยังไม่ยอมโอนอ่อน โดยจะให้ กฎหมายของเชอสละราชย์ทุกครั้งที่มีการกดดัน เหตุผลหลักของเชอคืออันที่มีสุขภาพไม่แข็งแรงพอสำหรับการเดินทาง แผนการเดินทางที่วางแผนไว้สำหรับช่วงเดือนพฤษภาคม-มกราคมที่เป็นหน้าหนาวในประเทศปีบับแต่ชื่น รองราชย์นั้น ลูกยกเลิกไปทุกครั้งด้วยคำแนะนำของแพทย์

อันที่จริง สังวาลย์ลังเลที่จะปล่อยให้ลูกชายต้องเผชิญกับความกดดันนั้นของการเป็นกษัตริย์ เชอตั้งมั่นที่จะให้เขามีชีวิตวัยเด็กตามปกติและจบการศึกษาในยุโรป และด้วยสถานการณ์ที่อาจเกิดความรุนแรงได้ทุกเมื่อ เชอก็มีเหตุอันควรให้ต้องกลัวว่ากรุงเทพฯ จะไม่ปลอดภัยสำหรับลูกชายเชอ แม้ว่าพินุลและคนอื่นๆ เรื่องว่าฝ่ายเจ้ากำลังสมคบคิดที่จะไม่ให้พวกเขามีความชอบธรรมทางการเมือง ฝ่ายเจ้าเองก็ได้รับผลกระทบจากการไม่มีอันนั้น เช่นกัน จึงขาดกษัตริย์อยู่นานเท่าไหร่ ราชบัลลังก์ก็จะจึงลดความสำคัญลงเหล่านั้น ราชพิธีสำคัญๆ อย่างพิชmont ก และการทำบุญกฐินที่วัดอรุณ ซึ่งแสดงการเป็นอุปถัมภกของกษัตริย์ต่อศาสนา ต้องขาดช่วงไป

ในที่สุด ปี 2481 สังวาลย์ก็ใจอ่อนและพาลูกชายทั้งสองกลับมาสยาม พากษาลงเรือเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม อันนั้นที่และภูมิพลใช้เวลาเก็บอบหนึ่งเดือนบนเรือ เรียนภาษาไทยและมารยาทในวัง พากษาเรียนรู้อย่างว่าจ่าย ยังความยินดีปรีดีแก่ทุกคน เมื่อเรือของพากษาล่วงเข้าสู่แม่น้ำเจ้าพระยาจากอ่าวไทยเมื่อ 15 พฤษภาคม พอกันกราวาสยาม นับแสนพากันค้อมคำนับและส่งเสียงให้ร้องเบียดเสียดกันตามถนนและสองฝั่งแม่น้ำเพื่อต้อนรับพากษา เมื่อเที่ยงท่าที่บรมมหาราชวัง พากษาได้รับการต้อนรับจากผู้นำรัฐบาลและราชสำนัก นำโดยข้าหลวงอันนั้น ราชินี หมายสว่าง ทั้งหมดมองกราฟแบบเท้าของเข้า ผู้นำพึงคนเดียวที่ไม่ได้เข้าร่วมคือพินุล ที่กลัวจะมีการพยายามลอบสังหารอีกครั้งหนึ่ง²⁵

การมาเยือนครั้งนี้เต็มไปด้วยพิธีกรรมและการประกูตัวสำหรับอันนั้น โดยมีภูมิพลอยู่เคียงข้างตลอดเวลา พากษาไปปารามหลวง ไส่บารัตรแต่เข้ามีดแก่พระศรีนเปล่า เป็นประ不然ในพิธีทางพราหมณ์ของราชสำนักชั้นใน และตรวจพลองพินุล ในทุกย่างก้าว อันนั้นที่ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงธรรมราชาที่ศักดิ์สิทธิ์ทรงธรรม สังวาลย์ต้องขออยู่เคียงข้างทั้งสองมีเวลาเล่นอย่างพอดี พากษาขับรถเล่นรอบเมืองและไปทะเล ลึ่งวันเกิดของภูมิพล มีการจัดงานเลี้ยงใหญ่ในสวนสำหรับคนในราชสำนัก โดยมีลักษณะสร้างความบันเทิง ในช่วงสองสามสัปดาห์นั้น คุณประหนึ่งว่าฝ่ายเจ้าและรัฐบาลสามารถลับทั้งนี้ได้แล้ว อันนั้นที่ได้รับการยอมรับเป็นกษัตริย์แห่งสยาม และสังวาลย์ก็ได้รับสถานะในราชสำนัก ลูกชายของเชอแต่ตั้งให้เชอเป็น “สมเด็จพระราชชนนี”

²⁴ ความพยายามลอบสังหารพินุลในช่วงทศวรรษที่ 2473 นี้ นางสาวน้ำจะเป็นการใส่สีกินความจริง ถ้าไม่ใช่สร้างเรื่องขึ้นทั้งหมด โดยตัวพินุลเอง ยังกว่านั้น เป็นไปได้ว่าไม่ใช่เป็นแผนของฝ่ายเจ้าเสียทั้งหมด พินุลยังมีอยู่ในกองทัพและคณะกรรมการทั่วไป

²⁵ Stowe, *Siam Becomes Thailand*, 106.

แต่พิธีราชากิยาดที่ว่างไว้แต่เดิมนั้น ไม่เคยเกิดขึ้น กล่าวกันว่าอานันท์ยังไม่ได้เรียนรู้ภาษาไทยหรือบาลีดีพอที่จะท่องคำสาวดและคำสัตย์สาบานสำหรับพิธีกรรมที่กินเวลาเกินหนึ่งสัปดาห์ แต่ก็มีการทำพิธีบวงสรวงบรรพบุรุษในราชวงศ์จักรีในพระราชวังแก้ชัดแทนพิธีราชากิยาดไปก่อนชั่วคราว ซึ่งก็เพียงพอแล้วสำหรับชาวสยาม เมื่อครอบครัวหิดลงเรือไปยุโรปวันที่ 13 มกราคม 2482 การแห่ซ่องของผู้ชนก็แสดงให้เห็นว่าสถานบันกัณฑ์ริย์อยู่รอดแล้ว

//////////

ในขณะเดียวกัน ทรงทราบระหว่างพิบูลและฝ่ายเจ้ากำลังเดือด หนึ่งสัปดาห์ก่อนครอบครัวหิดจะมาถึง พิบูลรอดชีวิตจากการพยาบาลลองสังหารอีกครั้งหนึ่ง เขาหมดความอดทนและเบ็นให้พหลาออก แล้วขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีเอง ไม่นานหลังจากครอบครัวหิดลงจากไป พิบูลก็จัดการภาวดล้ำ จับกุมเจ้าบุญนาคและทหาร 50 คนที่อยู่ฝ่ายทรงสุรุเชษ คู่แข่งของเขาระบุรุษ ข้อหาวางแผนโกร径ล้มด้วยเขามา บางคนถูกประหารในทันที และที่เหลือถูกได้ส่วนข้อหารยศ สมคบคิดโกร径ล้มรัฐบาลของในหลวงอานันท์ เพื่อจะนำประชาธิปไตยกลับมาเป็นกษัตริย์ ผู้ที่ถูกจับประกอบด้วยเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงหลายคน ที่สำคัญที่สุดคือ รังสิต ซึ่งเป็นลูกอุปการะของสว่าง ที่ได้ครอบครองอานันท์และครอบครัวตลอดเวลาการเมือง รังสิตถูกโยนเข้าไว้ในคุกธรรมชาต ตลอดศตวรรษ 26 ปลายปี 2482 รังสิตได้รับการลดโทษ ถูกส่งไปจำขังบนเกาะตะรุเตาพร้อมกับคนอื่นอีก 21 คน สิบแปดคนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชั้นผู้น้อยถูกประหาร²⁷

ไม่ว่าความจริงเมื่องหลังจะเป็นอย่างไร การปราบครั้งนี้ทำกันเป็นรัชนาขั้นเด็ดขาดของฝ่ายผู้ก่อการ 2475 และฝ่ายนิยมรัฐธรรมนูญหนึ่งฝ่ายเจ้า พิบูลสั่งให้มีการสร้างอนุสาวรีย์ใหญ่โตเพื่อรัฐธรรมนูญ ภายหลังเรียกว่า อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย บนใจกลางถนนราชดำเนิน เขาตามเก็บร่องรอยที่บังคับหล่ออยู่ของอำนาจกษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ชั้นสูงถูกจำกัดครอบในการเดินทางและทำกิจกรรมต่างๆ วังและทรัพย์สินที่กรุงเทพฯ ของประชาธิปไตยถูกหัก ตามสำนักงานหน่วยงานราชการถูกสั่งห้ามเข้ามาในภาพประชาธิปไตย ให้เขวนแต่ภาพของพิบูล ไม่ใช่ของอานันท์

เมื่อวัลย์ลงกรณ์ ลูกสาวของสว่าง เสียชีวิตในปี 2482 รัฐบาลปฏิเสธที่จะจ่ายค่าทำพิธีมาปานกิจให้ เมื่อประชาธิปไตยหักขาดจากหัวใจล้มเหลวที่ประเทศอังกฤษในปี 2484 ไม่มีแม้กระทั่งการเดินเรือเพื่อจะนำเศษกลับมา ประกอบพิธี สถานทูตสยามประจำกรุงลอนדוןใช้คำว่า ทิวังคต ซึ่งสถานะต่างกว่าสวรรค์มาก ไม่มีการถวาย

²⁶ Charivat Santaputra, Thai Foreign Policy, 1931-1946 (Bangkok: Thammasat University, 1985), 170-71.

²⁷ มีหลายประเด็นที่ซึ่งเป็นข้ออกตีเสียงชั่น แผนการนี้ก็เป็นหน้าไปเพียงใด ได้รับการสนับสนุนกันอย่างกว้างขวางเพียงแค่ต่อต้านพิบูล ความเกี่ยวข้องของรังสิตยังคงไม่ชัดเจน และ Stowe อ้างว่าการแห่ซ่องกันระหว่างทรงสุรุเชษและพิบูลคือสาเหตุหลัก ทรงสุรุเชษหนึ่งออกนโยบายหักขาดการภาวดล้ำ คุกสวัสดิ์ คนໄกเดชของประชาธิปไตย ที่ต้องสงสัยว่ารวมอยู่ในแผนการด้วย ได้แก่ ภายนอกว่ารังสิตเป็นผู้บริสุทธิ์ ขณะที่แม้กระทั่งปรีดี ก. เกษมิส่วนรู้เห็นเป็นใจอย่างลับๆ ต่อการเล่นงานพิบูลมาแล้ว คุกสวัสดิ์ วงศ์สันติสวัสดิ์, Noeng Sotwarot Subhasvasti (Bangkok: Family of M.C. Subhasvasti Wongsanit Svastivat, 1999).

พระเพลิงอันเป็นตัวแทนเทาพระสุเมรุ ที่พำนักของเหล่าทวยเทพยินดู และเอกสารราชทูตส่งแต่เพียงหรือ ในนามของอาณัที ไม่ใช่จากรัฐบาล

หนึ่งปีผ่านไป พิบูลหมวดความกริ่งกรงในคำว่าของสังวาลย์แล้ว เขาแสดงข้อว่าพร้อมจะหนุนให้อาทิตย์ ผู้สำเร็จราชการฯ หุ่นเชิดขึ้นนั่งบัลลังก์แทน ขณะเดียวกัน เขายังเริ่มลายอำนวยและสัญลักษณ์ทางประเพณีของกษัตริย์มาเป็นของตัวเอง เขายังเปลี่ยนค่าาของชาชีราฐมาเป็น ชาติ ศาสนา รัฐธรรมนูญ และกษัตริย์ พิบูลยึดเอาราฐเป็นแบบอย่าง ประกาศให้เขานำเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดแห่งสยามและสร้างอนุสาวรีย์ให้ ในปี 2482 เขายังประกาศให้ 24 มิถุนายน เป็นวันชาติ โดยมีการเฉลิมฉลองใหญ่โตเพื่อแสดงซับซ้อนเหนือจักรี

วันเดียวกันนั้น เขายังประกาศเริ่มนโยนาบรัตนิยม เสมือนเป็นพระราชโองการจากกษัตริย์ แรกสุดคือการเปลี่ยนชื่อประเทศให้ฟังดูทันสมัยขึ้นคือ ไทยแลนด์ บ่งบอกความแตกหักกับราชวงศ์เดิม อีกอันหนึ่งคือสั่งให้ประชาชนแสดงความเคารพต่อเพลงชาติและธงชาติ แต่ไม่ใช่กษัตริย์

พิบูลยังได้ขัดความเป็นเจ้าอย่างอื่นๆ อีกด้วย เขายกเลิกบรรดาศักดิ์ต่างๆ เช่น หลวง พระยา เจ้าพระยา ตั้ดการ เชื่อมโยงของวังกับสามัญชนและข้าราชการที่มีอิทธิพล และบังได้สั่งให้ปรับภาษาไทยให่ง่ายขึ้นด้วยการเลิกใช้ พัญชนะที่มักจะใช้กับชื่อและสภาพที่เกี่ยวกับเจ้าอย่างเลิศหรู และขัดการใช้ภาษาที่แสดงความเหลื่อมล้ำค่าสูง ทางสังคม²⁸ นอกจากนี้ ยังได้สั่งเปลี่ยนคำที่ประชาชนเรียกจุฬาลงกรณ์ ในวันครบรอบการเสียชีวิตในปี 2486 คนไทยถูกสั่งให้เลิกเรียกเขาว่า พระพุทธเจ้าหลวง พิบูลบอกว่าการเรียกอย่างนั้นจะทำให้รัชกาลที่ห้ายิ่งใหญ่กว่า พระพุทธเจ้า เขายังต้องการให้ลดความสูงลงลงมา²⁹

พิบูลสามารถแทนกษัตริย์ในกิจการของทรง โดยต้องการที่จะบ่อนทำลายนิกายธรรมยุติของฝ่ายเจ้า ในปี 2480 พระจันทร์สิริวัฒน์ สังฆราชฝ่ายเจ้าซึ่งเป็นเชื้อพระวงศ์เสียชีวิต พระพุฒาจารย์ (Phae Thissathewo) ฝ่ายมหานิกายได้รับการเสนอชื่อเป็นสังฆราชด้วยตัวพิบูลเอง พระพุฒาจารย์มีพื้นเพมาจากภาคอีสาน ซึ่งเป็นแหล่งที่มาอันยานานของพระที่ไม่นิยมสถาบันกษัตริย์

ปี 2484 พระพุฒาจารย์แก่ในกฎหมายสังฆปี 2445 ซึ่งให้อำนาจแก่วังในการควบคุมสังฆ์ โกรงสร้างใหม่นี้ เลียนแบบโกรงสร้างรัฐบาล สังฆราชมีฐานะสูงสุด แต่ไม่มีอำนาจ หากมีกษัตริย์จักรีหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง อำนาจตกอยู่แก่สังฆนายก ซึ่งลือต่ำแหน่งนายกรัฐมนตรี สังฆนายกบริหารงานโดยผ่านคณะสังฆ์และสภាសังฆ์ อำนาจในการคุ้มครองอาชญาลีอ่อนชั้นแก่พระสงฆ์ผู้อ่อนน้อมอยู่ที่กระทรวงศึกษา กษัตริย์สามารถเลือกสังฆราช แต่รัฐบาลเป็นผู้เลือกสังฆนายกและคณะผู้บริหาร

ด้วยพระหน้ารูปถึงรากฐานคำว่าอันศักดิ์สิทธิ์ของอำนาจกษัตริย์ พิบูลเริ่มหันมาทำกิจกรรมที่จะแสดงวัตถุปฏิบัติทางธรรมอันสูงส่งของตนเอง เดือนกันยายน 2483 เขายังเริ่มการก่อสร้างวัดแห่งใหม่ คือวัดพระศรีมหาธาตุ โดยประเพณีปฏิบัติแล้ว การสร้างวัดจะเป็นไปเพื่อสักการะกษัตริย์ พระ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่วัดพระศรีมหาธาตุกลับร้าวเล็กการปฏิวัติ 2475 พิบูลบริจากพระพุทธรูปให้กับวัดใหม่ และก้าวรุกเข้าไปในพระราชอำนาจด้วยการประกาศ

²⁸ สมบัติ, “To Address”, 154.

²⁹ ข้างแล้ว

ให้เป็นวัดหลวง โดยที่ไม่มีวัดอุสิ่งของหรือความเกี่ยวโยงใดๆ ถึงสถาบันกษัตริย์เลย หากแต่ผู้คนพันอุ่นแน่น กับกองทัพ วัดพระคริมหาราชดุลตั้งอยู่ในบางเขนอันเป็นพื้นที่ท่าหار ไกลจากวังต่างๆ พหล อคีตนายกฯ และนายพล ทหารบกบุวงเป็นพระรายแรกที่วัดนี้

พินุลดังตัวใจที่จะให้วัดแห่งนี้เป็นศูนย์กลางของสงฆ์หลังจากมีการรวมสองนิกายเข้าด้วยกันแล้ว เขาแต่งตั้งสมเด็จ อ้วน พระธรรมยุตอาชาโถเป็นสังฆนายกรูปแรก และเป็นเจ้าอาวาสวัดใหม่นี้พร้อมกันไปด้วย สมเด็จอ้วนวางแผน ระยะสิบปีเพื่อรวมนิกายบนพื้นฐานประชาธิปไตย ซึ่งจะทำให้ธรรมยุติอ่อนแอก

พินุลมองตัวเองเป็นนักชาตินิยม ผู้สร้างชาติที่แข็งแกร่งและน่าภาคภูมิใจเหมือนอิตาลีและญี่ปุ่น เขายังไม่ กระมิดกระเมี้ยนหากฝ่ายเจ้าจะปักใจเชื่อว่าเขาอยากระดับตนเสมอเจ้า ขณะที่เขาเปรียบตัวเองเป็นเหมือนวิราษุ หลวงวิจิตรวาทการ นักโภณชาวนเชื่อประจำตัวกีเปรียบเขา กับพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งเป็นตัวแทนกษัตริย์สุโขทัย พินุลกำลังโนยสัญลักษณ์ประจำราชกุลจักรีไป เท่านั้นยังไม่พอ เขายังทำให้ติดตัวสำเร็จราชการฯ มอบ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดแก่เขา และยังครอบครองคทาของวิราษุ ไว้อีกด้วย

พินุลมีโอกาสจะประสบความสำเร็จ แต่เขาได้สร้างความแพลกแยกก่อฝ่ายประชาธิปไตยเสรีในคณะราษฎร รวมถึงปรีดิที่เป็นพันธมิตรนานาด้วย หลังจากพินุลมอบให้ญี่ปุ่นยึดครองประเทศไทยปี 2484 เขายังคงปรีดิออก จากคณะรัฐมนตريและแต่งตั้งเขาไว้ในคณะผู้สำเร็จราชการฯ ที่ไม่มีอำนาจแทน แต่ด้วยความที่ชั่งมีผู้นิยมชุมชน อยู่ ปรีดิใช้ตำแหน่งนี้อ้างพรางบทบาทผู้นำบวนการเสรีไทย ขบวนการได้ดินที่ต่อต้านญี่ปุ่นและพินุล

ในที่สุดการสนับสนุนพินุลจากกองทัพและสภาพัฒน์อ่อนแรงลง กลางปี 2487 เขายังล้มที่ก่อรากันว่าเป็นความ พยายามที่จะปิดปากราชวงศ์จักรีและเริ่มราชวงศ์ใหม่ของเขารอง เขายังเสนอข้อความของหลวงไปเพชรบูรณ์ ห่างไกล จากกรุงเทพฯ และราชวัง และยังต้องการข้ายกธรรมมาตุปี ไปยังศูนย์พระพุทธศาสนาแห่งชาติแห่งใหม่ที่สารบุรี³⁰

ปรีดิรวบรวมกำลังในสถาบันข้อเสนอในเดือนกรกฎาคม และพินุลถูกบีบให้ลาออกจากที่นั่นมาแทนเขา คือ วงศ์ อภัยวงศ์ นักการเมืองหัวเสือ หนึ่งในผู้ก่อการ 2475 อาทิตย์ ผู้สำเร็จราชการฯ ที่ลาออกจากด้วย ที่น่าขันแต่ทำไม่ออก คือ ปล่อยให้ปรีดิที่เคยเป็นตัวนำชิงชั้งสำหรับประชาธิปไตย กลับเป็นผู้สำเร็จราชการฯ แทน ปรีดิล่ออยู่ที่ถูกจำกัด จำกัดคดีแพนกนู 2482 ออกมาทั้งหมด รวมถึงรังสิตด้วย เพื่อแสดงให้ฝ่ายเจ้าเห็นว่าเขาได้ปรับลดความเป็น ปรปักษ์ต่อสถาบันฯ ลงมาแล้ว โดยทำในนามอันนั้นที่เนื่องในวันคล้ายวันเกิดของอันนั้นและจุฬาลงกรณ์ 20 กันยายน 2487

เมื่อถึงวันสถาปนา โภกครั้งที่สอง พินุลและบริวารถูกจับและสมาชิกบวนการเสรีไทยขึ้นกุนอำนวย ปรีดิทูลเชิญ อันนั้นที่กับลับประเทศไทยและขึ้นกรองราชย์เมื่ออายุบรรลุนิติภาวะในเดือนกันยายน 2488 อันนั้นพร้อมด้วยแม่และ ภูมิพลเดินทางกลับมาถึงเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม วันครบรอบ 18 ปีของภูมิพล เพื่อเริ่มรัชสมัยที่แปดอุ่นเป็นทางการ

³⁰ มีการใช้คำอธิบายอย่างนี้เพื่อบอกว่าลายพินุล ซึ่งอาจจะมีมูลความจริงอยู่บ้าง แต่ก็มีคนเข้าใจว่าพินุลพยายามหาทางเอาไว้รอด ด้วย การยึดเพชรบูรณ์เป็นฐานที่มั่นเพื่อเตรียมการณ์ให้ไทยเข้าร่วมกับฝ่ายพันธมิตรต่อสู้กับญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังจะเป็นการหลีกเลี่ยงการที่จะ ระเบิดคลั่งกรุงเทพฯ โดยฝ่ายพันธมิตรด้วย ดูตัวอย่าง, สุกสวัสดิ์, *Noeng Sotwarot Subhasvasti*, 107; และ Reynolds, *Thailand*, 169-71.

ปรีดีลาอุกจากตำแหน่งผู้สำเร็จฯ และได้รับพระราชทานให้เป็นรัฐบุรุษ ดูเหมือนจะเป็นการเริ่มต้นใหม่สำหรับ
เกื้อบุกคน アナนท์เสวยราชย์ โดยได้รับเกียรติยกย่องเต็มที่ และจะมีการร่วมรัฐธรรมนูญใหม่

สังวาลย์วางแผนที่จะอยู่ในเมืองไทยเพียงหลายสัปดาห์ จากนั้นจะกลับสวิตเซอร์แลนด์เพื่อให้ถูกขายทั่วสองขบ
การศึกษามหาวิทยาลัย หน้าที่หลักในการอยู่กรุงเทพฯ ของアナนท์คือการลงประชุมภายในรัฐธรรมนูญฉบับ
ใหม่ สภาพการเมืองที่ปั่นป่วนและการงานทางสังคมทำให้พากເບາຕັ້ງອູ່ນານຄິງທັດເດືອນ ໃນທີສຸດ ເມື່ອມີ
ຮັບຮັບຮັບຮັບໃໝ່ປະກາດໃຫ້ແລ້ວ ແລະອານາຄຕອງຮາບລັດກູຈະມັນຄົງ ກຽມຄວຸມທີ່ຄົດກຳຫັນດວນທີ່ 13
ມີຄຸນຍັນ ເປັນວັນຄຶນທາງກັບໄປຢັງໂລຊານນີ້ ແຕ່ກາລົກລັບຕ້ອງພົກຜັນໃນວາລາອົກໄນ່ນານ

+++++

04 ปริศนามาตรฐาน

ก่อนที่ครอบครัวหิดจะเดินทางมาถึงกรุงเทพฯ ในเดือนธันวาคม 2488 นั้น ภูมิพลมีชีวิตที่สุดากสบายและไกล กังวล การเป็นสมาชิกครอบครัวหิดทำให้เขาน้ำใจอยู่ในใจกลางโครงการสร้างลำดับชั้นของพระภูมิจักรี และเขา มักจะนั่งเคียงข้างอันนั้นที่อยู่เสมอเวลาอุ่นๆ แต่ภูมิพลก็เดินทางไปด้วยปราสาทความกดดันอย่างที่พี่ชายของเขาระ ต้องเผชิญในฐานะว่าที่กษัตริย์ ซึ่งเป็นความแตกต่างกันอย่างใหญ่หลวง

ที่โลชานน์ สังวาลย์จัดการกันลูกๆ สามคนของเชอให้ห่างพื้นจากราชสำนักได้โดยใช้ชีวิตแทนจะตาม แบบฉบับชาวญี่ปุ่นที่ไม่ต้องเรียน สะสมรูปภาพรถังและเรือ บน เลี้ยงแม่น้ำ คุ้มและสวนผัก ถือจักรยาน ปิกนิก เล่นสกีและเดินท่องไปตามเทือกเขาแอลป์¹

สังวาลย์สอนเด็กชายทั้งสองถึงความอิ่งใหญ่ของจุฬาลงกรณ์และมงกุฎที่เป็นปูและท้าดของพากษา เชอ คอบร้าและราชวงศ์ไม่ให้เด็กชายมีอาการเย่อหึ่ง เพิ่รสอนให้พากษามีวินัยและดื่มด่ำกับหนังสือ เชอปูกุฟัง ความคิดแบบสามัญชนของเชอในเรื่องการเสียสละและการถือปฏิบัติตามศาสนาพุทธ ดังที่ภูมิพลทรงกล่าวถึงใน ภาษาหลังว่า “เวลาเราได้รับอะไรสักอย่าง เช่น เงิน เราต้องเจิดส่วนหนึ่งใส่กล่องสำหรับคนยากจน ถ้าเราทำอะไร ผิด....เราต้องจ่ายค่าปรับ ไม่ใช่ให้แม่ แต่ให้เงินใส่ไว้ในกล่องสำหรับคนยากจน”²

ความกดดันที่มีต่ออันนั้นที่ส่วนใหญ่มาจากสังวาลย์เอง เชอพยายามตรวจสอบเชิงลึกของการเป็นกษัตริย์ แต่เขาก็ไม่ได้ใจอย่างน่าหุ่นหวิค เชอนั่นในจดหมายที่เขียนถึงสว่าง เมื่อภูมิพลดันหนักๆ เข้า เขายังคงเป็นมี อาการครุ่นคิดและอารมณ์ไม่ดี ในขณะเดียวกัน ภูมิพลกลับร่าเริง กระฉับกระเฉง และใครรู้ใจรึเห็นบรรดา จดหมายเหล่านั้นของเมืองเชียงใหม่ มองเห็นแสดงถึงความซึ้งซึ้งของเขานั้น ภูมิพลก่อให้เกิดความสงสัยว่า เขายังคงทำ การบ้านและกิจประจำวันเสร็จเรียบร้อยก่อนที่จะไปลุก ถึงกระนั้น ความแตกต่างระหว่างเด็กชายทั้งสองก็มีไม่ มากนัก พากษาเป็นคุณพ่อและภูมิพลเป็นพี่ใหญ่ของอันนั้น

หลังจากนั้นจากสหภาพสู่สหภาพเชอแลนด์ในปี 2482 เมื่อพิบูลจับรังสิตอาคนีโปรดของทั้งสองและประหาร ฝ่ายนินิมเจ้าชายคน คุ้มเมื่อครอบครัวหิดจะเดินทางกลับไปอีกเลย พากษาอยู่ที่สวิตเซอร์แลนด์ ตลอดช่วงสองครั้งที่สอง พร้อมด้วยเชื้อพระวงศ์ห้ายานนท์หลบภัยไปอยู่ที่นั่น สังวาลย์จ้างครู วิทยาศาสตร์จาก Ecole Nouvelle ชื่อ Cleon Seraidaris เพื่อคุ้มและเด็กชายทั้งสอง ครูคนนี้ทำให้ทั้งสอง สนใจการสร้างแบบจำลอง วงจรอิเล็กทรอนิกส์ของวิทยุ และคอมพิวเตอร์ เป็นคล้ายทั้งพ่อและเพื่อน

ครั้นเป็นวัยรุ่น อันนั้นที่และภูมิพลหลงใหลติดตามเรื่องราวของสังคมและวัฒนธรรมต่างๆ พากษาเป็น แฟนเพลงปีป้อของอมรินทร์และหนังฟรังเศสและอมรินทร์ แม้ว่าทั้งคู่ไม่ได้เรียนดนตรีอย่างจริงจัง แต่ก็หัดเล่น เครื่องดนตรีหลายชนิด ได้ด้วยความสามารถเด่นเพลงดังๆ กับเพื่อนร่วมชั้นและชาวใหญ่พัดถิ่นอื่นๆ ได้ พากษาเข้า ไปโปรดปรานการแข่งรถ โดยได้เดินทางไปเมืองเบรนเพื่อชมการแข่งขันของพีระพงษ์ผู้เป็นอาชีวีเป็นนักแข่งชั้นนำ ของยุโรป

ด้วยความสามารถในการสื่อสารในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ภูมิพลจึงมีงานอดิเรกส่วนตัวหลายอย่าง เช่น ถ่ายรูป ตั้งแต่ ปลายทศวรรษที่ 1930 เขายังเป็นตากล้องประจำครอบครัว จะมีกล้องถ่ายรูปห้องคู่อยู่เสมอ ไม่ว่าเมื่อไหร่พากษาจะ

¹ ข้อมูลที่เกี่ยวกับชีวิตครอบครัวในโลชานน์ส่วนใหญ่ได้มาจากการอภิภัณฑ์, เอกสาร, และ, แม้

² Barbara Crossette, "King Bhumibol's Reign," New York Times Sunday Magazine, May 21, 1989.

ไปที่ไหน เมื่อออยู่บ้าน เขาจะเพ่งสมาธิทำอะไรสักอย่างหนึ่งจนเสร็จ เป็นต้นว่า ภพาวด หรือเรื่องจำลองทำจากไม้ หรือทำงานของเพลงจ่ายๆ จากคลารินเน็ต เพื่อความร่าดึงให้ญี่ปุ่นวิลลารัตนา

ในปี 2487 านันท์เข้าศึกษากฎหมายที่มหาวิทยาลัยโลชานน์และพักนอกร้าน ด้วยความรู้สึกเป็นอิสระ เขายกมิตรกับเพื่อนสองสามคนในชุมชนกาแฟ ที่นักศึกษามักจะถูกกันเรื่องศิลปะ วรรณกรรมและการเมือง เขาพบคนรู้ใจนangหนึ่ง เป็นสาวชาวสวีตในชั้นเรียนกฎหมายปีแรก ล้วนภูมิพลที่เหลือออยู่คนเดียวที่บ้าน ก้าวฟันว่า ตัวเองกลายเป็นนักดนตรีอาชีพ หรือไม่ก็เป็นนักแต่งรถเหมือนพิระพงศ์ แต่พอเข้ามหาวิทยาลัยโลชานน์ในปี 2488 เขากลับถอนอุปปี ไปทางวิศวกรรมศาสตร์ เห็นได้ชัดว่าได้รับแรงบันดาลใจจากรังสิต ซึ่งจังหวัดวิศวกรรม ชลประทานจากเยอร์มัน

เมื่อสองครั้งสุดลัง านันท์และภูมิพลเป็นเหมือนคนหนุ่มสาวชาวญี่ปุ่นรู้สึกดีทั่วไป นั่นคือรัก คนครีเอช ภาพเบียนนามธรรม รถแห่ง ในหน้าร้อนกีเดินท่องญี่ปุ่น หรือขับรถไปปารีส ในหน้าหนาวกีเดินสกีบน เทือกเขาแอลป์ พากษาพูดจากันด้วยภาษาฝรั่งเศส (พูดไทยติดคำเนียงต่างชาติเล็กน้อย) พากษาแทนไม่มีความสนใจในวัฒนธรรมและการเมืองของบ้านเกิดเลย มิพักต้องพุดถึงชีวิตโบราณคร่าเครื่องราชสำนัก การเดินทางในสหราชอาณาจักรและเยอรมันด้วยไฟฟ้า ทำให้พากษาเหมามากับชีวิตในยุโรปในฐานะผู้มีอันจะกิน มากกว่าในไทยในฐานะเจ้าหนีหัว

ดังนั้น การขอให้กลับประเทศไทยในปี 2488 จึงเป็นเรื่องที่ต้องการดำเนินการโดยด่วนที่สุด ไม่ใช่น้อย โดยเฉพาะ สำหรับานันท์ ที่จะต้องจำจากญี่ปุ่นโดยสิ้นเชิงเพื่อเป็นธรรมราช ชีวิตของสองพี่น้องคงจะต้องพลิกเปลี่ยนไป และเข้าไปอยู่ท่ามกลางความอมาตรฐานด้วยที่คุกคามระหว่างฝ่ายผู้ก่อการ 2475 และฝ่ายเจ้า

ครอบครัวหิดลมถึงเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2488 โดยได้รับการต้อนรับอย่างน่าชื่นใจ ที่ส้านามบินดอน เมือง บรีดิที่เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์คุกเข่าแสดงการต้อนรับ ข้างหลังตัวเขากือนายกรัฐมนตรีคนใหม่ เสนีย์ ปรานิช และเหล่านายทหารระดับสูง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ร่วมก่อการ 2475 ตลอดการเดินทางเข้าเมือง ระยะทางซึ่งสิบกิโลเมตร โดยรถไฟ สองข้างทางเต็มไปด้วยประชาชนส่งเสียงให้ร้องและแสดงความเคารพ เมื่อถึงสถานีวังจิตรลดดก ที่มีการต้อนรับอย่างเป็นทางการอีกเป็นครั้งที่สอง ครัวนีนำโดยรังสิต พร้อมเชื้อพระวงศ์อื่นๆ ข้าราชการระดับสูง นักการทูต และปรีดิ ผู้ซึ่งมองพระราชัญญากรแก่อานันท์ เท่ากับคืนอดีตหนึ่งบัดลังก์แก่เขา อย่างเป็นทางการ

จากนั้น านันท์ ภูมิพล และสังวาลย์ที่นั่งรถเปิดประทุนไปข้างพระบรมหาราชวัง อันเป็นสถานที่ที่นักชาวีไทยนับหนึ่งในสถาปัตยกรรมแบบไทย แสดงให้เห็นว่าสถาบันกษัตริย์ฝังลึกเพียงใดใน วัฒนธรรม แม้ว่าประเทศจะอยู่มาโดยสิ้นเชิงในประวัติศาสตร์ แต่ก็สามารถรับรู้และเข้าใจได้ดี ประสมการณ์ทางการเมืองขององค์ประมุขและเหล่าพสกนิกรแล้ว บวนแห่แห่นี้ยังมีนัยทางศาสนาอีกด้วย ชาวีไทยเชื่อว่าตนสามารถถือมุญญ์ได้ด้วยเพียงการเฝ้ารับเสี้็จ สำนึknี้อ่อนอาบในทุกอย่างของอาคำศัพท์ตระกูลนี้ รถผ่าน ไฟร์ฟ้าชุมพระบุญญาการมีอันหาญ์ได้เสมอเมื่อตน และได้บุญญ์ไปด้วย หลายคนนับล้านคนประเครื่อง ของตนพร้อมกันไป

กระนั้นก็ตาม การแห่แห่นแห่ช่องกีชัง ไม่ได้เปรียบเป็นอันดับโโนมัติ สถาบันกษัตริย์อยู่ในสภาพ เสื่อมทรุดมากเสียจนแทบไม่เหลืออะไรมากไปกว่าเพียงประชาจะนิยมให้อานันท์สืบบัดลังก์ท่านนั้น ราชสำนัก อ่อนแอลงเนื่องจากว่างเว้นการปฏิบัติและการดูแลในบ้านเมืองที่กำลังล้มเหลว รายละเอียดของราชบัลลังก์ต่างๆ ถูก หลงลืมตกหล่นไปมากเนื่องจากข้าราชการบริพารเก่าแก่ล้มหายตายจากไป ประชาชนไม่ได้ยินตรงแสดงความเคารพ แก่เพลิงสรรเสริญพระบารมีในโรงหนัง และหัววีโนยก็กล้าลักษ์สิ่งของในพระราชวัง กระทั้งพาหนะและรูปปั้นชา ทางศาสนา คนที่มีการศึกษาและชนชั้นนำในบ้านก็มีสำนึกเทิดทูนความเป็นเจ้าไม่มากนัก

ที่อาจจะสำคัญกว่าก็คือ สถาบันต่างๆ ที่เคยเป็นฐานคำขันอานาจของบลังก์ถูกตัดขาดไป ระบบราชการมีแต่คนที่ไม่เคยได้รับใช้เมื่องมาท ซึ่งคนเหล่านี้(ไม่ใช่ราชสำนัก)เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเรื่องกระบวนการยุติธรรม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และศาสนา มหานิการซึ่งเป็นสังกัดของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ได้ยึดกุมอำนาจควบคุม สมญ์จากธรรมยุติที่ได้รับการอนุญาตจากราชสำนัก ขุนคลังของวงศกอยู่ในมือของรัฐบาลและเอกชน จนกระทั่ง ว่าการแบ่งปันโภคทรัพย์และการอุปถัมภ์อุ่นชู อันเป็นหัวใจของการหยั่งรากความจริงก็ต่อสถาบันกษัตริย์ ก็ถูกลิตรอนลงอย่างมาก

สถานการณ์หลังสงครามเป็นใจให้กับครอบครัวหิคอล นั่นคือ ประเทศาดังต้องการศูนย์รวมจิตใจ รัฐบาลหลังสงครามไม่สามารถอานวยความต้องการนี้ได้ ระบบพินุลดีลูกแทนที่โดยบวนการเสรีไทยที่ แบ่งเป็นฝ่ายเป็นฝ่าย มีทั้งเจ้าหัวก้าวหน้าที่ยอมรับระบบราชรัฐธรรมนูญแต่ไม่ยอมให้อภิสิทธิ์ถูกลิตรอน และฝ่าย ประชาธิปไตยเสรีและสังคมนิยมที่ยอมรับสถาบันกษัตริย์เป็นเพียงสัญลักษณ์ ผู้นำกลุ่มแรกคือเสนีย์ ปราโมช ที่ เป็นแก่นนำเสรีไทยสายสหราชูฯ ประจำอยู่ที่วังดินตันช่วงสงคราม ผู้นำกลุ่มที่สองคือปรีดี

ปรีดีจนถึงขณะนี้มีอำนาจและได้รับการยอมรับมากกว่า แต่กลุ่มของเสนีย์ก็เป็นคู่ปรับสำคัญ พากษา ได้รับการยุงส่งเสริมจากกลุ่มเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงกลุ่มเล็กๆ กลุ่มนี้ที่จงรักด้วยศักดิ์ศรี พอกัน กลุ่มเลือดน้ำเงินบ้านแท่นที่นำโดยชานี, รังสิต, และภาณุพันธ์ ยุคด รวมถึงศรีวิเศษวิจิรา ขุนนาง สามยรัชกาลที่เจ็ด จะเป็นผู้แห่ทางทางสำหรับการฟื้นฟูของภูมิพล โดยเริ่มฟื้นคืนพระบรมมีเบื้องด้นในช่วง ทศวรรษที่ 2483 และ 2493

ทันใดที่กษัตริย์ดำเนินมาถึง เหล่าเชื้อพระวงศ์ก็เริ่มโครงการฟื้นวัฒนธรรมเข้าในทันที เป้าประสงค์แรก คือการสถาปนาอาณันท์เป็นพุทธกษัตริย์ตามแนวธรรมราชของสุโขทัย รังสิตและชานีพากันเน้นย้ำอย่างแข็งขัน ต่อ กษัตริย์และน้องชายว่า พิธิกรรมเชือกทุกสิ่งทุกอย่างต่อสถานะของพากษา ในกระบวนการเรื่องความเป็นกษัตริย์ แห่งสยามเมื่อเดือนมีนาคม 2489 โดยมีสังวาลย์, อาณันท์, และภูมิพลนั่งฟังอยู่เคียงหน้า ชานีอ้างนักมานุษยวิทยา Bronislaw Malinowski ว่า “สังคมที่ทำให้ขนบชาติมีความศักดิ์สิทธิ์นั้นจะมีอำนาจและความสุภาพอย่าง ประเมินมิได้ ความเชื่อและการถือปฏิบัติที่ยังความศักดิ์สิทธิ์แก่ชาติจะมี” คุณค่าในเชิงการอยู่รอด” สำหรับอารย ธรรมอันเป็นแหล่งพัฒนาการของความเชื่อและการถือปฏิบัติดังกล่าว...ทั้งนี้จะต้องซื้อหาในราคาที่แพง และ จะต้องคงรักษาไว้ไม่ว่าจะต้องจ่ายแพงเท่าไรก็ตาม”³

อาณันท์และภูมิพล (คนหลังนี้มักจะประกูตตีเป็นผู้ช่วยและบางครั้งก็รับบทตัวแทนกษัตริย์) มี หมายกำหนดการเต็มไปด้วยการประกูตตัวในพิธิกรรมต่างๆ ทันทีที่ครอบครัวหิคอลมาถึงพระราชวังในวันที่ ๕ ธันวาคม 2488 ส่องฟื้นฟูเชือกถูกพาไปสักการะพระแก้วมรกต เทวรูปประจำตระกูลที่เข้าพระยาจักรีได้นำมาจาก เที่ยงขันท์เมื่อก่อนสองศตวรรษก่อน และพระสยามเทวาธิราชที่สร้างขึ้นมาโดยรัชกาลที่ 4 จากนั้นก็ไป บวงสรวงอัฐิของกษัตริย์องค์ก่อนๆ ในท้องพระโรงที่ส่วนใหญ่สำหรับเชือพระวงศ์ชั้นสูงสุดเท่านั้น

วันถัดมา อาณันท์สวมมงกุฎและขึ้นนั่งบลังก์ท่ามกลางพราหมณ์ พระเครื่องชั้นผู้ใหญ่ และเชื้อพระวงศ์ คุนอื่นๆ ในพิธิราชกิยากรขนาดเล็ก แวดล้อมไปด้วยสัญลักษณ์อันสูงส่งต่างๆ เป็นต้นว่า กงจักร คันธู ดาบ ตรีศูล พัดใบพ คทา ทางจารม แรสต์ที่ทำจากทางช้างเผือก ซึ่งล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายในเชิงอิனดูและพุทธ พิธิกรรมนี้นักขยาแสดงให้เห็นถึง โครงสร้างลำดับชั้นทางจิตวิญญาณของอาณาจักร บรรดาผู้นำทั้งทางศาสนาและ ชาวลาสต่างพากันถวายบังคมต่อธรรมราช

³ Journal of the Siam Society 36, no. 2 (1947): 91-106.

จากนั้นเป็นพิธีกรรมทางโภคภัยที่ชาวพากันนั่นที่เป็นผู้นำของรัฐบาลและจอมทัพ วันที่ 7 ธันวาคม เขาต้อนรับนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี และผู้บัญชาการเหล่าทัพ ซึ่งคุกเข้ามอบยศและเครื่องแบบจอมพล และประกาศให้เขาเป็นจอมทัพไทย ในช่วงสองวันถัดมา งานนั้นและภูมิพลทำบุญ เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ถวายอาหาร แก่พระสงฆ์ชั้นนำ โดยทำการไส่บาตรด้วยตนเองในฐานะที่เป็นองค์อุปถัมภกของพระพุทธศาสนา

วันที่ 10 ธันวาคม เป็นวันรัฐธรรมนูญ ซึ่งเฉลิมฉลองสิ่งที่เป็นตัวแทนของการสัญเสียงอำนาจของสถาบัน กษัตริย์ ทางวังมีท่าที่กำกับอย่างจงใจต่อโอกาสหนึ่ง ในคำปราศรัยที่กระชาญเสียงไปทั่วประเทศ ที่อาจจะเก็บไว้ เนื้อพระราชนิรันดร์ชั้นสูง งานนั้นได้เรียกว่าความสามัคคี ความอุดสาหะและความรักชาติ แต่ไม่กล่าวยกย่องตัว รัฐธรรมนูญ พิธีกรรมสำคัญสุดท้ายไม่หนักหนาแต่เกิดสำคัญไม่แพ้กัน นั่นคือ งานเลี้ยงน้ำชาสำหรับชาววังในวันที่ 12 ธันวาคม ซึ่งเปิดโอกาสให้พากษาเหล่านี้ได้เชื่อมสัมพันธ์กับสัญลักษณ์แห่งสถานะอภิสิทธิ์ของพระบรม

หลังจากนั้นก็เป็นหมายกำหนดการกิจวัตรประจำวันในการเชื่อมสัมพันธ์กับรายฎูร นักการเมืองและ ข้าราชการระดับสูง ได้เข้าพบ งานนั้นและภูมิพลไปเยือนอารามหลวงต่างๆ ทหารกรรมกองต่างๆ จัดแสดงการรับ ในส่วนรวมให้ทึ่งส่องได้ชัด หนังสือพิมพ์ลงภาพพากษากำลังตรวจสอบเรื่องราวหรือไม่ก็นั่งอยู่ในห้องนักบินของ เครื่องบินรบ

เดือนมกราคม 2489 งานนั้นในฐานะประมุขของประเทศไทย ไปนั่งเป็นประธานในการสรุปสนธิสัญญา สันติภาพกับสหราชอาณาจักร และร่วมพิธีเดินตรวจพลกองกำลังของอังกฤษที่ยึดครองประเทศไทยหลังสงคราม พร้อมกับลอร์ดอลลูส์ มาท์เบนเทน ผู้แทนราชินีอังกฤษ การเมืองในสภากลังส์มีการแบ่งฝ่ายแบ่งฝ่ายมาก เสียงงานนั้นที่ต้องเปิดประชุมสภาถึงสองครั้ง แต่ตั้งน้ำกรัฐมนตรีสามครั้งและประกาศรัฐธรรมนูญใหม่ใน ระยะเวลาเพียงหนึ่งเดือน ในพิธีประกาศใช้รัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม งานนั้นส่วนใหญ่คงและมีกุญแจ นั่งบนบล๊อก ยื่นรัฐธรรมนูญให้กับผู้นำรัฐบาล องค์พระมหาภัตtriฯ ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ พระราชาท่านรัฐธรรมนูญแก่ปวงชนชาวไทย

งานนั้นที่พร้อมด้วยภูมิพลอดุลยเดชขึ้น ได้ไปปรากฏตัวอยู่ในการพิจารณาคดีของศาลอาญา ที่ส่องครั้งด้วยกัน ในฐานะผู้ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมทำงานของกษัตริย์โดยไม่มีส่วนตัว ซึ่งเป็นภาพที่ถูกนำเสนอแก่รายฎูร คราวหนึ่งเป็น การพิจารณาคดีที่จะเชิงเทราเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม แม่ลูกอ่อนรายหนึ่งรับสารภาพว่าได้ลักขโมย โดยอ้างความ ยากจนและความทิ่วหี้ห้าม เป็นการกระทำผิดครั้งแรก และก่อนหน้านั้นศาลได้พิพากษาจำคุกเชือกเดือน งานนั้นทบทวนคดีในห้องพิจารณาที่รายฎูรได้มองผ่านช่องหน้าต่าง แล้วก็บอกว่าเชือ ได้สำนึกผิดแล้ว และมีลูก อ่อนที่ต้องดูแล เขายังขับขึ้นการลงโทษเสีย และมอบเงินส่วนตัวจำนวนไม่มากนักแก่เรือเพื่อเลี้ยงดูลูกอ่อน สำหรับรายฎูรแล้ว นั่นนับว่าอกถึงพระปริชาญาณ ความเมตตาและความกรุณาดุจพระพุทธเจ้า ที่มีฟังอยู่ในคีอีนเอ ของทายาทเจ้าชาย 20 ผู้นี้

งานนั้นมีมูลประชุมภูมิพลอดุลยเดชก็ตามที่เคยทรงตั้งใจไว้ แต่สุดท้ายไม่สามารถทรงตั้งใจได้ แต่ได้รับการสนับสนุนจากภูมิพล ที่ต้องการให้ภูมิพลเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการ ในอนาคต หลายต่อหลายครั้งที่งานนั้น และภูมิพลเดินทางไปยังจังหวัดใกล้เคียงเพื่อแสดงความห่วงใยต่อเกษตรกร ทุกครั้งพากษาจะต้องไปเยือนวัด ท้องถิ่น และทำพิธีปล่อยยนกปล่อยปลาบ่ำที่ประชาชนนิยมกระทำกัน

มีความพยายามต่อสายไปยังกลุ่มคนที่พินิจไม่ให้ความสำคัญหรือไม่ให้ความใส่ใจ มีการพบปะกับผู้นำ มุสลิมไทย อีกกลุ่มคือชุมชนชาวจีน ที่ถูกทิ้งร้างมาเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการ ในอนาคต หลายต่อหลายครั้งที่งานนั้น ต่อความมั่นคงของชาติ ในช่วงอัตคัดขัดสนหลังสงคราม พ่อค้าชาวจีนได้กล่าวเป็นเป้าโจมตี ก่อนหน้าที่ ครอบครัวที่ดีจะกลับมาไม่นาน เกิดจลาจลขึ้นที่สำเพ็ง วันที่ 3 มิถุนายน งานนั้นและภูมิพลไปเยือนสำเพ็งเป็น

เวลาครึ่งวัน ระหว่างที่พวกราชสำราญร้านค้าและโภคภัณฑ์ทักษิณ ชาวสำเพ็งก้มกราบ จวยสิงหงส์ และชุดอุปชาติทางศาสนาเพื่อซึมซับบุญญาธิการ ข่าวรายงานว่าบังคนเก็บอาฝุนผงตามทางที่อานันท์และภูมิพลเดินผ่าน กิจกรรมทั้งหมดนี้ได้รับการโวยประโภคผ่านทางหนังสือพิมพ์และวิทยุ ซึ่งใช้ศัพท์แสงที่ไม่ได้ใช้มานานและไม่เป็นที่คุ้นเคย ข้อเตือนทุกคนถึงความสูงส่งศักดิ์สิทธิ์ของครอบครัวมหิดล

อานันท์และภูมิพลยังได้เริ่มเรียนรู้การเป็นประมุขของราชสำนัก พวกราชสำนักฯ ประวัติศาสตร์ หลักการคุณศึกของการเป็นกษัตริย์ชาวพุทธ ทศพิธราชธรรม และจักรวาลวิทยาโนราผลอย่างไตรภูมิพระร่วง สังวาลย์เชื้อเชิญชนชั้นสูงเข้าร่วมมื้ออาหารกับครอบครัว และยังมีการพบปะสังสรรค์กันอยู่เรื่อยๆ ภายนอก พระบรมมหาราชวัง โดยเฉพาะที่วังสารปทุมอันเป็นที่พำนักของสว่างผู้เป็นยาของสองพี่น้อง อานันท์รับบทบาทศูนย์รวมของสังคมชาววัง เขายังเป็นประธานในงานเลิศการกุศลและงานแต่งงานของลูกชายรังสิตคือ ปิยะรังสิตที่แต่งกับภิวารดี รัชนี งานสังคมแบบนี้มีประโภชันอยู่ที่การได้สัมพันธ์กับกษัตริย์ แต่ก็ยังมีจุดประสงค์อีกอย่างหนึ่ง นั่นคือ การหารายชื่อให้กับอานันท์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งขาดที่จะต้องสร้างความเข้มข้นและยั่งยืนให้กับสายเลือดจำกัด ดังนั้นอานันท์จึงต้องแต่งงานและมีลูกชายโดยเร็ว

ส่วนชีวิตภายนอกราชวัง พี่น้องมหิดล ไปชมการแบ่งขันกีฬาและเที่ยวพักผ่อนวันหยุดยังอุซบยาและหัวพิน ภายในราชวังที่กรุงเทพฯ พวกราชไม่หนังอเมริกันเรื่องใหม่ๆ ให้ดูและมีเครื่องดนตรีหลายอย่างให้เล่น เสรีไทร์ มอบรถจักรของกองทัพอเมริกันแก่อานันท์ ซึ่งเขาภักดิ์ภูมิพลใช้ขับเล่นไปรอบๆ วัง บางค่ำคืนก็ขับตะเรวนกรุงโดยไม่มีใครรู้

ภูมิพลที่มีภาระหน้าที่น้อยกว่า ก็ถ่ายรูป แต่งเพลง และสร้างหุ่นจำลอง กิจกรรมเหล่านี้ก็มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของสถาบันกษัตริย์ ในงานเลิศการกุศลครั้งหนึ่ง วงออเคสตราบรรเลงเพลงฟีอกซ์ที่ร้องของภูมิพล มีการประมูลภาพถ่ายของเขากาแฟและสามพันบาท เครื่องบินและเรือจำลองของเขาก็ประมูลราคาได้ถึง 30,000 บาท⁴ งานนี้คงเป็นครั้งแรกที่อานันท์หรือภูมิพลได้ทราบมากว่าสถานะของพวกราชไม่ดึงเงินจากคนร่ำรวยเพื่อการกุศลหรือการอื่นได้

วันที่มีความสำคัญที่สุดในระหว่างการเยือนของพวกราชคือวันที่ 23 ธันวาคม 2488 บริเดิพาวเวอร์ไปเยือนค่ายเสรีไทร์ตลอดทั้งวัน อเล็กซานเดอร์ เมคโคโนลล์ ชาวอเมริกันที่ได้ทำงานกับเสรีไทร์รายงานว่า อานันท์รู้สึกดีนั้นเมื่อได้ชมทหารแสดงการสู้รบ “เขามีนัย念ตาเป็นประกายเมื่อได้เห็นปืนการ์ไบน์ ปืนกล ปืนครกเบา และระเบิดมือแพดเสียงกระรอกอยู่ในคงไม่ เขายังเก้าอี้ให้นั่ง แต่ผลลัพธ์ขึ้นยืน มีอารมณ์ร่วมไปกับการแสดง” หลังจากนั้น สองพี่น้องก็ได้ขึ้นปืน ลั่นกระสุนไปบนร็อกนัด “เขายิงไปสะคุ่งไปด้วยปืนโคลต์อัดโน้มติกับปืนกล กึ่งอัดโน้มดี แต่ก็ค่อยๆ เพิ่มความมั่นใจหลังจากผ่านไปหลายนัด” เมคโคโนลล์รำลึก “เขายังคงปืนอยู่ก่อนชั่วโมง ก่อนจะรับประทานมื้อเที่ยง”⁵

เมื่อจังหวะการวันนั้น เสรีไทร์ก้มอาวุธปืนให้แก่กษัตริย์และเจ้าชาย ซึ่งมีปืนพกโคลต์.45 สำหรับอานันท์รวมอยู่ด้วย จากนั้นมา การยิงปืนก็กลายเป็นกิจกรรมโปรดในวัง เป้ายิงถูกวางอยู่ในสวน อานันท์และภูมิพลก็ยังจากระเบียงชั้นสองของพระที่นั่งบรมพิมาน บางวันสองพี่น้องยิงไปหลายร้อยนัด แต่ละคนก็สะสมคลังแสงย่อยๆ ไว้ในห้องนอนของโครงของมัน ภูมิพลมีคาร์ไบน์ ปืนสเต็ม และปืนพกอัดโน้มติสองระบบอกร⁶

⁴ กัลยาณิวัฒนา, ๔๔, 432

⁵ Alexander Macdonald, *Bangkok Editor* (New York: Macmillan, 1949), 52.

⁶ บางกอกโพสต์, 25 มกราคม 2492

ไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่าอันนั้นที่และภูมิพลคิดอย่างไรกับความต้องการของพวกราชา การเดินโตรามาในสภาพแวดล้อมที่เป็นเหตุผลนิยมและเชิดชูความเสมอภาคในสิ่วเซอร์แคนด์ ทำให้พวกราชาประทับใจหรือรังเกิจ การประจบพระเนื้อพวนของพสกนิกร? หรือว่าพวกราชาเริ่มที่จะเชื่อในเทพปกรณัม เชื่อในสายเลือดอันบริสุทธิ์ และบุญญาธิการ? มีหลักฐานบางประการที่แสดงว่าอันนั้นที่ไม่ได้ขอบกว่าที่เขาทำลังกูกลักดันให้เป็น ทั้งมาที่ แบบเทนและเม็คโได้นัลด์ต่างมีความทรงจำถึงเขาว่าเป็นคนที่เข้าข่ายและอ่อนไหวอย่างแทนไม่ปกติ รอแต่ให้แม่ เป็นผู้ตัดสินใจ หาดกลัวการปราภูตัวในที่สาธารณะและเก็บจำความรู้สึก เนื่องจากความต้องการที่ให้แม่มากกว่าในเมืองโลซานน์

แต่กระนั้น ก็คุ้มเหมือนว่าเขารีบที่จะคาดหวังว่าตัวเองอาจจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้ จากการ พิจารณาจากข้าราชการและข้าราชการบริพารระดับสูงสุดค่าห์ลละหายครั้ง เด็กหนุ่มทึ่งสองคนมีความคุ้นเคยกับ ปัญหาและเรื่องราวทางการเมืองต่างๆ พวกราชาอ่านหนังสือพิมพ์ทึ่งของในประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งเต็มไปด้วยเพทุบยาทางการเมืองยุคหลังสังคมรวมและกระทั่งการสถาปัตย์ในเรื่องบทบาทของสถาบันกษัตริย์ กล่าวกันว่า อันนั้นที่ส่อแวดล้อมที่จะก้าวอกอนอกสู่นักการเมืองของราชสำนัก บางคนนักกว่า เขาได้รับแรงบันดาลใจจากงานเขียน ของจอร์จ เบอร์นาร์ด ชอร์ และเอย์กันหลายคนว่ามีความคิดที่จะยกบลังก์ให้กับภูมิพลและลงสมัครรับเลือกตั้ง ด้วยเป้าหมายที่จะเป็นนายกรัฐมนตรี กีกุทิช ปราโมชกล่าวในภายหลังว่าอันนั้นที่ได้เคยชักถามเขาก่อนว่า ก็จะกับการ หาเสียงเลือกตั้ง⁷

อันนั้นที่อยู่เหนือการเมืองอย่างนั้นเป็นการคิดแล้ว การต่อสู้ช่วงชิงอำนาจในช่วงหลังสังคมมนั้นขึ้นก็ขึ้นกับอย่าง คุณเดือดรุนแรง หลังจากบวนการเสรีไทยกับพันธมิตรที่มีอำนาจ ก็แตกแยกกันเป็นฝ่ายสนับสนุนปรีดีและฝ่าย ต่อต้านปรีดี ฝ่ายหลังนี้ได้รับการสนับสนุนจากพวกราชนิยมเจ้า ซึ่งขังคุกハウหนาทางอาคีนจากการปฏิวัติ 2475 อยู่

หลังจากบัญชาการบวนการเสรีไทยในช่วงสังคมภายในช่วงหลังสังคมมนั้นขึ้นก็ขึ้นกับอย่าง คุณเดือดรุนแรง และเขาซึ่งได้รับความสัมพันธ์กับเชื้อพระวงศ์ที่อยู่ในกรุงเทพฯ เป็นอย่างดีในช่วงสังคม ซึ่งรวมถึงสว่าง ด้วย ปรีดีซึ่งได้พันธมิตรคนสำคัญเป็นผู้นำบวนการเสรีไทยที่ลุกค่อนกือ ศุภสวัสดิ์ หรือที่เรียกกันว่า ท่านชี้ ซึ่งเป็นน้องชายของราชนิรันดร์ไพรารามและเป็นอดีตหัวหน้าองครักษ์ของประชาธิปไตย เขายื่อใบปรีดีจากการที่ปรีดี ขอนปล่อยตัวรังสิตและพวกราชนิยมเจ้าคนอื่นๆ ออกจากคุกหลังจากพิบูลหล่นจากอำนาจไปในปี 2487 ปรีดีประกาศ ให้วันเกิดของอันนั้นที่เป็นวันหยุดราชการและมอบสถานะคืนให้กับรังสิต ในตอนปลายสังคม ปรีดีซึ่งได้มอบ ให้กับรังสิตต่างๆ คืนแก่ประชาธิปไตย หลังจากที่พิบูลเคยถูกออกไป

แต่ทั้งปรีดีและศุภสวัสดิ์ต่างก็ไม่ลงรอยกับเสนี ซึ่งเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำราชทัณฑ์ในช่วง สังคมและเป็นผู้นำเสรีไทยในสหราชอาณาจักร ที่ 2 เป็นหนึ่งในพวกราชาเดือน้ำเงินที่ไปเรียน ที่อังกฤษในทศวรรษที่ 1920 (2463) ซึ่งประกอบด้วย กีกุทิชผู้เป็นน้องชาย, เปรมบูรพัตร, บุนพูพงษ์บริพัตร, จุล จักรพงษ์, ปั่น มาลาภุ และนานิ ชุมสาย ทั้งหมดเป็นพวกราชาที่จะต้องมีอนาคตอันรุ่งโรจน์ในราชสำนักและการ บริหารราชการแผ่นดิน หากไม่เกิดเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ขึ้นมาเสียก่อน พวกราชาล้วน เกลียดปรีดี บทบาทในช่วงสังคมของเสนีมีจุดด่างพร้อยในเรื่องการไม่ให้ความร่วมมือระหว่างเสรีไทยกับต่างๆ

⁷ บางกอกโพสต์, 2 พฤษภาคม 2493

ไม่เคยมีคำอธิบายว่าทำไน้เจ้าจึงทำอย่างนั้น แต่ชัดเจนว่าเสนีຍ์เห็นว่าปรีดีและศุภสวัสดิ์เป็นคู่แข่งในการช่วงชิงอำนาจยุคหลังสังคมรัฐ

หลังจากสังคมยุติ คง อภัยวงศ์ก็ถูกออกจากราชตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ปรีดีเปิดทางให้เสนีຍ์ขึ้นเป็นนายกฯ ในวันที่ 17 กันยายน 2488 เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ความขัดแย้งสมัย 2475 ประท้วงมาอีก แต่เสนีຍ์แทนไม่มีฐานสนับสนุนเลย เพราะคนของปรีดีบังคกรองจำกอยู่ทั้งในสภาพและคณะรัฐมนตรี

ดังนั้น ภายในไม่กี่สัปดาห์ เสนีຍ์ขุนศากะและกำหนดการเลือกตั้งเป็นวันที่ 6 มกราคม ดูเผินๆ เป็นเหมือนการให้อานันท์ได้มีโอกาสสุดแล้วการจัดตั้ง “รัฐบาลของนายดิเรก” ที่ได้รับการเลือกตั้งใหม่ตามวิถีทางประชาธิปไตย และแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ และทำการเปิดการประชุมสภา แต่เสนีຍ์หวังจะนำฝ่ายนิยมเจ้ากลับเข้าสู่การเมืองมาเป็นพวคตน ก่อนที่จะขุนศากานั้น เขายังได้เสนอแก่ไขรัฐธรรมนูญในส่วนที่ห้ามเชื้อพระวงศ์เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งต้องอาศัยความเห็นชอบจากนายดิเรก หนังสือพิมพ์รายงานเรื่องนี้ในภายหลังว่า เสนีຍ์ส่งหนังสือไปยังราชเลขานุการ เกลลิชา ปุทุมสาร แต่เนลีชาซึ่งเป็นคนของปรีดีตอบกลับมาในวันที่ 1 พฤษภาคม (หลังยุบสภา) ว่า ผู้สำเร็จราชการปรีดีได้สอบถามความเห็นในหมู่เชื้อพระวงศ์แล้ว และพวกเขายังเห็นพ้องที่จะคงข้อห้ามนั้นต่อไป

การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการวางแผนการต่อสู้ยุคหลังสังคมอย่างเป็นทางการ บรรดาการเมืองหลายพรรคร่วมเป็นพันธมิตรปรีดีที่ไม่ได้ลงเลือกตั้ง ซึ่งแสดงถึงการสนับสนุนอย่างกว้างขวางและเครือข่ายที่เข้มแข็งทั้งในรัฐบาลและวงชูรุกิจ คง อภัยวงศ์ก่อตั้งพรรคประชาธิปัตย์ขึ้นมาเพื่อสู้กับฝ่ายปรีดี โดยได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภานิติบัญญัติไทยบางส่วน และฝ่ายนิยมเจ้าที่ต่อต้านปรีดี เสนีຍ์และคีกุทิชีตั้งพรรคก้าวหน้า ซึ่งรวมพวคที่เคยถูกพินнулจับขังในปี 2476 และ 2482 และผูกใจเจ็บ พวนนี Lövawadee เสรีไทย(ยกเว้นเสนีຍ์)ก็คือคณะราษฎรและต้องการเออบริคก์กับผู้ก่อการทั้งหมดเข้าคูกิให้ได้ ศุภสวัสดิ์เขียนไว้ในปี 2490 ว่า “พวคที่สุด โถงชั่งคงหัวที่จะกอบกู้รัฐบูรณาญาสิทธิราชย์ เพื่อฟื้นฟูอภิสิทธิ์ของตนกลับคืนมา”⁸

ผลการเลือกตั้ง ฝ่ายของปรีดีได้เสียงข้างมากในสภา และประชาธิปัตย์ของคงก็มาเป็นที่สอง บรรดาของพื้นบ้านชาวนาที่ไม่กี่ที่นั่ง ปรีดีปฏิเสธการเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรี ด้วยตำแหน่งรัฐบูรุษของเขาระดับต่ำโดยนายดิเรกได้ให้อานันท์ในการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีและราชสำนัก อยู่ในสถานะพิเศษ ไม่เป็นทางการ เหมือนตำแหน่งทางการเมืองธรรมดា แต่เมื่อปรีดีเสนอชื่อตนของฝ่ายตน สภาก็หันไปหาคง ปลายเดือน มกราคม อาณันท์ก็ลงนามแต่งตั้งคงเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นชัยชนะครั้งสำคัญของฝ่ายเจ้า

คงแต่งตั้งพวคนิยมเจ้าหลากหลายคนในตำแหน่งสำคัญ เพื่อคำชันตันเอง ซึ่งเท่ากับเป็นการตอบหน้าปรีดี การแต่งตั้งที่หัวหอยมากที่สุดคือ การแต่งตั้งศรีวิสารวาจा ข้าราชสำนักเก่าแก่เป็นรัฐมนตรีคลัง ในปี 2476 ศรีวิสารวาจางานรัฐบาลในปี 2476 โน่นปรกติคือผู้ที่ทำให้ปรีดีต้องถูกเนรเทศออกจากประเทศด้วยข้อหาคอมมิวนิสต์ ทั้งสองเป็นปรปักษ์กันอย่างรุนแรง และตอนนี้ศรีวิสารวาจาก็กลับมาเป็นหัวหอกของฝ่ายนิยมเจ้าในรัฐบาล

การกิจสำคัญคือการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ คณะยกร่างแบ่งเป็นสองฝ่ายอย่างเท่าเทียมกันระหว่างคนของปรีดีและฝ่ายนิยมเจ้าที่แต่งตั้งโดยคง นั้นคือ เสนีຍ์กับคีกุทิชี ศรีวิสารวาจា (ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ร่างรัฐธรรมนูญปี 2474 ที่เป็นหมันไปของรัชกาลที่ 7) วรรณไวยากรที่ไม่สุดโถง และพระยาบานราชเสวี สมาชิกสภานิติบัญญัติในสมัยรัชกาลที่ 7 ปรีดีเป็นประธานคณะยกร่าง พวคเข้าทั้งหมดไม่มีความขัดแย้งกันในเรื่องระบบการเมืองพื้นฐานคือ ระบบบกพร่องที่พยายามให้รัฐธรรมนูญ (constitutional monarchy) พวคเข้าศึกษา

รัฐธรรมนูญของประเทศไทยต่างๆ ที่มีกฎหมาย เช่น อังกฤษและญี่ปุ่น ว่าสถาบันกฎหมายจะมีอำนาจมากน้อยเพียงใด งานนี้ที่และคนในวงได้รับการสอนถูกความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

ผลที่ออกมากลับແບບໄມ້ມີອະໄຣເປີ່ຍນແປລງ ຮັບຮຽນນຸ້ມູ 2489 ເຖິງຕັ້ນເໜືອນຈົບ 2475 ໂດຍໄມ້
ຜົດເພື່ນ ໂດຍກ່າວລົງກົມທີ່ໃນສູນະປະມຸຂອງປະເທດທີ່ສັກຄົດສຶກທີ່ແລະລ່ວງລະເມີດມີໄດ້ ໃຊ້ອຳນາຈອຫຼືປໍໄທທີ່ມາ
ຈາກປົງໝາຍ ກົມທີ່ໃຊ້ອຳນາຈຜ່ານທາງວັດທະນາ ວັດທະນາແລະສາດ ນອກຈາກນີ້ ອຳນາຈກົມທີ່ບໍ່ຢັ້ງຄ່ອນຫັ້ງຈຳກັດດອງໆ
ເຊັ່ນເຄີມ ຊ້ອເຮົາກັບອຳນາຈຂອງປະເທດໃນປີ 2477 ກ່ອນສະລະຮາຍໆໆາ ນັ້ນໄດ້ຮັບການພິຈາລາດແລະສ່ວນ
ໃໝ່ຢູ່ຄູນເປົ້າເສດ ໂດຍຄະຍາກວ່າງ ກົມທີ່ບໍ່ຢັ້ງຄ່ອນໄມ້ອຳນາຈຍັນບັງ ໂດຍເດືອດາດ ຄືອກຮັບຍັນບັງໃດໆ ໂອງກົມທີ່ຈະມີອັນ
ຕົກໄປດ້າຍເສີ່ງຫັ້ງມາກໃນສາດ

ทางวังยังคงต้องพึ่งพาธุบalaอยู่ในเรื่องการเงินและข้าราชการพิพาร และข้อเสนอของทางวังที่จะมีคณาที่ปรึกษาด้านการสำหรับกษัตริย์ โดยเป็นอิสระจากธุบala ก็ได้รับการปฏิเสธ คณะยกร่างรู้สึกว่ามันคล้ายกับอภิรัฐมนตรีสภาพที่ทรงอำนวยในยุคก่อน 2475 มาเกินไป และอาจจะใช้ประโยชน์จากกษัตริย์และแบ่งขันกันรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งได้ ดังนั้นอาنانท์จึงไม่มีคณาที่ปรึกษาอย่างเป็นทางการ

การพัฒนาสีที่ที่ใหญ่ที่สุดของฝ่ายนิยมเจ้าคือ โครงสร้างระบบธุรกิจส่วนตัว สถาปัตย์แทนรายภูมิครัวเรือน สถาปัตย์เปลี่ยนจากแต่ตั้งส่วนหนึ่ง เลือกตั้งส่วนหนึ่ง มาเป็นเลือกตั้งทั้งหมดโดยประชาชน สถาปัตย์ส่องคุกสร้างขึ้นมาเรียกว่า พฤติสถาปัตย์ที่มีอำนาจจำกัดในทางนิติบัญญัติและการบริหาร แต่แทนที่จะให้กับผู้ที่เป็นคนแต่งตั้ง หรือผู้ที่มีอิทธิพล สถาปัตย์บุนนาคของอังกฤษ สมาชิกพุทธิสถาปัตย์จะมาจากการเลือกตั้งของสถาปัตย์โดยมีวาระหกปี ทางวังจะไม่มีส่วนร่วมใดๆ เรื่องนี้เข้าทางปรีดี เนื่องจากคนของเขากลุ่มสถาปัตย์ที่จะอยู่ในการควบคุมของเขามาด้วย เท่ากันว่าจะก่อให้เกิดความไม่สงบในช่วงเวลาหลายปีข้างหน้า

การเปลี่ยนแปลงบางอย่างก็เข้าทางทางวัง อันหนึ่งเป็นข้อเรียกร้องแต่เดิมของประชาธิปัตย์ คือ การห้ามข้าราชการและพ่อแม่ประจำการควบตำแหน่ง สมماชิกสภาพหรือรัฐมนตรี ประชาธิปัตยาധามให้มีบทบัญญัตินี้ในปี 2476 เพื่อบนthonคณธรรมภูมิ มากกว่านี้ ปริศนากล่าวว่า การสนับสนุนอาจเป็นเพาะด้วยการสกัดผู้สนับสนุนพิบูล จำนวนมากในระบบราชการ ในขณะเดียวกัน การห้ามเชื้อพระวงศ์รุ่นใหม่ให้หลังเลือกตั้งก็ถูกยกเลิกไป ข้อนี้ เป็นสิ่งที่เส้นยิ่งค่ายพยาধามผลักดันแต่ไร้ผลในเดือนตุลาคมก่อนหน้านี้นั้น ตอนนี้เฉพาะครอบครัวกษัตริย์และผู้สำเร็จราชการฯ เท่านั้น (รวมทั้งคน) ที่เล่นการเมืองไม่ได้

แต่นั่นก็ใช่ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายเจ้าเสียโดยสิ้นเชิง การยอมให้เขือพระราชศักดิ์ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็อาจจะสร้างความเสื่อมเสียแก่เกียรติยศของเจ้าได้ อาจพราเลือนความแตกต่างระหว่างจักษุที่บูรสุทธิ์สูงส่งกับนักการเมืองที่เปลี่ยนเหล่านี้แก่ประโยชน์ อาจลบเดินแย่ระหว่างความล่วงละเมิดมิได้กับความเท่าเทียมตามระบบประชาธิปไตย กร่อนเข้าความชอบธรรมของอภิสิทธิ์ฯ โล่กำบังของความล่วงละเมิดมิได้กีจ มีอันต้องสั่นคลอนเพียงแค่เชือพระราชศักดิ์ในสภานเลือกข้าง ถ้าหากการประพฤติมิชอบขณะดำรงตำแหน่ง ราชวงศ์ก็จะตกเป็นเป้าของการวิพากษ์วิจารณ์

แต่ด้วยมีสองพี่น้องปราโมชร่วมอยู่ในคณะยกร่างด้วย ข้อกังวลดังกล่าวจึงถูกยกไป อันที่จริง
รัฐธรรมนูญ 2489 นี้มีความโดยเด่นมากที่สุดอยู่ที่การได้รับความเห็นชอบจากทุกฝ่าย ราชสำนักที่ไม่ค่อย
ตระหนักถึงผลของแต่ละมาตรานิรัฐธรรมนูญฉบับนี้ อ้าแขนรับอย่างง่ายดาย ในที่สุด 安然ที่กล่าวมาใหม่ผล
บังคับใช้ในวันที่ 9 พฤษภาคม 2489

ความดูเดือดที่ดำเนินไปในสภาวะห่วงนั้นเป็นการชิงกลางทางการเมืองที่จะตามมา ทันทีที่ปิดสถาโนเดือน มกราคม การขับเคี่ยวก็เป็นไปอย่างถึงพริกถึงขิงจนขับเคลื่อนอะไรไม่ได้ คนของปรีดิตรัฐสอบรัฐบาลอยู่ตลอดเวลา กลุ่มของเสนีย์กี้พยายามใส่ร้ายป้ายสีปรีดิ คราวหนึ่ง เสนีย์ก์ล่าหวานปรีดิอย่างเปิดเผยว่าบักยกเงิน 500,000 เหรียญสหรัฐฯ ที่เสนีย์อ้างว่าได้ส่งมาให้ปรีดิสำหรับปฏิบัติการเสรีไทยในช่วงสงคราม จากการสืบสวน ปรากฏว่า ปรีดิไม่เคยได้รับเงินมากไปกว่า 49,000 เหรียญสหรัฐฯ และมีหลักฐานยืนยันทั้งหมด เสนีย์ก์ได้แต่กล่าวขอโทษสำหรับความทรงจำที่ผิดพลาด⁹

คง寥อกในเดือนมีนาคมหลังจากพ่ายแพ้ในร่างกฎหมายบันทึกที่ไม่สำคัญมาก ปรีดิจึงต้องยอมรับ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และฝ่ายนิยมเจ้ากี้ยิ่ง โภมตีเข้าอย่างคุ้เดื่อมา ก่อนที่จะเป็นผู้นิยม สาธารณรัฐ เป็นคอมมิวนิสต์ และน้อนลด ในเดือนเมษายน เมื่อรัฐบาลตัดสินใจยกข้อกล่าวหาอาชญากรรมลง ต่อพิบูลที่ได้ร่วมมือกับญี่ปุ่นในช่วงสงคราม ฝ่ายนิยมเจ้ากี้เดือดดาล เพราะพวกเขายังต้องการให้พิบูลได้รับโภย ประหารชีวิต

แม้ว่าฝ่ายนิยมเจ้าจะทำอะไรไม่ได้มากในสถา พากเขาเก็บป่อนทำลายอิทธิพลของปรีดิในราชสำนัก ซึ่งไม่焉นัก ปรีดิที่เคยเป็นผู้สำเร็จราชการฯ ได้รับใช้ราชวงศ์อย่างใส่ใจและสร้างสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอาณันท์ และภูมิพล คนของเขางานมากทำงานในวัง เป็นต้นว่า ราชเลขานธิการเฉลียว และราชองครักษ์คนสำคัญ ร.ท. วชรชัย ชัยสิทธิ์ เรช รังสิตที่มีบทบาทสูงในราชสำนัก ด้วยความช่วยเหลือจากเสนีย์และกีกุทช์กี้พยายามลด อิทธิพลของปรีดิ ส่วนหนึ่งด้วยการหยาดให้ครอบครัวพิบูลหันมาต่อต้านปรีดิ ดูเหมือนว่าจะได้ผล หลายเดือน ผ่านไป ความสัมพันธ์ระหว่างปรีดิและสังฆาลัย “ข่ายเหลือทน” ตามคำของนักการทูตรายหนึ่ง¹⁰

รังสิตชักจูงอาณันท์และแม่ให้เปลี่ยนตัวเฉลียวและวชรชัยในเดือนพฤษภาคม 2489 รังสิตอาจมีเหตุผล หนักแน่นที่จะปลดเฉลียวอย่างน้อยหนึ่งคน กล่าวก็อ ในปลายปี 2487 เฉลียวได้รุกเข้าไปในธุรกิจของธนาคาร ไทยพาณิชย์ที่ราชสำนักเป็นเจ้าของ ซึ่งเขามีอำนาจกำกับดูแลอยู่บ้างในช่วงสงคราม เพื่อที่จะเริ่มธนาคารกรุงเทพฯ กับพันธมิตรคนอื่นๆ ของปรีดิ ครั้งสุดท้าย ธนาคารกรุงเทพฯ ที่มีเฉลียวเป็นกรรมการคนหนึ่ง ก็มีอิทธิพล มาก ขณะที่ธนาคาร ไทยพาณิชย์อ่อนแอลง ธนาคารกรุงเทพฯ ที่ดำเนินธุรกิจมากับรัฐบาล ดูจะเป็นฐาน ให้กับกลุ่มปรีดิ¹¹

การช่วงชิงอำนาจดังที่กล่าวมานี้ไม่ได้มีผลต่อการปฏิบัติการกิจหารือแผนการของครอบครัวมหิดลในการเดินทางกลับสู่โลกานน์เลย สังฆาลัยยืนกรานหนักแน่นที่จะให้เด็กชายทั้งสองได้จบการศึกษามหาวิทยาลัยที่นั่นก่อนที่จะกลับมาปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง

⁹ อ้างแล้ว, 69

¹⁰ ศุภชัย พิวรรษ, *Powers That Be: Pridi Banomyong Through the Rise and Fall of Thai Democracy* (กรุงเทพฯ: เรือนแก้ว, 2542), 18-19.

¹¹ ธนาคาร ไทยพาณิชย์ก่อตั้งโดยรัชกาลที่ 6 เป็นธนาคารของราชสำนัก เมื่อพิบูลเข้าสู่อำนาจในทศวรรษที่ 1930 (2473) คนของประชาธิ ปกรูกันน์ให้ออกจากธนาคาร และรวมรวมพ่อที่เคยเป็นข้าราชการสำนักในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้บริหาร (รวมรวมพ่อเป็นถูกเชยของ พระยาภิราช ที่ก่อภาระภูตแต่งตั้งให้เป็นหนึ่งในคณะผู้สำเร็จราชการฯ ของอาณันท์ในปี 2478) หลังจากที่รังสิตและเชื้อพระวงศ์คนอื่นๆ ได้รับการปลดอิสระในปี 2487 รวมรวมพ่อออกจากธนาคาร ไทยพาณิชย์ เข้าร่วมกับเฉลียวในการก่อตั้งธนาคารกรุงเทพฯ ธนาคาร ไทย พาณิชย์ถูกสกัดกั้นไม่ปอยู่ในมือฝ่ายเจ้า โดยทรัพย์สินและฐานลูกค้าหลักอยู่ในปี 2489 พลพรรครองบังคับและเสวี ไทยลายคนที่เข้ามาร่วม กับธนาคารกรุงเทพฯ ด้วย เช่น หลวงบรรพกร ไกวิทช์ (ผู้จัดการพาณ), สวัสดิ์ สุทธิชาดา, จิตเสน บัญชา, ฟื้น สุภาษี, และนักธุรกิจเชื้อ สาขี ชิน โสกนพานิชย์ หลังจากปรีดิหลบหนีไป และเฉลียวถูกจับกุม ธนาคารกรุงเทพฯ ที่ชานเช ชินเข้ามายังไปถือห้องอธิบดีกรม ตำรวจน เผ่า ศรีบานันท์ และควบคุมกิจการ จนกลายเป็นธนาคารที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สิบห้าวันหลังจากอันนั้นที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ สมาชิกสภานำการเลือกตั้งพุทธิสภา ซึ่งคาดได้ว่าจะมีแต่คนของปรีดี วันที่ 1 มิถุนายน อันนั้นที่ปีกสภาพโคลนนิ่มภูมิพลอยู่เคียงข้าง ปรีดีถูกออกจากการดำเนินการแต่งตั้งรัฐบาล ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และแต่งตั้งนายกฯ แล้ว อันนั้นที่ก็กลับล่วงเวลาเชอร์แลนด์ได้ และวันกลับกำหนดไว้เป็นวันที่ 13 มิถุนายน

คืนวันที่ 7 มิถุนายน อันนั้นที่พบกับปรีดีเพื่อพูดคุยถึงการแต่งตั้งคณะผู้สำเร็จฯ ระหว่างที่เขาจะไม่อยู่ด้วยคำแนะนำจากแม่ อันนั้นที่เสนอชื่อรังสิตและธานี ปรีดียกให้เป็นคนที่สามารถเข้ากันได้ สำคัญใช้ความคุ้มได้ที่แรกเข้าเสนอดีตรัชนีรำไพพรรณี ที่ได้รับการสนับสนุนจากเชื้อพระวงศ์บางส่วน รวมถึงศุภสารสัสดีด้วย¹² ส่วนผู้สำเร็จฯ คนอื่นๆ นั้น หลักฐานหลายชิ้นบอกว่า ปรีดีเสนอธานี, ลงกฎเจ้าห้าอ่อน, นานราชเสวี สมาชิกคณะร่างรัฐธรรมนูญ, และเดือน บุนนาค (เจ้าพระยาพิชัยณุต) อดีตเสนอเป็นคณะกรรมการรัชกาลที่ 7 แต่ก็เป็นพันธมิตรของปรีดีมาเนื่องนาน

อย่างไรก็ตาม อันนั้นที่และปรีดีเห็นไม่ลงรอยกัน ในประเด็นสำคัญที่สุดคือ รังสิต ส่วนจะเป็นการตัดสินใจที่รุนแรง หรือว่าขยับมองตกลงกัน ได้นั้นยังคงเป็นคำถาม หลาຍปีให้หลัง เรื่องราวของฝ่ายราชสำนักอย่างเป็นทางการระบุว่า ปรีดีปฏิเสธความประسังค์ของอันนั้นที่อย่างไร ความเคารพและจากไปด้วยโทสะ ลิงที่เกิดขึ้นสองวันถัดมาทำให้เรื่องนี้เป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการเมืองของประเทศไทยในช่วงทศวรรษถัดมา

อันนั้นที่จะไม่มีวันมีโอกาสที่จะทำการแต่งตั้ง วันที่ 9 มิถุนายน เวลาเก้าโมงเช้าเศษ อันเป็นเวลาที่อันนั้นที่และภูมิพลปกติเตรียมรับประทานอาหารเช้า กระแสุนัคหนึ่งก็ได้ลิ้นทำลายความสงบในพระบรมหาราชวัง มหาดเล็ก ภูมิพลและสังวาลย์เบร์ติง ไปยังห้องของอันนั้นที่ แล้วก็พบร่างของอันนั้นท่อนหางอยู่บนเตียง ชุดนอนผ้าไหมแบบจีนสีน้ำเงินของขาดพิรบอว์ยกายให้ผ้าคลุมเตียง ศรี咩วางอยู่บนหมอนราวดำลังหลับ เขาเสียชีวิตแล้วจากกระสุนนัดเดียวตรงหน้าอก ยังในระยะเพาน ปืนโคลท์ .45 ของกองทัพสหัสชาติ วางอยู่บนเตียงข้างกายเขา ห่างจากมือของเขามากที่นิ่ว

ขณะที่ราชสำนักตกอยู่ในภาวะตื่นตระหนก ชีวิตกีบังเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลสำหรับภูมิพลในทันใด ภายในไม่กี่ชั่วโมง เจ้าชายผู้ปราดเปรื่อง มักจะยิ่มเย้มและเล่นหัวอยู่เป็นนิตย์ ที่สนใจในรูปแบบและคนตระเวนของเมริกันมากกว่าลีว์ดี้ในเมืองไทย ก็ได้กล่าวมาเป็นกษัตริย์ในประเทศไทยที่เขาได้ใช้เวลาอยู่เพียงไม่ถึง 5 ปีต่อจากอายุ 18 ปีของเข้า แทนไม่มีใครได้เห็นเขาเข้มในที่สาธารณะอีกเลยนับจากนั้น

ไม่ว่าจะอย่างไร ภูมิพลแทนไม่มีทางเลือกอื่น การสืบสายจากรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 และมหสิสร่วงจนถึงมหิดล จะต้องดำเนินต่อไป รังสิต สังวาลย์และเชื้อพระวงศ์ระดับสูงคนอื่นๆ ล้วนต้องการให้ภูมิพลยอมรับหลังจากมีการประชุมสภาในวาระนัดเดิน ที่มีการจัดพิธีราชาภิเษกอย่างเร่งรีบพร้อมด้วยพระมหาમี รังสิต มอบมงกุฎแก่ภูมิพล หลาຍปีผ่านไป ภูมิพลกล่าวอย่างร้าวเรียบว่า “มันเป็นหนทางเดียวที่เราจะได้รับการประคองพิชัยอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ผู้คนขอให้เราครองราชย์ต่อ และมันเป็นสัญญาภาพที่จำต้องได้รับการเติมเต็ม”¹³

¹² ศุภสารสัสดี, *Noeng Sotwarot Subhasvasti*, 497, 501.

¹³ Elliot Kulick and Dick Wilson, Thailand's Turn (London: Macmillan, 1992), xviii.

ไกร่น่าอ่านนั้น? จนถึงปัจจุบัน ทั้งที่มันส่งผลน่าสลดต่อชีวิตของผู้คนจำนวนมาก คำตอบขังคงเป็นปริศนา ภูมิพลก็อยากรู้อยู่ไวย่างนั้น มากกว่าใครๆ ทั้งหมด ความตายของอ่านนั้นที่ได้บีบอห์แขกทางการเมืองและชาวให้หัวนนี้ถึงการฆ่าช้างเผ่าฯ ฝ่ายพระยาอาจเมืองในบุคคลอยุธยา และขณะที่มันส่งผลให้ราชสำนักมาอยู่ในใจกลางทางการเมือง สถาบันกษัตริย์ก็กลับโดดเด่นขึ้นมา และท้ายที่สุด ก็พื้นอำนาจกลับคืนมาอย่างมาก

คำอธิบายที่เป็นไปได้สองประการในเวลานั้นทั้งง่ายและเข้าใจได้ อ่านนั้นทึ่งตัวเอง ทั้งโดยอุบัติเหตุ ขณะเด่นเป็นหรือโดยตั้งใจ หรือภูมิพลฆ่าอ่านนั้นห่ออย่างไม่ได้ตั้งใจ ขณะเด่นกัน ทั้งสองประการล้วนมีความเป็นไปได้ เพราะอ่านนั้นแหลกภูมิพลเก็บปืนบรรจุกระสุนไว้กอด้มือบนเตียง

ทฤษฎีที่สามคือ อ่านนั้นถูกกลบสังหารเพื่อหวังผลทางการเมือง เมื่อถูกความตึงเครียดในการช่วงชิงอำนาจระหว่างกลุ่มและบุคคลต่างๆ เรื่องนี้ก็เป็นไปได้ แต่ยากที่จะจินตนาการ เนื่องจากอ่านนั้นยังคงไร้เดียงสา และไร้พลังในการเมืองไทย มีสมมติฐานสองอย่างคือ หนึ่ง บริดิบงการฆ่า และสอง ฝ่ายอื่นเช่นกลุ่มของพินุล หรืออาจเป็นฝ่ายนิยมเจ้ารุ่นเด็กลงมา สังหารอ่านนั้นเพื่อที่จะลึกหน้าและใส่ร้ายปรีดี ผลสะเทือนทางการเมืองอันจะเกิดจากการฆ่ากษัตริย์นั้นสุดจะคาดคำานวนได้ ดังนั้นทฤษฎีนี้หากที่จะเป็นไปได้ แต่ก็ใช่ว่าจะเป็นไปไม่ได้ เพียงแต่ไม่เห็นประโยชน์ชัดเจนอันใด

ทฤษฎีที่สี่ถูกนำเสนอใน กษัตริย์นักปฏิวัติ (*The Revolutionary King*) ชีวประวัติของภูมิพลที่ตีพิมพ์ในปี 2542 ก็อ่าว ผู้บัญชาการทหารของญี่ปุ่นในช่วงสงคราม สึจิ มาชานوبุ (Tsuji Masanobu) ผ่าอ่านนั้นเพื่อที่จะคงอิทธิพลของญี่ปุ่นในเมืองไทยให้ผ่านทางพินุล ทฤษฎีนี้คงจะถูกตีตกไปโดยง่าย เว้นแต่ว่า ผู้เขียน วิลเดอิม สดีเวนสัน ได้มีโอกาสสัมภาษณ์ภูมิพลเป็นการส่วนตัวอย่างที่ไม่เคยมีใครมีโอกาสก่อน ถึงกระนั้น ผู้เชี่ยวชาญเรื่องราวของสึจิมาชานะกับภูมิพลนี้ โดยแจ้งว่าเขาไม่ได้อยู่ในเมืองไทยเสียด้วยซ้ำ ในเวลา นั้น¹⁴

คำแคลงครั้งแรกของรัฐบาลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายนสรุปว่า อ่านนั้นทึ่งตัวเองโดยไม่ได้ตั้งใจขณะถือปืนอยู่ ปรีดีเป็นคนเปย์นคำแคลงนี้โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐสิติ สังวัลย์ เชื้อพระราชวงศ์ระดับสูงคนอื่นๆ และเจ้าหน้าที่รัฐบาล ซึ่งคำแคลงพยาบານรักษาเกียรติภูมิและความสูงส่งของกษัตริย์ไว้ด้วยการอธิบายว่า อุบัติเหตุร้ายแรงนี้เกิดขึ้นเนื่องจากอ่านนั้นกำลังมีปัญหาเกี่ยวกับลำไส้และสูญเสียเรี่ยวแรง ไปตลอดสัปดาห์ก่อนหน้า เป็นความจริงล้วนหนึ่ง อาการป่วยนี้ได้ทำให้อ่านนั้นต้องดการไปปรากฏตัวสองงาน ซึ่งเขามอบหมายให้ภูมิพลไปแทน

ทว่าแทนไม่มีใครเชื่อ มีชาวลือเกี่ยวกับปัญหาในครอบครัว ที่นำไปสู่การฆ่าตัวตาย เรื่องราวนี้นั่งบอกว่าอ่านนั้นได้มีปากเสียงกับสังวาลย์เกี่ยวกับ “เรื่องไม่สู้ดีบางอย่างเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อและเดนานุการส่วนตัวของเขาก”¹⁵ อีกเรื่องหนึ่งก็คือว่าเขาเครียดจากการถูกบังคับให้เป็นกษัตริย์ และความสัมพันธ์ที่ถูกขัดขวางกับหลุจิชาสวิสที่มีハウวิทยาลัย

แต่ทั่วโลกที่แรงที่สุดคือ อ่านนั้นถูกมาตรฐาน โดยบริดิบงของปรีดี ปรีดิภูมิเป็นให้ออกจากรัฐบาลในระยะเวลาไม่นาน และหนึ่งปีให้หลัง ตัวเขา, เนลิยและวัชรชัยถูกรัฐบาลนิยมเจ้าชุดใหม่ระบุว่าเป็นผู้บงการปรีดีและวัชรชัยหลบหนีไปต่างประเทศ และฝ่ายนิยมเจ้าชีกดำเนินการ ให้ส่วนคดีนี้ไปจนถึงปี 2497 ซึ่งในที่สุดศาลตัดสินประหารชีวิตเหลือกับนมาดาเล็กอีกสองคน ทั้งสามถูกประหารในปี 2498

¹⁴ William Stevenson, *The Revolutionary King* (London: Constable, 1999). การที่หนังสือถูกปฏิเสธจากราชสำนักภาษาหลังการตีพิมพ์บ่งบอกว่า ภูมิพลคงจะปฏิเสธทฤษฎีนี้ รวมถึงเรื่องอื่นๆ ด้วย

¹⁵ Macdonald, *Bangkok Editor*, 50.

มีหลักฐานพิสูจน์ได้ชัดเจนว่าพวกเขามิได้เป็นคนฆ่าอาณัติ อีกประนันน์ หลักฐานที่ใช้ในคดีก็อ่อนมาก เพทุนาทางการเมืองเบื้องหลังการดำเนินคดีปราบภัยชั้ดเจน ทำให้การตัดสินของศาลไม่กังขาเป็นอย่างยิ่ง หากเป็น ศาลตะวันตกสมัยใหม่ จำเลยทั้งสามคงไม่ถูกพิพากษาว่ากระทำการผิด หรืออาจไม่ถูกดำเนินคดีเสียด้วยซ้ำ ในทางตรงกันข้าม มีหลักฐานจำนวนมากบ่งชี้ว่าบรรดาเชื้อพระวงศ์และสองพี่น้องปราโมชได้สร้างเรื่องใส่ร้าย ปรีดีว่าเป็นผู้วางแผนฆ่าอาณัติและยังคงตอกย้ำเรื่องเด่นนี้ต่อมาอีกหลายคราว

บรรดาทูตและชาติต่างชาติส่วนใหญ่สรุปว่า อาณัติยังตัวเองหรือไม่ก็ภูมิพลยังโดยอุบัติเหตุ งานเขียน อิสระที่มีชื่อเดิมมากที่สุดในเรื่องนี้คือ กงจักรปีศาจ (*The Devil's Discus*) โดย雷恩 ครูเกอร์ (Rayne Kruger) ที่ตีพิมพ์ในปี 2507 ซึ่งเปิดเผยข้อผิดพลาดต่างๆ อย่างเป็นระบบของการพิจารณาคดีและสรุปว่า อาณัติที่โศกเศร้าเรื่องความรักที่มีต่อเพื่อนักศึกษาชาวสวีเดน แต่ตัวตาย ศุภสวัสดิ์ที่สนับสนุนให้ครูเกอร์เขียน หนังสือเล่มนี้ เชื่อว่าอาณัติที่อ่อนแอกจากการป่วยยังตัวเองโดยไม่ได้ตั้งใจ¹⁶ ในทศวรรษที่ 1990 (2533) ราช สำนักของคุณจอมรับความผิดพลาดในข้อกล่าวหาปรีดี ด้วยการบันทึกเรื่องนี้ในเอกสารทางการเพียงว่าเป็น ปรีดี ราวกับว่าเป็นเรื่องหนึ่งหรือธรรมชาติ

ทฤษฎีที่ว่าภูมิพลฆ่าพี่ชายตัวเองนั้นไม่เคยได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง หากจะมีการสอบสวนใน ประเด็นนี้ ก็จะเป็นการระบายเกือดความสูงส่งที่ไม่มีวันทำอะไรผิดพลาดของนายตรี ทำให้สถาบันนายตรีต้อง เสื่อมเสีย หรืออาจล้มครืนไป ท่าทีของครอบครัวหิดลภัยหลังเหตุการณ์ไม่บ่งชี้สิ่งใด ถ้าครอบครัวหิดลรู้ว่า เป็นการฆ่าตัวตายหรือการฆ่าพี่ชาย เราคงคาดหวังให้พวกเขามาได้เข้าไปแทรกแซงการพิจารณาคดีหรือการพิพากษา ทึ่งภูมิพลและแม่ต่างให้การและอยู่ในวิสัยที่จะช่วยแก้ตัวให้กับจำเลยได้โดยไม่จำเป็นต้องขอคำอุบัติเหตุ แต่เช่นกัน ภูมิพลก็สามารถที่จะอภัยไทยให้แก่นักโทษประหารทั้งสามได้ หากเขารู้ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์¹⁷ ในอีกแห่งหนึ่ง อาจ เป็นได้ที่ทึ่งแม่และลูกไม่แน่ใจ ถ้าหากไม่กล้อตามคำอธิบายว่าเป็นการฆ่าตัวตาย ก็คงต้องเชื่อเรื่องการ ฆาตกรรม¹⁸ นานีหนึ่งในผู้ที่มีอิทธิพลต่อครอบครัวนี้มากที่สุดในช่วงหลังสงคราม ได้ให้การในคดีนี้ว่า เขายังสัญ ว่าเป็นการฆาตกรรม

กระทั้งต่อให้รู้ความจริง การที่นายตรีจะเข้าไปแทรกแซงในคดีที่เป็นการเมืองมากอย่างนี้ ก็คงจะลำบาก ในช่วงต้นทศวรรษ 1950 (2493) ภูมิพลยังคงอ่อนแอกจากการเมือง ในเวลาที่ทึ่งฝ่ายนิยมเจ้าและฝ่ายของพินุลตั้ง หน้าตั้งค่าห้าหันปรีดี ถึงอย่างนั้น คงพูดไม่ได้เต็มปากเต็มคำว่าภูมิพลไม่ได้พยายามแทรกแซง ในทางกลับกัน ความนิ่งเฉยของครอบครัวหิดลสามารถเก็บไว้เป็นความลับ การเข้าไปแทรกแซงช่วยผู้บริสุทธิ์ก็จะทำให้คดีบังคับ ค้างคาน และก่อให้เกิดคำถาม ใครฆ่าอาณัติ กันแน่? ในกรณีที่จะป้องกันไม่ให้ความสนใจหันหน้าไปสู่ตัวภูมิพล ถังวาลย์และอาณัติเอง จำจะต้องมีการบุคคลเอาผู้ต้องสงสัยรายอื่นขึ้นมา ซึ่งไม่มี การสืบสวนครั้งใหม่คงสร้าง ความลำบากไม่น้อยกว่ารำสันกับรัฐบาล

¹⁶ ดู “A Memorandum on a Certain Aspect of Siamese Politics,” จดหมายถึงภูมิพล วันที่ 20 มิถุนายน 2490 ในศุภ สวัสดิ์, *Noeng Sotwarot Subhasvasti*

¹⁷ สตีเวนสันบอกว่าภูมิพลได้มีความตั้งใจที่จะอภัยไทย แต่ต้องดีกรีมต่อรองเจ้า ศรีyananที่จัดการประหารชีวิตอย่างเงียบเชียบและเร่งรีบ หลังมีคำตัดสิน แต่ว่าคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินให้ต้องหัวหน้ากับการประหารนั้นห่างกันถึงสี่เดือน และใช้วาลีลงคำว่าเจ้าเป็นบันไดทึ่งสามถูกดำเนินคดี

¹⁸ นิตยสารໄกที่อ้างคำพูดของภูมิพลภายหลังอาณัติเสียชีวิตว่า เขายังนั่นใจว่าพี่ชายถูกกลอบสังหาร “ราชจักรกับชาติ” *Life*, July 15, 1946 แต่ถ้าหากอย่างนั้นจริง (ไม่มีรายงานจากแหล่งอื่น และแหล่งอ้างอิงของนิตยสารที่ไม่เป็นที่เปิดเผย) เขายังไม่เคยแสดงท่าที แบบนี้อีกเลย

ไม่ว่าจะไปทางไหน ก็ยังคงมีหลักฐานไม่เพียงพอที่จะมั่นใจได้ว่าจะได้ข้อดี การที่ภูมิพลไม่ยอม
ประกาศอยู่ในที่สาธารณะอีกเลยนับแต่การเสียชีวิตของอาنانท์บงกชะ :inline[1] ไม่ยังที่มี
บางคนเชื่อกัน? ไม่รออีก เพราะกระทั้งท่าทีเคร่งขรึมหน้าตาของเขาก็แสดงความคลุมเครืออย่างงงใจ ไม่มี
เหตุผลอะไรสำหรับภูมิพลที่จะไม่นำความจริง (ถ้าเขารู้) ติดตัวไปด้วยจวนจนวาระสุดท้าย

05 จักรีหวานคืน 2489 - 2492

กล่าวอ้างถึงที่สุดแล้ว การเสียชีวิตของアナันท์จะมีความจริงเป็นอย่างไรไม่ใช่สิ่งที่มีความสำคัญในเวลานั้น การขาดคำอธิบายที่ชวนคล้อขตามต่างหากที่เป็นดัวขับเคลื่อนการเมืองตลอดช่วงทศปีต่อมา บรรดาเชื้อพระวงศ์และพระครุฑ์เมืองของคงแฉะเสนีย์ที่ควบรวมกันเป็นประชาธิปัตย์ ต่างพากันใช้ปมปริศนานี้ให้เป็นประโยชน์ใน การแฝงขยายอำนาจของพวกตน ขณะที่ภูมิพลยังคงอยู่ในสมรภูมิ พวකเข้าจะประสบความสำเร็จในการใช้ความ ตายนองアナันท์ในการต่อรองสำหรับรัฐธรรมนูญใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายเจ้า ครอบจำกา และเดิม ท้องพระคลังให้เต็ม

ขั้นตอนแรกของพวකเข้าคือการบดบังเบ็ดเตล็ด คณ ไทยจำนวนมากไม่เงื่นใจจะเชื่อว่าアナันท์ทรงราช หนุ่มจะคงตัวเองได้ ไม่ว่าจะโดยจงใจหรืออุบัติเหตุก็ตาม พวකเข้าเชื้อพระวงศ์พึงพอใจที่จะหนุนเสริมทัศนะนี้ หลังจากเกิดเหตุการณ์หนึ่งวัน พระครุฑ์ประชาธิปัตย์โดยเฉลียวางสองพี่น้องปราโมห์เยินอธิบายไปอีกทางหนึ่งว่า ปรีดีเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง และโดยแทนไม่คำนึงถึงความแนบเนียน พวකเข้าจ้างคนจำนวนหนึ่งทำหน้าที่เพร่กระจาย เรื่องนี้ไปทั่วกรุงเทพฯ¹ กระขายของเสนีย์บอกอุปถัมภ์หารัฐฯ ว่าปรีดีเป็นผู้บังการฆ่าアナันท์ และเชื้อพระวงศ์ อาวุโสคนอื่นๆ กับออกเอกสารราชทูตอังกฤษอย่างเดียวกัน² เหล่านักการทูตไม่เชื่อเรื่องนี้ แต่หลังจากพี่เลี้ยงของ アナันท์บอกว่าตัวเองเชื่อว่าเป็นการฆาตกรรม ความเชื่อว่าปรีดีเป็นคนทำเริ่มมีหนัก หลังเหตุการณ์พิยงไม่กี่ วัน ท่ามกลางผู้คนในโรงหนัง สมาคมสภាឡັງການหนึ่งของประชาธิปัตย์ร้องตะโกนว่า “ปรีดีຈ່າໃຫລວງ”³

ถ้าアナันท์ถูกฆาตกรรมโดยคนของปรีดีเพื่อที่จะทำลายสถาบันกษัตริย์จริงๆ แล้วล่ะก็ แผนการนี้ก็ส่งผล ข้อนี้เข้าหาตัว ด้วยหากครอบครัวที่คล้อยอยู่ที่โลซาานน์ ในช่วงสองสามปีข้างหน้า รัฐบาลที่มารจากการเลือกตั้ง อาจจะห่วงความมั่นใจมากขึ้นในการบริหารประเทศโดยที่ไม่มีกษัตริย์ปราภูภัย และสถาบันกษัตริย์คงจะเป็น เพียงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมมิคิดเดียว แต่กลับกลายเป็นว่า โศกนาฏกรรมครั้งนี้ทำให้ครอบครัวหิดอกและ สถาบันกษัตริย์มีความสำคัญ ราษฎร์สนับโภคสามาถนี้ในการดำเนินความสุ่งส่อง อีกทีมานานของเลือดจักรี ในความตายของアナันท์ สถาบันกษัตริย์กลับฟื้นคืนชีพและมีความสำคัญมากกว่าเดิม

เริ่มด้วยภาพของアナันท์ ในบรรดาคนที่ถูกเรียกไปยังที่เกิดเหตุ แทน ไม่มีใครรู้เรื่องการจัดการกับภาพของ กษัตริย์ สังวาลย์ได้จัดการชำระด้านทราบเลือดกระซึ่นบนร่างของアナันท์ไปเรียบร้อยแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่ของ รัฐบาลมาถึงและเริ่มสำรวจตรวจสอบ แต่ก็ต้องหยุดเมื่อรังสิตยืนกรานด้วยสีหน้าเคร่งเครียดว่าเฉพาะนักบวช ระดับสูงของราชสำนักบางคนเท่านั้นที่จะสามารถแตะต้องร่างของกษัตริย์ได้ ภายหลังในวันเดียวกันนั้น รังสิตก็ บอกกล่าวแก่นายครุฑ์นำที่มารุมดัวกันในที่นั้นว่าจะรายงานต่อสาธารณชนว่าเป็นการฆ่าตัวตายไม่ได้โดยเด็ดขาด ธรรมราชไม่มีทางที่จะมาตัวตายได้ กระทั้งคำว่ามาตัวตายก็ห้ามเอ่ยถึง เป็นการไม่บังควรแก่กษัตริย์ ปรีดีจึงไม่ มีทางเลือกอื่นใดนอกจากแต่งอ่ายอ้างว่าเป็นอุบัติเหตุ⁴

¹ ศุภสารสัตต์, *Noeng Sotwarot Subhasvasti*, 82.

² สุลักษณ์, *Powers That Be*, 18-19.

³ Rayne Kruger, งจักรปีศาจ (*The Devil's Discus*) (London: Cassell, 1964), 103.

⁴ ข้างแล้ว, 98.

ด้วยความจำเป็นที่ต้องขอม่อนปรนกับวิทยาการสมัยใหม่ แพทย์จากโรงพยาบาลจุฬาฯ ได้รับอนุญาตให้ใช้สารเคมีรักษารูปศพ พระมหาปประจำราชสำนักนำศพประกอบพิธีชั่วคราวด้วยน้ำมนต์จากพระในศาสนาพุทธ ศพลูกห่อด้วยผ้าคลินทอง พันเหมือนม้มนี และบรรจุในท่านั่งในโถศพประดับเงินและทอง ภูมิพลสวัมฤกษ์ลงบนศีรษะของพี่ชาย หลังจากนั้น โถศพถูกปิดผนึก และนำเข้าสู่ห้องเย็นเพื่อไปทางยังที่สูง ณ ห้องพระโรงของพระที่นั่งคุสิต ภายใต้เกตุฉัตร

ร่างของอันันท์ได้รับการลักการอยู่เป็นเวลาหนึ่งชั่วโมง ซึ่งอาจส่งผลในการประทับสถาบันกษัตริย์อยู่ในจิตใจของประชาชนไทยมากกว่าหากเดือนแรกของการมาเยือนของกรุงรัตนโกสินทร์ พิธีศพของเจ้าจะเน้นอย่างมากถึงความสักดิสิทธิ์ของสถาบันกษัตริย์ และนับแต่ต้นทศวรรษ 1930 (2473) เป็นต้นมา ก็ยังไม่เคยได้มีโอกาสที่จะดำเนินการลั่นไห้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณะเลย

ทุกวันเป็นเวลาหลายชั่วโมงจะมีพระมาสวดในห้องพระ โรงที่เก็บศพ ทุกเย็นสังวालย์และภูมิพลก็จะมานั่งสมาธิเป็นเวลาหนึ่งถึงสองชั่วโมงจนถึงเวลาเป็นการสร้างมาตรฐานสำหรับการเคารพศพ ทั้งสองความสิ่งของแก่พระ ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่อันันท์ ขณะเดียวกัน เหล่าเชื้อพระวงศ์และข้าราชการก็จะทยอยเข้ามาร่วมแสดงความเคารพศพและคุกเข่าสักดิสิทธิ์ หลังจากสักปด้าห์แรกผ่านไป สถาบันสำคัญและตระกูลต่างๆ ก็จะผลัดกันเป็นเจ้าภาพในแต่ละวัน

จากนั้นทุกวันอาทิตย์ ประชาชนทั่วไปก็ได้รับโอกาสอันไม่เคยมีมาก่อนที่จะได้มาถึ่มกราบเบื้องหน้า โถศพของกษัตริย์ ขณะที่พวกราษฎรกำลังเดินต่อแฉ่องผ่านห้องพระ โรงสีทองและเดคงเลือดหมู ก็จะได้เห็นกษัตริย์คนใหม่และแม่มาฝ่าพุทุกวัน ไม่เคยขาด พร้อมทั้งพระสงฆ์ชั้นนำจำนวนมากสวดมนต์ให้แก่อันันท์ ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความสูงส่งอย่างหาที่เปรียบมิได้ของจักรีเลือดบริสุทธิ์

ในเมืองไทยมีประเพณีพิมพ์หนังสืองานศพบุคคลสำคัญแจกแก่ผู้เข้าร่วมงาน ซึ่งทางครอบครัวจะจัดพิมพ์ชีวประวัติพร้อมคำยินยอมผู้ตาย หรืองานเสียสันติสุขที่มีความสำคัญต่อผู้ตายอย่างเช่นบทสาด คำเทศนา สั่งสอนทางพุทธศาสนา เรื่องเก่าๆ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ หรือกระทั้งงานเสียสันติสุขที่นิยม ในโอกาสครบรอบห้าสิบวันการเสียชีวิตของอันันท์ ภูมิพลก็แจกจ่ายหนังสืองานศพพี่ชาย ซึ่งเผยแพร่ให้เห็นภาพของสถาบันกษัตริย์สมัยใหม่ตามที่อယากให้เห็น มันเป็นเรื่องราวของไตรภูมิพระร่วง อันเป็นจักรวาลวิทยาที่เชื่อมโยงกษัตริย์ สมัยกูฐ์ทับเข้ากับพระพุทธเจ้า อาจจะเป็นการตัดสินใจของเชื้อพระวงศ์รุ่นใหม่บูรณะ ซึ่งยังคงเป็นประชานิยม การสืบสายภูมิธรรมจากพระพุทธเจ้า-สุโขทัย-จักรี

จากนั้นไม่นาน ภูมิพลได้ประกอบพิธีสำคัญอันหนึ่ง อันนั้นไม่เคยผ่านพิธีราชภิ례กอย่างเป็นทางการ ในทางเทคนิคอาจจัดได้เป็นจัตุรัศชีนของเจ้าฟ้า แทนที่จะเป็นจัตุรัศของเจ้าหนีหัว วันที่ 11 สิงหาคม ภูมิพลเป็นประธานในพิธีราชภิ례กข้อนหลัง ซึ่งเป็นการพลิกแพลงพิธีกรรมอย่างชาญฉลาด โดยทำการมอบเครื่องยศกษัตริย์แก่ร่างของอันันท์ จากนั้นอันันท์จึงถือได้ว่าเป็นกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีอย่างสมบูรณ์

ระหว่างพิธีศพดำเนินไปในแต่ละวัน สถานการณ์การเมืองอันเป็นผลจากความตายนของชาวกีเริ่มร้อนแรง มีการพิจารณาสอบสวน ซึ่งทำให้การมาบ้านกิจต้องล่าช้าออกไประยะหนึ่ง ข่าวลือเผยแพร่สะพัดไปทั่วภูมิพลกำลังตกอยู่ในอันตราย ซึ่งข่าวขะกระเพื่อความเชื่อที่ว่าอันันท์ถูกกลบลับสังหารให้โรมแรงขึ้นไปอีก เหล่าเชื้อพระวงศ์ถึงกับต้องออกมายกย่องเชิดชูเป็นทางการว่าไม่มีการคุกคามดังกล่าว

ไม่ว่าจะด้วยเหตุที่สำหรับนักถืออันตราย หรือเพียงแค่ความหวาดวิตกที่โลചานน์ไกลัจจะเปิดเทอมแล้วก็ตาม ภูมิพลและแม่ไม่ได้อยู่ในเมืองไทยจนครบร้อยวัน พวกราษฎร์หลายสิบคน รวมทั้งเด็กและเยาวชน ร่วมร่วมกันจัดขบวนพาเหรดถือเป็นจุดเริ่มต้นของเทพประพันธ์แห่งรัชกาลที่ 9 วันก่อนหน้านี้เป็นวันอาทิตย์ ซึ่ง

ปกติเป็นวันที่ให้ประชาชนมาทำการสักการะแก่อานันท์ และยังเป็นโอกาสสุดท้ายสำหรับภูมิพลและแม่ด้วย ดังนั้นทางราชสำนักจึงตั้งใจจะปิดไม่ให้ประชาชนเข้า แต่ภูมิพลยืนยันให้ประชาชนเข้ามาได้ตามปกติ กระทั้งในเวลาที่เขาและแม่ยังอยู่ในนั้น

เช้าวันที่ 19 ขณะที่ภูมิพลและแม่กำลังจากไปโดยมีผู้นำต่างๆ มาส่ง ผู้หญิงคนหนึ่งได้วิ่งเข้ามายังรถคิมู ซึ่นที่พำนกพาเขานั่งอยู่และยื่นอะไหล่บางอย่างแก่ภูมิพล มันไม่ใช่ระเบิดอําหงัชท์ที่กลัว ภูมิพลเล่าเรื่องนี้ให้ล่อมาล้นไทย พึงในภายหลัง แต่เป็นบนมหานที่ทำเองและมีรัษฎาดิโอร์คอร์อย ซึ่งเห็นอกว่าเป็นข้อพิสูจน์ว่าคนไทยไม่มีทางคิดทำร้ายครอบครัวหิดด ใจจะอย่างทำร้ายธรรมชาตากันเด่า นอกเสียจากนักการเมืองผู้ชั่วร้าย?

ครอบครัวหิดดจากไป โดยที่ทั้ง ไว้เบื้องหลังคือ ทีมงานเหล่าเชื้อพระวงศ์มืออุปการที่มุ่งมั่นจะสืบสานงานพื้นฟูสถาบันฯ พำนกพาเขามองด้วย眼เป็นผู้พิทักษ์การสืบทอดวัฒนธรรมและการเมืองของสยาม และเป็นผู้ปกป้องที่แท้จริงของชาติที่พำนกพาเขายังยืนกรานเรียกว่าสยาม รั่มโพธิ์รั่มไทรของพำนกพาคือส่วนวัฒนาและรำไพพรรณี และผู้นำเป็นลูกอุปการของสว่าง คือ รังสิต ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการของภูมิพล รังสิตเกิดในปี 2428 เป็นลูกของจุฬาลงกรณ์และนางสนมจากพระภูมิพลและเป็นเชื้อสายมาจากรัชกาลที่ 2 หลังจากแม่ตาย สว่างก็รับเข้าไปเลี้ยงดู รังสิตจบวิศวกรรมศาสตร์จากยุโรปและแต่งงานกับหญิงชาวเยอรมัน เขายังคงการเป็นเจ้าหน้าที่ชลประทานในสมัยรัชกาลที่ 6 และ 7 ในทศวรรษ 2473 เขายังคงการดูแลครอบครัวหิดด ในขณะเดียวกันที่ลูกกล่าวหาว่าควบคิดวางแผนโถลีล้มพินุล

ผู้นำคุณลักษณะคือชาตินิวัติ หวานของรัชกาลที่ 4 เกิดปีเดียวกันกับรังสิต เขายังเป็นผู้รู้ในเรื่องราวประวัติศาสตร์และพิธีการของราชสำนัก เคยเป็นผู้ดูแลพิธีราชาภิเษกของพระชีวิปค์และเป็นเสนาบดีกระทรวงศึกษาในสมัยนั้น หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง เขายังรับราชการอย่างไม่แสดงบทบาท เมื่อยังคงเป็นศูนย์กลางหนึ่งของเครือข่ายราชสำนักอยู่ต่อมา นานีศึกษาคุณค่าวะและเขียนงานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากโดยมุ่งเน้นยกย่องสรรเสริญภารกิจ ทำให้เขามีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุดในการเป็นผู้ให้การศึกษาแก่อานันท์และภูมิพลในช่วงทศวรรษ 1940 (2483) เขายังคงรับใช้ในตำแหน่งและช่วยงานศรีไหในบางโอกาส แต่ก็ยังคงเป็นภัยคุกคามในเชิงอุดมการณ์

ผู้พิทักษ์ราชบัลลังก์รายอื่นๆ ที่สำคัญได้แก่ องค์ภูมิสุขสวัสดิ์ อดีตผู้บัญชาการทหารของรัชกาลที่ 7, จุนภูพงษ์บริพัตร ลูกชายของบริพัตรที่ลี้ภัยอยู่นอกประเทศและเป็นผู้มีสิทธิสืบบัลลังก์อีกคนหนึ่ง, ภาณุพันธ์ยุคล หวานของรัชกาลที่ 5, วรรณไวยากร นักการทูตที่มีความคิดเสริมกว่าโดยเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นคนสนิทของครอบครัวหิดด ศรีวิศาลวิจารณ์ ข้าราชการในรัชกาลที่ 7, และพี่น้องนักกฎหมายปราชญ์ ตลอดจนสมาชิกสภา พระบรมราชนารถและเจ้าพระยาศรีธรรมชาติเบก

พำนกพาเป็นแนวหน้าของเครือข่ายตระกูลชนชั้นสูง ที่ตั้งก่อสืบสานเลือดจักรีมาส่วนหนึ่ง นั่นคือ ดิสกุล, เทวกุล, และกุลคุก ที่สืบทอดสายจากรัชกาลที่ 4, กิตติยากร จากลูกชายที่ไม่ใช่เจ้าฟ้าของจุฬาลงกรณ์, และปราชญ์ ที่สืบทอดสายจากรัชกาลที่ 2 สมาชิกและเครือข่ายของพำนกพาแห่งหลายไปทั่วราชสำนัก ราชการและธุรกิจ ส่วนใหญ่ยังคงรับ用บัตรูปแบบนุ่นๆ แต่ก็ยังให้ความอุปถัมภ์ที่ทรงอำนาจและการรื้อฟื้น ยกสถาบันพระราศค์ พำนกพาเข้มั่นในเรื่องราวของระบบอุปถัมภ์ ไม่ใช่บุนของสุโขทัย และถือว่าช่วงทศวรรษ 1930 (2473) ที่เป็นยุคของพินุลและปรีดินันเป็นข้อพิสูจน์ถึงความล้มเหลวของรัฐที่ไร้ภัยคุกคาม

ฐานเป็นผู้อยู่ให้คำอธิบายเชิงวิชาการแก่แนวคิดกษัตริย์นิยม เท่าเดียวกับคำปรึกษาแก่ประชาธิปไตย ระบบประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญนี้ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมเอเชีย เขาอธิบายทัศนะนี้เมื่อ 24 ปีที่หลังว่า วิธีการคัดเลือกษัตริย์ของสยามแต่โบราณมานั้นเป็น “ประชาธิปไตย” อยู่แล้ว เพราะ(ตามการตีความของฐาน) การสืบราชสมบัติไม่เคยถูกกำหนดโดยความเป็นลูกคนหัวปีหรือทายาททางสายเลือดโดยอัตโนมัติ⁵ หากแต่ กำหนดโดยความบุคคลชั้นนำ ผู้เป็นตัวแทนของประชาชน เปรียบได้กับการเลือกตั้ง “กษัตริย์” ของโรมันคาธอลิก หรือ ปีปี โดยเหล่าคริสต์นักบогоLOGY ของชาติกัน ฐานอ้างว่าการขึ้นบกษาความเป็นลูกคนโน้นเป็นแนวคิดที่มาจากการ ตะวันตกที่สร้างปัญหาในการสืบบัลลังก์ ดังที่เกิดในอียิปต์ สุโขทัยอันเป็นต้นแบบนั้นได้แก่ปัญหานี้ด้วยวิธีการ ดังเดิมที่เห็นอกอ่าว เนื่องจากไม่มีโครงสร้างประวัติศาสตร์สยามมากเท่าเขา ก็เลยไม่มีโครงสร้างแบบเดียวกัน

ในเดือนมีนาคม 2489 ฐานทำการบรรยายเรื่องกษัตริย์ในสยามให้ครอบครัวหิดคลัง⁶ งานชิ้นเอกนี้ที่ ถูกนำมาตีพิมพ์อีกครั้ง ในหนังสืองานศพของเขามีปี 2517 และได้รับการอ้างอิงในเอกสารจำนวนมากของรัฐบาล ในเวลาต่อมา เน้นย้ำว่ากษัตริย์ที่ดีของสยามนั้นประกอบด้วยลักษณะคุณธรรมค่าสัตtru อันเป็นหลักธรรมะ ฐานอ้างอิง แนวคิดพราหมณ์ ชินคุและเบมร ไตรภูมิพระร่วง และศิลปาริพั่อบุนรวมคำแหงอยู่ตลอดเวลา เขายืนผู้ วางรากฐานให้กับอาณัติและภูมิพล:

คนไทยสมัยโบราณมีประเพณีเกี่ยวกับกษัตริย์ของพวกเราเอง กษัตริย์นั้นแน่นอนว่าเป็นผู้นำของ ประชาชนในการศึกษาและอบรม แต่ในยามสงบก็ยังเป็นพ่อที่ดีของลูกคน ให้คำปรึกษาในทุกเรื่องและทุกคน ยอมรับในคำวินิจฉัย ยิ่งกว่านี้ ประชาชนยังเข้าถึงเขาได้ เราได้รู้จากศิลปาริพั่อบุนรวมคำแหง ว่า เมื่อหน้าวังในสมัย สุโขทัย มีระมังแบวนอยู่เพื่อให้ประชาชนตีเวลาที่พำนักของพระเจ้าต้องการความช่วยเหลือ ประเพณีนี้สืบทอด กันมาหลายร้อยปี โดยมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย จนกระทั่งมาถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475

สิ่งที่ก่อรุประบบอุดมสมบูรณ์นี้คือ “พระมหธรรมค่าสัตru” ตามคำของฐาน “พระมหธรรมค่าสัตru” นี้บรรยายลักษณะ ในอุดมคติของกษัตริย์ คือ มีคุณธรรม ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน.... ขึ้นในทศพิธราชธรรม คือศีลห้ามอยู่ เป็นนิตย์ และศีลแปดในวันสำคัญทางศาสนา”

เมื่อได้แสดงให้เห็นแล้วว่ากษัตริย์แห่งสยามได้ปกครองด้วย “พระมหธรรมค่าสัตru” มาตลอด ฐานบอก ว่าการปฏิวัติ 2475 นั้นจึงไม่มีความจำเป็น ระบบกษัตริย์ที่จำกัดโดยรัฐธรรมนูญตามแบบสมัยใหม่นั้นเป็น “แนวคิดรั่งล้วนๆ” แต่ก็ยอมรับว่าเป็นปฏิกริยาที่เป็นเหตุเป็นผลต่อ “ปัญหาใหม่” ซึ่งเกิดขึ้นจากการติดต่อ สามพันธุ์กับตะวันตกและ “อยู่พื้นที่ทางเศรษฐกิจที่ขาดความต่อเนื่อง” ฐานยอมรับว่าความเป็นสมัยใหม่ก่อให้เกิดสิ่ง ท้าทายเชิงเทคโนโลยีที่ยากลำบากแก่ระบบเก่า และหากเกิดผิดพลาดจะเพื่อมุ่งฝ่าทางตันนี้ “ด้วยขาดหลักธรรมค่าสัตru อันเหมาะสม” ในการรับมือปัญหาท้าทายต่างๆ อย่างเช่น สุขอนามัยและการศึกษาของประชาชน กษัตริย์ต้อง เดินหน้าต่อและ “ใช้อำนาจนิติบัญญัติอย่างเต็มที่” หมายความว่า กษัตริย์เป็นผู้เขียนกฎหมายและกำหนดนโยบาย สมัยใหม่ที่เหมาะสม นี้คือคุณค่าหลักของระบบประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญ ฐานให้เหตุผล

⁵ ฐานนิวัต, “The Old Siamese Conception of the Monarchy,” ในชุมนุมพระนิพนธ์ (หนังสืองานศพของฐานนิวัต, กรุงเทพฯ, 2517).

⁶ อ้างแล้ว

ฐานหลักเลี่ยงประเด็นหนีธรรมชาติอย่างสายเลือดกษัตริย์ ด้วยธรรมนักลึงการท้าทายของวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ส่วนพระปริชญาณของกษัตริย์นี้เป็นข้อเท็จจริงที่ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ เขายอกว่า การปรับเปลี่ยนการบริหารราชการแผ่นดินที่ประสบความสำเร็จทั้งหมดของรัชกาลที่ 4, 5 และ 6 นั้น “เป็นความคิดริเริ่มของกษัตริย์เอง” เมื่อใดที่กฏเกณฑ์ทางธรรมชาติล้มเหลว พระปริชญาณก็จะพบทางออก เขายอกว่า อياะไรก็ดี “ดังที่ผู้รู้ประวัติศาสตร์กูหมายได้กล่าวไว้ หน้าที่ของกษัตริย์ไม่ใช่การออกกฎหมาย แต่เป็นการคุ้มครองประชาชนและรักษาภูมายอันศักดิ์สิทธิ์”

ความศักดิ์สิทธิ์สูงส่งถึงเทพของกษัตริย์ที่เป็นปัญหาในบริบทสมัยใหม่ และฐานนี้ก็นอกแก่นักเรียนพิเศษของเขาว่าสิ่งนี้เป็นเพียงชนบทก้างมากจากเมือง:

ชาวสยามทั่วไปตอนนั้นก็เหมือนตอนนี้ ไม่เคยได้ยึดถืออย่างเป็นจริงเป็นจังในความคิดที่ว่ากษัตริย์ของพวกเขามีความเชื่อมโยงกับเทพของอินเดีย ที่เอาเข้าจริงแล้ว ไม่มีที่ทางอยู่ในศาสนาพุทธ.... กษัตริย์สยาม “ไม่เคยเป็นศาสดา (high priest) ทั้งในแง่ทฤษฎีหรือปฏิบัติไม่ว่าสมัยไหน หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในเรื่องนี้ก็คือ เป็นผู้สักการะหรือไม่ก็เป็น “ผู้ทำนุบำรุงศาสนา” พระองค์ศาสนาพุทธและห้าการหลุดพ้น และกษัตริย์ไม่สามารถทำอย่างนั้นได้ ไม่ย่างนั้นก็จะถูกหัวละทิ้งหน้าที่

ทัศนะของฐานนี้ต่อความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกษัตริย์กับสถาบันสงฆ์ได้รับการสาธารณยกย่อง กระบวนการประชุมระหว่างประเทศของพุทธศาสนาในสหภาพโลก ชี้งเขาว่า “ฐานะของกษัตริย์แห่งสยามที่มีต่อสถาบันสงฆ์ หรืออันที่จริงศาสนาได้ตามในราชอาณาจักรนั้น มิใช่ฐานะของผู้ปกป้อง(defender) หากแต่เป็นผู้คุ้มครอง(protector) เรายาสยามได้รับการปกป้องมาด้วยขันติขององค์พระศาสดา (the Master's tolerance) จนเรื่องการปกป้อง (defense) ไม่เคยอยู่ในความคิดของพวกรา”⁷ ด้วยการอ้างถึงรัชกาลที่ 1 ที่จัดการชำระสถาบันสงฆ์ที่เสื่อมถอย ฐานน์กอกเป็นนัยว่าความบริสุทธิ์อันติดตัวมาแต่เกิด โดยธรรมชาติทำให้ รัชกาลที่ 1 มีคุณสมบัติเพียบพร้อมที่สุดในการปกป้องคำสั่งสอนและวิถีปฏิบัติของพุทธศาสนา:

ในบรรดาปัญหาแรกสุดที่รัชกาลที่ 1 จัดการคือการลือวัตประปฏิบัติของพระและความเสื่อมทรามทางศีลธรรมของมารา Walsh ที่เป็นผลตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ถืออภิสิทธิ์ในยศตำแหน่ง ภาระของรัชกาลที่ 1 คือการคุ้มครองสถาบันสงฆ์ ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นการรุกรานจากภายนอก แต่จากความอ่อนแอกของสงฆ์เอง

การทำนุบำรุงศาสนาของกษัตริย์นี้ที่ประชาชนเป็นสำคัญ ในขณะที่รัฐเป็นผู้สนับสนุนสถาบันศาสนาในการปฏิบัติหน้าที่ และในการให้การศึกษา ดังนั้นสยามจึงสามารถครุณแลรักษาวัฒนาให้อยู่ในสภาพที่ดีกว่าประเทศเพื่อนบ้านที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองที่ไม่ใช่พุทธ ซึ่งไม่นำพาสถาบันสงฆ์ของสถาบันพุทธศาสนา

กษัตริย์ของฐานนี้จึงเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่สูงส่งกว่าพระสงฆ์และรัฐบาลที่ไม่รู้พิชชอบชั่วดี เขายอกว่า ในที่แห่งอื่นๆ ภัยตัวย์เป็นผู้จัดโรงเรียนศีลธรรมและการพัฒนาของชุมชนใหม่ “ความเจริญรุ่งเรืองและเอกสารของชาติเราตลอดเวลา 150 ปีแรกของรัตนโกสินทร์เป็นผลมาจากการบริหาร

7

ฐานน์วัต, “Monarchical Protection of the Buddhist Church in Siam,” ใน อ้างแล้ว

บ้านเมืองของกษัตริย์ของเรา และข้าพเจ้ามองไม่เห็นว่าเราจะสามารถชี้แจงสภาวะเช่นนี้สืบต่อไปได้อย่างไรหากปราจากกษัตริย์ที่ดี,⁸

คดิเช่นนี้หนูนำให้เหล่าเชื้อพระวงศ์มุ่งมั่นที่จะแปรความตายของอาณัตให้กลับเป็นความໄได้เปรียบเพื่อทำลายเศษเด่นที่บังเหลืออยู่ของผู้ก่อการ 2475 ภายในระยะเวลาไม่ถึงวัน บริเด็จท์ต้องอยู่ในสภาพทุลักทุเลด้วยข่าวลือที่โง่ใจตัวเข้า เขาสั่งห้ามสื่อมวลชนรายงานข่าวการเสียชีวิตของอาณัตที่เพื่อรักษาเกียรติภูมิของสถาบันกษัตริย์ และแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อสรุปคดี คณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยนายตำรวจ ผู้พิพากษาชั้นผู้ใหญ่ และจุนกุฎี, งานพันธ์, และชาเน่ เลขานุการคือผู้พิพากษาหนุ่ม สัญญา ธรรมศักดิ์

บริเด็จล้มเหลวในการควบคุมสถานการณ์ ฝ่ายนิยมเจ้าที่รวมตัวกันในนามพรรคราชชีปัตย์ก็ทำการเสียชีวิตของอาณัตที่ไปเป็นประเด็นหาเสียงในการเลือกตั้งเดือนสิงหาคมตามที่กำหนด โดยรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งต้องยกไปกับความและพื้นด่องปารามิชินามพรรคราชชีปัตย์ที่ต้องพ้นหมายตั้งต้องรับของราชสำนัก เช่น อุปถัมภ์ ชุมพล, ศรีวิสาราวาจ, ศรีธรรมชาติเบศ, บริรักษ์ เวชกาน, และศรีเสนา สมบัติสิริ ยกเว้นอุปถัมภ์ แล้วทั้งหมดได้กลับมาเป็นองค์มนตรีของภูมิพลในภายหลัง

หลังนับคะแนนเสียง พรรคราชชีปัตย์ได้เสียงข้างมาก แต่พอเปิดสภาพ เสนียกับความกังวลน้ำร้อนกัดด้วยร้อนกัดด้วยเรื่องอาณัตที่นับบริเด็จต้องลาออก (หลายวันหลังภูมิพลจากไปแล้ว) และพบไปต่างประเทศเป็นเวลาหลายสัปดาห์เพื่อสงบสติอารมณ์ และสำรองนาวาสวัสดิ์ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ก่อการ 2475 เข้าดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี

สิ่งเดือนตุลาคม คณะกรรมการสอบสวน宣告ผลสรุปว่า อาณัตที่ไม่มีทางที่จะยิงตัวเองโดยอุบัติเหตุ คณะกรรมการปฏิเสธที่จะชี้ดัดว่าเป็นการฆ่าด้วยหรือมาตรฐาน แต่นั่นไม่สำคัญ ผลสรุปเข้าทางความเชื่อที่ว่า บริเด็จการอ้าปากเพื่อกลับเกลื่อนความไม่ชอบมาพากลและปกป่องดอง พ้นหมายต่อกันแล้วของพิญลูนในกองทัพ กีชัยยะพื้อ โภมกระการแสดงต่อต้านบริเด็จด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นผลจากการสูญเสียตำแหน่งและผลประโยชน์แก่เครือข่าย หลังสิ่งที่ 2490 พิญลูนพากษาในการตั้งพรรคราชใหม่และเริ่มป่วนรัฐบาล ฝ่ายนิยมกษัตริย์ก็ร่วมมือกับพากษาอย่างน่าประหลาดใจ

ที่เหลือเป็นไปตามกระแสในสถานการณ์ยุคหลังสงคราม ในช่วงปี 2490 เศรษฐกิจตกต่ำ ภาวะข้าวยากมากแพ่งก่อให้เกิดเงินเฟ้ออย่างรุนแรง เรื่องทุจริตอื้อฉาวกระหน่ำรัฐบาลชั่วคราวและฝ่ายค้านก็เคยโภมตี ความขัดแย้งทวีความตึงเครียดมากเดือนมีถึงเดือนพฤษภาคมก็กลับกันว่าจะเกิดสกัดกลางเมือง ประชาชนเริ่มนึกจินตนาการตามการคาดหวังของฝ่ายนิยมเจ้าว่าการเสียชีวิตของรัชกาลที่ 8 ได้แสดงถึงทางของประเทศ ในที่สุด วันที่ 8 พฤษภาคม ทหารก์ทำรัฐประหารโค่นล้มชั่วคราว บริเด็จเกล้าฯ คณาจารย์จากการถูกสังหารและหนีไปต่างประเทศด้วยความช่วยเหลือจากนักการทุกอังกฤษและชาวรัสเซีย

ไม่มีใครแปลกใจกับการรัฐประหาร พิณ ชุมนะวันกับกา กาจสังคม พ้นหมายตั้งต้องพิญลูนได้ทำการหยั่งเสียง ไม่พียงแต่ในแวดวงผู้นำทหารเท่านั้น แต่ยังรวมถึงวง เสนีย และราชสำนักด้วย คณะกรรมการรัฐประหารได้รับการยืนยันถึงความเห็นชอบของราชสำนักผ่านทางจักรพันธุ์พญศรี เชื้อพระวงศ์ผู้เป็นลูกเบญของกาจและคนอื่นๆ แม้ว่าพิญลูนก็กำลังวางแผนที่จะกลับมาครองอำนาจก็ตาม เหล่าเชื้อพระวงศ์ที่ตัดสินใจว่าบริเด็จคือศัตรุที่สำคัญกว่า

การรัฐประหารครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าราชสำนักได้รุกคืบทางการเมืองมากเพียงไวนันท์เสียชีวิต บุนศักดิ์ของพิญลูนตอนนี้ก็เห็นแล้วว่าสถาบันกษัตริย์มีความสำคัญต่อความชอบธรรมของพากคน ด้วยสหัสรัฐฯ และอังกฤษมีแนวโน้มจะคัดค้านการรัฐประหาร (พิญลูนยังคงถูกมองเป็นอาชญากรสองครั้งอยู่) เหล่านายพลจึงผูกโยง

8

พาสุกและเบนเกอร์, Thailand, 267.

ตัวเองเข้ากับวังเพื่อสร้างความชอบธรรมในการขึ้นอำนาจ ในขณะที่อ้างความทุกข์ยากของประชาชน การทุจริตของรัฐบาล และการอพยพของชาวจีนที่ไม่มีการควบคุม พวกราษฎร์เน้นว่าการรัฐประหารนี้เป็นไปเพื่อปกป้องสถาบันกษัตริย์เป็นอันดับแรก พวกราษฎร์ล่าว่ารัฐบาลปรีดี-ธารง ไม่ให้ความเคารพชาติ ศาสนาและกษัตริย์ กางอธินาข่าว่าการทุจริตของรัฐบาลได้เป็นการลบหลู่รัฐธรรมนูญที่ลงนามโดยอันนั้น แต่ข้อพิสูจน์ก็เห็นได้จากการประกาศองค์อิเร็งเหนือสถานหลวงอันเป็นสถานที่ประกอบพิธีมาปานถิ่น อิเร็งเคลียรากูในอยุธยาค่อนที่จะพ่ายแพ้แก่พม่า ดังนั้นทหารจึงจำต้องเข้ามาแทรกแซงเพื่อรักษาประเทศไทย จากกล่าวแก่ประชาชน⁹

ยิ่งไปกว่านั้น เหล่าทหารก็อ้างว่ามีหลักฐานชัดเจนว่าปรีดีมีส่วนเกี่ยวข้องในการเสียชีวิตของอันนั้น พร้อมเพิ่มเติมว่าข้างงานแผนที่จะฆ่ากุมพลอิกด้วยเพื่อกำจัดสถาบันกษัตริย์ให้หมดสิ้น ไปแล้วเปลี่ยนประเทศเป็นคอมมิวนิสต์ พวกราษฎร์จับกุมมหิดลเด็กสองคน ชิตและบุศย์ และอดีตร้าชาเลขาธิการเฉลียว ปทุมรสด้วยข้อกล่าวหา เป็นผู้สืบมรรภ์ร่วมคิดกับปรีดี มีอิกคนหนึ่งที่ถูกตั้งข้อกล่าวหาคือ อดีตร้ารองครรภ์วัชรชัย ที่หนีไปต่างประเทศ เช่นเดียวกับปรีดี

การสนับสนุนรัฐประหารของราชสำนักเห็นได้ชัดจากการที่รังสิต ผู้สำเร็จราชการฯ ให้ความเห็นชอบด้วยความรวดเร็ว เขายังให้การยอมรับอย่างเป็นทางการในนามของกษัตริย์ภายในระยะเวลาไม่ถึง 24 ชั่วโมง และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่คณะรัฐประหารได้ร่างเตรียมมาก่อนในทันที บางคนอ้างในภายหลังว่ารังสิต จำต้องทำอย่างนั้นเนื่องจากภัยเงียบด้วยปีน¹⁰ แต่เนื้อหาสาระของรัฐธรรมนูญและความฉบับใหม่องรังสิตในมาตราหนึ่งสนับสนุนความคิดที่ว่าฝ่ายนิยมเจ้าได้มีส่วนช่วยร่างมันขึ้นมา ให้เป็นประโยชน์แก่ราชสำนัก

คำอารักษ์ของรัฐธรรมนูญทำให้การโค่นล้มรัฐบาลฟังดูเหมือนเป็นข้อตกลงระหว่างคณะรัฐประหาร กับราชสำนักบังไงยังนั้น “เพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่ย่ำแย่ในปัจจุบัน ประชาชนชาวสยามส่วนใหญ่และทหารในกองทัพสยาม ได้ร่วมใจกันเรียกร้องต่อ กษัตริย์ให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและประกาศใช้ฉบับใหม่”¹¹

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอันแรกคือการกำหนดให้มีคณะกรรมการรัฐมนตรีขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษา และจัดการเรื่องส่วนตัวแก่กษัตริย์ ราชสำนักกูปภูเสธเรื่องนี้ในรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับก่อนหน้า สามารถจะอภิรัฐมนตรีที่มีจำนวนห้าคนจะได้รับการแต่งตั้งโดยกษัตริย์และทำหน้าที่เป็นคณะผู้สำเร็จราชการฯ ในเวลาที่ กษัตริย์ไม่อยู่ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอันที่สองคือการมีวุฒิสภาที่กษัตริย์เป็นคนคัดเลือก มีจำนวน 100 คน เท่ากับสภาพัฒนารายภูมิ ดังนั้นแม้ว่าจำนวนขับขึ้นของกษัตริย์จะยังคงไม่แตกต่างจากไปจากปี 2489 ที่สภานามารถขึ้นบัญชีเดิมได้ด้วยเสียงข้างมาก วุฒิสภาที่เป็นเอกภาพมาจากราชสำนักก็จะสามารถเสริมอำนาจขับขึ้นของกษัตริย์ได้

การเปลี่ยนแปลงส่วนอื่นๆ นั้นเป็นการเพิ่มอำนาจให้ราชสำนักควบคุมการดำเนินงานของตัวเอง ได้มากขึ้นและเสริมอำนาจในสถานการณ์กูปภูเสธเรื่องนี้ การประกาศงบประมาณหรือกฎหมายอัยการศึก การเปลี่ยนแปลงเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งก็นับว่ามีความสำคัญมากแล้วหากมีการใช้จริงๆ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ระบุว่า นโยบายต่างๆ ของรัฐบาลหนึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยรัฐบาลชุดเดิมหากไม่ได้รับการเห็นชอบจาก กษัตริย์ ซึ่งทำให้กษัตริย์มีสถานะเป็นแหล่งต่อเนื่อง เนื่องจากมีอำนาจตัดสินใจว่า นโยบายใดเป็นประโยชน์สำหรับประเทศไทยในระยะยาว

⁹ บางกอกโพสต์, 5 เมษายน 2491.

¹⁰ กองเกื้อ สุวรรณพัสดุ, Thailand's Durable Premiere (ก้าวล้ามเบอร์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอีกซ์ฟอร์ด, 2538), 39.

¹¹ ทักษิ, *Thai Politics*, 524.

หลังจากลงนามในรัฐธรรมนูญ รังสิตก็ลงมือแต่งตั้งคณะกรรมการบริษัทที่ ประกอบด้วยรังสิตเองในฐานะประธาน, ธานี, อดุลย์, นานวราห์เสวี, และอดุลเดชาธรัศ เหตุที่เร่งด่วนเห็นได้ชัดว่าเพื่อกันไม่ให้พิบูลเป็นประธาน การแต่งตั้งอดุลเดชาธรัศ ที่ไม่มีความโดยเด่นทางการเมืองแต่เป็นสมาชิกคณะกรรมการบริษัทที่ได้รับการยอมรับนับถือ อาจช่วยบรรเทาความรู้สึกของพิบูลลงได้ แต่อดุลเดชาธรัศไม่เคยเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการบริษัทเลย ไม่ว่าจะเป็นการลงใจของเจ้าตัวหรือความประสงค์ของราชสำนักก็ตาม

เหล่าขุนทหารส่งจาร์พันธ์ไปปั้งโภชนานน์เพื่อเสนอรัฐธรรมนูญใหม่แก่กูมิพล หากรัฐมิพลจะมีปัญหาใดๆ กับการรัฐประหารก็ตามที่ ก็ไม่ปรากฏว่ารองนายในหนังสือรับรองของขาที่ลงวันที่ 25 พฤษภาคม “บรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องในปฏิบัติการครั้งนี้ไม่ได้ประสงค์ในอำนาจเพื่อประโภชน์ของตนเอง หากแต่มุ่งที่จะสร้างความเข้มแข็งแก่รัฐบาลใหม่ที่จะบริหารราชการแผ่นดินเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของชาติและเพื่อขัดความทุกข์ยากทั้งปวงที่[ประชาชน]ประสบอยู่ในเวลาเนี้ย”¹²

เหล่าขุนทหารก็คาดหวังว่าพวกตนจะเป็นผู้กุมอำนาจที่แท้จริงในรัฐบาล และราชสำนักก็จะยังเป็นสัญลักษณ์สูงส่งของชาติ พวกขาสำคัญผิด ราชสำนักและพันธมิตรยกยิ่งความได้ปรียบและรุกคืบขยายอำนาจต่อไป

ข้อเรียกร้องประการแรก (เห็นได้ชัดว่ามาจากธานี) คือ ให้ทรงเป็นนายกฯ และจัดการเลือกตั้งโดยเร็ว¹³ ขณะที่สหราชอาณาจักร แล้วองคุณส่วนท่าที่ ยังไม่ให้การรับรองรัฐบาลชุดใหม่จนกว่าจะมีความเป็นประชาธิปไตย เหล่าขุนทหารก็จำต้องขึ้นชื่อ จากนั้น รังสิตก็ปฏิเสธรายชื่อสมาชิกวุฒิสภาที่คณะกรรมการบริษัทที่ตั้ง ให้ภัยเป็นทหารและข้าราชการ เขาขึ้นกราบว่าเรื่องนี้เป็นการตัดสินใจของกษัตริย์ล้วนๆ แล้วก็จัดการแต่งตั้งวุฒิสมาชิกที่ล้วนแล้วแต่เป็นเชื้อพระวงศ์ บุนนาคและพ่อค้าที่เป็นมิตรกับวัง ในหนึ่งร้อยคน มีเพียงแปดคนเท่านั้นที่มาจากคณะกรรมการบริษัทฯ

ฝ่ายนิยมเจ้ายা�呀อำนาจออกไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอน แม้ว่ากองทัพจะได้ยกเลิกการห้ามข้าราชการมาเด่นการเมืองแล้วก็ตาม แต่คงก็ยอมให้สมาชิกคณะกรรมการบริษัทฯ เป็นรัฐมนตรีได้เพียงสองคนเท่านั้น จากนั้น คณะกรรมการบริษัทฯ ได้ให้อำนาจแก่รังสิตมากขึ้นในการจัดการบริหารงานราชสำนัก ซึ่งมีทั้งสำนักพระราชวัง สำนักงานทรัพย์สินฯ และองครักษ์ โดยทั้งหมดคนนี้ไม่ได้อัญญาในการควบคุมของฝ่ายเจ้ามาตั้งแต่ 2475 มีรายงานในเวลาต่อมาว่ารังสิตปลดข้าราชการบริพารเกือบ 60 คน ทำการล้างบางคนที่อาจจะไม่จงรักภักดิ รวมทั้งคุณของปรีดีด้วยหัวขาด¹⁴

ฝ่ายเจ้ามาดหมายที่จะขับขายอำนาจมากยิ่งขึ้น ไปอีก จึงเกลี้ยกล่อมพิบูล, ผิน, กาจและขุนทหารอื่นๆ ให้ตกลงที่จะร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หลังการเลือกตั้ง เหล่าขุนทหาร ไม่มีทางเลือกนอกจากต้องสนับสนุนรัฐบาลให้ได้การยอมรับจากสหราชอาณาจักร และองคุณ หายไม่แล้วก็จะเสียกับการถูกแทรกแซง

ตามความคาดหมาย ผลการเลือกตั้งวันที่ 29 มกราคม 2491 พระรัชชาธิปัตย์ได้เสียงข้างมาก คงกลับมาเป็นนายกฯ และแต่งตั้งพันธมิตรของราชสำนักเป็นรัฐมนตรีเกือบทั้งหมด เหล่าขุนทหารและพวกพ้อง

¹² กอบกู้, *Thailand's Durable Premiere*, 39.

¹³ Frank C. Darling, “American Influence on the Evolution of Constitutional Government in Thailand” (Unpublished thesis, Washington: American University, 1960), 185.

¹⁴ นางกอกไฟสด, 18 มกราคม 2492

ของบริเดที่ขังหลวงหล่อออยู่จำนำวนมากตอนนี้ก็ได้ประจักษ์ถึงการยึดอำนาจกีนของฝ่ายเจ้าแล้ว พวกราษฎร์เปรียบคนจะอภิรัฐมนตรีไม่ต่างจากอภิรัฐมนตรีสภากุกโจนเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ประกอบด้วยเชื้อพระวงศ์ รังสิต, ทวีวงศ์ ภวัตยกศักดิ์ หัวหน้าสำนักพระราชวัง และนิกรเทวัญ เทวกุล เลขาธนารส่วนตัวของกษัตริย์ ต่างถูกกล่าวหาว่าวางแผนที่จะข้อนเวลาลับไปก่อน 2475 เหล่าขุนพหารพาภันเดือดดาล ข่มขู่กลาโหม ว่าจะเปิดโปงว่าภูมิพลคือคนนำอาณัต์ และจะตั้งจุ่มภูมิที่ถูกมองว่าหัวอ่อนกว่าเขื่นมาเป็นกษัตริย์แทน

พระประชาริปป์ยืนหยัดออยู่ในวันจักรี 6 เมษายน เหล่าขุนพหารกลุ่มต่างๆ ตามทีบังคับให้คงถาวรอก และบังคับให้รังสิตแต่งตั้งพินุลเป็นนายกฯ สองวันถัดมา ควบคุมยศ พินุลขึ้นกรองอำนาจอีกครั้ง นับเป็นการครอบครองฝ่ายเจ้า แต่ยังไม่ใช่ความพ่ายแพ้โดยลื้นเชิง คงหักหน้าพินุลด้วยการระบุอย่างโถ้งๆ ในหนังสือถึงภูมิพลว่า behaved คล้ายมีปืนจ่อหัว และระบุชื่อขุนพหารที่มีส่วนเกี่ยวข้อง¹⁵ พินุลที่คืนรุนเพื่อให้กษัตริย์รับรอง ก็แก้สถานการณ์ด้วยการประกาศตนเป็น “ผู้นิยมกษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญ” พลิกจากครัวที่เป็นนายกฯ ครั้งหลังสุด¹⁶ “ผมไม่ได้บีบบังคับให้ราชสำนักแต่งตั้งผม (เป็นนายกฯ) ราชสำนักเลือกผมเอง” เขาประกาศ¹⁷ เพื่อเป็นการพิสูจน์ เขายังไม่เปลี่ยนแปลงรัฐมนตรีของวงเลย และไฟเขียวให้เส้นย์รัฐมนตรีกระทำการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

หากเป็นหนึ่งปีก่อนหน้านี้ พินุลคงจะไม่รอดพ้นได้รับการต่อต้านจากเมืองริมแม่น้ำแม่กก แต่เวลานี้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกครอบงำด้วยการเมืองยุคสงครามเย็น ภายในปี 2491 กองทัพของหมายเจ้อตงทวีความเข้มแข็งมากขึ้นในจีนและเวียดนามที่เติบโต起来ในเวียดนาม สาธารณรัฐไทยให้เป็นแนวต้านทานคอมมิวนิสม์ ウォชิงตันทำข้อตกลงทางทหารกับกองทัพไทยเป็นครั้งแรกในต้นปี 2491 จึงหล่อลีมการที่พินุลเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกใหญ่ได้อย่างง่ายดาย มันคือสัญญาณอันแรกที่แสดงให้เห็นว่าการต่อสู้กับคอมมิวนิสม์ของสาธารณรัฐฯ จะมีอิทธิพลกำหนดการเมืองของประเทศไทยได้ขนาดไหน รวมถึงการฟื้นฟูสถาบันกษัตริย์ในช่วง 40 ปีต่อมา

ทั้งหมดนี้ (หนังสือของวงศ์ คำประภาของพินุล และอิทธิพลต่างชาติในการเมืองไทย) คงเป็นที่พิเคราะห์ว่า สำหรับภูมิพล เขายังได้รับรองการรัฐประหารในเดือนพฤษภาคม 2490 ถึงตอนนี้เขายังคงไว้ใจในการแต่งตั้งนายกฯ และคณะรัฐมนตรีที่มาจาก การเลือกตั้งนั้นได้平原การไปในพริบตาด้วยความทะเยอทะยานของกองทัพ และคำชี้แจงของเขายังเรื่องทางสายกลางและความไม่ชัดมั่นในตัวตนนั้นไม่มีใครรับฟัง ไม่ว่ารัฐธรรมนูญจะระบุว่าอย่างไรก็ตาม เหล่าขุนพหารที่ทำตามที่ตนพอใจ ถึงกระนั้น น่าประหลาดที่พินุลผู้เป็นศัตรูเก่าแก่ของราชบัลลังก์ ก็ยังคงต้องแสวงหาการรับรองจากกษัตริย์

ตลอดปี 2491 กองทัพภายใต้การนำของพินุลต้องถ่วงดุลอำนาจอย่างน่าหวาดเสียกับประชาริปป์ที่เป็นพันธมิตรของราชสำนัก กองทัพที่ความเข้มแข็งจากอาวุธยุทธ์ปืนใหญ่และงบประมาณที่สาธารณรัฐฯ เริ่มอัดฉีดมาให้ในการต่อต้านคอมมิวนิสม์ เหล่านายพลที่กำลังนำพาของพินุลคือ กาน, พิน, แห่ ศรีyanan, และสุนทร์ ธนารักษ์ ต่าง

¹⁵ ทักษ์, *Thai Politics*, 592.

¹⁶ *New York Times*, April 12, 1948.

¹⁷ กอบเกื้อ, *Thailand's Durable Premiere*, 24.

พากันตักตวงสร้างความมั่งคั่งและวางแผนทางการเมืองและธุรกิจของตนเอง ประชาธิปัตย์และราชสำนักทุ่มเทให้กับการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ป้ายปี 2491 พวกราชที่จัดการเรื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 โดยแทนจะเป็นการฟื้นฟูระบบสมบูรณานยาสูตรราชชั้นมาใหม่

รังสิตแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่าง ในวันที่ 12 กรกฎาคม และประธานยกร่างคือเสนาธิการแห่งแผนทางด้านการเรียกว่า “ยกร่างรัฐธรรมนูญ” ให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจในหลักการระบบกษัตริย์ที่มีรัฐธรรมนูญ เขาประกาศว่าระบบกษัตริย์มีความมั่นคงมากกว่าสาธารณรัฐ ตามรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง “ผมไม่สนับสนุนระบบสมบูรณานยาสูตรราชชั้นมา” แต่ในฐานะนักประชาธิปัตย์ ผู้ต้องการกษัตริย์ ผู้มีความเชื่อว่า “กษัตริย์คือบุคคลที่สุดต่อ กษัตริย์และหวังให้สถาบันกษัตริย์คงอยู่ตลอดไป”

แม้นจะหันกลับไปนั่น การร่างรัฐธรรมนูญก็กินเวลานานและยืดเยื้อ มีการถกเถียงในรายละเอียดถึงโครงสร้างสถาบันกษัตริย์ที่มีอำนาจจำกัดแต่อย่างหนักและความพิเศษเฉพาะที่ทำลายสถาบันกษัตริย์ของพระเจ้าลูกและรัศมี ขณะที่ “ยกร่างรัฐธรรมนูญ” ของ Walter Bagehot ผู้เชี่ยวชาญรัฐธรรมนูญอังกฤษในศตวรรษที่ 19 และปฏิเสธข้อเสนอที่สุดโต่ง อาทิ ให้กษัตริย์แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีเอง หรือให้กษัตริย์มีอำนาจขับยึดที่เด็ดขาด โดยไม่มีการหักห้าม

กระนั้น รัฐธรรมนูญที่ได้มีความเป็นประชาธิปัตย์เพียงเท่าที่รานีเคยอธิบายความเป็นกษัตริย์ของสยาม สถาบันกษัตริย์ถูกยกให้มีสถานะสูงส่งเหนือการเมือง และมีอำนาจมหาศาลในการกำกับรัฐบาล ยกเว้นทรััฐสภาถูกปรับใหม่ให้กลับเป็นคณะองคมนตรี 9 คน ที่กษัตริย์เป็นผู้เลือก เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ภูติสมาชิก 100 คนก็ยังคงเป็นคนเลือกตั้งหนึ่งคนเพื่อเข้าเฝ้า แต่คราวนี้ไม่ใช่นายกรัฐมนตรีที่ทำหน้าที่ลงนามบนเอกสารแต่ตั้งหัวผู้นำ แต่เป็นประธานองคมนตรี ซึ่งทำให้หัวผู้นำถูกกฎหมายเป็นของวังไปทั้งหมด ประธานหัวผู้นำที่จะเป็นประธานรัฐสภาโดยอัตโนมัติ สถาบันกษัตริย์ที่มาราบทาการเลือกตั้งมีจำนวนมากกว่าหัวผู้นำถูกเลือกน้อย แต่อำนาจขับยึดของกษัตริย์จะสามารถหักห้ามได้ก็โดยอาศัยเสียงถึงสองในสามของรัฐสภา

กษัตริย์มีอำนาจประกาศรัฐมนตรีคนใดหรือทั้งคณะได้ เช่นเดียวกับข้าราชการทหารและพลเรือนในสามระดับชั้นสูงสุด นอกจากนี้ กษัตริย์มีอำนาจออกคำสั่งในเรื่องทั่วไป และกรณีฉุกเฉิน ได้โดยมีฐานะเท่ากุฎามาที่ออกโดยรัฐบาลในเรื่องเกี่ยวกับภัยอุบัติ ไร้สำหรับกรณีอุบัติ กรณีฉุกเฉิน ซึ่งช่วยให้นักธุรกิจได้รับความลับ อำนาจในการนี้จะถูกเตรียมไว้สำหรับกรณีอุบัติ กรณีฉุกเฉิน ซึ่งช่วยให้รัฐบาลสามารถแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ด้วยเสียง 2474-5 ของรัฐสภาที่ 7 อย่างไรก็ตาม เมื่อจากเรื่องเหล่านี้ จำต้องอาศัยความรู้ความสามารถทำงานทางอำนาจนี้ จึงมักส่วนใหญ่กับนายกรัฐมนตรีและประธานาธิบดีเท่านั้น

นอกจากนี้ ราชสำนักยังได้อำน้ำงประชามติอันเป็นของใหม่ด้วย กล่าวคือ กษัตริย์สามารถแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยข้ามรัฐบาลและรัฐสภาได้ด้วยการจัดให้มีการลงประชามติ โดยใช้เสียงข้างมากของผู้ออกเสียงเท่านั้น (เที่ยงกับที่ต้องใช้เสียงสองในสามของรัฐสภา) ดังนั้น กษัตริย์สามารถแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ด้วยเสียงประชาชนโดยตรง โดยไม่ต้องสนใจรัฐบาลที่มาราบทาการเลือกตั้ง

ส่วนการสืบบัลลังก์ กษัตริย์ที่บรรบัด 2467 ถูกนำกลับมาใช้ใหม่ แต่คราวนี้รัฐธรรมนูญระบุว่ากษัตริย์จะบรรบัดไม่สามารถถูกเลิกหรือแก้ไขได้ และคณะองคมนตรีจะเป็นผู้เสนอชื่อรัชทายาท ไม่ใช่รัฐสภา กษัตริย์อาจจะมาจากการเลือกตั้งก็จริงอยู่ตามที่รานีบอก แต่แน่นอนว่าไม่ได้มาจาก การเลือกตั้งของคนนักวัง

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ส่งอิทธิพลสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทย กษัตริย์มีอำนาจจำกัดว่างานและลักษณะของย่างที่ไม่ปรากฏในระบบกษัตริย์ภาษาไทยได้รัฐธรรมนูญอื่นใด เนื่องจากความบังอกันข่าวรัฐสภาเป็นตัว

ปัญหาและอันตรายโดยกลมลั่นด้าน รัฐธรรมนูญ 2492 นี้พยายามประมวลอำนาจสมบูรณ์ญาสิทธิ์ของอดีต ขึ้นมาด้วยภาษาสามัญใหม่ โดยสมมติขึ้นมาถือว่า กษัตริย์ในระบบทั้งนี้มีความนิยมและความดึงดูดเหล่านี้ในสายเลือด ข้อมูลความเป็นอย่างยิ่งที่จะได้กรองอำนาจ โดยมี “พระบรมนารมยาศรี” เป็นแนวทาง

เมื่อร่างฉบับสุดท้ายประกาศออกมา ก็สร้างความไม่พอใจให้กับเหล่าบุนทหาร ฝ่ายผู้สนับสนุนปรีดีและชาธารณ์จำนวนมาก มันถูกโภมติว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อเจตนาการณ์ของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ฐานี และอุปถัมภ์ก็ถูกกล่าวหาว่าทำลายแผนก่อตั้งพระราชการเมืองนิยมเจ้าขึ้นมา ฐานีได้ว่าไม่มีความจำเป็นจะต้องตั้งพระราช การะอันที่จริงแล้ว “ทุกพระราชการเมืองในเวลานี้ล้วนแล้วแต่สนับสนุนสถาบันกษัตริย์” และพวทนิยมเจ้าอื่นๆ ก็ติดตราผู้วิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นพวทนิยมระบบชาธารณ์และคอมมิวนิสม์¹⁸ มีคนหนึ่งเขียนลงในบางกอกโพสต์ ขึ้นชี้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้เป็นไปตามแนวคิดของรัชกาลที่ 7 ซึ่งเป็นกษัตริย์ที่ได้ทำการปกป้องระบบประชาธิปไตย¹⁹

อันที่จริง มันเสริมอีกว่าในมีราชสำนักเรียบร้อยไปแล้ว ตั้งแต่แรกเลข รัฐบาลได้กำหนดฤกติกาไว้อีกย่างชาญฉลาดค่าวรัฐสภาจะต้องเห็นชอบร่างสุดท้ายทั้งฉบับหรือไม่ก็ปฏิเสธทั้งฉบับ โดยไม่อนุญาตให้มีการแก้ไข 27 มกราคม 2492 ร่างรัฐธรรมนูญผ่านสภาไปด้วยเสียง 125 ต่อ 30 พินุลและเหล่าบุนทหาร ได้แต่นั่งมองจุดจนของพวทนตาปรินฯ การจัดการเลือกตั้งเพื่อจัดตั้งรัฐบาลใหม่หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญหมายความว่าพินุลจะต้องลาออกจาก ประชาธิปัตย์มั่นใจว่าจะได้อำนาจกลับคืน วุฒิสภา ก็เต็มไปด้วยคนของวัง ภูมิพลก็จะได้รับการเชื้อเชิญให้กลับมานั่งบล็อกลังก์ และ 2475 ก็จะเหลืออีกอยู่แต่ในความทรงจำ

ราชสำนักปักหลักอีกอย่างท่ามกลางข่าวลือรัฐประหารและคำว่าจากพินุล ต้นเดือนมีนาคม 2492 รัฐธรรมนูญใหม่ถูกส่งไปถึงภูมิพล ซึ่งทำการพิจารณาอย่างละเอียด พร้อมด้วยสมาชิกคณะกร่างคุณหนึ่ง เขาคงไม่น่าจะเสนอแก้ไขอะไร เนื่องจากมันค่อนข้างจะเป็นนามธรรมและซับซ้อนเกินไปสำหรับเด็กหนุ่มอายุ 21 ปี หลังจากราชสำนักประกาศการลงนามของกษัตริย์ที่ส่งมาทางโทรเลข 23 มีนาคม อภิรัฐมนตรีสภาพก็ลงนามและประกาศใช้รัฐธรรมนูญ อภิรัฐมนตรีสภาพก็ถูกย้ายสภาพเป็นคณะกรรมการตี รัฐิตยังคงเป็นผู้สำเร็จราชการฯ และฐานีได้เป็นประธานองค์มนตรี พวทนากจะกลั้นความลิงโผลในชัยชนะแบบไม่ไหวอาเลย์ที่เดียว

ราชสำนักยังคงมีงานที่ต้องทำอีกมาก การเสียชีวิตของอานันท์ยังเป็นประเด็นพูดคุยในกรุงเทพฯ และปรีดียังมีอิทธิพลอยู่ ในจังหวะที่การต่อสู้เรื่องรัฐธรรมนูญขึ้นถึงจุดสูงสุด ในปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2492 ปรีดีลองกลับเข้าประเทศไทย และพยายามทำรัฐประหารด้วยการสนับสนุนจากกองทัพเรือ ทว่าประสบความล้มเหลว แต่ก็เห็นได้ชัดว่ายังมีผู้ไม่ชื่นชอบทั้งทหารและวังอยู่มาก

ต่อกรณีการเสียชีวิตของอานันท์ วังและทหารร่วมมือกัน ในเดือนกันยายน 2491 ชาญสามคุณที่ถูกจับข้อหาฆ่าอานันท์ได้รับการไถ่สวน เจ้าหน้าที่ของวังมองหลักฐานอันน่ากังขาที่ชี้ไปยังปรีดี พร้อมด้วยแรงจูงใจ ที่หลักๆ ก็คือ การถูกเฉียงระหว่างปรีดีและอานันท์ในเรื่องคุณผู้สำเร็จราชการฯ ทนายจำเลยสามารถอ้างข้อกล่าวหาที่อ่อนมากนี้ได้อย่างน่าเชื่อถือ อธิบดีกรมตำรวจ เผ่า ศรีyanan ท่องมือติดต่ออย่างเที่ยมโหด ในต้นปี 2492 ลูกน้อง

18 บางกอกโพสต์, 5 กุมภาพันธ์ 2492.

19 บางกอกโพสต์, 25 กันยายน 2491.

ของผู้สังหารทนาทีจำเลยไปสองคนและพยานจำเลยอีกหลายคน โดยคำพ狂ว่าเป็นการปราบป่วนคอมมิวนิสต์ คดีนี้ดำเนินต่อไปจนถึงปี 2493 พยานที่เป็นเชื้อพระวงศ์นับสิบ รวมทั้งระดับสูงสุดด้วย ต่างกล่าวโวยวาย หลักฐานแಡล้อมและคำบอกรاء บริจที่ลีกขอยู่ในเงินไม่สามารถแก้ต่างอะไรได้

ระหว่างนั้น ราชสำนักก็ทรงคืนอิทธิพลในปริมณฑลต่างๆ โดยเฉพาะที่สำคัญคือ สังฆมณฑล ด้วยการค่อยๆ เปลี่ยนผู้บริหารจากมหานิกายที่แต่ตั้งโดยพินุลมาเป็นพระในสังกัดธรรมยุติ ฝ่ายเจ้าก็ประสบความสำเร็จในการแก้คืนการปฏิรูปของพินุลและยึดอำนาจทางจิตวิญญาณกลับคืนมาสู่สถาบันกษัตริย์จนได้ในที่สุด เป็นไปได้มากกว่า นานีคือผู้บังการกระบวนการนี้ ซึ่งได้เริ่มมาตั้งแต่คราวที่พินุลถูกบีบออกจากราชานาจไปในปี 2487 สังฆราชจากมหานิกายที่พินุลเป็นคนแต่งตั้งก็บังเอิญเสียชีวิตลงในปีนั้นพอดี วชิรญาณวงศ์ ที่เป็นเชื้อพระวงศ์ และเป็นเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศน์อันเป็นศูนย์กลางของธรรมยุติ ก็ได้รับตำแหน่งสืบท่อ²⁰ ครั้นตำแหน่งสังฆ นายกว่างลงในปี 2489 พุทธ โภਯาจารย์ พระธรรมยุติจากเกพธิรินทร์ที่เป็นแทน

ในปี 2490 พุทธ โภยาจารย์เริ่มกรองให้ยกเลิกการปฏิรูปสังฆ 2484 ของพินุลและนำพระบ.ส.ง. 2445 กลับมาใช้ใหม่ สองปีถัดมา วชิรญาณวงศ์ที่ได้รับแหงบัณฑิตจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้เข้า ก็สั่งให้วัดสาษธรรมยุติ “แยกตัว” ออกจากกิจกรรมของสังฆ ซึ่งเป็นการกันไม่ให้นิกายทั้งสองขบวนรวมกันตามแผนที่ได้มีการวางแผนไว้²¹ ในปี 2494 วชิรญาณวงศ์เดินตั้งศาสน์โภกน (จวน อุฐราษฎร์) พระธรรมยุตเป็นสังฆนายกแทนพุทธ โภยาจารย์ที่เสียชีวิตไป โดยข้ามหัวพระอาวุโสสายมหานิกายจำนวนมาก²² การนี้ทำให้ธรรมยุตอยู่ในฐานะครอบจ้ำ มหาชนิกาย ที่มีจำนวนพระสงฆ์มากกว่าถึง 20 เท่า และพระบ.ส.ง. 2445 ของรัชกาลที่ 5 ก็ถูกนำกลับมาใช้ใหม่

ความสำเร็จประดานี้ของฝ่ายเจ้าแทนไม่มีความหมายใดๆ เเลยต่อประชาชนส่วนใหญ่ที่ใช้ชีวิตตามห้องไร่ท้องนาและไร้การศึกษาในพสกนิกร 19 ล้านคนของภูมิพล ถ้าหากสถาบันกษัตริย์ขาดมีความหมายต่อพวกเขามากกว่าที่เหล่าขุนนางและนักการเมืองมีลักษณะ ประชาชนจะต้องได้ประจักษ์และรับรู้ถึงการเมืองอยู่และความสูงของสถาบันกษัตริย์ ดังนั้นในระหว่างที่กษัตริย์ไม่ได้อยู่ในเมืองไทย บรรดาเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงจึงต้องสร้างสำเนียกังกวดลาภให้แก่สกนธิกร

ในตอนแรก มีการออกบ่าวนานาหนั่งสืบพิมพ์และวิทยุอยู่เรื่อยๆ ถึงกิจกรรมต่างๆ ของภูมิพลในยุโรป ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การเดินทาง และการพบปะกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงต่างๆ ความเห็นของเขาก็เยาวกับเรื่องการบริหารบ้านเมืองได้รับการรายงานประหนึ่งว่าเป็นโครงการ ตัวอย่างเช่น ในช่วงการพิจารณาสร้างรัฐธรรมนูญ ราชเลขานธิการ นิกรเทวัญ เทวฤทธิ์ ป่าวประกาศว่าภูมิพลมีความใส่ใจย่างมากในเรื่องรัฐธรรมนูญ และกำชับให้มีการรายงานต่อเขาอย่างใกล้ชิด²³ เท่ากับเป็นการบอกประชาชนว่า กษัตริย์กำลังดูแลบ้านเมืองของเขามากยิ่ง แม้จะอยู่ห่างไกลก็ตาม

กระบวนการสร้างภาพนี้ยังรวมถึงการพยายามรื้อฟื้นพิธีกรรมต่างๆ ที่นานีและรังสิตต่างเข้าใจคือว่ามีความสำคัญในการทำให้ประชาชนรับรู้ถึงความสำคัญของสถาบันกษัตริย์ในการบรรเทาความทุกข์ยากในชีวิต

²⁰ นรา.ชั่น นกวังศ์ ภัยหลังได้รับเลื่อนฐานะเป็นกรรมหลวง

²¹ Peter A. Jackson, *Buddhism, Legitimation, and Conflict* (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1989), 75.

²² จวนได้ทำหน้าที่สังฆนายกมาถ้วนเดือนปี ตั้งแต่พุทธ โภยาจารย์ป่วยหนักตั้งแต่ปี 2491

²³ บางกอกไฟสต์, 22 มิถุนายน 2492

ของพากษา พิธีกรรมต่างๆ ทำให้ประชาชนมีความศรัทธา ดังนั้น เชือพระวงศ์ชั้นสูงจึงทำการรือฟื้นพิธีกรรม ต่างๆ ที่ขาดหายไปตั้งแต่ 2475 โดยประกอบพิธีในนามของกษัตริย์และทำการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง

ของตายคือวันจักรี วันที่ 6 เมษายน ในปี 2491 รังสิตปลูกฟื้นงานเฉลิมฉลองด้วยการให้ราชสำนักและ ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น วันฉลองเริ่มต้นด้วยผู้สำเร็จราชการฯ นำเหล่าเชือพระวงศ์ชุดใหญ่স্বাক্ষরนต์และ ทำบุญตักบาตรในสถานที่เก็บอัฐิของกษัตริย์องค์ก่อนๆ ในบรรมหาราชวัง จากนั้น ทึ่งหมวดแต่งกายชุดผ้าไหมแบบ ไทยกีไปบวงสรวงรูปรัชกาลที่ 1 ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ท่ามกลางการจับจ้องมองดูของประชาชน

นั้นเป็นประเพณีที่สืบทอดมา ความเป็นสมัยใหม่ก็ถูกถ่ายทอดออกมาน่าสนใจไป วันจักรีซึ่งเป็นวัน ออกร้านงานกาชาดประจำปีไปด้วยพร้อมกัน ซึ่งครอบครัวกษัตริย์เป็นผู้สนับสนุนและอุปถัมภ์ ทำให้งานกาชาด เป็นงานหลวง และเป็นงานสังคมแห่งปีสำหรับชนชั้นสูง จนคุณเมื่อนรู้ว่ากาชาดเป็นหน่วยงานของวัง งานบรรเทา ทุกข์และความช่วยเหลือทางการแพทย์แสดงออกถึงความดีงามของจักรี

รังสิตรือฟื้นพิธีกรรมโบราณภายในราชสำนักกลับมาจำนวนมาก พร้อมทั้งออกท่าประชาสัมพันธ์อย่าง เต็มที่ ในฐานะผู้แทนกษัตริย์ เขายืนหน้าที่เปลี่ยนเสื้อคลุมพระแก้วมรกตปีลักษณะครั้ง ซึ่งเป็นพิธีที่เชื่อมโยง กษัตริย์เข้ากับรูปปูนาที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดของประเทศไทย ต้นเดือนพฤษภาคม 2491 รังสิตจัดกิจกรรมตามวัดหลวง ต่างๆ มอบผ้าไตรแก่พระชั้นผู้ใหญ่ในนามของกษัตริย์ ถึงภูมิพลจะไม่ได้อยู่ในเมืองไทยกีตาม เขาถึงทำบุญและ สนับสนุนศาสนា แสดงให้เห็นจริยธรรมอันบริสุทธิ์

เดือนพฤษภาคม 2492 รังสิตรือฟื้นพิธีบวงสรวงความอุดมสมบูรณ์แบบพระห่ม-อินดูชื่นใหม่ นับแต่ ทศวรรษที่ 2473 (1930) การโภนาโดยใช้วาหัสดิลิทธิ์และเทพี หรือ ทรงพระนังคัล นี้มีการปฏิบัติอยู่บ้างโดย เจ้าหน้าที่รัฐ แต่พิธีบวงสรวงความอุดมสมบูรณ์ พิชmont ที่เคยทำภายในราชสำนักโดยไม่ค่อยมีใครได้เห็นนั้น ไม่ได้รับการปฏิบัติโดย ในปี 2492 รังสิตนำพิธีพิชmont กลับมาและเช่นบวงสรวงต่อเหล่าแพทย์ฯ มันเป็นการ 24 เชื่อมโยงอันน่าอัศจรรย์ระหว่างสถาบันกษัตริย์และความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ชั้นเยี่ยม อาหารในราชอาณาจักร

พิธีกรรมอื่นที่ได้รับการรือฟื้นคือ วันยกย่องรัชกาลที่ 5 ในเดือนตุลาคม และวันเกิดของกษัตริย์ที่ตอนนี้ เป็นวันที่ 5 ธันวาคม ในวันเกิดนี้ เหล่าเชือพระวงศ์ทำบุญตักบาตรในตอนเช้าในนามกษัตริย์ วันนี้จะมีงานเลี้ยง ในวัง และเป็นวันหยุดของประชาชน สืบมารชบนະเดียวกันกีเสนอกาจกรรมการทำบุญของกษัตริย์ในโล ชานน์ โดยเน้นการให้อักษะไทยแก่นักไทยหลายพันคนน่องในโอกาสนี้ เป็นการแสดงความกรุณาของกษัตริย์ ในขณะเดียวกันกีทำให้นักไทยเหล่านั้นและครอบครัวสำนักในบุญคุณ แม้ว่ารัฐบาลจะเป็นผู้จัดทำรายชื่อขึ้นมา กีตาม ในวันนี้ปี 2491 นางกอกโพสต์รำพันถึงการขาดกษัตริย์ว่า “เวลาใดประเทศไทยต้องการผู้นำที่ทรงธรรมเสียยิ่งกว่า ครั้งใดที่ผ่านมา”

ประวัติศาสตร์กำลังถูกเขียนใหม่โดยพิธีเฉลิมฉลอง คล้อยจากวันเกิดกีเป็นวันรัฐธรรมนูญ 10 ธันวาคม ซึ่งกำหนดเป็นวันหยุดสามวัน ซักเจนว่ากิจกรรมเฉลิมฉลองไม่ได้อยู่ที่ตัวรัฐธรรมนูญหรือการเปลี่ยนแปลงการ ปกครอง 2475 แต่อยู่ที่ประชาติปก ในฐานะที่เป็นผู้นำบังคับบัญชาให้แก่ประชาชน ทำนองเดียวกัน วันชาติ 24 มิถุนายนที่เฉลิมฉลองการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ก็ถูกนำไปใช้ในการแสดงความสำนักต่อประชาติปก ไม่ใช่ คณะกรรมการ วันที่ภูมิพลเป็นกษัตริย์กีถูกนำมาเป็นวันหยุดอีกหนึ่งวัน รังสิตประกอบพิธีต่างๆ ในนามของภูมิ พล ในขณะที่พิภูมิเป็นประธานในงานเฉลิมฉลองของรัฐบาล ที่ทุกคนต้องแสดงความจงรักภักดีเบื้องหน้ารูป ขนาดยักษ์ของกษัตริย์

²⁴ มักเขียนโดยทั่วไปว่าพิธีกรรมนี้ได้รับการรือฟื้นโดยภูมิพลในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 2493 (1950) โดยได้รับการสนับสนุนจากสหภาพ ชนรัชชี

ยังมีวิธีการเลือกน้อยอื่นๆ อีกที่ทำให้คุณเมื่อนั่งมิพลไม่ได้ห่างหายไปไหหน อาทิเช่น ราชสำนักกลับมาเป็นเจ้าภาพงานศพเชื้อพระวงศ์ระดับย่ออย่าง และครอบครัวมีความสุข รังสิตเป็นตัวแทนกษัตริย์มองประชุมแก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยและทหารตัวรวม ในเดือน พฤษภาคม 2492 เท่านั้น ก็มีภาระจัดการนี้แก่นายทหารจนใหม่ 176 คน ของจป. ซึ่งเป็นการข้ามเตือนภารกิจที่พวกเขามีต่อสถาบันกษัตริย์ สองสามสัปดาห์ต่อมา เขายังคงปะยอมประชุมแก่ จุฬาฯ

นอกจากนี้ยังมีพิธีคล้องสำหรับการกลับมาจากการลี้ภัยของเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงต่างๆ ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ และตายไปแล้ว เดือนมิถุนายน 2491 ราชินีมหायรำไพรบรรพ์ของประชาติประกอบพิธีกลับมาพร้อมอัญชลิของสามี และเขาได้รับการยกย่องให้เป็นนักปฏิรูปผู้ยิ่งใหญ่ ส่วนบุรุษเดชาได้รับการแห่แห่นอุบัติวันนั้นหน่อยเมื่อกลับมาในเดือน พฤษภาคมปีเดียวกัน ซึ่งเขาได้ลี้ภัยไปตั้งแต่คราวบุนนาคในปี 2476 อัญชลิของนริศและบริพัตรได้กลับมาต่อจากนั้น พิธีพงของมโนปกรณ์ นายกาน สามัญชนนิยมเจ้ากีได้รับการคุ้มครองจากราชสำนัก

มีตัวอย่างอีกอันหนึ่งแสดงให้เห็นอุทธศรัทธาร้อนเพียบพร้อมของฝ่ายเจ้าในการฟื้นฟูสถาบันกษัตริย์ กลับคืนสู่ใจกลางวัฒนธรรมไทย ในเดือนสิงหาคม 2491 เกิดการสร้างกระแಡคลึงไคลล์หลังจากมีการก้นพบ ช้างเผือก ช้างเผือกเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจและบุญบารมี ซึ่งเป็นสมบัติของกษัตริย์แต่เพียงผู้เดียว รัชสมัยที่มี การก้นพบช้างเผือกว่ากันว่าเป็นรัชสมัยที่รุ่งโรจน์ในประวัติศาสตร์สยาม ช่วงรัชกาลที่ 6 ที่ไม่ชื่นชมและรัชกาลที่ 8 ที่กระหึ่ร้ายนั้นล้วนขาดของบังคับกล่าว ดังนั้นจึงเป็นวาระสำคัญเมื่อชาวบ้านชนบทคนหนึ่งจับช้างเผือกได้ และมอบให้แก่กุฎิพล ชาวบ้านคนนั้นได้รับรางวัลและบรรดาศักดิ์เป็นหลวง ราชสำนักจัดพิธีทางศาสนาต้อนรับ ช้างเผือกในกรุงเทพฯ มันกีได้รับบรรดาศักดิ์ด้วยเช่นกัน

ส่วนสำคัญที่สุดสำหรับบุญบารมีของกษัตริย์คือ การส่งผลโดยตรงต่อชีวิตของพสกนิกร โดยผ่าน ทางการสงเคราะห์และการให้ทาน กษัตริย์จะต้องเป็นผู้เสียสละ มีจิตใจกว้างขวางและไม่มีจิตติดกับทรัพย์ส่วนบุคคล ของตัวเอง เพื่อจะได้ดำรงสถานะธรรมราชอย่างแท้จริง

แต่ในการนี้ เขายังคงแสดงความคุ้มครองและบุญทหาร ซึ่งควบคุมงบประมาณแผ่นดินและ ช่องทางเข้าถึงแหล่งเงินทุนเอกชน ที่ได้สร้างสมสถานะบำรุงของตนขึ้นมาด้วยการช่วยเหลือประชาชน เช่นกัน สถาบันกษัตริย์ตอกย้ำในสถานะเสียงเปรียง หลัง 2475 รัฐบาลได้ยึดทรัพย์สินของกษัตริย์ไปจำนวนมาก ส่วนใหญ่ เป็นอสังหาริมทรัพย์และทุนในบริษัทต่างๆ รวมถึงกิจการขนาดใหญ่ ครอบครัวกษัตริย์เคยเป็นเจ้าของที่ดินประมาณ หนึ่งในสามของกรุงเทพฯ ชั้นในในช่วงก่อนสงคราม รวมทั้งอาคารต่างๆ ที่เป็นที่ทำการของรัฐบาล²⁵ ส่วน ใหญ่ถูกพิบูล โภนเป็นทรัพย์สินของรัฐไปเรียบร้อยแล้ว เหลือส่วนที่สร้างรายได้แก่ราชสำนักไม่มากนักในตอน ปลายสงครามโลกครั้งที่สอง

ปลายพุทธศักราช 2483 (1940) เป้าหมายหลักอันหนึ่งของพวกเจ้ากีคือการทวงทรัพย์สินก่อน 2475 กลับคืนมา และสร้างรายได้ให้กับครอบครัวกษัตริย์ เงินที่ได้ก็จะมาใช้ในกิจการราชสำนักและครอบครัวกษัตริย์ และเป็นแหล่งทุนในการทำให้กษัตริย์เป็นที่พึ่งที่สำคัญที่สุดของประชาชน การชดเชยงานทางการเมืองคืนมาได้ ในช่วงปี 2490-2491 เป็นก้าวสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายนี้ รัฐบาลคงแบ่งงบประมาณให้ราชสำนักเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในขณะเดียวกันก็แยกคืนทรัพย์สินจำนวนมากที่เคยเป็นของกษัตริย์ให้แก่ครอบครัวทิด (แต่อาคารและวัง ที่รัฐบาลใช้เป็นสำนักงานในบริเวณกรุงเทพฯ ชั้นในยังคงเป็นของรัฐ)

²⁵ พาสุกและเบนเกอร์, Thailand, 282.

ในปี 2490 ทรัพย์สินและการเงินของราชสำนัก เช่น สำนักพระราชวัง ทรัพย์สินส่วนพระองค์ สำนักงาน ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และทรัพย์สินของครอบครัวยัตติgotyuในความดูแลของร.ว.ทวีวงศ์ ณ วัฒศักดิ์ ทวีวงศ์เกิดในปี 2444 จนการศึกษาจากเคมบริดจ์ เคยเป็นมหาเด็กของรัชกาลที่ 6 จากนั้นเขาเก็บคุกวางในของราชสำนักมาโดยตลอด

ทวีวงศ์ก่อร่างสร้างบุญทรัพย์ของกษัตริย์ขึ้นมาใหม่อย่างมีทักษะและใจถึง เขายกเลื่อมให้รัฐบาลยอมรับ กรรมสิทธิ์ของราชสำนักในทรัพย์สินที่ได้ตกไปอยู่ในมือของเอกชนอย่างไม่เป็นทางการตั้งแต่ 2475 มีประชาชนนับหมื่นคนอาศัยอยู่ในบ้านและร้านค้าย่านใจกลางเมือง ซึ่งแต่เดิมเป็นของกษัตริย์ ทวีวงศ์ทำให้คนเหล่านี้กลับมาจ่ายค่าเช่าแก่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ยอมรับความเป็นเจ้าของของสำนักงานฯ และจากปลายปี 2491 สำนักงานฯ แสวงหาทางเพิ่มรายได้ด้วยการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ เพิ่มค่าเช่า และขับไล่ผู้ที่ไม่จ่ายค่าเช่าออกไป ไม่ว่าจะแม่ครัวห้องรัฐสภาของ รัฐสภา ได้ครอบครองพระที่นั่งอนันตสมาคมที่ราชสำนักไม่ค่อยได้ใช้มานานมากแล้ว ลึกลับนั้น สำนักงานฯ ของทวีวงศ์ก็ยังคงอยู่ในที่เดิม ไม่มีทางหวานคืน มาตรการของเขาร่างความตึงเครียดพอสมควรในหมู่ชื่อเสียง แต่ทวีวงศ์ก็แยกด้วยการจ่ายเป็นเงินจากทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์สำหรับทรัพย์สินเหล่านั้น ในสถานการณ์หลังสงครามบูรพา เงินสดเป็นที่ต้องการมากกว่าที่คิดอยู่แล้ว

ทวีวงศ์ยังทำการลงทุนในนามราชสำนักและครอบครัวโดยอีกด้วย กับภาคเอกชนอย่างธนาคารและบริษัทประกันภัยที่หัวใจได้ประโยชน์จากการมีกษัตริย์พำนักระยะหนึ่ง ทวีวงศ์กับเงินร่วมลงทุน ธนาคารไทยพาณิชย์กลายเป็นฐานในการขยายการลงทุนของวัง ธนาคารแห่งนี้สนับสนุนโครงการก่อสร้างโรงเรียนปริญญาสหพันพื้นที่ของทรัพย์สินฯ โดยนักธุรกิจหญิงชั้นนำ ปิยะอุช ซึ่งมีทั้งสำนักงานทรัพย์สินฯ และกัญชาณิวัฒนาร่วมอยู่ด้วย ธุรกิจนี้ภายหลังขับขยายเป็นเครือ โรงเรียนดุสิตธานี ซึ่งเป็นการลงทุนร่วมระหว่างชั้นต้นและสำนักงานทรัพย์สินฯ

ภายในเวลาไม่ถึงปี ทวีวงศ์ก็สะสมเงินทุนไว้ได้มากมหาศาล ทำให้ราชสำนักสามารถเลี้ยงดูข้าราชการ ไพรินทร์ (จังรักษ์เด็กมาขึ้น) และจ่าขึ้นประจำแก่เชื้อพระวงศ์ชั้นสูงที่ประสบความอัตตดุลหลังสงคราม ซึ่งมีอดีตราชินีรำไพพรรณีรวมอยู่ด้วย กองทุนนี้ยังเป็นแหล่งทุนให้รัฐใช้ในการพัฒนารัฐและกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ของราชสำนักอีกด้วย

ที่สำคัญที่สุด กองทุนนี้ใช้ในการสร้างภาพพจน์ของกษัตริย์ในฐานะแหล่งที่มาของกุศลทาน ลึกลับในเดือนมิถุนายน 2491 เขาเก็บบริจาคเงิน 100,000 บาท (5,000 เหรียญสหรัฐฯ) เพื่อนำไปซื้อเครื่องรับวิญญาลีเจอกจ่ายให้แก่ชุมชนชนบททั่วประเทศเพื่อจะได้ฟังข่าวสาร (ซึ่งมีรายงานว่าเกี่ยวกับกษัตริย์) เงินก้อนนี้ได้รับการกล่าวว่ามาจากกองทุนส่วนตัวของกษัตริย์²⁶ คราวันเดียวของเขานี้ในปี 2491 กษัตริย์บริจาค “เงินส่วนตัว” 3,000 บาทให้กับ United Nations Appeal for Children ที่อยู่ในกรุงเทพฯ ลึกลับในเดือนกรกฎาคม 2492 กษัตริย์กับบริจาคเงิน 300,000 บาทให้กับโครงการรณรงค์น้ำดื่มน้ำดื่มน้ำ โครงการน้ำดื่มน้ำดื่มน้ำ ซึ่งอยู่ใน

26 บางกอกโพสต์, 8 มิถุนายน 2491

เครื่องข่ายของสถานบันพาร์และตั้งชื่อตามเหมือนแรกของจุฬาลงกรณ์ การบริจากทำนองนี้จะเป็นเงินก้อนใหญ่มากขึ้นเรื่อยๆ และบ่อยครั้งขึ้น และได้รับการประชาสัมพันธ์อย่างดี เนื่องจากว่ารังสิตและทวีวงศ์เป็นผู้จัดการเรื่องนี้ ไม่เป็นที่ชัดเจนว่าภูมิพลจะรับทราบเรื่องนี้ด้วยหรือไม่ แต่ไม่สำคัญ ประชาชนล้วนเข้าใจว่าของขวัญต่างๆ เหล่านั้นมาจากตัวเขาเอง

เรื่องทั้งหมดนี้ล้วนอยู่ในสายตาของคู่แข่ง โดยเฉพาะพินิจที่เข้าใจเป็นอย่างดีถึงอำนาจของสัญลักษณ์นิยมแบบนี้ ด้วยความบุราณรัฐบาลอยู่ในมือ เขาสามารถที่จะเก็บกษัตริย์และอ้างความดีความชอบเป็นของตัวเองได้ แต่ในอดีตวิวัฒนาการที่ฝ่ายเจ้ากำลังรุกคืบอยู่นั้น เช่น สังฆมณฑลและพิธีกรรมทางศาสนา เขายกอยู่ในสภาพเพลีย พล้ำ

ไม่ใช่ว่าเขาจะไม่ได้พยายาม ด้วยฐานะนายกรัฐมนตรี การประชาสัมพันธ์เผยแพร่องรัฐทั้งสิ่งที่พิมพ์ และวิทยุต่างทำหน้าที่สรับเสริญยืนยอดตัวเขา วางแผนในจุดที่ทั้งไม่เห็นอกว่าและไม่ต่ำกว่ากษัตริย์ เขายังคงพยายามหาหัวหอกในการต่อต้านคอมมิวนิسم อันเป็นบทบาทสมัยใหม่ที่สถาบันกษัตริย์ยังไม่ทันได้มี แต่เขาที่ไม่ประสบความสำเร็จเต็มที่ ในปี 2491 พินิจแต่งตั้งตัวเองเป็นประธานสภาวัฒนธรรมแห่งชาติที่รือฟื้นขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เขานี้โอกาสได้ท่านกระแสนิยมเจ้า แต่ฝ่ายเจ้าก็รู้ทัน จึงบีบให้เขานั่งตั้งตัวนิยมวัฒนธรรมของชาติอยู่สืบไป

06 รักหวานที่โลชานน์ เตรียมการนั่งบลลังก์

ในระหว่างนั้นบุคคลผู้เป็นศูนย์กลางจักรวาลก็ได้อัญเชิญขึ้นสู่ในโลกathanน์ สวิตเซอร์แลนด์ อาจครุ่นคำนึงถึงชีวิตตัวเองที่มีสองตัวตน ตัวตนหนึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยยูโรปในยุคหลังสงคราม อีกด้วยหนึ่งที่คุ้นเคยน้อยกว่าคือ ธรรมราชผู้สูงส่งของประเทศไทย อันเป็นตัวตนที่วิลิศามรา อนุรักษ์ และแวดล้อมด้วยผู้อ้าวโกรที่เน้นย้ำแต่สิ่งเก่าแก่

อันนั้นที่พี่ชายของเขากำลังสั่งในเรื่องนี้ แต่หลังจากโศกนาฏกรรมมีอ้วนที่ 9 มิถุนายน 2489 แล้ว ภูมิพลแสดงความมุ่งมั่นในหน้าที่อย่างเข้มแข็ง (หรือบางคนเชื่อว่าเป็นความสำนึกริต) ที่จะสืบบัลลังก์ มันไม่ใช่เป็นเพียงการซื้อเวลาเพื่อจะหาทางออกในอนาคต การที่ภูมิพลสูญเสียร้อยชีวีในสาธารณรัฐเกือบตลอดช่วงท้าท่าวรรษ ต่อมาแสดงให้เห็นว่าการยอมรับตำแหน่งของเขานั้นเด็ดขาดและถาวร ภูมิพลหมายกับการเป็นกษัตริย์มากกว่าอันนั้นท้อญัติแล้ว เขายังคงใช้ในการทำงานมากกว่าและเชื่อฟังผู้หลักผู้ใหญ่มากกว่า โดยเฉพาะสังวาลย์เมืองเขาเองที่สวิตเซอร์แลนด์ เขายังคงใช้เวลาอยู่ในประเทศไทย ไม่ได้ย่างกรายเข้าไปสัมผัสด้วยโปรดีมากนักซึ่งหมายถึงแนวความคิดต่างๆ ที่มีอยู่มากนามาในเวลานั้น เขายอนบุรี แต่ไม่ได้กังวลมากนักกับการต้องไปใช้ชีวิตในราชวังที่กรุงเทพฯ เขายังคงใช้เวลาอยู่ในประเทศไทย ไม่ได้ย่างกรายเข้าไปสัมผัสด้วยโปรดีมากนักซึ่งหมายถึงแนวความคิดต่างๆ ที่มีอยู่มากนามาในเวลานั้น เขายอนบุรี แต่ไม่ได้กังวลมากนักกับการต้องไปใช้ชีวิตในราชวังที่กรุงเทพฯ เขายังคงใช้เวลาอยู่ในประเทศไทย ไม่ได้ย่างกรายเข้าไปสัมผัสด้วยโปรดีมากนักซึ่งหมายถึงแนวความคิดต่างๆ ที่มีอยู่มากนามาในเวลานั้น เขายอนบุรี แต่ไม่ได้กังวลมากนักกับการต้องไปใช้ชีวิตในราชวังที่กรุงเทพฯ

ช่วงชีวิตที่อยู่กับแม่ที่วิถีล่าวัฒนาในระหว่างปี 2489 – 2493 จึงเป็นเหมือนการรอเวลา ภูมิพลใช้เวลาเรียนรู้วัฒนธรรมไทยและราชสำนัก เข้าเลิกเรียนมหาวิทยาลัยเพื่อมาศึกษาหลักสูตรวิชาการเมือง การปกครอง และกฎหมายที่จัดให้ตัวเขารโดยเฉพาะ¹

เขามีชีวิตเป็นไปเช่นพระราชแล้ว มหาดเล็กคุกเข่าปูกุขบทุกเช้า แทนที่จะเป็นแม่ ทานครัวของตัวเอง แลกเปลี่ยนเดือนอน ทุกคนยกเว้นแม่กล่าวกับเขาด้วยคำว่า “พระองค์” และระหว่างรัชวังที่จะไม่ไปปูกุญเนื้อต้องตัวเขาระบุ

เขาได้รับการสืบสารจากผู้สำเร็จราชการฯ ที่กรุงเทพฯ อญู่เป็นประจำถึงการตัดสินใจต่างๆ ที่กระทำไปในนามของเข้า โดยมีราชเลขานธิการคอยดูแล มีผู้มาเยี่ยมเยียนอญู่เนื่องๆ ทำให้เขาระและแมรับรู้ความเป็นไปทางการเมืองที่กรุงเทพฯ หลายคนขอให้พากษาทำการแทนกษัตริย์ ซึ่งในจำนวนนี้มีปรีดิรวมอยู่ด้วยเมื่อต้นปี 2490 ตามด้วยศุภสวัสดิ์ ผู้ที่พยาختนำย่างหนักที่จะสมานฝ่ายเจ้ากับปรีดิ ศุภสวัสดิ์เขียนบันทึกหนา 120 หน้าเกี่ยวกับการเมืองยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองให้กุมิพลอ่าน ซึ่งบอกเล่าถึงการที่เสนาบี ปราโมชกับพระครูประชาธิปัลล์ ได้ร้ายปรีดิในการปฏิการเสียชีวิตของอานันท์เพื่อช่วงชิงอำนาจ เขายังได้เสนอคำอธิบายว่าอานันท์น่าจะยิงตัวเองโดยอุบัติเหตุอิกด้วย² ศุภสวัสดิ์เขียนถึงปรีดิในภายหลังว่า “จากการเข้าเฝ้าพระองค์และพระราชชนนีในครั้งนี้ ผมกล้าบอกคุณอย่างแน่ใจว่าทั้งสององค์ไม่เชื่อว่าคุณเป็นผู้บงการ”³

หลักการวัสดุประหารพุก叽ิกายน 2490 เหล่าบุนทหารากดันให้ครอบครัวหิดกลับมาทำพิธีภายในวันก่อนันท์และพิธีราชากิ่งของภูมิพลอย่างเป็นทางการ แต่สัง瓦ลย์ปฐิเศษ รัฐธรรมนูญใหม่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ และโภชานนอันเป็นที่พำนักกลิ้งข้างราชวงศ์ต่างๆ ก็ยังเดือนถึงวาระนองสถาบันกษัตริย์ยุคหลังทรงครุณ ที่มี

1 นัชน, 28 เมย. 2543

² ศุภสวัสดิ์, Noeng Sotwarot Subhasvasti, 554-56.

³ วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร. ปรีดี พนมยงค์และภาระรั่งประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ (กรุงเทพฯ: ศิริขอด, 2523), 270.

ชื่อเสียงมากที่สุดคือกษัตริย์ลีโอ ปอลด์ที่ 3 แห่งเบลเยียม ซึ่งลูกชายของเขาก็คือเจ้าชาย *Baudoin* ที่อาชญากรรมคาวาญมิพลสามปี กลายเป็นเพื่อนที่ภูมิพลใกล้ชิดกว่าใครในหมู่ราชวงศ์ยุโรป

ชะตากรรมของลีโอ ปอลด์แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากของกษัตริย์ท่ามกลางความผันแปรในระบบประชาธิปไตย คนเบลเยียมจำนวนมากไม่พอใจที่เขาขึ้น位ต่อพวกราช และแต่งงานกับสามัญชนหลังราชินีเลือดน้ำเงินที่รักเสียชีวิตลงไปไม่นาน เป็นเวลาห้าปีหลังทรงครองราชสมบูรณ์ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าจะสถาปนาสถานบันกษัตริย์กลับคืนมาใหม่หรือไม่ หรือหากจะนำกลับมา จะให้ลีโอ ปอลด์เป็นกษัตริย์ต่อหรือผ่านไปให้ลูกชาย *Baudoin* ดี เรื่องนี้ถูกนำเสนอเป็นจังหวัดให้ประชาชนลงมติ สถานบันกษัตริย์ต้องสูญเสียกัน การเสียหน้าอย่างมากในการให้ประชาชนตัดสินด้วยการลงมติ

นอกจากนี้ ครอบครัวที่คดีเมืองทุกอันควรให้ต้องกล่าวกระแสชาตินิยมและคอมมิวนิสต์ที่ได้เกิดความรุนแรงในเอเชียหลายประเทศ ทั้งขบไล่จ้าวานิคมและชนชั้นนำก้าวไปพร้อมกัน ที่เมืองจีน พลพรรคอมมิวนิสต์ของหมายกำหนดจะได้รับชัยชนะ และเชื่อกันว่าเป็นผู้ให้การสนับสนุน bureaucrat คอมมิวนิสต์ได้ดินสายจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนทางฝั่งตะวันตกของไทย แนวร่วมพม่าที่นำโดยองชาบ(ผู้ถูกตะวันตกด้านราบย่างไม่เป็นธรรมว่าเป็นคอมมิวนิสต์) ขบไล่อังกฤษออกไปได้ในเดือนมกราคม 2491 แล้วก็ปฏิเสชที่จะฟื้นฟูสถาบันกษัตริย์มิ่งเมืองกลับคืนมา ทางฝั่งตะวันออก ความปั่นป่วนในลาวและกัมพูชาที่เป็นภัยคุกคามแก่สถาบันกษัตริย์ ขณะที่ในเวียดนาม ฝ่ายชาตินิยมของโซจิมินห์ก็กำลังต่อสู้กับการนำจักรพรรดิเป้าไได้กลับมาของฝรั่งเศส บางกอกโพสต์รายงานข่าวเบ้าไได้ในเดือนกรกฎาคม 2492 ด้วยการพาดหัวว่า “เมืองโอดจีนไป ไทยก็ไปด้วย”

สวิตเซอร์แลนด์กันภูมิพลออกจากเรือทั้งหมดนี้ การศึกษาที่จัดให้เขาระบุน้ำทำให้เขามีเวลาว่างที่จะเดินทาง เล่นดนตรีและพบปะสมาคม เขาทักทายบารอไปปารีสบ่อยๆ เพื่อขอปัจจัยและท่องราตรีในคลับแข็ง เช่นเดียวกับลูกมือให้พิธีพงศ์ อันกับแข่งรถของเขาระบุน้ำในการแข่งกรังด์ปรีซ์ที่เจนีวา และในเดือนสิงหาคม 2491 ในระหว่างการตระเวนแข่งรถในกาหนดหนึ่งของยุโรป เขายังได้พบกับพิธีพงศ์ที่เข้าสัมภาษณ์เป็นที่หนึ่งใน Zandvoort ภูมิพลใช้เวลาส่วนใหญ่กับการถ่ายรูปและคนตัวร้าย โดยนิ่กฟันจะเป็นนักดนตรีแข็งเป็นอาชีพที่สอง นิตยสาร “Life” บรรยายถึงเขาว่า “อาจจะมีอุปกรณ์เครื่องดนตรีครบครันมากที่สุดในยุโรป” โดยมีเครื่องดนตรีทุกชนิดและอุปกรณ์บันทึกและขยายเสียงล้นอุดมจากห้องดนตรีของเขากลางๆ⁴ เขายังคงตัวที่ประกูลด้วยคนไทยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีพันเอกอุ่นรัตนกุล สามีคนใหม่ของกัลยาณิวัฒนา รวมอุ่นรัตนกุล ที่ดูแลเขาจนกันตลอดทั้งคืน

ราชสำนักป่าวประกาศความสำเร็จในการประพันธ์เพลงของเขายังภาคภูมิใจ ในเดือนกันยายน 2491 สื่อมวลชนประโภคทั่วโลกที่ออกซ์ฟอร์ด “หัวใจและความรัก” ที่กษัตริย์เป็นผู้แต่ง ตามถึงกรุงเทพฯ เร็วๆ นี้ โดยมาถึงจักรพันธ์ที่เป็นคนเขียนเนื้อร้อง เพลงก่อนหน้านี้ “สายฝน” ถูกทำให้เป็นที่นิยมด้วยวิทยุและการแสดง ตอนเริ่ดต่างๆ ทั้งสองเพลงมีท่วงทำนองหวาน ตามแบบฉบับนักล่าคาดกลิ่นบลูส์ยุคก่อนสงคราม มีรายงานว่า ลูกชายอุ่นรัตนกุลและภรรยาของเขาก็ชื่อลิลลีท์เพลน “สายฝน”⁵

ทว่าเป็นนิตยสาร “Life” ที่ชื่อเดียวกับครอบครัวที่ทำให้ครอบครัวที่คดีต้องร้องขอในยุโรป “ที่โอลชานน์” การศึกษาของภูมิพลประกอบด้วยการถ่ายรูป ดนตรีและรถแข่ง บางครั้งก็อ่านหนังสือกฎหมาย.... บรรดาเจ้าของ

⁴ Life, 20 กุมภาพันธ์ 2493

⁵ บางกอกโพสต์, 14 กันยายน 2491

หมู่บ้านแม่ทั้งหลายเกิดความคิดว่า..... โลชาณน์จะดีสำหรับลูกสาวตนเอง ภูมิพลตอบอยู่ท่ามกลางการห้อมล้อม”⁶ อันที่จริงทายาทที่จะสืบราชวงศ์มีอยู่น้อยมาก และการหาคู่ครองให้กับกษัตริย์เป็นงานสำคัญอันดับแรกสำหรับราชสำนักและครอบครัวที่ดี หลังจากกลับถึงโลชาณน์ไม่นาน รังสิตก็จัดเตรียมรายชื่อหญิงสาวที่มีคุณสมบัติเหมาะสม

ภูมิพลดูจะเต็มอกเต็มใจ โดยรู้หน้าที่ ความสนใจแรกของเขาว่ารับรู้กันคือสุพิชชา โสณกุลลูกสาวของชาานี ซึ่งเขาได้พบในปี 2489 และอีกครึ่งตอนดันปี 2491 เมื่อเชอและพ่อแม่เยี่ยมโลชาณน์ระหว่างทางไปอังกฤษ หนังสือพิมพ์ไทยรายงานเรื่องนี้ แต่ดูเหมือนว่าชาานีต้องการให้สุพิชชาอบรมมหาวิทยาลัยสีก่อนและกันหวาน ความสัมพันธ์เสีย

ในระหว่างนั้น ภูมิพลพบลูกสาวของนักขัต กิติยากร เอกอัครราชทูตไทยประจำปารีส นักขัตมีความคุ้นเคยกับครอบครัวที่ดี เขายึดอัครราชทูตประจำ藻อนดอนมา ก่อน เป็นที่รู้กันดีว่าครอบครัวของเขายาบาน พยายามผลักดันตัวเองเข้าไปอยู่ในใจกลางสายเลือดจักรี พ่อของนักขัตคือกิติยากร ลูกที่ไม่ใช่ชั้นเจ้าฟ้าของรัชกาลที่ 5 อันเกิดจากสนมคนโปรดคนหนึ่ง ขณะที่เจ้าชายในรุ่นของเขาง่าวนใหญ่ล้มเหลวในการสืบสานตระกูลจักรี กิติยากรมีผลงานอันโดดเด่น คือ มีลูก 25 คนจากพระราช 5 คน ซึ่งทำให้ครอบครัวของเขามีความสำคัญต่อราชวงศ์ บรรดาลูกๆ ได้แต่งงานอย่างมีอุทิศศาสตร์กับสกุลอื่นๆ ที่มีอิทธิพลอยู่ในราชสำนักอย่างเช่น สารสินและสนิทวงศ์ สนิทวงศ์ซึ่งเป็นสายที่มีจำนวนคนมากและร่ำรวยมาก สืบทอดสายมาจากรัชกาลที่ 2 ที่มีผู้มั่นที่จะเข้ามาอยู่ในศูนย์กลางราชวงศ์ เช่นกัน

ในแห่งสายเลือด นักขัตที่เกิดในปี 2441 ถือว่าเยี่ยมที่สุดแล้วในรุ่นเดียวกัน แม่ของเขายังเป็นภารยาหลวงของกิติยากร เชอเป็นลูกของเทราวดวงศ์ น้องต่างมารดาของรัชกาลที่ 5 ผู้เป็นต้นตระกูลเทราวด นักขัตและภูมิพลจึงเป็นลูกพี่ลูกน้องกัน นักขัตแต่งงานกับบัว สนิทวงศ์ที่สืบทอดสายเลือดจากทั้งรัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 5 และเป็นนางสนองชั้นอาวุโสของราชินีรำไพพรรณี ลูกๆ ของทั้งสองก็ออกเหย้าออกเรือนได้ดีไม่แพ้กัน ลูกชายคนโต กัลยาณกิตติเกิดในปี 2472 แต่งกับสกุลสนิทวงศ์ ลูกชายคนที่สอง อดุลกิตติแต่งกับพันธุ์สวัสดิ์ บุคล ลูกสาวของภานุพันธ์ เจ้าที่มีอาณาจักรสูงสุดในยุคหลังสังคม

นักขัตมีป้าหมายที่สูงส่งกว่านี้อีกสำหรับลูกสาว สิริกิติ์ (เกิด 2475) และบุญนา (เกิด 2477) เขาพาลูกสาวทั้งสองไปปูโรปเพื่อเป็นกุลสตรีไทยที่ทันสมัยแบบปูโรป และเพื่อได้ใกล้ชิดกษัตริย์คนใหม่ด้วย ซึ่งไม่ใช่เรื่องยากเลยเนื่องจากภูมิพลกับปีเตาปารีสบ่อยๆ สิริกิติ์ในวัย 15 ที่คงจะและคาดเดินวัยก็เป็นที่ต้องตาของภูมิพลในปี 2490

ถึงกระนั้น ระยะทางก็มีอันมากกันหวานเมื่อนักขัตลูกเขยไปล่องดอนเมื่อกลางปี 2491 ภูมิพลกำลังวางแผนที่จะกลับประเทศไทยปี 2492 เพื่อการมาปันกิจและราชกิจยากร ซึ่งเป็นโอกาสที่จะได้พบหญิงสาวอื่นๆ แต่แล้วก็เกิดอุบัติเหตุขึ้นเสียก่อน ทำให้นักขัตมีโอกาสวางเบ็ด เวลาสี่ทุ่มของวันที่ 4 ตุลาคม 2491 ภูมิพลขับรถ斐ยก์โตโยะลิโนสปอร์ตชนท้ายรถบรรทุกนกเมืองโลชาณน์ราชสินกิโลเมตร เขายังลังขับรถเล่นกับอรุณ สามีของกัลยาณิวัฒนา สันนิษฐานว่าขับเร็ว ฝ่ายไทยโถงว่าเป็นความผิดของคนขับรถบรรทุก ธรรมราชผู้พิบัติพร้อมจะทำอะไรผิดพลาดไปได้อย่างไร (ปีกัดมา กัลยาณิวัฒนาห่างกับอรุณ อาจมีสาเหตุมาจากอุบัติเหตุครั้งนี้)

สื่อมวลชนไทยรายงานอุบัติเหตุว่าแทนจะเป็นหยาดของประเทศ ซึ่งก็จริง เมื่อตัวสายเลือดจักรีลดน้อยลงไปทุกที ภูมิพลได้รับบาดเจ็บมาก มีการบาดเจ็บที่หลัง ในหน้าเป็นแผลจนตาข้างหนึ่งมองแทบไม่เห็น

⁶ Time, 3 เมษายน 2493

ครอบครัวกิติยากรุ่นแท้ สิริกิติ์และบุญราษฎร์จากครอบครองเพื่อช่วยสังวาลย์คุณภูมิพล สิริกิติ์ร้องอยู่ต่อ สมัคร เข้าเรียนสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งที่โลชานน์ กล่าวกันในภายหลังว่าตอนภูมิพลฟื้นหลังอุบัติเหตุ เขายาหามาแม่ และสิริกิติ์

การรักษาพยาบาลนั้นต้องเข้าทำให้การเดินทางกลับต้องเลื่อนออกไป รัฐบาลชุดนิยมเจ้าได้จัดสรรงบประมาณไว้เพื่อการนี้ถึงสองล้านหรือสี่ห้าหมื่นบาท ซึ่งรวมถึงรถเดมเลอร์คันใหม่สำหรับกษัตริย์ แผนการนี้ยังต้องเลื่อนออกไปอีกเพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างเราและสิริกิติ์ได้งอกงาม การเข็นและเจราตำแหนินไปอย่างรวดเร็ว วันที่ 19 กรกฎาคม 2492 ทั้งสองหมื่นกันอย่างลับๆ ที่โรงแรมวินด์เซอร์ในเมืองโลชานน์ สามสัปดาห์หลังจากนั้น มีการประกาศอย่างเป็นทางการในงานเลี้ยงวันเกิดครบ 17 ปีของสิริกิติ์ที่ล่องครอบ โคယภูมิพลเล่นเปียโนเดี่ยวและเปียเช็คโทรศัพท์ร่วมกับวงเต้นรำ เขายามอบหวาน (ตามแบบตะวันตก) แก่สิริกิติ์ซึ่งเป็นวงเดียวกันที่พ่อของเราได้ใช้หมื่นกับสังวาลย์เมื่อสามสิบปีก่อนหน้า

ภายหลังสิริกิติ์รำลึกถึงความหลังให้บีบีซีฟังด้วยทั่วทั่วที่อันมีเสน่ห์เฉพาะตัวจะดัดแปลงข้อเท็จจริงไปบ้าง เริ่มด้วยการพบกันครั้งแรกที่ปรีส

มันเป็นความเกลียดเมื่อแรกพบ... เพราะเขานอกจากว่าจะมาถึงบ่ายสี่โมง เขายาหานั่งทุ่ม ปล่อยให้ลับยืนอยู่อย่างนั้น ฝึกทำท่าถอยสายบัวอยู่นั่น [แต่ในความตั้งใจ] ก็เป็นความรัก... ฉันไม่รู้ว่าเขารักฉัน เพราะตอนนั้นฉันเพิ่งอายุ 15 ปี และวางแผนจะเป็นนักเปียโนคอนเสิร์ต เขานอนเจ็บหนักที่โรงพยาบาล... เขายังอาบูปองฉันออกจากกระเบื้า ฉันไม่นึกว่าเขาจะมีรูปของฉัน และเขานอกกว่า “ไปตามเรื่องมา ฉันรักเธอ” ฉันนึกจะอยู่กับชายที่ฉันรักเท่านั้น ไม่ใช่เรื่องหน้าที่ และภาระของภารกิจเป็นราชินี⁷

การหมั่นสร้างความตื่นเต้นให้แก่ประเทศไทยมาก ตอนนี้กำหนดกลับของกษัตริย์คือต้นปี 2493 จะมีการมาปักกิจจานันท์ งานแต่งงานของภูมิพล และพิธีราชาภิเษกตามลำดับอย่างต่อเนื่อง ด้วยมีรัฐธรรมนูญฉบับนิยมเจ้าอยู่แล้ว งานจะมีให้พารายานานถึงสองเดือนเพื่อเฉลิมฉลองสถาบันกษัตริย์และชาชนะที่มีเห็นผู้ก่อการ 2475

ทว่าสถาบันกษัตริย์ที่หวานคืนมาใหม่ก็ไม่ได้ประสบความราบรื่นดังที่หวัง หลังจากรัฐธรรมนูญ 2492 ได้รับการประกาศใช้ พิบูลและบุนทหารก็ขึ้นที่จะซิงกลับมาเป็นฝ่ายได้เปรียบในการเลือกตั้ง โดยขอตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ ศรีyananที่จัดการสังหารและบ่มยุ่นกิจการเมืองฝ่ายตรงข้าม มีการซื้อตัวสมาชิกสภาพที่ไม่สังกัดพรรครก กลุ่มของพิบูล จึงได้เสียงข้างมากในสภาล่าง แต่เนื่องจากว่าประชาธิปัตย์และฝ่ายเข้ายังคงครอบจ้ำวุฒิสภาพอยู่ พิบูลจึงไม่สามารถรับอำนาจได้ รังสิตปฏิเสธคำขอที่จะเป็นองค์มนตรีของเขาก่อการหนึ่ง

กองทัพมีแหล่งที่มาของอำนาจที่นักหนែอไปจากรัฐธรรมนูญ รัฐสภาและสถาบันกษัตริย์ นั่นคือ ศรีราชอมรริกา วอชิงตันได้ข้อสรุปว่า ไทยจะมีบทบาทสำคัญในฐานะพันธมิตรแนวหน้าในสหภาพเอ็น ในปี 2491 หน่วยสำรวจของศรีราชฯ เริ่มติดอาڑาและฝึกฝนตำรวจระเวนชายแดน ซึ่งเป็นกองทัพของผู้ต่อต้าน ความสัมพันธ์นี้กระชับแน่นเมื่อคอมมิวนิสต์จีนยึดอำนาจได้ในปี 2492 เหล่านายพลพิสูจน์การต่อต้าน คอมมิวนิสต์ของตัวเองด้วยการใช้โฆษณาชวนเชื่อของศรีราชฯ และนำพันคนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายซ้าย

⁷

Soul of a Nation: The Royal Family of Thailand, ราชการสารคดีโทรทัศน์โดยนีบีซี, 1980.

ตอนกลางปีที่มีงานซื้อโภคภัณฑ์กรุงเทพฯ ทำการฝึกสำรวจตรวจสอบเด่นเพื่อให้การสนับสนุนก็มีนิตั้งอย่างดังๆ ในการสู้กับคอมมิวนิสต์จีนตามแนวชายแดนพม่า-จีน ปลายปีเดียวกันนั้นสหราชอาณาจักร เริ่มให้อาสาและฝึกกองทัพไทย และให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ไทย

สิ่งที่เรียกว่ากับกับคอมมิวนิสต์กับการสนับสนุนจากสหราชอาณาจักร เป็นสิ่งที่สร้างความชอบธรรมให้กับการกุมอำนาจการเมืองของทหารในอิทธิพลที่ครอบครองต่อมา แต่กระนั้นราชาสำนักก็ยังมิได้พ่ายแพ้ อเมริกามองภูมิพลเป็นตัวเชิดที่มีประกายชนเผ่าในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ ดังนั้นกระทั่งก่อนพิธีราชาภิเษก ภูมิพลก็ถูกทำให้เป็นสัญลักษณ์ทรงพลังอันหนึ่งในสังคมรายเย็น และสหราชอาณาจักรถูกมองเป็นผู้นำลัทธัง

ทั้งหมดนี้อยู่พื้นที่วัฒนธรรมคนไทยส่วนใหญ่ ซึ่งใช้วิถีตอยู่ตามไวน์ หาอยู่หากินตามคุกคุกและวงวัฎประเพณี การต่อสู้ของชิงอำนาจตั้งแต่ 2475 แทนไม่ได้ทำให้วิถีพากษาดีขึ้นเลย การกลับประเทศของธรรมราชสร้างความหวังให้แก่พากษา ภูมิพลพูดให้ประชาชนอุ่นใจผ่านทางวิทยุเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2492 ว่าเขาจะกลับมาในเร็วๆ นี้ แม้ว่าจะยังมีภาระการเรียนกับการบาดเจ็บที่นั่นตัว ซึ่งเป็นภาระอันน้อบnidเพื่อเห็นแก่พสกนิกร เขายังคงให้ประชานรักสามัคคีและทำงานเพื่อสร้างความเจริญรุ่งหน้า

แต่ตัวภูมิพลเองก็ไม่ได้อุ่นใจเท่าไอนัก ระหว่างที่เขาเดินทางกลับมานั้นเรือเมื่อต้นปี 2493 เขาอายุ 22 แม้จะมีศรีภริต์ แรงใจหลักๆ ของเขายังคงเดินทางไปหมู่เดียว พิชัยเสียชีวิตไป พิ划ปักหลักอยู่สวิตเซอร์แลนด์พร้อมด้วยภรรยาสาวของเธอ และแม่ลีมีป่วยจนไม่สามารถเดินทางมาด้วยได้ ระหว่างการเดินทาง เขายังได้รับจดหมายจาก frenzis แซร์ อดิดที่ปรึกษารัฐบาลและมิตรของครอบครัวหิดล เพียงมาว่า:

อย่าปล่อยให้ตัวเองท้อถอยเสียกำลังใจ ประชานไทย.... ประธานาธิบดีได้ยกยั่วและผู้นำของพากษา กลับคืนมา พากษาจะจงรักภักดีและจริงใจกับคุณ.... ปัญหา[ทางเศรษฐกิจ]ที่คุณสามารถต่อหดายประเทศไม่ได้กร้าวรายถึงสยาม ก็ยังที่ร้ายแรงที่สุดของประเทศไทยที่เคยมีมา อีกทั้งการรับมือกับปัญหาเหล่านี้.... คุณจะดำเนินไปตามหนทางที่พ่อของคุณเลือกเดิน เป็นหนทางแห่งความไม่เห็นแก่ตัวตน ทำงานเพื่อประเทศชาติและประชาน ต้องรักษาอุดมคติของพ่อคุณไว้ เชื่อมั่นคือความดีงามและคุณธรรมสูงสุด ไม่มีอะไรนอกจากนี้ที่จะชนะใจประชานและสร้างความเข้มแข็งให้กับแผ่นดินของคุณได้

ภูมิพลตอบกลับไปว่า: “เราจงพยายามที่จะไม่ท้อถอย แม้ว่าบางครั้ง เราเกือบท้อตั้งแต่อยู่ที่สวิตเซอร์แลนด์..... แต่เรารู้ว่าเราต้องเชื่อมั่นในสิ่งที่เราคิดว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และคุณก็มั่นใจได้ว่า เราจะพยายามอย่างดีที่สุด” เมื่อเวลาพักที่ศรีลังกา เขายังคงเยือนวัดเก่าสองแห่ง แห่งหนึ่งสร้างโดยบรรพบุรุษคนหนึ่งของเขาวง เขาปลูกต้นไม้ จุดธูป และสาดมนต์ คงเพื่อสวัสดิภาพของชีวิตที่รอเขาอยู่ข้างหน้า⁸

สิบสัปดาห์ที่ภูมิพลอยู่ในเมืองไทยเป็นช่วงหนาอันยิ่งใหญ่ เขายังได้รับการต้อนรับแห่งหนึ่งเดือนกับเป็นกษัตริย์ที่เป็นที่รักและห่วงใยไปนาน สามวันก่อนที่ภูมิพลจะกลับมาถึงเมืองไทย บังเกิดเหตุการณ์ที่บรรดาโทรทัศน์ถือว่าเป็นกลางดีนั่นคือ ลูกเห็บตกในกรุงเทพฯ เป็นครั้งแรกนับแต่ 2476 ทุกๆ แห่งมุ่งในการเยือนของเขากลอกแบบให้ขับเน้นถึงความยิ่งใหญ่ของสถาบันกษัตริย์ ก่อนที่เขาจะมาถึง รัฐบาลได้ใช้เวลาหลายสัปดาห์ในการค้นหาช่างเพื่อ

8

Joseph Wright, *The Balancing Act* (Oakland: Pacific Rim, 1991), 192.

วันที่เราถึงได้รับการประกาศให้เป็นวันหยุด และมีการจัดเตรียมผู้เครื่องบินเจ็ตจากเรือบรรทุกเครื่องบิน
สหราชอาณาจักรอย่างล้ำๆ ให้บินมาแทนอกรุงเทพฯ เพื่อให้เกียรติแก่ภูมิพล⁹

ครั้นมาถึง ภูมิพลได้รับกระเบื้องคำ อันเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นประมุข เหล่าท้าพต่างๆ มองยศ⁹
สูงสุดให้แก่เขา และโคงยาปัน พลิตหรือญรุ่นใหม่ที่เป็นรูปของเขามีเช่นนี้ ไม่ใช่แค่ความนับถือ แต่เป็นการยกย่อง⁹
ด้วยความนับถือ หลังจากได้รับการต้อนรับจากรัฐบาลแล้ว เขายังไปประชุมหาราชวังเพื่อจุดเทียนและ⁹
สักการะแก่ความรุกษและพระสยามเทวาธิราช จากนั้นก็ไปสักการะบรรพบุรุษและ โภคทางคำที่บรรจุร่างของ⁹
อันนั้น

เข้าวันถัดมา เขาและสิริกิติ์ทำบุญกับพระ 64 รูปที่ดำเนินกิจกรรมตามที่เป็นสถานที่ทำนักของทั้งสอง⁹
ไม่มีการกลับไปหาความทรงจำเป็นเลือดที่บรมพิมานอีก ภูมิพลนำเหล่าเชื้อพระวงศ์และพระเดินทักษิณาราช⁹
รอบพระที่นั่งออมรินทร์ จบด้วยพิธีชำระล้างเท้าและรองเท้าของกษัตริย์ นอกจากนี้เขายังได้เป็นประธานในพิธี⁹
ต่างหากของมหาบานกับพระจันทร์และญวน

วันอาทิตย์ 26 มีนาคม เป็นวันพักผ่อน ในตอนเย็น ภูมิพลแต่งกายลำลองขับรถไปบริเวณบรรหาราช⁹
วังพร้อมผู้ดีคิดตามเพียงหนึ่งคนคือ หลวงสุรุณรงค์ ประชาชนที่อยู่บริเวณสนามหลวงสังเกตเห็นพากเพียร ความ⁹
โกลาหลทำให้ภูมิพลต้องบีบรถกลับจิตรลด้า วันต่อมาเริ่มต้นด้วยพิธียกน้ำมนต์ขอราษฎร์⁹
สำนักกลาง ขณะนั้น ชาตินหนึ่งหลุดจากผู้คนตรงเข้ามาข้างรถของภูมิพล เขายังคงงานน้ำมนต์อยู่⁹
ต้องการวิงวอนให้กษัตริย์ช่วยเหลือเรื่องที่เขากูโงกที่ดินไปราวนี้ร้อยไร่ เรื่องนี้เข้าเดือนภูมิพลถึงความ⁹
คาดหวังที่ประชาชนมีต่อเขาในฐานะกษัตริย์ที่ทรงอำนวย

จากนั้นในวันเดียวกัน ก็มีการประกาศโง่การต่างๆ ของกษัตริย์ที่จัดกระบวนการในราชสำนักเสียใหม่⁹
รังสิตลงจากตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ เป็นประธานองค์มนตรี โดยมีชานีเป็นรองประธาน ก้าวตามวัฒนาผู้ที่⁹
จำต้องสละฐานนดรเมื่อห้าปีก่อนด้วยไปแต่งกับสามัญชน ได้สถาณะเดิมกลับคืนมา เนื่องจากหย่าแล้ว สิริกิติ์และ⁹
พ่อได้รับเกียรติยกชั้นสูง ในสังคีตต่อๆ มา นานีและนักชั้นได้รับการเลื่อนชั้น และนักชั้นได้เป็นนายพลอีก⁹
ด้วย ตอนนี้สายเลือดจักรีได้รับการเสริมความเข้มแข็งให้อุ่นรอดต่อไปโดยมีสายสัมภានะ-มหิดลเป็นแกนกลาง

ในพิธีฉาปันกิจจานันท์ตลอดทั้งวันที่ 30 มีนาคม ภูมิพลและสังฆาราชเดินนำคนในคราภูลจักรี⁹
นายทหารและเจ้าหน้าที่รัฐบาลระดับสูง ตลอดจนพระ พระมหาป่า พากบรรจุศพของอันนันท์ไปยังสนามหลวง⁹
ท่ามกลางสายตาของประชาชนสองข้างทางนับแสน

ทุกมองค์ประกอบและรายละเอียดของพิธีฉาปันกิจภูมิออกแบบมาเพื่อขับเน้นความเป็นธรรมราชและ⁹
เทวราชของกษัตริย์ เมรุภูมิจัดสร้างลดหลั่นเป็นชั้นๆ เลียนแบบเวลาสุเมรุ อันเป็นที่สิงสถิตของเหล่าทวยเทพอินเดีย⁹
การสืบสายจากกษัตริย์สู่โลกทั้งหมด อยุธยาจานถึงปัจจุบันได้รับการเน้นขึ้นในบทบาทต่างๆ ของพระและเจ้าหน้าที่⁹
ในหนังสืองานศพของอันนันท์ ภูมิพลพิมพ์ช่วงประวัติของกษัตริย์นเรศวร แสดงถึงสายโลหิตระหว่างทั้งสอง

ทั้งหมดหวานกันมาในตอนนี้เพื่อทำให้พิธีจุดไฟเผาศพ ภูมิพลนำเชื้อพระวงศ์และข้าราชการบริพารนับร้อย⁹
วงเทียนได้โภค จากนั้น ในตอนดึก ภูมิพลกลับมาอีกครั้งในครอบครัวใกล้ชิดและเพื่อจุดไฟเผาศพ⁹
จริงๆ ซึ่งร่างของอันนันท์ถูกนำออกจากโภคและวางอยู่ในโลงไม้จันทน์ วันถัดมาพากเพียรเก็บอัฐิเพื่อนำไปไว้ชั่ง⁹
วัดหลวงและห้องพระ โรงที่ส่วนไว้เก็บอัฐิของกษัตริย์โดยเฉพาะ

⁹ New York Times, March 14, 1950.

กำหนดการพิธีกรรมและงานสังคมต่างๆ เดิมແນ່ນໄປຕົວອາຈານດຶງພິທີແຕ່ງງານແລະຮາຫັກເຍັກ ມີງານສົມເຊົ້າອີກສອງ ຈາກທີ່ສະນາມຫລວງ ຄືອ ບຣິພັດ (ເລີບຊີວິດປີ 2487 ຂະລຸງແນຣເທກ) ແລະນຣິກ ວັນທີ 6 ເມສາຢານເປັນວັນຈັກກີ ສີຣິກິຕີໜີ້ ຈົດການໄດ້ເປັນຈຸດຄູນຍົງຄວາມສຸນໃຈຂະໜໍ້ສອງເປົ້າງານກາชาດທີ່ກິນເວລາສາມວັນ ສັປດາຫຼັດມາ ທັ້ງສອງກີໄປ ຮ່ວມງານພິທີຕ່າງໆ ເນື່ອງໃນວະຮະສົງການຕໍ່

ງານແຕ່ງງານຄ່ອນໜ້າເປັນສ່ວນຕົວແລະເອົກເກຣິກນ້ອຍກວ່າ ພັນຈາກຈ່າຍກ່າວ່າຮຽນເນີຍການແຕ່ງງານ 10 ນາທ ໃນຕອນໜ້າວັນທີ 28 ເມສາຢານ ກຸມືພລແລະສີຣິກິຕີໜີ້ເດີນທາງໄປຢັງວັງສະປຸມ ສ່ວນປະຖານນໍາສັກດີສິທີໜີ້ປ່ອລຸກເສກມາ ຕັ້ງແຕ່ຮ່າກາລທີ່ 1 ໃນຕອນປ່າຍກີເປັນງານພິທີເປີດຈັດບື້ນທີ່ບ່ອນມາຮາຈວັງ ໂດຍມີສາມາຝຶກສາແລະພິນູລເຫົ່າຮ່ວມເປັນ ສັກພິພານ ໃນຕອນທ້າຍ ກຸມືພລກີ່ມອນເຄື່ອງຮາຍໝໍ່ມາຈັກກີແກ່ສີຣິກິຕີໜີ້ ຂອງຈູນະເປັນຮາຈີນ ເຄື່ອງຮາຍໝໍ່ມາຈັກກີມີ ເພີ່ຣ 750 ເມືດປະດັບດ້າຍທອງກໍາ ຜົ່ງຈ່າຍໂດຍຮູນບາລ ຕາມປະເພີ້ງລູ່ນ່າງສາວຈະຕ້ອງພຳນັກອູ້ໃນບ່ອນມາຮາຈວັງ ເປັນເວລາສາມເກີນ ແຕ່ດ້ວຍກຸມືພລຍັງຄົງມີຄວາມທຽບຈໍາລືງຄວາມຕາຍຂອງອານັນທີ່ ພວກເຂົາຈຶ່ງອູ້ພື້ນໜີ້ເກີນ ພັນຈາກ ນັ້ນ ເຫຼັກແລະສີຣິກິຕີໜີ້ເດີນທາງໄປຢັງວັງໄກລກັງລົງທີ່ຫົວໜີນເປັນເວລາສື່ວັນ

ງານຮາຫັກເຍັກໃນວັນທີ 4-5 ພຸນກາມ ສ່ວນໄຫຍ່ເປັນພິທີໂຮມອືນດູກາຍໃນຮາຈສຳນັກ ດານຮຽນເນີຍມັດທີ່ ເກວາຮ ປະກອບດ້າຍພິທີສຽງນໍາກັບຕົກຕົກຍີ້ ດ້ວຍນໍ້າທີ່ນໍາມາຈາກສານທີ່ສໍາຄັນຫລາຍແກ່ ດານດ້າຍກາເຣີມ ໂດຍຮັງສິດໃນ ສູນະຕົວແຫ່ນຮາຈວັງຕີ່ແລະ ໂດຍສັງມາຮ ຈາກນີ້ກຸມືພລກີ່ສ່ວນຫຼຸດກັບຕົກຕົກຍີ້ແລະບື້ນໄປນ່ງບັນບັດລັງກີ່ແປດດ້ານຍົກສູງ ໂດຍແຕ່ລະດ້ານແຫ່ນທີ່ຕ່າງໆ ຂອງອານາຈັກຂອງເຫຼົາ ເຫັນການອໍານວຍພຣາກແຕ່ລະດ້ານ ໂດຍພຣາມນີ້ທັງນັ້ນຕີ່ ຈາກສຸກປັກດີສິທີໜີ້ 18 ແກ່ ຈາກນີ້ປະຫາວຸດສາກໃນສູນະຕົວແຫ່ນປະຫາວຸດກີ່ກໍລ້າແສດງຄວາມຈົງຮັກກັດ

ຕ່ອມກຸມືພລຢ້າຍໄປຢັງອີກບັດລັງກີ່ທີ່ນັ້ນກ່າຍໄດ້ກັດເກົ້າຂັ້ນ ແລ້ວພຣາມນີ້ຄ່າຍເຄື່ອງຍົກຕ່າງໆ ເຫັນ ມົງກູງ ທອງກໍາຮູບປ່ງຮ່າຍ ດານແລະຄົກ ແລ້ວທຳການນໍາຫາຢ້າຍເກືອກ ພັດ ອອງທ້າແຕ່ທອງກໍາ ແລະແຫວນສອງວັງ ພຣາມນີ້ ຄຸກເບ່າ ສ່ວນມົນຕີ່ກໍາຍາສັນສົກຄຸຕ ອຸໝ່ເຫື່ນທາຍເທົ່ານີ້ໃຫ້ລົງມາປະທັບຍັງຮ່າງຂອງກັບຕົກຕົກຍີ້ ກຸມືພລຫັ້ນນັ້ນຕີ່ຈາກ ຄົນໂທເລື້ອກາ ແລະ ໃນທີ່ສຸດກີ່ສ່ວນມົນກຸງ ເຫັນກ່າວ່າປົງຄູ່ມາພື້ນທີ່ຈະກອງແຜ່ນດິນ ໂດຍຮຽນ ພັດມັນກັບໂປຣຍົດກີ່ໄມ້ເຈີນ ດອກໄມ້ທອງລົງບັນພື້ນ ເປັນສັນລັກຍົດຂອງການແຜ່ຄວາມດີຈານໄປທ່ວ່າຮາຈາຈັກຂອງເຫຼົາ

ພິທີໂຮມອືນ່າ ເຫັນການອ່ານຄຳພາກຮົມແລະການອອນບັນເຕີບຂອງກັບຕົກຕົກຍີ້ເປັນເວລາສອງໜ້າ ໂມງກີທຳໄຫ້ເຫຼົາ ເປັນເກວາຮ ໂດຍສົມນູຽນນີ້ ພັນຈາກນີ້ສອງວັນ ກຸມືພລກີ່ປ່ອກູ້ກາຍເນື້ອງຫຼັກສົກນິກ ໂດຍມີງານ ໂໂຮມປ່ຳພາຫຍີ້ແລະ ເປັນໄຫຍ່ພື້ນຖານ ຮ້າກາລທີ່ 9 ປະກາສວ່າເຫຼົາມີນໍ້າຕ່ອປະຫາວຸດກາສາ ແລະຈະກອງແຜ່ນດິນ ໂດຍຮຽນ ພັດມັນກັບໂປຣຍົດກີ່ໄມ້ເຈີນ ປະໂຍໜ້ນສຸຂະແໜ່ງມາຫາວຸດກາສາ

ນອກຈາກນີ້ ກຸມືພລຢ້າຍໄປນ່ອມປະປົງຄູ່ມາພື້ນທີ່ສຳເນົາເຮັດວຽກກີ່ກໍາຍາຈາກໂຮງເຮັນນາຍຮ້ອຍແລະມາວິທາລ້ຽນ 7 ແກ່ ເຫັນອອນຍົດແລະເຄື່ອງຮາຍໝໍ່ແກ່ຕໍ່ຈາກແລະທ່ານ ແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ຫລາຍຄນເປັນອອກຮັກຍົດຕິມສັກດີ້ ເຫຼົາເປັນ ປະຫາວຸດໃນພິທີສໍາຄັນທາງຄາສາ ແລະອັກໂທຍແກ່ນັກໂທຍ 2,000 ດານນີ້ອັນໃນວະເໜີ້ກອງຮອງຮາຍໝໍ່

ງານກາຮູບຄຸລອືນ່າ ທຳນໍ້າທີ່ຈາຍກາພຄຣອບຄຣວມທິດລເປັນແຫລ່ງທີ່ມາຂອງການແພທຍ໌ສົມບັຍໃໝ່ ກຸມືພລເປີດ ຮູບປັບປຸງທີ່ພື້ນທີ່ໂຮງພາບາລຄີຣາຈໃນສູນະບົດາແກ່ການແພທຍ໌ສົມບັຍໃໝ່ ແລະບຣັຈາຄເຈີນຫລາຍແສນບາທໃຫ້ກັນ ໂຮງເຮັນແພທຍ໌ ຜົ່ງກາຍຫລັງນີ້ຂໍ້ວ່າມາວິທາລ້ຽນທິດລ ອີກ 88,000 ນາທມອນໃຫ້ໂຮງພາບາລແກ່ໃໝ່ຂອງ ກອງກັບພາກາສ ອື່ນໂຮງພາບາລກຸມືພລ ແລະເຫັນໄດ້ບຣັຈາຄວັດຈິນວັນໂຮກ”ເປັນການສ່ວນຕົວ”ອີກ 3 ກີໂໂລກຮັມໃຫ້ກັນ ກະທຽວສາຮາຮັມສຸຂະ ວັດຈິນມາຈາກກາງກາງສົງ ແຕ່ກຸມືພລໄດ້ພົນບຸນຍູ ຂະໜະເຄີຍກັນ ສີຣິກິຕີໜີ້ກໍລາຍເປັນຜູ້ອຸປ້ນກົມາຄົມ ກາชาດແລະນູລນີ້ທີ່ຕາມອັດ

ກາຮ ໂປຣໂມທິດຕົກຕົກຍີ້ດໍາເນີນໄປອ່າງເຂັ້ມຂັ້ນ ເພັນຂອງກຸມືພລຖືກນໍາໄປບ່ອຮເລົງ ໂດຍຮັງອອຄສຕຣາຂອງ ຮູນບາລແລະມາວິທາລ້ຽນ ອັຈນຮົບພາກໃນການປະພັນນີ້ເພັນຂອງເຫຼົາໄດ້ຮັບການຍືນຍັນດ້ວຍຮາຍງານໄວ່ທີ່ວ່າ ພັດມັນ

ของเข้าห้าเพลงจะถูกนำไปประกอบละครรอบเวทีเรื่อง *Peep Show*(ล้ำมอง) โดยโปรดิวเซอร์ชื่อดัง Michael Todd ภูมิพลประกาศก่อคดีสิทธิ์ให้กับการกุศล ละครเพลงชื่อawan Peep Show เปิดการแสดง เมื่อต้นเดือนมิถุนายน 2493 ที่อ็อกซ์ฟอร์ดตั้งใจนำคนตระหง่านกษัตริย์มาไว้เพื่อประชาสัมพันธ์การแสดง¹⁰ ในตอนหลัง เพลงของภูมิพลถูกยกออกไปทั้งหมดยกเว้น Blue Night ซึ่งบรรเลงสำหรับภาคหลังที่เป็นวัดและการฟ้อนแบบไทย นักวิจารณ์ที่มีความเห็นในทางนวนารายหนังใช้คำเรียกมันว่า “เพลงบีกีนหลอน (*haunting beguine*)” ส่วน *New York Times* ที่ตีตั้นเต็นน้อยลงมา บอกว่า Blue Night นั้น “โอดี้” เป็น “เพลงบลูส์ที่ใช้ได้ที่ กษัตริย์แห่งประเทศไทยแต่งนอกเวลาทำงาน”¹¹ สำหรับประชาชนไทยแล้ว ถึงอย่างไรก็ยังเป็นความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของครรภุลักษรีอยู่ดี

ทว่าสถานการณ์ไม่ได้ปลดปล่อยโดยสิ้นเชิง บรรยายการเมืองคุกรุนไปด้วยการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายในสถาบันการณ์ที่กษัตริย์ถือโอลิปด์ต้องเผชิญในเบลเยียมก็ถือเดือนภูมิพลอิกวังถึงกลุ่มพรางของประชาธิปไตย ในเดือนมีนาคม 2493 ลีโอโอลิปด์ชนะการลงประชามติที่จะสถาปนาตัวเข้ามามีมอญ่างลิวเนียด หลังจากใช้เวลาอีกสามเดือนด้วยความยากลำบากในการให้สภานิติบัญญัติชอบกับการสถาปนา บางกอกโพสต์แสดงความเห็นว่าการขั้นเคี่ยวอย่างยาวนานนี้ได้นับอนเชาสถาบันกษัตริย์ที่ครั้งหนึ่งเคยเข้มแข็งที่สุดในยุโรป¹² ภูมิพลเห็นเป็นบทเรียน การให้สาธารณะแสดงความเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับอำนาจกษัตริย์นั้นเป็นส่วนระบิดคิดๆ นี่เอง

อีกเรื่องหนึ่งที่ยังคงเป็นประเด็นอยู่ในเมืองหลวงก็คือกรณีอันนั้น การได้ส่วนดำเนินไปปลดปล่อยประชาชนที่ภูมิพลอยู่ในเมืองไทย ข้อมูลและข่าวลือใหม่ๆ ได้รับการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนอย่างแข็งขัน คงคึกคักที่สุด พลุก เมื่อและสังฆราชต่างให้การปรักปรำปรีดี ต้นเดือนพฤษภาคม ต่อมาที่ได้รับการแต่งตั้งให้รับผิดชอบการสืบสานคดีโคลรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม เสนีย์ ปราโมช (คือพินิจคนดี พี่เขยของเสนีย์เอง) เนกตัวพยานที่อ้างว่าได้รับการว่าจ้างจากปรีดีให้มาอันนั้น ความจริงปรากฏหลังจากนั้นอีกนานว่าพยานรายนั้นเป็นเพื่อนของพินิจคนดีเอง

ภูมิพลให้การต่อศาลเป็นเวลาสองวันในสวนจิตรลดลา เช่นเดียวกับการให้การครั้งก่อนๆ ทั้งภาษาหลังเกิดเหตุและที่โอลิชานน์ ภูมิพลหลีกเลี่ยงอย่างระมัดระวังที่จะออกความเห็นไปในทางใดทางหนึ่ง กระนั้นเขาเกิดข้อมูลเพียงพอสำหรับการอาคิดปรีดี คือ ปรีดีได้มีปากเสียงกับอันนั้น ถือสิทธิใช้รถขนดของกษัตริย์ และเคลื่อนต้องออกจากราชสำนักไปอย่างอับอาย ไม่มีอะไรที่จะเป็นบวกต่อตัวปรีดีเลย

¹⁰ New York Times, May 1, 1950; New Yorker, May 27, 1950.

¹¹ บางกอกโพสต์, 5 พ.ค. 2493, 7 มิ.ย. 2493 และ 14 ก.ค. 2493

¹² บางกอกโพสต์, 7 เม.ย. 2493

นอกจากนี้ ภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ทั้งที่เป็นของจริงและสร้างภาพก็เติบโตมากขึ้นเรื่อยๆ¹³ เมื่อ คอมมิวนิสต์เคลิงอำนาจในปักกิ่ง ฝ่ายซ้ายก็ดำเนินการการสังหารศัตรูทางการเมืองในสิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซียและเวียดนาม สาธารณรัฐจีน บอกรัฐบาลที่กรุงเทพฯ ว่า ไทยอาจจะเป็น “โคมิโน” ตัวต่อไป บริสีที่ตอนนี้ ถูกตีตราว่าเป็นนายหน้าของจีน ก็มีรายงานว่ากำลังส่องสุมกำลังในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาพอันน่าหวั่นไหว นี้ทำให้ราชสำนัก พระคราษฎาชิปิต์ และเหล่าขุนนางต้องขับไล่ชิดกันมากขึ้น และราชสำนักก็ต้องยอมยก อำนาจบางส่วนแก่กองทัพ ก่อนพิธีราชาภิเษก ภูมิพลลงนามในนิยบ้ายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลสองฉบับ ฉบับแรกให้อำนาจแก่รัฐบาลในการเคลื่อนย้ายกำลังพลในกรณีเกิดการลุกฮือของคอมมิวนิสต์ และฉบับที่สองให้ อำนาจในการประกาศกฎอัยการศึก โดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากยศตระกูล กอง การแบ่งปันอำนาจของ กษัตริย์ทำให้ขาดลายเป็นผู้ร่วมรบในศึกคอมมิวนิสต์ รัฐบาลทรุยเม้นในอวัยวะนั่นอนุมัติโครงการขยายความ ช่วยเหลือแก่ “ไทยโดยทันที” เป็นเงินก้อนแรก 10 ล้านเหรียญสหราชอาณาจักร

พิธีกรรมสุดท้ายของภูมิพลก่อนเดินทางกลับคือการเปิดสถานที่ในวันที่ 1 มิถุนายน มันเป็นวาระพิเศษ เร่ง จัดขึ้นมาเพื่อแสดงพันธะและฐานะสูงต่ำระหว่างกษัตริย์และนิตบัญญัติ ภูมิพลแต่งกายในชุดจอมพล เขาว่ากล่าว เตือนถึง “ความขัดแย้งทางอุดมการณ์” ที่ไม่แน่นอนและน่ากังวลในโลกและประเทศไทย แต่เขานอกจาก ไทยดูดีกว่ามากและยังมีสุ่มทางแห่งใหม่ แม้จะส่วนบทบาทได้ยังไม่เป็นที่น่าประทับใจนัก แต่ก็แสดงให้เห็นว่าเขา เป็นกษัตริย์ที่ดีนั่นตัวหุตากว้างไกลและเอาใจใส่

ไม่ชัดเจนว่าเหตุใดเขาจึงต้องกลับไป อาจมีความคาดหวังว่าฝ่ายเจ้าจะสามารถเบี่ยดขับพิบูลและ ผู้ก่อการ 2475 ที่ยังเหลืออยู่ให้สิ้นอำนาจไปได้เสียก่อนที่ภูมิพลจะทรงบลัดก์อย่างถาวร ให้ในราชสำนัก เลือกวันที่ 6 มิถุนายนเป็นวันเดินทางกลับ และก่อนถึงวันนั้นรังสิตก็ได้รับการแต่งตั้งกลับเป็นผู้สำเร็จราชการฯ

ภูมิพลใช้เวลา 18 เดือนสุดท้ายในต่างประเทศเหมือนหนุ่มสาวนั่นที่เพิ่งแต่งงานทั่วไป หลังกลับมาถึงโลหานน์ไป นาน สิริกิติ์ตั้งท้อง ซึ่งเป็นการกิจสำคัญในการสืบราชวงศ์ ระหว่างนั้นทั้งสองก็ท่องไปทั่วญี่ปุ่น ร่วมงานปาร์ตี้ ชมคอนเสิร์ตและการแสดงต่างๆ พากษาคุกภาพนตรีรื่องล่าสุด การเข้าชมวิมานลอย (Gone with the Wind) ของพากษาตอนต้นปี 2494 ถูก MGM นำไปโฆษณาประชาสัมพันธ์

ภูมิพลเดิมเรียนมหาวิทยาลัย ขณะที่รับภาระงานเอกสารราชสำนักมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งอยู่ภายใต้การขึ้นแน่ ของรังสิตและองค์นนทรี ในวันปีใหม่ของ 2494 เขายอดเสียงลงเทปเพื่อนำไปอุ่นਆศาพางวิทยุและกล่าวเป็น แบบฉบับเฉพาะตัวของเขาระหว่างการเรียกร้องความสามัคคีและความสงบสุข และเขายังกล่าวถึงสถานการณ์ทางการ เมืองในเอเชียที่มีมั่งคั่งมากขึ้นเรื่อยๆ ด้วย “ประวัติศาสตร์บอกเราว่าชาติจะสิ้นสลายเมื่อคนในชาติขาดความ สามัคคี แตกแยก แก่งแย่งซึ่งกันและกัน เราขอให้ประชาชนไทยร่วมกันบูรณะของบรรพนรุษที่ได้ร่วมแรงร่วมใจ กันและพร้อมเดียดสละเพื่อประโยชน์ของชาติ”

13 เมื่อว่าจะมีภัยคอมมิวนิสต์อยู่ในประเทศไทยรอบข้าง แต่ภัยคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยจะชนะน้ำท่วมมาก นิตยสาร อเมริกันอธิบายว่า “The Nation” ฉบับวันที่ 25 ธันวาคม 2491 รายงานว่าพิบูลยังคงมีภัยคอมมิวนิสต์เพียงพอที่จะบ้านสถานะตอนท่านนั้น เมื่อ นักข่าว The Nation ถามว่า “มีภัยคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย New Republic” ฉบับวันที่ 31 ธ.ค. 2492 เพียงถึงวันที่กุกินชิงนี้ว่า ในกรุงเทพฯ “ธงแดงมีอยู่ตั้งปีหนึ่ง แต่เป็นของรัฐบาล” นิตยสารฉบับนั้นออกวันปีกุกษา ทางการเมืองที่สำคัญในไทยที่ก่อการอ้าวอี้ที่จะกลับไทยของภูมิพล ในขณะเดียวกัน ไทยกลับถูกฝรั่งเศสกล่าวหาว่าให้การสนับสนุนเวียด มินห์ของโซเชียลใน การต่อต้านจักรพรรดินิยม ซึ่งรัฐบาลไทยเรียกว่าเป็นการต่อสู้เพื่อเอกราช ดู New York Times, April 8, 1950

5 เมษายน 2494 ก่อนวันจักรีหนึ่งวัน ลูกคนแรกของทั้งสองก็ถือกำหนด เป็นหญิง ได้ชื่อว่า อุบลรัตน์ สำหรับประเทศที่ได้รอกอยมา 40 ปีเพื่อทายาทที่แท้จริงจากยัตติรัตน์แล้ว นับว่าเป็นความผิดหวังอยู่ไม่น้อย แต่ กษัตริย์คนนี้ยังมีความหวังมากกว่าสามคนก่อนหน้าเขา

ที่กรุงเทพฯ ศึกษาเรื่องที่ฟ่ายเข้ากันฟ่ายพิบูลคำนินด่อไป ทั้งสองฝ่ายพยายามสร้างความเข้มแข็งทาง การเงินให้กับตัวเอง ทวีงศ์ ผู้จัดการการเงินของวังเริ่มโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ใหม่ๆ หนึ่งในนั้นกลายมา เป็นโรงแรมสหไทยอินเตอร์คอนติเนนตัลบนที่ดินของครอบครัวไก่ลังสะปุทุม สำนักงานทรัพย์สินฯ ตั้งบริษัท เมืองไทยประกันชีวิตกับตรากุลล่าช่า และสำนักงานทรัพย์สินฯ ซึ่งได้ขึ้นໄลรัฐสภาออกจากพระที่นั่งอนันต สมาคมอีกด้วย

ขณะเดียวกัน ผิน เผ่า และสุนีย์ ที่ทะเยอทะยานและโลມบก็ต่างฝ่ายต่างแย่งกองโภคภัณฑ์และ สร้างอิทธิพลจากความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทย-สหราชอาณาจักร ที่เข้มข้นมากขึ้นเรื่อยๆ ในเดือนมิถุนายน 2493 รัฐบาลตกลงที่จะส่งทหารไทย 4,000 นายและข้าราชการ 40,000 ตัน ไปช่วยในสงครามเกาหลีที่เพิ่งอุบัติขึ้น คณะที่ปรึกษาทางทหารจากสหราชอาณาจักร ที่เดินทางมาพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ อาทิ แลธรรมะ ทำการฝึกให้กองทัพไทย โดยเฉพาะตำแหน่ง ตรวจสอบขนาดและจำนวนของผู้มีส่วนได้เสีย รวมถึงต้นของการปราบกบฏกำลังทหารสหราชอาณาจักร อย่างเปิดเผย ซึ่งจะเพิ่มมากขึ้น เรื่อยๆ ตลอด 25 ปีต่อมา

สองฝ่ายทะเลกันเรื่องเงินเดือนของกษัตริย์และครอบครัว และการที่ทั้งสองปฏิเสธที่จะกลับมาคลอด ที่เมืองไทย หลังภูมิพลจากไป ฝ่ายวังในสภาพเสื่อมโทรม หรือฟื้นฟื้นพิชิต เก่าสองอย่าง คือ พิชิตนำพิพัฒน์สัตยาสำหรับ ข้าราชการทุกคน และบรรดาศักดิ์ต้องย่างหัวใจและพระยาเพื่อเป็นแรงวัลแก้วสันนับสนับสนุนวัง

พิบูลผู้ยกเลิกประเพณีทั้งสองนี้ เองมีครั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในช่วงทศวรรษที่ 2483 ก็ทำการขัดขวาง แต่แล้วก็โคนอาคีน ในเดือนธันวาคม 2493 พิบูลเสนอต่อรัฐสภาให้เข้าได้พบกับภูมิพลสถาปนา地位ที่จะถูกย้าย และ ขอเข้าร่วมการประชุมของคณะกรรมการตีด้วย จะว่าไป ข้อเสนอของพิบูลนั้นก็ถูกสมเหตุสมผล ในอังกฤษ ราชินีและ นายกรัฐมนตรีจะพบปะกันเป็นประจำ และรัฐบาลก็สัมพันธ์โดยตรงกับคณะกรรมการตี แต่รังสิตปฏิเสธทั้งสอง เรื่อง ไม่ยอมให้พิบูลเข้ามามีอิทธิพลในราชสำนัก

อันที่จริง พิบูลไม่ได้เป็นปรปักษ์ต่อสถาบันกษัตริย์โดยสิ้นเชิงอีกด่อไปแล้ว เขายกบดีตาม ขบวนธรรมเนียมของราชสำนัก ทำการแสดงความเคารพต่ออัคราภิษัยในวาระสำคัญๆ ต่างๆ ไม่ได้ขาด เขาประกาศ ให้วันเกิดของภูมิพลเป็นวันหยุดสามวันในเดือนธันวาคมปี 2493 และในวันรัฐธรรมนูญหลังจากนั้นไม่กี่วันก็คุ้ง ยอมรับการยกความดีความชอบเรื่องประชาชิปไทยให้กับประชาชิป กองเป็นได้ว่าพิบูลกำลังแสวงหาไม่ต้องจาก วัง เพราะการคุกคามอำนาจของรัฐบาลที่ต้องการรัฐประหารในเดือนมิถุนายน 2494 นั้น เหล่าขุนนางที่ทรงเบิกโจนคีเรือที่เขากลูก จับเป็นตัวประกันอยู่ โดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของพิบูล เขายืนรอดด้วยการโคดลงน้ำและว่ายเข้าฝั่งได้อย่าง หุ่นไหว

พิบูลอาจสาบช่องตอนต้นปี 2494 เมื่ออุปสรรคสำคัญคือรังสิตเสียชีวิตเมื่อวันที่ 6 มีนาคม การเสียชีวิต ของรังสิตเป็นการสูญเสียครั้งใหญ่ของครอบครัวที่ดี เขาเป็นลูกชายคนสุดท้ายของจุฬาลงกรณ์ที่ยังเหลืออยู่ นลดาดและกล้าแข็งที่สุดในหมู่เจ้า แต่แทนจะเป็นพ่อของอาณัท์และภูมิพล ผู้รับหน้าที่ผู้สำเร็จฯ และหัวหอก ฝ่ายเข้าต่อจากเขาก็ ธานี ที่น่าเกรงขาม ถึงแม้จะไม่เชี่ยวชาญเมืองเท่า

กระนั้นธานีก็พิสูจน์ตัวเองว่าเข้มเกินเท่ารังสิต รวมถึง กลางปี เหล่าขุนนางที่ต้องการอำนาจเพิ่มขึ้นเพื่อ รับมือกับภัยคุกคามความมั่นคงที่เดินໂตเข้าเรื่อยๆ ผ่านเดินทางไปสวิตเซอร์แลนด์ ส่องครั้งเพื่อโน้มน้าวภูมิพลใน

การแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อเพิ่มอำนาจฝ่ายบริหารในyanมุกเกิน ตอนกลับมาในราตรีเข้าเชื่อว่าภูมิพลยินยอม ตกลงแล้ว แต่ภูมิพลก็ไม่ยอม อาจจะด้วยคำแนะนำของชนานี โดยหวังว่าเรื่องนี้จะถูกล้มเลิกไป ผ่านเดินทางไปเป็นครั้งที่สองในเดือนตุลาคม คราวนี้ได้รับการปฏิเสธตรงๆ จนทำให้เหล่าขุนนางหารเกร็งโกรธ พากเบากำลังหมดความอดทนกับวังมากขึ้นเรื่อยๆ

ที่ยังซ้ำเติมบรรยายภาคในกรุงเทพฯ ให้ขึ้นແยลังไปอีกคือ คดีการเสียชีวิตของอาنانท์ที่หักมุมไปมา ศาลตัดสินครั้งแรกในวันที่ 27 กันยายน 2494 โดยยกฟ้องเนื้อหา ราชเลขานิษิการและบุศย์ ขาดเล็ก แต่พิพากษาชิด ขาดเล็กว่ามีความผิด คำพิพากษานี้ทำกับว่าลบล้างข้อกล่าวหาต่อไปได้ แม้ว่าการลงโทษชิตเพียงคนเดียวที่นั้นจะอธิบายไม่ได้ก็ตาม ทั้งรัฐบาลและฝ่ายเจ้าต่างโกรธและชุนเคือง รัฐบาลจึงสั่งให้มีการไถ่สวนใหม่

นั่นทำให้สถานการณ์ชั่งไม่เหมาะสมสมที่ภูมิพลจะกลับมาอยู่เมืองไทยอย่างเป็นการ日正式 ซึ่งวางแผนเอาไว้ สำหรับคืนเดือนธันวาคม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกบ่งบอกได้ว่าเราจะแพชญูกับความปั่นปวนແด้วยน้ำที่เมืองไทย ในเดือนกรกฎาคม 2494 กลยุทธ์อับดุลลาห์แห่งชาติร์เดนถูกกลوبลังหาร ในสเปน เพด็จการฟรานซิสโก ฟรังโก พยายามเชิดชูตนหัว ลุกข้ายของกษัตริย์อลฟองโซที่สูญเสีย เนื่องจากความชอบธรรมให้กับตนเอง ในสูญญ์ ภัยการเดินบนประท้วงต่อต้านกษัตริย์อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนของนักศึกษาฝ่ายซ้าย 3,000 คน จนทำให้ จักรพรรดิอิโรหิโตต้องถูกกักอยู่ในอาคารมหาวิทยาลัยอยู่ชั่วคราว

เหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้คือรากแห่งการดำเนินยศ วันที่ 29 พฤษภาคม 2494 ทันทีที่เรือของภูมิพลเด่นเข้า น่านน้ำไทย ผิน เผ่าและสกุลศักดิ์ก่อการรัฐประหาร โค่นล้มรัฐบาลของตัวเอง และรับอำนาจที่ว่างได้จากการรัฐธรรมนูญ 2492 ไปเสีย

07 สงครามเย็น 2495 – 2500

การรัฐประหารเมื่อเดือนพฤษภาคม 2494 สร้างความสั่นสะเทือนแก่ฝ่ายเจ้าไม่น้อยไปกว่าการล้มล้างระบบสมบูรณ์สุดทิราชย์ในปี 2475 เป็นการปฏิบัติการที่เลียนหาดและมีการเขมุกเมี้ยดและเชื้อพระวงศ์อย่างน่าเกลียด มันเกิดขึ้นในช่วงจังหวะที่ราชสำนักกำลังเตรียมเฉลิมฉลองจุตสุดยอดของการต่อสู้อย่างทรหดเป็นเวลาหกปีในการกอบกู้อำนาจของฝ่ายเจ้าอยู่หัว

ความคาดหวังฝ่ายอยพิมพ์ทวีชิน ในทุกๆ ขั้นตอนการเดินทางของภูมิพล ดังแต่พิธีส่งที่เมืองโลชานน์จัดขึ้นอย่างงดงาม และอีกครั้งที่ท่านเที่ยวเรือของเมืองเจนัว วิตุญและหนังสือพิมพ์รายงานความคืบหน้าของการเดินทางต่อเนื่องทุกวัน มีการกระจายเสียงสารสนเทศจากภูมิพลระหว่างการเดินทางเพื่อประชาคมความตื่นเต้นในกรุงเทพฯ พิธีต้อนรับถูกวางแผนเหมือนเป็นพิธีราชภัฏครั้งที่สอง โดยมีการขึ้นในใหญ่สุดบนฝั่งแม่น้ำ ตามด้วยพิธีกรรมทางศาสนาที่สถานสักการะหลายแห่งในบรรมหาราชวัง งานนี้ไม่นานก็จะเป็นวันเกิดของภูมิพลซึ่งจะครบสองรอบ ต่อเนื่องด้วยวันรัฐธรรมนูญที่เฉลิมฉลองการที่กษัตริย์ “มอน” ประชาติป์ไชย

สามวันก่อนภูมิพลจะมาถึง บุนทaborาหลายตามเท้าไปขึ้นบ้านของธานี เรียกว่องให้เขายุบสถาปนา ปลดคณาจารย์ ยกเลิกรัฐธรรมนูญ และประกาศตั้งรัฐบาลใหม่โดยประกอบคำหยาดของเขเอง เมื่อธานีแข็งว่านาน่าจะรองปรึกษาภูมิพลเดี๋ยวก่อน เหล่าบุนทaborาที่คงมีจัดการเอง ยกเลิกรัฐธรรมนูญ 2492 และรับอำนาจจากกษัตริย์ พากษาปิดกั้นการล้อสารกับเรือของภูมิพลเพื่อไม่ให้กลับลำhaven คืนไปยุโรป¹ พิบูลหมายหนักขึ้นไปอีกด้วย การเป็นผู้สำเร็จราชการฯ แทนธานีเดียวเอง

ต่อสาธารณชน เหล่าบุนทabora สร้างภาพทรงรัฐภักดีเมื่อภูมิพล สิริกิติ์และอนุบรรณที่ยังเป็นทรงเดิม เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม โดยมีจุนกุญและพิบูลรอต้อนรับ ขณะเดียวกันพากษาที่สั่งห้ามพระราชกรณีย์เดือนไหว้และปลดฝ่ายเจ้าที่กรุงเทพฯ และรัฐบาลมาเป็นเวลาสี่ปีออกไป คณะรัฐประหารนำรัฐธรรมนูญ 2475 กลับมาใช้ และพิบูลแต่งตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติ 123 คน ซึ่ง 103 คนมาจากตำรวจและทหาร

วันที่ 4 ธันวาคม พิบูลเป็นนายกรัฐมนตรี ผน ชุมแห่งวันเป็นรองนายกฯ สมยศ ชนาธิรัชต์และเพ่า ศรีญา นนท์เป็นรัฐมนตรีคู่เล กองทัพและตำรวจตามลำดับ กษัตริย์ไม่มีส่วนร่วมในเรื่องนี้ เหล่าบุนทaborาถือว่าเขาอยู่นอกประเทศและเกิดการรัฐประหารและผู้สำเร็จราชการฯ ให้ความเห็นชอบ ซึ่งก็คือพิบูล² ส่วนข้ออ้างในการทำรัฐประหารก็คือ รัฐบาลมีความน่าอัจฉริยะและห่วยอ่อนยาน ประเทศชาติเพชรบุษราคามมีวินิจฉัย ซึ่งพิบูลอธิบายว่าเป็นการคุกคามชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ของไทย

สงครามเย็นทำให้สหราชอาณาจักรและอังกฤษต้องรับให้การยอมรับรัฐบาลใหม่ พากษาใช้เหตุผลว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงประมุขของประเทศคือ ภูมิพล หมายความว่าพิบูลจะต้องรักษาสถาบันกษัตริย์ไว้ถ้าหากเขากำได้คิดไปทางอื่น วันที่ 6 ธันวาคม การสร้างภาพยังดำเนินต่อไป ผน นอมอบควบจอมทัพให้กับภูมิพล

มันเป็นจุดเริ่มต้นที่ไม่ค่อยดีนักสำหรับกษัตริย์หนุ่มอายุ 24 ปี ทึ่งที่ถูกสั่นคลอนอย่างรุนแรง ราชสำนักรักษาการดูเป็นปกติ ภูมิพลและสิริกิติ์ร่วมงานพิธีต้อนรับอย่างแก่นๆ และสำนักพระราชวังก็ประกาศกราบลง วันเกิดกษัตริย์เป็นเวลาสี่วัน ขณะเดียวกันธานีและกานุพันธ์ก็เตรียมสู่ ด้วยคำแนะนำจากสองคนนี้ ภูมิพลเริ่มต้น

¹ ก่อนกี้, *Thailand's Durable Premiere*, 98n.95.

² *New York Times*, December 4, 1951.

รัชสมัยของเจ้าด้วยการท้าทายโดยตรงต่อเหล่าบุนท VAR วันที่ 6 ธันวาคม เขาได้รับรัฐธรรมนูญ 2475 มาเพื่อลงนามเป็นรัฐธรรมนูญชั่วคราว ภูมิพลเรียกวิ่งให้มีการแก้ไขแต่ที่แรก ซึ่งจะทำให้วังมีตัวแทนอยู่ในคณะรัฐมนตรีของคณะรัฐประหารและมีบทบาทสำคัญในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับในปี 2490 วังพยายามเข้ามาเมืองพิเศษแต่เนินฯ เพื่อควบคุมผลที่จะออกมา แต่หลังจากพิบูลและบุนท VAR คนอื่นๆ เข้าวังไปในวันที่ 6-7 ธันวาคม ภูมิพลก็ยอมลงนามในรัฐธรรมนูญโดยไม่มีการแก้ไข ไม่ชัดเจนว่าเกิดอะไรขึ้นกันแน่ แต่ดูเหมือนว่าภูมิพลได้รับคำสั่งว่าจะหดตัวจากบลังก์หากไม่ให้ความร่วมมือ กล้ายื่นตัวอย่างจากประชาธิปไตยในปี 2475 เขาประกาศให้รัฐธรรมนูญเป็นฉบับชั่วคราว³

จากนั้นเห็นแสดงความชุนเกือบอย่างเปิดเผยด้วยการไม่ยอมไปเปิดงานรัฐธรรมนูญที่สวนดุสิต และยกเลิกงานเลี้ยงวันรัฐธรรมนูญที่วังเป็นเจ้าภาพ วันที่ 10 ธันวาคม ภูมิพลทำพิธีกรรมที่เน้นขึ้นเรื่องราวที่ว่าประชาธิปไตยประทานรัฐธรรมนูญให้แก่ประเทศไทย

ภูมิพลเริ่มปฏิบัติงานที่กลับเป็นกิจวัตรสำคัญตลอดชีวิตของขาดาบทศวรรษต่อมา นั่นคือ การพบปะบุคคลสำคัญ เป็นประธานในงานพิธีต่างๆ และออกงานสังคม เขายังคงผู้อำนวยการยูนนานโกเข้าพูน เขายังคงผู้อำนวยการยูนนานโกเข้าพูน ภูมิพลทำพิธีกรรมที่เน้นขึ้นเรื่องราวที่ว่าประชาธิปไตยประทานรัฐธรรมนูญให้แก่ประเทศไทยที่กระหงหุติธรรม ในวันส่งท้ายปีเก่า ทึ่งสองสามีภรรยาเริ่มงานสังคมชนชั้นสูงของกรุงเทพฯ ที่สโตร์ราชตฤณมัย(สนามม้านางเลิ้ง) โดยเป็นผู้นำของวงวัลเดอร์บีคัพ คืนนั้นเขาพูดผ่านวิทยุกระจายเสียง เรียกวิ่งให้ประชาชนยึดมั่นในศีลธรรมเพื่อต่อสู้กับความชั่วร้าย และนึกถึงประเทศไทยก่อนตนเอง วันถัดมา เขายังปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาในวัง และร่วมงานเลี้ยงสำหรับเจ้าหน้าที่ราชสำนักและครอบครัว

เมื่อหลังท่าที่เยื้อเขียนมั่นออมมั่นในนี้ ราชสำนักกำลังหนักใจ ฐานีบุนราตนักการทุตว่าหากรัฐธรรมนูญไม่เป็นที่พอใจของวัง ภูมิพลจะกลับไปสวิตเซอร์แลนด์ หรือกรุงพัร์ก (ฐานีบุนเป็นนัย) สาระสำคัญ⁴ แต่คำสั่งของฐานีไร์พล วันที่ 3 มกราคม คณะกรรมการรัฐธรรมนูญที่นำโดยพิน เริ่มส่งร่างแก้ไขไปให้วังแหงบไม่เหลืออะไรเลย

ฝ่ายนิยมกษัตริย์ตอบโต้ด้วยการต่อสู้อย่างเปิดเผยบนหน้าหนังสือพิมพ์ สื่อมวลชนทั้งในและต่างประเทศรายงานว่า กองทัพควบคุมการเคลื่อนไหวของกรอบครัวหินทิดลอย่างแน่นหนา พระบรมราชิปิตย์ประกาศว่าตามรายการเดือดตั้งที่กำหนดจะมีขึ้นในเดือนมีนาคม ราชสำนักแสงวหานทางคือหน้าเหล่าบุนท VAR และเก็บตัวคุณธรรมที่เหนือกว่า เมื่อเหล่าบุนท VAR พยายามซื้อความร่วมมือจากภูมิพลด้วยการจัดสรรเงิน 5 ล้านบาทเพื่อสร้างวังแห่งใหม่สำหรับภูมิพลและสิริกิติ์ที่ท่าวาสุกรี ภูมิพลกับภารกิจหน้าเหล่าบุนท VAR รายงานข่าว เขายังบอกว่าควรจะใช้งบประมาณสำหรับสิ่งจำเป็นเท่านั้น โดยสำทับว่าการสร้างวังแห่งใหม่จะต้องขับไล่ประชาชนหลายสิบครอบครัวที่ไม่มีที่ไป บางกอกโพสต์หนังสือพิมพ์นิยมเจ้ารายงานว่า ปฏิภาณตอบโต้ของภูมิพลนี้เป็น “บทเรียนความมัชชัสด์ที่เหมาะสมแก่เวลา”⁵

เหล่าบุนท VAR ไม่สะสูงสะเทือน คณะกรรมการของพินส่งร่างรัฐธรรมนูญที่หนักข้อกว่าเดิมอีกและปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงของวัง วันที่ 17 มกราคม ภูมิพลเปลี่ยนท่าทีใหม่ เสนอให้วังรัฐธรรมนูญใหม่ทึ่งหมด เนื่องจากมันจะเป็นฉบับแรกที่ประกาศใช้โดยตัวเขา เรื่องนี้ถูกปฏิเสธเช่นเคย วันที่ 24 มกราคม สถาบันฯ ได้

³ New York Times, December 8, 1951.

⁴ กองเกื้อ, Thailand's Durable Premiere, 76, 98n.96.

⁵ บางกอกโพสต์, 17 มกราคม 2495.

กองทัพให้ความเห็นชอบต่อรัฐธรรมนูญ 2475 ฉบับแก้ไขอย่างเป็นเอกลักษณ์ในวาระแรก หนึ่งเดือนหลังจากนั้น รัฐธรรมนูญร่างสุดท้ายก็ผ่านสภาโควตาแล้ว

รัฐธรรมนูญขึ้นลงรักษาสถานะอันล่วงละเมิดมิได้ของกษัตริย์อยู่ชั่นเดิมด้วยภาษาเย็นเข้อ เสาหลักของประเทศมีสี่ประการตามที่พิบูลเคลยกำไว้ในช่วงแรกหลัง 2475 คือ ชาติ ศาสนา กษัตริย์และรัฐธรรมนูญ กษัตริย์มีอำนาจเต็มในเรื่องข้าราชการบริหารและคณะองคมนตรี 9 คน นอกนั้นแทนไม่มีอะไรต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับที่นำไปสู่การสละราชบัลลังก์ของพระชาชิปเกเลย อำนาจของกษัตริย์จะถูกควบคุมโดยการต้องมีผู้นำทางการเมืองให้ความคิดเห็นและลงนามสนอง รัฐสภาไม่สามารถประชุมได้หากต้องมีผู้นำทางการเมืองให้อำนาจยั่งยืนของกษัตริย์จะถูกตัดออกไปด้วยแก่เสียงส่วนใหญ่ในสภา

ภูมิพลดูไม่สะทกสะท้านด้วยการปฏิบัติหน้าที่ต่อไปตามปกติ ปลายเดือนมกราคม เขาบริจาค 10,000 บาทให้โรงพยาบาลของกองทัพ ต้นเดือนกุมภาพันธ์ เขายังคงประชันในงานสำหรับการศึกษาของโรงเรียนมัธยมของเจ้า หลังจากนั้นเขายังคงรับครัวไปพักผ่อนที่หัวหิน กลับมากรุงเทพฯ ช่วงสิ้นๆ พร้อมสิริกิติ์เพื่อเปิดงานประจำปีที่วัดเบญจมบพิตร คืนนั้นทั้งสองร่วมงานศิลาสารกุศลเพื่อนุสันธิคนตาบอด ซึ่งอยู่ในความอุปถัมภ์ของสิริกิติ์ มีการบรรยายในห้องเรียน พิมพ์และประมวลภาพถ่ายสิริกิติ์และลูกสาวโดยมีฝ่ายภูมิพล บ่าวหลักของค่าคืนนั้นคือ สิริกิติ์ตั้งห้องอีกด้วย

ตอนนี้เหล่าเจ้าเสียงแบบเดียวกับพระชาชิปในช่วงหลัง 2475 ด้วยการบ่มอยู่อย่างเปิดเผยว่า ภูมิพลจะกลับสวัสดิ์เฉรอแลนด์และสละราชบัลลังก์ พิบูลและเหล่าทูนทหารตอบโต้อีกชั่วโมง เวลาเป็นประชานิยม กษัตริย์คนใหม่ได้ โดยอุปถัมภ์ภูมิพล การหักห้ามเกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลถูกถอดถอน ให้กษัตริย์ใช้รัฐธรรมนูญ ภูมิพลไม่ต่อน และขณะที่ทางกลับไปหัวหิน คณะรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นเช้าวันที่ 8 มีนาคม เมื่อถึง 7 มีนาคม เป็นที่ชัดเจนว่าภูมิพลจะไม่กลับมา พิธีการถือฤกษ์เกิด วิทยุของรัฐประกาศแต่เพียงว่า กษัตริย์สืบก้าวไม่ควรจะรับร้อนประกาศใช้

บ่ายวันนั้น เผ่านาเจ้าหน้าที่กลุ่มนี้ไปหัวหินเพื่อแขกนับภูมิพล หลายชั่วโมงหลังจากนั้น พากเจ้าก์กลับกรุงเทพฯ โดยนำกษัตริย์กลับมาด้วย เวลา 11 โมงเช้าวันถัดมา ที่อนันตสมาคม ท่ามกลางเสียงโหริ่ฟพาที่ภูมิพลก็ประกาศใช้รัฐธรรมนูญที่แทนจะเป็นฉบับเดียวกับที่พระชาชิป ลุงของเขากลับลงนามเมื่อสามสิบปีก่อน พิบูลลงนามสนองในฐานะนายกรัฐมนตรี

มันเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ธรรมดា ภูมิพลเพิ่งได้ลองประลองกำลังทางการเมืองเป็นครั้งแรก อันเป็นอำนาจที่เขาได้รับการบอกเล่นบ่อยครั้งว่าอยู่ในบล็อกก์และสายเลือดของเขายา เขายังคงเหลืออย่างจัง sofar พิมพ์แต่ไปบ่มอยู่ฯ อย่างไรนั้นยังคงเป็นความลับ แต่เชื่อกันว่า ถ้าผ่านไม่ได้บ่มอยู่ฯ วิชิตของภูมิพล เขายังคงบ่มอยู่ที่จะเปิดโปงว่าภูมิพลเป็นผู้ม่าอำนาจที่และบีบให้เขาหลุดจากบล็อกก์

ในพิธีการนั้น ภูมิพลดำเนินงานผ่านพื้นไปอย่างสง่างาม ลีหน้าไว้ร้อยข้อมูลนับ กล่าวสั้นๆ และจากไปหัวหินอย่างรวดเร็ว เขายังกลับมากรุงเทพฯ ในวันที่ 12 มีนาคม สำหรับการเปลี่ยนเครื่องทรงตามฤดูของพระเก้ามรดก เจ้าคนหนึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่สำคัญนี้แทน

ในการเลือกตั้งปลายเดือนมีนาคม ทหารประสมความสำเร็จไม่มากนัก แต่กระนั้นก็ไม่ใช่เรื่องสำคัญเนื่องจากมาจากภัยคุกคามที่ต้องเป็นคนของพากเจ้าทั้งหมด พิธีสำคัญดังไปก่อการเปิดสถาปัตย์ ไม่ใช่เรื่องสำคัญ ร่วมมืออีก พิบูลก็จัดการเปิดสถาปัตย์ไม่มีกษัตริย์และทำการจัดตั้งรัฐบาล ในที่สุดวันที่ 25 มีนาคม ภูมิพลก็ยอมรับความพ่ายแพ้ โดยยอมรับการเสนอขอพิบูลเป็นนายกรัฐมนตรี

มันเป็นการตัดสินใจที่น่าภาค ช่วงนั้นมีสัญญาณที่แสดงถึงชะตากรรมของสถานบันกยัตติริย์ในหลายประเทศที่ประคิดกับกองทัพของตัวเอง วันที่ 28 กรกฎาคม 2495 กษัตริย์ฟารุกผู้เสเพลแห่งอิหริปต์ถูกโค่นล้มโดยกองทัพและลี้ภัยไปอิตาลี ลูกชายอายุหกเดือนของเขาถูกเชิดขึ้นเป็นกษัตริย์ ปีถัดมากองทัพเลิกเสด็จรัฐและประกาศเปลี่ยนระบบเป็นสาธารณรัฐ ที่จ่อร์เดนในเดือนสิงหาคม 2495 ท้าว กษัตริย์คนใหม่ถูกขับไล่และแทนที่ด้วยอุตสาหะที่ต่อสู้ในวัย 17 ปี และชาห์จอมพลก่อการรัฐประหารในเดือนกุมภาพันธ์ 2496 เขาปลดครรภ์บลากและเป็นนายกรัฐมนตรีเสียเอง และอิทธิพลเป็นสามปีให้หลังจากนั้นก่อการรัฐประหารในเดือนกุมภาพันธ์ 2497 และในเดือนมิถุนายน จักรพรรดินีได้หันซึ่ดของผู้รั่วเสกส์กลับมายังต่อสาธารณรัฐ

เหล่าขุนทثارไทยยังคงสั่งสมความแข็งแกร่งต่อไปด้วยอำนาจสืบทอดการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ ในสังคมเมือง การจับอาวุธยึดอำนาจจารัสเริ่มตัวโอบล้อมประเทศไทย ทั้งในพม่า มาเลเซีย กัมพูชา เวียดนาม และลาว เดือนกรกฎาคม 2495 เวียดนามหัวรบดิลล์ ไช่ย่องเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศส และในวันกรรมกร 1 พฤษภาคม 2495 เกิดจลาจลของลือดของกุ่มคอมมิวนิสต์ที่โตเกียว ในกรุงเทพฯ ก็มีฝ่ายซ้ายกุ่มเล็กๆ วิชิตดันนานานามไทย ว่าเป็นแนวต้านทานคอมมิวนิสต์ โดยมีเหล่านายพลเป็นนายหน้า ซื้อขายเรื่องสำคัญต่อรองและทหารในการสังคม และการควบคุมสังคม

การสนับสนุนจากซีไอเอทำให้ผ่านและสำรวจตรวจสอบของเข้าทรงอำนาจมาก แต่พูดจาภาษาต่อต้านคอมมิวนิสต์แบบอเมริกัน และเขามีแนวโน้มจะเป็นทากษาของพินสูล เห่าจราจรอุตสาหกรรมน้ำในการผูกขาดธุรกิจการค้าและการเงินที่สำคัญจำนวนมาก รวมถึงการส่งออกผ้าจากพม่า และเม้มเงินช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ไว้เป็นจำนวนมหาศาล สำรวจและทหารไทยสถาปนาอำนาจมหาศาลอุดหนักด้วยการผ่านกฎหมาย การกระทำอันไม่เป็นไทยหรือกุ่มหายหันคอมมิวนิสต์ในเดือนพฤษภาคม 2495 กุ่มหมายบันทึกว่าเป็นภัยต่อต้านมหาศาลอันนี้ที่จะสนับสนุนความโหดร้ายและความลือดสำหรับอิทธิพลที่ศรัทธา ถูกเขียนผ่านสภาพสามวาระรัฐในวันเดียว อเมริกาทดสอบความซื่อชื่น “การกระทำอันไม่เป็นไทย” นี้ทำกับคอมมิวนิสต์และการยุยงปลุกปั่น หมายถึงการกระทำใดๆ ก็ตามที่บ่อนทำลายชาติ ศาสนาและกษัตริย์ ศัตรูทางการเมืองสามารถถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และมีไทยจำคุกสิบปี ถ้าหากผ่านไม้จัดการมาที่นี่ไปเสียก่อน

วังปรับกระบวนการใหม่ กระเดินโดยจากการต่อสู้ย่างเปิดเผยและหันกลับไปสร้างฐานอำนาจทางประเพณีแทน ก่อตัวคือ กษัตริย์ในฐานะฟองกรองถูก สูงส่งใกล้เคียงพระ โพธิสัตว์ เป็นผู้ดูแลทุกชีวิตร่วมกับวัฒนธรรมและประเพณีของชาติ เมื่อเวลาผ่านไป กอญธน์จะทำงานได้ผลอย่างยอดเยี่ยม ด้วยไม่ถูกมองว่าแสวงหาอำนาจทางการเมือง สถาบันกษัตริย์จะพิสูจน์ตัวเองว่าเป็นคู่แข่งที่น่ากลัวสำหรับเหล่าขุนทหาร

กุ่มพลังจะไม่สามารถวางแผนยุทธศาสตร์นี้ได้ด้วยตัวเอง ทีมงานเจ้าและบุนนาคที่มีประสบการณ์คร่าวๆ หัวอดเป็นผู้จัดการโดยผ่านทางเครือข่ายที่มีอยู่กว้างขวาง ตัวหลักๆ ก็คือ คณะกรรมการตระหนักว่าต้องมีการให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงไปถึงรัฐบาลของประเทศไทย และหลายคนก็ย้อนไปถึงจุฬาลงกรณ์ ตั้งแต่รัฐิตาลีไป ชนานีเป็นประธานองค์กรตระหนักรัฐ ซึ่งเป็นนักการติดต่อที่เชี่ยวชาญ noknun ก็มีบุนนาคที่มีความสามารถอ่อนนุ่ม ศรีธรรมราชเบศร นานาราษฎร์ ศรีวิสาราวาจ และเจ้าอิศกุนชื่อ อลังกาล หลังจากสิริกิติ์แต่งงานนักขัตผู้พ่อ ก็ได้เป็นองค์กรตระหนักรัฐ เน้นเดียวกับวิวัฒนาชัย ไชยันต์ อลังกาลและนักขัตเสียชีวิตในปี 2495 และ 2496 ตามลำดับ และเดช สนิทวงศ์กับหลวงสุรัณรักษ์เข้ามาเป็นแทน

เป็นทีมงานที่แข็งแกร่งน่าเกรงขาม วิวัฒนาชัยเป็นนักการทูตและผู้เชี่ยวชาญการเงินชั้นนำของประเทศไทย การศึกษาจากเคมบริดจ์และเป็นหลานของรัชกาลที่ 5 ในช่วงสังคมโลกครั้งที่สอง เขายืนผู้ว่าราชการแห่ง

ประเทศไทย เมื่อสังคมรุนแรงสิ้นสุด เท่านำทีมเจ้าหน้าที่ให้หอดหินกันอังกฤษ เขายังเรื่องการเมืองอยุคหลัง ผลงานอุ่นๆ แต่ก็มีสายสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญทั่วโลก เป็นผู้นำพาประเทศไทยให้เข้าร่วมกับธนาคารโลก และรับตำแหน่งที่ปรึกษาของเลขานุการสหประชาชาติ

เดชกีเป็นนักการทูตและนักการเงินชั้นนำ เขายังเป็นผู้ติดกับแม่ของศิริกิติ์กือ บัว สนิทวงศ์ เขายังถือเป็นตัวแทนฝ่ายราชินี แต่เขาเกี่ยงไม่ใช้ชื่อกับภูมิพล บางครั้งก็ร่วมบรรเลงในวงดนตรีด้วย หลวงสุรัณรังค์ ผู้เป็นราชองครักษ์มาตั้งแต่ตั้ง 2475 ก็เป็นคนที่ครอบครัวหิดใจไว้ใจและเป็นตัวเชื่อมกับกองทัพ

นอกจากนี้ยังมีนิกรณ์เทวัญ เทวฤทธิ์ เลขาธุการคณะกรรมการตุรีและภายหลังเป็นเลขาธุการส่วนตัวของภูมิพลอีกด้วย ทวีวงศ์ ลาวัลย์ศักดิ์ พ่อมดการเงินของวังและในช่วงทศวรรษที่ 2503 เป็นผู้ดูแลกิจการทั้งหมดของวัง และภาณุพันธ์ ที่เป็นนักธุรกิจที่ทรงอิทธิพลและเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์เชิดชูเจ้าที่ได้รับความนิยม ส่วนเครือข่าย เจ้าที่อยู่ภายใต้การดูแลของวังก็มีรัฐมนตรีต่างประเทศรับไว้ เช่น ผู้ว่าราชการ ผู้ว่าราชการ ฯลฯ รวมถึงในเวลาเดียวกัน จัดทำโครงการบินไทย และเจ้าอีกหลายคนที่เป็นข้าราชการระดับสูง

เครือข่ายขึ้นก็มีความแข็งแกร่งในธุรกิจเช่นเดียวกัน ทวีวงศ์และพระกพ旺เป็นกรรมการและผู้ถือหุ้นที่ทรงอิทธิพลในธนาคารพาณิชย์แห่ง วราภรณ์ ไวทยากร ธนา และศรีวิสารต่างเคยเป็นผู้ว่าสมาคมโรมารีกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นที่รวมนักธุรกิจชั้นนำทั่วไทยและต่างชาติ พากษาขั้นตอนคุณสมบัติ สำหรับผู้ที่จะเข้าร่วมการสนับสนุนการวิจัยทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์และกิจกรรมต่างๆ เจ้าหน้าที่วังมีตำแหน่งในสมาคมทางศาสนาหลายแห่ง ทวีวงศ์เป็นประธานสมาคมศิษย์เก่าอังกฤษ อันเป็นจุดโง่ไข่สำคัญสำหรับชนชั้นนำไทยและทุนต่างชาติ

เครือข่ายต่างๆ นี้ช่วยดำเนินภารกิจที่สำคัญ แต่การเชิดชูเจ้าต่อไปไม่ใช่เรื่องง่าย หลังจากพ่ายแพ้ในเรื่องรัฐธรรมนูญ ที่มีข้อกฎหมายส่งผลกระทบต่อสิทธิมนต์รัตน์ ให้ได้รับความนิยม ความต้องการของวังลง ในขณะที่ตัวเองออกเดินทางชุมชนบทเสียเอง ดังนั้นราชสำนักจึงหันกลับมาขับเคลื่อนกิจกรรมสังคมและพิธีกรรมอย่างเดิม หากเดือนแรกที่วุ่นวายในกรุงเทพฯ แสดงให้เห็นว่าเพียงแค่นี้ก็ส่งผลให้มากมหาศาลอยู่แล้ว

กระทั่งก่อนความพ่ายแพ้เรื่องรัฐธรรมนูญ ภูมิพลปฎิบัติพิธีกรรมจำนวนมากที่เชิดชูสถานะของเขากลับชุดสูงสุดของคำด้านชั้นทางอาชญากรรมของประเทศไทย บทบาทของนายตุรีในฐานะผู้ผดุงความยุติธรรมได้รับการสถาปนาด้วยพิธีการปราศภัยในศาลา หนึ่งในสองคดีที่เข้าพิพากษาเป็นคดีที่ชายคนหนึ่งฆ่าเมียเครื่องไม้เครื่องไม่ไฟ แล้วเล็กๆ เนื้อสารภาพผิดและรับโทษจำคุกสามเดือน กษัตริย์ผู้ลึกซึ้งและเมตตาเสนอให้รอลงอาญา โดยกล่าวว่าชายคนนี้สำนึกริดแล้ว ในคดีที่สอง ทหารเรือหลายนายได้ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในอุบัติเหตุรถชนต์จากเชื้อพระวงศ์รายหนึ่ง ด้วยการแนะนำของนายตุรี เจ้าร้ายนั้นยอมรับผิด ในขณะที่ทหารเรือก็แสดงความไม่พอใจต่อการบริจาคเงินค่าเสียหายให้แก่โรงพยาบาลกองทัพเรือ⁶

ภูมิพลทรงฐานะประมุขแห่งรัฐผ่านทางพิธีกรรม เมื่อภูมิพลได้รับการเชิดชูให้เป็นรัฐมนตรีชุดใหม่ของพิมูลข้าพับ บรรดาครรภ์ต้องแสดงการยอมรับความสูงสุดของเขากล่าวด้วยการหมอบกราบ เช่นเดียวกับการเข้าเฝ้าเพื่อสร้างความคุ้นเคยของข้าราชการและหน่วยงานต่างๆ ปลายเดือนมีนาคม เขายังร่วมวันกองทัพอาชาไทย วันลัคดามา เข้าไปเยือนกระทรวงมหาดไทย ในระหว่างงานพิธี ไฟฟ้าดับและหลังจากนั้นข้าราชการระดับสูงหลายคนยืนหนังสือลาออกจากไทยฐานทำให้กษัตริย์หายหน้า เขายังคงหนังสือลาออกด้วยความใจว้าง

⁶ บางกอกโพสต์, 26 มกราคม 2495.

ในเดือนเมษายนและพฤษภาคม ราชสำนักจัดงานฉลองวันจักรี วันครบรอบแต่งงานของภูมิพล และวันปัตต์ธรรมงคล(ราชากิจย์) ซึ่งภูมิพลเป็นประธานในพิธีแต่งตั้งองค์มนตรีและมอบเครื่องราชย์และอวยยาศแก่เชื้อพระวงศ์ เป็นการระบุว่าครัวปักธงชัยที่มีความสำคัญต่อราชบัลลังก์ สองวันหลังจากนั้น เขายทำพิธีพิชmontongคลาภายในวัง เมล็ดข้าวที่เขาปลูกเสกฤกษ์นำไปใช้ในพิธีแรกนาวัฒ

งานและการโปรดโถมทักษิณะนี้มีเพิ่มมากขึ้นเมื่อครอบครัวภูมิพลกลับจากหัวทิbinในกลางเดือนมิถุนายน ระหว่างทาง ภูมิพลaware เยี่ยมพระปฐมเจดีย์ เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ยัลธรรมราชาหนุ่มหล่อพร้อมด้วยราชินีสาวสหจุดธูปเทียนบูชา เมื่อพากษามาถึงกรุงเทพฯ หลายชั่วโมงให้หลัง คนนับพันก็ได้เห็นการต้อนรับยกยัตติ์ ราชินีและอุบลรัตน์ลูกสาวจากพญานุลและคณะรัฐมนตรี จากนั้นภูมิพลเริ่มการพบปะกับเจ้าหน้าที่รัฐบาล นักการทูตและข้าราชการต่างจังหวัดที่มาร่วมงานสัมมนาในกรุงเทพฯ เขาวรับงานแจกปริญญาแก่ผู้สำเร็จการศึกษา มหาวิทยาลัย วันที่ 24 มิถุนายน อันเป็นวันชาติและครบรอบยี่สิบปีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ภูมิพลเปิดสมัยประชุมสภานี้ยังคงความเป็นผู้นำไม่ว่าวันนั้นจะมีความหมายว่าอย่างไรก็ตาม

ปีนี้ผ่านไปโดยภูมิพลรับฟังรายงานจากรัฐมนตรีและข้าราชการระดับสูงเป็นประจำ เขายังนักการทูตต่างชาติ ทหาร นักลงทุน ตลอดจนรองประธานาธิบดีสหรัฐฯ วิชาวด์ นิกสัน นักอุตสาหกรรมชาวเยอรมันอัลเฟรด ครับปี เชื้อพระวงศ์เบลเยียมและอังกฤษ และกษัตริย์สหนุ โกรฯ ก็คงจะนึกว่าสหนุกับภูมิพลน่าจะเป็นสายที่ถูกก่อ เนื่องจากทั้งสองพูดภาษาฝรั่งเศส อังกฤษและสตานาไกลีเดียกัน หากแต่ภูมิพลเห็นว่าสหนุน่ารำคาญ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะในปี 2497 สหนุเข้มแข็งโซ่อ่อนทองคำไปและไม่ยอมคืน⁷

งานของภูมิพลทำให้เขาได้เห็นประดีนและผลประโยชน์อันซับซ้อนของการเมืองภายในประเทศ และระดับโลก มันทำให้เขามีโอกาสได้ฝึกฝนการแสดงความเห็นที่มีลักษณะของกษัตติ์ เขายิ่งที่จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลต่อแทบทุกเรื่องของกุ่มอย่างรวดเร็วทักษิณฯ ท่าที กล่าวถึงพญานุลและเหล่าขุนนางด้วยถ้อยคำหม่นแคลน “ces gens la (คนพวกนั้น)”

ราชสำนักจัดตารางงานพิธีให้ภูมิพลอย่างต่อเนื่อง ต้นปี 2495 เขายิ่งพบปะกับสังฆราชวชิรญาณวงศ์ และพระอานุสาวิสิทธิ์เป็นประจำ แสดงถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวกับพระมุขศาสนา มันทำให้ภูมิพลเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมอันเป็นวัสดุประจำตระกูลจักรีที่วชิรญาณวงศ์เป็นเจ้าอาวาส ซึ่งหนุ่นเสริมความคิดที่ว่ากษัตติ์หนุ่มมีความศักดิ์สิทธิ์สูงส่งอยู่แล้ว ในเดือนมิถุนายน เขายังมีการรับจ่ายเงินไปยังวัดต่างๆ ทั่วประเทศ และวันที่ 7 กรกฎาคมประกอบพิธีวันเข้าพรรษาที่วัดหลวงสามแห่ง ปลายเดือนตุลาคม ทอดกฐินอุกพรรษา

อิทธิกรรมหนึ่งที่ทีมกุนซือเจ้ามาดหมายให้ภูมิพลต้องทำให้ได้ก็คืองานการกุศล ตั้งแต่สปดาห์แรกๆ ที่มาถึงเมืองไทย ภูมิพลและสิริกิติ์ และภรรยาหลังสมบทด้วยกัลยาณิวัฒนา กับสังวาลย์ บริจาคทุนการศึกษา บริจาคเงินให้ไว้ โรงพยาบาลและโรงพยาบาลอังกฤษเป็นประจำ ตัวอย่างของการบริจาคในปี 2496 คือ 36,000 บาท (1,800 เหรียญสหรัฐฯ) สำหรับโรงพยาบาลจักรี ที่สังวาลย์ บริจาคทุนการศึกษา บริจาคเงินให้ไว้ โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ เพื่อเป็นเกียรติแก่กัลยาณิวัฒนา ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นแพทย์ประจำตัว ภูมิพลก็จะบริจาคเงินช่วยเหลือและพื้นฟู

เงินบริจาคส่วนใหญ่ไปที่สาธารณสุข เพื่อให้ครอบครัวภูมิพลเป็นแหล่งอำนาจมีสุขภาพ พลานามัยในราชอาณาจักร ปลายปี 2495 พากษาอ่อนเครื่องช่วยหายใจสามเครื่องและเงิน 1.5 ล้านบาทแก่โรงพยาบาลศิริราชที่สังวาลย์ บริจาคเงินให้ไว้ สำหรับโรงพยาบาลศิริราช ที่ได้อุปถัมภ์ของกษัตติ์ การดูแลสุขภาพนี้เป็นทางเลือกที่สำคัญในการสนับสนุนการเมือง เนื่องจากมันไม่ใช่เรื่องการเมืองและประทับใจคน

⁷

U. Alexis Johnson, *The Right Hand of Power* (New Jersey: Prentice-Hall, 1984), 280.

ทุกคน “ไม่ว่ารัฐบาลจะหุ่มไปมากเท่าไหร่ ครอบครัวมหิดลก็จะถูกมองว่าทำมาคุยิ่งกว่า การบริจากของพากษา ส่วนใหญ่ทำไปในนามมหิดล ที่ได้รับการประกาศให้เป็นบิดาแห่งการแพทย์สมัยใหม่”

เหล่านี้เป็นแบบแผนปฏิบัติการที่จะกำกับชีวิตที่เหลือของภูมิพล ตอนเริ่มแรกงานพิธีต่างๆ มีอยู่ประมาณ 150 ครั้งต่อปี แต่ละครั้งก็จะสร้างภาพประทับถึงบุญญาธิการของกษัตริย์ พิมพ์และเหล่าขุนนางหมดปัญญาเปล่งบทบาทนี้ ตรงกันข้าม พากษากลับต้องแสดงความจงรักภักดีเนื่องในโอกาสเหล่านี้

ภูมิพลและสิริกิติ์อย่างไรก็จะต้องเป็นที่นิยมโดยไม่ต้องพยายามเลย ภูมิพลลดาด หน้าตาดี มีสั่งารศี สิริกิติ์เป็นคู่ที่เหมาะสม เดอชั่มแม้มเบิกบาน มีจิตทางสังคมโดยธรรมชาติ รอชั่ม ท่าทางและรสนิยมแฟชั่นทำให้เชื่อกลายเป็นแบบอย่างสำหรับผู้หญิงไทยโดยทันที ทึ่งสองนำเสนอห์ของสถาบันฯ ให้คนไทยรุ่นใหม่ได้รู้จัก ซึ่งพากษาไม่เคยได้มีชีวิตภัยได้กษัตริย์และราชินีจริงๆ มา ก่อน ส่วนใหญ่แล้วไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นเมื่อปี 2475 และรังเกียจบรรดาขุนนางและนักการเมืองที่หล่อหลอม สำหรับพากษาแล้ว กษัตริย์มีความสุดและน่าดึงดูด และทำให้มีสำนึกรักของวัฒนธรรมไทย คล้ายๆ ชาวญี่ปุ่นกับครอบครัวกษัตริย์ที่ฟูฟานและนำแฟชั่น ชนชั้นกลางไทยในเมืองกี แสงหาโอกาสจะได้พูดเห็นครอบครัวกษัตริย์ตัวจริงและเข้าร่วมงานพิธีต่างๆ พากษาเป็นตระวงเวลาเพลง สรรเสริญพระบารมีบารุงในโรงพยาบาล

เบื้องหลังการถ่ายทำกีตือการ โปรดโนทบั่งชาญลดาดของราชสำนัก หนังสือพิมพ์และนิตยสารถูกป้อนด้วยรูปภาพครอบครัวมหิดลตามงานเลิศลักษณะที่เป็นทางการและงานเลี้ยงในสวนต่างๆ ใช้เวลาวันหยุดกับลูกๆ เลี้ยงคล่องงานวันเกิด พากษาตีพิมพ์ภาพถ่ายฝีมือภูมิพลที่เป็นภาพครอบครัวระหว่างออกงานและพักผ่อน ภาพนั้นตัวของเขาก็ปรากฏอยู่ในหนังบั่งตามโงหัน ปลายปี 2495 หนังความยาว 90 นาทีที่ตัดต่อจากฟุตเจลของภูมิพล แสดงภาพครอบครัวชั้นกลางร่วมสมัยอย่างที่เห็นในรายการทีวีเมริคัน ถูกนำออกฉายทั่วประเทศ มันเบี่ยงเบนความสนใจจากการเมืองที่น่าเบื่อ ในปี 2497 คึกฤทธิ์ ปราโมชเปิดตัวหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ที่มุ่งตลาดคนมีการศึกษา รายงานข่าว บทความในหนังสือพิมพ์ล้วนสอดแทรกด้วยข้อถกเถียงปัญหานิยมกษัตริย์ และวิพากษ์วิจารณ์คู่แข่งของกษัตริย์ โดยเฉพาะพิมูล⁸

เรา妄想ส่วนใหญ่ของภูมิพลในต้นทศวรรษที่ 2493 หมวดไปกับคนตระ และความสนใจค้านครีของเขามาได้บังการ โปรดโนทเป็นพิเศษ เขายังคงเป็นพลังสำหรับบรรเลงในคอนเสิร์ตและการกุศล ท่วงทำนองง่ายๆ เหล่านี้ ได้รับการออกอากาศถี่บิน กระทึ่งในสถานีวิทยุห้องถ่ายทอดสหธรรมะ โดยเป็นส่วนหนึ่งของการโฆษณาช่วงเชือยุคสงกรามเช่น ในปี 2495 โดยรู้ว่าภูมิพลเป็นแฟชั่นวิทยุ รัฐบาลมองเครื่องส่งวิทยุแรงสูงให้เข้าเครื่องหนึ่ง เขาเริ่มสถานีวิทยุของเขาวง วิทยุ อ.ส. (พระที่นั่งอัมพรสถาน) ออกอากาศเรื่องราววัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ราชสำนัก และคุณตระที่ได้รับความนิยม ภูมิพลล้วนที่ดำเนินรายการและดีเจเปิดเพลงเปิดของตัวเองสักค้าหละหนึ่งครั้ง

ไม่นานหลังจากนั้น เขายังงอ.ส. และเล่นคุณตระออกอากาศในคืนวันสุกร พากษาเล่นเพลงยอดนิยม ไทยและสากล รวมทั้งเพลงของเขาวง วงศ์ตระนี้กลายเป็นงานอดิเรกที่เขียนข่าวที่สุดของภูมิพล และเพื่อนร่วมวงกี ลายเป็นสายสนิท สมาชิกรุ่นแรกๆ ส่วนใหญ่เป็นเจ้าและข้าราชการพิพาร พากษาแสดงต่อสาธารณะเป็นครั้งคราว ซึ่งเปิดโอกาสให้พอกนิกร ได้ฝึกอบรมงานองค์การพิพาร กิจกรรมด้านนี้ได้รับความนิยมมาก แม้ว่าคุณตระ จะวันตกลงฟังดูพิลึกสำหรับคนไทยจำนวนมากที่ตาม บนเวที ภูมิพลถือว่าได้รับการนับถือเชิงกษัตริย์อยู่

8

ฉบับแรก 17 มิถุนายน 2497 หน้าปกเป็นภาพภูมิพลและลงภาพครอบครัวของเขางานหน้า

แม่บูรณะ แหล่งที่มาของประมุขหนุ่มที่หล่อเหลา มีพรสวรรค์และทุ่มเทปราภกูรอย่างสมบูรณ์ในวันที่ 28 กรกฎาคม 2495 เมื่อสิริกิติ์คลอดลูกชาย ชื่อวชิราลงกรณ์ มันเป็นหลักหมายสำคัญของราชวงศ์ เป็นการถือกำเนิดเจ้าฟ้าคนแรกนับแต่รัชสมัยของจุฬาลงกรณ์ วงศ์ธุริยังค์ของกองทัพภายนอกวังบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ปืนใหญ่ยิงสกุต และประชาชนนับพันที่เฝ้ามองทั้งวันพากันส่งเสียงไชโยให้ร้อง สักปากหัวต่อๆ มา หนังสือพิมพ์และนิตยสารตีพิมพ์ภาพทายาทจักรี ที่ถ่ายโดยพ่อที่กำลังปลื้มนั่นเอง

ทราบได้ที่วังคูหลักห่างจากการเมือง ตราชานั่นคะทหารกี้ยังให้การสนับสนุน วันเกิดของกษัตริย์และราชินีได้รับ การประกาศให้เป็นวันหยุด กองทัพเชิญภูมิพลเป็นประธานในพิธีต่างๆ รวมทั้งการงานการศึกษาของนักเรียนนายร้อยและการเลื่อนยศของทหารตำรวจนครบาลสูง ปลายปี 2495 รัฐบาลยินยอมให้ราชสำนักควบคุมองครักษ์ของวัง โดยทรง ภูมิพล ได้รับเชิญไปประดับสีให้แก่น่นวยทหารและตำราจหาขต่อหลากรัช ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญ อันหนึ่งที่ผูกโยงก้องทัพกับราชบลลังก์

อันที่จริง เหล่าบุนท VAR ไม่ได้ต้องการจะมีภาพเป็นปฏิปักษ์กับนายตระกูลชัยวัฒน์ใจประชาชนที่เป็นล้วน
สำคัญในสังคมต่อต้านคอมมิวนิสต์ และได้รับการเชิดชูโดยสหราชอาณาจักรนั้น ซึ่งไอเอและหน่วยข่าวของสหราชอาณาจักรในปัจจุบัน พยายามพัฒนาภาษาไทย ประกาศว่าคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามต่อชาติ ศาสนา และกษัตริย์ พากษาปั้นเรื่องเกินจริงด้วยการทำเอกสารปลอมภาษาไทยที่มีเนื้อหาโจมตีกษัตริย์โดยอ้างว่าเป็นของคอมมิวนิสต์ เวลาผ่านไป สหราชอาณาจักร ที่ทำทั้งภาพ หนังสือและภาพนั้น ในปี 2499 USIS มีหน่วยเคลื่อนที่ 8 ชุดตรวจสอบหนังและแสดงตนต่อ เปรียญเทียบกษัตริย์และราชินีอันเป็นที่รักกับปีศาจคอมมิวนิสต์ ขณะที่คอมมิวนิสต์ยังคงลอบยกสถานบันกษัตริย์กลับคืนเป็นจังหวะมากขึ้น

วังดอนแทนด้วยการเสนอมติรากพಡเพื่อเพียงแก่ผู้คนและสหกรณ์ ทั้งหมดนี้ไม่มีประสิทธิภาพทางการค้าขึ้นแต่ว่างต้องการใช้ประโยชน์จากการขับเคลื่อนกันเองในหมู่พวกรากฯ และปกป้องด้วยเงื่อนไขคนใดคนหนึ่งช่วงชิงอำนาจได้สำเร็จ พวกรากฯ ได้รับเชิญเข้าร่วมงานพิธีในราชสำนักและบางครั้งท่านอาหารร่วมกับครอบครัวกษัตริย์ ในปี 2496 พวกรากฯ ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทำให้คุณหนึ่งว่าเป็นที่โปรดปราน สายสัมพันธ์บางอย่างก็เป็นเรื่องธุรกิจที่วังดอนนำเงินของวังมาร่วมลงทุนกับเหล่าทุนทหาร ที่หากขาดธุรกิจหลายอย่าง ทั้งที่ถูกกฎหมายและพิเศษกฎหมาย

วังพญาามผู้มีมิตรกันเพื่อมาหากเป็นพิเศษ ในปี 2496 ภูมิพลเป็นประธานในพิธีสำคัญๆ ของต่างๆ มอบ
ยศพิเศษและเครื่องราชย์แก่ผู้กับนายพลตำรวจอื่นๆ รวมทั้งเลื่อนยศนายตำรวจระดับสูง ภูมิพลยังไปเป็น
ประธานในพิธีที่เฝ้ามองเห็นอัศวินแก่ลูกน้องตำรวจของตัวเอง ซึ่งจริงๆ แล้วก็เป็นพากามา非夷ที่คุณเลือกการค้า
ยาเสพติดและเรียกค่าคุ้มครองให้กับนั่นเอง แต่แก่นความสัมพันธ์กับกลุ่มคนมาเป็นตำรวจตะรุณชาญแคน ซึ่ง
ได้รับการสนับสนุนจากเชื้อไอโอเอเพื่อปฎิบัติการต่อต้านคอมมิวนิสต์ โดยได้รับการฝึกฝนและติดอาวุธหนีอุกวากองทัพ
ด้วยช้า ศูนย์ฝึกอยู่ใกล้ลัง ไกลังกังวะลี่หัวหิน ภูมิพลใช้ชื่อนามบินของตชด. และตชด. ก็ทำหน้าที่อารักขาระหว่างที่
เข้าอยู่หัวหิน ความสัมพันธ์จึงคงามเป็นพิเศษ ภูมิพลมักไปเยือนค่ายตชด. อุทูปเป็นประจำ เล่นกีฬาและยิงปืน
ร่วมกับพากาฯ ในปี 2497 เมื่อตชด. เริ่มจัดตั้งอาสาสมัครป้องกัน 120,000 คนทั่วประเทศ ภูมิพลก็กล่าวเป็นผู้
อุปถัมภ์ มอบธงประจำหน่วยให้

ความสัมพันธ์พิเศษนี้ได้รับการสนับสนุนจากทั้งผ่าและซีไอเอ การศึกษาชิ้นหนึ่งระบุว่า ตชด. “มา
บีดถือว่าตัวเองมีภารกิจพิเศษในการปกป้องชาติไทยและภัยตระกูล”⁹ เรื่องนี้เข้าทางวัง เพราะความสัมพันธ์นี้ขึ้น
พื้นดินผ่าน และสามารถสืบท่อไปได้โดยไม่ต้องมีผ่านหรือหากผ่านจะกระด้างกระเดื่องขึ้นมา ผ่านเองก็คุ้มเอมกัน
ท่าทีให้ความสนใจของภูมิพล บอกกับนักการทูตว่า “โปรดปรานตนขณะที่เกลียดชังพิบูล”¹⁰ ในปี 2498 เขายัง
สร้างความดีความชอบแก่วังอาจจะเป็นครั้งสำคัญที่สุด นั่นคือ เขาปิดปากคืออาันนท์ มันไม่น่ารื่นรมย์ แต่ก็จบสิ้น
เสียที

คดีนี้นำค่าศาลไปแล้ว เป็นหนานຍอกสำหรับการเมืองและวังเรื่อยมา การสืบสวนและไตรส่วนครั้งแล้ว
ครั้งเล่าบังคงพุ่งเป้าไปที่ปรีดีและวชรชัยที่ลี้ภัยอยู่ต่างประเทศ กับชายสามคนที่ลูกจับตั้งแต่ 2490 ทั้งๆ ที่แทนไม่มี
หลักฐานอะไรเลย ศาลชั้นต้นไม่ยอมพิพากษาลงโทษทั้งสาม จึงตกเป็นภาระของผ่าที่ต้องพยายามหลอกดัน จนกระทั่ง
ในเดือนตุลาคม 2497 ศาลฎีกาตัดสินว่าชิต บุศย์และเนลิยมีความผิดและลงโทษประหารชีวิต มีแต่กษัตริย์
เท่านั้นที่มีอำนาจจะรับการประหาร แต่สี่เดือนผ่านไปพร้อมกับความเงียบจากราชสำนัก ขณะที่พิบูลอยู่
ต่างประเทศ วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2498 ผ่าก็จัดการประหารทั้งสามอย่างเงียบๆ ด้วยการยิงเป้า

สี่ทศวรรษลักษณะภูมิพลจะพูดในทำนองว่า การประหารเป็นไปอย่างบุบบับ โดยที่เขากำลังพิจารณา
ลดหย่อนผ่อนโทษอยู่¹¹ แต่สี่เดือนแห่งความเงียบเช่นนี้ไม่ได้สนับสนุนคำอ้างของเหา ตัวบังชี้อีกอันหนึ่งที่แสดง
ว่าการประหารไม่ได้เป็นไปโดยไม่ทันได้ตั้งตัวก็คือ สังวาลย์ริมเรียนวิปัสสนาสองวันก่อนการประหาร เชอกัก
ตนอยู่แต่ในวังสรงปุทุมเป็นเวลาหนึ่งเดือน จะออกมาก็แต่เพื่อพบอาจารย์สอนวิปัสสนาคือ พระเทพสิทธิมุนีที่วัด
มหาธาตุเท่านั้น การที่จู๋ฯ สังวาลย์ต้องการฝึกสมาธินี้ได้รับคำอธิบายในภายหลังว่าเกิดจากปัญหาการนอนไม่
หลับ แต่ดูจากจังหวะเวลาแล้วอาจเป็นได้ว่าเชือดต้องการชำรุดใจ

ผ่าขัดการปิดคดี หากภูมิพลเข้ามาแทรกแซง ประชาชนก็คงจะเกิดคำถามว่า ถ้าไม่ใช่สามคนนี้ แล้ว
ใครล่ะที่ฆ่าอาันนท์? ตอนนี้ภูมิพลคงตอบคำถามนี้เฉพาะกับตัวเองเท่านั้น

ถึงจะมีความสัมพันธ์อันดีกับเหล่าบุนทหารกีตาม เหล่าเจ้าที่ยังไม่อยากจะให้ความร่วมมือกับพิบูล ซึ่งตอนนี้เป็น
ศัตรูอันดับหนึ่งแทนปรีดี ในช่วงทศวรรษที่ 2493 พิบูลยังได้รับความนิยม หล่อเหลาและมีส่วนร่วม ความพยายาม
ในการสร้างชาติของชาตินอกใจต่อต้านชาติไทย แล้วเจ้าที่ช่วยในการแจกล่าชื่อใจคน เพื่อที่จะประกอบตัว
อยู่หนึ่นของการแก่งแย่งทำลายกันเองในหมู่บุนพลด เขาว่าดีองทำให้ประชาชนยึดถือเราเป็นผู้นำ แต่เจ้าก็มัก
กระบวนการที่ตั้งกับภูมิพลอยู่เป็นประจำ พิบูลอาจจะเป็นคนเดียวที่มองเห็นอนุภาพของสัญลักษณ์นิยมเจ้าหนีอ
หัวตามประเพณี โดยได้พยายามขึ้นกลางมาใช้ประโยชน์เพื่อตัดสินใจในช่วงหลัง 2475 ตอนนี้เขายังคงแบ่งกับวัง
ในส่วนของวังเอง และพวกเจ้าที่ไม่มีวันยอมเสียพื้นที่ ตัวอย่างเช่น ในปี 2495 พวากเข้าปฏิเสธคำขอของพิบูลที่จะ
เป็นองค์มารดาอีกรั้งหนึ่ง

⁹

Thomas Lobe and David Morell, “Thailand’s Border Patrol Police: Paramilitary Political Power,” in *Supplementary Military Forces: Reserves, Militias, Auxiliaries*, ed. Louis Surcher and Gwyn Harries-Jenkins (Beverly Hills: Sage, 1978), 157.

¹⁰ ก่อนเกิด, *Thailand’s Durable Premiere*, 77, 98n.101.

¹¹ Stevenson, *The Revolutionary King*, 111-18.

มันคุณไม่เป็นการแย่งขันสะสมนุญ โดยความกระหายของยากที่จะได้รับความนิยมจะต้องถูกอ้าพ่างไว้ด้วยโน้มหน้าที่ไว้ความประณາใดๆ ด้วยการที่ภูมิพลถูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะเมืองหลวง พิบูลกี๊กตัวเองเป็นพ่อบุนของประเทศ เขาเดินสายทั่วประเทศ แจกจ่ายเงินตามวัดและศูนย์สาธารณะต่างๆ พร้อมทั้งบริจาคพระพุทธรูปตามรายการ ในฐานะที่เป็นรัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรมด้วย เขายังแนะนำความคิดที่ว่าสุโขทัยไม่ได้มีกษัตริย์จริงๆ หากแต่เป็นแบบพ่อปกครองลูก ซึ่งเท่ากันว่าไม่ให้ความสำคัญกับความเป็นกษัตริย์ที่สืบทอดสายเลือด หมายความว่า พิบูลกี๊กติชิเป็นได้

การแข่งขันข้างล่างไปถึงนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจด้วย พิบูลขับจะทำการถือครองที่ดินเนื้อที่มหาศาลในหมู่ชนชั้นนำเดิมลงไป ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่เคยต่อสู้กันหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง หลายฝ่ายเห็นว่าจำเป็น ในสมัยจุฬาลงกรณ์ พวกเจ้าและบุนนาคแห่งยากรถือครองเรือกสวนไร่นา โดยเฉพาะในที่ราบภาคกลางที่อุดมสมบูรณ์และมีระบบคลปะทางของรัฐ ตระกูลเจ้าห้วยตระกูล โดยเฉพาะสนิทวงศ์ พึงพาрайได้จากการเก็บค่าเช่านาและสวนจากชาวบ้าน การที่พวกเจ้าปฏิเสธไม่ยอมหักภาษีจากรายได้นี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475

สองทศวรรษถัดมา ชาวนาที่มีที่ดินเป็นของตัวเองยังมีน้อยกว่าครึ่ง ด้วยประชากร 80 เปอร์เซ็นต์ต้องพึงพาการเกษตร พิบูลเสนอกฎหมายในปี 2495 เพื่อจำกัดการถือครองที่ดินรายละไม่เกิน 50 ไร่สำหรับทำเกษตร และ 10 ไร่สำหรับอุตสาหกรรม เจ้าที่ดินรายใหญ่จะมีเวลาเจ็ปที่จะผ่อนถายที่ดินส่วนเกินออกไป ชาวนาที่ทำกินนานาจะได้รับความช่วยเหลือในการออกโอนด้ำห้วยไร่นาที่ตัวเองทำกิน ข้อเสนอแนะทำให้ต้องสู้กันถึงสิ้นเดือนเจ้าที่ดินรายใหญ่ซึ่งรวมวังด้วย วังขึ้นชันว่าการกระจายการถือครองที่ดินนั้นไม่มีความจำเป็น เพราะที่ดินมีอยู่มหาศาลทั่วประเทศ แต่ที่ดินที่ว่านั้นส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าของรัฐและชานนาไม่สามารถถือครองได้ตามกฎหมาย วังขึ้นโดยแม้จะอีกตัวว่ากฏหมายนี้จะทำให้ผู้ถือครองที่ดินรายย่อยถูกผู้มีอำนาจจังหวัดไล่ได้

ในที่สุด ปี 2497 กฏหมายนี้ก็ผ่านสภากันได้ เมื่อกฎสั่งไปให้ภูมิพล เขาวกปฏิเสธที่จะลงนาม โดยหลีกเลี่ยงที่จะทดสอบอำนาจขับขันอันอ่อนแอของตน เมื่อรัฐสภาส่งร่างกฏหมายให้เข้าเป็นครั้งที่สอง เขายังคงไม่ยอมลงนามอีก ในเดือนธันวาคม 2497 สถาบันที่ส่งให้เข้าอีกเป็นครั้งที่สาม บรรมิของกษัตริย์ทำท่าจะสั่นคลอนเนื่องจากหากเข้าปฏิเสธอีก สถาบันการคลังมีผ่านเป็นกฏหมายได้เลย ดังนั้นภูมิพลจึงยอมลงนามในที่สุด พวกเจ้ารู้ดีว่า เจ็ปที่กฏหมายบังคับนั้นสำหรับการเมืองไทยแล้วเป็นเวลาที่ยาวนาน¹²

วังได้กลับ พวกเจ้าขอให้รัฐบาลต่างประเทศสนับสนุนข้อเสนอให้ภูมิพลเดินสายเยี่ยมชนบท ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ ภูมิพลถือเป็นเครื่องอันตรายต่อระบอบกษัตริย์ ด้วยตัวเอง ซึ่งภายหลังกี๊กเสนอให้ลอบด้อมกอดดันรัฐบาลไทยให้ขึ้นยื่นเพื่อ “ใช้ประโยชน์จากความจริงกักดึงของประชาชนที่มีต่อสถาบันกษัตริย์” โดย “เป็นวิธีที่มีศักยภาพสำหรับการรับมือกับกับคอมมิวนิสต์”¹³

ไม่เป็นผล แต่วังกี๊พบร่องทางอื่นๆ ในปี 2496 เวียดนามที่กำลังต่อสู้กับฝรั่งเศส เคลื่อนเข้าไปในลาว และทหาร ไทยกี๊ตัวเองได้ร่วมต่อสู้กับฝรั่งเศส เนื่องจากไปเยี่ยมทหารเหล่านั้น ไม่ได้ภูมิพลจึงพูดผ่านวิทยุกระจายเสียงไปทั่วประเทศ บอกให้ประชาชนที่อยู่บริเวณชายแดนไม่ต้องกังวล และเขาจะเดินทางไปเยี่ยมในเร็วๆ นี้ มันเป็นการข้ามเดือนว่าเขาถือผู้นำสูงสุดของประเทศ

¹² กอบกี๊, *Thailand's Durable Premiere*, 79; บางกอกโพสต์, 30 พฤษภาคม 2497; Thailand Development Research Institute, Policy on Agricultural Land Reform in Thailand (Bangkok: Thailand Development Research Institute Foundation, 1990).

¹³ กอบกี๊, *Thailand's Durable Premiere*, 99n.108.

อีกจะทุ่มเทพยาภยมเต็มที่แล้วก็ตาม พิบูลกำลังพ่ายแพ้ เขาวันนากำสำหรับการทุจริตและการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจกันเองภายในคณะรัฐประหาร เมื่อขาดการสนับสนุนจากกองทัพและวัง เขายังคงเป็นผู้เชิดชูระบบธรรมาภิบาล ซึ่งตามแนวโน้มจะทำให้กษัตริย์ถูกกันออกจากเมือง ต้นปี 2498 พิบูลใช้เวลาสองเดือนเดินทางตระเวน 17 ประเทศในกลุ่มต่อต้านคอมมิวนิสต์ เข้าพบกับโภปท์โรม นายพลฟรังโกที่สเปน และทานอาหารกับราชินีอลิซาเบธ ส่วนสำคัญอยู่ที่การเยือนสหราชอาณาจักร เป็นเวลาสามสัปดาห์ โดยขอเชิงตันสรุปให้เขาฟังเรื่องระบบประชาธิปไตยของเมริกันและผลวัตรของสหกรณ์เย็น

ครั้นกลับมา พิบูลจัดการแต่งงบประมาณรายสัปดาห์และสนับสนุนให้มีการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล เขายังเดิมการห้ามพรรคการเมืองและประกาศว่าจะมีการเลือกตั้งใหม่นาน ขณะเดียวกันก็ประกาศว่าการรัฐประหารเก่ากับเป็นการทำลายระบบกษัตริย์ เขายอมชอบกับวังด้วยการยอมให้ภูมิพลเดินสายชนบท

พิบูลจะต้องเสียใจ การเดินทางทดสอบสองครั้ง ลະหนี่วันในปลายเดือนกันยายน 2498 ไปยังจังหวัดในภาคกลางแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านดื้อดันกันมากที่ได้เห็นกษัตริย์ ในที่สุด วันที่ 11 พฤษภาคม การเดินทางเยือนอาณาจักรของภูมิพลก็เริ่มขึ้นอย่างจริงจัง โดยตระเวนอีสานเป็นเวลา 20 วัน อีสานเป็นภาคที่มีพื้นที่และประชากรมากที่สุดของประเทศไทย และยากจนมากที่สุดด้วย เนื่องจากดินขาดความอุดมสมบูรณ์และความแห้งแล้ง การไม่รู้หนังสือและการทุพโภชนาการเป็นปัญหาอยู่ทั่วไป และภาษาไทยที่มีความสำคัญเป็นอันดับสามรองจากลาวและเขมร คนไทยภาคกลางมองภาครัฐเป็นเหมือนเมืองขึ้นที่กระด้างกระเดื่องและไร้ระเบียบ รวมทั้งธรรม

การตระเวนครั้งนี้เทียบได้กับการเยือนหัวเมืองของกษัตริย์ในอดีต ภูมิพลดูเหมือนมีจำนวนมากประกอบด้วยนายพลทั้งทหารและตำรวจ ตลอดจนคนในรัฐบาล เดินทางโดยรถและรถไฟ แต่ละวันจะเปลี่ยนสถานที่ไปเรื่อยๆ จัดงานพิธีในอาคารสถานที่ของหน่วยงานรัฐและค่ายทหาร และบางครั้งก็จะไปยังสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัดสำคัญ ภาพชนครั้งที่บันทึกไว้แสดงให้เห็นประชาชนเริ่มรายสูงฟักถนนและรถไฟหรือบนรถของกษัตริย์เล่นผ่านทุ่งนาของพวกราช หรือไม่ก็อภิเษกบนนั้นในเมืองและวัดเพื่อถวายบังคมแก่พุทธกษัตริย์ ผู้คนหลั่งไหลมาส่องทางขึ้นรถไฟออกจากกรุงเทพฯ และตามสถานีต่างๆ ตามรายทาง

อย่างไรก็ตาม เกือบทั้งหมดของการเดินทางหมดไปกับพิธีกรรมของรัฐ ในจุดแรกเมื่อเยือนแต่ละที่ จะมีข้าราชการท้องถิ่นอยู่ต้อนรับ ภูมิพลต้องนั่งฟังผู้ว่าฯ รายงานสถิติต่างๆ ของจังหวัด การประชุมเหล่านี้เป็นไปโดยเปิดเผย และประชาชนสามารถเห็นได้จากการจัดวางที่นั่งและท่าทางของข้าราชการว่า ภูมิพลคือผู้ทรงอำนาจเหนือกว่าพระที่ประทับและนายพล หลังฟังคำรายงานเสร็จ ภูมิพลก็จะรับของขวัญและเดินเยี่ยมประชาชนที่ก้มกราบ เอื้อมแต่รูปปูนของพวกราช บางครั้งเขาก็จะแตะศีรษะของประชาชน อันถือเป็นสิริมงคล มันเป็นการเพียงพอแล้วสำหรับพสกนิกรที่จะเชื่อว่านี่คืออำนาจดีงามสูงสุดเหนือความหลอกลวงของบรรดาตำรวจ ข้าราชการและพ่อค้าทั้งหลาย

เรื่องราวเล็กๆ น้อยๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการเยือนครั้งนี้ช่วยออกท้าบุญญาธิการของกษัตริย์ ในข้อขัดแย้งเล็กน้อยเรื่องหนึ่ง กรมทางหลวงถูกโภนตีสำหรับการละเลยไม่ดูแลถนนในภาคอีสานให้ดี ผู้โภนตีกล่าวว่ากรมทางหลวงควรจะจัดการถนนก่อนล่วงหน้าเพื่อไม่ให้เกิดฝุ่น และบนถนนก็มีตะปูที่ทำให้รถในบ้านยางร้าวไปหลายกัน กรมทางหลวงตอบโต้ว่ากษัตริย์บอกเองว่าถนนที่นี่สภาพดีกว่าถนนในกรุงเทพฯ เสียอีก และเขาได้บอกให้กรมทางหลวงไม่ต้องรดน้ำ เพราะควรสงวนน้ำไว้สำหรับชานชาลาที่จำเป็นต้องการใช้ ตะปูเหล่านี้เป็นฝิ่มของคนงานที่สร้างชุมชนประดุจต้อนรับกษัตริย์¹⁴

ความสำเร็จอย่างมีให้พิบูลตื่นตระหนก และเขาระบันแผนการเดินทางแบบเดียวกันนี้สำหรับภาคใต้และภาคเหนือ แต่ในขณะเดียวกัน ทั้งสองฝ่ายก็เริ่มประลองกันว่าใครมีความสูงส่งทางศาสนาแน่นกว่ากัน งานนี้ กษัตริย์เป็นฝ่ายได้เปรียบ

พิบูลเข้าใจดีถึงอำนาจทางศาสนาของภาพพจน์ธรรมราชา หลัง 2475 เขายึดกุมมาคราเมือง แต่ด้วยพันธมิตรพระมหาภานุกิจในตำแหน่งต่างๆ หลังจากพิบูลถูกโค่นลงจากอำนาจในปี 2483 วังก็รีบเข้ายึดกุมสภาพทันทีด้วยการแต่งตั้งพระธรรมหุติดำรงตำแหน่งสูงสุดทั้งสองคือ สังฆราชและสังฆนายก วังแสดงท่าทีไม่ประนีประนอมเมื่อตำแหน่งสังฆนายกว่างลงอีกครั้งในปี 2494 แทนที่จะหมุนเวียนให้เป็นของมหาภานุกิจ งานอุฐราษฎร์ผู้นำฝ่ายธรรมหุติได้ตำแหน่งไป

สามปีให้หลัง วาระของงานได้รับการต่ออายุ คณะกรรมการขาดของวังไว้อายุไม่ถอดรา เรื่องนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลงานของปืน มาลาภุล ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ ที่ดูแลกรรมการศาสนา เขายึดเป็นมหาดเล็กของรัชกาลที่ 6 และเป็นผู้สนับสนุนสถาบันกษัตริย์ในแวดวงราชการ ญาติใกล้ชิดของเจ้าที่ทำงานอยู่ในวัง งานนี้ทำให้วางการลงมือถึงปืนปั่นป่วนวุ่นวาย พระมหาภานุกิจที่ได้รับการสนับสนุนจากพิบูลก็กล่าวหาว่าวังทำลายประชาธิปไตย แรงกดดันอย่างรุนแรงทำให้การต่ออายุของงานถูกยกเลิก และปลด กิตติโสกโภ พระมหาภานุกิจได้เป็นสังฆนายก แต่สำหรับพิบูลแล้ว นี่ไม่ใช่ชัยชนะอะไรมากนัก

นอกจากการควบคุมการลงมือถึง พวกเจ้าตระหนกว่าการเชิดชูบุญบารมีสูงสุดของกษัตริย์เป็นหัวใจสำคัญของการครองอำนาจนำทางจิตวิญญาณ รากฐานสำหรับสิ่งนี้ก็คือพิธีกรรม โดยลักษณะของตัวสถาบันแล้ว สถาบันกษัตริย์เป็นเจ้าของพิธีกรรมสูงสุด ซึ่งคาดภาพให้กูมิพลเป็นผู้ที่มีบุญญาณบารมีอันไม่มีผู้ใดเสมอเหมือน พิธีกรรมเหล่านี้สามารถปรับเปลี่ยนให้ส่งผลทางการเมืองด้วยก็ได้ อย่างเช่น ในปี 2495 วังประกอบพิธีกรริณหลวง ออย่างเต็มรูปแบบตามวัดหลวง (ซึ่งเป็นวัดที่มีศักดิ์ศรีสูงสุด) ซึ่งเป็นสิ่งที่พิบูลไม่สามารถทำได้ เพราะเขาไม่ใช่เจ้ากูมิพล ครอบครัวและเชื้อพระวงศ์มองผ้ากฐินแก่พระในวัดหลวงชั้นหนึ่ง และถือปฏิบัติทุกปีหลังจากนั้น แต่ พวกเจ้าก็ละเว้นวัดสองแห่งไว้ออย่างชัดเจน คือ วัดมหาธาตุ ศูนย์กลางหมายและวัดพระศรีมหาธาตุที่พิบูลเป็นคนสร้าง

พิบูลตอบโต้ด้วยการเสนอตัวเองเป็นผู้ที่นำรุ่งพุทธศาสนาด้วยการเริ่มโครงการบูรณะวัดทั่วประเทศ โดยใช้ชั่งประมาณของรัฐ การซ้อมแซมวัดเริ่มจากจำนวนไม่กี่ร้อยแห่งในปี 2493 เพิ่มเป็นกว่าหนึ่งพัน จนมากที่สุด 1,239 แห่งในปี 2499¹⁵ ซึ่งที่เคียงคู่กับงานนี้คือ พิบูล ไม่ใช่กูมิพล ที่บังมีอุปสรรคจากแหล่งทุนที่จำกัดและการจำกัดการเดินทาง

อีกทางหนึ่งนั้นพิบูลพยายามรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับพม่า ประเทศคู่ปรับในสมัยโบราณและมีวัฒนธรรมพุทธเดิรاةเหมือนกัน เริ่มด้วยการแลกเปลี่ยนทางศาสนา ที่ดูแลโดยตัวพิบูลและอูนผู้นำพม่า วังไม่พอใจเนื่องจากคิดว่าควรให้กษัตริย์เป็นผู้นำในการสร้างสันติภาพกับประเทศไทยที่เคยทำลายอยุธยามาก่อน

ในเดือนธันวาคม 2498 พม่าเชิญพิบูลและกูมิพลไปเข้าร่วมงานครบรอบ 2,500 ปีของพุทธศาสนา ที่จะจัดขึ้นในปี 2499 (เนื่องจากการตีความปฏิทินที่แตกต่างกัน จึงเริ่วจากวันที่ไทยหนึ่งปี) พิบูลตอบตกลง แต่กูมิพลปฏิเสธ นานีซึ่งอาจอยู่เบื้องหลังการตัดสินใจ ใช้ชื่ออ้างว่ากูมิพลไม่สามารถยอมรับเงื่อนไขของทางพม่าได้ที่จะให้เขาต้องถอดรองเท้าก่อนเข้าวัดพม่า พิบูลจึงเดินทางไปคนเดียว และหลายเดือนหลังจากนั้นอูนตอบแทนด้วย

15 ทักษิ, การเมืองไทย, 716

การมาเยือนไทย ระหว่างการเยือนเขาปักกี้ตัน ไม่ที่วัดพระคริมหาราชและบริจาคเงินจำนวนมากเพื่อบูรณะวัดในอุบลฯ ทั้งหมดนี้ช่วยเสริมภาพลักษณ์ของพิญ

ด้วยบุปธรรมรัฐบาลที่ไม่จำกัดและการทูตอยู่ในเมือง พิญกล่าวถึงทำการท้าทายรุกเข้าไปในพื้นที่ของภูมิพลภูมิพลเป็นธรรมราช แต่การจะเอาชนะสังคมนานมี เขายังต้องแสดงท่านบารมีที่เหนือกว่าด้วยการแยกจ่ายเงินให้กับว่างหวังมากกว่า คริสติน เกรย์นักมนุษยวิทยาล่าwiększีปัญหานี้ในเรื่องราววิทยาว่า “สายเลือดบริสุทธิ์ และมนต์วิเศษของภูมิพลทำให้เขานำโด่งในการแข่งขันบารมี สิ่งของที่ถูก “ประทานด้วยมือของกษัตริย์” ถูกถือว่าศักดิ์สิทธิ์ และทั้งหมดที่กษัตริย์ต้องการคือเงินที่จะซื้อหาสิ่งของเหล่านั้น.....ภูมิพลอาจเกิดมาพร้อมด้วยบารมีแต่เขามิสามารถเป็นธรรมราชได้หากว่าขาดจากนั้น”¹⁶

ตกเป็นหน้าที่ของพ่อแม่การเงินของวัง ทวีวงศ์ ที่จะจัดการกับปัญหานี้ ในด้านทศวรรษ 2493 สามารถจัดการเงินของวังที่เข้าสร้างขึ้นมาใหม่ได้เป็นแหล่งทุนให้วังใช้บริจาคมเพื่อการกุศลต่างๆ ในระดับที่น่าพอใจ นอกจากนี้ ครอบครัวภูมิพลก็เริ่มที่จะดึงเงินจากชนชั้นนำของไทยตามงานลีลาศและงานการกุศลต่างๆ เพื่อสนับสนุนเสริมการนี้ วังจึงแจกเครื่องราชย์ให้กับผู้ที่บริจาคมเงินก้อนใหญ่ๆ ในด้านทศวรรษที่ 2493 นักธุรกิจไทยเชื้อสายจีนระดับชั้นนำ 26 คน ไม่เพียงแต่ได้รับเหรียญตราจากกษัตริย์เป็นการตอบแทนสำหรับเงินบริจาคมเท่านั้น แต่ยังได้รับสถานะความเป็นคนไทยที่จริงรักภักดีโดยชอบธรรม พร้อมกับเส้นสายทางธุรกิจที่เป็นประโยชน์¹⁷

เมื่อเงินหมุนเวียนเปลี่ยนมือและบริจาคมขึ้นการกุศลในนามของกษัตริย์ วังก็กลายมาเป็นศูนย์กลางการกุศลสำหรับภัยพิบัติทางธรรมชาติและอุบัติภัยต่างๆ ในช่วงเกิดการระบาดของโปลิโอล์เมื่อต้นทศวรรษ 2493 ภูมิพลตั้งกองทุนช่วยเหลือในชื่อตัวเองและระดมทุน 540,000 บาท ได้อย่างรวดเร็ว

แต่ความพยายามเหล่านี้ก็ยังคงไม่พอเพียง ภูมิพลจำเป็นต้องสามารถบริจาคเงินจำนวนมหาศาลได้อีกขั้น บัญชีนี้เพื่อบูรณะชีวิตรของชาจะได้ไม่มีผู้ใดเปรียบติด พวากเจ้าคิดค้นกลไกอันยอดเยี่ยมขึ้นมาอันหนึ่งเพื่อเพิ่มพูนทรัพยากรไว้ให้กษัตริย์ใช้ได้โดยที่กษัตริย์ไม่จำเป็นต้องราย มันคือการรองการเพิ่มพูนบุญ โดยที่คนไทยทุกคนถูกคัดชั้นจะขอให้มีบริจาคมเงินแก่กษัตริย์เพื่อมีส่วนร่วมในพระบูรณะบารมี นี่อาจจะถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการฟื้นฟูสถาบันฯ ของภูมิพล มันทำให้เขานำเงินเข้ามาแห่งการช่วยเหลือสังคมและเป็นสุดยอดแห่งการอุทิศตน

การทํางานบุญสามารถทำได้หลายวิธี ภารกิจของชาวบ้านไทยใส่บาตรและถวายปัจจัยแก่พระในจิวราลีสัมเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดของการทํางานบุญ คนไทยส่วนมากเชื่อว่าบุญที่จะได้รับนั้นสัมพันธ์กับทั้งขนาดของการบริจาคมหรือการเสียสละและบุญบารมีของผู้รับทาน คนฐานะคือที่สร้างอุโบสถหรือบิรจารพพระพุทธรูปให้ด้วย ได้รับบุญมากกว่าชาวบ้านฯ ที่มีแค่เข้าไปสักการะ (แทนไม่มีใครตั้งคำถามว่าผู้บริจารพร่วมเข้ามาได้อีกไง ทึกทักເອແຕเพียงว่าเป็นเรื่องของบุญกรรม) ทำนองเดียวกัน การถวายปัจจัยแก่พระเมื่อเทียบกับการให้ทานแก่คนจนย่อมได้บุญมากกว่า เพราะพระอยู่ใกล้ธรรมะ พระในฐานะผู้รับก็ได้รับผลบุญ เพราะยอมตนเพื่อสร้างโอกาสให้ผู้อื่น ได้เสียสละ พิธีกรรมนี้ถูกปฏิบัติมาเป็นการแผลเปลี่ยนผ่านมา และกันเพิ่มพูนผลบุญแก่ทั้งผู้ให้และผู้รับ

¹⁶ Gray, *The Soteriological State*, 394.

¹⁷ อ้างแล้ว, 399

จึงเป็นดั่งนี้เองสำหรับภูมิพลในกฎหมายที่ตราไว้ในปี พ.ศ. 2493 ยังเป็นริบบิคเพื่อการกุศลมากเท่าไหร่ สรงประพันธ์ สมบัติเพื่อพอกนิกรามมากเท่าไหร่ พวกเขาก็จะยิ่งเข้าใจว่าเขาร่วมทั้งเงินทองและผลบุญ อันเป็นธรรมชาติที่แท้จริง ประชาชนเชื่อว่าการบริจาคให้กับคริสต์และมีส่วนร่วมในงานการกุศลของเขาก็จะยิ่งเพิ่มพูนบุญกุศลให้แก่ตนเอง พวกเขาก็จะได้มีส่วนร่วมในความสูงส่งกับบุญคุณที่สูงส่งที่สุดในราชอาณาจักร ในระดับที่สูงขึ้นไป ผลบุญก็จะยิ่งเพิ่มพูนมากขึ้น ไปอีก ภูมิพลบริจาคเงินที่ได้รับบริจาคมาทั้งหมดในชื่อของเขานี้เป็นเงินจำนวนที่ไม่มีใครอื่นมีปัญญา ดังนั้นบุญปัญญาธิการจึงดูสูงส่งยิ่งขึ้น ไปอีก มันเป็นปรากฏการณ์แบบเดียวกับก้อนหินมะคลุ่นที่ยังขยายใหญ่มากขึ้นเรื่อยๆ ยิ่งดึงดูดคนให้มาบริจาคมากขึ้นๆ กระทั้งชาวบ้านก็ยังต้องร่วมบริจาคด้วยเงินเล็กๆ น้อยๆ ที่พวกเขามี

ไม่เหมือนกับการจ่ายเงินไปบำเพ็ญผลของการกุศลไม่ได้ผูกติดการไปถอนนาไปเข้ากับการจ่ายเงินอย่างหนาๆ แบบนั้น แต่พวกเขาก็สนับสนุนความคิดในแนวโน้นนี้ และวงวัฒนธรรมที่ต้องการให้การทำบุญก็หันยังคงลงอย่างรวดเร็ว ในครั้งหลังของที่ราบสูง ครอบครัวภูมิพลสามารถบริจาคเงินช่วยเหลือสังคมได้ไปหลายล้านบาท ภูมิพลถูกยกย่องเป็นกษัตริย์ที่ดูทรงอำนวยทางการเงินที่ไม่นักถึงตัวเอง แม้ว่าเศรษฐกิจจะถูกควบคุมโดยคนละโมบคนอื่นๆ อยู่ก็ตาม

สิ่งที่ตอกย้ำว่าบอร์ดของภาพของบุญบารมีอันไร้เทียมทานของภูมิพลก็คือการบวชในเดือนตุลาคม 2499 การบวชเป็นระยะเวลาสั้นๆ ถือเป็นการเปลี่ยนผ่านช่วงเวลาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ของหนุ่มไทย ตามประเพณีแล้วจะบวชกันในช่วงเข้าพรรษาเดือนกรกฎาคม – ตุลาคม สำหรับคนไทยยุคใหม่ การบวชจะใช้เวลาสองสัปดาห์ การบวชมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อบุญบารมี ที่จะเป็นธรรมชาติ สำหรับคนที่รักษาสามัคคี 18

การออกบวชจะต้องมีการศึกษาพระธรรมคัมภีร์และการพินิจพิจารณา ทำงานให้วัด และเดินออกบิณฑบาตตอนเข้าเมือง รูปจากหนังสือพิมพ์ที่เผยแพร่กันอย่างกว้างขวางแสดงภาพภูมิพลโภนหัวโล้น นุ่งจีวร อุ้มนาตรับความอาหารจากประชาชนที่ทำบุญชนิดมีโอกาสครั้งเดียวในชีวิต ด้วยแวนตาด้าและจีวรพระ ภูมิพลคุ้มคล้ายกิริยาที่นับถือพุทธในคนรุ่นนี้ (บุณกุณหนุ่มสาวบุญที่ราบสูง 1950) จากแคลิฟอร์เนีย ที่จริงแล้ว ภูมิพลใช้เวลา กับการนั่งสมาธิ การศึกษาและออกบิณฑบาตเพียงส่วนน้อยเท่านั้น สองสัปดาห์นั้นเต็มไปด้วยพิธีกรรมงานพิธีและการรับแขกที่มีทั้งเจ้า นักการเมืองและพระ ทำนองเดียวกับการเดินทางเยือนอีสาน กิจกรรมแต่ละอันถูกออกแบบมาเพื่อเน้นเข้าบุญปัญญาธิการของกษัตริย์¹⁹

ตลอดช่วงการบวชภูมิพลแผนไว้โดยละเอียดทุกขั้นตอน โดยคณะกรรมการที่นำโดยประธานาธิบดี งานเตรียมการที่ให้บุญที่สุดคือการซ้อมแซมวัดบวรนิเวศ ที่ภูมิพลจะพำนักระดับชั้นมากจากการบริจาคของสำนักงานทรัพย์สินฯ กระทรวงวัฒนธรรม และสังฆาราม ภูมิพลเปิดการซ้อมแซมอย่างเป็นทางการ โดยให้บรรดาพระรัตนบุตรสูงของรัฐบาลและวังเข้าพบเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม เทปะประกา “การเดินทาง” ซึ่งบรรดาเจ้าหน้าที่จะต้องเดินตามเขาเป็นวงกลมรอบราชอาณาจักรขนาดย่อ โดยถือเทียนไปรอบวิหารในบรรมมหาราชวังอันเป็นที่สิงสถิตของพระสหายเทวาราช

¹⁸ การที่อาบันท์ไม่ทันได้บวชก่อนเสียชีวิตนั้นถือว่าเป็นโชคดีของพระอยู่ในความเป็นกษัตริย์ของเขาก็และว่ากันว่าแม่ของเขามีส่วนช่วยในการกรงเรื่องนี้

¹⁹ แหล่งข้อมูลหลักสำหรับรายละเอียดการบวชของภูมิพลมาจากการหนังสือที่พิมพ์โดยทางการ พระราชพิธีและพระราชกิจในการทรงผนวช กรุงเทพฯ, 2500

เช้าวันที่ 22 ตุลาคม ภูมิพลแต่งตั้งสิริกิติ์เป็นผู้สำเร็จราชการฯ ยกสถานะเรือสูงขึ้นกว่าการเป็นเพียงแม่ของลูกของกษัตริย์ จากนั้น ก็เป็นพิธีโภกผนวม “ไม่ใช่โดยพระมหาปติที่ปกติเป็นผู้ตัดคอมกษัตริย์ แต่โดยสังวาลย์ พิธีบวชเริ่มต้นในเวลาอันเป็นฤกษ์ยามคือ บ่าย 4:23 ที่วัดศรีรัตนสุคาราม อันเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต ภูมิพลทรงมติท่ามกลางเจ้าอาวาสและพระ 30 รูปจากวัดหลวงระดับสูงต่างๆ หลังนั้นเขารับผ้าไตรและได้รับการบานนามว่า ภูมิพโลกิกุ²⁰ จากนั้นสิริกิติ์และสังวาลย์ก็ถวายเครื่องอัญเชิญบริหาร

เข้าเยี่ยมวัดบวรนิเวศโดยขบวนที่นำโดยคึกฤทธิ์ ปราโมช ในช่วงเวลาสองสัปดาห์ถัดไป วัดนี้จะเนื่องแน่นไปด้วยผู้คน โดยมากเป็นกลุ่มสาวๆ ที่เฝ้ารอชมกษัตริย์鄱ล่ออุกมาจากห้องสมุด ซึ่งเป็นห้องเดียวกันกับที่วิรญาณ สังฆราชนในสมัยรัชกาลที่ 5 เคยใช้ สองสามวันแรกมีแต่การการสรวจน์และการศึกษาธรรม หลังทานอาหารเช้า (ไม่มีการบินทางภาคตอนข่าย) ภูมิพลก็ฟังบรรยาย และในตอนค่ำ เขายังจิรศักดิ์ตัวเอง ซึ่งได้รับการรายงานโดยสื่อมวลชน พระญาณสังวร ซึ่งขณะนั้นอายุ 43 ปี จะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในแต่ละวัน²¹ มันเป็นจุดเริ่มต้นของการร่วมบุญร่วมชะตากรรมที่ยาวนานทั้งชีวิต ญาณสังฆราชคลายมาเป็นที่ปรึกษาทางจิตวิญญาณ ส่วนตัวให้ภูมิพล ทำการเชิญชวนกษัตริย์ขณะที่ดูแล่อนชั้นมาจนเป็นสังฆราชในปี 2532

หลังสองวันแรกผ่านไป ก้าวหน้าการของภูมิพลก็เป็นการไปเยือนยังวัดหลวงแห่งอื่นๆ นมัสการเจ้าอาวาส และเปิดโอกาสให้ผู้มีจิตศรัทธา ซึ่งโดยมากเป็นชนชั้นนำไทย ได้ทำบุญร่วมกัน เช่น ตั้งแต่วันแรก พากษาเข้าแฉร้อโอกาสสู่บารกษัตริย์ นำโดยสิริกิติ์และเจ้ารัชดับสูง ภูมิพลเดินทางไปวังหลวงแห่งด้วยจุดประสงค์แบบเดียวกัน ในภาพที่มีชื่อเสียงภาพหนึ่ง วชิรลงกรณ์ซึ่งมีอายุได้ 5 ขวบก้มกราบพ่อของเข้า แสดงถึงสายเลือดบริสุทธิ์และสายสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองซึ่งเป็นผู้สืบทอดราชวงศ์กัน

ในสัปดาห์ที่สอง ภูมิพลร่วมในพิธีบวชพระรูปอื่นๆ และเดินทางไปประกอบพิธีที่วัดหลวงในนครปฐม ในอีกงานหนึ่ง สิริกิติ์ประกอบพิธีกฐินหลวงที่วัดบวรนิเวศโดยการถวายผ้าไตรแก่ภูมิพล ช่วงนั้น ภูมิพลเดินออกไปรับบินทางบนอကวัสด เป็นระยะทางสั้นๆ สองหรือสามครั้ง ก่อนๆ เป็นการจัดฉาก เนื่องจากไม่มีใครเข้าทำกันในตอนที่ยังอยู่บ้าน มันเป็นที่มาของรูปภาพที่จะถูกใช้เป็นภาพแทนของตลอดทั้งสองสัปดาห์นั้น

การบวชลีนสุดลงพร้อมกับการรับไหว้โอกาสทำบุญกับกษัตริย์ของเหล่าเจ้าหน้าที่ระดับสูง เอกอัครราชทูตพม่าสู่บารประเทศนากา ของตัวเอง ชุมชนชาวอินเดียในไทยมองของวัช ให้สุด พิญลและภรยาที่ก้มกรานนมัสการภูมิพโลกิกุ ในวันสุดท้าย ภูมิพลปลุกต้นไม้เป็นที่ระลึกภายในบริเวณวัด และจากนั้นก็ทำพิธีสักกออย่างเป็นทางการ บรรดาเจ้าและคนระดับสูงของรัฐบาลเข้าร่วมในพิธีที่เขารับงบกุศลกิจสิริกิติ์และกล่าวรายงาน “การเดินทาง” ของเข้า เขายังได้รับการต้อนรับด้วยการสวมกอดอย่างภาคภูมิจากแม่และพี่สาวภาพที่พากษาถ่ายร่วมกันภาพหนึ่งเป็นภาพที่ไม่ค่อยมีให้เห็นนัก นั่นคือ เขายังมีและหัวเราะ เขายังไม่ได้ห่างหายไปไหนจากพิธีกรรมตามปกติเลย แต่เขาก็ได้รับการปฏิบัติประหนึ่งว่าเป็นสองสัปดาห์แห่งการตัดขาดจากโลกภัยวิสัยจริงๆ

ถึงตัวเขาก็ได้รับความนิยมสูงขึ้น ในกลางทศวรรษ 2493 ในทางการเมืองแล้ว ภูมิพลก็ขึ้นชื่อในเงินมีด “เวลาเราเปิดปากพูดอะไรบางอย่าง พากษาจะบอก ‘พระองค์ท่านบังทรงไม่ทราบอะไร’ เรายังหุบปากเสีย” เขายัง

²⁰

ฐานนบอกรว่า ภูมิพลควรจะร่วมกับพระธรรมชุดเท่านั้น แต่ภูมิพลขอให้รวมพระมหานิ伽ด้วย ดังนั้น “พิธี confirmation ceremony” จึงมีสำหรับพระธรรมชุดเท่านั้น วารสารสหามสุมกุ 59, ฉบับที่ 1 (2514): 279

²¹

ชื่อในภาษาหลัง ขณะนั้นใช้ภาษา โสกนกภาษาภารัตน์ หรือเจริญ สุวัฒโน

รำลึกในภายหลัง²² เขาจึงปฏิบัติกิจวัตรต่อไปอันเป็นการพบปะ งานพิธีต่างๆ และใช้เวลาว่างกับงานอดิเรกและครอบครัว ซึ่งได้سامาชิกเป็นลูกสาวเพิ่มมาอีกหนึ่งคนคือ สิรินธร ในเดือนเมษายน 2498 ถึงอย่างนั้น ถึงต้นปี 2499 ภูมิพลก็ได้รับข้อแนะนำในศึกษารมณ์กับพิญญาแล้ว ความเยาว์วัยและสภาพบังคับที่ต้องแยกตัวจากโลกการเมือง ที่สกปรกกลับกลายเป็นข้อได้เปรียบ ขณะที่ประชาชนเริ่มมองภูมิพลเป็นตัวแทนอุดมคติของพากษา ที่มีกุณซื้อเจ้ากีฬาหนทางทดสอบผลกำลังทางการเมืองของเขามา

ครั้งแรก ในภารกิจล่าผ่านวิทยุในวันกองทัพไทย 25 มกราคม 2499 ภูมิพลออกท่าทางไม่ให้เลี้ยงการทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายเพื่อเล่นการเมืองและใช้อำนาจในการที่ไม่ชอบ ท่าทางมีไว้เพื่อประท้วงชาติและไม่ได้เป็นของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดูเผินๆ ราบเรียบไม่มีอะไร แต่เม้นทุกเข้าใจว่าเป็นการทำท่าทางต่อคณะทหาร หยุด แสงอุทัย สามาชิกสภาระดับอาวุโสและนักกฎหมาย ปกป้องรัฐบาลผ่านวิทยุว่า ภูมิพลได้ล้ำเส้นเกินบทบาทที่ควรจะทำ ได้รับมอบหมายรัฐธรรมนูญประเทศไทย กษัตริย์ควรออกความเห็นในเรื่องเศรษฐกิจ การเมืองหรือสังคมได้แต่โดยอ้อม ผ่านทางรัฐมนตรีในรัฐบาลเท่านั้น หยุดกล่าว

ในทางเทคนิค หยุดพูดไม่ผิด แต่ฝ่ายเจ้ามีปฏิกริยาโกรธแค้น หนังสือพิมพ์สายวัง สยามนิกร โใจตีหยุด ไม่ใช่ด้วยการอ้างรัฐธรรมนูญไทย แต่เป็นคำบรรยายของ Bagehot ถึงอำนาจของกษัตริย์องค์กุญในฐานะ “ผู้บันดาลความสุขแก่ประชาชน” ว่า “หารือกับ krók ก็ตาม ให้คำแนะนำกับ krók ก็ตาม และตักเตือน krók ก็ตาม หากกษัตริย์เห็นว่า ไกรผู้นั้นกำลังกระทำการใดๆ ก็ตาม พารัฐบาลที่เลว..... ดังนั้นจึงไม่จำเป็นที่กษัตริย์จะต้องกล่าวผ่านบุคคลใด,²³

ก็กฤษฎีเขียนในสยามรัฐว่า “ไม่สามารถแม้กระหั่งทั่วคำพูดของหยุดได้ เพราะอาจเป็นการระบาย เกี๊ยงต่อ กษัตริย์ พร้อมทั้งบอกว่า ในฐานะจอมทัพไทย กษัตริย์ไม่จำเป็นต้องปรึกษาหารือก่อนพูด²⁴ แล้วกีหันมาโใจตีรัฐบาล ด้วยการถามว่า “มีประชาธิปไตยที่ไหนที่อนุญาตให้นายกรัฐมนตรีเป็นท่าทางประจำการอยู่ได้? มีประชาธิปไตยที่ไหนที่ข้าราชการประจำถ้าพากษ์วิจารณ์กษัตริย์ โดยใช้วิทยุของรัฐบาลเป็นเครื่องมือ?” หลังจากนั้น ไม่กี่วัน สามาชิกสภาระสายเจ้าร้ายหนึ่ง ฟ้องหยุดในข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ในตอนนั้น บทลงโทษของกฎหมายที่ไม่ค่อยได้ใช้นี้คือจำคุกไม่เกินเจ็ดปีและปรับไม่เกิน 5,000 บาท (ไม่นานก่อนหน้านั้น ชาวบ้านที่แฉ่ช้าทางรถที่จะนำภูฏ้าไปให้กษัตริย์ถูกจำคุก 43 วัน) แต่อันดีรวมตัวรวมแห่พิจารณาส่วนตัวว่า หยุดไม่มีความผิด

สำหรับกษัตริย์ การขับเข้ามายังอาณาบริเวณการเมืองนี้ ใช่ว่าจะปลดจากอันตราย ดังที่เห็นได้จาก การวิพากษ์วิจารณ์ของหยุด แต่ที่มีกุณซื้อเจ้าที่หลักดันอยู่เบื้องหลังไม่ได้กังวลแล้ว พวกเขามองเห็นโอกาสเล่นงานพิญญาและเหล่าขุนทหาร พิญลคงรู้ทัน เนื่องจากเขายังคงเลี้ยงไม่ยอมพูดถึงเรื่องนี้ เขายืนหน้าโน้มยามาจิต วิญญาณประชาธิปไตยอันใหม่ของเขารอต่อไปสำหรับการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในด้านปี 2500 คุณมีอนาคตจะเชื่อว่าวัง ไม่เข้ามาแทรกแซงกับผู้ที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน

แต่จริงๆ แล้ว วิธีคิดของวังเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างสำคัญ ตอนนี้พวกเขารูปแล้วว่า ประชาธิปไตยแบบตะวันตกนั้น ไม่มีความสำคัญสำหรับประเทศไทย ในปี 2497 องค์มนตรี ศรีวิสารวิจารณ์ได้เผยแพร่ทัพนั้นนี้ออกมาในการปาฐกถาฯ ด้วยเรื่องกษัตริย์ในสยามให้แก่สมาคมอเมริกันในกรุงเทพฯ ฟัง ศรีวิสารเริ่มตัวขึ้น

²² New York Times, August 24, 1989.

²³ สยามนิกร, 11 กุมภาพันธ์ 2499

²⁴ สยามรัฐ, 12 กุมภาพันธ์ 2499

การนองค์ว่ารัฐสมัยใหม่ประกอบด้วยประชาชนที่เป็นเอกภาพ มีจุดประสงค์ร่วมกัน มีединเด่นที่ขัดเจน และเอกสารที่สมบูรณ์ เขาเน้นไปที่ประการแรกโดยบอกว่า ประชาชนเป็นผู้เลือกและมอบอำนาจแก่กลุ่มนักคลาให้เป็นตัวแทนในฝ่ายนิติบัญญัติ อย่างไรก็ตาม เขายกถ่วงว่า “ตัวแทนประชาชนเหล่านี้ได้รับการเลือกตั้งเป็นคนๆ ไป โดยประชาชนบางกลุ่ม พากเขาจึงไม่ได้เป็นตัวแทนของประชาชนทั้งหมด”

อีกทั้งเรายังไม่สามารถอธิบายวิหารหรือตุลาการเป็นตัวแทนของความต้องการของประชาชน โดยทั่วไป “ในบรรดาคนเหล่านี้ไม่มีใครที่จะกล่าวได้ว่าผนวกร่วมหน้าที่ทุกอย่างของรัฐ และดังนั้น ไม่มีใครจะสามารถถูกอธิบายได้ว่าเป็นตัวแทนของรัฐได้ทั้งหมด” ดังนั้น เขายืนยันว่า กระพั่งประชาธิปไตยที่มีตัวแทนก็ยังจำเป็นต้องมีสถาบันที่เป็นศูนย์รวมของชาติ “เพื่อจะได้มีความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ และติดต่อสัมพันธ์ กับต่างประเทศได้” ในระบบสาธารณรัฐ คุณมีประธานาธิบดี ในระบบกษัตริย์ ก็มีกษัตริย์..... รูปแบบของรัฐบาลอาจแตกต่างกันไป แต่ทั้งประธานาธิบดีและกษัตริย์ทำหน้าที่อย่างเดียวกันและถือว่า (อย่างน้อยในสายตาของกฎหมาย) เป็นผู้ที่ดีที่สุด ในระดับที่สูงที่สุด ของประชาชนที่พากเขาเป็นตัวแทน” ความแตกต่างระหว่างระบบประธานาธิบดีและระบบกษัตริย์นั้นมีเพียงเล็กน้อย คริวิสารกล่าว เพราะว่า “จนถึงทุกวันนี้” กษัตริย์ไทยได้รับการ “เลือกโดยประชาชน” มาตลอด จากประวัติศาสตร์ของไทย กษัตริย์จึงมีความหมายมากกว่า สำหรับประเทศไทย²⁵

นี่เป็นคำอธิบายของชาаницอก่อนหน้านี้แล้ว แต่ชาานี้ไม่เคยบอกว่าฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจาก การเลือกตั้งนั้น เป็นตัวแทนผลประโยชน์แค่ๆ ของคนบางกลุ่มเท่านั้น คริวิสารขับเพิ่มมาอีก步 ว่า เปรียบกษัตริย์ที่สืบทอดสายเลือดกับประธานาธิบดีที่มาจาก การเลือกตั้ง และบอกโดยนัยว่านายกรัฐมนตรีไม่ได้เป็นอะไรมากไปกว่า สมาชิกสภาที่มาจากเขตเลือกตั้งคนหนึ่งเท่านั้น

คริวิสารต้องสร้างความชอบธรรมให้กับความเป็นกษัตริย์ที่ “ได้รับเลือก” ของตระกูลจักรี เขายังต้องหันกลับไปหาความคิดเรื่องสายเลือดและประเพณี ในอดีตอาจจะเหมือนกษัตริย์ที่ไม่ดีอยู่ “แต่สำหรับราชวงศ์จักรี ในปัจจุบัน.... สามารถกล่าวได้ว่าทุกรัชสมัยล้วนสร้างความร่วมมือแก่พสกนิกร” เขายังอ้างถึงกฎว่าเป็นนัก ประพักษิปไตยที่ทันสมัย ที่ยอมให้เสนอตัวทำการตัดสินใจเรื่องการสืบทอดลัทธิ เป็นนักวิทยาศาสตร์ที่สร้างประโยชน์แก่ประชาชน ผู้เปล่งวิชาลักษณ์ชั้นจุฬาราช โพธิสัตว์ขณะกำลังสืบสาน “เมธี นักประชัญญ์ ผู้มีสามัญสำนึก ผู้รักชาติที่จิตใจเที่ยงธรรม” ุพะลงกรณ์เป็นนักบริหารที่ม่องไปข้างหน้า ผู้ปฏิรูประบบราชการและสร้างการศึกษา สำหรับประชาชน

จากนั้น คริวิสารวางแผนวิเคราะห์แบบใหม่เกี่ยวกับการบริหารประเทศ “นับแต่เดือนมิถุนายน 2475 เราได้รับเอรูปแบบระบบอนกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ สิทธิและหน้าที่ของกษัตริย์เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ แต่ ประเพณีสืบทอดของความเป็นกษัตริย์ยังคงอยู่ กษัตริย์ของราชวงศ์มีอำนาจในทพพิธาราชธรรมและหลักความยุติธรรม สี่ประการ เพาะเป็นหลักยึดของการปกครองบ้านเมือง.... เกณฑ์สำหรับการปกครองที่ดีนั้นต้องดูที่ผลของการ บริหารงาน ไม่ได้อยู่ที่รูปแบบของรัฐบาล” ท้ายเกรงว่าจะไม่เป็นที่เข้าใจซัดเจน เขายังคงพยายามเลือกงานเดอร์ ไปปะผู้เป็นกษัตริย์องค์กุญแจว่า “สำหรับรูปแบบของรัฐบาลนั้น ปล่อยให้คนไม่รู้สึกไป/ อะไรที่บริหารจัดการดีที่สุด อัน นั้นล่ะคือที่สุด” ข้ออุกเฉียงของคริวิสารสะท้อนถึงความเชื่อถือสิ่งๆ ของพากเจ้าว่า รัฐธรรมนูญ ช่างเดอจะ มีแต่จักรี เลือดคนน้ำเงินเท่านั้นที่จะสามารถสนับสนุนความต้องการของประชาชนไทย ได้อย่างแท้จริง สำหรับพากเขาแล้ว นี่คือประพักษิปไตยที่แท้จริง

25

พระยาคริวิสารวาจา. “Kingship in Siam,” *Journal of the Siam Society* 42, no. 1 (1954): 1-10.

ในปี 2500 การลงแรงของวังในการโปรดมิภูมิพลเริ่มเห็นผล ปืนนี้เริ่มต้นด้วยบรรยกาศของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่จะมีขึ้นหลังการเลือกตั้ง 26 กุมภาพันธ์ การหาเสียงเต็มไปด้วยการโถมตัวรัฐบาล โดยเฉพาะตัวพินุลและเพ่า จากฝ่ายเจ้า ฝ่ายเสรีนิยมก้าวหน้า และหนึ่งในเหล่าขุนทหารองค์คือ สุจดี ชนะรัชต์ ร่างเลือกันว่า ตอนนี้สุจดีได้รับการสนับสนุนจากวัง²⁶ วังเองก็ทำการหักซึ่งเมื่อกุมภาพลกค่าวาเสนอแนะในวันขึ้นปีใหม่ว่า รัฐบาลควรจะยกเลิกสภารัฐที่มาจากการแต่งตั้งเสีย ซึ่งสภารัฐนี้เป็นฐานอำนาจของพินุล²⁷

พินุลขังคงได้รับข้อชนวนในการเลือกตั้งเป็นกอบเป็นกำ แต่สุจดีประ堪ต่อเนื้อกศิกษายาวาการเลือกตั้งครั้งนี้สกปรกที่สุดเท่าที่เขาเคยเห็นมา ก่อให้เกิดการประท้วงขนาดใหญ่ต่อพินุล จู่ๆ สุจดีก็ได้รับความนิยมจากทั้งประเทศและวัง

สถานการณ์แปรร้ายลงสำหรับรัฐบาล ภาคอีสานเกิดภัยแล้งรุนแรง และรัฐบาลแทบไม่ทำอะไรสำหรับผู้ที่อพยพเข้ามามีอยู่กลาง บทอวاسานของพินุลมาริ่ง เมื่อก่อความขัดแย้งในเรื่องการจัดงานคลองกั่งพุทธกาล 2,500 ปีของเมืองไทย เมื่อโอุกาสามาถึง วังก็ไม่รอช้าริบคลั่งพินุลอย่างหนัก

พินุลและเพ่าเป็นผู้กำกับดูแลการจัดงาน พินุลเร่งโครงการบูรณะซ่อมแซมวัดของตน และรื้อฟื้นแผนการตั้งแต่ปี 2487 ที่จะสร้างเมืองพุทธ หรือพุทธมนฑล ห่างจากกรุงเทพฯ 50 กม. ทางตะวันตก กิจกรรมเฉลิมฉลองประกอบด้วยพิธีแห่เรือ และพิธีเปิดโครงการพุทธมนฑล โดยนายตระกูล จุดสุดยอดคือการมาเยือนอยุธยาของนากรัฐมนตรีพม่าอูนุ เพื่อร่วมพิธีหล่อพระพุทธรูป 2,500 องค์และร่วมพิธีบวชพระ 2,500 รูป วังไม่ได้ถูกทอดทิ้ง แต่ตามแผนให้ความสำคัญแก่ที่ตระกูลพินุลเป็นพิธีเพียงเป็นผู้นำศาสนาเท่านั้น²⁸ งานนี้ถูกออกแบบให้เป็นงานพิธีของ “รัฐ” ไม่ใช่ “พระราชพิธี”

ฝ่ายเจ้ามองเรื่องนี้เป็นการปล้นบ้านของกษัตริย์ในทางศาสนาและสันตะวะ ไม่ตรี “มันเป็นความรู้สึกที่ว่าการแก้ไขความขัดแย้งแต่ครั้งโบราณเป็นอำนาจเฉพาะของกษัตริย์ ไม่ใช่สามัญชนอย่างพินุล ไม่ใช่แต่เพียงในฐานะประมุขแห่งรัฐยุคใหม่เท่านั้น หากซึ่งในฐานะผู้สืบทอดเชื้อสายจากกษัตริย์อยุธยาด้วย” ทักษิณ เฉลิมเติยรัตน์ เผยแพร่ไว้ ในทางตรงกันข้าม พินุลมองว่ามันเป็นหนทางในการแสดงให้เห็นว่าตัวเขาก็คือประมุขแห่งรัฐตัวจริง²⁹

ที่แรก ดูเหมือนกุมภาพลจะเป็นผู้เข้าร่วมอย่างเต็มใจ ทำพิธีเริ่มโครงการพุทธมนฑลตามแผน ในวาระนี้ วังแจกจ่ายหนังสือที่ระลึกการบวชของกุมภาพล 20,000 เล่ม แต่จากนั้น ในวันงานใหญ่เดือนพฤษภาคม กุมภาพลเก็บตัวที่หัวหิน โดยอ้างว่าเป็นหวัด พิธีแห่เรือ พิธีที่พุทธมนฑล และพิธีที่อยุธยาดำเนินไปโดยปราศจากครอบครัว นึกถึง ชาเน่ไปร่วมงานที่อยุธยา เสนอหน้าให้พากเพียได้เห็น แต่การนึกหน้าครั้งนี้ของทางวังเป็นที่รับรู้กันดี หนังสือพิมพ์ชื่อท้องฟ้าที่มีคัมภีร์และล้มแรงอย่างพิดกุญช์ที่อยุธยาวันนั้นว่าเป็นกลางบอกว่าพินุลได้ล่วงละเมิดธรรมราช

หลังจากนั้น พวกเจ้าพากันฉายภาพงานนั้นว่าແນบนี้เป็นการช่วงชิงบัลลังก์ของพินุล นักการทูตอังกฤษรายงานว่ากุมภาพลออกพวกเขาว่า พินุล “มาอ่อนน้ำ” และประธานาธิบดีเป็น “กษัตริยองค์ที่สอง” หรือกระทิ่งแย่ง

²⁶ กอบกือ, *Thailand's Durable Premiere*, 30

²⁷ บางกอกโพสต์, 2 มกราคม 2500

²⁸ ทักษิณ เฉลิมเติยรัตน์, *Thailand: The Politics of Despotic Paternalism* (Bangkok: Social Science Association of Thailand, 1979), 98.

²⁹ ทักษิณ, *Thailand*, 99

บลลังก์ไปจากเขาเลียเลย³⁰ พิญลปกป้องตัวเองด้วยการประกาศว่ารัฐบาลควรพิจารณาบันกยัตติริบอย่างเต็มที่ และเขากล่าวว่าไม่มีความรู้ว่าระหว่างเขาและวัง³¹ แต่สำหรับหลายคน นี่เพียงแต่เป็นการขึ้นชันว่าเรื่องนี้ เป็นความจริงเท่านั้นเอง

เพื่อกอบกู้สถานการณ์ของตนเอง ในเดือนมิถุนายน พิญลเสนอเพิ่มจำนวนสมาชิกสภาน้ำที่มาจากการ แต่งตั้ง ภูมิพลแสดงการคัดค้านอย่างเปิดเผย และวังก์ทึ่งคำรามถึงความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของข้อเสนอนี้ หนึ่ง ทศวรรษก่อนหน้านี้ วังได้เคยพยายามควบคุมการแต่งตั้งสมาชิกสภาน้ำที่เป็นฐานอำนาจของตนเอง³²

ระหว่างนั้น สุจต์ก็กำลังขึ้น พระคราเมื่อที่เขาให้การสนับสนุนทำการท้าทายรัฐบาลในสภาน้ำ นำไปสู่การอภิปรายไม่ไว้วางใจในกลางเดือนสิงหาคม ซึ่งพระคราของสุจต์กล่าวหารัฐบาลว่าสนับสนุนการ วิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ เท่ากับเป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เรื่องนี้เป็นให้พิญลต้องใกล้ชิดกับผู้มาก ขึ้น ผู้ซึ่งทำให้สถานการณ์ยิ่งเลวร้ายลงไปอีก หนังสือพิมพ์ที่เพ่าความอุบัติทำการโฆษณาต่อไปย่างตระหง่าน พادหัวว่า “พวกเจ้าดูหมิ่นศาสนា” และ “พวกเจ้าจะต้องตายโงหดายห่า”³³ ซึ่งอ้างอิงถึงเรื่องงานคลองพุทธศาสนานៅ ข่าวกล่าวว่าทางวังฯ พยายามโน่นล้มรัฐบาลและดูหมิ่นศาสนานุภาพ กล่าวกันว่า เพื่อกล่าวหาเป็นการล้มตัวว่าภูมิพล ให้เงิน 700,000 บาทแก่พระราชนิปัตย์³⁴

ฝ่ายเจ้าตอบโต้ด้วยการปล่อยข่าวลือว่าเพ่ากำลังวางแผนจับภูมิพล ด้วยกิตติศักดิ์ที่กำลังดึงหวาของเพ่า สุจต์เรียกร้องให้พิญลปลดเพ่า ไม่ยอมนั่นจะถูกโน่นล้มด้วยการรัฐประหาร

การต่อสู้ขับเคลื่อนกับวังมาตลอดช่วงของพิญลถึงแก่การลอบสังหาร วันที่ 16 กันยายน เขาไปวิ่งวนให้ กษัตริย์สนับสนุนรัฐบาลของเขาระบุ³⁵ ภูมิพลนอกรถไฟพิญล ผู้ที่แก่กว่าเขางดงามเท่าและมีประสบการณ์มากกว่าเขา หลากหลายท่า ให้ลาออกจากเสียงเพื่อหลีกเลี่ยงการรัฐประหาร วังยังคงประ伤ศรีห์เห็นการเปลี่ยนผ่านอำนาจเป็นไปตาม รัฐธรรมนูญ

พิญลปฏิเสธ และคืนนั้นสุจต์ก็ยึดอำนาจ ความลับไว้ที่เขาและลูกน้อง ถนน กิตติชาร ได้รับการ รับรองจากวังนั้นแสดงให้เห็นว่าวังรู้เห็นเป็นใจด้วย ทั้งสองคนเริ่มเข้าวัง และแก่สองชั่วโมงหลังการประกาศ รัฐประหาร ภูมิพลก็ประกาศกฎอัยการศึกและแต่งตั้งสุจต์เป็นผู้รักษาพระนคร ให้อำนาจสุจต์ในการควบคุม ประเทศและลงนามสนองคำสั่งของกษัตริย์ พิญลและเพ่าหนีออกจากเมืองไทย

วันถัดมา สุจต์ประกาศว่าเขามาทำไปเพื่อปกป้องชาติ ศาสนา บันกยัตติ วังตอบสนองอย่างคึกคัก “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเลิ่งเห็นว่า วัตถุประสงค์ของคณะปฏิวัติที่จะกุ่มครองประชาชน ดูแลสวัสดิภาพและผลประโยชน์ของชาติ และสนับสนุนความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทยเป็นสิ่งที่สูงส่ง เมื่อท่านมี ปีหมายสูงส่ง ท่านก็ได้รับความคาดหมายให้ดำเนินการต่อไปด้วยความจริงกักษณ์และความถูกต้อง โดยยึดถือ

³⁰ กอบเกื้อ, *Thailand's Durable Premiere*, 100n.114.

³¹ อ้างแล้ว, 99n.113.

³² บางกอกโพสต์, 20 มิถุนายน 2500 วังมองออกว่าพิญลออกแบบวิธีที่กษัตริย์อังกฤษใช้ปกป้องตัวเองในช่วงก่อนศตวรรษที่ 20 ด้วยการ เพิ่มจำนวนสมาชิกสภาน้ำเพื่อขยายสภาน้ำที่มาจากการเลือกตั้ง

³³ Gray, *The Soteriological State*, 414.

³⁴ การกล่าวหาไม่มีข้อพิสูจน์ แต่มีความเป็นไปได้เนื่องจากเส้นธีและคีกฤทธิ์ใกล้ชิดกับวัง

³⁵ กอบเกื้อ, *Thailand's Durable Premiere*, 30

ผลประโยชน์แห่งชาติหนีอื่นได.... ท่านจะได้รับการอวยพรจากพระมหาภัยดิเรกทั้งหมดนี้สำเร็จลุล่วง” ภูมิพลกล่าวในแฉลงกรณ์³⁶

หากสถานทุตของประเทศไทยดี จะรอดูท่าทีของทางวังว่าเป็นอย่างไร หรืออุดมการณ์ของสุขดีเป็นอย่างไร พวกเขาที่ได้รับคำรับรองอย่างรวดเร็ว นานีและองค์นตรีคนอื่นๆ กระหายข่าวไปตามแวดวงนักการทูตว่า สุขดีเป็นผู้จัดรักภักดีและต่อต้านคอมมิวนิสต์ และวังให้การสนับสนุนการรัฐประหารอย่างเต็มที่³⁷

³⁶ จุลจักรพงษ์, *Lords of Life*, 337

³⁷ กอบเกื้อ, *Thailand's Durable Premiere*, 30. สุขดีโจนตีเพื่อเรื่องความไม่คล่องแคล่วสหราชอาณาจักรที่และเสนีย์โจนตีสหราชอาณาจักรให้การสนับสนุนฝ่ายทหาร ด้วยทางอาชีงต้นกังวลว่า สุขดีอาจต่อต้านคอมมิวนิสต์ หลังจากการรัฐประหารไม่นาน เอกอัครราชทูตสหราชอาณาจักรมีพลดและสุขดี ทั้งที่เป็นขันจุกเป็นสนับสนุนสหราชอาณาจักร และต่อต้านคอมมิวนิสต์

08 สุนทรีย์ ขุนพลคำบัลลังก์

การรัฐประหารของสุนทรีย์สร้างความลิงโลดแก่วัง หลังจากขึ้นเครื่องกันมา 25 ปี คนที่อยู่เบื้องหลังการเปลี่ยนแปลง การปักธง 2475 คือ ปรีดีและพินูลมีอันต้องกระเด็นออกจากประเทศและไม่เคยได้กลับมา ยุคสมัยของพวกเขาก็ถูกทิ้งไว้ข้างหลังเหมือนยุคไร้กษัตริย์ของอังกฤษ สถาบันกษัตริย์ได้หวานคืนชีพกลับขึ้นมา ตอนนี้ทุกคนต่าง แสวงหาการสนับสนุนจากกษัตริย์ พินูลที่สืบทลายพยายามวิงวอนให้วังคุ้มหัว สุนทรีย์พิพากษ์ว่าการรับรองจากกษัตริย์ มีความจำเป็นสำหรับการยึดอำนาจ หลังการรัฐประหาร กระทั่งสถานทูตทหาร ก็ยังต้องรีบเข้าวังเพื่อหา ก้ามขันว่ากลุ่มอำนาจใหม่จะบังคับอย่างไรเมริการในสังคมเรียนเช่นเดียวกัน

การรัฐประหารของสุนทรีย์เป็นหลักหมายสำคัญของรัชกาลที่ 9 ในอีกสองประการ นั่นคือ ไม่มีการฝันถึง ระบบสมบูรณ์แบบสิทธิมนยากร อีกต่อไปแล้ว พวกราชการต้องสู้กับรัฐบาลทหารและเปลี่ยนมาเป็นอิสระรับ ในอีก หลายทศวรรษต่อมา ภูมิพลอุ่นใจมากที่สุดกับเผด็จการทหาร ซึ่งส่วนใหญ่เผด็จอำนาจได้ด้วยการรัฐประหารที่ภูมิ พลให้การรับรอง ที่สำคัญไม่แพ้กันคือ วังหมวดความสนใจในระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตก รัฐธรรมนูญ และรัฐสภาพความสำคัญต่อฝ่ายเจ้ามานก่อนถึงปี 2500 แต่ตอนนี้พวกราชสูรุป่าว ทึ่งสองอย่างนี้ไม่สำคัญและ กระทั่งเป็นอุปสรรคต่ออำนาจกษัตริย์ วังให้การสนับสนุนสุนทรีย์เมื่อเขากลับทึ่งสองอย่างนี้เสีย

สุนทรีย์ ชนะรัชต์เป็นภาพแทนจอมพลในประเทศไทยที่สามอย่างที่เห็นในภาพยันตร์ เขาขึ้นแท่น เป็น ขวัญใจประชาชน นักคุณตัวยง พ่อค้าผู้ใหญ่ เสือผู้หลง แล้วเผด็จการผู้ที่ยิ่งโหนดที่สั่งประหารอาชญากรและฆ่าฟัน ศัตรูทางการเมืองเพื่อชั่นขวัญคนอื่นๆ ทึ่งหมดนี้ไม่สักคำคัญอะไรสำหรับพวกราช ลึกลับที่พวกราชฯ ใจคือ สุนทรีย์ ผู้ซึ่งไม่เคยไปเรียนเมืองนอก ขึ้นดีอีกด้วย พร่ำฟ้าข้างแต่เดินที่เชื่อฟังและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณภายใต้ พระมหากษัตริย์และรัฐบาลที่จริงรักก草地 กล่าวกันว่าความทรงจำอันมีชัยชนะที่สุดอันหนึ่งของเขาก็คือ ในพิธีจบ การศึกษาของเขามื่อปี 2470 พระชาชิกเป็นผู้มองพระบารมีแก่นายร้อยจนใหม่

สุนทรีย์มองตัวเองเป็นผู้นำในลักษณะพ่อขุน เช่นเดียวกับพินูล¹ แต่ขณะที่พินูลพยายามตีตนเสมอหรือ กระทั่งเหนือกวากษัตริย์ สุนทรีย์กษัตริย์ไว้เหนือตัวเองและสนับสนุนลำดับชั้นต่ำสูงตามประเพณี ใน ขณะเดียวกันก็พยายามตัวเองเข้าบ้านบารมีของกษัตริย์ สุนทรีย์เข้าใจการแลกเปลี่ยนนี้ เชิดชูกษัตริย์แล้วเขาก็จะได้ อำนาจตามที่เขาต้องการ เขายังไส่ลำดับชั้นทางอำนาจนี้ไว้ในลักษณะของเขากันเป็นที่มาของวิสัยอดนิยมอย่าง “รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” และ “กองทัพในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”²

ค่านิยมทางสังคมของเขาก็ชวนให้นึกถึงชนบุนในจินตนาการของสมบูรณ์มนยากรสิทธิราชย์ คือเน้นระเบียบ วินัย ความสามัคคีเป็นตัวชี้อุปกรณ์ความเป็นไทย คำเด็ดอีกคำหนึ่งคือ ความเรียบร้อย สำหรับ ทึ่งสุนทรีย์และวังแล้ว ไม่มีที่ทางให้กับรัฐบาลล้อเลียนไม่น่าดูบูนท่องถนน การประท้วงของสหภาพแรงงานที่ โหวกเหวกโวยวาย พวกราชต้องการให้กษัตริย์เป็นผู้นำชั้นสูง หรือพวกราชต้องการให้เสรีนิยมนำรำคาญ เห็นได้ชัด ว่าพวกราชฯ ไม่เห็นความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องเข้าไปแทรกแซงการบังคับใช้อุดมคติังก์ก้าวตัวความรุนแรง ของสุนทรีย์

¹ ทักษิ, *The Politics*, xii-xiv.

² สุรชาติ นำรุ่งสุข, *United States Foreign Policy and Thai Military Rule, 1947-1977*, (กรุงเทพฯ: ดาวกมล, 2531), 80.

ถึงกระนั้น ทั้งพวกร้าและสุขดีต่างก็ไม่มีสูญเสียสตอร์ไดๆ สำหรับสุคหลังพิบูล สุขดียอมเอาใจผู้วิพากษ์วิจารณ์การรัฐประหารด้วยการตั้งนาขกรรัฐมนตรีขัดตาทพและกำหนดการเลือกตั้ง ความทะเยอทะยานของวังแสดงให้เห็นในรายชื่อตัวเดิgn นายกรรัฐมนตรีชั่วคราว ส่วนใหญ่เป็นชนชั้นสูงที่นิยมเจ้า เช่น องคมนตรีศรีธรรมชาติเบศและศรีวิสาราวาจฯ สุขดีไม่แน่ใจในความทะเยอทะยานของวัง จึงเลือกคนที่ดูกางๆ ที่สุด คือ พจน์ สารสิน อคิตเอกอัครราชทูตไทยประจำสหราชอาณาจักร อเมริกา ซึ่งยอมรับตำแหน่งก็ต่อเมื่อได้รับการยืนยันว่าวังเห็นชอบกับการรัฐประหารแล้วเท่านั้น

การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2500 แสดงให้เห็นว่าสุขดีคือผู้กุมอำนาจที่แท้จริงในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุด สถาปัตย์ไปด้วยคนของเขามาและกำลังเสริมจากพระครูประชาธิปัตย์ พันธมิตรของเขามาในกองทัพคือ พล.ท.ณอน กิตติชจรและพล.ท.ประภาส จารุเสถียรที่กล้ายมาเป็นนายกรัฐมนตรีและรองนายกรัฐมนตรีตามลำดับ พวกร้าจัดการกว่าด้วยคนของพิบูลและเพื่ออย่างรวดเร็ว ตัดงบประมาณและลดคาดอาชญาของดชด.และตำรวจ ซึ่งเป็นศูนย์อำนาจของแผ่น

เมื่อมีรัฐบาลใหม่เริ่บปรับเปลี่ยน สถาปัตย์เดินทางไปสหราชอาณาจักรด้วยเชิง ก่อนเดินทาง ภูมิพลส่งคอกไม้ช่อให้ใหญ่และอวยพรให้เข้าหาจากโกรกับ ซึ่งได้รับการประโคมฆ่าเป็นอย่างดี เขายังคงเดินทางท่าทีต่อหนักการเมืองอย่างเปิดเผยต่อสาธารณะเช่นนี้มาก่อนเลย หลายสัปดาห์ให้หลัง ภูมิพลทรงชักความสัมพันธ์ด้วยการลงนามเลื่อนนายทหารฝ่ายสุขดีกว่า 50 คน เขามอบยศพล.อ.แก่ณอน ด้วยตัวเอง ภูมิพลกำลังสร้างสายสัมพันธ์กับเหล่านายทหาร

สุขดีใช้เวลาอยู่ต่างประเทศนานเกือบแปดเดือน เขาตกลงเป็นขุนพลสองครามเชื่นสายอเมริกัน แต่ต่างจากพิบูลตรงที่เขาไม่ออกแวกไปกับประชาธิปไตยแบบตะวันตก เขายังรู้ว่าประเทศไทยต้องการผู้นำที่มีอำนาจเบ็ดเตล็ดตามประเพณี ภูมิพลก็คิดเห็นแบบเดียวกัน รัฐบาลที่หง่อนหง่น ความวุ่นวายไม่จบสิ้นในสภาก และความระส่ำระสายที่เพิ่มมากขึ้นในหมู่ประชาชนเป็นสิ่งที่ห้ามกับความเป็นชาติไทยที่ส่งบาร์บาร์และเชื้อฟัง ในเดือนตุลาคม 2501 สุขดีที่สุภาพดีขึ้นก็กลับเข้ามานิปปันในประเทศและทำรัฐประหารอีกรั้ง ภูมิพลและที่ปรึกษาไม่มีที่ท่าดักค้านใดๆ³

รัฐประหาร 20 ตุลาคมเป็นการล้มล้างทั้งอำนาจการเมืองและตัวระบบการเมืองของ สุขดีกล้าฝ่ากฎหมายบัญญัติและประกาศกฎอัยการศึก เพื่ออำนาจไว้แต่เพียงผู้เดียวและปกครองโดยผ่านทางสภากฎหมายที่นำโดยทหาร เขายังคงปักกิจการนี้ด้วยการจับกุมปัญญาชน นักหนังสือพิมพ์และนักการเมืองเด่นๆ ไปกว่า 100 คน สุขดีหันไปใช้จักรวัลวิทยาแบบดั้งเดิมเพื่ออ้างความชอบธรรม เขายังความเสื่อมทรามทางศีลธรรมอันเป็นผลมาจากการนัดหยุดงานแบบตะวันตก ซึ่งมีพิบูลและปรีดีเป็นตัวแทน ประชาธิปไตยแบบรัฐสภาที่ไม่ได้ผล เพราะประชาชนขาดวินัยและความเคราะห์ ความระส่ำระสายและการติดไฟต่องคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามโดยตรงต่อชาติ ศาสนา และกษัตริย์ ต้องมีอะไรที่เป็น “ไทย” มากกว่านี้ “ในการปฏิวัติรั้งนี้ บางสถาบันต้องมีการเปลี่ยนแปลง” เขายัง “อ่ายไว้ก็ตาม สถาบันหนึ่งเดียวที่สภากฎหมายไม่มีวันยอมให้เปลี่ยนแปลงคือสถาบันกษัตริย์อันเป็นตัวแทนของคนทั้งชาติ”⁴

³ ทักษิ, *The Politics*, 150n.65: “เป็นไปได้ว่าภูมิพลรับทราบเรื่องการทำรัฐประหารของสุขดีและให้ความเห็นชอบเนื่องจากไม่นานก็มีการออกกฎหมายริโถกกรรมแก่ผู้ก่อการรัฐประหาร 20 ตุลาคม 2501 ที่ลงนามโดยภูมิพล”

⁴ อ้างແล้า, 150.

ถนน คอมันตร์ เอกอัครราชทูตนิยมเจ้าของสหภาพประจําวาระเกี่ยวกับอนาคต บอกว่าภาวะเกือบอนาคตไปโดยของสภากําเพ็ญ พิสูจน์ว่าระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกเป็นสิ่งแฝกปลอมและไม่จำเป็น อันที่จริง ประชาชนไทยมีสังคมที่จัดโครงสร้างไว้อย่างชั้นวนิดาดอยู่แล้ว “สาเหตุแรกเห็นของความไม่สงบในสังคมไทยมาจากการเมืองของเรา ในอดีตที่คือการที่อยู่ๆ ก็เอาสถานบันแปลกปลอมเข้ามายืนในผืนดินของเราโดยไม่ได้พิจารณาสภาพเงื่อนไขธรรมชาติและลักษณะนิสัยของคนของเรา ลักษณะเฉพาะของชาติเราระบุนคุประวัติศาสตร์ของชาติเรา จะเห็นได้ชัดเจนว่าประเทศไทยเริ่มรุ่งเรืองภายใต้อำนาจ ไม่ใช้อำนาจผลักดัน แต่เป็นอำนาจศูนย์รวมที่เป็นแกนกลางให้องค์ประกอบต่างๆ ของชาติร่วมไม่ร่วมมือกัน”⁵

การโขนความผิดให้กับอุดมการณ์ต่างชาติว่าเป็นสาเหตุของปัญหาของประเทศไทยนั้นชារในที่นี้ถึงการที่ราชวงศ์จักรีปฏิเสธอยุธยาฐานที่วัฒนธรรมเบมและชนเผ่าเป็นพิษ ด้วยคำอธิบายของชาติและศรีวิสาราวาที่ว่า สถาบันกษัตริย์เป็นทั้งรัฐธรรมนูญและตัวแทนของประชาชน วังก์ได้สหภาพกับนักมาซ่าขึ้นให้เหตุผลในการขัดสภาราดีไปโดยลื้นเชิง สหภาพประการใช้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน 2502 ในเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งให้อำนาจลั่นเหลือแก่นายกรัฐมนตรีและสภารองษา

นี่ไม่ใช่การบริหารประเทศที่ก้าวหน้าอย่างที่ภูมิพลได้ร่วมเรียนมาสิบหกปีในโอลิมปิก แต่ไม่ว่าเราจะคิดเห็นอย่างไร เขายังอุ้มภัยได้การเขียนขององค์มนตรีและพวกเจ้า ที่ไม่เคยมีปัญหากับการที่ไม่มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ตามสัญญาและไม่มีการเลือกตั้ง อดีตผู้ร่างรัฐธรรมนูญคือกุหลาบ ปราโมชเขียนว่าคนไทยไม่ควรต้องกังวลมากไป เพราะสหภาพคือผลประโยชน์ของชาติเหนืออื่นใด

ความต้องการของวัง ไม่ใช่การสำคัญแรกสุดของสหภาพเมื่อเวลาแพ้ด้วยอัจฉริยะ วาระสำคัญแรกสุดคือสังคมเย็นเนื่องจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเดียว จึงยึดครองทิเบต และในปี 2501 ถือลั่นแกะคอมอยที่ก่อการกำลังกึกนินดึงขึ้นของกองอุ่น คอมมิวนิสต์ชาตินิยมในลาวที่นำโดย “เจ้าแดง” สุกานุวงศ์ ทวีความเข้มแข็งด้วยการสนับสนุนจากงานอย พรเมเดน ไทย-ลาวที่ยวเหยียดและชาวอีสานยกจนเชื้อสายลาวที่มีมากกว่า 10 ล้านคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำให้สหภาพต้องเชื่อเชิญสหราชอาณาจักรเข้ามายแทรกแซง

ถึงสิ้นปี 2503 มีนาวิกโภชินสหราชอาณาจักร 250 นายเตรียมพร้อมอยู่ในภาคอีสาน และในต้นปี 2505 สหราชอาณาจักรทำให้ตัดกองทางทหารทวีภักษ์ ข้อตกลงฉบับนี้ที่เจรจาโดยคนดี คอมันตร์และดีน รัศก์รัฐมนตรี ต่างประเทศของสหราชอาณาจักร ทำให้ไทยมีสถานะเป็นรัฐหนึ่งในการรับมือกับขบวนมิวนิสต์ และเป็นจุดเริ่มต้นของสิ่งที่บังคับเรียกว่าการยึดครองประเทศไทยของเมริกาในรูปแบบใหม่เพื่อดำเนินสังคมในอินโดจีน ทหารอเมริกัน 10,000 นายที่รับปากโดยประธานาธิบดีจีฟัน เอฟ. เคนเนนดีมาร์กิสเมืองไทยภายใต้เวลาหนึ่งเดือนพร้อมด้วยเครื่องบินรบและเรือบรรทุกเครื่องบิน อันเป็นการเริ่มการไฟลุ่มเข้ามายังเงิน อาชญากรรมที่ปรึกษาจากสหราชอาณาจักร ความขัดแย้งในลาวส่งบลงชั่วขณะ แต่การวางแผนกำลังทหารของสหราชอาณาจักรในไทยเพิ่มทวีขึ้นเรื่อยๆ

สังคมเย็นกล้ายมาเป็นฐานสำหรับอัจฉริยะของสถาบันกษัตริย์และหุ้นส่วนขุนพากลังก์ ภูมิพลเริ่มที่จะกล่าวคำเตือนถึงภัยคอมมิวนิสต์ สัญญาที่ทำกับสหราชอาณาจักรนั้นสหภาพดีนก่อนหน้านี้ถึงภัยคุกคามที่มีต่อ “ชนบราบเพลนและสถาบันล้ำค่าของชาติไทย ตั้งแต่ศาสนานพุทธไปจนถึงกษัตริย์และเสรีภพของเรารา” ผู้ต่อต้านรัฐบาลหลายร้อยคนตั้งแต่นักศึกษา นักการเมืองเสรีนิยม ไปจนถึงพระนักกิจกรรม ลูกขังคุกข้อหาคอมมิวนิสต์ และบ่อนทำลายสถาบันกษัตริย์

⁵ Wyatt, A Short History, 280.

เศรษฐกิจขายตัวภายใต้แผนเศรษฐกิจที่ออกแบบโดยสหรัฐฯ และธนาคารโลกที่ส่งเสริมการแห่เข้ามาร่วมและการลงทุนภาคเอกชน ภายใต้การคุมบังเหียนของเทคโนโลยีและความพยาบาลส่วนใหญ่ทุ่มไปกับการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษาและสาธารณสุข ภูมิพลให้การรับรองแผนนี้ในการปราศรัยเนื่องในวันปีใหม่ 2504 ซึ่งพุดด้วยข้อการตระหนักก็อันเป็นเอกสารลักษณ์ประจำตัวของชาติ “รัฐบาลพยายามพัฒนาประเทศอย่างเต็มกำลัง ความสามารถ... แผนพัฒนาเศรษฐกิจนี้จะเริ่มดำเนินการในปีนี้ เราเชื่อว่ามันจะเป็นประโยชน์ต่อชาติ อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญขึ้นอยู่กับการดำเนินโครงการต่างๆ ตามแผนด้วยความร่วมแรงร่วมใจจากทุกฝ่าย ชาติจึงจะได้ประโยชน์ เราหวังว่าพวกท่านจะให้ความร่วมมือกับรัฐบาลในเรื่องเหล่านี้ในอนาคต”⁶

ด้วยเกษทึ่นพากเจ็บอ่อนเชาพิมูลมากก่อน ที่แรกสุดดึงเดลี่จีชยอนให้หัวมีพื้นที่มากนัก เขายอมให้ในเรื่องที่คุณเป็นบุญกุศล เช่น หลังรัฐประหาร 2500 ข้อมให้ภูมิพลออกเดินสายชนบท ที่ขาดช่วงไปหลังจากการเสื่อมเสียที่ประสบความสำเร็จในปี 2498 ในเดือนมีนาคม 2501 ภูมิพลและสิริกิติ์ใช้วาลาสองสัปดาห์ในภาคเหนือ และทำเช่นเดิมคือ หยุดเดินทางตามจังหวัดต่างๆ วัดดังๆ สถานที่ราชการ สถานที่ที่มีชื่อเสียง และหมู่บ้านบางแห่ง ประชาชนเรียงรายสองฝั่กถนน โนกชงด้อนรับและบนรถแล่นผ่าน งานแบบนี้มีการทำซ้ำอีกครั้งในปีถัดมาที่ภาคใต้ อันเป็นพื้นที่ของชาวมุสลิม ซึ่งมีจำนวนมากที่รู้สึกภักดีต่อสุดต่ำในนานาเชื้อมากกว่า การเดินสายครั้งที่สามนี้เป็นอันบรรลุพิธีกรรมของกษัตริย์ในการครอบครองอาณาจักรของตน

เวลาผ่านไป สุนทรีย์ผ่อนปรนมากขึ้น หลังจากสองปีผ่านไป เขายอมให้หัวกลับมาคุยงานพิธีและวันสำคัญต่างๆ ตั้งแต่ 2475 วันสำคัญจำนวนมากถูกแยกจากจากวัน เช่น วันชาติในวันที่ 24 มิถุนายน อันเป็นวันเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี 2503 สุนทรีย์ขึ้นวันชาติไปเป็นวันที่ 5 ธันวาคม ซึ่งเป็นวันเกิดของภูมิพล คือฤทธิ์ปราโมฆะเป็นในส่วนที่รู้ว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมที่สุด เนื่องจากวันก่อตั้งประเทศยังเป็นที่ถูกเฉลิมฉลองไว้ตั้งแต่ปี 2475 ออกจากความทรงจำของผู้คน

พิธีกรรมบวงสรวงความอุดมสมบูรณ์ประจำปีได้รับการบันทึกโดยทีมงานพิธีไกนา(แรกนาเวณ) และในเดือนพฤษภาคม 2502 รัฐบาลสนับสนุนการรื้อฟื้นการแห่เรือกสวนหลวงในแม่น้ำเจ้าพระยา

บทบาทของกษัตริย์ในฐานะจอมทัพมีเพิ่มขึ้นเช่นกัน ทหารปักติกีมีการจราจรสัตย์ปฏิญาณต่อ กษัตริย์อยู่แล้ว แต่คราวนี้มีพิธีคิ่มน้ำพิพัฒน์สัตยบาลเมืองหน้ากษัตริย์หรือภาพถ่ายในทุกปี ข้าราชการระดับสูง ผู้พิพากษา และผู้ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ พร้อมครอบครัวเข้าร่วมพิธีนี้ ในปี 2502 ภูมิพลมอบธงที่บรรจุเส้นผมของเขามาให้แก่ทหาร กรมกองต่างๆ อันเป็นเครื่องหมายแสดงความผูกพันระหว่างกษัตริย์และทหาร เขายกทำอย่างเต็มที่กันมากก่อนแล้วในต้นทศวรรษ 2493 แต่คราวนี้ทำข้าโอดมีสุนทรีย์และเหล่าทุนพล พร้อมกับการโນยณาเพย์แพร่ไปอย่างกว้างขวาง ยิ่งตอกย้ำความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกษัตริย์และกองทัพ เช่นเดียวกับการเปิดรูปปั้นเรศวรของภูมิพลในวันกองทัพในปี 2502 หลังจากนั้นจนถึงปี 2513 เป็นอย่างน้อย ภูมิพลเปิดรูปปั้นหรือสักการะรูปปั้นเรศวรในค่ายทหารต่างๆ ในวันกองทัพของทุกปี⁷

สุนทรีย์ใช้หัวมีอำนาจควบคุมองค์กรชั้นต่างๆ ของอีกด้วย ในวันเกิดของภูมิพลปี 2502 กรมทหารที่ 21 ถูกข้ายให้มาปฏิบัติหน้าที่ในวัง และสิริกิติ์กล่าวเป็นผู้บังคับการกิตติมศักดิ์ ในงานนี้ สุนทรีย์กระดับการเทิดทุนให้สูงส่งยิ่งขึ้นไปอีก:

⁶ ทักษิ, *The Politics*, 317.

⁷ *Journal of the Siam Society* 61, no. 1 (1973): 251-52.

เป็นที่ชัดเจนสำหรับทั้งผู้ที่อยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศว่าพระองค์ได้ปฏิบัติตามทฤษฎีธรรมในกิจการบ้านเมืองและเป็นผู้นำที่ได้รับการเดินทางสูงสุดของชาติ.... พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถและได้พระทัยในงานบริหารประเทศที่ดีด้วยความเชี่ยวชาญและแผนการใหม่ๆ.... พระองค์ได้ทรงแนะนำและตักเตือนพระมหาอมและผู้อื่นให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์เพื่อพัฒนาประเทศไทยและความพากเพียรของราษฎร พระราชดำริต่างๆ ของพระองค์ล้วนเป็นประโยชน์และสร้างแรงบันดาลใจแก่รัฐบาลนี้ตลอดมา... พระองค์ทรงมีพระบุคลิกที่น่าทึ่ดทุน การเสด็จไปเยือนชนบทของพระองค์ได้กุญจิตใจของพสกนิกรของพระองค์ให้เกิดความสามัคคีภายในชาติ... ชาวดั่งชาติต่างก็สัรเรสทริญในพระปรีชาญาณของพระองค์.... เป็นที่ระบือไกลไปทั่วทั้งโลกว่าประเทศไทยโชคดีที่มีพระมหากษัตริย์ที่ควรค่าแก่การเดินทางบูชา⁸

สหภาพศรีษะพิมบงประมวลของวังให้ออกเกือน 28 ล้านบาทในปี 2501 และเพิ่มขึ้นเรื่อยมาหลังจากนั้น หนุนเสริมฐานการเงินของวังให้มั่นคงยิ่งขึ้นไปอีก⁹ และยังได้สนับสนุนการปรับปรุงวังสวนจิตรอีกด้วย ยิ่งกว่านั้นในเดือนมกราคม 2502 สหภาพศรีษะกลุกการปฏิรูปที่ดินปี 2497 ของพิมูล ทำให้ชั้นชั้นสูงไม่ต้องสูญเสียการถือครองที่ดินไป หากเป็นห้าปีก่อนหน้านั้น การจะยกเลิกกฎหมายนี้คงได้รับการต่อต้านอย่างหนัก แต่ตอนนี้ไม่มีใครกล้า

เมื่อสบประดิษฐ์ วังกีจัดการขับขยายพิธีกรรมและงานต่างๆ ชาวจนทึ่ปี 2500 กิจกรรมที่เป็นทางการของกษัตริย์ ตั้งแต่งานของรัฐบาล พระราชนิพิธี ตลอดจนการพนบประกันกลุ่มธุรกิจและสังคมต่างๆ มีไม่เคยเกินปีละ 155 ครั้ง ในปี 2501 เพิ่มจำนวนเป็น 191 พอกลังปี 2505 ก็ทำยอดได้ถึง 377 ครั้ง¹⁰ จำนวนงานพิธีตามประเพณีเพิ่มนี้คงจะเท่าตัว แต่ที่เพิ่มมากที่สุดคือการพนบประกันนักธุรกิจอุตสาหกรรม บุคลากรสำคัญและหน่วยงานจากต่างประเทศ ภูมิพลทำลังขยายเครือข่ายการคิดต่อและข้อมูลที่ว้าวุ่น และลงลึกกับฐานเสียงของตนเอง

นักการทูตอเมริกัน บุ. อเล็กซิส จอห์นสันบรรยายถึงภูมิพลว่ามีความสนใจครั้งรู้จากแรกที่ไปเยือนมาก¹¹ การเข้าเยี่ยมของจอห์นสันมักจะเริ่มในเวลา 11 โมงเช้า (ภูมิพลมีนิสัยดื่นสายแล้วในตอนนั้น) และจะดำเนินไปเป็นเวลาประมาณสามหรือสี่ชั่วโมง น่ำยกครั้งโดยไม่มีอาหารเที่ยง จนกระทั่งภูมิพลได้รับการเตือนถึงนัดหมายต่อไป ปกติแล้วหลวงสุรนรงค์ผู้ช่วยของเขามักจะร่วมวงอยู่ด้วย ภูมิพลจะฟังอย่างดังใจ ถามหลายคำถาม และไม่ลังเลที่จะวิจารณ์ไม่วีนแม้มีแต่สหธรรมฯ เขายืนอยู่เสมอว่าชาวบ้านไทยไม่ได้ประโยชน์จากการพัฒนาของอเมริกันและไทย และขังแสดงความกลัว (จอห์นสันสังเกต) ว่าปรีดีและผู้สนับสนุนยังคงเป็นอันตรายต่อประเทศ “เขาเปิดเผย ตรงไปตรงมา และเป็นมิตรมาก พร้อมทั้งมีความสนใจที่กัวງขาวง” เช่น การเมือง การเกษตร สุขภาพ ศาสนา การเล่นสกิน้ำและกีฬาพยัคฆ์ จอห์นสันบอก ถึงกระนั้น “เขากูญญุ่ม แต่นั่งตรง ไม่เคยลืมว่าเขานี่เป็นนายตระกูล”

8 ທັກໝໍ, *The Politics*, 320-21.

๙ บางกอกโพสต์, 29 เม.ย. 2501

10 ໜົນໜູ້ The Politics 331

¹¹ Johnson, *The Right Hand*, 279-81.

หลังจากตรวจสอบภูมิภาคเสร็จแล้ว ภูมิพลแทบทไม่เคยได้ออกต่างจังหวัดอีกเลย เขาขังคงเก็บเนื้อเก็บตัว ต่อสาธารณะ เป็นคนเมืองแบบตะวันตกที่มีครอบครัวดองคุณแล เขายังไม่ทันได้ลิ้มรสสิ่งที่เขาจะบรรลุถึงในเวลา ต่อมา เขายังลับเริ่มตรวจสอบต่างประเทศอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2503-2506 เนื่องจากเขามิได้ออกไปนอกประเทศ เลยตั้งแต่ปี 2494 การเดินทางเหล่านี้ช่วยส่งเสริมกิตติศัพท์และความเชื่อมั่นในตัวเองของชาวเยาวย่างมาก การเยือน ต่างประเทศถูกกวิเคราะห์โดยสหภาพดีและสหราชอาณาจักร สำหรับประเทศไทยให้เข้าไปอยู่ในกลุ่มต่อต้านคอมมิวนิสต์ลึกเข้า ไปอีก ขณะเดียวกันก็กลับเกลี้ยงโน้มหน้าเพื่อจัดการของระบบสหภาพดี ยิ่งกว่านั้น การไปเยือนสถาบันยกยศตระกูล กระแสหลักของโลก ครอบครัวมหิดลก็จะได้รับการยอมรับเชิงปากเชิง แหล่งในหมู่ชนชั้นสูงเหล่านั้น

แนวโน้มที่ต่อเนื่องกับการดำเนินงานตามแบบฉบับฯ ประกอบด้วยการตรวจกำลังพล เยือน
เวลาสามวันในเดือนธันวาคม 2502 มันเป็นการเดินทางเยือนตามแบบฉบับฯ ประกอบด้วยการตรวจกำลังพล เยือน
อนุสรณ์สถานที่สำคัญของชาติ รับปริญญาคุณภูมิคุณศักดิ์ เยือนสถานที่สำคัญทางศาสนาและประวัติศาสตร์
ตลอดจนสถาบันอื่นๆ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม หรือสถาบันวิทยาศาสตร์ และผลักดันจัดเลี้ยงอาหารและ
ແລกเปิดบ้านของชาวไทยทั่วประเทศ

การเขียนคำนินปีประนานพิกาไข่กลาง ภูมิพลและสิริกิติ์แสดงให้เห็นถึงความสามารถทางการทูตของพวกราชา สองเดือนต่อมา ทั้งสองเยือนอนโคนีเชียเป็นเวลาแปดวัน เจ้าภาพคือประธานาธิบดีชูการ์โน นักคาดินิยมผู้อ้วกโอ่ พวกราชาเดินทางไปทั่วชวาและบาหลี โดยมีจุดสนใจอยู่ที่วัดวนธรรมประเพณี เช่นเดียวกับการเดินทางเยือนประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง ส่วนใหญ่ของพวกราชา สิริกิติ์ที่แม่ใจรักแฟชันฟรังเศสก็จะแต่งชุดต้าใหม่ไทย ขณะที่ภูมิพลแต่งสุภาพะวันตกหรือไม่ก็เครื่องแบบทหาร ต้นเดือนมีนาคม พวกราชาไปเยือนพม่า ซึ่งเป็นจุดความเป็นการเมืองของการหักหน้าพิญลุลเมื่อไม่กี่ปีก่อนหน้านี้นั่น ที่เขาปฏิเสธที่จะไปร่วมงานฉลอง 2,500 ปีของศาสนาพุทธ โดยอ้างว่าจะต้องถอนรองเท้าก่อนเข้าวัด ราวน์ก็ภูมิพลอุดรองเท้าอย่างเต็มใจ

การเขียนสามครั้งนี้เป็นการอุ่นเครื่องสำหรับการตระเวนตะวันตก 15 ประเทศเป็นเวลาเจ็ดเดือน รวม การเที่ยวพักผ่อนของครอบครัวด้วย การเดินทางเริ่มเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2503 โดยใช้เวลาหนึ่งเดือนเต็มใน สาธารณรัฐ อเมริกา ชาวอเมริกันให้ความสนใจด้วยความผูกพันระหว่างในฐานะความบันทึกอ่อนๆ กับการให้ ความสำคัญทางการเมืองชนิดที่ทำให้ภูมิพลเปรียบชื่นได้กับผู้นำที่ทรงอำนาจที่สุดของตะวันตกเลยทีเดียว

จุดเด่นของดนตรีแจ๊สที่มีความโดดเด่นคือ การใช้โน้ตพิเศษ เช่น โน๊ตบีบ โน๊ตหัก และโน๊ตกระซิบ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีแจ๊ส ทำให้เสียงมีความซับซ้อนและน่าสนใจมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการใช้เครื่องดนตรีที่หลากหลาย เช่น แซกโซโฟน ทรัมเป็ต ดรัม บีทเบาส์ และกีตาร์ อาร์กูโลน ที่ช่วยเพิ่มความสนุกสนานและสร้างความตื่นเต้นให้กับเพลง ดนตรีแจ๊สเป็นดนตรีที่มีความอ่อนไหวและไวต่ออารมณ์ ทำให้ผู้ฟังสามารถรับรู้และอินเสิร์ฟได้ในระดับลึกซึ้ง ไม่ใช่แค่การฟังเสียง แต่เป็นการสัมภาระที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ดนตรีแจ๊สเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้คนๆ หนึ่งสามารถสื่อสารความรู้สึก ความรู้สึก และความรู้สึก ให้กับคนอื่นได้ ไม่ว่าจะเป็นความรัก ความเศร้า ความโศก หรือความสุข ดนตรีแจ๊สเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราสามารถสื่อสารกับโลกภายนอกได้ ไม่ว่าจะเป็นผ่านทางการฟัง หรือการฟัง ดนตรีแจ๊สเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราสามารถสื่อสารกับโลกภายนอกได้ ไม่ว่าจะเป็นผ่านทางการฟัง หรือการฟัง

ภูมิพลและสิริกิติ์ปลดปล่อยลูกๆ ไว้ที่บ้านของ Kearns และมุ่งหน้าไปปั้งวารชิงตัน ดี.ซี. เมื่อไปถึงในวันที่ 27 มิถุนายน การไปเยือนของพวกเขากลายเป็นมหกรรมสื่อระดับประเทศ ภูมิพลโโน้มือให้กับผู้คนจากบรรดาลิมชัชเปิดประทุนในบ้านที่แท้ไปตามถนนเพ็นซิลเวเนีย คืนนั้น ประธานาธิบดีไวท์ ดี. ไอเซน豪华ร์ ประดับ Legion of Merit แก่ภูมิพลในฐานะจอมทัพไทย

วันที่ 29 มิถุนายน กูมิพลก(làwaสุนทรพจน์)แก่สภากองเกรสร ซึ่งเขาแสดงความยกย่องหลักการทำงาน
การเมืองแบบอเมริกันและชื่นชมการที่สหราชอา ห่วงใยในประเทศเล็กๆ “ประชาชนของท่านได้มอบเสรีภาพและ
ความท่าทีเชื่อมโยงย่างเต็มที่แก่ประเทศไทยนั่นในเชิงประวัติศาสตร์แล้ว” เขายกถวาย “ไม่ต้องประทับตราด้วยวันออก ใกล้

[เก้าหลีได้] จูกรุ่มเร้าด้วยสังคրาม สร้างรัฐฯ ก็เข้าร่วมสังคրามโดยไม่ลังเลเพื่อช่วยเหลือประเทศเกาหลีได้” เขาบอกว่ามันคือการสละซึ่งด้วยน้ำมนต์แบบพุทธ ในวัฒนธรรมไทย แม้ว่าผู้ที่รับการช่วยเหลือจะไม่แสดงออก แต่เขาเก็บข้าวซึ่งในบุญคุณ สำหรับผู้ให้ที่ไม่หวังคำยกย่องสรรเสริญหรือเกียรติใดๆ “การให้ความช่วยเหลือก็คือคุณความดีในตัวมันเองอยู่แล้ว” เขายังริบว่า “ในสถานการณ์ดังเครื่องของโลกปัจจุบันนี้ และความรู้สึกไม่แน่นอนปราภูอยู่ทั่วไป ความรู้สึกจากใจจริงของข้าพเจ้าก็คือ ถึงเวลาแล้วสำหรับการร่วมมือที่ใกล้ชิดมากขึ้น ไปกว่านี้อีก”

ถัดมาภูมิพลและภาราเดินทางไปนิวยอร์ก โดยผู้ว่าการเนลสัน ร็อกกิเฟลเลอร์เป็นเจ้าภาพจัดงานเลี้ยงใหญ่ให้สำหรับชนชั้นสูงของนิวยอร์กที่บ้านของเขาวันที่ 4 กรกฎาคม ความบันเทิงในงานนี้คือสุดยอดนักแสดงรินเนตแจ็ซ เป็นนิยมแพร่หลายในบรรดาคนดัง วันถัดมา ชาวนิวยอร์กนับหมื่นคนมาร่วมงานพารades เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองภูมิพลและสิริกิติ์ นำขบวนนี้ เขาว่ามหัศจรรย์ที่สุดในอพาร์ทเม้นต์ของเขาวันนี้ พร้อมด้วยเจ้า ครูป้า, เท็ดดี วิลสัน, และสุดยอดนักดนตรีแจ็ซคนอื่นๆ พากษาด้วยเพลงสวิงมาตรฐานอย่าง “The Sheik of Araby” และ “Honeysuckle Rose” เป็นเวลาสองชั่วโมง ภูมิพลมอบแซ็กโซโฟนตัวใหม่ให้กับแจ็ก และหลังจากนั้นภูมิพลก็ถูกเรียกขานว่า “the king of jazz”

ภูมิพลได้กลับไปเยือนรัฐลักษณะหลังที่บินอสตัน พนักงานและพยาบาลที่ช่วยทำคลอดเขา และได้รับการต้อนรับที่โรงแรมแพทย์หาร์เวิร์คที่พ่อของเขากำเรียน ที่เหลือนอกจากนี้ก็เป็นการไปเยือนแทนเนสซี, มอนทานา, และที่อื่นๆ ก่อนกลับไปเกลลิฟอร์เนีย ภูมิพลได้ไปชมอนุสาวรีย์ งานสำคัญต่างๆ และเทคโนโลยีและบริษัทที่ก้าวหน้าที่สุดของอเมริกาอย่าง ไอบีเอ็น

สร้างรัฐฯ น้อยครั้งนักที่จะคลี่พร้อมแดงต้อนรับบังสุ่นนำต่างชาติอย่างนี้ มันแสดงให้เห็นว่าสร้างรัฐฯ ให้ความสำคัญกับไทยมาก และภูมิพลเป็นสัญลักษณ์ของการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ไม่มีอะไรที่เป็นเหตุบังเอิญ กระทำการแยมคนตระกับบนนี้ ภูมิพล ภูมิพลมีกิตติศัพท์เลื่องลือถึงความเป็นยอดฝีมือที่ไม่มีความอดทน สำหรับคนที่ไม่ถึงขั้นมาตรฐานทางคนตระกบของเขายังคงเป็นภูมิพลไม่ได้กล้าดีบงเลย การจัดเตรียมการแจ้งระดับนี้ให้มาบรรเลงร่วมกับภูมิพลเป็นฝีมือของดำเนินรายการเยือนสร้างรัฐฯ ประสบความสำเร็จอย่างท่วมท้น สื่อมวลชนอเมริกันประโคมยกย่องภูมิพลและสิริกิติ์ ที่ขับไล่ผู้คนด้วยเสน่ห์และความงาม ในเมืองไทย หน่วยงานโฆษณาชวนเชื่อของสร้างรัฐฯ เพย์แพร่่าวการเยือนของทั้งสองให้คนไทยได้ชมได้มากที่สุด เท่าที่จะมากได้

การเยือน 14 เมืองหลวงในยุโรปที่ตามมา ก็ประสบความสำเร็จไม่แพ้กัน ชาวยุโรปโดยทั่วไปไม่ค่อยมีความสนใจในประเทศไทย แต่พวกเขามีขนความสัมพันธ์ของกษัตริย์ ดังนั้นจึงปูромแดงเช่นกัน และสืบทอดรายงานข่าวการเยือนอย่างกระตือรือล้น ลูกๆ ของพากษาภูมิพลทึ่งไว้ที่เมืองไทย ในช่วงเวลาห้าเดือนที่เดินทางไปเรือใบ ทั้งสองสามีภรรยาเยือนประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่คราวละสามวัน ประกอบด้วยอังกฤษ เยรมัน โปรตุเกส สวิตเซอร์แลนด์ เดนมาร์ก นอร์เวย์ สวีเดน อิตาลี วาติกัน เบลเยียม ฝรั่งเศส ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ และสุดท้าย สเปน

การเยือนทุกครั้งจะมีพิธีการตามแบบแผน ส่องสามีภรรยาได้รับการต้อนรับจากประมุขของประเทศและตรวจตราภูมิพลว่างดงามไม่ขังอนุสรณ์สังคมหรือสุสาน ทั้งสองฝ่ายผลักกันจัดเลี้ยงอาหาร แลกเปลี่ยนของขวัญและเครื่องประดับ จากนั้นก็เป็นการไปเยือนสถานที่สำคัญทั้งทางวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ หรือเศรษฐกิจ ปกติพากษามักจะทานมื้อเที่ยงหรือมื้อค่ำกับนายกเทศมนตรีของเมืองนั้นๆ บางที่ก็มีอะไรมากกว่านิดหน่อย ฝรั่งเศสจัดการแสดงแฟชั่นพิเศษสำหรับสิริกิติ์และตอนดึกเป็นคอนเสิร์ตเดินรำทั้งคืนและสนับสนุน

ในช่วงระหว่างการเยือนแต่ละครั้ง ทั้งสองคนกลับไปปังคุหาสน์เข้าในสวิตเซอร์แลนด์ หรือไม่ก็พนಪะสังสรรค์และท่องเที่ยวส่วนตัว พวกราชาพักอยู่ที่คอนโดเป็นเวลาหลายวันหลังจากปฏิบัติหน้าที่เสร็จเรียบร้อย డอยมีอีกชานครา ลูกพี่ลูกน้องของควินอลิซ่าเบน เพื่อนเก่าเป็นคนนำเที่ยว พวกราชานั่งรถบัสเปิดหลังคาชมเมือง ไปเที่ยวคอมบิเดลี่ และทานอาหารกันเชื้อพระวงศ์อังกฤษ พวกเขากลับมาอังกฤษอีกสองครั้งเพื่อช้อปปิ้งคุณภาพและทานข้าวกับควิน ในงานเลี้ยงครั้งสุดท้ายที่สถานทูตไทยในวันที่ 14 ธันวาคม ภูมิพลพาทุกคนอยู่ร่วมกันถึงรุ่งเข้าคืนการเป้าเช็กไโซไฟน์ร่วมกันบวง

การเดินทางครั้งนี้ก็ประสบความสำเร็จย่างสูง ราชวงศ์ในยุโรปต้อนรับครอบครัวหิคุในฐานะสماชิกเต็มขั้นของชั้นราชนิพัทธ์ ทั้งสองคนดูทันสมัย ภูมิพลสวมสูทชั้นดีจากลอนดอนเมื่อไม่ได้แต่งเครื่องแบบทางการสิริกิติ์ก็เปลี่ยนชุดแฟชั่นเลิศหรูของรัชกาลต่อๆ กันมา เช่นน่าจะลึกลับย่างที่สุดตอนพบกับโปปจอห์นที่ 23 ในชุดเสื้อกุญแจระยับชั้นของปีแวร์ บัลแมงและรัชกาลลีลาประดับเพชร สื่อมวลชนรายงานรสนิยมการแต่งตัวของเชอโพฯ กับรายงานเรื่องแข็งของภูมิพล และไม่น่านเชื่อว่าได้ร่วงวัลตอบแทนด้วยการมีชื่ออยู่ในสิบอันดับสุดยอดนักออกแบบชั้นนำที่แต่งตัวดีที่สุดในโลก การเยือนลีนส์สุดลงด้วยการพักผ่อนเล่นสกีกับเจ้าหญิงอเล็กซานดราราในวันปีใหม่ที่ Gstaad สุดท้าย กลางเดือนมกราคม 2504 ครอบครัวหิคุกลับถึงเมืองไทย โดยมีการต้อนรับอย่างใหญ่โต ประชาชนชาวหนี่งล้านคนเรียงรายสองฝั่กถนนตั้งแต่สนามบิน พระสาดมนต์ ระฆังก้องกังวาล ดอกไม้ไฟพุ่งเกิดข้า

ในช่วงสองสามปีต่อจากนั้น ภูมิพลและสิริกิติ์เดินทางไปเยือนปา基สถาน มาเลเซีย ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์(ในปี 2505) ญี่ปุ่น ไต้หวันและฟิลิปปินส์(2506) ออสเตรีย(2507) อิหร่านและอังกฤษครั้งที่สอง(2509) และสหราชอาณาจักร(2510) ทั้งหมดนี้คือพันธมิตรสำคัญที่ไม่ใช่คู่มิวนิสต์¹² ประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงยกข้ามไป เช่น อินเดีย เวียดนามเหนือ กัมพูชา ลาว และจีน รวมถึงสหภาพโซเวียต

ในเมืองไทย คนไทยมีความรู้สึกว่า โลกทั้งโลกต่างให้ความสำคัญกับยศตระกูลของพวกราชา คือคุณป้าโภโนมช่วยเสริมส่งความคิดนี้ เขาเดินทางไปกับภูมิพลและสิริกิติ์ด้วยในฐานะนักประชาสัมพันธ์กิ่งทางการ เขายางงานการเยือนยุโรปของทั้งสองราชกันเป็นเทพกรณัม โดยเป็นลงษานารัชว่า ยกตัวอย่าง เมื่อภูมิพลไปถึงลอนดอน ฝนที่ไม่เคยหยุดตกของอังกฤษก็หยุดไปราบรื่นราบรื่น โดยที่มีงานของวังที่มีเด่นสายลือซึ่งในมีสีคัน (จุฬารัตน์เกิดในเดือนกรกฎาคม 2500) ก็เพริญพรร่วมมากขึ้น โดยที่มีงานของวังที่มีเด่นสายลือซึ่งในหนังสือพิมพ์ นิตยสารและภาพนิทรรศ์ ภานุพันธ์และทวีวงศ์เป็นนักสร้างภาพนิทรรศ์ชั้นนำ และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่เป็นเจ้าของ United Cinema ที่เป็นผู้ผลิตภาพยนตร์และเจ้าของโรงภาพยนตร์ อุ่นใจได้ว่าหลักชาติ ศาสนา กษัตริย์จะถูกสอดแทรกผ่านความบันเทิงที่ได้รับความนิยมแห่งยุคสมัย

สหราชอาณาจักรที่มีส่วนสำคัญในเรื่องนี้ เช่นกัน ตอนดันทกวรรณ 2503 US Information Service แทนจะเทคโนโลยีงานประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลไปหมวดแดร์ ให้บันทึกสนับสนุนเชื้ออุปกรณ์และป้อนรายการสำหรับโทรทัศน์และวิทยุที่มีเนื้อหาต่อต้านคอมมิวนิสต์และเชิชชูภัตติ์ การเดินทางเยือนต่างประเทศของภูมิพลได้รับการบันทึกลงบนพิล๊ม โดยทางต่อองเมริกันและไทย และถูกนำออกฉายทางโทรทัศน์ที่ได้รับการสนับสนุนจาก

¹² การเยือนไม่ถึงกับราบลี่น์ไปเลี้ยงทั้งหมด ที่օสเตรเลียทั้งสองพนักการประท้วงย่อขา หลาครั้ง สื่อมวลชนเขียนรายงานในทางไม่ได้กับชุดเสื้อผ้าและอัญมณีที่ฟุ่มเฟือของสิริกิติ์ และมีความรุ่นราวดีกว่ากับแผนการของรัฐบาลօสเตรเลียที่จะให้ Australia National University มอบปริญญาเอกกิตติมศักดิ์แก่ภูมิพล ANU ปฏิเสธเมื่อจากภูมิพลไม่เคยได้รับปริญญาตรีมา ก่อน ในที่สุด รัฐบาลก็หาสถาบันที่ด้อยกว่าคือ University of Melbourne มอบปริญญาเอกกิตติมศักดิ์ด้านกฎหมายให้ภูมิพลจนได้ ดู Nation (Australia), August 11, 1962; Sydney Morning Herald, August 14, August 15, 1962.

สหรัฐฯ รวมทั้งในโรงพยาบาลและสถานที่อื่นๆ ทั่วประเทศ US Agency for International Development กับ USIS ซึ่งได้พิมพ์ไปสู่เตอร์และปฏิทินหลายแผ่นแผ่นที่มีรูปถ่ายมิพลาและศิริกิติ์ในแต่ละปี เพื่อแจกจ่ายไปทั่วชนบท มันกล้ายเป็นสิ่งประดับฝาผนังอย่างเดียวที่ชาวบ้านจะน่า จะมี นิตยสาร “ไทยสานเสียง” ในปี 2509 ว่า “เจ้าหน้าที่ชาวอเมริกาในกรุงเทพฯ สรุปมาตั้งนานแล้วว่า เงินสนับสนุนของ USIS ไม่มีทางใช้จ่าย อื่นใดที่จะดีไปกว่าการแจกจ่ายรูปถ่ายมิพลา”

ความพยายามบางอย่างที่พลีกพลิ้น เช่น สนับที่แจกจ่ายไปตามชนบท เมื่อใช้ไปก็จะเผยแพร่ให้เห็นเป็นชั้นๆ มี 7 ชั้น แต่ละชั้นจะมีคำขวัญต่างๆ ให้ผู้อ่านน่ารักในหลวง ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาพุทธ และต่อต้านคอมมิวนิสต์ “รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขอแสดงความปราณາดีมาบังประชาชนไทยทุกคน” เป็นหนึ่งในข้อความเหล่านั้น¹³

แต่กระนั้น สนับที่ยังไม่เพียงพอสำหรับการสร้างความนิยมในสถาบันภัยต์ วังจำต้องสร้างกลุ่มคนเฉพาะที่อุทิศตนสนับสนุนสถาบันฯ จากชนชั้นนำที่ไม่สนใจ ในอดีตการนี้บรรลุได้ด้วยการแต่งงานและสายสัมพันธ์ทางธุรกิจ และการอวยยกับบรรดาศักดิ์ให้กับสามัญชน วิธีแรกหมวดสมัยไปแล้ว และพิญลักษ์จัดการยกเลิกระบบยกค่าบริจาคศักดิ์ไปเรียบร้อยแล้วเช่นกัน

ในทศวรรษ 2503 วังพยายามกลุ่มสามาชิกให้ก่อตั้งห้องอุดหนุนไปด้วยการเปิดโอกาสให้ครอบครัวชั้นสูง มิตรสหาย ผู้บริจากเงินการกุศลรายใหญ่และอาสาสมัครต่างๆ ที่เลือกสรรแล้ว ได้แก่ลัชกับภัยต์และราชินี เอกลักษณ์นี้ประกอบด้วยการได้รับเชิญไปงานเลี้ยงของวัง หรือพาเจ้ามาร่วมงานนอกรัง และขึ้นรวมถึงการพาภารยาและลูกสาวเข้าวังไปเป็นนางสนองพระ โอมรัฐสำหรับราชินีหรือลูกสาว การตั้งโรงเรียนภายในวังสวนจิตรกี เป็นการเปิดโอกาสให้ลูกๆ ของชนชั้นนำและคนดังชาติได้มีโอกาสพบ寒หมากกับลูกๆ ของครอบครัวที่ดี วังพยายามบริการการเป็นเจ้าภาพงานศพและงานแต่งงาน ซึ่งในทศวรรษ 2503 เดิมโดยที่เก็บสินเท่างานแต่งงาน รวมๆ แล้วประมาณ 200 งานในช่วงปี 2507-2514¹⁴ ซึ่งจำนวนมากหรืออาจส่วนใหญ่เป็นสามัญชนซึ่งสามารถนำไปโภชนาหารได้ หนทางหนึ่งในการก่อร่างสืบสานกลุ่มสามาชิกของวังคือการตัดสินใจของรัฐบาลเมื่อปี 2505 ที่อนุญาตให้แต่ละพะเจ้ำและสหายที่เลือกสรรแล้วของวังเท่านั้นที่สามารถตั้งชื่อห้าม阳กได้ ขณะที่คุณท้าวไปจำกัดไว้ไม่เกินสี่พะยังค์¹⁵

เพื่อทดสอบแผนยุทธศาสตร์ศักดิ์ที่ถูกกล่าวเลิกไป วังก็จัดค่ายดับชั้นต่ำสูงของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ นอกจากเครื่องราชชั้นสูงสำหรับผู้ที่อุทิศตนแก่วังและครอบครัวภัยต์แล้ว ยังมีชั้นรองลงมาสำหรับตลาดที่ก่อตั้งขึ้นด้วยผู้รับและภารยาจะได้รับเหรียญ สายสะพายศีลฉลามและเข็มทอง และผู้หญิงที่ได้รับเครื่องราชชั้นสูงสุดจะได้รับคำนำหน้านามว่า คุณหญิง หรือ ท่านผู้หญิง ด้วยการให้เครื่องราชบัลังเป็นระบบแก่ข้าราชการชั้นสูง นายพลนายทุนชั้นนำและผู้บริจากรายใหญ่ๆ วังจัดกุญแจราษฎร์ของย่างหนาแน่นในหมู่คนรวยและคนมีอำนาจ

ในการเสริมสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างวังและชนชั้นนำใหม่นี้ กิจกรรมของวังยิ่งแข็งตัวและเป็นพิธีกรองมากขึ้น หลังจากค่อยๆ ผ่อนคลายลดรูปมาลดลงหนึ่งพัฒนาระ ที่สำคัญคือการรื้อฟื้นราชศัพท์ อันเป็นภาษาในวังที่เต็มไปด้วยศัพท์แสงประดับประดาสำหรับทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับภัยต์ “ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหว การกระทำ

¹³ Eric Wakin, *Anthropology Goes to War* (Madison: University of Wisconsin, 1992), 124.

¹⁴ ภัยต์, *The Politics*, 325.

¹⁵ Nation, November 11, 1995.

และกระทั่งอวัยวะต่างๆ ในร่างกาย¹⁶ โดยมีรากมาจากการลีและสันสกฤต ภาษาแอลฟาระในวังนี้เป็นตัวชี้วัดถึงความใกล้ชิดกับวัง แต่หลังจาก 2475 มันกล้ายเป็นความด้วยจิตพื้นบุคพื้นสมัยไป มีแต่เข้าแก่ๆ กับข้าราชบริพารเก่าแก่เท่านั้นที่ยังจำได้

หัวใจสำคัญที่ก่อให้เกิดผลทางอารมณ์ต่อความสัมพันธ์สิทธิชี้ของราชากษัพท์คือการใช้คำว่า “พระ” กำกับอยู่ตลอดเวลา มันให้ความรู้สึกไม่เพียงแต่ว่าเกี่ยวกับเจ้าและเดิมสรุลังการเท่านั้น หากยังคงสัมพันธ์สิทธิอีกด้วย “พระ” เป็นคำเรียกปกติสำหรับพระสงฆ์หรือนักบวช เช่นเดียวกับบรรดาศักดิ์ทุนนาน เมื่อนำหน้าคำอื่น อาจแปลได้ว่า “ประเสริฐ” แต่ก็ยังมีความหมาย “ศักดิ์สิทธิ์” ด้วย เมื่อรวมกับ “เจ้า” ก็กล้ายเป็นคำเรียกทั้งพระเจ้าแห่งเด่น และพระเจ้า “พระ”ถูกใช้กับศัพท์พิเศษที่เรียกว่า “ส่วนต่างๆ การกระทำและการเคลื่อนไหวของนายตระกูล” ทำให้เปี่ยมไปด้วยความคลัง และมันยังเป็นคำสำคัญในชื่อเรียกทางการของนายตระกูล เช่น พระมหานายตระกูล ซึ่งแปลได้ว่า “ราชนักกรรณผู้ยิ่งใหญ่และประเสริฐ ศักดิ์สิทธิ์” คำเรียกอีกอันหนึ่งคือ พระเจ้าอยู่หัว “พระเจ้าที่อยู่บนหัว”

สำนึกในความสูงต่ำนี้มีความเข้มข้นมากเป็นพิเศษ ในการเข้าพบกษัตริย์ ฝ่ายเจ้าจะพุดด้วยภาษาในชีวิตประจำวัน ขณะที่สามัญชนต้องพุดกับพากษาด้วยราชศัพท์ กลไกทางชั้นชั้นเห็นได้ชัดเจนในสรรพนาม เมื่อจะพุดกับกษัตริย์ ผู้พูดจะแทนตัวเองว่า ข้าพระพุทธเจ้า แล้วเรียก กษัตริย์ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “เท่าอันประเสริฐของพระเจ้า(ท่าน)อยู่หนึ่งหัว(ของฉัน)” เมื่อประกอบด้วยการหมอบกราบ มันบ่งบอกสำนึกของความต่ำต้อยอย่างที่สุด แต่ก็เป็นเกียรติสูงส่งที่ได้อ่าววยะสูงที่สุดในร่างกายของผู้พูดไปว่างไว้แทนอวัยวะที่ต่ำที่สุดของกษัตริย์

ยิ่งคุณจะยิ่งเห็น การจัดความต่างๆ แห่งจะยิ่งเล่ายเดิมเกินจริงและยิ่งเป็นภาษาพามากขึ้น คำขึ้นต้นและลงท้ายในการกล่าวต่อ ก็ยังเป็นทางการมักจะเป็น ขอเวลาฟ้า กระหึ่ม ชุดลีพระบาทปักเกล้าฯ ปักกระหม่อม “ขออำนาจจากสูงสุดให้ฝ่าเท้าของท่านปักปื่องศรีษะและกระหม่อมของข้าพเจ้า” ความหมายของมันไม่เพียงแต่การวางศรีษะผู้พูดไว้ได้ฝ่าเท้าของกษัตริย์เท่านั้น แต่ยังลงลึกไปอีกว่า ทรงกระหม่อมของผู้พูดไว้ได้กระหึ่มของฝุ่นที่อยู่ได้ฝ่าเท้าของกษัตริย์อีกด้วย พลีกมากที่ถือคำนี้ถูกใช้เป็นคำขึ้นต้นจดหมายฉบับแรกที่คณะกรรมการภูมิภาคตะวันออก เรียบเรียงไว้ในปี 2504 และมันได้รับการกล่าวเป็นภาษาไทยสำเนียงอังกฤษที่บังความลงนลงายแก่ทุกคนโดยทั่วหน้า องครักษ์คือรัตติยกที่ดื่อนรับภารกิจพลในกราวาไปเยือนอังกฤษในปี 2504

การใช้ราชศัพท์นี้จะมีการฝ่อนปรนลงมาบ้างสำหรับการพบปะระหว่างกษัตริย์และพระสงฆ์ พระสงฆ์ไม่จำเป็นต้องพูดแสดงความค่าด้วยเช่นนั้นแบบเดียวกับสามัญชน แต่กรณีพระที่ขึ้นองค์ต้องสังวรณ์ถึงความยิ่งใหญ่ของกษัตริย์ พระท้าไปประพูดกับกษัตริย์และสังฆราชด้วยคำเดียวกันคือ พระเจ้า นักรัฐศาสตร์ซึ่งสมบัติจันทรวงศ์เขียนไว้ว่า ในการใช้ราชศัพท์นี้ “กระทั้งกษัตริย์ของต่างประเทศหรือพระพุทธเจ้าซึ่งมีเชื้อสายกษัตริย์ก็จะไม่ได้รับการยกย่องเท่ากันสูงส่งอย่างที่กษัตริย์ไทยได้รับ”¹⁷

ความตกลงของราชสัพท์กู๊กเข้าด้วยความพยาบานของพินุลในการจัดวัฒนธรรมเจ้า เมื่อ
สังกรณ์โภคกริ่งที่สองสืบสุดลง คนไทยที่มีการศึกษามีน้อยคนนักที่จะรู้แม้แต่ราชสัพท์พื้นๆ และสื่อที่ใช้คำเรียก
กษัตริย์ที่ไม่เป็นทางการว่า ในหลวง ในทศวรรษ 2503 ราชสัพท์ได้รับการฟื้นคืนมาและกลายเป็นหลักยึด
อันหนึ่งสำหรับการฟื้นชีพของฝ่ายเจ้า หนังสือเกี่ยวกับพิธีต่างๆ มารยาทชาววังและราชสัพท์เป็นธุรกิจที่เริ่ม^{เติบโต} ซึ่งจำนวนมากผลิตโดยกระทรวงศึกษาที่ฝ่ายเจ้าครอบงำอยู่ ตาม โทรทัศน์และวิทยุ กิจกรรมของเจ้าได้รับ

¹⁶ គុសមប័ពិ, “To Address,” និង Gray, *The Soteriological State*

¹⁷ สมบัติ, "To Address," 149.

การรายงานด้วยราชศัพท์พื้นฐานที่ถูกต้อง การไม่สามารถใช้ศัพท์สำคัญ จำนวนหนึ่ง ได้กลยุบเป็นเครื่องบ่งชี้ ความไม่รู้การศึกษาไป

ที่ฟื้นฟูมาพร้อมกับลำดับขั้นต่ำสูงทางภาษาเนื่องจากการจัดวางตำแหน่งทางภาษา การบังคับหมอนกรอบครอบครัวกษัตริย์ที่เลิกไปอ่านเป็นทางการในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นยังคงถือปฏิบัติตามความเชื่อเรื่องมาจนกระทั่งพินิจลักษณะมีอำนาจ พยานหลักฐานอันหนึ่งที่ใช้ในคดีการเสียชีวิตของอาณัทีก็คือ ประดิษฐ์และราชเลขาธิการเฉลียวต่างถูกกล่าวหาว่าไม่ทราบเนื่องจากไม่คำนับกษัตริย์ ครั้นถึงทศวรรษ 2503 การหมอบกราบก็หวานกลับมาเป็นที่ยอมรับกัน ถ้าหากถูกๆ และคนรับใช้ของภูมิพลต้องหมอบกราบต่อเขาในที่สาธารณะ และถ้าหากนักการเมืองหัวແຄต้องทำแบบเดียวกัน ดังนั้นทุกคนก็ควรจะทำเช่นเดียวกัน ผลของการฟื้นฟูธรรมเจ้านี้ เป็นการเมืองอ่ายอิงขึ้น สมบัติเขียนว่า “ระบบภาษาที่เรียกว่าความต่าต้ออย่างที่สุดในส่วนของศาสนาและทิศทักษะความสูงส่งราษฎร์ให้แก่ผู้ปกครองนี้ทำงานได้ผลต่ำสุดในสังคมพุทธภัยได้กษัตริย์ สมบูรณ์มาญาสิทธิราชย์” และสังคมไทยก็กำลังเลื่อนอกกลับไปในทิศทางนั้น

การฟื้นฟูราชศัพท์มีความสัมพันธ์อ่ายางใกล้ชิดกับคนของวังที่ยึดถือการศึกษาและศาสนา กับกลุ่มคืนมา ซึ่งอยู่ภายใต้กระทรวงศึกษาทั้งคู่ ตลอดทศวรรษ 2493 และ 2503 มีอิทธิพลของวังก่อปั่น มาลาภุล ที่เคยเป็นมหาดเล็กในสมัยรัชกาลที่ 6 และรับราชการตำแหน่งสูงในกระทรวงก่อนมาเป็นรัฐมนตรี ตระกูลของปั่น สืบทอดกันไปได้ถึงรัชกาลที่ 2 และคนในตระกูลก็ยังคงเป็นข้ารับใช้ที่เห็นຍາແນ່ນของวังในยุคสมัยใหม่ ญาติใกล้ชิดรายหนึ่งเป็นหัวหน้างานพิธีของวังในช่วงทศวรรษ 2493 ปั่นในฐานะรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาที่ทำงานรับใช้วัง อ่ายอิงหัว เขายังสามารถจัดทำเรียนประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมให้มุ่งเน้นแต่กษัตริย์ในตระกูลจักรีและความเชื่อมโยงไปถึงสุโขทัยได้ โดยกลุ่มเรื่องราวการปฏิวัติ 2475 ทิ้งเสียง ศาสนานวนกับกลุ่มมาเป็นกิจกรรมที่มีวังเป็นศูนย์กลาง หนุนเสริมความคิดเรื่องธรรมราชและเทราชา

ปั่นยังช่วยให้วังกลับมาควบคุมสิ่งของบ้านเรือนไว้ได้อีกรั้ง ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีการดำเนินการตามวิถีเดิม กลับคืนมา ซึ่งอุปถัมภ์ให้กษัตริย์ที่สุดครั้งหนึ่งในยุคหนึ่งโดยที่เดียว แม้ว่าฝ่ายธรรมยุตจะถูกกลับคืนมาได้หลังทรงพระในช่วงทศวรรษ 2493 ฝ่ายมานิกายที่ได้รับการสนับสนุนจากพินิจลักษณะขึ้นกุมตำแหน่งบริหารสำคัญ ในอาณาจักรสัมภพอยู่ พระเหล่านี้ขับขวางแผนการของวังที่จะยกเลิกกฎหมายสัมภพ 2484 ที่เป็นประชาริปไทยของพินิจลและจะนำกฎหมายปี 2445 ของจุฬาลงกรณ์กลับมาใช้ใหม่ ที่จะให้วังมีอำนาจควบคุมวงการสงฆ์โดยตรง

ผู้นำฝ่ายมานิกายคือพระพิมลธรรม เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วัดหลักของมหานิกาย ความสามารถในการบริหารจัดการวัด การเป็นผู้นำ การเคร่งวินัยและภูมิรู้ทางธรรมของพระพิมลธรรมนั้น ไม่สามารถปฏิเสธได้ เขายังเป็นหนึ่งในคนดังสัมภพที่คุ้มครองภูมิพลในปี 2499 ในช่วงทศวรรษ 2493 เขายังเป็นตัวเต็งที่จะขึ้นตำแหน่งสังฆนายก และอาจจะเป็นสังฆราชภายในห้องน้ำ พระพิมลธรรมตั้งตัวทางการเมืองและมีฐานะเป็นพระนักกิจกรรมตามวัดในภาคอีสาน เขายังได้ต่อสู้กับฝ่ายธรรมยุตมาอย่างยาวนาน เช่นเดียวกับต่อสู้กับการกดซื้อขายบ้านของรัฐ เมื่อรัฐบาลบอกว่าไม่ควรยอมให้มีคอมมิวนิสต์อยู่ในวัด พระพิมลธรรมตอบโต้ว่าพระที่ดีจะต้องต้อนรับทุกคน จะเป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่ก็ตาม ความคื้อค้านและความคิดทางการเมืองของพระพิมลธรรมทำให้เขาเป็นภัยคุกคามร้ายแรงทั้งสำหรับวังและรัฐบาล ซึ่งจัดการเรื่อยๆ รุนแรงโดยเริ่มในสมัยสุริย์

ในปี 2501 สังฆราชที่มาจากธรรมยุตเสียชีวิตลง ทำลายทักษิณที่จะเป็นสังฆนายกคือ ปลด กิตติโสภโณ ซึ่งเป็นพระมหานิกายที่ทางวังมองว่าค่อนข้างให้ความร่วมมือ แต่พวกเขาก็กล่าวตำแหน่งสังฆนายกที่จะว่างลงนั้น จะตกเป็นของพระพิมลธรรม ที่เข้าทางวังก็คือปลดนั้น ไม่ชอบพิมลธรรม หลังจากสังฆราชเสียชีวิต วังที่มีปั่น

และฐานนี้เป็นตัวแทนทำข้อตกลงที่จะให้ปลดบั้นสุ่ต์ดำเนินการแลกเปลี่ยนความร่วมมือเชิงพิมพ์ธรรม¹⁸ ปลดบังตกลงที่จะยกเลิกกฎหมายสันติสุขในปี 2484 และนำบันบัญชี 2445 ของฝ่ายเจ้ากลับมาใช้ใหม่อีกด้วย

หลังจากบั้นสุ่ต์ดำเนินการเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2503 ปลดกีต์ทำตามข้อตกลง เขาเสนอชื่อพระธรรมยุต จวน อุฐุรักษ์ เป็นสังฆนายก ส่องสามสัปดาห์ต่อมา หลังจากคณะสังฆมนตรีชุดใหม่ประกาศโภบายน้ำจัดพระคุณมิวนิสต์ พิมพ์ธรรมลูกจับ โดยตัวราชตั้งข้อหาไม่ปฏิกรรมรักคร่าวมเพศ แต่งกายไม่เหมาะสมและฝึกไฝ่คอมมิวนิสต์ เขาถูกสั่งให้สึก เมื่อเข้าปฎิเสธ ในเดือนตุลาคมสุกุลเดือนที่เป็นกีต์อดเขาออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ ส่องสามสัปดาห์หลังจากนั้น เขายกออกโดยก้าวทั้งหมด ลดฐานะลงเป็นพระธรรมดา เรื่องอื้อฉาวนี้สั่นสะเทือนทั่ววงการสงฆ์และสาธารณชน พิมพ์ธรรมได้รับการปล่อยตัวหลังจากถูกคุมขังอยู่หลายสัปดาห์เนื่องจากขาดหลักฐาน แต่เขาก็กลับไปวัดมหาธาตุในฐานะพระลูกวัดธรรมดา

ขณะเดียวกันปลดกีต์สร้างกฎหมายสันติสุขในปี 2445 ที่จะควบอำนาจจากกลับมาให้ธรรมยุต ตำแหน่งสังฆนายกและคณะสังฆมนตรีลูกบุญเลิกไป และแทนที่ด้วยมหาเถรสมาคม ที่ประกอบด้วยพระชั้นยอดจากทั่วโลกซึ่งส่วนใหญ่เป็นธรรมยุต กษัตริย์ใหม่นี้ส่งผลสำคัญอย่างมาก แม้ว่าความแตกต่างทางคำสอนระหว่างสองนิกายนี้จะมีนัยสำคัญอย่างเหลือเกิน การวางแผนยุติไว้นานสุดเป็นการอุ่นใจว่างการสงฆ์จะยังคงเป็นพันธมิตรใกล้ชิดกับวังอยู่ ไม่ว่าใครก็ตามเป็นผู้ควบคุมกรรมการศาสนามาในกระทรวงศึกษา พระสงฆ์จะยังคงทำหน้าที่ขับเคลื่อนภาระของวัง

เมื่อการนี้สำเร็จแล้ว ในวันที่ 20 มิถุนายน 2505 พิมพ์ธรรมลูกประกาเป็นกษัตริย์ความมั่นคงของชาติเนื่องจากให้การสนับสนุนคอมมิวนิสต์และลูกจับกุณอีกรั้งด้วยคำสั่งของสุกุล เขายกจับสึกในสถานีตำรวจนครบาลอยู่ในสายตาของสุกุลเดือนที่และพระธรรมยุตจากมหาเถรสมาคมสองรูป และลูกจับกุณสี่ปี เขายืนชุดคลุมสีขาวขณะอยู่ในคุกเป็นสัญลักษณ์ของการปฏิเสธอำนาจของพลเรือนและวังหนึ่งอ้วนการสงฆ์

การจัดการพิมพ์ธรรมเป็นอันเสร็จสิ้นการยึดกุณวัฒนธรรมของชาติให้อยู่ในมือของวัง คราวนี้ ประวัติศาสตร์ การบูชาและประเพณีตามโบราณเรียนและวัดสามารถกุณงการได้เพื่อสร้างการสนับสนุนต่อ วัฒนธรรมและอำนาจของพระภูมิจักรีอย่างไม่มีการตั้งคำถามใดๆ กลางทศวรรษ 2503 ความทรงจำเกี่ยวกับ 2475 และช่วงปลดกีต์ของพิมพ์ธรรม-ปรีดีนั้นแทบเลือนหายไปโดยสิ้นเชิง หรือไม่ก็ถูกบิดเบือนให้กลายเป็นความชั่ว rája ไป

ดังเห็นได้จากการณ์พิมพ์ธรรม สุกุลเดือนที่ 2503 เขายังคงมีอำนาจเดชาหน้า พ่ออย่างไม่ปราณีเพื่อขัดตัวสร้างปัญหาและดำเนินความสูงส่งของสถาบันกษัตริย์¹⁹ เขายังคงพ่วงข้อกล่าวหาว่าฝึกไฝ่คอมมิวนิสต์เข้าไปด้วยเสมอ ในกรณีหนึ่ง นักเขียนที่ตั้งชื่อสุนัขว่าภูมิพิลลูกจับบังคุก ทักษิณ เจริญเตียรนักประวัติศาสตร์เรียกสุกุลเดือนที่ว่า “เผด็จการพ่ออุน” ความโหตและความลือลอกของสุกุลเดือนที่ไม่เป็นปัญหาอาเสียเลยสำหรับวัง ภูมิพิลล์แสดงความเชื่อมั่นในตัวของพลกูนนี้ชนิดที่รับรู้กันดีในสาธารณชน เขายังคงมองขวางแก่สุกุลเดือนที่ไปเยือนฟาร์มของสุกุลเดือนที่และประกาศว่าประเทศชาติเป็นหนึ่งในนุญคุณสุกุลเดือนที่มีภาระพึงได้ สุกุลเดือนที่ได้รับ

¹⁸ Jackson, *Buddhism*, 96.

¹⁹ ดูการวิเคราะห์คดีหมื่นพระบรมเดชานุภาพในไทย David Streckfuss, “Kings in the Age of Nations: The Paradox of Lese-Majeste as Political Crime in Thailand,” *Comparative Studies in Society and History* 37, no.3 (July 1995), and David Streckfuss, *The Poetics of Subversion: Civil Liberty and Lese Majeste in the Modern Thai State* (Ph.D. thesis, University of Wisconsin, Madison, 1998).

อนุญาตให้มีส่วนแบ่งในบุญการเมื่อองค์ชายทรงเป็นประธานกรรมการบัญชีกรรมแทนกษัตริย์ เช่น ทำกรุนหลวงในจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น

ตามการอธิบายของทักษิณ ความสัมพันธ์นี้เป็นการแบ่งปันอำนาจและการนำร่างหัวงกษัตริย์และสามัญชน ภูมิพลได้ครอบครองแหล่งที่มาของความชอบธรรมทั้งหมดตามที่ต้องการ สุขุมวิทในฐานะนายกรัฐมนตรีได้รับการรับรองความชอบธรรมจากกษัตริย์เป็นการตอบแทน จัดการบริหารประเทศ “ในนาม” ของกษัตริย์ นี่เป็นการเปลี่ยนรัชครั้งสำคัญ วังและรัฐธรรมนูญกับความเป็นหุ้นส่วนกับกองทัพที่จงรักภักดิ์ ผลประโยชน์ของวังต่อไปนี้ไม่จำเป็นจะต้องได้รับการปกป้องโดยพวกเจ้าหรือชนชั้นสูงอีกต่อไปแล้ว แต่จะได้รับการปกป้องโดยนายพลสามัญชนแทน หากจะมีสิ่งใดเป็นสัญลักษณ์แสดงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดดังกล่าวลักษณะนี้ กองจะเป็นตอนที่ศรีวิสาราวาสุนิยมเจ้าเข้ากระดูกคลาออกจากการของกมครในปี 2505 เพื่อมาเป็นที่ประทิษฐาให้กับสุขุมวิทในทุกเรื่องดังเดิม ความมั่นคงแห่งชาติ การจัดการสภากองแห่งชาติ ไปจนถึงงานพัฒนาด้านวัฒนธรรม งานจันทร์เชิงวิถีในปี 2511 ศรีวิสาราวาซึ่งเป็นเลขานุการสภากองแห่งชาติ เป็นตัวเขื่อนวังเจ้ากับศูนย์กลางนโยบายรัฐ

การร่วมมือกับสุขุมวิทและทุนทรัพย์คนอื่นๆ มีความสุ่มเสี่ยงที่จะทำให้ภาพพจน์ของกษัตริย์ระ潔ายเคือง แต่เมื่อก็ไม่เคยแพ้พานภูมิพลเลย เมื่อสุขุมวิทตายด้วยโรคตับในเดือนธันวาคม 2506 งานนี้ก็ถูกทำให้สะท้อนศีลธรรมอันดีงามของโครงสร้างวัง-กองทัพ-ราชการ โทรทัศน์เผยแพร่ภาพภูมิพลอา耒มีอಡະหน้าผากของสุขุมวิท ก่อนตาย อันเป็นอาภิริยาลักษณะพุทธเจ้าอันนิยม ภาพนี้ได้รับการเผยแพร่ร่วกันเป็นภาพบูชาทางศาสนา ที่พิสูจน์ว่าสุขุมวิทใกล้ชิดเบื้องพระบุคลบาทของธরมราชา ภูมิพลประกาศไว้ทุกที่ในราชสำนักเป็นเวลา 21 วันอันไม่เคยปรากฏมาก่อน และพหองสุขุมวิทอีก 100 วัน บรรจุในโ哥ศทองคำ ภายใต้ฉัตรพระราชาท่านห้าชั้น ภูมิพลและภรรยาเป็นประธานในพิธีฝาปิดกิจในวันที่ 17 มีนาคม 2507 ศรีวิสาราวาการล่าไนกายหลังว่าไม่เคยมีนาขกรัฐมนตรีคนใดที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกษัตริย์มากเท่าสุขุมวิท ชนชาวชั้นนำก่ออันเลย²⁰

แต่ชั่วไม่กี่สัปดาห์หลังสุขุมวิทตายไป ก็มีการเปิดเผยว่าสุขุมวิทสะสมทรัพย์สมบัติไว้ถึง 140 ล้านเหรียญสหรัฐฯ กับที่ดินอีก 20,000 ไร่ โดยยกออกจากกรุงเทพฯ และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ ด้วยเงินจำนวนนี้เขามาเลี้ยงผู้หญิงไว้คอยปรนเปรอมากกว่า 100 คน ซึ่งก็เริ่มต่อสู้ยังชิงทรัพย์สมบัติกัน ด้วยความพยายามขึ้นหน้ารัฐบาลต่อมาของกนก กิตติบงรจาร์ต้องเริ่มการสอนสวนเพียงสองวันก่อนการฝาปิดกิจ

กรณั้น เรื่องอื้อฉาวนี้ก็ไม่ได้แปดเปื้อนภูมิพลเลยแม้แต่น้อย ด้วยการอยู่ยิ่งผ่านนายกรัฐมนตรีมาแล้ว 7 คนและการรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จ 5 ครั้งใน 17 ปี บัดลังก์ของภูมิพลตอนนี้แทบไม่มีจุดค่างแย้ง ไม่มีแพ้พานแม้กระทั่งจากความล้มเหลวต่างๆ ของผู้ที่เขาโปรดปราน ธรมราชาได้สถาปนาตนองเป็นเสาหลักที่ผดุงเสถียรภาพและความต่อเนื่องของชาติ เป็นอิสระจากโภคทรัพย์ที่แวดล้อมอยู่รอบตัว ความนิยมในสถาบันกษัตริย์ หยิ่งรากลึกในผู้คน ที่คาดหวังให้กษัตริย์ปกป้องผลประโยชน์ของพวคุณและนำพาประเทศไทยสู่ความเจริญรุ่งเรือง ทุกสิ่งนอกจากนี้ ใจอื่นนอกจากนี้ ส่วนແล้าแต่ญาติจะได้ทึ้งลืน

²⁰

ชงทอง จันทร์สุ, *A Constitutional Legal Aspect of the King's Prerogatives* (M.A. thesis, Chulalongkorn University, 1986), 160.

09 เผยแพร่องริยภาพของธรรมราชา ภูมิพลยุคชิกส์ตีส์

ดึงอ่ายนั้น ภูมิพลก็ยังไม่พร้อมที่จะกุมบังเหียน ในช่วงต้นทศวรรษ 2503 พากเจ้ารุ่นราชบัซคงกำกับดูแลกิจการของวังอยู่ ในระหว่างนั้น ภูมิพลก็สนใจในงานอดิเรกและแขนงวิชาที่กวางขวางซึ่งไม่พ้นประภูมิเป็นแม่นุ่มใหม่ๆ อันเกิดจำการสของธรรมราชฯ นั่นคือ พ่อที่อ่อนอุ่น นักกีฬาผู้เอกอุ้มครั้งคิดปืน ราชาเจี้ยง นักเศรษฐศาสตร์พัฒนา และจ้าวแห่งการนั่งสมาธิ แม่นุ่มเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะได้รับการยอมรับจากเชื้อและสร้างเป็นตำนานอ่ายไม่หยุดหย่อนตลอดชีวิตที่เหลือของเขานเพื่อทำเดือนพฤษภาคมให้ตระหนักในอัจฉริภาพอันไร้ที่เทียบเที่ยมแล้ว ยังเป็นประโยชน์ในการระดมทุนสำหรับกิจการของราชสำนักอีกด้วย ซึ่งมีแต่เพิ่มทวีปายได้มีอัจฉริการที่สร้างสรรค์ของวัง สั่งสมความมั่งคั่งให้อีกหนึ่งสถาบันกษัตริย์อ่ายเจียบๆ

ภูมิพลเป็นผู้ค้าสั่ง โคลัฟิพาและการบริหารร่างกายตัวยงมาตั้งแต่วัยเยาว์ เข้าพาขเรือและยกน้ำหนักเป็นประจำในช่วงทศวรรษ 2493 และ 2503 และดูจะชอบหาครุ่นเรื่องบันดาลความคิดเห็นตั้งแต่เด็กๆ จนกระทั่งเข้ามาเป็นหัวหน้าชาติฯ ในแวดวง รวมถึงลูกสาวคนโปรดอุบลรัตน์ด้วยเมื่อเรื่องเดินโผลเข้าสู่วัยรุ่น เป็นที่เข้าใจได้ที่เขามีปัญหาในการรับรู้ว่าตัวเขาเล่นได้ดีแค่ไหน เพราะเขาไม่มีทางแน่ใจได้เลยว่าครุ่นเรื่องบันดาลของเขายอมอ่อนข้อให้ในส่วนนี้หรือไม่ คนที่กล้าอาชานะเขาก่อปั่นชื่อสัตย์กล้ายมาเป็นเกลอที่คนหากันยานาน เช่น กีฬาระหว่างโตรอัวดที่ไม่เพียงแต่เป็นครุ่นเรื่องทางกีฬาเท่านั้น ภายนอกยังเป็นผู้จัดการโครงการพัฒนาของภูมิพลอีกด้วย บางทีปริศนาในเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นจากกีฬาที่ภูมิพลโปรดปรานมากที่สุดคือการแล่นเรือใบขนาดเล็ก มันเป็นทักษะการออกกำลังกายและการวัดตัวเอง เช่นเดียวกับเป็นหนทางในการหลีกห่าง(แม้เพียงเล็กน้อยแต่ก็ยังดี)จากข้าราชการที่เสนอหน้าอยู่ตลอดเวลา ซึ่งคงบันทึกการทำเวลาทุกๆ รอบของภูมิพล

มันไม่ใช่อย่างเดียวกับการล่องเรือยอชต์อันโอบอุ่นราหงศ์ยูโรป ภูมิพลให้เรือ OK dinghy ซึ่งเป็นเรือธรรมชาติสำหรับนั่งคนเดียว ขณะล่องลอยอยู่ตามลำพังในท้องทะเลของวังไกลกังวลที่หัวทิน (อาจล่า ไม่ต้องพูดถึงกองเรือของกองทัพเรือที่ทำหน้าที่รักษาอุปกรณ์) ภูมิพลสามารถควบคุมบังคับเรือให้หันเหลี่ยมไปในทิศทางใดก็ได้ตามใจชอบ แล่นคลื่นเวียนได้อย่างเต็มที่ อย่างมากก็แค่ล้มเป็นครึ่งกลางพิสัย สำหรับไตรสักคันที่ไม่ไคร่ได้ยืนเยื้มให้ไตรเห็นกล่าวกันว่าเขาดูมีความสุขมากที่สุดเวลาปล่อยตัวไปล่องลอยไปตามกระแสลมพัดพา เพลิดเพลินกับวันนุ่货币และการจิบวิสกี้ บางครั้งเขาก็เล่นเรือ Enterprise ชั้นดี ซึ่งเป็นเรือแบ่งสำหรับคนสองคนที่ต้องใช้พละกำลังอย่างมาก คู่หูของภูมิพลก็หนีไม่พ้นอุณลรัตน์และภีษเดชตามเคย ที่สามารถแบ่งปันหน้าที่คัดท้ายเรือกับเขาได้โดยไม่มีปัญหาทางพิธีปฏิบัติแต่ประการใด

ความคล่องไคล์ของภูมิพลดก็ให้เกิดกระแสห่อการแล่นเรือขึ้นมาในหมู่ชนชั้นสูงที่กีฬากันแท้ไปปังหัว hin ในช่วงหน้าร้อน ครอบครัวหิดจัดการแข่งเรือตลอดทั้งวัน ตอบท้ายด้วยงานเลี้ยงมอบรางวัลอย่างสุดเหวี่ยง หาประจําของกําวันแล้วเรือกลายเป็นเกลือของภูมิพล บางคนย่ามใจพอที่จะเอาชนะเขาในการแข่งขัน แม้ว่าจะยังอยู่ในระดับบินล้อຍอย่างนี้ การแล่นเรือกีบังเป็นกีฬาชนชั้นสูงในประเทศไทยที่ขึ้นไม่พัฒนา และบังจากที่จะปั้นให้เป็นพระปริชาสามารถอีกอันหนึ่งได้แต่ก็พบว่ามีสามหนทางในการค้นหาการมีอุปกรณ์ให้ได้ อย่างแรกคือ งานอดิเรกของภูมิพลในการสร้างเรือขึ้นมาด้วยตนเอง เขาและภรรยาเดชาได้พิมพ์เขียวมาจากอังกฤษ เขาสร้างโรงทำงานขึ้นมาในสวนจิตรา ในปี 2507 เขาต่อเรือลำแรกเสร็จเป็นแบบ Enterprise ปีตัดมาขาดต่อ OK dinghy ขึ้นมาล่าหนึ่ง และในปี 2509-2510 เขาสร้าง Moth ยาว 3.5 เมตรขึ้นมาสองลำ ซึ่งเป็น dinghy ที่ได้รับความนิยมอีกประเภทหนึ่ง

กล่าวสำหรับโลกของเรือเล็กแล้ว ทึ้งหมดนี้ไม่ได้เป็นความสำเร็จอันน่าทึ่งแต่ประการใด นักต่อเรือเป็นงานอดิเรกนับพันคนทั่วโลกต่างก็ต่อเรือ OK, Enterprise และ Moth ของตัวเองขึ้นมากันทั่นนั้น ถึงกระนั้น วังและรัฐบาลก็ทำประหนึ่งว่ามันเป็นน้องๆ ของปาฏิหาริย์เลยที่เดียว ที่ Enterprise ลำแรกโดยได้จริงๆ ในการทดสอบที่สร้างในสวนจิตรา ภูมิพลได้รับการแนะนำว่าเป็นกษัตริย์แห่งความเพียรวิริยะและความสำเร็จ สร้างเรือเดินสมุทรได้ด้วยมือเปล่า และเป็นจ้าวแห่งการใช้เครื่องไม้เครื่องมือและเทคโนโลยี ซึ่งคิดค้นปรับปรุงประสิทธิภาพของเรือให้ดีขึ้นมาได้

ทำนองเดียวกัน เมื่อภูมิพลเด่นเรื่องราชอนเดี่ยว มันก็กลายเป็นการแสดงถึงความมุ่งมั่นอุตสาหะ ในวันที่ 19 เมษายน 2509 เขายังเด่นเรื่อง OK dinghy ของเขารั้ดผ่านอ่าวไทย เป็นระยะทาง 60 ไมล์ทะเลจากหัว hin ไปขังสัตหีบด้วยระยะเวลา 14 ชั่วโมง วีรกรรมนี้ได้รับการบรรยายว่าเป็นการแล่นเรือที่จริงจัง โดดเดี่ยวและยากลำบาก แต่ก็ไม่สู้จะจริงสักเท่าไหร่ ลมเบาบางมากและทะเลสงบเงียบ เขาว่ายุบనเรือคนเดียว แต่มีภรรยาและพี่ร่วมปีแข่งรถแล่นเรืออีก名叫ๆ ตามด้วยกองเรือของกองทัพเรือและเรือชน ความสำเร็จนั้นเป็นที่แน่นอนอยู่แล้ว ก้อนหินขนาดใหญ่ที่สักหินถูกหลักเพื่อระลึกโอกาสนี้ไว้ล่วงหน้าแล้ว เช่นเดียวกับการต่อเรือ มันคือความสำเร็จ แต่ก็ไม่ใช่ความสำเร็จชนิดที่เป็นหนึ่งเดียว ภายหลัง กล่าวกันว่าเส้นทางหัว hin-สัตหีบนี้ไม่สามารถจัดการแข่งขันประจำปีได้ เนื่องจากโหดหินมากเกินไป

หนทางที่สามในการเชิดชูกิจกรรมการแล่นเรือให้เป็นพระปริชาสามารถให้ได้ก็คือ ชัยชนะในการแข่งขันกีฬาเชิงปืนส์ในเดือนธันวาคม 2510 ที่มีที่ไปของเรื่องราวนั้นนำเสนอ พล.อ.อ.ทวี จุลทรรพ์ หนึ่งในก้านแล่นเรือที่หัว hin และเป็นสมาชิกของคณะกรรมการโอลิมปิกของไทย อธิบายว่า “เราต้องการให้ในหลวงเป็นเหมือนกษัตริย์ที่เป็นเลิศด้านกีฬา ที่ได้เหรียญทองโอลิมปิก”¹ ด้วยมีเพียงพม่า ไทย มาเลเซียและสิงคโปร์เท่านั้นที่ร่วมแข่งขัน งานนี้ไม่ได้ใกล้เคียงโอลิมปิกเลยแม้แต่น้อย ภูมิพลกับอุบลรัตน์นำทีมของไทย เมื่อแข่งขันกันไปได้ครึ่งทางของการแข่งขันทั้งหมด หกครั้ง อุบลรัตน์นำมานำเสนอเป็นอันดับหนึ่ง ตามด้วยพ่อของเธอ เมื่อสิ้นสุดการแข่งขันครั้งที่ห้า เจ้าหนูจังหวั่นกีน้ำอยู่ไม่นานก็ภูมิพลจะได้เหรียญทองกีต่อเมื่อต้องชนะการแข่งขันครั้งสุดท้ายเท่านั้นและถูกสาวกีจต้องเข้าเป็นที่สามหรือแยกว่าเป็นนั้น มันเป็นสถานการณ์ที่น่าสนใจสำหรับการมีของกษัตริย์ การได้รับชัยชนะจะขับเน้นความสมบูรณ์แบบของธรรมราช ถ้า

¹ นัน, 14 สิงหาคม 2537

อุบลรัตน์ชัน พึงขับเน้นถึงความเป็นนักกีฬาและความเป็นพ่อที่ดี ตาม แต่ถ้าผู้แข่งขันรายอื่นเข้ามาเป็นที่หนึ่ง บารมีของ กษัตริย์ก็จะเสียหาย

ผลการแข่งขันออกแบบนูรันเดน ภูมิพลชนะการแข่งขันครั้งสุดท้ายและอุบลรัตน์มาเป็นที่สอง ด้วยคะแนนที่ เท่ากัน พอกับลูกสาวก์ทรงเรียกยุทธงร่วมกัน ภูมิพลเก่งพอสำหรับโอลิมปิกไหม? "ไม่มีใครรู้ เพราะนั่นเป็นการปิดปาก การแข่งเรือของภูมิพล สิ่งที่สำคัญคือ วันที่เขา กับ อุบลรัตน์ รับเรียกยุทธ์จากสิริกิติ์ ในวันที่ 16 ธันวาคม 2510 กล้ายามาเป็น วันกีฬาแห่งชาติ สำหรับคนไทยแล้ว ไม่ต้องสงสัยเลยว่าภูมิพลเก่ง ไม่แพ้กษัตริย์ของอร์เวร์"

ความพยายามของภูมิพลในเชิงศิลป์ถูก哉 ใจให้กลายเป็นอัจฉริภาพเกินจริงอีกเช่นกัน งานอดิเรกที่เก่าแก่ที่สุดของเขาก็คือการถ่ายรูป ส่วนใหญ่แล้วเขาจะถ่ายภาพครอบครัว มิตรสหายและผู้สนับสนุนที่อุบลรัตน์ห่วงใย แต่ผลงานส่วนหนึ่งจากการทดลองเทคนิคห้องมีดและการถ่ายกีดีดรอดามลิงสื่อมวลชนและหนังสือ宦ที่เกี่ยวกับตัวเขา ยังการแข่งขันชิงชัยอย่างกว้างขวาง กล่าวในทางศิลปะแล้ว ภาพถ่ายเหล่านี้ไม่ได้มีความโดดเด่นอะไรเลย แต่ในประเทศไทย ที่มีน้อยคนที่จะมีกล้องถ่ายรูปในช่วงก่อนทศวรรษ 2503 ผลงานนั้นย่อมเป็นตำนาน

ภูมิพลมุ่งมั่นในศิลปะมากกว่านั้น เขายังคงถ่ายภาพสีน้ำมันด้วย อาจเป็นเพราะว่าเพื่อนฝ่ายในกับพูนให้อิสรภาพมากกว่า ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2493 เขายิ่งเรียนรู้ความงามกับจิตรกรชั้นนำของประเทศและศิลปินดังชาติต่างๆ ที่เวียดนาม เขารับรู้วังของเขามีที่พึ่งปักษ์นิยม ทางมือค้ากับจิตรกรที่เขาโปรดปราน หลังจากนั้นก็จะเป็นการสเก็ตซ์และวาดภาพ เคลือกหัวนุ่มหรือ เมียร์และวิสกี้จนถึงคืนคืนก่อนคืน บางที่พูดเขาก็ประชันการวาดภาพกันโดยมีนางในมาเป็นแบบ อันเป็น แบบฉบับของภูมิพลที่จะต้องมีการแข่งขันกันพอหอมปากหอมคอเพื่อขัดความเป็นพิธีต้องและการประจบสองผลลัพธ์ ออกไป

ภูมิพลหมดเวลาไปกับการวาดภาพมากในช่วงระหว่างปี 2502 - 2510 โดยมีผลงานเป็นภาพขนาดกลางๆ 100 ซีน ส่วนใหญ่เป็นภาพสีน้ำมัน หลังจากนั้นเขาก็อลาสังเวียนสีน้ำมันไว้ ผลงานช่วงแรกเป็นภาพบุคคลและทิวทัศน์แนว สมจริงและอิมเพรสชันนิสต์ ซึ่งส่วนใหญ่ยังคงถูกเก็บรักษาไว้ในวังและนำออกแสดงนิทรรศการ เขายังคงวาดภาพสิริกิติ์ไว้ จำนวนมาก บางภาพดูเหมือนด้วยร่อง บางภาพเป็นภาพนู้ดที่ไม่เคยปรากฏต่อสาธารณะ แม้ว่าเขาจะแสดงให้เห็นว่ามีทักษะ ด้านศิลปะและองค์ประกอบภาพ แต่ก็ค่อนข้างแบบรูปและขาดรายละเอียด และขาดอารมณ์ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ว่าเป็นบุคลิกของ ตัวเขารอง

ในทศวรรษ 2503 เขายังคงกับรูปทรงและสีสันเกินจริงของอ็อกซ์เฟรสชันนิสม์ ภายใต้การชี้แนะของพิริยะ ไกร ฤกษ์ จากระบุคคลชื่อรำบินทร์พาราแห่งวงศ์จักรีและเป็นลูกศิษย์ของออสการ์ โคโคช卡 (Oskar Kokoschka) ภาพวาดบางชิ้น จำกัดช่วงนี้เป็นภาพบุคคลเชิงจิตวิทยา (psychological portraits) ที่มีรูปทรงและสีสันพิลึกพิลั่น สร้างอารมณ์มืดคำและสัมผัส ส่วนชิ้นอื่นๆ แสดงอารมณ์เข้มข้นของเจ้าชู้ แรงบันดาลใจจากโศกนาฏกรรมอีกด้วย มนช์ปราภูอู่ซัด ตลอดจน Raden Basoeki Abdullah ศิลปินคนโปรดของภูมิพลจากอินโดนีเซีย

แม้ว่าภาพเหล่านี้จะขาดความภาระกีดาม ให้ได้ชั่นก็จะนึกขึ้นตานการอิงความทุรนทุรายมีค่าบ้างอย่างหรือด้านมีค่าในใจของผู้ว่าด สิริกิติ์ยังคงคงความอยู่ แต่มีเดือน ใบหน้าและร่างกายดูราวกับหลุดจากไฟนรก ภาพนี้ดูคลื่อแผลม อันตราย ลืมรอบไปด้วยสีแดงเพลิงและเหลือง ภาพอื่นอยู่ในโทนเพียงเข้มข่าว ภาพที่น่าประทับใจมากที่สุดภาพหนึ่ง คือ Forest Fire ปั่นป่วนด้วยเพียว-คำและเปลวคลื่นความร้อนสีแดง ความมีค่าในงานช่วงหลังนี้สะท้อนถึงความเจ็บปวด หรือความทุรนทุรายเมื่อถูกจ่ออย่างที่คนไทยบางคนคาดคิดหรือไม่? ความครุณคิดกังวลเชิงปรัชญาอาจจะไม่ใช้ลักษณะของภูมิ พลเมษ ซึ่งเป็นปฏิบัตินิยมและระเบียบวิธีนิยมมาแต่ไหนแต่ไร ถึงอย่างนั้น ภาพวาดเหล่านี้สะท้อนโลกที่มีเดือน “ศิลป์ปืน ทุกคนล้วนมีความรู้สึกดัน และศิลป์ปืนทุกคนก็ต้องการปลดปล่อย” ภูมิพลเคยกล่าวไว้อย่างนั้น² ภายหลังงานออกแบบ รายงานว่าเขาชอบภาพเวลาาร์สีกหดหู่หรือไม่สวยงามใจ และจะหาได้ดีเวลากรีมเล็กน้อย³

แต่การปลดปล่อยที่ดีที่สุดจากการ “เก็บกด” ของภูมิพลคือ ดนตรี เขาใช้เวลา กับมั่นมากเสียงสิริกิติ์บอกนักข่าว อเมริกันในปี 2503 ว่าภูมิพลไม่จำเป็นต้องมีชาเริ่ม “օอเกสตร้าเป็นสนมคนโปรดของขา”

ด้วยแรงบันดาลใจจากนายวงบีกเบนด์อย่าง Les Brown และ Count Basie ภูมิพลเริ่มแต่งเพลงตั้งแต่ยังอยู่ที่ สวิตเซอร์แลนด์ พอดีปี 2503 ผลงานที่เป็นทางการของเขามีอยู่ประมาณ 60 เพลง ซึ่งประกอบด้วยเพลงมาร์ชสำหรับ กองทัพต่างๆ Dixieland rags และบลูส์บรรเลงเปียโน ทั้งหมดมีท่วงทำนองง่ายๆ หวาน และบางทีก็แหยแห้ง วางแผน กอร์ดฟินๆ เนื้อเพลงส่วนใหญ่เขียนโดยจักรพันธ์ เสนีย์ ปราโมชและหลุงในวังบังคน เนื่องจากภูมิพลขาดทักษะในการ เรียบเรียงดนตรี คนอื่นๆ อย่างเสนีย์จึงเป็นผู้เรียบเรียงดนตรีสำหรับบรรเลงเป็นวงและօอเกสตร้า วังจัดการโปรดไม่เพลง เหล่านี้จนกลายเป็นเพลงประจำของวงดนตรีที่เป็นทางการต่างๆ

มีเรื่องเล่าว่า ภูมิพลพยายามให้นักดนตรีคลาสสิกล้าวญูโรปที่มีชื่อเสียงหลายคนทำสดอร์สำหรับเพลงของเขางาน เพลง⁴ สำหรับการเยือนออสเตรียของเขาระหว่างปี 2507 รัฐบาลจ้างศาสตราจารย์ชาวออสเตรียผู้หนึ่งให้เรียบเรียงเสียง ประสานสำหรับการแสดงในคอนเสิร์ตตลอดของกรุงเวียนนา ระหว่างการเยือน ภูมิพลกลับเป็นชาวอาเซียนแรกที่ได้รับ การขนานนามเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ของ Vienna Academy of Music

ภูมิพลเพลิดเพลินกับการบรรเลงดนตรีเสียงยิ่งกว่า วงอ.ส.ที่ตั้งเมื่อต้นศวรรษ 2493 ในหมู่เจ้า นักดนตรีทหารและ นักดนตรีอาชีพตามในที่ลับกลุ่มเล็กๆ จะบรรเลงสับปด้าห์และสองคืน ซึ่งกระหายเสียงสดทางสถานีวิทยุของภูมิพลทุกวัน ศุกร์ โดยมีเพลง “Friday Night Rag” ของภูมิพลเป็นเพลงหากิน พากษาบั้งมีการແນกับนักดนตรีรับเชิญในวันอาทิตย์ และ บางครั้งกีด้วยหอดทางวิทยุ ภาพล่าယจากช่วงเวลาโน้ตแสดงให้เห็นภูมิพลawan ดาวดึง แซกโซโฟนคลื่องคอ เพลิดเพลิน อย่างเห็นได้ชัด

² John Hoskin, “The King as Artist,” in *Sawasdee*, ตีพิมพ์ขึ้นใน *The King of Thailand in World Focus* (Bangkok: Foreign Correspondents Club of Thailand, 1988), 141-42.

³ สมภาษณ์นักวิชาการอเมริกันรายหนึ่ง, 2537.

⁴ สมภาษณ์นักการเมืองไทยรายหนึ่ง, 2538.

วงที่ใหญ่ขึ้นมาของเขารียกว่า “วงລາຍຄຣາມ” มีนักร้องซึ่งโดยมากเป็นหญิงในวัง วงนี้เล่นคอนเสิร์ตทางวิทยุและแสดงต่อสาธารณชน โดยเฉพาะตามมหาวิทยาลัยต่อหน้าอาจารย์และนักศึกษา ไม่ได้เป็นบົກແບນດີກັບอย่างของເຄານເບື້ອງແຕ່ເລີນເພັນປຶກປຸກໃຫຍ້ທີ່ໄດ້ເປັນສິນເກມະນີ້ກັບພູມພັດເອງກີ່ຂັງອອກມາເປັນໄທຍແບນທະແມ່ງໆ ບາງຄນບຽບຍໍວ່າຄອນເສີຣີຕອບອງຈຳກັນນີ້ແຫ່ນໄມ້ຕ່າງອະໄຈກພຣະພິທີທີ່ອ່າງ ທີ່ທຸກລົ່ງຖຸກອອກແບນມາເພື່ອເກີດພະເກີດຕົກມື້ແລະກົດກັນຕົກມື້ເກີດຕົກມື້ໃຫ້ນັ້ນອຸ່ນເວີ່ແທນທີ່ຈະອູ່ໃນໜຸ່ງສູ່ນີ້ ດຽວກຳລາງເວີ່ທີ່ຈະເປັນກົມື້ພັດກັບສົກລິດີ ບາງທີ່ກີ່ມີຖຸກາ ຂອງພວກເຂົາອຸ່ນດ້ວຍເບື້ອງຫລັງພວກເຂົາລົ່ງຈະເປັນຈົນຕົກມື້ ຮາຍການແສດງອາຍານານີ້ສີ່ຫຼວງໂມງ ໂດຍກົມື້ພັດທຳການແນະນຳແຕ່ລະເພັນຜສມກັນເວົ້ອງເອົ້ນໆ ອ່າຍ່າຍື້ຍົາ ໃນຂ່ວງເວລາທີ່ກຳຫັນດີໄວ້ສຳຫັກການຂອ່ພັນ ນັກສືກຍາທີ່ຈະຄລານເຂົ້າມາການນັ້ນກວຍນັ້ນຄມຣາຫແ່ງແຈ້້ຊ່າ ຖຸລະເກົດ້າຟ່າລະອອງຫຼຸລີພຣະນາຫບອພັນ ມັນໄມ້ໃຊ້ການບຽບແລງຈົນຕົກມື້ທີ່ເຮັດວຽກວ່າມີໂພຣວິເຊັນ(ດັ່ນສົດ)ແລະເປັນກົມື້ທີ່ລືກຄໍາດື່ມດໍ່າ ກະນັ້ນມັນກີ່ຂັງທຳຫັນທີ່ຫລອມຮຸມກົມື້ພັດແລະພສກນິກຮຸ່ນເຢາວ່າເຂົ້າໄວ້ດ້ວຍກັນດ້ວຍສິ່ງທີ່ເຮັດວຽກ ດັນຕົກມື້

ເມື່ອກົມື້ພັດບັນນັກຈົນຕົກມື້ທີ່ມີພຣສວຣຄົມໝາກຂຶ້ນ ກາຣແມວງອ.ສ.ໃນວັນກີ່ມີນ່ອຍຄົງຂຶ້ນ ບາງທີ່ມີລົງສັປາຫັກສື່ຄົງ ກາຣແມແຫລ່ານີ້ເປັນການເລີນຮີຟີ່ແຈ້້ຊ່າ(jazz riffing)ແລະການດັ່ນສົດ ນັກຈົນຕົກມື້ບຽບແລງອອກອາກາສ ທານອາຫານຄໍາ ຈາກນັ້ນບຽບແລງເປັນການສ່ວນຕົວໄປຈົນລົງຄົກດື່ນ ກລ່າວກັນວ່າມັກຈະລົງຮູ່ເຂົ້າ ດ້ວຍພິທີຣີຕອງທີ່ມີນ້ອຍລົງ ກຣິ່ມດ້ວຍເບີຍຮ່ວແລະວິສກີ້ ແລະລັກຄົກ ໄຕຣິສ ອັນເປັນບຸ້ຮີ່ທ້ອໂປຣດອນຈົມື້ພັດ ວັດນັກຕົບຮັບແລງພັນດົກຊື່ແລນດໍ ບຸລຸສ໌ແລະສົງມາຕຣູ້ນ ກລ້າຍກັບກາພວາດເອັກຊ່າ ເພຣສ້ນນິສົຕ່ ການບຽບແລງທຳນອງດົກຊື່ແລນດໍສໍາມັກນັ້ນ ໄມ້ຕ້ອງອາຫັກກາເຟິກຟິນແລະການສາມາດຖານທັກນິຄົມການັກ ທຳໄໝກົມື້ພັດສາມາດຄ່າຍຫຼຸດອານົມສໍາຄວາມຮູ່ສົກຂອງຕົວອອກອາມໄດ້ຍ່າງເຕີມທີ່ ກົມື້ພັດທີ່ໂປຣປຣານນັກຈົນຕົກມື້ຍ່າງ Johny Hodges ກັບ Benny Carter ກີ່ສັລັນໄປມາຮ່ວມວ່າແຄລວິເນື້ອດັບແຊັກໂຫຼືໂພນ

ໃນຮູ້ນະ “ຮາຫາແ່ງແຈ້້ຊ່າ” ກົມື້ພັດຈະໄດ້ຮັບຄຳເຫຼື່ນໃຫ້ບຽບແລງສ່ວນອວລາໄປຕ່າງປະເທດ ເພົ່າເລີນຕາມງານເລື່ອງໃນສາຫານຖຸດ ແລະນັກຈົນຕົກມື້ທີ່ມາເຢືອນໄທບໍ່ໜີ່ໄມ້ພັນທີ່ຈະຖຸກເຮັດວຽກໃຫ້ໄປແຈມກັນເຂົາໃນວັນ ອັນທີ່ຈິງເມື່ອລົງການທັກນິຍາຍ 2493 ກວາມໜົມ່ນຸ່າໃນແຈ້້ຂອງກົມື້ພັດມີມາກເສີຍຈົນກາຍເປັນສ່ອງທາງໜຶ່ງໃນການເຂົ້າວັງ ປາລາຍປີ 2499 ຮັບປາດສຫວັດໆ ທີ່ເປັນຜູ້ສັນສົນກາຮອກທ້ວ່າ ໂດກຂອງນັກຈົນຕົກມື້ເມີນກົດແນ່ງ ກົດແນ່ງແລະວົງຂອງເຂົາມາເຢືອນໄທຢູ່ໃນຂ່ວງຈານອອກຮ້ານວັນຮັບຮ້ານນຸ່າ ນອກຈາກຈະເພີ່ມເພັນພັນຂອງກົມື້ພັດເຂົ້າໄວ້ໃນຮາຍການຂອງເຂົາແລ້ວ ກົດແນ່ງຍັງບຽບແລງກົມື້ພັດໃນວັນ ໂດຍມີສົກລິດີ່ໄຍ ຮໍາດາມໄປດ້ວຍ ນັກການຖຸດອອກຄວາມເຫັນວ່າ “ຄົງໄມ້ມີທາງເອົ້ນໄດ້ອັກແລ້ວທີ່ຈະພົກສັນພັນຮັກກົມື້ພັດໄດ້ດີໄປກ່າວກາໄທເບື້ອນນີ້ຢູ່ທີ່ນີ້ຕ່ອໄປເຮືອຍໆ”⁵ ນັ້ນໝາຍຮຸມລົງການທີ່ໄດ້ຮັບຄວາມນິຍາມ ໃນປີ 2501 ຮັບປາດສຫວັດໆ ນໍາວົງແຈ້້ຂອງ Jack Teagarden ມາສູ່ກຽງເທິພາ ບໍ່ນີ້ປີ່ຢັ້ງຈາກນັ້ນ ທີ່ກາຣໍເດັນກີ່ບັນທຶກພັນດົກຊື່ແລນດໍເຮັດວຽກຂອງກົມື້ພັດທີ່ຊ້ອ “When” ໃນອັລບັນ

5

ຈາກການສັນກາຍຄົນນຸ່ມັກຄົດຫລາຍຄົນ ດູກການບຽບແລງຈົນຕົກມື້ປີ 2508 ທີ່ມາວິທຍາລັຍຮ່ວມສາສົດໃນ William L. Bradley, “The Evolution of Education and Society,” *Asia, Supplement No. 2, Spring 1976.*

6

Saturday Review, January 1, 1957.

แสดงสด⁷ ในทศวรรษ 2503 Les Brown ที่ออกทัวร์ด้วยการสนับสนุนจากรัฐบาลสหราชอาณาจักร เข่นกัน คีเรียบเริ่ง “HM Blues” (HM เป็น ไฮเด็ฟท์ His Majesty และ Hungry Man) ของกูมิพลดเป็นการเทิดพระเกียรติ

ภูมิพลพยาบาลอย่างไรผลที่จะทำให้ถูกๆ ของเขามีความสนใจในแจ็ซอย่างที่เขาเป็น เขาทำทั้งเครื่องดนตรีและครูให้ และนำพาคนเข้าร่วมที่กับวงลายกรรมด้วย จากภาพถ่ายแสดงให้เห็นว่าชิราลงกรณ์ในวัยเด็กกำลังดื่นرنกับแจ็คโซนตัวใหญ่ จุฬารัตน์ร้องเพลงอย่างหนีบๆ เป็นหน้านักศึกษานักปัน แต่ไม่มีใครมีเวลาเลย อีกทั้งประเทศไทยก็ไม่ได้รับความกระตือรือล้นในสิ่งและดิจิตี้แลนด์จากเจ้าเดียว เหมือนคนอื่นๆ ทั่วโลกในทศวรรษ 2503 คนไทยสนใจเอลวิสเพรสลีบ์กับสีเต่าทองมากกว่า ภูมิพลเหยียดหมายสีเต่าทอง โดยยกกับผู้สัมภาษณ์ในปี 2510 ว่า “พวกเขามาหมัดน้ำยาแล้วรึมี พวกรากวิงๆ และเป็นส่วนหนึ่งของการส่งออกของอังกฤษ”⁸

ด้วยคนตระหนักรู้ความสำคัญในชีวิตของเขาก็จะเกิด ภมิพลก็ง่วงอย่างที่รำลือกันอย่างเป็นทางการหรือเปล่า?

ความสามารถทางการประพันธ์ของเขามีจำกัดมาก ท่วงท่านองเพลงง่ายๆ ของเขาน่าฟังและติดหูค่อนข้างง่าย และเขาก็สามารถทำเพลงให้ฟังครู่ๆว่าเป็นสีได้ล้ออะไรได้ เนื่อง ฟีอกซ์ทรีตหรือออลท์ชหรือเรกิ ไทม์บลูส์ แต่การไร้ความสามารถในการเรียนรู้สิ่งประทาน หรือสอดแทรกจังหวะจะโكونที่น่าสนใจ ทำให้เพลงของเขาแบบรวม อาศัย การเรียบเรียงสักน้อยก็จะใช้ได้ อย่างที่แจ็ค ทีการ์เดนแสดงให้เห็นในเพลงที่ชื่อ “When” แต่ทั้งหมดไม่มีเพลงใหม่นั่นจดจำเป็นพิเศษ เว้นแต่ว่ามันได้รับการบรรเลงมาอย่างต่อเนื่องในประเทศไทย ทั้งทางโทรทัศน์และวิทยุ ห้างสรรพสินค้า โรงภาพยนตร์ และคอนเสิร์ตต่างๆ จนถึงทุกวันนี้ จนพสกนิกรหลับตาฟังหรือผิวปากได้ โดยไม่ต้องรู้คัวจะซ้ำว่าคนแต่งคือใคร

การประเมินทักษะการบรรเลงเครื่องคนตระข้องเขานั้นทำได้ยาก เนื่องจากสื่อบันทึกเสียงการบรรเลงของเขานั้น แทนไม่สามารถเข้าถึงได้เลย แต่น่าพิศวงว่า กัญชริชที่ได้รับการโพรโนทมากขนาดนี้ ไม่มีการบันทึกเสียงแสดงพระอักษรยกพากคนตระข้องเขาอุกมาให้สาธารณะได้ชื่นชมกันเลย แต่จากความเห็นของบางส่วนที่เคยได้ฟังมาแล้ว และจากการแสดงที่ได้รับการบันทึกภาพยนตร์ไว้ครั้งหนึ่งที่ไม่ค่อยมีใครได้เห็น ต่างฟ้องถึงจุดอ่อนของการศึกษาคนตระขามาอย่างจำกัด⁹ แม้ว่าจะเป็นแคลบริเน็ตกับแท็กซี่ไฟฟ้าได้ไม่ lâu และรองลงมาเป็นทรัมเป็ต กีตาร์ เปียโน และออร์แกน ภูมิพลก็ไม่เคยได้มีการฝึกฝนอย่างจริงจัง หรือมีประสบการณ์การเล่นในฐานะนักดนตรีกันหนึ่งที่มีนายวงศิริกรองความสามารถ และจำต้องฝึกฝนบทเรียนซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนชำนาญแบบ

ด้วยการเป็นกษัตริย์ที่อยู่เหนือการวิพากษ์วิจารณ์ ภูมิพลพัฒนาเป็นศิลปินเดียว ลงนักภาพว่าเขามักบรรเลงไปกับคนตระจາแห่นบันทึกเสียงเป็นหลัก swing กับดิกซ์แอลเอندดี้เจช้อบ่งเพลงหากินของวงอ.ส. "When You're Smiling" กับ "C Jam Blues" แสดงความข้อนี้ได้เป็นอย่างดี คือทุกคนต้องเล่นทำนองหลักไปพร้อมกัน(in unison)ก่อน จนนั้นจึงเป็นการโชคดีขึ้นกว่า จนลงด้วยไคลแม็กซ์ที่ทุกคนบรรเลงล้อทำนองกันเสียงรرم โครงสร้างเพลงอย่างนี้ไม่มีอะไรซับซ้อน ไม่

⁷ *Jack Teagarden at the Roundtable*, recorded July 1, 1959 (Roulette, 1959).

⁸ *Look*, June 27, 1967.

9 สัมภาษณ์นักดูตวีหlaysคนในกรุงเทพฯ

ก้าวหน้า อีกทั้ง ไม่ได้ต้องอาศัยความสามารถทางเทคนิคมาก จริงๆ แล้ว บางคนที่เคยเล่นกับเขามา บอกว่าภูมิพลาเทคโนโลยีนั้น สนใจในเจ็ซที่น่าธรรมดากลางๆ กว่าในยุคสมัยนั้นเลย อย่างเช่น ชาร์ลี พาร์คเกอร์, จอห์น โคลเทรน หรือ ไมล์ส เดวิส

เรื่องนี้ปรากฏขึ้นในการแสดงครั้งหนึ่งของวงอ.ส.ที่ได้รับการบันทึกเป็นภาพยนตร์ในปี 2507¹⁰ สมาชิกวงสองในหกคนเป็นนักดนตรีอาชีพ ที่เหลือเป็นมือสมัครเล่นฝีมือดี เพลงแรก “Autumn Leaves” ที่เพลงขัดแย้งว่าภูมิพลาที่เป่านาริโภน และอัลโต้แซ็กโซโฟน เป็นผู้ที่ด้อยที่สุดในวง เขายังขาดถ้อยชัดคำและไม่ผิดโน้ต แต่การโซโลของเขานั้นเป็นไปอย่างเรื่อยเปื่อย ท่อ ‘ไม่มีหัวมีหาง’ ไม่เป็นวอลี ไม่มีการเล่นกับจังหวะ กระซับกระซับทอดสันทอดยาว รวมกันว่าแทน ‘ไม่ได้ฟังที่ตัวเอง’ เล่นเลย อิทธิพลของ Hodges หรือ Carter อยู่ตรง ‘ไหนก็หาไม่เจอ’ อีกสองเพลงที่เหลือก็อีกรอบเดียวกัน “Them There Eyes” กับ “Isle of Capri” ร้องโดยนักร้องคนไทยที่ไม่ได้รู้จักเพลงแนวนี้เอาเสียเลย ภูมิพลาเปลี่ยนไปเล่นแคลริเน็ตและกีบังคงเป็นคนที่ด้อยที่สุดในวงอยู่นั่นเอง มือแซ็กและแคลริเน็ตอีกคนหนึ่งในวง กระทั้งว่าเล่นอย่างอิดออมแล้วกีตาม กีบังหนีอกว่าอย่างเห็นได้ชัด

เหตุผลที่วิจารณ์อย่างนี้ ไม่ใช่ว่าจะต้องการห้ามห้าม เชื่อเดือน แต่แค่ต้องการบอกถึงช่องว่างมาหากำไร ระหว่างความเป็นจริงกับภาพพจน์ของภูมิพลาที่วังโพรโมทอย่างหนักให้เป็นต้านันเจ็ซ ถึงอย่างไร ไม่ว่าทักษะของเขากำเป็นอย่างไร ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าภูมิพลาลุ่มหลงในเจ็ซมากกว่ายังยิ่ง และไม่ได้ลดตอนลงจนแม้กระทั่งทุกวันนี้ เขายังเป็นนักสะสมแผ่นเสียงตัวยง และตลอดทศวรรษ 2533 วงอ.ส.กีบังมีการรวมตัวบรรเลงเวลาheads ต้องการ ‘ไม่ว่าจะในเวลาหัวค่ำ’ ไปจนถึงเช้ามืด มันเป็นการหลบเลี่ยงที่คือที่สุดของเขากาการงาน ข้าราชการบริพาร บริหาร และภาระอันหนักอึงของจักรวาลของไทย

มีงานอดิเรกช่วงแรกๆ อีกสองอย่างที่ควรกล่าวถึง อย่างแรกคือ ความสนิใจในเรื่องวิทยุ ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ยังอยู่ที่สวิตเซอร์แลนด์ เมื่ออายุในกรุงเทพฯ นอกจากสถานีวิทยุเชิงพาณิชย์ของวังแล้ว ภูมิพลาได้รับอุปกรณ์คลื่นสั้นและคลื่นยาวที่หันสมัยที่สุดเพื่อฟังวิทยุตำราจราจรและทหาร และคลื่นต่างประเทศ ในทศวรรษ 2503 ในห้องทำงานส่วนตัวของเขามีวิทยุแบบนี้เต็มไปหมด มันกลายเป็นเครื่องมือในการทำงาน เป็นหนทางในการสัมภั้งโลกและหวังจะทำความเข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้น ใครคิดอย่างไร

งานอดิเรกอย่างที่สองคือการขึ้นบิน เขาซื้อมอไซค์น้ำพกับไรเฟลเป็นประจำที่สำคัญที่สุด. ที่หัวหิน เรียนรู้การใช้งานอาวุธทันสมัยต่างๆ ปลายทศวรรษ 2503 การขึ้นบินเป็นกิจกรรมเดียวที่เขาสามารถถ่ายทอดต่อไปยังชีวิตร่วมกรณีได้โดยประสบความสำเร็จมากกว่าเจ็ซ ทั้งที่นั่นด้วยความสามารถเด็ดขาด เขายังคงเดินทางไปท่องเที่ยวทั่วโลกและหัวใจที่สำคัญที่สุดก็คือการเดินทางท่องเที่ยวที่หัวหิน ที่สันนิษัย

¹⁰ คลิปจากภาพยนตร์ชุดนี้มักปรากฏในสารคดีที่เกี่ยวกับภูมิพลา แต่ไม่เคยปรากฏเต็มฉบับและไม่เคยมีเสียงประกอบด้วยเดิม ปกติมักจะเป็นคนตัวร้ายฝ่ายของนักดนตรีคนอื่น ผู้เขียนได้ชมภาพและฟังเสียงดังเดิมที่หอสมุดแห่งชาติ

ปืนในค่ายทหารที่ลพบุรี ภูมิพลทำแต้มได้ถึง 93 จาก 100 ในการยิงระยะสองร้อยเมตร ถ้าเป็นอย่างนั้นจริง เท่าก็คงอยู่ในทีมชาติไปเรียบร้อยแล้ว¹¹

ภูมิพลไม่ได้ใช้เวลาช่วงนี้หมวดไปแต่กับการเพลิดเพลินกับงานอดิเรกเท่านั้น เขายังคงจะมักเข้มในการทำงานรับใช้ปวงชนชาวไทยอยู่เสมอในฐานะกษัตริย์ และตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2493 เป็นต้นมา เขายังคงให้ความสนใจกับงานสังคม สังเคราะห์และ โครงการพัฒนาชนบทต่างๆ ที่ดำเนินไปในนามของเขา โครงการเหล่านี้จะขยายใหญ่เดิม โครงการเป็นภาพพจน์ที่สำคัญที่สุดของภูมิพลในฐานะกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่

การใช้จ่ายของสถาบันกษัตริย์ในเรื่องการกุศลและการบรรเทาภัยพิบัติในทศวรรษ 2493 แม้จะขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่ก็ยังนับว่าค่อนข้างเล็กน้อยเมื่อเทียบกับการใช้จ่ายประมาณในเรื่องเดียวกันนี้ของรัฐบาล ในชนบท ภูมิพลและสิริกิติ์แยกจ่ายอาหาร ยาและสิ่งของต่างๆ อย่างมุ่ง เพื่อป้องกันมาลาเรียและผ้าห่มบรรเทาความหนาวเย็น เวลาประชาชนสูญเสียบ้านที่อยู่อาศัยจากอัคคีภัย ทั้งสองบริจาคมล่องของเครื่องใช้จำเป็นและสนับสนุนการสร้างบ้านใหม่ แต่การโปรดไม่ขออย่างหนักของวังในช่วงทศวรรษ 2503 กับการทำงานของวงรอบบุญมหัศจรรย์นั้น ช่วยขยายงานเหล่านี้ ยิ่งประชาชนเห็น กษัตริย์มอบเงินช่วยเหลือสังคมมากเท่าไหร่ พวากษาก็ยิ่งเต็มใจจะบริจาคให้เขามากขึ้นเท่านั้น เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในผลบุญ อันยิ่งใหญ่ของเขา

งานการกุศลของวังใหญ่โดยมากขึ้น เมื่อเกิดอุบัติเหตุระนาดในปี 2501-2502 ภูมิพรควบรวมเงินได้ 884,000 บาท สำหรับช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบภายในเวลาไม่กี่วัน ในเดือนตุลาคม 2505 หลังจากเกิดพาหุคคล่มภาคใต้ เท่าก็ระดมเงินบริจาคได้ 10.8 ล้านบาท เมื่อตัวเลขเพิ่มมากขึ้น วังก็จัดตั้งหน่วยงานต่างๆ ขึ้นมาจัดการดูแลการระดมทุนและการแจกจ่ายโดยเฉพาะ เงินที่เหลือจากการระดมทุนปี 2505 กล้ายเป็นเงินตั้งต้นสำหรับมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ที่ทำหน้าที่บรรเทาทุกข์จากภัยพิบัติ ภูมิพลซึ่งได้ก่อตั้งกองทุนการศึกษาในชื่อของพี่ชายคือ มูลนิธิอาณันทน์หิดล เพื่อส่งนักเรียนไทยที่ปราดเปรื่องที่สุดไปเรียนเมืองนอก

การระดมทุนและการแจกจ่ายของหน่วยงานเหล่านี้เดิมโดยอย่างรวดเร็ว ด้วยสาธารณชนกระตือรือล้นที่จะมีส่วนร่วมในพระมหากรุณาธิคุณของกษัตริย์ มูลนิธิราชประชานุเคราะห์สั่งสมทรัพย์สินจนถึงระดับหลายร้อยล้านบาท ทุนอาณันท์ก็กลายมาเป็นทุนการศึกษาที่ถือว่าสุดยอดของประเทศไทย เงินหลังไหล่เข้ามายากทั้งบุคคลและบริษัทห้างร้านที่มีอุปทานการศึกษาให้มูลนิธิอาณันท์คุ้ม ผู้รับทุนจะได้พบกับภูมิพล สร้างพันธุ์ความจงรักภักดีต่อบลังก์ในหมู่หัวกะทิของประเทศไทย

แต่ภูมิพลก็ต้องการคลุกกับการพัฒนาราชอาณาจักรของตน ความพยายามแก้ปัญหาความยากจนและพัฒนาประเทศ ซึ่งเรียกว่าโครงการหลวง ภารกิจมาเป็นแก่นกิจติศักดิ์ของเขากับประเทศไทยและเป็นภาพพจน์ที่เขาต้องการมากที่สุดสำหรับรัชสมัยของเขา เรื่องราวบันทึกการบก客观ภูมิพลทรงใจลงไว้ด้วยสีสันกับความยากจนในชนบท และโดยแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำ โดยทันทีที่เขางiven นั่งบลังก์ในปี 2494 ปรัชญาไปโกลถึงกับนักวิจารณ์ภูมิพลเกิดมาพร้อมด้วยทักษะในเรื่องน้ำ เป็น

11

พันเอก C. C. Jacobs, ถูกขังถึงใน Nation, commemorative supplement, n.d.

จะต้องมีภารกิจที่จะพัฒนาแหล่งน้ำอย่างยั่งยืนสำหรับพัฒนาการของชาติ ไม่ต่างจากท่วงท่าของอินเดียที่เป็นต้นแบบนิดหนึ่งของชีวิตและความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดิน¹²

อันที่จริง ภูมิพลไม่ได้ทำอะไรมากนักในช่วงแรก บางที่สิ่งแรกที่เขาเกี่ยวข้องด้วยคือการเลี้ยงปลา ต้นทศวรรษ 2493 องค์การอาหารและการเกษตรของสหประชาชาติ (FAO) กำลังโปรดให้การเลี้ยงปลาในน้ำจืดทั่วโลก โดยเน้นปลานิลที่เลี้ยงง่าย เมื่อภูมิพลกลับมาจากการเดินทางกลับประเทศไทย รายก็มีการเลี้ยงปลานิลกันแพร่¹³ ในเดือน พฤษภาคม 2496 FAO กับข้าราชการประมงก็มอบลูกปลา 2,800 ตัวแก่ภูมิพลเพื่อนำไปเลี้ยงในสระในวังที่หัวหิน สองสามเดือนหลังจากนั้น ในวาระวันเกิดครบรอบหนึ่งปีของชาคราลงกรณ์ เจ้าหน้าที่กรมประมงทำการแจกจ่ายปลานิล 65,000 ตัว แก่เกษตรกรในหัวหินและที่อื่นๆ หลายปีให้หลัง ภูมิพลจึงได้รับเครดิตว่าเป็นผู้นำปลานิลมาให้ชาวไทย

ภูมิพลยังมีความสนใจในการทำฟันเทียมอีกด้วยในช่วงทศวรรษ 2493 โดยได้รับการคุยข้อจากเพื่อนที่อยู่กระทรวงเกษตรคือ เทพฤทธิ์ เทวกุล สมาชิกเจ้าวงศ์ในของวัง กระทรวงเกษตรแบ่งงบประมาณสำหรับการวิจัยทำฟันเทียม มาให้ไม่มากนัก เทพฤทธิ์ได้บันสนับสนุนเพิ่มเติมจากภูมิพลเองเลข¹⁴ แต่แทนไม่ปรากฏผลงานใดออกมาก่อนกระทั้งต้นทศวรรษ 2503 เมื่อสหราชอาณาจักร มอบเงินสนับสนุนการทดลองให้เป็นจำนวนมาก รัฐบาลสหราชอาณาจักรถึงประโภชน์ที่จะได้รับ การทำให้เมฆจับตัว (cloud seeding) เป็นศาสตร์ใหม่และมีราคาแพง ผลลัพธ์ไม่มีความแน่นอน แต่เป็นเพียงความกระตือรือล้นของภูมิพล (เจ้าหน้าที่ชาวอเมริกันรายหนึ่งกล่าวในภายหลัง) รัฐบาลสหราชอาณาจักร จึงตัดสินใจให้เงินสนับสนุนเนื่องจากเป็นโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาของภูมิพล จึงมีประโภชน์ในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์¹⁵

ต้นทศวรรษ 2503 ภูมิพลเองมีความเข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างความยากจนและปัญหาความมั่นคงภายในประเทศ เขายังสามารถแนวความคิดของนิยมแห่งยุคสมัยในเวลานั้น ส่องแนวคิดคือ การปฏิรูปเชิงโครงสร้างที่จะเพิ่มผลผลิตอาหารด้วยการปรับปรุงสายพันธุ์พืช และข้อสันนิษฐานว่าการบริโภคผลิตภัณฑ์มีช่วยให้เกิดเดินโดยมีสุขภาพสมบูรณ์ เขายังร่วมกับเทพฤทธิ์ที่เปลี่ยนชื่อทบทวนภาษาในรัชกาลจิตร มันชี้ช่องกับการวิจัยข้าวของราชการที่ดำเนินมาหลายสิบปีแล้ว แต่พระนาข้าวในวังก็สอนภูมิพลให้รู้จักกับอาชีพหลักของพัฒนาการที่ต้องการร่วมหนึ่งของชาติ

โครงการที่สองมีจุดกำเนิดมาจากการเยือนของเจ้าหน้าที่ชาวเดนมาร์กในปี 2503 และการไปเยือนเดนมาร์กของภูมิพลเองภายหลังในปีนั้น เดนมาร์กกำลังสำรวจหาการร่วมทุนขนาดใหญ่กับกระทรวงเกษตรในอุตสาหกรรมผลิตนม ซึ่งในที่สุดกล้ายกมาเป็นฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์กที่ก่อตั้งผูกขาด เดนมาร์กและชาวไทยต้องการร่วมหนึ่งของชาติ

¹² หนังสือและเอกสารของวังและที่สนับสนุนโดยวังมักจะเล่าว่าภูมิพลกับอันันท์ชอบเล่นก่อสร้างฝ่ายและเขียนและคล้องตามหาดทรายและหลังพายุฝน

¹³ บางกอกโพสต์, 7 พฤษภาคม 2496.

¹⁴ บางกอกโพสต์, 10 เมษายน 2496.

¹⁵ สัมภาษณ์พิเศษ, 2537.

มาด้วยการคุ้มครอง ไม่เหมือนคนไทยส่วนใหญ่ ด้วยการตั้งฟาร์มโコンมขนาดเล็กในสวนจิตร โดยมีแม่วห้าตัวและพ่อวัวหนึ่งตัว ซึ่งกลายมาเป็นโครงการนวนจิตร ป้อนน้ำให้กับเด็กนักเรียนในโรงเรียนสวนจิตร

โครงการที่สามในยุคแรกที่สวนจิตร ภูมิพลปลูกมากล้าฯ 1,250 ต้น แม้ว่ากรมป่าไม้ได้ทำการแจกล่ายพันธุ์ข้างนี้ อยู่ก่อนแล้ว โครงการนี้ก็ยังทำให้ภูมิพลเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะแบบพุทธที่สำคัญอย่างหนึ่ง

ภูมิพลมามีความสนใจในปัญหาเรื่องน้ำในภาคหลัง โครงการเขื่อนอเนกประสงค์บันซีมูลค่า 100 ล้านเหรียญ สหราชอาณาจักร สร้างในปลายทศวรรษ 2493 ถูกเปลี่ยนชื่อเป็นเขื่อนภูมิพล นอกจากให้ชื่อแล้ว ภูมิพลแทนไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับเขื่อนแห่งนี้เลย หลังจากนั้น โครงการเขื่อนขนาดใหญ่ล้วนถูกตั้งชื่อตามคนในครอบครัวทิดๆ¹⁶ งานที่เกี่ยวกับปัญหาน้ำงานแรกจริงๆ ของภูมิพลมาจาก การไปเยือนหมู่บ้านต่างๆ รอบๆ หัวหิน เขาไಡ่เพบเห็นการต่อสู้ดันรันกับสภาพพื้นที่และดินฟ้าอากาศของเกษตรกร พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทย เดียวพะภากอีสานกับภาคใต้ตอนบนซึ่งรวมหัวหินอยู่ด้วย จะมีช่วงแห้งแล้งอยู่นานถึงครึ่งหนึ่งของปี บางพื้นที่ของภาคอีสานถึงกับขาดฝนเป็นปีๆ นอกจากบริเวณที่ร่วงภาคกลางอันอุดมสมบูรณ์แล้ว สภาพดินส่วนใหญ่แห้งแทกระแหง

พื้นที่ดังว่านี้ก็เห็นได้ที่หุบกะพง ราวย์สิบกิโลเมตรจากวังไกลกังวล สภาพดินเลวและขาดแคลนน้ำ ชาวบ้านพยายามปลูกข้าว ปลูกผัก การถือครองที่ดินมีสูงแต่ผลิตภาพต่ำ ชาวบ้านต้องเก็บของป่ามาเลี้ยงชีพ

ในปี 2506 ภูมิพลให้ตัดด. กำหนดเข้าไปปั้งหุบกะพง และสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก มันไม่ใช่แนวคิดใหม่ก้าวสำคัญ แต่ย่างได้ ด้วยการสนับสนุนจากสหประชาติ รัฐบาลพิบูลและสุจต์ได้สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กนับร้อยๆ แห่งทั่วประเทศ แต่ความพยายามเหล่านั้นก็ไปถึงแค่นางส่วนของหมู่บ้านนับพันๆ แห่งที่มักจะไม่เคยได้รับการเหลือเชื่อจากรัฐบาล หากไม่มีภูมิพลให้ความสนใจแล้ว หุบกะพงก็อาจจะยังไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงในอีกสิบปีต่อมา แต่ด้วยน้ำท่าที่มีมากขึ้น ความช่วยเหลือทางการเกษตรจากภูมิพล และความเอาใจใส่ดูแลอย่างเข้มข้นจากข้าราชการ ชีวิตของชาวบุญกะพงมีการเปลี่ยนแปลง และภูมิพลก็เปลี่ยนแปลงด้วย กรณีหุบกะพงแสดงให้เห็นว่าด้วยความพยายามไม่มากนักเขากล้าสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตรายภูริไปในทางที่ดีขึ้นได้

อีกความพยายามหนึ่งในช่วงแรกๆ คือความสนใจที่ภูมิพลกับแม่ต่อชาวเขา ซึ่งมีอยู่ราว 200,000 คนทั้งอาขา, มัง, กะหรี่ยง, ชา, และชนเผ่าอื่นๆ กระจัดกระจาดไปบนเทือกเขาใกล้พรมแดนทางภาคเหนือและภาคตะวันตก พวกราษฎร์ มีวัฒนธรรมประเพณีเฉพาะ และเป็นที่รังเกียจและดูถูกโดยคนไทยส่วนใหญ่ พวกราษฎร์ไม่ถึงการศึกษา สาธารณสุขและบริการอื่นของรัฐ จำนวนมากปลูกฝันเพื่อขายให้กับไทยพื้นราบ ในทศวรรษ 2493 ตัดรัฐบาลปฏิบัติการตามหมู่บ้านชาวเขาต่างๆ เพื่อดูแลความมั่นคงบริเวณชายแดน และในบางที่ก่อสร้างโรงเรียนประถม ตัดด. ประสงค์ที่จะสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว แต่ที่สำคัญกว่าคือเพื่อสถาบันวัฒนธรรมที่เชื่อกันว่าบุ่งหวังที่จะใช้ประโยชน์จากชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนเพิ่มขึ้นอย่างมากในต้นทศวรรษ 2503 เมื่อสหราชอาณาจักรเป็นแหล่งท่องเที่ยวและบุนกำลังในสังคมเรียน

¹⁶ เขื่อนขนาดใหญ่ใน ตั้งชื่อ ลิวิลล์, ศรีนคินทร์, วิชิราลงกรณ์, อุบลรัตน์, ศรีนธรและจุฬาภรณ์

ในช่วงนั้น ครอบครัวกษัตริย์เริ่มเดินทางไปพักที่เชียงใหม่อู่เป็นประจำ โดยกองทัพสร้างวังขึ้นมาใหม่เรียกว่า ภูพิงค์ บندดอยสุเทพ ในปี 2506 ภูมิพลกับสตริกิตต์สนับสนุนการก่อสร้างโรงเรียนขนาดเล็กหลายแห่งด้วยเงินบริจาคจากประชาชน ในปี 2507 สังฆาลัยที่ซึ่งคงไว้เวลาส่วนใหญ่อู่ที่โลกานน์แต่เริ่มมาอู่ที่เชียงใหม่ตอนหน้าหนาว เริ่มทำงานให้ความช่วยเหลือแก่ชาวเขาในแคนน์ เชօสนับสนุนการสร้างโรงเรียนและสถานีอนามัยแห่งใหม่ตามหมู่บ้านชาวเขาโดยใช้กำลังของตชด. และงบประมาณจากรัฐบาลและเงินบริจาค ในที่สุด เชօก็กล้ายมาเป็นผู้อุปถัมภ์ของทั้งตชด.และชาวเขา ในฐานะเครื่องข่ายพระมหากรุณาธิคุณอันໄพศากลของลูกชาย

ที่ครอบครัวมหิดลใช้ไปในงานพัฒนาและการลงทะเบียนนั้นซึ่งคงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับงบประมาณที่รัฐบาลใช้ไป และเทียบกับงบสวัสดิการสังคมจากสหประชาชาติที่ใช้ในไทยด้วย แต่กระนั้นด้วยการประโภคโภยมาที่มีให้กับงานของกษัตริย์ประชาชนที่ประสบความทุกข์ยากจึงฝักความหวังไว้ที่กษัตริย์และราชประชานุเคราะห์ อ่ายที่เคยมีในสมัยสมบูรณ์สุภาพธิราชย์ เวลารัฐบาลเป็นผู้ออกเงินให้กับวัง วังได้เครดิตไป ผลที่เกิดคือความผูกพันลึกซึ้งระหว่างกษัตริย์และพสกนิกร ชนิดที่รัฐบาลและนักการเมืองยากจะเลี่ยงแบบได้

พัฒนาการส่วนตัวส่วนหนึ่งของภูมิพลในปลายทศวรรษ 2493 และต้นทศวรรษ 2503 นั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับภาพพจน์ของเขาระในฐานะธรรมราชาผู้สูงส่ง มันเป็นการแสดงทางทางจิตวิญญาณของตัวเขาเอง ตามบนบสุโขทัย อำนาจกษัตริย์นั้นขึ้นอยู่กับภาพพจน์ของธรรมราชาที่มีความเข้าใจอันลึกซึ้งสัจจะและความลึกซึ้งแห่งจักรวาล และสิ่งที่อยู่ในระดับทั้งสำนึกรู้และได้สำนึก ร่องรอยบ่งชี้ถึงการรู้แจ้งแม่นขึ้นปัจจุบันที่เป็นคุณลักษณะสำคัญของประปีชาญาณขององค์กษัตริย์

การพัฒนาตัวตนภายในของภูมิพลได้รับการชี้แนะจากพระที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการบวชของเขาราในปี 2499 นั้นคือ ภูมิสังวรน์ ด้วยความสัมพันธ์เชี่ยงนี้ ในปี 2504 ภูมิสังวรน์ก็ถูกเป็นเจ้าอาสาดูแลนิเวศน์ อันเป็นวัดประจำตระกูลจักรี ด้วยวัยที่ยังไม่มากนัก ทั้งสองพบปะกันเป็นประจำ ภูมิสังวรน์สอนภูมิพลในสไตล์โซโรราติส ถึงความหมายของธรรมและการปฏิบัติ ชีวิตและศีลธรรม เป็นไปได้ว่านี่จะเป็นแรงบันดาลใจสำหรับภูมิพลให้มีนิสัยกประเคนลึกซึ้ง ด้วยถ้อยคำที่คลุมเครื่อง เหมือนเกจิที่พยาบาลให้ผู้ป่วยได้ทราบถึงสัจจะโดยไม่ต้องเปล่งออกมารtrag. เทคนิคนี้โดยตัวของมันเองก็เป็นหลักฐานแสดงถึงการบรรลุสารัตถะของธรรมะแล้ว

ภายหลังภูมิสังวรน์สอนภูมิพลในการวิปัสสนากรรมฐาน อันเป็นหนทางสู่การรู้แจ้งที่ไม่จำเป็นต้องละทิ้งโลกย์ และแยกตัวเป็นอยู่¹⁷ ซึ่งหมายความว่าหันกษัตริย์ที่ทรงพระบีชีมา กูมิพลสามารถรอดหน้าไปได้โดยที่รังปฏิบัติการกิจ

17

บางคนมองว่ามันเป็นกลเม็ดทางการเมือง พระพิมลดธรรมที่เป็นผู้นำมานานนิภาวะ หลังจากศึกษาภัพพระพมา (ตามขนบของกษัตริย์มังกร) กล้ายเป็นเกจิขึ้นนำด้านวิปัสสนาในทศวรรษ 2493 และได้รับการสนับถือว่าเป็นผู้สืบทอดจากเกจิวิปัสสนาชื่อดังหลายคน ฝ่ายธรรมยุทธของวัฒนเมกิตติศพท์อย่างมันในเมืองหลวง นักวิปัสสนาอย่างภูมิสังวรน์จึงต้องแข่งขันด้วยการตั้งศูนย์วิปัสสนาที่วัดบวรนิเวศน์ และเชื่อมสัมพันธ์กับเกจิวัดป่าที่เป็นที่裁判นับถือในชนบท ทำให้สงฆ์ฝ่ายเจ้ากุมการนำอยู่ได้ในปีก่อตั้งเมื่อเรื่องราวเริ่มสูงส่งและหนึ่งก่อว่า ดู Stanley J. Tambiah, The Buddhist Saints of the Forest and the Cult of Amulets (Cambridge: Cambridge University Press, 1984), 155.

ของกษัตริย์อญ กล่าวกันว่า بماมีความรุดหน้าอย่างรวดเร็ว อันเป็นธรรมชาติสำหรับธรรมราช เรื่องนี้ไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์อย่างเปิดเผย แต่ชั้นนำไทยรับรู้ว่า ทั้งภูมิสังเวชน์และภูมิพลเข้าถึงธรรมอย่างลึกซึ้ง และพวกเขางอกกันไปหาเจ้าอาวาสวัดบวรฯ เพื่อเรียนวิปสนา การสร้างเทرن์ในทางศาสนาเก็บน้ำเป็นคุณสมบัติของผู้รู้แจ้งอีกประการหนึ่ง เช่นกัน

ที่ชัดเจนกว่านี้คือ ภูมิพลผูกโยงตนเองเข้ากับรูปปูชา พระสงฆ์และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดทางพุทธศาสนาของประเทศไทย เขายังใช้อารามหลวงแฉมเกจิสำคัญ และติดต่อพระอาจารย์โสดที่โโคดเด่นในการเทศนาสั่งสอนธรรมหรือเป็นที่ก่อตัวของภูมิปัญญาที่มีพลังอำนาจเชิงปรัชญา ประชาชนรู้สึกประทับใจที่ภูมิพลรับรู้ถึงบุคคลเหล่านี้ ผู้ที่ปกติจะเป็นที่รู้จักกันในบริเวณใกล้เคียงวัดของพวกเขารือในหมู่ครอบครัว ขณะเดียวกันก็คุ้งเป็นการเขียนขันถึงความพิเศษของพระเหล่านั้น ไปด้วยในตัว อันเป็นการช่วยหนุนเสริมนิยมการเมืองที่สำคัญ แห่งกัน

ภูมิสังเวชน์นำภูมิพลไปไกลกกว่าเกรวท์ไทยกระแสหลัก ถึงภูมิสามาธิขันสูงอันลีลับ สามาธิเป็นหนทางการพิชิตจิตของตนเอง กล่าวกันว่าบางครั้งน้ำใจให้ผู้ปฏิบัติประสบภาวะเหนือธรรมชาติ มีแต่เกจิขันสูงสุดเท่านั้นที่สามารถเข้าใจและบรรลุสามาธิได้ ด้วยภูมิสังเวชน์ในทศวรรษ 2503 ไม่สามารถเขียนภูมิพลได้ เขายังเชื่อเชิญพระสานุคิมย์ที่มีชื่อเสียงที่สุดสามารูปของอาจารย์มั่นเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ อาจารย์มั่นเป็นพระป้ากอีสานในตำนานที่ได้ชื่อว่ามีภูมิธรรมอันลีลัชั้นและเทคนิคการนั่งสามาธิและวิปสนาอันลีลักษ์¹⁸ หลังมรณภาพในปี 2492 เหล่าสานุศิษย์ยกย่องให้เขาเป็นพระอรหันต์

ภูมิพลสร้างที่พักพิเศษภายในวังสวนจิตรสำหรับพระทั้งสามรูป และเขาก็พยายามและฝึกสามาธิกับพวกเขายู่เป็นประจำ โดยเฉพาะกับพระรูปโปรดคือ อาจารย์มั่น ครอบครัวหิดคลเดินทางไปเยือนวัดที่อาจารย์มั่นบรรพบุพารท์สกูลครและภูมิพลกับปฏิบัติพิธีกรรมร่วมกับสานุศิษย์ของอาจารย์มั่น เช่นปลุกเสกเครื่องรางของขลังรุ่นพระราชาทัน วัตรปฏิบัติเหล่านี้หนุนเสริมนิยมของภูมิพลในฐานะผู้นำมิ่นในการแสดงให้ความรู้ทางจิตวิญญาณและการปฏิบัติ เมื่อคนในแวดวงของราชสำนัก ชั้นขันนำทางสังคมและการเมืองรับรู้การสมາทานธรรมสายอาจารย์มั่นของภูมิพล ก็พากันเห็นว่าเป็นศักดิ์สิทธิ์

กล่าวกันว่า ภูมิพลไปไกลเขิงกว่านั้นอีก เมื่อได้ศึกษาภูมิธรรมและมีประสบการณ์ในพุทธแบบไทยจนถ้วนทั่วแล้ว มีรายงานว่าภูมิสังเวชน์ได้เชื่อเชิญลามะทิเบตผู้ฝึกสอนสามาธิแบบตันตระที่ลีกคำเขี่ยงกว่า ประสบการณ์ประดานีอญพันธุ์พันธุ์สัยโดยสืบเชิงสำหรับคนไทยเกือบทั้งหมด ดังนั้นจึงแสดงถึงภาวะทางจิตวิญญาณของภูมิพลอยู่ในระดับที่จะเป็นพระโพธิสัตว์ คงจะไม่เข้าใจและกระซิบกระชาบกันว่า ภูมิพลนั้นถึงกับเป็นผู้ที่รุกค้ำหน้าทางจิตวิญญาณมากที่สุดแล้วในราชอาณาจักร

เนื่องจากว่าการบรรลุทางจิตวิญญาณของภูมิพลนั้น ไม่อาจประกาศได้อย่างโจ่งแจ้ง วังจัดการเพิ่มระดับความเข้มข้นของพิธีกรรมเพื่อเป็นนัยบ่งชี้ เรื่องนี้เริ่มดำเนินการทันทีหลังจากสภูมิได้ถึงอาสาในปี 2500 การเปลี่ยนแปลงที่

¹⁸ อ้างแล้ว

¹⁹ ดู Gray, *The Soteriological State*, 314-17.

เห็นชัดคือการฟื้นฟูให้เรื่องสำหรับกฐินหลวงประจำปีบังวัดอรุณทั้งในปี 2502 และ 2504 เนื่องจากพิธีอลงกรณ์ถูกว่างเว้นไปนานถึง 25 ปี มีคนไทยน้อยคนนักที่จะเคยได้เห็นขบวนเรือหลากหลายสีสันพรรรณรายประดับทองและตกแต่งด้วยสัตว์ในตำนาน ฝิพายแต่ละลำเปล่งเงาที่สว่างสดใสร่าเริงราชา ขบวนเรือนี้แสดงถึงความมั่งคั่ง รุ่งเรืองและบุญญาธิการของกษัตริย์

การประกาศให้วันเกิดของภูมิพลเป็นวันหยุดประจำชาติในช่วงเวลาเดียวกันอีกด้วย จึงเป็นการชุมนุมมวลชนเพื่อ
เกิดทุนตัวเข้าในเชิงศาสนา ด้วยการทำบุญและจุดเทียน งานนี้ถูกขยายใหญ่โตขึ้นมากในวันเกิดครบรอบ 36 ปีของเขานี้ในปี
2506 อันเป็นวาระครบสามรอบ พิธีพระธรรมที่ประกอบในงานนี้แทนไม่เคยหรืออาจจะไม่เคยได้พบเห็นมาก่อน และไม่เคยมี
การปฏิบัติอย่างนั้นอีกเลย วันนั้นเริ่มต้นด้วยภูมิพลทำบุญใส่นาตรให้พระ และสวดมนต์ให้กับพระภูลิ ตามด้วยการสรงน้ำ
ในที่สาธารณะเพื่อชำระล้างจิตใจ โดยมีนักบัวพราหม์และเจ้าชั้นสูงเข้าร่วม หลังจากนั้น ภูมิพลแต่งองค์ทรงเครื่องเต็มยศ
สวมหมวกคล้ายความอยประดับอัญมณี ที่ขาดไม่ได้ก็คือแหวนตาด้า และถูกหามบนเสลี่ยงแห่ไปบนท้องถนนของกรุงเทพฯ

อีกเวชีหนึ่งในการนำเสนอความสูงส่งลำไส้ของภูมิพลคือการสร้างรูปปูนชาศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้โดยกันตัวเข้าเอง ไทยพุทธยกระดับสำคัญถึงความดึงดูดของตนด้วยการสะสมรูปเคารพ เหรียญนาชาต่างๆ ที่นิยมกันมากเป็นพิเศษคือพระเครื่องขนาดเล็ก ซึ่งส่วนใหญ่พิมพ์ภาคพุทธเจ้าหรือพระสงฆ์ดังๆ และเชื่อมโยงเข้ากับคุณลักษณะเฉพาะอย่างเช่น โขคลากความแค้นภาคใต้ หรือความอุดมสมบูรณ์ มักจะถูกสวมห่อขอกด้วยสร้อยทองหรือไม้กีพกดิดตัวในกระเบื้า รูปปูนชาเหล่านี้ เป็นที่ถูกแสวงหาของนักสะสม มีการเก็บกักจัดแสดงในนิทรรศการ แหล่งเรียนรู้ วัดต่างๆ สร้างพระเครื่อง และรูปปูนชาเพื่อเป็นการระลึกถึงพระบรมราชานุภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์มรดกโลก

ในการไปเยือนวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ภูมิพลจะร่วมประกอบพิธีเททองหล่อพระพุทธชูปและพระเครื่องอยู่เป็นประจำ ซึ่งจะถูกนำไปรุ่นที่นักสะสมแสวงหามาไว้ในครอบครอง ในปี 2508 เขายังคงรุ่นแรกเป็นรูปบรรอษะของพระพุทธเจ้าในท่าน้ำสีทองสูง 32 เซนติเมตร โดยลอกแบบมาจากพระพุทธชูปปางประทานพร ที่เรียกดามชื่อของเจ้าที่สร้างโดยวัดเกวสังฆารามในจังหวัดกาญจนบุรี อันเป็นวัดเดิมของญาณสังวรนี้ มีการแก้ไขแบบสองประการคือ ทำตราประดับเป็นสีทอง เหนือตระมิลพพรรณรังสีซึ่งปกติจะประดับเหนือศีรษะของพระพุทธเจ้าอันหมายถึงปัญญาและความบริสุทธิ์ อันที่สองคือการเจริญก่อขยายขนาดเล็กและใหญ่ “คนชาติไทยจะรักษาความเป็นไทยได้ด้วยมีสติสำนึกรู้ในความสามัคคี”²¹ พระพุทธชูปนี้ถูกถวายเป็นพระพุทธชูปประจำรัชสมัยของภูมิพลเพื่อให้คนไทยได้มีไว้สักการะบูชา²²

²⁰ Supreme Artist (Bangkok: กระทรวงศึกษา, 2530), 90-97.

²¹ “ความเป็นไทย” นอกจากจะหมายถึงความเป็นคนไทยแล้ว ยังหมายถึงการเป็นไทยเป็นอิสระอีกด้วย เอกสารที่เป็นทางการมักจะใช้ความหมายอย่างหลังสำหรับผู้อ่านชาวต่างชาติ

22 Summary, Artist, 67

ในปี 2509 ภูมิพลสร้างพระพุทธรูปสมฤทธิ์ขนาดย่อมลงมาหน่นอยู่ในปางมารวิชัย เรียกชื่อรุ่นว่าพุทธนราชาบพิตร หรือ “พระพุทธเจ้าแห่งรัชกาลที่เก้า” บ่งบอกว่าภูมิพลเป็นพุทธกษัตริย์ผู้ปราบมาร แม้ว่าพระพุทธรูปเหล่านี้จะลอกเลียน สไตล์โบราณ แต่ก็กล่าวกันว่าภูมิพลได้สอดใส่ความคิดทางศิลปะและจิตวิญญาณของเขามาเองเข้าไปด้วย การตัดแปลงปรับปรุงขัดเกลาในเชิงพุทธศิลป์เยี่ยมนี้แสดงถึงพระปรีชาสามารถอันสูงส่งยิ่ง

ทรงฐานของพระพุทธนราชาบพิตรนั้นบรรจุพระเครื่องที่ภูมิพลแสดงฟิล์มือออกแบบและปั๊มน้ำด้วยตัวเองในปี 2508 เอกสารราชการบรรยายว่า ภูมิพลใช้ “ผงมงคลศักดิ์สิทธิ์” ต่างๆ ทั้งส่วนในพระองค์และวัดคุณมงคลศักดิ์สิทธิ์จากทุกจังหวัด ที่พุทธศาสนิกชนทั่วพระราชอาณาจักรปฏิบัติบูชาสืบเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน” มาทำพระพิมพ์นี้ เช่น ดอกไม้แห้งจากพวงมาลัยที่ภูมิพลใช้บูชาพระแก้วมรกต เส้นผมของเขาร่องที่ตัด โดยพระมหา演 ดอกไม้แห้งจากมาลัยที่หวานเค็วนั้นตัวและด้านพระบรรกษัติครรภ์ในพิธีฉัตรมงคล สีซึ่งบูชาจากผ้าใบที่เชียนภาพของเขาร่อง ขันและสีซึ่งบูชากรีอิบที่เขาต่ออง (คู่ สารานุกรมพระ http://www.mac.in.th/~pra/sara_02_0040.html) ส่วนผสมเหล่านี้ถูกผสมและพิมพ์ขึ้นเป็นพระเครื่องขนาดเล็ก แล้วแยกจ่ายข้าราชบริพาร ข้าราชการและทหารชั้นสูง ซึ่งได้รับการคำชันให้อาท่องเปกลวปิดที่ด้านหลังของพระเครื่อง เพื่อป้องกันให้ประกอบคุณงามความดีโดยไม่หวังแก่ลักษณะเสริญ ทำนองคติโบราณที่ว่า “ปิดทองหลังพระ”

พระเครื่องของภูมิพลฯ ที่มีส่วนร่วมในการบูรณะฯ นับเป็นเครื่องที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และศิลปะอย่างยิ่ง ไม่ใช่แค่ของสะสม แต่เป็นเครื่องที่สืบทอดภูมิปัญญาและภารกิจของชาติไทยมา

ชีวิตครอบครัว(และภาพพจน์ครอบครัว)เป็นกิจกรรมสำคัญของภูมิพลจนถึงกลางทศวรรษ 2508 ไม่ว่าจะเป็นการพบปะแขกหรืออ่ย่างเป็นทางการ งานการคุสคุสและงานสังคมอื่นๆ เขายังคงติดต่อสื่อสารอยู่คุ้งค่ากันตลอด แม้ว่าสิริกิติ์จะเป็นป้าสนใจส่วนใหญ่ก็ตาม เธอมีชีวิตชีวาและน่ามอง ปราถบานหน้าปกนิตยสารผู้หญิงเกือบทุกฉบับอ่ย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ในด้านหนึ่ง เธอได้รับการนำเสนอในฐานะภารยาและแม่ตัวอ่ย่าง เป็นแม่ครีเรือนหุงหาอาหารและดูแลสามีและลูกๆ ได้โดยยังคงความในเครื่องแต่งกายธรรมชาติ เช่น ชุดผ้าไหมประยุกต์ของเธอ ในขณะเดียวกัน เธอเป็นจุดสูญเสียกลางของสังคมชั้นสูง แต่มีสิ่งงานเลี้ยงตัวยเครื่องประดับราคาแพงและชุดหรูจากฟรังเศษของปีแวร์ บัลเมงและMadame Carven ในครัวไปเยือนประเทศต่างๆ เธออาจช่วยให้การเปลี่ยนชุดแต่งกายอยู่ตลอดเวลา พร้อมด้วยถุงมือ หมาก สร้อยมุก ตลอดจนชุดราตรีและบนสัตว์เลิศหรู เธอได้รับการเรียก贊ว่าเป็นเจ้ากี้ เคนเนดีแห่งเอเชีย และในปี 2508 เธอทรงดำเนินชีวิตสุดในบรรดาผู้หญิงที่แต่งกายดีที่สุดในโลก ทว่าก็ไม่ได้ทำให้ภาพพจน์ของทั้งสองคู่หลวไว้ น่องจากวัฒนธรรมพุทธแบบไทยนั้นเชื่อมโยงลักษณะเรศริฐ์และความสวยงามเข้ากับบุญญาสนาน ดังนั้นการมีชื่อเสียงกระฉ่อนไปทั่วโลกจึงเป็นเรื่องนормาการมีของพากษาทั้งสองโดยแท้

ภูมิพลก็เป็นพ่อที่ใส่ใจและหลงใหลลูกๆ หึ้นสีคัน ภาพถ่ายของวังแสดงให้เห็นภูมิพลนั่งอยู่บนพื้นกับอุบลรัตน์ และพระราชวงศ์ทั้งสองกำลังเล่นของเล่น เขายาทำวัวให้ อ้มและกอดพวงมาลา แต่ถึงกระนั้น คนไทยปล่อยให้การเลี้ยง

ลูกเป็นหน้าที่ของแม่ ป้า น้า คนใช้เก็บอบห้องหมด หากภูมิพลหังจะให้ลูกๆ ของเขามาได้เติบโตมาอย่างปกติธรรมชาติและมีวินัยอย่างที่เขาเดิบโถมาแล้วล่าสุด เขายังคงด้วยแวดล้อมไปด้วยคนเอาอกเอาใจ พากเขาเก็บแทนเลี้ยงไม่พ้นที่จะได้รับการตามใจจนเคยตัว วชิราลงกรณ์รำลึกในภายหลังว่า ตอนเขาราชวุฒิ 12 เขางั้งไม่สามารถผูกเชือกรองเท้าได่องโดย เพราะมีคนทำให้ตลอด

แต่ว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดที่สานติราษฎร์ได้รับรู้จากภาพถ่ายและการบนครรภ์ที่เผยแพร่โดยทางวัง ก็คือธรรมราชผู้ที่นอกเหนือไปจากพระปริชาสามารถอันเหลือเชื่ออื่นๆ ของเขายังห้องหมดแล้ว ยังเป็นพ่อที่ใส่ใจและละเอียดอ่อนต่อครอบครัวที่งดงามครอบครัวที่คืออุปมาอุปไมยแทนคนไทยทั้งชาติ

มีปัญหาประการหนึ่งในภาพดังว่าเนี้ย อย่างน้อยก็ในเชิงทฤษฎี เมื่อจุฬาลงกรณ์เกิดในปี 2500 เธอเป็นลูกคนสุดท้ายของภูมิพลและสิริกิติ์ ด้วยวัยเพียง 25 สิริกิติ์หุ่มมีลูกโดยไม่ทราบคำขอตาย ลูกสี่คนสำหรับครอบครัวปกติที่คือว่าพอกลุ่มควรแล้ว แต่ในกรณีพากษาไม่ลูกชายเพียงคนเดียว เท่ากับมีพากษาสืบบัลลังก์ตระกูลจักรีอยู่เพียงคนเดียว ซึ่งเสี่ยงมาก ในช่วงหากศรรยนั้นแต่จุฬาลงกรณ์ได้ผลิตลูกชายลำดับที่ 32 วงศ์wan สาแรกเกื้อหนุกสายที่จะสืบบัลลังก์ล้วนแล้วแต่ถึงทางตนแล้ว หวานนชรัช (ลูกของจุฬาธุชผู้เป็นลูกชั้นเจ้าฟ้าของจุฬาลงกรณ์) ที่ลูกข้ามไปในการสืบบัลลังก์เมื่อปี 2467 และอีกครั้งในปี 2478 ได้แต่งงานกับหญิงชาวอังกฤษ ทำให้ลูกสองคนของพากษาหมดสิทธิ์เป็นผู้สืบบัลลังก์ หวานนชรัชหายและแต่งงานใหม่กับกัลยาณิวัฒนา พี่สาวของภูมิพล ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ดีสำหรับตระกูล แต่ทั้งคู่ไม่มีลูก กัลยาณิวัฒนามีเพียงลูกสาวคนเดียวที่เกิดกับสามีคนแรกซึ่งเป็นสามัญชน

ส่วนบริพัตรผู้เป็นลูกของจุฬาลงกรณ์ก็มีลูกชายคนหนึ่ง คือจุนภูพย์หรือจุนภู จากรายการแรกที่เป็นเจ้าด้วยกัน แต่จุนภูก็มีลูกสาวหนึ่งคนกับภรรยาที่เป็นเจ้าก่อนที่จะเสียชีวิตในปี 2502 ภรรยาคนที่สองของบริพัตรเป็นสามัญชนให้ลูกชายแก่เขานั้นก่อนคือ สุขุมภิณัท ที่สามารถเลื่อนขั้นให้จุนภูสืบบัลลังก์ได้หากจำเป็น แต่ภรรยาของสุขุมภิณัทก็เป็นสามัญชนอีกเช่นกัน ทำให้ลูกชายของพากษา สุขุมพันธ์(เกิดปี 2496)และโวรส(เกิดปี 2502) เป็นทางเลือกที่ห่างไกลสำหรับการสืบบัลลังก์

ภาวะขาดแคลนพากษาหมายความว่า หากวชิราลงกรณ์มีอันเป็นไปเสียก่อน ตระกูลจักรีจะประสบวิกฤติการสืบบัลลังก์อย่างหนักใหญ่ โดยจะมีวงศ์วานที่สืบเชื้อสายจากราชกาลที่ 4 เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงเป็นเรื่องประหลาดมากที่ภูมิพลและสิริกิติ์จะหยุดผลิตลูกในปี 2500 โดยมีลูกชายเพียงคนเดียว เป็นไปได้ว่าสิริกิติ์เพียงแต่ตัดสินใจว่าเชอพอแล้ว กระนั้นมันก็ยังคงต้องเป็นการตัดสินใจที่คนทั้งวงต้องพากันคัดค้าน ถึงจะไม่รวมภูมิพลด้วยก็ตาม ญาติฝ่ายของเชอคือคงต้องกดดันเชอในฐานะที่เป็นบุคคลเดียวที่จะรักษาสถานะของกิตติมหาราชในตระกูลไว้ได้

คำอธิบายที่เป็นไปได้อย่างหนึ่งก็คือปัญหาทางกายภาพทำให้สิริกิติ์ไม่สามารถมีลูกໄได้อีก หากเป็นอย่างนั้นจริง ก็ไม่มีการไขให้สารณะได้รับรู้แต่ประการใด บางทีก็อาจเป็นไปได้ว่าตัวภูมิพลเองผู้เป็นนักปฏิบัตินิยมตัดสินใจว่าลูกสี่คนก็พอเพียงแล้ว แต่ก็อีกนั้นแหลก การกิจในการสืบตระกูลเป็นลิ่งที่ไม้อาจจะบิดพลิวไปได้โดยง่าย ไม่เคยมีการยกเลิกกัน

ในเรื่องนี้ อย่างน้อยในทางสาธารณะ แต่มันเป็นเรื่องสำคัญ ปัญหาของการที่กษัตริย์มีลูกชายเพียงแค่คนเดียวจะประภูมิ ชัดเจนแก่ทุกคนเมื่อถึงต้นทศวรรษ 2513

ประเด็นนี้นำไปสู่คำถามอีกคำถามหนึ่ง คือว่า กฎหมายได้เคยมีหลักฐานอื่น หรือไม่ บรรพบุรุษของเขากล่าวว่าแต่เมื่อกาลัง ให้กฎโดย และวัฒนธรรมไทยก็ยอมรับ(โดยเฉพาะในหมู่ชนชั้นสูง)ให้ชายมีภาระที่สองที่สามหรือบ้านเล็กบ้านน้อยได้ ขายจำนวนมากในแวดวงของภูมิพลแทน ไม่จำเป็นต้องปกปิดถึงการมีเล็กมีน้อยของตน พ่อและปู่ของสิริกิติ์เอง ตลอดจนกษัตริย์พันธ์ ต่างมีชื่อเดียวกันเรื่องผู้หญิง มันคงเป็นเรื่องหลักเดี่ยงไม่พ้นที่ในระหว่างการบรรเลงแข็งกับการแล่นเรือ การพูดคุยของภูมิพลกับมิตรสหายจะหันหน้าไปเรื่องผู้หญิง ในอีกแห่งหนึ่ง ประชาชนปักผู้เป็นอาช่องภูมิพลเมืองเดียวจนไม่มีทายาท และพ่อของภูมิพลก็คล้ายกัน นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมของสวิตเซอร์แลนด์ที่ภูมิพลเดินทางมาที่ไม่ยอมรับการมีสัมพันธ์นอกเหนือจากการแต่งงาน

วัฒนธรรมไทยยอมรับให้ชายผู้มีอำนาจ ได้รับนายความต้องการทางเพศอย่างเต็มที่ ผู้หญิงเสนอตัวเองหรือลูกสาวเพื่อขับสถานะของตนเอง บางครั้งภาระของผู้มีอำนาจทำหน้าที่เลือกหญิงสาวให้สามีด้วยตัวเอง เพื่อเชื่อจะบังคับมีอำนาจควบคุมบ้านของเธอ ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ไม่นานหลังจากที่ภูมิพลกลับมาเมืองไทย จะมีผู้หญิงมากมายลูกเสนอด้วยเช่นเดียวกัน เป็นสาวสวยและมีการศึกษา โดยครอบครัวของพวกรอหรือตัวพวกรอเอง แวดวงเจ้าของไทยมีเรื่องพระองค์นี้นับไม่ถ้วน แต่ว่า ภูมิพลหนุ่มจะมีปฏิกริยาตอบอย่างไรนั้นเป็นหนึ่งในความลับวงในที่ปักปิดมิจฉิดกันที่สุด เขาเคยได้เพริดไปกับความทุหารย์ที่สุดอย่างหนึ่งของการเป็นราชาหรือไม่?

บางคนบอกว่าเขามีความสัมพันธ์ที่เล็กซึ้งขานานอย่างน้อยหนึ่งรายกับผู้หญิงคนหนึ่งในแวดวงของวังในทศวรรษ 2503 บางคนบอกว่ามีหลายราย แต่ก็ไม่มีการระบุชื่อเดียวเรียงนามอีกชั้นกัน นอกจากนี้มีคำรำลีอีกสองเรื่องในทศวรรษ 2513 และประภูมิในโฆษณาชวนเชื่อของพระราชมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในภายหลัง เรื่องแรกกล่าวกันว่า สิริกิติ์มอนบุญนาผู้เป็นน้องสาวของเชอองให้กับภูมิพล บุญนาอ่อนกว่าสิริกิติ์สองปี อัญในแวดวงของวังตลอดเวลา และในปี 2500 เชอองคงไม่แต่งงาน ถ้าคำรำลีเป็นจริง ก็ไม่เป็นที่น่าประหลาดใจ กษัตริย์จำนวนมากรวมทั้งจุฬาลงกรณ์ด้วย ต่างก็มีราชินีหลายคนที่เป็นพี่น้องกัน ภูมิพลอาจทำไว้ไปทั้งด้วยความรื่นรมย์และเพื่อสนองการกิจแห่งราชวงศ์ของสิริกิติ์ หากบุญนาคำนิดลูกชายแก่ภูมิพล สายกิตติมศักดิ์ภารกิจมีแต่จะปักหลักมั่นคงในตระกูลจักรีสืบต่อไป

ราปปายปี 2500 ห้าเดือนหลังจากสิริกิติ์คลอดลูกคนสุดท้อง บุญนาตั้งห้องโดยไม่ทราบว่ากับใคร เมื่อตั้งห้องไปได้สักเดือน เธอก็รู้ๆ แต่งงานกับทวีสันต์ ลดาวัลย์ ที่ปรึกษาของวังที่ภัยหลังกลามมาเป็นราชเลขานุการ การแต่งงานของทั้งสองและการที่บุญนาคลอดลูกสาวในเดือนกันยายน 2501 ทำให้คำรำลีถึงความเกี่ยวพันของภูมิพลเป็นที่ถกเถียง ทั้งแม่และลูกต่างก็ไม่มีผลใดๆ ต่อการสืบทอดบัลลังก์ เขายังคงแสดงความอาทรสแบบพ่อต่อเด็กสาวคนนั้น บุญนาภักดีสันต์ไม่มีลูกด้วยกันอีกและหย่าร้างในอีกไม่กี่ปีต่อมา

เรื่องที่สองที่อยู่ในโฆษณาชวนเชื่อของพคท. ก็คือ เรื่องความสัมพันธ์ของภูมิพลกับหลุ่งไทยที่ค้างคืนในงานจักราชในปี 2508 อาภัสรา ทรงสกุล กล่าวกันว่าเชอองลูกเสนอแก่ภูมิพลโดยพ่อของเชออง คือ นาวาเอกเพิ่ม ทรงสกุล หรือไม่

กีโดยสิริกิติ์ แต่เรื่องราวที่เป็นทางการกีอื้อ อาภัสราแต่งงานกับลูกพี่ลูกน้องของสิริกิติ์กีอื้อ เกียรติคุณ กิตติยากร ในปี 2511 และปีถัดมาเรอคลอดลูกชายชื่อ รุ่งคุณ ตั้งแต่นั้นรุ่งคุณไม่เคยมีสายสัมพันธ์ที่ชัดเจนกับวัง เขายังคงส่งไปเรียนต่างประเทศ และหลังจากกลับเมืองไทยไม่นานขณะเป็นวัยรุ่นเขาเก็บหอยเช้าวัด บรรดาคนที่เชื่อว่าภูมิพลมีความสัมพันธ์กับอาภัสราตั้ง ข้อสังเกตถึงขั้นบของคุ้ชิงบลังก์ เมื่อปี 2367 ที่ลือกันได้ร่วมกับสาวพัตร

ถึงที่สุดแล้วไม่มีหลักฐานพิสูจน์ว่าภูมิพลเคยมีสัมพันธ์สวาทนาจากสิริกิติ์ ไม่มีการแพร่พานภาพพจน์การครอง รัฐของคนทึ่งสอง

แม้ว่าวกเจาจะไม่ได้ฟังเพื่อนมากเป็นพิเศษ แต่กิจกรรมต่างๆ ของภูมิพลและครอบครัวก็ต้องใช้เงินมาก ด้วยมีผู้จัดการ บริหารการเงินของวัง ทวีวงศ์ วัลยศักดิ์ ในทศวรรษ 2503 ไม่เคยมีการขาดแคลน วังสั่งสมความช้ำของและกระทั้ง สร้างสรรค์วิธีการใหม่ๆ ในการหาเงิน การระดมทุนสำหรับงานการกุศลของวังกลายเป็นส่วนสำคัญของพระราชกรณียกิจ ด้วยการแผ่ขยายของวัฒนธรรมเจ้า ชนชั้นสูงที่มีสำนึกในชนชั้นและนักธุรกิจเจิดจริงส่วนหนึ่งให้วังเป็นประจำ สามารถ ธุรกิจต่างๆ กีดอยบริจากเงินก้อนใหญ่ให้อยู่รื้อๆ ยกตัวอย่าง เมื่อภูมิพลและสิริกิติ์กลับจากการเยือนยุโรปในเดือน มกราคม 2504 สมาคมธนาคารไทยกีบริจากเงิน 100,000 บาท ธนาคารต่างชาติกีบริจากให้อีก 50,000 บาท

เพื่อเป็นแรงจูงใจ บริษัทห้างร้านต่างๆ ที่บริจากเงินก้อนใหญ่จะได้รับสัญลักษณ์แทนตัวยศตระกูล นั่นกี ครุฑ ซึ่ง เป็นสัตว์ครึ่งคนครึ่งนกที่เป็นพาหนะของพระวิญญาณในตำนานอินดู ระหว่างปี 2497 – 2504 มีบริษัทเพียงแปดแห่งเท่านั้นที่ ได้ครุฑ ซึ่งส่วนใหญ่กีมีสายสัมพันธ์กับวังอยู่แล้ว จากปี 2506 ถึง 2516 มีอีก 22 บริษัท (ส่วนใหญ่ไม่เกี่ยวข้องกับพวกเจ้า) ได้รับครุฑมาประดับหนีอประตุและหัวจดหมาย เป็นธุรกิจไทย-จีนขนาดใหญ่ เช่น ธนาคารกรุงเทพฯ ที่สามารถดูได้ว่า ได้รับการรับรองและความไว้วางใจจากพระมาราชา

รายรับของวังทบทวี เมื่อตระกูลธุรกิจร่ำรากนิยมให้วังเป็นเจ้าภาพการเด่งงานและรับเครื่องราช ยอดเงินบริจาก ในปี 2508 เกือบ 8 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าจากปี 2506 แต่ยังคงเล็กน้อยอยู่เมื่อเทียบกับผลประโยชน์มหาศาลที่เข้าสู่ นายนพลและนักการเมืองบางคน ได้รับ ทวีวงศ์พาวัง ไปถึงระดับนั้นในกลางทศวรรษ 2503 (ราว 2508) ด้วยการนำทรัพย์สิน ที่เคยเป็นของกษัตริย์ก่อนเกิดสังคมรามกัลบามาสู่ครอบครัวมหิดล และด้วยการจัดวางครอบครัวมหิดลและสำนักงาน ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในภาคการเงินและอุตสาหกรรมขนาดที่เศรษฐกิจเติบโตจากเงินอุดหนุนปริมาณมหาศาลจาก อเมริกาและกองทัพเมริกัน

วังได้เป็นกอบเป็นกำเมื่อสหุคตินทรัพย์สินนับลิบรายการที่ตกเป็นของรัฐบาลหลัง 2475 หน่วยงานราชการที่อยู่ ส่องไฟกันนราชดำเนินการนี้ต้องจ่ายค่าเช่าให้กับวัง (แม้ว่าจะเล็กน้อยพอเป็นพิธีกีตาม) เศรษฐกิจที่ขยายตัวทำให้ทวีวงศ์ สามารถเพิ่มค่าเช่าสำหรับอสังหาริมทรัพย์ของวังได้ และยังทำให้ธุรกิจในเครือของวังมีเงินปันผลออกเงยเพิ่มขึ้นอีกด้วย โดยเฉพาะเครื่องซีเมนต์ไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ และหุ้นที่ถือในธุรกิจประกันภัย ธุรกิจการเกษตรและการค้าต่างๆ

อสังหาริมทรัพย์ของวังก์ได้รับการพัฒนาโดยโครงการร่วมทุนต่างๆ เช่น โรงแรมหรูหลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็นสยามอินเตอร์คอนติเนนตัล เอราวัณ หรือดุสิตธานี

ด้วยเพียงพร้อมทั้งเส้นสายสัมพันธ์และเงินสด สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์กล้ายเป็นหุ้นส่วนเนื้อห้องที่นักลงทุนไม่ว่าในประเทศหรือต่างชาติล้วนอยากร่วมลงทุนด้วย สำนักงานทรัพย์สินฯ ร่วมลงทุนกับไฟร์สโตร์ ไทร์ส ธนาคารและบริษัทประกันภัยต่างๆ และเจ้าพ่อสิ่งทอของไทย สุกี้ โพธิรัตน์กุร (อาจจะเป็นผู้จ้างงานรายใหญ่ที่สุดในประเทศ) ถึงปลายคริสต์มาส 2503 สำนักงานทรัพย์สินฯ มีพนักงาน 500 คนคงอยู่และการลงทุนและทรัพย์สินต่างๆ

ผลงานของทวีวงศ์แสดงถึงการมองเห็นการเปลี่ยนข่ายอำนาจทางเศรษฐกิจจากพวกเข้าและบุนนาคไปยังนายทุนไทยที่ส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีนอย่างสุกี้ เขาริ่งพันธมิตรใหม่ๆ ตัวบทการแบ่งปันเกราะกำบังและเงินทุนของวังเพื่อแยกกันส่วนแบ่งในผลกำไร และยังได้สร้างพันธมิตรเป็นผู้ค้ารายย่อยจำนวนมากอีกด้วย นั่นคือ สำนักงานทรัพย์สินเป็นเจ้าของที่ดินปลูกสร้างตึกแครัวร้านค้าบ้านพักฯ ร้านของพ่อค้าชาวจีน และเก็บค่าเช่าต่ำกว่าราคากลาง บางที่ต่ำสุดจนผู้เช่าซึ่งต่อให้รายอื่นไปในราคากลาง ยังสามารถทำให้ห้องสูญเสียกำไรจำนวนมหาศาล แต่ก็ทำให้พวกเขาเหล่านั้นต้องพึ่งพาวัง

นอกจากนี้วังยังได้อุดหนุนสมาคมสันนิบาตของชนชั้นสูงสองแห่งคือ ราชวิหารสโนร (สถาปัตยกรรมลับเฉพาะตน อังรีคุนังต์) และราชคุณมัยสมาคม(สานมม้านางเลิง) เป็นสถานที่ออกกำลังกาย เล่นกอล์ฟ แห่งม้าสำหรับคนรวย คนมีตำแหน่งและคนมีอำนาจ (ราชคุณมัยสำหรับทหารมากกว่า) ทั้งสองแห่งตั้งอยู่บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินฯ และเสียค่าเช่าไม่มากนัก ธุรกิจพนันแห่งม้าได้คืนมีวงเงินหมุนเวียนมากกว่าการรับแทงอย่างเป็นทางการอย่างเทียบกันไม่ติด ซึ่งเข้ากระเป้าผู้บริหารและสมาชิกที่ล้วนแต่เป็นพวกผู้ดีและทหารระดับสูง เวทีมวยสองแห่งในกรุงเทพฯ ที่คุณโดยท่าเรือกเข่นกัน กีฬาที่คืนของทรัพย์สินฯ ในราคากลู

ทวีวงศ์คงอยู่ไม่ให้การเติบโตของธุรกิจในเครือของวังเป็นไปอย่างเป็นที่สังเกตของผู้คนมากนัก ด้วยการทำธุรกิจส่วนใหญ่ผ่านองค์กรที่ไร้โฆษณาอย่างสำนักงานทรัพย์สินฯ , ธนาคารไทยพาณิชย์, และเครือซีเมนต์ไทย เขายังมั่นใจว่าไม่ใช่ธรรมชาติของมนุษย์ที่กอบโกย ในทางตรงกันข้าม ภูมิพลด้วยมีท่าทีไม่ใส่ใจ โดยสิ่งที่มีแต่จะแจกจ่ายให้แก่พสกนิกรเท่านั้น ครอบครัวหิดคลได้แสดงความพะยานอย่างแบบนายทุนภายใต้ชาตินิยมทางเศรษฐกิจ ออกมามีอุปทานทำธุรกิจสายการบินแอร์สยามในปี 2508 การกระเสื่อกระสนดันรันที่กินเวลานานถึงสิบปีคงให้บทเรียนราคาแพงแก่พวกเขาก่อนที่จะก้าวเข้าสู่โลกใหม่

พระเครื่องที่สร้างโดยภูมิพลแสดงให้เห็นว่าต้นธรรม ศาสนาและงานอดิเรกของยัตติย์สามารถถูกใช้ประโยชน์ในการสร้างสถานะของตัวเขาได้มากเพียงใด โครงการสร้างสรรค์อีกอันหนึ่งเป็นการผสมผสานพิธีกรรม การเมืองในวงการสงฆ์ ทุนนิยมและการพัฒนาเข้าไว้ด้วยกันอย่างวิเศษเพื่อแผ่บารมีของยัตติย์ให้ขึ้นจากไปทั่วประเทศ ในขณะเดียวกันก็สร้างรายได้ให้วังด้วย นั่นคือการขยายกิจิหนวงไปสู่ชนบทของไทย ประเพณีกิจิหนวงประจำปีแต่ไหหนแต่ไรมาก เป็นพิธีกรรมของชุมชนในการถวายผ้าไตรและปัจจัยแก่พระสงฆ์ที่จำวัดในบริเวณใกล้เคียงในวาระการออกพรรษา เป็นการตอบรับความสัมพันธ์ที่เหนี่ยวนะนรระหว่างชาวบ้านและวัดของพวกเขาก

กฐินหลวงแต่ไหนแต่ไรมาก็อปภูบติโดยครอบครัวกษัตริย์สำหรับวัดหลวงชั้นหนึ่งเพียง 18 แห่งเท่านั้น ซึ่งเกือบทั้งหมดอยู่ในกรุงเทพฯ กษัตริย์จะทำพิธีในวัดที่สำคัญที่สุดสามแห่งและมอบหมายให้สามารถอื่นในครอบครัวไปปฏิบัติพิธีแทนตัวเขาซึ่งวัดอื่นๆ กษัตริย์ยังสามารถทำกฐินต้น หรือกฐินส่วนตัวซึ่งวัดที่ไม่ใช่วัดหลวงได้ ในต้นทศวรรษ 2503 ภูมิพลทำพิธิกฐินดังกล่าวซึ่งวัดของพระอนุรักษ์นิยมสำคัญๆ หลายแห่งที่อยู่นอกกรุงเทพฯ เช่น ในเดือนตุลาคม 2506 ที่วัดเทวสังฆารามอันเป็นวัดแรกของญาณสังวรณ์ ในเดือนตุลาคม 2509 เข้าประกอบพิธิกฐินต้นที่วัดสุทธิวรารามในกรุงเทพฯ อันเป็นวัดประจำขององค์มณฑรี ศรีธรรมราชนิเบศ และมีแต่ลูกศิษย์ลูกหาษาไว้เงินเป็นหลัก

ถูกกฐินกินเวลาอยู่ไม่กี่วันเท่านั้น ครอบครัวมหิดลจึงไม่สามารถไปประกอบพิธิตามวัดต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง เจ้าบานคนก็จะทำหน้าที่ประกอบพิธิกฐินซึ่งวัดหลวงชั้นสองชั้นสามแทน ซึ่งมีอยู่หลายสิบแห่ง ส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลจากเมืองหลวง ที่ชนชั้นนำในกรุงเทพฯ ไม่ใครรู้อย่างจะเดินทางไป พวกราชรังเกียจชาวบ้านและห่วงความปลอดภัยของตัวเองในพื้นที่ไกลปืนเที่ยงอย่างในภาคอีสาน ยิ่งกว่านั้น การประกอบพิธิกฐินต้องใช้เงิน ประเด็นนี้ทำให้วังศ์ราชรุ่นต่อไปทรงศึกษาปั่น มาลาภุล, และอธิบดีกรมการศาสนาปั่น มุกุกันท์ อคิดนายทหารอนุรักษ์นิยมยกแพนเอกสาร ต้องมาหารือกันพวกราชคิดแผนการกระจายกฐินหลวงไปยังวัดหลวงชั้นรองเหล่านี้ไปในหมู่คุหบดีไทยที่เต็มใจจ่ายเงินเพื่อเสริมบำรุงของวัง โดยแยกกับการมีสายสัมพันธ์กับวังและส่วนแบ่งในผลบุญของกษัตริย์²³

ด้วยการคัดเลือกอย่างระมัดระวังโดยข้าราชการในกรมการศาสนาและวัง บรรดาผู้แทนเหล่านี้จะทำหน้าที่นำกฐินของกษัตริย์ไปยังวัดที่อยู่ห่างไกล พิธิกรรมเหล่านี้ดึงให้วัดและหมู่บ้านมาอยู่ในวงโภชนาต์ แสดงถึงความใส่ใจของวัง เทียบกับความไม่ใช่เชิงรัฐบาล นอกจากนี้การไปเยือนของคณะชาวกรุงชั้นเป็นการอัดฉีดเงินลงไปในหมู่บ้านเป็นการช่วยครองชั่วคราวอีกด้วย เนื่องจากชาวกรุงต้องอดใจไม่ไหวที่จะปรับปรุงสถานพยาบาลหรือโรงเรียนท่องถิ่น และบริจาคเงินแก่วัด ทั้งหมดเพื่อเทิดพระเกียรติของกษัตริย์ ภายใต้พลดวารของวงวัฏจักรอัศจรรย์ของการทำบุญนี้ คณะกฐินของกษัตริย์จะได้รับผลบุญเท่าที่สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในนามของกษัตริย์ อย่างน้อยบางส่วนก็พบว่ามันมีประโยชน์สำหรับ ขุนนางศัตรูทางธุรกิจของพวกราช ธนาคารกรุงเทพฯ ยึดกุมกิจกรรมนี้เป็นหัวใจของการขยายธุรกิจในภาคอีสาน โดยคาดเดือกที่จะเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมนี้ในจังหวัดต่างๆ ในภาคอีสานที่ตนกำลังขยายสาขาอยู่ โดยได้รับผลบุญทันตาคือ เป็นผู้รับฝากรเงินของวัดต่างๆ ซึ่งมักจะเป็นเงินก้อนใหญ่ที่สุดในชุมชน และเป็นที่ประทับใจสำหรับว่าที่ลูกค้าว่าธนาคารนี้เป็นวงในของวัง ด้วยมีกฐินหลวงเป็นจุดขายสำคัญ ธนาคารกรุงเทพฯ ก็สามารถครอบครองตลาดภาคอีสานได้ภายในเวลาสิบกว่าปี

กฐินหลวงเดิมไม่ได้วางให้เป็นไปในเชิงพาณิชย์ แต่ข้าราชการกรมการศาสนายอมรับว่า มีชุมชนจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ลูกดึงดูดเข้ามาอยู่ได้ร่วมบ่มโภชิสมการของกษัตริย์ โดยที่วังไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเลย โดยเฉพาะในภาคอีสานที่มักกระด้างกระเดื่องบ่อยครั้ง มันช่วยสร้างความจงรักภักดีในหมู่ประชาชน นักแสวงหาสุขภาพพัฒนาชั้นนำรายหนึ่งในยุคนี้

23

ดูเรื่องกฐินหลวงกับความเกี่ยวข้องของธนาคารกรุงเทพฯ ใน Gray, *The Soteriological State*.

สุนทร วงศ์ลดารมณ์ ให้สัมภาษณ์ในภายหลังว่า “กษัตริย์พระราชทานเป็นส่วนหนึ่งในแผนเศรษฐกิจ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชนบท”²⁴

ถึงกลางทศวรรษ 2503 บาร์มีของภูมิพลทรงถ้าก่าวกษัตริย์คนใดนับจากชาลาลงกรณ์เป็นต้นมา เขาถูกยกให้เป็นผู้นำที่เปี่ยมด้วยบุญบารมีและปรีชาญาณตามขนบธรรมราชยุคสุโขทัย โดยไม่ต้องแบ่งขันกับสถาบันการเมืองตามระบบอิทธิพลนุญ และประชาธิปไตย เนื่องจากในขณะนั้นขึ้นไม่มีรัฐธรรมนูญหรือรัฐสภาที่มีจากการเลือกตั้ง ในฐานะว่าที่พระโพธิสัตว์แฟมิลีแม่นหนุ่มหล่ออุดมคุณใหม่ บุคคลสำคัญที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ศิลปินและนักดนตรี ผู้ช่วยเหลือพสกนิกรทุนส่วนของนักอุดสาหกรรมและนาบาลวณิช และผู้บุกเบิกงานพัฒนา เขายังใหญ่กว่ารัฐบาล และประชาชนกล้าหาญเป็นฐานรองรับความชอบธรรมที่แท้จริงของเขาก

David Wyatt เคยบรรยายทศวรรษ 2503 ไว้ว่าเป็นช่วงการกลายเป็นกระฉูดพิชิตสถาบันกษัตริย์ไทย²⁵ คนไทยที่จับใจกับวัฒนธรรมชาววังและอิทธิพลกับการครอบจักร不易 ภูมิพลและนักธุรกิจที่ล้อล้อ ก็พากันยึดถือสถาบันกษัตริย์เป็นที่พึ่งทางใจและเป็นผู้นำที่แท้จริง ประชาชนจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ แสวงหาความช่วยเหลือจากภูมิพลและสิริกิติ์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงินทองหรือว่าการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ภูมิพลมีบทบาทเด่นรัฐบาลมากขึ้นเรื่อยๆ ในงานสังคมสงเคราะห์ ทั้งในจิตนาการและในความเป็นจริงบางส่วน ซึ่งยิ่งช่วยอุดหนุนงานของภูมิพล ร่วมแบ่งปันบุญบารมีและสนับสนุนกษัตริย์หลวง อันเป็นปรากฏการณ์ที่ Christine Gray เรียกว่าเป็น “ศาสนามของพลเมือง” อันใหม่ นั่นคือ “การเดี๋ยสร้างแก่ประเทศชาติด้วยการให้การช่วยเหลือสนับสนุนแก่โรงเรียนและโรงพยาบาลได้รับการอธิบายว่าเป็นการช่วยล้างจิตใจทางศาสนาฐานแบบหนึ่ง ภูมิพลและพระราชินียิ่งๆ ได้รับการสรรเสริญว่าเป็นแบบอย่างของศาสนานี้ ประชาชนทั่วไป ไม่ว่าขาดคմีจน ได้รับแรงบันดาลใจจากความอุทิศทุ่มเทโดยไม่นึกถึงตนเองของภูมิพล ก็พร้อมใจบริจาคเงินให้แก่งานช่วยเหลือสังคมของเขาก”²⁶

สำนักนิยมเกิดทุนกษัตริย์ได้รับการอนุมัติเสริมด้วยการปราบปรามและบ่มบุญผู้ที่ไม่ครับท้า วังไม่โปรดใครก็ตามที่ไม่แสดงการเกิดทุนกษัตริย์อย่างออกนอกหน้า โดยเลือกที่จะสัมพันธ์กับส่วนที่จะสามารถใช้ชุดติดรวมราชอาณาจักรต่อไปได้ เช่น พระและวัดในชนบท วัดมหานิกรที่อยู่ในสายพระพิมลธรรมลุกม่องข้ามไป โดยเฉพาะสำหรับกษัตริย์หลวง

เริ่มในสมัยสุกฤษดิ์เช่นกันที่นักรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์หัวเสรีรุ่นหนึ่งถูกบีบให้ต้องออกจากรัฐวิชาการหรือไม่ก็ถูกทำให้สับ派ากลงคำฐานตั้งคำถามเรื่องสถาบันกษัตริย์ มันทำให้แวดวงนักวิชาการอาจารย์เป็นพสกนิกรที่งรักภักดีและว่านอนสอนจ่าย และสกัดการถูกเลี้ยงได้ เกี่ยวกับบทบาททางสังคมและการเมืองของสถาบันกษัตริย์ ความคิดเห็นที่แตกต่างถูกจัดการด้วยการใช้ข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพและข้อหาอื่นๆ เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับเจ้า

²⁴ ข้างแล้ว, 611.

²⁵ David K. Wyatt, “The Student Prince Who Saved a Monarchy,” *The Asia-Pacific Magazine*, June 1996.

²⁶ Gray, *The Soteriological State*, 510.

ล้วนเป็นสิ่งที่สูงส่งแต่ต้องไม่ได้เลย อย่างเช่น กระทั้งหนังสือพิมพ์ของปารีส France Soir ก็ถูกกล่าวหาว่ามีนิพนธ์ชานุภาพ (แม้ว่าไม่เคยเคลมว่าการตั้งข้อหาอย่างเป็นทางการ) เมื่อกล่าวถึงสัดส่วนของสิริกิติ์ในรายงานที่ว่าด้วยชุดว่ายน้ำปีแอร์ บลเมงชุดใหม่ของเชอ

การโปรดไมทเชิดชูสถาบันกษัตริย์ทั้งหลายแหล่นี้ส่งผลต่อตัวภูมิพลเองอย่างไรไม่เป็นที่ชัดเจน ณ จุดหนึ่ง ภูมิพลกล้ายเป็นผู้ที่เชื่ออย่างจริงจังในปรัณัมธรรมราชาแห่งจักรีและเชื่อว่าตัวเองคือผู้สืบทอด การเปลี่ยนแปลงระดับฐานรากนี้ทำให้เขายึดเอาท่ามองกุญแจเป็นแบบอย่าง ซึ่งในประวัติศาสตร์ที่เป็นทางการนั้น มองกุญแจกษัตริย์ที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติธรรมราชาตามขนบและญาณทักษ์สมัยใหม่ โดยเป็นผลมาจากการบัวชเรียนยิลินกว่าปี

เช่นกัน ภูมิพลในทศวรรษ 2503 เริ่มแสดงความเชื่อมั่นในญาณทักษ์อันสุดยอดของตนไม่ว่าจะเป็นเรื่องในราชอาณาจักร พสกนิกรหรือโลกใบนี้ เขายิ่งถึงอำนาจและการใช้ประโยชน์จากสถานะของตัวเอง บรรมิที่สั่งสม และสัญลักษณ์นิยมทางพุทธ เขายังรู้ว่าจะจ้องมองผู้มาเข้าพบอย่างพินิจพิเคราะห์ ด้วยอาการสงบนั่งที่สะกดคนไม่ว่าไทยหรือต่างชาติและตอกย้ำสำนึกรู้สึกว่าอยู่บ้านหน้าเจ้าแผ่นดิน เขายังสามารถผู้เข้าพบในลักษณะที่แสดงให้เห็นว่าเขาเองรู้เรื่องนั้นอยู่แล้ว และไม่พึงปกปิดข้อมูลใดๆ ต่อเขา เขายังคงภาษาไทยโดยไม่มีการอ้างถึงตัวเอง ไม่ใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งและไม่ค่อยใช้สรรพนามบุรุษที่สองและที่สาม ทำให้คำพูดของเขามีความคลุมเครือและได้อารมณ์แบบกึ่งเทพ (เวลาพูดภาษาอังกฤษ เขายังพูดได้ใจความชัดเจนมากกว่า) เจ้าหน้าที่ต่างชาติรายหนึ่งให้ความเห็นว่า มันเป็นเทคนิคที่เขาเรียนรู้มาจากการพากเจ้ายุโรป ทำให้เขาดูทั้งน่าดึงดูดและน่าเกรงขาม

ความกระหนักของเขายังความคุณเครือที่ทรงพลังนี้เห็นได้ชัดเจนในการให้สัมภาษณ์กับนิตยสาร Look ของอเมริกาในปี 2510 เขายังคงความเกียรติพิธีกรรมโบราณต่างๆ ของเขายังคงความงามแบบเหตุผลนิยมสมัยใหม่ผสมกับการออกเป็นนัยว่าพลังอำนาจของความเชื่อยังทรงพลังอยู่ ถึงจุดหนึ่งเขายังกรรมวิธีการเตรียมน้ำที่เขาใช้สรงพระแก้วมรกตประจำฤกษ์²⁷

เป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์... เราตัดสินใจว่ากันข้างนอก ประชาชนทั่วไป จะเชื่อว่าน้ำนี้จะบันดาลความดีงามแก่พวงมาลัยและพวงมาลัยจะยึดถือพิธีนี้เป็นมากกว่าเกียรติยศ เพราะหากคุณเชื่อว่าน้ำนี้จะคลบบันดาลสิ่งที่ดีแก่คุณ ไฉล้มันก็คลบบันดาลสิ่งที่ดีแก่คุณ

ครั้งแรก คนขับแท็กซี่บอกเพื่อนว่าเราให้น้ำศักดิ์สิทธิ์แก่เขา เพื่อนไม่ยอมเชื่อว่าพระเจ้าอยู่หัวจะทำอย่างนั้น แต่เราพรอนนำมันตื้อให้เขา เขายังคงความสุข เกียรติยศ ไม่มีอะไร แต่ความสุขเป็นเรื่องสำคัญ และชายคนนั้นได้ความรู้สึกบริสุทธิ์และดีงาม...

คุณได้เห็นพิธี ไกรอยู่ที่นั่น? ชาย หลุยส์ เด็ก นักท่องเที่ยว และคนขับแท็กซี่ ไกรฯ ก็มาได้ เวลา ประชาชนชาบีบดีของคุณนามีอง ไทย มีอีฟบี ไอ เจ้าหน้าที่รปภ.เดือน ไปบุกคุณเดินไม่ได้... ไกรฯ กีสามารถ ร้องเรียนกับเราได้... ไกรฯ กีสามารถพบเราได้หากเราเมืองใจที่จะพบ

และเพื่อแสดงให้รู้ว่าเขาเข้าใจเช่นกันว่าจะอธิบายเรื่องนี้ให้ฟังดูดีด้วยภาษาสามัญใหม่ให้กับคนตะวันตกที่ไม่รู้เรื่อง รู้ราวดีอย่างไร ภูมิพลเสริมว่า “เราเป็นกษัตริย์ที่ได้รับการเลือกตั้ง หากประชาชนไม่ต้องการเรา พากษาภารกิจของเราออกได้ใช่เมีย? อย่างนั้นเราจะออกจากงาน”

10 เข้าสู่สังคม

ราวกับว่าเป็นการให้รางวัลคนสองสำหรับการทำงานที่ผ่านมา กลางปี 2509 ครอบครัวภูมิพลไปพักผ่อนที่อังกฤษเป็นเวลา 11 สัปดาห์ พำนາพักที่คฤหาสน์ชานเมืองกรุงลอนดอนของมหาราชแห่งชาติบุรุษ เที่ยวชมการแสดง พิพิธภัณฑ์และสถานที่ต่างๆ ภูมิพลศึกษาภาษาอังกฤษใหม่ที่บริติชมิวเซียมและซื้ออุปกรณ์วัดสภาพ พำนາไปเยือน Frensham Pond Sailing Club สองครั้ง ซึ่งเป็นศูนย์กลางการแล่นเรือ OK dinghy ภูมิพลกับอุบลรัตน์แล่นเรือที่นั่น ภูมิพลสนทนาและเปลี่ยนเกี่ยวกับการต่อเรือขนาดเล็ก ระหว่างเดินเล่นชมสวนใกล้ที่พัก ภูมิพลถ่ายภาพสิริกิติ์ท่ามกลางมวลมนุป火花ด้วย

ปลายเดือนกรกฎาคม พำนາรับวิชาลงกรณ์จาก King's Mead Preparatory School ภูมิพลพาเข้าไป Imperial War Museum และพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์หลายแห่ง วันที่ 28 กรกฎาคม ชาวไทยในลอนดอนได้รับเชิญให้ไปร่วมงานเลี้ยงฉลองวันเกิดครบรอบปีที่ 14 ของวิชาลงกรณ์ วันนั้นวิชาลงกรณ์ทำบุญได้บำบัด ตัดเกร็งและเปิดห่อของขวัญ พำนາขับรถท่องยูโรปไปจนถึงบ้านเดิมที่โลชานน์และรอบๆ แคว้นบาราเรีย ร่วมงานเทศกาล Salzburg และเยี่ยมเยียนราชวงศ์เบลเยียม การเดินทางครั้งนี้มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติด้วย เช่น กัน วันที่ 1 สิงหาคม ภูมิพลเปิดวัดไทยที่ลอนดอน และสองสามวันต่อมาเข้าและสิริกิติ์ให้นักศึกษาไทยในอังกฤษเข้าพบอย่างไม่เป็นทางการ

สื่อมวลชนอังกฤษพากันเห็นชอบครัวหนุ่มสาวที่ทั้งสดและทันสมัย สิริกิติ์โอบเขี่ยวในชุดกระโปรงและแจ็คเก็ตจากปารีส เธอสะกดนักข่าวอยู่หน้าด้วยการตอบคำถามเกี่ยวกับแฟชันอย่างคล่องแคล่ว ในเรื่องเกี่ยวกับมินิสเกิร์ตที่กำลังเป็นที่ฮือฮาและมาแรงในวงการแฟชันตะวันตกนั้น เธอเห็นดีเห็นงามด้วย โดยบอกว่ากระโปรงสั้นดูน่ารักสำหรับวัยรุ่นแต่ไม่เหมาะสมสำหรับเธอ หลังจากนั้น เธอให้สัมภาษณ์กับสถานีโทรทัศน์อเมริกาในรายการชุดที่ว่าด้วยผู้หญิงสวยของโลก เธอปัดการเปรียบเทียบตัวเองกับเจ้าเงินเจ้าทองลีน เคนเนดีโดยผู้หญิงสวยอย่างอายุ ข่าวและภาพถ่ายของพำนາตามสื่อต่างๆ ได้รับการรายงานในหน้าหนังสือพิมพ์ไทยอย่างทั่วถึง ภาพเหล่านี้แสดงภาพครอบครัวที่อบอุ่น ดงงาม รวมถึงภาพหนึ่งของภูมิพลเดินทางมีสิริกิติ์และอุบลรัตน์

ในฤดูร้อนเดียวกันนั้นเอง นิตยสาร *Time* ติพมพ์รายงานที่เป็นมากต่อประเทศไทย โดยมีภูมิพลอยู่บนหน้าปก¹ ในคืนเด่นที่ “เกือบทุกบ้านมีรูปของกษัตริย์” *Time* เผยนว่า ภูมิพล “ถือเป็นภารกิจในการหล่อหลอมอัตลักษณ์ของชาติของเข้า” และบอกว่า “ภักดิมีความนิสต์ ความยำเกรง ความทุกข์ยาก ความไม่รู้หนังสือ การกดขี่และความหวาดกลัวว่าชาติจะล่มลงเป็นสำนักที่ปกครองโดยเชื้อสายในตอนนี้” ยกเว้นก็เพียงแต่ แผ่นดินได้พระบรมโพธิสมภารของภูมิพลและสิริกิติ์ ที่ริมแม่น้ำเป็นสุขและมั่นคง”

Time บรรยายถึงภารกิจต่างๆ ของภูมิพลในวันจักรีในเดือนเมษายนปี 2509 นั้นคือ เขาวันนี้มีภารกิจที่สำคัญมาก ดีส่วนซึ่งสืบทอดกันใหม่ มอบกระเบนแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อย ทำพิธีเปิดอนุสาวรีย์รัชกาลที่ 6 มอนประษุญา แก่ผู้สำเร็จการศึกษา 868 คนจากสองมหาวิทยาลัย คืนนั้น มีการฉลองครบรอบผลงานการแต่งเพลงเพลงแรกของภูมิพล

¹

Louis Kraar, E. Hughes, and James Linen, “A Monarchy Fights for Freedom,” *Time*, May 27, 1966.

โดยมีนักคนดูไทย 1,400 คนบรรเลงเพลงของชาติลดทั้งคืน ส่วนตัวเขางเองเป้าแข้งโซนร่วมกับวงของหวานอีสต์สองซึ่งตอนนี้มีการออกอากาศโดยวิทยุอ.ส.ถึงสัปดาห์ละสี่ครั้ง

Time ยังอธิบายสั้นๆ ด้วยว่า ภูมิพลจะเดินทางไปต่างจังหวัด ครั้งหนึ่ง เขาเดินเป็นระยะทางกว่า 15 กม.เพื่อไปเยือนหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ที่ซึ่งเขาและศิริกิติ์มองอาหารและยาแก่ชาวเขา ที่เป็นเป้าหมายของพวคคอมมิวนิสต์ “ผู้นำเผ่าชาวเขาหล่านี้ให้คำแนะนำเรื่องเงินเด็กๆ ที่ได้รับจากนายตระกูลหนึ่งให้ตั้งหมู่บ้าน” Time กล่าว นอกจากนี้เป็นการกล่าวถึงงานอดิเรกต่างๆ ที่ภูมิพลให้การทุ่มเท เขายังต่อเรือและแล่นมันข้ามอ่าวไทย ซึ่งติดตามโดย “เรือยนต์ที่ใช้เครื่องเจ็ทที่ออกแบบใหม่โดยภูมิพลเอง” และยังบอกอีกว่าโครงการปัจจุบันของภูมิพลคือ สร้างเชลกีอปเตอร์ด้วยตัวเอง คำไม้อื้ออวดอย่างนี้ (ภูมิพลไม่ได้ประดิษฐ์เครื่องยนต์เรือเจ็ทหรือเชลกีอปเตอร์) เป็นเรื่องธรรมดายในเมืองไทย แต่ว่าอาจน่าขยะหาหากได้รับการเผยแพร่ในระดับนานาชาติ

ผู้เขียนบทความสรุปด้วยการบอกว่าทั้งหมดนี้ล้วนชื่นชมในราชอาณาจักร เมื่อจะมีอุดสาಹกรรมค้าประเวณีขนาดใหญ่ที่ได้รับการอุดหนุนโดยการตั้งฐานทัพในประเทศ และชาวเขาปลูกฝันอยู่ถึง 250,000 คน ที่สำคัญซึ่งเพื่อเชื่อกันว่าสามารถทำให้ลูกศิษย์ในสัปดาห์ก่อนหน้านี้เอง ส่วนเรื่องการเมือง Time บอกว่ามีแต่คนต่างชาติเท่านั้นที่ใจร้อนสำหรับประเทศไทยและรัฐธรรมนูญ “สมาชิกสภากำลังทำการร่างรัฐธรรมนูญมาเป็นเวลาเจ็ดปี และอาจร่างต่อไปเรื่อยๆ โดยไม่มีกำหนด ไม่มีใครรับร้อน ความเป็นจริงคือ คนไทยที่ง่ายๆ สามารถไม่ได้ใจกับอะไรมากนัก อีกทั้งเรื่องชนชั้นและสถานะก็ไม่ได้เป็นปัญหาสำหรับกรมากมาย เมื่อจะมีผู้ดูแลสถาบันราชศักดิ์อยู่มากมายกีตาม”

ปัญหาที่คือว่า สำหรับคนไทยจำนวนไม่น้อย เรื่องราวดังนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการเยือนอังกฤษของครอบครัวภูมิพลและรายงานเกิดพระเกียรติของ Time นั้นเป็นคนละเรื่องเลขกับสถานการณ์ที่เป็นจริงในเมืองไทย สำหรับหลายคนรวมถึงบางส่วนของเจ้าภาพที่ประทับใจในสิ่งที่เห็นว่าภูมิพลสักแต่สวมบทบาทนายตระกูล ในขณะที่พวคฯ(ที่กำลังเผยแพร่กับภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์)ต้องการให้เขาริมปากของ ไม่ใช่แค่เป็นเพียงประมุข ด้วยคำวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ ชนิดไม่เคยปรากฏมาก่อนภูมิพลทุนเดิมและรับการท้าทาย เขายังคงอดิเรกต์ ลิเกเดินทาง และเริ่มสวมบทบาทผู้นำสูงสุดของประเทศไทย

น่าขันที่เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว กษัตริย์มิวนิสต์ในเมืองไทยนั้นจึงข้อยกเว้นประเทศไทยอื่นๆ ส่วนใหญ่ในเอเชีย การกดขี่ปราบปรามของระบบเศรษฐกิจและน้อม-ประภาส บวกกับความล้าหลังทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบทที่กระตุ้นการเดินโอดของพระคุณมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ส่วนกลางไปถึงภาคตะวันออกเฉียงใต้ 2 สิบหกพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยขาดการพัฒนา ขาดความจำเป็นมากต้องเข้าที่ทำงาน และพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกก็ลดน้อยลงเรื่อยๆ เนื่องจากการเดินโอดของจำนวนประชากร ขณะที่ตลาดแรงงานในเมืองก็ขึ้นไม่เป็นทางเลือกที่น่าพิสมัย

รัฐบาลในกรุงเทพฯ ก็ยังปฏิบัติต่อคนจนอย่างลือลามขอรู้เช่นเดิม จังหวัดที่อยู่ห่างไกลลูกปืนมีอยู่ในอาณาจักร ไม่ได้รับความสนใจแต่การจ่วยเหลือประชาชน เช่น อาหาร ไม้และภาษี และปราบปรามผู้กระดิ่งกระเดื่องเท่านั้น แต่ในแต่ละพื้นที่ที่มีปัญหามากที่สุดคือภาคอีสาน ภาคใต้และบริเวณที่อยู่ใกล้พรมแดนในภาคเหนือและ

ภาคตะวันตก ประชาชนในภูมิภาคเหล่านี้มักจะมองรัฐราชการและทหารเป็นผู้กดปุ่ม ในขณะที่ชนชั้นนำในกรุงเทพฯ ก้มองชาวบ้านว่ากระดังกระเดื่อง ไม่เป็นไทย และกล่าวหาพวกเขาว่าเป็นคอมมิวนิสต์มากขึ้นเรื่อยๆ

เมื่อสกุลดีดตัวขึ้นมาในปี 2500 นั้น ยังไม่มีขบวนการคอมมิวนิสต์ไทย แต่ไม่กี่เดือนก่อนหน้านั้น นักวิชาการหนุ่มจิตร ภูมิศักดิ์ ติพิมพ์งานประวัติศาสตร์สังคมไทยแบบ Marxist ซึ่งสำคัญคือ โฉมหน้าศักดินาไทย ที่ทำลายวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์นับขึ้นของเจ้าโดยตรง² เมื่อมีน้ำเสียงที่ปรีดิทำให้การปฏิรัฐ 2475 จิตรสาวขึ้น โครงสร้างอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจสมัยใหม่ไปจนถึงสังคมเจ้าชู้เก่า โดยอ้างว่าระบบชนชั้นของไทยนั้นແຕบไม่ต่างจากฟิวคัลลิสม์ของยุโรปเลย และเสนอโดยนัยว่ากษัตริย์เป็นเพียงเจ้าที่คินรายใหญ่ที่สุดเท่านั้น สำหรับหลาย ๆ คน นี้คือคำอธิบายถึงช่องว่างอันมหาศาลระหว่างความร่วงกับความยากจนในสังคมไทย

สกุลดีดตัวขึ้น การหัวรือจับนักการเมืองฝ่ายค้าน นักหนังสือพิมพ์และปัณฑุชนนับร้อยๆ คน จิตรดิคคุกอยู่เป็นเวลาแปดปี การปราบปรามอย่างนี้กับอุดมการณ์ของจิตรอาจมีส่วนสำคัญพอ กันในการเกิดพระราชคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ในเดือนมิถุนายน 2504 ครอง จันดาวงศ์ สมาชิกสภาพแทนรายภูมิที่ได้รับความนิยมคนหนึ่ง ผู้เป็นอดีตเสรีไทยและสนับสนุนคนยากจนและการปกครองตนเองของอีสาน ถูกจับกุมและพระหารชีวิตด้วยคำสา้งนาขากา (มาตรา 17) ข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์ หลังจากนั้น ภารยาและลูกสาวของกรองพร้อมด้วยลูกศิษย์ลูกหา นักสังคมนิยม นักต่อสู้เพื่อสิทธิชีวนา และนักต่อสู้ชาตินิยมลาวจำนวนหนึ่งก็พากันหลบหนีเข้าป่าบัวริเวณเทือกเขาภูพานในจังหวัดสกลนคร พากษาติดต่อกันขบวนการປະເທດລາວແລະເວີຍມິນ໌ ກາລາຢືນແກນสำคัญของพคท.

พคท.ขยายตัวอย่างช้าๆ เป็นอย่างน้อย ได้รับการสนับสนุนเพียงเล็กน้อยจากชานอยและปักกิ่ง จากร้านที่มั่นคง เทือกเขาในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ พากษาชักชวนชาวเขาและชาวนาพื้นราบที่รู้สึกถึงการกดขี่จากเจ้าหน้าที่รัฐ และพ่อค้าท้องถิ่น ปลายปี 2505 จึงเริ่มกระจายเสียงวิทยุสถานี “เสียงประชาชน” (สปท.) จากเมืองหนองบอน ต้นปี 2507 จำนวนสมาชิกของพคท. น่าจะมีอยู่หลายร้อย แต่ไม่ถึงพัน แต่ถึงอย่างนั้น ศัญญาณเตือนภัยก็ดังขึ้นที่กรุงเทพฯ และวอชิงตันในเดือนมกราคม เมื่อ กองกำลังของขบวนการคอมมิวนิสต์ປະເທດລາວ โจมตีท่าแพกเมืองชายแดนของลาว ห่างจากภูพานไปเพียง 100 กิโลเมตร

การปะทะกันครั้งแรกจริงๆ ระหว่างรัฐบาลและพคท. กิจดิ่น 20 เดือนหลังจากนั้น ในเดือนสิงหาคม 2508 ตำรวจบังเอิญพบเห็นการประชุมวงเล็กๆ ของพคท. ที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งที่ภาคอีสาน เกิดการต่อสู้กันขึ้น ชาวบ้านคนหนึ่งถูกยิงเสียชีวิต ตำรวจนายหนึ่งได้รับบาดเจ็บ แปดเดือนต่อมา จิตร ภูมิศักดิ์ ที่เพิ่งได้รับการปล่อยตัวจากคุก ก็ถูกจับและสังหารโดยเจ้าหน้าที่ในบัวริเวณใกล้ภูพาน

²

ดู Craig J. Reynolds, *Thai Radical Discourse: The Real Face of Thai Feudalism Today* (Ithaca: Cornell University, 1987), and Pasuk and Baker, *Thailand*, 305-6.

คนไทยจำนวนมากมองว่าตนคือหลักฐานว่าประเทศไทยได้เพชรชัยกับการลุกเรือเต็มรูปแบบแล้ว เนื่องจากเกิดขึ้นในลาวและเวียดนาม เจ้าหน้าที่รัฐบาลมองว่าคอมมิวนิสต์อาจยึดประเทศไทยได้ ทั้งในทางสภารหรือการจับอาชญาคดีสู่³ นักวิเคราะห์ทางการเมืองประกาศว่าประเทศไทยจะเป็นโควิดในตัวต่อไป กระนั้น ดังที่นักประวัติศาสตร์คนหนึ่งกล่าวไว้ว่า “พลิกเดิมที่การต่อต้านคอมมิวนิสต์ไม่เพียงแต่จะเกิดก่อนที่จะมีคอมมิวนิสต์จริงๆ แต่มันยังขยายใหญ่ไปกว่าคอมมิวนิสต์เป็นหลายเท่า”⁴

กรุงเทพฯ มีปฏิกริยาโดยขัดตั้งกองอำนวยการปราบปรามคอมมิวนิสต์(กอปค.) บัญชาการ โดยรองนายกรัฐมนตรี ประภาส จาธุเสถียร พร้อมที่ปรึกษาชาวอเมริกัน เบื้องหลังพากเพียรคือกองทัพนี้มาที่สหราชอาณาจักร ได้สร้างสมญ�名ในไทย คุณประเทศาเมื่อเป็นการยึดครอง ในต้นทศวรรษ 2503 ทหารอเมริกันและไทยมีปฏิบัติการกองโจรในลาว โจมตีลาวและเวียดนามทางอากาศจากฐานทัพในไทย เมื่อถึงปี 2508 มีทหารและหน่วยข่าวของสหราชอาณาจักร อยู่ในไทยถึง 14,000 คน ปีถัดมา จำนวนเพิ่มเป็น 34,000 คนและอากาศยาน 400 ลำ กองทัพอเมริกันมีหน้าที่ขัดขวางการลุกฮือภายในประเทศไทยพร้อมไป กับการให้การสนับสนุนเวียดนามได้ และคำว่าความชอบธรรมของการคุ้มครองการเมืองของทหารไทย

สหราชูฯ ไม่ได้เพิกเฉยต่อความยากจนและการกดขี่บุคคลที่เป็นเชื้อมูลของการเติบโตของพคท. วอชิงตันทุ่มเททรัพยากรเพื่อชนะใจประชาชนด้วยการพัฒนา โดยหวังว่าจะไม่ช้ำร้ายเวียดนาม โครงการต่างๆ ภายใต้การกำกับของสหราชูฯ คือการสร้างถนน บุดบ่อเลี้ยงปลา และจัดบริการสังคมในหมู่บ้านชนบท ภายในเวลาไม่กี่ปี งบประมาณที่สหราชูฯ ใช้จ่ายในไทยแต่ละปีมีมูลค่าเท่ากับผลผลิตทางเศรษฐกิจทั้งหมดของภาคอีสานทั้งภาค โดยส่วนใหญ่หมดไปกับงานโยธาที่ขาดแคลนเชื่อต่อตัวนักวิวนิสต์และเชิดชลสถาบันกฎหมาย

ใช่หรือไม่ว่าความช่วยเหลือและการดำเนินการอย่างสุจริต ยิ่งทำให้ปัญหาเลวร้ายลงไปอีก งบประมาณหลาภรรือขึ้นล้านหรือญี่ปัน จำกัดงบดันส่วนใหญ่หันเข้ากระเป้าของชนชั้นนำ เจ้าที่คิน พ่อค้าเชื้อสายจีน ข้าราชการและพ่อครัวสูงของไทย กรุงเทพฯ ใช้งบประมาณซื้ออาชญากรเป็นสามเท่าของงบประมาณสำหรับการศึกษา งบสาธารณสุขยังน้อยกว่านี้ เศรษฐกิจเดิมโดยพร้อมด้วยอัตราเงินเฟ้อสูงในบริเวณใกล้ฐานทัพ ทหารจีไอพักผ่อนเมามายหาความสุขทั่วราชอาณาจักร ธุรกิจทางเพศเดิมโดยย่างก้าวกระโดด

ระหว่างนั้น สภาความเป็นไปในชนบทเดวร์รัยลง หลังจากเหตุการณ์เดือนสิงหาคม 2508 การประระหว่างพคท.หรือก่อคุมอื่นๆ กับรัฐบาลเพิ่มขึ้นเป็นมากกว่า 150 ครั้งในปี 2509 ส่วนใหญ่ในภาคใต้และ

3 ดู (อย่างเช่น) *Foreign Relations of the United States, 1964-1968, vol. 27, Mainland Southeast Asia* (Washington, D.C.: U.S. Department of State), Documents 303-14, มีหลายคุณลักษณะถึงการที่พากคอมมิวนิสต์สามารถจะกุมอำนาจได้ผ่านการเลือกตั้ง และการก่อการร้าย แต่ Document 316, the National Intelligence Estimate of June 1, 1966 กลับไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ โดยบอกว่าเป็นเพียง “สิ่งกวนใจที่ร้าวแหง” เท่านั้น

⁴ E. Thadeus Flood, *The United States and the Military Coup in Thailand* (Washington, D.C.: Indochina Resource Center, 1976), 2.

ตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้ฝ่ายรัฐเสียชีวิตไป 47 คนและฝ่ายตรงข้าม 97 คน⁵ ในปี 2510 ปัญหาลุกຄามไปยังภาคเหนือ เหตุประทีเพิ่มจำนวนเป็นสองเท่า จำนวนผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นประมาณนี้ บางส่วนในรัฐบาลกับที่ปรึกษาเมริกันตั้ง ตระหนกว่าคอมมิวนิสต์กำลังลุกเรือ และต้องมีการปราบปรามก่อนที่จะเปิดทางให้เวียดนามบุกเข้ามา มันเกินจริงไปอย่างมาก แต่ความตั้งตระหนกนี้ก็ยังความหวาดกลัวกับคอมมิวนิสต์เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

ท่ามกลางบรรยายกาศตั้งตระหนกเช่นนี้ เจือสมค้ายการนำของกองทัพที่หลักและไร้ประสิทธิภาพ ตัวภูมิพลองก์ ตกอยู่ในการวิพากษ์วิจารณ์ ตอนแรกปัญญาชนอนุรักษ์นิยมกลุ่มเล็กๆ หาญกล้าเสนอความเห็นว่าภูมิพลไม่ได้กระทำการที่ เป็นประโยชน์อันใด แทนไม่ต่างจากพวกเจ้ามือสมัครเล่นของยุโรปเลย สุลักษณ์ ศิริรักษ์ ผู้เคยเป็นลูกศิษย์ลูกหาของชาเน่ เหน็บแนมภูมิพลแทนโดยเปิดเผยว่าให้เลิกเล่นเป็นกษัตริย์เสียที่และใช้อำนาจของตนในการนำพาประเทศไทย ข้อวิจารณ์อย่างนี้เป็นไปในทำนองเดียวกันที่สือด้วยประทีต่างประเทศงานถึงภูมิพลว่าเป็นคนอัธยาศัยดีแต่ก็ไม่ค่อยเป็นโสดเป็นพายเท่าไนนัค และประเทศไทยยองก์ไม่จริงจังกับการป้องกันตนเองในสังคมยืน ลิ่งที่เป็นเนื้อหาในเรื่องจากปกของ Time ปี 2509 ได้รับ การกล่าวถึงอย่างตراج ไปตรมามากขึ้นในปีถัดมา โดยนักข่าวจำนวนมากทั้งไทยและต่างชาติ นั่นคือ รัฐบาลทหารของไทย น้อนด การเมืองกำลังสร้าง ส่งผลเสียต่อสังคมไทย และการบริหารที่หย่อนยานกับการขาดสถาบันที่เป็นประชาธิปไตย ยิ่งชำเติมปัญหาความยากจนและเติมเชื้อให้กับกับคอมมิวนิสต์

Louis Lomax นักเขียนฝ่ายซ้ายชาวอเมริกันที่ได้รับการยอมรับเช่นในหนังสือที่เกี่ยวกับเมืองไทยเล่มหนึ่งว่า ภูมิพลนั้นแทนไม่มีความสำคัญเลย⁶ เขายกตัว “สังคมประชาชน” ที่ร่ว่าฯ จะบังเกิด ภูมิพลเป็นเหมือน “Linus blanket” ตัวละครที่ติดผ้าห่มตลอดเวลาในการ์ตูนชุด Peanuts (สนูปี้) อย่างดีที่สุด ภูมิพลทำได้แค่จำกัด “ความลับนกินที่เหลือล้น” ของรัฐบาลเท่านั้น แต่ในขณะเดียวกัน “กองทัพได้ทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของเข้า และปัญญาณก็ได้ทำลายความน่าเชื่อถือของตัวเขา” ด้วยความแตกแยกที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ Lomax บอกว่า “ภูมิพลไม่สามารถเป็นศูนย์รวมจิตใจของประเทศไทยได้อีกต่อไป”

ลึกเข้าไปภายในใจสีหน้าไม้มั่นนั้น ภูมิพลคงต้องรู้สึกถูกดูหมิ่นอย่างเจ็บปวด เขาต้องทนอดสูกับการกิจที่เขาสืบ ทอดมาเมื่อสองพศวรรษก่อนอยู่แล้ว ผู้คนมองว่าเขาไม่ได้อุทิศตนต่อความกินดืออยู่ดีของพสกนิกร แต่กับเจ๊ช การแล่นเรือ และพิชิกรรมโบราณ เขายังคงความชุ่นเคืองออกมาให้เห็นในการให้สัมภาษณ์กับนิตยสาร Look ที่เป็นคู่แข่งของ Time ในปี 2510 ว่า:

คนอเมริกัน โดยเฉพาะที่เป็นนักเขียน ฉุจชุมชอบแต่อะไรที่เป็นพิมพ์นิยม ตอนนี้คุณอยู่ในตะวันออกไกลที่คุ้มแปลกประทุม (exotic) พากคุณเรียกว่าอย่างนี้ใช่ไหม? มีพระราชา ล่าสิงโต มีช้าง แต่คุณที่เห็นแต่อัญมณีบนหลังวัว พากเราไม่ได้ตระหนักรว่าอัญมณีอยู่ในหัวใจ ไม่ใช่อยู่บนหลังวัว ตอนนี้พากเราเรียกว่ากษัตริย์ “ที่หลงไหลเจ๊ช” เราเกิดต้องอดทน ความจริงคือ เราไม่ได้มีเชื้อไฟฟอนทองคำ และไม่เคยมี มันคงจะหนักน่าดู

⁵

David Morell กับชัยอนันต์ สมุทรวนิช, *Political Conflict in Thailand* (Cambridge, Mass.: Oelgeschlager, Gunn & Hain, 1981), 82.

⁶

Louis Lomax, *Thailand: The War That Is. The War That Will Be* (New York: Vintage, 1967), 138-40.

และกษัตริย์ “ที่ชอบขับรถเร็ว ชื่นชอบความเร็ว” นั้น เราต้องทน เราไม่ใช่ธุรกิจเรื่องการจัดคนเป็นแบบนั้นแบบนี้ แต่เราไม่เชื่อว่ามันเป็นการสร้างสรรค์หรือเป็นประโยชน์สำหรับประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา⁷

สำหรับข้อวิจารณ์ที่ว่าเขาหลุดจากประชาชน ภูมิพลกลับไปหาแนวคิดที่ว่าธรรมชาต้มีญาณหงี้รุ้งโดยธรรมชาติ เป็นกว่า เพราะว่าเขาเป็นกษัตริย์ ผู้คนจึงบอกแก่เขาในสิ่งที่จะไม่บอกแก่คนอื่น “เราเชื่อว่าเราใกล้ชิดกับประชาชนและรัฐบาล ในการบริหารงานแผ่นดิน เราไม่สามารถส่องประทีก เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หลายหน่วยงานเขียนรายงานที่ไม่เป็นทางการเกี่ยวกับหน่วยงานอื่นๆ เราได้อ่าน”

แต่คำวิจารณ์ที่จุดสำคัญ และภูมิพลก็เข้าใจประเด็นของ Lomax การฟื้นสร้างสถาบันกษัตริย์ขึ้นมาตามแนวทางของเจ้ารุ่นอาวุโสตนนี้ ไม่สามารถสร้างประโยชน์แก่ประชาชนได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยมากนัก พิธีกรรมและสัญลักษณ์ถึงโลกที่เดือนนี้ไม่ได้ช่วยให้ชีวิตชาวบ้านดีขึ้น ในทางตรงข้าม ความค้อยพัฒนาและการเอกสารดีอาจเป็นทางการและนายทุนส่งผลให้พก.ขยายตัว เหตุผลหนึ่งที่งานของภูมิพลยังคงเป็นแต่พิธีกรรมและสัญลักษณ์เป็นส่วนใหญ่ก็คือว่า บรรดาที่ปรึกษาอาวุโสจากระบอบจักรีโบราณ ไม่ได้นำเสนอจิตนาการให้เข้าทำอะไรอย่างอื่นนอกจากสร้างภาพพจน์และหนุนความสามัคคีของชาติ นอกจากโครงการเกษตรที่ดูเป็นงานอดิเรกของเขามาแล้ว ภูมิพลยังไม่ได้แสดงความคิดเห็นอะไรมากนัก แต่เขาใกล้จะ 40 แล้ว อันเป็นข้อที่คนชั้นสูงไทยมองจากจะเข้าพื้นที่วิชาชีพที่สุขสนายและบรรลุความสำเร็จอะไรสักอย่าง ภูมิพลถึงตอนนี้ปฏิบัติงานประจำของกษัตริย์ได้อย่างขึ้นใจแล้ว ลูกๆ ก็ได้รับการดูแล วิธีร่างทรงที่อยู่โรงเรียนประจำในอังกฤษ อุบลรัตน์กำลังจะเข้ามายาวิกาลัย และเขายังคงสุดทางแล้วในเชิงกีฬาและศิลปะ

ยิ่งกว่านั้น สองทศวรรษที่ผ่านมาลังก์มาทำให้ภูมิพล ได้รับรู้คุณเคยกับสภาพปัญหาและการเมืองของไทยมากกว่าผู้นำคนอื่นๆ ส่วนใหญ่ เขายังเข้าใจในปัญหาความมั่นคงอย่างดีพอสมควร ส่วนหนึ่งเป็นพระศรีวิสารว่าชาติที่ปรึกษาของเขานั้นเป็นเลขานิสต์ และได้พิจารณาสรุปจากนักการทูต ผู้เชี่ยวชาญการท่าทาง น้ำทุน และผู้เชี่ยวชาญงานพัฒนา นอกจากรับราชการประจำวันจากรัฐบาลแล้ว ตลอดจนจดหมายที่พสกนิกรเขียนมาถึงเขาตลอดเวลา เขายังได้รับการฟังวิทยุทั่วไทยและต่างประเทศ อ่านรายงานข่าวในห้องทำงานในวัง “ศูนย์ข่าวสาร” ของเขามีทั้งวิทยุ โทรพิมพ์ โทรทัศน์ และผู้เก็บข้อมูลที่

คำวิพากษ์วิจารณ์ส่งผล ด้วยความมุ่นมั่นที่จะได้รับการยอมรับนับถือในฐานะผู้นำที่แท้จริง ภูมิพลดูงานอดิเรก ลงอย่างน้อยก็ในสายตาของสาธารณะ การแบ่งเรื่องที่หัวหนิน การแจ้งเมืองทางวิทยุ และงานเลี้ยงภาคภาษาในวัง และกระโจนเข้าสู่สังคมต่อต้านคอมมิวนิสต์ ที่แรก มันหมายถึงแก่การทำกิจกรรมเดินให้เข้มข้นขึ้น ภูมิพลและศิริกิติ์ออกงานพิธีและ

⁷ Look, June 27, 1967.

พงประดุจน์บอยครั้งขึ้นจาก 341 ครั้งในปี 2508 เป็น 553 ครั้งในปี 2512⁸ เครื่องราชอุณากรจากจักรมากรขึ้นให้กับผู้บริจากแก่ งานการกุศลของภูมิพล แต่ตอนนี้ถือเป็นระบอบว่านาบทหารและข้าราชการระดับสูงจะได้รับกันเกือบทุกคน

อย่างไรก็ตาม เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในบรรดาศาสตร์พิธีกรรมเหล่านี้ มีการเน้นมากขึ้นถึงความสามัคคี ของคนในชาติเพื่อต่อสู้กับภัยคุกคาม(บอยครั้งไม่ระบุชื่อ)ต่อชาติ ศาสนาและภัตtriy ภูมิพลพาดพิงบอยครั้งขึ้นถึงภัย ภัยคุกคามและปัญหาต่างๆ ในประเทศไทยเพื่อนบ้าน และพุดถึงความสัมพันธ์ของความยากจนกับสถานการณ์ของประเทศไทย เพื่อสร้างความสามัคคีของคนในชาติรอบตัวภัตtriy ภูมิพลเริ่มโครงการแจกจ่ายพระพุทธรูปราชนพิตรให้เป็นพระพุทธรูป ประจำจังหวัดต่างๆ และกรมกองทหารที่สำคัญ เพื่อแทนตัวเขาทั่วทั้งราชอาณาจักร Frank Reynolds นักมนุษย์วิทยา เปรียบเรื่องนี้กับการที่ชัชวรมันที่ 7 เพยแพร่รูปเครื่องพของตนไปทั่วอาณาจักรเบมร⁹ อันแรกสุดมอบให้กับจังหวัดหน่องคาย ที่อยู่ตรงข้ามกับเวียงจันทน์เมืองหลวงของลาว ซึ่งมักตกเป็นจำเลยสำหรับปัญหาความยุ่งยากที่เกิดในภาคอีสาน มันคือเป็น การสื่อความถึงชนชาติลาวและคอมมิวนิสต์ทั้งสองฝ่ายฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็อาจมาจารชนของภูมิพล

Charles Keyes นักมนุษย์วิทยาอีกคนหนึ่งบรรยายถึงพิธีรับมอบพระพุทธรูปในจังหวัดหนึ่งว่ามีการเขียนบท ให้ภูมิพลเป็นทั้งประมุขและผู้นำสูงสุดทางจิตวิญญาณของประเทศไทย¹⁰ เขายอกว่า “มันชวนให้นึกถึงงานเลี้ยงรับรองของ อินเดียในศตวรรษที่แล้วที่ตัวแทนชนเผ่าต่างๆ ในแคว้นมาร่วมตัวกันเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อพระราชที่อังกฤษตั้งขึ้น ... ลักษณะการจัดงานพิธีแสดงชัดเจนถึงองค์ประกอบของรัฐไทย นั่นคือ ภัตtriy ศาสนาพุทธ ข้าราชการและอาณา ประหาราชภูร” กรรมการศาสนาพยาบาลตั้งวัดหลวงเพื่อเป็นตัวแทนธรรมราชาตราชภูมิจักรในแต่ละจังหวัด แม้ว่าดันนนฯ จะ ไม่ได้มีประวัติศาสตร์เชื่อมโยงกับสถาบันภัตtriym มาก่อนเลยก็ตาม

ด้วยมาในมาดใหม่ ภูมิพลขึ้นแสดงความเป็นชาขาดิทหาร รวมกับว่าเขาคือเป็นจริงเป็นจังกับตัวแทนแห่งหัวโขน จอมทัพไทย เขายังแสดงการสนับสนุนอย่างเปิดเผยต่อปฏิบัติการของกองทัพสหัสชาติ และไทยในการปราบปราม คอมมิวนิสต์ในภูมิภาคอย่างจริงจัง ในเดือนกุมภาพันธ์ 2509 ภูมิพลได้อ่ายปากขอร้องกับ Hubert Humphrey รอง ประธานาธิบดีสหัสชาติ ที่มาเยือน ให้สหัสชาติ ให้ความช่วยเหลือมากขึ้นในการรับมือกับการคุกคามของคอมมิวนิสต์ ระหว่าง ที่พวกเขากลับเปรียบเทียบสถานการณ์ของเวียดนามและไทย เขายังขอเครื่องไม้เครื่องมือเฉพาะบางอย่างสำหรับการต่อสู้ กับคอมมิวนิสต์ และบ่นถึงความล่าช้าในการให้ความช่วยเหลือจากอาชีวะชิงดัน¹¹

ถัดร้อนปีนี้ ระหว่างการเยือนเพื่อพักผ่อนในอังกฤษ ภูมิพลประกาศหลายต่อหลายครั้งว่าเงินและเวียดนามเป็นภัย ภัยคุกคามร้ายแรงต่อประเทศไทย เขายอกกับผู้สื่อข่าวว่า จุดประสงค์หนึ่งของการมาเยือนยังกุญแจของเขาก็คือการซื้อเครื่องบิน สำหรับกองทัพอากาศไทย และเขาไปเยี่ยมชมโรงงานผลิตเครื่องบินหลายแห่งในอังกฤษและเยอร์มัน และเข้าร่วมงานแสดง

⁸ ทักษิ, *The Politics*, 331.

⁹ Bardwell Smith, บก., *Religion and Legitimization of Power* (Chambersburg, Pa.: Anima, 1978), 105.

¹⁰ Charles Keyes, *Thailand: Buddhist Kingdom as Modern Nation State* (Bangkok: ดาวกมล, 1989), 1-5.

¹¹ รายงานของยมพรีลึงประธานาธิบดีจอห์นสัน, *Foreign Relations of the United States*, Doc. 309.

เครื่องบินรุน Farnborough อันใหญ่โต¹² การซื้อหาเครื่องบินรุนสำหรับกองทัพอากาศไทยนั้นไม่ใช่หน้าที่การงานของเขาริชฯ เลยทีเดียว แต่เขาเก็บเงินเกี่ยวข้องด้วย กายหลังในปีเดียวกัน เขาเลือบบี้ให้สหราชอาณาจักร เร่งผลมาน้อย กระทั้งวิจารณ์ ว่าซิงตันที่หยุดชะงักการ โอมตีเวียดนามเหนือทางอากาศ¹³ เขายกษัตรอนมให้ส่งกำลังทหารไปปราบปรามพก.ในภาคอีสานมากขึ้น และให้เรียกร้องการสนับสนุนจากสหราชอาณาจักร มา ก็เนื่องจากไทยได้ตกลงข้อความส่งกำลังทหารจำนวนมากไปสู่รุนในเวียดนามตามคำขอของว่าซิงตัน¹⁴

ภูมิพลมีทักษะต่อสังคมเช่นอย่างพื้นๆ ไม่ผิดแยกไปจากแนวคิดอนุรักษ์นิยมในเวลานั้น แม้เขาจะตระหนักว่ามีสาเหตุที่เกิดจากภัยใน แต่เขาที่ฟันธงว่าหากของปัญหาคอมมิวนิสต์มาจากภายนอก ในการสัมภาษณ์กับ Look ในปี 2510 เขายกทักษะที่ว่าอาจจัดไทยกำลังตอกย้ำในอันตราย

ชาวจีนมักจะเป็นภัยคุกคามต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เสมอมา เพราะพวกเขาระยะไปทั่ว... ในเมืองไทย มีคนจีนอยู่เยอะ และยากที่จะกลืนพอกษา... ในหมู่บ้านที่ภาคอีสาน พวกคอมมิวนิสต์มีทั้งคนไทยเชื้อสายจีนหรือไม่ก็เวียดนามเหนือ... โดยทั่วไป ประชาชนไม่เชื่อพอกษา แต่ในที่ชนบทห่างไกล ถ้าไม่ให้ความร่วมมือ พวกคอมมิวนิสต์ก็จะมาเสีย... แนะนำว่าเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนในชนบทไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างที่ควร ชาวบ้านจึงมีเหตุให้ไม่พอใจและกระต้างกระเดื่อง แต่พวกษาไม่ได้ไม่พอใจประเทศไทย หากแต่ไม่พอใจเจ้าหน้าที่เหล่านั้น

คนไทยไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์ ยกตัวอย่าง ถ้าพิจารณาศาสตร์ของเรา พิจารณากฎหมายที่ทั้งหมด มันเป็นประชาธิปไตย ดังนั้น ประสงค์ต่างมีลิที และปฏิบัติเช่นเดียวกับรัฐบาล แต่ลักษณะลิทีที่จะแสดงความเห็นของตน เราในเมืองไทยจึงมีพื้นฐานสำหรับประชาธิปไตยและชีวิตที่ดี

คอมมิวนิสม์เป็นแนวคิดที่ทำไม่ได้จริง ชีวิตไม่สามารถเป็นไปตามที่เต็ลก่อนประ oranida คันที่ทำงานวันนี้ก็ควรจะได้รับค่าตอบแทนและสิ่งของ ไม่ใช่คันที่ไม่ทำงาน คอมมิวนิสม์สามารถแล้วร้ายได้ยิ่งกว่านาซีหรือฟاشิสต์เสียอีก ในทางปฏิบัติ มันแยกเสียยิ่งว่าผิดจัดการ

ผิดจัดการหรือ? มันคือสิ่งที่เหล่านายพลของไทยกำลังถูกกล่าวหาอยู่นั่นแหลก โดยนักเคลื่อนไหวต่อต้านสังคมในสหราชอาณาจักร ภูมิพลบอก Look ว่า낙ศึกษาเอมริกันที่ออกแบบหัวห่วงเป็นพอกเบลาที่ถูกคอมมิวนิสต์ปั่นหัว ประเทศไทยจะต้องระมัดระวังเด็กกลาเซ่นนี้ของคอมมิวนิสต์และเตรียมพร้อมสำหรับ “สังคมที่พิเศษมากๆ” นี้ “ขณะที่คนจีนนับล้านกำลังอดอยาก ประเทศไทยกลับมีระเบิด(นิวเคลียร์) ตอนนี้คนในอินเดียก็อย่างได้ระเบิดแบบนั้นด้วย เมืองไทยเราเจียบตัวกันไป แต่ไม่แน่ใจอนาคต คนไทยอาจจะเจียบตัวนี้อยลง ถ้าคนไทยต้องการระเบิด พวกษาเกี่ยงต้องได้”

¹² เขาไปเยี่ยมชมผู้ผลิตเครื่องบินหลายเจ้า โดยเฉพาะ Beagle Aircraft Works ของอังกฤษ เพื่อเสาะหาเครื่องบินสำหรับทำฝนเทียม กับเครื่องบินพระที่นั่งด้วย

¹³ *Far Eastern Economic Review*, October 13, 1966.

¹⁴ *Foreign Relations of the United States*, 1964-1968, Doc. 314.

ภูมิพลอดุลยเดชฯ ขึ้นทุกที เขาใช้เวลาไมาก็ขึ้นกับกองทัพ ผู้สัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นกับเหล่าทหาร และแสดงความเป็นผู้นำในการศึกสงคราม เยี่ยงกษัตริย์ตามประเพณี ครอบครัวมหิดลได้ให้ความใส่ใจเป็นส่วนตัวมา นานแล้วต่อทหารและตัวราชที่ได้รับบาดเจ็บในหน้าที่ ทั้งไปเยี่ยมพากษาตามโรงพยาบาล มอบเงินช่วยเหลือแก่ครอบครัว และเป็นเจ้าภาพงานศพ

คราวนี้ภูมิพลหมั่นอออกเยี่ยมค่ายทหารและจุดประจำการในพื้นที่มากขึ้น สวยงามของทหาร โดยมักจะเห็นบ ปืนพกไว้ที่เอวข้างหนึ่ง วอล์คกิทอล์คกิอยู่อีกข้างหนึ่ง สื่อมักระลงภาพของภูมิพลยิ่งปีนี้ใน อีม-16 และปืนกลขนาด ต่างๆ จากฐานสู้รบ ลิตริกิติ์ปราภกอยู่คียงข้างเขาเสมอ แต่ถูกในชุดทหารเหมือนกันและถ่ายรูปคู่กับปีนี้ในนี้ กลุ่ม ทหารชั้นนำที่ปร่วมส่งกรมเวียดนามกลับเป็น “ทหารเสือพระราชินี”

วชิราลงกรณ์ร่วมไส้ชั้งศึกไปกับครอบครัวด้วยเช่นกัน ก่อนจะถูกส่งไปเรียนที่อังกฤษในเดือนกรกฎาคม 2509 ด้วยวัย 13 ปี เขายังได้รับบทชี้ร้อยศรีในทั้งสามเหล่าทัพ เมื่อไหร่ที่เขากลับมาเมืองไทย เขายังสวมชุดสนามและติดตามพ่อ ของเขายังค่ายดูดและค่ายทหารอื่นๆ เมื่ออายุ 15 ปี เขายังร่วมการฝึกทหารขั้นพื้นฐานและหัดยิงปืน ไม่นานหลัง จากนั้น เขายังขึ้นชั้นไปปั้นกลหนักและเครื่องยิงระเบิด วังเพยแพร่ภาพพ่อถูกยิงปืนอยู่ด้วยกัน วชิราลงกรณ์ยังได้เรียนวิชี ลอดทำความสะอาดและประกอบอาวุธหลายชนิด

ภูมิพลยังให้การทุ่มเทมากกับที่ต่อ โครงการพัฒนาต่างๆ และคงให้เห็นว่าเขาตระหนักรถึงสถานะหุ่นยนต์ที่เกิด จำกภายใน โครงการสำคัญของเขาก็คือพื้นที่ทุบกะพงใกล้หัวหิน แม้ว่าถนนกีสร้างแล้ว แหล่งเก็บน้ำขนาดเล็กต่างๆ ก็ขาด แล้ว การเพาะปลูกกีซัง ไม่เป็นผล ภูมิพลอธิบายว่าสาเหตุก็คือตัวชาวบ้านเอง ไม่มุ่งมั่นพอที่จะเอาชนะความยากจน เขายัง คาดหวังว่าชาวบ้านจะสามารถบรรลุชีวิตเกษตรกรได้หากได้รับปัจจัยการผลิต แต่ชาวบ้านไม่ร่วมมือ เขายังกลับเป็นว่า ทันทีที่สร้างถนนและลิ่งอำนาจความสะกดอื่นๆ เครื่องบางส่วนก็หายที่ให้กับนักเก็งกำไรที่คิด มันเป็นวงวัฏที่รบกวน จิตใจภูมิพลอย่างลึกซึ้งตลอดชีวิตของเขานั่นคือ เมื่อเห็นเงินก้อนแลกกับที่คิด ชาวบ้านก็คว้าเงินและข้ายเข้าไปอยู่ในเมือง หรือรุกที่คิดของรัฐ แล้วก็กลับมาจนเหมือนเดิม

เพื่อเป็นการต่อสู้กับวัฏจักรนี้ ในปี 2510 ภูมิพลก็เริ่มสหกรณ์เกษตรหมู่บ้านขึ้นมาที่ทุบกะพงตามแบบคิบบุฟช์ ของอิสราเอล ถ้าเป็นผล เขายังต้องการทำโครงการนี้ไปทั่วประเทศ เปิ่ยมพื้นดินที่ไม่อุดมสมบูรณ์ไปสู่ไร่นาเขียวชี พร้อม สร้างความสามัคคีและความมั่นคงของชาติไปด้วย เขายังเริ่มด้วยการจัดหาที่ดินให้เป็นกองกลางในทุบกะพง ใช้เงินของวัง และรัฐบาลซึ่งที่คิดเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม แล้วจัดสรรงเป็นแปลงๆ สำหรับการเกษตรเป็นกลุ่ม เกษตรกร 120 ครอบครัวร่วม เป็นจํานองที่คิดไว้ 10,000 ไร่ แต่ไม่มีโครงสร้างรายชาที่ได้ เจ้าหน้าที่จากวัง รัฐบาลและกองทัพภายใต้การกำกับของภูมิ พล ทำหน้าที่ปรับปรุงคืน สร้างการชลประทาน ส่งเสริมพืชเศรษฐกิจที่ไปกันได้ด้วยกัน การปลูกข้าว และสอนให้ชาวบ้านรู้จัก การทำเกษตรวิธีใหม่ๆ พากษาช่วยระบบสินเชื่อของชุมชน การดำเนินงานสหกรณ์ และติดตั้งโครงการสร้างพื้นฐาน สำหรับไฟฟ้าและประปา นักธุรกิจไทยที่ต้องการส่วนบุญและรัฐบาลอิสราเอลริจาวัตถุดินและเครื่องไม้เครื่องมือให้ ด้วยการอุดหนุนทั้งหมดนี้ จะไม่ประสบผลสำเร็จก็ไม่ได้แล้ว

โครงการแรกๆ อีกโครงการหนึ่งของภูมิพลคือ โครงการน้ำโคเดนมาร์ก ก็กล้ายเป็นสหกรณ์หนองโพในลักษณะเดียวกัน วังเจกจ่ายแม่วัวแก่เกษตรกร ศูนย์รวมน้ำนม โรงงานแปรรูปและจำหน่ายถูกสร้างขึ้นด้วยเงินจากวังและการบริจาค มีการจัดการเรื่องสินเชื่อ การดำเนินงานสหกรณ์ วังจัดการและอุดหนุนการแจกจ่ายผลิตภัณฑ์น้ำไปยังโรงเรียนต่างๆ

นอกจากนี้วังยังได้ร่วมโครงการพัฒนาชาวเขาของทชด. โดยสังวาลย์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของภูมิพาะหัวว่างการพานักประจำปีในเมืองไทย เนือจงให้ความช่วยเหลือทางสาธารณสุขแก่หมู่บ้านชาวเขา แต่การไปเยือนพื้นที่ของเชอ กีมีลักษณะแบบทหารมากขึ้นเรื่อยๆ และมุ่งให้ความสำคัญกับความสามัคคีภายใต้ธรรมราช สังวาลย์แต่งกายในชุดพรางของทชด. เท่าลงมาข้างหมู่บ้านชาวเขาจากฟากฟ้าด้วยเสล็คือปัตเตอร์ของทชด. ขนาดด้วยทหารติดอาวุธครบมือ เชอถูกนำเสนอเป็นแม่ฟ้าหลวง ผู้เป็นตัวแทนของเจ้าหนือหัวที่ปกป้องคุ้มครองประชาชน เปรียบเทียบกับรัชนาลหรือพากคอมมิวนิสต์ที่ແບะไม่ได้ทำอะไรให้พากเขาเลย แพทที่ติดตามเขามาจะให้การรักษาชาวเขา และทีมงานก็จะแจกผ้าห่ม ยาและเงิน เเชอ กีจะอธิบายหลักศาสนาพุทธและแจกบทสาวด์กับเครื่องราง แล้วกีบินจากไป

มันเป็นการนำเสนอด้วยทรงพังส์สำหรับชาวเขาที่นับถือพ. สังวาลย์ได้ชี้ว่าเป็นผู้อุปถัมภ์ของพากเขา และได้รับสมญานามว่า แม่ฟ้าหลวง ผู้ท้าทายเหินลงมาจากฟ้าและเป็นแม่ของกษัตริย์ผู้เป็นเจ้าฟ้า โรงเรียนในหมู่บ้านชาวเขาที่ดำเนินการโดยทชด.ถูกตั้งชื่อตามคนในครอบครัวที่ติด สังวาลย์ระดมแพทที่มากขึ้นในการบินไปเยือนหมู่บ้านชาวเขา และในปี 2512 เชอ กีตั้งมูลนิธิแพทข้อสาสมัครฯ ขึ้นมา ในปี 2510 เชอ ยังใช้เงินบริจากตั้งกองทุนหนึ่งล้านบาทสำหรับซ่อมเหลือทชด.และครอบครัว

มีหลายตัวอย่างในช่วงเวลาที่แสดงให้เห็นว่าภูมิพลได้เข้ามาพัวพันมากเพียงใดกับเรื่องนโยบายเศรษฐกิจและความมั่นคงแห่งชาติ สองในนั้นอยู่ระหว่างการเยือนอเมริกาเหนือเป็นเวลา 25 วันในเดือนมิถุนายน 2510 นอกจากการไปเยือนแคนาดาอย่างเป็นทางการเป็นเวลาสามวันแล้ว ภูมิพลใช้เวลาที่เหลืออยู่ในสหราชอาณาจักร จำนวนไม่มีชื่อลิขิต แจ๊ซ หรือพาร์ค โปรดิบบิน หากแต่เป็นเรื่องความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างสหราชอาณาจักรและไทยล้วนๆ

ต้นปีนั้น สหราชอาณาจักรให้ไทยส่งกำลังทหาร 20,000 นายไปยังเวียดนามใต้ เพื่อสนับสนุนการเคลื่อนกำลังพล 200,000 นายของสหราชอาณาจักร เอง ไทยไม่อุดอุ่น แต่กีบัมมีหลายประเด็นที่ต้องเจรจา เช่น ความเห็นชอบแน่ที่สหราชอาณาจักร มีต่อไทยภูมิพลเดินทางไปสหราชอาณาจักรเพื่อเจรจาประเด็นเหล่านี้ด้วยตัวเอง พิธีกรรมไม่ได้ขาดหายไปในการเยือนภูมิพลบริจากคลา ไทยให้กับอีสต์-เวสต์เซ็นเตอร์ที่ตอนโน้นลูกู และไปเป็นประธานงานการกุศลสำหรับเด็กในลอสแองเจลิส แต่จุดประสงค์หลักคือการข้ามความต้องการของไทยกับชาวอเมริกัน ไม่ว่าจะเป็นประธานาธิบดีคินคลอน บี. จอห์นสัน, เนลสัน เอ. รือคี แฟลเลอร์ ผู้ว่าการรัฐนิวยอร์กและว่าที่ผู้ท้าชิงตำแหน่งประธานาธิบดี และ James Linen เจ้าของนิตยสาร Time

ที่นิวยอร์ก Linen จัดงานเลี้ยงมื้อกำลังภูมิพลที่ Metropolitan Museum of Art จากนั้นภูมิพลนั่งเครื่องบินเจ็ทของ Time ไปยัง Williamstown, Massachusetts เพื่อรับปริญญาดิตติมศักดิ์ที่ Williams College อันเป็นสถานศึกษาที่ Linen จบมา งานนี้ไม่เกี่ยวกับการเมือง แต่ภูมิพลก็ปั่นกอกว่าเขาคิดอะไรอื่นอยู่ในคำกล่าวรับปริญญา “เวลา

นี้มีเจาะกตแห่งอุดมคติต่างๆ ผลประโภชน์ต่างๆ สังคมปัจจุบันเดิม “ไปด้วยโภยษานาชวนเชื่อและโภยษานาหักล้างกันไปมา ดังนั้นไม่ว่าในเรื่องใด เราควรเมจิตรแล้วในสามาพอที่จะรู้ว่า... ความจริงเป็นเช่นไร” กลับมาถึงนิวยอร์ก ระบุคลรือคกีเฟล เลอร์จ้งงานเลิงสำหรับภูมิพลและสิริกิติพร้อมด้วยแบกเกรี่อกันสำกัญระดับกำหนดนโยบายและความคิดเห็น ในการให้ สัมภาษณ์กับนักข่าว ภูมิพลเน้น “ข้าก็คุกความคอมมิวนิสต์หัวหึ้ง โลกและกล่าวว่าคุณอเมริกันที่ต่อต้านสงครามเวียดนามตก เป็นเหี้ยของกลา้งสมอง”¹⁵

ท้ายที่สุดเขาได้พบกับจอห์นสันที่ทำเนียบขาวในวันที่ 27 มิถุนายน และใช้เวลาส่วนใหญ่ของวันลัดมากับ รัฐมนตรีกลาโหม โรเบิร์ต เม็คามารา แล้วก็กับจอห์นสันอีกที่ ก่อนหน้านี้เขาได้ขอให้สหราชอาณาจักรรับประกันความ มั่นคงของไทยและเดิมเชื้อการทุจริตและการล้อกลิ้นรับประกันความมั่นคงของไทย บันทึกการพูดคุยของพวกเขายังคงถูกเก็บเป็น ความลับ แต่ก็เห็นได้ว่าเกี่ยวกับการจัดการกับความไม่สงบในไทยและการตอบคำขอของสหราชอาณาจักร ที่จะให้ส่งทหารไทยไป เวียดนาม เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแสดงว่าภูมิพลเจรจาต่อรองเงื่อนไขในการส่งทหารไทยไปร่วมในสังหาริมทรัพย์ ก็ได้ตั้งข้อแม่ว่าทหารไทยจะเป็นอาสาสมัครและได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติม ได้อาวุธขุท่าโซปรอนที่เดิน และความต้องการที่จะรับค่าตอบแทนต่ำและขาดการฝึกฝน และสมควรได้รับ ความช่วยเหลือเพิ่มเติมจากสหราชอาณาจักร”¹⁶

นอกจากนี้ เขายังได้ขอให้อเมริกากล่าวข้าคำมั่นสัญญาด้านความมั่นคงต่อประเทศไทย ประเด็นนี้เกิดขึ้นมาจาก ท่าที่ที่อ่อนลงของสหราชอาณาจักร เนื่องจากความไม่สงบในเวียดนาม ทำให้ไทยก็ยังกลัวว่าการส่งทหารไทยไปเวียดนามจะข้ำญให้เวียดนามเหนือนบุก ไทย กระนั้น อเมริกาที่ยังสงวนท่าที่ จอห์นสันยังไม่รับปาก และภูมิพลได้เรียนรู้ว่าการดำเนินการอยู่ของสหราชอาณาจักร ในอินโดจีนนั้น ขึ้นอยู่กับการเมืองภายในของอเมริกาเองเป็นสำคัญ จอห์นสันบอกเขาว่าหนทางเดียวที่ไทยจะป้องกันตนเองได้ก็คือให้ ทหารได้มีประสบการณ์การสู้รบทั้งในเวียดนาม และเดือนว่าไทยจำต้องเตรียมกำลังกันไว้ให้มากที่สุดเพื่อเกิดสังคม ในการเดินแคนของด้วย¹⁷

ในระหว่างการเยือน ภูมิพลยังได้พบกับ Henry Kearns นักธุรกิจที่เป็นเจ้าบ้านรับรองครอบครัวของภูมิพลที่ ลอดแองเจลิสในปี 2503 Kearns กำลังวางแผนลงทุนในประเทศไทย โดยเฉพาะโรงงานเยื่อกระดาษ แต่ก็ต้องประสบ อุปสรรคจากการบราษฎร์ การลงทุนร่วมในเวลาต่อมาระหว่างสำนักงานทรัพย์สินฯ กับโรงงานเยื่อกระดาษนี้แสดงให้เห็นว่าภูมิพลยื่นมานเข้ามาแทรกแซงเพื่อให้โครงการเดินหน้าหลังกลับจากสหราชอาณาจักร

อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าภูมิพลลงมาล้างลูกในสายงานความมั่นคงระดับล่าง ก็คือช่วงที่เข้าไปพัวพันกับ ตชด. ซึ่งในตอนกลางทศวรรษ 2503 นั้นเป็นหน่วยงานสำคัญในการปราบปรามความไม่สงบ แม้ว่าตชด.จะอยู่ภายใต้สังกัด กรมตำรวจนั้นเป็นกรรมหนึ่งในกระทรวงมหาดไทย) แต่ก็มีความเป็นเอกเทศเกือบจะโดยสิ้นเชิง มันมีเชลิคือปเตอร์รา 23

¹⁵ New York Times, June 14, 1967.

¹⁶ The Pentagon Papers: The Defense Department History of United States Decisionmaking on Vietnam (Boston: Beacon, 1971-72), 4:523-24.

¹⁷ Foreign Relations of the United States, 1964-1968, Doc. 362, Doc. 372.

ลำที่ได้จากสหรัฐฯ สำหรับเคลื่อนข้ายกกำลังไปตามจุดต่างๆ บริเวณเทือกเขาชายแดนภาคเหนือ สหรัฐฯ แสดงอาการโปรดปรานตชด.ด้วยการมองปืนเอ็ม-16 ใหม่เอี่ยมให้ในปี 2509 ขณะที่กองทัพยังใช้อาวุธเก่า

ส่วนกรมตำรวจนี้เหลือก็ได้บประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานสหรัฐฯ อิคแห่งหนึ่ง คือ Office of Public Safety อันลักษณะของ State Department สำนักงานนี้คือเหมือนว่าได้สนับสนุนให้กรมตำรวจนั้นก่อการบินของตัวเองขึ้นมาภายใต้การบังคับบัญชาโดยตรงของอธิบดีกรมตำรวจนี้ โดยเสนอที่จะให้เชิดศีลป์เตอร์ใหม่ 100 ลำพร้อมเชื้อเพลิงแต่เมื่อเงื่อนไขว่าอธิบดีกรมตำรวจนั้นจะต้องรวมกองบินของตชด.เข้ามาไว้ในกองบินตำรวจนั้นอย่างเดียว การทำอย่างนี้ก็จะเท่ากับเป็นการตัดปีกตชด. ทำให้ต้องหันไปใช้ล้อต่างสัมภาระบนภูเขา อย่างที่เคยทำในทศวรรษ 2493¹⁸

อธิบดีกรมตำรวจนอก และสหรัฐฯ ก็เริ่มดำเนินการเชิดศีลป์เตอร์เข้ามาชุดแรก 22 ลำ แต่การโอนกองบินของตชด.ไม่ได้เกิดขึ้น ภูมิพลปกป้องตชด.ด้วยการปฏิเสธที่จะลงนามในพระราชบัญญัติที่จะบุกรุกกองบินเข้าไว้ด้วยกัน ถึงกว่านั้น ด้วยการสนับสนุนจากวัง ตชด.ซึ่งคว้ายุทธปกรณ์ใหม่ส่วนที่ดีที่สุดไป และอิกไม่ปีต่องากีความคุ้มการบินทั้งหมดของตำรวจนี้ ภูมิพลได้ปกป้องผู้คุ้มครองของเขารอง

¹⁸

Thomas Lobe, *United States Security Policy and Aid to the Thailand National Police* (University of Denver, Colorado, 1977), 93-95.

11 กษัตริย์นักประชานิปป์ไทย?

คำปราศรัยต่อสาธารณะของภูมิพลที่นับวันจะคุ้นมากขึ้นทุกที การวางแผนทางในหมู่ทหาร และการเดินทางเยือนสหราชอาณาจักรเพื่อเจรจาความด้านความมั่นคง เหล่านี้ตอบ โถ่คำวิพากษ์วิจารณ์ที่ว่าเขาเป็นเพียงหุ่นเชิดที่ใช้เวลาอยู่แต่กับเจ้าและเรือใบเท่านั้น¹ วอชิงตันเพิ่มเงินและยุทธิ์ป้องน้ำให้ทหารไทยตามที่เขาร้องขอ ทหารไทย 10,000 นายแรกก็ไปถึงไช่่ง่อนเป็นการตอบแทนในเดือนกันยายน 2510 แม้ว่าอุบัติเหตุจะเกิดต่อธุระผ่านถนนกับประกาศเป็นหลัก ภูมิพลก็เริ่มสถาปนาอำนาจเหนือการเมืองไทย

ภูมิพลดูจะหวนกลับมาจากการซิงคันคราวนี้ในมาดผู้หึ่นดวงตาธรรมในประชาธิปไตยและการมีรัฐบาลที่ดี การเยือนครั้งนี้ทำให้เขาได้ทราบนักกิจกรรมแสตต์ต่อด้านสังคมร่วมในประเทศไทยและผลักดันของมันต่อพันธุกรรมที่สหราชอาณาจักรไทย มีต่อไทย สื่อมวลชนอเมริกันบรรยายถึง “ไทย(หลังจากสหราชอาณาจักร) ได้ให้ความช่วยเหลือมาเป็นเวลาสองทศวรรษกับเงินหนึ่งพันล้านเหรียญสหราชอาณาจักร” ว่ามีผู้นำที่ห้ามห้ามเพื่อการที่ดีอุดมและไว้วางแผนที่ครองอำนาจอยู่หนึ่งเดียว การค้ายาเสพติดที่แพร่ระบาด อุตสาหกรรมทางเพศที่คึกคักและความยากจนชั่วนานาตัวปี William Fulbright วุฒิสมาชิกต่อด้านสังคมคนสำคัญกล่าวประนาม “ไทยว่าไม่เป็นประชาธิปไตยและไม่สมควรจะได้รับความช่วยเหลือ ข้อความจากประธานาธิบดีจอห์นสันก็เช่นกัน บอกว่า “ไทยจำต้องปรับปรุงภาพพจน์ อย่างแรกคือการให้ถอนนำรัฐธรรมนูญกลับคืนมาและจัดให้มีการเลือกตั้งตามวิถีทางประชาธิปไตย²

ภูมิพลไม่สามารถปฏิเสธคำวิพากษ์วิจารณ์ได้ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ไม่เคยเป็นรูปเป็นร่างเลยนับแต่ปี 2501 ขณะเดียวกัน การตื้อรำภูร์บังหลวงก็ระบาดไปทั่วทุกหัวระแหง ยิ่งช่วยให้พคท. ได้เติบโต “ถ้าจับคนโงก ไปประหารชีวิต

¹ ในต่างประเทศยังคงมีการตั้งคำถามถึงความถูกต้องในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ของภูมิพลและประเทศไทย Newsweek ในเดือนพฤษภาคม 2510 ไปถึงขนาดบอกว่าภูมิพลนั้น “ข้าวลาด บทความบริษัทภาพอันน่าหวาดหวั่นของกรุกคีบของคอมมิวนิสต์ และบอกว่าในการไปเยี่ยมค่ายทหารในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของกรุงเทพฯ ครั้งหนึ่งในเดือนตุลาคม ภูมิพลไม่กล้าลงจากเฮลิคอปเตอร์มาพบกับทหาร “การปรากฏตัวของกษัตริย์อาจไม่ได้ประโยชน์อะไร” Newsweek เสริมว่า “ในการระหว่างแต่ละจุด เขายังเลือกที่จะอยู่แต่ในเฮลิคอปเตอร์ ในขณะที่ผู้ติดตามทำหน้าที่แยกจ่ายของที่ระลึกเนื่องในวาระการมาเยือนของเข้า” รัฐบาลเดินทาง ปฏิเสธเรื่องนี้โดยสิ้นเชิง นายกรัฐมนตรีถอนตัวลงตั้งข้อกล่าวหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ Newsweek กล่าวคำขอโทษ อาจเป็นเพราะแรงกดดันจาก State Department ของสหราชอาณาจักร แต่ไม่ได้ถอนคำพูด เรื่องนี้ยังคงเป็นปัญหาใจอยู่ ถนนยืนยันว่าภูมิพลได้ลงจากเฮลิคอปเตอร์แต่เอกสารราชทูตไทยประจำว่าด้วยความตั้งใจเยี่ยม Newsweek ว่าภูมิพลร้องอยู่ข้างในเฮลิคอปเตอร์เพื่อไม่ให้ทหารต้องถอนจากแนวรอบมาเพื่อป้องกันตัวเขา Newsweek, November 6, 1967, และ December 4, 1967.

² ข้อมูลเกี่ยวกับการเจรจาในสหราชอาณาจักร พนิจมณฑลในงานเขียนประวัติศาสตร์ของ William Stevenson คือ The Revolutionary King หน้า 165 Stevenson (โดยข้างจากภูมิพล) บอกว่าหัวข้อหลักในการเจรจาคือ ภูมิพลร้องขอเฮลิคอปเตอร์หลายลำเพื่อใช้ในโครงการพัฒนาชนบทของเข้า และบอกว่าภูมิพลบอกว่า “คือหัวหน้าที่ต้องการเพื่อเขานำคอมมิวนิสต์ Stevenson บอกว่า จอห์นสันยอมตามคำร้องขอ แต่ McNamara ไม่เคยปฏิบัติตาม

ให้หมด ก็คงจะเหลือคนอยู่ไม่กี่คน” เขานอกแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยในปี 2510 “เรางงหมดปัญญา ไม่รู้ว่าจะแก้ไขอย่างไรดี”³

ครั้นกลับจากอชิงดัน ภูมิพลจึงให้ถอนมีประกาศใช้รัฐธรรมนูญและจัดการเลือกตั้ง กำหนดวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญก็คือวันเกิดของเขาวง เพื่อตอกย้ำความคิดที่ว่าประชาธิปไตยของไทยมาจากนายตระกูล ถอนมีคำนินการอย่างเชื่องช้า โดยส่วนหนึ่งก็กังวลว่ารองนายกรา ประธานจะยึดอำนาจไปเสียเอง ในที่สุด วันที่ 20 มิถุนายน 2511 ภูมิพลก็ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่

แม้ว่าจะเป็นประชาธิปไตยโดยพื้นผิว ในรายละเอียดแล้วรัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้ความชอบธรรมแก่รัฐบาลทหารของถอนม ฉบับปี 2511 นี้ที่สืบต่อจาก รัฐธรรมนูญชั่วคราวปี 2501 ของสภายดี กำหนดให้มีสองสภา โดยสภาล่างมาจากการเลือกตั้ง 219 คน และสภาสูงแต่ตั้งโดยยกยศตระกูล 164 คน ภูมิพลเห็นชอบรายชื่อวุฒิสมาชิกของถอนมที่มาจากทหารเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้ถอนมที่มีคนในสภาร่างจำนวนไม่มากนักสามารถควบคุมรัฐสภาได้โดยง่าย นอกจากนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกห้ามไม่ให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการรัฐมนตรี ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง และวุฒิสภามีอำนาจหน่วงเหนี่ยวร่างกฎหมายได้เป็นเวลาถึงหนึ่งปี นอกเหนือไปจากอำนาจขับขึ้นของยกยศตระกูล

รัฐธรรมนูญใหม่ยังรับรองกฎหมายทุกฉบับที่ออกโดยรัฐบาลชุดก่อนๆ ทำให้กฎหมายเหลือจากการที่สภายดีใช้ในการปราบปรามผู้ไม่เห็นด้วยของอยู่อย่างมั่นคงต่อไป เช่น กฎหมายต่อต้านคอมมิวนิสต์ ถอนมลงงานอำนาจสิทธิขัดในนามนูกเจนไว้กับตัวเองเหมือนสภายดี ในการเลือกตั้งเดือนกุมภาพันธ์ 2512 ด้วยความช่วยเหลือทางการเงินจากอชิงดันและอาจจะจากวังด้วย คนของถอนมซึ่งการเลือกตั้งในสภาร่างรายชื่อ ทำให้เขากุมอำนาจจัดตั้งรัฐบาล⁴ รัฐบาลใหม่ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่การมีรัฐธรรมนูญกับการเลือกตั้งที่เพียงพอแล้วสำหรับอชิงดัน

แต่อาจเป็นผลที่ไม่ได้ดั้งใจ ภูมิพลเกิดแสดงอาการป่วยลุตต่อประชาธิปไตย การเลือกตั้งและหลักนิติธรรมขึ้นมา ทำให้คนไทยจำนวนมากกล่าวหากษัตริย์ว่าเป็นรัฐบาล ฝ่ายค้านในสภาก็กล่าวว่าเป็นรัฐบาลในเรื่องทุจริตและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสหรัฐฯ และเรียกว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากที่สุด การพิจารณาลงประมูลประจำปีต้องค้างดึงนับเดือนเนื่องจากมีผู้ต้องการหันงบประมาณของกองทัพ ถอนมและประธานาธิบดีได้ด้วยการจับกุมผู้วิพากษ์วิจารณ์บางคนและปิดหนังสือพิมพ์ กระนั้นพวกเขาก็ยังต้องระวังความรุนแรง ไม่เพียงเพราจะภาพพจน์ที่รายงานอย่างเดียวหายในสหรัฐฯ เท่านั้น ฝ่ายชูประชาธิปไตยก็ขึ้นว่าภูมิพลอยู่ข้างพวกเข้า

งานนี้ทำเอาภูมิพลกลืนไม่เข้าคายไม่ออกระหว่างท่าทีเชิดชูประชาธิปไตยกับท่าทีสนับสนุนการปราบปรามคอมมิวนิสต์และผู้เห็นด้วยอย่างเดียวขาด เขาเข้าใจถึงความสำคัญของการปรับปรุงธรรมาภิบาล แต่การเติบโตของ

³ Far Eastern Economic Review, December 28, 1967.

⁴ ดู Foreign Relations of the United States, 1964-1968, Doc. 381, สำหรับการพูดคุยระหว่างเจ้าหน้าที่สหราชอาณาจักรที่ไม่ระบุชื่อเกี่ยวกับการที่สหราชอาณาจักรเมินเพื่อกำหนดผลการเลือกตั้ง; และ Doc. 304, เอกสารปี 2508 ที่ระบุว่าเมริการพัฒนาที่จะให้เงินสนับสนุนแก่การเมืองและพรรคการเมืองที่ตนพอกใจ

คอมมิวนิสต์และเหตุการณ์ในประเทศไทยเพื่อนบ้านส่งเสริมแนวทางการแก้ปัญหาด้วยวิธีการแบบทหาร ถึงปี 2510 พคท.ขยายไปถึงบริเวณเทือกเขาทางภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงรายและน่านที่ติดกับประเทศไทยและมีชาวม้งอาศัยอยู่จำนวนมาก ในปี 2511 พคท.ยึดเขตที่เป็นฐานที่มั่น ผู้ต่อต้านรัฐเพิ่มจำนวนขึ้นในบริเวณภาคใต้ตอนกลาง ทรงพระมหามณฑลด้านตะวันตกที่เกิดความขัดแย้งระหว่างกะเหรี่ยงในป้ากันคนไทยพื้นราบ

เหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นการต่อสู้ที่กระจัดกระจาดตามพื้นที่ แต่พคท.ก็เข้มประสานเป็นเครือข่ายห้ามๆ จำนวนการประระห่วงผู้ต่อต้านรัฐกับตำรวจและทหารเพิ่มเป็น 372 ครั้งในปี 2511 ที่เชียงรายในเดือนเมษายน กองทหาร 18 นายถูกสังหารทั้งหมดโดยกองกำลังชาวนาของพคท.ซึ่งไม่มีความสูญเสียเลย⁵ ส่องสามเดือนต่อมาคอมมิวนิสต์โจมตีฐานทัพอากาศของสหราชอาณาจักรที่อุดรธานี เจ้าหน้าที่เสียชีวิตและบาดเจ็บหลายนายและเครื่องบินสองลำได้รับความเสียหาย ถึงอย่างนั้น ในปี 2511 เครือข่ายพคท.ก็ขึ้นมาทำลายติดอาวุธไม่ถึง 4,000 คน ไม่มีฐานคนพื้นราบหรือในเมืองและมีความสัมพันธ์ที่จำกัดกับพรรครคอมมิวนิสต์อื่นๆ นอกประเทศ พากษาขาดแคลนอาวุธและบุคลากรที่จะประมือกับรัฐบาล และไม่ได้แสดงท่าทีว่าจะทำอย่างนั้นด้วย

แต่หลังจากต้นปี 2511 เมื่อขนาดโจมตีใหญ่ยิ่งขึ้นอย่างฉับพลันในช่วงเทศกาลปีใหม่ของเวียดนาม กองอำนวยการปราบปรามคอมมิวนิสต์ก็ล้มเลิกการเคลื่อนไหวก่อการปฏิรูปและความช่วยเหลือ ไม่ใส่ใจบทเรียนในเวียดนาม ลงมือปฏิบัติการ “กัน旱และทำลาย” ใช้วิธีการล้าง ทราบและศาลเตี้ยกับชาวบ้านที่ถูกสงสัยว่าให้การสนับสนุนพคท. กองทัพและตชด.เริ่มเข้ายังวัฒนาชาวบ้านในชนบทด้วยการถีบผู้ต้องสงสัยว่าเป็นพคท.ลงมาจากเคลื่ือปีเตอร์ และในภาคใต้ก็จับนักโทษขัดเข้าไปเผาในถังแดง ตชด.เล่นบทโหดมากขึ้นกับชาวนาด้วยเช่นกัน คราวนี้บุกตะลุยหมู่บ้านที่สงสัยว่าปั่นใจให้คอมมิวนิสต์โดยไม่เดียวสร้างความสัมพันธ์ รัฐบาลเริ่มบังคับข้อห้ามห้ามชาวนาลงมาพื้นราบ ก่อให้เกิดปัญหารือที่ติดกันและทรัพยากรกับคนพื้นราบเพิ่มขึ้นมากอีก

ในปี 2511 ประธานาธิบดีจ็อกหันสันที่ได้รับพิษจากสงครามเวียดนามประกาศว่าจะไม่ลงสมัครตำแหน่งประธานาธิบดี ทั้ง Hubert Humphrey และ Richard Nixon ภายหลังท่านเสียงด้วยการจะถอนกำลังออกจากเวียดนาม นิกสันชนะการเลือกตั้ง และหลังรับตำแหน่งในเดือนมกราคม 2512 เขาประกาศให้การดูแลเบื้องกันเวียดนามให้เป็นเรื่องของคนเวียดนามเอง (“Vietnamization” of South Vietnam’s defense) อีกสองเดือนต่อมา ก็ประกาศแผนลดกำลังทหารในไทยที่มีอยู่ 50,000 นาย ระหว่างนั้น วุฒิสภาสหราชอาณาจักรไม่ให้ทหารเหล่านั้นทำการสู้รบในไทยหรือลาว วุฒิสมาชิก Fulbright โจมตีไทยอีกรั้งว่าเป็นประเทศบริหารของสหราชอาณาจักรที่น้อนดและไม่เป็นประชาธิปไตย

ชนชั้นนำไทยพาภันช์ออกไปตามๆ กัน คุ้มครองสหราชอาณาจักรด้วยจังหวะที่ไทยเหมือนที่พึ่งเวียดนาม การถอนของสหราชอาณาจักรทำให้เศรษฐกิจถดถอย ที่น่ากังวลกว่าก็คือ ด้วยกำลังทหารไทยกว่า 10,000 นายในเวียดนาม กรุงเทพฯ กลัวความเป็นปีศาจโดยตรงระหว่างสองประเทศบนปลาย หากปราศจากการคุ้มครองของสหราชอาณาจักร สงครามระหว่างไทยและเวียดนามเนื่องจากอ้างเกิดขึ้นได้

ตอนนومเร่งมือปราบปราบคอมมิวนิสต์หนักข้อขึ้น ที่เราค้อ เชียงใหม่ เชียงรายและพื้นที่อื่นๆ กองทัพระดมอาวุธหนัก ทั้งเครื่องบินทิ่งระเบิด ปืนใหญ่และเฮลิคอปเตอร์โจมตีฐานที่มั่นของพกท. ยิงปืนนาซูและทิ่งระเบิดนาปาล์มนริเวณป่าและหมู่บ้านต้องสงสัย เมื่อฉันที่อเมริกันทำกับเวียดนาม

แต่ก็เหมือนกับในเวียดนาม บุทธการของฝ่ายรัฐไม่ค่อยเป็นผลมากนัก นัดรวมของพกท.รู้สภาพพื้นที่ของตนเองดีกว่าทหาร กองทัพประสบความสูญเสียจากการประหนามากกว่าคอมมิวนิสต์ ยิ่งกว่านั้น การสรุปรักษาจังหวัดให้ชาวบ้านเป็นฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลมากขึ้นเรื่อยๆ ดังเช่นกรณีกล่มหมู่บ้านแห่งหนึ่งที่เชียงรายในเดือนกุมภาพันธ์ 2511 กองกำลังพกท. ได้เข้าไปในหมู่บ้านคืนหนึ่งเพื่อโจรตีตำรวจหมู่เล็กๆ หมู่หนึ่งที่มานี้ย่อนหมู่บ้าน หลังจากนั้น ชาวบ้านยืนยันว่าพวกเขามาไม่ได้ทำการช่วยเหลือพวคคอมมิวนิสต์ โดยแสดงการพิสูจน์ถึงความจริงรักภักดีว่าไม่ได้ปักก่อนหน้านั้นเองภูมิพลได้มอบเกียรติยศบางอย่างให้แก่ปู่ของผู้ใหญ่บ้าน และปักก่อนนั้นสังวาลย์กีเพิ่งบริจาคโรงเรียนให้กับหมู่บ้าน ถึงกระนั้น เครื่องบินกองทัพอากาศกีทึ่งระเบิดถล่มหมู่บ้านและทหารทราบกีเผาทำลายโรงเรียนและบ้านเรือน⁶

ในปี 2512 พกท.ประกาศสถาปนากองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยอย่างเป็นทางการ แม้ว่าจะดูน่าดื่นตระหนกสำหรับคนในกรุงเทพฯ แต่กองทัพที่ขาดแคลนยุทธ์ปกรณ์นี้ไม่มีศักยภาพที่จะเคลื่อนกำลังลงจากป่าเขามาได้เลย กับภัยคุกคามจากพวคเข้าในฐานะขบวนการคอมมิวนิสต์นั้นเป็นอย่างไร ไม่น่าไปกว่าในทางทฤษฎี Jeffrey Race ผู้เชี่ยวชาญเรื่องuhnการต่อสู้กับรัฐในเอเชียล่าวนั้นว่า คุณที่คิดว่าพกท. เป็นคอมมิวนิสต์ที่แท้จริงนั้นก็มีแต่บรรดาหัวๆ ของพกท. เองและของรัฐบาลไทยเท่านั้น ไม่อ้างนั้นก็มองได้ว่าพวคเขาก็คือชาวเขาที่ต่อสู้กับการกดขี่แค่นั้นเอง⁷

ยิ่งกว่านั้น มวลชนของพกท. ก็ยังมีความจริงรักภักดีอย่างเห็นได้ชัดเจนที่สุด นักข่าวรายหนึ่งรายงานในปี 2515 ว่า “การขยายฐานมวลชนในเมืองไทยทำได้ก่อนข้างยากเนื่องจากชาวบ้านมีความเคร่งในกฎหมาย และด้วยลักษณะไทยพุทธที่ขอบความสงบเรียบร้อยและไม่การเมือง”⁸ ด้วยเหตุนี้ นักข่าวรายนั้นจึงเปลี่ยนต่อว่า พกท. จึงมีนโยบายที่จะไม่โจรตีภูมิพลหรือวางแผนการสังฆ์

ภูมิพลและศรีกิติปฐมตีการกิจพิธีกรรมและการกุศลต่อไป พิธีสุดตระฤทธิ์ต่างๆ ดำเนินไปตามกำหนดภูมิพลพื้นพิธีเท่าที่สำหรับกษัตริย์หลวงขึ้นมาอีกรัชกาล ไม่ใช่การกันพบช้างเผือกที่ภาคใต้ในปี 2511 มันถูกนำเข้ามาในวังด้วยพิธีใหญ่โต ในวันเกิดครบสามรอบของศรีกิติปฐมที่เดือนสิงหาคม เรอพิมพ์หนังสือรวมบทความทางประวัติศาสตร์ที่สรรเสริญกษัตริย์ในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นรายตัว สองสามีภรรยาแสดงการสนับสนุนกองทัพด้วยการไปเยี่ยมทหารที่ได้รับบาดเจ็บตามโรงพยาบาลและทหารที่อยู่ในราบ โดยมักแต่งชุดทหารอยู่เสมอ ภูมิพลก็จะทำการทดสอบอาวุธต่างๆ และให้คำแนะนำเชิงกลยุทธ์

⁶ Far Eastern Economic Review, April 25, 1968.

⁷ Jeffrey Race, “The War in Northern Thailand,” *Modern Asian Studies* 8, no. 1 (1974): 85-112.

⁸ Far Eastern Economic Review, May 13, 1972.

ในขณะเดียวกัน ด้วยการใช้โครงการพัฒนาของเขามาเป็นแบบอย่าง ภูมิพลท้าทายวิธีการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ของรัฐบาล เนาขยายโครงการต่างๆ โดยมีกีฬาเชิงรัฐนี้คู่หูและเรื่องของเขามีเป็นผู้จัดการ ให้ความสนใจมากขึ้นต่อความเป็นอยู่ของชาวเขา ที่ส่วนใหญ่ยังคงไม่ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาล โครงการของภูมิพลตั้งสหกรณ์ในหมู่บ้านชาวเขา โดยเริ่มที่ธนาคารข้าวของชุมชน มีโครงการพืชทดลองเพื่อหันมาจากการปลูกผัก⁹

ภูมิพล(พร้อมด้วยองค์กรระหว่างประเทศ)ยังได้เป็นให้รัฐบาลอนับถูชาติไทยแก่ชาวเขาซึ่งหมายรวมถึงสิทธิในบริการต่างๆ ของรัฐด้วย ในระยะเวลาสี่ปี จนถึงปี 2516 ว่ากันว่าชาวเขาราว 200,000 คน ได้รับสัญชาติ เมื่อจะกลายเป็นว่า “ไม่ใช่สถานะพลเมืองไทยโดยบริบูรณ์” ก้าวไปอีกขั้นหนึ่ง ภูมิพลวิพากษ์วิจารณ์แนวทางการพัฒนาและความกินพอดีของยุทธการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐ แยกล่างแนวนำในหลายโอกาสว่ากองทัพควรสะกดกลั่นมากขึ้นและรัฐบาลมีความจริงใจมากขึ้นแทนที่จะโฆษณาชวนเชื่อชื่นชมตัวเอง¹⁰ หลังจากไปเยี่ยมหมู่บ้านมึนในภาคเหนือที่ถูกกองทัพผลลัพธ์ช่วงปลายปี 2511 ภูมิพลบอกว่ารัฐบาลกระทำผิด เขาขึ้นยืนว่ามีชาวเขาไม่กี่คนที่เข้าร่วมกับคอมมิวนิสต์ “มีอยู่น้อยคนที่แสดงจริงๆ ถ้าเราทำพิศพลาด ชาวเขาทั้งผ่าจะกล้ายเป็นแครงและสร้างปัญหาให้เราไม่จบสิ้นในภายหลัง”

ในช่วงปี 2512 ภูมิพลวิพากษ์วิจารณ์หนักขึ้น เขายกอกกับนักศึกษาเกี่ยวกับหมู่บ้านในประจำวันศรีขันธ์ ที่ชาวบ้านอยู่อาศัยในเขตป่าสงวน

คนเหล่านี้อยู่อาศัยหาเลี้ยงชีพอย่างสงบ มีกฏเกณฑ์ของตัวเอง ไม่มีอาชญากรรม อาจเรียกว่าเป็นประชาธิปไตยได้แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่จากทางการ อันที่จริง ไม่มีเจ้าหน้าที่ พวกราชจะเป็นประชาธิปไตยมากกว่ามี... แต่พวกราชถูกมองเป็นพวกรุ่งอรุณรัตน์ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เราไม่ต้องการอยู่แล้วที่จะให้มีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย แต่เราเองก็ได้สร้างพวกราชขึ้นมาด้วยการก่อตัวหาชาวบ้านที่ปกคล้องตนเองอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยและเป็นประชาธิปไตยว่าเป็นผู้นำกรุกเขตป่าสงวนและผลักดันพวกราชออกมานะ¹²

เขากล่าวกับกลุ่มนักธุรกิจว่าการก่อความไม่สงบนั้นเป็นฝีมือการปลุกปั่นของคนต่างด้าว แต่ก็โดยอาศัยเงื่อนไขที่เย่อรးแล้วภายในประเทศ “ถ้าประเทศไทยขาดความยุติธรรมอย่างล้วนทั่วโลก ก็จะเกิดความระส่ำระสาย หลานคนถูกผลักให้เป็นผู้ก่อความไม่สงบด้วยสถานการณ์บีบบังคับ... กำลังทหารนี้เราสู้ได้ เพราะเราเป็นชาตินกรับ แต่การเอาชนะการก่อการร้าย

⁹ เมื่อมีการข้างว่าภูมิพลเป็นผู้ริเริ่มโครงการนี้ แต่ยังไม่ได้ดำเนินการตามเป้าหมาย แต่ UNDP ที่กำลังทำอยู่แล้วและก้าวข้ามกว่ามาก แต่ด้วยภาพพจน์ที่มีเสน่ห์มากกว่า ภูมิพลได้รับการยกให้เป็นหัวหน้าของโครงการทั้งหมด

¹⁰ ชาวเขาได้รับเหรียญภูมิพลโดยมีหมายเขียนลงแล้วตั้งหนัง เหรียญนี้ให้สิทธิอีกไม่มากเลย แต่ก็ถูกมองเป็นเครื่องของชั้นสำหรับชาวเขาจำนวนมากไป พวกราชยังคงถูกจำกัดการเดินทาง และลูกๆ ที่เกิดใหม่ได้รับสัญชาติไทย

¹¹ ดูตัวอย่าง Race, “The War in Northern Thailand,” 105.

¹² พูดที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 13 มีนาคม 2512, ข้างโดย Gray, *The Soteriological State*, 686-88.

ที่เกิดจากน้ำมือของเราง่อนนั้นมากกว่ามาก... ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ชนบทให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง ความยุติธรรม ความมีสติและการเสียสละ มิฉะนั้นแล้วเราจะต้องยอมแพ้แก่ผู้ก่อการร้าย”¹³

ภูมิพลอวารณ์เพื่อค้านธุรกิจที่เกือบหนุนการทุจริตและการรังแกชาวบ้าน เขาบอกว่า “พ่อค้าคนกลางชาวบ้านให้ขาดจากน้ำมือของเรามากที่สุด” ภูมิพลอวารณ์ “เราขังดำเนินนักเก็บกำไรที่คิดอึดตื้ง เมื่อไหร่ที่รัฐบาลสร้างถนน นายหน้าที่คิดก็จะพาภันไปกว้านซื้อที่ดินชาวนาที่ไร้การศึกษาด้วยเงินจำนวนไม่น่าแต่กี่เข้าขวนใจ ภูมิพลบอกว่า ในท้ายที่สุดเงินก็ถูกใช้หมดไปอย่างรวดเร็วและครอบครัวที่ไร้ที่ดินก็จำต้องเข้าที่ดินของตัวเอง หรือเข้ายังไประหง่านรับจ้างในเมือง หรือไม่ก็ไปหักร่างถังป้าโดยผิดกฎหมาย

ขึ้นหัวข้อว่า “ภูมิพลชักชวนให้นักศึกษาดันรัฐบาลให้บริหารงานด้วยความเป็นธรรมมากขึ้น ตามบนนโยบายของการถือกำเนิดความยุติธรรมจากนายทรัมป์ “เราจึงบอกกับท่านนายพลเหล่านี้,” เขายุคกับนักศึกษาประสานมิตรในปี 2512 “ว่าพวกท่านจะเรียนรู้ที่จะรับฟังประชาชน”¹⁴ เขายังแนะนำนิสิตจุฬาฯ ให้คิดด้วยตัวเอง แทนที่จะลุกบงการโดยข้าราชการที่ไร้ความสามารถ “เพื่อที่ประเทศไทยจะเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน”¹⁵ สำหรับนักศึกษาและเอ็คทิวิสต์แล้ว คำพูดอย่างนี้ทำให้ภูมิพลอยู่ข้างเดียวกับพวากษา ตรงข้ามกับรัฐบาลทหารของก่อนอม-ประภาส

ทว่านักศึกษาใจผล เนื่องจากภูมิพลกำลังมุ่งหน้าไปยังอิทธิพลทางหนึ่งที่แตกต่างไปโดยสิ้นเชิง หลังจากสองทศวรรษแห่งการเรียนรู้และประสบการณ์ ทักษะของเขายังต่อการบริหารประเทศอยู่ใหม่ การพัฒนาเศรษฐกิจ ศาสนาพุทธและศีลธรรม กำลังตกหล่นเป็นประชญาการปักกรองอันเป็นแบบเฉพาะตัวของเขาวง ซึ่งมีรากอยู่ในแนวคิดจักรีธรรมราชามนูรณาญาสิทธิ์ ด้วยมิแต่ผู้ที่มีบุญญาธิการสูงสุดเท่านั้นที่จะทำได้ ภูมิพลกำลังเริ่มการตีความของตนเองเกี่ยวกับธรรมาภิบาล สมัยใหม่

หัวใจของทัศนะของเขาก็คือพิจน์สมัยใหม่ที่ “โปรโภโนดิยวิราธุ” คือ หน้าที่สูงสุดของประชาชนทุกคนกือการ “ช่าง” ไว้ซึ่งสามัคคีของชาติภัยได้กษัตริย์ องค์ประกอบอย่างๆ ของมันคือ ความอุดสาหะ ความเสียสละ และหน้าที่รับผิดชอบต่อครอบครัวซึ่งหมายถึงทั้งครอบครัวจริงๆ และครอบครัวแห่งชาติที่มีกษัตริย์และราชินีเป็นพ่อและแม่ เช่นเดียวกับ “วิชราธุ” ภูมิพลเน้นความสามัคคีจนแทนจะเป็นบัญญัติทางศาสนา เพื่อความสามัคคี ทุกคนมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ “ชาติ” ประกอบด้วยสถาบันต่างๆ อ่ายองเดียวกับที่ร่างกาขประจำฉบับขึ้นด้วยอวัยวะส่วนต่างๆ ชีวิตของเราร่างอยู่ได้เนื่องจากอวัยวะ

¹³ พูดที่ชลบุรี มิถุนายน 2512, อ้างแล้ว, 692.

¹⁴ 15 มีนาคม 2512, อ้างถึงใน Morell and Chai-anan, *Political Conflict*, 69.

¹⁵ Gray, *The Soteriological State*, 688.

น้อยใหญ่ปฎิบัติน้ำที่ได้ปกติ เห็นกัน ชาติก็ดำรงอยู่ได้นีองจากสถาบันต่างๆ เข้มแข็งและปฎิบัติน้ำที่ในส่วนของตน อ่ายังเต็มที่”¹⁶

ในการประชรัฐวาระต่างๆ เขาจะจงระบุสาเหตุที่ทำให้ชาติดีความสามัคคี ปัญหาหลักก็คือ (น่าขันที่ตรงกับที่พคท.เองก็บอก) ทุนนิยมที่เห็นแก่ตัว ซึ่งขาดจริยธรรมและแบ่งแยกสังคม ทุนนิยมไม่ได้ให้แรงดึงดูดอมแทนมากที่สุดแก่ผู้ที่ทำงานหนักมากที่สุดหรือผู้ที่ปฏิบัติตามหน้าที่ แต่บันทึกประโภชน์แก่ผู้ที่อาชัดอาเปรียบผู้อื่นมากกว่า และนี่เป็นการทำลายความสามัคคี ภูมิพลมองว่าพ่อค้าและนักเก็บกำไรที่ดินที่อาเปรียบชาวนา “อาจอยู่ฝ่ายเดียวกับผู้ก่อการร้าย”¹⁷ และเมื่อเขาวิจารณ์ความผิดพลาดของรัฐบาลที่ให้เครื่องมือหนักแก่เกษตรกรที่เพียงแต่ต้องการความช่วยเหลือที่พื้นฐานกว่านั้น เขายกอกว่า “ไม่ใช่ทุกคนจะมีรลแกร์ดเตอร์ได้ ยกเว้นนายทุนที่ไม่คำนึงถึงชาวบ้านทั่วไปอยู่แล้ว”¹⁸

สำหรับชาวมาร์กซิสต์แห่งพคท.แล้ว นี่เป็นเรื่องเศรษฐศาสตร์การเมือง แต่สำหรับภูมิพล มันเป็นเรื่องของธรรมาภิภูมิพลมองว่าความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อจากแรงกระตุ้นที่ไม่เห็นแก่ตัวตนเท่านั้น หรือพูดจาภาษาธรรมะก็คือ ความดึงดันอันบริสุทธิ์ เขาบรรยายว่าการพัฒนาชนบทควรกระทำโดยใช้ “ความสามารถ ภูมิปัญญาและสติปัญญาระดับสูง ควบคู่ไปกับความสุจริต โดยปราศจากความคิดทางผลประโยชน์ใดๆ ครรที่อยากราเงินการจะลาออกจากไปและไปทำธุรกิจ”¹⁹ และเขาเสริมว่า “มีแต่คนที่ผลิตและครุ่นคิดเท่านั้นที่จะสามารถแยกแยะระหว่างผู้ที่ต้องการพัฒนาจริงๆ กับผู้ที่ต้องการทำเพื่อผลประโยชน์ของพระคพวงดน”²⁰

“ไม่เพียงแต่นักธุรกิจนายทุนเท่านั้นที่มีวิธีคิดที่เห็นแก่ตัวและเป็นอันตรายอย่างนี้ ภูมิพลมองมันยังระบาดในหมู่นักวิชาการ นักการเมืองและข้าราชการด้วย ซึ่งมักจะกระทำการเป็นการที่ป้อนทำลายความสามัคคีของคนในชาติ ไม่ว่าจะโดยบังเอิญหรือไม่ก็ตาม เขายังสอนนักศึกษาและข้าราชการให้ทำงานหนักโดยไม่คิดถึงผลประโยชน์ส่วนตัว และเข้าชื่นชมการทำงานของแพทย์ที่อยู่ในชนบทว่าเป็น “การกระทำที่ก้าวหน้าที่สุด” “การต้องเผชิญกับความตราช้างทางกายภาพ ความเสี่ยง ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ก่อให้เกิดกิจกรรมการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อแพทย์ที่ดี คนที่ดีและผู้รักชาติ”²¹ เขายกตัวเขาและครอบครัวเป็นตัวอย่าง เขายกอให้นักศึกษาถ่ำเรียนเพื่อรับใช้ประเทศไทย เมื่อนอนลุตตันลูกสาวของเขากลับตั้งใจจะเรียนนิวเคลียร์ฟิสิกส์ที่ Massachusetts Institute of Technology เพื่อทำประโยชน์ให้กับประเทศ

ภูมิพลไม่ได้กล่าวโทษแต่เพียงทุนนิยมเท่านั้น เขายังบอกว่าระบบราชการและกฎหมายสมัยใหม่บ่อนทำลายการพัฒนาและความสามัคคีของชาติไม่แพ้กัน จากคำประชรัฐของเขานิปปายทศวรรษที่ 2503 ถึงต้นทศวรรษ 2513 ข้อเจนว่า

¹⁶ อ้างใน Kevin Hewison, ed., *Political Change in Thailand* (London: Routledge, 1997), 66.

¹⁷ ภูมิพล อดุลยเดช, *Royal Addresses and Speeches* (Bangkok: Office of the Prime Minister, 1976), 26.

¹⁸ Gray, *The Soteriological State*, 694.

¹⁹ อ้างแล้ว, 696.

²⁰ อ้างแล้ว, 697.

²¹ อ้างแล้ว, 690.

เข้าไทยข้าราชการที่เรื่องมากและสำคัญผิด และการยึดกฎหมายของย่างเครตงตายด้วยความพากเพา ว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การก่อการร้ายขยยตัว แม้ว่ามันเป็นทักษะที่ยอมรับกันโดยทั่วไป แต่บทเรียนที่ภูมิพลดึงออกมานั้นเป็นคนละเรื่อง เขาสรุปว่าการบริหารประเทศแบบสมัยใหม่นั้นไม่เดินทางไป แต่บทเรียนที่ภูมิพลดึงออกมานั้นเป็นคนละเรื่อง เขายังคงสอนมา ระบบการบริหารงานแผ่นดินของไทยสมัยใหม่นี้เป็นสิ่งนำเข้าจากตะวันตก และไม่สอดคล้องกับคนไทยในขณะที่กฏหมายที่เหมือนกับทุนนิยม) อาจมาจากการคิดที่ดี แต่ในทางปฏิบัติกลายเป็นเครื่องมือการเอื้อัดเจาเบร์ยนที่ทำให้ชาติอ่อนแอด “เราได้ปฏิรูประบบการบริหารประเทศบนพื้นฐานหลักการของต่างชาติ โดยไม่คำนึงถึงวิถีชีวิตของประชาชน... กฏหมายกับความเป็นจริงอาจแตกต่างกัน และมีช่องโหว่อยู่ไม่น้อยเลย” เข้าพูดกับคณะนิติศาสตร์ของจุฬาฯ ในเดือนมีนาคม 2512²²

เขามักจะยกตัวอย่างชุมชนที่ประจำฯ ขึ้นมาประกอบคำอธิบายของเขามาก่อน ชุมชนที่เขาบอกว่ามีจิตวิญญาณประชาธิปไตยแต่ถูกรังแกโดยเจ้าหน้าที่ที่ยึดกฎหมายแบบเดรตง “เราเรียกว่องให้พากเพาต้องรู้กฎหมาย แต่กฏหมายอย่างนี้... ไม่ใช่กฏหมายที่แท้จริง... ไม่ใช่เรื่องไปไทยชาวบ้านว่าไม่รู้กฎหมาย... ถ้าเราจะปกครองและช่วยให้เกิดความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง เราไม่สามารถยึดกฎหมายตามตัวอักษรได้... พิจารณาในแห่งที่เป็นความรับผิดชอบของตนเอง ไม่ใช่งานตามหน้าที่ที่ติดอยู่ในกรอบตายด้วยความต้องการที่มีลักษณะนี้ ที่ต้องหันหน้าไปอ่านกับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา”²³ ในอีกวรรคหนึ่ง เขายกตัวอย่าง “กฏหมายไม่พูดถึงคนที่อยู่ในป่าอยู่แล้ว... เมื่อมีการเปิดป่าส่วน คนใหม่เข้ามา เมียดขับคนที่อยู่มา ก่อนออกไป บางทีก็ค่อนข้างโหดร้าย อาจจะยิ่งทำให้มีผู้ก่อการร้ายมากขึ้น... ควรต้องคำนึงถึงมนุษยธรรม ความเอื้ออาทร และการกระทำเพื่อส่วนรวมจริงๆ และต้องต่อต้านการใช้กฎหมายไปสนับสนุนผู้ก่อการร้าย”²⁴

ส่วนระบบราชการ เขายกตัวอย่างมากมายถึงความอีดอด ความสูญเปล่าและการขาดแนวทางแก้ปัญหาชนบทที่มีเหตุมิผล ในการปราศรัยต่อชุมชนโกรกกรุงเทพฯ ในปี 2512 เขายิ่งว่าหน่วยงานราชการต่างๆ ติดขัดในระเบียบราชการอยู่ตลอดเวลา จึงไม่ได้ช่วยเหลือประชาชนจริงๆ โครงการต่างๆ ของเขามีอีเทบกันแล้วมีประสิทธิภาพกว่า “ไม่มีต้นทุนมากนัก ช่วยลดความยากจน หยุดการตัดไม้ทำลายป่าและการค้ายาเสพติด ปกป้องชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และทำให้พากเพาเป็นพลเมืองที่ดี โครงการของเขามาทำอย่างนี้ได้ด้วยการหลีกเลี่ยงการประชุมบ่อยๆ ระยะห่างขั้นตอนที่เทอะทะและการสูญเสียทรัพยากรไปกับคนที่หลอกลวง อีกนัยหนึ่ง โครงการของเขายอดเยี่ยมกว่าพระเจ้าไม่ได้ทำงานแบบเดียวกับรัฐบาล”²⁵

เรื่องนี้ถูกยกมาเป็นประเด็นหลักประดิษฐ์ในหนังสือของรัชสมัยของเขามาก ครั้งแล้วครั้งเล่าเขาจะเบร์ยนที่ยกความล้มเหลวของระบบราชการและกฏหมาย และความเห็นแก่ตัวของทุนนิยม กับความสำเร็จของโครงการของเขามาก ซึ่งเป็นผลมาจากการ

²² ข้างแล้ว, 685-88.

²³ ข้างแล้ว

²⁴ ข้างแล้ว, 695.

²⁵ ภูมิพล อดุลยเดช, ปราศรัยต่อโกรกกรุงเทพฯ, 27 กุมภาพันธ์ 2512, รวมพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (กรุงเทพฯ : บริพัตรพิธิ, 2513)

ธรรมปฏิบัติล้านๆ แต่ภูมิพลก็เข้าใจว่าความสามัคคีและความไม่เห็นแก่ตัวที่อิงอ่อนน้อมน้ำยังไม่เพียงพอที่จะสร้างชาติที่แข็งแกร่งและเป็นหนึ่งใจเดียวกันได้ เขามองว่าคนไทยนั้นยอมรับชาติหรือกรรมอย่างเชื่องๆ มาเกินไป นี้เป็นด้านลบของความไม่ทายาณอยาก และเป็นจุดอ่อนที่อันตรายของสังคมไทย

เพื่อแก้ปัญหานี้ ภูมิพลต้องคัดแปลงหลักศีลธรรมที่ชื่นชมไทย เขานับสูนวนิดของการทำงานหนัก ที่เป็นมากกว่าหน้าที่ มันเพิ่มเข้าไปในรายการหลักธรรมพุทธศาสนาที่ปกติจะเป็นการขยันยอมรับในโซคชาติ เมื่อจากมันผูกโยงความเป็นเอกภาพเข้ากับความวิริยะอุดสาหะ ไม่ใช่แค่กรรมและความตั้งใจเท่านั้น นี่เป็นความคิดที่เหวอแนว เพราะการทำงานหนักหมายถึงการตั้งเป้าหมายและทุ่มเทความพยายามเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น นั่นคือ ความอยากรู้จะประสบความสำเร็จและบรรลุผล ซึ่งแข็งกับหลักการสำคัญของพุทธศาสนา

ในการดีความของภูมิพล การทำงานหนักเป็นประ邈ชน์ในตัวของมันเอง เมื่อเลือกนับความตั้งใจบริสุทธิ์ ทำให้ผู้ปฏิบัติเข้าใกล้ความสุข เข้าใกล้นิพพานมากขึ้น ไม่ใช่เป็นปัจเจกบุคคลแต่ในฐานะส่วนหนึ่งของชาติไทย และมันยังมีผลบุญที่ปกป้องผู้ปฏิบัติจากความชั่วร้ายและความทุกข์ จากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์และการกดขี่ของราชการ

ภูมิพลเริ่มปราศรัยเรื่องการทำงานหนักตั้งแต่ปลายศตวรรษ 2503 เพื่อชี้แนะทั้งคนเมืองที่มีการศึกษา ที่เขามองว่าโดยทั่วไปแล้วมีความเห็นแก่ตัว และชาวบ้านที่เขามองว่าเป็นเกี้ยง ฟังดูเป็น Swiss Calvinist มากกว่าที่จะเป็นธรรมราชาแห่งสยาม เขายกออกประชาชนว่าพวกเขาระเจริญก้าวหน้าถ้าทำงานหนัก และพวกเขารามารถปกป้องตนเองได้ถ้าพึ่งพาตัวเองได้มากขึ้น ยกตัวอย่าง ในการปราศรัยเดือนมิถุนายน 2512 เขายกอกกับบรรดาผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาว่าการให้รถแทร็คเตอร์สมัยใหม่ช่วยเกษตรกรยากจนในการหักรังถางป่าในรังแต่จะทำให้พวกเขากลับมาอีกและคงอยู่แต่พึ่งพา เท่าที่เป็นอยู่กระทั้งจะดายหนี้ในไร่สวนพอกเขาที่ไม่อาจทำอยู่แล้ว จอมเสียมกี้ยังใช้ได้อยู่ และถ้าพวกเขารаЧาทำงานด้วยตัวเอง ก็จะประสบความสำเร็จมากกว่านี้²⁶

ภูมิพลยังคัดแปลงหลักธรรมว่าด้วยเรื่องความตั้งใจอันบริสุทธิ์อีกด้วย ความตั้งใจบริสุทธิ์ กระหึ่งเมื่อร่วมกับการทำงานหนักแล้วก็ตาม ก็ยังไม่พอเพียงสำหรับการดำรงความสามัคคีและปกป้องประเทศชาติ ความตั้งใจบริสุทธิ์ยังคงยอมให้มีการยอมรับชาติสำหรับความผิดพลาดและความล้มเหลว อันเป็นทัศนคตินอนทำลายที่ไม่เพียงแต่ทำให้คนจนอ่อนแอเท่านั้น แต่ยังทำให้ประเทศอ่อนแอด้วย เขายกอกกับกลุ่มข้าราชการในปี 2512

ความผิดพลาดหรือการละเมิดกฎหมายที่ หากกระทำไปโดยความตั้งใจที่บริสุทธิ์แล้วก็ไม่ถือไทย แต่จะเป็นเรื่องใหญ่ถ้ากระทำโดยความ肥料มาปัญญา เนื่องจากผู้ดำเนินโครงการ(พัฒนา)นั้นจะต้องชำนาญมีความสามารถและไม่สามารถที่จะเหลาได้... ความผิดพลาด หากกระทำโดยเจตนาบริสุทธิ์สามารถมองข้ามไปได้ แต่ถ้าไม่ใช่ ก็อาจ

ถือเป็นการทรยศ... ผู้ที่ทำให้เกิดความล้มเหลวจะต้องเป็นผู้ทรยศ อาจฟังดูแรงไป แต่มีเหตุผล เพราะ... ช่องโหว่ ใดๆ ที่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ก่อการร้ายหรือผู้ไม่หวังดีได้นำใช้นั้นเป็นการทำผิดต่อประเทศชาติ²⁷

สิ่งที่ต้องการไม่ใช่ความขาดที่ประณานดี แต่เป็นการคิดใช้เหตุผลและความรู้ เขาบอกแก่นักศึกษา “เมื่อมีภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ จงหยุดพิจารณาค่อน... หมายถึงดูว่างานนี้ต้องทำอะไรบ้างและเราถูกบอกให้ทำอะไร งานนี้ใช้ความคิดหรือใช้เหตุผล ทุกสิ่งจะต้องมีเหตุผล และสิ่งที่เราถูกบอกให้ทำจะต้องรองรับด้วยเหตุผล... เมื่อสงสัย ก็ถามเพื่อจะได้เดินเต็มความรู้ของเรา การเงียบอาจจะเป็นผลเสียต่อตัวเอง ต่อหุ้นชนและต่อประเทศชาติ”²⁸

วิธีคิดของภูมิพลยังคงมีรากมาจากแนวคิดเรื่องกรรม ทำดีได้ดี ความเสียสละและความไม่มีตัวตนเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ ขณะที่ความโลกและการเอารัดเอาเปรียบก่อให้เกิดกรรมเรว นวัตกรรมของเขาก็คือ การเจาะจงว่าความดีหรือการประพฤติธรรมประกอบด้วยอะไรบ้าง ความรุดหน้าในการตีความธรรมของเขานี้แสดงถึงความเชื่อมั่นของตนเองในฐานะผู้นำทางสติปัญญาของราชอาณาจักร เขายับเห็นข้อบกพร่องในหลักคำสอนทางจิตวิญญาณของประเทศและทำหน้าที่ธรรมราชในการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

ส่วนคนฟังจะไม่ได้เข้าใจสาระทุกครั้ง ไปนั้นเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ การปราศรัยของเขาน่าอยครั้งจะเป็นเหมือนประเทศไทยเปรื่อยๆ ใช้วิธีไอลรียงตระรักษเพื่อแสดงสัจจะที่เข้าใจ ความคิดเห็นของเขากลุ่มแสดงออกอย่างกลุ่มเครือ เกมมิกเดือนให้คนอีดมั่นในหน้าที่เฉพาะของตนและชั่งความสามัคคีและความเรียบร้อย และเขาก็บอกไม่เคารุนให้การทำอะไรอย่างชัดถ้อยชัดคำ ปล่อยให้ผู้ฟังตีความไปได้ต่างๆ นานา เหมือนคำทำนายของศาสตราจารย์ผู้รีบนาภัยอยู่บนยอดเขา

การวิพากษ์วิจารณ์ของภูมิพลชวนให้นักการเมืองเสรนิยม นักศึกษาและแรงงานเข้าใจว่าเป็นการโจมตีรัฐบาล ตรงๆ ซึ่งคงไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายของเขามากเท่า เป็นสื่อสันนิษฐานที่โคนกความก้าวหน่ายที่นักวิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่าเป็นการเคลื่อนไหวของประชาชน

ประเทศไทยกำลังสูญเสียหัวรับเรื่องนี้ การเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง ได้เกิดขึ้นนับแต่ปลายทศวรรษ 2493 ประชากรของกรุงเทพฯ เพิ่มจำนวนเป็นสองเท่า เป็นสี่ล้านคน ชนชั้นกลางเสื่อมความมั่นคงเพิ่มขึ้นเกือบสิบเท่า หรือกว่า 200,000 คน และจำนวนนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยเพิ่มจาก 20,000 คนเป็นกว่า 100,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ ชนชั้นกลางในเมืองที่มีการศึกษาต่างก็มีความคาดหวังของตัวเอง พวกราษฎร์ต้องคอมมิวนิสต์ แต่ด้วยการเคลื่อนไหวของพคท. มุ่งแต่ชั้นบท พวกราษฎร์ให้ความสำคัญกับการทำมาหากิน การทุจริตของรัฐบาล และผลเสียของการมีฐานทัพอเมริกันอยู่ในประเทศ

นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มจำนวนผู้ใช้แรงงานในเมือง แรงงานนอกราชการเกยตระหง่านไทยเพิ่มจำนวนขึ้น 50 เปอร์เซ็นต์ภายในหนึ่งทศวรรษ ส่วนใหญ่ในพื้นที่อุตสาหกรรมในกรุงเทพฯ คุณงานเหล่านี้ได้ค่าแรงต่ำ อาศัยอยู่ในสลัมที่

²⁷ อ้างแล้ว, 695-96.

²⁸ อ้างแล้ว, 697.

แทนเข้าไม่ถึงบริการสาธารณสุข และแทนไม่ได้รับการคุ้มครองจากการเอาเปรียบของนายจ้าง การประท้วงหยุดงานของแรงงานแม้จะยังมีไม่นักนักแต่ก็เพิ่มจำนวนขึ้นในปลายทศวรรษ 2503 ก่อกระแสต่อต้านรัฐบาล โดยเฉพาะนักศึกษาและผู้ใช้แรงงานที่มานาจากชนบทและนักศึกษาไทยที่กลับมาจากยุโรปและอเมริกาที่พากเพาได้ชี้มั่นชันกระแสต่อต้านส่งผลกระทบและเชิดชูประชาธิปไตย กระแสนี้ให้ลองเข้าไปยังรัฐสภา นายกฯ ถนนด้วยแข็งกับการคัดค้านการใช้จ่ายทางทหารจากสส. ที่ต้องการงบประมาณสำหรับบริการทางสังคม

สำหรับคนไทยจำนวนมากที่มีทัศนคติใหม่เหล่านี้ การที่ภูมิพลสนับสนุนการมีรัฐธรรมนูญและการเดือกดึงรวมทั้งการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลยิ่งก่อกระแสต้านหนักขึ้น นักศึกษาหัวหนอดในรุ่นนี้ได้เดินโตามด้วยการปลูกฝังในจักรีปกรณ์มั่นเข้าใจว่าสถาบันกษัตริย์คือผู้ประทานประชาธิปไตยและระบบปรัชญาธรรมนูญแก่ประเทศไทยแต่เพียงผู้เดียว และสนับสนุนลักษณะข้อเรียกร้องของประชาชน คำวิจารณ์ของภูมิพลแสดงให้พากเพาเห็นว่าข้อเรียกร้องของพากเพา สอดคล้องกับเบื้องบน ซึ่งสร้างความชอบธรรมให้กับพากเพา ทัศนะนี้ได้รับการสนับสนุนเสริมเมื่อเส้นี้และคีกฤทธิ์ ปราโมช โภจน์ตัวรัฐบาลในปี 2513 คีกฤทธิ์เขียนในสยามรัฐว่า “เกิดอะไรขึ้นกับบ้านเมืองของเรา? ประชาชนยังคงลงและทุกนี้เข้มมากขึ้นเรื่อยๆ ... อาชญากรรมและโจรผู้ร้ายชุกชุม โครงการเมืองที่ดูจะมีอยู่ทุกหัวระแหง... ผู้มีความจงรักภักดีต่อ กษัตริย์ แต่มีอิทธิพลนาสพารในปัจจุบันแล้ว ผู้มีแต่จะรู้สึกว่าประเทศไทยไม่สามารถหลีกเลี่ยงการมีนโยบายซ้ายได้” ด้วยสถานะของคีกฤทธิ์ที่เป็นกระบวนการเดิมของวงศ์และปัญญาชนเสรีนิยม ฝ่ายซ้ายคงจะเชื่อว่านี้คือความรู้สึกของภูมิพลเอง²⁹

เรื่องนี้ทำให้ภูมิพลอยู่ในจุดกำถัง เนื่องจากเข้าข้างคงให้การสนับสนุนรัฐบาลทหารอยู่ กองทัพและรัฐบาลเป็นผู้คุ้มครองหลักของวัง และหาก็โปรดปรานถนนเป็นการส่วนตัว แม้ว่าจะไม่ใช่นักกับประภาก ด้วยนักศึกษา ผู้ใช้แรงงาน และนักการเมืองที่ซึ่งกันได้ส่งเสียงดังมากขึ้นทุกที่ ภูมิพลคุ้ยเคราะห์หนักในปี 2513 ว่าเกิดอะไรขึ้น เขาเปลี่ยนถือความและสัมมเสียง เดือนนักศึกษาให้สะครรจนาความรุ่มร้อน ไม่ให้ดำเนินเรื่องตามแบบอย่างที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ และให้อดทน หน้าที่ของพากเพาตอนนี้คือเล่าเรื่อง และค่อยเปลี่ยนแปลงสังคมในภายหลัง และพากเพาที่ควรปล่อยเรื่องบ้านเมืองให้เป็นหน้าที่ของผู้มีอำนาจจับผิดชอบไป

ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเดือนมีนาคม 2513 เขายืนหนันนักศึกษาที่จัดการชุมนุมประท้วงที่กระทรวงยุติธรรม เรื่องราวในกระทรวงยุติธรรมไม่ใช่หน้าที่ของพากเพา³⁰ “เมื่อไหร่เกิดความบกพร่องในหน่วยงาน ผู้ที่จะทำหน้าที่แก้ไขได้ดีที่สุดก็คือผู้ที่อยู่ในหน่วยงานนั้น ยกตัวอย่าง สำนักเดินไปผิดทิศผิดทาง ก็เป็นหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม จะแก้ปัญหานั้น” หนึ่งปีถัดมา เขายืนอ้วนว่านักศึกษาที่ทำการประท้วงในมหาวิทยาลัย นิสิตและอาจารย์จุฬาฯ กำลังต่อสู้กับประกาศผู้เป็นอธิการบดีที่ตกลงขายที่ดินบางส่วนของมหาวิทยาลัยให้กับพากเพาในราคากลูก ในการปราศรัยของภูมิพล นิสิตหาญกล้าเรียกร้องให้เข้ามามาดูแลเรื่องนี้ เขายืนอ้วนว่าพากเพาควรต่อสู้กับการทุจริต แต่ในกรณีนี้ไม่ควรประท้วง แต่ควรนำเรื่องไปหารือกับนายกฯ แทน³¹ สองเดือนต่อมา ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นักศึกษาใจดีเขียนหนังสือเรียกร้องให้

²⁹ Far Eastern Economic Review, January 2, 1971.

³⁰ Bangkok World, March 8, 1970.

³¹ Bangkok Post, September 21, 1971.

ภูมิพลสั่งมหาวิทยาลัยให้รับผู้นำนักศึกษารายหนึ่งที่ถูกไล่ออกจากกลุ่มเข้ามามหาวิทยาลัย เขานอกให้นักศึกษามีเหตุมีผลมากขึ้น และคิดให้รอบคอบเลือก่อนจะทำอะไร

แต่สายเกินไป รัฐบาลกำลังห่วนวิตกเมื่อประธานาธิบดีนิกสันจูฯ กีสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนในกลางปี 2514 ก่อให้เกิดคำถามว่า ใครคือมิตรกือศัตรูของประเทศไทยกันแน่ และสหรัฐฯ ยังคงเป็นพันธมิตรที่ยังพึงพาได้อยู่อีกหรือไม่ เกิดวิวัฒนาทางการเมืองอันดุเดือดในกรุงเทพฯ นักศึกษาและผู้ใช้แรงงานประท้วงบ่อยขึ้น และรัฐสภาที่ประสบภาวะชราวนเช โดยสมาชิกสภาพานวนมากเห็นความเป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนตัวถอนมและประภาสได้เลือกที่

วันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 เมื่อเห็นอำนาจเริ่มหลุดจากมือ ถอนมและประภาสทำการโค่นล้มรัฐบาลตัวเอง เหตุการณ์ชั่วคราวปี 2501 รัฐสภาและคณะรัฐมนตรีถูกยุบ มีการประทกสูญข้อการศึก อำนาจไปอยู่ในมือส่วนริหารคณะปฏิวัติ ถอนมเผด็จอำนาจในฐานะนายกฯ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและรัฐมนตรีต่างประเทศ ประภาสเป็นรองนายกฯ รัฐมนตรีมหาดไทย อธิบดีกรมตำรวจ รองผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบกและผู้อำนวยการกองอำนวยการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ตลอดจนเป็นประธานหรือรองประธานรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชนอีกจำนวนมาก ทั้งสองรัฐ แสดงความจริงก็ต่อ ก็ต่อ ชาติและศาสนาด้วยความรวดเร็ว และอธิบายถึงความจำเป็นของการรัฐประหารเพื่อป้องกันภัยคุกคามทั้งในและนอกประเทศ

วันนี้เงียบ ลังเลที่จะแสดงการสนับสนุนที่ชัดเจน แต่ถอนมได้ชื่อว่าเป็นคนโปรดคนหนึ่งของภูมิพล และเมื่อเวลาออกโทรทัศน์ เปิดเผยหมายจากภูมิพลที่มานพบนทรง กีเป็นอันธุกัน³² ภูมิพลไม่ได้ผลักดันให้มีรัฐธรรมนูญ อันที่จริง วังมีเหตุต้องให้การสนับสนุนถอนม เนื่องจากความปั่นป่วนรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้น ถอนมสัญญาที่จะนำความสงบเรียบร้อยกลับคืนมา ซึ่งนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

การกระทำต่อๆ มาของถอนมีแต่จะสุมไฟใส่ฟืนในหมู่ประชาชน ไม่นานหลังจากนั้น เข้าพยาบาลควบคุมอำนาจตุลาการ ซึ่งขึ้นมีภาพคุณธรรมความดีงามและความเป็นอิสระ การประท้วงถอนมของนักศึกษาได้รับการสนับสนุนจากสาธารณะ ภูมิพลที่สองสามปีก่อนหน้านี้เลือกผู้พิพากษาศาลฎีกาสัญญา ธรรมศักดิ์เป็นองค์มนตรี กีคงจะวิตกกังวลอยู่หลังจาก ถอนมถูกบีบให้ออกจากตำแหน่ง ชัยอนันต์ สมุทรวนิชและ David Morell เขียนถึงชัยชนะครั้งนั้นว่า “นักศึกษาได้กล้ามมาเป็นพลังนอกรอบบรรหารที่เข้มแข็งที่สุดในประเทศไทย... โดยที่ผู้นำทหารและนักการเมืองไม่ทันได้สังเกต”³³ รัฐบาลพยายามสร้างประดีนให้นักศึกษาโใจมตีเรื่องแล้วเรื่องเด่า ยิ่งทำให้พวกเขารู้สึกว่าได้รับการสนับสนุนจากสาธารณะเพิ่มมากขึ้น เรื่อยๆ

ในปีถัดมา เศรษฐกิจดีดดี เงินเฟ้อรุนแรง รัฐบาลลดรายจ่าย ทำให้นักศึกษาที่จบใหม่ไม่สามารถหางานทำได้ง่ายๆ อีกต่อไป ผลกระทบข้า梧กต่อ ในปี 2516 ชาวกรุงเทพฯ ต้องเข้าแคล้วซื้อข้าวสารเป็นครั้งแรกในความทรงจำของพวกเขาร

³² Benedict Anderson, “Withdrawal Symptoms: Social and Cultural Aspects of the October 6 Coup,” *Bulletin of Concerned Asian Scholars*, July-September 1990, 30.

³³ Morell And Chai-anan, *Political Conflict*, 144-45.

จากนั้นการประท้วงของผู้ใช้แรงงานกีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จาก 34 คน ในปี 2515 เพิ่มเป็นหลายร้อยครั้งในปี 2516 รวมผู้ใช้แรงงานเกือบถึง 180,000 คน สามารถกับพคท. กีทวีความเข้มข้นขึ้นด้วยเช่นกัน แต่ไปได้ไม่ถึงกัน รัฐบาลปฏิบัติการรุกรั้งใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยมีมาในเดือนมีนาคม 2515 ส่งกำลังทหาร 10,000 นาย โจมตีทั่วไปของพคท. จำนวนหลักร้อยในบริเวณภาคเหนือตอนล่างและตอนบน มันเป็นหายนะ รัฐบาลสูญเสียทหารไปสองสามร้อยคน ขณะที่พคท. สูญเสียเพียงเล็กน้อย ปฏิบัติการรุกรั้งต่อมาในเดือนตุลาคม กีประสบความล้มเหลวอีกเช่นกัน ความล้มเหลวสองครั้งนี้ ต่างจากที่ผ่านมาคือคราวนี้ได้รับการรายงานผ่านสื่อ ผู้วิจารณ์บางคนเปรียบมันกับความล้มเหลวของสหราชอาณาจักรในเวียดนาม โดยตำหนิว่าเป็นความผิดของวงการ กิตติชจร ลูกชายตัวแสบของถนนและลูกเบี้ยของประเทศไทย

ณ รงค์กุลยามาเป็นสัญลักษณ์ของทุกสิ่งที่ผิดพลาดของรัฐบาล เขายังคงกระตือรือในเรื่องไม่ดีงาม เขาให้เหตุผลว่า
และทะเยอทะยานกระเดิดไปทางประภากลางกว่าพ่อ แต่ทั้งคู่ต้องพึ่งพาเขานในการควบคุมกองทัพที่แบ่งกึกแบ่งพวนมาก
ขึ้นทุกที กองทัพที่ได้รับการปั้นเป็นด้วยบุปผาตามมาศจากวรรูปนาฬิกาและสหรัฐฯ หัวใจตัวลีบด้วยมีนาคมหาร
ระดับสูงล้วนเกินและแบ่งพรรคแบ่งพวน มุ่งแต่จะหาประโยชน์ทั้งในการเลื่อนตำแหน่ง เงินทองและความทะยานอย่างทาง
การเมือง ณ รงค์ควบคุมกลุ่มที่มีอำนาจมากที่สุดและน้องสาวมากที่สุด เพื่อรอรับการขึ้นสู่ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก และ^{๑๕}
หลังจากนี้ก็เป็นตำแหน่งนายกฯ ตามที่เขาหวัง ความพื้อกลบทองเขายังเป็นที่เกลียดชังในหมู่สาธารณะ ยกตัวอย่าง ในปี
2515 เขายังแฉหน่าว่างงานปราบปรามการทุจริตที่เพิ่งขึ้นใหม่ ซึ่งเขาใช้เป็นเครื่องมือในการขยายฐานกิจของตัวเอง และญี่
กร โชคชัย ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานและประภากลับอยู่ให้เขาทำตามที่ต้องการ เพราะพวกราษฎร์ที่ได้ประโยชน์ด้วย

ทหารกกลุ่มนี้ในกองทัพก็มองหาโอกาสที่จะโค่นัณรงค์ รวมถึงถนนและประภาสด้วย คู่แข่งรายหนึ่งคือรองผบ.ทบ.กฤษณ์ สีวะรา ซึ่งเป็นทหารอาชีพและมีความคิดมากกว่าทหารส่วนใหญ่ กฤษณ์เก็บจำความทะเยอทะยานและผลประโยชน์ทางธุรกิจของเขาว่าได้ดี เขายังได้รับความไว้วางใจเชื่อใจมากพอจากประภาสที่มอบหมายให้เขาปฏิบัติหน้าที่แทนผบ.ทบ. ซึ่งกล้ายเป็นกุญแจสำคัญสู่การโค่นสามกรราชลงจากอำนาจ

ในเดือนสิงหาคม 2515 นักศึกษาจากหลายมหาวิทยาลัยก่อตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย(ศนท.) ขึ้นมาเพื่อประสานงานกิจกรรมทางการเมืองในระดับประเทศ โดยมีธีรยุทธ บุญมี นิสิตจุฬา เป็นผู้นำ ศนท.สามารถรวมมวลชนนับหมื่นลงสู่ท้องถนน ได้ภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมง งานแรกไม่ใช่การโขนศิริสุนгал แต่เป็นญี่ปุ่น ธุรกิจของญี่ปุ่น ครอบงำอุตสาหกรรมไทย และส่งออกสินค้าจำนวนมากขายไทย แต่เชื้อสินค้าจากไทยเพียงเล็กน้อย ศนท.จัดการร่วมบัตร ไม่เชื่อสินค้าญี่ปุ่นเป็นเวลาสิบวัน ทำให้ได้รับคะแนนนิยมไปทั่วประเทศ

ตลอดปี 2515 ภูมิพลไม่ประสงค์ท่าที่ชัดเจนต่อการพุ่งแรงของนักศึกษาและผู้ใช้แรงงาน และท่าที่กลุ่มเครือของเขากำหนดให้พวกรู้สึกว่า ตนที่เข้าร่วมการประท้วงส่วนใหญ่เป็นพวกรุ่นใหม่ๆ สนใจความเป็นธรรมทางสังคม ต่อต้านการคงกำลังทหารของสหราชอาณาจักร และไม่พอใจการฉ้อราษฎร์บังหลวง แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงจริงจังรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหามงคล ไม่ได้อภัยข้างพวกรุ่นใหม่ๆ ที่เข้าร่วมการประท้วง แต่ก็มีผู้คนจำนวนมากที่เข้าร่วมการประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิ์และเสรีภาพ เช่น การประท้วงในปี 2516 ที่เรียกว่า "การประท้วงเดือนมิถุนายน" ซึ่งเป็นการประท้วงที่มีความรุนแรงมากที่สุดในประวัติศาสตร์ประเทศไทย ทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อประเทศ แต่ก็มีผู้คนจำนวนมากที่เข้าร่วมการประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิ์และเสรีภาพ เช่น การประท้วงในปี 2516 ที่เรียกว่า "การประท้วงเดือนมิถุนายน" ซึ่งเป็นการประท้วงที่มีความรุนแรงมากที่สุดในประวัติศาสตร์ประเทศไทย ทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อประเทศ

กล่าวหารว่านักศึกษาได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายซ้าย และเข้าชิงได้เผยแพร่ความรู้สึกเหยียดหายนอกร่างลีกซึ่งที่เขามีต่อปัญญาชน³⁴

ปัจจุบันนี้ คุณเมื่อนจะมีทฤษฎีใหม่ที่ว่าทุกสิ่งที่ได้สถาปนาลงหลักปึกฐาน ไปแล้วจะต้องถูกทำลายหุดโคงคื้วยวิธีการรุนแรง เพื่อจะได้เกิดสิ่งใหม่ มันเป็นคำกล่าวที่แสดงถึงปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของผู้ได้รับการศึกษาสูง ทฤษฎีใหม่นี้มาจากการต่างประเทศและมีอิทธิพลทางความคิดอย่างมาก... เราควรทำการศึกษาวิจัยทฤษฎีนี้เป็นพิเศษ เพื่อถู่ว่าการทำลายสิ่งเก่าเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีทั้งหมดหรือไม่... ยิ่งกว่านั้น คุณไม่มีหลักประกันว่าสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจะดีแน่นอน... หลังจากพิจารณาแล้ว เห็นว่าความสร้างสรรค์ที่แท้จริงนั้น จะเกิดได้ด้วยวิธีการสอนติเก่านั้น... เปิดโอกาสให้ทุกส่วนของสังคมและทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขสิ่งต่างๆ

ภูมิพลและรัฐบาลถือใจริงจังกับบวนประท้วงของนักศึกษา-กรรมกร ในเดือนธันวาคม 2515 อาจจะด้วยการแนะนำของภูมิพล ถนนพยาภยมลดเร่งกดดันด้วยการประภาศใช้ธรรมนูญการปักครองแห่งราชอาณาจักร และให้มีสภาニติบัญญัติ แต่เมื่อปี 2511 รัฐธรรมนูญใหม่ขึ้นเสริมอำนาจแก่เขา สถานนิติบัญญัติแห่งชาติมีสมาชิก 299 คนมาจากแต่ตัวทั้งหมด ซึ่ง 200 มาจากทหารและตำรวจ ที่เหลือ(ไม่ถึงหนึ่งในสาม)เป็นพลเรือน เช่นเดิม ฝ่ายบริหารกุมอำนาจเบ็ดเสร็จ

การคัดค้านที่ความเข้มข้น ท่ามกลางเศรษฐกิจที่ชวนเชอะและการประท้วงไม่หยุดหย่อน มีจ่าวลือสะพัดว่าตอนน้อมประภาศและนรงค์ตั้งใจจะประภาศให้ไทยเป็นสาธารณรัฐและกุมอำนาจโดยตรง สองปีก่อนหน้านี้ ถนนและประภาศได้ละเอียดกฎหมายด้วยการไม่ยอมเกี้ยบออกจากตำแหน่งที่ทาง กล่าวกันว่ามองค์คุยกันไว้ตอนเองจะเป็นประธานาธิบดีคนแรกของประเทศไทย นันจือเป็นการหมั่นกบฏคริย์ทำให้คึกฤทธิ์ ปราบมหัต้องเรียกร้องให้รัฐบาลลาออก ตอนนี้ประชาชนเรียกถนน ประภาศและนรงค์อย่างเปิดเผยว่า “สามพระราชนิรันดร์”

ภูมิพลสงวนท่าที เขาข้ากับนักศึกษาว่าควรเรียนหนังสือแทนที่จะออกมายัง ประท้วง และปล่อยให้เรื่องนี้มีอยู่เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ แต่เขาก็ยังวิจารณ์รัฐบาลโดยอ้อมๆ ในคราวหนึ่ง เขายังกับใช้ภาษา罵รักชิตในการประภาศว่าการไร้ที่ทำกินของชาวบ้านเป็นปัญหาที่เร่งด่วนที่สุดของประเทศไทย

เวลาที่ กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่าง ไม่สู้จะดี ประชาชนกำลังกลับมายืนทางในที่ดินภายใต้การปกครองของนายทุน ... ในระบบของเรา แต่ละคนมีที่ดินและที่อาศัย แต่ทั้งหมดกำลังถูกเปลี่ยนให้เป็นระบบฟิวคัลลิสม์ที่แล้วร้ายของยุโรปสมัย古 ที่มีการกดปุ่มลับชั้นลง ไปจนถึงชั้นล่างสุด... ประชาชนเคยทำกินบนดินของตน แต่ถูกซื้อไปโดยนายทุน ซึ่งก็รับเนื่องจากมีภาพลวงตาว่าเงินจะนำความสุขมาให้ แต่ในความเป็นจริง... เมื่อเงินหมด พวกรากที่ดองขายแรงงานไปในราคากูก และท้ายที่สุดก็ถูกเป็นทาสของนายทุน³⁵

³⁴ Gray, *The Soteriological State*, 708.

³⁵ ภูมิพล, Royal Addresses, 72-74.

เกิดอุบัติเหตุอันหนึ่งเป็นช่วงที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ วันที่ 29 เมษายน 2516 เอลิก็อปเตอร์ของกองทัพลำหนึ่งตกที่เขตส่วนรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่ ถนนเครื่องเป็นทางสังกัดกลุ่มวงศ์ กิตติบูรพาที่ไปล่าสัตว์อย่างผิดกฎหมาย ໄลสิงสัตว์จากบันเฉลีก็อปเตอร์ เมื่อนักศึกษารามคำแหงเก้ากานถูกไล่ออกเนื่องจากติดพิมพ์บทความเสียดสีเรื่องนี้ สนพ.ก.ระคมคนนับหมื่นทำการประท้วง รัฐบาลสั่งปิดมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกลุ่มที่พิคคลาด เพราะมีแต่จะทำให้ นักศึกษาร่วมประท้วงมากขึ้น นักศึกษาผู้นำแรงงานและนักการเมืองฝ่ายค้านพากันรุมถล่มรัฐบาล

การชุมนุมประท้วงและการรับมือของรัฐบาลบางส่วนพยายามปีนการแข่งขันอ้างความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา ภัณฑ์ รัฐบาลยืนยันว่านักศึกษามีแนวคิดที่ “ไม่เป็นไทย” และอ้างชี้ชี้ หมายความความว่าพวกเขายังคงมีความมิวนิสต์ ไม่นับถือศาสนาและต่อต้านสถาบันกษัตริย์ นักศึกษาเดินขบวน ชุมชนภูมิพลและสิริกิติ์ หลายครั้งหันไปยังส่วนจิตใจเพื่อร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี กระนั้นภูมิพลก็ยังไม่แสดงท่าที แต่นักศึกษาที่ก้าวขาให้การสนับสนุนพวกตนหลังจากที่เขาบอกให้ต่อรองรับการใช้ความรุนแรงในระหว่างการประท้วงเดือนมิถุนายน และสั่งตั้งเต็นท์และแยกจ่าวยาหารแก่ผู้ประท้วงที่วังสวนจิตรา

ด้วยความหวั่นเกรงจะเกิดการรัฐประหารจากภายในกองทัพ ในเดือนกันยายน ประกาศแต่งตั้งกฤษณ์ สีวราราเป็น พบ.ทบ. แต่ก็วางแผนให้ทรงคุณภาพดีเด่น สำหรับกษัตริย์ ให้กษัตริย์ทรงเป็นพระบรมราชูปถัมภ์ 6 ตุลาคม ประกาศสั่งจับกุมผู้นำนักศึกษา 13 คนรวมธีรยุทธ์ในข้อหาเก็บภาษีจากพวกราษฎร์ ให้กษัตริย์ทรงรัฐธรรมนูญ ข่าวลือแพร่สะพัดว่าพวกเขากลุ่มนี้ต้องถูกฆ่าตายแล้ว นักศึกษาและประชาชนพากันหลบหนี หลังจากทราบว่า ชุมนุมประท้วงอย่างต่อเนื่อง หน้ารัฐสภา ที่ชื่อว่า “ชุมนุมสันติสุข” และสามารถต่อต้านการรัฐประหารได้ จนเป็นอนุสาวรีย์ที่พิบูล สารีรักษ์ สร้างขึ้นหลังจากการปราบปรามฝ่ายเจ้าในปี 2482 ตอนนี้มันกลายมาเป็นสัญลักษณ์ของระบบบริหารรัฐธรรมนูญภาษาไทย สถาบันกษัตริย์ และต่อต้านเผด็จการ ฐานการสนับสนุนของผู้ประท้วงแน่นหนา ดูได้จากน่องชายของถนนเอง นายพลตำรวจ เกษียณราชการ พล.ต.ต.ส.ฯ กิตติบูรพาที่บอกในตอนนั้นว่า “ถ้าการเรียกร้องรัฐธรรมนูญเป็นการบก夛 ก็คงมีกบฏอยู่ร้า 38 ล้านคนอยู่ในประเทศไทย”³⁶

สถาบันกษัตริย์กล้ายื่นจุดศูนย์รวมของการต่อสู้ นักศึกษาเรียกร้องว่า หากฐานะประมุขของกษัตริย์ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญเท่านั้น แล้วไหналรัฐธรรมนูญ? ถ้าไม่มีรัฐธรรมนูญ พวกราษฎร์ต้องถูกบังคับให้ต่อต้านกษัตริย์ และต่อต้านระบอบประชาธิรัฐและหมั่นประบูรณ์เดชานุภาพ ด้วยการอ้างแบบนี้ คณะทหารจึงยกทั้งหมดให้ไว้นักศึกษาเป็นภัยต่อสถาบันกษัตริย์ แต่มันก็ทำให้ภูมิพลถูกคาดหวังให้ต้องแสดงท่าที เขายังไม่เคยเอ่ยปากต่อต้องการรัฐธรรมนูญมาก่อนเลย

ด้วยการสนับสนุนอยู่ในทีบองกษัตริย์ วันที่ 13 ตุลาคม ผู้ชุมนุม 400,000 คนชุมนุมกันที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย และรัฐสภา ไม่ไกลจากสวนจิตรา ผู้ชุมนุมชุมนุมภูมิพลและสิริกิติ์ขณะร้องเพลงและสาวดมนต์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในตอนนั้นไม่กระจังชัดในคำอุทานเด็ดขาด แต่ด้วยความจงใจอย่างยิ่ง ร้องบทบาทของภูมิพล เพื่อแสดงการเชิญหน้า อาจจะด้วยคำขอของภูมิพล เจ้าหน้าที่ปล่อยนักศึกษา 13 คนออกจากที่คุณบังชานเมืองกรุงเทพฯ ในเช้าวันนั้น

บ่าขวันนั้น ภูมิพลเรียกโฉมและประภาสเข้าพบ และดูเหมือนว่าพวกราบปากว่าจะร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หลังจาก พวกราบออกมา ภูมิพลก็เชิญตัวแทนนักศึกษาเข้าไปในวัง 13 คนที่ถูกปล่อยตัวยังกลับมาไม่ถึงในเมือง เป็นเวลา กว่าหนึ่ง ชั่วโมง นักศึกษาที่กลับออกมารายงานว่าคณะทหารยินยอมที่จะให้มีรัฐธรรมนูญ

อันที่จริง ณ ตอนนั้นและประภาสได้ตกลงที่จะร่างรัฐธรรมนูญภายใน 12 เดือน³⁷ ฟังดูไม่น่าคล้อยตามนัก หลังจาก บิดพลีวain เรื่องนี้มาตลอดเวลาหลายปี ไม่มีหลักประกันเลยว่าพวกราบจะปฏิบัติตามคำพูด นักสังเกตการณ์บางคนเชื่อว่าภูมิ พลให้ถอนตัวกลับคืนมาเพื่อให้นักศึกษาเลิกการชุมนุม

คำนอกร่ำในภายหลังของวสิษฐ เดชาภูมิชัย ผู้ไกล์ชิคภูมิพลและเป็นผู้ประสานกับนักศึกษาในขณะนั้น บ่งบอกว่า ภูมิพลไม่ได้มีใจให้กับข้อเรียกร้องของนักศึกษาเลย วสิษฐ์เตือนว่าภูมิพลสนอกพวกราบว่ารัฐบาลใจกว้าง ให้มากกว่าที่พวกราบ ขอแล้ว และพวกราบทั้งเด็ก ควรเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อ่อนโต³⁸ เอกสารอื่นๆ บอกว่าภูมิพลมีท่าทีสั่งสอนมากกว่า นั้นในการอธิบายว่าทำให้นักศึกษาจึงไม่ควรประท้วง “กระหึ่งลิงที่น้ำตกที่สุดก็ยังใช้เท้าเก้าหัว มนุษย์นลัดกว่าลิง เพราะ เราใช้มือเก้าหัวและใช้เท้าเดิน ดังนั้นเวลาเรามีปัญหา เราควรใช้ปัญญาทางออกและไม่ควรใช้เท้า”³⁹

ถึงกระนั้น นักศึกษาที่ดูครั้มเกรงและหีบเหิมไปกับการได้พบภูมิพลเป็นการส่วนตัว พวกราบออกจากสวนจิตร ป่าประกาศซัชชนะ และบอกให้ผู้ชุมนุมกลับบ้าน แต่ทว่าไม่ใช่ทั้งหมดของผู้นำนักศึกษาที่เข้าใจผลของการเข้าพบภูมิพล หรือเห็นคล้อยตามว่าเป็นชัชชนะที่แท้จริง สิบสองเดือนนั้นนานเกินไป และสามทรายยังคงอยู่ในอำนาจ พวกราบทายาน หาความชัดเจนและกำหนดท่าทีของบวน โดยที่ผู้ชุมนุม 50,000 คนถ้างานน้ำสวนจิตร ตัวแทนนักศึกษาสองคนเข้าวัง เพื่อขอความชัดเจนจากภูมิพล และได้พบกับวสิษฐ์และผู้ไกล์ชิคอีกคนหนึ่งคือ ดร. ทองน้อย ทองใหญ่ ที่บอกว่าภูมิพล ไม่ให้พวกราบเข้าพบอีก วสิษฐ์ออกมารื้นกอกและยังถึงข้อตกลงระหว่างภูมิพลกับโฉมและประภาส หลังจากนี้ (เข้า เดือนภายในภายหลัง) ผู้ชุมนุมใช้โยโหร่อง ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี และเริ่มสลายตัว

ระหว่างสลายการชุมนุมตอนรุ่งสาง เกิดการประท้วง เนื่องจากการกระทบกระทั่งโดยไม่ได้ตั้งใจ หรือความเข้มงวด เกินไปของตำรวจ หรือเป็นการช้ำชูอย่างจังใจอย่างที่บังคับ เช่น ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบของครรภ์ตาม ผลที่เกิดคือ ตำรวจทุบตีนักศึกษาหลายคน เกิดความชุลมุนวุ่นวาย ตำรวจและทหารเริ่มระดมยิง ทำให้ผู้ชุมนุมอีกนับพันออกมานท่อง ถนน บียงค์สั่งการทหารและรถถังให้ยิงใส่ฝูงชน ตัวแทนองกราดยิงผู้ชุมนุมจากบนเครื่องบิน มีคนตายอย่างน้อย 70 คน แม้ว่าจะไม่เคยมีการยืนยันตัวเลขที่แท้จริง

³⁷

วสิษฐ์ เดชาภูมิชัย, ผู้ไกล์ชิคภูมิพลที่อยู่ในการพูดคุย ภายหลังรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ 18 เมษายน Nation, April 28, 1982.

³⁸

ข้างแล้ว ในกระบวนการเดียวกับภูมิพล วสิษฐ์บอกว่าที่เกิดการประท้วงเนื่องจากนักศึกษาไม่เชื่อคำแนะนำของภูมิพลที่ให้ยอมรับ ข้อเสนอของรัฐบาลที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญในช่วงปีถัดไป “พระองค์ชี้ให้ผู้นำนักศึกษาทราบว่ารัฐบาลได้ตกลงจะให้มากกว่าที่ร้องขอ... พระองค์จะหันมาท่านักศึกษาท่านคนหนึ่งที่มีแต่คนแก่เป็นส่วนใหญ่กับนักศึกษาที่เป็นเด็ก พระองค์แนะนำให้นักศึกษา ควรพยายามให้ปรับเปลี่ยนจากประสบการณ์ของผู้ที่แก่กว่า... เห็นได้ชัดว่า พวกราบออกมาร่วมความวุ่นวาย และประสบความสำเร็จ”

³⁹

Far Eastern Economic Review, October 18, 1974.

กฤษณ์ที่ฝ่ารออย่างอุดหนาเป็นพระเอกที่โผล่มาในตอนจบ ไม่ใช่ภูมิพล ด้วยแรงกดดันจากคณาจารย์รัฐมนตรี ถนน และประกาศสลาออกจากตำแหน่งในรัฐบาล แต่ไม่ยอมออกจากตำแหน่งในกองทัพ เมื่อพวกเขางสั่งเคลื่อนกำลังเพิ่มเติมเพื่อจัดการผู้ชุมนุม กฤษณ์ปฏิเสธและด้วยตอนนี้รับสายตรงจากภูมิพล บังคับให้ทิ้งสองลาออกจากทุกตำแหน่งและออกไปนอกประเทศ ประกาศสักขีพงศ์หนึ่งไปได้วัน ถนนไปสหราชอาณาจักร ภูมิพลออกไทรทัศน์ ประกาศยุติความวุ่นวาย สั่งให้ผู้ชุมนุมกลับบ้าน เขาเดินตั้งตี๋สัญญา ธรรมศักดิ์ องคมนตรีและอธิการบดีธรรมศาสตร์เป็นนายกรัฐมนตรี วันถัดมา กฤษณ์นำผู้บัญชาการเหล่าทัพประกาศความจงรักภักดีต่อภูมิพล

14 ตุลาคม 2516 เป็นด่านานนับแต่นั้น ทึ้งในสำนักของคนไทยและในเกียรติประวัติของภูมิพลอง สำหรับนักศึกษาในรุ่นนั้นและรุ่นถัดมา มันเป็นปรากฏการณ์การลุกฮือของประชาชน โถ่นล้มทรราชอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน “มันเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทยยุคใหม่ที่มวลชนลุกฮือขึ้นต่อสู้กันชนชั้นปักร่อง เรียกว่าเปลี่ยนแปลงผู้นำ” Joseph Wright นักประวัติศาสตร์กล่าว⁴⁰ พลังของประชาชนคือสิ่งที่การปฏิวัติ 2475 ขาดไป และการประท้วงในปี 2516 ก่อให้เกิดวีรชนมากกว่า 70 ราย

แต่ในประวัติศาสตร์นับทางการ ภูมิพลเป็นผู้สำคัญในระบบบริหารรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยแต่เพียงผู้เดียว แทนที่จะให้เครดิตกับการลุกฮือของประชาชน หนังสือและบทความต่างๆ ในภายหลังล้วนเชิดชูบทบาทของภูมิพลในการต่อต้านเผด็จการ ปกป้องประเทศไทยฯ

ไม่ว่าปรากฏการณ์นี้จะได้รับการบรรยายว่าอย่างไร เหตุการณ์ 14 ตุลาที่เป็นจุดสุดยอดอันใหม่ของอำนาจและความเชื่อมั่นของสถาบันกษัตริย์ เป็นครั้งแรกในรัชสมัยของเขาม ภูมิพลนำตัวเองเข้าไปอยู่ท่ามกลางการแพร่ระบาดของโรคหน้าที่ดึงเครียดที่สุดครั้งหนึ่ง เขายังคงทำงานเป็นส่วนใหญ่ ด้วยวัย 46 และประสบการณ์ 27 ปีบนบัลลังก์ ภูมิพลไม่มีเจ้าแก่ๆ เขี้ยว lakodin กอบชี้แนะเขาอีกต่อไปแล้ว เขายังคงมีประสบการณ์รับฟ้าที่กว้างขวางของแหล่งข้อมูลที่จงรักภักดี เขายังคงมีเวลาให้กับภารกิจต่างๆ เป็นเดือน การรัฐประหารปี 2514 เพียงให้ทุกคนได้เห็นถึงปัญหาของอำนาจของทัพที่ไร้การหักห้าม ซึ่งภูมิพลก็ยอมรับ ในปี 2515 และต้นปี 2516 ความลือลือของรัฐบาลลูก冒ได้ทุกคนเห็นอย่างล่อหน้อ ความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ของนักศึกษา ความกระหายในประชาธิปไตยของพวกราษฎร และการได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนมองเห็นได้ชัดเจน กระทั่งกองทัพเองก็เต็มกึ่นกับสามัคคี

ที่ชัดเจนพอ กันก็คือ ต้นเดือนตุลาคมมีความเป็นไปได้อย่างมากที่จะเกิดการประทักษิณอย่างรุนแรง ถนน ภูมิพล ก็ยังออกโรงสนับสนุนรัฐบาลและแทนไม่สนองที่อธิการบดีที่ต้องห้าม ถนนกับประกาศยังคงอยู่ในอำนาจ และมีการรับปากที่จะมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในอีกตั้งหนึ่งปี ทั้งหมดนี้บ่งบอกว่าภูมิพลไม่ได้มองว่าตนอยู่กับประภาเป็นปัญหาสูงสุด และความพยายามของเขาราชการที่ต้องห้าม ที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณะมองเห็นได้ชัดเจน กระทั่ง

40 Wright, Balancing Act, 211.

กองทัพม้าผู้ชุมนุมไปแล้วหลายสิบคน เขายังขึ้นมาจัดการสามทหารอย่างชัดเจน บทวิเคราะห์ชิ้นหนึ่งในช่วงนั้นระบุว่า “การแทรกแซงอย่างเปิดเผยของเขาระหว่างเหตุการณ์คุก 2516 เพื่อยุติความวุ่นวายนั้น... ความมีความเชื่าใจว่าเป็นความจำเป็นสำหรับการรักษาความสงบเรียบร้อย ไม่ใช่สนับสนุนการปฏิรูปทางสังคม-การเมืองในสังคมไทย อย่างที่นักปฏิรูปเลือกที่จะดึงความ”⁴¹

ภูมิพลถูกมองเป็นวีรบุรุษประชาธิปไตย จากวิรกรรมที่ตราตรึงหัวใจประชาชน(และนักศึกษา) เขายังนักศึกษาเข้าพบ เท่ากับยกให้พวกเขากลับไปในสถานะที่ต่อรองคณาจารย์ได้ เขายังคงไว้ฝ่ายนักศึกษาที่เข้ามาหลบภัยเมื่อเกิดการยิง และเขาเห็นชอบกับกฎหมายที่จะขับทหารออกไป

แต่ด้วยการอ้างตนเป็นตัวแทนความต้องการของประชาชนในงานนี้ ภูมิพลรองรับความชอบธรรมการเคลื่อนไหวของนักศึกษาและพลังอำนาจทางการเมืองของมวลชน นั่นทำให้เขากลายเป็นหัวใจของการต่อต้าน “ในการพนักกับกลุ่มนักศึกษาหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา เขายกย่องว่า (กลับไปสู่มาตรฐานเดิม) พวกเขารู้สึกว่าคุณตัวเอง “ยกตัวอย่าง เมื่อเราโกรธ เราใช้พลังงานมากที่อาจสูญเสียไปและไม่ได้ใช้ประโยชน์” เนื่องจากไม่สามารถกำกับด้วยปัญญาหรือความรู้ขอบเขต ความโกรธจึงผลิตภัยพลังงานไป เพราะเวลาโกรธ จิตใจของเรามักจะ “

⁴¹ William Bradley, David Morell, David Szanton, Stephen Young, *Thailand, Domino By Default?* (Athens, Ohio: Ohio University, 1978), 21.

⁴² Gray, *The Soteriological State*, 717.

12 วังพิมาตซ้าย

การลุกฮือของประชาชนในเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 เป็นจุดเริ่มต้นของช่วงเวลาสามปีที่บ้านป่าที่สุดในประวัติศาสตร์ไทย สมัยใหม่ ซึ่งจบลงด้วยการสังหารหมู่อย่างบ้าเบี้ยนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ช่วงเวลาสามปีนี้ ยังเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของสถาบันกษัตริย์อีกด้วย ภูมิพลประเดิมยุคสมัยด้วยบทบาทคลาสสิกของกษัตริย์ผู้เป็นศูนย์รวม ของชาติและผู้นำที่ยึดมั่นในระบบของชาชิปไตย แต่พอถึงปี 2519 เขากลับแสดงตนกับพวกราษฎร์ ละทิ้งพระสาย กลางกับฝ่ายซ้าย เข้าลับเมืองศึกของธรรมราชด้วยการแยกข้าวในราชอาณาจักร

เหตุการณ์ 14 ตุลา นำภูมิพลสู่จุดสุดยอดแห่งรัชสมัยของเข้า “หลังจาก 27 ปี” ชัยอนันต์และ David Morell เขียนว่า “ภูมิพลถูกหมายเป็นผู้ทรงอำนาจที่สุดในระบบการเมืองไทย”¹ ส่วน T.D. Allmann นักหนังสือพิมพ์เย็นยอเกิน เหตุ “แทบไม่ต้องสงสัยเลยว่าภูมิพลสามารถทรงคืน(หากต้องการ)อำนาจสมบูรณ์มาสู่ที่กษัตริย์ไทยหรือ”เจ้าชีวิต” แห่งสยามโดยมีจักรราศี 2475... แต่ตั้งแต่เหตุการณ์เดือนตุลาเป็นต้นมาภูมิพลจะใจทำงานแบบปิดทองหลังพระ” Allmann พูดเกินจริงอย่างที่นิยมกันมากขึ้นเรื่อยๆ ว่า “แทบไม่มีหนูบ้านใดที่ภูมิพลไม่ได้ไปเปิดโรงเรียนหรือ สถานพยาบาล และมีคนไทยน้อยคนนักที่ไม่เคยได้พบเห็นกษัตริย์ อย่างน้อยก็สักครั้งหนึ่ง เข้าปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจังจน ดูแทบไม่เข้ากับประเทศที่ปกติอยู่กันสนิทๆ อย่างนี้”²

ฉันที่จริง ยังมีหนูบ้านอีกนับพันๆ แห่งที่ยังไม่มีโรงเรียนหรือสถานพยาบาล และคนไทยส่วนใหญ่ไม่เคยเห็น กษัตริย์ แต่รายละเอียดอย่างนี้มักถูกมองข้ามไปอย่างง่ายดายด้วยการนโยบายธรรมราชที่แท้ ทุกคนเห็นสิ่งที่ตนเอง ประธานาธิบดีภูมิพล อนุรักษ์นิยมเห็นเขาเป็นผู้นำในการต่อสู้กับความไม่สงบ สังคมนิยมและอะไรก็ตามที่คุกคาม สถานะเดิม สำหรับนักศึกษา ภูมิพลสนับสนุนประชาชิปไตยและสังคมเปิด “พระองค์สำหรับเรา” เมื่อกับรัฐธรรมนูญ สำหรับคนเมริคัน เป็นที่พึงสุดท้ายของพวกรา能在การต่อสู้กับธรรมราช” นักศึกษาคนหนึ่งพูด³ สำหรับคนต่างชาติ เขายังแสดงถึงคุณค่าที่ใช้งานได้ทุกท่านของสถาบันกษัตริย์

มีนักการเมืองกับนักวิชาการหยิบมือหนึ่งเท่านั้นที่เข้าใจถึงอำนาจที่เพิ่มขึ้นของสถาบันกษัตริย์ ตรงกับข้ามกับ ประชาชิปไตยแบบตัวแทน ทนายและนักการเมืองทั่วไป ชวน หลีกภัยพูดในตอนนั้นว่า “ผู้ออกเสียงคือองค์ประกอบที่ สำคัญที่สุดของสังคม พวกราษฎร์ต้องเข้าใจกลไกและขั้นตอนต่างๆ และสามารถพิจารณาบุคคลที่เสนอตัวเป็นตัวแทนพวกราษฎร์

¹ Morell and Chai-anan, *Political Conflict*, 68.

² *Far Eastern Economic Review*, December 17, 1973.

³ ข้างแล้ว

เข้าได้... ลิ่งที่จำเป็นคือต้องให้พวกรเขามีโอกาสและมีเวลามากพอที่จะมีประสบการณ์ทางเมืองด้วยตนเอง น่าเสียดายว่า 42 ปีที่ผ่านมา ประชาชนไม่เคยมีโอกาสตั้งกล่าว”⁴

เหตุการณ์ 14 ตุลาคมน่าค้นเหล่านี้มาร่วมกันขับไล่สามทราชา หลังจากพวกรันนี้ไปแล้ว ก็ไม่มีอะไรดึงพวกรเข้าไว้ด้วยกัน แม้ว่าภูมิพลจะเป็นผู้นำในการดูแลการร่างรัฐธรรมนูญใหม่และจัดตั้งรัฐบาล เอกภาพเบื้องหลังตัวเขาคงอยู่เพียงไม่กี่เดือน

สัญญา ธรรมศักดิ์ องคมนตรีที่ภูมิพลตั้งเป็นนายกฯ เป็นผู้พิพากษาดินและอัมมหัมโมที่ใกล้ชิดกับวังตั้งแต่เมื่อเข้าดูแลเรื่องคำให้การของภูมิพลในคราดี้านนั้น เขายังไม่ใช่ผู้นำที่มีบารมี แต่ในฐานะที่ปรึกษาและว่าท Kov ของภูมิพล เขายังเป็นช่องทางแสดงออกถึงความกระตือรือล้นที่รัฐบาลหนึ่งของวังในเรื่องการปกคล้องระบบรัฐธรรมนูญและหลักนิติธรรมสัญญาเลือกคนที่เข้าและภูมิพลเชื่อใจเป็นการส่วนตัวมาร่วมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญซึ่งประกอบด้วยบุคคลนิติธรรม ประจำบดีด้วยประกอบ หุตตะสิงห์ รัฐมนตรียุติธรรม คึกฤทธิ์ ปราโมช และนักวิชาการจำนวนมาก พวกรเข้าจัดทำร่างแรกเสร็จในวันที่ 8 มกราคม 2517

การพิจารณา_r ร่างรัฐธรรมนูญตามกระบวนการประชารัฐบัญชีโดยนั่งประสนบัญชา รัฐสภาชุดเก่าที่เลือกโดยถนนมิยังคงอยู่ การปล่อยให้พวกรันนี้พิจารณาให้ความเห็นชอบต่อรัฐธรรมนูญจะเป็นการลดทอนความชอบธรรมของรัฐธรรมนูญ ดังนั้นจึงตัดสินใจกันให้ภูมิพลเลือกคนจำนวน 2,347 คน “จากทุกสาขาอาชีพ” ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกร กรรมกร นักธุรกิจ วิชาชีพต่างๆ นักศึกษาและข้าราชการ แล้วมาเลือกันเองให้เหลือ 299 คนเพื่อทำหน้าที่พิจารณา_r ร่างรัฐธรรมนูญ ด้วยหนทางนี้ ภูมิพลยิ่งดูโดดเด่นสูงถ้าในแห่งประชารัฐบัญชี

ภูมิพลประภาครายชื่อ 2,347 คนในวันที่ 10 ธันวาคม 2516 ขึ้นเป็นวันรัฐธรรมนูญ หนึ่งสัปดาห์ให้หลัง พวกรเข้าประชุมกันในสนามม้านางเลิ้ง โดยภูมิพลมอบหมายให้พวกรเขามีผู้ปฏิบัติภารกิจอันศักดิ์สิทธิ์ ในวันที่ 19 ธันวาคม พวกรเข้าแต่ละคนเสนอชื่อ 100 คนจากในหมู่พวกรเขารอง เนื่องจากແບ贲ไม่ได้รับการตั้งให้ 100 คน พวกรเขางานเลือกข้าราชการและคนดังอย่างคึกฤทธิ์และป่วย อึ้งภากรณ์ อดีตผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยและอธิการบดีธรรมศาสตร์ คนใหม่ ผลที่ได้ สถาบันม้าเจื่งอภิมหาวิทยาลัยนรักชนนิยม ส่วนใหญ่เป็นคนในกรุงเทพฯ ครึ่งหนึ่งมาจากราชการ และ 12 เปอร์เซ็นต์เป็นนักธุรกิจและนักการอนุเคราะห์

ร่างรัฐธรรมนูญที่พวกรเข้าได้รับคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญปี 2489 ไม่ได้เพิ่มอำนาจของกษัตริย์ และแบ่งอำนาจจากฝ่ายบริหารมาให้รัฐสภาที่มีสองสภา ซึ่งสภานิติบัญญัติที่มาจากการเลือกตั้งจะเป็นผู้เลือกอิกรากษานนิ่ง รัฐมนตรีรวมถึงนายกฯ จะต้องเป็นสมาชิกสภา คณะกรรมการยกร่างยังได้กำหนดให้มีการลงประชามติให้หนึ่งรอบรัฐธรรมนูญก่อนจะส่งให้

⁴ Morell and Chai-anan, *Political Conflict*, 99.

กษัตริย์ลงนาม เนื่องจากกษัตริย์แบบไม่สามารถจะปฏิเสธมติมหาชนที่ขัดเจนอย่างนั้นได้เลย ทำให้คำناจของปราชาณอยู่ในระบบเดียวกับคำนาจของกษัตริย์ ในเรื่องนี้เพียงเรื่องเดียวเท่านั้น

ในทางสาธารณะ วังดุจจะพึงพอใจกับร่างนี้ กรณั้มันก็ได้รับการขัดขวางจากกลุ่มอนุรักษ์นิยมกลุ่มใหญ่ในสภา
ที่นำโดยนาย ชาติภานิช ผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และเป็นคนใกล้ชิดของภูมิพล ในช่วงเวลาเก้าเดือน
ต่อมา กลุ่มอนุรักษ์นิยมของเกษตรกรร่างและเขียนใหม่ ดูเหมือน ร่างของกลุ่มนี้ไปตามกระแสรประชาธิปไตย อารัมภบท
ประกาศว่า รัฐธรรมนูญนี้ได้รับการเรียกร้องจากประชาชนในวันที่ 13-14 ตุลาคม 2516 และระบุว่า กชต. ได้พิจารณาร่าง
และยอมรับแล้ว รัฐธรรมนูญนี้จึงมาจากทั้งประชาชนและวัง ต่างจากฉบับก่อนๆ ที่บอกร่วมจากกชต. แต่เพียงผู้เดียว
เท่านั้น

รัฐธรรมนูญนี้ยังได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชนไทยที่ถือว่าก้าวหน้าไว้ด้วย ชายและหญิงต่างเท่าเทียม ผู้ใช้แรงงานมีสิทธิในการรวมตัว ในขณะเดียวกัน คนไทยทุกคนมีหน้าที่รักษาดินแดน ศาสนา กษัตริย์ ตลอดจนระบบของการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและสถาบันกษัตริย์ได้รับสถานะเท่าเทียมกัน ข้าราชการและองค์กรต้องแสดงสัตย์ส诚บนความจริงก็ต่อเมื่อทั้งสองสถาบัน และจะไม่มีการนิรโทษกรรมแก่ผู้ที่โค่นล้มกษัตริย์หรือรัฐธรรมนูญ ใน การรักษาประเพณีที่ผ่านมา กษัตริย์ได้นิรโทษกรรมแก่คณาจารย์ที่ฉ้อโกง รัฐธรรมนูญ

นอกเหนือจากประเด็นเหล่านี้ ร่วงนี้ลดทอนความเป็นประชาธิปไตยในร่างเดิมลงไปอย่างอย่าง เพิ่มอำนาจแก่ฝ่ายบริหาร และเพิ่มอำนาจของนายกรัฐมนตรี เมื่อปี 2492 อำนาจในสถานการณ์สูงเดินย้ายจากฝ่ายบริหารมาอยู่ที่นายกรัฐมนตรี อำนาจของนายกรัฐมนตรีในการแต่งตั้งและถอนข้าราชการถูกขยายให้ครอบคลุมส่วนบุบส่วนบุดทั้งหมดของกองทัพและราชการ ร่างฉบับอนุรักษ์นิยมยังให้อำนาจนายกรัฐมนตรีในการแต่งตั้งวุฒิสภาโดยมีประธานองค์มนตรีเป็นผู้ลงนามสนอง วุฒิสภาจะมีอำนาจแข็งแกร่งเหนือกว่าสภาผู้แทนที่มีจำนวนสมาชิกมากกว่า และการยืนมติต่อการยับยั้งของนายกรัฐมนตรีต้องอาศัยเสียงสองในสามของทั้งสองสภา หมายความว่าต้องสามารถขัดขวางร่างกฎหมายใดๆ ก็ได้โดยมีวุฒิสมาชิกทั้งสองสภาทั้ง สมা�ชิกสภาผู้แทนอีกไม่เกิน ยิ่งกว่านั้น วุฒิสมาชิกยังสามารถคว่ำร่างกฎหมายใดก็ได้ด้วยการดองร่างจากสภาผู้แทน เป็นเวลาหากเดือนโดยไม่มีการออกเสียง

ว่างสุดท้ายมีการห้ามไม่ให้ข้าราชการประจกการ(รวมถึงทหาร)ดำรงตำแหน่งในสถาบันซึ่งเป็นความประ愷ค์ของภูมิพล ที่รู้สึกว่าข้าราชการควรต้องจำกัดอยู่เฉพาะหน้าที่การงานของตัวเองและอยู่เหนือการเมืองเช่นเดียว ทำนำองเดียวกัน วัฒนธรรมนุญญาติให้นายกฯ เลือกคนมะรัฐมนตรีรึหนึ่งจากคนนอกสถาบันซึ่งสะท้อนถึงอุดมที่มีต่อนักการเมือง(อีกแล้ว)

ในที่สุด รัฐธรรมนูญใหม่ไม่ต้องมีการลงประชามติ เพียงแค่ผ่านสภาสามัญมาเท่านั้น จริงๆ แล้ว เมื่อว่าด้วยเรื่องสุดท้าย ได้รับการประกาศในเดือนตุลาคม 2517 มันเป็นผลผลิตของสภาสามัญมา ไม่ใช่สิ่งที่นายกฯ สัญญาได้ว่าด้วยหวังเอาไว้ ถึงจุดหนึ่ง เขายังคงกล่าวอกรاةกับภารกิจว่าจะได้โดยกฎหมาย ตรวจกันข้าม วังเห็นว่าร่างสุดท้ายนี้เป็นประชาธิปไตยอย่างพอเพียง

ยกเว้นเรื่องเดียวคือ ต้นปี 2518 วังจัดการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้ระบุว่านายกฯ เป็นผู้ลงนามสนองการแต่งตั้งภูมิสماชิกของ กษัตริย์ แทนที่จะเป็นประธานองคมนตรี วิธีเดิมทำให้กษัตริย์ดูเป็นผู้ล่นทางการเมืองที่เปิดเผยมากเกินไป

ภูมิพลฯ จึงเห็นดีเห็นงามไปกับการยึดชิงรัฐธรรมนูญของฝ่ายขวา เนื่องจากสภาพปั่นป่วนทุนวยน่าวิตกในสมัย รัฐบาลลัญญาปี 2517 เหตุการณ์ 14 ตุลาได้เปิดดำเนินสำหรับความกดดันอัดอันที่สั่งสมนานาสองทศวรรษ กรุงเทพฯ เดี๋มไปด้วยความโกลาหล ทุกคนต่างลงมานั่งด้วยมีเรื่องทุกชีวัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความอยุติธรรมในสังคม การฉ้อราษฎร์บังหลวง การใช้อำนาจในทางมิชอบและการกดขี่ทางเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์หัวใหม่ 177 ฉบับได้รับอนุญาตในปี 2517 ขณะที่ไทยตกอยู่ในอิทธิพลภาวะเศรษฐกิจด้อยของทั้งโลก เดือนมีนาคม 2516 เพียงเดือนเดียวมีการประท้วงหยุดงานของกรุงกรีดี 249 ครั้ง

ข้าวนะและกรรมกรมีเหตุอันควรให้ต้องเรียกร้อง ค่าจ้างจริงๆ ลดต่ำลงตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมา และค่าแรงขั้นต่ำส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีการบังคับใช้อย่างจริงจัง เมื่ออัตราเงินเพื่อเพิ่มเป็น 5 เปอร์เซ็นต์ต่อเดือนในปลายปี 2516 คนจำนวนมากรับมือไม่ไหว การลงทุนของครอบครัวภูมิพลเข้ามามากเกินข้องด้วย ในช่วงปี 2517 มีการประท้วงหยุดงานของพนักงานโรงแรมดุสิตธานีที่สำนักงานทรัพย์สินฯ ร่วมลงทุนอยู่ด้วย ด้วยการประท้วงจะก่อภาระแก่ผลประโยชน์ทางธุรกิจของกษัตริย์ โรงเรມจึงจำต้องยินยอมเจรจา ตลอดทั้งปี 2517 กลุ่มชาวนาหลังไหลเข้ามากรุงเทพฯ เพื่อร้องเรียนเกี่ยวกับราค้าพืชผล ค่าเช่าที่นา การยึดที่ดินของเจ้าหนี้ นักศึกษาให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งพวกเข้า บางครั้งนั่งรถบัสเข้ามานับพันๆ คน ในเดือนกันยายน 2517 เกษตรกรรวม 7,000 คนในแปดจังหวัดฯ จับประกาศให้ที่ดินของพวกเข้าเป็น “เขตปลดปล่อย” โดยได้รับการสนับสนุนจากนักศึกษาอีกเช่นกัน

นักศึกษาเคลื่อนไหวในประเด็นของตัวเองอย่างได้ผล พวกเขาระบุในรัฐบาลชั่วคราวที่รับผิดชอบในเรื่องการบริหารประเทศ นำโดยนายกฯ บุญมีผู้นำนักศึกษาเผยแพร่ว่าการถล่มหมูบ้านนาทรายที่ภาคอีสานจนราบพนาสูญนั้นไม่ใช่ฝีมือของพคท. อย่างที่กองทัพข้าง แต่เป็นผลงานของกองคำนวยการปราบปรามคอมมิวนิสต์ นักศึกษาเปิดโปงว่ามุทธริการต่อต้านผู้ก่อการร้ายนั้นหลุดจากการควบคุม สร้างความเสียหายมากกว่าพคท. เสียอีก

ในวงการสงฆ์เช่นกัน พระที่นิยมประชาธิปไตย์จัดการประท้วง ปลายปี 2517 พระสายปฏิรูปกลุ่มนี้อุดข้าวประท้วงสังฆราชให้เปิดคดีพระพิมลงกรณ์ที่สุนทรีจับสึกเสื้อผ้าพิจารณาใหม่ ด้วยการกดดันจากพวกเข้า พระพิมลงกรณ์พันข้อกล่าวหาอย่างเป็นทางการ แต่ก็ไม่ได้รับชัยชนะใดๆ มาก คือที่ปรึกษาในพระมหามงคลฯ ได้รับชัยชนะด้วยคดี “เนื่องจากว่าด้วยชีวิตของเขาไม่ต้องกับด้วยชีวิตของกษัตริย์”⁵

แม้จะดูซ้ายเป็นบางครั้ง ผู้ประท้วงก็ไม่ได้เป็นภัยคุกคามร้าย พวกเขารอขอบสัญญาที่มีความพยายามอย่างจริงใจในการแก้ปัญหาความยากจนและความไม่เป็นธรรมในชนบท เข้าตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อเจรจาข้อพิพาทระหว่างเกษตรกรและเจ้าที่ดินและเจ้าหนี้เงินกู้ เขากล่าวคุณค่าเช่นที่น่าและจัดตั้งโครงการกระจายที่ดินที่จะอนุญาตให้ชาวนาสามารถครอบครองพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมได้ แม้ว่าจะไม่ได้กรรมสิทธิ์ตาม ภูมิพลองก์มองว่าเรื่องเหล่านี้เป็นปัญหาสังคมที่สำคัญ แต่ว่าของสัญญาก็สันกินไปแล้วความชอบธรรมน้อยเกินไปจึงรุกเข้าไปในปัญหาขึ้นๆ ได้มากกว่า เขากล่าวอุดในคำแนะนำได้ด้วยการคุ้มครองของภูมิพลและกฤษณ์ สีວราพร.ทบ. ขวัญใจประชาชน ที่ตักตลอดหารรายอื่นไม่ให้คิดยึดคำน้ำด้วยการประกาศว่าการล้มรัฐบาลสัญญาจะเท่ากับเป็นการทรยศต่อสถาบัน kazatiriy

การประท้วงผ่อนลงก่อนการเลือกตั้งในเดือนมกราคม 2518 มีพิธีกรรมเมืองเข้ามายังวันที่ 22 มกราคม แต่ไม่มีพิธีใดเลยที่ได้กล่าวถึงเสียงข้างมาก สง่าเบี้ยหัวแท่งนี้เต็มไปด้วยพ่อค้านักธุรกิจและกลุ่มวิชาชีพ หลายคนสัมพันธ์กับกลุ่มที่ทางและข้าราชการ ประชานิรัตน์ได้ที่นั่งมากที่สุด เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลผสม โดยเสนีย์ ปราโมชหัวหน้าพรรคเป็นนายกฯ

แต่เสนีย์ยังไม่ทันได้เริ่มทำงาน ภายใต้ไม่กี่สัปดาห์ฝ่ายอนุรักษ์นิยมก็โคนรัฐบาลของเข้า แล้วตั้งรัฐบาลจากพรรครีบิกข์สามพรรคร่วมกับพรรคราษฎร์สังคมของคึกฤทธิ์ และคึกฤทธิ์เป็นนายกฯ รัฐบาลใหม่ที่เอียงขวาดูเป็นที่คุ้นใจมากกว่าสำหรับวัง และภูมิพลก็เชื่อว่าคึกฤทธิ์จะมีความยึดมั่นตามขับเคลื่อนกว่าความเชื่อในการเมืองระบบส่วน

ความสามารถในการใช้ไหวพริบของคึกฤทธิ์ อาจมีข้อดี แต่ก็มีข้อเสีย เช่น ความระวางอย่างผ่องใส่ต่อองทัพทำให้เข้าใจรับความนิยมจากประชาชนในวงกว้าง รวมทั้งนักวิชาการและนักศึกษา เขายังเริ่มนิยมบายทางสังคมที่ก้าวหน้า ดูประหนึ่งจะเปรียบกับของภูมิพล ก่อนการเลือกตั้ง คึกฤทธิ์ได้ประกาศสนับสนุนการกระจายความมั่งคั่งด้วยการแก้ไขระบบภาษี ปรับปรุงการบริหารงานของรัฐบาลและการศึกษา⁶ เขายกย่องว่าการปฏิรูปที่ดินเป็นสิ่งจำเป็นในการแก้ปัญหาชนบท ส่วนเรื่องการก่อการร้าย เขายกย่องว่า “รัฐบาลที่แล้ว มาไม่ได้ทำอะไรให้ปัญหาบรรเทาลงเลย” การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่และรายได้ของคนในชนบท “จะทำให้คนออกจากป่า พากเข้าส่วนใหญ่ไม่ได้มีคุณภาพ”

หลังจากรับตำแหน่ง คึกฤทธิ์ประกาศค่าแรงขั้นต่ำ เพิ่มงบประมาณสำหรับการพัฒนาชนบท การปฏิรูปที่ดินและที่อยู่อาศัย และเริ่มการกระจายอำนาจ ขยายเขตการรัฐบาลสู่ภาคที่ดินบางส่วนหรือขยายให้รัฐบาลในราคากลาง เพื่อแยกจ่ายให้ชาวนาไร่ที่ดิน ข้อมูลเหล่านี้บอกว่า ผู้บริจาคที่ดินรายแรกก็คือหัวหน้าโครงการ จิตติ ติงศวัสดิ์ เพื่อนร่วมงานคนหนึ่งของสัญญาในกระทรวงยุติธรรม เขายกย่องที่ดินกว่าสองหมื่นไร่ให้กับภูมิพลอย่างเงียบๆ จากนั้นภูมิพลก็บริจาคต่อในนามของตัวเองเพื่อเป็นแบบอย่าง

⁶ Far Eastern Economic Review, December 6, 1974.

วังคงไม่สบอารมณ์นัก เมื่อคึกคักที่กำหนดเส้นตายหนึ่งปีสำหรับการถอนทหารสหรัฐฯ 25,000 นายพร้อมเครื่องบิน เอลิค็อปเตอร์ 350 ลำออกไปจากประเทศไทย และทุกสัมพันธ์กับเดียตนาเมและจีน เข้าประกาศความตั้งใจที่จะยกเลิกกฎหมายต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการกดขี่ของตัวราชและทหาร

นโยบายของคึกฤทธิ์ได้รับความนิยม แต่ก็เป็นหมันหรือไร้ผลไปด้วยฝีมือของกองทัพ ฝ่ายค้านในสภาระบุคคลขวจัดของเขามอง โครงการช่วยเหลือเกษตรกรดังต่อไปนี้ในระบบราชการ และค่าแรงขั้นต่ำก็ไม่มีการบังคับใช้ ร่วมรัฐบาลขวจัดของเขามอง โครงการช่วยเหลือเกษตรกรดังต่อไปนี้ในระบบราชการ และค่าแรงขั้นต่ำก็ไม่มีการบังคับใช้ คึกฤทธิ์เผชิญความเสี่ยงของการถูกรัฐประหารอยู่ตลอดเวลา และพระครัวร่วมรัฐบาลของก็ร่วมมือกับกองทัพในการปักป้อง กฎหมายต่อต้านคอมมิวนิสต์และขัดขวางความริเริ่มทางนโยบายต่างประเทศของคึกฤทธิ์ โครงการปฏิรูปที่ดินล้มเหลว โดยสิ้นเชิง เมัว่ภูมิพลจะเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แต่ไม่มีใครอื่นมาบริจาคมที่ดินอีก กระทั้งพวกเจ้าที่ร่วมรายในแวดวงของภูมิ พลลงก้าม

บางคนมองว่า ช่วงรัฐบาลของคึกฤทธิ์แสดงให้เห็นว่าระบบอภิรัฐสถาบันสามารถทำงานได้หากได้รับโอกาส แต่สำหรับคนอื่น ความไม่ประสิทธิภาพของระบบเป็นเครื่องพิสูจน์ว่ามันใช้การไม่ได้ เมื่อยุคพลพยักหน้าอย่างเงียบๆ ให้คึกฤทธิ์ออกใบอนันต์ปี 2519 ดูเหมือนว่าเขาก็เชื่อในทศนະอย่างหลัง หลังจากเกือบหนึ่งปีของการทดสอบอภิรัฐบาลที่ไม่จากการเลือกตั้ง

ขันที่จริง ก่อนหน้าสมัยคีกุทธี ภูมิพลได้เลือกข้างฝ่ายอนุรักษ์นิยม ตลอดช่วงรัชกาลสัญญา ต่อสาธารณะ ภูมิพลดูจะมีความสนใจตัวบุญญาณของ 14 ตุลา ในวันที่ 14 ตุลาคม 2517 เข้าไปร่วมพิธีรำลึกผู้ที่เสียชีวิตในเหตุการณ์ที่ สนมหลวง หลังจากนั้น มีการแบ่งที่ของสำนักงานทรัพย์สินฯ ริมถนนราชดำเนินในลักษณะวารีย์ประชาธิปไตย เพื่อสร้าง อนุสาวรีย์รำลึกวีรชน แต่กระหึ่งในเวลาต่อมา ภูมิพลทรงกำลังสร้างสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งกับกลุ่มขวาจัดในกองทัพ การเมืองและ ธุรกิจ ที่กำลังจัดตั้งขบวนต่อต้านฝ่ายซ้ายขึ้นมา ที่พวกรเขามองว่าเป็นภัยต่อชาติ ศาสนา กษัตริย์

อนุรักษ์นิยมไทยเขื่อว่า นักศึกษา กรรมกรและชาวนาที่ทำการประทั่งเป็นแนวที่ห้าของพคท. และเวียดนามเนื่องจากเข้าเห็นเด็กการดีที่นำโดยนักศึกษากำลังฉีกทึ้งประเทคโนโลยีในภาระปฏิวัติวัฒนธรรม และนักศึกษาอเมริกันก็ช่วยขับไล่นิกสันลงจากตำแหน่งและกองทัพสหรัฐฯ ออกจากเวียดนามได้ อนุรักษ์นิยมชาวตะวันตกบอกว่า ไทยคือเป้าหมายต่อไปของขานอย ดังที่เอกสารความทุตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทยพูดในปี 2517 ว่า นักศึกษาไทยเป็นพวก “นีโอ-มาრ์กซิสต์” ที่อันตราย

ข้อสรุปอย่างนี้แทบไม่มีหลักฐานอะไรเลย แน่นอนว่า พคท.ได้เดิบโตในช่วงปี 2517-18 มีนักเรียนอยู่ประมาณ 8,000 คน ยึดกุมพื้นที่ที่มีประชาชนกว่า 100,000 คน⁷ ถ้อยແດລງຂອງພວກເຂາທ່າງວິທີໝັກຈະພຸດດຶງສົງຄຣາມປົງວິຕີ ແຕ່ພວກເຂົກຍັງຫ່າງໄກລຈາກກາຮເປັນກຳລັງທີ່ແບ່ງແກ່ຮ່າງ ແລະພວກເຂົກໃນມໍ້າວ່າຈະບັນດ້ວຍປະເທົນຄວາມອຸທິຮຽມທາງສັງຄມ ໂດຍໜໍາເລື່ອຍ່າງທີ່ຈະໃຈມີສັກບັນກຫຍົງຕະຫຼາງແລະສາສນາພຸທ້ມ ກາງຊໍາຍາຕົວຂອງພວກເຂານ໌ຈະມາຈາກກາຮກະທຳຂອງວິຊາປາລີທີ່ກົດ

7 Pasuk and Baker, Thailand, 294.

ขี่ชาวบ้านเสียมากกว่า “ภัยคุกคามคอมมิวนิสต์เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นเรื่องที่พูดกันเกินจริง” นักเขียนรายหนึ่งกล่าวในปลายปี 2517 “หลังจากใช้เวลากว่า 20 ปี คอมมิวนิสต์ยังคงไปไม่พ้นบริเวณชายแดนอยู่เลย”⁸

ยิ่งกว่านั้น อุดมการณ์มาร์กซิสต์ก็ล้มเหลวในการดึงดูดคนไทยในเมือง มีแนวคิดเปลี่ยนแปลงชนิดถึงราก柢ลังคีบอยู่ในหมู่นักศึกษา ชานาและกรรมกร วรรณกรรมฝ่ายข้ายอย่าง โอมหน้าศักดินาไทย ของจิตรา ภูมิศักดิ์ กลับมาเป็นที่สนใจ และสังคมนิยมเป็นหัวข้อการพูดคุยที่ร้อนแรง นักศึกษาบางส่วนประท้วงความเห็นอกเห็นใจในขบวนการปลดปล่อยประเทศต่างๆ ในอินโดจีน กระนั้น กิจกรรมฝ่ายข้ายยังมีนักศึกษามาร่วมเป็นจำนวนมากอยู่ ตลอดปี 2517 ผู้นำนักศึกษาส่วนใหญ่ยังคงถือภูมิพลเป็นแสดงส่องนำความยุติธรรมและประชาธิปไตยอยู่ คนส่วนน้อยที่วิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ต้องเก็บจำความเห็นไว้กับกลุ่มพากตัวเอง

มันเป็นเช่นนี้ทั้งๆ ที่ภูมิพลวิจารณ์พากนักศึกษาครั้งแล้วครั้งเล่า เขาระบมนิสิตฯ ให้ตั้งใจเรียนและลงบเนยบพากที่ประท้วงให้กวนนักศึกษา “ทุกวันนี้ บางคนเข้าใจว่าการคิดอย่างอิสระหมายถึงคิดให้ต่างจากคนอื่น ความเข้าใจอย่างนี้ไม่ค่อยจะถูก การคิดจะต้องมุ่งไปที่การขับคิดถึงสิ่งต่างๆ เพื่อจะได้มีความคิดชัดเจนว่าอะไรเป็นอะไร... การคิดเพียงเพื่อจะให้แตกต่างจากคนอื่นก็ทำได้ แต่สงสัยว่าจะได้ประโยชน์อะไร” เข้าพูดคล้ายๆ กันนี้สำหรับหวานที่ออกมายังทั่ว “พากเขาเชื่อว่าถ้ากรุงเทพฯ ปัญหาของพากเขาจะได้รับการแก้ไข แต่การประท้วงมีค่าใช้จ่ายสูง เห็นด้วยว่าบางครั้งก็จำเป็นเพื่อปลดล็อกสูบัดให้เห็นปัญหา แต่ไม่ควรจะประท้วงกันบ่อยๆ เนื่องจากผู้ประท้วงเองจะเสียทั้งเวลาและเงินทอง”⁹

นักศึกษาไม่สังเกตเห็นว่าภูมิพลเสนอเรียงไปกลั่นคิดทหารที่สุดต่อมาเพียงใด บรรดาที่ปรึกษาและพี่เลี้ยงดังเดิมของเขางานให้เสียชีวิตไปแล้วตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2513 หรือไม่ก็แก่เต็มทนแล้ว พากเขากลับแทนที่อย่างไม่เป็นทางการด้วยนายพลที่ภูมิพลและสิริกิติ์เห็นว่าจะรักภักดี การที่พากนายพลไม่ได้มีเลือดน้ำเงินนั้นไม่สำคัญ สิริกิติ์แผลด้อมตนเองด้วยบรรดาภราษฎรของนายทหาร หากไม่ใช่นายทหารพากนั้นเสียเอง วิชา郎กรณ์กุ่งไปในอาชีพทหาร หลังจากจบจากโรงเรียนนายมหัตรัฐและโรงเรียนเตรียมในชีดนีย์ คอสเตอร์เลีย ในปี 2515 เข้าเข้า Duntroon Royal Military Academy ซึ่งเป็นโรงเรียนทหารที่สำคัญของออสเตรเลีย เวลากลับมาเมืองไทย เขามักใช้เวลาส่วนใหญ่กับทหารพี่เลี้ยง

ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างวังกับกองทัพนั้นทำให้บอดไปต่อการทุจริตและความหย่อนยานที่มีอยู่ทั่วไปในระดับสูงของกองทัพ และอาจจะทำให้ปัญหานักขึ้นอีกด้วย กองทัพไทยหัวโตัวลีบ มีนายพล 600 คน กองทัพที่เดียวมีนายพลสี่ดาวอยู่ถึง 24 คน หลายคนใช้เวลาไปกับการแสวงหาความร่ำรวยและอำนาจการเมือง ยิ่งทำให้กองทัพแบ่งกีก

⁸ Far Eastern Economic Review, August 23, 1974.

⁹ Nation, May 14, 1974.

แบ่งเหล่านักขึ้นไปอีก ขณะเดียวกัน การฝึกฝนที่ย้ำแย่และความหย่อนยานทางวินัยหมายความว่าทหารมีความสามารถในการรับที่จำกัดและขาดวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์¹⁰

หากภูมิพลเข้าใจเรื่องนี้ เขายังไม่ได้พยายามทำอะไรเกี่ยวกับมันเลย เวลาเข้าพูดถึงครอบครัวปั้นบังก์จะเป็นครอบครัวชั้นของข้าราชการพลเรือนและนักการเมืองเท่านั้น แม้ว่าบรรดานายพลที่เขาใกล้ชิดด้วยมากที่สุดจะสะอาดกว่าโดยเบริร์บเทียบ เขายังไม่เคยแสดงการแยกแยะระหว่างทหารอาชีพที่มีสะอาดกับพวกที่ทุจริต กฤษณ์ สีวรรำไม่ได้อธิบายในของวัง ทั้งที่เขามีบทบาทสำคัญในเหตุการณ์ 14 ตุลา และให้การสนับสนุนคึกฤทธิ์

ที่ปรึกษาที่ใกล้ชิดที่สุดของภูมิพลตอนนี้คือนายพลที่อยู่ในกองอำนวยการวัสดุความมั่นคงภายใน(กอรมน.) ที่มาแทนกองอำนวยการปราบปรามคอมมิวนิสต์หลังจากน้อมกับประกาศกราบเดินออกไป หลายคนคาดหวังว่าภูมิพลจะผลักดันให้กอรมน.มีแนวทางทำงานเชิงลับคุมมากขึ้นเพื่อดึงชาวบ้านจากพช. แต่ปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายกลับรุนแรงมากขึ้น ในเดือนพฤษจิกายน 2516 กอรมน.เริ่มยุทธการระเบิดกลุ่มหมู่บ้านชาวเขาในภาคเหนือ และดำเนินเรื่อยมาเป็นเวลาหลายเดือน ที่จะแจ้งข่าวอย่างกว่าคือ กอรมน.กับผู้นำอนุรักษ์นิยมอื่นๆ จัดตั้งปฏิบัติการต่างๆ เพื่อบอนทำลายฝ่ายข้ามในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดด้วยการโฆษณาชวนเชื่อและการใช้ความรุนแรง ในนามของการพิทักษ์รักษาชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ภูมิพลรู้เห็นและสนับสนุนปฏิบัติการทั้งหมดนี้

อันแรกเป็นองค์กรมวลชนชาวบ้านผู้รักชาติคือ ลูกเสือชาวบ้าน¹¹ ในช่วงทศวรรษ 2503 ชาวบ้านถูกปลูกฝังให้เพียงแต่เชื่อในกษัตริย์และราชินีและบริหารของทั้งสองเพื่อคุ้มครองด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน พากษาได้รับการอบรมว่าสาเหตุหลักของปัญหาความเดือดร้อนคือพวคคอมมิวนิสต์และนายทุน ไปสเตอร์วิโตรีณาชานเชื่ออันเป็นแบบฉบับที่ติดตามหมู่บ้านจะมีภาพสองซอง ซองที่เชื่อว่าคอมมิวนิสต์มีภาพผู้ชายคนเดียว (ทั้งคอมมิวนิสต์และนายทุนมักจะมีภาพเป็นคนเดียว) ทำท่าเป็นเจ้านายเหนือชาวบ้านที่ยกจนทุกข์เข็ญ อีกซองหนึ่งเชื่อว่าสันติภาพ เป็นภาพภูมิพลพบปะกับพสกนิกรที่ยิ่มแย้มอิ่มเอย ไปสเตอร์นี้ดูคล้ายกับภาพจิตกรรมฝาผนังตามวัดที่แสดงภาพเปรียบ人格และสร้างสรรค์

เมื่อการก่อการร้ายขยายตัว วังจำเป็นต้องมีสายสัมพันธ์ที่เหนี่ยวแน่นขึ้นกับชาวบ้านในชนบท ที่ไม่ต้องผ่านสื่อกลางอย่างข้าราชการและทหารที่รักความคิด ในเดือนสิงหาคม 2514 ด้วยแบบอย่างจากเสื้อป้าของวิราฐ พล.ต.ท. สมควร หวะวิรุณาย์ดำรงชด. ก่อตั้งลูกเสือชาวบ้านขึ้นมาเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ แนวคิดคือแต่ละครอบครัวส่งตัวแทนหนึ่งคนเข้าร่วมหน่วยลูกเสือชาวบ้านของท้องถิ่น พากษาอย่างเป็นชนชั้นนำใหม่ของชุมชนไปหลังจากผ่านการฝึกอบรมที่เข้มข้นเป็นเวลาสามวันโดยตชด. ซึ่งนักมานุษยวิทยา Katherine Bowie บรรยายว่าเป็นการปลูกฝังอุดมการณ์และสร้างความผูกพันด้วยการใช้เทคนิคการกดดันทางจิตวิทยา กิจกรรมทั้งหมดระหว่างการฝึกอบรมถูกออกแบบมาเพื่อปลูกฝังนิยามความเป็นไทยตามแบบเจ้า ผูกโยงคุณค่าของความจริงจังรักภักดี ความสามัคคี ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและวินัยเข้า

¹⁰ Thomas Marks, *Making Revolution* (Bangkok: White Lotus, 1994), 83.

¹¹ Katherine Bowie, *Rituals of National Loyalty* (New York: Columbia University Press, 1997).

กับค่าชาติ ศาสโน่ กษัตริย์ของชิราภูมิ สร้างสายใยความผูกพันเป็นครอบครัวโดยมีภูมิพลและสิริกิติ์เป็นพ่อและแม่ของคนในชาติ

ผู้บัญชาการลูกเสือชาวบ้านจากดัดด. เน้นย้ำและคาดภาพเกินจริงถึงภัยต่างๆ ของคอมมิวนิสต์ต่อชาติอาจกร พากเข้าอกลูกเสือชาวบ้านว่าได้ด่านหนึ่ง (ที่ว่ากันว่าเป็นอธิราชศัตuumatiboravan) กำลังใช้พคท. เป็นเครื่องมือที่จะ ยึดครองประเทศไทย เวียดนามได้ ลาวและกัมพูชาพ่ายแพ้ไปแล้วเนื่องจากไม่มีชาติ ศาสโน่ กษัตริย์ที่รวมจิตใจของคนในชาติ เมื่อลูกเสือชาวบ้านเผยแพร่ความคิดนี้ในหมู่บ้าน พากเข้าก็ขยายเครือข่ายข่าวสารให้กับดัดด. ได้อย่างมีประสิทธิผล เครื่องแบบของพากเข้าคือผ้าพันคอลูกเสือชาวบ้านที่ได้รับการปลูก塞กด้วยตัวภูมิพลเอง เหมือนพระปลูก塞กพระเครื่อง ลูกเสือชาวบ้านได้รับผ้าพันคอนี้ในพิธีมอบที่ชื่มชั้งราวดิทิทางศาสนาน บางครั้งภูมิพลก็เป็นผู้มอบด้วยตัวเอง

ภูมิพลประมวลหลักการประพฤติปฏิบัติตนขึ้นมา ซึ่งเผยแพร่ให้เห็นถึงทัศนะของเขาว่าจักรวาลไทยที่ศรีควรเป็นอย่างไร¹² เข้าบอกให้ลูกเสือชาวบ้านไม่เข้าไปปะปุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือแสดงพลัง พากเข้าไม่ได้จัดตั้งภายใต้ระบบปรัชญาที่ เป็นทางการ กิจการของพากเข้าเป็นการดำเนินการ “ของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน” และพากเข้าเป็นผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น ทำงานเป็นกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี ลูกเสือชาวบ้านเป็นแบบอย่างของความมีวินัยและมัธยัสถ์ ไม่ใช่เงินฟุ่มเฟือยไปกับกิจกรรม และไม่ใช่แหล่งทุนจากการเมือง ในกิจกรรมการฝึกอบรมไม่อนุญาตให้มี เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และผู้นำลูกเสือชาวบ้านเป็นผู้ส่งเสริมสินค้าและอาหารไทย สุดท้าย ลูกเสือชาวบ้านเป็นผู้นำในการ พื้นฟูและพิทักษ์รักษา “ขันบประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม” ของแต่ละหมู่บ้าน ทุกคนปฏิบัติหน้าที่ที่ตนได้รับ มอบหมาย ทำงานด้วยความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยไม่เรียกร้อง ไม่บ่น ไม่วิจารณ์ และออกห่างจากระบบปรัชญา หมายถึง หลักห่างจากการเมืองที่ขัดแย้งและระบบราชการที่ใช้ประสิทธิภาพ Bowie บอกว่า “ขบวนลูกเสือชาวบ้านนี่... นุ่งหวง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบนิ่งที่หมายความกับการปกคลุมแบบคำนวนนิยม”¹³

ครอบครัวพลังแห่งดินมีส่วนเกี่ยวข้องกับลูกเสือชาวบ้านตั้งแต่เริ่มต้น ลังวาลย์ในฐานะผู้อุปถัมภ์ชาติ. เป็นประธานในพิธีปลุมนิเทศน์ครั้งแรกๆ ในเดือนพฤษภาคม 2514 เดือนก่อนหนังสือการต่อต้านการก่อการร้ายให้กับสมควร ซึ่งปั่งปองถึงความกังวลของครอบครัวที่ใช้ประสิทธิภาพ Bowie บอกว่า “ขบวนลูกเสือชาวบ้านนี่... นุ่งหวง นัน ภูมิพลเชิญมา. ที่ก่อตั้งลูกเสือชาวบ้านเข้าไว้และมอบเงินสนับสนุนให้ 100,000 บาท

ขบวนการลูกเสือชาวบ้านผูกโขงเข้ากับวงวัฏจักร อศจรรย์แห่งบุญกุศลของภูมิพล งบประมาณของดัดด. มีไม่นัก พอที่จะหล่อเลี้ยงการดำเนินการทั้งหมดได้ และชาวบ้านที่ยากจนก็ไม่สามารถรับภาระพิธีการรับผ้าพันคอได้ ภูมิพลสั่งให้ ไม่ให้ลูกเสือชาวบ้านเป็นภาระของรัฐบาล แต่การมีี้ห้อของเขาประทับอยู่ทำให้ลูกเสือชาวบ้านสามารถดึงดูดเงิน

¹² ข้างแล้ว, 287.

¹³ ข้างแล้ว, 199.

¹⁴ ข้างแล้ว, 82.

บริจากจากชนชั้นกลางและชนชั้นสูงที่กำลังประสบเสียได้ไม่ยาก ซึ่งคนเหล่านี้ได้ทั้งช่วยปราบคอมมิวนิสต์และแบ่งปันบุญการเมืองกษัตริย์ไปด้วยพร้อมกัน การรับเงินบริจาคทำให้ลูกเสือชาวบ้านอยู่ในการควบคุมของรัฐบาลและอยู่ได้สถาบันกษัตริย์โดยตรง ผู้มีดักบ้าวบ้านระดับนำที่จริงก็กล่าวว่า “เราไม่ต้องการให้ลูกเสือชาวบ้านเป็นกองกำลังส่วนตัวของใคร” ภูมิพลปราชรัยในปี 2516¹⁵ แต่เป็นกองทัพส่วนตัวของเขามะ

ถึงปี 2517 ลูกเสือชาวบ้านเพิ่มจำนวนสมาชิกเป็นหลายหมื่นคน ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่สุรบกับพคท. ปืนนั้น กองรัฐบาลพันธมิตรในกระทรวงมหาดไทยยึดกุมขบวนลูกเสือชาวบ้าน ทำให้กล้ายเป็นองค์กรจัดตั้งระดับประเทศที่มีมวลชนทั่วชนบทและในเมือง เป็นของหลังการแผ่ขยายก็คือพล.ต.ท.สุรพลด จุดประทุมณ์ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลในช่วงนี้ ภูมิพลและสังฆารามฯ มาก่อน

จำนวนลูกเสือชาวบ้านเพิ่มขึ้นทวีคุณ เมื่อรวมฟ่อค้าแม่ค้า ข้าราชการระดับล่าง และภราษฎร์ของข้าราชการ ทหารตำรวจน้ำ และกระหั่นเจ้าน้ำที่ในวัง คนไทยหลายแสนคนผ่านการฝึกอบรมสามวัน ที่เต็มไปด้วยการประนามพคท. เดือนน้ำและนักศึกษาที่ออกมาระทั่งว่ากำลังทำลายชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เมื่อนี้ที่พม่าเคยทำลายอยุธยา ภูมิพลภราษฎร์และลูกๆ ทำพิธีมอบผ้าพันคอ给กับลูกเสือชาวบ้านรวมๆ แล้วมากกว่าบริษัทที่มอบให้กับนักศึกษาตามมหาวิทยาลัยเสียอีก ผ้าพันคอเป็นเหมือนเครื่องรางของขลังที่ทำให้ลูกเสือชาวบ้านแต่ละคนรู้สึกได้ชิดใกล้สถาบันกษัตริย์

หลังจากกองรัฐบาลเดินทางไป ลูกเสือชาวบ้านก็ลายเป็นมวลชนจัดตั้งแบบฟ่าสซิสต์ Bowie เขียนว่า ตอนนี้ “ขบวนลูกเสือชาวบ้านที่ครอบคลุมไปถึงในเมืองไม่ได้มุ่งเน้นการชนะใจชาวบ้านตามพื้นที่ชายแดน แต่... เป็นการเปลี่ยนวิถีทางการเมืองระดับชาติ”¹⁶

มีการจัดตั้งมวลชนอีกสองกลุ่มที่ไม่ใช่เจ้าของสถาบันกษัตริย์ สำหรับปฏิบัติการนอกรอบในนามของชาติ ศาสน์ กษัตริย์ นั้นคือ กระทิงแดงกับนวนพล กระทิงแดงส่วนใหญ่เป็นอดีตทหาร ทหารรับจ้าง อดีตนักโทษและนักเรียนช่างกล ก่อตั้งเมื่อต้นปี 2517 โดยเจ้าน้ำที่ก่อรัฐบาล พล.ต.สุตสาษ หัสดิน พากเข้าได้รับการยกเล่าว่านักศึกษาและนักเคลื่อนไหวอื่นๆ เป็นคอมมิวนิสต์ที่คุกคามสถาบันกษัตริย์ พากเขากลายเป็นกองกำลังปีกขวาปฏิบัติงานตามท้องถนน คอยก่อการชุมนุม ประท้วงและคุกคามผู้นำฝ่ายซ้าย พากเขาก่อโกรังแกรงเมื่อภูมิพลทำพิธีรำลึกผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ 14 ตุลา ในวันที่ 14 ตุลาคม 2517 ที่สนามหลวง ก่อนพิธีเริ่ม กลุ่มนักเดงหัวไม่ทันโดยสุตสาษเดินขบวนด้วยท่าทางดุเด่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในระหว่างงานพิธี พากเขารายล้อมภูมิพลและครอบครัว ประกาศว่าภูมิพลกำลังตกอยู่ใน

¹⁵ Gray, *The Soteriological State*, 711.

¹⁶ Bowie, *Rituals*, 109.

อันตรายจากการซุ่มยิงโดยนักศึกษาที่ซ่อนอยู่ในห้องศาลาสตอร์ ภูมิพลไม่ได้แสดงความพยายามจะอุกกาห์ห่างจากพวกรเข้าแต่อย่างใด¹⁷

นราพรมีความลึกซึ้งอยักษันกว่าห้าน้ำมาก มันเป็นปฏิบัติการของกองรวมน.จัดตั้งขึ้นในปี 2517 โดยอดีตเจ้ากรมข่าวทหาร พล.อ.วัฒนา ใจภานุสุทธิ์ วัฒนา เอียวิมลผู้มีสมพันธ์กับชีโว เสรีพลผู้บัญชาการตลาด พล.อ.สายหยุด เกิดผลเสนาธิการกองรวม. และอดีตแม่ทัพภาคสาม พล.ท.สำราญ แพทยกุล คำว่าวนะพลแปลว่า “พลังเก้า” หมายถึงรัชกาลที่ 9 วัดลากษณะความกังวลของภูมิพล บอกว่าวนะพลถูกตั้งขึ้นมาเพื่อ “สร้างกำแพงขวางคอมมิวนิสต์” ที่คุกคามศาสนาพุทธและสถาบันกษัตริย์¹⁸ เข้าข้างว่านักศึกษาได้รับการสนับสนุนจากปรีดี พนมยงค์ เคจีบี พระครสังคมนิยมระหว่างประเทศและพคท.

ในระดับบนสุด นราพรประมาณว่าเป็นกลุ่มลับเฉพาะของชนชั้นนำที่ยึดถือคุณค่าและขนบของสังคมไทย พวกรเข้าเป็นชนชั้นระดับสูงสุดในวงราชการ กองทัพ คุรุกิจ สงเคราะห์และวัง พวกรเขากาคภูมิใจกับการอุทิศตนของตัวเองและการไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจการเมืองที่ฉ้อฉล บุคคลสำคัญคนหนึ่งที่ไม่ได้เป็นทหารคือผู้พิพากษาศาลฎีกา ธานินทร์ กรัยวิเชียร นักนิยมกษัตริย์และต่อต้านคอมมิวนิสต์ตัวยง และเป็นเพื่อนของภูมิพล ในระดับล่างลงมา นราพรมีสมาชิกเป็นพ่อค้าหัองถินและข้าราชการต่างจังหวัด พวกรเข้าจัดกิจกรรมต่อต้านคอมมิวนิสต์เพื่อหาสมาชิกและระดมทุนจากชนชั้นกลาง บางคนถูกคัดเลือกให้ร่วมในหน่วยลับที่ปฏิบัติการบ่อกันทำลาย ยั่วยุและสังหารเพื่อเขย่าชาวบ้านฝ่ายข้าราชการ

คนสำคัญที่ทำหน้าที่เรื่องต่อสماชิกสองระดับนี้คือพระกิตติวุฒิโทผู้อ้อชาว กิตติวุฒิโทเติบโตในสายพระในช่วงทศวรรษ 2503 ส่วนหนึ่งจากการโจนตีพระพิมลงรวม ในปี 2510 เข้าเปิดจิตตภาวนวันวิทยาลัย ซึ่งเป็นสำนักฝึกอบรมสังฆที่เพลิดเพลินในชลบุรีโดยดำเนินการนอกสังกัดเธรสมาคม พระหนุ่มๆ ในจิตภาวนได้รับการฝึกอบรมในกิจกรรมทางสังคมที่เชิดชูรัฐพ่อขุนอุปถัมภ์แบบ “ไทยฯ” ไม่ใช่ระบบปรัชญาแบบ “ตะวันตก” ลำดับชั้นทางสังคมในรัฐอุดมคตินี้จัดแบ่งตามบุญวาสนาที่ได้จากการทำนุบำรุงศิลป์และภาษาไทย ทำให้ลำดับชั้นทางสังคมเปลี่ยนแปลงไม่ได้ และการพยายามเปลี่ยนแปลงมันเท่ากับเป็นการทำลายรัฐ

ความคิดอย่างนี้ไปกันได้พอดีกับวิธีคิดของภูมิพล และเขากับสิริกิติ์เป็นคุณมาเปิดจิตตภาวนในปี 2510 พวกรเขากลับมาเยือนบ่ออยครั้งแรกทั้งหลังจากกิตติวุฒิโทเริ่มเดิ่งเป้าไปที่คอมมิวนิสต์ นักศึกษาและพวกรเสริมยิ่งว่าเป็นศัตรุของรัฐ “ตามธรรมชาติ” ของเขาแล้ว เมื่อนะพลทابatham กิตติวุฒิโทและพวกรเขานิ่งไปทั่วประเทศเพื่อปลูกกระดมต่อต้านคอมมิวนิสต์และนักศึกษา จิตตภาวนกล้ายเป็นศูนย์ฝึกอบรมปฏิบัติการลับของนะพล ซึ่งรวมถึงการลอบสังหารด้วย

ปลายปี 2517 ทิศทางอุบاثร์ขององค์กรจัดตั้งเหล่านี้ปรากฏชัดเจน สื่อมวลชนฝ่ายขวาเริ่มติดป้ายผู้ประท้วงว่า เป็นคอมมิวนิสต์และหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ นักศึกษาซึ่งตั้งตนหนึ่ง ผู้นำชาวนาและกรรมกรหลายคน รวมถึง

¹⁷ Far Eastern Economic Review, July 18, 1975.

¹⁸ Far Eastern Economic Review, July 25, 1975.

นักหนังสือพิมพ์อเมริกันรายหนึ่งที่เขียนเรื่องราวกับพากษาล้วนถูกพาตกรรม ไม่มีการสืบสวนคดีอย่างจริงจัง ในเดือนธันวาคม บางส่วนของกองทัพและกองรวมน.นำอดีตนายกฯ ถนนกลับเข้ามาในประเทศไทย สัญญาและกฎหมายต้องใช้เวลาหลายวันเป็นให้เข้าอกนกประเทศไปอีกครั้งหนึ่ง

กระทั้งก่อนการเลือกตั้งเดือนมกราคม 2518 เครือข่ายที่เข้มกวน. วางแผนและปีกขวาจัดก็จัดการไม่ให้รัฐบาลคึกคูกที่ประสบความสำเร็จ ขณะที่คึกคูกที่กำลังเสริมสร้างสัมพันธ์ไม่ตรึงกับปักกิ่งและ延安อย พวกรัฐมนิยมที่ความหวาดกลัวที่สหราชูฯ ถอนตัวจากอินโดจีน ซึ่งนำไปสู่ความพ่ายแพ้ของกัมพูชาต่อเขมรแดงและไช่่่องต่อเวียดนามเหนือในเดือนเมษายน ปฏิบัติการต่อต้านคอมมิวนิสต์ของกวน. ที่ความโปรด้วย แม้คึกคูกที่จะออกปากเตือนว่ามันจะยิ่งทำให้สถานการณ์เลวร้ายลงไปอีกตาม บรรยายความตื่นตระหนกพรั่งถูกปั่นขึ้นมาโดยรายงานข่าวกรองที่กุญแจของสหราชูฯ ว่า延安อยวางแผนจะยึดครองເອົ້າຕະວັນออกเดียง ใต้ทั้งหมด¹⁹

กลุ่มอันธพาลทางการเมืองเร่งมือปฏิบัติการ เมื่อคึกคูกที่เสนอการเลือกตั้งในระดับอำเภอและหมู่บ้าน นราพล ระดมผู้นำหมู่บ้าน 500 คนมาประท้วงที่รัฐสภา²⁰ ก่อนหน้าตัวแทนรัฐบาลจาก延安อยจะมาเยือนกรุงเทพฯ เป็นครั้งแรก ในกุศลบายลดความตึงเครียดของคึกคูกที่ ประมาณ อดิเรกสาร รัฐมนตรีคลาโนมและวงในของกวน. ประกาศว่า เวียดนามกำลังวางแผนบุกยึดประเทศไทย²¹ พลพรรคนาฬิกปักกิ่งปลุกรดให้เกิดการจลาจลที่จังหวัดสกลนคร ที่มีคนเดียวตายนายพอยพอยเป็นจำนวนมาก อีกปฏิบัติการหนึ่งที่ภัยหลังเข้าใจว่าเป็นของนราพลคือ ผู้นำชาวนากว่า 20 คนถูกสังหารในระยะเวลาเก้าเดือนในปี 2518

ในระหว่างนั้น กระทิงแดงก็ก่อความวุ่นวายตามท้องถนน พากษากรก่อการยั่วยุในกรุงน้ำมุนประท้วงของนักศึกษาและกรรมกร รุ่มทำร้ายนักเคลื่อนไหวและบุกทุบทำลายสำนักงานหนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้าย ในเดือนพฤษภาคม 2518 พนักงานโรงเรงานดุสิตธานีที่รังสิตถูกหุ้นอยู่ส่วนหนึ่งประท้วงหยุดงานอีกครั้งหนึ่ง ผู้บริหารโรงเรงานเรียกกระทิงแดงมาชี้แจงพนักงานจนสายการอาชุมนุมและจากนั้นก็ถูกจับให้เป็นฝ่ายรักษาความปลอดภัยของโรงเรงาน พนักงานทั้งหมดถูกปลดและโรงเรงานปิดกิจการ กลับมาเปิดใหม่หนึ่งเดือนให้หลังด้วยพนักงานใหม่หมดยกชุด ผู้นำการประท้วงต้องหลบซ่อนตัวและในที่สุดก็ต้องไปร่วมกับพคท.

กรกฎาคม 2518 เมื่อคึกคูกที่เดินทางไปเปิดสมัชพันธ์ไม่ตรีกับจีน กระทิงแดงเร่งมือโฉมตี ยั่วยุความรุนแรงในการประท้วงอย่าง ของกรรมกร และบุกถูกกิจกรรมของพวกราษฎร์เมืองฝ่ายซ้ายโดยที่สำรวจยืนดูอยู่เฉยๆ เมื่อคึกคูกลับมาเขากล่าวหาตำรวจนายว่าอย่างส่งเสริมกวน. 19 สิงหาคม ตำรวจนับร้อย(หลายคนเกี่ยวข้องกับกระทิงแดง)ตอบโต้ด้วยการเดินขบวนไปยังบ้านของคึกคูกที่และบุกทำลายข้าวของ วันถัดมา กระทิงแดง ถูกเสือชาวบ้านและนราพลมาเข้าร่วม

¹⁹ Far Eastern Economic Review, January 17, 1975.

²⁰ Morell and Chai-anan, *Political Conflict*, 130.

²¹ ประมาณเป็นน้ำองเชยของเฝ่า ศรีyanan ที่อธิบดีกรมตำรวจนายที่นั่นและให้เงินเดือนในทศวรรษ 2493

ประท้วงคึกฤทธิ์ โดยใช้รัฐและอุปกรณ์สื่อสารของตำรวจ ไม่ว่าคือรถหรืออุปกรณ์ต่างหมวดปัญญาจัดการด้วยกลัวจะเกิดผลลัพธ์ หรือการรัฐประหาร

แม้ว่าเข้าจะนิ่งสงบ แต่โดยท่าทีและความเกี่ยวพันแล้ว ภูมิพลแสดงให้เห็นว่าเขามีสนับสนุนคึกฤทธิ์แต่ยึดมั่น กับฝ่ายขวา ครอบครัวของเข้าร่วมกิจกรรมของทหารและลูกเสือชาวบ้านบ่ออยครั้งขึ้น และร่วมพิธีที่จิตภาวนะค่าย ฝึกของกระทิงแดง การเรียงไปปักขาวจัดของภูมิพลดูได้จากการแต่งตั้งทหารฝ่ายความมั่นคงเป็นองค์กรเป็นครั้งแรก ในเดือนมีนาคม 2518 นั่นคือพล.ท.สำราญ พทยกุล ผู้ช่วยผบ.ทบ.ที่เพิ่งเกษียณมาดๆ พ่อของสำราญเคยรับใช้ ราชราชนครินทร์ และภูมิพลถูกเข้าตั้งแต่ทศวรรษ 2503 ตอนที่สำราญดูแลทหารไทยชุดแรกที่ไปรบในเวียดนาม และเข้ายังได้ เขียนรายงานชี้แจงสำคัญที่ระบุถึงความจำเป็นในการจัดการปัญหาผู้ก่อการร้ายในหมู่ชาวเข้าด้วยวิธีการเชิงสังคม-การเมือง กำกับด้วยยุทธการทางทหารที่เฉียบขาด

การบังคับบัญชาของสำราญจนถึงปลายทศวรรษ 2503 นั้นเป็นการต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายในบริเวณชายแดน ตะวันตกและจากนั้นเป็นภาคเหนือ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ครอบครัวภูมิพลไปเยี่ยมเยียนบ่ออยครั้งภายใต้การอารักขาของกองทัพ ยุทธวิธีของเข้าประกอบด้วยการพัฒนาสังคมควบคู่ไปกับปฏิบัติการ “ค้นหาและทำลาย” ลดลงด้วยระเบิดและกระสุนปืน ในช่วง 2516-2517 สำราญเป็นรองประธานวัสดุสภากลยุทธ์และยังคงทำงานกับกองรุน. ช่วยกำกับดูผลงานเป็นการสำคัญ ในฐานะที่ปรึกษา เขาระบุความต้องการของภูมิพลด้วยการเป็นทหารอาชีพที่เชื่อสัตย์ที่รายงานเรื่องความมั่นคงต่อเขาย่า่ ตรงไปตรงมา ทัศนคติของทั้งสองประจวบเหมาะกันคือ ทั้งคู่เข้าใจถึงภารหน้าที่ทางสังคมและเศรษฐกิจของการก่อ การร้าย แต่ก็เห็นว่าประเทศตอกยูในภัยคุกคามที่ร้ายแรงและไม่ลังเลที่จะจัดการกับปัญหาอย่างเฉียบขาดและทั่วถึง เจ้าหน้าที่กองรุน. รายหนึ่งเขียนเกี่ยวกับสำราญไว้ว่า “หากจำเป็นต้องใช้วิธีการที่รุนแรงและเด็ดขาด เขาก็เต็ดเดี่ยวและไม่ ยั่ง”²²

การใช้ความรุนแรงและการฆ่าฟันของฝ่ายขวาต่อขบวนการนักศึกษา กรรมกรและชาวนาผลักดันให้ฝ่ายซ้ายยิ่งเข้าไป ร่วมกับพคท.มากขึ้นเรื่อยๆ ในพื้นที่ชนบท การปราบปรามการคอมมิวนิสต์อย่างหนักหน่วงรุนแรงยิ่งทำให้ชาวบ้านที่ บริสุทธิ์เข้าร่วมกับพคท.มากขึ้นเรื่อยๆ ยิ่งภูมิพลหละหลวยกับโครงการพัฒนาของเขาหลายโครงการ ในบางพื้นที่ ชาวบ้านเริ่มมองสถาบันกษัตริย์เป็นคันหนึ่งอันเดียวกับการกดขี่ของรัฐ พวกรที่ทำการบุกถล่มหมู่บ้านต่างๆ ถูกเข้าใจว่า เป็นคนใต้อานันติของภูมิพล สิริกิติ์และสังวาลย์

ในเมือง นักศึกษาเห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอันธพาลการเมือง หน่วยงานความมั่นคงกับวัง พวกรเขามาของ เหตุการณ์ 14 ตุลาฯ เป็นการเผยแพร่ให้เห็นการยึดมั่นของสถาบันกษัตริย์ ไม่ใช่ต่อประชาธิปไตย แต่เป็นอำนาจและสถานะ

²²

พล.ต.ภิญโญ วัชรเทศาและถนน กิตติชจร, ชีวิตและความสำเร็จ (หนังสืองานศพ, 2529), 295, 314. E. Thadeus Flood, "The Vietnamese Refugees in Thailand," *Bulletin of Concerned Asian Scholars* 9, no. 3 (1977): 46n.78.

ของพวกราชเชิง นักเคลื่อนไหวระดับนำคนหนึ่งรำลึกในภายหลังว่า ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม คนในแวดวงของเขาร่างเรื่อง กันโดยสนใจว่าภูมิพลอยู่ข้างพวกราช แต่พอถึงต้นปี 2519 ความเชื่อนั้นเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง

ที่เราได้เรียนรู้ว่าภูมิพลไม่ได้อยู่เหนือการเมือง เขายังเป็นเพียงผู้เล่นทางการเมืองอีกคนหนึ่งเท่านั้น เราถูกเตือนกัน ถึงประเด็นความต่างและความเป็นพันธมิตรระหว่างเขากับกองทัพ เขายังสามารถจัดออลได้ เราของภูมิพลเป็นผู้ เล่นด้วยตัวเองในการเปลี่ยนพันธมิตร ยิ่งเรารู้มากเท่าไหร่ เรายิ่งเข้าใจประเด็นของการที่สถาบันกษัตริย์ถูก โค่นล้มในปี 2475 และจากนั้นพยายามพื้นกลับมาสู่อำนาจเพื่อประโยชน์ของตนเอง ด้วยการมองอย่างนี้ แน่นอนว่าเราได้อิทธิพลจากการกษัตริย์กับหมอสม์ เราถูกเตือนกันเรื่องระบบฟิวเดลและศักดินา เราของ กษัตริย์ว่าเป็นสิ่งที่ค้างจากทั้งหมดนั้น... เราของว่ากษัตริย์เป็นอุดมสรรค์ต่อทั้งประชาธิปไตยหรือสังคมนิยม เป็นพลังจากรัตนนิยมโดยแท้ เรารู้ว่าเราไม่สามารถพูดเรื่องพวgnี้ได้ในที่สาธารณะ... จะไม่มีใครเอาด้วย เราแทน ไม่เคยได้พูดคุยกันเลยว่าจะทำยังไงกับเรื่องนี้²³

สำหรับคนบางส่วน จุดยืนของภูมิพลปรากวุชชัดเจนในปี 2518 เมื่อที่ดินที่วังແبغໄวให้เพื่อสร้างอนุสรณ์สำหรับ ผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ 14 ตุลา รู้ๆ ก็เกิดติดขัดขึ้นมา หลังจากมีการวางแผนศิลามุกข์ไปแล้วโดยสังฆราชและนายกฯ คึกฤทธิ์ สำนักงานทรัพย์สินฯ ก็ประกาศว่าที่ดินดังนั้นติดสัญญาอยู่กับผู้อื่น อันที่จริง ภูมิพลผู้ที่พิจารณาธุรกรรมที่สำคัญๆ ของ สำนักงานทรัพย์สินฯ เกิดเปลี่ยนใจ อนุสรณ์สถานนี้ต้องหยุดชะงักไปอีก 25 ปี²⁴

สำหรับวัง พางเส้นสุดท้ายคือการโค่นล้มสถาบันกษัตริย์ในลาวโดยขบวนการประเทศลาวเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2518 สามวันก่อนวันเกิดครบ 48 ปีของภูมิพล เขายังคงแสดงความต่อต้านพริ้ง เนื่องจากไทยมองสถาบันกษัตริย์ลาวเป็น น้องที่มีประเพณี ประวัติศาสตร์และกระทั้งสายเลือดร่วมกัน การล้มครั้นของเวียงจันทน์เป็นตัวเร่งปฏิกริยาสุดท้ายที่ส่ง ให้ยกลับคืนสู่เมืองมีออด็จการทหาร

ปี 2519 กลุ่มอันธพาลการเมืองใหม่ตีฝ่ายซ้ายหนักขึ้น บีบให้นักศึกษา กรรมกร ชาวนาไปเข้าร่วมกับพคท. ด้วยการสนับสนุนจากรัฐมนตรีกลาโหมประมาณ อดิเรกสารและกลุ่มทหารที่ยังคงรักภักดีต่อง่อนและประภาส กิตติวุฒิ ให้นำขบวนนวพล 15,000 คนไปเรียกวังให้คึกฤทธิ์มอบอำนาจให้รัฐบาลทหาร คึกฤทธิ์ยืนด้วยได้รับการสนับสนุนที่ไม่ เชื่อมแข็งนักจากกลุ่มผู้ที่มองนวพลเป็นอันตรายต่อสังคมมากกว่าเดียวตามบุกเสียอีก แต่รัฐบาลคึกฤทธิ์ท่านพลังอื่นๆ ไม่เหลือ ตัวเลขคนติดงานมีถึงหนึ่งล้านคน พนักงานรัฐวิสาหกิจ 200,000 คนประท้วงเรื่องค่าครองชีพที่เพิ่มสูง เมื่อคึกฤทธิ์ ยอมตามข้อเรียกร้อง ทำข้อตกลงเป็นครั้งแรกระหว่างรัฐบาลกับสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ เขายังเรียกว่าอ่อนแอกและ กระทั้งเอียงซ้าย

²³ สัมภาษณ์พิเศษ, 2538.

²⁴ ดู คงชัย วินิจฉกุล, "Thai Democracy in Public Memory: Monuments and Their Narratives," Seventh International Conference on Thai Studies, Amsterdam, July 1999.

ต่อมากฤษฎีกังต้องโบกมือลาเมื่อคึกฤทธิ์กำหนดสัมมติวันที่ 20 มีนาคม 2519 ให้สหรัฐฯ ถอนกำลัง 7,000 นายกองจากประเทศไทยและเริ่มคืนการควบคุมฐานทัพที่สำคัญบางส่วนให้แก่ไทย สหรัฐฯ กับปีกขวาไทยสร้าง “หลักฐาน” ขึ้นมาว่า เวียดนามกำลังวางแผนจะบุกรุกไทย และกองทัพก็เดือนกำลังขึ้นมา ในที่สุด วันที่ 11 มกราคม ผู้นำ กองทัพก็ยื่นคำขาดให้คึกฤทธิ์ลาออกจากและยุบสถาปัตย์ไม่อาย ณ ทำรัฐประหาร วันถัดมาคึกฤทธิ์ปฏิบัติตาม และภูมิพล(ไม่มีเวลาว่าไม่เห็นด้วย) เห็นชอบกับการยุบสถาปัตย์ การเลือกตั้งกำหนดเป็นวันที่ 14 เมษายน

สาธารณรัฐไม่ได้อ้าด้วยกับเรื่องนี้เลย คนไทยจำนวนมากเบื้องหน่ายกับความวุ่นวายและพากษาตกรอบ และมีโอกาสเป็นไปได้มากที่จะได้รับผลเสียจากการเลือกตั้ง โดยประกอบด้วยกิจสังคมของคึกฤทธิ์ ประชาธิปัตย์ของ เสนีย์ และพรรครักสังคมนิยมของฝ่ายซ้าย ในกรุงเทพฯ เลือกตั้ง พรรคราชลักษ์ต่างเน้นการถอนทหารสหรัฐฯ ความเป็น ธรรมทางเศรษฐกิจ การช่วยเหลือคนจนมากขึ้น การควบคุมกำกับก่อรัฐฯ ที่เข้มงวดขึ้น และยกเลิกธุรกิจผู้ขาดที่ข้อขัด ของกองทัพ

ฝ่ายขวาตอบโต้ด้วยการปลูกปั่นความหวาดกลัว บอกว่าพรรครักสังคมนิยมเหล่านี้เป็นชาหันของพคท. กับ เวียดนาม ที่จะบุกยึดไทยและทำลายศาสนาพุทธกับสถาบันเกษตรกรรมอย่างที่เกิดขึ้นในลาว รายงานวิทยุรายวันของสถานี วิทยุทหารที่ดำเนินโดยญาติของสิริกิติ์คือ พ.ท. อุทาր สนิทวงศ์ ข้างขึ้นชื่อภูมิพลกับสิริกิติ์อยู่ตลอดเวลาขณะรายงานข่าวเท็จ และปลูกกระดมสร้างความเกลียดชังแก่ฝ่ายซ้าย กระทั่งกล่าวหาคึกฤทธิ์กับเสนีย์ว่าเป็นแนวร่วมของคอมมิวนิสต์เสียด้วยซ้ำ เนื่องจากว่าสถานีวิทยุของทหารมีสัญญาณแรงที่สุดในประเทศไทย จึงเป็นสถานีที่คนไทยส่วนใหญ่รับฟัง

การตีหางของวงศ์ตอนนี้เป็นที่พูดคุยกันอย่างเปิดเผย เมื่อครอบครัวภูมิพลสนับสนุนลูกเสือชาวบ้านกับกระทิง แดงขณะที่พูดเตือนถึงภัยนตรายที่ไม่ระบุชื่อกำลังคุกคามชาติอยู่ สิริกิติ์กล่าวประธานมั่นคงคึกชาฝ่ายซ้ายอย่างเปิดเผย และบอกว่าเธอโปรดทำภารกิจกับทหารมากกว่าการเมือง นักข่าวรายหนึ่งเขียนว่าสิริกิติ์ได้เรียกนักคึกชาในเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ เป็นพวกสร้างปัญหา และพูดถึงคนรวยว่าเป็นมนุษย์ ขณะที่คนอื่นไม่เป็นมนุษย์ เข้าบอกร้าวสตานกชัตติย์ไม่ได้อยู่ หนึ่งการเมือง เข้าถูกจำคุกสามปีข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ²⁵

การเลือกข้างของภูมิพลนั้นเกือบจะเปิดเผยพอๆ กับของสิริกิติ์ ดังจะดูได้จากการบีบคึกรัฐ์ออกจากตำแหน่ง ภูมิพลได้รับข้อเสนอทำรัฐประหารหลายครั้ง อย่างน้อยหนึ่งครั้งจากพล.ร.อ. สงด ชลออยุ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด รายงาน ในภายหลังระบุว่าเข้าบอกรักสังคัดว่าบังไม่ถึงเวลาที่เหมาะสม แต่ก็เสนอว่า ถ้าและเมื่อมีการรัฐประหาร ควรให้รานินทร์ ภรรยาเขี่ยรัฐบาลภูมิพลและสมាជิร์ดับสูงของนาพลเป็นนายกฯ²⁶ รานินทร์ขณะนั้นมีชื่อเสียงจากการจัด

25

Bangkok Post, February 4, 1976.

26

สุชาติ, United States Foreign Policy, 185, จักรีบันทึกปี 2526 ของบุญชัน อดีตสถา

รายการวิทยุที่เชิดชูสถาบันฯ และประธานาธิบดีมีวินิสต์อย่างดุเดือดรุนแรง และเพิ่งได้ติมพ์บทความขนาดยาห์ที่สนับสนุน กษัตริย์ที่เข้มแข็งและลดความสำคัญของหลักกฎหมายกับกระบวนการประชาริปป์ไทร²⁷

ในฐานะนายกฯ รักษาการระหว่างการหาเสียงเลือกตั้ง คึกฤทธิ์ผลักดันให้สหราชอาณาจักรไปทั้งหมด ภายในเส้นตายเดือนมีนาคม เอกอัครราชทูตสหราชอาณาจักร Charles Whitehouse เดินทางไปเยี่ยมใหม่เพื่อพูดคุยเรื่องนี้กับภูมิพล หลังจากนั้นไม่นาน คึกฤทธิ์ที่เสียหน้าและอุ่นเครื่องกันแล้ว เดือนเส้นตายออกไปเป็นเดือนมิถุนายน หลังเลือกตั้งซึ่งคงต้องเป็นเรื่องของรัฐบาลใหม่ไปแล้ว ภูมิพลหักหalon คึกฤทธิ์ และการเสียเชิงครั้งนี้ก็นำไปสู่การพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งของคึกฤทธิ์อีกด้วย

เหตุการณ์อีกตอนหนึ่งแสดงให้เห็นว่าภูมิพลหักหalon กับคึกฤทธิ์และกฎหมายเพื่อประโยชน์ของกองทัพ หลังจากที่บ้านของเจ้าลูกบุกทำลายข้าวของโดยตำรวจนายในเดือนสิงหาคม 2518 คึกฤทธิ์สั่งจับกุมคนที่เป็นผู้นำ ในเดือนเมษายน 2519 ก่อนหน้าที่จะเริ่มพิจารณาคดี ผู้ต้องหารายนี้ได้รับอนุญาตให้บวชเป็นพระ ได้รับการปกป้องจากกฎหมาย ปกติแล้วจะเป็นการละเมิดกฎหมายของสงฆ์ แต่ในกรณีนี้ พระภูมิพลสั่งว่า เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศน์ผู้เป็นพี่เลี้ยงทางจิตวิญญาณของภูมิพลเป็นผู้ออกแบบป้องเสียเงิน ภูมิพลสั่งว่าตัดสินว่าหลักฐานในคดีนี้ (โดยที่ยังไม่ทันได้มีการไต่สวนในศาล) ไม่มีน้ำหนัก เท่ากับว่าภูมิพลเองเป็นผู้แทรกแซงในเรื่องนี้

การหาเสียงเลือกตั้งสิบสองสัปดาห์เป็นช่วงเวลาการขยายช่วงนักการเมืองฝ่ายเสรีนิยมให้ถอดใจ นวลดังต่อต้านฝ่ายซ้ายขึ้นมา และสังัดกับปลูกปั่นความหวาดกลัวด้วยการประกาศว่าคอมมิวนิสต์นักก่อวินาศกรรมได้เข้ามายังกรุงเทพฯ และ²⁸ ประมาณที่มีสัมพันธ์โดยตรงกับระบบทิ้งแดงและลูกเสือชาวบ้าน เริ่งการรณรงค์หาเสียงของพรรชาติไทยของเข้าด้วยสโลแกน “ข้าพิ麾ด้วย”

15 กุมภาพันธ์ ระบบทิ้งแดงพยายามวางแผนระเบิดสำนักงานใหญ่ของพรอคเพลสใหม่ซึ่งเป็นฝ่ายซ้าย แต่ระเบิดทำงานก่อนเวลาและผู้วางแผนระเบิดเสียชีวิต ปลายเดือนกุมภาพันธ์ เลขานุการพรอคสั่งคนนิยมที่เป็นพรอคกลางฯ ดร.บุญสนอง บุณโยทยานถูกสังหารกลางเมืองกรุงเทพฯ สองสามสัปดาห์ต่อมา ระบบทิ้งแดงช่วงระเบิดใส่การชุมนุมประท้วงของนักศึกษาทำให้มีผู้เสียชีวิตสี่คน จนถึงวันเลือกตั้ง มีคนถูกฆ่าตายไปมากกว่า 30 คนทั่วประเทศ เกือบทั้งหมดเป็นฝ่ายก้าวหน้าหรือฝ่ายซ้าย ด้วยภัยคุกคามต่อชีวิต อีกหลายคนต้องถอนตัวจากการลงรับเลือกตั้ง

ถึงอย่างนั้น สาขาวนัชกีปฏิเสธขันธพาลทางการเมืองและการใช้ร้ายด้วยข้อหาคอมมิวนิสต์ และเลือกพรอค ประชาริปป์ของเสนีย์ ปราโมชมาเป็นพรรคันดับหนึ่ง ได้ 114 ที่นั่งจากทั้งหมด 279 พรรคกิจสั่งคอมมิวนิสต์ได้มา 45

²⁷ นานินทร์ ภรรยาเชี่ยว, พระมหากษัตริย์ไทยในระบบประชาธิปไตย (กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษา, 2520)

²⁸ Far Eastern Economic Review, February 27, 1976.

ที่นั่ง แต่ตัวคึกฤทธิ์เองที่ลงสมัครในเขตดุสิตที่เป็นพื้นที่ท่าหาร ต้องพ่ายแพ้ให้กับสมัคร สุนทรเวช คนโปรดคนหนึ่งของシリเกิต์ และเป็นหัวหน้ากลุ่มข้าวจัดในพระบวรราชบิปัตย์

เพื่อจะกลับมาเป็นนายกฯ อีกครั้ง เสนีย์ประนีประนอมด้วยการตั้งรัฐบาลผสมกับพระราชนิติไทยของประมาณ และพระธรรมลังคมที่เป็นกลุ่มทหาร-ธุรกิจอนุวัฒนิยม แนวโน้มบายของเสนีย์ไม่ได้แตกต่างจากของคึกฤทธิ์มากนัก แต่ เขากลับใจกลางและหาทางประนีประนอมในเรื่องการคงกำลังทหารของสหรัฐฯ เขากลับถูกกลุ่มต่างๆ นกของทัพด้วยการ ให้กฤษณ์เป็นรัฐมนตรีกลาโหมและคาดหวังของประมาณเป็นรัฐมนตรีช่วย แต่หลังการแต่งตั้งไปได้ไม่กี่วัน กฤษณ์เสียชีวิต ด้วยโรคหัวใจล้มเหลว ข่าวลือแพร่สะพัดว่าเขายุ่งยาก เสนีย์ตกที่นั่งลำบากอีกครั้งหนึ่ง เพราะเมื่อไม่มีกฤษณ์ที่กลางฯ แล้ว ก็ไม่มีอะไรยับยั้งทหารสายเหยี่ยวนุสิดต์ได้อีกต่อไป

ในระหว่างนั้น ลูกเสือชาวบ้านก็เติบโตพุ่งพรวด มีสมาชิกใหม่กว่าหนึ่งล้านคนเพิ่มเข้ามาในปี 2519 (เป็นลิบเท่า ของรุ่นที่มาในปี 2518) ส่วนใหญ่เป็นคนเมือง ผู้ใหญ่เกือบ 10 เปอร์เซ็นต์ของประเทศไทยเป็นสมาชิก การฝึกอบรมแรกเข้ายัง กล้ายเป็นการฝึก grub ต่อต้านคอมมิวนิสต์เข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ และเน้นย้ำแต่ชาติ ศาสนา กษัตริย์ ในช่วงครึ่งปีแรกของ 2519 ภูมิพลและภารยาเป็นประธานในพิธีการชุมนุมของลูกเสือชาวบ้านไม่ต่ำกว่า 19 ครั้ง โดยมักจะมีลูกสาวคือสิรินธรกับจุฬา ภรณ์ไปด้วย บางครั้งลูกเสือชาวบ้านนับหมื่นมาชุมนุมกันเพื่อฉลองให้กับภูมิพลและพังเข้าปราศรัยสันฯ ที่ประสบให้ลูกเสือ ชาวบ้านเป็นองค์กรภาคราษฎรพิเศษที่ประกอบด้วยคุณธรรมแห่งการร่วมแรงร่วมใจ วินัย และการทำงานหนัก อันเป็น คุณธรรมสู่ตรามหามงคล²⁹ ภูมิพลเน้นย้ำบทบาทของลูกเสือชาวบ้านในการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคง³⁰

แม้ว่าภูมิพลจะไม่เคยได้ระบุออกมานะตองฯ ว่าใครคือภัยคุกคามความมั่นคง จากบริบทของเข้า ทุกคนเข้าใจว่าเข้า หมายถึงนักศึกษา ชาวนาและกรรมกร และอื่นๆ ที่ลูกหัวร่าเป็นคอมมิวนิสต์ นั่นคือคนที่ไม่ได้เป็นลูกเสือชาวบ้าน ในเดือน พฤษภาคม ภูมิพลปราศรัยต่อลูกเสือชาวบ้านจำนวนมากที่มาชุมนุมที่จิตตภawanวิทยาลัย³¹ หลังจากพิธีประดิษฐานพระ สารีริกธาตุในโบสถ์หลังใหม่ที่อุทิศให้แก่สังฆราชที่มรณภาพไป ภูมิพลบอกแก่ลูกเสือชาวบ้านว่า เป้าหมายของพวกเขาก็คือ การช่วยให้ประเทศไทยอยู่รอด เข้าบอกร่วมความสามัคคี “จะทำให้ไทยอยู่รอดต่อไปเหมือนที่อยู่มาหลายร้อยปี ไม่มีใคร สามารถล้มล้างเราได้หากเราไม่ล้มล้างตัวเราเอง” และในเดือนกรกฎาคม เข้าบอกกับลูกเสือชาวบ้านที่สิงห์บุรีว่า “เจตจำนงร่วมของป้าเจกบุคคลจะถูกเป็นพลังแห่งความสามัคคีที่เป็นเหมือนโลห์กำบังจากศัตรูให้ไม่กล้ามาทำลาย ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันได้”³²

²⁹ ภูมิพล, *Royal Addresses and Speeches* (1976).

³⁰ ปราศรัยต่อลูกเสือชาวบ้านที่ขอนแก่น, 19 กุมภาพันธ์ 2519, ใน ข้างแล้ว

³¹ ปราศรัยต่อลูกเสือชาวบ้านที่จิตตภawanวิทยาลัย ชลบุรี, 23 พฤษภาคม 2519, ใน ข้างแล้ว

³² ปราศรัยต่อลูกเสือชาวบ้านที่สิงห์บุรี, 29 กรกฎาคม 2519, ใน ข้างแล้ว

ไม่มีทางเป็นไปได้เลยที่วังจะไม่ทราบถึงกิจกรรมอันน่าพากลของลูกเสือชาวบ้าน กระทิงแดงและนราพร เพราเว มีรายงานข่าวกว้างขวางทั้งในหนังสือพิมพ์ไทยและต่างประเทศ ความรุนแรงในการหาเสียงเลือกตั้งปี 2519 เป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นฝ่ายของกระทิงแดงและนราพร ยิ่งกว่านั้น กิตติวุฒิโพธัยแสดงคำประภาต้อนรือชาฯ ในกลางปีนั้น เข้าให้สัมภาษณ์กับนิตยสารฉบับหนึ่งว่าการฝ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป อันที่จริง การฝ่าคอมมิวนิสต์ถือเป็นหน้าที่ของชาพุทธ ได้บุญเสียด้วยซ้ำไป นิตยสารฉบับนั้นรายงานว่า:

เข้าบอกว่าการฝ่าคอมมิวนิสต์ไม่ใช่เป็นการชาช่าคน “เพราเวครึกตามที่ทำลายชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เศรษฐนา เหหล้านั้นไม่ใช่มนุษย์ ดังนั้น เราต้องไม่ฆ่ามนุษย์ แต่ฆ่าปีศาจ นี้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน” เขากล่าวต่อว่า... การบอกว่าการฝ่ายังไงก็เป็นบาป บำบัดนักล้วนอยมาก แต่เป็นบุญมากสำหรับการปกป้องชาติ ศาสน์ กษัตริย์ “เหมือนกับ... เวลาเราฝ่าปลาเพื่อแกงสำหรับถวายพระ การฝ่าปลาหนึ่นนาปแน่ แต่เราเอาไปใส่บาตร ได้บุญมากกว่า”³³

คำพูดของกิตติวุฒิโพก่อให้เกิดปฏิกริยาไม่พอใจรุนแรงมาก มีการเรียกร้องให้ลงโทษหรือสึกษาออกจากพระธรรมสมาคมที่เป็นของ wang ให้ว่าไม่มีหลักฐานจะเป็น ขาดดูด้วยตามเดิม ควรนี้ประการว่าการชาช่าคนไทยที่เป็นคอมมิวนิสต์ 50,000 คนจะเป็นบุญสำหรับคนไทยอีก 42 ล้านคนที่เหลือ พระอื่นๆ สายวงศ์พากันขานรับ เช่น พระภารนาวคุณที่สมุทรสาคร ที่บอกว่าควรต้องฟันักศึกษา 30,000 คนเพื่อรักษาสถาบันกษัตริย์³⁴

ภูมิพลและภรรยาไม่ได้พ่าย Yam และกตุนออกห่างแต่ประการใด พากเข้ายังคงพบปะกับกิตติวุฒิโพเป็นการส่วนตัว และเข้าร่วมงานพิธีของกระทิงแดงกับค่ายฝึกอบรมที่ภูมิพลทดสอบบินปืนของกระทิงแดง ซึ่งได้รับการรายงานโดยสื่อมวลชนอย่างเปิดเผย ลูกเสือชาวบ้านบางหน่วยเข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติการปืนที่ค่ายนเรศวรของตชด. ใกล้รังไกล กังวลที่หัวหิน ซึ่งภูมิพลกับลูกชายขอบไปช้อปปิ้งปืนกันที่นั่น

การให้ห้ายอย่างเงียบๆ นี้กลับมาเป็นโจ่งครีมและกร้าวในครึ่งหลังของปี 2519 ด้วยอาการบาดผัว คอมมิวนิสต์ที่ติดเชื้อไปในหมู่คนไทยจำนวนมาก รู้สึกเสื่อมเริ่มทรุด วิทยุและโทรทัศน์ (ทั้งหมดเป็นของรัฐ) และส่วนใหญ่ควบคุมโดยกองทัพ) ใหม่กระหน่ำโฆษณาชวนเชื่อต่อต้านฝ่ายซ้ายและใจไม่เส้นย์ ขณะที่กระทรวงมหาดไทยภายใต้ประมาณและสมัครรัฐเริ่มจับกุมนักเคลื่อนไหวฝ่ายซ้าย ภัยคอมมิวนิสต์ยังคงถูกใหม่ประโคมเกินจังหวะ เช่นเคย พคท. ยังคงจำกัดอยู่แค่การโจมตีตำรวจนครช. และหน่วยทหารในพื้นที่ห่างไกลเท่านั้น คอมมิวนิสต์ไม่ได้ขยายพื้นที่เพิ่มขึ้นเลย และยังคงไม่ยอมวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์อยู่เช่นเดิม ผู้เชี่ยวชาญเรื่องภัยการก่อการร้ายลดระดับความเป็นภัยต่อรัฐ

³³ Morell and Chai-anan, *Political Conflict*, 247.

³⁴ เศรษฐกิจหนังสือพิมพ์ '80 (กรุงเทพฯ, 2523), 54.

ของคอมมิวนิสต์ลง และนักหนังสือพิมพ์ที่ได้รับความเชื่อถือรายหนึ่งเขียนว่า “พคท. จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นขึ้นอยู่กับรัฐบาลที่กรุงเทพฯ ล้วนๆ”

จากภูมิรวมและความรุนแรงเกิดขึ้นทุกหัวระแหงทั่วประเทศ คอร์ปชันระบาดไปทั่วทั้งระบบ แม้ว่ารัฐบาลจะพยายามถึงการลดซ่อง่าว่างทางรายได้ระหว่างกรุงเทพฯ กับต่างจังหวัด และเริ่มการปฏิรูปสังคมและเศรษฐกิจที่จำเป็นอย่างมาก ก็ยังคงมีข้อกังวลอยู่มากว่ามาตรการต่างๆ นั้นจะได้รับการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ดังที่นักการทูตตะวันตกรายหนึ่งกล่าวว่า “รัฐบาลไทยกับสื่อมวลชนอิบายอยู่ตลอดเวลาถึงปัญหาของประเทศไทยโดยซึ่ไปที่คอมมิวนิสต์กับประเทศไทยเพื่อนบ้าน แต่ศัตรูที่แท้จริงนั้นอยู่ในกรุงเทพฯ นี่เอง เดินทางไป magma บนรถบัสที่ปรับอากาศ”³⁵

วงศ์ไนไซด์กับความเห็นนี้ และหันหลังให้กับความพยายามปฏิรูปของเสนีย์ เมื่อเขานำร่างกฎหมายปี 2518 ของคิกุธีที่จะขยายการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นกลับมาเสนอใหม่ในเดือนมิถุนายน สภาพลงมติผ่านร่างด้วยเสียง 149 – 19 แต่ภูมิพลปฏิเสธที่จะลงนามหรือแม้แต่จะส่งกลับ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจยับยั้งกฎหมายโดยไม่ต้องบอกกล่าว ทำนองเดียวกัน เสนีย์ก็ไม่ได้รับการสนับสนุนในการพยายามทำข้อตกลงเรื่องกำลังทหารสหรัฐ โดยกองบัญชาการทหารสูงสุดปฏิเสธรัฐบาลอย่างไม่ยี่ดี

ในเดือนสิงหาคม วัง กองทัพและนักการเมืองข้าดหัวหาญยิ่งขึ้น ทั้งรู้ว่าจะก่อความวุ่นวายใหญ่โตบนท้องถนน พวกราษฎร์ยังชัยชนะมากด้วยการพาณออมกับประภาสกลับเข้ามายังประเทศไทย ประภาสกลับมาในวันที่ 17 สิงหาคม ด้วยการคุ้มกันจากการทัพ ข้างว่าจะเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาล นักศึกษาชาว 20,000 คนชุมนุมประท้วงที่ ชุมชนศาสตร์เป็นเวลาสี่วัน จนเกิดการประท้วงกับกระทิงแดงและน้ำพริก ทำให้มีคนตายสี่คน ประภาสได้เข้าพบภูมิพลและหลังจากนั้นไม่นานก็กลับออกไปนอกราชอาณาเขต ดูเหมือนว่าภูมิพลจะไฟเขียวให้กลับมาในที่แรก แล้วเปลี่ยนใจว่ายังไม่ถึงเวลาที่เหมาะสม

หลังประภาสไป ภารຍาของถนนออมก็กลับมาเจรจา กับรัฐบาลเพื่อนำสามีออกจากกลับมา ด้วยกริ่งเงวงความวุ่นวายหนักขึ้น รัฐบาลนิ่งเฉย แต่จากนั้นสมัครที่เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการได้กล่าวขอสิริกิติ์เดินทางไปสิงคโปร์และบอกตนอ่อนว่าจะส่งสนับสนุนให้เขากลับบ้าน วันที่ 19 กันยายน ถนนกลับมา ก้าวลงมาจากเครื่องบินในทันที คาดไม่ถึงคือ จีวรพระ จากถนนบิน เข้าตรงดิ่งไปยังวัดบวนนิเวศน์ ซึ่งกงสุลฟุกุตะเมิดด้วยการบวชเขาในพิธีส่วนตัว การบวชปกติแล้วต้องกราทำโดยเปิดให้สาธารณะมีส่วนร่วมได้ แต่นั้นจะเป็นการเปิดโอกาสให้มีคนมาด้วยค่านการบวช

การที่สถานที่เป็นวัดบวนนิเวศน์มีนัยสำคัญอย่างยิ่งว่า วัดบวรฯ เป็นวัดประจำตระกูลจักรีมาตั้งแต่สมัยมองกุฎ เป็นเจ้าอาวาส ลูกชายขึ้นเจ้าฟ้าของกษัตริย์ตั้งแต่พ่อของกรรณ์มาจนถึงภูมิพลล้วนบวชที่วัดบวรฯ โรงเรียนธรรมยุตหลังก็มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่นี่ ญาณสัจวะเจ้าอาวาสก็เป็นที่ปรึกษาทางจิตวิญญาณของภูมิพล สาย根ของลูกๆ ทั้งสี่คนของ

ภูมิพลก็ได้รับการประ kob พิธีฝังอยู่ที่นี่³⁶ ทุกสิ่งที่สำคัญที่เกิดขึ้นที่วัดนี้ล้วนเกี่ยวกับบางห้องสิ้น การรับก่อนอบพราหมีวัดนี้ไม่มีทางเกิดขึ้นได้หากภูมิพลไม่ส่งการ

เมื่อตอนอกลับมา วัดบวรฯ ก็ถูกล้อมทั้งวันทั้งคืนโดยกระทิงแดง รัฐบาลเสนีย์กระหีดกรอบมาขอให้ถอนออมจากไปก่อนที่จะเกิดความวุ่นวาย สมัครประภาศต่อคณระรัฐมนตรีว่าภูมิพลกับภราษฎร์ได้เห็นชอบกับการกลับมาของถนน แล้ว³⁷ เป็นไปตามคาด เกิดการชุมนุมประท้วงอย่างใหญ่โต และไม่ได้มีแต่นักศึกษา กลุ่มองค์กรต่างๆ เช่น สภาพนายเรียกร้องให้ตั่งรัฐบาลทำการสืบสานหาความผิดของถนนในการสังหารประชาชนในเหตุการณ์ 14 ตุลา วันที่ 22 กันยายน สมาชิกพรรคราชชิกปีตย์และฝ่ายค้านร่วมมือกันลงมติให้ขับถนนออกไป

ตอนที่ถนนกลับมา ภูมิพลกับภราษฎร์ที่ภาคใต้ รักษาพระบรมราชโองการที่เดือนไหว้ปีอวย่างรวดเร็ว เมื่อปรากฏว่าถนนจะถูกเนรเทศออกไปอีกครั้ง พรวมเขารีบกลับมากรุงเทพฯ และสามชั่วโมงหลังกลับมาถึง ก็ไปเยี่ยมถนนถึงวัดอย่างเปิดเผย ภูมิพลแต่งกายในชุดทหาร เบื้องหลังเข้าบริเวณวัดนั้นก็คือบรรดาผู้นำของนาพล มันเป็นการปฏิเสธอย่างทักทายอยู่บ่อบนโต๊ะและพร้อมจะลุกขึ้น เสนีย์ที่มีน้ำเสียงที่บ่อบาดาลออก แต่สภากฎีเสธ เข้าพยาภามปรับគรມ. ให้พอกทำงานต่อไปได้ เสนอให้ปรับชาติไทยออกจากรัฐบาลและนำกิจสังคมของคึกฤทธิ์เข้ามาแทน

ภูมิพลแทรกแซงอีกครั้ง ด้วยการปฏิเสธไม่ให้เอกสารชาติไทยออกไป³⁸ ที่เสนีย์จะสามารถทำได้ต่อจากนั้นก็คือเอกสารชาติรัฐมนตรีข้าวจัดอีกคนหนึ่งออกจากគรມ. ซึ่งเข้าทำอย่างนั้นในวันที่ 5 ตุลาคม พระราชชาติไทยและสมัครตอบโต้ด้วยการระดมลูกเสือชาวบ้านมาชุมนุมประท้วงจำนวนมาก เรียกร้องให้ปลดรัฐมนตรีประชาชิกปีตย์สามคนที่พวงเข้าบอกว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ขณะที่เสนีย์พยายามประคับประคองรัฐบาลอย่างเต็มที่ การเคลื่อนไหวของห้องฝ่ายซ้ายและขวาที่ความตึงเครียด 25 กันยายน ที่นครปฐม นักเคลื่อนไหวสองคนที่ออกปิดไปสเตอร์ต่อต้านถนนถูกทุบตีจนเสียชีวิตและถูกแขนไว้ในวันกำแพง ไม่นานก็ความก์ปรากฏว่าธรรมเป็นคนฆ่าคนทั้งสอง

วันที่ 30 กันยายน นักศึกษาและกรรมกร 10,000 คนชุมนุมประท้วงที่สนามหลวง เหตุการณ์ผ่านไปได้ด้วยดี เช่นเดียวกับการประท้วงใหญ่ครั้งถัดไปในวันที่ 3 ตุลาคม นักศึกษาประภาศร่วมมือกับกรรมกรและกลุ่มอื่นๆ ในการรีบเข้าเรียนและหยุดงานประท้วงจนกว่าถนนจะออกไปนอกประเทศ วังสนองตอบด้วยการให้เชิร์ฟาร์มกรณ์ผลการฝึกทหารที่ออกสเตรเลียกลางครัวน เข้าบินกลับมาถึงกรุงเทพฯ ในชุดทหาร และตรงไปยังวัดบวรนิเวศเพื่อยืนยันถนน

³⁶ Tambiah, *Buddhist Saints*, 158.

³⁷ Morell and Chai-anan, *Political Conflict*, 271.

³⁸ ข้างแล้ว, 273.

ในช่วงสองวันถัดมา ทั้งข้ายและขวาจัดการประท้วงในหลายที่ แต่เกิดการประท้วงมาก วันที่ 4 ตุลาคม นักศึกษาแสดงละครเกี่ยวกับการแขวนคอที่นิครปสูมในรัฐธรรมศาสตร์ จะด้วยตั้งใจหรือโชคร้ายไม่ทราบ นักศึกษาที่เล่นเป็นผู้ถูกแขวนคอคนหนึ่งมีความละเมยคล้ายคลึงวิชา拉着గරුන් มันกลายเป็นชนวนสำคัญสำหรับทุกสิ่งที่ตามมา

วันถัดมา ขณะที่เสนีย์กำลังพยาຍາມปวบคumor. หนังสือพิมพ์ข่าวตอกขوب ดาวสยาม ตีพิมพ์ภาพถ่ายของละครล้อเลียนการแขวนคอลงบนหน้าหนึ่ง พร้อมป่าวประกาศอย่างกราดแคนว่า “นักศึกษาแขวนคอวิชา拉着గරුන්” (ภายหลังบาง คนอ้างว่าภาพถ่ายนั้นได้รับการตอกแต่งให้ดูคล้ายวิชา拉着గරුන්) สถานีวิทยุของทหารที่มีผู้ประกาศอย่างอุทาฯ สนิทวงศ์ กล่าวหาว่านักศึกษาว่าหมื่นพระบรมเดชานุภาพ และเรียกว่า “ให้ลูกเสือชาวบ้านกับนวนพลออกหมายชุมนุมและจัดการพาก นักศึกษา”³⁹ พากเขากล่าวหาว่า “นักศึกษาวางแผนที่จะบุก抢และวัดบารฯ “ฝ่ามัน” วิทยุประกาศ “ฝ่าพากคอมมิวนิสต์”

ด้วยลูกเสือชาวบ้าน กระทิงแดงกับนวนพลที่ปลุกระดมกันมาอยู่แล้วเพื่อประท้วงคณะกรรมการรัฐใหม่ของเสนีย์ มวลชนจึงพร้อมปฏิบัติการ ในคืนวันที่ 5 ตุลาคม มวลชนขาวจัดรวม 4,000 คนระดมมาชุมนุมที่หน้า มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประกอบด้วยลูกเสือชาวบ้าน กระทิงแดง ตำรวจท้องที่และคอมมานโดของตชด. จากค่าย เนรศวรที่หัวนินทีบินมาโดยเยลิค็อปเตอร์

ก่อนรุ่งแสงของวันที่ 6 ตุลาคม 2519 พากฝ่ายขาวเริ่มเบิด砲กระดมยิงเข้าไปในบริเวณมหาวิทยาลัย ด้วยปืน เอ็ม-16 คาร์บีน ปืนพก ปืนยิงระเบิด และกระแท็บปืนใหญ่ไว้แรงสะท้อน นักศึกษาที่ถูกปิดล้อมไม่ให้เดินรอดออกจาก มหาวิทยาลัยหรือกระทั่งไม่สามารถส่งผู้ได้รับบาดเจ็บไปโรงพยาบาล วิวงวนให้หยุดยิง บรรดาผู้แสดงในละครแขวนคอได้ มอบตัวต่อเสนีย์แล้วที่ทำเนียบ เมื่อนักศึกษาคนหนึ่งออกมายอมจำนน เข้าถูกยิงเสียชีวิต หลังจากการสั่งระดมยิงตามใจ ชอบโดยผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ธรรมศาสตร์เป็นรูปปุนเหมือนเป็นฐานที่มั่นของข้าศึก โดยมีกองกำลังตชด. ของภูมิ พลเป็นกองหน้า⁴⁰

ด้วยทางออกจากธรรมศาสตร์ถูกปิดกั้น ผลที่เกิดคือการฝ่าฟันที่นำสยดสยอง นักศึกษาที่ได้ลงแม่น้ำ เจ้าพระยาถูกยิงโดยทหารเรือ คนที่ยอมจำนน นอนหมอบบนพื้นสนาม ถูกกระซากกลางทุบตี หลายคนถึงแก่ความตาย บางคนถูกแขวนคอบนต้นมะขามที่สนามหลวงและถูกทุบตีช้ำ บางคนถูกเผาทั้งเป็น นักศึกษาผู้หนุนปูนถูกฆ่าทั้งที่ยังมี ชีวิตและเสียชีวิตไปแล้ว โดยตำรวจและกระทิงแดง

ความโหดร้ายปาฏิโอนดำเนินไปเป็นเวลาหลายชั่วโมง และเลิกราไบก์ต่อเมื่อเกิดพายุฝนในตอนเที่ยงเท่านั้น แต่ ก็ยังไม่จบดี ลูกเสือชาวบ้านนับหมื่นมาถึงกรุงเทพฯ แล้ว พากเข้าชุมนุมกันที่ลานพระบรมราชูปถังม้ากับสนามม้านางเลิ้ง ให้ร้องว่า “ฝ่าพากคอมมิวนิสต์ ฝ่ารัฐมนตรีหัวเอียงช้ำยสามคน ปากป่องชาติ ศาสโน้ กษัตริย์” พากเขากะเรียนกระเทียนกระหือรือที่

³⁹ William Shawcross, *New York Review of Books*, December 9, 1976, 59-62.

⁴⁰ McCargo ชี้ว่า การวางแผนอย่างนี้จะเป็นเรื่องของตำรวจโดยไม่เกี่ยวกับกองทัพ แต่ว่าตชด. ถูกควบคุมโดยกองบัญชาการทหาร ใหญ่สุด ที่วางแผนข้าราชการกับที่มีป่วนในบริเวณที่เกิดเหตุไว้จำนวนมาก Duncan McCargo, จำลอง ศรีเมืองกับการเมืองใหม่ของไทย (London: Hurst, 1997), 35-38.

จะจอมตือไว้ไว้ได้ตามที่บอก จบจนมีดค่า ผู้บัญชาการทชด. กับวิชาลังกรถ์มากขอบคุณพากษาและบอกให้พากษากลับบ้าน คณะทหารทำการยึดอำนาจ และด้วยการรับรองจากวัง พากษาเรียกตัวเองว่าคณะปฏิวัติการปักครองแผ่นดิน สองสามวันให้หลัง ถนนทร์ กวัยวิเชียรคนโปรดของวงศ์กิตายเป็นนายกรัฐมนตรี

จนถึงทุกวันนี้ ผู้ร่วมในเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ คงข้าฯ อึ้งฯ อย่างใจเกี่ยวกับรายละเอียดที่มาที่ไปของเหตุการณ์ ตัวเลขผู้เสียชีวิตอย่างเป็นทางการมีแค่ 46 ราย ได้รับบาดเจ็บ 167 คน และถูกจับไป 3,000 คน ผู้อดชีวิตหลายคนอ้างว่ามีคนตายมากกว่า 100 คน รัฐบาลใหม่ทำงานแรกด้วยการให้ความชอบธรรมกับการโจรตัวว่าเป็นการปกป้องสถาบันกษัตริย์ และประเทศชาติจากพวกก่อความวุ่นวายที่ได้รับการหนุนหลังจากเวียดนามที่ก่อเหตุจากภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รัฐบาลแสดงภาพถ่ายศพชายคนหนึ่งทางโทรทัศน์ ข้างว่าเป็นหน่วยรบของเวียดนาม กองทัพก็อ้างว่าเจ้าหน้าที่ถูกยิงก่อนจากข้างในธรรมศาสตร์ ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องใหญ่

คำอธิบายในภายหลังระบายสีการสังหารหมู่ว่าเป็นผลจากการแย่งชิงอำนาจระหว่างกลุ่มทหาร-นักการเมืองสามกลุ่ม การโจรตือธรรมศาสตร์ไม่ได้เป็นความตั้งใจหรือมีการวางแผนกันมาก่อน แต่เป็นผลจากความวุ่นวายที่ปลุกปั่นขึ้นโดยสามกลุ่มดังกล่าวเพื่อหาเหตุยึดอำนาจ วังเพียงแต่ใช้ร้ายตอกกะได้ผลอยโน่นไปเท่านั้น มีความจริงอยู่บ้างในข้ออ้างขันหลังนี้ แต่ถึงที่สุดแล้ว ก็เหมือนกับข้ออ้างอันแรก มันเท่ากับเป็นการแต่งนิทานอธิบายเหตุการณ์ที่มีการวางแผนและ�行ใจอย่างแน่นอน การจัดตั้งมวลชนปึกใจไว้ทั่วประเทศตลอดปีที่ผ่านมาคือการฝ่ารอสงค์ความนี้เอง ที่หัว hin ตชด. ฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านในการโจรตือนักศึกษา ลูกเสือชาวบ้านที่นครปฐม ที่นักเคลื่อนไหวสองคนถูกฆ่า死 เขานคง ก็ได้ทำกิจกรรมจำลองการทบตีและแขวนคอนักศึกษาไม่นานก่อนหน้านี้⁴¹

การสังยิงของผู้บัญชาการตำรวจนครบาลก็เผยแพร่ถึงการวางแผน ป่วย อึ้งภากรณ์ อธิการบดีธรรมศาสตร์เขียนในภายหลังว่า “มันอธิบายไม่ได้เลยว่าผู้บัญชาการตำรวจนายมีรับผิดชอบรับผิดชอบสำหรับการม่าฟันที่ธรรมศาสตร์ หากเขามีได้รับการรับประทานว่าเหตุการณ์นั้นจะนำไปสู่การยึดอำนาจ”⁴² มันเป็นรูปแบบของรัฐประหารหล่ายครั้งก่อนหน้านี้ รวมถึง 14 ตุลาด้วยนั่นคือ ก่อความรุนแรง ปล่อยให้ตำรวจนแสดงความหมดปัญญาในการควบคุมสถานการณ์ แล้วก็ให้กองทัพเคลื่อนกำลัง การสังหารหมู่ 6 ตุลาทำให้กองทัพมีข้ออ้างยึดอำนาจ แต่หลังจากนั้นไม่เคยมีการสืบสวนหรือการตั้งข้อหาใดๆ ป่วยเรียกมันว่าเป็น “ลศครที่วางแผนมาอย่างดีที่นำไปสู่บทบาทที่เตรียมไว้แล้ว”

ผู้สมรู้ร่วมคิดมีจำนวนมาก แต่วังก์ทิรยอยนิ่วมือไว้เต็มไปหมด ปล่อยเดยตามเดยถ้าไม่ใช่กำกับการแสดงเสียเอง หลังจากปลุกระดมมาเป็นปี ภูมิพลและภารยาแทรกแซงความพยายามของรัฐบาลในการปฏิบัติตามหน้าที่มาโดยตลอด

⁴¹ Bowie, *Rituals*, 329n.24; Benedict Anderson, “Withdrawal Symptoms,” *Bulletin of Concerned Asian Scholars* 9, no. 3 (1977): 30n.100.

⁴² ป่วย อึ้งภากรณ์, “Violence and the Military Coup in Thailand,” *Bulletin of Concerned Asian Scholars* 9, no.3 (1977): 30n.100.

ที่ไม่เกลียดที่สุดคือ ด้วยกระทิงແลงกับน้ำผลอยู่คึ่งข้าง ภูมิพลเป็นคนเร่งปฏิกริยาให้เกิดความรุนแรงด้วยการนำตนคอมกลับมา ทำให้เสนียงไม่มีทางควบคุมสถานการณ์ได้เลย เมื่อนักศึกษาประท้วงถอน ก็ไม่มีความพยายามใดๆ ที่จะยับยั่งการปลุกรำดมให้เกิดความรุนแรงโดยคนอย่างอุทาหร

การใช้ข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพสำหรับละครของนักศึกษาเพื่อเป็นข้อห้ามสำหรับการใช้ความรุนแรงก็เผยแพร่ความจริงออกมา เช่นกัน มันย้อนเวลากลับไปถึงหนึ่งศตวรรษครึ่ง เมื่อผู้วิจารณ์นักศึกษาที่รุนแรงที่สุดในประเทศไทยอย่างราบัด บางคน ข้างว่าได้เห็นวิชาลัจรณ์อยู่ในสถานการณ์ที่ธรรมศาสตร์ช่วงวันที่ 5 และ 6 พร้อมกับตำรวจและลูกเสือชาวบ้าน หลังจากนั้น หนังสือพิมพ์ก็ลงรูปเข้าหารา แต่งกายในชุดทหารของกองพวัอมพกเป็นที่เคوا แวดล้อมด้วยลูกเสือชาวบ้าน กระทิงແลง ตำรวจนายทหาร สี่วันต่อมา วิชาลัจรณ์เป็นประธานในพิธีมอบธงและรางวัลให้กับลูกเสือชาวบ้านที่ลอบบี้ และสิงห์บุรี อันเป็นแหล่งที่มาของทหารกับอันธพาลการเมืองจำนวนมากในวันนั้น มันเป็นการให้การรับรองอย่างชัดเจน

หากับเป็นการยืนยันเรื่องทั้งหมด เหล่านายพลที่ยึดอำนาจประกาศว่า (ตามแบบฉบับการรัฐประหารทุกครั้งที่ผ่านมา) “การยึดอำนาจครั้นนี้... เป็นไปเพื่อปกปักษากฎหมายสถาบันกษัตริย์ ภูมิพลและครอบครัวได้รับการอารักขาโดยปลอดภัยแล้ว”⁴³ ประมาณว่า แค่นี้ก็เป็นเหตุเพียงพอแล้วสำหรับคนไทย

43 Marks, Making Revolution, 147.

13 ລົ້ມເຫດວາ ພຶດທວງ ຂວັງພວາ ສູ່ປົກລົງການຂາວຈັດ

6 ຕຸລາຄົມ 2519 ເປັນການແທຣກແຊງທາງການເມືອງຂອງວັງທີ່ໄຈ່ແຈ້ງແລະແສດງຕົນຂັດເຈນທີ່ສຸດນັ້ນແຕ່ກົບກຸບວາດເດືອນປີ 2476 ຖຸມືພລໃຫ້ການສັນສັນ(ຫາກໄນ້ໃຊ້ປຸລຸກໃຫ້ເກີດ)ການ ໂຈມຕີທຳຮ້າຍປະເທນຂອງເຫາໂດຍທຫາຮອງເຫາ ປຸລຸກ ພສກນິກຮອງເຫາໃຫ້ເພື່ອຢູ່ທີ່ກັນ ນັກສຶກຍາແລະຝ່າຍໜ້າຍົງ 10,000 ດັນຕ້ອງທີ່ໄໝເປົ້າປ່າໄປພາພົກທ. ທຳໃຫ້ບວນຕ່ອງສູ່ ກັບຮູ້ມື້ນາດເພີ່ມເປັນສອງເທົ່າແລະນຳປະເທດເຫັນໄດ້ວ່າ ຮູ້ນາລໄໝມ່ກັບຖຸມືພລໄໝແກ້ດ້ວຍໄດ້ ຫັ້ງຕ່ອປະເທນຂອງຕົນແລະ ໄຮ້ຮູ້ນາລຖຸກແທນທີ່ດ້ວຍຄະຫຼຸງປະເທດ ຮູ້ນາລໄໝມ່ກັບຖຸມືພລໄໝແກ້ດ້ວຍໄດ້ ຫັ້ງຕ່ອປະເທນຂອງຕົນແລະ ປະເທນມະຫວ່າງປະເທດທີ່ປະນາມຄວາມໂຫດຮ້າຍປ່າເລື່ອນທີ່ເກີດເປັນ ການທີ່ຖຸມືພລໄໝມີຄວາມລັງດີໃນການໃຫ້ການ ສັນສັນສັນແກ່ຮູ້ນາລຂາວຈັດທີ່ນຳໄດ້ຍໍານິນທີ່ ກຽມວິເຊີຍນັ້ນເປັນທີ່ນໍາຕະຫຼາກຕົກໃຈສໍາຫັບຜູ້ທີ່ໄດ້ມອງເຫາເປັນຮຽນ ຮາຫາທີ່ເປີ່ມດ້ວຍພະນາກງານຮາມາຊີຄຸມ

ໃນຮະດັບນີ້ ການທີ່ຖຸມືພລໃຫ້ຮ້າຍແກ່ຄວາມຮຸນແຮງຂອງຝ່າຍຂາວນັ້ນ(ໃນຈູນະທີ່ເປັນທີ່ຜູ້ນຳແລະເກົ່າງມືອອງ ອຸດມການຟ້ວ່າຈັດ)ເປັນທີ່ເຂົ້າໃຈໄດ້ ການກົງສຳຄັງທີ່ສຸດຂອງຄົນທີ່ເປັນກັບຕົວຢີກຕົກປົກປ້ອງແລະໜ້າຮ່າງສານບັນຂອງຕົວເອງ ໄຂອຍ່ວົວດັດຕ່ອໄປ ເມື່ອຄອນມິວນິສົດຕົກລົງອຳນາຈໃນປະເທດຂ້າງເຄີຍແລະບວນການຕ່ອງສູ່ໃນໄທຍ໌ເດີບໂດ ຄຮອບກວ້າ ມທິດລົກທີ່ຈຳເປັນຕ້ອງຮ່ວມມືອັນພັນທີ່ຈະປົກປ້ອງບັດລັງກໍ່ເໜືອອື່ນໄດ້ ແຕ່ກໍໄມ່ໄໝເຫຼຸຜລອງຮັບການທີ່ຖຸມືພລກັບກරຍາ ໄປໄກລົງຂາດຕ້ອງປຸກຮະດມຄວາມເກລີຍດັ່ງໃຫ້ສັງຄນໄທຍ໌ຕ້ອງເພື່ອຢູ່ທີ່ກັນ ແລະ ໄມ່ເໜືອທີ່ຕຽດກາລົງໄວ້ເລີຍ ມັນສ້າງຕານາປໍສໍາຫັບສານບັນກົມຕົວຢີກຕົກປົກປ້ອງ ຮັມຮາຫາໄມ່ໄໝເປັນສູນຍໍຮ່າມຈິຕີໃຈຂອງຄົນໃນຫາຕີໄທຍ໌ເອົາຕ່ອໄປແລ້ວ

ການເປີ່ມແປລັງສຳຄັນນີ້ມີເຫຼຸຜລົກສິ້ງນັ້ນໄປກວ່າການຖຸກຄຸກຄາມຈາກກົມມິວນິສົດຕົກລົງ ແລະ ໄມ່ໄໝໄ້ຈູ້ຈຳ ກົ່ວົນຕີ ຂຶ້ນ ປະເທດໄທຍ໌ໄດ້ເກີດການເປີ່ມແປລັງຂ່າວ່ານຸ່ອນ ອົບທີ່ກົມມິວນິສົດຕົກລົງ ທີ່ນຳອັກເຫັນການສັງເກດຫຼືວິ້ນຈຳກວາມເຂົ້າໃຈຂອງວັງ ດັ່ງໃນ ປີ 2475 ວັງເຂົ້າໃຈພົດວ່າການເດີບໂດຂອງກະແປປົງປົງປັນເປັນເນື້ອນານຸ່ອງໄທຍ໌ເອງນັ້ນເປັນກະແປປົງປົງປັນ ທີ່ມີໆນຳຈາກຕ່າງໆ ມັນມີຄວາມມຸ່ນມັນແລະ ໂກລາຍດຸ ຕຽບກັນຂ້າມກັບຈັກກວາລຈາກີຕົກທີ່ເປັນຮະເບີຍແລະເນີນສົງຕາມທີ່ວັງ ເພີ່ມັນຕີ່ກົມມິວນິສົດຕົກລົງ Benedict Anderson ອົບຍາປົກລົງການຂອງວັງວ່າ “ໄມ່ໄໝເປັນແກ່ເພີ່ມການຈັດກາ ກັບຝ່າຍໜ້າຍຂອງອນຮັກຍືນທີ່ກົມມິວນິສົດຕົກລົງ ແຕ່ເປັນອາການຂວັງພວາເຊີງວັດທະນະ-ອຸດມການຟ້ວ່າຈີ່”¹ ນັກວິຊາການເອົາຄົນ ນີ້ Roger Kershaw ເຮັດວຽກມັນວ່າ “ການເຊື່ອກທາງວັດທະນະຍ່ອງຍ່າງລຶກສິ້ງ”²

¹ Anderson, “Withdrawal Symptoms,” 30.

² Roger Kershaw, “A Little Question of Dynastic Survival: King Bhumibol Adulyadej of Thailand,” *Contemporary Review* 234, no. 5 (1979): 256.

เหตุใดภูมิพลผู้ไม่ว่าอุก宙กและหูตากว้างของจิตใจที่ต้องการให้ความสุขแก่ชาติไทยได้นั้น มีความซับซ้อนกว่านั้น เพื่อจะทำความเข้าใจปฏิกริยาของเขารา เราต้องเปรียบเทียบการเรียนรู้มาตามหลักสูตรของเขากับประสบการณ์ในด้านทศวรรษ 2513 ที่ไม่เป็นที่รู้กันนัก เป็นประสบการณ์ที่ส่งผลต่อโลกทัศน์ของเขาย่างลึกซึ้งพอยู่ กับการเติบโตของบุวนการก่อการร้ายในประเทศไทยที่เดียว

ในช่วงสองทศวรรษแรกที่เขาขึ้นนั่งบัลลังก์ ความคิดสองอย่างได้รับการตอกย้ำในหัวของภูมิพล อันแรกคือประเทศไทยจะไม่สามารถอยู่รอดได้หากปราจากธรรมราชที่ถือปฏิบัติทักษิรธรรม อันที่สองคือยกยัตติริย์ในอุดมคติจะต้องเป็นจักรีแท้ ที่สืบสายเลือดและจิตวิญญาณจากธรรมราชคนก่อนๆ ด้วยสิทธิอันมาแต่ชาติกำเนิด เช่นนี้ เขายังคงแฝงตัวในพระองค์ ตลอดจนวันที่จะร่วมเสื่อม

กลางทศวรรษ 2503 ภูมิพลเริ่มจะปักใจเชื่อกับความคิดนี้อย่างแท้จริง เขายกยัตติอันเสมอว่า เขายังคงรักษาความสงบเรียบร้อยที่มีทั้งความเป็นเหตุผลนิยมแบบตะวันตกและจิตวิญญาณแบบไทย ทั้งทันสมัยทันโลกและลึกซึ้ง กับชนบทไทย คล้ายกับมองภูมิปัญญาเป็นทวดของเขายา ความสามารถพูดคุยเรื่องทางจิตวิญญาณและทางโลกยังได้อย่างทัดเทียมกับประณีตประเพณีและผู้นำศาสนาต่างๆ เขายังคงรักษาความทุกข์ยากของประชาชน (ทั้งในฐานะนักสังคมวิทยาและผู้เด็ก茫然ในพุทธธรรม) ท่ามกลางนักการเมืองโง่กิน ทหารฉ้อฉล พ่อค้านักธุรกิจที่ล้มเหลว เขายังคงรักษาไว้ซึ่งตัวตน และด้วยการศึกษาศาสนาและปฏิบัติภารกิจชั้นสูง เขายังคงรักษาความรุ่งเรืองระดับที่แทบจะหยุดหายใจ

แก่นแคนทางจิตวิญญาณแห่งนี้ทำให้ภูมิพลมีความมั่นใจในการพินิจพิเคราะห์ธรรมชาติของการเมืองการปกครองในรัฐสมัยใหม่ เกือบสามทศวรรษที่ต้องพยายามอยู่กับคนโลกโน้มโถสัน เขายังคงรักษาความเชื่อในกระบวนการที่สกปรกและเปล่าประโยชน์โดยนื้อแท้ ที่ทั้งไม่ดึงดูดคนดีและไม่ทำให้ได้ผู้นำที่มีความสามารถ รูปแบบประชาธิปไตยตะวันตกที่รับมาในปี 2475 นั้นก่อให้เกิดการเผชิญหน้าและการแตกสามัคคี และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าของประชาชน ทางเลือกคือชนบทไทย การปกครองที่ดีภายใต้กษัตริย์ที่ปรีชาเป็นผู้เลือกสรรคนที่มีคุณธรรมสูงสุดมาบริหารบ้านเมือง ระบบเช่นนี้จึงเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง ตามที่ชาติได้พิสูจน์แล้ว

ภูมิพลมองการดำเนินการของวังเป็นข้อพิสูจน์ในเรื่องนี้ ในมือของคนดีที่เขายังคงรักษา งานการกุศลกับสังคมสังเคราะห์ของเขายังคงรับเงินบริจาคมหาศาลจากประชาชน และใช้จ่ายไปโดยก่อประโยชน์ก่อผลมากกว่าที่รัฐบาลทำ วังสามารถช่วยเหลือสังคมได้อย่างทันท่วงทีและตรงจุด และเห็นผลอย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องเสียเวลาต่อสู้ต่อเลียงป้อมภูมิป้อมใหม่อ่อนอย่างในสภาพและระบบราชการ

ภูมิพลยังสรุปด้วยว่ากฎหมายแบบตะวันตกเป็นอุปสรรคมากกว่าที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน เนื่องจากให้เห็นรัฐธรรมนูญและกฎหมายถูกใช้เพื่อเอาเปรียบและรังแกคนดีโดยปกป้องผู้มีอำนาจและหัวหน้า มันไม่ได้ก่อให้เกิดความเป็นธารมหรือความยุติธรรม ดังที่ชาพระศรัพย์ในปี 2516 ว่าด้วยเรื่องปัญหาสิทธิในที่ดิน “ฝ่ายบังคับใช้กฎหมายเป็นฝ่ายผิดมากกว่าที่ฝ่ายที่ถูกกฎหมายบังคับใช้จะเป็นฝ่ายผิด”³ เขาพูดถึงกฎหมายตามจริตที่เป็น “ธรรมชาติ” แทน :

ในปีที่เจ้าหน้าที่กำหนดให้เป็นเขตป่าสงวนหรือห่วงห้ามนั้น มีคนอาศัยอยู่มาก่อนการประกาศ ดูค่อนข้างแปลงที่เรามังคับใช้กฎหมายป่าสงวนกับประชาชนที่อยู่ในป่าที่กล้ายมาเป็นป่าสงวนด้วยการแคร่งลากเส้นบนกระดาน... เมื่อลากเส้นเสร็จ คนเหล่านี้กล้ายเป็นผู้ล้มเมิดกฎหมาย จากนั้นมองของกฎหมายบันเป็นการทำผิด เพราะกฎหมายออกมาโดยชอบ แต่ตามกฎหมายธรรมชาติ ผู้ล้มเมิดก็คือคนที่ลากเส้น เพราะประชาชนที่อยู่ในป่ามาก่อนมีสิทธิชนบท หมายความว่าเจ้าหน้าที่ได้ละเมิดประชาชน ไม่ใช่ประชาชนละเมิดกฎหมายแผ่นดิน

ภูมิพลสรุปว่า โครงสร้างลำดับชั้นภายในได้กษัตริย์และคนที่กษัตริย์เลือกให้ปกครองจะสนองความต้องการของประชาชน ได้ดีที่สุด ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย ความยุติธรรมและความ公正 สุก

ข้อสรุปแบบนี้ยังหมายรวมไปถึงเศรษฐศาสตร์ด้วย ซึ่งภูมิพลเริ่มพินิจพิจารณาในต้นทศวรรษ 2513 โครงการพัฒนาเล็กๆ และการลงทุนขนาดใหญ่ของเขางสตดถอดถึงการท้าทายของเขาต่อตัวแบบ(model) ทุนนิยม ตะวันตก ความผิดหวังกับข้องอ่างแรงกับความคิดริเริ่มต่างๆ เหล่านั้นนำไปสู่ความตื่นกลัวในปี 2519

ทศวรรษ 2513 ความยากจนและการเชื่อมโยงกับบวนการลูกขี้นต่อสู้ทำให้ภูมิพลเกิดความไม่เชื่อถือในทุนนิยมตลาดแบบอเมริกัน เขายกอกว่าในตลาดเสรี ชาวนาได้ประโยชน์น้อยที่สุดจากแรงงานของตัวเอง ในขณะที่พ่อค้าคนกลางที่ทำงานน้อยกว่ากลับได้ผลประโยชน์มากที่สุด ชาวนาไร้ที่ดินคือผู้ทุกข์ยากมากที่สุด ต้องแบ่งผลผลิตจำนวนมากให้กับเจ้าของที่ดินที่ไม่ได้ลงแรง ทำงานเดียวกัน แรงงานในเมืองได้ค่าตอบแทนไม่ค่อยจะพอ กิน ขณะที่เจ้าของโรงงานอาภาระไปทั้งหมดและใช้ชีวิตอย่างหรูหรา

ชาวนาภัยกรรมกรไทยไม่ใช่คนละโมบ ภูมิพลรู้ส่วนใหญ่แล้วพวกเขาระบุต้องการได้ค่าตอบแทนที่สมน้ำสมเนื้อกับแรงงานของตัวเองเพื่อชีวิตที่ไม่อัตตัต นี่เป็นแนวคิดที่จดจำไว้ในศิลารักษ์พ่อขุนรามคำแหงที่ภูมิพลได้เรียนเมื่อเยาว์วัย นั่นคือ ไกรไกรรักษา ภายใต้กษัตริย์ผู้ทรงธรรม บ้านเมืองก็จะ平安ร่มเย็น

³ ภูมิพล, ประศรัพย์ 27 มิถุนายน 2516, ใน *Royal Addresses and Speeches, December 1972 – November 1973* (Bangkok: Royal Secretariat, 1974), 199.

ปัญหาของทุนนิยมในทัศนะของภูมิพลคือ เนื่องจากระบบสถาบันที่ทำลายเบ้าไว้ มันเน้นความเห็นแก่ตัวและ
ความอยากที่ทำให้ผู้คนแก่งแย่งกัน

ภูมิพลฯ สิ่งยืนยันที่คนของเขารักในคัมภีร์แห่งขบวนการการพัฒนาที่ยั่งยืน *Small Is Beautiful*

ของ E. F. Schumacher ที่ตีพิมพ์ในปี 2516 Schumacher เห็นว่าการพัฒนาไม่ควรจะถูกนิยามโดยอัตราการเจริญเติบโตและการบริโภค แต่มันควรเน้นการพึ่งตนเองและความพอเพียง และมุ่งปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ละเอียดที่ลงตัวยิ่งขึ้น เขายังอกราบกว่าการสนับสนุนแรงประณานแบบทุนนิยมและบริโภคนิยมนั้นคือหายนะ หากประชาชนได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและมุ่งนวลดแล้ว พวกเขาก็จะทำงานหนักและเป็นสุขกับสิ่งตอบแทนทางวัตถุที่น้อยลง และประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าไปอย่างมั่นคง

สำหรับภูมิพลแล้ว นี่ไม่ใช่แค่เศรษฐศาสตร์ หากแต่เป็นรากฐานแห่งราชอาณาจักรพระคริอราธี ทุกคนทำงานหนักและปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โดยยอมรับสิ่งที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ในชีวิต ที่น่าสนใจคือ ในปี 2518 ภูมิพลเปล่นบทหนึ่งของ Schumacher คือ “เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ” เป็นภาษาไทย แต่ไม่ทึ่งเล่น โดยเฉพาะบทที่เน้นความสำคัญของการศึกษา

ในการเพชรบุรีหน้ากับทุนนิยมการตลาด ภูมิพลใช้ทรัพยากรที่มีเกินพอเพียงจากเงินบริจาคที่เขามาได้รับและจากสำนักงานทรัพย์สินฯ ทำการพัฒนาชนบท ซึ่งส่วนใหญ่มีสหกรณ์เป็นแกนกลางโดยได้รับแรงบันดาลใจจากอิสราเอลและจีนคอมมิวนิสต์ หลังจากความลำเรื่งแรกเริ่มในโครงการทุบกะพงในปี 2510 ภูมิพลชูสหกรณ์เป็นจุดขายในแนวคิดของเขาว่า “ขอรับรายรื่นสหกรณ์ในการประศรัยภายหลังว่า “ไม่ควรมีใครอยู่ใต้คำสั่งของใคร” แต่ “สามารถทุกคนจะต้องมีวินัยที่เข้มงวด... หากทุกคนสามารถมีวินัยของตัวเองแล้ว ก็จะเป็นกฎเกณฑ์ที่แข็งแกร่งและคงทน จะเป็นการดีกว่าที่จะให้คนอื่นมาบังการ”⁴

อีกแนวหนึ่งคือเทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือขนาดเล็กที่สามารถช่วยชาร์วานาได้โดยไม่ต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก สำหรับชาร์วานาที่ไม่มีอ้อไรเลย ภูมิพลตั้งชนาการความขึ้นมา สำหรับชาร์วานาที่มีทรัพยากรบ้าง เขาโปรแกรมรถไถนาที่บังคับด้วยมือที่เขากลสอนในแปลงข้าวทดลองที่สวนจิตรา และจากนั้นให้เครื่องซีเมนต์ไทยของเขางอกลิตและขายในราคากูก (ภูมิพลมักได้รับเครดิตว่าเป็นผู้ประดิษฐ์รถไถนาแบบนี้ แต่没人ได้รับความนิยมอยู่แล้วที่ญี่ปุ่นในเวลานั้น) ในปี 2514 เขายังตั้งโรงเรียนชาร์วานาเด็กขึ้นมาสองโรง(ได้รับบริจาคจากรัฐบาลต่างชาติ)ในสวนจิตรา สี่ปีต่อมา สร้างโรงงานทำเชื้อเพลิงราคากูกจากแกลน โดยหวังว่าโรงงานนี้จะเป็นต้นแบบให้สร้างกันทั่วประเทศเพื่อช่วยให้ชาร์วานาสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตข้าว ในปี 2512 ด้วยหลักการและเหตุผลแบบเดียวกันนี้ ภูมิพลสร้างโรงงานผลิตน้ำฝนในสวนจิตราเพื่อเพิ่มน้ำด้วยการสหกรณ์มหนอง ไฟฟ้าที่เขาก่อตั้งในปี 2505

⁴ ภูมิพล, ปราศรัย 11 พฤษภาคม 2526, *Royal Remarks on Various Occasions* (Bangkok: Amarin Printing, 1997).

สหกรณ์ เทคโนโลยีและเทคนิคใหม่ๆ และการให้ความช่วยเหลือที่ไม่องค์ตลาดเหล่านี้รวมอยู่ในโครงการของเขาก็จะให้ชาวเขาเลิกปลูกฟืน แนวคิดคือการทดแทนผืนด้วยพืชเศรษฐกิจอย่างถาวรและคงทนที่พร้อมดำเนินโครงการปรับเปลี่ยนตลาดโดยใช้เงินอุดหนุนอย่างหนัก เพื่อให้แน่ใจว่าชาวเขาจะได้เงินจากผลิตภัณฑ์ต่างๆ เหล่านี้มากกว่าที่ได้จากฟืน

ความริเริ่มแนวที่สามของเขาก็คือการพัฒนาแหล่งน้ำ ซึ่งจะกลายมาเป็นภาพพจน์สำคัญที่ติดตลาดของภูมิพล แม้ว่าจะนำร่องมา ก่อนแล้วในต้นทศวรรษ 2503 ด้วยโครงการเพื่อนที่หุบกะพงและการวิจัยทำฟันเทียม งานพัฒนาแหล่งน้ำของเขามาเริ่มจริงจังเต็มที่ก็เมื่อปลายทศวรรษนั้นเอง การทดลองทำฟันเทียมประสบความสำเร็จครั้งแรกในปี 2512 หลังจากนั้นภูมิพลจึงผลักดันให้เป็นโครงการที่ได้รับงบประมาณอุดหนุนเต็มที่ ในปี 2514 เริ่มนี การพยายามทำฟันเทียมเป็นประจำ เรียก กันติดตลาดว่า ฟันหลวง ซึ่งออกย้ำภาพพจน์เทราชาของภูมิพลผู้สามารถบันดาลฟ้าฝนยังความอุดมสมบูรณ์ในราชอาณาจักร ในเดือนตุลาคม 2515 ภูมิพลภูมิใจนำเสนอการสาธิตทำฟันเทียมให้นักการทูตต่างชาติได้ชมที่เพชรบุรี

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนั้น เขายังเริ่มพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน หุบกะพงแสดงให้เห็นว่าถังเก็บน้ำประจำครอบครัวและอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กประสบผลดี ภูมิพลสั่งให้เครือข่ายเมืองไทยผลิตโถองน้ำราคากูเพื่อแจกจ่ายไปทั่วประเทศ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากผู้บริจาคออยู่เสมอ เขายังนำไปเกี่ยวข้องโดยตรงกับกรรมชลประทานของกระทรวงเกษตร ผลักดันการขยายโครงการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ถังเก็บน้ำและโครงการผันน้ำต่างๆ เป็นหลักการถ่ายทอดของโครงการต่างๆ เหล่านี้ต้องอาศัยความชำนาญและแรงผลักดันทึ้งในและนอกประเทศมากนัย แต่ทั้งหมดถูกยกเป็นเครดิตของภูมิพล

ที่หวังสูงยิ่งกว่านั้นคือ เขายังมีจัดการกับปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ รัฐบาลไม่ได้ทำอะไรในเรื่องนี้มากนัก โครงการขนาดใหญ่อันแรกของภูมิพลคือที่อำเภอเจาะจังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีป่าพรุจำนวนมากและพื้นที่เพาะปลูกน้อย นอกจากนี้น้ำมักเอ่อล้นจากป่าพรุเข้าไปยังพื้นที่เพาะปลูก ทำให้พืชผลเสียหาย ปัญหาเชิงเศรษฐกิจที่ถูกมองว่าเป็นเชื้อของปัญหาความมั่นคง ประชารัตน์ใหญ่เป็นมุสลิมและจำนวนมากให้การสนับสนุนพศท.ในพื้นที่กับการแยกตัวจากไทยเพื่อไปรวมกับมาเลเซีย

ภูมิพลมีความคิดให้ตัดคลองระบายน้ำจากพู่ไปยังอ่าวไทย ไม่เพียงแต่จะป้องกันปัญหาน้ำท่วมได้เท่านั้น ยังจะได้พื้นที่เพิ่มสำหรับการเพาะปลูกอีกด้วย ภูมิพลติดตามและกำกับการดำเนินการของกรรมชลประทานในเรื่องนี้อย่างใกล้ชิด ไม่นานหลังจากบุคคลองเสร็จและมีการระบายน้ำ ในเดือนมกราคม 2517 ภาคใต้ประสบน้ำท่วม

เป็นบริเวณกว้าง ยกเว้นพื้นที่บ้านเจ้า ภูมิพลบอกกับผู้สัมภาษณ์รายหนึ่งหลายปีให้หลังว่า วันที่เขามีความสุขที่สุด ในชีวิตคือวันที่อธิบดีกรมชลประทานกระหึ่มระบุน้ำราษฎรงานเขาว่า “บناเจ้าประสบความสำเร็จ!”⁵

แม้ว่าการโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่อๆ มาจะเป็นไปอีกอย่างหนึ่งก็ตาม โครงการต่างๆ ของภูมิพลไม่ได้ประสบความสำเร็จอย่างลึกลาม บรรดาสหกรณ์ต่างๆ ยังต้องผลักดันตลอดเวลาเพื่อให้เดินงานไปได้ และยังต้องเผชิญกับพ่อค้าเจ้าเล่ห์อุยยุ่นเดิม ฝนหลวงก็มีภาระตกผิดที่อยู่เป็นประจำ รวมถึงครั้งหนึ่งที่ตกลงบริเวณทำนาเกลือชายฝั่งทะเล และบานเจ้าหาดปีจากนั้นกลับปรากฏว่าส่งผลเสียโดยไม่ได้คาดคิด นั่นคือ กรณดูดซึ่งจากป่าพรุที่ภูมิระบายน้ำออกสร้างความเสียหายแก่ผลผลิตที่อยู่ใกล้เคียง และตัวป่าพรุที่ภูมิระบายน้ำออกไปก็ไม่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูก ยิ่งกว่านั้น ดินของป่าพรุเมื่อขาดน้ำก็อัดตัวแน่นและลดความสามารถในการดูดซับน้ำ ก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมกลับคืนมาใหม่⁶

โครงการเหล่านี้ส่วนใหญ่ต้องอาศัยเงินอุดหนุนอุดหนีดในปริมาณมากและไม่ลื้นสุด สหกรณ์ต่างๆ ต้องอาศัยการสนับสนุนทางการเงินจากภายนอกเพื่อให้อยู่รอด โครงการฝนหลวงก็มีราคาแพงมาก ส่วนพืชทดแทนที่น้ำราคากล้วนแต่แรงฤทธิ์ ไว้สูงเกินจริงเพื่อจูงใจการผลิต ผลผลิตกล้วนแต่แรงฤทธิ์ส่งออกโดยรัฐและโครงการหลวงเป็นผู้แบกรับภาระดุรุ สำหรับภูมิพล ประโยชน์ที่ได้เชิงสังคมมีมากเกินคุ้ม เขายอมร่วมมือกับชาวนาจัดการดูดซับน้ำที่ต้องการเพื่อศรัทธาสตร์คลาสสิก แต่แนวคิดเหล่านั้นก็ไม่เหมาะสมกับประเทศไทยอยู่แล้ว

แต่กระนั้นภูมิพลก็ยังคงผิดหวัง ผลสะเทือนของความพยายามของเขายังต่อเศรษฐกิจ โดยรวมนั้นมีน้อยนิด โครงการของเขายังไม่ได้ก่อให้เกิดการขยายตัวในร้อยละตามที่ตั้งใจไว้ แต่การอุปสงค์ของชาวไทยในทศวรรษ 2513 พากเพียรหมกมุนอยู่กับสังคมต่อต้านคอมมิวนิสต์ เมื่อใกล้สิ้นปี 2518 ภูมิพลลดความสนใจเกือบทั้งหมดต่อโครงการพัฒนาและหันมาจดจ่อกับการต่อสู้กับฝ่ายซ้าย

⁵ Denis Gray, “Thailand’s Working Royals,” *Sawasdee*, January 1987.

⁶ ดู United Nations Environment Program, *Sustainable Development of Natural Resources* (United Nations Environment Program, 1988), โดยเฉพาะหน้าที่ 96 – 97: “โชคไม่ดี [แนวทางการระบายน้ำออกจากป่าพรุ] ไม่ประสบความสำเร็จ การระบายน้ำทำให้ดินพรุขันบนที่เกิดจากชาไบไนท์ทับถม(peat)แห้งสนิทในหน้าแล้ง ซึ่งติดไฟได้ง่าย และดินก็จะอัดตัวแน่น ระดับน้ำได้ดินด้ำในช่วงหน้าแล้งทำให้แร่สารประกอบกำมะถัน(pyrite)ที่อยู่ใต้ดินที่เป็นชาไบไนท์ทับถมได้สัมผัสกับอากาศและเมื่อเกิดปฏิกิริยาอ็อกซิเดชันก็จะกลายเป็นเฟอร์รัสซัลเฟตชนิดหนึ่งและปล่อยกรดซัลฟิวโรเข้มข้นออกมานะ... ซึ่งทำให้ดินเบี้ยวและน้ำที่ไหลออกจากรากชูงหนักลงก็จะมีความเป็นกรด ยิ่งส่งผลกระทบต่อที่เพาะปลูกรอบข้าง ขันดินที่อัดแน่นยังทำให้เกิดน้ำท่วมมากขึ้นด้วยในบริเวณใกล้เคียงป่าพรุทำให้ปลูกข้าวไม่ได้เนหน่าน fine ยิ่งกว่านั้น...ป่าพรุที่แห้งก็ติดไฟได้ง่ายขึ้น”

“การระบายน้ำจากป่าพรุในจังหวัดราชบุรีสджึงแทบไม่ประสบความสำเร็จในวัตถุประสงค์ที่จะลดน้ำท่วมในบริเวณใกล้เคียง วัตถุประสงค์ข้อที่สองก็ไม่ประสบความสำเร็จเช่นกัน คือการเพิ่มพื้นที่ทำการ” แต่รายงานฉบับนี้ก็ยังประยิชนให้ภูมิพลด้วยการบอกว่า การระบายน้ำเพื่อเพิ่มพื้นที่ทำการไม่ได้อยู่ในแผนเดิมของเขายัง แต่อยู่ในรากคตาม คำแต่งในช่วงเริ่มโครงการระบายน้ำป่าพรุฯ เจาะน้ำ บอกว่าการเพิ่มที่ทำการเป็นวัตถุประสงค์หลักควบคู่ไปกับการป้องกันน้ำท่วม

ที่น่าผิดหวังกับข้องบ่อกว่าสำหรับภูมิพลกีดีประสมการณ์ในการลงทุนขนาดใหญ่ ทวีงศ์ ถวัลยศักดิ์ มือจัดการการลงทุนของวัง ได้จัดการให้วังกล้ายเป็นผู้เล่นสำคัญในเศรษฐกิจไทย และวังก็มีรายได้ปะหតายถ้าน เหตุขุสทรัชฯ จากค่าเช่าและเงินปันผลต่างๆ ซึ่งพร้อมสำหรับการลงทุนใหม่ๆ เพิ่มเติม

ทวีงศ์เสียชีวิตในปี 2513 ผู้รับช่วงต่อจากเขาคือ พูนเพิ่ม ไกรฤกษ์ เลขาธิการสำนักพระราชวัง แต่ภูมิพลกี ยังมีเข้ามาในเรื่องการลงทุนของวังมากขึ้น ด้วยแรงจูงใจที่ไม่ใช่แต่เพียงผลกำไรแต่เป็นความปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศไทย เขายادหวังที่จะสาขิดการทำธุรกิจที่สร้างสรรค์เป็นแบบอย่างต่อพสกนิกร แต่พอถึงกลางทศวรรษ 2513 ความมุ่งหวังที่เดิมของหากลับทำให้ขาดกับการทรงสืบ น้อโภนและเจ็บปวดในการแบ่งบันที่ไม่เป็นธรรมและสถานการณ์เศรษฐกิจที่ไม่สามารถดำเนินได้ และท้ายสุดถูกกล่าวหาว่าเป็นนายทุนประเภทที่เขาเดียดคนที่นั่นเอง บางส่วนคำนิมนามึงจุดสุดยอดในปี 2519 นั่นเอง

กรณีหนึ่งคือความขัดแย้งเกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินของวัง สำนักงานทรัพย์สินฯ เป็นเจ้าของที่ดินที่เป็นหมู่บ้านเทพประทาน ซึ่งเป็นสลัมที่มีอยู่นานในกรุงเทพฯ ตั้งแต่ทศวรรษ 2493 วังได้เก็บค่าเช่าจากผู้อยู่อาศัยพอเป็นพิธี โดยไม่มีสัญญาเช่า วันหนึ่งเมื่อต้นทศวรรษ 2513 ธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เอกชนรายหนึ่งก็มาถึงและสั่งให้ผู้อยู่อาศัยย้ายออกไป สำนักงานทรัพย์สินฯ ได้ปล่อยเช่าที่ดินผืนนี้เพื่อการพัฒนาเชิงพาณิชย์ การต่อสู้ที่ปรากฏแก่สาธารณะก่อให้เกิดการประท้วงที่ใหญ่หลวงว่าสำนักงานทรัพย์สินฯ และเจ้าหน้าที่รัฐที่ขับไล่ชาวนาจากน ออกจากการป่าเลื่อมโกรกของรัฐ เมื่อนักศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้องและประท้วงเป็นศักดินาเจ้าที่ดิน วังที่ขายขึ้นหน้าจังหวัดังบังโกรก ไม่ต้องสงสัยเลยว่ามันจะเสริมให้ภูมิพลยิ่งไม่ชอบบวนการนักศึกษาหนักขึ้นไปอีก

บทวนการแรงงานกีทำให้วังมีภาพพจน์ไม่ดีเช่นเดียวกัน หลังจากปี 2515 การประท้วงหยุดงานของกรรมกรส่งผลกระทบต่อโรงงานสิ่งทอ ธนาคารและโรงเรมที่วังมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่แล้ววังสามารถแยกตัวออกจากห้างและรักษากาแฟพจน์จากข้อกล่าวหาเอกสารเดียวเรียบแรงงานมาได้ แต่ก็ปัดไม่พันในกรณีประท้วงโรงเรมคุสิตานีเมื่อปี 2517 โดยโรงเรมปฏิเสธที่จะจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการเท่าเทียมกับโรงเรมอื่นๆ งานนี้วังปัดไม่พัน เนื่องด้วยโรงเรมอยู่บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สิน คุณของสำนักงานทรัพย์สินฯ อยู่ในคณะกรรมการบริหารของโรงเรม ญาติพี่น้องของภูมิพลถือหุ้นอยู่โดยตรง และโรงเรมก็เป็นศูนย์กลางสมาคมเจ้าเมืองประท้วงหาญกล้าซึ่งเส้นสายสัมพันธ์ระหว่างโรงเรมกับวัง รัฐบาลก็จำต้องเข้ามายัดการเจรจา เพียงเพื่อกันไม่ให้ชื่อของภูมิพลต้องมาเกี่ยวข้อง ในที่สุดโรงเรมก็ยอมปรับค่าจ้างให้อย่างเสียไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ไม่เป็นที่ชัดเจนนักว่าภูมิพลเอาอย่างไรในเรื่องนี้ จะอยู่ฝ่ายผู้บริหาร หรือพนักงาน หรือภาพพจน์ของเขางเอง

คำตอบชัดเจนนี้หนึ่งปีต่อมาเมื่อพนักงานโรงเรมคุสิตานีประท้วงหยุดงานอีกครั้งหนึ่ง ประเด็นเรียกว่าเป็นแบบเดิม ค่าจ้างและสวัสดิการในสถานการณ์เงินฟื้อสูง ราวนี้ผู้บริหารเรียกกระทิงແคงมากขึ้น

พนักงานและหยุดการประท้วง โรงเรมปิดดำเนินการจนหานักงานแทนได้ทั้งหมด เมื่อเป็นอย่างนั้น นักศึกษา และพนักงานก็เริ่มพูดตรงไปตรงมากขึ้นถึงสถาบันกษัตริย์ในฐานะนายทุนที่เอกสาร渺渺เปรียบ

มืออีกสองกรณีสำคัญที่แสดงว่าผลประโยชน์ของภูมิพลขัดกับรัฐบาล ขัดกับทิศทางเศรษฐกิจ ขัดกับคู่แข่งที่น้องดล และขัดกับหุ้นส่วนของเขารอง ทั้งสองกรณีมีความยุ่งยากเป็นพิเศษเนื่องจากเกี่ยวพันกับเงินปริมาณมหาศาล และแสดงความพยายามของภูมิพลที่จะมีบทบาทในการลงทุนขนาดใหญ่ชนิดก่อร่างสร้างชาติ

กรณีแรกเริ่มจากนักธุรกิจที่ทรงอิทธิพลจากแคลิฟอร์เนีย **Henry Kearns** ผู้เป็นเจ้าของคุกหาสันที่ครอบครัวหิดดลไปพักคราวที่พากษาไปเยือนลอดสแองเกลสในปี 2503 ในต้นทศวรรษ 2503 **Kearns** ใช้ประโยชน์จากสายสัมพันธ์นี้ในการลงทุนหลายกิจการในไทยด้วย **American Capital Corporation** ของเขาริเริ่มนิคมอุตสาหกรรมกับโรงงานยางรดยนต์ไฟร์สโตน⁷ หุ้นส่วนหลักในทั้งสองกิจการคือสำนักงานทรัพย์สินฯ จากนั้น **Kearns** วางแผนการลงทุนที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย คือโรงงานเยื่อกระดาษมูลค่า 30 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ตอนแรก โครงการนี้เพชญอุปสรรคจากกลุ่มผลประโยชน์ในไทยตลอดจนปัญหาด้านความสามารถอู่รอดด้านการเงิน แล้วภูมิพลก็เกิดสนใจ ไม่ใช่ในแต่ผลกำไรมากเท่ากับคำโฆษณาของ **Kearns** ที่ว่าโรงงาน **Siam Kraft Paper** นี้จะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรที่จะปลูกต้นไม้เป็นวัสดุคุณภาพสำหรับทำเยื่อกระดาษ และก็จะยังเป็นการทดสอบการนำเข้ากระดาษคราฟต์สีน้ำตาลที่ใช้ทำถุงห่อของ และอาจจะมีเหลือเพื่อส่งออกได้อีกด้วย **Siam Kraft** ถูกเงินจาก US Export-Import Bank แต่วันเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ผ่านทางสำนักงานทรัพย์สินฯ ธนาคารไทยพาณิชย์และเครือซีเมนต์ไทย เมื่อโรงงานเริ่มการผลิตในปี 2512 ภูมิพลก็มอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงแก่ **Kearns**

กระบวนการนี้ก็ประสบปัญหายุ่งยากแล้ว และกล้ายเป็นเรื่องอื้อฉาวขึ้นมาอย่างรวดเร็ว **Kearns** นำอิคนบริษัทหนึ่งเข้ามายื่น **Parsons & Whittemore** โดยถือหุ้น 35 เปอร์เซ็นต์และเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างและบริหารกิจการ พอกลังเวลาเริ่มทำการผลิต ปรากฏว่า **Parsons** สามารถถอนทุนของตัวเองคืนและฟื้นกำไรไปได้แล้วด้วยการจ่ายค่าตอบแทนในการบริหารจัดการให้กับตัวเองอย่างงามและโกรกอาอุปกรณ์ที่จัดซื้อด้วยการทำอย่างนั้น **Parsons** กวาดเงินทุนของ **Siam Kraft** ไปเกลี้ยงแล้ว เมื่อเริ่มดำเนินกิจการ **Siam Kraft** จึงไม่สามารถจัดการการชำระหนี้ได้ **Kearns** ก็เช่นกัน เชื่อว่าคงถอนทุนคืนไปได้หมดแล้วจากค่าตอบแทนในการให้คำปรึกษา จึงเหลือแต่หุ้นส่วนไทยที่หลักๆ ก็คือวัง เป็นผู้แบกรับความเสี่ยงทั้งหมด

⁷ เดิมที่เรียก Firestone Tyre and Rubber (Thailand) ภายหลังเปลี่ยนเป็น Siam Tyre and Rubber ซึ่งเป็นบริษัทในเครือซีเมนต์ไทย

เรื่องนี้นำจะกินเวลาของภูมิพลไปมากโดยที่เดียว Parsons ถูกฟ้องข้อหาบริหารงานผิดพลาดและบักยก และหนังสือพิมพ์กรีรายงานว่าอมริกันพาวน์ซื้อโกลประเทคโนโลยีไทยกับภูมิพล ในที่สุด Kearns ก็ต่ออายุโครงการไปได้มื่อเขาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานของ US Export-Import Bank และปรับกำหนดระยะเวลาการใช้หนี้ที่ยาวนานกว่าปกติให้กับ Siam Kraft ภายใต้การบริหารจัดการชุดใหม่ Siam Kraft ทำกำไรได้เล็กน้อยในปี 2515 สาเหตุหลักคือรัฐบาลห้ามการนำเข้ากระดาษคราฟต์จากต่างประเทศ และยอมให้บริษัทตั้งราคาสูงๆ กระทั่งถึงขนาดนี้แล้วก็ตาม Siam Kraft ก็ยังคงเสียอกกระสนกับการชำระหนี้ ถึงตอนนี้ Kearns ก็ถึงมือไปแล้วและเลื่อนระดับไปพัวพันในกรณีอื้อฉาวที่ใหญ่โตกว่าเดิมเสียอีก คือ ธุรกิจนี้อุดร่วง Northrop Corporation ซึ่งเป็นของกลุ่มนายพลกองทัพอากาศไทย กับบริษัทก่อสร้างอิตัล ไทยในโครงการก่อสร้างสนามบินแห่งใหม่ของกรุงเทพฯ ที่หนองบูชา

ในปี 2518 Siam Kraft ถูกตีกระหนน้ำจากสามด้าน คือภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ การบริหารงานที่ผิดพลาดซ้ำซาก และการเข้ามาของญี่ปุ่นที่รุกตีและมีมือเนื่องกว่า หุ้นส่วนต่างชาติโภกเมือง และวังก์ทำการฟ้องร้อง Kearns หลังจากที่ขายหุ้นทั้งใน Siam Kraft กับ Firestone ให้กับ Mitsui ของญี่ปุ่น กระแสปีกีเป็นรอบที่สอง ภูมิพลจึงให้เครือซิเมนต์ไทยเทคโนโลยี Siam Kraft แต่ก็เป็นไปด้วยความยากลำบาก เครือซิเมนต์ไทยผูกขาดการผลิตปูนซีเมนต์ในไทย ซึ่งเป็นหลักประกันถึงผลกำไรหลายด้านหรือญี่ปุ่นที่รัฐบาลไทยได้รับในแต่ละปี แต่ในปี 2518 รัฐบาลคึกฤทธิ์เร่งราคาปูนซีเมนต์ และเครือซิเมนต์ไทยขาดทุน นั้นหมายความว่า ไม่มีเงินทุนหน้าตักที่จะไปผ่อนชำระหนี้สินหลายล้านหรือญี่ปุ่นที่ Siam Kraft ในที่สุดเดือนพฤษภาคม Siam Kraft ก็ประกาศล้มละลาย

ยังไม่จบ ในช่วงปีถัดมา วังกับเครือซิเมนต์ไทยร่วมมือกับรัฐบาลไทยและสหราชอาณาจักร ในการรับผิดชอบโครงการสร้างหนี้ อีกรอบและฟื้นฟูธุรกิจ ครั้นการเจรจาได้ข้อสูติ ตอนต้นปี 2520 ศูลการไทยดำเนินคดีกับบริษัทด้วยข้อหาหลบเลี่ยงภาษีนำเข้าตุคุดิบช่วงหลายปีก่อนหน้านี้ แม้ว่า Siam Kraft จะพยายามให้เป็นความผิดของเจ้าหน้าที่ศูลการที่ทุจริต ศาลก็สั่งปรับเป็นเงินก้อนโตถึง 3.3 ล้านหรือญี่ปุ่นที่ซึ่งมากพอที่จะทำให้บริษัทล้มละลายไปอีกรอบหนึ่ง นายกฯ บานินทร์กับสถานทูตสหราชอาณาจักร ต้องยื่นมือเข้ามาล้างลูก บริษัทถึงจะมีเบาะรองรับการกระทบกระเทือน

ที่ดำเนินควบคู่ไปกับเรื่องราวของ Siam Kraft ก็คือดำเนินเรื่องบริษัท Air Siam ซึ่งเป็นสายการบินของครอบครัวภูมิพล Air Siam เริ่มดำเนินกิจการในปี 2508 โดยมีครอบครัวทิดลเป็นนักลงทุนหลักเพื่อแบ่งขันกับการบินไทยของรัฐ ที่ควบคุมดูแลโดย Scandinavian Air System กับนายพลกองทัพอากาศไทย หัวหน้าโครงการคืออรานันท์ชัย สามีของกัลยาณิวัฒนา

Air Siam เกือบจะไม่ได้เปิดกิจการ เนื่องจากเงินทุนไม่พอเพียง การบินไทยควบคุมเส้นทางการบินระหว่างประเทศเกือบทั้งหมด และขาดแคลนนักบินกับช่างนักเทคนิค ในที่สุดในปี 2513 Air Siam เริ่มกิจการขนส่งสินค้าระหว่างกรุงเทพฯ และอ่องกงด้วยเครื่องบินเช่า ในปี 2514 Air Siam ก็ทำท่าจะประสบความสำเร็จเมื่อเริ่มบินจากกรุงเทพฯ ไปโลสแองเจลิสสปีดาห์ละสองครั้ง ซึ่งเป็นเส้นทางหลักของทหารสหราชอาณาจักร ที่ประจำอยู่เมืองไทย แต่ก็เข่นเดียวกับการบินไทย Air Siam ต้องจ้างคนต่างชาติค่าตัวแพงมาบริหารจัดการและขับเครื่องบิน จากนั้นในปี 2515 เศรษฐกิจย่ำแย่ สหราชอาณาจักรกำลังทหารในไทย และวิกฤตการณ์นำมันครั้งแรกของโลกทำให้ราคาน้ำมันถูกตัวสูง การบินไทยแทนเอารถไม่รอด และ Air Siam จำต้องหยุดการบินข้ามมหาสมุทรแปซิฟิก และเพื่อจะให้อยู่รอด บริษัทต้องหาทุนเพิ่มจากกลุ่มของมองค์ กิตติบุรีที่มีแต่คนเกลียดชัง Air Siam รอดตาย แต่ก็มีภาพที่แปดเปื้อนไปเสียแล้ว

ไม่ชัดเจนว่าหลังจากนี้ไปครอบครัวภูมิพลยังคงถือหุ้นอยู่มากน้อยเพียงใด แต่ในปี 2518 โดยยุทธี^{ลี} กับอยู่ต่างประเทศ รัฐบาลคึกคักที่ถูกบีบให้ต้องใช้เงินของรัฐมาช่วยอุ้ม Air Siam ซึ่งก่อให้เกิดการคัดค้านอย่างเปิดเผยจากพนักงานของการบินไทยที่ต้องดื่นرنกระดีกกระแสไม่แฟกัน พากษาไม่พอใจว่ารัฐบาลให้การช่วยเหลือแก่คู่แข่ง โดยไม่เป็นธรรมต่อการบินไทย รัฐบาลจึงต้องทำข้อตกลงที่จะอัดฉีดเงินให้การบินไทยเทคโนโลยี Air Siam เพื่อรับภาระหนี้สินทั้งหมด ผู้ถือหุ้นของ Air Siam จะได้รับเงินคืน หมายความว่าครอบครัวภูมิพลจะไม่ขาดทุน ผู้บริหารการบินไทยกับกองทัพอากาศไม่พอใจ ในเดือนสิงหาคม 2519 ท่ามกลางความตึงเครียดระหว่างฝ่ายขวาบับฝ่ายซ้าย พนักงานทั้งหมด 5,300 คนของ การบินไทยประท้วงด้วยการหยุดงานเป็นเวลาหนึ่งวัน ในเดือนกุมภาพันธ์ 2520 Air Siam ปิดกิจการ ภาระหนี้สินจะถูกจัดการอย่างไรนั้นไม่เป็นที่ชัดเจน

เมื่อพิจารณาลิستต่างๆ ทั้งหมดที่ดำเนินไปในระหว่างนั้น ปัญหาเหล่านี้จะต้องเรียกร้องความสนใจจากภูมิพลเกินกว่าที่เขาจะให้ได้ เมื่อการลงทุนของวงศ์เริ่มประสบความล้มเหลว เขายื่อยู่ในฐานะที่ต้องยอมรับความสูญเสียหรือไม่ก็ต้องปักป้องผลประโยชน์ ทำให้เขาต้องมีปัญหากับพนักงาน กับระบบราชการ กับหุ้นส่วนและรัฐบาลต่างชาติ กับธุรกิจคู่แข่ง กับกลุ่มผลประโยชน์ในกองทัพ และกับรัฐบาลเอง มันเป็นความขัดแย้งอย่างลึกซึ้งในเชิงสำนักผดุงชื่อชื่องวัง ภูมิพลต้องการส่งเสริมการพัฒนาในขณะที่นักศึกษาติดตราเข่าว่าเป็น “ศักดินาใหญ่” ความคับข้องอย่างนึงคงต้องเป็นส่วนสำคัญในการที่เขาอยหลังเข้าคลองกลาโหมเป็นพวกปฏิกริยาไป

กระบวนการนี้ องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดอยู่ตรงชีวิตครอบครัวของภูมิพลและการกิจกรรมทางการสืบตระกูลให้อยู่รอด เมื่อถึงต้นทศวรรษ 2513 ก็เป็นที่ประกูลชัดเจนว่า ด้วยผลผลิตเป็นลูกชายเพียงหนึ่งคนกับลูกสาวสามคนนั้น ภูมิพลและภรรยาซึ่งไม่ได้สร้างทางเลือกสำหรับการสืบตระกูลไว้อย่างพอเพียง ตามกฎหมายเที่ยวนาൾปี 2467 ที่

ได้รับการรับรองโดยยังธรรมนูญทุกฉบับหลัง 2475 มีแต่ทายาทเพศชายของจุฬาลงกรณ์ที่เกิดจากภรรยาที่เป็นทางการเท่านั้นจึงมีสิทธิสืบบัลลังก์ นอกจากรครอบครัวหิดลแล้ว มีเหลือแค่สายบริพัตรเท่านั้นที่ยังมีสิทธิตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ผลงานชายของบริพัตรคือ ดร.สุขุมพันธ์ บริพัตรที่เกิดจากพ่อเลือดจักกี้แต่แม่เป็นสามัญชนนั้น ไม่ถูกถือว่ามีสิทธิเข้าชิงตำแหน่งได้⁸

นั่นทำให้บัลลังก์ขาดด้าวสำรองสำหรับวชิราลงกรณ์ มีเหตุอันควรให้ต้องพึงสังวรณ์อยู่มากเกินพอถึง ภาระการขาดแคลนทายาท ทั้งอัตราการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรของบรรดาลูกๆ ของจุฬาลงกรณ์กับการผลิตลูกได้ น้อยในหมู่พวกรา อุบัติเหตุทางรถยนต์ที่เก็บคร่าชีวิตภูมิพลในปี 2491 และโศกนาฏกรรมกรณีอ่านันท์ พคท.ก็ เป็นภัยคุกคามอีกอย่างหนึ่งสำหรับครอบครัวนี้

แล้วก็ยังมีปัญหาที่ตัวทายาทเองด้วย กับวชิราลงกรณ์นี้ วังต้องเผชิญกับความไม่แน่ไม่นอนในการดำรง บุญบารมีของสถาบันนายัตติรัตน์ให้สืบท่อไปได้อย่างยั่งยืน เมื่อถึงต้นทศวรรษ 2513 เขาได้กล่าวมาเป็นหนุ่มอารมณ์ ร้ายที่ไม่ได้สืบทอดทั้งสติปัญญา เสน่ห์ ความใคร่เรียนรู้ หรือทักษะทางการทูตจากพ่อแม่ของเขาระหว่างน้อบ มิ พักต้องพุดถึงการประพฤติปฏิบัติตนในศึกในธรรม เขายังคงต่อสู้กับน้องอย่างไม่ให้เกียรติและถือผู้หญิงเป็นวัตถุ ใช้อำนาจให้พวกราหลบบันนอนกับเขา เรื่องเล่ากันทั่วไปเรื่องหนึ่งคือประสบการณ์ทางเพศครั้งแรกของเขาก็จัดให้ โดยทหารองครักษ์ระหว่างที่เข้ารักษาโรงเรียนมัธยมที่อังกฤษ

มันไม่ใช่เรื่องน่าประหลาดใจเสียที่เดียว ลูกๆ ของภูมิพลไม่มีไครเลยที่ถูกเลี้ยงดูมาด้วยวินัยอย่างที่เขา เติบโตมา วชิราลงกรณ์เติบโตท่ามกลางคนแวดล้อมที่เออกเออใจ รวมถึงสิริกิติ์ที่ตามใจเขากลอกอีก ภูมิพล พยายามอย่างไรผลที่จะถ่ายทอดความกระตือรือล้นในงานอดิเรกต่างๆ ดนตรี หรือกีฬา สิ่งเดียวที่เขากับพ่อจะ เข้าหากันดีก็คือการยิงปืน จากการรำลึกของเขารองในภายหลัง การเติบโตมาในวงห้องล้อมกันเขาก็มองโลกต่างหาก การมี ชีวิตปกติและพบปะกับผู้คนปกติ⁹ เมื่ออายุ 13 ภูมิพลส่งเข้าไปเข้าโรงเรียนประจำที่อังกฤษ ด้วยหวังว่าเขาจะได้ เรียนรู้การมีวินัยและร淑ชาติของชีวิต และคนหาเพื่อนฝูง ไม่ประสบความสำเร็จเท่าไหร่ ภายหลังวชิราลงกรณ์นองอก ว่าเขารู้สึกเหงามากและ ไม่มีเพื่อน กำรร่าลือในกรุงเทพฯ บอกว่าเขามีปัญหาชักต่ออยและลักษณะไม่ย

เมื่ออายุ 18 ในปี 2513 เขายังคงไม่ได้และไม่ฟังไคร ทางเลือกที่สมเหตุสมผลคือส่งเข้าไปเข้า โรงเรียนทหารในต่างประเทศ เพื่อปลูกฝังความมีวินัยและความเป็นผู้นำ และอาจจะช่วยดึงเอาสติบัญญาที่อาจจะ

⁸ ย่าของสุขุมพันธ์ที่เป็นเมียคนที่สองของบริพัตรก็เป็นสามัญชนอีกเช่นกัน

⁹ ดิฉัน, 15 สิงหาคม 2529, 227, และ 15 ตุลาคม 2530, 255.

ช่อนเรียนอยู่อุดมได้ เขาถูกส่งไปยังโรงเรียนเตรียมทหารผู้ดี King's School ที่ซิดนีย์เพื่อเตรียมตัวสำหรับโรงเรียนทหารชั้นนำของอสเตรเลียคือ Duntroon¹⁰

ส่วนปัญหาการสืบบลังก์ วังเริ่มพิจารณาแก้ไขกฎหมายเทียบมาปี 2467 เพื่ออนุญาตให้ผู้หญิงสืบบลังก์ ได้ มันไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงโทางาระไร จุฬาลงกรณ์ได้เคยแต่งตั้งกรรมการหนึ่งเป็นตัวตายตัวแทนตอนที่เขาไปเยือนยุโรป และภูมิพลก็เคยแต่งตั้งกรรมการกับสังואลย์เป็นผู้สำเร็จราชการฯ ในหลายโอกาส ยิ่งกว่านั้น คนไทยก็มองเห็นว่าราชินีที่ทรงบลังก์ในอังกฤษกับเนเธอร์แลนด์นั้นไม่ได้เป็นปัญหาร้ายแรงอะไร กระนั้นวังกีบังไม่ยอมให้ประเด็นนี้เป็นที่อกเดียงกันโดยปฏิเผยแพร่ในสาธารณรัฐ

การขอมให้ผู้หญิงเข้าร่วมก็จะทำให้อุบลรัตน์จ่อคิวต่อมา อุบลรัตน์เป็นลูกคนโปรดของภูมิพล หน้าตาดี ชอบแสดงออก เก่งทั้งการเรียนและกีฬามีคุณสมบัติทุกอย่างที่วิชราลงกรณ์ไม่มี เชօไม่ได้ถูกชี้วิตในวังทำให้เหลิงมาก เท่า แม้ว่าเชօจะได้เกรดสูงสุดในโรงเรียนโดยอัตโนมัติอยู่แล้ว และช่วงวัยรุ่นก็ท่องไปทั่วกรุงเทพฯ ตามศิสโกเชค ต่างๆ (เชօเรียกตัวเองว่าจูลี ตามนักร้องอเมริกันผู้ร่วมหวานรัมจวน Julie London) เชօสามารถเข้ากับผู้คน และไม่อวดเป็นมากนัก

ในปี 2512 อุบลรัตน์ไปเรียนต่อที่ Massachusetts Institute of Technology ในสหรัฐฯ โดยมุ่งหวังจะเป็นนักนิวเคลียร์ฟิสิกส์¹¹ พ่อที่ภาคภูมิใจในตัวลูกสาวเชօเป็นแบบอย่างสำหรับนักศึกษาไทย แต่ ว่าในปี 2515 เชօทำขาใจสายและสร้างปัญหาต่อแผนการทำจัดชุดอ่อนในการสืบบลังก์เมื่อวังพบว่าเชօกำลังออกเดทกับเพื่อนร่วมชั้นชาวอเมริกัน Peter Jensen เมว่าลุงๆ อาๆ หลายคนของภูมิพลก็แต่งงานกับคนต่างชาติ แต่ภูมิพลกับกรรมการพยาบาลขัดขวางความสัมพันธ์ เมื่อฉันที่พวกราษฎร์ทำในกรณีความสัมพันธ์ก่อนหน้านี้ของเชօกับนักศึกษาไทยที่ไม่ใช่เชื้อชาติ อุบลรัตน์พยศและไม่พอใจกรอบจำกัดของความเป็นเจ้า เชօประกาศความตั้งใจที่จะแต่งงานกับ Jensen ในเดือนกรกฎาคม 2515 ภูมิพลอดอคฐานันดรของเชօด้วยความโกรธ หมายความว่าลูกๆ ของเชօจะไม่ได้เป็นเจ้า หนึ่งเดือนต่อมา สองหนุ่มสาวก็แต่งงานกัน และภูมิพลก็แทนจะตัดขาดความเป็นพ่อลูกกันไปเลย เชօไม่กลับมาเมืองไทยเป็นเวลาถึงแปดปี

เรื่องนี้มีผลอย่างไรต่อความสัมพันธ์พ่อลูกที่เคยสนิทสนมกันมาและต่อแผนการสืบตระกูลของภูมิพลมากแค่ไหนนั้นไม่เคยชัดเจน ถึงอย่างไรเขาก็ยังดำเนินแผนต่อไป ในเดือนธันวาคม 2515 ปลายปีการศึกษาแรกของวิชราลงกรณ์ที่ Duntroon ภูมิพลให้ลูกชายกลับมาบ้านสำหรับงานพิธีสำหรับการบรรลุนิติภาวะ ซึ่ง

¹⁰ เหตุผลที่เลือกขออสเตรเลียเห็นได้ชัดว่าเป็นแพะผลการเรียนระดับปานกลางของเข้า ทั้ง West Point ในสหรัฐฯ กับ Sandhurst ในอังกฤษต้องใช้ผลการเรียนดี West Point เม้นความถนัดทางด้านวิศวกรรมโดยเฉพาะ ทำให้เหลือแต่ Duntroon

¹¹ สุดท้ายเชօจบปริญญาตรีทางชีวเคมีในปี 2516

ประกอบด้วยพิธีกรรมพราหมณ์ก้าวันภายในบรมมหาราชวัง เป็นสัญลักษณ์ว่าเขาคือเทราชา-ธรรมราชาผู้ศักดิ์สิทธิ์ในอนาคต 28 ธันวาคม วชิรalingกรณ์ได้รับการเปิดตัวต่อสาธารณะว่าเป็นทายาทบัลลังก์จักรี

หลังจากสามทรงราชถูกโค่นล้มในปีถัดมา การร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทำให้ภูมิพลเก้าไก่ถูกตัดออกจากสืบบัลลังก์ได้อย่างสะ度过โยธิน จริงๆ แล้ว หากรัฐธรรมนูญ 2517 ที่ออกจะบังบัดออกจะไร้ได้บ้าง ความสนใจหลักเบื้องแรกของภูมิพลคือถ้อยความที่สอดแทรกเข้าไปอย่างเงียบๆ ว่า การสืบบัลลังก์จะต้องเป็นไปตามกฎหมายเทียบ บาล 2467 แต่เพิ่มเติมว่า หากปราสาทจากลูกชายของกษัตริย์แล้ว รัฐสภาอาจจะเลือกกลุกสาวของกษัตริย์ (และไม่ใช่พระราช) กฎหมายเทียบ บาล 2467 ระบุห้ามผู้หญิงไว้อย่างเฉพาะเจาะจง และรัฐธรรมนูญฉบับที่แล้วๆ มาประกาศว่า กฎนี้เปลี่ยนแปลงแก้ไขไม่ได้ ดังนั้นรัฐธรรมนูญ 2517 จึงมีเพิ่มเข้ามาว่า กฎหมายเทียบบาลสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีเดียวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ แสดงว่าภูมิพลตั้งใจจะให้รัฐสภาพแก้ไขกฎหมายเทียบบาล

ถึงตอนนั้น ข้อเดียว(g)ของวชิรalingกรณ์ก็จะขยายยิ่งกว่าเดิม และประชาชนก็ยินดีกับการเปลี่ยนแปลง สำหรับพวกเขามาความว่าสิรินธรที่อยู่ในวัย 19 ปีจะได้ขึ้นหากวชิรalingกรณ์ไปไม่รอด นั่นอาจจะอยู่ในกฎหมาย พลด้วยเช่นกัน แต่เหตุผลหลักคือเพื่อความปลอดภัยและความมั่นคงของพระบูชา สิรินธรเป็นเพียงตัวสำรองเพื่อไว้

ภูมิพลคงต้องเข้าใจดีว่าวชิรalingกรณ์เป็นปัญหา เขาบ่นกับเพื่อนฝูงในศูนย์ 2513 ถึงความคับข้องใจ ของเขาระหว่างการควบคุมลูกชาย¹² เขายังคงปัญญาที่จะเข้าใจว่าเหตุใดลูกชายจึงเป็นไปได้ถึงขนาดนี้ Duntroon มีทั้งดีและไม่ดีสำหรับวชิรalingกรณ์ โรงเรียนนี้ผลิตตัวที่ผู้นำของกองทัพอสเตรเลีย หลักสูตรและการฝึก ภักดีความภักดี รวม 40 เบอร์เซ็นต์ของผู้เข้าเรียนสอบตกหรือไม่ก็เลิกเรียนไปกลางครึ่น วชิรalingกรณ์ ตั้งใจมาก แต่ตั้งแต่แรกเลยที่เดียวที่เข้าไปไม่ไหวทั้งทางร่างกายและสติปัญญา อดีตเพื่อนร่วมรุ่นหลายคนบอก เพื่อนร่วมรุ่นคนหนึ่งบรรยายถึงวชิรalingกรณ์ว่า “อีดอดดและจีกี้เจีย” ตอนที่เขามาถึงในตอนแรก และบอกว่าเขามี ไม่ทางผ่านปีสองไปได้หากไม่ใช่ด้วยเหตุผลทางการงาน¹³ “เห็นได้ชัดเจนว่าเขามีพร้อม” เพื่อนร่วมรุ่นรายนี้รำลึก “เขางามเป็นต้องได้รับการคัดนิสัย ลูกการถือตัวลงมา พ่อของเขาก็ถูกแล้วที่ส่งเขามา Duntroon แต่เขาก็ยัง เหยาะแหะ อ้วนเทอะทะเกินไป เขายังปัญหาภักดีในการฝึกซ้อมหนักๆ เห็นชัดว่าเขามีทางไปรอด”

เข้าเรียนในเดือนมกราคม 2515 ไฟแรงแต่เข้ายังเข้าอย่างมาก จึงทำให้ลีปันนี้เป็นช่วงเวลาที่ยากลำบากมาก ผลการเรียนของเขาระดับปานกลางอย่างมาก และไม่ค่อยมีเพื่อน เพื่อนร่วมรุ่นรายเดิมกล่าวว่า วชิรalingกรณ์ พยายามอย่างหนักที่จะทำเกรด ทำงานทุกอย่างด้วยความตั้งใจ เขายังคงอยู่ในเมืองนี้เพื่อเข้าพลอยฉุดรั้ง

¹² สมภาษณ์พิเศษกับนักวิชาการเอมริกัน, 2537.

¹³ สมภาษณ์พิเศษกับอดีตนายทหารอสเตรเลียที่จบจาก Duntroon, 2541.

เพื่อนๆ ทั้งหน่วยไปด้วย พอก็ปีสุดท้าย เขาได้ยกตัวที่สุดเท่าที่มีคือ สิบโท (**corporal**) เขาดูเหมือนว่าจะ การศึกษา แต่เขาไม่เคยได้รับวุฒิบัตรที่เป็นทางการ สันนิษฐานว่าเป็นเพราะเขารอดไม่ผ่าน

ถึงอย่างนั้น ประสบการณ์ก็สอนให้เขารู้จักวินัยทหารและอาจจะทำให้เขารู้ดหน้าในทักษะการทหารมากกว่าทหารส่วนใหญ่ในกองทัพไทย หลังจากมาถึง Duntroon ในเดือนธันวาคม 2518 เขายังเข้าร่วมการฝึกต่อต้านคอมมิวนิสต์ขั้นสูงของ **Special Australia Air Service Regiment** ที่เพิร์ซ ซึ่งฝึกฝนอาวุธหน่วยรบพิเศษ การทำลายและกลยุทธ์การทำสงครามอกรูปแบบ เขายุ่งที่นั่นจนถูกเรียกกลับมากรุงเทพฯ ไม่กี่วัน ก่อนการสังหารหมู่ 6 ตุลา ที่กรุงเทพฯ วิชารังกรรณ์มีชื่อเสียงจากโน่นดืออยู่แล้ว โดยเฉพาะเรื่องการใช้ความรุนแรงบางคนเข้าหาประจบประแจและจัดหาผู้หญิงให้เพื่อใช้ประโยชน์จากชื่อเขา กล่าวกันว่ากองทัพลังเลที่จะรับเขามาในตำแหน่งกุมกำัง เวลาหนึ่น เขายังกัดหน่วยหัวกรองทหาร

เรื่องนี้ทำให้ภูมิพลกับบรรยายิ่งต้องวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตของพระบรมราชูปถัมภ์ ลูกชายของพากเขาไม่ได้เรื่องลูกสาวคนหนึ่งก็พื้นอ้อมอกไป และลูกสาวอีกสองคนก็ไม่ถายแ重视ความเป็นผู้นำเลย ภาระนี้ตกหนักในช่วงปี 2517-2519 เมื่อเหล่ากุนซือของภูมิพลซึ่งเป็นคนจากยุคสมบูรณ์สุภาพสิริราชย์ที่ได้ช่วยสร้างรัฐสมัยที่เก่าและปั้นภูมิพลเป็นมหาภ่ายอุ้มหายตาจากไป องค์มหิดลนั่งเหนี่ยวอย่างฐานีและเดช สนิทวงศ์ตากย์ในปี 2517 วรรณะไทย ภรรยาและครรภ์ราชนิเบศร์ในปี 2519 เหลือรุ่นก้าวอยู่คนเดียวคือมานวราห์เสวีซึ่งถือว่าอ่อนกว่า 86

แต่ลูกคนมีความสำคัญต่อบาภิญญาด้วยเหตุผลต่างๆ กันไป และพากเขาไม่เนคส์ทางการเมืองໄไปเริ่งกันไป ตั้งแต่หัวก้านยิ่งสมบูรณ์สุภาพสิริไปจนถึงสนับสนุนประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่มีอำนาจจำกัด หลังจากพากเขاتายไป ภูมิพลต้องพึ่งตัวเอง ภายใต้ความรู้สึกว่าไม่มีใครช่วยเหลือ ภูมิพลที่เจ้าแก่ๆ เหล่านั้นด้วยข้าราชการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนซื้อสัตย์สุจริตแต่อนุรักษ์นิยมเป็นพิมพ์เดียวและมองกรอบกันเหตุ ไม่มีหัวเสรี-ก้าวหน้าเพื่อถ่วงดุลความอ้างขาว-นิยมกษัตริย์นิคแบบวิตกกริทหวานแรงในหมู่พากเขายัง พากเขางานสนับสนุนให้ภูมิพลกระโจนลงสู่หัวหน้าของปีกขวา

ภายนอกวัง ภูมิพลก็คู่เสียสูญไป ด้วยตัดสินใจรัฐบาลสัญญาภักดีกุธิ์ก็ความล้มเหลว เขายังคงสนใจ แนวร่วมเสรีนิยมพากนี้และ(ที่สำคัญยิ่งกว่า)แนวคิดประชาธิปไตยตะวันตก ช่วงรัฐบาลสัญญาเป็นครั้งแรกที่ภูมิพลต้องเผชิญโดยตรงกับความซับซ้อนของการบริหารประเทศและการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน เขายังต้องรับอภิการเมืองที่แบนก์แม่นเหล่า ระบบราชการที่มีนิ่นชา และเสียงโหวตหลากหลายท้องถนนมากกว่า สัญญาเสียอีก เมื่อถึงตอนปลายรัฐบาลคึกฤทธิ์ ภูมิพลไม่ได้สนับสนุนแนวทางปฏิรูปประชาธิปไตยอีกด้วยแล้ว

ทัศนคตินี้ปรากฏชัดเมื่อเราแปลบทความชี้แจงของ *Economist* ฉบับช่วงกลางปี 2518 ที่ชี้อ่วา “No Need for Apocalypse(ไม่จำเป็นต้องกลิ่น)”¹⁴ *Economist* เตือนถึงภัยสุ่มเสี่ยงต่อการแตกสลายของการปกครองและสังคมอังกฤษอันเนื่องมาจากการนโยบายสังคมนิยมของรัฐบาลพระครองงานและการดื้อแพ่งของคนงานเหมือง ไม่ได้มีความคล้ายคลึงกันของ “รามกามายน์” ระหว่างสถานการณ์ของไทยกับอังกฤษในช่วงเวลานี้ แต่จากการแปลของเขาก็มิพลดูจะสรุปว่าการเลือกตั้งตามระบบประชาธิปไตยมีแต่จะเอื้อให้ฝ่ายซ้ายได้ขึ้นมาอีกนานาจและทำลายประเทศไทย

เหตุการณ์สำคัญอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ผลักดันภัยมิพลกับวังโดยทั่วไปให้ต้องตื่นตระหนกคือสัญญาณปั่งบอกถึงความไม่อยู่ยงคงกระพันของตัวภัยมิพลอง ในเดือนมกราคม 2518 จังหวะที่รัฐบาลเสนีย์กำลังจะรับตำแหน่ง ภัยมิพลเกิดล้มป่วยหนักด้วยโรคที่เขาติดมาจากภาคเหนือ ซึ่งภายหลังรายงานว่าเป็นไข้รากรสาด (*scrub typhus*) อุณหภูมิของเขารising สูงเกิน 40 องศาเซลเซียสเป็นเวลาสิบวันติดต่อกัน และวังกีวิตกว่าเขางจะตาย¹⁵ เขายืนมาในเดือนกุมภาพันธ์ แต่ก็กลับทรงดลงไปอีกในเดือนเมษายน ต้องยกเลิกงานพิธีต่างๆ มากมาย และหายดีอีกหลายสัปดาห์หลังจากนั้น

มันเป็นเรื่องของความประจวบเหมาะของสิ่งต่างๆ เหล่านี้ทั้งหมด—ภัยคอมมิวนิสต์ สุขภาพของเขาร่องรอยขาดกับการสืบตระกูล ความไม่สงบอารมณ์กับทุนนิยมและการไม่ได้ดั่งใจกับการพัฒนาชนบท การถูกทิ้งโดยประเทศพันธมิตร และการถูกกล่าวหาของคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยเพื่อนบ้าน ซึ่งผลักให้ภัยมิพลกับบรรยาต้องข้ามพวาระสี่เดือนต้องกล้าไปสู้อนุรักษ์นิยมที่รุนแรงชนิดไม่ปรานีปราศรัย และนำไปสู่การสังหารหมู่ที่ธรรมศาสตร์ในที่สุด การล่มสลายของสถาบันกษัตริย์ภายในเดือนธันวาคม 2518 เป็นฟางเดือนสุดท้าย จากนั้น ภัยมิพลปฏิเสธโดยสิ้นเชิงต่อทัศนะของผู้เชี่ยวชาญและรายงานข่าวกรองต่างๆ จำนวนมากที่ว่าพคท. ไม่มีความสามารถจะบ่อนทำลายรัฐบาลได้เลย และเวียดนามไม่มีความประสงค์จะบุกไทย

ปัจจัยสุดท้ายที่ทำให้ภัยมิพลล้มเหลวเลิกความสนใจในการปกครองแบบเสรีและโจนส์ปีกษาไว้คือการเชื่ออย่างสนิทใจในปรัชญาแห่งธรรมชาติและปรีชาญาณที่สูงล้ำของตน หลังจากศึกษาพุทธและวิปัสสนามาหลายปี เขายังบรรลุถึงความแจ่มชัดของพระโพธิสัตว์เกี่ยวกับโลกและตัวเขาวง เขายืนปูว่าภัยมิพลหมายถึง “โลกที่คำชูน มันอยู่นั้นเป็นสิ่งไม่จริง ไร้หลักการและขาดวิจารณญาณ ถึงที่สุดแล้วรับใช้เจตนาที่ผิดๆ หรือฉ้อฉล เขายืนอ่วาภัยมิพลหมายถึงภัยมิพลที่คำชูนรวมกับเศรษฐกิจการตลาดสมัยใหม่ส่งเสริมความไม่เป็นธรรมและบิดเบือนโลกธรรมชาติ การจะแก้ไขต้องอาศัยการฟื้นฟูภาวะธรรมชาติ (*natural state*) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของธรรมศาสตร์ อันเป็น

¹⁴ *Economist*, May 17, 1975.

¹⁵ วสิษฐ์ เดชาภูญชัย, *Nation*, 28 เมษายน 2525.

แนวทางการสำหรับชีวิৎการประพฤติปฏิบัติที่อยู่บนฐานของคุณธรรมจริยธรรมและสำนึกระสันตน เสริมด้วยผลกรรมของบุคคล การนิยามและกำหนดครูปของธรรมศาสตร์ การปกครองด้วยโกรงสร้างลำดับชั้นทางอำนาจ (*hierarchy*) ที่อยู่บนพื้นฐานของธรรมะ จำต้องอาศัยกษัตริย์ที่ทรงอำนาจ ทรงพระภาคเปรื่องและทรงธรรม เปริยนได้กับการปกครองในหมู่สงฆ์ของพุทธ

สำหรับภูมิพลเดล้า ตอนแรกมันพอเพียงที่จะพยายามเสริมสร้างความสามัคคีด้วยการเน้นข้อการประพฤติปฏิบัติตามทำงานของคลองธรรมกับภูมิพลแห่งกรรม แต่เมื่อสังคมที่ความระสันต์สาย การทำความดีกับการรักชาติจะไม่พอเพียงเสียแล้ว เขาจึงขยายนิยามของการประพฤติปฏิบัติตามทำงานของคลองธรรมโดยเพิ่มความมีวินัย ความอุตสาหะและความเสียสละเข้าไป เขายืนว่าการทำงานหนักโดยมีเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ผิดพลาดยังดีกว่าการอยู่นิ่งเฉยที่ตั้งใจดี ภูมิพลกล่าวชัดเจนในคำปราศรัยต่างๆ ว่านี่เป็นคุณธรรมทางศาสนา ไม่ใช่แค่หน้าที่พลเมือง เขายังคงเรื่องนี้ให้กับคณะสงฆ์ และสนับสนุนโครงการ “พระนักพัฒนา” ที่ตรวจสอบสั่งสอนว่าการทำงานหนักคือการได้บุญ แนวคิดเหล่านี้ยังเป็นพื้นฐานความสัมพันธ์ของเขากับกิตติวุฒิ โภ ที่จิตภาวนวิทยาลัยของเขาอบรมพระในการทำการเกษตร วิศวกรรมและธุรกิจในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศตนแก่ชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ภูมิพลถึงกับนำเสนอสารานุรักษ์ในพิธีกรรมต่างๆ ในทศวรรษ 2513 แทนที่จะเป็นการถวายจีวรและปัจจัยตามขนบประเพณีในกฐินหลวง เขายอมเครื่องมือช่างไม้แก่พระ รวมกับว่าพระเหล่านั้นควรจะเป็นผู้ก่อสร้างวัด บ้านและโรงเรียนเสียเอง มันเป็นการดัดแปลงหลักจริยธรรมพุทธอย่างรุนแรง เขายังกล่าวว่า กรรมไม่ใช่แค่การทำมนต์คือผลสั่งสมจากการทำงานหนักและการเสียสละแก่สังคมและประเทศชาติ การปฏิบัติธรรมที่บริสุทธิ์ไม่ได้วางอยู่บนฐานของการปล่อยวางหากแต่บนการพยายามบรรลุเป้าหมายบางอย่างด้วยการทำงานหนักและสุจริต คุณค่าเหล่านี้เองที่นำมาซึ่งการหลุดพ้นทั้งในระดับส่วนตัวและระดับส่วนรวม

การตีความศีลธรรมแบบใหม่ของภูมิพลไม่ใช่ไม่มีไตรสังเกต พระและมารดาสามบาทส่วนใหญ่เชื่อว่าสมควรจะดำเนินอยู่อย่างสงบในสมัยนี้และการปฏิบัติอันบริสุทธิ์ การทำงานที่มุ่งสู่เป้าหมายนั้นบั้นทอนการปฏิบัติที่บริสุทธิ์ และการเทศนาสั่งสอนตามที่พระนักพัฒนาทำนั้นเป็นกิจทางโลกที่ไม่ก่อผลบุญหรือกรรม แต่ภูมิพลสามารถเพิกเฉยต่อคำวิจารณ์ได้ ในฐานะธรรมราชา เขายังคงสอนธรรมของประเทศไทย สุดยอดเกจิแห่งการตีความธรรมะ ด้วยการสนับสนุนจากพระระดับหัวแก้ว (ที่เขาเป็นคนแต่งตั้งเอง) เขายังได้รับการยกย่องว่าเป็นคนที่พูดจากทฤษฎีหรือความเชื่ออื่นที่นักหนังสือจากหลักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ของไทยนั้นเพื่อฝันไม่ฝันความเป็นจริง¹⁶

แต่กับเรื่องกฎหมายที่ของรัฐสมัยใหม่ ภูมิพลในฐานะประมุขของประเทศไทยเป็นเจ้ายัง นอกจากการสนับสนุนรัฐธรรมนูญในปี 2517 แล้ว เขายังได้พูดถึงความจำเป็นที่จะต้องเชื่อฟังกฎหมายหรือหลักการ หรือ

¹⁶ ดู(ตัวอย่าง)คำปราศรัยต่อผู้ว่าราชการจังหวัดในวันที่ 17 พฤษภาคม 2519, *Royal Addresses and Speeches* (1976).

กระทรวงอุตสาหกรรม (*civil authority*) ลูกๆ ของเขามีมิตรศึกษาภูมาย การบริหารประเทศ หรือ ประชญาเลย ซึ่งเป็นแขนงวิชาที่ภูมิพลศึกษาในช่วงปีท้ายๆ ที่โลചานน์ ลูกชายศึกษาวิชาทหาร ลูกสาวคนโต วิทยาศาสตร์ ศิรินธรที่เป็นตัวเลือกหนึ่งในการสืบบลังก์ทำวิทยานิพนธ์ที่จุฬาฯ เรื่องทศพิธราชธรรม

มีหลายครั้งที่ภูมิพลแสดงว่า “เราเชื่อในอำนาจวิเศษของตำแหน่งของเขอย่างจริงจัง” ตลอดวิกฤตช่วง พควรรษ 2513 เขายืนติดต่อผู้นำประเทศ ไม่เคยขาด โดยปรับแต่งเพื่อให้สอดคล้องกับทัศนะเขา เขาไปเยือนพระที่เป็นเกจิทางไสยาสตร์และยังปฏิบัติตามกำหนดเวลาในชีวิตประจำวันที่แนะนำโดยโหรประจำวัง แม้ว่าขณะที่เขาออกความเห็นในเรื่องหลักการทางภูมิศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจต่างๆ บางครั้งเขาก็อธิบายโลก ในแง่ของพลังอิทธิพลของดวงดาวและจักรวาล ในการปราศัยแก่ ESCAP หน่วยงานสหประชาชาติที่ประจำอยู่ในกรุงเทพฯ ในปี 2518 เขายื่นถึง (“ไม่ใช่คอมมิวนิสม์หรือทุนนิยม) จักรวาลที่ขึ้นๆ ลงๆ อันลึกลับ “การปฏิบัติงาน ของสหประชาชาติ... ก็เหมือนปฏิบัติการอื่นๆ ที่จะต้องมีช่วงรุ่งเรืองและเสื่อมทรุดหมุนเวียนกันไปเป็นวงวัฏตามกาลเวลาและสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของจักรวาล”¹⁷

แม้จะเชื่อมั่นในความทัศน์ของตน ภูมิพลก็ไม่ได้อวดอ้างความเป็นโพธิสัตว์ แต่คุณรอบข้างเขายังเป็นผู้อ้างโดยเฉพาะญาณสังวร เจ้าอาวาสวัดบวรฯ เขายืนติดต่อผู้นำประเทศในคำกล่าวเนื่องในวาระครบ 10,000 วันที่ภูมิพลนั่งบลังก์ในวันที่ 20 กันยายน 2520¹⁸ แล้วเชื่อหัวข้อการบรรยายกึ่งลังเลว่า “บทสรุปของการภาวนานามาซิ เพื่อเทิดพระเกียรติฯ” ความคิดของญาณสังวร ได้เผยแพร่ความจริงที่สำคัญบางประการของภูมิพล

โดยทางการแล้ว ญาณสังวรกับภูมิพลไม่ได้ข้องแวงกับ “ราชาสตร์” หรือการถือเคล็ดตัวเลข ทว่ามีความอัศจรรย์บางอย่างเกี่ยวกับวาระครบ 10,000 วันนี้ เนื่องจากมันตรงกับวันเกิดของจุฬาลงกรณ์และอันันท์พอดี ญาณสัง

วรรณกล่าวว่า “โครงการนี้ยังมีความสำคัญมากขึ้นถ้าเราลองพิจารณาว่าพระองค์ท่านมีบุญที่สั่งสมจากอดีตและจากกิจที่พระองค์ทำอยู่เป็นนิตย์ในปัจจุบัน และได้อคติหนเพื่อแผ่ผลบุญโดยกิจกรรมมากมายเพื่อสร้างความพำสุกและความรุ่งเรืองแก่พสกนิกรของพระองค์... เราได้ฟันฝ่าภัยตรายต่างๆ มาได้เนื่องจากบุญญาธิการของพระองค์ สภาระธรรมที่พระองค์ได้บรรลุจากผลบุญที่สั่งสมนั้นมากมหาศาลจนล้นอกมาเป็นที่ประจักษ์แก่ทุกคน”

言行รายละเอียดว่าภูมิพลได้บรรลุทศพิธราชธรรมในแต่ละข้ออย่างไรบ้าง สำหรับความพีຍร ภูมิพล ทำงานทั้งวันตลอด 10,000 วันนั้น และบางวันทำมากกว่าทุกวัน เขายัง “ไม่เคยย่อท้อในการพยายามเอาชนะความช้ำ

¹⁷ Gray, *The Soteriological State*, 718.

¹⁸ ญาณสังวร, *Ten Thousand Days on the Throne* (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2520)

ด้วยความดี” สำหรับ ความไม่โกรธ เขาบอกว่า “ตามใจรักได้ว่าเขาหรือเธอเคยเห็นพระองค์ทรงพระโกรธบ้างไหม ทุกคนก็จะตอบว่าไม่เคย... มีแต่ความอึ้งใจที่ต้องการท่านนั้นอยู่ในหัวใจของพระองค์ท่าน” สำหรับ ความยุติธรรม ญาณ สังวรอกเลือกว่า ภูมิพลสามารถทำพิเศษได้ “พระองค์ผิดพลาดน้อยมากทั้งในเรื่องการบริหารและการดำเนินการ เพราะพระองค์พิจารณาคร่าวๆ อย่างละเอียดรอบคอบเสมอ ก่อนที่จะทำสิ่งใด” ในอีกแห่งหนึ่ง เขายืนยันว่า “โดย ธรรมชาติแล้ว อาจมีบางกรณีที่เกิดความผิดพลาดหรือสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การดำเนินการต้อง เปลี่ยนไป พระองค์ก็จะไม่ลังเลที่จะเปลี่ยนหรือแก้ไขซึ่งก็จะก่อให้เกิดผลตามประสงค์ในท้ายที่สุดหรือกระทั้ง อาจทำให้ดีขึ้นกว่าที่ตั้งไว้ทีแรก”

หลังจากໄລ่ไปจนครบสิบข้อ ญาณสังวรก็สรุปว่า “พระองค์รักษาคำพูดในการยึดถือปฏิบัติตาม... หลักสิบ ประการแห่งศูนย์ปกรองที่สมบูรณ์... พระองค์จึงสมควรได้รับการยกย่องให้เป็นกษัตริย์ที่ดีที่สุดตามเกณฑ์ที่ พระพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้” เขายังคำพระพุทธเจ้าว่า กษัตริย์ที่ดีที่สุดคือกษัตริย์ที่ ‘ชั่รังธรรมะ’ เคารพธรรมะ ਆศัย ธรรมะ ยึดถือธรรมะ ไว้สูงสุดและใช้ธรรมะเพื่อปกป้องและช่วยเหลือพสกนิกร พระพุทธเจ้าองค์พระ ยึดถือและ ปฏิบัติตามธรรมะ

ญาณสังวรอธิบายว่า ภูมิพลสมบูรณ์แบบ ไว้เที่ยมทานเนื่องจากขาดรัฐลุคุณธรรม ทำประการสำหรับ กษัตริย์ของพระพุทธเจ้า และภูมิพลยังมีเดือนใน วิมุตติ ๕ เพื่อความหลุดพ้นอีกด้วย จากนั้น ญาณสังวรก็แยกแจง สถานะชั้นต่างๆ ที่สูงขึ้นไปของสำนักที่บอรัล ได้ด้วยการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ขั้นที่ห้าคือนิพพาน เขายังกล่าวอีกว่า ภูมิพลบรรลุถึงขั้นนั้นแล้ว แต่ด้วยการประกาศว่า ภูมิพลสมบูรณ์พร้อมด้วยทักษิรธรรมะ คุณธรรม ทำประการ สำหรับกษัตริย์ และวิมุตติ ๕ (ความหลุดพ้น) ข้อสรุปจะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ ญาณสังวรปิดท้ายรายการด้วยการ ขอให้ผู้ฟัง “รวมรวมสามัญในการอุทิศบุญกุศลที่พากเรามีให้แก่พระองค์ท่าน ที่เป็นผู้ปกป้องพุทธศาสนา ตลอดจน ภรรยาของพระองค์ด้วยเท洵”

บทความที่ประกอบอาเตียงราบทสดุดีของญาณสังวนนี้ ก็ตอกย้ำถึงพระปริชาญาณอันสุดจะเลิศล้ำนี้ ด้วยศัพท์ สำนวนที่ร่วมสมัยและติดคินมากกว่า โดยอธิบายว่า หลังจากรัชสมัยที่เประบังของพระชิริปักกันอันนั้นแล้ว ภูมิ พลได้ฟื้นฟูสถาบันกษัตริย์ ให้ความหมายสมัยใหม่แก่สถาบัน “ด้วยสำนึกหงั่งรู้และจินตนาการ และความอุทิศ มุ่งมั่น... การทุ่มเทไม่หวังเป็นเรื่องใหญ่หรือเล็กน้อย มีมากเสียงพระองค์ไม่เคยเบาใจจนกว่าหน้าที่แต่ละอย่างนั้น จะสำเร็จลุล่วงจนเป็นที่น่าพอใจ... การทุ่มสุดตัวของพระองค์... จะไม่มีวันสิ้นสุด”

ด้วยการเดินโถมาถูกปลูกฝังในเรื่องจักรีปกรณ์ การหันไปบนเส้นทางธรรมราชแบบพุทธในท่ามกลาง ความวุ่นวายทุกหย่อมหญ้า ไม่น่าแปลกใจ Christine Gray เผยนว่า หลักคำสอนพุทธของไทยนั้นสอนว่า “ในช่วงเวลาอย่างยากเคืองร้อนนั้น มีแต่ผู้สละแล้วซึ่งโลกย์ท่านนั้นที่จะสามารถแก้ไขปัญหาด้วยการวิเคราะห์ถึง

สาเหตุของทุกข์และหาทางเยียวยาสังคมได้อย่างเหมาะสม”¹⁹ ท่ามกลางความปั่นป่วนทางการเมือง มันคือสิ่งที่คนไทยคุ้นเคยต้องการ Benedict Anderson บอก สำหรับพวกราชแล้ว สถาบันกษัตริย์ “เป็นทั้งเครื่องรางและที่พึ่งทางใจ ประวัติศาสตร์และความเชื่อมโยงของสถาบันนี้เป็นเหมือนยันต์ป้องกันความระส่ำระสายและความแตกสลาย... ดังนั้นการแต่ต้อง (ไม่ว่าจะโดยอ้อมๆ เพียงใดก็ตาม) ในเรื่องความชอบธรรมของสถาบันกษัตริย์จึงถูกถือว่าเป็นภัยคุกคามต่อที่พึ่งทางใจ”²⁰

มันเป็นเหตุผลอธิบายว่าทำไม(ทีแรก)ผู้คนจึงอุ่นใจกับการที่ภูมิพลเลือกรานินทร์ รัชวิเชียรเป็นนายกฯ หลังเหตุการณ์ 6 ตุลา นักรัฐศาสตร์ไทยบางคนถึงกับเรียกแนวทางของเขาว่า “ธรรมชาติปีไทย” เป็นเหมือนระบบการปกครองแบบสังคมพุทธชุกใหม่ แนวทางนี้ได้รับการสรุปในวรรณคดีว่าด้วยประชาธิปไตยในหนังสือประกอบพิธีกฐินหลวงปี 2521 “ประชาชนจะต้องมีคุณค่าที่สมบูรณ์และเพียงพร้อมในตนองก่อนที่ประชาธิปไตยจะบังเกิด... ศาสนาพุทธเป็นตัวแบบที่เก่าแก่ที่สุดในโลกสำหรับอุดมการณ์ประชาธิปไตย... เพียงแต่เชื่อฟังกฎของสัมม์... ประชาชนก็จะอยู่ในหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง”²¹

ถึงกระนั้น ก็มีข้อพิจพลดາดที่สำคัญในเรื่องทั้งหมดนี้ Charles Keyes เขียนใน *Thailand: Buddhist Kingdom as Modern Nation-State* ว่า กฎหมายสำคัญสู่ความรุกหน้าที่มั่นคงในอาณาจักรพุทธแห่งนี้คือ “ขันติสำหรับระบบคุณค่าที่แตกต่างกัน... ไม่ใช่อุดมการณ์ที่อยู่บนฐานชาตินิยมพุทธหรือพุทธนิกายตัวเองคลังไ古ล้ำเหลือง หากภูมิพลหรือผู้สืบทอดจะสนับสนุนส่งเสริมอุดมการณ์อย่างหลังนี้แล้ว ความเป็นนำหนึ่งใจเดียวคงต้องพังทลายอย่างเดียว ไม่พ้น และมันยังจะพังอีกเช่นกันหากภูมิพลหรือผู้สืบทอดให้การสนับสนุนส่งเสริมทหารากลุ่มนั้นกกลุ่มใดแผ่ขยายอำนาจด้วยวิธีการรุนแรงและบีบบังคับ”²²

ทว่ามันลักษณะที่ภูมิพลมุ่งหน้าไปในปี 2519 เขายังสนับสนุนกระแสเคลื่อนชาติสุดโต่งที่โจนตีและสร้างความเปลกแยกในสังคม ด้วยการหันไปเป็นปฏิบัติศรัทธาที่ต่อนักศึกษา หวานาและกรรมกร ภูมิพลแบ่งแยกอาณาจักรของตนและนำตระกูลจักรีสู่อันตรายที่เกือบจะพอกันชั่วต้นทศวรรษ 2473 ด้วยความมั่นคงมั่นใจในสติปัญญาของตนและการทุ่มเทปกป้องบลัดลังก์ เขายังคงให้ความเชื่อในปัญหาของประเทศไทย และศัตรูที่แท้จริง ถึงกระนั้น ความอุนาทวีปริศนของเหตุการณ์ 6 ตุลา มีแต่จะทำให้เขามีปณิธานเข้มแข็งยิ่งขึ้น และในที่สุดเขาก็โจนลงสู่กับดักที่เป็นส่วนที่สองของคำเตือนของ Keyes นั่นคือ การลือทางทหารบางกอกบางเหล่า

¹⁹ Gray, *The Soteriological State*, 685.

²⁰ Anderson, “Withdrawal Symptoms,” 23.

²¹ Gray, *The Soteriological State*, 810-11.

²² Keyes, *Thailand: Buddhist Kingdom*, 210.

14 เร้าสู้ (กับใคร?)

การรัฐประหารตุลาคม 2519 ทำให้ภูมิพลมีโอกาสตั้งรัฐบาลของเขารองเป็นประธานาธิบดี อย่างแท้จริงเป็นครั้งแรก ด้วยเขามีร่างทรงคือราชนินทร์ กรัยวิเชียรนั่งตำแหน่งนายกฯ การแทรกแซงของเขางานนี้เป็นกิจวัตร มีการวางแผนและมีเป้าหมาย ดังที่นักวิชาการสูงศูนย์พันธ์ บริพัตรเขียนว่า “มุ่งเพิ่มพูนอำนาจการเมืองของสถาบันกษัตริย์... เพื่อเป็นหลักประกันสำหรับรัฐมีอักษรความวุ่นวายและคอมมิวนิสม์”¹ ศูนย์พันธ์กล่าวว่า วังดุจจะ “พยายามปรับตัวเองให้เป็นสถาบันที่มีอำนาจครอบงำสูงสุด” นั่นก่อให้เกิดปฏิการยาที่รุนแรงต่อราชนินทร์ในเวลาแทบไม่ถึงหนึ่งปี ซึ่งทำให้ภูมิพลถึงกับจังหวัง การเมืองของภูมิพลถูกปฏิเสธเต็มๆ โดยเหล่านายพลสายกลางฯ นักธุรกิจ ข้าราชการและสารานุชนหัวไว้ไป

กลุ่มที่ยึดอำนาจในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ประกอบด้วยนายทหารที่ค่อนข้างกลางๆ ที่เชื่อมโยงกับกษัณ์ สิware ที่ตายไป หมุนมองหนึ่งของเรื่องราวที่ยังดำเนินอยู่อธิบายว่าพวกเขาวางแผนที่ตัดหน้าไปข้าสุดต่องที่เชื่อมโยงกับถนน ประภาส ประมาณ อดิเรกสารและสมัคร สุนทรเวช คณะรัฐประหารเรียกตัวเองว่าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน นำโดยผู้บัญชาการทหารสูงสุดพล.ร.อ.สังัด ชลออยู่ ผู้อยู่เบื้องหลังสังคัดคือ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ ที่มาในแนวกลางๆ แบบกษัณ์ สิware เพื่อที่จะได้รับการรับรองจากวัง คณะรัฐประหารจำต้องตั้งคนที่ภูมิพลเลือกเป็นนายกฯ การที่ภูมิพลยืนยันเลือกพลเรือนแสดงถึงทั้งความไม่ไว้วางใจต่อกษัณ์ประหารเช่นเดียวกับความกังวลต่อสายตาของต่างประเทศที่จะมีต่อรัฐบาลใหม่

ในฐานะผู้พิพากษาศาลฎีกา ราชนินทร์เป็นข้าราชการสายพันธ์ที่ภูมิพลโปรดปրานมากที่สุด ซึ่งสัตย์และทุ่มเท ไม่แสดงอาการทะเยอทะยานหรือตระกะตະกรรม เขายังเป็นลูกเจนรุ่นที่สอง อายุรุ่นราวราราเดียวกับภูมิพล จบกฎหมายจากอังกฤษ แต่งงานกับหญิงชาวเดนมาร์ก และนิยมกษัตริย์นิດแทบจะมากกว่าตัวภูมิพลเองเสียอีก เขายังเป็นที่รู้จักกันมากที่สุดจากการต่อต้านคอมมิวนิสม์ เขายังเป็นคนที่รักการใช้กฎหมายเพื่อต่อสู้กับคอมมิวนิสม์ และร่วมกับอาจารย์มหาวิทยาลัยสอนจิตวิทยาชื่อ ดุสิต ศิริวรรณ จัดรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเป็นสปอนเซอร์คือ สนทนาประชาธิปไตย ทั้งสองโภมตีคอมมิวนิสต์ นักศึกษาและนักการเมืองก้าวหน้าอย่างดุเดือดว่าเป็นภัยต่อราชอาณาจักร หนังสือว่าด้วยสถาบันกษัตริย์ของราชนินทร์ในปี 2518 ทำให้เขากลายเป็นโปรโมเตอร์รุ่นใหม่ชั้นนำแห่งตระกูลจักรี² เขายังเป็นพ่อขุนที่ยังคงมีความผูกพันกับราชวงศ์อยู่

¹ The Chakri Dynasty and Thai Politics, 2325-2525, 62, 64.

² ราชนินทร์ กรัยวิเชียร, พระมหากษัตริย์ไทยในระบบประชาธิปไตย (กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษา, 2520); วิเคราะห์ใน Roger Kershaw, "Modernizing the Thai Monarchy? Theory and Practice of Two Intellectuals Turned Prime Minister," จากการสัมนาไทย-ยุโรป Social Change in Contemporary Thailand, 28-30 พฤษภาคม 2523, มหาวิทยาลัยขัมสเดชรัตน์

ราชภารตرابได้ที่พากเข้ายังจังรักภักดิ เชือฟังและส่งบเรียบร้อย เข้าอ้างถึงการปฏิรูปต่างๆ ของจุฬาลงกรณ์ เป็นข้อพิสูจน์

เข้าฟันธงว่าประชาชนไทยไม่สามารถอยู่รอดได้หากปราศจากสถาบันกษัตริย์ เพราะเพ้าพันธุ์ไทยไม่ได้กำหนดโดยลักษณะทางพันธุกรรมหรือภูมิศาสตร์การเมือง แต่โดย “ความเป็นไทย” อันเป็นแนวคิดที่จะไม่捺ร่องอยู่หากแยกขาดจากกษัตริย์ หากปราศจากกษัตริย์แล้ว แผ่นดินและประชาชนก็จะตกอยู่ในห่วงอิเวจ้อนไร้รัต ลักษณ์แบบที่พากคอมมิวนิสต์จะนำมา ก่อนหน้านี้นักผลิตอุดมการณ์แห่งรัชกาลที่ 9 คือ รานีกับคริสราวาจ ได้เคยเสนอว่าธรรมราชามีความเป็นประชาธิปไตยสุดยอดแล้วโดยธรรมชาติ รานินทร์ก้าวสำเร็จไปอีกขั้นหนึ่ง บอกว่าสามทศวรรษบนบลังก์ของภูมิพลเป็นข้อพิสูจน์ว่าสถาบันอย่างรัฐสภา กับระบบตัวแทนจากการเลือกตั้ง และกระทึ่งรัฐธรรมนูญล้วนไม่มีความสำคัญ การมีส่วนร่วมของมวลชนในการบริหารงานแผ่นดินไม่มีความจำเป็น เพราะสถาบันกษัตริย์ทำนุบำรุงสุขให้พากเข้าได้ดีที่สุดอยู่แล้ว นั่นล่ะคือประชาธิปไตยที่แท้จริง รานินทร์บอก รานินทร์ยอมรับการลูกอ้อ 14 ตุลา แต่เพียงเพราะว่า “นักศึกษาในคราวนั้นอยู่ฝ่ายกษัตริย์”

ส่วนสำหรับเหตุการณ์โซกเลือด 6 ตุลา 19 นั้น ภูมิพลกับรานินทร์ปฏิเสธไม่ได้ที่จะลดถอนแนวทางแข็งกร้าวลงเลยแม้แต่น้อย ฝ่ายซ้ายมากถึง 10,000 คนจึงต้องหนีเข้าป่าเพื่อไปร่วมกับพคท. ทำให้สังคมรุนแรง เมื่อวันที่ 14 ตุลา จึงอุบัติขึ้นมาจริงๆ เศรษฐกิจดิ่งลงจากการถอนตัวของนักลงทุน และอาชีวะตันพันธมิตรเก่าแก่ ของไทยก็ตัดความช่วยเหลือ พร้อมวิจารณ์รัฐบาลว่าไม่เป็นประชาธิปไตยและละเมิดสิทธิมนุษยชน รานินทร์ อธิบายในภายหลังอย่างไม่สำนึกรู้ว่า “เมื่อคุณจัดการกับเรื่องการเมือง คุณต้องระวังพื้นที่ตรงกลางเนื่องจากว่า มันเป็นบริเวณที่พากคอมมิวนิสต์คีบคลานเข้ามา โดยอำนาจอยู่ในคราบพวกเสรีนิยม”³ นั่นคือสิ่งที่ได้เกิดขึ้น หลังเหตุการณ์ 14 ตุลา 16 เข้าอก

รัฐบาลใหม่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขนาดสั้นที่ให้อำนาจเกื้อบริการแก่รานินทร์ โดยมีสภาพปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่มีแต่ข้าราชการและทหารจากการแต่งตั้ง คำสั่งของนายกรัฐมนตรีคือเป็นกฎหมาย และเขามีอำนาจเด็ดขาดในการสั่งลงโทษ แบบเดียวกับเผด็จการสฤษดิ์ในปี 2501 เว้นแต่ว่ารานินทร์คือร่างทรงของภูมิพล เจตจำนงของวังที่จะปกครองประเทศดูได้จากการที่รัฐธรรมนูญกำหนดอำนาจจากกษัตริย์อันใหม่ขึ้นมา คือ กษัตริย์สามารถเสนอกฎหมายเข้าสภากฎหมายได้โดยการปกครองแผ่นดินได้โดยตรง

รานินทร์โดยมากแล้วมากไม่เห็นหัวเหล่านายพลในคณะรัฐประหาร ปฏิเสธโดยรายชื่อคณะรัฐมนตรี ของพากเข้าและเสนอแต่คนของตัวเอง คู่หูจะแก้วของเขาก็คือ ดุสิต ศิริวรรณกล้ายมาเป็นรัฐมนตรีที่ดูแลงานนโยบายการเมือง สมัคร สุนทรเวชที่คุณเกลียดแต่สิริกิติ์โปรดได้เป็นรัฐมนตรีมหาดไทยที่มีอำนาจสั่งการつまり นอกจากรัฐมนตรีด้านกลาโหมและความมั่นคงสามที่นั่งเป็นคนจากคณะรัฐประหารแล้ว รัฐมนตรีที่เหลือล้วน

³ บางกอกโพสต์, 19 พฤศจิกายน 2519

เป็นเพื่อนฝูงของราชนิทรรศกับข้าราชการเทคโนโลยีและทั้งสิ้น การไฟเขียวจากวังทำให้คณารัฐประหารต้องไปแล้วตามราชนิทรรศไปในการจัดการฝ่ายช้ายอย่างไม่ปราณีปราศรัย เข้าเอกดืออาญาไปไว้ภายในได้สำเร็จมาต่อมา แต่ต่อมาก็ได้รับอำนาจลับเหลือที่จะจับครองขังก็ได้ รัฐบาลตีตราทุกคนที่สนับสนุนการลุกขึ้นสู้ของประชาชน และตำรวจนายได้รับอำนาจลับเหลือที่จะจับครองขังก็ได้ รัฐบาลตีตราทุกคนที่สนับสนุนการลุกขึ้นสู้ของประชาชน แต่ต่อมาก็ได้รับอำนาจลับเหลือที่จะจับครองขังก็ได้ รัฐบาลตีตราทุกคนที่สนับสนุนการลุกขึ้นสู้ของประชาชน ว่าเป็นคนทรยศและคอมมิวนิสต์ และขังพวกราษฎร์ไว้ในคุกโดยไม่ต้องแจ้งข้อหา หลายพันคนถูกจับกุม ในช่วงนั้น โดยถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ที่วางแผนโคลนล้มรัฐบาลและสถาบันกษัตริย์

กฎหมายหมื่นพระบรมเดชานุภาพถูกปรับให้โหดร้ายขึ้น ก่อนตุลาคม 2519 ไทยหมื่นฯ คือจำคุก สูงสุดไม่เกินเจ็ดปี ทำให้ศาลสามารถยึดหยุ่นได้มาก และหลายคนที่ถูกเล่นงานด้วยข้อหาหมื่นฯ โดนแต่เพียง เป้าๆ รองอาญาหรือไม่ก็ติดคุกไม่กี่เดือน ผู้พิพากษาหลายคนมีความเชื่อใจว่าข้อหาหมื่นฯ ได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองของฝ่ายขวา ที่บอยครองเหลวไหลไร้เหตุผล แต่เพียงสองสัปดาห์ที่กรุงอำนวย ราชนิทรรศ จัดการแก้ไขให้มีโทษต่ำสุดจำคุกสามปีและสูงสุดไม่เกิน 15 ปี การจับกุมข้อหาหมื่นฯ เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 2518 มี 10 คนถูกจับข้อหาหมื่นฯ ในปี 2519 มี 21 คน และในปี 2520 ภายใต้รัฐบาล พระราชทานราชนิทรรศ 42 คน⁴ ชายคนหนึ่งถูกเล่นงานข้อหาหมื่นฯ เพราะใช้ผ้าพันคอถูกเสือชาวบ้านเชื้อโดยใช้

เหมือนสฤทธิ์ ราชนิทรรศ สั่งประหารชีวิตอาชญากรอุกอาจร้ายไปสองสามคนเพื่อข่มขู่ไม่ให้มีใครกล้าหือ แต่ต่างกันตรงที่เขาถูกเนียบขาดกับเรื่องทุจริตและการประพฤติมิชอบของข้าราชการเกือบจะพอๆ กับที่จัดการพวกคอมมิวนิสต์ รัฐบาลกวดขันกับการนำเสนอข่าวของสื่ออย่างเข้มงวดและสั่งห้ามการประท้วงทั้งหมด ตำรวจบุกค้นตามบ้านเรือน โรงเรียนและสถานที่ทำงานต่างๆ เพื่อยึดหนังสือ “ต้องห้าม” เลยเดิมไปถึงขนาดเผาหนังสือทุกเล่มที่มีหน้าปกสีแดง การพูดคุยความคิดทางการเมืองในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็น Marxist ซิมิล์หรือประชาธิปไตย ถูกสั่งห้าม ตำรวจเรียนถูกเขียนใหม่และมีการสร้างภาษาพยนต์เชิดชูคุณค่าแบบไทยๆ (ซึ่งนิยมว่าคือความจริงกากดีต่อสถาบันกษัตริย์) เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ หนังสือของราชนิทรรศว่าด้วยเรื่อง กษัตริย์ไทยได้รับการพิมพ์ใหม่โดยรัฐบาลและแจกจ่ายไปตามโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ

ในชั้นบท การปราบปรามคอมมิวนิสต์ที่ความรุนแรงจนเกือบถึงขั้นสงครามเต็มรูปแบบ แต่มีรายงานว่าชาวบ้านผู้บริสุทธิ์ถูกฆ่าตายไปมากกว่าพลพรพลคน. เสียอีก ที่ภาคใต้ ระเบิดนาปาล์มทำลายหมู่บ้านเรือกสวนไร์นา อันเป็นรากรฐานเศรษฐกิจท้องถิ่น แต่รัฐบาลกำลังของพคท. แทบไม่กระเทือน การโจมตีแบบ กองโจรดำเนินต่อไปอย่างมีจังหวะจะโคน และตัวเลขการสูญเสียของฝ่ายรัฐกระโดดเป็น 550 นายในสามเดือน แรกของปี 2520⁵

⁴ รายงานประจำปีของกรมตำรวจนคร. 2493-2522.

⁵ Far Eastern Economic Review, June 3, 1977.

ท่าที่แข็งกร้าวของราชนิทรยังเพื่อແພໄປถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย เข้ายอกการริเริ่ม สัมพันธไมตรีกับจีนและเวียดนามของคึกฤทธิ์และเสนีย์ทิ่งໄไป และประกาศเป็นศัตตรูกับรัฐบาลทั้งสองอีกครั้ง ส่วนประเทศเพื่อนบ้าน ไทยตอนนี้กล้ายเป็นว่าเป็นฝ่ายออกท่าอุกทางพร้อมรอบ มันเป็นการเหวี่ยงสุดโต่งໄไปทางขวาที่อันตราย ซึ่งนักวิชาการ นักการทูตต่างชาติและสื่อมวลชนก็รายงานอย่างนั้น ภายในเวลาหลาย สัปดาห์ ราชนิทรสร้างความแปลกแยกแก่สังคมไทยส่วนใหญ่ เป็นที่ชัดเจนว่าเขามีเสนอง蔻หรือทั้งสิ้นนอกจำกัด

ส่วนภูมิพลก็บยืน เข้าประกาศว่าการรัฐประหาร 6 ตุลาคมเป็น “การแสดงถึงสิ่งที่ประชาชนต้องการอย่างชัดเจน”⁶ ในคำปราศรัยงานวันเกิดเดือนธันวาคม เขานอกว่า “ในช่วงเวลาที่ประเทศของเราประสบภัย คุกคามอย่างต่อเนื่องจากศัตรู เศรีภาพและการดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นคนไทยอาจถูกทำลายหากคนไทยไม่มีสำนึกรักชาติและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการต้านทานศัตรู... ตามนั้น กองทัพไทยจึงมีหน้าที่สำคัญที่สุดในการปกป้องประเทศในทุกเวลา เตรียมพร้อมเสมอในการปฏิบัติภารกิจเพื่อป้องกันประเทศชาติ”⁷ เพียงไม่กี่สัปดาห์หลังจากนั้น เขากล่าวคำต้อนรับการกลับมาของประธาน จารุเสถียรในระหว่างการอุทิศตนที่ได้รับการรายงานผ่านสื่ออย่างดี

ด้วยท่าที่แข็งกร้าว สถาบันกษัตริย์สุมเสียงที่จะสูญเสีย “ความเป็นเจ้าของ” ของคุณค่าแห่งประชาธิปไตย หลังจากที่ได้แบ่งชิงตำแหน่งนี้มาครองเป็นเวลาหลายทศวรรษจากผู้ก่อการ 2475 และกล่อมคน “ไทยจนเชื่อว่าประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งที่ประชาธิปไตยจะมอบให้แต่แรกแล้ว รัฐบาลใหม่ของจิมมี คาร์เตอร์ที่อาชิงตันตำแหน่งนี้ไทยอย่างแข็งกร้าวที่จะต้องประชาธิปไตย และพคท.ก็เรียกรัฐบาลว่าเป็นเผด็จการโดยวัง

ระบบราชนิทร-วังยืนหยัดทัดทานด้วยการพยายามนิยามตนเองว่าเป็นประชาธิปไตย ทั้งๆ ที่ได้ลักลัจรัฐธรรมนูญไป ราชนิทรออกแก่ผู้พากษ์วิจารณ์ว่าเขาเชื่อใน “รูปแบบหนึ่งของสังคมนิยมประชาธิปไตยตามแบบอังกฤษและเดนมาร์ก” ไม่ต่างจากพวกเจ้ารุ่นเก่าๆ ก่อน 2475 เขานอกว่ารัฐบาลของเขายังจัดการเลือกตั้งและเคารพสิทธิของประชาชน แต่ว่าประชาชนจะต้องได้รับการศึกษามากกว่านี้เสียก่อน ซึ่งต้องใช้เวลา 12 ปี เขาเรียกแผนการระยะยาวในการสถาปนาประชาธิปไตยนี้ว่า แผนจุฬาลงกรณ์ ขณะเดียวกัน เขายังเริ่มการโฆษณาชวนเชื่อที่ตอกย้ำว่าสถาบันกษัตริย์เป็นผู้อุปถัมภ์ค้าชูประชาธิปไตยมาตั้งแต่พ่อขุนรามคำแหง รัฐบาลท่องลีจารัฐธรรมนูญฉบับสั้นรวมกับเป็นบทสาดมนต์ว่า ประชาธิปไตยเป็นการปกครองรูปแบบหนึ่งที่มี “กษัตริย์เป็นประมุข” คำปราศรัยของภูมิพลเองก็หันมาอธิบายว่าประชาธิปไตยเป็นระบบที่มีระบอบวินัย เท่ากับบอกเป็นนายว่าช่วง 2516-2519 นั้นไม่เป็นประชาธิปไตย

⁶ Andrew Turton, Jonathan Fast, and Malcolm Caldwell, eds. *Thailand: Roots of Conflict* (Nottingham: Spokesman, 1978), 91.

⁷ John L. S. Girling, *Thailand: Society and Politics* (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1981), 215.

เพื่อยืนยันคำกล่าวอ้างดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมชัดเจน นานินทร์วางแผนจะแปรรูปอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยที่สร้างโดยพิบูลและเป็นสถานที่ยอดนิยมสำหรับการชุมนุมประท้วงของนักศึกษา ให้กลายเป็นของเจ้า⁸ ต้นเดือนธันวาคม 2513 การมองประวัติศาสตร์ด้วยสายตาแบบใหม่ (*historical revisionism*) กับกระแสความเคลื่อนไหวตัวของนักศึกษาได้เปลี่ยนอัตลักษณ์ของอนุสาวรีย์จากที่มาดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการล้มล้างระบอบสมบูรณานาญิกธิราชย์ให้กลายมาเป็นประชาธิปไตยที่ประชาธิปไตยประกอบมาให้ทำให้มันมีพลังในการเคลื่อนไหวต่อต้านเผด็จการ monarcho-constitutional หลังจากที่สามทหารออกประเทศไป สืบส่องพาณและรัฐธรรมนูญถูกเปลี่ยนจากสีดำเป็นสีเหลืองทอง กลายเป็นสัญลักษณ์ของประชาธิปไตยเสรีแบบตะวันตก

หลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลา วังเลึงเห็นว่าจะต้องยึดจวายพลังเชิงสัญลักษณ์ของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยหรือไม่ก็ต้องทำลายเสีย “ไม่ใช่นานนินทร์ก็จีดงบประมาณก้อนใหญ่สำหรับสร้างรูปหล่อขนาดใหญ่ของประชาธิปไตยเพื่อจะนำไปไว้บนยอดอนุสาวรีย์แทนที่รัฐธรรมนูญ แต่มันประสบปัญหาทางวิศวกรรม รัฐบาลจึงตัดสินใจนำรูปหล่อไปไว้หน้ารัฐสภาแทน มันมีคำจำกัดเป็นวรรคทองที่ประชาธิปักล่าวขณะะสละราชย์ที่ทำให้เขายืนยงเป็นบิดาแห่งระบบธรรมาภิบาลและรัฐธรรมนูญ “...ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะஸະ躬าจันเป็นของข้าพเจ้ายู่แต่เดิมให้แก่ราชนูรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คงจะได้โดยเฉพาะเพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิ์ขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของพระราชนูร...”⁹

สำหรับอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยนั้น รัฐบาลนานินทร์ตัดสินใจที่จะทำลายทิ้งไป คณะกรรมการชุดที่จัดการเรื่องนี้ตัดสินใจอย่างง่ายดายว่า อนุสาวรีย์นี้ไม่ควรค่าแก่การรักษาไว้เนื่องจากมันไม่ได้เกี่ยวดองอะไรกับเจ้าเลย

ระหว่างนั้น ภูมิพล ภารยาและลูกๆ ก็ใหม่ของการมากกว่าเดิม โดยพยายามสร้างฐานมวลชนที่เป็นของพวงเข้าเอง ทั้งเพื่อปกป้องนานินทร์และปกป้องตนเองหากนานินทร์ไปไม่รอด ครอบครัวเขาวิ่งรอกไปทั่วประเทศพยายามสัมผัสกับคนไทยให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อตอกย้ำว่าประเทศไทยกำลังตกอยู่ในภัยันตราย พากเข้าไปเยี่ยมทหารกรรมกองต่างๆ ข้าราชการและโดยเฉพาะลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งมีจำนวนมากกว่าสามล้านคนและเป็นฐานมวลชนหลักของพวงเข้า ครอบครัวนี้ยังไปเยี่ยมวัดและพระต่างๆ จำนวนมาก ซึ่งแน่นอนต้องมีกิจติคุณโทที่จิตภาวนวิทยาลัยรวมอยู่ด้วย และแปรรูปวัดจำนวนมากให้กลายเป็นวัดหลวง ซึ่งเป็นครั้งแรกนับจาก

⁸ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และการใช้ประโยชน์ทางการเมืองจากอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับอนุสาวรีย์ของประชาธิปไตยจากชัย วินิจ ภูด “Thai Democracy in Public Memory: Monuments and Their Narratives,” นำเสนอใน Seventh International Conference on Thai Studies, Amsterdam, July 1999.

⁹ Batson, *The End*, 252.

ทศวรรษ 2503 ส่วนใหญ่แล้วเป็นวัดในภาคอีสานที่มีปัญหาคอมมิวนิสต์รุนแรงที่สุด พากเข้าไปเยี่ยมทหารที่อยู่ตามแนวหน้าบอยชี้นและเยี่ยมทหารที่ได้รับบาดเจ็บตามโรงพยาบาล โดยรวมชุดอกรอบและบางที่ก็คาดปืนด้วย วชิราลงกรณ์ที่เพิ่งสำเร็จวิชาการรับแบบกองโจร ก็ไปเยี่ยมทหารโดยมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์เป็นอย่างดี

ความพยายามขยายฐานมวลชนนี้ยังรวมถึงการขยายมวลชนในครอบครัวหิดล่องด้วย ขณะที่ประเทศไทยยังคงไม่หายชวนจากเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ ควบคับการกดขี่ของรัฐบาลชานินทร์ ตั้งเดือนธันวาคม 2519 หนังสือพิมพ์ลงรูปสาวนางหนึ่งที่ไม่เครื่องเป็นที่รู้จักกันนักคือ โสมสวัล กิติยากร คู่หมั้นของวชิราลงกรณ์ ราชินีคนต่อไปถูกเลือกแล้ว พิธีหมั้นเป็นไปอย่างเร่งรีบ วชิราลงกรณ์เพิ่งได้ใช้เวลาหกปีส่วนใหญ่ในอสเตรเลีย และกระทั้งได้ตกลุมรักกับลูกสาวของนักการทูตไทยที่ประจำอยู่ที่นั่นคือ มล.ลักษณ์สุภา กฤดากร แต่ไม่ต้องใจสrigitที่ยืนกรานให้เป็นโสมสวัล ซึ่งเป็นหลานสาวของเชอเออง โสมสวัลเป็นลูกของอดุลกิตติ กิติยากร พี่ชายของเชอ

โสมสวัลไม่เพียงแต่เป็นตัวแทนความทะเยอทะยานของสายกิติยากรเท่านั้น ยังแบกเอาความหวังของสายสนิทวงศ์อันเป็นสายทางแม่ของสิริกิติ์และสายยุคลที่เสียกับการตกขอบเวทือญ่าอมร่อไว้อีกด้วย แม่ของโสมสวัล คือพันธุ์สวัล ยุคล ก็มีแม่เป็นสนิทวงศ์ ด้วยสายพันธุ์ทั้งสามนี้ โสมสวัลจึงเกื้อสมบูรณ์แบบในแง่สายเลือด แต่ในเชิงพันธุกรรมแล้ว เธออาจหมายถึงหมายนะ ในตระกูลที่แต่งงานกันเองไว้กันไปมาอย่างนี้ ภูมิพลกับสิริกิติ์เป็นญาติใกล้ชิดกันที่สืบมาจากจุฬาลงกรณ์โดยตรง โสมสวัลจึงมีเลือดແแทบจะขาดเดียวกันกับของวชิราลงกรณ์

เห็นอื่นใด วชิราลงกรณ์ไม่ชอบโสมสวัล เขาชอบผู้หญิงสวย ฉลาดและเปิดเผย โสมสวัลในวัย 19 ดูธรรมชาติ บื้อ หิมและการศึกษาไม่สูงหรือสติปัญญาไม่ดีนัก เธออ่อนต่อโลก แลงไรซึ่งประกายที่จะจุดวชิราลงกรณ์ติด ถึงกระนั้น เขายังยอมตามแม่ วันที่ 3 มกราคม 2520 ทั้งสองแต่งงานกันด้วยพิธีตามนบ พร้อมหน้าด้วยผู้เฒ่าผู้แก่ชาววัง พระมหาณ์และพระสงฆ์ โสมสวัลได้รับยกที่ยกเรือเป็นว่าที่ราชินีแห่งประเทศไทย สองปีกว่าสาวเริ่มเดินสายไปทั่วประเทศโดยแทบจะในทันที เพื่อให้ประชาชนอุ่นใจกับความเป็นปีกแผ่นและอนาคตของตระกูล

การรณรงค์ของครอบครัวภูมิพลมีลักษณะเลือกข้างอย่างเปิดเผยและแข็งกร้าว ทำให้พากเข้าเป็นเหมือนนักกรับทุ่มทุนสร้างทั้งด้วยชื่อ自己ห้อและกระทั้งร่างกายของพากเข้าเอง หลังจากเลี่ยงการวิจารณ์วังมาตลอดหลายปีเพื่อไม่ให้มวลชนแปลกแยก พคท.ก็ตอบโต้ด้วยการทำที่แบบเดียวทั่วโลก หลังจาก 6 ตุลา พคท.เริ่มโ久มตีวงอย่างทรงๆ โดยเรียกว่า “จอมศักดินาใหญ่” และกล่าวโหงหังว่าเป็นตัวการในการสังหารหมู่ที่ธรรมศาสตร์และการกดขี่ของชานินทร์ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2520 พคท.จะจัดขึ้นในบริเวณที่ออกเข้าใกล้แหล่งสัก

เพชรบูรณ์ บางรายงานระบุว่าเป็นเพียงการยิงเตือน และชิราลงกรณ์ก็ห่างไกลจากอันตรายหลายขุม ถึงกระนั้น เหตุการณ์นี้ถูกประโคนในกรุงเทพฯ เพื่อแสดงความถ่อมไม่เป็นไทยของพวคคอมมิวนิสต์ พร้อมกับจุดความกล้าหาญของชิราลงกรณ์ไปพร้อมกัน

สามวันหลังมา ที่ภาคใต้ วิภาวดี เป็นที่สาวของภีศเดชผู้เป็นเกลอของภูมิพล เธอแต่งงานกับลูกชายของรังสิต งานแต่งงานของทั้งสองในปี 2489 เป็นงานดีมากที่ได้รับน้ำสังข์จาก้านท์ เธอใกล้ชิดและเป็นที่โปรดปรานของภูมิพลและภารามาก แต่การบินในภาคใต้ของเรือนั้นไม่ใช่ไปแบบไม่รู้โน่นอහេ สถานการณ์ที่นั่นเป็นสังคมเต็มรูปแบบ กองทัพกับตชด. โฉมตัวยการทั้งระเบิดถล่มจากเครื่องบิน เอลิค็อปเตอร์ของเรือเข้าไปลึกลึกในสมรภูมิ ใกล้ชายแดนไทย-มาเลเซียเพื่อรับบทหารบาดเจ็บสองนาย และพคท. ก็ไม่รู้ว่ามีเรืออยู่บนเครื่อง

กรุงเทพฯ มีปฏิกริยาโกรธเกรี้ยวต่อการตายของเธอ รัฐบาลกับวังถือว่าเธอเป็นเจ้า ดังนั้นจึงมีสถานะเป็นกลางที่มีแต่ความเอื้ออาทร จะต้องไม่มีภัยอันตรายใดๆ มากสำหรับ พคท. ที่ถูกประนามว่าเป็นผู้ก่อการร้ายที่ป่าเตื่อน ตอบโต้ด้วยการเรียกครอบครัวภูมิพลว่าเป็นผู้รุกราน พวคเข้าถ่ายทอดวิทยุกระจายเสียงว่า วิภาวดีกำลังช่วยรัฐบาลหายเลือดในการปราบปรามประชาชน “ท่านกลางชา กศพ กลั่น คำวเลือด และเสียงร้าร้องของประชาชนที่ตอกเป็นเหี้ยอกลุ่ม ใจรัฐ ปฏิกริยา วิภาวดีนั่งเอลิค็อปเตอร์ของตชด. เพื่อส่งเสริมให้กำลังใจแก่ชาตกรเหล่านั้น... แล้วประชาชนที่กำลังประสบทุกข์เข็ญที่อยู่บริเวณนั้นล่ะ ที่ญาติพี่น้องถูกฆ่าหรือได้รับบาดเจ็บด้วยนำ้มือของตำรวจและอาสาสมัคร บ้านไร่นาของพวคเข้าถูกทำลาย ลูกหลานภรรยา พี่สาว น้องสาวถูกฆ่าเมื่อขึ้นและฆ่าตาย วิภาวดีไม่เคยได้ใส่ใจกับคนเหล่านี้เลย”¹⁰

ด้วยการตายของวิภาวดี ครอบครัวภูมิพลไม่อาจรักษาอุ่นใจได้อีกต่อไป พคท.ใช้ประโยชน์จากปัญญาชนที่เพิ่งเข้าไปร่วมที่เข้าไปประวัติศาสตร์ไทยและสัญลักษณ์นิยมของพวคเจ้าได้ดีกว่า พวคเข้าโฉมตีความมั่งคั่งของพวคเจ้า ทั้งในประวัติศาสตร์และปัจจุบัน โฉมตีรัชกาลที่ 4 และ 5 ว่าทำนาบนหลังคน “ในวังที่หฤหรະและมีขาเริ่มขนาดใหญ่ ลูกๆ อีก 60-70 คน แพร่พันธุ์รากับกระต่าย” พคท. โฉมตีงานพิธีที่สืบเปลี่ยนและพุดถึงการลงทุนและทรัพย์สินของวัง “พวคเข้าออกกฎหมายมหาบวกกว่าสถาบันนี้ศักดิ์สิทธิ์และจะเมิดมิได้แต่ว่า... ยิ่งกษัตริย์มีอำนาจ ประชาชนก็ยิ่งจน และยิ่งกษัตริย์มีรายได้จากค่าเช่าที่ หันในบริษัทต่างๆ มากขึ้นเงินของเขาก็พอกพูนมากขึ้นเท่านั้น”

พคท. พุ่งเป้าไปที่สิริกิติ์กับลูกชายอย่างรุนแรงเป็นพิเศษ สิริกิติ์ถูกเปรียบเป็นจักรพรรดินีจีนที่ทำลายประเทศโดยจองจำจักรพรรดิตัวจริงไว้ ส่วนลูกชายก็ชอบความรุนแรงชนิดนอกเหนือการควบคุม อย่างที่เห็นใน 6 ตุลา เรื่องนี้มีผลพอสมควรต่อคนไทยในเมืองที่มีการศึกษา กิตติศัพท์ของสิริกิติ์กับลูกชายเสื่อมถอยลงไป

¹⁰

คำແດລງທາງວິທຸຂອງພຣຄຄອມມົວນິສຕໍ ແກ່ປະເທດໄທ ຈາກ Marks, Making Revolution, 176-78.

เรื่องฯ หลายคนโภษสิริกิติ์ที่เป็นตัวการให้วังสนับสนุนอันธพาลการเมืองฝ่ายขวา และเลือกชานินทร์เป็นนายกฯ

แต่ในที่สุด พคท. ไปไกลเกินไปสำหรับคนไทยส่วนใหญ่ ในการกระจายเสียงวันที่ 1 เมษายน 2520 นิรยุทธ บุญมี อธิบดีผู้อำนวยการศูนย์สถาบันภาษาตระกูล “พันยุคและกำลังเสื่อม” และบอกว่า “ผมคิดว่าถ้าประชาชนจะทำลายสถาบันนี้ ก็จะไม่มีผลเสียร้ายแรงอะไร” มันเป็นความผิดพลาดทางยุทธศาสตร์ คนไทยส่วนใหญ่ยังคงถือสถาบันภาษาตระกูลมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมและความเป็นชาติ การกระจายเสียงคราวนี้เป็นข้อพิสูจน์สำหรับพวกเขาว่า พคท. ตั้งใจจะล้มล้างสถาบันภาษาตระกูล เท่ากับทำลายประเทศลงไปด้วย

ด้วยหลักฐานนี้ ภูมิพลทรงคงไว้ในรัฐสภาและไม่ได้ไว้ไว้ในพระราชบัญญัติ แต่แทนที่จะสมานแผล เขากลับสั่งสอนว่า นักศึกษาไม่มีหน้าที่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ควรตั้งใจเรียนอย่างเงียบๆ และปล่อยให้บ้านเมืองเป็นเรื่องของผู้นำและข้าราชการ

วันที่ 17 มิถุนายน เข้าพูดในพิธีมอบปริญญาแก่นักศึกษาธรรมศาสตร์ นักศึกษาต้องถูกตรวจสอบร่างกายก่อนที่เข้าจะมาถึงท่ามกลางคนดูmany ภูมิพลไม่ได้พูดถึงเหตุการณ์สั่นหารหมู่โดยตรง ซึ่งเพิ่งเกิดในที่ตรงนั้นเมื่อแปดเดือนก่อน แต่เข้าพูดอย่างอ้อมๆ ว่า นักศึกษาเองเป็นฝ่ายผิด:

มีความคิดอย่างหนึ่งในบางกลุ่มบางพวงว่ามีความจำเป็นที่จะต้องทำลายและขุดรากถอนโคนสิ่งที่ดำรงอยู่ถึงจะก้าวหน้าหรือรุ่งเรืองได้ ความคิดนี้จะต้องได้รับการตรวจสอบเพื่อหาว่าถูกต้องหรือไม่ และมีคุณค่าให้คิดให้ปฏิบัติหรือไม่ สิ่งต่างๆ ที่ดำรงอยู่แล้วประกอบด้วยรากฐานและตัวแบบ ที่ต้องศึกษาจุดแข็งจุดอ่อนเพื่อขัดจุดอ่อนและพัฒนาให้รุ่ดหน้ายิ่งขึ้น จะก้าวหน้าได้อย่างไรถ้ารากฐานถูกทำลาย?

ยกตัวอย่าง คนต้องรักษาอาการปวดหัวเพื่อจะได้คิดถึงเรื่องความก้าวหน้า ถ้าเขาทุบหัวเพื่อรักษาอาการปวดหัว แล้วจะเอาอะไรไปคิด? ผู้จบการศึกษาที่ฉลาดควรจะศึกษาความก้าวหน้าที่ได้ดำเนินมาแล้วและแก้ปัญหาจุดอ่อนที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อจะได้ก้าวหน้าต่อไป¹¹

แต่ภูมิพลละเลยข้อเท็จจริงที่ว่า ชานินทร์ไม่เป็นที่นิยมมากเสียจนถึงจุดที่ เมื่อถึงเดือนเมษายน 2520 เขายุ่รอดได้ก็ด้วยการหนุนหลังจากวังเท่านั้น ชานินทร์กับสมัคร รัฐมนตรีมหาดไทยอาจทำให้สังคมเกิดความหวาดกลัวมากกว่าพคท. เสียอีก ในหมู่นักธุรกิจ ความดื้อด้านของชานินทร์ชี้ช่วยนักลงทุนพอๆ กับพคท. หลายคนนั้นทรัพย์สินออกไปนอกประเทศ ในกองทัพ ก็จะเหล่าที่เบียดขับกันอยู่ก็มีความไม่พอใจในระดับต่างๆ กันไปต่อความแข็งกร้าวของชานินทร์ การไม่แยกแยะต่อคณะรัฐประหาร และการปราบปรามคอร์รัปชันของเข้า อีก

¹¹

Thomas Marks, "The Thai Monarchy Under Siege," *Asia Quarterly* 2 (1978): 135.

ทั้งชานินทร์ก็ไม่มีฐานสนับสนุนจากชาวบ้าน ขณะที่เข้าเพิ่มบประมาณทางการทหารและการโปรโมทสถาบัน กษัตริย์ เขากลับหันงบสำหรับการพัฒนาชนบท สำหรับโครงการสำคัญๆ เขายื่อฟื้นระบบเกษตรที่แรงงานขึ้นมาใหม่ ซึ่งพคท. อ้างว่าคือหลักฐานของความเป็นรัฐตั้งต้น

ความไม่พอใจสำคัญนี้ในปลายเดือนมีนาคม เมื่อนายพลคนหนึ่งรวมกำลังโกร่นล้มชานินทร์ แผนการล้มเหลวน่องจากไม่ได้รับการสนับสนุนที่พอเพียง แต่ผู้นำการรัฐประหารก็ได้นำนายทหารตายไปรายหนึ่งแล้ว ชานินทร์สั่งประหารหัวหน้ารัฐประหารคนนั้น ผู้สมรู้ร่วมคิดสี่นาย ได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิต ครอบครัวภูมิพลไปร่วมงานศพของนายทหารที่ถูกฆ่า และภูมิพลมอบเครื่องราชให้แก่เขาหลังเสียชีวิต ทั้งนี้เป็นการแสดงการสนับสนุนชานินทร์อย่างไม่ออก在外

แต่กระแสความไม่พอใจต่อรัฐบาลพระราชาท่านเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ครอบครัวของนักศึกษาและนักเคลื่อนไหว 3,000 คนที่ถูกจับและอีกจำนวนมากกว่านั้นที่หนีเข้าป่าหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาไม่ยอมรับที่ชานินทร์ กับสมัครติดป้ายแก่ลูกหลวงพากษาว่าเป็นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ พากษายกกลางในคณะปฏิรูปการปกครอง แผ่นดินนี้ให้ชานินทร์ปล่อยตัวนักศึกษาหลายร้อยคนที่ยังถูกตั้งข้อหาคบคิดโกร่นล้มรัฐบาลและสถาบันกษัตริย์ แต่ก็ปาเข้าไปกลางปี 2520 แล้ว ความสนใจพุ่งไปที่แกนนำนักศึกษา 18 คนที่ถูกตั้งข้อหาปลุกปั่นและหมิ่น พระบรมเดชานุภาพ เชื่อกันว่าชานินทร์ต้องการประหารพากษา

การไตร่สานเริ่มขึ้นในเดือนกันยายน แต่แทนที่จะวิงวอนขอความเมตตา จำเลยประกาศว่าพากษาไม่ยอมรับอำนาจของชานินทร์หรือศาลทหาร โดยบอกว่ารัฐบาลชานินทร์ละเมิดกฎหมายด้วยการล้มล้างรัฐบาล ที่มาจากการเลือกตั้ง พากษาปฏิเสธไม่ยอมรับข้อกล่าวหาว่าจัดและร่วมการชุมนุมประท้วงที่ผิดกฎหมาย เพราะกฎหมายที่ห้ามกิจกรรมประเทณนี้เพิ่งออกมาหลัง 6 ตุลา การโต้แย้งของพากษาเป็นการขัดขืนท้าทาย ที่ทรงพลังต่อหัวหน้าชานินทร์และภูมิพล และต่อโครงสร้างลำดับชั้นทางอำนาจของสังคมไทยโดยทั่วไป พากษา ต่างจากชาวบ้านตรงที่รู้กฎหมาย กฎหมายฉบับเดียวกับที่ที่ชานินทร์ใช่องแอบเพื่ออำนาจของเขานะ นักศึกษา กล่าวหารชานินทร์ว่าไม่เคยสอบสวนเหตุการณ์สังหารหมู่ 6 ตุลาหรือจับกุมผู้กระทำความผิดเลย ผู้ก่อการรัฐประหารได้รับ “พระราชทานอภัยไทย” คำตามที่แท้จริงที่เห็นอยู่ตั้งๆ ก็คือ ภูมิพล ที่มีชานินทร์เป็นร่างทรง นั้นมีความเที่ยงธรรมและยุติธรรมจริงหรือ? เขายอมรับกฎหมายหรือไม่? เขายืนประชาชีบโดยจริงหรือ?

เมื่อการไตร่สานดำเนินไป การแย่งชิงอำนาจในหมู่ชนชั้นนำทางการเมืองและทหารก็เดือดพล่าน ในเดือนสิงหาคม กลุ่มนายทหารหนุ่มที่ทะเยอทะยานเรียกตัวเองว่า “ยังเติร์ก” เกลี้ยกล่อมให้พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชุมนันท์ รองหัวหน้าคณะปฏิรูปฯ รับเป็นผู้นำการรัฐประหาร ขณะเกรียงศักดิ์รือ รัฐบาลก็ขยายขึ้นจากเหตุการณ์หนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์จะแย่ลงไปได้มากเพียงใดเมื่อวันเข้ามาถึงเกี่ยวในการเมือง ปลายเดือนกันยายน ขณะที่ภูมิพลและภารยากำลังเดินสายอยู่ที่ยะลา เกิดระเบิดขนาดย่อมๆ ขึ้นที่ตลาดในละแก

ใกล้เคียงจุดที่หั้งสองอยู่ เมื่อพากเข้าเปิดหน้าไปในรถลิมูซินโดยปราศจากการแฝ້พานไดๆ ตำราฉบับนี้มาสองนายชื่อมอเตอร์ไซค์ชนเข้ากับขบวนรถของพากเข้า

เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงรอยแยกลึกในวงการเมือง นักการเมืองโถมตีสมัครโดยทันทีที่ไม่สามารถคุ้มครองสองสามีภรรยาได้อย่างพอเพียง เมื่อสมัครโตัวว่ามีโครงบางคนวางแผนเบิดเพื่อจงใจกันเข้าโดยเฉพาะเขาก็ถูกกล่าวหาว่าหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ อันเป็นวิธีการเดียวกับที่เขามักใช้เล่นงานคนอื่น ถึงแม้การชุมนุมประท้วงจะถูกสั่งห้าม กระทิงແลงกับนวพลอุกมาประท้วงสมัคร นายพลคนหนึ่งประกาศว่าการประท้วง “สามารถกระทำได้หากเป็นไปเพื่อความจริงรักภักดีต่ออักษตรีย์”

ตอนนี้วังกำลังถูกทดสอบถึงสายสัมพันธ์ที่มีตอรัฐบาลที่ประชาไม่นิยม คีกฤทธิ์ ปราโมชเย้ายหยัน นานินทร์ว่า “เป็นเหมือนเด็กตาใสพูดถึงอุดมการณ์ การเสียสละและการพัฒนาชนบท” ชาวบ้านไม่มีทางเลือกนอกจากเข้าร่วงกับคอมมิวนิสต์ เพราะรัฐบาลนานินทร์ “เพิกเฉยโดยสิ้นเชิงต่อปัญหาสำคัญทั้งหลายทั้งปวง อันเป็นความเป็นความตายของเกษตรกร” ที่ภาคใต้ คีกฤทธิ์บอกว่า “คราที่ดูนำสังสัยก็จะถูกหาว่าเป็นผู้ก่อการร้าย ถูกจับกุมและหายตัวไปเลย”¹² คีกฤทธิ์ที่ได้กดดันวังอย่างนี้มๆ ให้ถอนตัวจากการเมืองด้วย (โดยบอกเป็นนายว่าสิริกิติ์ที่ควบคุมไม่ได้คือตัวปัญหาที่แท้จริง) กำลังเสนอทางถอยให้กับภูมิพล แต่ภูมิพลไม่ยอมถอย เขายังไม่เห็นว่าการปราบปรามคอมมิวนิสต์แบบตามตัวของนานินทร์จะแย่สำหรับประเทศไทย ตรงไหน

ในที่สุด เกรียงศักดิ์ขึ้นบัน พึงหลังจากที่เขาได้รับเลื่อนตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดในต้นเดือนตุลาคม เขากับยังเดิร์กบีบให้นานินทร์ปลดสมัครออก นานินทร์ตอบว่ารัฐบาลของเขายังเป็นรัฐบาลพระราชทาน จะอยู่หรือจะไปก็ต้องพร้อมกัน แต่การเอาหลังพิง wang ราวนี้ไม่สำเร็จ วันที่ 20 ตุลาคม ทหารหลายคันรถก็จัดการเอารัฐบาลออกไปได้ ถึงตอนนี้ การรัฐประหารได้รับการยอมรับในหมู่ชนชั้นนำจำนวนมาก ในฐานะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยธรรมชาติ โดยเฉพาะหากไม่มีการเสียเลือดเนื้อ ภูมิพลได้รับรองการเทคโนโลยีร้านขายยาอย่างนี้มาหลายครั้งหลายหนแล้วในช่วงสามทศวรรษบนบลังก์ของเข้า แต่ภายในวังราวนี้ต่างออกไป การรัฐประหารของเกรียงศักดิ์ไม่ได้รับไฟเขียวจากวัง ซึ่งหมายความว่ามันเป็นการลบหลู่อย่างใหญ่หลวงต่อกำแพงเป็นหนึ่งในต้องอุขของภูมิพล ด้วยศักดิ์ศรีถูกเจาะยางไปช้ำคู่ ภูมิพลพยายามรักษา彷ฟอร์มด้วยการอ้างความเห็นอกกว่าทางด้านคุณธรรม พลพรรคร้าวังแพร่กระจายข่าวอย่างไม่ขัดเขินว่าภูมิพลไม่แฮปปี้กับการรัฐประหารราวนี้ เพราะว่าเขารับได้แต่กับการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลที่รับลื้นตามครรลอง

ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญเท่านั้น พากเข้าบอกว่าภูมิพลรู้สึกว่าการรัฐประหารของเกเรียงศักดิ์ทำให้ไทยดูเหมือนเป็น “banana monarchy”¹³

การยึดอำนาจของเกเรียงศักดิ์ก็ถูกเหมือนรัฐประหารครั้งอื่นๆ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินแปลงกายเป็นส่วนนโยบายแห่งชาติ ที่เสนอชื่อเข้าเป็นนายกฯ ธรรมนูญการปกครอง 2520 กำหนดให้มีส่วนติดับัญญัติ 360 คน ซึ่งมากกว่าสองในสามเป็นทหารหรือไม่ก็ต่างๆ

แต่ก็มีความแตกต่าง ลีลาแรกๆ ของเกเรียงศักดิ์คือการเชิดชูความสมานฉันท์ของคนในชาติ อันเป็นบทบาทผูกขาดของภูมิพลมาแต่ไหนแต่ไร นายกฯ คนใหม่สัญญาที่จะให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชน ยกเลิกกฎหมายการศึก และการสอนสัมพันธ์กับอินโดจีน จีนและสหภาพโซเวียต เข้าบอกว่าแผนจุฬาลงกรณ์ของราชนินทร์ที่จะคืนประชาธิปไตยภายใน 12 ปีนั้นนานเกินไป และให้คำมั่นที่จะมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และจัดการเลือกตั้งภายในปี 2522 เข้าเสนอชื่อนักการเมืองที่ไม่สูดโต่งนักอ่อนย่างสองพี่น้องปราโมชเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติ และคณะรัฐมนตรีของเขาก็เต็มไปด้วยเทคโนโลยี มีเพียงสามตำแหน่งที่มาจากส่วนนโยบายแห่งชาติ ซึ่งมีพล.ท.เปรม ติณสูลานนท์เป็นรัฐมนตรีช่วยวิชาการด้านการต่างประเทศ ที่ในเวลาไม่นานจะกลายเป็นขุนพลสำคัญในการค้าบลังก์ภูมิพล

เกเรียงศักดิ์ออกแรงพยายามที่จะจัดการกับปัญหาที่ระบุในรายงานธนาคารโลกปี 2521 ว่าคนไทย 9 ล้านคนยังคงแร้นแค้นยากจนสุดขีด และรายได้ของคนชนบทกับคนชั้นล่างในเมืองลดลงเรื่อยๆ เป็นเวลาหลายปีแล้ว มันเป็นการลบล้างทักษะตรีย์นิยมที่ว่าการมีภูมิพลทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของพสกนิกรกระเตื้องขึ้นเรื่อยๆ เกเรียงศักดิ์ยังประกาศการประนีประนอมกับพวคคอมมิวนิสต์อีกด้วย โดยให้หลักประกันความปลอดภัยและความยุติธรรมแก่นักศึกษาที่กลับออกจากป่า มันไม่ถึงกับเป็นการนิรโทษกรรมเสียที่เดียว และที่แรกก็ไม่ค่อยมีนักศึกษายอมอุกมา แต่ก็เป็นการขยายบันทึกทางที่ถูกต้อง

ความริเริ่มเหล่านี้ได้รับความเห็นพ้องอย่างกว้างขวาง กรณั่นภูมิพลก็ยังกัดเกรียงศักดิ์ เมื่อันว่าไม่ยอมรับรองความชอบธรรมของเขาระบุ¹⁴ ภูมิพลตั้งราชานินทร์เป็นองค์มติรือย่างเอิกเกริก เพื่อชดเชยการร่วงลงจากอำนาจนิติศพไม่sway ภูมิพลจำกัดการข้องแวงกับเกรียงศักดิ์ในภาพสาธารณะและไม่ยอมแต่งเครื่องแบบทหารในวาระต่างๆ และเข้ายังหน่วยนิรโทษกรรมที่เสนอมาสำหรับนักศึกษา 18 คนไปอีกหนึ่งปีเข้าใจว่าเป็นเพราะไม่สนอารมณ์ และมีรายงานว่าวังถึงกับคิดแต่งตั้งสมัครเป็นหัวหน้าสำนักงานทรัพย์สินฯ จนกระทั่งเกิดกระแสคัดค้านจากหลายส่วน จึงต้องเลิกล้มความคิดไป

¹³ อ้างแล้ว

¹⁴ Roger Kershaw, “Three Kings of Orient: The Changing Face of Monarchy in Southeast Asia,” *Contemporary Review*, May 1979, 259-60.

สามปีที่ครองอำนาจของเกเรียงศักดิ์รุดหน้าเพียงเล็กน้อยกับคำมั่นสัญญาที่ได้ให้ไว ความตึงเครียดตามแนวชายแดนกับพูชาที่แรกกับเขมรแดง ต่อมาเป็นกองทัพเวียดนามที่ขับไล่เขมรแดงลงจากอำนาจ ทำให้เป็นการยากที่จะผ่อนคลายอำนาจจากทหารในพื้นที่ชนบท ผู้อพยพจำนวนมากหลบหนีออกจากกับพูชาเข้ามายังประเทศไทย เศรษฐกิจที่รุดหนักจากการขึ้นราคาน้ำมันของโอบากตอนต้นปี 2522 เนื่องจาก เกรียงศักดิ์ต้องนั่งเป็นประธานด้วยความอึดอัดท่ามกลางฝึกฝ่ายต่างๆ ในกองทัพ ที่ล้วนหมายปองจะแทนที่เข้าทั้งโดยการต่อตัวหรือไม่ก็การรัฐประหาร

กระนั้น การเมืองภายในก็ยังราบรื่นมากกว่าที่เป็นมาในระยะทศวรรษที่ผ่านมา เกรียงศักดิ์ปราบกลุ่มอันธพาลการเมืองต่างๆ ที่ปลูกปั้นความรุนแรงในปี 2519 เขากุมบังเหียนตชด.และลดสายสัมพันธ์ของตชด.กับลูกเสือชาวบ้านที่ก่อการลุก叛ทบทาทลงไปมาก นวพลหายไปและกระทิงแแดงก่อสังหารสูบบริเวณชายแดนซึ่งตายไปหลายคน สำหรับพวกคอมมิวนิสต์ เกรียงศักดิ์ลดระดับการสูบเพื่อเริ่มยุทธศาสตร์ใหม่ที่เน้นการอาชนะจิตใจ ในที่สุด รัฐบาลก็ประกาศนิรโทษกรรมแก่นักศึกษา 18 คนในเดือนกันยายน 2521 ซึ่งเสริมความน่าเชื่อถือแก่ข้อเสนอ ก่อนหน้านี้ของเขาว่าที่ยืนให้แก่ผู้แพ้พ่ายจากพคท. ประจำวันมา กับที่พคท. เริ่มแตกกันเอง หลักๆ แล้วเป็นพระนักศึกษาที่มุ่งประชาธิปไตยมากกว่าเกิดแตกหักกับมาร์กซิสต์รุ่นเก่า และกลุ่มโปรเจกต์แตกกับกลุ่มโปรเรียดนาม เมื่อแหนบันนี้หยุดชะงักไป เกรียงศักดิ์ก็หาคำมั่นจากนานอย ปักกิ่ง และเวียงจันทน์ที่จะลดการช่วยเหลือต่อผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์(พค.) ไม่นานスマชิกระดับสูงของพคท. บางส่วนก็โยนผ้าขาวและกลับมากรุงเทพฯ และการนิรโทษกรรมก็ดึงคนออกจากปีมาได้ราว 400 คนในปี 2521 มันเป็นจุดเริ่มต้นการเสื่อมสลายของพคท.

เกรียงศักดิ์ไม่ได้เป็นคนต่อต้านกษัตริย์ เขายังคงสนับสนุนและปกป้องเกียรติยศของเจ้า ในรัฐธรรมนูญ 2521 อำนาจกษัตริย์ถูกลดทอนลงเพียงเล็กน้อย รัฐธรรมนูญระบุว่าประชาธิปไตยเป็นสิ่งพระราชทานจากประชาธิปักษ และนิยามระบบการปกครองของไทยว่าเป็น “การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” แม้ว่าภูมิพลจะไม่ได้แต่งตั้งวุฒิสภาอีกต่อไปแล้ว แต่ก็ยังมีอำนาจวิetoอยู่มาก ซึ่งต้องใช้เสียงสองในสามของทั้งสองสภาในการลงมติการวิetoของกษัตริย์

เกรียงศักดิ์นำภูมิพลเข้ามาพัวพันในกิจการทางการทูตที่สำคัญๆ ด้วย เช่น กัน ภูมิพลให้รัฐมนตรีต่างประเทศของเวียดนามเข้าพบในเดือนมกราคม 2521 และนายกฯ ลาวตอนต้นปี 2522 เดิ่งเสี้ยวผิงก์ได้เข้าพบภูมิพล เช่นกันในระหว่างการมาเยือนในปี 2521 และได้เข้าร่วมในพิธีบวชของวชิรลักษณ์ด้วย จังหวะก้าวเหล่านี้เสริมภาพพจน์ของภูมิพลในฐานะประมุขของประเทศไทยและผู้บันดาลสันติภาพ สถาบันกษัตริย์ยังได้รับการแห่แห่นบันยอดสุดของโครงสร้างลำดับชั้นของชาติ วิทยุและโทรทัศน์ทุกคืนต้องรายงานข่าวในวันประมูล 5-10 นาทีเกี่ยวกับกิจกรรมของครอบครัวนี้ เริ่มด้วยตัวภูมิพล ภรรยา ลูกชายและลูกสาวตามลำดับ ให้ลูกนั้นโดยไม่เว้นช่วงก็เป็นข่าวผู้นำกองทัพทำกิจกรรมอะไรบ้างในวันนั้น จากนั้นก็เป็นข่าวของรัฐบาล

เบื้องหลังการถ่ายทำ ปัญญาชนที่กอร์มน. กับสภากวามมั่นคงแห่งชาติพิพากษามหาว่าเหตุใดค่าชาติ-ศาสన್-กษัตรីและอุดมการณ์ “ประชาธิปไตยอันมีกษัตรីเป็นประมุข” จึงล้มเหลวในการผนึกรวมใจไทยทั้งชาติ ข้อสรุปสำคัญประการหนึ่งคือว่า แนวคิดทั้งสองไม่ได้ให้ชาวบ้านมีสถานะหรืออภิภากษาไว้พากເຂະຈະໄດ້ ประโยชน์อะไร แนวคิดเกี่ยวกับรัฐล้วนມุ่งเน้นแต่พากເเจ້າກับວັດນຮຽມໃນອຸດນຕີຂອງພາກເຈ້າ ຖາງອອກຄືອກນິຍາມชาติไทยใหม່ເພື່ອໄໝມສຸດຮ່ວງເຈົ້າກັບชาวบ້ານ ຕອນນີ້ຊີວິຫພອເພີ່ງໃນໜຸ່ນ້ຳນ ພຣ້ອມດ້ວຍສັຖານັກ ກษัตรីແລະຄາສະພາພຸທ່າໄດ້ຮັບການຂັບເນັນໃຫ້ເປັນນິຍາມຂອງວັດນຮຽມໄທຢ່າງ ວັດນຮຽມນີ້ມີຈຸດເນັນທີ່ຄວາມຂັນຂອງ ທ່ານວັດນ້າໃນການທຳການເພື່ອປະໂຫຍດຂອງໜຸ່ນ້ຳນ ຊຶ່ງໄມ່ຕ່າງຈາກແນວທາງຂອງລູກເສື້ອພາກເຈ້າ ແຕ່ກີ່ນ້ຳນເຮື່ອງ ອັນຕາຍ ຄວາມກລັວແລະການພື້ນພາຫນ້ຳນ້ຳນນຳລັດນ້ອຍລົງໄປ ສມຜ.ຕອບສົນອັນຕາຍຕ່າງໆໄປ ພວກເຂາມມຸ່ງໜ້າທີ່ຈະ ປະມວລແລະອຣົກາທີ່ປາຍຄວາມຄິດເຫຼັນນີ້ຝ່າຍການຄະກຽມການເອກລັກຊົນແຮງชาຕີ ທີ່ຕັ້ງຂຶ້ນມາໃນປີ 2523 ເພື່ອ ທ່ານຕົກລົງການເປັນທາງການສໍາຫັບຄໍາຖາມທີ່ວ່າ “ໄທຍ້ອ່ານວ່າໄດ້” ກັບ “ประชาธิปไตຍແບບໄທ່າ ເປັນຍ່າງໄວ?”

ເກີ່ຽນສັກດີ໌ໄມ່ມີປັ້ງຫາກັບການໃຊ້ສັຖານັກ ກ්‍රියා ເພື່ອການຝ່າຍການໃຫ້ວັນເປັນ ກລາງທາງການເມືອງ ເປັນຫຼັກທາງພີເຮົາການຂອງชาຕີ ດັ່ງນັ້ນເມື່ອເປັນເຮື່ອງທາງການເມືອງທີ່ສໍາຄັງໆ ຖຸມິພລຈຶ່ງຖຸກກັນ ອອກໄປນອກວັນ ເກີ່ຽນສັກດີ໌ທີ່ໄດ້ຮັບການສັນບັນດຸນຍ່າງທຸວ່ມທັນແຕ່ໄມ່ເອຍປາກຈາບປະດານ້ຳນ້ຳນນຳນອກແວດວງ ຂອງວັນ ເຂົ້າໃຈວ່າປັ້ງຫາທ່າງໆ ຂອງປະເທດມີຄວາມຫັນຫຼັນເກີນກວ່າທີ່ຈະປັດເປົາໄປໄດ້ດ້ວຍເພີ່ງຂັນບຈາກຕົກຕະກິດ ການການໃຫ້ວັນກ්‍රියා ອີກທັງເກີ່ຽນສັກດີ໌ຍັງໄມ່ຕ້ອງການໃຫ້ວັນສາມາດເຄື່ອນໄຫວມາລັບດ້ວຍຕ້າວເອງໄດ້ມາກເກີນໄປ ນອກຈາກການຈຳກັດກິຈກຽມຂອງລູກເສື້ອພາກເຈ້າ ເລັ່ມຕົ້ນຢັ້ງໂຄງການສ້າງອຸ່ນສ່ວົງຮັບກາລທີ່ 7 ທີ່ຮູ້ສປາອິກ ດ້ວຍ ໂດຍອ້າງຄວາມຈຳກັດຂອງນປະມານ

ຝ່າຍການເພີ່ງພລ້າຍ່າງມາກສໍາຫັບປຸມິພລ ທີ່ໃຊ້ເວລາສ້າງອິທີພລທາງການເມືອງມານານຫລາຍ ທຄວຣະ ດ້ວຍລັກຊົນນີ້ສັຍທີ່ໄມ່ຍອມແພ້ວະໄຮງ່າຍໆ ເຂາຫວັນກລັບໄປພລິກຕໍ່າດຸບທເຮີນແຮກໆ ທີ່ໄດ້ຮັບເມື່ອຂຶ້ນ ນັ້ນບັລັງກ ນັ້ນຄື່ອ ພີເຮົາການແລະກິຈກຽມສາຫະກະຄື່ອແໜ່ງກຳເນີດບຸນຍົນການນີ້ທີ່ແທ້ຈົງ ຂະແໜ່ງອອກງານພີເຮົາຕ່າງໆ ເຂົ້າຍັງຕ່ອເຕີມເສີມກຳລັງເຄື່ອງຂ້າຍພັນຮົມຕຽບຂອງວັນດ້ວຍການແຈກເທົ່ອງຮາຊແກ່ຂ້າຮາຊການແລະທຫර້ຫັນສູງ ຊຶ່ງ ກາຮຍາຂອງພວກເຂົກຈະໄດ້ຮັບຄໍານາຫຼັກສູນເປັນທ່ານຜູ້ຫຼົງກັບຄຸນໜູ້ງ ສໍາຫັບຄນອື່ນໆ ເຄື່ອງຮາຊຜູກຕິດກັບ ຈຳນວນເງິນທີ່ປະຈິກໃຫ້ການກຸ່ມຄລຂອງກ්‍රියා ທີ່ເຕີບໂຕຂຶ້ນເຮືອງໆ ຈາກການທີ່ວັນເລັ່ນກັບຄວາມກລັວກັບຜກດ.ແລະ ປັ້ງຫາຄວາມຍາກຈົນ ຄວາມສາມາດຂອງປຸມິພລໃນການທີ່ງດູດເງິນບປິຈາດເພື່ອແລກເປົ່າຍັນກັບສະເກີດຄວາມລັ້ມ

¹⁵

Michael Connors ເຖິງນາຍລະອີຍດຄຣອບຄຣຸມການປຣຈົງສ້າງອຸດນກາຮົມແຮ່ງชาຕີໃນ *Democracy and National Identity in Thailand* (London: Routledge, 2003)

เลือกทางธรรมของเขานั้นเป็นที่ประจักษ์ในการอุปกรณ์ที่วัดแห่งหนึ่งในเยาวราช ผู้บริจาค 120 คนรับพระเครื่องจากเข้าด้วยสนนราคายี่สูงละ 20,000 บาท¹⁶

ภูมิพลงานงานต่อด้วยความมีขั้นกับโครงการเช่น สมาร์ทบ้านกับแหล่งกักเก็บน้ำ โครงการปลูกพืชทดแทนในของเขารับการขยาย และเข้ามาทำด่องการปลูกพืชต่างๆ รวมถึงเทคโนโลยีจำพวกจีโนไทร์แล้ว (small is beautiful) ในวังสวนจิตร ด้วยประสบการณ์เกี่ยวกับทุนนิยมและสมาร์ท เข้าเสริมกำลังสำนักงานทรัพย์สินฯ ด้วยการนำเงินและเทคโนโลยีจากเจ้าพ่อด้านการค้าชาวอิสราเอลผู้หลั่งไหลระดับต้นนา Shoul Eisenberg เพื่อดำเนินตามแนวคิดสมาร์ทเกษตรในเชิงธุรกิจขนาดใหญ่ เมื่อ昆คิบบุทซ์ (kibbutz) ของอิสราเอลที่ผสมผสานการเกษตรกับการแปรรูปอาหารเข้าไว้ด้วยกัน แนวคิดก็คือ Eisenberg Group จะนำระบบชลประทานแบบหยดและทักษะบริหารจัดการการเกษตรจากอิสราเอลมาใช้ในแปลงเกษตรสาขิต และจะตั้งและดำเนินการโรงแปรรูปผลผลิตที่ได้จากการแปลงสาขิตและเกษตรกรไทยที่ใช้เทคโนโลยีใหม่นี้ เกษตรกรก็จะมีส่วนแบ่งจากผลกำไรที่ได้จากการผลิตที่ออกจากโรงงาน โดยเป็นการเพิ่มรายได้และในขณะเดียวกันก็เป็นการหลีกเลี่ยงพ่อค้าคนกลางผู้เอารัดเอาเปรียบที่ภูมิพลังเกียจเป็นนักหนา (น่าขำที่ในภายหลัง Eisenberg จะได้รับการแนะนำว่าเป็น “พ่อค้าคนกลางที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของโลก” สำหรับอาณาจักรการค้าของเข้า)

Eisenberg ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการผลิตหรือการเกษตรในที่อื่นใดในโลก ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่าเขามองไปที่ข้อตกลงอื่นๆ ในเมืองไทยมากกว่า อาจเป็นไปได้ว่าเกี่ยวกับการค้าอาวุธ¹⁷ ถึงปลายปี 2520 โครงการร่วมระหว่าง Eisenberg กับสำนักงานทรัพย์สินฯ มีหลายกิจการที่ภาคเหนือตอนล่าง แห่งหนึ่งผลิตซอสมะเขือเทศ อีกแห่งหนึ่งผลิตผักแปรรูป กิจการที่สามผลิตผักแซ่บแข็ง และกิจการที่สี่ Thai Farming Corporation ทำการเกษตรบนที่ดินเนื้อที่ 9,000 ไร่ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการจำนวนมากปลูกข้าวโพด ถั่ว กาแฟ มะเขือเทศและอื่นๆ ด้วยการมีสนาบินและหารคอยตรวจตราลาดตระเวนพร้อมอาวุธยุทธโภภรณ์อย่างดี จำนวนฟาร์มเพิ่มเป็นสองเท่าด้วยเป็นเครื่องค้ำยั่นต่อพคท. ในบริเวณนั้น

ทว่า หลายสิ่งที่ดำเนินไปอย่างผิดพลาด มีปัญหาແย่งชิงกรรมสิทธิ์ที่ดินระหว่างเกษตรกรและบริษัทเกษตรกรปฏิเสธที่จะแบกรับต้นทุนอันเกิดจากปัญหาของอุปกรณ์ และคนนอกเสนอราคาแก่เกษตรกรสูงกว่า โรงงานของ Eisenberg แทนที่จะซื้อใจชาวบ้านได้ วังกลับบรรลุการทำให้พวกเข้าเปลกแยก ชาวบ้าน

¹⁶ Gray, *The Soteriological State*, 525.

¹⁷ Eisenberg มีธุรกิจจำนวนมากในเอเชียและมีฐานอยู่ที่เชียงใหม่ หลักๆ แล้วเป็นการค้าอุปกรณ์การเกษตรและอุปกรณ์หนัก โรงงานทั้งใน สารเคมี อุปกรณ์ที่เกี่ยวกับอาวุธ ตลอดจนสินค้าบริโภค

โนบมือลาไปอย่างรวดเร็ว พอกลางปี 2522 กิจการที่เกี่ยวข้องกับ Eisenberg ส่วนใหญ่ปิดกิจการหรือไม่ก็โอนไปให้รัฐบาล

การที่ภูมิพลยังคงปฏิเสธที่จะยอมรับความผิดพลาดใดๆ เห็นได้ชัดในการให้สัมภาษณ์ของเขากับภารยาต่อสื่อตะวันตกหลายครั้งในช่วงนี้ เขายังมีประกายคำวิพากษ์วิจารณ์ โดยบอกว่าคนไม่เข้าใจว่าเขานั้นไม่ได้เลือกข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด (เขารู้ว่าคนไทยมีการศึกษาจะยึดถือรายงานตามสื่อมวลชนต่างประเทศเป็นจริงเป็นจังกว่า ซึ่งเขาเหล่านั้นเป็นผู้ที่ตั้งคำถามกับระบบการบริหารแบบมิกซ์ทริย์มากกว่าใครเพื่อน) การสัมภาษณ์ที่สำคัญที่สุดอยู่ในรายการสารคดีโทรทัศน์ BBC ในปี 2523 ชื่อว่า *Soul of a Nation* ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิพลความยาวสองชั่วโมง David Lomax ผู้สัมภาษณ์ว่าด้วยภูมิพลว่าเป็นผู้นำสมัยใหม่ที่เป็นมายั่งยืน แต่ก่อนตน และยึดภูมิปัญญาทัศนะแบบพุทธ เป็นกษัตริย์ที่ใส่ใจในปัญหาของประเทศและอยู่เหนือความกระรองกองอย่างของพวกรักการเมือง สารคดีสอดแทรกด้วยฟุตเจตของภูมิพลกับภารยาในขณะทำงานตามชนบทและในพิธีการต่างๆ เนื้อหาใจความวางแผนอยู่บนฐานคติที่ว่าภูมิพลกำลังปักป้องราชอาณาจักรของเขากับภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์

Lomax สัมภาษณ์ภูมิพลในตอนเดียวกับที่สำนักงานชั่วคราวของภูมิพลในตำแหน่งนายพาณิชที่เพิ่งสร้างขึ้นใหม่ในจังหวัดสกลนคร ภูมิพลนั่งบนพื้น สวมถุงเท้าและเสื้อเชิร์ตแขนสั้น ไม่หันหน้ามาทางแขกหรือกล้องพวกรู้กำลังขัดจังหวะการทำงานยันไม่จบไม่สิ้นของเขายา โดยดูได้จากแผนที่ต่างๆ ที่แผ่ร่วงอยู่ตามพื้น มีโถะตัวหนึ่งกับวิทยุหลายตัวที่ส่งเสียงตลอดเวลาบนแผ่น ฉะนั้นแสดงภาพศูนย์ปฏิบัติการสองครั้งที่จริงจัง ที่กษัตริย์ผู้เรียนรู้และทำงานหนักผู้นี้หลังขดหลังแข็งจนถึงดีกีดีนี่เพื่อแก้ปัญหาของประชาชน สารคดีเรียกศูนย์ปฏิบัติการนี้ว่า “เครือข่ายข่าวกรอง” ของเขายา ให้อารมณ์ถึงการหยั่งรู้ดูก้าว่างไกลของภูมิพล เสมือน CIA และ MI5 แบบฉายเดี่ยวที่ล่วงรู้ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในอาณาจักรของตน

ขณะที่ Lomax ป้อนคำถาม หน้าไม่ยิ้มและน้ำเสียงแหบเครื่องของภูมิพลบ่งบอกว่า ทีมงานสารคดีไม่เพียงแต่ไม่มีทางเข้าใจในสิ่งที่เขารักทำได้เลย แต่ยังเป็นการมาขัดจังหวะการทำงานของเขาก็ได้ ภูมิพลตอบคำถามของ Lomax เกี่ยวกับภัยคุกคามจากพคท.อย่างแทบจะด้วยอาการหมายเหตันด้วยการแก้ความเข้าใจของผู้ถามว่า “เราไม่ได้กำลังต่อสู้กับคน เรากำลังต่อสู้กับความอดอยากหรือหิวโภช ถ้าทำสิ่งนี้และพวกเขามีชีวิตที่ดีขึ้น ประชาชนที่คุณเรียกว่าเป็นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จะมีชีวิตที่ดีขึ้นด้วยเช่นกัน ดังนั้นทุกคนจะมีความสุข” เขายังนิยามสิ่งที่เขารักว่าเป็นส่วนหนึ่งของอารีตที่เป็นมายาวนาน ที่ประชาชนไทยยอมรับ¹⁸ “ทวดเป็นกษัตริย์นักประชัญ... ประชาชนในประเทศนี้... เคราะห์เกิดทุนลงกุญแจก [ดังที่เห็นในหนัง *The King*

18 บทสัมภาษณ์ถูกเปลี่ยนลำดับใหม่เพื่อพัฒนาเรื่องราวเนื้อหา แต่ไม่ได้มีคำนึงถึงบริบทและความหมายดั้งเดิม อันที่จริง สารคดีเรื่องนี้ก็ใช้วิธีการแบบนี้เขียนกัน

and I] เขาเป็นคนที่นำอัศจรรย์ ฉลาด เข้มแข็ง... เขายังมีบุคลิกแบบแกร่งจริงๆ [และ] มีสำนึกระงกกล้าต่อหน้าที่เพื่อประเทศชาติ"

ยิ่ห้อนี้ถูกสืบทอดมาอย่างลูกคือ จุพalign=right>าลงกรณ์ ที่นั่งบัลลังก์อายุ 15 ปีต่อจากภรรยาที่มองกูญ่าได้ทางไว้ ภูมิพลบอก "เขาก็ต้องสู้เหมือนกันเพื่อปกป้องประเทศไทยจากการรุกรานของประเทศศรีน" ภูมิพลเองก็ยึดบรรพบุรุษของเขารวบรวมแบบอย่าง ด้วยความเป็นกษัตริย์ตระกูลจักรี งานของเขางานเป็นประโยชน์สำหรับประชาชน "ทำสิ่งที่คิดว่าเป็นประโยชน์ เท่านั้นแหละ ไม่รู้ว่ากษัตริย์จะมีนิยามว่าอย่างไร... ถูกเรียกว่ากษัตริย์ แต่งานของเราระบุรุษ... ไม่ใช่หน้าที่ของกษัตริย์ มันค่อนข้างต่าง ยากที่จะนิยาม ไม่มีแผน เหมือนกับ... วันนี้ กำลังทำอะไร สักอย่าง... ไม่รู้ว่าสักอย่างนั้นมันคืออะไร แต่กำลังทำอะไรสักอย่างที่เป็นผลดี" เป้าหมายหลักคือความมั่นคงของประชาชน เขาริบาย แต่พ้นจากนั้นไปเป็นเป้าหมายทางจิตวิญญาณ ซึ่งภูมิพลก็ยังคงเป็นผู้กำกับทิศทาง

คนไทยจะต้องต่อสู้เพื่อเสรีภาพของตัวเอง... ดังนั้นสิ่งหลักคือการเป็นคนดี และหลังจากนั้น เมื่อประเทศสงบดีแล้ว ต้องมีกฎหมายและความระเบียบเรียบร้อย กฎหมายและระบบการปกครอง ในเวลาเดียวกัน เราต้องมีอาหารที่พอเพียง... เครื่องไม้เครื่องมือที่พอเพียงที่จะมีบ้านดีๆ มีที่อยู่อาศัย สิ่งเหล่านี้มีความจำเป็น

จากนั้น เราต้องมีระเบียบทางสังคม เป็นเรื่องทางจิตใจ เราต้องเป็นคนดี เพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรง... ดังนั้นเราจึงต้องมีศาสนาน กษัตริย์ก็เป็นผู้นำทางศาสนาเช่นกัน

ภูมิพลอธิบายกิจกรรมพัฒนาชนบทของเขาระบุรุษโดยอ้างถึงโครงการชลประทานกว่า 400 แห่งเป็นผลงานหลัก เขายังคงดำเนินงานของตัวเอง รวมกับวาระน้ำที่มีตัวตน ประชาชนในชนบทปฏิบัติตามคำแนะนำของเขาระยะ (และไม่ใช่วาระน้ำ) เข้าใจความต้องการและปัญหาของพวกราษฎร์ "พวกราษฎร์มีความสุขมากเวลามีโครงการและรู้เรื่องเกี่ยวกับหมู่บ้านของพวกราษฎร์" เขายังคงการออกตระเวนชนบทของเขาระบุรุษ "พวกราษฎร์สืบเป็นกันเองกับพวกราษฎร์ เป็นเหมือนครอบครัวขนาดใหญ่" เขานอก "พวกราษฎร์ชอบพวกราษฎร์ และพวกราษฎร์ชอบพวกราษฎร์"

ภูมิพลอธิบายลักษณะงานของเขาระบุรุษเป็นเหมือนงานของราษฎร์ผู้สอนโดย "ไม่โดดเดี่ยว มีงานต้องทำ" เขานอก "วิธีการทำงานคือต้องมีสมารธ์และความสงบ... มันเป็นวิธีเตรียมตนให้สามารถทำอะไรก็ได้ตามแต่สถานการณ์จะกำหนดให้ทำ รวมรวมข้อมูลจากการฟัง รวมรวมข้อมูลจากการดูแผนที่ หรืออ่าน หรือคิด และเมื่อถึงเวลา ก็มีวัตถุดีบอยู่ในหัวแล้ว"

จิตวิญญาณเป็นสิ่งสำคัญในงานของเขาระบุรุษ "การทำสมารธ์... มีความสำคัญมาก เพราะอย่างแรกต้องมีสมารธ์ ต้องกำหนดจิตใจ เพื่อจะมีความสงบที่อาจจะไม่คงทน แต่เป็นความสงบที่ทำให้เห็นหลายสิ่ง การจะสงบ สงบที่แท้จริง และสงบแล้ว ก็จะเห็นอย่างชัดเจน"

ความคิดทางพุทธค่อนข้างซับซ้อนและมีหลายระดับ ศาสนาพุทธมีระดับสูงสุดคือการเข้าถึงความบริสุทธิ์สมบูรณ์ ซึ่งคุณเรียกว่าเป็นแรงจูงใจที่เห็นแก่ตัว นั่นก็จริง มันเห็นแก่ตัว แต่การบรรลุความบริสุทธินี้ จะต้องทำทุกสิ่งที่ไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งคุณอาจจะมองว่าเป็นเรื่องขัดแย้งในตัวเอง เราต้องเสียสละ เราต้องละวางทุกสิ่งที่เราคิดว่าเป็นเป้าหมาย การกุศลก็เป็นหนทางหนึ่งในการละ...

ปกติแล้ว คนที่ทำงานการเมืองตามความเชื่อใดๆ ต้องการขึ้นไปสู่จุดสูงสุด ถ้าคิดถึงศาสนาพุทธ ไม่ได้ต้องการอยู่บนยอดสูด เพราะไม่มีจุดสูงสุด ไม่มีจุดต่ำสุด มีแต่ความบริสุทธิ์อันสมบูรณ์... มันมีความบริสุทธิดังเดิมที่ถูกแปดเบื้องหรือปอกปิดโดยสิ่งที่เราเรียกว่าบ้าป ลิ่งดังเดิมที่เป็นความสว่าง เป็นความงดงาม

มันเป็นช่วงเวลาที่หาได้ยากยิ่งที่จะได้เห็นภูมิพลสำแดงธธรรมกถาของเขากลอกมา ในการที่จะถ่ายทอดสารสนนของเข้าไปสู่พสกนิกรที่ผ่านมา เขามักจะใช้วิธีการนั่งเลยและพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ แต่ตอนนั้น ผู้สัมภาษณ์จาก BBC อยากรู้ว่าภูมิพลประนีประนอมหลักการดังกล่าวกับบทบาทของท้าวไทยที่จำกัดอย่างไร?

เขาตอบว่า ที่สำคัญที่สุดในชีวิตคือความตั้งใจดีและการปฏิบัติตามหน้าที่ “เวลาท่ารถือปืน ปืนกระบอกนั้นก็ควรที่จะตั้งใจเพื่อยิง และยิงอะไร ยิงศัตรู นั่นเป็นสิ่งมีชีวิต แต่ถ้าเข้าถือปืน ด้วยเจตนาปักป้องคุ้มครองประเทศของเรา ด้วยเจตนาที่ไม่บ้าป และกระทั้งหาก... เขายังยิง เขาเกิดต้องยิง และทำไม? เพราะเขามีเจตนาป้องกันประเทศของเรา รักษาประเทศของเรา และคุ้มครองศาสนา แต่หากศัตรูมา และประเทศไปถูกทำลายไป ก็ไม่มีศาสนา และไม่มีความดี”

เขามีไขความใดๆ เมื่อ Lomax ถามจึงเกี่ยวกับเหตุการณ์เฉพาะบางอย่างที่ยังเป็นที่ลึกซึ้ง “ไม่มีประโยชน์ที่จะจอมอยู่กับอดีต โดยเฉพาะการพยายามอ่านนั้น พิชัยของเข้า:

การสอบสวนได้ข้อเท็จจริงว่าเขาย้ายจากบ้านแพลกระสุนตรงหน้าปาก มีข้อพิสูจน์ว่าไม่ใช่อุบัติเหตุ และไม่ใช่การฆ่าตัวตาย ไม่มีเครื่อง... แต่เกิดอะไรขึ้น เป็นบริศนามาก เพราะหลักฐานจำนวนมากถูกสับเปลี่ยนในเวลาไม่นาน และเนื่องจากว่ามันเป็นเรื่องการเมือง ทุกคนจึงเล่นการเมือง กระทั้งตำรวจก็ยังการเมือง มันไม่ชัดเจน

รู้แค่ว่าเมื่อไปถึง เขาก็ตายแล้ว หลายคนต้องการสืบหาข้อเท็จจริง ไม่ใช่ทฤษฎี เพื่อให้กระจាৎ พากเขายูกห้าม และถูกห้ามโดยผู้มีอิทธิพลในประเทศนี้และในการเมืองระหว่างประเทศ

เมื่อ Lomax ถามเกี่ยวกับการเมืองและเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 ภูมิพลฯ พอง “ไม่ใช่ เพราะว่ามันเป็นเรื่องอ่อนไหว แต่พระผู้สัมภาษณ์ยังไม่สามารถยกอยู่อีกว่าเขามีเป็นพุทธกษัตริย์ที่มีเจตนาบริสุทธิ์ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการเมือง

ดูจะเป็นสิ่งเลวร้ายที่จะถอดชานวนวิกฤติ เพราะว่าต้องแต่การเมือง แต่ถ้าพยาญามพุดจาและใส่เหตุผลเข้าไปในหัวของคน คิดว่านั้นไม่เลวร้ายเท่าไหร่ และกระทิ้งการใช้คำว่า “ถอดชานวนสถานการณ์” ไม่คิดว่าเลวร้ายมากนัก ถ้าไม่ถอดชานวนระเบิด ก็จะระเบิด และถ้าระเบิด ก็จะเป็นผลดอกไม้ไฟขึ้นดีสำหรับคนที่มองจากที่ไกล...

ครอบครัวเราตกเป็นเป้าความสนใจ ดังนั้นเวลาคิดจะไร้สักอย่าง ทำอะไรไร้สักอย่าง [คนอื่นจะเพ่งมอง] ไม่ได้หมายความว่าเราเล่นการเมือง... ไม่ใช่แต่ 6 ตุลา อะไรต่อเมื่อจะไร กระทิ้งหากออกไปดูสถานที่สำหรับก่อสร้างเชื่อนขนาดเล็ก หรือสถานประชาชนว่าพวกเขามีพอกินเข้าบ้านไหม... ก็ถูกกล่าวหาว่าเล่นการเมือง

ค่อนข้างเป็นเรื่องธรรมชาติที่คนจะใช้ักษัตริย์ กษัตริย์มีไว้ให้ใช้... แต่จะใช้แบบไหนก็ขึ้นกับพวกเราด้วย พากเราทำสิ่งต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ หรือประชาชน และเราก็ไม่มีความลับใดๆ

เรารู้สึกต่างกาง เป็นกาง... อู้ร่วมกับทุกคนอย่างสงบ... เราอาจถูกบดขี้จากทั้งสองฝ่าย แต่ไม่เลือกข้าง วันหนึ่งจะเป็นประโยชน์ที่มีครัวคนไม่เลือกข้าง เพราะหากมีแต่กลุ่มการเมืองต่างๆ ในประเทศ ที่มีแต่ผลประโยชน์ของตน แล้วผู้ที่ไม่มีอำนาจจะลัง คนธรรมชาติไม่สามารถมีปากมีเสียง? พากเขาจำต้องมีครรภ์ไม่เอียงข้าง และถ้าต้องการทำลายครรคนั้นที่ไม่เลือกฝักฝ่าย เท่ากับทำลายตนเอง

シリกิตพุดกับ Lomax ถึงความเลอเลิศของสามี รวมทั้งของตัวเองอย่างไม่มีเห็นiyim “กษัตริย์และราชินีของไทยมีความใกล้ชิดกับประชาชนมาโดยตลอด จริงๆ และประชาชนก็มักถือกษัตริย์เป็นพ่อของชาติ จึงเป็นสาเหตุว่าทำไม่ถูกไม่ค่อยได้มีชีวิตส่วนตัว เพราะเราถูกถือเป็นพ่อและแม่ของชาติ เราอยู่กับประชาชนตลอดเวลา... เราเป็นประเทศด้อยพัฒนา ดังนั้นหน้าที่เพียงแต่การไปเยือนประชาชนด้วยความที่มั่น เป็นงานประจำพอเป็นพิธีของประมุขแห่งรัฐนั่นไร้สาระ ถ้าเราไม่สามารถร่วมช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ยากของประชาชนได้ เราจะถือว่าเป็นความล้มเหลว”

ความเชื่อครั้งหนึ่งในศาสนาพุทธคือสิ่งที่จรอลงและชี้นำพากเขา シリกิตอธิบาย “ข้าพเจ้าเชื่อในคำสอนของพระพุทธเจ้า ว่าอย่าจอมอยู่กับอดีต อย่ามองอนาคต ทำตอนนี้ให้ดีที่สุด และก็จะมั่นใจว่าผลลัพธ์จะออกมามาดี”

มันเป็นสิ่งวิเศษเวลาจิตใจสงบ ก็จะไม่รู้สึกถึงความเห็นด้หนึ่อยมากนัก... เห็นกับพระรูปที่ข้าพเจ้าถืออยู่นี้ [มือถือรูป] ท่านมรณภาพด้วยมະเริงในลำคอ ข้าพเจ้าถ้ามัวท่านรู้สึกเจ็บปวดใหม่ ท่านบอกข้าพเจ้าว่าหากจิตใจสงบ ก็จะไม่เจ็บปวดเลย รู้สึกแต่ว่าได้ทำดีที่สุดในชีวิตแล้ว เพื่อคนอื่น ท่านบอกว่า “นั้นเป็นหนทางเดียวที่จะบรรลุถึงความสุข”

การมีแต่ให้ ไม่ใช่รับ การให้ความรัก นี้เป็นเหตุผลที่ทำให้สามีของข้าพเจ้าและข้าพเจ้าสามารถทำงานได้ปีแล้วปีเล่า วันแล้ววันเล่า เราเคยล้มป่วย แต่เรารู้ว่าเมื่อถึงเวลาตาย ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้นเราจึงทำท่าที่เราจะทำได้เพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม และเจียดเวลาอันจำกัดเพียงเล็กน้อยสำหรับตัวเราเอง

พากเข้าทำอย่างนี้ได้ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการนั่งสมาธิ สิริกิติ์เผยแพร่เคล็ดลับ ในเรื่องนี้ สามีของเธอได้บรรลุถึงระดับที่สูงมากๆ เพราะว่า “เข้าสามารถกำหนดลมหายใจและสามารถควบรวมสมารธได้จริงๆ แต่ข้าพเจ้ายังควบรวมสมารธไม่ได้ ข้าพเจ้ากำลังศึกษาอยู่”

Soul of a Nation ให้สองสามีภรรยาได้อธิบายตัวเองในเชิงเหตุผล สารคดีเรื่องนี้บรรจุเนื้อหาอย่างพอเพียงถึงธรรมราชานุอัคราภิรักษ์ที่ยึดหลักพุทธธรรมสำหรับผู้ชุมชนชาวไทยทั่วไปได้คล้อยตาม ในขณะเดียวกันก็ไม่ดูนำขับขันสำหรับชาวต่างชาติและปัญญาชนไทย มันเพียงแต่เกี่ยวกับกษัตริย์ที่ยึดมั่นในหลักธรรมที่ช่วยเหลือประเทศชาติ โดยไม่มีการกล่าวถึงงานของรัฐบาล หรือบทบาทของสถาบันประชาธิปไตยสมัยใหม่ หรือความช่วยเหลือจากต่างประเทศ หรือคนไทยเองเลย สารคดีจบลงด้วย: “ภูมิพลสร้างความแข็งแกร่งให้ประเทศชาติด้วยการเตือนให้สำนึกรักษาดินแดนของจิตวิญญาณของชาติ”

ในการสัมภาษณ์ภายนอก หลังจากเกรียงศักดิ์กระเด็นไปแล้ว ภูมิพลสรุปบทบาทของตนเองด้วยสำบัດสำนวนที่ว่า “พากเขานอกว่าประเทศก็เหมือนปริมาณิต กษัตริย์อยู่บนยอดและประชาชนอยู่เบื้องล่าง แต่ในประเทศนี้ ปริมาณิตมักกลับหัว ก็เลยเป็นเหตุผลว่าทำไม่บางทีถึงปวดบริเวณนี้ [ซึ่งที่คือ]”¹⁹

¹⁹ National Geographic, October 1982.

15 ระบบประเมินคุณภาพ

การรัฐประหารของเกเรียงศักดิ์ในปี 2520 นั้นไม่ได้เป็นบทเรียนแก่ภูมิพลเลยว่าเขาได้กล้าเข้ามาในการเมืองมากเกินไปแล้ว หลังจากนานั้นที่แล้ว มีเพียงบทเรียนเดียวคือว่า ร่างทรงที่เป็นพลเรือนนั้นไม่พอเพียง ภูมิพลจำต้องมีขุนพลของตัวเอง เป็นคนที่ทั้งมีอำนาจและทุ่มเทสูงความต้องการของภูมิพลเห็นอื่นใดโดยกุก กองทัพไว้ในเมืองได้ ประเมินคุณภาพนั้นที่รัฐมนตรีคนหนึ่งของเกเรียงศักดิ์ มีคุณสมบัติตามรายการนี้อย่าง เหมาะหมาย เหลือแต่หาโอกาสที่จะอุ้มประเมินขึ้นสู่ตำแหน่งนายกฯ เท่านั้น

เกเรียงศักดิ์ประกาศใช้รัฐธรรมนูญตามที่สัญญาไว้ในปี 2521 มันกำหนดใหม่สองสภานะเมื่อเดิม โดย วุฒิสมาชิก 225 คนมาจากการแต่งตั้งของนายกฯ (ไม่ใช่กษัตริย์) กับสส.จากการเลือกตั้ง 310 คน ข้าราชการและทหารประจำการสามารถควบคุมตำแหน่งวุฒิสมาชิกได้ และทั้งนายกฯ และรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจาก สมาชิกกรรัฐสภา ทำให้เกเรียงศักดิ์สามารถมีรัฐมนตรีที่เป็นเทคโนโลยี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนที่ภูมิพลพึงพอใจ

และรัฐธรรมนูญยังให้เกเรียงศักดิ์เป็นนายกฯ "ได้โดยไม่ต้องมีพระราชบัญญัติ" ให้มีพระราชบัญญัติเพียง 2522 เขาเติมวุฒิสภาด้วยผู้สนับสนุนของเขาก่อน 200 คนจากทหารและตำรวจ ซึ่งพอเพียงสำหรับการครองอำนาจ แต่ก็ไม่แข็งแกร่งมากนัก เขายังคงไม่อุยกับทหารก็เหล่าต่างๆ ที่กำลังเบียดบังกัน และเขายังมีฐานสนับสนุนที่แข็งแรงจากสส.หรือการสนับสนุนจากวัง พระครัวรัฐบาลก็ให้การสนับสนุนอย่างแก่นๆ ขณะที่ในชีกฝ่ายค้าน คึกฤทธิ์ ปราโมชแห่งพรรคกิจสังคมที่เลิ่งเก้าอี้นายกฯ อุยก์ ก็ทำการโจมตีเกเรียงศักดิ์อย่างดุเดือด เกเรียงศักดิ์ทำท่าจะพังพาบอยู่รอมร่อ แต่ก็ต้องอาศัยภูมิพลเป็นคนลงดาบสุดท้าย แทนที่เข้าด้วยประเมินฐานะขุนพลคนใหม่ประจำตระกูล

ประเมินคุณได้เกิดปี 2463 เป็นทหารอาชีพที่มีประวัติการรบที่น่าเชื่อถือ เป็นผู้บังคับบัญชาที่เข้มงวดแต่ลูกน้องรัก เขายังมีปัญหากับไครขณะเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติและวุฒิสภาภายใต้รัฐบาลหลายชุด ต่อเนื่องกัน เขายังบังคับบัญชากองทัพภาคที่สองในอีสานกลางทศวรรษ 2513 เข้าจัดการกับผกค.ด้วยการผสมผ่านระหว่างการพัฒนาสังคมและยุทธการทางทหารที่เด็ดขาด เขายังเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกรมน. และเพื่อนเก่าแก่ที่สุดคนหนึ่งของเขาก็คือ สุตสาย หัสดิน ก็เป็นหัวหน้ากระทิงแดง สุตสายกับประเมินเข้าโรงเรียนมัธยม โรงเรียนทหารและการฝึกอบรมพิเศษในสหราชอาณาจักร มากด้วยกัน ประเมินคุณพูดเบามากและเคราพลำดับชั้นสูงต่ำทางสังคม เขายังรับร้อยมากเสียจนไม่มีความสามารถแปรสันຍົມຮັກຮ່ວມເພຂອງເຂົາໄດ້ ແລະ ນັກແນ່ນ ແລະ ມົວນັຍ ເຂົາໄມ່ຕຽງໄປຕຽງມາແລະ ຄຳພຽງເສັນສາຍພັນນິມິຕຣີຂອງເຂົາ ກະນັນເຂົກໜ້າມຫຼວມການປະຈບບົດລວມຈາກຜູ້ໃຕ້ບັນບັນບຸນ້າແລະ ໄນໄດ້ສ່ວນເຫັນທ່ານມາແບບຕ້າງເຂົາເອົາມັກນັກ

ส่วนใหญ่แล้ว เปรมถวายหัวแก่ระบบจักรีและเกิดทุนภูมิพล ความสัมพันธ์พิเศษของทั้งสองประภา ในเดือนสิงหาคม 2521 เมื่อเกรียงศักดิ์กำลังเตรียมเสนอชื่อพล.อ.เสริม ณ นครที่จัดตั่งว่ากลางๆ ทางการเมืองให้ควบตำแหน่งผบ.สูงสุดและผบ.ทบ. และคึกฤทธิ์เขียนในไทยรัฐว่า “ผมคิดว่าคนที่น่าจะเป็นผบ.ทบ. ก็คือเปรม ติณสูลานนท์” นักสังเกตการณ์หลายคนมองว่ามันเป็นสัญญาณจากวัง และหกวันต่อมา เกรียงศักดิ์ก็เสนอชื่อเปรมเป็นผบ.ทบ. เสริมได้ตำแหน่งที่มีอำนาจอย่างกว่าคือ ผบ.สูงสุด⁷

การแต่งตั้งครนานี้หมายความว่าเปรเมข้มหัวนายทหารที่อาสาโสกว่าห้ายคน ในช่วงหลายปีต่อมา เขารอยกัยยคนของตัวเองมาอยู่ในตำแหน่งสำคัญๆ ของกองทัพ และสามารถมีอำนาจต่อรองในวุฒิสภาที่เต็มไปด้วยทหาร ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ ภาวะผู้นำของเกรียงศักดิ์ก่อตั้งเปลี่ยนด้วยเศรษฐกิจที่ตกต่ำ นำมันแพง และสถานการณ์ความมั่นคงที่ล่อแหลมจากการบุกคัมพูชาของเวียดนาม เมื่อฐานอำนาจในสภากองเกรียงศักดิ์ ทรุดกร่อน เปรเมกับวังก์สถาปนาโอกาส ต้นเดือนมกราคม 2523 เปรเมจูๆ ก็ยกเลิกแผนที่จะติดตามสิริกิติ์และลูกชาย ไปสหราชอาณาจักร เขาเริ่มวิจารณ์รัฐบาลในเรื่องอย่างเช่นราคาน้ำมันที่พุ่งสูงขึ้น ไม่ใช่เรื่องบังเอิญเลยที่ในวันที่ 24 มกราคม สุตสาย หัสดินถือโอกาสในการประท้วงคอมมิวนิสต์ของกระทิงแดง ทำการโจมตีเกรียงศักดิ์ไปด้วย คึกฤทธิ์มองว่านี้เป็นโอกาสที่จะคว้าตำแหน่งนายกฯ ได้อีกรัง และในต้นเดือนกุมภาพันธ์ เขายืนญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจเกรียงศักดิ์ แต่แล้วยังเติร์กอันเป็นกลุ่มทหารที่ช่วยให้เกรียงศักดิ์ขึ้นสู่อำนาจ ก็เรียกร้องให้เปรเม เป็นนายกฯ ถึงแม้ว่าเขาจะไม่ได้อยู่ในฐานะที่เป็นตัวเลือกอย่างเป็นทางการก็ตาม

ด้วยบรรยากาศดึงเครียดที่ชวนให้เกิดขึ้น 2519 วังต้องการการเปลี่ยนแปลงที่ราบลื่นและแน่นอน การรัฐประหารอีกรอบรังแต่จะทำให้พันธมิตรของไทยติดชนินทา แต่ถ้าเกรียงศักดิ์ยุบสภาและประกาศเลือกตั้งใหม่ ก็เสี่ยงกับการที่นักการเมืองที่ไม่ใช่ทหารขึ้นมามีอำนาจ และไม่รับประทานว่าจะได้คึกฤทธิ์ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ เกรียงศักดิ์กับเปรเมบินไปเชียงใหม่เพื่อพบภูมิพล วันถัดมา เกรียงศักดิ์ลาออกจากโดยไม่ยุบสภา และคึกฤทธิ์ที่กำลังหัวเสียกับภูมิพลบีบให้เรียกประชุมสภาเพื่อสนับสนุนเปรเมเป็นนายกฯ การเปลี่ยนแปลงดูเหมือนจะเป็นไปตามครรลองประชาธิปไตย แต่จริงๆ แล้วมันคือการรัฐประหารโดยวัง เมื่อเปรเมประกาศว่า รัฐบาลผสมของเขามาเป็น “รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ในพิธีสถาบันตนวันที่ 3 มีนาคม คำกล่าวอ้างนี้มีความจริงที่ลึกซึ้งมากกว่าครั้งก่อนๆ ที่เคยอ้างกันมา เขายังคงตำแหน่งนายกฯ “อย่างไม่เต็มใจ” ต่อมา เป็นเวลาถึงแปดปี ภายใต้การคุ้มครองของภูมิพล

⁷ ท่าทีทางการเมืองของเสริมถูกถือว่าเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้รังเลือกเปรเม แต่ถือกันว่าเป็นเพราะสายเลือดและประวัติศาสตร์ของเสริม ด้วย คือว่า ตระกูล ณ นครสืบทอดมาจากเจ้าตาก ที่ถูกรัชกาลที่ 1 ฆ่า

² แผนการเดินทางติดตามสองแม่ลูกไปสหราชอาณาจักร แสดงถึงความยอมตนอย่างถึงที่สุดของเปรเม นักวิจารณ์ตั้งคำถามโดยเปิดเผยว่าบพ.ทบ.จะไปต่างประเทศเป็นเวลาถึงสามเดือนได้อย่างไรในเมืองทหารเวียดนามกำลังประจันหน้าอยู่เพียงข้ามพรมแดนไทย-กัมพูชา

เมื่อมีเพรเม ภูมิพลในที่สุดก็มีผู้นำที่ทรงอำนาจที่เกิดเข้าไว้เหนือเกล้าและปกครองด้วยคุณธรรมที่เขาชุมชอบ สมเด็จนั่นจริงก้าวตีแต่เวลาอ่อนล้าและห่นกาม ถนนกับประภาสผู้กักขะก็ไม่มีประสิทธิภาพและเป็นหุ่นเชิดของสหราช ลัญญา กับคึกฤทธิ์ไม่มีนำยา ยึดติดกับรูปแบบประชาธิปไตยและฐานสนับสนุนจากประชาชนมากเกินไป ส่วนราษฎร์แข็งตัวและไม่มีปัญญาคุณทหาร และเกรียงหักก็เป็นตัวของตัวเองมากเกินไป

แต่เพรเมเข้มแข็ง มีวินัย และไม่แสดงอาการอย่างร้ายกาจและความกระสันต์ในอำนาจ เข้าเข้าใจว่าภูมิพลไม่มีความสนใจในการบริหารราชการแผ่นดินแบบวันต่อวัน แต่ต้องการมีโครงสร้างครอบคลุมทั้งหมด ทั้งสองมีความเชื่อร่วมกันในโครงสร้างลำดับชั้นตามธรรมชาติของไทยและคุณค่าของความเป็นระเบียบเรียบร้อยทางสังคมที่สถาปนาแล้วและซึ่งนำด้วยการแสดงให้เห็นเป็นแบบอย่างก่อนที่จะบังคับด้วยกำลัง(ไม่ใช่กฎหมาย)หากจำเป็น ในช่วงทศวรรษ 2523 เพรเมเป็นผู้เปิดศักราชใหม่ของการประจําตุนวัง ที่นับได้ว่าเป็นการพื้นฟูครั้งที่สอง โดยมีกองทัพและภาคเอกชนให้การสนับสนุน ในช่วงแปดปีที่ทรงอำนาจ เขานำพาครอบครัวมหิดลผ่านช่วงเวลาขวัญผวาไปสู่ความเป็นพอเป็นแม่แห่งชาติ ในช่วงทศวรรษ 2523 ภูมิพลทำการแทรกแซงอย่างไม่เคอะเขินเป็นประจำด้วยร่างทรงที่ชื่อเพรเม ส่วนเพรเมก็ไม่เห็นຍມอย่างที่จะเอาหลังพิงวัง “เมื่อไหร่ก็ตามที่เขามีรอยฟกช้ำดำเนี้ยว” ผู้สังเกตการณ์การเมืองไทยมา 40 ปีรายหนึ่งกล่าว “เขาก็จะตรงเข้าวังเพื่อฉีดยาและกระชุ่มกระชายกลับอกไป”³ เมื่อเพรเมโผล่อง威名จากสวนจิตรา บรรดาปรปักษ์ของเขาก็จะพากันหดหัวไปอย่างรวดเร็ว

ยิ่งกว่านั้น คุณวัญภูมิพล-เพรเมพยายามที่จะลงหลักปักฐานความคิดเรื่องรัฐบาลของกษัตริย์ และบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างเป็นเรื่องเป็นราวในฐานะโครงสร้างอำนาจ-กองทัพ ในเชิงอุดมคติแล้ว ขุนพลของภูมิพลน่าจะดำรงระบบที่เป็นอยู่ด้วยการส่งเสริมทหารอาชีพที่จริงก้าวเดียว กันให้ขึ้นสู่แผ่นหน้าของกองทัพ และนายพลผู้ทรงคุณธรรมเหล่านี้ก็จะกลายเป็นชนชั้นนำรุ่นใหม่ แต่ว่า การผงาดของเพรเมยิ่งเติมเชื้อไฟแก่การขันแข่งที่ล้ออ่อนเพื่อให้เป็นที่โปรดปรานของวัง และการแบ่งกึกแบ่งเหล่ากับความหย่อนยานทางวินัยในกองทัพรังแต่จะมีเพิ่มมากขึ้น นั่นทำให้การเมืองในยุคเพรเมมีความไร้เสถียรภาพสูงมาก หลายครั้งปั่นป่วนอย่างรุนแรง กระนั้นวังก็ยังถือว่านั่นคือสิ่งยืนยันความชอบธรรม หลังจากการสัประยุทธ์กันเองในกลุ่มก้วนทหารหลายต่อหลายยก ทองน้อย ทองใหญ่ เลขากและองค์นตระกีประภาสว่ามันแสดงให้เห็นว่ามีแต่กษัตริย์เท่านั้นที่สามารถนำประเทศได้ “ต่อให้คนที่ได้รับความนิยมมากที่สุดมาเป็นประธานาธิบดีของประเทศจะ

³ สัมภาษณ์พิเศษ, กรุงเทพฯ, 2540.

สามารถนำพาประเทศไทยไปสู่มาตรฐานสากลต่างๆ ยามวิกฤติได้หรือ? ประชาชนไม่มีศรัทธาในตัวเขา แต่ในขณะเดียวกันสถาบันกษัตริย์และกษัตริย์ของเรายังสามารถทำได้”⁴

ตอนแรก การเขียนสูตรอำนาจของเพรเมื่อเป็นประเดิมสำหรับคนไทยส่วนใหญ่ ซึ่งภัยคุกคามจากเวียดนามกับพคท. ยังเป็นข้ออ้างสร้างความชอบธรรมให้กับการครองอำนาจของทหารอยู่ ด้วยการสนับสนุนจากภูมิพล เพรเมใช้ประโยชน์จากภาวะยอมฯ กันไปนี้สร้างอำนาจทหารให้กล้ายเป็นสถาบันมากยิ่งขึ้น ขันแรกคือการวางแผนกรอบหลักการเสียก่อน ซึ่งออกมาในรูปของคำสั่ง 66/2523 ซึ่งเป็นคำสั่งนายกฯ ที่เป็นหลักหมายสำคัญที่เพรเมออกมาหลังจากกุมบังเหียนรัฐบาลไปได้เพียงเจ็ดสัปดาห์ เมื่อผ่านกับคำสั่ง 65/2525 ที่ออกสำทับตามมาในภายหลัง มันถูกถือว่าเป็นการผลิกเปลี่ยนนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ เป้าหมายที่ระบุไว้คือการเอาชนะพคท. ด้วยการจัดการปัญหาที่แท้จริงของชาวบ้าน ขณะเดียวกัน ก็มีการอภิญโ吒แก่ผู้ประพัติราชจากพคท. ซึ่งเป็นการสอนต่อจากนโยบายของเกรียงศักดิ์ จริงๆ แล้ว พคท. ก็กำลังแตกเป็นเสียงๆ ดังนั้น เพรเมจึงดูประสมความสำเร็จอย่างรวดเร็ว

แต่ที่สำคัญกว่าคือ ด้วยคำสั่งเหล่านี้ กองทัพประกาศบทบาทครอบงำทั้งในการบริหารประเทศและสังคม คำสั่งเหล่านี้สร้างความชอบด้วยกฎหมายและความชอบธรรมต่อความพยายามใดๆ ของกองทัพในการก่อร่างระบบการเมือง “ที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง” กองทัพจะปฏิบัติการ “รุกทางการเมือง” เพื่อสร้างความยุติธรรมทางสังคมและขัดรากเหง้าการทุจริตและการเอารัดเอาเปรียบ มันเป็น “การกิจศักดิ์สิทธิ์” ของพวกเขานี้ที่จะต้องเผชิญหน้ากับทั้งพลังราชการพลเรือนและทุนนิยมผุกขาวดที่ทำให้ประชาชนไม่พอใจรัฐ นี่คือการรัฐประหารเนื่องอย่างแท้จริงในปี 2523 คำสั่งทั้งสองฉบับประกาศการสนับสนุนรัฐธรรมนูญและระบบประชาธิปไตยรัฐสภาโดยมีกษัตริย์เป็นประมุข แต่ภายในการบันนี้ รัฐธรรมนูญกับรัฐสภาพต้องเป็นหมันไปขณะที่ภูมิพลกับเพรเมกุมบังเหียนผ่านกองทัพ กองทัพได้อำนาจตามกฎหมายที่ทำให้อยู่เหนือทั้งรัฐสภาและรัฐธรรมนูญ เป็นรองแต่เพียงวังเท่านั้น

เพรเมไม่ได้มีความกระจังนักว่าจะทำอะไรกับอำนาจที่ได้มา นอกจากการจัดซื้อง่วงกับกองทัพแล้ว เขายังไม่ได้มีแผนการอะไรเป็นเรื่องเป็นราว เขายังใช้เวลาส่วนใหญ่ในสี่ปีแรกไปกับการปักป้องเก้าอี้ของตัวเอง ซึ่งต้องเอาหลังพิงวังอยู่ตลอดเวลา เหตุการณ์แรกเกิดในเวลาเพียงไม่กี่เดือนหลังจากเพรเมเคลิ่งอำนาจในปี 2523 เมื่อชนบธรรมเนียมและกฎหมายถูกโยนทิ้งไปข้างทางเพื่อเพิ่มอำนาจตัวเอง เมื่อรับตำแหน่งนายกฯ เพรเมควบคุมทั้งรัฐมนตรีกลาโหมและพบ.ทบ. การยังอยู่ในตำแหน่งสูงสุดของกองทัพและควบตำแหน่งทางการเมืองไป

⁴ บางกอกโพสต์, 2 มีนาคม 2526

ด้วยเป็นเรื่องผิดปกติมาก หลังจากยุคเผด็จการถนน-ปราบกานเชลัว การควบตำแหน่งอย่างนี้เป็นสิ่งต้องห้าม ในช่วงปี 2517-18 แต่ภูมิพลที่ต้องให้ความเห็นชอบต่อเรื่องนี้ ไม่ได้ขัดข้องแต่ประการใด มีเสียงบ่น พิมพ์ในหมู่สารานวนฯ กันไปว่าเปรมจะเกณฑ์จากกองทัพอยู่แล้วเมื่ออายุถึง 60 ในเดือน ตุลาคมปีนั้น

ทว่าปลายสิงหาคม นายทหารระดับสูงที่นำโดยพล.ต.อาทิตย์ กำลังเอก ดาวรุ่งและขวัญใจของシリกิตี เรียกร้องให้ภูมิพลต่ออายุราชการของเปรมไปอีกหนึ่งปี อาทิตย์ผู้วางแผนตัวเองเป็นทายาทของเปรม ต้องการสักดิ คุ้มครองที่อาวุโสเหล่านี้กว่าคือรองผบ.ทบ.พล.อ.สันต์ จิตปฏิมา การเรียกร้องการต่ออายุราชการถูก วิพากษ์วิจารณ์ว่าทำให้เสียระบบราชการ และกระหังสมาชิกในรัฐบาลของเปรมก็ยังไม่เห็นด้วย ผู้ วิพากษ์วิจารณ์ตีอนว่าการต่ออายุราชการแบบเดียวกันนี้ให้กับประธานมีส่วนนำไปสู่การลุกฮือในปี 2516 ถึง กรณั้น วันที่ 1 กันยายน เปรมโผล่กลับออกมาจากการเข้าพบภูมิพลและประกาศว่าภูมิพลสนับสนุนการต่อ อายุของเข้า เมื่อรัฐมนตรีเรียกร้องข้อพิสูจน์ พวกเขากลุกเรียกเข้าพบภูมิพล เข้าจะพูดว่าอย่างไรนั้นไม่ได้รับ การรายงาน แต่เหล่ารัฐมนตรีก็กลับออกมาและสนับสนุนการต่ออายุเปรม

นักการเมืองที่หนุนกว่าบางส่วนไม่ยอมเงียบ ชวน หลีกภัย สมาชิกพระครูประชาธิปัตย์บอกว่าการต่อ อายุเป็นการสวนทางประชาธิปไตย และยังเติร์กบางส่วนก็คัดค้านด้วยเช่นกัน แม้จะเป็นพระว่าพวกเข้า ต่อต้านอาทิตย์เป็นสาเหตุหลักตาม ที่สำคัญไม่แพ้กันคือ ขบวนนักศึกษาฟื้นจากการหลับไหลออกมาราบทการ ประท้วงเล็กๆ แต่ก็หยุดไปเมื่อได้รับการช่วยจากหัวหน้ากระทรวงติงแดงสุดสายที่ประกาศว่า “ผมต้องการให้คนรู้ว่า ผมเป็นบุคคลอันตราย”⁵

ในการปราศรัยประจำวันเกิดในเดือนธันวาคมปี 2523 ภูมิพลกล่าวสนับสนุนเปรเมด้วยถ้อยคำที่สื่อ ถึงนักวิจารณ์ที่นิยมประชาธิปไตยว่า “ผู้มีสติปัญญาบางคนพัฒนาทฤษฎีที่มักจะหยิบยืมมาจากต่างประเทศ ใช้ คำว่า “หยิบยืม” เพราะว่าไม่ใช่ของเรา นักวิชาการยึดเทคโนโลยีและพยายามทำให้มันประสบผลสำเร็จใน ประเทศไทย เพื่อจะได้รับการชื่นชมว่าเก่งกาจที่สามารถใช้เทคโนโลยีและทฤษฎีที่ไม่ใช่ของไทยได้”⁶ พันธมิตรเปรม-วงศ์สิงห์กลับปักฐานด้วยประการจะนี้

ในการบริหารประเทศไทย เปรเมดุ้งเน้นที่การต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ คำสั่ง 66/2523 ยิ่งเร่งให้พคท.พังพาน เริ่วขึ้น และพลพรรครพคท.ก็หลงให้หลอกมาจากป้านบันพันคน ถึงปี 2524 พคท.ก็ลิ้นพิชิต คงเหลือแต่เป็น หย่อมๆ ในภาคใต้ตอนล่างและรอบๆ เข้าค้อในตอนล่างของภาคเหนือ เดือนมกราคม 2524 มีการประกาศว่า

⁵ Far Eastern Economic Review, December 12, 1980.

⁶ ภูมิพล, *The Royal Speeches and Addresses of His Majesty King Bhumibol of Thailand. The Royal Blue Book Part II*, 1987, 62-63.

ภูมิพลวางแผนโครงการพัฒนาแม่น้ำที่เข้าค้อ พล.ท.พิจิตร กุลละวณิชย์ ลูกน้องของเพرم จัดการเบ็ดจาก การ รับทั้งภาคอากาศและภาคพื้นดินเป็นเวลาห้าเดือนเพื่อกวาดล้างพวකคอมมิวนิสต์ออกจากบริเวณนั้น ด้วยพคท. กำลังจะพังพابอยู่แล้ว มันจึงเป็นการลงทุนลงแรงที่มากเกินจำเป็น นักวิจารณ์กล่าว รัฐสูญเสียกำลัง พลไป 1,300 นายและເທືອກເຂົາໂລ້ມເລີຍນໄປເປັນແບ່ງ

ระหว่างนั้นที่กรุงเทพฯ หลังจากผ่านไปไม่ครบปีดี เพرمก็ต้องกระเสือกกระสนเอาตัวรอดทางการเมือง ด้วยเศรษฐกิจของประเทศไทยในสภาวะถดถอย พรรคการเมืองร่วมรัฐบาลของเขาก็เริ่มแตกแยกໄວຍາຍจาก การที่ไม่ได้ประโยชน์สมน้ำสมเนื้อกับการให้การสนับสนุนแก่เพرم และรัฐบาลยังบادرเจ็บจากเรื่องทุจริตอื้อฉาว หลายกรณีอีกด้วย ยิ่งกว่านั้น สาธารณรัฐมีปฏิกริยาແກ່ລົມ เมื่อต้นปี 2524 ปรากฏว่าเพرمจะขอต่ออายุราชการ ในฐานะພบ. กบ. อຶກປີໜຶ່ງ รัฐมนตรีหลายคนลาออกจากด้วยหวังว่าจะใช้ประโยชน์จากสถานการณ์ และคึกฤทธิ์ที่ยัง เลิດเก้าอี้นายกฯ อยู่ กົດພາພຣຄຕົວເວັງຄອນດ້ວຍການຮ່ວມຮັບຮັດ

เพرمໄມ່ຍອມลง ແລະ ຈັດຕັ້ງຮັບາລໃໝ່ ໂດຍດຶງພຣຄການເມື່ອປຶກຂວາ-ທຫරເຂົ້າມາຮ່ວມ ເຂົາເສັນຂໍ້ອ່ສຸດ ສາຍກັບເພື່ອຄົນໜຶ່ງພລ.ອ.ປະຈວນ ສຸນທຽງກູຮປິນຮູມນທຣີ ກ່ອໄທເກີດຄວາມວິຕິກໄປທ້ວ່າຂວາຕາຂອບແບນໜ່ວງ ປີ 2519-2520 ຈະຫວັງກັບມາ ພູມືພລເຫັນຂອບກັບຮາຍຊື່ອຄະຮູມນທຣີໂດຍໄມ່ຮົອ ພລຈາກການນີ້ເປັນທີ່ປາກກູ ຕ້ອມາໃນເວລາໄມ່ນານ ຄືນວັນທີ 31 ມີນາຄມ 2524 ນາຍທຫරຄຸມກຳລັງຈຳນຸ່ວມາກຂອງກອງທັພພຍາຍາມກ່ອນ ຮັບປະຫຼາດທີ່ເຮັດວຽກກັນວ່າ ກບງົມເມຫາຍາວາຍ ມັນກລາຍເປັນຫ້ວັງເວລາຄອຂາດບາດຕາຍທີ່ທຳໄຫ້ຄວາມສັມພັນຮັບຮ່ວງ ປັບປຸງກົມືພລໄດ້ລັງຫລັກປັກເສາອຍ່າງມັ້ນຄົງ

ກບງົມເມຫາຍາວາຍນໍາໂດຍຍັງເຕີຣົກ ທີ່ເປັນກຸ່ມທຫරຍະໂສທີ່ຈົບໂຮງເຮັນນາຍຮ້ອຍໃນປີ 2503 ທີ່ອຈປຣ.7 ຄວາມມັ້ນອກມັ້ນໃຈແລະກາເກະກຸ່ມກັນອ່າງເໜີຍແນ່ນຂອງພວກເຂາສ່ວນທີ່ເປັນຜົມຈາກການທີ່ຫລາຍຄນີ ປະສົບການຄົ້ນສູ່ບັນລາວແລະເວີຍຕານາມ ທຳໄຫ້ພວກເຂາເປັນມືອອັນຫຼາຍກວ່າທຫරກຸ່ມອື່ນໃນກອງທັພ ໂດຍເນພະ ຄູປ່ຽນຈປຣ.5 ການສັນສຸນປັບປຸງພວກເຂາໃນປີ 2523 ເກີດຈາກກາພພຈົ່ງທ່ານອາຊີພຂອງປັບປຸງ ແລະ ຄວາມສັມພັນຮັບຮ່ວງຕົວທີ່ແນ່ນຮ່ວງປັບປຸງຜູ້ນໍາຍັງເຕີຣົກຄົ່ມນູ້ຢູ່ປະຈຳແລະຈຳລອງ ສປປ.ມີນາຄມ ລັງຈາກ ປັບປຸງໃນປີ 2523 ຈຳລອງກລາຍເປັນເລົາຂີການຍາກຮັບຮັດໃນອຶກດ້ານໜຶ່ງ ຍັງເຕີຣົກໄມ່ເປັນທີ່ໂປຣດ ປັນຂອງວັງມາກນັກ

ຮາຍລະເອີຍຈຳນຸ່ວມາກເກີຍກັບກບງົມເມຫາຍາວາຍຖຸກກລບເກລື່ອລົບເລືອນໄປໂດຍວັງແລະຜູ້ມີສ່ວນຮ່ວມ ກຳລັງ ເພື່ອປັກປົງຫຼາດຫາຍາວາຍ ໃນຕອນແຮກມັນໄມ່ໃຊ້ກາຣັບປະຫຼາດຕ່ອດຈາກການທີ່ກົດມີນີ້ ຍັງເຕີຣົກກັບນາຍທຫරພັນນົມີຕຣ ກີ່ໄມ່ສົບອາມຄົ່ນກັບກາເລືອນຕຳແໜ່ງພວກເຂາເມື່ອທີ່ຈຳນຸ່ວມ ຮົມຄົງບຣດາຄນໂປຣດຂອງວັງຍ່າງອາທິຕິຍ ກຳລັງເອກ ຈາກຂໍ້ມູນຫລາຍແຫ່ງ ມູນຄູກັບພລ.ອ.ສັນຕິ ຈົດປົກມາຕິດຕ່ອປັບປຸງໃນວັນທີ 31 ມີນາຄມ ຂອໃຫ້ເຂາຍຸນສາ ກັບຍົກເລີກຮັບຮັດຮູມນູ້ຢູ່ປະຈຳແລະກຸມອໍານາຈເບີດເສົ້ຈແບນສຸກຫຼືໃນປີ 2501 ອູ້ເໝື່ອນວ່າທີ່ແກປປັບປຸງ ພອຄະ

รัฐประหารยกกำลังออกมามุ่งกรุงเทพฯ เท่านั้น สิริกิติ์เข้ามาแทรกแซงและเรียกเพرمเข้าไปพบที่สวนจิตร์ข้อมูลบางแห่งระบุว่า ความสนใจหลักของเชอคือการปักป้องอาชิตต์ มีรายงานว่าสิริกิติ์พูดคุยทางโทรศัพท์อยู่กับนายกบกท้าวหน้าคณารัฐประหาร เรียกให้พากเขามาพูดคุยกันที่วัง เมื่อพากเข้าปฏิเสธ เชอคงจะซักจุ่งเพرمกับสามีของเรอให้ถือการสนับสนุนจากคณารัฐประหาร

คณารัฐประหารเดินหน้าต่อและประกาศยึดอำนาจในเช้าวันที่ 1 เมษาฯ ขณะเดียวกัน เพرمก็จัดการอพยพโยกย้ายครอบครัวภูมิพลทั้งหมดขึ้นเชลิค็อปเตอร์ไปรับรองทัพภาคที่สองในจังหวัดนครราชสีมา ที่อาชิตต์เป็นรองแม่ทัพอยู่ บนชั้นสองของที่พักส่วนตัวของเพرم สิริกิติ์ อาชิตต์และเพرمเปิดฉากสงเคราะห์โழณาชวนเชื่อ ประเด็นหลักคือฝ่ายไหหนกันแน่ที่จงรักภักดีและวัง罔พระโปรด ตอนบ่ายของวันที่ 1 เมษาฯ เพرمแต่งออกอากาศว่าพระบรมราชครอบครัวอยู่กับเขา และคณารัฐประหารมี “ประสงค์ร้ายต่อแผ่นดินและสถาบันกษัตริย์” เขاتอกหน้าคณารัฐประหารว่า nave ละอายและหมืนฯ ที่ปฏิเสธคำสั่งเรียกให้เข้าพบกษัตริย์⁷ จากนั้นสิริกิติ์(ไม่ใช่ภูมิพล)เรียกร้องความสามัคคีและวิจารณ์คณารัฐประหารว่าพยายามโคนล้ม “รัฐบาลของภูมิพล”⁸ คำแต่งของเรอถูกถ่ายทอดออกอากาศช้าๆไปช้ามากลดอัตราการช่วงเวลา 36 ชั่วโมงต่อม้าหลักฐานต่อมอาที่แสดงจุดยืนของวังคือ วันที่ 2 เมษาฯ อันเป็นวันเกิดของสิรินธร รูปของเรอถูกตีพิมพ์หน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับโดยมีคำบรรยายว่าเรอกำลังอยู่กับเพرمที่กองทัพภาคที่สอง

ขณะที่ภูมิพลยังไม่ส่งเสียงออกมา คณารัฐประหารโถกกลับด้วยการกล่าวหาเพرمว่าอุ้มลักษณะตัวครอบครัวหลวงไป พากเข้าประกาศว่าเพرمหลบกำบังตน “ภายใต้รัมฉัตรของสถาบันกษัตริย์ ทำให้กษัตริย์ถูกลากเข้ามาเกี่ยวพันกับการเมือง ประวัติศาสตร์ไทยต้องจารึกว่า นายทหารไทยรายหนึ่งมีส่วนในการบ่อนทำลายสถาบันกษัตริย์”⁹ พากเข้ายังพูดอีกว่า พากเขามิได้ปฏิเสธที่จะเข้าพบกษัตริย์ แต่ถูกเพرمกีดกันไม่ให้เข้าพบต่างหาก “คณารัฐประสัตจะส่งคณะผู้แทนเข้าพบกษัตริย์และราชินี เราหวังว่าเพرمจะไม่พยายามผูกขาดความจริงรักภักดีไว้แต่เพียงเจ้าเดียว... เราต้องอธิบายความจริงแก่กษัตริย์และแก่ประชาชน”¹⁰

⁷ Wright, *Balancing Act*, 264.

⁸ Supamit Pitipat, *The Evolution of the Thai Monarchy in the Constitutional Period, 1932-Present* (M.A. thesis, American University, Washington, D.C., 1990), 112.

⁹ Wright, *Balancing Act*, 265.

¹⁰ United Press International, April 2, 1981, reproduced in *The King of Thailand in World Focus*, 94.

แต่เปรมถือไฟเห็นอกว่า “กองทัพเกือบหั้งหมดอยู่ในเมือง และภูมิพลก็อยู่กับเรา” เข้าประกาศ⁷⁷ อันที่จริงต้องอาศัยการล้อมบี้อย่างหนักเป็นเวลาถึงสองวันก่อนที่ผู้บัญชาการภูมิภาคต่างๆ ส่วนใหญ่จะเข้ามาอยู่ฝ่ายเปรม ในที่สุดมนูญกับพรศพวกต้องยอมแพ้ต่ออาทิตย์ในเช้าวันที่ 3 เมษายน เก้าอี้ของเปรมรอดพ้นจากการถูกแย่งชิงไปได้โดยกระแสสุนยังไม่ได้ลื้นแม้ว่าแต่นัดเดียว

จุดยืนที่คลุมเครือของภูมิพลในกบฏเมษาฯ วายทำให้ภาพพจน์ของเขาแทบไม่ดีงพร้อย ภายหลังจากนั้นการเกาะหลังเปรมของเขารับการอธิบายว่าเป็นการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลอย่างสันติตามครรลองประชาธิปไตย แต่ชัดเจนว่ามีอะไรมากกว่านั้นในอกไฝ มีการอุกนิรโทษกรรมให้กับผู้ร่วมก่อการเกือบหั้งหมดอย่างรวดเร็ว ยังกับว่าเป็นแค่เรื่องเข้าใจผิดกันในหมู่ลูกๆ ของภูมิพลเท่านั้น กระนั้น เมื่อไหร่ที่ครอบครัวหลวงปราากฎตัวในที่สาธารณะในช่วงหลายสัปดาห์หลังจากนั้น การคุ้มกันก็เข้มงวดหนาแน่นเป็นพิเศษ ในช่วงปีถัดมา ทั้งเปรมและอาทิตย์เคล้าคลาดจากการล้อมสังหารไปได้อย่างหวุดหวิดหလายครั้ง คาดว่าคนลงมือมาจากกองทัพ

เป็นไปได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นอาจทำให้ภูมิพลเห็นได้ว่าการเล่นการเมืองและการแบ่งกึกแบ่งเหล่าในกองทัพนั้นเป็นภัยต่อบลังก์ และปัญหาที่ได้รับปัญรับน้ำจากการทิ้งอุ่มซูอุปถัมภ์ทหารบางคนเป็นการส่วนตัว แต่ภูมิพลไม่มีวี่แววว่าจะคิดทบทวน เปรมเลิกลั่นการต่ออายุตำแหน่งผบ.ทบ.ไปอีกปี แต่มันไม่สำคัญแล้ว เพราะการที่ภูมิพลเซ็นเอกสารหลังเช็คให้ในช่วงรัฐประหารและการภาດลังกลุ่มยังเติร์กันนี้เป็นการรับประกันซ้อมพรีให้เปรมอุกอย่างน้อยหนึ่งปี อาทิตย์ได้รับการบูนบำเหน็จเป็นแม่ทัพภาคที่หนึ่งแล้วก็เป็นผู้ช่วยผบ.ทบ. และก้าวขึ้นเป็นผบ.ทบ.ในปี 2525 ทำให้เขาเป็นทายาททางการเมืองของเปรมที่ไม่มีการประกาศ

ในช่วงเจ็ดปีต่อมาที่บ้านปีนป่าน ภูมิพลการรั่มฉัตรให้เปรมมีที่กำบังหลบห่าฝันจากหั้งกองทัพและสภานั้น ส่องคนพบปะกันเป็นประจำ และภูมิพลก็กระยอมเดือนสาระณะให้ทราบถึงการสนับสนุนของเขารอยู่เรื่อยๆ มีคราวหนึ่งที่โดดเด่นด้วยการใช้สัญลักษณ์นิยมแบบพุทธ ในเดือนกรกฎาคม 2525 ภูมิพลลั่นป่วยหนักจากการติดเชื้อ mycoplasma และนิวมอเนีย วังหวัดเสียว่าเขาจะตาย ภายหลังเข้าพบอกว่าเขารอด “เฉียดรายเข้าไปในแคนสนาธยา” หลังลั่นลมอนอนเสื่อนานสามสัปดาห์ เขากลับขึ้นมาเดินไปรอบสวนในวังสวนจิตร เขาเดินคนเดียว โดยมีลูกชาย สิรินธรและเปรมเดินตามหลังเป็นแนว การจัดແถวอย่างนี้ทำให้เปรมเป็นเหมือนเจ้าเลือดจักรรุ่นใหญ่คนหนึ่ง ภูมิพลมองให้หญิงในวังนางหนึ่งเก็บดอกบัวจากกระมาดอกหนึ่ง เชือยืนดอกบัวนั้นแก่เปรม ที่คุกเข่าและมองดอกบัวให้กับภูมิพล เขารับมันมา และจ้องมอง จากนั้นก็คืนมันกลับให้เปรม

จากนี้ได้รับการเผยแพร่ตามโทรทัศน์และหน้าหนังสือพิมพ์ สัญลักษณ์นิยมก็มีความชัดเจน ดอกบัวหมายถึงความบริสุทธิ์และการรู้แจ้ง และปกติจะถวายแก่พระเพื่อแสดงการยอมรับความล่วงพ้นทางจิตวิญญาณ

¹¹ Times, April 13, 1981.

การที่เหยิงในวังยื่นดอกบัวให้เปรมเป็นการปงบอกว่าเขาคือผู้ที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมสุดที่จะมอบมันให้แก่ ธรรมราช ภูมิพลถือดอกบัว ถ่ายทอดพลังลมปราณให้แก่มัน จากนั้นก็มอบมันให้แก่เปรม เป็นการยืนยันถึง ระดับคุณธรรมอันแก่กล้าของเปรม

ภูมิพลฟื้น เปรมกระซับอำนาจ ทั้งที่ปัญหาเศรษฐกิจรุนเร้าไปทั่วทั้งประเทศ ผู้นำทหารเอนจอยกับตัว พิเศษเข้าวังเนื่องจากสิริกิติ์ชอบเวลาล้อมตนเองด้วยนายพลตำราจและทหาร ภารยาของพวากษากลายมาเป็น หูยิ่งรับใช้ของเธอ แขกรับเชิญข้าประจำสำหรับงานเลี้ยงของวังคือนายทหาร และบรรดา นายทหารก็จะผลัด กันเต้นรำกับสิริกิติ์และร้องเพลงโดยภูมิพลเป้าแจ็ก นักการเมืองกับนักธุรกิจน้อยครั้งที่จะได้รับเชิญ

ขณะเดียวกัน รัฐบาลก็ยังคงตีตราผู้วิจารณ์ว่าเป็นศัตรุของประเทศไทยและคอมมิวนิสต์ เมื่อถึงปลายปี 2525 นักศึกษาทำการประท้วงอยู่ๆ เกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ทั้งกระติงแดงและลูกเสือชาวบ้านถูกระดม มากำราบพวากษา ลูกเสือชาวบ้านมีส่วนพัวพันในการมาตรฐานนักศึกษาคนหนึ่งที่ประจำดูแลนักศึกษาที่ทำการ ประท้วงการขึ้นค่ารถเมล์

รัฐบาลพยายามหาทางสถาปนาอำนาจจากองทัพให้เป็นสถาบันทางการเมืองอย่างถาวรสายใต้กษัตริย์ รัฐธรรมนูญ 2521 มีบทเฉพาะกาลที่ทำให้ vu สภาที่เต็มไปด้วยทหารมีอำนาจแข็งแกร่งและอนุญาตให้ทหาร ประจำการควบคุมตำแหน่งทางการเมืองได้ บทเฉพาะกาลนี้จะสิ้นสุดในเดือนเมษายน 2526 หลังจากนั้นอำนาจ ของ vu สภาจะลดลงและข้าราชการกับทหารจะถูกห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในเวลาเดียวกัน พระองค์ เมืองต่างๆ จะถูกบีบให้ต้องรวมตัวกัน เป้าหมายคือเพื่อสิ้นสุดการมีรัฐบาลผสมสี่ห้าพระองค์ที่แตกแยกมี ปัญหากันตลอดเวลาและทำงานอะไรไม่ค่อยได้ จะว่าไป การแตกแยกของพระองค์ร่วมรัฐบาลนี้ล่าที่เป็นประโยชน์ ต่อเปรม ที่เสี่ยงให้พระองค์ร่วมรัฐบาลเล่นงานกันเอง ด้วยการสนับสนุนอย่างไม่ต้องเอี่ยปากจากวัง ในเดือน มกราคม 2526 เปรมขยับที่จะทำให้โครงสร้างตามบทเฉพาะกาลนั้นกล้ายเป็นโครงสร้างถาวรด้วยการแก้ไข รัฐธรรมนูญ เมื่อเข้าเผชิญการต่อต้านที่รุนแรงอย่างไม่คาดคิดในสภา และกระทั่งจากนายพลหัวก้าวหน้า บางส่วน คนสนิทของเขาคือพิจิตร กุลละวนิชย์ก็บอกเป็นนัยว่าอาจจะมีการ “อึดเซอร์ไชส์” หากกองทัพไม่ได้ ในสิ่งที่ต้องการ¹²

ภูมิพลแสดงการสนับสนุนด้วยการประกาศการประชุมสภาสามัญวิสามัญเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญ วุฒิสภา ที่พร้อมไปด้วยทหารสร้างความอุ่นใจว่าการแก้ไขจะผ่านวาระที่หนึ่งและสองแน่ ซึ่งต้องการเพียงเสียงข้างมาก ของทั้งสองสภาเท่านั้น วาระที่สามที่กำหนดเป็นวันที่ 16 มีนาคม จำต้องอาศัยเสียงสองในสาม ถึงตอนนั้น สามารถแก้สิ่งเสียงคัดค้านกันร่วม และการแก้ไขรัฐธรรมนูญก็ล้มพับไปอย่างชิวเฉียด

¹² Far Eastern Economic Review, February 17, 1983.

แต่เพรเมียนແພນສໍາຮອງ ຂຶ້ງຕ້ອງອາສຍກາຣທາຈັງຫວະເວລາທີ່ເໜາະເໜີ້ງທີ່ຈະທຳໃຫ້ກາຣສັບສຸນຂອງກຸມືພລ ເປັນທີ່ປະຈັກນີ້ຫັດ ຮະເວລາຕາມນົບເນພາກລະສິ້ນສຸດໃນວັນທີ 21 ພຶສພາຍນ ດ້ວຍກາຣັບລູກຈາກເປຣມ ກຸມືພລ ຍຸນສກາໃນວັນທີ 19 ມິນາຄມ ກຳທັດວັນເລືອກຕັ້ງໃນວັນທີ 18 ພຶສພາຍນ ທ່ານຍຄວາມວ່າຮູບາລໄໝຈະຈັດຕັ້ງຂຶ້ນມາ ກາຍໃຕ້ກົດິກາເດີມ ໂດຍມີວາຮະທີ່ຈະຍູ້ໄດ້ຮັງສືປີ ຄໍານາຈາກອງທັພົກຈະຍືດຍາວຕ່ອງໄປເອີກ

ລູກໄມ້ນີ້ກາຍເປັນປະເດີນໃນຮະຫວ່າງກາຣຮຽນຮົກຫາເສີຍ ພຣຄປະຈັກປີປັດຍັງກັບກິຈສັງຄມໃຫ້ຄວາມໝາຍ ແກ່ກາຣເລືອກຕັ້ງຄົງນີ້ວ່າເປັນກາຣເລືອກຮ່ວ່າງປະຈັກປີໄຕຍແລະແດ້ຈາກທ່າຮາ ໂດຍນັ້ນດີກີ່ກາຣສັບສຸນຂອງກຸມືພລທີ່ມີຕ່ອເປຣມ ເນື້ອນັບຄະແນນເສີຍ ຜູ້ໜະຄືປຣຄຈາຕີໄທຢູ່ທີ່ໄດ້ຮັບຄະແນນເສີຍຈາກຕ່າງຈັງຫວັດໜຶ່ງນໍາ ໂດຍປະມານ ອົດເຣກສາຮັບຈາຕີໝາຍ ຜູ້ໜະຄືປຣຄຈາຕີໄທຢູ່ທີ່ໄດ້ຮັບຄະແນນເສີຍຈາກຕ່າງຈັງຫວັດໜຶ່ງນໍາ ປະມານເມື່ອປຶກຂວາໃນປີ 2519 ເນື້ອປະມານທ້າທີ່ຈຳແຫັງນາຍກູ່ ເປຣມທີ່ໄມ້ໄດ້ລົງເລືອກຕັ້ງໃຊ້ປະໂຍບັນຈາກຄວາມ ກລັວປະມານນີ້ໃຫ້ພຣຄອື່ນສັບສຸນຕ້ວເຂາ ແລະເຊີ່ຍຈາຕີໄທຢູ່ເປັນຝ່າຍຄ້ານ

ຈາກນັ້ນເປຣມກົດິກາໃຫ້ບໍຣດານັກກາຣເມື່ອງທີ່ສັບສຸນເຂົ້າໄດ້ເຫັນວ່າຈິງໆ ແລ້ວເຂົ້າດີດອຍ່າງໄຣກັບພວກຕົນ ແກ່ທີ່ຈະເລືອກພວກເຂາເປັນຮູ້ມູນຕົງ ເປຣມກລັບເລືອກຄົນອກມາເປັນຮູ້ມູນຕົງກ່າວສົບຄົນ ຂຶ້ງລັວຈົງຮັກກັດີຕ່ອ ເປຣມ ແລະເຂົ້າກີ້ມໍາຄວາມຂອບຮຽນຂອງພັນຮົມມືຕຽວງ-ກອງທັພົກຄົງ “ກອງທັພຈະມືບທັກສຳຄັ້ງໃນກາຣປ້ອງກັນ ປະເທດ ເອກຮາຊຂອງຈາຕີແລະຮະບອນປະຈັກປີໄຕຍອັນມີກຸມືພລເປັນປະມູນ”¹³

ກຸມືພລແສດງກາຣສັບສຸນເປຣມໃນທຸກຈັງຫວະກ້າວອຍ່າງເປີດເຜີຍ ເຂົ້າພູດອອກມາໃນຄື່ນກ່ອນວັນເກີດຂອງ ເຂາໃນເດືອນຮັນວາຄມປີ 2526 ດ້ວຍກັນທີ່ເທິງໂລຍາ 45 ນາທີ່ທີ່ເຕັມໄປດ້ວຍກາຣຫຍາມຫຍັນນັກເລືອກຕັ້ງແລະ ຂ້າຮາຊກາຣ ແຕ່ໄມ້ມີສັກຄຳທີ່ຈະວ່າເປຣມແລະຜູ້ນໍາກອງທັພ ເຂົ້າໂທ່ງຂ້າຮາຊກາຣແລະນັກກາຣເມື່ອງເຮືອງຄວາມໄມ່ເຂົ້າໃຫ້ ໃນກາຣຈັດກັບປັງຫຼາຍໜ້າທ່ວມທີ່ເອົ້ອທັນກຽງເທິງ ຜົນໃນເປັນເວລາຫລາຍສັບປັດທີ່ເມື່ອສອງເດືອນກ່ອນໜ້ານັ້ນ ເປົ້າຢັບ ແລ້ວອັນກັບລູກນີ້ອິຜົວເສະໜີ (sorcerer's apprentice) ໃນໜັງກາຣ໌ຖູນ *Fantasia* ຂອງວອລົກ ດີສິນິ້ຍ໌ ເຂົ້າອກວ່າ ແກ່ທີ່ຈະຮະບາຍນ້າອອກສູ່ກະເລ ເຈົ້າໜ້າທີ່ກັບຂົຍັບໃໝ່ມັນໄປທ່ວມພື້ນທີ່ຕ່ອງ ກັນໄປໂຍ່າງໂງ່ໆ ກ່ອປັງຫາໄໝ່ໆ ຂຶ້ນມາຍູ່ຮໍາໄປ¹⁴ ກຸມືພລພຸດ້ຈັດວ່າເຂົ້າສົກວ່າພວກນີ້ໄຮ້ຄວາມສາມາດ ໄມ່ເໜືອນກອງທັພ

ເປຣມຕອບແກນດ້ວຍກາຣປົກປ້ອງເທິດຖຸນສາບັນກຸມືພລ ເຂົ້າໃຊ້ເວລານາກທີ່ເດືອນໄປກັບກາຣຊຸກຊ່ອນຮອຍເປົ້ອນຂອງ ຄຣອບຄຣວັມທິດລ ຂຶ້ງຍາກຂຶ້ນທຸກທີ່ທີ່ຈະປິດບັງຈາກສາທາຮັນ ທັນທີ່ທີ່ເຂົ້າເປັນນາຍກູ່ ໃນປີ 2523 ເປຣມປັດຜຸນ

13 *Far Eastern Economic Review*, June 2, 1983.

14 ບາງກອກໄພສົດ, 5 ຂັນວາຄມ 2526.

โครงการก่อสร้างอนุสาวรีย์ประชาธิปกที่รัฐสภา ซึ่งเริ่มโดยราชนินทร์ กรัยวิเชียรในปี 2519 เพื่อแสดงกรรมสิทธิ์ในประชาธิปไตยของวัง และเพื่อตอกย้ำประเด็นดังกล่าว อนุสาวรีย์นี้ได้รับการเปิดตัวด้วยพิธีแห่แห่นป่าวร้อง เอิกเกริกในวันรัฐธรรมนูญปี 2523 กระทั้งมีข้อเสนอให้เปลี่ยนวันรัฐธรรมนูญเป็นวันประชาธิปก มันไม่ถูกเปลี่ยน แต่นั่นก็ไม่สำคัญอีกต่อไปแล้ว ในช่วงเวลาหนึ่ง รัฐบาลก็ปลดอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยไว้ใจนักศึกษา ออกจากรายการคุ้มครองมรดกแห่งชาติ โดยมีความคาดหมายว่ามันจะถูกทุบลงไป

ทั้งหมดคือการพยายามลบ 24 มิถุนา 2475 ออกไปจากประวัติศาสตร์ฉบับทางการและความทรงจำของประชาชน หลังจากเกือบห้าสิบปี เหลือไม่กี่คนที่ยังจำกความเป็นจริงได้ ประเมินภาระในการจัดการกับสองคนที่ยังเหลืออยู่คือ ปรีดี พนมยงค์และพระพิมลธรรม เมื่อเปรเมเกลิงอำนวย ปรีดิอยู่ที่ปารีส อายุ 80 ปี และประธานาธิบดีกลับบ้านหลังจากอยู่เมืองนอกมานานกว่าสามทศวรรษ ครอบครัวและเพื่อนฝูงของเขากลับมาอยู่กับภูมิพลให้จนถึงสุดท้ายให้เขากลับมา โดยพยายามกระตุนต่อมเมตตากรุณาและอโຫสิของเขาก่อนทำงาน แต่วังก็ล่าวว่า ปรีดิยังคงเป็นภัยคุกคามทางการเมืองอยู่ ยังคงเป็นวีรบุรุษในหมู่นักศึกษาตั้งแต่ทศวรรษ 2513 ซึ่งหลายคนต่อนี้เป็นครุอาจารย์และข้าราชการ

ประเมินภาระบันทึกปัญหาท้าทายนี้แทนภูมิพล รัฐบาลปล่อยข่าวอย่างไม่เป็นทางการว่าปรีดีสามารถกลับมาได้ และวังไม่ได้ติดใจว่าเขายังต้องรับผิดชอบในการตายนักการตายนักการที่¹⁵ แต่จนแล้วจนอดก็ไม่เคยมีการอนุญาตอย่างเป็นทางการ ทำรากับว่ามันไปติดอยู่ตระหง่านหลบหนีสักแห่งในระบบราชการและจับมือโปรดไม่ได้ ปรีดิตายที่ปารีสในวันที่ 2 พฤษภาคม 2526 และสิ่งที่เกิดภายหลังจากนั้นเปลี่ยนให้เห็นความพยายามของวัง ศพของปรีดิถูกนำกลับไทย แต่รัฐบาลปฏิเสธที่จะจัดพิธีศพให้อย่างเป็นทางการ และวังปฏิเสธที่จะเป็นเจ้าภาพจุดไฟให้เข้า ซึ่งที่ผ่านมาบริการให้ตลอดสำหรับผู้นำไทยทุกคนยกเว้นพินุล

พระพิมลธรรมผู้ทรงพลังและหาญท้าทายวังปราภูว่าเป็นปัญหาเสียยิ่งกว่า หลังจากถูกสูญเสียไปแล้ว พระพิมลธรรมได้สถาปนาส่วนกลับคืนมาในทศวรรษ 2513 ปลายปี 2523 เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯ และพระลูกวัดก็โหวตให้พิมลธรรมกลับมารับตำแหน่งเดิม แต่เมฆาเกรสมากมที่ถูกจูงโดยวังและรัฐบาลตีลูกนายเสียอย่างนั้น ไม่ตั้งใจเป็นเจ้าอาวาสวัดที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ ผ่านไปเก้าเดือน การวิพากษ์วิจารณ์จากสาธารณะและการซุ่มล้วงเคลื่อนไหวประท้วงของพระภิกษุบังคับให้มหาเกรสมากมต้องยอม พิมลธรรมถึงได้กลับมาเป็นเจ้าอาวาส

ยัง ยังไม่จบ ชั้นยศสูงสุดของพระคือ สมเด็จ ที่ให้ตามผลงานและอายุ และมีเพียงหกอัตราเท่านั้น ซึ่งทั้งหมดเป็นกรรมการมหาเกรสมากม สังฆราชก็เลือกจากหกคนนี้ ชั้นยศรองลงมาคือ รองสมเด็จ มีสิบสอง

15 Wright, *Balancing Act*, 186.

อัตรา ภูมิพลเป็นผู้อวยยศเหล่านี้ทั้งหมดด้วยการเสนอจากสภากับกรรมการศาสนา และเข้าจะเป็นผู้มอบชั้นยศเหล่านี้ตัวเองในวันเกิดของเขา

พิมธรรมได้ขึ้นชั้นรองสมเด็จในทศวรรษ 2493 สุนทรีถอดยศเขา และเพิ่งได้คืนมาในปี 2518 เขาจึงมีคุณสมบัติสมบูรณ์ที่จะเลื่อนชั้นเป็นสมเด็จ แต่วังปฏิเสธ เมื่อสมเด็จนี้ในหากတายไปในเดือนกรกฎาคม 2526 ก็เกิดกระแสเคลื่อนไหวเรียกร้องให้พิมธรรมเป็นสมเด็จ เขายอมรับด้วยว่าครอีน อันที่จริงเขายังเป็นรองสมเด็จก่อนพระอีกสองคนที่ได้เป็นสังฆราชไปเรียบร้อยแล้ว สภางフ์อีสาโนหัวตสนับสนุนเขาย่างเป็นเอกฉันท์

ประเมินวังรับมือด้วยการขุดขอกล่าวหาที่ว่าพระพิมธรรมเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติศาสนา กษัตริย์ขึ้นมาใหม่ พากษาไว้กาวาพิมธรรมอาจจะทำลายตำแหน่งสังฆราช ซึ่งมีการเตรียมสมเด็จรุ่นน้องของพิมธรรมจ่อคิวไว้อยู่แล้ว คือ ญาณสังวร พระพี่เลี้ยงของภูมิพลนั้นเอง

เข้าอีหอบเดียวกับกรณีกลับบ้านของปรีดี เรื่องนี้ถูกจัดการในเครือข่ายลับๆ ที่โยงไประหว่างวัง สภากับรัฐบาล และมีกระบวนการสักดิ้นโดยทำให้ดูเหมือนเป็นอุบัติเหตุ ที่แรก สภากeresเพียงแต่เฉยว่าเสียด้วยวันที่ 20 พฤษภาคม ก่อนวันเกิดภูมิพลไม่กี่วัน แม่ทัพภาคอีสาณของมหาเถรสมาคมก็เสนอชื่อพิมธรรมอย่างเป็นทางการ แปดวันต่อมาสังฆราชขอให้กรรมการศาสนาบรรจุเรื่องนี้เข้าในวาระการประชุม แต่ไม่เคยได้ปรากฏ ภายหลังมีคำอธิบายว่า หนังสือของสังฆราชถูกนำไปวางไว้ผิดที่ทำให้หายไปเจอ ซึ่งเป็นไปไม่ได้เนื่องจากมันเปรียบได้กับการทำลายของการของกษัตริย์ไม่เจอ และเรื่องนี้ก็มีความเกี่ยวข้องกับตัวภูมิพลโดยตรงด้วย แล้วก็ไม่มีการแต่งตั้งสมเด็จคนใหม่ในวันที่ 5 ธันวาคมปีนั้น

กลางปี 2527 พระชั้นสมเด็จมรณภาพไปอีกรายหนึ่ง ทำให้เหลือว่างสองตำแหน่ง วันเกิดภูมิพลปีนั้น ก็ผ่านไปโดยไม่มีการแต่งตั้งอีกปีหนึ่ง เนื่องจากว่าการแต่งตั้งพระระดับหัวขบวนเป็นอำนาจพิเศษที่สำคัญต่อการสร้างห้างร้านความศักดิ์สิทธิ์ของกษัตริย์ ตอนนี้ชัดเจนแล้วว่าภูมิพลปฏิเสธพิมธรรม¹⁶ พิมธรรมอายุ 83 และวังก์เพียงแต่เฝ้ารอให้เข้าตาย เมื่อรอบปรีดี ปี 2528 ผ่านไปโดยปราศจากการเคลื่อนไหวใดๆ ในสภากeres พระ 17 รูปในสภากeresภาคอีสาณญ่าว่าจะคืนชั้นยศและเครื่องประดับที่ได้รับมอบจากกษัตริย์ การเคลื่อนไหวนี้ แทบจะเป็นการประกาศแยกตัวจากสังฆมณฑล ในที่สุด ด้วยทนายหน้าต่อไปไม่ไหวแล้ว เดือนธันวาคมปีนั้น ภูมิพลจึงเลื่อนชั้นให้พิมธรรมเป็นสมเด็จ อีกอัตราหนึ่งตกเป็นของพระอนุรักษ์นิยม อันที่จริง ถึงตอนนั้นแล้ว พิมธรรมก็แก่เกินไปแล้วที่จะสร้างปัญหาใดๆ เข้าย้ายในอีกไม่กี่ปีต่อมาและญาณสังวรก็ขึ้นเป็นสังฆราชโดยสะดวกโดยริน

¹⁶ ดู Jackson, Buddhism, 109.

เมื่อจัดการปัดกวาดประจักษ์พยานต่อออดีตอันน่ารักไว้ไปเรียบร้อยแล้ว เปรมก็ไม่ยังกับการทุ่มเทโปรดโนทตัวภูมิพล และวัฒนธรรมเจ้า เริ่มด้วยการหมอบกราบศิโรราบที่เข้าทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง เข้าเข้าไปปรึกษาภูมิพลอย่างน้อยสักดาห์ละหนึ่งครั้ง ด้วยลีลาที่ทำกันเมื่อหนึ่งศตวรรษก่อนหน้า นั่นคือ หมอบกราบและจะกล่าวด้วยสุ่ม เสียงกระซิบกระซับแฝ่วเบาอย่างเจียมเนื้อเจียมตัวก็ต่อเมื่อภูมิพลเอ่ยปากก่อนเท่านั้น นายกฯ คนก่อนหน้าเข้าแต่งเครื่องแบบทหารหรือไม่ก็ชุดสูทแบบตะวันตก แต่เปรมเดาเสื้อใหม่ไทยคอตั้ง(Nehru-collared) เรียกว่า ชุดพระราชทาน ซึ่งย้อนยุคไปถึงรัชกาลที่ห้า แต่คนไทยบางส่วนก็บอกว่าเป็นฝีมือการออกแบบของภูมิพล ด้วยเปรมเป็นเยี่ยงอย่าง บรรดาข้าราชการ นักการเมืองและนักธุรกิจต่างก็แสวงหาโอกาสที่จะได้เข้าไป ปรึกษาภูมิพลและภรรยา และพา กันแต่งชุดพระราชทานเป็นชุดทำงาน ไฮโซและนักไถ่กำได้ทางสังคมก็ยิ่ง แข่งกันบริจาคเงินกับเขาร่วมงานพิธีต่างๆ พากเข้าตีนرنเพื่อจะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในสมาคมชาววังที่ดูแลอุ้มชู โดยเปรมและมีศูนย์กลางแห่งหนึ่งอยู่ที่โรงแรมดุสิตธานี ดุสิตธานีกลายเป็นสถานที่ประจำสำหรับจัดงานลีลาศ การกุศล มีห้องอาหารโปรดของสิริกิติ์ เปรมและบรรดาท่านผู้หญิงกับคุณหญิงทั้งหลาย และมันกลายเป็น สถานที่ที่นักธุรกิจ นักการเมือง นายพลกับบรรดาภารามาอุทิศงานและตกลงธุรกิจกัน

เปรมจัดการดูแลครอบครัวนี้ในทุกด้านที่ทำได้ สนองความต้องการที่มากขึ้นเรื่อยๆ ของพวกรา โดยเฉพาะสิริกิติ์ ใน การเลื่อนตำแหน่งคนโปรดในกองทัพและราชการ ตลอดจนการประเคนสัญญาของรัฐตาม ใบสั่ง ขณะเดียวกัน เข้าใช้งบประมาณของรัฐสร้างทำหน้าที่อย่างไร แห่งให้กับคนในครอบครัวนี้ เช่น ชาเล็ตขนาดใหญ่บุนยอดเขาที่เชียงรายสำหรับสังวาลย์ ที่กลับมาอยู่เมืองไทยเป็นการถาวรสิ่งปลায়ทรงเครื่อง 2523 เปรมจัดแจงให้รัฐวิสาหกิจอย่างการบินไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกฟผ.จัดงบประมาณเพื่อการ โฆษณาเกิดทุนสถาบันกษัตริย์ ทุกวันสำคัญ กระทิ่งวันที่เป็นเรื่องของศาสนา กลายเป็นมหกรรมยกย่องเจ้า โดยกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัวมหิดลถูกเผยแพร่กระหน่ำตามโทรทัศน์และวิทยุ วันเกิดของภูมิพลและของ สิริกิติ์ถูกยกให้เป็นวันพ่อและวันแม่ของชาติ

สถาบันกษัตริย์ถูกทำให้เป็นหัวใจของการฉลองสองร้อยปีของกรุงเทพฯ ในปี 2525 ขณะที่ชุมชนและ ผู้พันธุ์ดังเดิมที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ แบบไม่ได้รับความสำคัญ จุดสุดยอดของงานอยู่ที่การพื้นฟูพิธีแห่เรือ เดิมที่จะทำเฉพาะในงานกฐินหลวงที่วัดอรุณเท่านั้น แต่คราวนี้ทำเพื่อแสดงบำรุงกุศลภารกิจในหัวใจของตระกูล จักรี ทองน้อย ทองใหญ่ลูกเมืองของภูมิพลเป็นผู้ซึ่งว่าในวันครอบครองสองร้อยปีคือวันที่ 5 เมษายนนั้น เมื่อเวลา

11 มองเช้า เกิดปรากฏการณ์อาทิตย์ทรงกลด ท้องน้ำอยู่กว่าเป็นไปตามที่เกริรูปหนึ่งได้ทำนายไว้ และปรากฏการณ์นี้ได้เกิดขึ้นในวันเดียวกันนั้นเองเมื่อสองวันยังคงก่อน¹⁷

สือต่างชาติก็พากันเกาะข่าวแห่งนี้กับเข้าไปด้วย *Asiaweek* เขียนว่า “ระบุลจักรีได้ผลิตขั้ตติย์ที่โดดเด่นมาอย่างต่อเนื่อง เยินยอมภูมิพลว่าเป็น “ผู้ค่อยดูแลนำพาประเทศไทยผ่านวิกฤตรัฐธรรมนูญมาได้ครั้งแล้วครั้งเล่า”¹⁸ โดยยกเหตุการณ์ปี 2516 กับ 2524 (ซึ่งไม่ได้เป็นวิกฤตรัฐธรรมนูญเลยทั้งสองครั้ง) แต่ไม่พูดถึง 6 ตุลา *National Geographic* ตีพิมพ์เรื่องเด่นประจำฉบับที่ “ไม่กล่าวถึงการรัฐประหารช้าช้า แต่บอกว่าภูมิพลและศาสนาพุทธทำให้ประเทศไทยมีเสถียรภาพ”¹⁹ ภูมิพลให้สัมภาษณ์กับ *National Geographic* ว่า การพัฒนาประเทศของไทยคือ “การมองสิ่งที่ดีในอดีต ประเพณีสืบทอดกันมาและมีการเปลี่ยนแปลง นั่นคือบทเรียน เรานำขับประเพณีมาปรับปรุงใหม่เพื่อใช้ในปัจจุบันและอนาคต” ถูกพิลึกดีที่ขณะนี้ภูมิพลเน้นย้ำอดีต *National Geographic* ฉบับเดียวกันนั้นก็มีเรื่องจากปกเกี่ยวกับซิลิคอนชิพที่ส่งผลปฏิวัติชีวิตของผู้คน

ความตายและความเจ็บป่วยเป็นโอกาสอันมีค่าสำหรับการโปรโมทสถาบันขัตติย์ เมื่อในโอกาสการล้มป่วยของภูมิพลในปี 2525 นั้น รัฐบาลกับกองทัพจัดการแสดงมหกรรมจรรยากรักภักดีที่แสดงนำโดยลูกเสือชาวบ้าน กรมการศาสนาจัดพิธีทำบุญและการนั่งสมาธิหมู่ทั่วประเทศเพื่อภูมิพล บางงานนำทีมโดยสังฆราช²⁰ คำอวยพรจากผู้นำประเทศต่างๆ ถูกตีข้อร้องป่าวเป็นหลักฐานแสดงว่าภูมิพลคือธรรมราชชาผู้เป็นที่เคารพในศาสน

เมื่อว่า “เพียงกรณีภารายห้ายของประเทศไทย ตายในเดือนพฤษภาคม 2527 เปรมฯ หายเวลาไว้อาลัยที่ปกติ 100 วันเป็นสิบเอ็ดเดือน ทำให้ทุกองค์กรและกลุ่มสังคมทั่วประเทศได้มีโอกาสเข้าเยี่ยมชมศพของเรือเสมอหน้ากัน พิธีเผาพร้าไฟ้อนโถ่อาจลังการในเดือนเมษายน 2528 ทำให้รัฐบาลต้องใช้เงินหลายล้านบาทเรียบสหัสฯ ท่ามกลางภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจในขณะนั้น และได้รับการโโนซณาเป็นอย่างดีโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เมรุประดับทองอันเป็นสัญลักษณ์ของเข้าพระสุเมรุ มีความสูง 29 เมตร ขบวนแห่ยาวสามกิโลเมตรจากบรรดาชีวะวังประกอบด้วยราชรถสีแดงและทองนำศพที่บรรจุในโ哥ศประดับอัญมณี พร้อมด้วยทหารมีอกล่อง นักแตรหนึ่งพันนายแต่งกายในชุดจักรีย้อนยุค โกรทัศน์ถ่ายทอดสดครอบครัวที่ดินนำขบวนแห่ของญาติในระบุลจักรีนับร้อย ท่ามกลางเสียงยิงปืนใหญ่ดังอื้ออึง

¹⁷ “Concensus”, (เข้าใจว่าคือทองน้อย ทองใหญ่), “Entering the Thai Heart,” *Bangkok Post*, August 22, 1983.

¹⁸ *Asiaweek*, April 23, 1982.

¹⁹ *National Geographic*, October 1982.

²⁰ *Bangkok World*, July 31, 1982.

ผลงานที่สำคัญที่สุดของเพรเมคือการขยายกิจการโครงการหลวงอย่างใหญ่โต มันคือภาพพจน์ที่ภูมิพลซึ่งชอบนิยามตนเองมากที่สุด และในทศวรรษ 2523 ด้วยความช่วยเหลือของเพรเม โครงการเหล่านี้ก็กลایมาเป็นภาพลักษณ์ที่คนไทยส่วนใหญ่มองตัวเขา ในปี 2523 โครงการมีจำนวนสองสามร้อยโครงการ ส่วนใหญ่ใช้เงินบริจาคที่ได้รับผ่านมูลนิธิชัยพัฒนา โครงการเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในภาพพจน์ของเขาก็แล้ว ภาพถ่ายและรายการโทรทัศน์ที่ใหม่ประโคมแสดงภาพภูมิพลเดินลุยป่าฝ่าดงในชนบท มีกล้องแคนอนห้อยคอ มีอีกอีกแพนที่กับสมุดจด สอบถามชาวบ้านและเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับปริมาณน้ำตามฤดูกาล ปริมาณฝนและการทำเกษตร ผู้ติดตามของเขามักจะอธิบายด้วยความทึ่งว่าเขากลับมาแล้วก็สามารถเข้าใจสภาพภูมิประเทศกับศักยภาพแหล่งน้ำบริเวณนั้นได้อย่างรวดเร็ว²¹ เป็นเหมือนที่รัชกาลที่ 4 ทำนายการเกิดสุริยุปราคา อัจฉริยะจารีโดยแท้

กระนั้น ภูมิพลก็ยังคงไม่สนอารมณ์ที่รัฐบาลไม่ได้ขยายผลความสำเร็จของเข้าไปทั่วประเทศ ในการสัมมนาปี 2524 ว่าด้วยการเกษตรในภาคเหนือ เขายังคงข้าราชการและผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาที่ไม่สนใจวิธีการแก้ปัญหาของเกษตรกรที่เรียนง่ายและไม่แพงที่เขาได้รีบเริ่มนี้มา วิธีการของข้าราชการนั้น “ไร่ประโยชน์” ข้อมูลไม่ชัดเจนและไม่แม่นยำ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะพากเข้าไม่เคยฟังชาวบ้านที่ฉลาดมากกว่าที่ครรๆ คิดกัน²²

เข้าบรรยายถึงความไม่อันงั้งของและสูญเปล่าของระบบราชการโดยใช้โครงการของตัวเองเป็นบรรทัดฐาน เขายังคงย้ำว่า สำหรับโครงการน้ำระดับหมู่บ้าน ปกติแล้วจะใช้เวลาไม่กี่วันและเงินไม่กี่พันบาทเท่านั้น แต่ถ้าเป็นรัฐบาล ก็จะต้องใช้เวลามากกว่าหนึ่งปีและบประมาณเพิ่มเป็นสิบเท่า ซึ่งสร้างความอิดหนาแก่ภูมิพลเป็นอันมาก ทุกวันเขาก็ได้รับจดหมายจากชาวบ้านร้องทุกข์เรื่องความยากจน การถูกเอารัดเอาเบรียบ ไม่มีถนน ไม่มีน้ำ การจะช่วยเหลือพากเข้าได้ทั้งหมด ปฏิบัติการของภูมิพลจะต้องมีกำลังคนกับเงินมากกว่านี้มาก หากเกินกว่าที่ระบบการบริจาคเงินเท่าที่เป็นอยู่จะให้ได้

เพรเมสนองเขาก็ทรงอย่าง ด้วยบุป্রามณและกำลังคนของรัฐบาล โดยเฉพาะกำลังทหารในการสนับสนุนโครงการของเข้า ไม่ว่าภูมิพลต้องการทำอะไรได้รับความสำคัญเป็นลำดับแรกเห็นองานประจำของแต่ละหน่วยงาน หน่วยงานใหม่ที่เพรเมนั้งเป็นประธานด้วยตัวเองคือ คณะกรรมการประสานงานโครงการของภูมิพล ทำหน้าที่เร่งรัดการดำเนินงานของโครงการต่างๆ ในปี 2524 คณะกรรมการฯ นี้ตั้งคณะกรรมการพัฒนาโครงการภูมิพลขึ้นมาภายใต้คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้ภูมิพลกล้ายเป็น

²¹ ดูตัวอย่าง สุเมธ ตันติเวชกุลใน *Nation*, July 25, 1993.

²² ภูมิพล, “Royal Address, February 26, 1981” (กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พิรินติ้ง, 2530).

หัวหน้างานพัฒนาคนใหม่ของระบบราชการ มีทรัพยากรและสรรพกำลังทั้งหมดของรัฐบาลไว้ให้ใช้ โดยเข้ารับ เอกชน้าไปแต่เพียงผู้เดียว

คณะกรรมการโครงการภูมิพลมีผู้ดูแลเป็นนักเศรษฐศาสตร์และสมาชิกสภาคามมั่นคงแห่งชาติซึ่งอ สุเมธ ตันติเวชกุล ที่ปรึกษาคนสนิทของภูมิพล อสมธทำงานที่สภาพัฒนาฯ ตั้งแต่ทศวรรษ 2503 ในส่วนที่เกี่ยวกับการเตรียมการรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติและสังคม เข้าเฝายใช้เวลาในเวียดนามศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างความขัดสนในชนบทกับการลูกขี้ต่อสู้กับรัฐ และกลับมาทำงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อสมธเรียกคณะกรรมการพัฒนาโครงการภูมิพลว่าเป็น “งานบูรณาการสำหรับภูมิพลและครอบครัว”²³ ภายหลัง เข้าอธิบายวิธีการทำงาน ด้วยการยกตัวอย่างการที่คณะกรรมการฯ ลงมือแทรกแซงเวลาข้าราชการ ทำตัวเป็นอุปสรรคต่อความพยายามของวงที่จะให้ชาวบ้านสามารถทำกินในพื้นที่ป่าเสื่อมโกร穆ของรัฐได้ ข้าราชการเหล่านั้นไม่สามารถมองทะลุภูมิระเบียนอันไร้จิตใจและเกิดดวงตาธรรมขึ้นมาได้ อสมธบอก

เมื่อมีคณะกรรมการพัฒนาโครงการภูมิพล งบประมาณใช้จ่ายสำหรับโครงการเหล่านี้เพิ่มเป็นสิบเท่า ส่วนใหญ่หักค่าเอกสารจากงบประมาณปกติของกระทรวงทบวงกรมต่างๆ โครงการส่วนใหญ่เป็นเหมือนที่เคยเป็นมา คือ การวิจัยพันธุ์พืช โครงการแหล่งน้ำทั้งใหญ่และเล็ก การฝึกอบรมแพทย์และอาสาสมัคร การสาธารณสุข เป็นต้น perm ก่อตั้งศูนย์โครงการภูมิพลหากแห่งทั่วประเทศ แต่ละแห่งมีเนื้อที่หลายพันไร่ ปกติอยู่ในบริเวณทำนักประจำภาคต่างๆ มีเจ้าหน้าที่ทำการทดลองการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นงานที่แทบไม่แตกต่างจากการวิจัยที่ทำกันตามกระทรวงและมหาวิทยาลัยต่างๆ เลย

ภูมิพลมีความคิดใหม่ๆ มากมาย เช่น การผลิตก้าชชีวภาพ นำผลไม้ เห็ดบรรจุกระป่อง การทำปุ๋ยและเชื้อเพลิงจากผักตบชวา สวนสมุนไพร การปลูก hairy สำหรับโครงการกักเก็บและผันนำน้ำด้วยเล็ก ภูมิพล ทำงานร่วมกับกฟผ. ที่ควบคุมเขื่อนผลิตไฟฟ้าและชลประทานทั่วประเทศ และกับกรมชลประทาน ผู้ว่าฯ กฟผ. กับอธิบดีกรมชลประทานมักปรากฏเดียงข้างภูมิพลอยู่เสมอ

กองทัพกล้ายมาเป็นกองงานส่วนตัวของภูมิพล กองทัพสร้างศูนย์การพัฒนามูลค่าหลายล้านบาท บนเนื้อที่ 13,000 ไร่ที่ตำแหน่งภูพาน และอีกหลายสิบล้านสำหรับตำแหน่งน้ำด้วยอ่อนและศูนย์การพัฒนาใกล้เข้า คือ ที่เคยมีการกวาดล้างพคท.อย่างโโซกเลือดในปี 2524 เข้าค้อกล้ายมาเป็นตัวแบบหนึ่งสำหรับความคิดริเริ่มของภูมิพล ผู้รับหน้าที่พื้นฟูสภาพเศรษฐกิจในพื้นที่นี้คือ พิจิตร ภูมิพล ภูมิพล ที่ได้บัญชาการการรบที่สมรภูมิ เข้าค้อมาด้วยตัวเอง กองทัพทำการพัฒนาแหล่งน้ำ แนะนำพันธุ์พืช และให้เงินอุดหนุนเกษตรกร ในนาม โครงการภูมิพล ซึ่งประสบความสำเร็จในการส่งเสริมพืชเศรษฐกิจอย่างหน่อยไม่ผิดและเสาร์สป้อนโรงงาน

²³ Nation, July 25, 1993.

กระปองและตลาดในกรุงเทพฯ หลังจากนั้น งบประมาณของกองทัพสำหรับโครงการภูมิพลก็เพิ่มขึ้น พิจารณา
ย้ายไปพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาเพื่อผลิตซ้ำความสำเร็จดังกล่าว

เมื่อข่าวราواของโครงการภูมิพลกระจายไปไกล วังก์ได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากชาวบ้าน
อย่างล้นหลาม ทีมงานของภูมิพลอยติดตามแต่ละกรณี แล้ววังก์จะลงมือล้างลูกโดยตรงในกรณีปัญหา
สุขภาพหรือหมู่บ้านต้องการสะพานเชื่อมสู่โลกภายนอก หรือไม่มีสิ่งเรืองไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้
รับไปจัดการ รายละเอียดการร้องทุกข์เหล่านี้ถูกปักปิดเป็นความลับ ด้วยท่าทีลับปักปิดเช่นนี้เองที่เพิ่มพูน
การมีอันลึกลับของปรีชาญาณและปรีชาสามารถของภูมิพลในการทำงานบำรุงสุขมวลมหาประชาชาติภูริ
ยิ่งงานของภูมิพลได้รับการโ賀ชนาโดย普遍และเงินของรัฐบาลมากเท่าไหร่ ประชาชนก็จะยิ่งมองข้ามรัฐบาลหัวงพึง
กษัตริย์มาปัดเป่าความทุกข์ยากของพากเขามากขึ้นเท่านั้น

โครงการภูมิพลเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ความเสี่ยงก็เพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากบางโครงการอาจ
ผิดพลาดล้มเหลวและทำให้ภูมิพลเสียหน้า ดังนั้นจึงต้องมีการจัดระดับชั้นโครงการเพื่อกันวังจากข้อครหา
โครงการในระดับชั้นสูงสุดคือโครงการที่ริเริ่มและดำเนินการโดยภูมิพลและภารยาโดยตรง ต่ำลงมา มีอีกสาม
ระดับชั้นที่ค่อนขันรวมทั้งรัฐบาลและกลุ่มคนเป็นผู้รับผิดชอบ ทำให้วางรับแต่ชอบไปเพียงผู้เดียว ความล้มเหลว
เป็นเรื่องของคนอื่น

มีสองโครงการที่บูรณาการทัศนะองค์รวมของภูมิพลทั้งด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการพัฒนาเข้าไว้
ด้วยกัน แนวคิด “วัดพัฒนาตัวอย่าง” ก็คือ ในฐานะศูนย์กลางชุมชนมาแต่ไหนแต่ไร วัดสามารถจัดตั้งมวลชน
ได้ดีกว่าข้าราชการที่หยาบกระด้าง พระจะทำหน้าที่สั่งสอนศีลธรรม ความร่วมไม่ร่วมมือ การแบ่งปัน และ
ทำงานหนักเพื่อเอาชนะความยากจน แนวแนวทางการใช้ชีวิตที่พอเพียง พึงตนเอง ไม่ใช่การผลิตพืชเศรษฐกิจ
เพื่อป้อนตลาด ภูมิพลเชื่อว่าชาวบ้านจะมีความสุขถ้าพากเขามากเกินพอเพียงสักหน่อยหนึ่งในแต่ละปี

ต้นแบบคือชุดงบประมาณนิมิตในจังหวัดนครนายก เป็นโครงการภูมิพลในปี 2528 มีเนื้อที่ 350 ไร่
พื้นที่เล็กๆ ส่วนหนึ่งถูกกันไว้สำหรับกิจกรรมทางศาสนา ที่เหลือสร้างเป็นอ่างเก็บน้ำกับสวนที่ปลูกพืชต่างๆ
เพื่อการทดลอง เพาะเมล็ด ผลิตอาหาร ป้อนให้กับชุมชน พระเป็นผู้จัดการแจกจ่ายผลผลิตส่วนเกิน

โครงการต้นแบบแห่งที่สองเป็นชุมชนใหม่บนเนื้อที่ 2,500 ไร่ของวัดในชลบุรี เดิมที่เป็นที่ดินที่บริจาค^{ให้ญาณสั่งว่า พระพี่เลี้ยงของภูมิพลในปี 2519 ถูกตั้งชื่อว่าวัดญาณสั่งวารามวรมหาวิหาร มีการขยายเนื้อที่เพิ่มเติมและญาณสั่งวารกมอบให้กับภูมิพลเป็นวัดหลวง เมื่อภูมิพลมาเยือนในปี 2525 เข้าตัดสินใจปรับนั้นเป็นสหกรณ์ต้นแบบและศูนย์การพัฒนาที่อิงอยู่บนธรรมะ}

มันเป็นการสร้างขึ้นจากศูนย์เลขจริงๆ มีไม่กี่คนที่อยู่อาศัยในพื้นที่กันดารนั้น การจะเปลี่ยนให้มัน
เป็นชุมชนเกษตรอันผาสุก ต้องใช้เงินหลายสิบล้านบาทในการสร้างแหล่งน้ำและปรับปรุงดินด้วยการนำดิน ปุ๋ย

หมัก ปุ่ยอื่นๆ มาตามด้วยรถบรรทุกหลายพันเที่ยว ใช้เวลานานหลายอีดี้ใจ พืชพันธุ์ร้ายๆ หายาหาร ไม่ผล ไม่ต่างๆ จึงแหงแรงงานอุตสาหกรรมขึ้นมาได้ และป้าเสื่อมโตรมรอบๆ กิฟฟ์ฟุ๊นมาโดยธรรมชาติ ชุมชนพร้อมตัวยิงพยาบาล และโรงเรียนก็อุบัติขึ้น ภายใต้การดูแลของพระ โครงการนี้ได้รับงบประมาณส่วนใหญ่จากเงินบริจาค โดยเฉพาะจากนักธุรกิจ ข้าราชการ ทหาร จากฝ่ายการเมืองเพื่อส่งเสริมล้านๆ มีการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ จำนวนมาก กล้ายเป็นอนุสาวารีย์ประจำตระกูลจักรีกับภูมิพลไป ปัจจุบันมีอาคารและอนุสาวารีย์ต่างๆ ที่อุทิศ ให้กับประชาธิปก ภูมิพล ศิริกิติ์ มหาดลและสังวาลย์

เปริญไม่ได้แค่โปรดโนทังเท่านั้น เขายังทำหน้าที่เป็นผู้คุ้มกันอีกด้วย เขาควบคุมการวิพากษ์วิจารณ์ด้วย การเลือกใช้กฎหมายหมิ่นประบรมเดชานุภาพ ตามรัฐธรรมนูญ มีแต่กษัตริย์ ราชินี รัชทายาทและผู้สำเร็จ ราชการฯ เท่านั้นที่ไม่อาจล่วงละเมิดได้ แต่ในสมัยราชนินทร์จนถึงเปริญ กฎหมายนี้ถูกใช้ปักป้องทั้งสถาบัน จักรีทั้งตระกูล กษัตริย์ไทยทั้งหมด การดูหมิ่นกษัตริย์คนก่อนๆ อย่างเช่น รัชกาลที่สองก็จะเป็นการหมิ่นประ บรมเดชานุภาพ²⁴

สำหรับสื่อมวลชน เปริญแสดงความชัดเจนว่าเรื่องของเจ้า(ต่อให้เป็นเรื่องที่พากเจ้าโพนทะนา กันเอง ขึ้นมา ก่อนกิตาม)ไม่ใช่เรื่องของไฟร์ หนังสือพิมพ์ฉบับใดที่ตีพิมพ์อะไรก็ตามที่อาจจะมีนัยเชิงลบต่อวัง(ไม่ว่าจะ ใจหรือไม่กิตาม)จะได้รับการเดือนทางโทรศัพท์จากตำรวจหรือหน่วยงานความมั่นคง ยกตัวอย่าง ในปลายปี 2524 ศิริกิติ์ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนอเมริกันในสหราชอาณาจักร โดยมีการวิพากษ์วิจารณ์ชีวิตรัลงกรณ์ทรงๆ วังไม่ ร้องแรงแหกกระเผลอะไรกับการรายงานบทสัมภาษณ์ในสื่อต่างประเทศ แต่พอหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนำรายงาน เท่านั้นแหละ ก็ถูกตำหนิอย่างรุนแรง กระทั้งถูกชี้ว่าจะโดนปิดเสียด้วยซ้ำ สำหรับคนที่ถูกจับได้ว่าตีพิมพ์ เอกสารได้ดินวิพากษ์วิจารณ์วัง บatalog ไทยมีความรุนแรงกว่า หลายคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเอกสารโฉมดีศิริกิติ์ หลายชุดในปี 2524 ถูกตามล่าตัวและถูกขังคุก ชุดละแปดปี

เปริญไม่ได้หยุดยั้งแต่เพียงในประเทศไทยเท่านั้น ไม่นานหลังจากนั้นก้าวอีก步 รัฐบาลประการห้าม Newsweek ฉบับหนึ่งที่หน้าปกลงรูปเปริญสูงกว่าภูมิพล ในเดือนมกราคม 2525 Asian Wall Street Journal ก็ถูกสั่งห้ามโดยสินเชิงโทรศัพท์ความ “Can Thailand’s Monarchy Survive This Century?”²⁵ ผู้เขียนเป็นอดีตเจ้าหน้าที่สหประชาชาติประจำประเทศไทย บอกว่าวังไม่ได้เป็นที่นิยมมาก อย่างที่ดูเหมือนว่าจะเป็น และการแทรกแซงทางการเมืองของวังก็สูมเสียงเป็นอันตรายต่อตนเอง

²⁴ ดู Streckfuss, “Kings in the Age of Nations.”

²⁵ Asian Wall Street Journal, December 23, 1981.

แม้จะมีการโปรโมททุ่มทุนของเพรเมลล์กิตาม ภูมิพลกับภารยาไม่ยอมปล่อยปะงانพิธีประจำของพวากษา ในทศวรรษ 2523 ภูมิพลออกเดินสายต่างจังหวัดปีละสี่ถึงหกเดือน พร้อมด้วยสิริกิติ์หรือไม่ก็สิรินธรที่ตอนนี้ทำหน้าเป็นเลขานุสัรต์ สำหรับภารกิจที่ทำโครงการของเชอเรงเป็นการส่งเสริมภูมิชาวบ้านฝึกผลิตงานหัตถกรรมเป็นรายได้เสริม

ภูมิพลกับครอบครัวปฏิบัติงานพิธีกรรมต่างๆ อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ถึงตอนนี้มีมหาวิทยาลัยอยู่ ราช 20 แห่งทั่วประเทศ การนั่งแท่นในปริญญาทำเอาราชและให้หลักภูมิพลแบบพิกลพิการไปแล้ว เข้ายืนกรานที่จะทำงานนี้คนเดียวจนกระทั่งหมดเพื่อนเก่าแก่ ประเวศ วงศ์อ่อนปากต่อสาธารณชนว่าการทำอย่างนั้นเป็นอันตราย ภูมิพลแบ่งงานส่วนหนึ่งให้กับลูกๆ แต่ก็ยังผูกขาดธรรมศาสตร์ จุฬาฯ และจป. การที่เข้าลังเลในเรื่องนี้ถูกอธิบายเป็นความสูงส่งยิ่งใหญ่อีกประการหนึ่ง

สัญลักษณ์นิยมตามขั้นบันไดไม่ได้ถูกลงทะเบียน ในเดือนมกราคม 2527 ภูมิพลกลับสู่บัลลังก์ศาลา เพื่อเปิดศาลาแห่งใหม่ที่เชียงใหม่ เขานั่งในการพิจารณาคดีเพื่อเตือนผู้คนให้จำว่าเขาก็อผู้บันดาลความยุติธรรม ในปี 2526 มีการค้นพบช้างเผือกดัวที่ 13 (เจ้าเรียกเชือกดัวที่ 13) ในบุญของภูมิพล ซึ่งมากที่สุดในประวัติศาสตร์ มีพิธีเฉลิมฉลองกันอย่างใหญ่โต

ภาพของการทุ่มเทอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยนี้ได้รับการตอบรับจากภาคคำข้องบริหารของภูมิพล ในปี 2525 วสิษฐ์ เดชกุญชรบุกอกับผู้ฟังว่าทุกคืนภูมิพลกับภารยาจะหอบกองเอกสารเข้าไปในห้อง และมักจะต้อง “ใช้เวลาอ่านทั้งคืนเพื่อทำการตัดสินใจ”²⁶ ซึ่งเป็นเหตุผลว่าทำไมทั้งสองจึงโปรดลอกจากห้องนอนเมื่อปีเข้าไปเที่ยงแล้วในแต่ละวัน แต่แล้ว(วสิษฐ์ไขความ)ก็จะทำงานตามตารางงานพับປະและงานพิธีต่างๆ ที่แน่นเอี้ยดแต่พวากษาก็ยังอุตสาหะเจียดเวลาสำหรับการออกกำลังกาย สิริกิติ์บริหารเชพ ส่วนสามีวัย 55 วิ่งจoggingsong กิโลเมตรภายในเวลาไม่ถึง 12 นาทีสัปดาห์ละหัววัน สองวันที่ไม่ได้วิ่งคือวันศุกร์กับวันอาทิตย์ อันเป็นวันของแจ๊ส วสิษฐ์อธิบายว่า “ดนตรีเป็นสันทานการอย่างเดียวของภูมิพล เขายังบรรเลงอย่างโดยหากำราหายอยากผนทั่ง ตอนหลังซื้อค ต้องเฝ้าดูภูมิพลแจ่มไม่มีหยุดตั้งแต่สามทุ่มจนชودแจ้ง เขายังลุกจากเก้าอี้เลย ตอนหลัง... ผนเริ่มเข้าใจ ดนตรีก็เหมือนกับสิ่งอื่นๆ ที่เขารัก เขายังด้วยความมุ่งมั่นจดจ่ออย่างที่สุด ความมุ่งมั่นจดจ่อ นี้เองอันเป็นผลจากการมีวินัยเข้มงวดต่อตนเองมาหลายนาน ที่เป็นภูมิคุ้มกันตัวเขาจากอารมณ์ความรู้สึกที่จะก่อความสูญเสียในการตัดสินใจที่ถูกต้องของเข้า”

ที่นำสันใจเกี่ยวกับการโปรโมททั้งหลายทั้งปวงดังว่ามานี้คือ มันถอยหลังไปสู่การตีความสถาบัน กษัตริย์ฉบับที่เก่าแก่ที่สุด โดยแทบไม่นำพา กับข้อสรุปของคณะทำงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ เลยที่ได้พยายามค้นหาว่าประชาชนไทยฉบับเจ้ามีอะไรผิดพลาดไปถึงได้นำไปสู่การสังหารหมู่ 6 ตุลา 19 Michael

²⁶ Nation, April 28, 1982.

Connors บอกว่า นักวิชาการกับผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงชี้นำกลุ่มนี้รวมตัวในปลายทศวรรษ 2513 เพื่อวิเคราะห์ว่าเหตุใดจึงทำให้เกิดการแตกแยกในชาติรุนแรงได้ถึงขนาดนี้ กลุ่มนี้สรุปว่า คติ “ชาติ ศาสนา กษัตริย์” กับ “ประชาธิปไตยอันมีภูมิพลเป็นประมุข” นั้นล้มเหลวในการหลอมรวมคนในชาติ เพราะไม่เชื่อมโยงกับชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะคนชนบท ซึ่งไม่มีทางในวัฒนธรรมแห่งชาติอย่างเป็นทางการ จึงล่อแหลมต่อการตัดเป็นเหยียของการโฆษณาชวนเชื่อของพคท.²⁷ บทสรุปส่วนหนึ่งของนักวิชาการกลุ่มนี้คือรัฐบาลจำเป็นต้องขยายสำนักการมีส่วนร่วมในรัฐด้วยการขยายพื้นที่วิชากรรมการเมืองและสังคมของประชาชนชาวบ้านจะต้องถูกทำให้รู้สึกว่าตนเป็นส่วนสำคัญในวัฒนธรรมของชาติ

แต่ภายใต้เงื่อนไขของเพรเมกับผู้นิยมเจ้ารุนเด็กลงมา การโปรโมทวังย้อนกลับไปหาจีต บางอาณาบริเวณอย่างเรื่องนโยบายเศรษฐกิจกับการบริหารประเทศเปิดให้มีการพูดคุยกันได้มากขึ้น แต่ก็ยังคงจำกัดอยู่ในแวดวงชนชั้นนำที่มีการศึกษาและอยู่ภายในการอบรมจำกัดของคติชาติ-ศาสนา-กษัตริย์ เนื่องจากภูมิพลเป็นผู้ปลูกเสกเพรเมขึ้นมา การวิจารณ์เพรเมจึงอยู่พ้นวิสัย

ข้อสรุปของคณะทำงานความมั่นคงในเรื่องวัฒนธรรมและอุดมการณ์แห่งชาติจะมีการแจกจ่ายเผยแพร่โดยคณะกรรมการเอกสารกษัตริย์แห่งชาติที่ได้รับงบประมาณมาก ทว่า แม้ว่าจะมีแนวทางที่ก้าวหน้า สิ่งที่คณะกรรมการฯ โปรโมทกลับเป็นอุดมการณ์เก่า วัฒนธรรมแห่งชาติยังคงเป็นสิ่งที่มาจากการเบื้องบนและถ่ายทอดสู่ประชาชน ยังคงมุ่งเน้นการรำรงรักษาติตามนิยามชาติ-ศาสนา-กษัตริย์ คณะกรรมการเอกสารกษัตริย์แห่งชาติที่พิมพ์หนังสืออย่าง กษัตริย์จักรีกับคนไทย ในปี 2527 ซึ่งหมกมุนกับตัวภูมิพลในฐานะ “กษัตริย์ชาวนา” และ “กษัตริย์นักพัฒนา” เชื่อมโยงเขากับทั้งพ่อขุนรามคำแหงกับการเป็นผู้นำนักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ และยังได้จัดการประชุมวิชาการต่างๆ เช่น ความสำคัญของไตรภูมิพระร่วงในยุคสมัยใหม่ อันเป็นพุทธจักรวัลวิทยาแบบสูงใหญ่ นักประวัติศาสตร์คนหนึ่งเขียนไว้ว่า บรรดาผู้เข้าร่วมงานหัวอนุรักษ์นิยมเป็นพิมพ์เดียวต่างพากัน “เน้นย้ำถึงความคงทนเหนือกาลเวลาของคำสอนทางจริยธรรมของคัมภีร์เล่มนี้ที่ยังสอดคล้องกับชีวิต การเมืองการปกครองร่วมสมัย และความมั่นคงแห่งชาติ”²⁸

ทั้งหมดนี้ ประชาชนบังคับเป็นผู้รับ และบอยครั้งเป็นผู้ร่วม ในวัฒนธรรมที่สถาปนาอย่างเป็นทางการพากเข้าสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับรัฐด้วยการมีวินัยและทำงานสร้างสังคม อันเป็นคุณธรรมสมัยใหม่ของภูมิพล ส่วนประชาธิปไตยก็ยังคงถูกนิยามและตีกรอบด้วยความมั่นคง ที่ตีความโดยคนจากหน่วยงานความมั่นคงที่ยังยืนกรานตลอดทศวรรษ 2523 ว่า คอมมิวนิสต์เวียดนามหรือไม่ก็จะบุกยึดประเทศไทย พากเขายังคงไม่ให้ค้ากับสถาบันตามระบบประชาริปไตยอย่างรัฐธรรมนูญ รัฐสภาพและหลักกฎหมายโดยถือว่าเป็นของเข้าจาก

²⁷ ดูรายละเอียดของประเด็นนี้ใน Connors, *Democracy and National Identity*, โดยเฉพาะหน้า 129-90.

²⁸ ผาสุกและเบเคอร์, *Thailand*, 316.

ตะวันตก คณะกรรมการเอกสารลักษณ์แห่งชาติจึงหันไปเน้นความสำคัญของศิลปาริบพ่อขุนรามคำแหงแทน ประมาณว่าเป็นเหมือนสหัสัญญาประชาธิปไตย stereotyped เดียวกับรัฐธรรมนูญระหว่างผู้นำคือกษัตริย์กับประชาชน “ประชาชนไม่ใช้รัฐบาล การรับความคิดเห็นของประชาชนในฐานะเครื่องมือหนึ่งในการกำหนดนโยบายนั้นก็เท่ากับว่าให้ประชาชนเป็นรัฐบาล ซึ่งมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่วิกฤตทางการเมือง” เอกสารที่พิมพ์ขึ้น หนึ่งของคณะกรรมการฯ ชุดนี้ระบุไว้²⁹

ผู้ช่วยด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศกับเลขาธุการองค์กรตระหง่าน ทองไหสุก โผล่มาในช่วงต้นทศวรรษ 2523 ในบทบาทนักทฤษฎีสมัยใหม่ของวง ทองน้อยสร้างคำอธิบายยีดยาวยำรับรองรับอำนาจจากษัตริย์โดยอิงอุปนิธิศาสตร์ปั้นกับอารมณ์ความรู้สึก ด้วยการเขียนบทความบรรยายเจ้อจราจรเป็นชุดลงในบางกอกโพสต์ในปี 2526 ใช้นามปากกาว่า “Concensus”³⁰ (สะกดด้วย C และ consensus แปลว่า มติเอกฉันท์)

เข้าบอกว่า consensus (มติเอกฉันท์) นี้ผู้คงแก่เรียนถือว่าเป็น “ฐานทางจิตวิทยาของชาติในเอเชีย” ซึ่งเป็นความจริงโดยเฉพาะในเมืองไทยซึ่งเป็น “ประเทศเดียวที่ยังเหลือในโลกที่ใช้ชีวิตตามศาสนาพุทธ” ความเป็นเอกฉันท์จึงเป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณ ในทางประวัติศาสตร์แล้ว ทองน้อยบอกว่า กษัตริย์ไทยปกครองโดยความเอกฉันท์ ประชาชนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวยู่เบื้องหลังผู้ปกครอง ที่ปกป้องคุ้มครองพวกรเข้าจากภัยคุกคามอย่างจักรวรดินิยมตะวันตกและดูแลทุกชีวุให้พวกรเข้า ในประเทศไทยสมัยใหม่ นักการเมืองโดยธรรมชาติมีความเห็นแก่เงินและบ้าอำนาจเกินกว่าที่จะปกป้องประโยชน์ส่วนรวม สื่อมวลชนก็พึงพาไม่ได้ เป็นแค่ “ความบันเทิงอีกแขนงหนึ่ง” มีแต่กษัตริย์เท่านั้นที่มีภูมิรู้ทางประวัติศาสตร์และประสบการณ์ สัพพัญญและความเสียสละที่จะรองรับความเอกฉันท์ของทั้งชาติได้

คนไทยเข้าใจเรื่องนี้ดี ทองน้อยบอก เมื่อภูมิพลล้มป่าย ทุกคนพากันตระหนกตกใจกันให้ว่อน แต่ เวลารัฐบาลล้ม ไม่มีใครสนใจ เพราะรัฐบาลก็เป็นแค่สิ่งบันเทิง ทัศนะนี้สะท้อนวิธีคิดของภูมิพลอย่างชัดเจน ใน การสัมภาษณ์ปี 2525 ภูมิพลเผยแพร่ต่อสาธารณะว่าเขารู้สึกว่ามีความพร้อมมากกว่าที่จะเป็นผู้เลือกนายกรัฐมนตรี

²⁹ Connors, *Democracy and National Identity*, 145.

³⁰ บทความเหล่านี้ภายหลังภูมิพลตีพิมพ์เป็นเล่ม, *Entering the Thai Heart* (Bangkok: Bangkok Post, 1983). การเป็นผู้เขียนของทองน้อยได้รับการยืนยันเมื่อเข้าปรับปรุงบทความเหล่านี้เป็นงานเขียนอย่างเป็นทางการและตีพิมพ์ในชื่อ “The Role of the Monarch in Modern Thailand,” ใน *Development, Modernization, and Tradition in Southeast Asia: Lessons from Thailand*, ed. Pinit Ratanakul and U Kyaw Than (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2533)

“รัฐธรรมนูญเขียนว่า กษัตริย์แต่งตั้งนายกฯ นี่เป็นระบบที่ประสบการณ์ของกษัตริย์อาจเป็นประโยชน์...

ประธานสภามาขอคำปรึกษา แต่กษัตริย์อาจมีอำนาจมากกว่า เพราะประชาชนมีความศรัทธาในตัวกษัตริย์³⁷

จากแนวคิดเรื่อง “มติเอกฉันท์” นี้ ทองน้อยก็ก้าวกระโดดทางอภิปรัชญาเลย เข้าประกาศว่า รัฐธรรมนูญไม่มีความจำเป็น เพราะ “มติเอกฉันท์” ที่รวมอยู่ในตัวกษัตริย์นั้นเท่ากับประชาริปไตย เขานอกกว่า อังกฤษที่เป็นประชาริปไตยต้นแบบก็ไม่เคยมีรัฐธรรมนูญ ยิ่งกว่านั้น ตั้งแต่ 2475 รัฐธรรมนูญไทยเป็น เครื่องมือรับใช้ชนชั้นนำที่แสวงหาอำนาจ รวมทั้งกองทัพด้วย ทองน้อยอ้างถึงอดีตนายกฯ ไทยสองคนที่ แตกต่างกันอย่างมากที่อยู่ในขณะนั้น คือ สัญญา ธรรมศักดิ์กับราชนินทร์ กรรภิเชียร เขา尼ยาม ประชาริปไตยว่าเป็น “วิธีการปกครองที่สิทธิของพลเมืองจะต้องได้รับการคุ้มครองมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้” มีแต่กษัตริย์เท่านั้นที่จะทำอย่างนั้นได้ กระนั้น ทองน้อยก็ยอมรับเรื่องรัฐธรรมนูญ ยอมรับว่าตนไทยเคยซึ่งกับ การมีรัฐธรรมนูญเสียแล้ว แต่หากจะมีรัฐธรรมนูญ ก็จะมีบทบัญญัติที่จำเป็นเพียงสามมาตราเท่านั้น:

1: ประเทศไทยเป็นชาติที่มีเอกสาร เป็นหนึ่งเดียวและไม่อาจแบ่งแยกได้

2: ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปกครองในระบบกษัตริย์ โดยกษัตริย์มารากตระกูลจักรี

3: ประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

ทองน้อยดูจะสวนทางกับภูมิพลฯ เป็นเรื่องทหารในการเมือง เข้าใจมติทหารว่าเป็นพวกระหาย อำนาจโดยสันดานที่จ้องผูกขาดการปกครองจนชำเติมปัญหาความยากจน ความด้อยพัฒนาและการคอร์รัปชัน ที่ระบบไปทั่ว แต่ปุบปับเขากลับหลังหัน บอกว่า “มติเอกฉันท์” และวัฒนธรรมเป็นรากฐานของอำนาจทหาร คนไทยให้ค่าทหารเสมือนเป็น “อีกตัวตนหนึ่ง” ของพวกรฯ พวกรฯ ต้องการให้ทหารคุ้มครองเสถียรภาพ สำหรับการรัฐประหารบ่อยครั้งนั้น ทองน้อยอ้างหลักของภูมิพลฯ ว่า ประชาชนจะต้องดูทหารที่เจตนา รัฐธรรมนูญ ซึ่งเขาระบุว่าเป็นประชาธิปไตย ตั้งแต่ 2516 ประชาชนและทหารได้ก้าวเดิน “มาพร้อมกันและในทิศทางเดียวกัน”

อย่างไรก็ดี ความพยายามทั้งหลายทั้งปวงในการโปรโมทและสำแดงบำรุงของวังในช่วงสมัยเปรมนั้นก็ไม่ สามารถอุดปากนักวิจารณ์จำนวนมากได้ที่หมายกล้าตั้งคำถามกับทิศทางบางอย่างที่ผู้มีอำนาจกำลังพำนั่งหน้า ไป คงเหล่านี้มีทั้งนักการเมืองที่ความทะเยานอย่างของตนมาสุดตัววัง-เปรมเข้า นักวิชาการหัวก้าวหน้า และ อีทนักศึกษาที่ทำงานเคลื่อนไหว หลายคนทำงานหนังสือพิมพ์ในช่วงทศวรรษ 2523 ซึ่งเป็นสื่อที่รัฐบาลกับ

กองทัพควบคุมไม่ได้เท่าไหร่ทัศน์และวิทยุ นิตยสารการเมืองจำนวนหนึ่งเกิดขึ้นมาและวิเคราะห์การเมือง รัฐบาลเพرم พาดพิงความสัมพันธ์เพرم-ภูมิพลอย่างอ้อมแอบ

บางส่วนที่นิตยสารเหล่านี้และปัญญาชนไทยพูดเกี่ยวกับวังและประชาชนไปไถ่ตัวในคลังนั้นที่ทำให้ Asian Wall Street Journal ถึงกับถูกแบนในปลายปี 2524³² Michael Schmicker ผู้เขียนเริ่มด้วยการตั้งคำถามแบบวนหาเรื่องว่าสถาบันกษัตริย์จะอยู่ต่อไปได้ถึง 20 ปีหรือไม่ท่ามกลางความท้าทายต่างๆ จากหลายทิศ นอกจากพศท.แล้ว เขายืนยันว่า “ภัยคุกคามอันที่สองที่หนักหนากว่ามาจากการศึกษาแอคทิวิสต์กับเพื่อเลี้ยงเสริมของพวกเขาร่วมกับภัยในระบบมหาวิทยาลัย พวกเขากลับเป็นให้ต้องเลือกระหว่างความรุ่มผุ่มซึ่งดีของตนกับกษัตริย์ด้วยฝีมือของพวกกษัตริย์นิยมที่ไม่สามารถแยกแยะเสียงเรียกร้องเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมที่แท้จริงออกจากโครงการโฉมต่อกษัตริย์ได้... ครอบครัวภูมิพลเห็นได้ชัดว่ามีความมุ่งมั่น (บางคนบอกหมาดุ) กับการปกปักษากษัตริย์เดิม (status quo)

Schmicker ยังชี้ถึงภัยคุกคามที่สามอีกด้วยคือ การแบ่งกีกแบ่งพวกในกองทัพ ดังที่เผยแพร่ให้เห็นใน กบฏเมษาสายยที่จบแบบเจ็บตัวกันไปตามๆ กัน “รัฐประหารวิดีป พร้อมไปกับความน่าเชื่อถือของสถาบัน กษัตริย์ในฐานะตัวกลางที่ไม่เออนเอียงเข้าข้างทหารฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ครอบครัวภูมิพลตอนนี้เสี่ยงแสวงทนถือหางทหารก็หนึ่ง และจะต้องยอมรับความเสี่ยงจากการเลือกข้างนั้น” สิ่งท้าทายสุดท้ายคือวิชาลัลงรณ์ “นับแต่บรรลุนิติภาวะมาเมื่อก้าวปีก่อน วิชาลัลงรณ์วัย 29 ได้พยายามดันตนเพื่อให้เข้าตาประชาชนสำหรับการขึ้นครองตำแหน่งสืบท่อไป เขาดูจะขาดแคลนสติปัญญา บารมีและ “สามัญสำนึก(common touch)” อันจำเป็นสำหรับการรับรู้ความภักดีของคนไทยที่มีต่อตระกูลจักรี และว่ากันว่ากองทัพก็ไม่ได้เข้ากับ ภาพพจน์แบบดอนหวานก์ทำให้เขามีกิจติศักดิ์ไม่ดีและทำให้ผู้คนเอาสถาบันกษัตริย์มาล้อเลียนเป็นเรื่องสนุก”

ตามคาด รัฐบาลเดือดดาลกับความชื้นนี้และติตราว่าเป็นทัศนะบิดเบือนของชาวต่างชาติ แต่ในปี 2525 สุลักษณ์ ศิรรักษ์ ปัญญาชนนิยม(กลุ่ม)เจ้าที่เป็นวัยเจนกศกฯและปัญญาชนต่างชาติ เขียนในหนังสือ ลอกคราบสังคมไทยของเขาว่าสถาบันภูมิพลกำลังมุ่งหน้าไปผิดทิศผิดทางและภูมิพลสำคัญผิดเกี่ยวกับประเทศไทย รัฐบาลเพرمไม่ใช่คำวิจารณ์จนกระทั่งปี 2527 จึงจับสุลักษณ์ข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ องค์การนิรโทษกรรมสากล (Amnesty International) กับองค์กรสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอื่นๆ ตลอดจนนักวิชาการทั้งไทยและต่างชาติจำนวนมาก ต่างพากันประณามอย่างรุนแรง เมื่อภูมิพลถูกกล่าวเข้ามาในสมรภูมิ การประชาสัมพันธ์ที่สูงาก วงศ์ยื่นเมื่อเข้ามาแทรกแซงอย่างเงียบๆ ให้สุลักษณ์หลุดไป³³

³² Asial Wall Street Journal, December 23, 1981.

³³ ถึงอย่างนักก์ตาม พวกร้าวังก์บอกชัดเจนว่าไม่ได้รู้สึกเสียใจอะไรเลยกับการจัดการกับสุลักษณ์ หล่ายสับดาห์ต่อกมา ข้าในวังรายหนึ่งไปทัวร์อสเตรเลียและในการประชุมปิดกับนักวิชาการก็ยังยืนยันอย่างกระเที่ยงกระหึ่งว่าสุลักษณ์กับครอบครัวนั้นต้องถูกจับ เพราะ

ความท้าทายอีกประการหนึ่งคือการวิพากษ์วิจารณ์การชอบแทรกแซงการเมืองของภูมิพลที่ปรากฏเป็นแบบความภาษาอังกฤษ 69 หน้าที่ไม่ลงชื่อผู้เขียนว่าด้วยการเมืองของตระกูลจักรี แจกจ่ายเผยแพร่ในหมู่นักวิชาการในปี 2526³⁴ เป็นที่เข้าใจกันว่าเป็นผลงานของมรา.สุขุมพันธ์ บริพัตร หลานปู่ของบริพัตร และเป็นผู้มีสิทธิ์บลัลังก์ในการทูลเชิง

หลังจากบรรยายปัญหาทางการเมืองของกษัตริย์แปดคนแรกอย่างไม่มีพิษมีภัยแล้ว ในหน้าท้ายๆ สุขุมพันธ์ที่เป็นอาจารย์สอนรัฐศาสตร์ที่จุฬาฯ ก็พูดตรงๆ ถึงอันตรายของการที่ภูมิพลเลือกข้างทางการเมืองอย่างเปิดเผย เข้าท้าความถึงการเบียดขับระหว่างวังกับราชการ, อนุรักษ์นิยมที่แข็งตัว, และการฝืนต้านการปฏิรูปเชิงสถาบันได้สำเร็จ การเมืองที่สูญเสียสิทธิราชย์ในปี 2475 เข้าเตือนว่า “สถาบันกษัตริย์ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นความหวังสำหรับหลายคนในยุคเด็จการทหารเบ็ดเสร็จ กำลังสูญเสียต่อการถูกมองว่าแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ถอยหลังเข้าคลองและเป็นปฏิกริยา... ข้อขัดแย้งในตัวเองก็คือว่า การแสร้งหาอำนาจในการปกป้องไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างบันปวนวุ่นวาย ในท้ายที่สุดแล้ว วังอาจจะเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเสียเอง... สถาบันกษัตริย์กำลังพยายามแสดงบทบาทเป็นหัวสัญลักษณ์ของความสามัคคีของคนในชาติและผู้กระหายอำนาจ โดยไม่ตระหนักร่วบบทบาทสองอย่างนี้อาจจะขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิงและเป็นอันตราย... สัมฤทธิผลนิยมและความยึดหยุ่นพลิกแพลงที่เคยเป็นเครื่องหมายการค้าของตระกูลจักรีได้สูญหายไปแล้ว”

เนื่องจากบทความไม่ลงชื่อและแจกจ่ายเฉพาะชาวต่างปัญญาชน นักหนังสือพิมพ์และนักการทูต ไม่มีการรายงานต่อสาธารณะ วังจึงยังสามารถทำทีประหนึ่งว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้น แต่คำเตือนของสุขุมพันธ์ก็ปรากฏเป็นจริงในปีตั้มนานนั่งเอง

เป็นอันตรายอย่างยิ่งยอดต่อสังคม “เราจำเป็นต้องสั่งสอนบทเรียนแก่เขา” Kevin Hewison นักรัฐศาสตร์วิชาลีกถึงคำพูดของเข้าในวังผู้นั้น Kevin เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหนึ่งในการรณรงค์ช่วยสุลักขณ์

³⁴ The Chakri Dynasty and Thai Politics, 1782-1982.

16 ครอบครัวอุตเวง

ขณะที่กองน้อยกำลังดำเนินการตรวจสอบรัฐบาลของพระบรมราชูปถัมภ์-เปรมอุย្ឩนัน เสาหลักของโกรงสร้างนี้กำลังพังครืนอย่างที่สูญพันธ์ได้เดือนໄว ระหว่างปี 2527 และ 2529 การฟ้าดปากกันเองภายในกองทัพ การพยายามก่อวัชประหาร เรื่องนาโน่เกี่ยวกับเงินฯ ทองฯ และวิกฤตอื่นๆ ทำเอาเปรมกับภูมิพลถลอกปอกเปลือกไปตามๆ กัน มองจากภายนอกมันเป็นผลลัพธ์ของการคอร์รัปชันและการแทรกแซงภายในกองทัพ แต่ในทางของปัญหาคือครอบครัวของภูมิพล เริ่มจากภารายาก่อน

สิริกิติ์ใช้เวลาสองทศวรรษแรกในวังไปกับการเฉลิมฉลองความเป็นราชินีในเทพนิยายของเธอ ขณะความงามของเธอกำลังซิดจางไปในทศวรรษ 2513 เธอกลับสั่งสมบริวารเป็นจำนวนมากจากบรรดาผู้คนที่ขันแข่งแห่งแสงไฟในบุญจากเชื้อ ซึ่งปรากฏชัดในการที่เธอพัวพันกับการเมืองปีกขวาช่วงปี 2519 เธอเป็นบุญกำลังทางการเมืองของตัวเอง นิตยสาร *Parade* ในสหราชอาณาจักร ตั้งฉายาให้เธอว่า “นางพญามังกร (dragon lady)” ผู้เลอโฉมและทะเยานอย่าง¹

มองจากภายนอก สิริกิติ์เป็นนางสาวท่อนบนกระจากของภูมิพล กิจการหลักที่เธอใช้ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คือ มูลนิธิส่งเสริมศิลปปาชิป ที่ช่วยผู้หญิงฝึกอาชีพหัตถกรรม ด้วยงานการกุศลและอื่นๆ เชอร์คอมเงินได้หลายล้านล้านเหรียญสหราชอาณาจักร ต่อปีเป็นปกติ ซึ่งหล่อเลี้ยงทีมงานส่วนตัวราว 50 ชีวิตตลอดจนอีกจำนวนมากในมูลนิธิฯ เธอไปต่างจังหวัดเป็นบวนເອົກເກຣີຍູ້ເວື່ອຍໆ ท่ามกลางทหารคุ้มกันหนาแน่น สิริกิติ์จะปรากฏอยู่เบื้องหน้าพสกนิกร เจิดจรัสในชุดแฟชันนำสมัย ระยะห่างรายด้วยเพชร พลอย มงกุฎและไนนук ในทศวรรษ 2523 เธอขอบสวมมงกุฎแบบชาเริม หมวดแบบผ้าโพก ที่ชาวบ้านคงมองคุ้ดด้วยความทึ่งและอึ้ง ท่องน้อยอธิบายว่า “เธอกลัวว่าเชอจะทำให้พสกนิกรของเชอผิดหวังถ้าเชอไม่แต่งตัวให้ดี... ประชาชนมีความคิดของพวกราชาว่าราชินีคือนางฟ้าผู้มีบุญ”²

ในหมู่บ้าน เธอจะพบปะกับผู้หญิงและเด็กเล็กที่เจ็บป่วยที่ผ่านการคัดสรรมาแล้ว เธอก็จะแจกจ่ายยาและบอกราชานให้พวกราชาคุ้มครองตัวเอง ด้วยสุ่มเสียงนิบช้าและคุ้มครองแม่พุฒแนะนำลูกเล็ก อันเป็นลีลาที่เชอพูดกับทุก

¹ Parade, October 16, 2520.

² Bangkok Post, December 2, 1983.

คนนองกวัง หลังจากนั้น ขบวนติดตามของเชอ กีจะแจกจ่ายข้าวของ หยูกษา ให้การรักษาพยาบาล และจ่ายเงินแก่ สมาชิกศูนย์คลป้าซีพสำหรับงานฟื้มือของพวกราช ซึ่งจะลูกนกลับไปขายยังตลาดที่ห่างไกล

ท่าทางเชื่อมั่นนี้ปกปิดข้อเท็จจริงที่ว่าสิริกิติ์กำลังเข้าสู่ช่วงวิกฤตส่วนตัวเนื่องจากรูปโฉมที่กำลังร่วงโรย ความไม่ใส่ใจจากสามีที่ธุระยุ่งวุ่นวาย ลูกชายสุดที่รัก และคำวิจารณ์การที่เชอเข้ามาอยู่เกี่ยวกับการเมือง ทั้งหมดนี้ เชอคืนนั้นที่จะพิชิตให้ได้ด้วยกีรติยศที่ยิ่งใหญ่กว่าเดิม ในปลายทศวรรษ 2513 และต้นทศวรรษ 2523 รัฐบาลช่วย จัดแข่งรางวัลระดับนานาชาติกับปริญญาต่างๆ เป็นชุดให้กับเชอ ด้วยความช่วยเหลือจากสหราชอาณาจักร³

เชอคืนนั้นต่อสู้กับความร่วงโรยตามธรรมชาติ คุณน้ำหนัก ออกรถลังกายอย่างหนัก และรับการผ่าตัด ทำศัลยกรรมเป็นประจำ “ข้าพเจ้าวิ่งจือกิ่ง ทำโยคะ ถ้าฝนตก ก็วิ่งขึ้นลงบันไดตึกสามชั้น เก้าเที่ยว... ข้าพเจ้า สามารถยอมให้น้ำหนักเพิ่มขึ้น ได้บ้าง แต่สามีของข้าพเจ้าบอกว่าเขาไม่ชอบให้ข้าพเจ้าอ้วน” เชอบอก⁴ เชอซึ่งทาน ยาลดน้ำหนักและยาบำรุงอีกหลายนาน พร้อมทั้งยานอนหลับเพื่อรับผลข้างเคียง ต่อมาลือที่ว่าเชอไม่สบายใน ปี 2526 ทองน้อยอธิบายว่า เป็นเพราการ โภมทุ่มเทงานของเชอ ทำให้เชอเป็นโรคนอนไม่หลับ กว่าจะข่มตาหลับ ได้ก็ตีสามตีสี่ สองชั่วโมงถัดมา ก็ตีตีนแล้ว⁵

ภาพพจน์ของเชอย่างเปลี่ยนจากการที่เชอให้การสนับสนุนทหารที่ทะเยอทะยานอย่างอาทิตย์ และเรื่องราวที่ แพร่กันไปทั่วว่าเชอใช้เงินบริจาคสำหรับการท่องเที่ยวพักผ่อน เสื้อผ้าและเครื่องประดับของทั้งตัวเชอและบริวาร นักวิจารณ์บอกว่าโครงการของเชอเป็นประโยชน์ต่อภาพพจน์ของวังมากกว่าสร้างประโยชน์ต่อประชาชน เชอ แจกจ่ายข้าวของแต่ไม่มีผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนมากนัก “สิริกิติ์สนใจสังคมส่วนรวม ไม่ใช่ประเด็น ปัญหาสังคม” นักวิชาการรายหนึ่งกล่าวภายหลัง⁶ สิริกิติ์ยังมีความสนใจในแนวล้อมของทหารหนุ่มๆ ส่วนใหญ่

³ สิริกิติ์ได้รับรางวัล Ceres Medal จาก UN FAO ในปี 2522, ปริญญาเอกกิตติมศักดิ์จาก Tufts University's Fletcher School of Law and Diplomacy ในปี 2523, Asia Society's Humanitarian Awards ในปี 2523, Distinguished Service Award จาก Save the Children ในปี 2524.

⁴ Associated Press, May 22, 1979, พิมพ์ข้าใน *The King of Thailand in World Focus*, 118-19.

⁵ Bangkok Post, December 2, 1983.

⁶ สมภาษณ์พิเศษนักวิชาการไทย, 2539.

ขั้นนายพันสังกัดกองทหารพิเศษส่วนตัวของเชอ⁷ รายหนึ่งที่เชอหลงไหลมากเป็นพิเศษคือ พ.ท.ณรงค์เดช นันท โพธิเดช ที่เชอถึงกับให้เข้าติดสอยห้อยตามอยู่เสมอในเวลาเดินทางและงานปราบตี “เขาเป็นเหมือนลูกชายที่สิริกิติ์ไม่เคยมี มีทุกลิ่งที่วิชราลงกรณ์ไม่มี” นายทหารรายหนึ่งรำลึก⁸ ผู้คนสันนิษฐานว่าทั้งสองมีสัมพันธ์พิเศษลึกซึ้ง 旺 ตกเป็นข้อปากของชาวบ้าน

ภาพพจน์ของเชอถึงดึงลงเมื่อมีเอกสาร ได้ดินแพร่หลายเกี่ยวกับการเดินทางไปสหราชอา ของเชอต้นปี 2523 กับวิชราลงกรณ์⁹ สันนิษฐานว่าพคท. เป็นผู้ปล่อยเรื่องนี้ออกมาน บทความนี้เรียกการเดินทางครั้งนี้ว่า “67 วัน, 100 ล้านบาท” และมีข้อมูลว่าในและรายละเอียดที่ถูกต้องแม่นยำนิคน่าเชื่อถือ เอกสารนี้กล่าวหาว่าเหตุผลหลักของการเดินทางครั้งนี้คือการทำศัลยกรรมพลาสติก เหตุผลที่สองคือการหาเงินเข้าพกเข้าห้องของเชอเองโดยอ้างการกุศล บังหน้า และเหตุผลที่สามคือการโยกข้ายกสมบัติของวังไปต่างประเทศเพื่อครอบครัวเชอต้องหนีออกนอกประเทศ เอกสารบรรยายถึงงานระดมทุนขนาดใหญ่ของสิริกิติ์สิริรัตน์ในเมืองต่างๆ ของสหราชอา ได้เงินไปหลายแสนเหรียญ สหราชอา แล้วก็ให้รายละเอียดการซื้อบ้านสองหลังในย่านอโศกสิทธิชัยและแคลฟอร์เนียได้สำหรับลูกๆ ของเชอ รถ หรูหลายคันสำหรับสาวๆ ของลูกชาย และแหวนราคา 200,000 เหรียญสหราชอา สำหรับตัวเชอเอง ผู้เขียนเอกสาร อ้างการพบปะกับธนาคารที่นิวยอร์กเฉพาะบางแห่งว่าเป็นหลักฐานว่าครอบครัวภูมิพลกำลังโยกข้ายังทรัพย์สินมาไว้ ต่างประเทศ ขอกล่าวหาเหล่านี้มีหนังสือสำหรับนักสำหรับชนชั้นสูงและผู้มีการศึกษาของไทย ที่โน้มเอียงไปทางที่จะเชื่อ เรื่องร้ายๆ เกี่ยวกับสิริกิติ์

ที่น่าหนักใจกว่าคือตัววิชราลงกรณ์ เมื่อถึงต้นทศวรรษ 2523 สิ่งที่เจ้ายุคใหม่ทุกตระกูลในโลกนี้พากัน หาดกล้าวคืออุทาหรออย่างเห็นน่อง ทำลายที่เป็นภัยต่อบลังก์ ปัญหาต่างๆ เป็นที่รับรู้กันดีในปลายทศวรรษ 2513 หลังกลับจากการฝึกทหารในออสเตรเลีย เขายังคงเดินทางเดินทางต่อไปอย่างต่อเนื่อง ด้วยความต้องการ รวมถึงนักธุรกิจชาวต่างๆ ที่เคยประเคนหญิงสาวและจ่ายเงินให้ กับทหารกุยที่ทำหน้าที่จัดการคนที่เขา รู้สึกขวางหูว่างตา ด้วยปืนพกหนึ่งเอออยู่ตลอดเวลา เขายังได้รับสมญาว่า เสี่ยโอล

ด้วยไม่รู้สึกรู้สาอันอายยันยั่งชั่งใจจะ ไร้เลย วิชราลงกรณ์ไม่มีอะไรไก่ก็คึ่งกับพ่อของเขาเลยแม้แต่น้อย ยิ่งย่องไปอีกเมื่อสิริกิติ์บังคับให้เขาแต่งงานกับโสมสวัสดิ์ ผู้คนใจชื้นชื้นเมื่อเชอตั้งห้องในปี 2521 คลอดพัชริกิติยา

⁷ กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์เริ่มหลักสูตรทหารเดือราชินีในปี 2524 อาจจะมีสาเหตุมาจาก การพยายามก่อรัฐประหารในปีนั้น

⁸ สัมภาษณ์พิเศษฤทธิ์ทารต่างชาติรายหนึ่ง, 2537.

⁹ เดชีจสหราช 80 (กรุงเทพฯ: 2523).

ภาคล้านคนแรกของภูมิพลอุกมาในเดือนธันวาคม แต่ในระหว่างที่กรรยาตั้งห้องอยู่นั้น วชิราลงกรณ์ก็ข้ายอกจากวังใจกลางเมืองไปอยู่วังใหม่ชานเมือง ดูเผินๆ เป็นการอำนวยความสะดวกต่อการเข้าเรียน โรงเรียนเสนาธิการทหารของเขา แต่เขาก็ไม่เคยขายกลับไปเลย ว่ากันว่า ในช่วงนี้เองที่กำพล วัชรพล เจ้าพ่อผู้เป็นเจ้าของไทยรัฐ แนะนำให้เขารู้จักกับสาวกaltungคีนและตราดาวรุ่งที่ถูกยามาเป็นคู่ข้าประจำของเขา สุจารินี วิวัฒวงศ์ หรือยุวธิดา

10

สุจารินีก็ตั้งห้องด้วยเช่นกัน วังกับสังคมไฮโซพา กันอึ้งเมื่อแรกคลอดลูกชายอุกมาในเดือนสิงหาคม 2522 ซึ่งว่ากันว่าวชิราลงกรณ์พาไปวัดบวรฯ เพื่อรับคำอวยพรและการตั้งชื่อจากญาณสังวร⁷⁷ จุฬาวัชร ได้รับคำนำหน้าชื่อเป็นหมื่นเจ้า (ไม่ใช่ชื่นเจ้าฟ้า) แต่ถึงอย่างนั้น เขายังเป็นทายาทเพศชายคนเดียวของตรรกะลัจกิริในขณะนั้น สำหรับสิริกิติ์แล้ว นี่หมายถึงหมายจะเด็กชายคนนี้คุกคามความหวังที่จะสืบตระกูลในสายของเชื้อ เว้นเสียแต่ว่า โสมสวีจะคลอดลูกชายอุกมา

วชิราลงกรณ์ปฏิบัติงานพิธีและหน้าที่ในกองทัพอย่างประยัมมัชัยสต์ ในปี 2521 เขาบทที่วัดบวรฯ อันเป็นก้าวสำคัญบนเส้นทางสู่ความเป็นธรรมราช แต่ปัญหานี้เองสุจารินีกับเรื่องความมากมายของวชิราลงกรณ์ รวมถึงการรีดไถเงินจากนักธุรกิจกล่าวกันว่าทำให้ภูมิพลต้องยื่นมือเข้ามาข้องเกี่ยว ภูมิพลให้เประมัจการให้วชิราลงกรณ์ไปรับการฝึกทหารเพิ่มเติมที่สหราชอาณาจักร ในต้นปี 2523 เขาย้ายไปโรงเรียนปฏิบัติการพิเศษที่นอร์ฟอล์กโรไลนาและจอร์เกีย เจ้าหน้าที่สหราชอาณาจักรนี้ที่รู้เรื่องนี้นักกว่า เขายังเป็นตัวปัญหามาก มักปฏิเสธไม่ยอมรับคำสั่ง⁷² ปัญหาชีวิตครอบครัวของเขายังตามมาด้วย ก่อนหน้าการรายงานตัวที่ฐานทัพ เขายังคงตามสิริกิติ์ไปชิชตันและนิวยอร์ก สุจารินีบินมาพบเขา ตามติดๆ มาด้วยโสมสวี ช่วงหลายแหล่งบอกว่า แต่ละคนให้รถหัวไปสงบสติอารมณ์กันคนละกัน ต่อมมา โสมสวีประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ใกล้ Fort Bragg นอร์ฟอล์กโรไลนา ซึ่งเป็นอุบัติเหตุที่จะส่งผลสำคัญมากในอีกหลายปีต่อมา

⁷⁰ สุจารินีมีหมายชื่อ ชื่อเดิมคือยุวธิดา ผลประเสริฐ บางทึกเป็นยุวธิดา ศุรัสวดี ตอนหลังคือ สุจารินี วิวัฒวงศ์ ตอนที่ความสัมพันธ์ระหว่างเขอกับวชิราลงกรณ์เปิดเผยมากขึ้น เขายังได้รับอนุญาตให้เข้ามансกุลของจักรียุคใหม่คือ มหิดล ณ อยุธยา ชื่อเล่นของเขือคือเบนซ์ ช่วงวันวันยังหวานอยู่ เชอจึงถูกเรียก่าหวานม่อเม้มเบนซ์

⁷¹ ลือกันว่าวชิราลงกรณ์ไม่ใช่พ่อของเด็กชายคนนี้ แต่เขากับปฏิบัติต่อจุฬาวัชรอย่างเดียวกับลูกชาย

⁷² สัมภาษณ์พิเศษเจ้าหน้าที่สหราชอาณาจักรที่ประจำอยู่ที่ Fort Bragg ในช่วงนั้น

ถึงกรณ์นี้ การไปสหราชอาณาจักรที่ประสบความสำเร็จในแง่หนึ่ง ก่อนเดินทางชิราลงกรณ์คุ้มกันว่าจะมีคุณสมบัติที่จะขับเคลื่อนไปต่อได้ในเมืองไทย แต่จริงๆ แล้ว เขายังไม่ผ่านทักษะการบินขึ้นพื้นฐาน ในสหราชอาณาจักรได้รับการฝึกฝนอย่างจริงจังมากขึ้นและเกิดความหลงไหลในการบินอย่างมาก เมื่อกลับเมืองไทยเขาเลื่อนชั้นจากเซลิก็อปเตอร์เป็นเครื่องบิน และหมายตาที่จะขับเครื่องบินเจ็ต กล่าวในเชิงการทหารแล้ว ไม่ใช่เรื่องปกตินักที่คนอายุ 30 แบบเขาและไม่ใช่นักบินอาชีพ ที่จะฝึกขับเครื่องบินเจ็ต แต่เปรียบตามใจเขาและในเดือนตุลาคม 2525 เขายังเริ่มฝึกขับแอฟฟ้าอีกครั้ง ข้อมูลส่วนใหญ่บอกว่าเขาทำได้ดี ใช้เวลาหนึ่งปีเลื่อนระดับเป็นผู้บังคับการบิน เขายังกลับมาเมืองไทยและบินแสดงในงานที่ลพบุรี หลังจากนั้นเปรียบมองแอฟฟ้าอีกให้เข้าสามลำ มันเป็นงานอดิเรกที่เพียงมาหาศาลด้วยช่วงที่ปีต่อมา เขายังทำซ้ำในงานแอฟฟ้าอีกครั้ง ได้ 1,000 ชั่วโมง โดยใช้เครื่องบินเป็นเหมือนพาหนะส่วนตัวไปท่องเที่ยวนั่นเอง โดยอีกสองสามอาทิตย์หลังตามมา ได้รับการฝึกอบรมโดยนักบินอาชีพ 30 คน ที่เชี่ยวชาญในด้านนี้ ทำให้เขาสามารถบินได้ดีขึ้น แต่ความกลัวภัยลุกโคลนสังหาร เขายังคงไม่กำหนดเวลาบินล่วงหน้า และเครื่องบินทั้งสามลำจะถูกดูแลให้อยู่ในสภาพพร้อมบินตลอดเวลา โดยชิราลงกรณ์จะเลือกขึ้นลำใดลำหนึ่งในนาทีสุดท้าย

ทว่าปัญหาพื้นฐานก็ไม่ได้หนีหายไปไหน ในเดือนมิถุนายน 2524 สุจารินีกลอดลูกชายคนที่สอง วชิรศรี ไม่ค่อยมีใครได้เห็นชิราลงกรณ์กับโสมสาวลือกต่อไปแล้ว โสมสาวลือกตื่นใจและเริ่มปลดปล้องทุกข์ด้วยการกินจนอ้วนพี ซึ่งยิ่งทำให้ชิราลงกรณ์ไปแล้วไปเลย สริริกิตต์ดำเนินลูกชายอย่างเปิดเผยต่อสาธารณะ ญี่ปุ่นที่ไม่ให้เขานั่งบลัดลังก์ ระหว่างการไปสหราชอาณาจักรปี 2524 เพื่อรับรางวัลลือกอันนั้นและไปเยี่ยมหลานสาวคนใหม่ที่เกิดจากอุบัติเหตุ เชอพูดกับสื่อมวลชนที่เก็บข่าวว่าชีวิตครอบครัวของลูกชายของเชอนั้น “ไม่ค่อยรับลื้น” “ลูกชายของข้าพเจ้าเป็นเหมือนคนสวนนิดหน่อย เขายังเป็นเด็กดี ตั้งใจเรียน แต่สาวๆ ชอบเขา และเขาเก็บของสาวๆ ยิ่งกว่า” แล้วเชอก็เสริมว่า “ลูกชายไทยไม่ยอมรับพฤติกรรมของลูกชายของข้าพเจ้า เขายังคงต้องเปลี่ยนพฤติกรรมหรือไม่ก็ต้องลาออกจากครอบครัวเรา” สองสัปดาห์ต่อมา เชอกล่าวช้าๆ ทำนองเดิมที่ว่า “ในฐานะที่เขาเป็นพ่อ โดยอาชีพ เขายังคงทำหน้าที่ได้ก่อนข้างดี แต่ในฐานะทายาทสืบบลัดลังก์ ไม่ค่อยดีนัก เพราะข้าพเจ้าคิดว่าเขาไม่ค่อยได้ให้เวลาภัยประชาชนของเขาย่างเพียงพอ เรา[ครอบครัว]ไม่มีวันเสาร์หรือวันหยุดสุดสัปดาห์ และเขายังต้องการมีวันหยุด ก็... เขายังไม่เคย และเขารักผู้หญิงสาว เลยต้องมีวันหยุด... [คนไทย]รู้ว่าพากษาต้องการอะไร ต้องการผู้นำแบบไหน และถ้าพากษาไม่ชอบคนแบบนั้นแบบนี้ พากษาจะไม่เลือก”

การบุ่นทางสาธารณะของสริริกิตต์มีความสุ่มเสี่ยงอย่างมาก เนื่องจากมันเป็นการเปิดช่องให้สาธารณะได้ถูกกันในเรื่องต้องห้าม ถึงแม้หนังสือพิมพ์ไทยกู๊ดเดือนไม่ได้พิมพ์หรือพำนพิงคำพูดของสริริกิตต์ นักเขียนต่างชาติคนหนึ่งที่กรุงเทพฯ ก็เขียนว่า “ความในของสริริกิตต์ครั้งนี้ “อาจส่งผลกระทบต่อคนอื่นอย่างกว้างขวางต่อสถาบันกฎหมาย... การที่เชอกแสดงความไม่สงบอารมณ์ในตัวลูกชายต่อสาธารณะนั้นขัดกับความรวดเร็วและการเชื่อมโยงที่

สื่อมวลชนไทยถือปฏิบัติเสมอมา... นักสังเกตการณ์บางรายกังวลว่าการถูกเฉียงเรื่องการลีบตระกูล (ที่แม้จะในแวดวงแคบๆ ก็ตาม) จะก่อให้เกิดองค์ประกอบของความระดับรั้งส่ายขึ้นมาอีกอันหนึ่งในสังคมไทย”⁷³

ในระหว่างนั้น เดือนตุลาคม 2524 พระปัญญาณทกิกุลสร้างความฮือฮาในการเทคโนโลยีรั้งหนึ่งที่มีการเปรียบเทียบเจ้าชายที่เพลิดเพลินกับเนื้อหนังมังสารากกว่าปฏิบัติหน้าที่ของตน⁷⁴ เจ้าชายรายนี้มีภาระสาวยั่วใช้เวลาค่ำคืนในวังชานเมืองที่เขาสร้างให้ราษฎรบันทึกนี้ขึ้นจากชาวบ้าน พระห้องถินรูปหนึ่งเดือนเจ้าชายว่าเขามีภาระต้นไม้ที่เขาโกรลงมา “ประชาชนจะโกร่นท่านจากบัลลังก์” เทปและหนังสือที่ขายอย่างเปิดเผยทั่วประเทศทำให้คำเทคโนโลยีปัญญาณทกิกุลไปถึงชาวบ้านนับหมื่น นิทานเปรียบเทียบโดยโคนใจชาวบ้านชาวช่องที่รู้จากสื่อกระแสหลักว่าชีวิตของราชวงศ์สร้าง wang ใหม่ที่นับถ้วนบุรีและหลีกเรียนจากโสมสวี กระหั้นชาวบ้านในชนบทก็ยังรู้ว่าเขามีความสามารถเป็นเมียน้อย

ความดังน้ำโน่นนี้ไม่ได้มีผลต่อชีวิตของราชวงศ์เลย เขายังสนุกไปเรื่อย มักจะมีผู้ติดตามมีอำนาจ ซึ่งรวมถึงเหล่า นายพลที่แ雷คล้อมสิริกิติ์ และขายังคงให้สุดารัตน์อย่างโงหัวไม่ขึ้น ในเดือนกุมภาพันธ์ 2526 เธอคลอดลูกชายคนที่สามชื่อว่า จักรวิชช วชิราลงกรณ์อนุญาตโดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากครอบครัวให้สุจารินีใช้ชื่อว่า หม่อมสุจารินี นพิดล ณ อุบลฯ

ภูมิพลกับพระราชวงศ์ไม่ยอมรับสุจารินี และคราวหนึ่งมีรายงานว่าภูมิพลดึงเงินปีของชีวิตของราชวงศ์เพื่อไม่ให้เขามีปัญญาเลี้ยงดูสุจารินี แต่ชีวิตของราชวงศ์รั้งแต่จะหันหันพัลลันแล่นหนักขึ้นไปอีก มีเรื่องเล่างานกันอยู่เรื่อยๆ ที่คุณของเขากำทีบและกระทั่งมากันที่ทำให้เขาระบุ คนไทยจำนวนมากได้ยินเรื่องราวทำงานของเขาก็ชักปืนยิงใส่สิรินธรในวัง คนคุ้มกันรายหนึ่งของเชอร์รับเคราะห์ไป เขายังที่ดินของวัดแห่งหนึ่งไปทำธุรกิจ โดยขับไล่ชาวบ้านที่อยู่อาศัยออกไป เขายังที่หาดกล่าวจากตำแหน่งเล่าขานกันมากกว่าความเป็นจริง และการเป็นคู่แข่งกับสิรินธรก็เริ่มเป็นประเด็นในความรู้สึกของสาธารณะ รูปของสิรินธรจะมีประดับบ้านและสำนักงานอยู่ทั่วไปควบคู่ไปกับรูปของภูมิพลกับพระราชวงศ์ที่รูปของชีวิตของราชวงศ์แบบไม่ปรากฏที่ไหนเลย ไม่แม้กระทั่งตามร้านขายรูปภาพของครอบครัวนี้

สิรินธรเองก็เป็นปัญหาอีกอย่างหนึ่ง เธอถูกจับให้อุ้ยในคู่แข่งบุญบารมีกับพี่ชายตั้งแต่เรอัลลาร์รูนโดยไม่ต้องพยายามเลย ภูมิพลในวันเกิดของเขาระปี 2520 ยกสิรินธรที่มีอายุ 22 ปีให้อุ้ยในชั้นเจ้าฟ้าเต็มยศ เดิมคำว่า มหา

¹³ Far Eastern Economic Review, December 18, 1981.

¹⁴ Los Angeles Times, February 5, 1982.

จักรี เข้าไปในชื่อของเธอ นี่เป็นกระบวนการสืบเนื่องจากการแก้ไขกฎหมายเทียบNALในปี 2517 เพื่อให้อุ่นใจว่ามีดัวสำรอง ถึงกระนั้น คนไทยส่วนใหญ่ถือเอกสารเลื่อนตำแหน่งของเธอเป็นการรับมือของภูมิพลตอกย้ำศักดิ์ที่ยวโน ของลูกชาย และถือว่าเธอ มีสิทธิรับช่วงต่อ กัน ในภาษาอังกฤษ อาจเรียกเธอว่า “crown princess” ได้อย่างไม่เป็นทางการ

แต่สิรินธรก็ไม่ใช่ทางเลือกที่สมบูรณ์แบบ เธอทั้งไม่ได้คาดประดิษฐ์ มีวินัยและกระฉับกระเฉงค้างใจ ภูมิพล อีกทั้งไม่ได้ดึงงานโน้นเลี้ยวหมุนอีกติด เธอรู้เรียนง่าย ใส่ชื่อ ปล่อยตัวอย่างมีความสุข เธอไม่ใส่ใจเรื่อง เสื้อผ้า แต่งหน้า และเครื่องประดับ ความสามารถเชิงวิชาการของเธออยู่ในระดับพื้นๆ แม้ว่ากลไกของวังจะเคย ดูแลให้เธอทำคะแนนได้ในระดับด้านๆ ของประเทศก็ตาม เหมือนอุบลรัตน์ก่อนหน้านี้ สิรินธรคุจขัดเขินกับการ จัดตกแต่งด้วยใจจริง สาธารณชนปลื้มไปกับการแต่งตัวอย่างเรียบๆ ปอนๆ และรอยยิ้มของเธอ เธอเรียน วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และภาษาที่จุฬาฯ ในทศวรรษ 2513 ความสนใจของเธอทำให้เกิดการฟื้นฟูคุณศรีไทยเดิม จากนั้นเธอเข้าศึกษาต่อ ศึกษาโน้มน้าว บาลีและสันสกฤต หัวข้อวิทยานิพนธ์ของเธอคือการวิเคราะห์หลักการนี้ อันเป็นรากฐานของศพพิธราชธรรม

ภาวะขันแข่งกับพี่ชายยิ่งถูกซ้ำเติมให้หนักหนาด้วยการที่เธอใกล้ชิดกับพ่อ ส่วนวิชาระลกรณ์ใกล้ชิดกับแม่ เชืออกงานเกียงคู่ป่องอย่า ในนามที่เขาอุปถัมภ์โครงการพัฒนาต่างๆ ในปี 2524 เธอได้รับมอบหมายเป็น ตัวแทนครอบครัวคนแรกไปเยือนประเทศไทย อันเป็นหลักหมายสำคัญแห่งสัมพันธภาพที่ magma เมินกันนานนาน ระหว่างทั้งสองประเทศ มันเป็นหนึ่งในการเยือนต่างประเทศอย่างเป็นทางการสิบครั้งที่เธอทำหน้าที่ตัวแทน พ่อในทางการทุกด้าน นำมันเข้ากองเพลิง ในปี 2528 ด้วยการประกาศให้วันเกิดของสิรินธร 2 เมษายน เป็นวันอนุรักษ์มรดก ชาติ และในปี 2530 ขานานนามเชอเป็น “สุดยอดผู้อุปถัมภ์รัตนธรรมไทย” ยิ่งกว่านั้น เชอซึ่งได้เป็นหัวหน้า ภาควิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนนายร้อยจปร. ซึ่งเป็นการรุกคืบเข้าไปในถิ่นทุรกันดารของวิชาลักษณ์โดยตรง ลูกศิษย์ของเชอถูกยกย่องเป็นพันธมิตรและผู้คุ้มครองส่วนตัวของเชอ

ถึงกระนั้น คนในแวดวงของวังบอกว่าสิรินธรก็ทำให้พ่อต้องห้อใจที่เชือขาดแรงผลักดันและการ แสดงออก ในวัยย่าง 30 เมื่อปี 2528 เชอซึ่งคงมีภาพเป็นเด็กนักเรียนไม่รู้โอหน่อหน่ออย่างเดียว และกิจกรรมของเชอ ส่วนใหญ่เป็นประเภทเบาๆ เช่น การสนับสนุนนิทรรศการไทย ศิลปะชาววัง แต่สิรินธรก็พยายามลดทอนภาพการ ประชันขันแข่งกับพี่ชาย เพื่อให้พี่ชายคลายกังวล กล่าวกันว่าเชอได้สำนวนที่จะไม่แต่งงานในตอนต้นทศวรรษ 2523 และเลือกภาพพจน์สืบต่อของพระมหาจารย์ แต่ประเด็นนี้ก็ยังเป็นที่ถกเถียง คนไทยกับนักการทูตที่รู้เรื่องราว นักว่าสิรินธรชอบผู้หญิง

ส่วนเจ้าหนูผู้ทรงที่คลอีกสองนางนั้นก็สร้างความประดิษฐ์ให้แก่พ่อค้าแม่ไม่แพ้กัน หลังจากถูกตัดหางปล่อยให้มีรากไว้ในปี 2515 โภษฐานแต่งงานกับหนุ่มเมริกัน Peter Jensen อุบลรัตน์ก็อย่างกลับสู่อ้อมอกและคืนสถานะเดิม เธอกลับมาเมืองไทยครั้งแรกพร้อมด้วยสามีในเดือนสิงหาคม 2523 ขณะอุ้มท้องสามเดือนประชาชนยังคงชุมชนเชือและมองการกลับมาเป็นการสำนึกริด เมื่อเชือก้าวลงจากรถที่ในวัง เธอทราบแทนเท่าของพ่อ ภูมิพลฯ โอบกอดเชือด้วยสีหน้าไร้รอยยิ้ม ดูท่าขอกไทยให้ สื่อมวลชนเรียกเชือว่าทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตน์ แม่ว่ายศตานที่เป็นทางการของเชือเป็นท่านผู้หญิง และเรียกร้องให้เชืออยู่ประเทศไทย แต่ด้วยสถานะที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งคู่กลับบ้านที่แคลิฟอร์เนียได้หลังจากเวลาผ่านไปแค่สักวัน

ในปี 2524 เธอคลอดลูกสาวชื่อ พลอยไฟลิน ถึงปี 2525 เมื่อเชือกลับมาร่วมงานแต่งงานของจุฬาภรณ์ ก็เกิดกระแสเรียกร้องให้เชือคืนสู่สถานะเดิม เชือต้องการ สิริกิติ์ต้องการ และประชาชนก็ต้องการ แต่ภูมิพลยังคงเงียบเฉย ปฏิเสธให้เชือมีส่วนร่วมในการใดๆ ของวังและครอบครัว ถึงกระนั้น เชือกับสามีก็กลับมาเมืองไทยบ่อยครั้งขึ้น พวกราษฎร์ลูกอีกสองคน พุ่มและสิริกิติยา เลียนตามชื่อตาและยาย

จุฬาภรณ์น่าพิเศษกว่าด้วยเหตุผลอื่นๆ บอนบาง จี๊roc และหงอย เชือได้จากการแม่มากกว่า หลงไหลในแฟชั่นและเครื่องประดับราคาแพง เป็นคนที่หยิ่งยะโสและถูกตามใจมากที่สุดในครอบครัว กระนั้นกระทั้งสิริกิติ์ยังพบว่าจุฬาภรณ์ไม่ได้ดังใจ เนื่องจากเหยาะแหะ ไม่เคลื่อนไหวอ่อนแฉบ ไม่น่าดู เชือเป็นที่หนึ่งในชั้นเรียนเหมือนพี่ๆ ของเชือ เชือเรียนเคมีที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แล้วจบโทวิทยาศาสตร์ที่มหิดล ว่ากันว่า งานวิจัยและงานวิชาการของเชือเป็นฝีมือของทีมงานนักวิทยาศาสตร์ที่วังจัลหาให้ ในปี 2528 เชือลายเป็นอาจารย์พิเศษสอนเคมีที่มหิดลและเป็นผู้อุปถัมภ์วิทยาศาสตร์อย่างเป็นทางการของครอบครัว

ประเด็นหลักคือการหาคู่ให้เชือ แต่ด้วยวัย 20 ต้นๆ ยังไม่มีหนุ่มรายใดที่เหมาะสมหรือเต็มใจเขยัดรายมาใกล้ ในปี 2524 เชือต้องตาต้องใจวีระบุษ ลูกชายพบ.ทอ.ประหยัด ดิษยะศริน พวกร้องขอเปรน ไม่สำคัญว่าเขาไม่ใช่เชื้อเจ้า อีกทั้งไม่สำคัญว่ากันว่าเขาแต่งงานมีลูกมีเด็กแล้ว พ่อของเขากับเปรนเกลี้ยกล่องให้เขาเลิกกับครอบครัว และในเดือนมกราคม 2525 เขายังคงแต่งงานกับจุฬาภรณ์ เชือคงสถานะเดิม และลูกสาวสองคนที่เชือมีในเวลาต่อมา ก็อยู่ในชั้นสามของตระกูลจัล

จุฬาภรณ์อาจเรียนจริตจะก้านมาจากสิริกิติ์ แต่ไม่ได้อาภิริยาเช่นช้อยกับเสน่ห์มัคจิประราษฎร์จากแม่มาเลย เชือเรียกร้องสูงจากบรรดาคนรอบข้างและไม่เป็นกันเองกับชาวบ้าน และอิดออดกับการเดินสายตามบ้านนอก เชือใช้ชีวิตหรูหาราคาแพงและชอบไปเที่ยวเมืองนอก มีเสียงชูบชิบเชิงแข็งแกร่งเช่นเชือใช้เงินจากมูลนิธิของเชือ เองเป็นค่าใช้จ่ายในการไปเที่ยวและซื้อเพชรพลอยราคาแพง

เปริญทำหน้าที่ค่อยกลับเรื่องขายที่หน้าประดาเมืองกรอบครัวนี้และค่อยปักปิดไม่ให้พฤติกรรมน้ำต่างๆ หลุดไปถึงสื่อ เมื่อรู้ว่ายังไงชิราลงกรณ์ก็ไม่มีทางจะผละจากสุจารินีไปได้ เปริญตั้งที่มีงานจากในวังและราชการเพื่อช่วยแต่งหน้าท่าปากให้กับชิราลงกรณ์ ส่วนการอุดหนุนจุนเจือด้านการเงิน ก็มีพูนเพิ่ม ไกรฤกษ์ ผู้จัดการการเงินของวัง กองทัพ และเครือซีเมนต์ไทยค่อยจัดให้ โดยคุณเหมือนว่าผู้เป็นพ่อจะไม่ระแวงระคาย พวกราษฎร์จัดการการลงทุนเพื่อเป็นแหล่งรายได้ประจำให้กับชิราลงกรณ์อีกด้วย ว่ากันว่าเขายังมีผลประโยชน์กับโรงเรียนหราในภูเก็ต ของรา.ตรีทศยุทธ เทวกุลผู้เป็นเครือข่ายพวกร้องของเปริญ และนาซ่าสเปซิโตรนดิสโก้เชคที่ร้อนที่สุดในกรุงเทพฯ ในกลางทศวรรษ 2523 ในปี 2527 รัฐบาลเปริญจัดแขงให้ชิราลงกรณ์เดินเขยี่มสลัมในกรุงเทพฯ เพื่อแสดงความห่วงใยคนยากจน โดยมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างดี รัฐบาลสร้างโรงพยาบาลมากกว่า 20 แห่ง ในชนบท โดยตั้งชื่อว่าโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช และอ้างว่าสร้างจากเงินของชิราลงกรณ์

แต่นอกเหนือจากผลงานการปักป้องภาพพจน์ของชิราลงกรณ์กับกรอบครัวของเขาแล้ว เปริญไม่ประสบความสำเร็จมากนักกับสีปีเรกในฐานะผู้นำประเทศไทย ปัญหาในการบริหารงานไม่มีการแก้ไข ชำรุดอาจจะบังແย่ลงกว่าเดิมอีก ฐานอำนาจของเขานางในกองทัพก็แตกแยกหนักขึ้น มากต่างๆ นำโดยบรรดานายพลที่ข้องจะต่อคิวอำนาจจากเปริญ พวกราษฎร์อ้างภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ที่ตอนนี้แทนไม่มีเหลือแล้วเพื่อสร้างความชอบธรรมแก่อำนาจ การเมืองของตน คอร์ปชันเบ่งบานในกองทัพและวงราชการ และในหมู่นักการเมือง โดยเฉพาะพวกราษฎร์ที่สนับสนุนเปริญ เนื่องจากขาดบริวางวัลตอบแทนการสนับสนุนด้วยสัญญาโครงการต่างๆ ในระดับล่าง อาชญากรรมความรุนแรงต่างๆ เกิดขึ้นทั่วไป โดยราคาเจ้าพ่อในพื้นที่ต่างๆ ร่วมงานใกล้ชิดกับกองทัพ ตำรวจและราชการ

ทั้งหมดนี้อยู่ในระบบระเบียบบางอย่าง เนื่องจากมันเข้ากันได้พอดีกับโครงการสร้างลำดับชั้นทางอำนาจที่มีกษัตริย์เป็นประมุขอยู่บนยอดสุด ถัดลงมาเป็นกองทัพ ข้าราชการ พ่อค้านักธุรกิจและชาวบ้าน เปริญซึ่งโครงการนี้ แทนการเสริมสร้างระบบบริสุทธิ์สากลกับสถาบันทางกฎหมาย ทว่าโครงการสร้างเดียวกันนี้เองที่ปิดแข็งปัดขาดเปริญในช่วงสีปีหลังในตำแหน่งนายกฯ ของเขา เปริญบอบช้ำอยู่ตลอดเวลาด้วยการท้าทายจากกองทัพกับนักการเมือง และจากสาหรับชนที่ต้องการระบบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยและมีการตอบสนองมากขึ้น ในแต่ละยก เขายังต้องนอนหลังพิงวังอยู่เสมอ แต่บางปัญหาเกี่ยวกับพราชาครอบครัวมากเสียจนกลายเป็นปัญหาอ่อนทำลายอำนาจของเปริญไปด้วย

ในปี 2527 เศรษฐกิจดีดดอยเป็นผลมาจากการวางแผนทั้งภูมิภาคและเรื่องอื้อฉาวทางการเงินหลายเรื่อง ธนาคารพาณิชย์แห่งล้มละลายและธุรกิจขนาดใหญ่จำนวนมากเริ่มพังพาน ยังความตื่นตระหนกไปทั่ว ท่ามกลางภาวะเช่นนี้ ในเดือนสิงหาคม เปริญล้มป่วยอย่างหนัก และไม่รู้ว่าจะรอดหรือไม่ ขณะนั้น อาทิตย์ที่ตอนนี้ควบคุมทั้ง

พบ.ทบ.และพบ.สูงสุด ก็ทำทำจะพยายามชี้ดอานาจ ผลักให้พันธมิตรในรัฐสภาปัดผู้การแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อปกป้องอำนาจของกองทัพ ซึ่งการแก้ไขในประเด็นเดียวกันนี้เคยถูกตีตกไปในปีก่อนหน้านี้ อาทิตย์ต้องการให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อประกันอำนาจของตนเองในอนาคต เนื่องจากจะเกี่ยวข้องอย่างมากในปี 2528⁷⁵

แต่แล้วเมื่อกดังเดินของเขากือ สิริกิติ์ก้ออกรองมาแทรกแซงเพื่อปกป้องเปรเม หรือไปเยี่ยมเปรเมถึงข้างเตียงที่บ้านของเขางานส่องครั้งในเวลาเก้าวันโดยเป็นข่าวเผยแพร่เรื่อเกิดโรค ภาพสิริกิติ์นั่งคุกเข่าบน床เพรเมหมอบราบถูกตีพิมพ์ตามหน้าหนังสือพิมพ์อย่างงาในวันที่ 2 กันยายน หลังจากที่ภารนั้นถูกถ่ายจริงสามวัน วันที่ 3 กันยายน เป็นวันที่จะมีการอภิปรายแก้ไขรัฐธรรมนูญในสภา การอกรองสิริกิติ์ทำให้อาทิตย์ต้องถอนออกจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และกระแสการก่อรัฐประหารกีทายไป สปดาห์ต่อมา เปรเมเอาใจคู่ท้าชิงของเข้าด้วยการเลื่อนตำแหน่งคนของอาทิตย์(ซึ่งไม่ใช่ทหารอาชีพเท่าไหร่นัก)ในวาระการโยกข้าราชการประจำปี มันรังแต่จะตอกลั่นการแม่งฝึกแบ่งฝ่ายในกองทัพให้หนักขึ้นไปอีก ซึ่งปรากฏชัดในเวลาไม่นาน ไม่กี่ชั่วโมงหลังจากเพรเมเดินทางไปสหราชอาณาจักร ในวันที่ 15 กันยายน เพื่อไปรักษา pulmonary embolism ก็มีเรื่องเหลือเชื่อเกิดขึ้น ตำรวจและทหารรุ่นจปร.5 จู่ๆ ก็จับตัวผู้นำจปร.7 หรืออุ่นยังเติร์ก มูนูญ รูปชารกับบุญศักดิ์ โพธิ์เจริญ อคิตามาชิกพก.กับนักเคลื่อนไหวทางการเมืองหลายคนกีถูกจับกุมด้วย พวกรเขากล่าวหาว่าวางแผนครอบสังหารสิริกิติ์ เพรเมและอาทิตย์ในเดือนตุลาคม 2525 ในการแข่งขันฟุตบอลลีกส์คัพนัดชิงชนะเลิศ การที่เรื่องนี้มาเป็นเรื่องอาเมื่อสองปีให้หลังในช่วงเพรเมไม่อยู่ทำให้มีความน่าสงสัย ไม่ว่าเพรเมหรือฝ่ายความมั่นคงของรัฐบาลคุณจะไม่รู้เรื่องแผนการจับกุมนี้ ยังเดิร์กทำตัวเงียบๆ มาตลอดหลังรัฐประหารล้มเหลวในปี 2524 การจับกุมสมาชิกพก.ด้วยกีเป็นการสะ火花ที่จะปะยีก คอมมิวนิสต์กับการล้มล้างสถาบันฯ ให้กับทั้งกลุ่ม

ยิ่งพิลึกมากขึ้น ไปอีก วันถัดมา มูนูญกับบุญศักดิ์ถูกปล่อยตัวหลังจากการแทรกแซงด้วยตัวเองของชิราลงกรณ์, อาทิตย์, พิจตร, ณรงค์ มนahan ห้อขึ้นคิริ์มาร์วะและภารยาชื่อ กรณี ซึ่งเป็นคนสนิทรับใช้สิริกิติ์ ข้อหาถูกยกเลิกไปอย่างรวดเร็วเหมือนกับตอนที่โอล์ม่า และไม่มีใครแน่ใจได้ว่าแผนครอบสังหารนี้มีจริงหรือไม่ พอเพรเมกลับมาในปลายเดือนกันยายน เรื่องนี้ก็หายไปแล้ว

แต่การวิวัฒนาดดลุ่นในกองทัพกีขังดำเนินต่อไป เพรเมกลับมาเจอกับเศรษฐกิจที่กำลังชวนเช และในวันที่ 2 พฤศจิกายน เขายังต้องลดค่าเงินบาทสิบห้าเปอร์เซ็นต์ มันสร้างความเสียหายแก่ธุรกิจนับพันและนักลงทุนจำนวนมาก ธุรกิจทรัสด (chit fund) ที่กำลังเพื่องและดึงเงินออมจากชนชั้นกลางและชนชั้นสูงหลายพันรายกี

⁷⁵ การท้าทายของอาทิตย์ที่จะแย่งเก้าอี้จากเพรเมตอนเปรเมป่วยนี้เจอกับถ้อยแตลงของเอกอัครราชทูตสหราชอาณาจักร อย่างถูกจังหวะพอดีบพอดีว่า ราชินีจะจับตัวเรื่องนี้อย่างใกล้ชิด

พากันล้มระ奔跑 ทรัสด์เป็นธุรกิจประเภทเงินต่อเงิน (pyramid schemes) ที่เพื่องฟูมาก่อนหน้านั้นหลายปีโดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐบาล ส่วนหนึ่งเป็นเพราะหลายแห่งมีเส้นสายลึกซึ้งในรัฐบาล โดยเฉพาะแพร์แม่ช์มือประมาณกันว่ามีมูลค่าถึง 300 ล้านหรือยุสหารัฐฯ และพ้าพันนักลงทุนจำนวนมากที่เป็นคนในกองทัพ กับ (ไม่นานก็เป็นที่ปราบฎ) คนในวง ซึ่งอาจจะรวมไปถึงสิริกิติ์ วชิราลงกรณ์ อุบลรัตน์และจุฬาภรณ์ด้วย เมื่อคนสำคัญระดับนี้ทำท่าจะสูญเสียมาศาลไปกับการล้มครืนของแพร์แม่ช์มือ อาทิตย์กีขันอีก เขาจะก่อรัฐประหารหากรัฐบาลไม่ยกเลิกการลดค่าเงินนาทและช่วยอุ้มน้ำการกับกองทุนเหล่านั้น

คราวนี้ ภูมิพลออกโรงช่วยเพร่เมร์ด้วยตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องพูดอะไรเลย เพร่ไปพักที่ทำหนักภูพานเป็นเวลาเก้าวัน และทุกวันสืบก็จะเผยแพร่ภาพเพร่กับภูมิพล สิริกิติ์และวชิราลงกรณ์ สัญญาณถูกส่งออกมากขึ้นจนกือ เพرمกลับมากรุงเทพฯ พร้อมกับวชิราลงกรณ์และวีระยุทธ สามีของจุฬาภรณ์ เมื่ออาทิตย์บินไปติดหนักภูพานเพร่เมร์ด่วนกลับไปอีก พากษาพูดคุยกับภูมิพลกันว่าอย่างไร ไม่เป็นที่เปิดเผย แต่จากนี้จะลงด้วยการที่เพร่เมร์ดอยู่บ่นเก้าอี้ และอาทิตย์กีไม่ถูกลงโทษฐานก่อการกระด้างกระเดื่อง การลดค่าเงินนาทไม่ถูกยกเลิกและแพร์แม่ช์มือ ปิดคลาง แต่ก็หลังจากเพร่เมร์ดการเก็บภาษีต่างๆ เสริชเรียบร้อยไปแล้วเท่านั้น แม่ช์มือถูกจับและควบคุมตัวอย่างลับๆ ที่กองทัพอาชญากรรมทั้ง(เชื่อกันว่า)ความสูญเสียของวัง นายทหารและคนระดับสูงได้รับการชดเชยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นเชื่อถือถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายและถูกตัดสินจำคุก การไถ่สวนของเชอได้รับการบันทึกด้วยกล้องวิดิโอด้วยและเทพกีถูกปิดผนึกเก็บไว้ สันนิษฐานว่าเพื่อป้องกัน ขณะเดียวกัน คนนับพันหรืออาจจะถึงหลักหมื่นต้องสูญเสียไปเลย

สำหรับผู้วิพากษ์วิจารณ์ที่วังกับเพร่ การต่อสู้ภายในกองทัพแสดงถึงความนื้อง溶ของชนชั้นนำทางการเมืองที่จะแก้ไขได้ด้วยการเป็นประชาธิปไตย ยึดหลักกฎหมายและสร้างความโปร่งใสในการบริหารงานมากขึ้นเท่านั้น ภูมิพลตอบต่อเรื่องนี้ด้วยถ้อยคำหวานลงน้ำว่า เขายังจัดการคุ้มครองกองทัพและคนอื่นไม่ต้องมากังวล ขณะที่เขาเตือนอย่างเป็นปริศนาถึง “ศัตรูที่หลบซ่อนอยู่ในหมู่พากษาเอง” ใน การปราศรัยแก่องค์ทัพเมื่อต้นเดือนธันวาคม เขายกลับบอกประชาชนทั้งประเทศว่านี่เป็นเพียงปัญหาเล็กน้อยในการปราศรัยงานวันเกิดประจำปีในวันถัดมา “ประเทศไทยของเราเป็นมาอย่างยาวนานก่อนหน้าประเทศไทยฯ อีกหนึ่งในทางการเมืองที่มีความขัดแย้งกัน แต่ก็มีความร่วมกันในที่นี่เพาะเจริญว่าพากษาเป็นคนไทยที่มี

ภาระหน้าที่ต้องปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม” เขาแคมด้วยการประธานมหัศจรรษานุรักษ์ “หนังสือตำรา” ที่นักอุดมคิดเป็นอย่างอื่น¹⁶

ภูมิพลและพระมีความมั่นใจในระบบของพวกราชท่าที่เป็นอยู่ในปี 2528 มาเกิดขึ้นาทีได้รับการต่ออายุและความทึ้งส่องดำแห่งไวปัจฉนถึงเดือนกันยายน 2529 ภูมิพลหันกลับไวปแล่นเรือเป็นประจำที่หัวหินและเล่นแจ๊ซบ่ออยครั้งล้วน เขายังคงร้องรำรื่น “มันทำให้เรามีความสุขและผ่อนคลาย ไกลกังวลจากเรื่องต่างๆ”¹⁷

และแล้วกองทัพกีรเบิดขึ้นมาอีก ในเดือนกันยายน 2528 ขณะเปรเมเดินทางไปเยือนอินโดนีเซียอย่างเป็นทางการ อาทิตย์อุฐุ์โปรป ครอบครัวภูมิพลก็อยู่ต่างจังหวัด ยังเต็ร์กพยาภยามยืดอานาจอิกครึ่ง ราวนีพากษาอย่างความจริงกักดี รถถังกับรถบรรทุกของพวกเขาราประดับรูปกรอบใหญ่ของภูมิพล สิริกิติ์และชีราลงกรณ์ รัฐประหารประสบความล้มเหลวเมื่อท่ารถราบทลายหน่วยที่วางไว้ว่าจะออกมานำทบทบลับไม่มา เปรเมรีบกับลับจากเจ้ารัตตา และหลังจากใช้เวลาเจรจาสิบชั่วโมง เรื่องก็จบ มันได้รับการอธิบายว่าเป็นความห้าวของยังเต็ร์กล้านๆ แต่เมื่องหลังมีอะไรเล็กซึ่งกว่านั้นมาก และมีตัวละครร่วมวางแผนมากกว่านั้นมาก ใจคือ “ไี้ไม่ง” ไม่เคยได้รับการเปิดเผย แต่มีการชี้นิ้วไปหลายทาง ไม่ว่าจะเป็น อาทิตย์ พิจตร ท่อนาคตวุบไปด้วยการผงาดขึ้นมาของอาทิตย์ และปร.5 บางคนสงสัยว่ายังเต็ร์กตกเป็นเหี้ยในหลุมพรางที่สร้างขึ้น เปรเมน้ำผู้สมรู้ร่วมคิด 40 คนเข้าสู่การได้ส่วนข้อหาบนกฎ แต่เมื่อยุ่นในขั้นศาล เห็นได้ชัดว่าไม่มีใครต้องการให้ความจริงถูกเปิดเผยอกมา พยานสำคัญรายหนึ่งที่หนึ่งอยู่หน่วยกับการซักถามของทนาย โพลล์ขึ้นมาว่าจะเห็นเรื่องทั้งหมดถ้าเขายังถูกบังคับให้แสดงต่อไป

ด้วยใจดจจ่ออยู่กับความยุ่งเหยิงที่เกิดขึ้น คุณเมื่อนภูมิพลจะไม่ทันได้สังเกตเห็นว่าสิริกิติ์ได้เริ่มที่จะออกอาการมีปัญหา นอกจากรูปแบบการใช้ชีวิตของเชือองกับภาระของการมีขบวนผู้ติดสอยห้อยตามขนาดใหญ่แล้ว เชือผิดหวังจากการที่วชิราลงกรณ์พึงโสมสวัสดิ์กลางของเชือไป วชิราลงกรณ์แสดงชัดถึงการปฏิเสธโสมสวัสดิ์ของเขานในการให้สัมภาษณ์กับสื่อไทยในช่วงกลางปี 2527 ในการอธิบายว่า ในฐานะกษัตริย์ในอนาคต เขายุ่งเหยิงกับ

16 Nation, 5 พฤศจิกายน 2527

17 Nation, 27 มกราคม 2530

18 Wright, *Balancing Act*, 300.

บทบาทการเป็นพหาราชซิพที่มีวินัยเข้มงวดและข้ารับใช้ที่อุทิศตนให้กับพ่อของเขากะและประเทศชาติ เขายไม่เอ่ยถึงภารกิจของเขามาเลย¹⁹ ครอบครัวของโสมสวัลและผู้สนับสนุนพาภันเดือดداول ต่อทั้งวชิราลงกรณ์และแม่

ที่สุมเพิ่มเข้ามาคือนายคุ่perm-อาทิตย์กันแซร์ลัม ซึ่งชูชนชิงกันเข็งแซในกรุงเทพฯ ว่าสิริกิติ์มีอียาวยู่ด้วยและยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับการลงทุนในเหมืองทองที่แคลิฟอร์เนียของอุบลรัตน์กับสามี ซึ่งคุณเมื่อนจะพัวพันลิงคนอื่นในครอบครัวด้วย งานนี้ได้เงินกู้ก้อนโตชนิดไม่ธรรมดามาก 1.9 ล้านเหรียญสหรัฐฯ จากธนาคารไทยพาณิชย์²⁰ จากนั้นในเดือนพฤษภาคม 2528 มีข่าวว่าพันโภรงค์เดชชวัญใจสิริกิติ์หัวใจหายตายในสหราชอาณาจักร แต่ข่าวลือบอกว่าเขาถูกฆาตกรรม ความโศกเศร้าคร่าความยุ่งของเชอกลายเป็นเรื่องงามหน้า ในงานศพของเขายังคงสูงในกองทัพและรัฐบาลต้องเข้าร่วม เชือจัดทำหนังสืองานศพที่มีรูปถ่ายของทั้งสอง หลังจากนั้นก็มีการคดีโกรธทัศน์ยกย่องเชิดชูนรังค์เดช ซึ่งก็แย้มรายถึงความสัมพันธ์พิเศษระหว่างพากษาทั้งสอง

เดือนต่อมา สุจารินีกอดลูกชายอีกหนึ่งคน ตอนนี้เป็นไปไม่ได้แล้วที่จะทำเป็นไม่รู้ไม่เชื่อผู้เป็นแม่ของหลานกษัตริย์ลิงลูกนี้ ซึ่งหากไม่แล้วตระหนักนี้จะไร้ทางท้ายไปเลย และเชยังต้องการลูกชายอีกหนึ่งคน เพราะว่ากันว่าพระหมอดุราษณ์ได้ทำนายว่าหากเชอมีลูกกับวชิราลงกรณ์เป็นเพศชายห้าคน เรื่องจะได้เป็นราชินีเรื่องนี้ถูกถือเป็นจริงเป็นจังในแวดวงชาววัง

เหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้กับการรัฐประหารที่ล้มลงในเดือนกันยายน 2528 ในที่สุดก็ผลักให้สิริกิติ์เลี้ยงพื้นที่ด้ำด้วย ตอนปลายปี เชือสติแตกครั้งใหญ่ ต้องเข้าโรงพยาบาลเพื่อรับการรักษาที่เรียกว่า “diagnostic curettage” เชือหายหน้าหายตาจากสาระณะไปเป็นเวลาหกเดือน กล่าวกันว่าภูมิพลเป็นคนแยกเชือออกจากบริวารแวดล้อมด้วยตัวเองและต้องทานอาหารบำรุงสุขภาพ บำรุงลือแพร์ไปว่าเชือป่วยหนัก กระหั้นอาจไม่รอด ในที่สุด เชือกีหวานคืนเดียวที่ในเดือนกรกฎาคม 2529 ในงานพิธีเสาหลักเมืองของกรุงเทพฯ คุณชีมชาดชีวิตชีว่า แล้วเชือกีหายไปอีกสามสัปดาห์ กระหั้นไม่โปรดมาในงานวันเกิดของตัวเอง จุฬาภรณ์จึงทำหน้าที่ออกโกรธทัศน์กล่าวยกย่อง

¹⁹ Bangkok Post, 7 พฤษภาคม 2527

²⁰ ระหว่างปี 2526 ปีเตอร์ เจนเซน สามีของอุบลรัตน์ ร่วมกับนักการเงินที่แคลิฟอร์เนียชื่อ Richard Silberman ลงทุนใน Yuba Natural Resources ที่จะผลิตทองคำจากทางแร่ในแม่น้ำ Yuba ที่แคลิฟอร์เนีย ธนาคารไทยพาณิชย์ให้เงินกู้แก่เจนเซนไปลงทุนในธุรกิจที่มีความเสี่ยงมากๆ ผลคือไม่ได้ทองคำ และเงินกู้ก็กลับเป็นหนี้เสียไปหลายในเวลาสองหรือสามปี ปลายทศวรรษนั้น (ปลาย 1980s หรือราว 2532) บริษัทนี้ถูกขายให้กับอีกบริษัทหนึ่ง คือ San Diego Reader, May 20, 1999; R. Behar, “Fear and Loding on the Yuba River,” Forbes, October 7, 1985.

เชื่อว่าเป็นยอดหญิงสู่อุทิศสละตน²¹ “ตั้งแต่เข้ารับการผ่าตัดในปี 2528 แม่ก็มีอาการดีขึ้นมาเรื่อยๆ ตอนนี้แม่อ ก กำลังกายเป็นประจำ และกระหึ่งข้าพเจ้าอยู่น้อยกว่าแม่ถึง 25 ปี ก็ยังทำไม่ได้เท่า.... ถ้าประชาชนจะโกรธเคือง เพาะการที่แม่หายหน้าไปจากสาธารณะ พากข้าพเจ้า[ลูกๆ]กีสมควรได้รับการตำแหน่ง เนื่องจากพากข้าพเจ้ายัง กราบให้แม่ได้พักผ่อนไม่ต้องออกงาน... ปกติทุกๆ คนล้วนมีวันหยุด แต่แม่ไม่เคยมีเลย” สิริกิติ์ตื่นนอนเวลา ประมาณ 10-11 โมงเช้าทุกวัน จุฬารัตน์ออก และทำงานมากกว่า 12 ชั่วโมงต่อวัน “ถ้าแม่นอนไม่หลับ ก็จะทำงาน ไปจนถึงเช้า... พอดีลืมตาตื่น แม่ก็ไม่มีเวลาสำหรับอะไรย่างอื่นนอกจากงาน... ข้าพเจ้าไม่เคยได้ขับแม่พูดว่า เหนื่อยเลย”

จุฬารัตน์ใช้โอกาสนี้กล่าวถึงบางเรื่องรำลึกกันนานและภาพพจน์ครอบครัวของเราที่ประชาชนฝ่า ติดตามชม เชอปภิเศษข่าวลือที่ว่าสิริกิติ์ครอบงำวัง “เราหึ่งหมดทำงานให้พ่อพระรามีความจงรักภักดี ใน ครอบครัวเราไม่มีใครต้องการความนิยมส่วนตัว ทุกคนช่วยกันทำงานและเราทำงานเป็นทีม... แต่ก็มีคนพูดว่า ครอบครัวของเราแบ่งเป็นสองฝ่าย ซึ่งไม่จริงเลย” รวมกับว่าเพื่อเป็นการพิสูจน์ วันที่ 18 สิงหาคม เมื่อสิริกิติ์อาการดี ขึ้นพอที่จะรับแขกมาอวยพรได้ (คนแรกคือเพรน) งานนี้ลูกทำให้เป็นราวกับพิธีทางศาสนา เชอโทยว่าความ เจ็บป่วยของเชอเป็นผลมาจากความเหนื่อยล้ากับความเคราะห์ และยกย่องความสูงส่งของตนด้วยการบอกว่าคนที่ สวัสดีวานาให้เชอจะได้บุญมาก “หากข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่องทางสายก栏” เชอบอก “ข้าพเจ้าก็คงจะไม่เจ็บป่วยและเสียเวลาไปมากมายอย่างนี้”²²

คำพูดเหล่านี้แสดงถึงความสำคัญของดวงดาวที่วังเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ต่างๆ อย่างการเจ็บป่วย แต่ อย่างไรก็ตาม ถึงตอนนี้ คนไทยสนใจเรื่องในวังน้อยลงไปมาก และตั้งคำถามมากขึ้น ในทศวรรษ 2523 การศึกษา ที่กวางขวางขึ้นและความเจริญทางเศรษฐกิจได้สร้างชนชั้นกลางขึ้นมากจำนวนที่ยิ่งคุณค่าและการปฏิบัติที่ แตกต่างไปจากโลกที่คนของภูมิพลกับเพรนมาก ประชารัฐในเมืองมีจำนวนเกือบครึ่งหนึ่งของทั้งประเทศ การท้า และการอุตสาหกรรมมีขนาดใหญ่กว่าการเกษตร โดยมีแรงผลักดันจากการส่งออกไปตลาดโลกเป็นสำคัญ คนงาน โรงงานในเมืองมีนับล้านๆ คน ชีวิตของพากษาอยู่ภายใต้อิทธิพลของพลังอื่นๆ เช่น ทุนต่างชาติ การแข่งขันและ บริโภคนิยม มากกว่าพลังแห่งคิด

²¹ ออกรากาสทางช่อง 3 ในวันที่ 12 สิงหาคม 2529 แต่บทพูดได้รับการพิมพ์ก่อนหน้านั้นแล้วใน *Nation*, 8 สิงหาคม 2529

²² *Bangkok Post*, 19 สิงหาคม 2529

ในช่วงเวลาเดียวกัน นักศึกษาที่มีประสบการณ์กับเผด็จการทหารในยุคทศวรรษ 2503 และ 2513 ที่เดินต่อ
ขึ้น กล้ายื่นคนทำงานคอเสือขาว ทำธุรกิจส่วนตัว เป็นอาจารย์ สื่อมวลชน นักการเมือง นักธุรกิจและนักเขียน พาก
เข้าอยู่เบื้องหลังองค์กรกิจกรรมและองค์กรพัฒนาเอกชนที่กำลังทวีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งทำงานในประเด็นความ
ยากจน การศึกษา ลั่นแวดล้อม อันเป็นอาชญากรรมที่รัฐบาลกับ wang ถือเป็นพื้นที่ฐานเสียงของตน

ยิ่งกว่านั้น หลังจากครึ่งทศวรรษผ่านไป คนไทยจำนวนมากรู้สึกเบื่อหน่ายลีลาอยตัวและ omniphobia ของเพรเม พวกเขาวิจารณ์เพรเมอย่างเปิดเผยว่าไม่เป็นประชาธิปไตย เพราะเขาไม่ยอมตอบคำถามใดๆ เกี่ยวกับการบริหารประเทศ หรือแสดงความรับผิดชอบต่อเรื่องอื้อฉาวกับความผิดพลาดล้มเหลวต่างๆ พุดแต่กันภูมิพลคนเดียวพวกเขากำลังหวังการปกป้องจากกฎหมายมากกว่าจากการบังคับแบบพ่อขุนอุปถัมภ์และศักดินาที่รัฐบาลของเขามีเชิดชู และปฏิเสธการคุ้มครองของกองทัพที่อ้างภัยคอมมิวนิสต์ สัญญาณอันหนึ่งที่บ่งบอกถึงความรู้สึกนึงคือการชนะเลือกตั้งผู้ว่ากทม. ที่ผิดคาดในปี 2528 ของจำลอง ศรีเมือง อคิตยังติร์ก อคิตเลขาธุการนายกฯ ของเพรเมผู้นี้หันหลังให้กับการเมืองภายใต้กองทัพและกล้ามมาเป็นขั้มมะขัมโน ใช้ชีวิตสมณะ ละการมารณ์ ไม่กินเนื้อสัตว์ และไม่นอนบนพูก กลุ่มศาสนาที่เขาสังกัดคือสันติอโศก ที่ถือว่าการลงมารณ์กระแทกมีความลือชาติ การชนะเลือกตั้งของเขามีสัญญาณแสดงถึงการที่คนเมืองปฏิเสธรัฐบาลที่น้อดและไม่ตอบสนองภาษาไทยการกุมบังเหียนของเพรเมซึ่งทำให้เมืองหลวงสกปรกและเทะ รถติดและมีมลพิษ จำลองหาเสียงด้วยภาพพจน์ความชื่อสัตย์และความจริงใจ กระตุ้นความชื่นชมนักบุญและนักสู้ รวมถึงแสดงนัยบ่งบอกถึงความล้มเหลวของโครงสร้างอำนาจแบบピラมิดอันมีภูมิพลอยู่บนยอดสุด และเพรเม กองทัพและราชการลดหลั่นลงมา

ในปี 2529 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของสาธารณชนนี้ปรากฏชัดเมื่อเพรมແທงจะถื้มพังพานจากศึกในสภากาชาดที่มีด้วยลีลาแบบป้าอุปถัมภ์และการก่อตั้งกลุ่มการเมืองของเขาวง เขาให้พล.อ.อ.สิทธิ เศวตศิลป์ ที่ปรึกษาด้านความมั่นคงของชาติโควาร์พรรคกิจสังคมหลังจากคึกคักที่ ปราโมชจำลาเวทีไป กับพล.อ.เทียนชัย สิริสัมพันธ์ เพื่อนอีกคนหนึ่งตั้งพระราชภูมิขึ้นมาเพื่อเป็นฐานให้กับเพรม ที่คุยข้อแลกเปลี่ยนเองคือ การขับมากอ่าย่างนี้ท่ากับเป็นการเสริมความชอบธรรมของการเมืองระบอบรัฐสภานี้เพรมกับภูมิพลรังเกียจเป็นนักหนา และยังทำให้วัง六合เป็นผู้เล่นรายหนึ่งในสภากาชาดอย่างอ้อมๆ เปิดช่องให้มีโอกาสสกุกห้าทายและวิพากษ์วิจารณ์ได้

ภายในเวลาสองเดือน สถาบันฯ เล่นงานเพริมอิก จนดันเดือนพฤษภาคมขาดงานขอให้ภูมิพลยุบสถาบันฯ ประกาศเลือกตั้งใหม่ แต่ก่อนที่จะถึงวันเลือกตั้ง ความแตกแยกเป็นกึกกิวนในกองทัพกีสำแดงขึ้นมาอีก อาทิตย์รั้วทันควันการสร้างพรรครของเพริมว่าหมายถึงเพริมจะไม่ยอมลงจากเก้าอี้นายกราช เมื่ออาทิตย์ปัจจุบันก่อรัฐประหาร วังกีแสดงความชัดเจนออกมาว่าการต่อต้านเพริมกีเท่ากับการต่อต้านวัง อย่างแรกคือ วิชราลงกรณ์ไปเยี่ยมเพริมที่บ้านอย่างเปิดเผย แทนที่เพริมจะเป็นฝ่ายไปหาตามธรรมเนียม สองสามสัปดาห์ให้หลัง ภูมิพลก็มอบยศพล.อ.อ.กับ

พล.ร.อ. ให้แก่เเพرم ซึ่งปกติแล้วการมีศหาlays อันจะส่วนสำหรับเจ้าท่านนี้ และขณะอยู่ในฐานที่มั่นของตัวเองที่นครราชสีมา เเพرمกีประกาศคำสั่งที่ภูมิพลเช่นไว้แล้ว ปลดอาทิตย์ออกจากตำแหน่งผบ.ทบ.

มันเป็นจุดจบทางการเมืองของอาทิตย์ แต่นั่นก็ไม่ได้รับประกันความอยู่รอดของเเพرم การรวมรังค์หาเสียงของนักการเมืองหัวก้าวหน้าโใจตีเเพرمที่ไม่ยอมลงสมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งกองทัพที่มีการทุจริตอย่างกว้างขวาง และเป็นทหารการเมือง เเพرمไม่สะทกสะท้านด้วยเขาที่ภูมิพลเป็นแบบอย่างกืออ้างว่าเขามีความเป็นกลางและอยู่เหนือการเมือง ถึงแม้ว่าบริหารส่วนตัวของเขายังจัดการคุ้มครองการเมืองอยู่กีตาน แต่ภูมิพลและเเพرمกีกังวลอย่างเห็นได้ชัด ในการแทรกแซงอีกราหนึ่ง มีการปล่อยข่าวว่าภูมิพลต้องการให้เเพرمเป็นนายกฯ ไปอย่างน้อยจนกว่าจะผ่านงานวันเกิดครบ 60 ปีของเขาราในปี 2530 ไปเสียก่อน และจากนั้นก็จะเป็นการเฉลิมฉลองวาระที่ภูมิพลนั่งบลังก์มาขานานกว่าไครเพื่อนในไทยในปี 2531

ผลการเลือกตั้ง 27 กรกฎาคมออกมายังชัด พรรครที่ได้ที่นั่งมากที่สุด 100 จาก 347 คือประชาธิปัตย์ พรรครที่มีภาพพจน์สะอาดที่สุดและโジョมตีพันธมิตรเเพرم-วัง-กองทัพหนักหน่วงที่สุด ประชาธิปัตย์ซึ่งมีสิทธิจัดตั้งรัฐบาลภายใต้การนำของหัวหน้าพรรคร พิษย์ รัตตคุล แต่แล้วพิษย์ก็ถูกรามแก่เเพرم ซึ่งขังความโกรธเคืองแก่คนในพรรคมาก ส่วนไกรจะเป็นผู้ไปเกลี้ยกล่อมเขาและอย่างไรนั้นเป็นเรื่องคาดเดากันไปต่างๆ นานา

พรรคร่วมรัฐบาลของเเพرمประกอบด้วยประชาธิปัตย์ ชาติไทย และพรรครของเขางอกอีก กิจสังคมกับรายบุคคล แล้วเเพرمกีเมื่อประชาธิปัตย์ด้วยการตั้งคณของตัวเองเข้ามายื่นเรื่อง กระทรวงมหาดไทยถูกยกให้อดีตผู้นำกระทิงแดง พล.อ.ประจวน สุนทรงกุร ที่ทันทีที่นักศึกษาไม่กีดกันออกมาระท้วง กีดสั่งตำรวจเตรียมพร้อมรับมือ ไม่ต่างจากยุคทศวรรษ 2513 เลย กระทรวงคุมนาคมและการสื่อสารอันเป็นกระทรวงแรกอีกที่ให้ผลประโยชน์มากที่สุดคงเป็นของดาวรุ่งคนใหม่ของพรรครชาติไทย บรรหาร ศิลปอาชา หลงชี้รับเหมาผู้ไม่ชอบปากแหงที่มีอิทธิพลในพื้นที่ภาคกลาง เเพرمกับวังนงการการเมืองได้อีกรึ่งหนึ่งโดยไม่ต้องใช้กำลัง แต่ด้วยมาตรฐานทางจริยธรรมที่น่ากังขา เมื่อมองย้อนกลับไป หลายคนตระหนักรว่าการเลือกตั้งครั้งนั้นเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว โดยวังกับกองทัพ ผู้เชี่ยวชาญรายหนึ่งสรุปให้นักข่าวต่างชาติฟังว่า “ตำแหน่งนายกฯ ไม่ใช่เป็นการตัดสินใจโดยสมาชิกสภา แต่โดยกองทัพ วังและกลุ่มพลประ โยชน์อีนๆ”²³

เมื่อเเพرمชนะศึกไปได้อีกหนึ่ง เขายังช่วยแต่งหน้าท่าปากให้กับวชิราลงกรณ์ แม้จะผลักไส้ໄล่ส่งโismสวัลลือกไปกีตาน วชิราลงกรณ์คุ้มกันว่าได้ทำข้อตกลงไว้กับพ่อ คือถ้าเขามาทำตัวดีและถ้าสูงวิษิษฐ์จะตัวเองจากทำพืดอันต่ำต้อยได้ เรืออาจถูกย้อมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของวัง วชิราลงกรณ์ลงทุนออกเยี่ยมเยียนคนยาก

²³ Far Eastern Economic Review, August 7, 1986.

คนจนหาดยครั้ง ทำบุญตามวัดในต่างจังหวัด และแจกบริษัทตามสถาบันการศึกษาอยู่มากขึ้น เขานำพระพุทธรูปรุ่นประจำตัวพ่อของเข้าไปแขกจ่ายให้จังหวัดต่างๆ อันเป็นโครงการที่เริ่มมาตั้งแต่พุทธศ 2503 เพื่อแผ่ขยายการเมืองภูมิพลให้ครอบคลุมไปทั่วทั้งราชอาณาจักร เขายืนเคียงข้างพ่อในยามรับสาส์นตราด้วยจากการทูตที่เพิ่งมาใหม่และเดินทางไปเยือนต่างประเทศอย่างเป็นทางการ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2530 เขายืนตัวแทนภูมิพลไปเยือนจีน ในการออกงานเหล่านี้ เป็นองหลังเขาหาดยก้าวมักมีสุจาริณีเดินตามอยู่เสมอ ปฏิบัติหน้าที่อย่างสงบ เสียงยิ่งช่าวัง

กลางปี 2529 วชิราลงกรณ์ให้สัมภาษณ์อย่างยืดยาวเกิดภัย นิตยสารแฟชั่นและไลฟ์สไตล์ชั้นนำสำหรับชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง²⁴ เจ้าของนิตยสารคือ ปีร์ มาลาภุต จากตระกูลที่รับใช้ภูมิพลมาหลายนานและเจ้าตัวเองก็เป็นเหมือนผู้ช่วยการประชาสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการของวัง บทสัมภาษณ์ฯ 32 หน้าพร้อมทั้งรูปถ่ายที่ถ่ายในวังเมืองนนท์ เนื้อหาบรรยายถึงวชิราลงกรณ์ว่าเป็นเจ้าชายที่ทุ่มเททำงานหนัก อุทิศตนเพื่อพ่อและประเทศชาติโดยแท้ ไม่มีเวลาแสวงหาความเพลิดเพลิน ใจความหลักของบทสัมภาษณ์อยู่ที่การยอมรับถึงลูกสี่คนที่เกิดกับสุจาริณี โดยโสมสวัสดิ์ถูกใจมากที่สุด แม้ว่าจะไม่ได้ออกชื่อเชโซ วชิราลงกรณ์พระบรมราชสีโสมสวัสดิ์ว่าไม่เหมาะสมด้วยประการทั้งปวงกับการแต่งงานกับอนาคตภรรยาตัวร้าย ไม่สามารถร่วมแบ่งปันและมีส่วนร่วมในชีวิตและการกิจของเขาตลอดจนสถาบันกษัตริย์ได้ เขายกกว่าการแต่งงานครั้งนั้นคือความผิดพลาด เกิดจากการเริงรีบ และตอนนั้นเชออย่างเป็นวัยรุ่น จึงไม่พร้อมแม้กระทั้งในทางกายภาพสำหรับความสัมพันธ์กับผู้ชาย เขายังไม่ได้ขยายความในประเด็นนี้

เขายังพูดถึงภาพพจน์ของตัวเขาเองด้วย ขณะที่ปฎิเสธเรื่องนางต่างๆ เขายืนยันว่าคนมีชื่อเสียงทุกคนล้วนต้องทนกล้ำกลืนกับปัญหาของการซุบซิบในทางการและภาระที่มีคนเอาชื่อไปแอบอ้างมาตลอดประ惰ยชน์ นี่คือความทุกข์ที่เขาต้องกล้ำกลืนในการรับใช้พ่อของเข้า และรับมือกับมันด้วยการละเวงตามแบบพุทธ “บางทีในชาติปางก่อน เราอาจไม่ได้ทำบุญมากพอ หรือบางทีในบางครั้งเราทำอะไรที่น่าตำหนิ เรายอมรับ... ถ้าหากสวรรค์คิดว่าเราไม่เหมาะสม หรือไม่เป็นประ惰ยชน์ต่อประเทศไทยในการทำหน้าที่ของเรา ก็หยุดและจบ ถ้าท่านคิดได้อย่างนี้ ท่านก็จะสบายใจ ท่านไม่ได้คิดเป็นอะไร หากสวรรค์ให้ท่านมีภารกิจต่อแผ่นดิน ก็ยอมรับ ถ้าเขายังไม่ต้องการให้ทำงาน ก็โอเค”

ผู้อ่านส่วนใหญ่คงอดไม่ได้ที่จะรู้สึกเห็นใจ แต่บทสัมภาษณ์นี้ทำให้ฝ่ายโสมสวัสดิ์โกรธเป็นเจ้าเข้า การให้สัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นขั้นตอนที่ผ่านการคิดคำนวนเพื่อนำไปสู่การยกสุจาริณีให้มาอยู่แทนที่โสมสวัสดิ์ โดยคุ้มครองจะ

²⁴ ดิฉัน, 15 สิงหาคม 2529, 227. คัดมาบางส่วนจากบทสัมภาษณ์ด้านฉบับที่มีลักษณะไว้ป่วนมา

ได้ไฟเขียวจากภูมิพลและสิริกิติ์ อันที่จริง การยกฐานะสุจารินีตอนนี้ยังมีแนวโน้มเป็นไปได้ เพราะตอนที่วิชราลงกรณ์ให้สัมภาษณ์ เขายังคงห้องสามเดือน

ปลายปี 2529 ภูมิพล บริหารในวังและเปร่อมเมืองเวลาได้พักสบายใจอยู่ครู่หนึ่งหลังชนะศึกทางการเมืองและในครอบครัวมาได้ พากเขามุ่งความสนใจไปที่วาระครบ 60 ปีของภูมิพล ซึ่งจะเป็นหัวใจของงานเฉลิมฉลองนาน 20 เดือนสำหรับรัชกาลที่ 9 และระบบภูมิพล-เปร่อม

บรรยากาศแห่งการเฉลิมฉลองคระหนบอบอวลดีที่สุดไม่ใช่ภูมิพลเดียวไม่ใช่โทรศัพท์ในงานวันเกิดประจำปี บรรดาผู้ชุมผู้ฟังที่มีเปร่อมกับคณะรัฐมนตรี ทหารและข้าราชการระดับสูง และอื่นๆ ฟังมั่งไม่ฟังมั่งจนภูมิพลพูดว่า “น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาจะต้องไหลต่อไป และน้ำที่ไหลจะต้องมีการเปลี่ยนถ่าย” เขายังคงต่อไป หน้าตายตามปกติ “ในช่วงชีวิตของเรา เราปฏิบัติหน้าที่ของเรามา เมื่อเรานายีเยน ก็จะมีคนอื่นมาแทน... ไม่มีใครจะยืดอญี่กับการกิจเดียวได้ตลอดไป วันหนึ่งก็จะแก่ตัวและตายไป” ทันใดนั้น จักรราลงสยาดอันแก่กึ่งกระเพื่อมสะท้านภูมิพลกำลังบอกว่าสักวัน(อาจอีกไม่นาน)เขาอาจลงจากบัลลังก์ มันน่าใจหาย (เป็นอย่างน้อย) เพราะคนไทยส่วนใหญ่ในทศวรรษ 2523 นั้นไม่เคยรู้จักนายตรีคนไหนอื่นเลย พากเขากูกกล่อมเกลามาแต่เกิดว่าธรรมชาติเป็นผู้บุกปักธงชาติแผ่นดินนี้ ส่วนใหญ่รู้เรื่องคำทำนายโบราณว่าตระกูลจักรีจะมีกษัตริย์แค่เก้าคน เมื่อนี้กภาพพิริยาลงกรณ์กล้ายเป็นรัชกาลที่ 10 แล้ว นี่หมายถึงความปั่นป่วนโกลาหลที่จะบังเกิดขึ้น

การบอกใบ้ของภูมิพลเป็นเจตนา และวังก็ยอมรับว่าเขาอาจกระทั่งสละบัลลังก์หลังจากการเฉลิมฉลองสถิติการนั่งบัลลังก์นานที่สุดในเดือนกรกฎาคม 2531 ผ่านพ้นไป ในช่วงหลายเดือนต่อมา โฆษณาภูมิพล ทรงน้อย ทรงใหญ่กับบุตร วีระ ไวยพงษ์แพร่เข่าว่าการสละบัลลังก์ไม่ได้หมายความว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ทรงน้อยบอกว่าภูมิพลไม่สามารถสละบัลลังก์ได้จริงๆ หรอก เขาอาจบวชพระ โดยที่ยังคงไม่ทิ้งเรื่องของประเทศไทย บ้านเมือง²⁵ “ในหลวงจะไม่สละบัลลังก์ ถ้าหากการสละบัลลังก์ของคุณหมายความว่าการละทิ้งความรับผิดชอบ [ต่อประชาชน] ไป... เมื่อท่านเห็นว่าลูกชายท่านมีวัยอันเหมาะสมและพร้อมที่จะรับช่วงงานทั้งหลายแล้ว ท่านก็อาจจะเข้าวัด... มันไม่ได้หมายความว่าท่านจะเป็นแค่พระ สิ่งสำคัญคือท่านจะยังคงอยู่ตรงนี้ อยู่เบื้องหลังบัลลังก์ และช่วยเหลือลูกชายแก้ปัญหาต่างๆ”

²⁵ Far Eastern Economic Review, December 10, 2530.

คำพูดของทรงน้อยยังเป็นการยืนยันว่าบลังก์จะตกเป็นของชิราลงกรณ์ที่ได้ร่วงขันอุบัติและมีถ้อยแฉลงที่ดุสูงส่งมากขึ้นเพื่อสร้างความมั่นใจว่าเขาเป็นธรรมราชได้ ในเดือนมิถุนายน 2530 วชิราลงกรณ์พบกับคณะผู้สืบท่อต่างชาติที่ประจำอยู่ในกรุงเทพฯ²⁶ เขายังคงทำงานในการสัมภาษณ์อย่างเต็มที่ไม่ขาดหายใจ ความอะไรมากนัก เขาเพียงแต่ย้ำว่าเขาเป็นคนธรรมชาติที่ทำหน้าที่รับใช้พ่อของเขามา ผู้ที่แยกย่องว่าได้สร้างประเทศให้เป็นปึกแผ่นมาถึง 40 ปี ความสำเร็จของพ่อของเขายังคงมาจากการยึดมั่นในหลักพิธีธรรม

เดือนถัดไป มีบทสัมภาษณ์อีกชิ้นหนึ่งในคิลัน ยาว 20 หน้าพร้อมคิวที่รูปถ่ายชิราลงกรณ์ทั้งในชุดนักบิน กับชุดวิงจี้อกกิ้ง อันเป็นภาพพจน์ของเจ้าชายชาติทหารผู้ทำการงาน²⁷ เขายังพูดถึงฟังคุณลักษณะพ่อเข้าไปทุกที่ เขายังคงความทุกที่เข้มแข็งของชาวบ้านยกจนทางภาคใต้ที่เขาเพิ่งได้ไปเดินสายมา ซึ่งถูกกล่าวหาว่าใช้ความสัมพันธ์อันวิเศษระหว่างประชาชนกับวัง ว่าถึงแม้ประชาชนจะยกจนหรือเจ็บป่วยเพียงใด ไม่ว่าหันมุ่นสาวหรือเฒ่า ก็ยังมาต้อนรับเขากับความมั่นคงที่ทำด้วยมือตัวเองกับของฝากอื่นๆ ตลอดการเดินทางเที่ยวนี้ทำให้เขากิดความสนิใจในความเป็นไปของบ้านเมือง “เราอยากรอคิไปพบปะกับประชาชนอีก จริงๆ แล้วอยากรอคิไปให้ทั่วทั้งประเทศไทย”

ผู้สัมภาษณ์ถามเรื่องภาพพจน์ของเขาร่วมกับสาธารณะด้วยความกล้าหาญ วชิราลงกรณ์ตอบอย่างนิ่งเฉย “เรามีคนชอบมีคนไม่ชอบ มันเป็นสิทธิของเขานะ... ที่ไหนๆ ก็มีเรื่องชุมชนนินทา ถ้ามัวแต่คุกคามเรื่องชุมชนนินทา ก็ไม่เป็นอันทำงาน แต่ใครที่ชุมชนนินทา ถ้าต้องการรู้ความจริง ถ้าอยากรู้ความจริง แล้วมีจิตใจบริสุทธิ์ และมาถามความจริง เราจะเคารพ” หัวข้อสุจารินีกับโสมสวัสดิ์ยังคงอยู่ในขอบเขต แต่คิลันนี้ได้แต่เรื่องภูมิพลแสดงท่าทีจะสละบลังก์ໄว้แล้ว วชิราลงกรณ์ตอบด้วยน้ำเสียงเคร่งเครียด ยืนยันถึงความสูงส่งอันไม่อาจเอื่อม “เราไม่เคยได้ยินเรื่องนี้ และไม่ต้องการรู้เรื่องนี้ เรื่องอะไรก็ตามแต่ที่เกี่ยวกับพ่อ เป็นเรื่องที่สูงส่ง สูงกว่าเรา เราเป็นคนรับใช้ของพ่อ และจะนั่นจะทำตามที่ท่านสั่งให้ทำอย่างเต็มกำลังความสามารถ... เราไม่ก็ยัติที่ยึดปฏิบัติพิธีธรรม รายการรู้สึกโศกเศร้าที่ได้เกิดมาบนแผ่นดินนี้ เราควรพอใจที่ได้อัญเชิญเทียนเท่าของท่าน”

เปรมทุ่น(รัฐบาล)สร้างจัตุรัสลงวันเกิด 60 ปีของภูมิพล โปลสเตอร์ ป้ายโฆษณาผู้ดีทั่วประเทศ และไม่ว่าใครจะยับตัวทำอะไรในปีก่อนหน้าและหลังจากนั้นล้วนแต่ “เฉลิมพระเกียรติ” ไปเก็บหมุด หน่วยงานราชการผลิตหนังสือหนังหาและสารคดีโทรทัศน์ยึดขาวที่เชิดชูความเก่งกาลความสามารถ การยึดมั่นในหลักพิธีธรรม

²⁶ สัมภาษณ์โดยคณะตัวแทนของ Foreign Correspondents' Club of Thailand, 10 มิถุนายน 2530, จากบทสัมภาษณ์ที่ไม่มีการตีพิมพ์

²⁷ ดิฉัน, 15 ตุลาคม 2530, 255.

ของภูมิพล ตลอดจนความยิ่งใหญ่อันน่ารักด้วยความของกษัตริย์ทุกคนในพระภูมิจักรี มหาวิทยาลัยต่างๆ จัดสัมมนา อภิปราย ออกบกพร้าวเรื่องหัวข้อทางวิชาการสุดภูมิพลกับทั้งพระภูมิ

คนในพระราชครอบครัวที่ร่วมด้วยช่วยกัน ก้าวผ่านวัฒนาเมือง และกองทัพกีเอ้าไปตีพิมพ์ออกมาเป็นหนังสือหนา 400 หน้า ว่าด้วยชีวิตวัยเยาว์ของอันันท์กับภูมิพล เต็มไปด้วยเรื่องราวที่น่าตกใจถึงความคลาด平坦เบรื้องของเด็กชายทั้งสอง²⁸ สิรินธรเจียนสารและรู้ความทัศนรย์ในงานพัฒนาของพ่อ “ไม่ว่าพ่อจะผ่านไปทางไหน ในปีถัดมา ก็จะเห็นการพัฒนา สุขภาพของประชาชนดีขึ้น ถึงเวลาล้มดีขึ้น สภาพเศรษฐกิจดีขึ้น”²⁹

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับการบินไทยร่วมมือกันจัดโครงการ Visit Thailand Year ซึ่งเน้นภาระครอบของภูมิพลเป็นจุดขาย พาดเป็นกับวังจังหวัดงานแห่เรือกฐินในเดือนตุลาคม เป็นการแสดงให้เห็นว่า พุทธกษัตริย์และพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์เป็นจุดขายสำคัญในการท่องเที่ยวไทย ความสัมพันธ์ระดับอภิสิทธิ์ของกองทัพกับวังก็ถูกขับเน้น ในเดือนมีนาคม 2530 ภูมิพลแสดงพิธีมอบธงชัยเฉลิมพลแก่ทหารกรรมกองต่างๆ อันเป็นธงที่ประดับด้วยเส้นผมของภูมิพลเอง กองทัพแสดงความซาบซึ้งด้วยการหักล้างถางป่าสงวนนယอดดอยอินทนนท์เพื่อสร้างเจดีย์ให้แก่ภูมิพลกับสิริกิติ์คุณละองค์

ปลายปี 2529 เปริญประกาศอย่างเป็นทางการให้ภูมิพลเป็น “อัครศิลปิน” เป็นการโทางก่อนที่จะประกาศสมญา “มหาราช” ในเดือนธันวาคม 2530³⁰ โดยทำที่ประหนึ่งว่าตำแหน่งมหาราชนี้เป็นความเห็นพ้องต้องกันของคนไทยทั้ง 41 ล้านคน มันบรรจุภูมิพลเข้าไปในทำเนียบของคนพิเศษอย่างพ่อบุญรามคำแหง นเรศวร จุฬาลงกรณ์ ที่ล้วนได้ตำแหน่ง “มหาราช” หลังตายไปแล้วทั้งสิ้น (ในปี 2526 ทรงน้อยเขียนไว้ว่าภูมิพล “ยืนกรานปฏิเสธ” การยกย่องนี้ เพราะควรปล่อยให้ประวัติศาสตร์เป็นตัวตัดสิน)³¹

ลิ่งที่หนุนเสริมทั้งหมดนี้คือการเพียรพยายามแสดงว่าภูมิพลบรรลุถึงขั้นโพธิสัตว์ พระสังฆสวัสดิการนำไปสู่กับพระภูมิ และการอุทิศตนต่อหลักพุทธศาสนาของเขากลับได้รับการโmontanaอย่างหนัก กรมการศาสนาทำการ

²⁸ ก้าวผ่านวัฒนา, เจ้านา, 2539.

²⁹ คณะกรรมการประสานงานโครงการพระราชดำริ, *His Majesty King Bhumibol Adulyadej and His Development Work* (Bangkok: Bangkok Printing, 1987), 25.

³⁰ ไม่เกิดขึ้นต่อมา สิรินธรเจียนได้รับการขนานนามเป็น อัคราภูมิภาคแห่งแรกกับถนนธรรมไทย

³¹ ทรงน้อย (ในนามปากกา “Concensus”), *Entering the Thai Heart*.

สังคมน่าพะ ไตรปีกูอกเนื่องในวาระวันเกิดของเขา การสังคมนาที่เป็นงานใหญ่และไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยครั้งนักบ่งบอกถึงอัจฉริภาพของภูมิพลที่ได้เดิมเท็นและจัดการแก้ไขความบกพร่องในพระคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ ในการบรรยายแก่นักข่าวต่างชาติที่ประจำในกรุงเทพฯ คึกคักที่ป้าวประกาศถึงสภาวะเข้าใกล้เทพของภูมิพล เขาเล่าถึงโครงการต่างๆ อันวิเศษมหัศจรรย์ของภูมิพล ซึ่งหากตกอยู่ในมือของรัฐบาลแล้วมีแต่ผลดีๆ เป็นผลมาจากการที่ภูมิพลมีสภาวะเทพและมนุษย์พร้อมกัน แม้จะดูขัดกันเองก็ตาม

ภูมิพลเป็นอะไรที่ใกล้ชิดและเป็นที่รักของประชาชน ท่านถูกถือเป็นหนึ่งในสมาชิกครอบครัว และในเวลาเดียวกันพากษาเรื่องเชื้อว่า... ภูมิพลคือพระเจ้า บางทีก็เป็นการยกที่ประชาชนจะหาสนดุลระหว่างความใกล้ชิดที่พากษาฐานรากต่อภูมิพลกับความศักดิ์สิทธิ์สูงส่งที่พากษาเชื่อว่าภูมิพลมี

ในขณะเดียวกัน ภูมิพลก็ต้องรู้สึกว่าลำบากที่จะหาสนดุลระหว่างการเป็นมิตรของครอบครัวกับข้อเท็จจริงที่ว่า世人สูงส่ง ในงานพิธีและวาระที่เป็นทางการ ภูมิพลจะต้องแสดงแบ่งมุนความศักดิ์สิทธิ์ออกมานอกปริมาณหนึ่ง ท่านไม่สามารถเป็นมนุษย์ได้ล้วนๆ และในเวลาเดียวกันก็ต้องเป็นมนุษย์มนาอย่างมากเวลาเดินสายต่างจังหวัด เยี่ยมเยียนชาวบ้านถึงกระไดบ้าน ความศักดิ์สิทธิ์ของภูมิพลนี่ล่ะที่ได้ทำให้ประเทศมีเสถียรภาพ

คึกคักที่สันบสนุนคำอ้างนี้ด้วยการเล่าถึงสิ่งที่เขาเรียกว่า “ปฏิหาริย์ที่เป็นจริง” นั่นคือการพัฒนาหัวใจของ “ครรในจังหวัดเชียงใหม่ เพียงหลังจากภูมิพลนำน้ำและสหกรณ์เข้ามาเท่านั้น ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่นั่นก็ดีขึ้นทันตาเห็น “ถ้าคุณไปที่นั่นตอนนี้ คุณก็จะพบสวนแห่งอีเคน... นี่คือสิ่งที่เกิดขึ้นในรัชกาลนี้”³²

นักข่าวต่างชาติหัวเราะคิกกักเรื่องความเป็นเทพ แต่ก็พร้อมใจกันรายงานว่าความสามัคคีเป็นนำหนึ่งใจเดียวกันกับการพัฒนาประเทศต่างเกิดจากภูมิพลอย่างน่าอัศจรรย์ New York Times เผยแพร่ว่า “พลังของภูมิพล เป็นที่ประจักษ์ในโครงการพัฒนาต่างๆ ที่เขาได้ริเริ่มและดูแลมาตั้งแต่ปีแรกๆ ที่ขึ้นนั่งบลังก์ การใช้ชื่อของเขาแบบนั้นคงการได้รับการปฏิบัติ ไม่มีข้าราชการหน้าไหนที่จะกล้าเอื่อยชาหรือทำตัวเป็นอุปสรรค”³³

³² บรรยายแก่ Foreign Correspondents Club of Thailand, 22 มิถุนายน 2531, พิมพ์ข้าใน “รัชมังคลาภิเศก, ฉลองสัตติบั้งปัดลังก์นานที่สุด”, ของแทมใน Nation, n.d. (กรกฎาคม 2531)

³³ Crossette, “King Bhumibol’s Reign.”

แต่การเชิดชูสุดคุ้มเจ้ากีไม่ได้ช่วยปักป้องเปรม ในช่วงปี 2530 เขาจอกับการทำท้าทายและการโจมตีที่หนักขึ้น บางส่วนมาจากการพัฒนาเอกสารหรืออิเล็กทรอนิกส์ที่กำลังเริ่มต้น ไปซึ่งท้าทายรัฐบาลด้วยประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ประเด็นหนึ่งคือการรณรงค์ต่อต้านการสร้างเขื่อนน้ำใจของกฟผ. แสดงให้เห็นว่ากลุ่มเหล่านี้มีความหัวญุกค์และมีพลังเพียงใด งานนี้รวมคนได้กวางขวางอย่างน่าทึ่ง คือมีทั้งเกษตรกร พ่อค้าในเมืองไก่คีบ นักวิทยาศาสตร์ และปัญญาชนกับนักสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ต่างคัดค้านเขื่อน เพราะมันจะทำให้เกิดน้ำท่วมเขตราชภัณฑ์ สัตว์ป่าพื้นที่กวางขวางในบริเวณชายแดนภาคตะวันตกและชาวบ้านจำนวนมากต้องไร้ที่อยู่ที่ทำกิน พวกราษฎร์ เปรมที่ตัดสินใจเดินหน้าโครงการโดยไม่มีการปรึกษาหารือประชาชน และกฟผ. ที่มีผู้ว่าการคือ เกษม ชาติภานุชัย (คนโปรดคนหนึ่งของภูมิพล) ที่มีประวัติอันยาวนานในการทำลายสิ่งแวดล้อมและการละเลยชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ ภูมิพลพยายามเสียรังวัดไปด้วยอย่างอ่อนๆ เพราะการสร้างเขื่อนของกฟผ. ถูกยกให้เป็นผลงานของเขาราใน การจัดการแหล่งน้ำ ศึกนี้ยังคงเดือดขึ้นมาปี 2530 และในที่สุด เปรมกับกฟผ. ก็ยอมยกเลิกโครงการในต้นปี 2531 อย่างหมัดรูป

การทำท้าทายต่อระบบอนภูมิพล-เปรมอีกอันหนึ่งเกิดขึ้นในการสังคายนาพระไตรปิฎก พระสงฆ์ที่ได้รับมอบหมายของเห็นเหตุผลเบื้องหลังงานใหญ่นี้คือวาระครบรอบของภูมิพล เป็นเรื่องไม่เข้าท่า เนื่องจากกำหนดเดือน ตากาลังให้เสร็จภายในสองปีนั้นเป็นไปไม่ได้ พวกราษฎร์มีจันทร์ตามนั้นถูกยกเลิกไป

ศึกครั้งใหญ่สุดในปี 2530 เกี่ยวกับการพยาภานสถาปนาระบบอนวัง-กองทัพให้กงหนดาวร ปลายเดือน กุมภาพันธ์ ภูมิพลขณะบรรยายแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวไทยที่ไปเยี่ยมชมศูนย์โครงการพัฒนาของเขาว่าที่เชียงใหม่ ได้นั่งขึ้นมาว่า ความคิดคริเริ่มของเขานั้นมีความเหมาะสมสมที่สุดในการแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบท เขายังริบว่าระบบ การเมืองก็ต้องมีความสอดคล้องกับบุคลิกความเป็นไทย³⁴ คำกล่าวนี้เปิดให้มีการตีความไปได้หลายทาง แต่ สังคมที่ต้องมาเปรมกับออกแก่ภาระสูบนตระหง่านเขาว่าภูมิพลสนับสนุนให้กองทัพมีบทบาทครอบงำการเมืองอย่าง เป็นทางการ คนรับถูกคือผบ.ทบ.คนใหม่ ชาลิต ยงใจยุทธ ผู้มีบทบาทในการร่างคำสั่ง 66/2523 ในส่วนบทบาท ทางสังคม-การเมืองของกองทัพ เขายังได้มีบทบาทในการดำเนินนโยบายนี้ในเขตชนบท (หลักๆ แล้วคือการให้ กองทัพเป็นผู้ควบคุมบางจังหวัด) และเขาได้ช่วยเปรมปราบความพยาภานก่อรัฐประหารมาหลายครั้ง ด้วยอาทิตย์ กระเด็นไปแล้ว ชาลิตก็มองตัวเองเป็นผู้ที่จะมาแทนเปรม

³⁴ Bangkok Post, 16 สิงหาคม 2542; Far Eastern Economic Review, March 26, 1987.

ชาลิตย์ว่ามันคือความต้องการของภูมิพล เขาประกาศว่ากองทัพคือพลังหลักของการพัฒนา และการบรรเทาความยากจน ภายใต้การชี้แนะของภูมิพล³⁵ “เรามีที่ดิน แหล่งน้ำ แรงงานที่มีวินัยและอุปกรณ์ เครื่องไม้เครื่องมือใหม่มาศึกษา ล้วนวิธีการนั้นเราหาได้จากหน่วยงานอื่นๆ” ชาลิตพูดในงานสัมมนา³⁶ เพื่อการนี้ ทหารเข้ารับการอบรมเรื่องการพัฒนาเพื่อรับจัดการโครงการของภูมิพลจำนวนมาก ความพยายามที่ใหญ่โตที่สุด คือโครงการอีสานเขียวอันโด่งดังของชาลิต ที่จะปลูกแผ่นดินแห้งแล้งของอีสานให้เขียวอุ่นอุดมสมบูรณ์ขึ้นมาให้ได้ งบกว่า 500 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ถูกจัดสรรผ่านหน่วยงานต่างๆ ภายใต้การกำกับของกองทัพ และทหารจำนวนมากก่อไปสร้างอ่างเก็บน้ำ ลังน้ำ และขยายโครงการผันน้ำต่างๆ และยังได้ปลูกป่าอย่างต่อเนื่องในปี 1987 กระดาษโดยอ้างว่าเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่า

แทนที่จะได้รับการสนับสนุน กองทัพกลับถูกโจมตีว่าแย่งบทบาทการทำงานของรัฐบาล โดยใช้ภูมิพลเป็นข้ออ้าง กองทัพถูกวิจารณ์ว่าเข้มงบประมาณประเทศไปกว่าหนึ่งในสี่ มากกว่าบ้านสารภาพสุขและการศึกษามาก นักวิจารณ์เรียกกองทัพว่าเป็นเพียงอีกประคามเมืองหนึ่งที่รับใช้ตัวเองเท่านั้น โดยใช้บัตรูปแบบสร้างอำนาจให้ต้นเอง พวกราชชีถึงการใช้ชีวิตที่หรูหราฟุ้ฟิ้ฟ่องบรรดา นายพลเศรษฐีนับล้านรายที่เป็นหลักฐานแสดงถึงการทุจริต กันอย่างโหวหาร และนักวิจารณ์บางคนก็ถามอย่างกวนๆ ว่าสีเขียวในอีสานนี่หมายถึงพืชพันธุ์ชั้นนำทางการค้าหรือแค่เครื่องแบบทหารกันแน่ เหล่าทหารก็แท้ตัวโดยโถว่า(ไม่ต่างจากที่รัฐได้ตั้งมาก่อนแล้ว) แต่การเมืองกับนักธุรกิจนักลงทุนและเห็นแก่ตัว³⁷ แต่ทว่าทหารก็ไม่ได้ถือไฟศิลธรรมเหนือกว่าอีกต่อไปแล้ว ในเดือนเมษายน ฝ่ายค้านในสภาค่ายนญูติดกิปรายไม่ไว้วางใจเปรน คุจากเสียงในมือฝ่ายค้าน ญูตินี้ก็น่าที่จะเดินต่อไปได้ แต่ว่า เลือกหักแนวหักห้ามและการซื้อตัวกันต้องๆ ของเปรนก์ทำให้ญูติกลายเป็นหมันไป

ถึงกระนั้นก็ตาม สาธารณรัฐได้เห็นทางโทรทัศน์ว่าสส. เยาวชนนายกรัฐมนตรีของภูมิพล และยังได้ยินถ้อยคำ ใจเดียวกันอย่างไม่เคยได้ยินมาก่อน อย่างเช่น คิกฤทธิ์กล่าวหาเขาว่าทำตัวยังกับเป็นเจ้าเลี้ยงของ “การที่ผู้นำรัฐบาลไปเยี่ยมชาวบ้านและเอาแต่พูดถึงความจริงกักดิบของตนนั้นเป็นแค่ลูกไม้เพื่อสร้างความนิยมให้กับตัวเองเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองในอนาคต เพื่อว่าเกิดมีการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีขึ้นมา... ชาวก็ต้องเลือกเขา

³⁵ Far Eastern Economic Review, July 23, 1987.

³⁶ Far Eastern Economic Review, February 19, 1987.

³⁷ เรื่องนี้ถึงกับถูกบรรจุเป็นเรื่องราวชาปรัชญาการเมืองในโรงเรียนจบ. กองทัพเผยแพร่ทัศนะนี้ผ่านสื่อ主流สโลแกนอย่าง “นี่แต่กองทัพเท่านั้นที่ไม่เคยทอดทิ้งประชาชนและจริงใจต่อประชาชน” กับ “มีแต่กองทัพเท่านั้นที่เป็นความหวังให้กับประชาชนได้” ดู Far Eastern Economic Review, November 28, 1985.

เพราะชาวบ้านก็จะรักภักดีเหมือนกัน... [พมรร์ลีก] นำอันดับในฐานะคนไทยที่ต้องยอมให้คนๆ หนึ่งอยู่เหนือ การเมืองและการวิพากษ์วิจารณ์ คนที่กล้ายามเป็นเหมือนกษัตริย์ในระบบสมบูรณานาัญาสิทธิราชย์ แต่ว่าประพฤติ ตัวรวมกันว่าตนเองมีความสำคัญมากกว่ากษัตริย์จริงๆ เลยอีก”³⁸

สุขุมพันธ์ บริพัตรเปียนบทความที่โใจตือย่างรุนแรงในแนวเดียวกัน โดยบอกว่า “เปรเมแทบไม่เคยทำอะไร สำเร็จเลยตลอดระยะเวลาเจ็ดปีและรังเกียจวิถีทางประชาติป่าไทย “เนื้อหาสาระของผลงานของเขาก็คือการถ่วงดุล พหารกคู่หนึ่งให้คุณเชิงทหารอิกกคู่หนึ่งเพื่อรักษาตำแหน่งของตัวเอง ลีลาการเป็นผู้นำของเขาก็คือลายตัวแบบ เจ้า ลายตัวจากปัญหาการเมืองทั้งหมด และพยายาม “ไม่ให้การวิพากษ์วิจารณ์ตัวเราลูกคามบานปลาย” สุขุมพันธ์ บอกว่า “เปรเมไม่ได้เตรียมการใดๆ ให้ประเทศสำหรับการสละบัลลังก์ของภูมิพล “จึงไม่น่าแปลกใจที่ทุกคนล้วนพากันกังวลเรื่อง “ขาลีดี้การสละบัลลังก์... ในบริบทที่วิกฤตความเชื่อมั่นในสถาบันการเมืองของประเทศกำลังลูกคาม การสละบัลลังก์ก่อนเวลาจะส่งผลลบรุนแรงต่อระบบการเมืองไทย เนื่องจากภูมิพลเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและทรงอิทธิพลมาก ส่วนวชิราลงกรณ์ (ไม่ว่าจะมีคุณสมบัติส่วนตัวอย่างไรก็ตาม) ไม่สามารถหวังที่จะเติมเต็มช่องว่าง ที่พ่อของเราที่ “ไว้ได้โดยเรียว สัญญาการที่เกิดขึ้นจะเป็นสิ่งอันตรายมาก”³⁹

ปลายปี แรงกดดันเพิ่มทวีเมื่อความพยายามของเปรเม-ชาลิตที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจของกองทัพต้องมาเจอกับเรื่องทุจริตอื้อฉาวหลายกรณีและวีรกรรมใหม่ๆ ของวชิราลงกรณ์ ทั้งหมดนี้อยู่ในระหว่างที่การเคลื่อนฉลองภูมิพลกำลังขึ้นสู่จุดสุดยอด

วชิราลงกรณ์พยายามทำตัวดีมาตลอดเกือบทั้งปี แต่ในปลายปี 2530 เขายังคงใจไม่ไฟและรับเรื่องที่จะให้สุจารินีได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ ต้นเดือนกรกฎาคม เขายังได้กลอດลูกคุณที่ “เป็นผู้หลงใหลซึ่งได้ชื่อว่า บุษยา น้ำเพชร”⁴⁰ หลังจากนั้น เขายังติดตามสามีอุปถัมภ์ไปทั่วประเทศ ปรากฏในข่าวชาววัง หนังสือพิมพ์ลงรูปของhero ในขณะที่หลักเลี้ยงรูปโสมสวัสดิ์ ในเดือนพฤษภาคม ไทยรัฐรายงานว่าสุจารินีสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีด้วยคะแนนสูงสุดจากประสานมิตร หนังสือพิมพ์กับข่าววังเผยแพร่ภาพสามีมีมอนใบปริญญาให้กับภรรยา สาวารณะยะหยันอย่างเงินๆ เสพเรื่องราวทางลบที่เผยแพร่โดยฝ่ายโสมสวัสดิ์ ด้วยกระแสเรื่องการสละบัลลังก์ คุณ

³⁸ Far Eastern Economic Review, August 13, 1987.

³⁹ Far Eastern Economic Review, June 4, 1987.

⁴⁰ ภายหลังเปลี่ยนเป็น ลิลวัณรี มหิดล

เห็นว่าสุจาริณีกำลังถูกเดริขมให้เป็นราชินี แต่เชอซังไม่ได้มีสถานะที่เป็นทางการ ซึ่งนำไปสู่เหตุการณ์ที่สร้างปัญหาทางการทูตกับญี่ปุ่น

ในสัปดาห์สุดท้ายของเดือนกันยายน 2530 วชิราลงกรณ์เดินทางไปเยือนญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการเป็นเวลาแปดวัน ก่อนไป เขายืนกรานให้โtopickeiyawatsonรับเขากับสุจาริณีอย่างเป็นทางการ ฝ่ายญี่ปุ่นปฏิเสธด้วยเหตุผลทางพิธีการทูต คือมีแต่พระราชที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้นที่จะสามารถออกงานร่วมกับเขาในการพบปะอย่างเป็นทางการกับนายกฯ และราชวงศ์ญี่ปุ่นได้ วชิราลงกรณ์โกรธเคืองเป็นอย่างมากเมื่อต้องไปญี่ปุ่นเพียงลำพัง เขาปฏิบัติหน้าที่อย่างเสียใจ แต่แล้วเขาก็ระเบิดและกลับก่อนกำหนดสามวัน หลังจากไทยรัฐรายงานว่าญี่ปุ่นทำการดูหมิ่นเขากับตระกูลในหลายๆ เหตุการณ์ ลูกเสือชาวบ้านกลุ่มนึงก็ไปชุมนุมที่หน้าสถานทูตญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ วู่จะก่อความรุนแรงหากไม่มีการขอโทษ

เจ้าหน้าที่ทั้งในโtopickeiyawatsonและกรุงเทพฯ ตกอกตكي ประเมืองก็มีกำหนดจะไปเยือนญี่ปุ่นภายในสิบวัน ข้อกล่าวหาว่าญี่ปุ่นทำให้วชิราลงกรณ์เสียหน้านั้นเป็นการกุศิ่นมา แต่ไม่สามารถลบออกความจริงได้ ประเมืองที่หน้าที่ความรับผิดชอบหลักคือการปกป้องเกียรติศักดิ์ศรีของวัง จึงไม่มีทางเลือกนอกจากทำการประท้วงอย่างเป็นทางการ วังมีแต่ต้องจัดการไม่ให้เรื่องราวลุกความบานปลาย สันนิษฐานว่าภูมิพลอดดันให้วชิราลงกรณ์ต้องยอมออกปากให้ยุติ การโ久มตีญี่ปุ่นโดยเห็นแก่สัมพันธ์ไมตรีในวันที่ 6 ตุลาคม เมื่อประเมืองไปถึงโtopickeiyawatsonวันถัดมา นายกฯ ยาสุวิโรจนากาโซเนะก็แสดงความเสียใจและชี้แจงว่าวชิราลงกรณ์ยอมแก้ไขสถานการณ์

ขณะรับมือกับเรื่องเหล่านี้ ประเมืองก็กำลังขับยืนจากปัญหาทางการเมืองที่เขาเองเป็นต้นเหตุ ในเดือนตุลาคม ประเมืองเป็นประธานการประชุมกอร์มน.เกียรติที่ร่วมกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อเพิ่มอำนาจแก่ฝ่ายบริหารและกองทัพ โดยประกาศว่า(ด้วยภาษาแบบคำสั่ง 66/2523) การปฏิรูป “ประชาธิปไตย” ครั้นนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดของประเทศไทย โดยแทนไม่มีหลักการและเหตุผลอย่างเป็นทางการจริงๆ นอกจากเรื่องการเปลี่ยนตัวกษัตริย์ที่อาจเกิดขึ้นกับข้ออ้างเรื่องภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ ในขณะเดียวกัน บารมีส่วนตัวของประเมืองกับอบต้าจากการแฉโพยคอร์ปชันถึงสามกรณีต่อเนื่องกัน กรณีแรกจิราฯ อิศรางกูร ณ อยุธยา รัฐมนตรีผู้เป็นลูกขององค์ monarch รายหนึ่งและเป็นเด็กโปรดของวังกับประเมือง ถูกกล่าวหาว่าทุจริต จิราฯถูกบีบจนต้องลาออกจากตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กรณีที่สอง รัฐมนตรีคุณนาค บรรหาร ศิลปอาชา ถูกกล่าวหาว่าโกรกน้อยอย่างโพอพารและซื้อเสียง เนื่องจากหลักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กรณีที่สาม เป็นเรื่องการทุจริตในการซื้ออาวุธของกองทัพ เกี่ยวพันกับชาลิตและภารยาในการจัดซื้อรถถังสติงเรลล์ของอเมริกา รถถังรุ่นนี้กระแท้

กระทรวงกลาโหมสหราชอาณาจักร เกี่ยงปฏิเสธเนื่องจากราคางานและคุณภาพดี แต่ถึงกระนั้น ทั้งๆ ที่ข้าราชการพลเรือน และทหารระดับสูงบางส่วนได้ทัดทานไว้แล้วก็ตาม พระมหึมาลัยปล่อยให้ดำเนินการต่อไป⁴¹

เรื่องอื้อฉาวเหล่านี้หนักหนาสาหัสพอที่จะทำให้รัฐบาลล้มพังพาไปได้ ทำให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญต้องเป็นหมันไป และทำให้การเฉลิมพลองครบห้ารอบของภูมิพลต้องเสียบธรรยากาศไป ทหารตอบโต้ด้วยการบอกว่าความไม่ได้เด็ดขาดทางการเมืองเป็นข้อพิสูจน์ว่าประชาธิปไตยไม่ทำงาน และชวลิตพิมพ์ทำว่าประชาชนกำลังร้องขอให้เขาก่อการรัฐประหารเพื่อเปริญ

การทะเลาะวิวาททางการเมืองเงียบเสียงลง ไปในช่วงต้นเดือนธันวาคมก่อนวันเกิดครบ 60 ปีของภูมิพล ขณะพลุกอกไม้ไฟที่ญี่ปุ่นจัดให้บ่งบานบนท้องฟ้า เปริญเสนอสมญาณหาราษฎร์ภูมิพลอย่างเป็นทางการ ประชาชนแห่ชร่องไปทั่วราชอาณาจักร ลูกชายคน獨ของชีราลงกรณ์ จุฬาวัชร ซึ่งอาจมีโอกาสได้เป็นนายกรัฐมนตรีในอนาคต นัวซแวร์ที่วัดบวรฯ

เมื่อการเฉลิมพลลงเริ่มต้น ในปีวิจารณ์ภูมิพลก็ถูกแจกจ่ายอย่างเปิดเผยตามสีแยกต่างๆ ถูกสอดไวด้วยกล้องวงจรปิดในรัฐสภา และถูกถ่ายเอกสารและแฟกซ์ไปทั่วประเทศ นางอันวิจารณ์ภูมิพลกับสิริกิติ์ทรงฯ ว่าห่วงอำนาจ ส่วนใหญ่มุ่งโจมตีชีราลงกรณ์ในเรื่องพฤติกรรมต่างๆ การไปญี่ปุ่น และการปฏิบัติต่อโสมสวัล ประกาศว่าเขาไม่เหมาะที่จะเป็นนายกรัฐมนตรี “เขาเป็นความเสื่อมเสียและขาดสำนักผิดชอบชั่วคดโดยสิ้นเชิง” ในปีล่าชุดหนึ่งบอก “ถ้าเราเลือกเขา ประเทศไทยก็จะเต็มไปด้วยความบุ่นบาดาล”⁴² และยังโจมตีสุจารินีเรื่องปริญญาแก่ในปีล่าชุดแห่งนั้นบอกว่า “ในปีล่าชุดแห่งนั้นน่าจะเป็นปริญญาภูมิพลอนันต์หรือเป็นเจ้าเต็มตัวในวันเกิดของเขาก็ได้”

ในปีล่าชุดแห่งนี้ไม่มีการพูดถึงอย่างเป็นทางการจนกระทั่ง 8 ธันวาคม จู่ๆ ก็ถูกระบุว่าเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามล้มล้างของพวกคอมมิวนิสต์ เป็นหลักฐานแสดงถึง “หัตถรุกคุณหนึ่งของชาติที่เป็นส่วนหนึ่งในขบวนการที่จ้องล้มล้างสถาบันนายกรัฐมนตรี” กองทัพและตำรวจประกาศ⁴³ จริงๆ แล้ว ดูเหมือนว่าจะมีหลายกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกันเป็นผู้ผลิตในปีล่าชุดแห่งนี้ เชื่อกันว่ากลุ่มหนึ่งในนั้นอยู่ในฝ่ายโสมสวัล ตำรวจตามล่าจับด้วยคนพิมพ์ราย

⁴¹ ปรากฏว่าไทยเป็นประเทศเดียวที่ซื้อรถถังสติงเรลซึ่งมีคุณภาพแย่ยิ่งกว่าที่ถูกวิจารณ์ไว้เดียวกัน

⁴² “Cracks in the Kingdom”, ไม่ปรากฏผู้เขียน, ไม่ลงวันที่, 2531, 4.

⁴³ Far Eastern Economic Review, December 24, 1987.

หนึ่ง นักศึกษากลุ่มนั้นและพระรูปหนึ่ง พากเข้าถูกໄต่สวนพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วและถูกตัดสินจำคุกด้วยความผิดหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ

ภูมิพลปิดปากปีแรกความวุ่นวายนั้นด้วยการห่ม 누่ำวงศากษัตริย์ต่อต้านกรบครัน ลูกหลวงเหล่านี้มีขคามาหมด เพื่อเฉลิมฉลองวาระอันสำคัญ ในการกล่าวปราศรัย เขาย้ำว่าสถาบันกษัตริย์มีความเป็นประชาธิปไตย และเขาเป็นตัวแทนมติเอกฉันท์(consensus)ของปวงชน “สถาบันกษัตริย์เป็นสถาบัน[ที่สร้าง]โดยประชาชน เพื่อเป็นที่พึ่งพาของประชาชน และกระทำเพื่อประโยชน์ของประชาชน”⁴⁴

สุขุมพันธ์เขียนลงในนิตยสารต่างประเทศฉบับนั้น ถึงความเห็นดังกล่าวเพื่อเอ่ยถึงความกังวลของสาธารณะต่อการทำท่าจะสะบัลังก์ของเขา⁴⁵ เขายืนว่าในปัจจุบันที่ออกมานี้เดือนธันวาคมนั้นทำให้ประชาชนวิตกกังวล ไม่ใช่แค่เรื่องชิราลงกรณ์เท่านั้น แต่เกี่ยวกับการขยายอำนาจมากเกินไปของภูมิพลและกองทัพ เขายุดถึงปัญหาอย่างระแคระระวัง

ด้วยบทบาทของสถาบันกษัตริย์ในพัฒนาการทางการเมืองและเศรษฐกิจของไทย ตลอดจนการเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ความไม่แน่นอนใดๆ เกี่ยวกับอนาคตของกษัตริย์ก่อให้เกิดความหวั่นวิตกอย่างเลี่ยงไม่พ้น ผู้คนเกิดความสงสัย โดยมากเป็นการพูดคุยส่วนตัว แต่ตอนนี้เริ่มเปิดเผยมากขึ้น เกี่ยวกับศักยภาพของชิราลงกรณ์ว่าจะสามารถสร้างความจริงรักภักดีจากประชาชนและกลุ่มการเมืองต่างๆ ดังที่พ่อของเขาราทำได้หรือไม่ และยังคงสงสัยว่าชิราลงกรณ์จะสามารถเดินชั้นกับพ่อของเขาได้หรือไม่ สำหรับบทบาทอันแยกยลาในทางการเมือง...

ภูมิพลประสบความสำเร็จอย่างท่วมท้นสำหรับประเทศไทยและสถาบันที่เขารับประทานโดยไม่ทันได้ตั้งตัว แต่ด้วยการทำอย่างนั้น เขายังสร้างมาตรฐานที่อาจสูงเกินเอื้อมไว้สำหรับผู้ที่จะมารับช่วงต่อ หากการนำโดยสถาบันกษัตริย์จะย่อหย่อนลงด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งในอนาคต ก็จะต้องเกิดผลสะเทือนทางการเมืองอย่างรุนแรง ดุลอำนาจอาจอันง่อนแงนระหว่างกลุ่มกํกการเมืองต่างๆ ที่จะถูกทำลายไป... สัญญาภาคที่จะเกิดขึ้นนี้มีแต่กองทัพเท่านั้นที่จะสามารถเดินเต็มได้ ด้วยการที่กองทัพผูกขาดอำนาจปืนความเป็นปีกแห่น การควบคุมสื่อและการเมืองมวลชนราษฎร์ไว้แต่เพียงเจ้าเดียว สำหรับคนไทยจำนวนมากแล้ว นี้คือสถานเหตุเบื้องลึกที่สุดสำหรับการวิตกกังวล

⁴⁴ Far Eastern Economic Review, January 21, 1988.

⁴⁵ ข้างแล้ว

ทั้งภูมิพลและเปรมต่างก็ไม่แสดงทีท่าใดๆ ที่จะยอมรับการวิเคราะห์ของสุขุมพันธ์ กรณีนี้เมื่อคำวิจารณ์ของเขากลุ่มนี้พิมพ์ เจ้าหน้าที่วังก์เริ่มพูดว่าภูมิพลจะไม่干涉บลังก์อย่างแน่นอน คุณเห็นว่าภูมิพลจะเปลี่ยนใจสันนิษฐานว่าเป็นเพระพุตติกรรมลาวโฉนดของชิราลงกรณ์ และปัจจัยหนึ่งอาจเป็นเพระว่าเปรมกำลังถูกท้าทายอีกครั้งหนึ่ง พอกล้อยกหัวงานวันเกิดของภูมิพล เรื่องทุจริตก์โผล่มาอีกเป็นชุด อธิบดีและข้าราชการระดับสูงในกรมคุ้มครองกับสรรพากร(ที่ควรจะเป็นข้าแผ่นดินที่ซื่อสัตย์สุจริต)ก็ดันถูกจับได้ว่าพัวพันกับการลักลอบนำเข้ารถหรู เปรมยอมรับในลาอองของพากษา แต่เกิดความสงสัยไปทั่วว่าเขาทำแก่เกี่ยวเพื่อปกป้องแก้งค์ลักลอบขนของเดือนในกองทัพ เขาไม่ได้จัดการปราบปรามการทุจริต เขายังเพียงแต่ยังตัวไปตามรายงานข่าว而已 ตามหน้าหนังสือพิมพ์ท่านนี้ บรรหารกล้ายเป็นประเด็นลาวโฉนดครั้งด้วยการกินรวบสัญญาโครงการต่างๆ ของรัฐบาลเข้ากระแสเป้าตัวเอง เมื่อเศรษฐกิจส่อแวงจะเสียหายจากการรุบบินกรณีนี้ กระทั่งภาคธุรกิจเอกชนกีออกมาโ久มตีเปรม

ที่อับอายขายหน้ามากที่สุดคือเรื่องอื้อฉาวที่เกี่ยวพันกับวังและรัฐบาลเปรมเอง กวนข้าราชการระดับสูงและพระชั้นผู้ใหญ่ถูกเปิดโปํงว่าขายเครื่องราชฯ เรื่องนี้ตั้งเค็มนาน การมองเครื่องราชฯ เป็นกิจกรรมสำคัญมาอย่างนานในการสร้างชนชั้นสูงแวดล้อมวังและสายวัฒนธรรมวังในแวดวงราชการและธุรกิจ และมันยังเป็นช่องทางการหารายได้สำหรับงานการกุศลของวังด้วย เนื่องด้วยอุปสงค์ในการบริจากและเครื่องราชฯ มีเพิ่มมากขึ้น วังจึงผ่องถ่ายการจัดการในเรื่องนี้แก่รัฐบาลและคณะสงฆ์ วัด องค์กรการกุศลและหน่วยงานราชการต่างๆ จะทำหน้าที่รายงานการบริจากและรายชื่อผู้สมควรได้รับเครื่องราชฯ แก่กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจะทำหน้าที่ตรวจสอบรายชื่อและส่งต่อไปยังสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกฯ สามารถเพิ่มเติมรายชื่อได้ และบัญชีรายชื่อสุดท้ายจะถูกส่งไปยังวังและปกติจะได้รับการยอมรับโดยปราศจากคำตามใดๆ

โดยที่การมองเครื่องราชฯ ไม่ได้มีแต่ข้อพิจารณาทางด้านสังคม หากแต่มีด้านเศรษฐกิจด้วย ช่วงต้นทศวรรษ 2523 กระบวนการพิจารณาเรื่องนี้จึงมีความลือลือ คนสามารถซื้อให้ตัวเองอยู่ในรายชื่อสุดท้ายได้ด้วยการติดตันบนพระและข้าราชการและปลดล็อกเรียงงานการบริจาก เรื่องนี้มาแดงเงาในเดือนธันวาคม 2530 เมื่อข้าราชการอาชญากรรมหนึ่งในสำนักเลขานธิการนายกฯ ของเปรมมาตัวตาย เขายังหน้าที่รับผิดชอบคุณภาพระทับของวังกับลายเซ็นของนายกฯ และใช้ช่องทางนี้ช่วยให้คนได้รับเครื่องราชฯ การสืบสวนต่อมาพบว่ามีแก้งค์เครื่องราชฯ อัญเชิญอย่างน้อยสองกลุ่ม ซึ่งพัวพันเจ้าหน้าที่ในสำนักเลขานฯ ของเปรมและพระดังรูปหนึ่งของวัดเทพศิรินทร์ อันเป็นวัดหลวงที่อยู่ในแคว้นหน้าสุด⁴⁶ ตำรวจประมาณการว่าเก็บครึ่งหนึ่งของรายชื่อผู้จะได้รับเครื่องราชฯ ในปีนั้น

⁴⁶ ในการสืบสวนและการพิจารณาคดีที่ดำเนินมาจนถึงปี 2537 (อันเป็นหลักฐานว่าวังก์ไม่ได้มุ่งมั่นจะดำเนินคดีนัก) จำเลยส่วนใหญ่พันผิดไปเนื่องจากขาดหลักฐาน แต่มีจำนวนหนึ่งที่ถูกตัดสินจำคุกนานถึงสิบปี เนื่องจากสร้างความเสื่อมเสียแก่สถาบันกษัตริย์

เป็นของปลอม โดยแอบอ้างเงินบริจาคมากกว่า 55 ล้านเหรียญสหรัฐฯ⁴⁷ งานนี้เผยแพร่ให้เห็นว่าการมอบเครื่องราชฯ กับงวักุการทำบุญอันอศจรรย์ของวังนั้นตกต่ำเสื่อมถอยเพียงใด และยังเผยแพร่ให้เห็นว่าเบรมผู้เป็นนาขกฯ พระราชาท่านไม่ได้เดือดเนื้อร้อนใจเลขกับการครัวปชัน

บารมีเบรมถดถอยลงไปทุกที หลังจากผู้ประท้วงเขื่อนน้ำโจนบีบให้รัฐบาลต้องยอมยกเลิกโครงการเป็นผลสำเร็จ ข้อพิพาทเรื่องพรມแคนกับลาวที่คุกรุนงีระเบิดเป็นการสูรน และที่ได้เบรียบในเชิงอาวุธไฟป์กรน์ ไทยพ่าย ชาติครับก้อนอิฐไปเต็มๆ และยังเพื่อแฟ่ไปถึงลูกพี่เบرمด้วย ก่อนที่จะยับเยินในสภากเบร์มชิงยุบสภากและกำหนดวันเลือกตั้งเป็น 24 กรกฎาคม อย่างน้อยก็ทำให้hexang ได้เป็นประธานในงานเฉลิมฉลองการทำสถิตินั่งบลัดก์นานที่สุดของภูมิพลในวันที่ 2 กรกฎาคม

ด้วยความมั่นใจเต็มเปี่ยมในการสนับสนุนจากวังและกองทัพ เบرمแสดงเจตนาชัดเจนที่จะเป็นนายกฯ ต่อไป โดยไม่ลงเลือกตั้ง แต่คราวนี้ ความล้มพ้นชื่อกามเด็กระหว่างภูมิพล-เบرم-กองทัพกลายมาเป็นประเด็นหลักในการหาเสียง ในระหว่างการรณรงค์หาเสียง เบرمผูกการกลับมาเป็นนายกฯ ของเขากับงานเฉลิมฉลองการนั่งบลัดก์นานของภูมิพล แทนที่จะลงเลือกตั้ง เขากลับทิ้กทักว่าการเฉลิมฉลอง(โดยผูกตัวเขากับบารมีของวัง)เป็นเหตุผลที่เพียงพอแล้ว แต่ในเดือนมิถุนายน นักวิชาการชั้นนำ 99 คนลงชื่อร้องเรียนไปยังภูมิพล กล่าวหาเบرمว่า แอบอ้างวังและใช้กองทัพบ่มบูรเพื่อรักษาอำนาจต่อไป พวกราชใช้ภาษาอย่างระมัดระวัง อธิบายว่าการกระทำการของพวกราชเป็นไปเพื่อปกป้องเกียรติยศของวัง และพวกราชกล่าวว่ากองทัพกำลังทำลายกระบวนการประชาธิปไตย แต่ เป้าหมายที่แท้จริงของพวกราชอยู่ที่การที่วังอนุญาตให้เบرمอ้างการสนับสนุนจากภูมิพล พวกราชหาญกล้าเรียกร้องให้ภูมิพลหยุดแทรกแซงระบบประชาธิปไตย⁴⁸

เบرمปิดพวกราชออกไปชั่วครู่ขณะนำการเฉลิมฉลองสถิตินั่งบลัดก์นาน 42 ปีของภูมิพล ซึ่งนานกว่าครึ่งในรัตนโกสินทร์ อยุธยาหรือสุโขทัย หลังจากพิธีรำลึกษัตริย์จักรีกันก่อนในมหาราชวังแล้ว เบرمติดตามครอบภูมิพลไปยังอยุธยาเพื่อสักการะกษัตริย์อยุธยาทั้ง 33 คน

ผลการเลือกตั้งออกมาย่างเคย ไม่มีพรรคใดได้เสียงขาดลอย เปริ่งวางแผนตัวเองอยู่ในตำแหน่งประธานาธิบดี เพื่อนั่งเก้าอี้นายกฯ อีกครั้ง แต่การที่เขากลับมาเพื่อเสริฟที่จะลงเลือกตั้งกับประเด็นหลักการประชาธิปไตยทั่วไป กล้ายังเป็นประเด็นสำคัญต่อสาธารณชน และความคิดที่นายกฯ ต้องมาจาก การเลือกตั้งก็ชุดติดในหมู่นักการเมืองและผู้

⁴⁷ Far Eastern Economic Review, February 4, 1988.

⁴⁸ Far Eastern Economic Review, June 16, 1988.

มีลิทธิออกเสียง ผู้ประท้วงราษฎร์พันเดินบนวนไปที่หน้าบ้านเปรม ผู้นำพรรคการเมืองและคนอื่นๆ ก็เรียกร้องอย่างเปิดเผยให้ นายกฯ มาจากสส.ที่ได้รับการเลือกตั้ง ขณะที่ทั้งประเทศกำลังจดจ่อรอคุณภูมิพลจะเดินลงมาอีกหนึ่งเปรมอีกหรือไม่ เปรมตัดสินใจถอนตัว ทำให้ภูมิพลไม่ต้องเปลือยตัวในการเลือกราชวังประชาชนกับผู้นำกองทัพนายกฯ สัมหล่นได้แก่ชาติชาย ชุมหัวณ หัวหน้าพรรคราชติไทยที่ได้ที่นั่งมากที่สุด เขายังเป็นอดีตทหารม้า นักการทูต นักธุรกิจที่ลื่นไหล และลูกชายของจอมพลพิม ชุมหัวณผู้อื้อฉาวในบุคคลศรัษฐ 2493

ทำไมประชาชนจึงไม่เห็นคุณค่าของรัฐบาลทหารพระราชนາถของภูมิพล? เมื่อมองย้อนกลับไป คำตอบเห็นได้ชัดเจนอยู่แล้ว เปรมแทนไม่ทำอะไรเลยตลอดแปดปี นอกจากปกป้องเก้าอี้ของตนและบลังก์ของภูมิพล รัฐบาลของเขายังสูญเสียอำนาจอย่างมาก ไม่ได้ยิ่งหย่อนกว่ารัฐบาลพลเรือนเลยในเรื่องทุจริต ใช้อำนาจบ้าคลั่ง ใหญ่และเข้าขามเย็นชาม ปัญหาสังคมอาจเลวร้ายยิ่งกว่าเดิมเสียด้วยซ้ำ กรุงเทพฯ กำลังเดินโถ หลักๆ แล้วเนื่องมาจากผลกระทบของต่างชาติ แต่ในชนบท ความยากจนยังปรากฏอยู่ทั่วไป ในปี 2531 ครอบครัวไทยมากกว่า 25 เปอร์เซ็นต์มีชีวิตอยู่ได้เส้น ความยากจนที่เป็นทางการ แทบไม่มีอะไรมาระต้องขึ้นจากศรัษฐ 2531 คนไทยที่รายได้สุด 20 เปอร์เซ็นต์แรกมีรายได้ 56 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ทั้งหมด ขณะที่ 20 เปอร์เซ็นต์ที่จนที่สุดมีส่วนแบ่งรายได้แค่ 5 เปอร์เซ็นต์ ขณะที่ตัวเลขในปี 2519 คือ 49 เปอร์เซ็นต์กับ 6 เปอร์เซ็นต์⁴⁹

ปัญหาชาวนาไร่ที่คืนยังคงเป็นปัญหาใหญ่ ในปี 2531 ครอบครัวชาวนาห้ามแสวงครอบครัวไม่มีที่ทำกิน คิดเป็นสัดส่วนชาวสินเปอร์เซ็นต์ของครอบครัวชาวนาทั้งหมด และอีกห้าแสนครอบครัวที่มีที่ทำกินไม่ถึง 10 ไร่ ส่วนใหญ่แล้วไม่พอเพียง นอกจักนี้ คนไทยหลายล้านคนอยู่อาศัยอย่างพิดกฏหมายในเขตป่าเสื่อมโทรม ขณะที่เงินเท่าไบยังคงกองทัพ บริการสาธารณสุขและการศึกษาที่ตามไม่ทันการเดินโถของจำนวนประชากร ในโรงเรียนประถมและมัธยม อัตราการเด็กเรียนและการศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัยก็แย่ย่องที่เคยเป็นมา คนไทยมากกว่าหนึ่งในห้าจบไม่เกินปี.สี เรียนแค่เพียงให้รู้ว่าต้องการพัฒนาระบบด้านอุปกรณ์เชิงพาณิชย์ การค้า

⁴⁹ คลองภาพ สุสังการณ์, *Income Distribution and Long Term Development: A Summary* (Bangkok: Thailand Development Research Institute, 1989).

⁵⁰ *Policy on Agricultural Land Reform in Thailand* (Bangkok: Thailand Development Research Institute, 1990), 16-18.

ยาเสพติดสร้างรายได้มากกว่าหนึ่งพันล้านเหรียญสหราชอาณาจักร ต่อปี และทั้งที่ก้ามือสะอุดของตัวเขามีความสำคัญหนึ่อกว่าการหยุดครัวปั้นของคนแวดล้อม บรรหารรัฐมนตรีคนโปรดของเขามาไม่ได้เป็นตัวอย่างเดียว ในการเทคโนโลยีรวมทั้งเศรษฐกิจสังคม สิทธิ เศรษฐกิจมาเมื่อขาด้านความมั่นคงของประเทศก็ต้องเป็นพากันเจ้าพ่อชั้นนำของประเทศไทยก็คือ กำนันเป้ากับชัช เตาบุน ซึ่งมีตำแหน่งในพระองค์ทั้งคู่

ที่โดดเด่นที่สุดคงเป็นการแต่แยกที่ไม่ถูกระดูกและกระเพาะทุจริตในกองทัพภายในให้การดูแลของประเทศ แทนที่กองทัพจะเลือกลงและเป็นมืออาชีพมากขึ้น บรรดานายทหารพาภันอิ่มหนี้มั่นและย่อหย่อนความสามารถในการต่อสู้ การทหารสมัยใหม่ การเกี่ยวข้องการเมือง ธุรกิจและอาชญากรรมของทหาร ไม่มีที่ท่าจะลดลง พร้อมทั้งความแตกแยกและความหย่อนยานทางวินัยก็เป็นภัยคุกคามต่อเสถียรภาพของรัฐบาลอยู่ตลอดเวลา

โดยรวมแล้ว สังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปมากตั้งแต่ทศวรรษ 2493 กำลังตั้งข้อเรียกร้องที่นักการเมืองพันธุ์เก่าไม่คุ้นเคย การที่ภูมิพลจะมองเรื่องนี้ไม่ออกนั้นเป็นที่เข้าใจได้ บรรดาที่ปรึกษาของเขานิยมตั้งใจว่าไม่ใช่ภัยคุกคามต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มันฟังดูแท้จริงอย่างมากสำหรับภูมิพลที่ยังคงให้ทั้งกองทัพในการอ้างอำนาจ ครอบงำหนึ่งของการเมืองต่อไป

17 รสช. ประเทศไทยฯ ได้ร้อย่าแตะ

ชาติชายในฐานะนายกฯ คนใหม่สร้างบรรยายกาศครึ่กครึ่นในแวดวงการเมือง ไม่ใช่แค่ว่าเขาวางมัดซิงมอเตอร์ไซค์กับติดป้ายเพลบอยพูดเล่นหัวสองแง่สามกับฟองคำแม่ค้ำริมถนนเท่านั้น การรุ่งพุ่งแรงของเข้าบ่งบอกว่าการบริหารประเทศตามสไตล์ของเปรมนั้นแล้วสมัยไปเสียแล้ว สงครามเย็นจนสิ้นแล้วและถึงเวลาสำหรับการผูกมิตรกับประเทศไทยเพื่อบ้านและหมู่บ้านของรัฐที่มุ่งเน้นความมั่นคงแห่งชาติแบบนิยมเจ้า ขณะที่ภูมิพลแต่งตั้งเปรมเป็นรองคมนตรีอย่างแสดงเจตนาชัดเจน ชาติชายก็แทนที่เทคโนโลยีครั้งใหญ่เปรม-วังด้วยคนของตัวเอง ที่ปรึกษาของเขาก็ประกอบด้วยบรรดาคนที่ลับคณะกรรมการเมืองมากับบุวนปฏิบัติฝ่ายขวาของทศวรรษ 2513 ซึ่งรวมไกรศักดิ์ลูกชายของเขาร่วมกับพันธุ์ทิพย์ พันธุ์นันกิจารณ์ระบบเปรมด้วย รัฐบาลชาติชายเองกับเปลี่ยน “ชุดพระราชทาน” ของเปรมมาเป็นสูตรอิตาเลียนกับไทยองต์เชโนร์ ทั้งหมดนี้ หมายความว่าภูมิพลกับวัฒนธรรมเจ้าไม่ใช่เรื่องสำคัญสำหรับพวกเขารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตอนนี้เป็นคุ้มแข่งการเมืองกับวัง

ชาติชายรับอาภินิสส์ทางเศรษฐกิจที่(ต้องขอบคุณการปรับระบบเงินตราของโลกและเม็ดเงินลงทุนจากเอเชียตะวันออกที่เป็นผลตามมา)เดิบโตอย่างแข็งแกร่งในช่วงนั้น อุปสรรคต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างโครงสร้างพื้นฐานกับทรัพยากรบุคคลได้รับการจัดการด้วยแนวทางใหม่ๆ อย่างเช่นการเพิ่มการแข่งขันและการปรับรูป ตลอดจนการตัดสินใจอย่างฉับไวต่อโครงการใหญ่โตต่างๆ ที่ถูกหน่วยงานช้าในระบบราชการในยุคเปรม

ภาวะฟองสบู่สร้างความร่ำรวยแก่คนไทยจำนวนมากและกระทั่งส่งผลบุญแก่ชนบทโดยทั่วไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง สำหรับหลายคนนี้คือการตอบรับความชอบธรรมของการมีนายกฯ มาจากการเลือกตั้ง แต่ว่าชาติชายก็อยู่ในภาวะขึ้นหลังเสือหลายตัวไม่ต่างจากเปรม ทหารที่ทะเยอทะยานอย่างชาลิตหรือจปร.5 อย่างสุจินดา คราประยูร กับ อิสระพงษ์ หนุนภักดี ก็กำลังคิดหาหนทางขึ้นมา爹ทางการเมืองอยู่ ชาติชายพยายามประคองตัวอยู่ในอำนาจด้วยการทำให้ทุกๆ ฝ่ายพอใจกับส่วนแบ่งจากชิ้นเนื้อที่ใหญ่มากขึ้นเรื่อยๆ เปรมก็เคยทำอย่างเดียวกัน แต่ชาติชายเขยิบมันสูงขึ้นไปอีกขั้น และรัฐบาลเน่าๆ ของเขาก็ได้รับสมญาอย่างสมควรว่า “บุฟเฟ็ตแคบเน็ท” มันตอกย้ำทุกสิ่งที่ภูมิพลได้พิริพุฒมาตลอดเรื่องนักการเมืองโงกิน และมันก็ปูทางไปสู่การรัฐประหารอีกครั้งหนึ่ง

ชาติชายไม่ได้ต่อต้านกษัตริย์ เขายอมรับบทบาทในเชิงพิธีกรรมของกษัตริย์ และด้วยเคยเป็นนักการทูตที่เจนีวามาก่อนเป็นเวลาหลายปี เขากับบรรยายเลยทำหน้าที่ดูแลครอบครัวนี้อยู่เป็นประจำ แต่ทั้งเขารือรัฐมนตรีต่างไม่คิดว่าจำเป็นที่จะต้องทำงานร่วมกับภูมิพลอย่างใกล้ชิดอย่างที่เปรมทำ อีกทั้งด้วยความเป็นพ่อค้านักธุรกิจและนักการเมือง พากเขาไม่เคยได้สูงสิงกับวังแบบพากนายพล

ขณะที่ยังคงรองรับโครงการและพิธีกรรมต่างๆ ของภูมิพลอยู่ ชาติชายพยายามที่จะรื้อถอนจักรกลที่ภูมิพลกับเบรมช่วยกันประกอบสร้างกันขึ้นมา บรรดาคนโปรดของพระเข้าในรัฐบาลกับราชการถูกสับเปลี่ยน โยกย้ายออกไป ชาติชายยังเก็บสิทธิ์ เศวตศิลารัฐมนตรีต่างประเทศของเบرمเอ้าไว้สองปี แต่ในที่สุดก็บินให้เข้าอกไป แล้วภูมิพลก็ตั้งสิทธิ์เป็นองค์มูลนิธิ代替ให้เห็นกันเลย บริวารล้วงล้อของระบบเบرم-วงศ์ที่อยู่ตามสำนักงานแผนของรัฐ การบินไทยและธนาคารแห่งชาติก็ถูกโยกย้ายออกไป บอร์ดกฟ.ที่มีองค์มูลนิธินั่งอยู่ถึงสองคนถูกโละออกทั้งหมด รัฐบาลชาติชายเริ่มโครงการพัฒนาตามดำริของตัวเองโดยไม่มีวังหรือกองทัพมาเกี่ยวข้อง “โครงการอีสานเขียว” ถูกแทนที่ด้วยนโยบายเปลี่ยนนามระบบที่เป็นตลาดการค้า นักการเมืองกับรัฐบาลผลเรือนกำลังจะเอาหน้าจากงานพัฒนา

นอกจากนี้ยังมีเรื่องปลีกย่อยที่สร้างความระคายเคืองแก่เท้าของภูมิพลด้วยเช่นกัน ต้นปี 2532 คณะกรรมการต้องยอมต่อเสียงของสส.หัวเสือรุ่นหลัง ปฏิเสธการเคลื่อนไหวจากวัง-กองทัพที่จะคืนทรัพย์สินแก่ถนนที่ถูกยึดไปหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 จนนั้นคณะกรรมการยังได้อ่านมติงบประมาณสร้างอนุสรณ์สถาน 14 ตุลาที่ถูกดองมาเนื่องนานอีกด้วย เมื่อฝ่ายอนุรักษ์นิยมเริ่มไม่พอใจ สุจินดาขุนพลคนใหม่ก็ส่งเสียงคัดค้านขึ้นซู่อกมาดังๆ

แล้วยังมีปัญหาขับเหลี่ยมกันในเชิงธุรกิจอีก นักธุรกิจพากพ้องของชาติชายอย่างเช่น ประชัย เลิยราไฟรัตน์จากกลุ่มที่พื้นที่ได้รับอนุญาตให้เนื่องแบ่งชิ้นเนื้อจากเครือชีเมนต์ไทยของสำนักงานทรัพย์สินฯ ในตลาดวัสดุก่อสร้างกับบิโตรเคมี ประชัยซึ่งเป็นผู้ผลิตบิโตรเคมีรายแรกของประเทศไทย ไม่พอใจที่เครือชีเมนต์ไทยได้เข้ามาทำลายการผูกขาดของเข้าไปก่อนหน้านี้ เขาเกลี้ยกล่อมรัฐบาลชาติชายอนุญาตให้เข้าผลิตปูนซีเมนต์ และทำการซ่อมลูกค้าของเครือชีเมนต์อย่างดุเดือด และเขยังได้สิทธิพิเศษเหนือเครือชีเมนต์ในการลงทุนทางบิโตรเคมีใหม่ๆ อีกด้วย ในทำนองเดียวกับบริษัทอื่นๆ ก็ได้รับโอกาสที่ดีกว่าเครือชีเมนต์ในการลงทุน อุตสาหกรรมเหล็กและโทรคมนาคม บางครั้งชาติชายก็ไม่เหลือบแลผลประโยชน์ของวัง รัฐบาลของเขาสนับสนุนโครงการขนส่งมวลชนที่เรียกว่า ไฮเปอร์ล็อป เป็นทางรถไฟยกระดับวิ่งผ่านสวนจิตรลดากับสถานที่สำคัญๆ ของพากเจ้า อันจะเป็นการล่วงล้ำความศักดิ์สิทธิ์ วังถือเป็นการลบหลู่และบริหารในระบบราชการก็ปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือกับไฮเปอร์ล็อป¹

รัฐบาลชาติชายยังปฏิเสธบทบาทครอบงำเชิงสังคมการเมืองของกองทัพอีกด้วย ชาติชายพยายามลดอำนาจของวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งชี้ยังคงเดิมไปด้วยทหาร สำรวจและข้าราชการหัวอนุรักษ์ แม้ว่าจะไม่สามารถลดจำนวนวุฒิสมาชิกลงได้ แต่ชาติชายก็ต้องการให้ประธานรัฐสภา มาจากสส. ไม่ใช่จากวุฒิสภาอย่างที่

¹ ด้วยปัญหามากมายรวมทั้งปัญหาการเงินและการแทรกแซงระบบราชการ โครงการนี้ถูกยกเลิกไปในที่สุด

เป็นอยู่ เนื่องจากประธานรัฐสภาเป็นผู้เสนอชื่อนายกฯ แก่กษัตริย์ บทบาทสำคัญนี้จึงจะเปลี่ยนจากมือของ อำนาจเจ้ามาอยังนักการเมืองที่มาจาก การเลือกตั้ง

หลังจากการโปรโมทอย่างหนักตลอดระยะเวลาแปดปีของเพรเม ภาพพจน์ส่วนตัวของภูมิพลมีความอยู่ ยงคงกระพันต่อเรื่องทั้งหมดนี้ แต่มันรู้สึกเหมือนเป็นจุดเริ่มต้นของจุดจบของยุคหนึ่ง ภูมิพลและภาระยกล่าว ปราศรัยเตือนความจำผู้คนถึงงานและความสำเร็จต่างๆ ที่ทั้งสองได้กระทำมา สิ่งที่พากษาได้ทำเพื่อประโยชน์ สุขของมวลมหาประชาชนชาวไทย ภูมิพลได้รางวัลมากกว่าสิริกิติ์ เช่น รางวัลแม็กไซไซในปี 2531 ในปี 2533 มหาวิทยาลัยอาร์เวิร์ดตั้งชื่อจตุรัสแห่งหนึ่งในเมืองตามชื่อเขา และในปี 2532 เมื่อเจ้าชายfrancis-zochefที่สอง แห่งลิคเทนสไตน์เสียชีวิต ภูมิพลก็กล่าวเป็นกษัตริย์ที่นั่งบัลลังก์นานที่สุดที่ยังมีชีวิตอยู่ของโลก ส่วนภูมิพล ทรงรับฟังเสียงทางจิตวิญญาณของเขาก็กล่าวขึ้นสู่ตำแหน่งสังฆราชในปี 2532 อันเป็นจุดหมายปลายทางบน เส้นทางที่กำหนดนับแต่เขาเริ่มทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับภูมิพลในปี 2498

การอาศีริราษฎร์ดีภูมิพลที่เป็นวัตถุที่ดำเนินไปเช่นกัน วัดภูมิพลสังวรารามที่ชลบุรีมีการพัฒนาขึ้น ขยายอยู่ตลอดเวลา รัฐบาลสร้างสวนสาธารณะแห่งใหม่ขนาดใหญ่โตในกรุงเทพฯ คือสวนหลวงร.๙ โดยมี อาคารแสดงนิทรรศการโครงการของภูมิพล ถนนสายใหม่ถูกเรียกว่าพระรามเก้า บึงที่อยู่บริเวณนั้นบนที่ดิน ของสำนักงานทรัพย์สินฯ ก็กล่าวเป็นบึงพระรามเก้า ภูมิพลสั่งให้พัฒนาที่ดินແบนนั้นเป็นชุมชนรอบๆ วัดและ โรงเรียนที่ตั้งขึ้นตามตัวเข้า เลขานุการของภูมิพลสังวรารามเป็นเจ้าอาวาสของวัดนั้น

อนุสาวรีย์ทำหนองนี้อีกแห่งหนึ่งคือสถานปฏิบัติธรรมขนาดใหญ่ของสังฆารามที่สร้างโดยกองทัพบนดอย ตุงจังหวัดเชียงราย โดยดุกกล้ายเป็นอนุสรณ์แห่งความใส่ใจของครอบครัวที่ต้องขาดช้าและ สภาพแวดล้อม และการพัฒนาสหกรณ์ในอุดมคติของภูมิพล พื้นที่ภูเขาระหุบเขารา 92,500 ไร่ถูกผนวกเข้า ไปในอนุสาวรีย์นี้ด้วย แม้ว่าพื้นที่นั้นจะเป็นที่ทำกินของชาวเขา 27 หมู่บ้านอยู่แล้วก็ตาม ซึ่งจำนวนมากอยู่ อาศัยมาเป็นเวลาหลายชั่วคน แต่ไม่มีใครมีเอกสารสิทธิ์ในผืนดิน และน้อยคนมีสัญชาติไทย พากษาเป็น จำเลยในการตัดไม้ทำลายป่า ทำการเกษตรเลื่อนลอย และปลูกฝัน อันที่จริงจำนวนมากได้ลงหลักปักฐานอย่าง ถาวรมาก่อน ปลูกพืชผักยังชีพและขายส่วนเกินยังตลาดใกล้เคียง

ด้วยงบประมาณรัฐบาลและวัง โดยดุกถูกเปลี่ยนเป็นไร่นาและชุมชนสหกรณ์ขนาดใหญ่ที่ดำเนินการ โดยมูลนิธิของสังฆาราม มีสวนปา สวนผลไม้และพืชเศรษฐกิจจำพวกผักและดอกไม้ ชาวเขาที่เป็นลูกจ้างพอกใจ กับโรงเรียน การสาธารณสุขและรายได้ที่ดีขึ้น ผลผลิตของพากษาได้รับการทำตลาดภายใต้ยี่ห้อโครงการ พระราชดำริ พากษาสามารถชุดม่อชื่อมใหม่สดใสเก็บเกี่ยวผลผลิตในไร่สวน และยังทำหน้าที่เป็นไกด์นำ นักท่องเที่ยวชมโดยตรง ค่อยอธิบายสรรเสริญเยินยอมว่าสังฆารามนี้กับลูกชายปักธงชัยที่อยู่ อาศัยແบนนั้นจากพากษาเองมาได้อย่างไร ในช่วงเวลาหลายปี โครงการขยายใหญ่โตขึ้นเป็นสี่เท่าครอบคลุม เทือกเขาและทุ่งนาอย่างรอบทั่วทั้งหมด เหมือนศักดินาสมัยก่อน ในปี 2533 กองทัพบุชาสังฆารามด้วยการประกาศ

จะปลูกต้นไม้ 90 ล้านต้นทั่วประเทศ ยกให้เชอเป็นผู้ปักปักภักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่เชอแทนไม้ได้อยู่แลຍ ก่อนหน้านี้นั้น

ภูมิพลปรับทีมงานเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนย้ายอำนาจไปสู่ผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง เข้าให้เปรมทำหน้าที่ประธานองคมนตรีแทนสัญญา ธรรมศักดิ์ที่แก่ร้า พร้อมกันนั้น เขาก็ตั้งเปรมเป็นรัฐบุรุษอาวุโส เทียบชั้นบริเด ที่ได้รับฐานะนี้ภายหลังทรงคราม(ปี 2488 สมยร.8) ทำให้เปรมยังเกี่ยวข้องกับการเมืองอยู่ได้ หลังจากนั้นสองสามปี ภูมิพลก็ตั้งสิทธิ เศวตศิลา กับพิจิตร กลุลวนิชชัย ซึ่งต่างเป็นบริหารของเปรมทั้งคู่เป็นองคมนตรี เมื่อรวมกับอดีตรัฐมนตรีอีกคนหนึ่งของเปรมคือ จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินฯ และองคมนตรีใหม่อีกคนคือ อัศนี ปราโมช ลูกชายของเสนาธ พากเขาเป็นทีมงานหลักที่คอยปักป้องระบอบภูมิพลจากกระแสพืชาติชาญ

ทีมนี้รับหน้าที่ตระเตรียมลูกๆ ของภูมิพลให้พร้อมสำหรับการเปลี่ยนผ่าน พากเขาออกแรงพยายามใหม่อีกรอบกับการบันແ teng วิชราลงกรณ์ให้เป็นนายกรัตน์ต่อไป จัดแจงการปฏิบัติการกิจและการไปเยือนต่างประเทศเพื่อกระทบไห่บ่บรรดาผู้นำโลก เข้าเป็นตัวแทนประเทศไทยในงานศพจักรพรรดิอิหริโตที่โตเกียวในเดือนกุมภาพันธ์ 2532 ส่วนหนึ่งเป็นการสมานแผลจากการเยือนครั้งก่อนหน้านั้น 17 เดือน ในประเทศไทย วิชราลงกรณ์ของการแทนเพื่อมากขึ้น ในช่วง 2531-32 เข้าเป็นผู้มอบพระพุทธรูปของภูมิพลเพื่อให้ไปประจำจังหวัดต่างๆ 31 จังหวัด ปัญหาครอบครัวของเขาก็จะผ่อนลง สุจารินีได้รับการยอมรับอย่างเสียงดังด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคม ลูกๆ ของเรือเข้าเรียนที่โรงเรียนจิตรลดา เข้าไปอยู่ในแวดวงชาววังอย่างเปิดเผย ฐานะความเป็นเจ้าของพากเขาได้รับการตอบรับอย่างมากที่สุดในครั้งนี้ ตามพากเขา

วิชราลงกรณ์ดูอยู่ในร่องในรอยดีเมื่อเขากลับที่จะไปเข้าเรียนที่ Royal College of Defence Studies ที่น่าเชื่อถือของอังกฤษในปี 2533 หลักสูตรนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยับขยายโลกทัศน์แก่บรรดาผู้ที่จะเป็นผู้นำทางการเมืองและการทหาร พากเขาจะได้ศึกษาการเมือง เศรษฐกิจและประเด็นความมั่นคงระดับโลก จำกัดโดยดูเชี่ยวชาญจำนวนมาก ฝ่ายอังกฤษพยายามเป็นพิเศษที่จะทำให้เขาตามทันเพื่อร่วมชั้นอื่นๆ ที่สติปัญญาดีกว่า แต่ไม่นานเขาก็เริ่มรwan ไม่ยอมทำการบ้าน สิ่งต่างๆ เลวร้ายลงเมื่อเขารู้สึกไม่愉畅 ไม่ได้ปฏิบัติต่อเขาในฐานะว่าที่กษัตริย์ ส่วนพากเขาก็ว่ากันว่าถึงกับน้อไปเลยเมื่อเข้าจดหมายมาให้เป็นส่วนหนึ่งของความบันเทิง

ในช่วงครึ่งปีหลังในโรงเรียน บรรดานักศึกษาแบ่งกลุ่มเดินทางไปศึกษาประเทศต่างๆ โดยได้รับการรับรองจากกองทัพของแต่ละประเทศ กลุ่มนี้เดินทางมาไทยและพบว่าวิชราลงกรณ์ยังคงอารมณ์ค้างจากการ

การมาเยือนครั้งก่อน คราวนี้แผนการเดินทางและที่พักของพากษาถูกลดชั้นลงโดยไม่มีการบอกกล่าวล่วงหน้า ในตอนท้ายของการเดินทาง งานเลี้ยงรับรองที่สถานทูตองกฤษเป็นเจ้าภาพถูกค่าว่าบาร์โอดี้ทาระดับสูงของไทย วชิราลงกรณ์สั่งให้พากษาไม่ต้องมา² ถึงกระนั้น วชิราลงกรณ์ก็กลับบ้านในปลายปี 2533 ในฐานะอนาคตผู้นำที่น่าจะมีอิทธิภาวะและมีความรู้มากกว่าเดิม เข้าได้รับรางวัลตามธรรมเนียม ในวันเกิดของแม่ของเขานาในเดือนสิงหาคมปี 2534 อันเป็นวันแม่แห่งชาติ ภูมิพลดราชานะของสมรสลีจาก “พระวราชาย(royal consort)” เป็น “พระวรราชាណัดดา 마루” แปลว่าแม่ของหลานของกษัตริย์

น้องสาวสองคนของเขาก็ได้รับการปรับปรุงภาพพจน์ด้วยเช่นกัน สิรินธรเป็นเจ้าที่ทำงานหนัก เป็นทุตเยื่อนต่างประเทศและอุปกรณ์เล็กๆ น้อยๆ แทนเพื่อ โดยไม่ไปบดบังรัศมีของพี่ชาย เธอยิ่งมากยิ่งอ้วน และยิ่งเข้า ยังคงได้รับความนิยมอย่างสูง กระหึ่งในลาว ที่เธอไปเยือนเมื่อต้นปี 2533 สำหรับการเดินทางไปเยือนต่างประเทศแต่ละครั้ง เธอจะตีพิมพ์หนังสือจดบันทึกและลายเส้นน่ารักๆ ของเธออยู่ทุกครั้งไป เพื่อขายระดมทุนให้กับการกุศลของเธอและเพื่อสร้างความนิยม

ส่วนจุฬาภรณ์นั้นกลับยังไม่เข้าที่เข้าทางดีนัก พ่อแม่ของเธอปลูกบ้านให้เธอเป็นนักวิทยาศาสตร์ประจำครอบครัวและต้องการให้เธอได้รับการยอมรับในระดับสากล ปลายทศวรรษ 2523 พากษาถึงกับออกปากขอให้กษัตริย์คาร์ล กุสตาฟแห่งสวีเดนในระหว่างการมาพักผ่อนในไทยเป็นการส่วนตัว จัดการให้จุฬาภรณ์ได้รับรางวัลโนเบล พากษาต่างแบลกใจและผิดหวังที่ได้รับคำตอบว่ากษัตริย์สวีเดนไม่มีอำนาจที่จะทำเช่นนั้นได้

ในปี 2532 จุฬาภรณ์พูดถึงปัญหาเอ็ดส์ที่กำลังแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วในประเทศไทย ที่permได้ปฏิเสธที่จะยอมรับก่อนหน้านั้น มันทำให้เธอได้รับการแต่งตั้งให้เป็นทูตสันตะไน์ตรีขององค์กรอนามัยโลกในการรณรงค์ต่อสู้เรื่องโรคเอ็ดส์ สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระหว่างประเทศเรื่องเอ็ดส์ ที่จะมีขึ้นที่กรุงเทพฯ ในปลายปี 2533 เธอเริ่มที่จะก่อร่างภาพพจน์ด้านมนุษยธรรมในระดับนานาชาติสำหรับตัวเธอเองและครอบครัว ในทำนองเดียวกับเจ้าหญิงไดอานา ที่ได้ร่วมรณรงค์เรื่องโรคเอ็ดส์เช่นกัน แต่จุฬาภรณ์ไม่โปรด อย่างแรกเชอทำใจไม่ได้กับบทกอดผู้ป่วยเอ็ดส์ จากนั้นองค์กรอนามัยโลกก็ถอนการสนับสนุนจากการประชุมที่กรุงเทพฯ เพราะไทยปฏิเสธไม่ยอมให้ผู้ป่วยเอ็ดส์เข้าประเทศ³ ทำให้จุฬาภรณ์ต้องลากอกจากตำแหน่งทุตขององค์กรอนามัยโลกและถอนตัวจากสาธารณะอีกครั้งหนึ่ง

² สัมภาษณ์พิเศษเจ้าหน้าที่สถานทูตอังกฤษ, 2538.

³ ดู Nation, December 15, 1990.

หากการมีของวังไม่ได้เพิ่มพูนด้วยกิจกรรมต่างๆ ของลูกๆ ของภูมิพลแล้วล่ะก็ การเงินของวังก็ยังแข็งแกร่งขึ้นอีกโดย ด้วยเศรษฐกิจของประเทศเดิบโตถึงสิบกว่าปี เต็มที่ต่อไป และตลาดหุ้นไทยก็คึกคักติดอันดับโลก ทรัพย์สินและรายได้ของวังก็เดิบโตอย่างก้าวกระโดด ตลาดอสังหาริมทรัพย์ที่เพื่องฟุทำให้เครือชีเมนต์ต้องเร่งการผลิตวัสดุก่อสร้างเต็มกำลังเป็นเวลาหลายปี และมูลค่าอสังหาริมทรัพย์ที่สำนักงานทรัพย์สินฯ กับครอบครัวภูมิพลเป็นเจ้าของก็ถือเป็นสูงขึ้น

จิราภิญญาจัดการการเงินของวังใหม่เริ่งการลงทุน ทั้งลงทุนเองและปล่อยเช่าอสังหาริมทรัพย์แก่นักธุรกิจทรัพย์สินของสำนักงานทรัพย์สินฯ ขยายครอบคลุมตั้งแต่ร้านอาหารเล็กๆ ไปจนถึงคอนโดมิเนียมหรูหางสรรพสินค้า โรงแรมและอาคารสำนักงาน โครงการที่ทะเบียทะยานที่สุดโครงการหนึ่งของครอบครัวภูมิพลคือการปล่อยเช่าที่ดิน 35 ไร่ใจกลางกรุงเทพฯ แก่ตระกูลเตชะไพบูลย์ เจ้าของธุรกิจธนาคารเชื้อสายจีนอันเก่าแก่ ที่วางแผนจะสร้างคอมเพล็กซ์ที่มีห้องโรงแรม สำนักงานและห้างสรรพสินค้ามูลค่าหลายพันล้านเหรียญสหราชอาณาจักร ที่จะมีมากกว่าหกสิบห้องในเอเชีย นั่นคือเวิร์ลด์เทรดเซ็นเตอร์ วังไม่นำพาภัยลับของตระกูลเตชะไพบูลย์ที่ทำธนาคารล้มไปสองแห่งเมื่อไม่กี่ปีก่อนหน้านี้ และอีกหลายปีต่อมาวังก็เก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการที่เตชะไพบูลย์ประสบความล้มเหลวและจำต้องปล่อยทรัพย์สินนั้นหลุดจากมือ

สัญญาเช่าทรัพย์สินใหม่ๆ เพิ่มรายได้ให้สำนักงานทรัพย์สินฯ หลายสิบล้านเหรียญสหราชอาณาจักร ต่อปี ในขณะเดียวกันก็สร้างธุรกิจจำนวนมากแก่ธนาคารไทยพาณิชย์ที่อยู่ในการควบคุมของสำนักงานทรัพย์สินฯ เอง ตลอดจนบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ต่างๆ ที่ชุมชนธุรกิจได้ ก็ตามที่สำนักงานทรัพย์สินฯ มีอิทธิพลต่อ นอกจากนี้ บรรดาบริษัทในเครือชีเมนต์ไทยทั้งบริษัทลูกและร่วมทุนรวม 35 บริษัท กับบริษัทของสำนักงานทรัพย์สินฯ อีกว่ายี่สิบบริษัทที่มีตั้งแต่ธุรกิจการเกษตร, ประกันภัย, โรงแรมถึงอุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงานให้เงินปันผลแก่วังและครอบครัวมีจำนวนมากถึง 30-40 ล้านเหรียญในปี 2533 โดยไม่ต้องเสียภาษี เฉพาะบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์ของครอบครัวมีมูลค่ามากกว่าหนึ่งพันล้านเหรียญสหราชอาณาจักร แล้ว

วังใช้รายได้ส่วนหนึ่งที่มากพอสมควรไปกับการขยายปีกของตนในระบบเศรษฐกิจ นักลงทุนต่างชาติพากันเข้ามาหันมาประทับใจห้องของจิราภิญญาเพื่อเสนอการร่วมทุนทำธุรกิจ จิราภิญญาเลือกที่จะเป็นผู้ถือหุ้นน้อยในบริษัทอย่างเช่น Minebea ผู้ผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของญี่ปุ่น Toshiba ในการผลิตหลอดไฟฟ้าทัศน์และ Michelin ผลิตยางรถยนต์ จิราภิญญาบอกว่าสำนักงานทรัพย์สินฯ ไม่ต้องการถูกมองว่าแข่งขันกับทุนเอกชน และในโครงการสำคัญๆ เช่นโครงการสร้างพื้นฐานสำนักงานทรัพย์สินฯ สามารถเป็น “สะพานเชื่อมชั้นดีระหว่างภาคตะวันออกและภาคตะวันตก”⁴ ครอบครัวมีหุ้นลงทุนเป็นการส่วนตัวในตลาดหุ้นไทยไม่ต่างจากชั้นกลางและชั้นสูงไทยจำนวนมาก กระทั้งภูมิพลก็เล่นหุ้น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะความโครงรูปมากกว่าการแสวงหาผลกำไร

⁴ ผู้เขียนสัมภาษณ์จิราภิญญา, 11 กันยายน 2535.

ผู้บริหารธุรกิจเอกชนรายหนึ่งโอดครวญเป็นการส่วนตัวเมื่อได้ยินข่าวว่าภูมิพลซื้อหุ้นบริษัทเข้าไป 500 หุ้น เขายุ้งศักดิ์ว่ามันหมายถึงแรงกดดันอันไม่พึงประสงค์ที่จะต้องแสดงว่าบริษัทนี้ทำประโยชน์ให้แก่สังคม

เศรษฐกิจเบ่งบานทำให้เงินไหลเข้าสู่งานการกุศลของครอบครัวภูมิพลมากขึ้นเช่นกัน มันกลายเป็นความได้เปรียบเมื่อรัฐบาลชาติชายสุด ทำให้ภูมิพลสามารถขยายบ้านที่มั่นคงศิลธรรมและตอบรับ ข้อคิดเห็นของเขาว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งนั้นสัน泆หวัง ว่าสถานีแม่น้ำมีภารกิจเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ หลายต่อหลายครั้ง โดยครั้งแรกเกิดเพียงไม่กี่เดือนหลังจากชาติชายเป็นนายกรัฐมนตรีเดือนพฤษภาคม 2531 พาบุกถล่มภาคใต้ก่อให้เกิดอุทกภัยและคร่าชีวิตผู้คนไปนับร้อย ขณะที่รัฐบาลและกองทัพพยายามให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มกำลัง มนติธิราชประชานุเคราะห์ของภูมิพลก็ได้รับความสนใจและได้หน้าไปมากกว่า

ต้นเดือนพฤษภาคม 2532 ภาคใต้โดนไฟฝนเกย์ซ้ำเข้าไปอีก คราวนี้คนตายไปประมาณ 450 คน ชาติชายดูเบาภัยพิบัติครั้งนี้ด้วยได้รับข้อมูลไม่ถูกต้อง ก่อนที่เขาจะทันได้กลับตัวกลับลำทัน ภูมิพลก็เรียกเข้ามาไว้ปีตานินตาม(ความเข้าใจของคนทั่วไป) มันแสดงให้เห็นว่าภูมิพลเฝ้าดูแล百姓นิกร แต่การเมืองไม่ อีกครั้งแขนขาของวังที่มีน้ำเลี้ยงอุดมได้ทุ่มกำลังบรรเทาทุกข์และได้หน้าไปเกือบทั้งหมด แม้ว่ารัฐบาลจะทุ่มเท สรรษกำลังมากกว่าก็ตาม จุฬาภรณ์ปฏิบัติตามตำราของพ่อหน้าหนึ่ง ด้วยการให้มูลนิธิจุฬาภรณ์ช่วยทำการฟื้นฟูหมู่บ้าน การเลี้ยงสัตว์และการประมงในรูปแบบสหกรณ์ โรงเรียนจำนวนมากถูกเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนจุฬาภรณ์⁵

งานของวังก็ใช่ว่าจะราบลื่นดูไห่มีรัสสุด ความหนักหนาของภัยพิบัติ โดยเฉพาะอุทกภัย ส่วนหนึ่งเกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าอย่างกว้างขวางในบริเวณที่อยู่อาศัยทางภาคใต้ นักสิ่งแวดล้อมรณรงค์ให้ปิดป่าพวงเข้ามารือว่าเนื่องจากว่าคนจนเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติมากที่สุด ภูมิพลจึงจะต้องเห็นด้วยกับพวกเขากลึงความจำเป็นในการปักป้องสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มงวด ภูมิพลตกลอยู่ในสถานการณ์ลำบาก ซึ่งเขายอมรับเอง เขาเห็นด้วยเรื่องปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า แต่เขานับสนุนอย่างแข็งขันต่อการสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เพื่อการพัฒนา ซึ่งได้รับการต่อต้านจากกลุ่มพวกรดียกันที่ต่อต้านการตัดไม้ทำลายป่า พวกราษฎรคัดค้านเขื่อนน้ำโจนเป็นผลสำเร็จเมื่อสองปีก่อนหน้านั้น ภูมิพลใช้การประชรยงานวันเกิดประจำปี 2532 แสดงจุดยืนของเขานั้นคือ เขาย้ายสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นว่าต่อต้านผลประโยชน์ของส่วนรวม⁶

เข้าแสดงธรรมถึงความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมของเขาว่าที่เหนือกว่าใครๆ อธิบายปรากฏการณ์เรื่องกระจาบปัญหาโลกร้อน แล้วเขาก็ชี้ว่าโรงไฟฟ้าถ่านหินมีส่วนทำให้เกิดปรากฏการณ์เรื่องกระจาบ ขณะที่

⁵ Nation, July 4, 1992.

⁶ Bangkok Post, December 5, 1989; Nation, December 5, 1989.

เขื่อนนั้นสะอาดและทำให้ไทยไม่ต้องพึ่งพาเชื้อเพลิงนำเข้าจากต่างประเทศ เข้าด้วยความโดยไม่ต้องเอี่ยวน้ำ โจนอกมาว่า การนำเข้าถ่านหินมาใช้ในโรงไฟฟ้าจะดีกว่าหรือเมื่อเทียบกับการเสียต้นไม้ไม่เกิดต้นเพื่อสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าซึ่งสามารถทำการชลประทานเลี้ยงไร่นาได้อีกเป็นจำนวนมาก “หนทางที่เป็นประโยชน์ ในทางปฏิบัติคือการรักษาและปรับปรุงสิ่งต่างๆ ที่เราเมื่อยุ่งอย่างเช่นป่าไม้และแหล่งน้ำ และลดสิ่งไม่ดีให้เหลือน้อยที่สุด เช่น ความปล่อยปละละเลยและมลภาวะ”

ภูมิพลตีตรา낙สิ่งแวดล้อมว่าไม่มองความเป็นจริงและไม่มีข้อมูล แยกเสียงกวนหักด้วยทำลายป่า เขานิยมเบื่อนข้อเท็จจริงที่สำคัญบางประการ เช่น นักสิ่งแวดล้อมไม่ได้สนับสนุนการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินเพิ่ม ไทยไม่ได้นำเข้าถ่านหินมากนัก เพราะมีเหมือนถ่านหินของตัวเอง แต่ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไรไม่สำคัญ เขา กำลังใจตีนักสิ่งแวดล้อมและนักสิ่งแวดล้อมก็จริงจังกับคำพูดของเข้า ผู้นำนักสิ่งแวดล้อมรายหนึ่งกล่าวในภายหลังว่าพวกเขารู้ว่าต้องหันไปเป็นเดือนๆ เพื่อจะได้มีภูมิมองว่าโต้แย้งภูมิพลและภูมิข้อหาหมิ่นประ บรมเดชานุภาพ⁷

เมื่อรัฐบาลชาติชายยังคงทะเละເບາະແວ້ງຄູ່ຄູ່ກັນໄປເຮືອຍໆ ທະລິດ ຍົງໃຈຢຸທະ ພບ.ສູງສຸດແລະ ພບ.ທບ. ກັບສຸ ຈິນດາຮອງພບ.ທບ.ພຍາຍາມໃຊ້ປະໂຍບນໍາຈາກຄວາມໄມ່ສົບອາຮມັນຂອງວັງ ຜົ່ງທັງຄູ່ຕ່າງໜ່ວຍທີ່ຈະດຳນີ້ຮອຍຕາມເປັນ ໃນເດືອນສິງຫາຄມ 2532 ເມື່ອທີ່ປຶກຂາຂອງชาຕີໝາຍຄື່ອ ສຸຂູ່ພັນໜີຕອບໂຕພວກທຫາໂດຍບອກວ່າຄວາກລັບໄປກວາດ ບ້ານດ້ວຍໃຫ້ສະອາດ ທະລິດແລະສຸຈິນດາກີ່ຮົມນາຍທຫາ 1,000 ນາຍຕົບເທົ່າມາຊັມນຸ່ມ ກ່ຽວໄປຢູ່ຟອໄປໃນໂຮງແຮມ ກລາງກຽມເຖິງເທິງ ທະຕີໝາຍຕັດໄຟແຕ່ຕົ້ນລົມດ້ວຍການໃຫ້ສຸຂູ່ພັນໜີລາອັກແລະແຕ່ງຕັ້ງທະລິດເປັນຮູ້ມັນຕົກລາໂທມ ທະລິດເຫັນເປັນໂອກາສທີ່ຈະກ້າວຂຶ້ນສູ່ເກົ້າອື່ນຍາກ ເຂົາລາອັກຈາກກອງທັພແລະເຂົ້າຮັບດໍາແໜ່ງໃນຮູ້ບາລ ພບ.ສູງສຸດ ດົນໃໝ່ຄື່ອ ສຸນທຣ ຄົງສົມພົງເຊີ່ມ ເສເພັບອຍທີ່ຈັດລັບແລະໂອນເອນເປັນໄມ້ປັກເລັນ

ສຸຈິນດາຈອມກະຫຍາຍໝາງຈົ້ນມາເປັນພບ.ທບ. ອັນເປັນດໍາແໜ່ງທີ່ກຸມອໝາງຈົງຂອງກອງທັພ ເບື້ອງහັ້ງ ເຂົາຄື່ອປຣ.5 ຜົ່ງທີ່ເປັນຮູ່ນໍ້າເກະກຸມກັນເໜີຍວ່າແນ່ນ ມັກໃຫຍ່ໄຟສູງແລະຈັດລົມນັກທີ່ສຸດເທົ່າທີ່ໂຮງເຮັດນີ້ເຄີຍຜົລິດ ອອກມາ ພວກເຂາຂຶ້ນມາພາດຍັກແຜງດ້ວຍເພິ່ນຍາຍທາງການເນື່ອງອັນແຍບຍລ ໂດຍມັກຈະຍູ້ຂ້າງເປັນແລະແວດລົມ ສີຣິກີຕີ່ ພວກເຂາປະປົງບັດການຮາວກັບພຣຄການເນື່ອງແລະກຸມຮຽກຈີທີ່ມີເອກພາພູ່ສູງ ທັງລົງທຸນ ເລັ່ນຫຸ້ນ ຜ້ອຮາ່ງກົງບັນ ພວກເຂາແລະອື່ນໆ ທີ່ທໍາໃຫ້ພວກເຂາແຕ່ລະຄນ່າຮ່າຍໃນຊ່ວງປະເທດສະຫະ 2523

ສຸຈິນດາຂ່າຍໝູ່ຄຸກຄາມຮູ້ບາລທັນກັບຂໍອື່ງກວ່າທະລິດເສີຍອີກ ເຂົາຫີນເພື່ອນຈປຣ.5 ຂຶ້ນມາດໍາຍ 4 ໃນ 5 ຕໍາແໜ່ງສູງສຸດຂອງກອງທັພເປັນຂອງຮູ່ນໍ້າພວກເຂາ ທໍາໃຫ້ກອງທັພຈະຕ້ອງຕກອງຍູ່ໄຕການຄວບຄຸມຂອງພວກເຂາໄປອີກ 5 ປີ

⁷ ສັນກາຍຄົມພິເສດ

ในเดือนมีนาคม 2533 สุจินดาชูเตือนว่าเข้าจะไม่ยอมให้นักการเมืองเข้ามาแทรกแซงกิจการของกองทัพ และเข้ายังปฏิเสธที่จะยืนยันว่าจะไม่มีการรัฐประหารอีกด้วย เมื่อสมัชิกสภากborgส่วนกล่าวหารว่ามีการทุจริตในกองทัพ สุจินดาตอบโต้อย่างช่มชู่ว่ามันไม่ใช่ธุระอะไรของพวกรเข้า แต่ครั้นชวลิตถูกกล่าวในสภาว่าทุจริตและภารຍาของเขากลางเรียกเป็น “ตู้เพชรเคลื่อนที่” สุจินดาหดการเยือนสิงคโปร์ให้สั้นลงเพื่อพาชาลิตและชาติชายเข้าพบเพرمอย่างรีบร้อน เข้าใจว่าเพرم (และภูมิพล) ถูกขอให้เป็นชาติชายให้ลาออกจากและมอบเก้าอี้ให้กับคนจากทหารเหมือนกับการรัฐประหารที่วังชัยเหลือเพرمในปี 2523 ชาติชายปฏิเสธและเดินทางไปพบภูมิพลด้วยตัวเอง สิ่งที่พูดคุยกันนั้นไม่เป็นที่เปิดเผยแก่สาธารณะ แต่เขาก็กลับอกมาเป็นนายกฯ ต่อไป ชาลิตลาออกจากราชบูลังด้วยความเคืองแค้น และวันถัดมาทหารในหลาย ๆ จังหวัดเดินสวนสนามแสดงการสนับสนุนตัวเข้า ต้องใช้เวลาสองสามวันกว่าความหวั่นวิตกจะเกิดการรัฐประหารค่อยๆ จางคลายไป

ไม่มีใครแน่ใจว่าจะตีความจุดยืนของวังอย่างไรดี ขณะบางคนสรุปว่าภูมิพลอยู่ข้างหลักการประชาริปปิตัย แต่บางคนก็คิดว่า แม้ว่าภูมิพลพร้อมที่จะเอาชาติชายออกไปเพื่อเอารัฐบาลทหารเข้ามาแทน แต่เขาก็จะวางแผนวิธีการเมืองแปลงๆ ของชาลิต⁸ ปัญหาไม่ได้อยู่ที่การรัฐประหาร แต่อยู่ที่ตัวชาลิต

เกมยังคงโพกสอยู่ที่การสนับสนุนจากภูมิพลและโนミニของเขากือ เพرم ชาติชายคำยันตัวเองด้วยการตั้งคุณของเพرمและวังสามคนเป็นรัฐมนตรีในเดือนสิงหาคม 2533 นั้นคือ วีระพงษ์ รามากุร, ออมเรศ ศิลปะอ่อน อดีตผู้บุริหารเครือซีเมนต์ไทย, กันวัสิษฐ์ เดชกุญชร นายพลตำรวจน้ำที่รับใช้ภูมิพลนานาเกือบสองทศวรรษ ชาลิตที่ถูกวังปัดอย่างไม่ไยดี เลือกเส้นทางย่าทัพหมื่นลี้ด้วยการตั้งพระครุการเมือง โดยหวังจะบรรลุถึงจุดหมายปลายทางในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ส่วนสุจินดาัยังคงเดินหน้าข่มชุกความรัฐบาลต่อไป เมื่อชาติชายเดินทางไปต่างประเทศในเดือนพฤษภาคม สุจินดาประกาศอำนาจควบคุมความมั่นคงในพื้นที่กรุงเทพฯ และสั่งห้ามการชุมนุม จากนั้นกองทัพก็เรียกร้องให้ชาติชายปลดรัฐมนตรีคนหนึ่งที่วิพากษ์วิจารณ์กองทัพ พอกลับมา ชาติชายที่หวั่นเกรงจะถูกรัฐประหาร ก็ทรงไปพบภูมิพลในต่างจังหวัด ตามหลังเข้าไปติดๆ คือสุจินดา เมื่อพวกรเขากลับอกมาโดยไม่พูดอะไรมั้ง เก็บเงิน ก็ถูกตีความอีกครั้งว่าภูมิพลยังคงสนับสนุนรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งและไม่เอารัฐประหาร

แต่เมื่อภูมิพลกลับมากกรุงเทพฯ ในวันที่ 2 ธันวาคม เพื่อลงงานวันเกิด การตีความอย่างนั้นซักจะดูไม่ค่อยเข้าเค้า ที่สามารถบินทำลายกลางฟ้าไปรอดต้อนรับที่ประกอบด้วยผู้นำทางการเมือง ผู้นำทหารและลูกเสือ

⁸ ในปลายทศวรรษ 2523 ชาลิตออกความเห็นเกี่ยวกับระบบการเมืองไทยหลายครั้งอย่างยืดยาวและซวนวน สนับสนุน “การปฏิวัติโดยประชาชน” และบอกเป็นนายว่าเขาระบบที่มี “สภาราชีเดียม” กับ “ประชานิรบดี” สำหรับบางฝ่าย สองคำนี้หมายถึง คอมมิวนิสม์ (ชาลิตมีที่ปรึกษาเป็นอดีตระดับนำของพคท.) และสาขาวรัฐ ตามลำดับ กล่าวกันว่าความเห็นของเขาระบั่นความกังวลให้กับรัฐเป็นอย่างมาก

ชาวบ้าน 400 คน เข้ากล่าวว่ากองทัพและรัฐบาลควรสามัคคีเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยการเจรจาพูดคุย โดยคำนึงถึงประเทศชาติและประชาชนเป็นที่ตั้ง มันเป็นคำพูดที่ฟังดูผิดแผ่นเป็นกลาง แต่โดยการไม่ออกปากตำหนิเหล่าทหารที่ชุมชนจัดรัฐประหาร ไม่บอกให้พวกเขากลับเข้ากรรมกอง คำพูดของภูมิพลจึงเท่ากับเป็นการให้ท้ายการชี้ฟ้องฯ ของนายพลเหล่านั้น

วันถัดมา ภูมิพลกับครอบครัวเป็นประธานในพิธีสวนสนามประจำปีของกองทหารประจำตัวของพวงมา โดยมีผู้นำทหารและชาติชายในฐานะรัฐมนตรีกลาโหมร่วมในพิธี กล่องโกรทัศน์ของสถานีทีวีได้การควบคุมของทหารไม่ยอมจับภาคติดชาย กลับเน้นแสดงภาพครอบครัวหลวงกับเหล่านายพลอยู่ด้วยกัน ภูมิพลดูจะให้ท้ายพวงมาอีกรัง “กองทัพควร... ใช้ความรู้ของตนอย่างเต็มกำลังในการพัฒนาประเทศ... กองทัพได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยดีมาตลอดในการรักษาความสงบเรียบร้อยและเอกสารซึ่งของประเทศ”

แต่ภูมิพลวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลชาติชายอย่างตรงๆ ชนิดหนังคนละม้วนในการปราศรัยประจำนวันเกิดในวันถัดมา เข้าตอบคำอาทิตย์ราษฎร์ของชาติชายที่สรรเสริญตัวเขาว่าเป็นผู้นำพาประเทศไทยด้วยการตำหนิ ภูมิพลขอบคุณนายกฯ จากนั้นก็เปิดจาก “ไม่มีความสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้ด้วยตัวคนเดียว... กษัตริย์ในปัจจุบันไม่ได้มีหน้าที่ในการบริหารประเทศ มีคนอื่นทำหน้าที่นี้” น้ำเสียงและท่วงท่าของแสดงความไม่สนอารมณ์กับชาติชายในฐานะข้ารับใช้ของกษัตริย์⁹

จากนั้นภูมิพลพูดในทำนองว่ารัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งสมัยใหม่ตามแบบตะวันตกนั้นไม่ดีเท่ารูปแบบดั้งเดิมของไทย ปัญหาสำคัญเร่งด่วนนั้นจำต้องอาศัยความยืดหยุ่นพลิกแพลง ไม่ใช่ยึดติดกับ “หลักการทฤษฎี” ซึ่งเขามายถึงขั้นตอนระบบราชการสมัยใหม่ งานการกุศลกับโครงการหลวงของเขานั้นสุดยอด เพราะไม่ต้องล่าช้าเสียเวลา กับ “วิธีการทำบัญชีแบบตะวันตก” เขาระหนันรัฐบาลที่ไม่สร้างเชื่อมและคล่องที่จะได้ป้องกันหน้าท่าว่าจากพายุมรสุมที่เพิ่งเกิดในหลายจังหวัดภาคกลาง หลักการและการแก้ปัญหแบบยึดตัวรากของรัฐบาลยิ่งเป็นการช้าเติมให้เกิดความเสียหายหนักขึ้น ภูมิพลบอก

ผู้พังและสืบทอดเข้าใจว่าการสนับสนุนที่ชาติชายได้จากวันนั้นลดรอบลงไปในทันที ตัวละครต่างๆ เริ่มเงื่ออาวุธพาดฟัน ชวัลิตดึงดัวลิ่วล้อเพรเมษสายความมั่นคงคนหนึ่งคือ ประสงค์ สุนธิ มากร่วมงานในพระครัวเมหงส์ สวนสิทธิ เศรษฐศิลป์ที่ยังไม่ทันได้เป็นองคมนตรีก็ตอนพระครกิจสังคมของการร่วมรัฐบาล เช่นเดียวกับพระครูประชาธิปัตย์ ชาติชายดินรนเอารัตต์วอดด้วยการรวมพระครุณฯ รวมทั้งพระครลีกของอาทิตย์ที่กล่าวมาเป็นรองนายกฯ ในขณะเดียวกัน ชาติชายก็ดึงอดีต้นกรรัฐประหารในทศวรรษ 2523 มนูญ รุปชจร เลื่อนยศให้เป็นพลตรีและให้ทำงานในกระทรวงกลาโหม

⁹ จากรายงานใน *Nation, Bangkok Post*, และ *Associated Press*, 5 มีนาคม 2532

กัวนจปร.5 เดือดดาล และเปรเมกับภูมิพลก็คงตกใจเช่นกัน สำหรับสุจินดาแล้ว การปรามาศครั้งนี้ เพียงพอแล้วสำหรับการก่อรัฐประหาร แต่กระนั้นก็ยังต้องหาเหตุสร้างเรื่องให้เป็นข้ออ้างอยู่ดี เจือนมกราคม 2534 บุญชู วงศานนท์ นายพลตำรวจรุ่นจปร.5 ที่มีประวัติเป็นมือฆ่าเปื้อนเลือดมายาวนาน (เข้าดูแลเรื่องแชร์ แม่ชม้อยให้กับเบรเมและรัง) จู่ๆ ก็วือพื้นคดีเก่าปี 2527 ที่กล่าวหาว่า yang เติร์ก กับ พคท. วางแผนลอบสังหารสิริกิติ์ เปรเมและอาทิตย์ แม้ในตอนนั้นวังจะได้ยื่นมือเข้ามาแทรกแซงให้เรื่องเงียบหายไปแล้วก็ตาม ก็ถูกชุดขึ้นมาอีก โดยใช้วังเป็นข้ออ้าง เมื่อชาติชายตอบโต้ด้วยการย้ายบุญชู สุจินดา กับ พรรค พวากก์ กล่าวหานายกฯ ว่าปักป้อง คนที่เคยพยายามฆ่าสิริกิติ์ 23 กุมภาพันธ์ ขณะเครื่องบินของชาติชายกำลังจะทะยานขึ้นสู่อากาศเพื่อไปพบ ภูมิพลที่เชียงใหม่ คอมمانโดทหารอากาศก็จับตัวเขาไว้ วนัดมาสุจินดาเข้าพบภูมิพล หลังจากนั้นเขาก็ประกาศว่าภูมิพลได้รับรองการรัฐประหารแล้ว โดยกำชับแต่เพียงว่า “อย่าทำให้ประชาชนผิดหวัง”

ไม่มีทางรู้ได้ว่าภูมิพลเห็นชอบกับการรัฐประหารจริงหรือไม่ และเช่นเดียวกับหลายครั้งก่อนหน้านั้น ความคุณมีเครื่องน้ำรักษาภาพพจน์ของเขาว่า แต่ข้อเท็จจริงคือ ด้วยการที่เขากับเปรเม มีบทบาทเป็นกรรมการนับ คะแนนระหว่างทหารกับชาติชาย ภูมิพลได้เปิดทางสำหรับการรัฐประหารมาหลายเดือนก่อนหน้านั้นแล้ว เขายังคงเปรเมแสดงชัดเจนว่าการรัฐประหารเป็นทางเลือกที่ยอมรับได้ในการเมืองไทยสมัยใหม่ ส่วนสาธารณะ หลังจากได้เห็นชาติชายวิ่งรอกเข้าหาภูมิพลทุกครั้งที่ถูกสุจินดาชี้ในรอบปีที่ผ่านมา ก็เกิดความรู้สึกซึ้งชา หลัยคนไทยตัวชาติชายเองเมื่อเกิดรัฐประหารขึ้นมาในที่สุด ทัศนะของภูมิพลแสดงออกอย่างชัดเจนในหลัย เดือนให้หลังเมื่อเขากล่าวหมายหยันคณารัฐมนตรีของชาติชายว่า “น่าขัน (comic)¹⁰

อีกทั้งภูมิพลก็ไม่ได้แทรกแซงด้วยอำนาจที่มีตามรัฐธรรมนูญเพื่อคลี่คลายสถานการณ์ด้วยการยุบสภา ซึ่งนั้นจะยังคงอยู่ในร่องในรอยตามระบบรัฐธรรมนูญด้วยการเลือกตั้งลับໄไปใหม่ การปักป้องรัฐธรรมนูญและ กระบวนการประชาริบป์โดยดูจะไม่อยู่ในลำดับความสำคัญของวัง

คณะกรรมการล้วนตามบทศริพท์การยึดอำนาจที่ผ่านๆ มา คราวนี้ตั้งชื่อตัวเองว่า คณะกรรมการความสงบ เรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) สุนทร คงสมพงษ์ ผบ.สูงสุดเป็นประธานรสช. แต่อำนาจที่แห่งริบป์ในมือของจปร.5 คือ สุจินดา, เกษตร โรมนิล, และอิสรพงษ์ หนุนภักดี พวากเข้ายุบสภา จีกรัฐธรรมนูญ และตั้งสภานิติบัญญัติ แห่งชาติขึ้นมา โดยสมาชิก 292 คนเต็มไปด้วยทหาร ข้าราชการ นักธุรกิจและนักวิชาการที่ถือหางพวกเขาระบานสภาย คือ อุกฤษ มงคลวนิว นิติบริกรที่รับใช้อำนาจมาอย่างโฉกโฉนดังแต่ยุคถอนนามานินทร์ จนถึงเบรเม ซึ่งสำหรับรายหลังนี้เข้าบริการให้ถึงห้าปีในตำแหน่งประธานรัฐสภา ภารധารของเขากลับชิดกับ

¹⁰ Kulick and Wilson, *Thailand's Turn*, xxii.

シリเกิต์และเป็นท่านผู้หญิง ขณะ*Nation*หมายສປາຍ ທຸດນີ້ວ່າເປັນການ “ຫວັນຄືນສູ່ອົດຕິຕີທີ່ນໍາເຄຣວ້າ” ອຸກຖະກິໄດ້ຮັບມອບໝາຍຈາກສະຫະໄໝຮັງຮູ້ຮຽມນຸ້ມູລັບໃໝ່

พวกรสช.ท่องคากชาติ ศาสนา กษัตริย์ตามเคย พวกรเข้าแพร่ภาพเทปโทรทัศน์คำสารภาพของหนึ่งในผู้วังแแผนลอบสังหารสิริกิติ์ ซึ่งภายหลังถูกเปิดโปงว่าเป็นการบังคับชูเข็มและเป็นเท็จ พวกรเขากล่าวหาชาติชายว่าทำประเทศไปสู่ “เด็จการรัฐสภา” โดยไม่ได้บอกว่ามันคืออะไรหรือว่าทำไม่มันถึงlevel¹¹ ชาติชายกับบรรดาพวกรอีก 24 คนถูกสอบสวนในข้อหาทุจริต รสช.ยังทำการกำราบคนที่อาจจะหื้อขึ้นมา เช่น พวกรพ้องของชวลิต ที่ถูกเชี้ยวทิ้งไปจากสมการอำนาจใจใหม่ พวกรเขายุบสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ ข่มชูสื่อ และคุกคามนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม นักศึกษา นักวิชาการและนักเคลื่อนไหว ที่ถูกเชื้อดให้ลิงดูคือ ผู้นำแรงงานรัฐวิสาหกิจ ท่าน โพธิอ่าน หายตัวไปอย่างเป็นปริศนา ไม่เคยมีใครได้พบศพ สุลักษณ์ ศิรรักษ์ที่ปราศรัยโจนตี รสช.ถูกตั้งข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ โดยใช้ข้ออ้างว่าสุนิศาได้รับการรับรองจากภูมิพล สุลักษณ์ฟ้องกลับว่า การรัฐประหารของรสช.เป็นการสร้างความระสายเดื่องแก่เท้าของภูมิพล สุลักษณ์หนีการจับกุมไปญี่ปุ่น

สุจินดาเป็นที่โปรดปรานของวัง โดยเฉพาะในหมู่สาวชารวัง ด้วยบุคลิกและหน้าตาดี แต่เขามิใช่ ประเมิน ดังนั้นเพื่อจะได้ความไว้วางใจจากภูมิพล สุจินดาจึงเสนอพลเรือนที่วังโปรดคือ อาันนท์ ปันยารชุน เป็น นายกฯ อาันนท์เป็นอดีตนักการทูตและปัจจุบันเป็นนักธุรกิจผู้มีวินัยและจริงจัง ประวัติไม่ต่างพร้อย เขามิใช่ เศรษฐีท้องถิ่นในแวดวงราชการและธุรกิจอุตสาหกรรม แม้ว่าจะคุ้นเคยกับวังเป็นอย่างดี แต่เขาก็ไม่ได้เข้าไป ข้องแวงมากนัก และยังได้หลีกเลี่ยงทางโคลงรักบองทัพตั้งแต่ที่ปึกข่าวจัดกล่าวหาราชเชาเป็นคอมมิวนิสต์ใน พศวรรษ 2513 ดังนั้นขณะที่เขารังเกียจการเมืองฉบับที่มีอยู่เต็มคงะของชาติชาย เขาก็ไม่ได้รักใครพวง กหหารด้วยเช่นกัน

อนาคตที่เป็นหน้ากากชั้นดีให้กับรสช. และนำการบริหารประเทศกลับสู่อุดมคติของภูมิพล
คงรัฐมนตรีของเขาระบุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มและทหารจากรสช. จำนวนหนึ่ง พากเข้าจัดการการ
ปฏิรูปตามบัญชียาเหยียด ตั้งแต่กฏเกณฑ์ทางการธนาคาร ภาษี ไปจนถึงการปกครองท้องถิ่น ซึ่งระบบ
ราชการและนักการเมืองได้ขัดขวางหรือละเลยมาตลอด รสช.ยกเลิกกฎหมายการศึกเพียงสองสามสัปดาห์หลัง
จากนั้น อนุญาตให้สื่อสิ่งพิมพ์นำเสนอวิพากษ์วิจารณ์ได้พ่อประมาณ แต่จริงๆ แล้วที่สำคัญกว่าในสายตาของ
รสช.คือ วิทย์และโกรทัศน์ ซึ่งยังคงถูกควบคุมอย่างเข้มงวด เมื่อเศรษฐกิจเติบโต หลายคนทึ่นในวังและ

๗๗ จะว่าไปแล้ว รัฐบาลชาติชายเป็นเด็จการโดยคุณรัชสมนต์รี เนื่องจากเข้าและคุณทำทักษิณได้โดยไม่ผ่านสภามากขึ้นทุกที่ แต่หลังจากนั้น “เด็จการรัชสภा” กลายมาเป็นคำที่ใช้ในนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง ยิ่งโดยเฉพาะในหมู่ผู้นิยมระบบเบร์ลิน

ภายใต้ภารกิจเช่นนี้ คือรัฐบาลในอุดมคติสำหรับประเทศไทย กล่าวคือ กองทัพมีวินัยและเป็นระเบียบ เทคโน แครตทำงานด้วยความเสียสละ โดยมีภูมิพลอยู่และอยู่อย่างเป็นห่วงเป็นใจ

แต่เมื่อยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากสภาคองเกรส จึงต้องดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญใหม่และการเลือกตั้งที่กำหนดไว้ เกินเดือนเมษายน 2535 มันคือสิ่งที่ขาดไม่ได้ การร่างรัฐธรรมนูญใหม่และการเลือกตั้งที่กำหนดไว้ จำนวนมากที่มีต่อการรัฐประหาร มีพัสดุต้องพูดถึงรัฐบาลต่างชาติ คณะกรรมการสิทธิมนตรีชั่วคราว รวมถึง บริษัท ศิลปอาชา ที่มารับใช้เก่าแก่ของเพรเม และอาจจะทุจริตมากกว่าครึ่งหนึ่ง หลักฐานเหล่านี้ได้แต่สำหรับคนที่ขัดขืน รัฐ. เท่านั้น เช่น ชาติชายกับลูกน้องคู่ใจ บรรหารกล้ายมาเป็นหัวหน้าพรรคราชติไทยแทนชาติไทย และนำ พรรคราชติไทยไปสวามิภักดีต่อรัฐ.

รัฐ.ยังได้ทำให้โครงการพัฒนาชนบทขนาดใหญ่กลایเป็นแหล่งแรงงานที่สำคัญที่สุดในประเทศ พร้อมทั้ง ห้องรับตำแหน่งในรัฐบาลได้ไม่นาน พากษาประกาศโครงการที่จะแก้ปัญหาการไร้ที่ทำกินและการบุกรุกป่า สงวนทั้งหมด ซึ่งเป็นปัญหาที่ภูมิพลให้ความสนใจมาตั้งแต่ครั้งแรก โครงการจัดสรรที่ทำกิน(คจก.) ดำเนินการโดยกองทัพ โดยระยะแรกจะทำการโยกย้ายชาวบ้านกว่า 1.2 ล้านคนในภาคอีสานไปอยู่ที่ใหม่พร้อม ที่ทำกิน ในระยะยาว พากษาวางแผนจะโยกย้ายอีก 10 ล้านคนทั่วประเทศ¹³ เข้าอีหรอบเดียวกับโครงการ อีสานเขียวของชาลิต รัฐ.ประกาศว่าพากษาทำลังทำงานสนองความต้องการของภูมิพล “โครงการจัดสรรที่ทำ กินของกองทัพเป็นไปตามแนวความคิดของภูมิพลที่ต้องการช่วยเหลือคนยากคนจนในป่าสงวน ด้วยการให้ สถานที่ทางกฎหมายและความมั่นคงในชีวิต ในขณะเดียวกัน โครงการนี้ยังจะเป็นการรักษาป่าไม้ไว้อีกด้วย”¹⁴

แต่เมื่อภารกิจเป็นอย่างอื่นในเวลาอันรวดเร็ว คือ โครงการไล่ที่ชาวบ้านออกจากป่าเสื่อมโทรมและเอา ที่ดินเหล่านั้นไปให้กับธุรกิจปลูกปา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้คนภูมิปัญญา ชาวบ้านที่ได้รับคำ สัญญาหลายปีก่อนหน้านั้นว่าพากษาสามารถอยู่อาศัยในที่ดินนั้นได้ และกระหั้งชาวบ้านที่อยู่ทำกินมานาน

¹² ระดับสูงคนหนึ่งในการสอบสวนการทุจริตบอกแก่ผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ปากปิดว่าหลักฐานมีความชัดเจนและมีน้ำหนัก โดยยอมรับ ว่าการสอบสวนและการเลือกเป้าหมายเป็นเรื่องการเมืองล้วนๆ

¹³ ดู Far Eastern Economic Review, October 31, 1991.

¹⁴ Nation, September 17, 1991.

หลายสิบปีก็ยังถูกบังคับให้โยกย้ายออกไป ในกรณีส่วนใหญ่ กองทัพไม่ได้มีที่ดินแห่งใหม่หรือบ้านให้พำนกเข้า และไม่ได้มีมอบอาหารและปัจจัยต่างๆ ให้ตามสัญญา เมื่อพระรูปหนึ่งนำชาวบ้านแข็งขืนอย่างสงบ กองทัพก็ส่ง อันธพาลเข้าไปทำการร้ายพำนกเข้า และพระรูปนั้นถูกจับกุม

ผ่านไปหกเดือน คนไทยส่วนใหญ่ตระหนักรว่าสช.ก.เป็นแค่กิวนทหารขี้จ้อแบบเดิมๆ อีกกลุ่มหนึ่ง เท่านั้น กระนั้นภูมิพลที่ถือโอกาสสามารถในช่วงปี 2532-33 วิจารณ์รัฐบาลชาติชาญเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของ ชาวบ้านและโครงการต่างๆ ของรัฐบาล กลับเงียบเป็นเป้าสากระเกียบกับสช. ขณะเดียวกันสช.ก.สำแดงการ สนับสนุน wang อายุ่งใหญ่โต ในการประจำปีต่างๆ ของวัง พำนกเข้าจัดงานอิอกเกริกและเข้าร่วมงานเลี้ยงส่วนตัว ในวัง เมื่อสิรินธรอยุ่รุบสามรอบในเดือนเมษายน โรงเรียนจป.ให้นักเรียนนายร้อย 117 คนบัวชี้ให้ โดย ภูมิสังวรเป็นเจ้าภาพ

กองทัพอากาศมอบเครื่องบินเจ็ท F-16A ให้วชิราลงกรณ์ (ยังไม่ถึงขั้นที่จะบินด้วยตัวเอง แต่วชิราลง กรณ์ก็บินหร่อนไปทั่วประเทศพร้อมกับนักบินอีกคนหนึ่ง) จากนั้น ต้นปี 2535 รสช.เลื่อนยศวชิราลงกรณ์เป็น นายพลสี่ดาวของทั่งบก เรือและอากาศ และให้เข้าเป็นผู้บังคับการกรมทหารมหาดเล็ก มันทำให้วชิราลงกรณ์มี ฐานะทางทหารที่สูงขึ้น แม้ว่าเขาจะยังคงอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผบ.สูงสุด¹⁵ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2535 สุจินดาบริจัคที่ดินของกองทัพเกือบสิบไร่ให้กับวังนนทบุรีของวชิราลงกรณ์¹⁶

เมื่อถึงกลางปี 2534 รสช.ส่อแวดล้อมว่าตั้งใจจะอยู่ในอำนาจต่อไปหลังการเลือกตั้งปี 2535 และสุจินดา ก็ เล็งเก้าอี้นายกฯ ในเดือนกันยาณ สนธิรเกษย์ยนราชการและสุจินดาควบผบ.สูงสุด จป.5 ผู้ดูแลกองทัพ อย่างเบ็ดเสร็จ เกษตร ผบ.ทอ.ด้วยพรคลสามัคคีธรรมขึ้นมา และจับมือกับพระคราติไทยที่ยอมยกตำแหน่ง หัวหน้าพระครุให้แก่พลอากาศเอกขี้จ้ออย่างที่สุดอีกคนหนึ่งคือ สมบูรณ์ ระหวงษ์ ในเดือนพฤษจิกายน เกษตรพูด อย่างเปิดเผยว่าจะให้หัวหน้าเป็นนายกฯ ซึ่งหมายถึงสุจินดาหรือไม่ก็ตัวเขามาก แต่เมื่อถูกนักข่าวจีดาม สุจินดา เพลอลั่นปากหน้ากล้องไปว่าเขาจะไม่ใช้รสช.เป็นสปริงบอร์ดขึ้นสูงตำแหน่งนายกฯ

¹⁵ ทัศนะหนึ่งคือว่าการทำอย่างนี้จริงๆ แล้วเป็นไปเพื่อลดทอนอำนาจจากเหล่าเอกเทศของวชิราลงกรณ์ ในปี 2521 เข้าบรรจุอยู่ในกรมทหาร มหาดเล็กของภูมิพล และในปี 2527 เลื่อนเป็นนายทหารบังคับการ ในตำแหน่งนี้ เขายังอยู่ได้บังคับบัญชาของแม่ทัพภาค ในปี 2531 ชวิตเปลี่ยนโครงสร้างการบังคับบัญชาของกรมนี้เพื่อให้วชิราลงกรณ์สามารถเลื่อนขึ้นชั้นนายพลและยังดูแลกรมนี้อยู่ได้ ทำให้วชิราลง กรณ์มีอำนาจบังคับบัญชาเป็นอิสระของตัวเอง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญการทหารชัวต่างชาติรายหนึ่งตั้งข้อสงสัยว่า อาจเป็นอันตรายเมื่อ คำนึงถึงลักษณะนิสัยของวชิราลงกรณ์ เมื่อสช.เลื่อนยศให้วชิราลงกรณ์ในเดือนมกราคม 2535 เป็น Commanding General of the Royalty Security Command เขาก็อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาโดยตรงของผบ.สูงสุด ซึ่งตอนนั้นคือสุจินดา

¹⁶ Bangkok Post, February 1, 1992.

การร่างรัฐธรรมนูญใหม่กลายเป็นสมรภูมิระหว่างรสช.กับปรปักษ์ รสช.ต้องการรัฐธรรมนูญทำงานองปี 2521 ที่คงฐานะอภิสิทธิ์ของกองทัพไว้ในบทเฉพาะกาล ที่ประเมณพยายามทำให้เป็นการถาวร และแบบเดียวกับฉบับปี 2521 ย้ำนาจและขนาดของวุฒิสภาจะเพิ่มมากขึ้นเพื่อควบคุมการทำงานของรัฐบาลโดยอาศัยเสียงของพระครูขนาดกลางเพียงพระครูเดียวในสภาผู้แทนฯ เท่านั้น ไม่ต้องสงสัยเลยว่าพระครูสามัคคีธรรมของเกษตรจะเป็นผู้รับบทบาทนี้ รสช.เป็นผู้เลือกสมาชิกวุฒิสภา และวุฒิสภาจะมีส่วนร่วมในการเลือกนายกฯ ที่ไม่จำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้ง ประธานวุฒิสภาจะเป็นประธานรัฐสภา ทำหน้าที่เสนอชื่อนายกฯ ข้าราชการประจำเป็นรัฐมนตรีได้ ดังนั้นสุจริตาจึงสามารถอยู่ในตำแหน่งผบ.ทบ. ไม่ต้องลงเลือกตั้ง และเป็นนายกฯ ได้ต่อให้เสียงส่วนใหญ่ในสภาผู้แทนฯ ไม่เลือกเข้าก็ตาม

หมายความว่า รสช.หรือจป.5 จะสืบทอดอำนาจต่อไปได้อย่างง่ายดายอีกหลายปีจากนั้น กระแสความไม่พอใจแพร่สะพัดเมื่อรัฐธรรมนูญผ่านวาระแรกไปได้ด้วยเสียงเอกฉันท์ในสภานิติบัญญัติที่เต็มไปด้วยคนของทหาร วันที่ 19 พฤษภาคม คนอุกมาชุมนุมประท้วงที่สนามหลวงอย่างน้อย 50,000 คน ซึ่งเป็นการชุมนุมทางการเมืองที่ใหญ่ที่สุดหลังจากปี 2519 ร่างรัฐธรรมนูญอับลักษณ์เสียจนหลังจากผ่านวาระสองอันนั้นทั้งต้องแสดงความผิดหวังและสนับสนุนให้ประชาชนต่อสู้ สิ่นเดือนพฤษจิกายน สืบโขมตีรัฐ.อย่างหัวหาญมากขึ้น และนักศึกษาเริ่มเคลื่อนไหว

ภูมิพลอยู่ในชาติหลังไม่แสดงความเห็นเกือบตลอดทั้งปี เข้าพบกับอันนันท์และสุจินดาอยู่เป็นประจำแต่ปฏิบัติพิธีกรรมตามกำหนดไปอย่างไม่วอกแวก เมื่อความตึงเครียดเรื่องร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นกระแสสูงเขาก็ได้จังหวะออกถ้อยแคลง วันที่ 5 พฤษภาคม เข้าปราศรัยต่อนายทหารและตำรวจที่ได้รับเลือนยศและมาทำพิธีสถาบันตนต่อตัวเขา คนที่อยู่และหน้าเป็นจปร.5 เกือบทั้งแผง ภูมิพลบอกให้พากเขามิ่งต้องสนใจคำวิจารณ์ที่ว่า กองทัพควรลดขนาดลงด้วยสูงครามในอินโดจีนสิ้นสุดลงแล้ว “นี่เป็นแค่แนวคิด” เข้าพูด เยะหยันความคิดนี้ นอกจากสู้ศึกสูงครามและรักษาสันติภาพแล้ว กองทัพได้สร้างความก้าวหน้าและอำนวยความสะดวกแก่อาณาประชาราษฎร์ นี่คือการกิจที่ดำเนินต่อไปของพากเข้า และพากเขาก็ปฏิบัติโดยไม่ขาดตกบกพร่องภูมิพลบอก

ในรับรองจากภูมิพลอดุลยเดช ไม่ประสบผล เมื่อกำหนดพิจารณาไว้รัฐธรรมนูญวาระสามในวันที่ 7 ธันวาคม ใกล้เข้ามา กระแสคัดค้านเพิ่มความเข้มข้น กรุงเทพฯ ทวีความตึงเครียดด้วยกังวลว่าจะเกิดการประท้วงท้องถนน ภูมิพลต้องยืนมือมาช่วยประคองรัฐฯ เนกจากล่าวประกาศัยแบนความเชื่อทางการเมืองของเขากลอกมาอย่างชัดแจ้งที่สุดเท่าที่เคยมีมา ซึ่งปรากฏว่าไม่เปลี่ยนแปลงเลยตั้งแต่สุนทรีดีดอำนาจในปี 2501 ใน การประกาศรัฐประหารปี 4 ธันวาคม เขายื่นถึงหลักการประชาธิปไตยว่าเป็นเพียงแค่อุดมคติแบบหัวสูงที่อาจทำให้ สังคมอ่อนแอก เขายุดชดว่าเขามิได้อยู่ในนักกับรัฐธรรมนูญ หากมองแบบพุทธ มันเป็นเรื่องไม่จริง เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา และไม่มีคุณค่าพอที่จะต้องต่อสู้เพื่อมัน เขายังบอกด้วยว่าไม่ใช่รัฐฯ ที่เป็นฝ่ายยั่วยุ

ให้เกิดการต่อสู้ หากแต่เป็นฝ่ายตรงข้ามของรัช. เข้าพล่ามอยู่คนเดียวไปเรื่อยเป็นช่วงตามแบบฉบับ โดยจากเรื่องนึงไปอีกเรื่องนึงราวกับพระแก่ๆ นั่งเทศน์บนธรรมานาถ ภูมิพลฝึกฝนลีลา nimaya rananad lay ทศวรรษ และสำแดงท่าไม้ตายอุกมาด้วยความแม่นยำที่คาดคำนวนอย่างเหมาะสมเหมือง¹⁷

เข้าเริ่มด้วยการบอกว่าเขาจะพูด “แข็งกับหลักวิชาการ” ในบางประเด็น ซึ่งเข้าไม่ระบุ ข้อใหญ่ใจความของเขาก็คือสิ่งที่ปักป้อง “มาตรฐานการดำรงชีพของประชาชนไทย หนทางที่จะทำให้พวกเขามีความสงบสุขและความมั่นคง มีความปลดปล่อยและอยู่ภายใต้ระบบการปกครองที่เป็นธรรม” ปัญหาคือประเทศไทยได้รับเอาความคิดที่ไม่เหมาะสมมาจากต่างประเทศ “ขันตอนหรือหลักการที่เรานำเข้ามาใช้งานที่ไม่เหมาะสมกับสภาพของเมืองไทยหรืออุปนิสัยของคนไทย”

ประเทศไทยจำต้องรู้รักสามัคคีเพื่อจะอยู่รอดต่อไป ในกรณีนี้ ความรู้รักสามัคคีหมายถึงการประนีประนอมปrongดอง “ยอมรับในสิ่งที่ยอมรับได้” แม้ว่าจะไม่สมบูรณ์ร้อยเปอร์เซ็นต์ก็ตามที่ “ไม่มีอะไรที่สมบูรณ์เพียบพร้อม เข้าบอก และดังนั้น “เรายังต้องใช้สิ่งที่เรามีอยู่แล้ว” เพื่อความสมานฉันท์และความอยู่รอดของประเทศชาติ จริงๆ แล้วประเทศไทยยึดมั่นในหลักการที่สมบูรณ์แบบอย่างแข็งตัวอาจพังลายได้ “ในช่วงสามปีที่ผ่านมาเห็นได้ชัดว่าหลายประเทศในโลกที่ก่อตั้งบนทฤษฎีอุดมคติได้ล้มสถาlayลงไปแล้ว” เขายังตั้งคำถามว่า “แล้วประเทศไทยจะล้มสถาlayไปด้วยหรือไม่?”

ภูมิพลได้กล่าวถึงเรื่องที่ดังใจจะอธิบายว่าวิถีทางอันเกิดจากเนื้อน้ำบุญของไทยเองนั้น(อันที่จริงก็คือวิถีทางของภูมิพลนั้นแล)สุดยอดกว่า เขายังกล่าวเป็น “วิถีทางของคนยากคนจน” ซึ่งการเสียสละมาก่อน ผลประโยชน์ใดๆ และภูมิพลที่ทางราชการกับหลักอุดมคติใดๆ ไม่ได้รับอนุญาตให้เป็นอุปสรรคขัดขวางความเจริญก้าวหน้า โครงการหลวงของเขาก็คือตัวอย่างสำหรับแนวคิดนี้ ซึ่งเขายังกล่าว “เราเสียคือเราได้” อันที่จริงการทำตามอย่างประเทศครั้งแรกเขาก็ทำกันนั้นไม่ดี “เรามีพอเพียง พอดีอย่างที่อยู่รอด เราไม่ต้องการเป็นประเทศที่เจริญก้าวหน้ามากนัก ถ้าเราเกล้ายเป็นประเทศที่เจริญแล้ว เราก็มีแต่จะถอยหลัง ประเทศอย่างนี้ที่เจริญทางอุตสาหกรรม มีแต่ถอยหลัง... อย่างไรก็ตามแต่ ถ้าเรามีระบบแบบ “คนจน” นั้นคือไม่มีดีติดกับทฤษฎีอย่างเกรตต์โรบินสันไป แต่มีความสามัคคีและถ้อยที่ถ้อยอาศัย เราก็จะอยู่รอดได้ตลอดไป”

ปัญหาสำคัญคือรัฐธรรมนูญ ดังที่เห็นตัวอย่างชัดเจนจากสหราช ภูมิพลบอก ในเมืองนิวยอร์ก ระบบรัฐสวัสดิการจ่ายให้คนไม่ต้องทำงาน ดังนั้นคนจึงไม่มีแรงกระตุ้นที่จะทำงาน ยังความเปลี่ยนแปลงของประเทศแก่สังคมและตนเอง แต่ว่าเป็นกฎหมาย “มันเป็นสิทธิของพวกราช ตามรัฐธรรมนูญอเมริกัน ที่จะรับสวัสดิการถ้าไม่มีงานทำ” เขายังกล่าว “ถ้าเราถือตามกฎหมายอย่างนี้ ก็จะสิ้นเปลืองบประมาณ”

¹⁷ Royal Speech Given to the Audience of Well-Wishers on the Occasion of the Royal Birthday Anniversary Wednesday, 4 December 1991 (กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พิพิธ, 2535)

ตรงกันข้าม โครงการหลวงของเข้าพิสูจน์ถึงปรีชาญาณในการหลีกเลี่ยงหลักการที่ “รับจากต่างชาติ” ด้วยความคล่องตัวมากกว่า (บางที่ด้วยต้นทุนที่สูงกว่าและระบบระเบียบที่ห้อยกว่า) โครงการของเข้าช่วยเหลือประชาชนอย่างมีประสิทธิผลมากกวารัฐบาลด้วยการหลีกเลี่ยงขั้นตอนและความล่าช้าในระบบราชการ ทำให้ประชาชนได้ประโยชน์เร็วขึ้น ภายใต้หนึ่งปีตามตัวอย่างที่เขายกมา “พวกเขามีรายได้ พอกินปี ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะให้สวัสดิการ... หลักเศรษฐกิจที่แท้จริงเป็นอย่างนี้” เขากล่าว ยิ่งกว่านั้น คนที่บริจาคให้กับโครงการหลวง เมื่อเห็นความสำเร็จ ก็จะบริจาคมากขึ้นไปอีก มันเป็น wang watum hukkayong การทำงานที่ “การให้” กล้ายเป็น “การได้”

เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิด ภูมิพลฯ ก็ปลด慢แห่งความคุณเครื่อง บอกว่าเข้าจะพูดเรื่องที่เป็นประเดิมในปัจจุบันโดยไม่ระบุ เขายังไม่ได้อ่านคำว่ารัฐธรรมนูญ ตอนแรกเขายังไม่รู้ว่าจะเป็นอย่างไร แต่สามารถถูกเลือกให้พูดแทนประชาชนได้ และมันไม่สำคัญนักว่าจะเป็นผู้ใด โสสูงสุดในชนชั้นหรือคนที่มีการศึกษาสูงสุด หรือนายกฯ หรือประธานรัฐสภา หรือกระทั่งผบ.สูงสุด มันไม่สำคัญว่าใครจะเป็นตัวแทนของประชาชน ประเทศไทยเพียงแต่มีระบบที่มีนายกฯ เป็นผู้นำ “ดังนั้นเราสร้างระบบแบบนี้ให้นายกฯ เป็นคนพูด ไม่แน่ใจว่านี่จะเรียกได้ว่าเป็นประชาธิบัติ” ภูมิพลฯ¹⁸

ไม่ว่าจะเป็นครึ่งล้านแต่เป็นการดี ประชาชนสามารถตัดสินใจเลือกตัวแทนของประเทศ เลือกรอบบได้ “ที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันนั้นยอมรับได้” ภูมิพลบอก “ถ้าต้องการเปลี่ยนแปลงในปีหน้า ก็ทำได้ เพียงหมายติร่วมกัน มันก็เปลี่ยนแปลงได้ เราจะยอมรับมตินั้น และมันสามารถแก้ไขได้ ”ไม่ว่ากฎติกาจะไร้ความสามารถแก้ไขได้ มันไม่ถาวร เปลี่ยนแปลงได้ แค่ย่าสักกัน อย่าสู้จนถึงขั้นเลือดตกยางออก”

นี่คือประเดิมหลักของภูมิพล เขายังคงว่ารัฐธรรมนูญฉบับล่าสุดก็ได้แล้ว และปัญหาได้ สามารถแก้ไขได้ในภายหลัง อันที่จริง ภูมิพลบอกว่า ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่อยู่เสมอ และไม่ได้ยึดติดอย่างจะเป็นจะตาย เขากล่าวว่า “เราอ้างสหัสฯ อีกครั้ง กระทั่งระบบเลือกตั้งประธานาธิบดีทุกสี่ปี “ก็ยังคงเป็นภารกิจที่ต้องดำเนินการต่อไป” ไม่ว่ากฎติกาจะไร้ความสามารถแก้ไขได้ มันไม่ถาวร เปลี่ยนแปลงได้ แค่ย่าสักกัน อย่าสู้จนถึงขั้นเลือดตกยางออก”

ภูมิพลยังคงหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “รัฐธรรมนูญ” (ยกเว้นตอนอ้างถึงในประเดิมรัฐสวัสดิการของอเมริกา) รวมกับแสดงว่าเขารักษาระยะห่างจากการเมือง เป็นธรรมราชที่ลอยพ้นจากเรื่องราวและอดีตทาง

¹⁸ ประโยชน์ตัดขาดจากคำปราศัยฉบับทางการของวัง

โลกย์ เข้าสู่ป่าว “ดังนั้นจึงแก้ไขได้ แต่มันต้องเป็นไปโดยไม่ต้องต่อสู้ ถึงหัวร้างข้างแตกเลือดตกยางออก พุดอย่างนี้ เพราะในเวลานี้เรากำลังปวดหัวว่า “จะแก้ ไม่แก้ดี?” หรือ “รับหรือไม่รับ?” หรือ “รับแล้วค่อยแก้?” หรือ “แก้แล้วค่อยรับ?” ไม่รู้ว่าจะเอาอย่างไร... ถ้ามันใช้การได้ดี ก็ใช้ไป ถ้าใช้ไม่ดี ไม่รับลื่น ก็แก้ไขได้... และหนทางในการแก้ไขก็ไม่ยากเย็น”

แก้ไขไม่ยาก และอันที่จริงตามหลักการที่ “สูงส่งกว่าตำรา” การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่พ้น และไม่มีอะไรถาวร ในทศนะของภูมิพล รัฐธรรมนูญไม่ลักษณะคัญ สะท้อนสัจจะของพุทธที่ว่า อนิจชา สรรพสิ่งล้วนไม่เที่ยงแท้ยกเว้นธรรม ขณะเดียวกัน “หากไม่สามัคคีวันนี้ ก็จะไม่มีวันพรุ่งนี้”

แม้จะต้องตีความปริศนาธรรมจากลีลาการพุดของเข้า ทุกคนเข้าใจว่าภูมิพลกำลังออกใบรับรองรัฐธรรมนูญของรสช. วันถัดมาหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่พากหัวข้อเดียวกับ Bangkok Post “ภูมิพลเรียกร้องให้ประนีประนอมรับรัฐธรรมนูญ” ในรัฐสภา ฝ่ายค้านที่อ่อนยับก็ยอมแพ้และสามวันต่อมา รัฐธรรมนูญผ่านด้วยเสียง 262-7 กระทั้งนักเคลื่อนไหวประชาธิปไตยในสภาคียังยกมือให้ผ่าน มันเป็นผลลัพธุ์ภาพของคำพูดของภูมิพล เสริมด้วยการข่มขู่จากรสช. มันเป็นความพ่ายแพ้อย่างหมดรูปสำหรับขบวนการประชาธิปไตย

ขณะภูมิพลพูดจากการท้าวไป ชัดเจนว่าเข้าได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในรายละเอียด แน่นอนว่า วังได้พูดคุยกึ่งเนื้อหาที่เกี่ยวกับอำนาจของกษัตริย์ และรสช. ได้ทำการแก้ไขปรับเปลี่ยนตามความต้องการของภูมิพล ออย่างเช่น เพิ่มจำนวนองค์มนตรีเป็น 19 จาก 16 คน (เพื่อจะได้มีเลือดใหม่รอบมือช่วงเปลี่ยนผ่านบัลลังก์)

กรณั้น ออย่างที่ขบวนประชาธิปไตยทราบ ภูมิพลคำนวนผิดพลาดโดยสิ้นเชิงเกี่ยวกับแบ่งมุนหนึ่งที่ สำคัญของการเคลื่อนไหวต่อสู้ เนbabอกว่ารัฐธรรมนูญจะแก้ไขได้โดยง่าย แต่ว่ารัฐธรรมนูญถูกเขียนให้ กองทัพสามารถยับยั้งการแก้ไขได้ ได้อย่างง่ายดาย การแก้ไขจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้อย่างน้อยก็เป็นเวลาหลายปี

18) พฤศภา 35 : 6 ตุลา ภาคต่อ

การอุ้มรัฐธรรมนูญรสช.ของภูมิพลหมายความว่าสุจินดาภิกับกวนจปร.5 จะสามารถสืบทอดอำนาจไปได้อีกหลายปี ด้วยการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่แทนจะเป็นไปไม่ได้เลย ฝ่ายตรงข้ามที่อยู่ในซีกขวาบันประชาธิปไตยทำอะไรไม่ได้นอกจากเตรียมตัวสำหรับการเลือกตั้ง พรรคราษฎรใหญ่ๆ ใส่เกียร์เดินหน้าเต็มที่แล้วเมื่อเข้าสู่ปี 2535 ทุ่มทุนอย่างหนักเพื่อซื้อสส.และคะแนนเสียง คำรามสำคัญคือสุจินดาจะเป็นนายกฯ เองหรือจะให้คนอื่นขัดตาทพไปก่อน

พรรคราษฎรคือธรรมกับพรรคราชติไทยของรสช.พยายามชนะศึกเลือกตั้ง 22 มีนาคมอย่างไรความละอายด้วยการกว้านเอานักการเมืองที่มีอิทธิพลและฉ้อฉลที่สุดในประเทศเข้ามาไว้ด้วยกัน สามัคคีธรรมได้แనรงค์วงศ์วรรณ เจ้าพ่อทางภาคเหนือที่มีสส.จำนวนมากในสังกัดมาเป็นหัวหน้าพรรคราษฎร อีกฝ่ายหนึ่งเป็นพันธมิตรกันเพียง เพราะต่อต้านรสช.เท่านั้นคือพรรคราชวังใหม่ของชาลิต พรรคราชชิปปัตย์ที่นำโดยชวน หลีกภัย และพรรครัฐธรรมของจำลอง ครีเมือง ผู้ว่ากAtPath. ทั้งสามพรรคราชเสียงด้วยการเรียกร้องประชาธิปไตยและลดอำนาจทหาร เน้นว่า นายกฯ ควรจะมาจากสส. นั่นทำให้ฟอกสัพุ่งไปที่สุจินดาที่ไม่ลงเลือกตั้ง ซึ่งยังปากแข็งอยู่ว่าไม่ต้องการเป็นนายกฯ

ก่อนผลการเลือกตั้งจะปรากฏ รสช.แต่งตั้งวุฒิสมาชิก เป็นไปตามคาด เต็มไปด้วยทหารและตำรวจจากทั้งหมด 270 คน มี 116 คนเป็นพลเรือน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจกับข้าราชการที่มีสายสัมพันธ์กับทหารในการพบปะกับสมาชิกที่กองบก.สูงสุดหลังการเลือกตั้งหนึ่งสัปดาห์ สุจินดาสั่งให้พวกเขารอเลือกเป็นเสียงเดียวกัน ซึ่งคงจะอย่างเดียวกับของเขากลับ¹

สำหรับผลการเลือกตั้ง พรรคราชของรสช.ชนะอย่างหวุดหวิด คืนนั้น สุนทรภัปเทราเรียกหัวหน้าพรรคราษฎร สามัคคีธรรม ชาติไทย กิจสังคม และประชากรไทย พรรคลีกฯ ของสมัคร สุนทรเวชที่ขาดจากอบ “ไปที่กองทัพอากาศเพื่อตั้งรัฐบาล Nation” รายงานว่าการประชุมต่อหน้ารสช.ตลอดจนสถานที่นั้น “เป็นเรื่องไม่งามสำหรับผู้นำทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย มันทำให้ทหารเข้าใจว่าพวกเขาราชการแต่ก็แข่งระบบรัฐสภาพอย่างไรได้”²

¹ Bangkok Post, April 4, 1992.

² ข้างใน Far Eastern Economic Review, April 2, 1992.

พระครา傍เล่นนั้นเสนอชื่อณรงค์ หัวหน้าพระครามสามัคคีธรรมเป็นนายกฯ สามวันต่อมา สถานทูตสหรัฐฯ เผยว่าณรงค์เคยถูกปฏิเสธวีชาเนื่องจากถูกสงสัยว่าพัวพันกับแก๊งค์ต้าเอโรอิน มันเข้าหมายจะกับภาพจน์ของณรงค์และความร้ายピดปักษ์ของเข้า ตอนนี้มีข้ออ้างแล้ว วันที่ 3 เมษายน รศช.กับบรรดาหัวหน้าพระครา傍เปลี่ยนเป็นเสนอชื่อสุจินดาแทน หลายคนเชื่อว่าการเสนอชื่อณรงค์เป็นอุบายนั้นแนบยกองสุจินดา กระนั้นแม้ว่าจะเป็นที่คาดกันมานานก็ตาม การเสนอชื่อสุจินดา ก็แทบจะเป็นการรู้ประหารชาติ พระฝ่ายค้าน 4 พระครา傍ตั้งรัฐบาล นักศึกษาห่อคลุมอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยด้วยผ้าสีดำเพื่อสื่อถึงความตายของประชาธิปไตย แต่ก็ทำอะไรไม่ได้มากไปกว่านี้ วันที่ 7 เมษายน สุนทรกับอาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานสภากฯ คนใหม่เสนอชื่อสุจินดาให้กับภูมิพล อาทิตย์พยายามเลี่ยงด้วยการยืนยันให้สุนทรเป็นผู้เสนอชื่อเพียงคนเดียวในฐานะประธานรศช. ภูมิพลเชื้อแต่งตั้งสุจินดาเป็นนายกฯ โดยไม่สนใจเสียงเรียกร้องของประชาชน

วันถัดมา อดีตสส.ประชาธิปัตย์ ฉลาด วนัตรประกาศอดอาหารประท้วงที่หน้ารัฐสภาจนกว่าสุจินดาจะลากอก ฉลาดที่เคยประท้วงเพرمในลักษณะเดียวกันนี้มาเมื่อสองปีก่อน จุดชนวนการต่อต้าน นักเคลื่อนไหวอีกน้ำหนึ่ง เข้าร่วมอดอาหาร พากเข้าเผชิญกับการก่อการและคุกคามจากอันธพาลแนวกรุงเทพฯ

ผู้ออกมาระท้วงเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกวัน และวันที่ 16 เมษายน เมื่อสภากาเบิด โกรทัศน์แพรภาพฝ่ายค้านรวมชุดด้วยการประท้วง วันถัดมา รายชื่อคณะกรรมการรัฐมนตรีชุดใหม่แสดงชัดว่าสุจินดาของตัวเองเป็นเพرمคนต่อไป เข้าควบกลาโหม ตั้งเพื่อนจปร.5 และพระพวกในตำแหน่งสำคัญๆ เข้าเลือกเทคโนโลยีเครตสมัยเพرم และอันนั้นที่มาดูแลเศรษฐกิจ มีรัฐมนตรี 11 คนที่เป็นสส.ในรัฐบาลชาติชาญที่รศช.กล่าวหาว่าทุจริต และยังมีนักรัฐศาสตร์ที่เชื่อ ทินพันธ์ นาคตะ ที่เคยเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองให้เพرمมาถึงแปดปี คนนี้พูดเหมือนภูมิพลคือ “ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองที่มาจาก การเลือกตั้งหรือระบบราชการก็ไม่ค่อยทำประโยชน์ต่อประชาชนปาน กัน ก่อนเข้าร่วมรัฐบาลสุจินดา เขานอกกว่าเขามียึดติดในเรื่องหลักการและวิธีการของประชาธิปไตย ควรให้ความสำคัญไปที่คุณภาพชีวิตของประชาชน ไม่ใช่ทฤษฎี “นักทฤษฎีประชาธิปไตยจะต้องคิดถึงหลักการที่ประชาชนเป็นศูนย์กลาง... ผู้ทำเพื่อประชาชนส่วนใหญ่ สถาบันกษัตริย์ทำเพื่อประชาชนส่วนใหญ่”³

ตอนนี้มีผู้อุดข้าวประท้วงร่วมกับฉลาดมากกว่า 40 คน วันที่ 20 เมษายน พระฝ่ายค้านจัดชุมนุมประท้วงสุจินดาหน้ารัฐสภาโดยมีผู้มาร่วมถึง 50,000 คน ชวนกับชาวลิตเรียกร้องแก้ไขรัฐธรรมนูญให้นายกฯ มาจากการเลือกตั้ง เพิ่มอำนาจสภานิติธรรมฯ และลดขนาดภาครัฐิสภากลัง แม้รัฐบาลสั่งห้ามสื่อวิทยุโทรทัศน์รายงานการชุมนุม หนังสือพิมพ์ก็รายงานเต็มเหยียด ในที่สุดฉลาดก็ทรุดในวันที่ 30 เมษายน และถูกหมายสั่งโรงพยาบาล เข้ารอด และผู้ประท้วงก็เริ่มจะหมดแรง

³ Far Eastern Economic Review, June 19, 1986; Bangkok Post, April 17, 1992.

การชุมนุมประท้วงสุจินดาครั้งใหญ่ที่อาจเป็นครั้งสุดท้ายถูกจัดขึ้นที่สนามหลวงในวันที่ 4 พฤษภาคม หนึ่งวันก่อนวันเฉลิงภูมิพลนั่งบัลลังก์ คืนนั้นผู้ชุมนุมราว 60,000 คนพังนักการเมืองฝ่ายค้านและนักเคลื่อนไหวprograms กองทัพกับสุจินดา และเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ผู้ประท้วงชุมนุมอย่างสงบและดูทำใจว่าการต่อสู้จะกลับเข้าไปอยู่ในเวทีรัฐสภาเหมือนในยุคเพรเม แต่แล้วทุกอย่างก็เปลี่ยนไป เมื่อจำลองหัวหน้าพรรครพลังธรรมอ่าน “จดหมายฉบับสุดท้ายจากจำลอง ศรีเมือง” อันชาบชี้ชั้นนำตาเทพเจ้า เข้าประภาศาลาฯ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ตามที่ได้พิจารณาอย่างถ่องแท้ และตัดสินใจเอารัฐตัวเองแขวนบนเส้นด้าย... หากผิดต้องคำสาจากโลกนี้ไปภายใต้ความไม่สงบ ผิดก็จะไม่เสียใจ ลาก่อน” มวลชนรู้สึกสะเทือนใจ รู้ว่ากลับบังช้อด จำลอง จปร. ที่ใช้ชีวิตเหมือนนักพรต ถูกบางคนมองว่าทำตัวประหลาดพิลึก ขณะที่หลายคนถือว่าเข้าเป็นว่าที่ผู้นำทางจิตวิญญาณ การประภาศาลาฯ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๔ จะเป็นการยืนยันต่อปีกอนุรักษ์ว่าเขามีวิธีคิดและการกระทำที่เอกริศความเป็นไทยจริงๆ⁴

ระหว่างงานพิธีภูมิพลนั่งบัลลังก์ในวันถัดมา ภูมิพลให้ข้าราชการระดับสูงเข้าพบ และมอบเครื่องราชฯ แก่คุณ 120 คน อันดับต้นๆ ในรายชื่อคือสมชายกรศรี ส่วนใหญ่และภรรยา ซึ่งหลายคนในฝ่ายประชาธิปไตย เป็นเดื่องเอามาก คืนนั้น ในงานเลี้ยงที่ทำเนียบรัฐบาล บรรยายกาศดูฝีดเคือง สุจินดาบอกนักข่าวอย่างกร้าวๆ “นั้นไม่ยากที่จะปลุกกระแสมวลชน ผมจะระดมมาห้าล้านพรุ่งนี้เลยก็ยังได้ อยากเห็นมั้ยล่ะ?”⁵

รัฐบาลพยายามรับมือกับจำลองด้วยการห้ามสื่อรายงาน โทรทัศน์รายงานแต่เพียงรัฐมนตรีกับพระพยอมวิจารณ์พฤติกรรมของจำลองว่าเป็นภัยต่อชาติ ศาสนา และประเทศ ปีร์ มาลาภุ ที่ปรึกษาด้านสื่อของภูมิพลให้วิทยุส.100 ของเขากล่าวถึงจำลองกับผู้ชุมนุม ครรภ์โทรเข้ารายการแล้ววิจารณ์รัฐบาลก็จะถูกตัดทิ้งไป

วันถัดมาที่สภาร เมื่อสุจินดาเริ่มแถลงนโยบายโดยแพร่ภาพสดทางโทรทัศน์ ฝ่ายค้านประท้วงเดินออกจากรัฐบาล ตอนนี้ประชาชนเห็นแล้วว่าการต่อต้านสุจินดาไม่ใช่แค่บวนเล็กๆ คืนนั้น ผู้ประท้วงราว 80,000 คนชุมนุมอย่างสงบบริเวณใกล้ๆ สภาร ขณะที่ภรรยาของจำลองและคนอื่นๆ ร่วมอดอาหาร ถึงจุดนี้ ภูมิพลได้รับภัยจากให้แทรกแซงโดยกลุ่มนักวิชาการที่นั่นโดยประเตศ วะสี นักพุทธจิริยธรรมที่รู้จักกับภูมิพลมาตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2493⁶ พากเข้าบอกภูมิพลว่าทหารได้ทรยศต่อความเชื่อถือของประชาชนด้วยการสืบ

⁴ การเคลื่อนของจำลองก็สันคลอนเอกสารของฝ่ายค้านด้วยเงินกัน เขายังได้ประสานการเคลื่อนกับครป. หรือพรรคฝ่ายค้านอีกด้วย พากนั้นก็ไม่ได้เกร็งใจกับบุคคลประเสริฐของเขารู้สึกว่ามีภาระส่วนตัว ดู McCargo, *Chamlong Srimuang*, 250-53.

⁵ Nation, May 6, 1992.

⁶ ประเวศเป็นนักเรียนทุนอันดันทมหิดลคนแรก และเคยรักษาภูมิพลเป็นบางครั้ง

ทอดอำนาจและบ่อนทำลายประชาธิปไตย พวากเขากังวลว่าถ้าจำลองตาย จะเกิดการนองเลือด⁷ ภัยมีไม่มี
คำตอบอย่างเป็นทางการ

อันที่จริง กองทัพได้วางจังหวะก้าวที่สำคัญที่จะไปสู่บุรุปนั้นไว้เรียบร้อยแล้ว ในวันที่พระองค์ฝ่ายค้าน
ประท้วงเดินออกจากห้องประชุม คือวันที่ 6 พฤษภาคม อิสรภาพช์ ผบ.ทบ.คนใหม่และเป็นพี่เมียของสุจินดา
ประชุมกับตำรวจและทหารที่ดูแลความมั่นคงในกรุงเทพฯ เพื่อกำหนดแผนไพรีพินาค ทหารติดอาวุธกว่าพัน
นายถูกเคลื่อนเข้ามาในใจกลางกรุงเทพฯ และอยู่ในสภาพเตรียมพร้อมปฏิบัติการ

วันถัดมาในสภा ฝ่ายค้านวิจารณ์การแกล้งนโยบายรัฐบาลของสุจินดาที่ละประเด็น จากนั้นสุจินดาขึ้น
เวที โดยโทรศัพท์กำลังถ่ายทอดสด เขากล่าวประธานอย่างเผ็ดร้อนเป็นเวลาห้านาที โฉมที่จำลองว่าทำลาย
พุทธศาสนา ส่วนชาลิตเป็นคอมมิวนิสต์และนิยมระบอบประธานาธิบดี สุจินดาประกาศว่าเขามีหน้าที่ปกป้อง
ชาติ ศาสนาพุทธ และสถาบันกษัตริย์จากภัยคุกคามเหล่านี้

ทั้งกรุงเทพฯ ตะลึงไปกับถ้อยคำเผ็ดร้อนของนายกฯ ตลาดหุ้นตกวูบลงในทันที และสภាដึงการประชุม⁸
ประจำปีในการเฉลิมโ哥ลาหล สุจินดาขึ้นเดันพร้อมสู้ และด้วยมีกำลังติดอาวุธอยู่ในมือ เขากำหนดแล้วว่า
จะเป็นอย่างไรต่อไป

แผนไพรีพินาคคือแผนสู้รบกับคอมมิวนิสต์และการก่อการร้ายในเมือง⁸ มันไม่มีการใช้กำลังตำรวจ
หรืออุปกรณ์ปราบจลาจลสมัยใหม่ หัวใจคือการปราบปรามด้วยวิธีการต่างๆ ที่รวมถึงการลอบสังหารแกนนำ
สำคัญๆ การทุบตีและยิงผู้ประท้วง และการจับกุมผู้ชุมนุม มันถูกคิดค้นโดยสหรัฐฯ และสอนให้กับพันธมิตรอย่าง
เกาหลีใต้และไทยในทศวรรษ 2513 มันไม่ได้ผลมากนักที่เวียดนาม หรือเกาหลีใต้ตอนปราบการลูกอีอเพื่อ
ประชาธิปไตยที่กว้างไกลในปี 2523 (หนึ่งปีหลังการรัฐประหารที่เกาหลีใต้) ซึ่งชาวเกาหลีถูกสังหารหมู่ไปกว่า
200 คน

เมื่อแผนไพรีพินาคเริ่มดำเนินการ กำลังทหารได้รับแจ้งจ่ายกระสุนปืนจริง และได้รับการถ่ายทอดว่าผู้
ชุมนุมนุ่มนิ่มเป็นภัยต่อประเทศและสถาบันกษัตริย์ ทั้งภัยมิพลและเปรมต่างรู้เรื่องปฏิบัติการนี้ สุจินดา กับ อิสรภาพช์
สื่อสารเป็นประจำกับคนของวังและกับเปรมที่ยังมีเหล่าข่าวของตัวเองในกองทัพอีก ไม่มีวีเวลาใดๆ ที่วังหรือ

⁷ Bangkok Post, May 7, 1992.

⁸ ดู Bangkok Post กับ Nation ฉบับ May 30-31, 2000, และ June 26-July 1, 2000, สำหรับรายละเอียดในรายงานเหตุการณ์
พฤษภาของคณะกรรมการชุดพิจารณา ดู Far Eastern Economic Review, various issues, April-June 1992.

ตัวภูมิพลองจะได้ตั้งคำถามต่อการเคลื่อนกำลังครั้งนี้ เม้าว่าบรรยายกาศบนท้องถนนจะชวนให้นึกถึงช่วงเวลา ก่อนการสังหารหมู่ 14 ตุลา 16 และ 6 ตุลา 19 ก็ตาม

การตอบโต้ในส่วนของสุ่นดาการะตั้นให้คนอุกอาจาร่วมชุมชนมีรา 70,000 คนในวันที่ 7 พฤษภาคม โดยไม่สนใจคำประกาศของเกษตรที่สั่งห้ามการชุมนุมโดยเด็ดขาด พวากเข้าชุมนุมอย่างสงบและให้ความร่วมมือดีกับตำรวจที่มาอยู่บริเวณนั้นจำนวนไม่มากนัก วันถัดมา นักวิชาการมหาวิทยาลัยกว่า 200 คนยื่นฎีกาต่อภูมิพลเรียกร้องให้ยุบสภาหรือบีบสุ่นดาก้าให้ลาออก ผู้นำการประท้วงพบว่าซองทางติดต่อวังถูกปิดไปเกือบทหมด แต่จำลองกับช่วยลิตต่อสายตรงถึงเพรเมร์ได้ ทำให้มั่นใจได้ว่าวังยังได้ยินรับทราบทัศนะของพวากเข้า

สุจินดาอย่างท่องบทองครักษ์พิทักษ์วังออยู่ เข้าต้อนรับกลุ่มพุทธศาสนิกชนกลุ่มนี้และบอกพากเขาว่า
เขากำลังต่อสู้กับพวกลัทธิสุดโต่งทางการเมืองและศาสนา วิทยุและโทรทัศน์ที่อยู่ในการควบคุมของกองทัพ
ปลุกระดมว่าจำลองกับชาลิตเป็นคอมมิวนิสต์ นิยมสาธารณรัฐ ต่อต้านศาสนาพุทธ และที่สำคัญ “ไม่เป็นไทย
และปฏิเสธที่จะยอมรับว่ากระแสการต่อต้านสุจินดาได้แพร่ขยายออกไปใหญ่โตแล้ว

ในที่สุด ภูมิพลก็ส่งเสียงตอบ อย่างรวดเร็ววัง ขณะที่เข้าปฏิเสธไม่ยอมให้คนจากฝ่ายต่อต้านเข้าพบ เขายังคงสุ่นดักบัญชาการเหล่าทัพเข้าพบ พุดกันว่าอย่างไรนั้นไม่เป็นที่แน่ชัด แต่หลังจากนั้นสุ่นด่า แหลงทางโทรศัพท์ว่าเขาจะไม่ลาออก แต่ก็จะไม่สั่งถล่มการชุมนุม แต่ในเวลาเดียวกัน กองทัพประกาศว่าต้อง เตรียมสนับสนุนหัวรัฐบาลพิธีทางศาสนาพุทธที่สิรินธรจะมาร่วมในวันอาทิตย์ที่ 10 พฤษภาคม และ 14 พฤษภาคม ก็จะมีพิธีพิซึ่งมงคล นี่คือจะเป็นผลจากการพอดคุยกับภูมิพล⁹

หัวค้ำของคืนวันศุกร์ มีผู้ชุมนุมที่สนามหลวงกว่า 100,000 คน จำลองที่ยังคงอดอาหาร บอกกับผู้ชุมนุมให้เดินไปยังรัฐสภา พวากเข้าเดินฝ่านถนนราชดำเนิน และถูกหยุดบริเวณสะพานฝ่านฟ้าด้วยแรงรัวลดหนาม พันปีนันเป็นแก้วหารในชุดพร้อมรบและติดอาวุธ ปิดเส้นทางไปรัฐสภาและสวนจิตร¹⁰ เช้าวันถัดมาจำลองที่อ่อนระโหงประกาศยอมต่อสิ่งที่เข้าอกกว่าเป็นความต้องการของมวลชนที่จะให้เข้าเลิกอดอาหารรัฐบาลไม่ยอมอ่อนข้อ แต่มีชี้แจงว่าดลังเพื่อเปิดถนนภายในเช้าวันจันทร์

ภูมิพลดอนนี้สอดมือมาอย่างเปิดเผย หลักดันให้พระการเมืองประนีประนอมในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พากเข้าตกลงในประเด็นที่จะมีการแก้ไขซึ่งรวมถึงการที่นายกฯ ต้องมาจากสส. ให้ประธานสภารัฐแทนฯ เป็น

⁹ දි Bangkok Post, May 9, 1992.

10 การบรรยายเหตุการณ์ช่วงนี้มาจากการสัมภาษณ์ด้วยตัวผู้เขียนเอง ตลอดจนนักข่าวและผู้ที่เห็นเหตุการณ์คนอื่นๆ และรายงานตามสื่อต่างๆ และภายหลังมีรายงานและบทวิเคราะห์ของหลายองค์กร

ประธานรัฐสภา และขันตอนอื่นๆ ที่ทำให้สภาพัฒนาฯ มีอำนาจมากขึ้น แต่เนื่องจากพระครรภ์รัฐบาลไม่ได้ผูกมัดชัดเจนว่าจะทำการแก้ไขเมื่อใด ผู้ประท้วงราว 25,000 คนยังคงชุมนุมอยู่บนถนนในวันถัดมาซึ่งเป็นวันอาทิตย์ ป่ายันนั้น สิรินธรที่ประธานนิยมมีกำหนดจะเดินทางผ่านถนนราชดำเนินเพื่อทำพิธีเปิดสักปดาห์แห่งการส่งเสริมพุทธศาสนาที่สนามหลวงในเวลาห้าโมงเย็น

จุดนี้กล้ายเป็นประเดิ่นทำหันกันในการอ้างความจริงรักภักดี รัฐบาลบอกว่าผู้ชุมนุมที่ไม่ยอมสลายตัว กำลังขัดขวางเส้นทางของสิrinทร และละเมิดสถาบันฯ จส.100 ของปี'ย มาลาภุตรายงานว่าผู้ประท้วงที่นำโดย จำลอง กำลังขัดขวางเส้นทางของสิrinทร ตรงกันข้าม ภายใต้การกำกับของจำลอง ผู้ชุมนุมพากันเก็บกาดถนน ราชดำเนินและติดภาพสิrinทรและพ่อแม่ของเรอრิมถนนเสร็จเรียบร้อยหลายชั่วโมงก่อนเรื่องจะมา ถนนราช ดำเนินโล่ง แบบเดียวกับทุกครั้งที่มีขบวนรถของครอบครัวนี้วิ่งผ่าน

แต่จนแล้วจนรอดสิรินธร์ก็ไม่มา ข่าวรถของเรอเปลี่ยนเส้นทางอ้อมไปทางอื่น ผู้ชุมนุมสับสน สิรินธร์ไม่เชื่อใจพวกร屯หรืออย่างไร? หรือว่าพวกรสชาไม่ให้เรอมา? ความผิดหวังค่อยๆ เปลี่ยนเป็นความโกรธ และฝุ่นหึงข้ายายตัวอีกครั้ง จนกระทั้งกลางดึกคืนวันอาทิตย์นั้น ในที่สุด พระครัวมรรภบาลก็ยินยอมผูกมัดตัวเอง กับการแก้ไขรัฐธรรมนูญอย่างรวดเร็ว "ไม่เกี่ยวโมงก่อนที่ทหารจะเคลื่อนเข้าใส่ฝุงชน ผู้ชุมนุมก็ถลายตัว

การประนีประนอมที่ภูมิพลจัดแจงอยู่ได้ไม่นาน คืนวันจันทร์บรรหารกับเกษตรกรกลับคำและประกาศว่า ไม่เคยมีการตกลงใดๆ เท่ากับว่าพวกเข้าปฏิเสธคำขอของภูมิพล สุจินดาฯ ใช้กำลังอย่างเฉียบขาดหากผู้ชุมนุมก่อความรุนแรง กระนั้นสปดาห์นั้นก็เป็นช่วงวิสาขบูชา และผู้นำการชุมนุมก็ได้ตัดสินใจแล้วที่จะลดกิจกรรมลงและใช้ถ้อยคำนุ่มนวลขึ้น พฤหัสบดี ที่ 14 พฤษภาคม เป็นวันพิชmontcl ขบวนประชาชนชิปป์ไถยสองบปากสองคำเมื่อภูมิพล วชิราลงกรณ์และศรีนารทำพิธีที่สنانมหลวง เมื่อพวกเข้าไปวัดพระแก้วในบรรมหาราชวังในวันเสาร์เพื่อทำพิธีเนื่องในวันวิสาขบูชา ผู้ประท้วงก็หลีกห่างไปด้วยความย่าเงร

แต่เมื่อรัฐบาลกลับคำในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ผู้ประท้วงก็กลับมาในวันอาทิตย์ที่ 17 พฤษภาคม คราวนี้นำโดยหัวใหม่คือ สมាបันธ์ประชาธิปไตย ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้นำเอ็นจีโอ ผู้นำแรงงาน ผู้นำนักศึกษา และหัวหน้าพรรครการเมืองคือ จำลองและชาลิต พากเข้าแสดงออกว่าพากเข้าเป็นขบวนเคลื่อนไหวที่มีฐานสนับสนุนกว้างขวางและไม่ได้เป็นแค่เครื่องมือสนองความมั่กให้ญี่ฟื้สูงของจำลองและชาลิตเท่านั้น พอกพากเข้าเดินหน้าเรียกร้องต่อไปในประเด็นแก้ไขรัฐธรรมนูญและให้สุ่นดาลาออก สุ่นดาแก้ให้หายพล ตำรวจนคร.5 รายหนึ่งที่มีกิตติศัพท์โดดเด่นมากจัดการกับผู้ประท้วง แทนที่จะเป็นอธิบดีกรมตำรวจน้ำที่สายกลางกว่า กองทัพวางแผนกำลังทหารราว 40,000 นายรอบเมืองกรุงและตั้งจุดตรวจรอบสวนจิตรฯ ประตูวังก็ได้รับการอภัยข้อย่างแน่นหนาโดยทหารติดอาวุธ บางคนมองว่ากองทัพกำลังตัดการเชื่อมต่อของวังกับภายนอกมากกว่าที่จะเป็นการคุ้มครอง

เมื่อถึงเวลาสองทุ่มของวันที่ 17 พฤษภาคม ผู้ชุมนุมส่วนใหญ่จำนวนเพิ่มจำนวนเป็น 150,000 คน ที่หลักห้ายามีทั้งคนหาเช้ากินค่ำ ขาราชการและเจ้าของกิจการชนชั้นกลาง และยังปี พวกรเข้ามามากกว่าเดิม ผู้นำสมาพันธ์ประชาธิปไตยได้ตัดสินใจไว้แล้วที่จะเคลื่อนขบวนไปยังทำเนียบรัฐบาล พวกรเข้าถูกหยุดตรงสะพานผ่านฟ้าอีกครั้ง ซึ่งมีตำรวจจราจรจำนวนหนึ่งประจำอยู่เบื้องหลังรั้วลวดหนามเบื้องหลังตำรวจคือกำลังทหารติดอาวุธพร้อมรอบ ผู้ชุมนุมส่วนใหญ่อยู่ในอาการสงบ แต่มีบางส่วนเริ่มขวางกั้นหินและขวดน้ำ บางคนชัดเจนว่าพยายามยั่วยุให้เกิดความรุนแรง หลายชั่วโมงพวกรเข้ารือลวดหนามและยึดรถดับเพลิงที่นี่ด้านหลัง ตำรวจที่จงใจปราศจากเครื่องมือควบคุมผู้ชุมนุม พากันแทรกซึ้งหลบหนี ทหารส่วนซึ่งมีข้ออ้างก้าวเข้ามา อันเป็นวิธีการที่ใช้ทั้งในปี 2516 และ 2519

เมื่อรัฐบาลประกาศภาวะฉุกเฉิน ทหารตั้งแการอับมืออยู่ถัดไปในถนนราชดำเนินพร้อมมุทໂປຣກົດ
และรถหุ้มเกราะ แต่ผู้ชุมนุมไม่ได้รุกไปต่อ ส่วนใหญ่ปักหลักบริเวณสะพานผ่านฟ้า คอกกลุ่มເລືກງາມ กลุ่มหนึ่ง¹
จัดการเเพรรถไปหลายคันรวมทั้งสถานีตำรวจน้ำที่ตำรวจน้ำทั้ง๕ไป พากนີ້ເປັນພວກກ່ອງວຸນທີ່ມີການຈັດຕັ້ງມາ ซຶ່ງທັງ
สองฝ่ายຕ່າງຍອມຮັບໃນກາຍຫລັງ ແຕ່ຈະໂດຍໄຄນັ້ນໄມ້ເຄີຍມີກາຍຢືນຢັນ ຄິດຕອນນີ້ຍັງໄມ້ມີການໃຊ້ອາວຸນ ມີ
ຜູ້ໄດ້ຮັບບາດເຈັບເພີ່ງເລືກນ້ອຍ

วังใช้เวลาเข้าวันจันทร์นั่นรวมข้อมูล เปรมพูดคุยกับทหารทุกส่วน องค์มนตรีคนอื่นๆ ก็คุยกับ
สายของตัวเอง แต่ฝ่ายเรียกร้องประชาธิปไตยกลุ่มต่างๆ บอกว่าส่วนใหญ่แล้วพวากเข้าถูกปฏิเสธอย่างไม่ไย
ดี¹¹ ดูไม่คล้ายกับว่าภูมิพลรับรู้สภาพทั้งหมด นอกไปจากสิ่งที่สุจินดาประกาศทางโทรทัศน์ว่า ผู้ประท้วงของ
จำลองมีปืนและคุกความวัง บ่ายต้นๆ ของวันจันทร์ หลังจากจำลองและผู้ชุมนุมหลายพันคนกลับมานั่งประท้วง
บนถนนราชดำเนินอีกครั้ง ทหารเคลื่อนกำลังเข้าจับพวากเข้า ส่วนใหญ่แล้วยิงกระสุนปลอมขึ้นฟ้า แต่ตามตรวจสอบ
ซอกซอยที่ไม่มีกล้องค่อยจับภาพ คนจำนวนมากถูกยิงด้วยกระสุนจริง

⁷⁷ สัมภาษณ์พิเศษกับผู้นำคนหนึ่งของสมาคมประชาธิปไตย, 2538.

เย็นวันนั้น ผู้ชุมนุมกลับมาร่วมตัวกันที่สนามหลวง คราวนี้มีสัดส่วนคนหนุ่มสาวมากขึ้นและร้อนมากขึ้น ผู้ชุมนุมถูกปิดกันด้วยเครื่องกีดขวางไม่ให้เดินบนลงมาบังถนนราชดำเนิน พอมีด ทหารวางกำลังโบล็อก บริเวณ เลึงปืนกลไปที่พากเข้าฝ่านแนวลาดหدام ตามหลังคามีนักแม่นปืนประจำที่ ทหารเริ่มยิงเมื่อผู้ชุมนุม จุดไฟเผารถเมล์หลายคันและเริ่มต้นรถพุ่งไปยังเครื่องกีดขวาง นักแม่นปืนที่อยู่บนหลังคากอยสอยผู้ประท้วงที่อยู่แคว้น ทหารบนพื้นดินก็ยิงเข้าใส่ผู้ชุมนุม หยุดพักแล้วก็ยิงต่ออยู่หลายรอบ ผู้ประท้วงหลายสิบคนโดนกระสุน และตายไปหลายสิบคน

หลังเที่ยงคืน ในที่สุดทหารก็รวดรังบบริเวณนั้นทั้งหมด ออกหมายจับผู้นำสามพันธ์ประชาธิปไตย พอกล่าวการฝ่าฟันแพร่กระจายไปทั่วกรุงเทพฯ ผู้คนเริ่มถูกมอย่างเงียบๆ ภูมิพลอยู่ไหน? ทำไมเขาจึงไม่ยุติสถานการณ์? เขานับสนับสนุนสุจินดา หรือว่าเขากลับขัดขวางโดยกำลังทหารและรถหุ้มเกราะที่ห้อมล้อมไว้ให้เข้ามาแทรกแซง? คำถามเหล่านี้มาจากคนไทยทั่วไปบนท้องถนน และจากนักธุรกิจชั้นนำและสส. ข่าวลือแพร่สะพัดว่าภูมิพลถูกทหารคุมตัว หรือไม่ก็หนีไปนครราชสีมาพร้อมกับเบรมแล้วเมื่อปี 2524 เพื่อร่วมร่วมกำลังทหารมาสักกับสุจินดา ข่าวลือทั้งหมดทึกทักไว้ก่อนว่าภูมิพลไม่มีทางจะถือหางสุจินดาได้ แต่ในขณะเดียวกัน กองทัพเตรียมตัวสักศึก โดยเชื่อว่าชัยลิตกับจำลองจะเรียกกำลังทหารฝ่ายตนมาสัก

ตลอดทั้งวันอังคารที่ 19 พฤษภาคมนั้น ไม่มีหลักฐานว่าครอบครัวนี้ยืนอยู่ฝ่ายใด วชิราลงกรณ์ เดินทางไปสนามบินเพื่อจะไปเกาหลีได้ด้วยขบวนรถที่คุ้มกันหนาแน่นซึ่งดูแลโดยเกษตร สิรินธรได้เดินทางไปปารีสอย่างเป็นทางการพร้อมกับกลุ่มนักวัฒนาตั้งแต่สัปดาห์ก่อนหน้านั้นแล้ว เกิดเสียงเรียกร้องจากทั่วทุกสารทิศเพื่อให้ยุติความรุนแรงและให้ภูมิพลออกจากแทรกแซง ญาณสังวรนำมหาเถรสมาคมเรียกร้องให้ทุกฝ่ายหยุด “ฝ่ายกัน” แม้ว่าไม่มีใครฝ่ายรัฐบาลถูกฝ่าเลยก็ตามที่¹² สิรินธรวิวงวนขอความสงบและความสามัคคีด้วยเทปที่บันทึกที่ปารีส เชอบอกว่าเธอได้พยายามโทรศัพท์ครอบครัวแต่ติดต่อไม่ได้ นี้เป็นเรื่องปกติ การโทรศัพท์จากต่างประเทศมายังกรุงเทพฯ ยังเป็นปกติอยู่แล้ว และในเวลานั้น ครต่อครกพากันโทรศัพท์เข้าโทรศัพท์ แต่ผู้คนตีความว่าเธอถูกกันไม่ให้ติดต่อกับพ่อของเธอ หลังจากนั้น สุจินดาออกโทรศัพท์เพื่อปฏิเสชว่าทั้งเขารือครอบครัวภูมิพลไม่ได้หนีออกจากกรุงเทพฯ เขายังประนามชัยลิตและจำลองอยู่ว่ามีใจต้องการทำลายศาสนากุฎิและสถาบันกษัตริย์

วันถัดมา ขณะข่าวลือแพร่สะพัดว่ากึกกิวนั่งต่างๆ ในกองทัพกำลังจะห้าหันซึ่งกันเอง ก็ยังไม่มีสิ่งบ่งชี้ถึงจุดยืนของภูมิพล กำลังของสุจินดาได้ยึด控่องกรุงเทพฯ ชั้นในทั้งหมดและมีการยิงต่อสู้ประปราย สุจินดาแกลงสั้นๆ ทางโทรศัพท์อีกครั้งหนึ่ง หลังๆ เพื่อบอกว่าเขากับคุณสถานการณ์ได้ บรรดาหัวหน้าพรรครัก

¹² Bangkok Post, May 20, 1992.

ร่วมรัฐบาลอยู่กับเข้าทั้งแผ่นดิน บรรหารและสมัคร สมัครยืนยันว่าการยิงประชาชนนั้นสามารถทำได้ เพราะพากันนั้นเป็นคอมมิวนิสต์¹³

คำวันนั้น ผู้ประท้วงหลายหมื่นคนรวมตัวกันที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ทหารกีเริ่มเคลื่อนย้ายกำลังไปในทิศทางนั้น สีทุ่มเสฉวน โทรทัศน์แพร่ภาพที่ดูหายนะ เสียงอื้อ耳 เป็นภาพภูมิพลนั่งอยู่บนเก้าอี้ ประมูลกับสัญญา คุกเข่าอยู่สองข้างเหมือนยักษ์เฝ้าประตูวัด จำลองกับสุจินดาหนึ่งพับเพียบค้อมตัวแทนจะเหมือนกราบอยู่บนพื้นเบื้องหน้า ภูมิพลพูด “คงเป็นที่เปลกใจ ทำไม่ถึงเชญให้ท่านมาพบกันอย่างนี้... แต่ที่จะเปลกใจก็อาจมีว่า ทำไม่เชญพลเอกสุจินดา ตราประยุร และพลตรีจำลอง ศรีเมือง เพราะว่า อาจมีผู้ที่แสดงเป็นตัวละครมากกว่านี้ แต่ว่าที่เชญมา เพราะว่า ตั้งแต่แรกที่มีเหตุการณ์ สองท่านเป็นผู้ที่เชญหน้ากัน แล้วก็ในที่สุด เป็นการต่อสู้ หรือการเผชิญหน้ากันว่างขวางขึ้น... การที่จะเป็นไปอย่างนี้ต่อไป จะเป็นเหตุผลหรือต้นต่ออย่างไรก็ช่าง เพราะเดียวันนี้เหตุผลเปลี่ยนไป ถ้าหากว่าเผชิญหน้ากันแบบนี้ต่อไป เมืองไทยมีแต่ลมๆ ไป”¹⁴

เขานอกจาก บางคนได้เสนอทางแก้ปัญหาด้วยการยุบสภาพัจดิเลือกตั้งใหม่ แต่เขาก็มองว่าการเมืองเกือบทั้งหมดปฏิเสธแนวทางนี้ ดังนั้นเขาก็ทำไม่ได้ อีกทางหนึ่งคือแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งเขาก็มองว่านั้นคือสิ่งที่เขาได้เสนอแนะมาก่อนหน้านี้แล้วในการปราศรัยงานวันเกิดเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้จะ “มีคุณภาพพอใช้ได้” อยู่แล้ว เขายังคงยังเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดี “แล้วก็ตอนที่ไปพูดที่ศาลาดุสิตด้วย ก็ได้พับพลเอกสารสุจินดา ก็ขออนุญาตเล่าให้ฟังว่า พลเอกสารสุจินดา ก็เห็นด้วยว่า ควรจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และแก้ไขต่อไปได้ อันนี้ก็เป็นสิ่งที่ทำได้ และตอนหลังนี้ พลเอกสารสุจินดา ก็ได้ยืนยันว่า แก้ไขได้ก็ค่อยๆ แก้เข้า ระเบียบให้เป็นที่เรียกว่า ประชาธิปไตย... ฉะนั้นก็นึกว่า ถ้าหากว่าสามารถที่จะปฏิบัติตามที่ได้พูดในวันที่ 4 ธันวาคมนั้นก็นึกว่า เป็นการกลับไปดูปัญหาเดิม ไม่ใช่ปัญหาของวันนี้ (ประโยชน์สุดท้ายที่อ้างในหนังสือไม่ตรงกับภาษาไทยดั้นฉบับ <http://kanchanapisek.or.th/speeches/1992/0520.th.html> - ผู้แปล)”

ด้วยกล่าวว่าประเทศจะล่มจม เขายังมองว่า “จะนั้นก็ขอให้โดยเนพาะสองท่าน คือพลเอกสารสุจินดา และพลตรีจำลองช่วยกันคิด คือหันหน้าเข้าหากัน ไม่ใช่เผชิญหน้ากัน เพราะว่าเป็นประเทศของเรา ไม่ใช่ประเทศของหนึ่งคนสองคน เป็นประเทศของทุกคน... แล้วก็จะมีประโยชน์อะไรที่จะหันหน้าเข้าหากันและช่วยกันแก้ปัญหา “และก็เชื่อว่าทั้งสองท่าน ก็เข้าใจว่า จะเป็นผู้ที่ได้สร้างประเทศจากชาติปักหักพัง แล้วก็จะได้ผลในส่วนตัวมากกว่าได้ทำดี แก้ไขอย่างไรก็แล้วแต่ที่จะบริกรษากัน ก็มีข้อสังเกตดังนี้”

¹³ สมภาษณ์โดยผู้เขียน, 20 พฤษภาคม 2535.

¹⁴ ภูมิพล, *Royal Remarks*, 2540.

เนื่องจากเสียงจากโทรศัพท์มือถือส่วนใหญ่ในประเทศไทยมีความหลากหลายมาก เช่น ภาษาไทย, อังกฤษ, จีน, ญี่ปุ่น, ฝรั่งเศส, โปรตุเกส, ตุรกี, อาหรับ, ฯลฯ ทำให้การสื่อสารในประเทศไทยเป็นไปอย่างหลากหลายและซับซ้อน ไม่ใช่แค่การสื่อสารทางภาษา แต่เป็นการสื่อสารทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และความคิดเห็นที่ซับซ้อน

วันถัดมา ท้าทึงโลกต้องพากันทึ่งไปกับการลงมือของภูมิพล ความรุนแรงและการประท้วงหยุดลง แม้ว่ากำลังทหารจะยังคงตรึงอยู่ตามท้องถนนก็ตาม จำลองถูกสั่ง (อาจจะโดยเพรเมื่อในนามของภูมิพล) ให้ขอให้ผู้ประท้วงยุติการเคลื่อนไหว สุจินดาถูกสั่งให้ลาออกจาก และพระครุการเมืองถูกสั่งให้แก่ไขรัฐธรรมนูญ ขณะจำลองหายหน้าหายตาไปพาว尔斯ช.ไม่ได้หายไปด้วย สุจินดา เกษตรและอิสรภาพชี้ยืนยันว่าการกระทำการของพวกรคนเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมายและจำเป็นเพื่อป้องกันตัวจากผู้ประท้วงที่บุกโจมตีด้วยอาวุธปืน ระเบิดมือและระเบิดเพลิง ซึ่งไม่เป็นความจริงเลย สุจินดายืนกรานอยู่ในตำแหน่งนายกฯ ต่อไปจนกว่ารัฐสภาจะแก้ไขรัฐธรรมนูญเสร็จ และเขายังเรียกร้องการนิรโทษกรรมเพื่อคุ้มครองตัวเข้าและพวก แม้ว่าขบวนเรียกร้องประชาชนไปตีใหญ่จะไม่พอใจ ภูมิพลก็เดินหน้าประกาศนิรโทษกรรม ในที่สุด วันอาทิตย์ที่ 24 พฤษภาคม เวลาไก่ลิ้นเยิ่ง หลังจากเข้าพบญาณสังวรเป็นการส่วนตัวที่วัดบรรพช. สุจินดา ก็ลาออกจาก โดยประกาศว่าเขาได้บรรลุความประสงค์ของภูมิพลที่ต้องการให้เกิดความสงบและความสามัคันท์ เรียบร้อยแล้ว วันถัดมา สภาเปิดประชุมโดยมีอภิภาระของรัชช.ที่เคยรับใช้เปรเมยาราวนาน(มีชัย ฤทธิพันธ์)ทำหน้าที่รักษาการนายกฯ สมาชิกสภานำร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญในวาระที่หนึ่งและที่สองไปอย่างรวดเร็ว วาระสามกำหนดในอีกสองสัปดาห์ถัดไป

กระนั้นก็ยังไม่จบเสียที่เดียว สุจินดา yang คงเป็นรัฐมนตรีกลาโหม และเกษตร, อิสระพงษ์ กับคนอื่นๆ ยังอยู่ในตำแหน่งเดิมในกองทัพ พระครุการเมืองที่สนับสนุนสุจินดา yang คงควบคุมสภาพอยู่ พร้อมทั้งยังมีวุฒิสภาที่ร.sch. แต่ตั้งมาอีก พวกร.sch. ไม่มีการสำนักผิด ยังคงปกป้องตัวเองในเวทีต่างๆ อยู่ ซึ่งรวมถึงครั้งหนึ่งที่มีผู้เข้าร่วมเป็นนักการทูตต่างชาติที่ไม่ได้มีใจให้ โดยประกาศว่าพวกเข้าได้ปกป้องภูมิพลและประเทศจากพวกคอมมิวนิสต์ที่พยายามยุยงปลูกปั่น เมื่อฝ่ายเรียกร้องประชาธิปไตยเรียกร้องให้ยกเลิกการนิโโทษกรรม พากขา ก็ตอบโต้ด้วยการชี้ว่าลัทธารัฐ

สองสามวันต่อมา พระครุการเมืองร่วมรัฐบาล 5 พระองค์เสนอชื่อพล.อ.สมบุญ ระหว่าง หัวหน้าพระองค์ชาติไทย เป็นนายกฯ แต่พอประชานสภากฎหมาย อาทิตย์ อุไรรัตน์เสนอชื่อเข้าไป วังก์เงี้ยบเฉย ระหว่างที่ยังไม่มีอะไรราชด้วย ประชาชนเข้าใจว่าภูมิพลต้องการให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเสียก่อน บางคนมองว่าเข้าเห็นว่าสมบุญจะสร้างปัญหา เพิ่มขึ้นอีก หลังจากการเสนอชื่อสมบุญถูกปฏิเสธอย่างไม่เป็นทางการเป็นครั้งที่สองในต้นเดือนมิถุนายน พระมีประการว่าภูมิพลต้องการให้นายกฯ เป็นที่ยอมรับของประชาชนทั้งหมด มีข่าวลือหนาหูว่าภูมิพลต้องการให้ห้องคอมนตรี จิรายุ อิศรารังษีเป็นนายกฯ แต่พระครุร่วมรัฐบาลที่ยังอยู่ในการควบคุมของสันนิศาและเกษตรยืนกรานให้เป็นสมบุญ

ทุกๆ คนล้วนใจดีใจอ่อนในวันที่ 10 มิถุนายน อันเป็นวันที่การแก้ไขรัฐธรรมนูญจะผ่านวาระสาม หลังจากการแก้ไขผ่านเสียงเรียบร้อย อาทิตย์ก็เข้าร่วงเพื่อเสนอชื่อสมบูรณ์อีกรัง ที่บ้านของสมบูรณ์ ขาดแหวนเปปูแซ่เตรียมในน้ำแข็ง ผู้สนับสนุนการอคติยังบอกร้อย สมบูรณ์อโตรศัพท์ที่จะยืนยันการแต่งตั้งเข้าเป็นนายกฯ เมื่อเขาได้รับโตรศัพท์ จู่ๆ สีหน้าเขาก็ซึ้ดเผือดเหมือนไม่เชื่อหูตัวเอง ขณะเข้าพูดโตรศัพท์ ครับ ผมเข้าใจ ทุกๆ คนก็พากันเข้าใจ และบรรดาลักษณะเข้าใจส่วนตัวของเขาก็ส่งเสียงໂหรร่องดีใจ ภูมิพลแต่งตั้งอันนั้น ปั้นยารชุนเป็นนายกฯ อีกรัง¹⁵

ในช่วงหลายเดือนต่อมา อันนั้นคือความตึงเครียดและประคอนเคราะก็ให้มีเสถียรภาพ เข้ายุบสภา และกำหนดให้มีการเลือกตั้งในเดือนกันยายน ซึ่งดำเนินไปค่อนข้างราบรื่น โดยพระองค์การเมืองถูกแบ่งเป็นพระครมภ์กับพระครเทพ พระครเทพหรือพระครฝ่ายค้านเดิมเป็นฝ่ายชนะและได้จัดตั้งรัฐบาลนำโดยพระครประชาธิปัตย์ และชวน หลีกภัยเป็นนายกฯ มันถูกมองว่าเป็นจุดเริ่มต้นใหม่ของการเมืองไทย

ภาระหน้าที่ที่จะเอื้อ貸อ่อนอีกอย่างหนึ่งของอันนั้นคือการสะสางเหตุการณ์เดือนพฤษภา พิจิตร กุลละวนิชย์ คนโปรดของเพرمและภูมิพล(และอีกไม่นานก็ได้เป็นองคมนตรี) รับหน้าที่ทำรายงานลับปกปิดในระยะเวลาสัปดาห์ รายงานฉบับนี้ไม่ได้รับการเผยแพร่ แต่อันนั้นที่เผยแพร่รายงานบอกว่ากองทัพผิดพลาดที่ขาดความเข้าใจโดยพื้นฐานในธรรมชาติของการประท้วง ไม่มีการวิเคราะห์ว่ารัฐบาลกวนว่าทำไม่ถูก ไม่ใช่กองทัพไทยจึงผลิตกลุ่มกวนทหารที่ฉ้อฉลและทะเยอทะยานอย่างนั้นที่ทึกทักเขาว่าพวกตนมีสิทธิที่จะครองอำนาจ ด้วยความเกร็งอันนั้นที่ย้ายบรรดา นายพลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์พฤษภาไปไว้ในตำแหน่งที่ไม่มีอำนาจ เป็นอันจบชีวิตราชการของพวกเขาระลงนั้น พวกเขายอมรับการโยกย้ายโดยปราศจากความรู้สึกสำนึก ยังคงถือว่าผู้ประท้วงเป็นพวกคอมมิวนิสต์ที่ต้องการทำลายเสาหลักคือ ชาติ ศาสนาและกษัตริย์

การออกโรงอย่างส่งงานของภูมิพลที่เผยแพร่ทางโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ทั่วโลก กลายเป็นผลงานชิ้นเอกของสุดยอดกษัตริย์ไปอย่างรวดเร็ว มันเป็นปีเดียวที่ยกกันปีที่เป็นปีสยองของเอลิชาเบธ ที่ความยุ่งเหงิงในครอบครัว โชคชะตาสีลอนดอนที่ควบคุมไม่ได้ และที่สำคัญที่สุด ขางของความนิยมในหมู่ประชาชน ล้วนร่วมด้วยช่วยกันพากันบันกษัตริย์ของอังกฤษสู่ความตกต่ำ ฝีมือการลงศึกของภูมิพลเป็นสิ่งที่ยืนยันถึงคุณค่าที่ยั่งยืนนานของสถาบันกษัตริย์เมืองไอล์แลนด์ศตวรรษที่ 20

ที่รู้สึกอย่างนี้ไม่ใช่มีแต่เพียงนักโบราณคดีเท่านั้น บรรดาปัญญาชนผู้คงแก่เรียนก็พากันอาเจียรภาพสุดดีภูมิพล ยกเป็นกษัตริย์ท่านองโฉโอลอนที่คิดการณ์พันปีจากการเมืองที่แบ่งฝักแบ่งฝ่ายและผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประชาชน David Steinberg แห่ง Georgetown University ผู้เชี่ยวชาญเรื่องพม่าและนักวิจารณ์เดชะ

¹⁵ แม้ว่าอันนั้นจะไม่ได้ลงเลือกตั้ง การแต่งตั้งเขาก็ถูกต้อง เนื่องจากภูมิพลยังไม่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไข ซึ่งหลายวันต่อมาจึงมีการประกาศ

การทหารของพม่า รำพึงเสียดายว่าที่ย่างกุ้งไม่มีกษัตริย์ เพื่อความทุกข์ยากของชาวพม่าจะได้บรรเทาลง¹⁶ สำหรับคนไทยจำนวนมาก มันเป็นการยืนยันอีกครั้งหนึ่งถึงความยิ่งใหญ่ของกษัตริย์ของพวกเข้า กระทั่งอำนาจที่ไม่ใช่คน ประเททชบูพุดอะไรเกินจริงหรือประจบประแจง ก็ยังพูดว่า “ภูมิพลเป็นบุคคลเพียงหนึ่งเดียวที่สามารถอุทกผ่าย หยุดต่อสู้ หยุดการเผชิญหน้ากันได้ ไม่มีที่ไหนในโลกที่สังคมกลางเมืองเกิดขึ้น และในบางครองก่อนมาขอให้ทุกคน หยุดต่อสู้กันได้”¹⁷

แทบไม่ต้องสงสัยเลยว่าการอุทกผ่ายของภูมิพลในวันที่ 20 พฤษภาคมนี้เป็นการยุติสิ่งที่อาจจะเป็นการ เข่นฆ่าที่เลือดเนื้อสีฟ้าที่มีความสาบานแล้ว บพนาทที่สำคัญ ที่สุดของกษัตริย์ในระบบราชบูรณะอยู่ในมือผู้นี้คือการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยในสถานการณ์วิกฤตและเป็นผู้นำใน ภาวะที่ไร้การนำ ภูมิพลทำอย่างนั้นอย่างมีทักษะอันไร้ข้อกังขา ด้วยการลดค่าเหตุการณ์ทั้งช่วงลงเป็นเพียง การห้ามส่วนตัวระหว่างคนมักใหญ่ไฟแรงสองคนแล้วก็สั่งยุติการชก เขาหลีกเลี่ยงการสร้างความรู้สึกแผลก แยกแก่งผู้ชกคนอันเป็นพสกนิกรที่จงรักภักดีของเข้า และหลีกเลี่ยงการประนามกองทัพที่เป็นหน่วยรักษาความ ปลอดภัยของเข้า และเขายังหลีกเลี่ยงประเด็นหลักจริงๆ เรื่องราชบูรณะอยู่อีกด้วย

แต่เราเรื่องมันมาถึงจุดนี้ได้อย่างไรเป็นอีกประเด็นหนึ่ง กษัตริย์สมัยใหม่ของยุโรปได้เป็นใจให้กับ ความพยายามที่จะพัฒนาสถาบันอื่นๆ และหลักกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงโศกนาฏกรรมอย่างนี้และเพื่อจะได้มี ต้องออกมาแทรกแซงซึ่งเสียงต่อความเสื่อมเสียของตัวสถาบันเอง ตรงกันข้าม ภูมิพลกลับบ่อนทำลาย พัฒนาการของสถาบันอื่นๆ มาโดยตลอด โดยมองว่าเป็นคู่แข่งในการมีต่อตัวเข้า แทนที่จะเป็นโลหต์กำบัง ซึ่งยิ่ง เป็นการข้าเติมความพิกลพิการของรัฐบาลที่ต้องอาศัยให้เข้าอกมาแทรกแซงอยู่เรื่อยๆ Bagehot พูดถึงเรื่อง นี้ใน The English Constitution “ตราบใดที่สภานີกວ່າມันเป็นหน้าที่ของกษัตริย์ที่ต้องจัดการหารัฐบาล ก็จะ ไม่ยอมทำหน้าที่หารัฐบาลด้วยตัวเองอยู่ร่ำไป” ตราบใดที่กษัตริย์ยึดกุมหน้าที่นี้ เขายังจะยึดถือลึกไปกับ การเมือง และอำนาจของเขาก็จะยิ่งสุ่มเสี่ยง

พฤษภา 2535 คือสิ่งแสดงถึงความผิดพลาดในอุดมคติของภูมิพลว่าด้วยรัฐบาลของกษัตริย์ ความมี อดีตของเขาร่วมกับการเมือง และความไม่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ได้เกิดขึ้นในช่วงวรรษกาล ดำรง ตำแหน่งที่ยาวนานของเข้า ทั้งที่นักการเมืองอย่างจำลองและชาติชายได้รับความนิยม ภูมิพลก็ยังคงเห็นว่า แน่นอยู่กับนายพลของเข้า ซึ่งไม่ใช่แม้กระทั่งเป็นทหารที่ดีที่สุดด้วยซ้ำ ทหารที่จะมีมนุษย์ไฟแรงอย่าง อาทิตย์ ชาลิตและสุจินดาลวนผงดีขึ้นมาภายใต้ปีกของเพرم ขณะทหารอาชีพร่วงหล่นไปตามรายทาง

¹⁶ Far Eastern Economic Review, July 16, 1992.

¹⁷ Bangkok Post, May 24, 1992.

กราณนั้นภูมิพลกับภารยา ก็ยังโปรดปรานทหารขี้ล้อเหล่านี้มากกว่ากระทั้งนักการเมืองมีสะอาด เมื่อภูมิพลแสดงความโปรดปรานต่อทหารในเดือนธันวาคม 2533 สุจินดาภิมีเหตุอันชอบที่จะทำการยืดอำนาจ

สาภกของภูมิพลบอกว่าภูมิพลไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากต้องยอมรับการยืดอำนาจของรสช.

ขณะเดียวกันก็ยังยืนยันว่ามันเป็นการรัฐประหารที่ประชาชนนิยม ทั้งสองประการไม่จริงเสียที่เดียว กระแต สาธารณะมีพลิกข้างมาต่อต้านชาติชาญ ที่เป็นผลจากการเพาะบ่มโดยทั้งกองทัพและคำพูดของภูมิพล แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเป็นกระแสเรียกร้องให้มีการยืดอำนาจ ในเวลาที่ภูมิพลไม่ได้แสดงจุดยืนสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านตามรัฐธรรมนูญ ที่อาจจะทำให้สุจินดาไม่กล้ายืดอำนาจ ยิ่งกว่านั้น เขายังปฏิเสธที่จะใช้อำนาจในการยุบสภาและกำหนดการเลือกตั้งใหม่ อำนาจจากปัชต์ริยะดังกล่าวไม่ได้ไม่ลักษสำคัญเพียง เพราะว่าไม่ค่อยได้ใช้หากมีเพื่อเหตุลูกเนินทางการเมืองเป็นการเฉพาะ¹⁸

หลังรัฐประหาร การออกความเห็นเพียงเล็กน้อยที่เรียบเรียงคำพูดดีๆ สนับสนุนหลักการรัฐธรรมนูญ และประชาธิปไตย ก็คงจะพอเพียงแล้วที่จะเดือนพวกรสช. แต่กลับเป็นว่า หลังจากความละโมบฉ้อฉลของพวกรสช. แดงออกมานเป็นปี ในเดือนธันวาคม 2534 ภูมิพลยังคงรับรองความเป็นผู้นำของสุจินดา เมื่อเข้าพูดว่าไม่จำเป็นต้องยึดติดหลักการทางทฤษฎีหรือตำราใดๆ การสอนเมื่อในเรื่องรัฐธรรมนูญก็เช่นกัน คือหาก่อนเวลาอันควร เขาไม่ได้รอดให้สภารอถกเถียงเสร็จเสียก่อน อย่างที่การระเบิดห้าเดือนให้หลังแสดงให้เห็น การแทรกแซง เป็นกิจวัตรของภูมิพลทำให้สภารต้องฟังพิงการตัดสินใจของปัชต์ริยะโดยตลอด หน้าที่ในการควบคุมกองทัพ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ และการเลือกนายกฯ คนใหม่ล้วนถูกยกให้เป็นของภูมิพล

ฝ่ายของภูมิพลในการสะกดสถานการณ์ภายหลังการนองเลือดช่วง 18-20 พฤศภาครวยปิดบังอคติคงเส้นคงวาที่เขามีต่อพวกประท้วงและขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชน แต่สิ่งบ่งชี้ทั้งหมดก็ปรากฏ ตั้งแต่การที่เขามีส่วนร่วมในการเตรียมแผนไฟร์พินาค การเปลี่ยนเส้นทางของขบวนรถสิรินธร ตลอดจนการโฆษณาชวนเชื่อในสื่อที่อยู่ภายใต้การควบคุมของจ่าวล้อวังอย่างปีร์ มาลาภุล แต่ด้วยความชำนาญที่ผ่านการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีอย่างในกรณี 14 ตุลา 2516 ภูมิพลรักษาภาระห่างจากพวกทหารมากพอที่จะโผล่มาในฐานะปัชต์ริยะของประชาชนได้ เมื่อเขากลับมาตำแหน่งสุจินดาและจำลองโดยส่วนตัว ผู้ประท้วงก็เข้าใจได้ว่าเขามิ่งได้บอกว่า ประชาชนผิด เนื่องจากรัฐธรรมนูญจะได้รับการแก้ไขในท้ายที่สุด พวกเขาก็เชื่อได้ว่าภูมิพลอยู่ข้างพวกเขาก็

ถึงอย่างนั้น ก็ยังมีปัญหาว่าภูมิพลมาออกโรงเอกต่อเมื่อสามวันหลังจากผู้ประท้วงถูกฆ่าเป็นครั้งแรก ฝ่ายที่ปักป้องวังที่ตระหนักถึงประเด็นสามวันที่หายไปนี้ก็ยังยืนยันว่าภูมิพลไม่ชอบสุจินดา แต่เนื่องจากไม่สามารถควบคุมเขาได้ จึงต้องรอจนกว่ากลุ่มก้านของสุจินดาบันทอนตนเองเสียก่อน มันแทนจะเป็นคำโต้แย้ง

¹⁸ สำหรับการถกเถียงเรื่องอำนาจที่ไม่ค่อยได้ใช้ของปัชต์ริยะและประเด็นเกี่ยวกับอำนาจการยุบสภาของปัชต์ริยะ, ดู Bogdanor, *The Monarchy*.

อย่างเป็นทางการ เมื่อคนแวดล้อมวังจำนวนมากต่างก็พูดแบบนี้ คนใกล้ชิดรายหนึ่งอธิบายว่า “เมื่อกูมิพลองโกรเงา เข้าต้องประสบความสำเร็จ เข้าต้องกุมสภาพได้ ก็เป็นเหตุผลว่าทำไม่เจิงรองเวลา”¹⁹ เจ้ารุ่นใหญ่รายหนึ่งเรียกมันว่าเป็นท่าไม้ตาย “กระสุนเงินพิฆาต (silver bullet principle)” กล่าวคือ กูมิพลมีเพียงโอกาสเดียวที่จะออกกระปืน และมันจะต้องโดนจุดตาย เข้าไม่สามารถกระหั่งจะเสียงประกาศยุบสภาได้ เนื่องจากกลัวสูญเสีย จนเมินเฉย บารมีของเขาก็จะถูกพิสูจน์ว่าไร้ความสามารถ²⁰

นำเสนอว่าคนของ wang ไม่เคยอ้างว่ากูมิพลหลุดจากสถานการณ์หรือได้รับข้อมูลผิดพลาด ซึ่งน่าจะอธิบายช่วงเวลาที่ขาดหายไปสามวันนั้นได้ คำอธิบายอย่างนี้อาจทำให้ภาพพจน์สักพัญญาของเขามีเสียงไป และก็คงจะไม่จริง ตั้งแต่แรกเข้ามองหมายให้เปรียบอยู่ติดตามสถานการณ์ และเปรียบสื่อสารกับรัฐฯ และคนอื่นๆ อยู่ตลอดเวลา และพยายามงานต่อ กูมิพล องค์มนตรีคนอื่นก็ต่อสายไปตามเครื่องข่ายของตนเอง “ไม่มีวีว่าไดๆ ว่ากูมิพลถูกคุมตัวอยู่ในสวนจิตรา ถ้าหากยอมรับคำอธิบาย “กระสุนเงินพิฆาต” มันก็บ่งชี้ถึงความผิดพลาดอย่างลึกซึ้งในการที่เขาโปรดกองทัพมากกว่า เพราะเห็นได้ชัดเจนว่าสูญเสียกับพากพ้องรัฐฯ ไม่ได้จริงรักภักดี มีวินัย หรือเชือฟังมากไปกว่าคนไทยอื่นๆ เลย และหากสูญเสียกับกวนจปร. 5 เป็นข้อยกเว้น เป็นทหารีชั่วแล้วพากนี้มาไกลงขนาดนี้ได้ยังไง?

ยิ่งกว่านั้น แล้วทำไม่กูมิพลจึงโถชจำลองเป็นส่วนใหญ่ในวันที่ 20 พฤษภาคม? จำลองถูกตำแหน่งที่ไม่ฟังคำชี้แนะเรื่องรัฐธรรมนูญที่เข้าพูดในเดือนธันวาคม แต่สูญเสียกับกลับได้รับคำชมที่ได้ยินยอมตกลงว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญสามารถทำได้ ในการกล่าวโถชในลักษณะอย่างนี้ กูมิพลจะเลยข้อเท็จจริงที่ว่ารัฐธรรมนูญและรัฐสภาพถูกออกแบบมาเพื่อปิดทางการแก้ไขได้ ที่พากพ้องไม่ต้องการ และขยายลະเลຍการที่สูญเสียตระบัดสัตย์เรื่องแก้ไขรัฐธรรมนูญ

ในกำหนดเดียวกัน กูมิพลหลีกเลี่ยงข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในหมู่คนไทยที่ได้รับการนับหน้าอีกต่อไปย่างอาันห์ นักการทูตต่างชาติและนักวิชาการ ว่ากองทัพไทยมีปัญหาใหญ่หลวงเชิงสถาบันเห็นได้ชัดจากการที่พากรัฐฯ ยังคงดื้อตึงเหมิเกริมอยู่เป็นเวลาหลายเดือนหลังจากเหตุการณ์พฤษภา ในวันเดียวกันที่สูญเสียกับ บรรดานายทหารคุณกำลังจัดการชุมนุมแสดงพลังเพื่อปกป้องวีรกรรมการสลายการชุมนุม ในเดือนกรกฎาคม เกษตรชี้ว่าการรัฐประหารยังมีโอกาสเกิดขึ้นได้ กระทั่งหลังจากอาันห์โยกพากเข้าหากรุ่่ไปแล้วก็ตาม กองทัพให้ความช่วยเหลืออย่างเปิดเผยต่อพระคริสต์เมืองอย่างน้อยสองพระองค์ในการหา

¹⁹ Far Eastern Economic Review, June 25, 1992.

²⁰ สัมภาษณ์พิเศษที่ปรึกษาของเจ้ารุ่นใหญ่, 2535.

เสียงเลือกตั้ง ปลูกกระทิงแดง ลูกเสือชาวบ้านและกรรมน. ขึ้นมาให้สร้างความชอบธรรมให้กับการสังหารหมู่ในเดือนพฤษภา ยืนยันว่ามันเป็นเรื่องภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ต่อชาติ ศาสนาและภูมิพล²¹

จริงๆ แล้ว ภูมิพลเองปักป้องกองทัพตลอดระยะเวลาเดือนนั้น ปลายเดือนตุลาคม เขายืนยันที่ได้รับเลื่อนยศ 256 คนเข้าพบ เขายังไม่เอ่ยถึงเหตุการณ์พฤษภา แต่กลับเล่นงานผู้ที่วิจารณ์กองทัพ *Far Eastern Economic Review* ได้ย้ำข่าววิจารณ์ต่อกองทัพไทยที่มีมาเนื่องนานแล้ว คือ กองทัพยังคงไร้ความสามารถในการป้องกันชายแดนของประเทศไทย แต่กระนั้นก็ยังโป่งพองด้วยจำนวนนายทหารชั้นยศสูงที่อาจจะมีสัดส่วนสูงที่สุดในโลก ด้วยอัตรา นายพลหนึ่งคนต่อทหาร 300-350 คน ซึ่งเป็นสิบเท่าของอัตราในตะวันตก จากนายพล 600 คนในกองทัพและกองบัญชาการทหารสูงสุด มีเพียงครึ่งหนึ่งที่สามารถออกได้ว่า ทำงานอะไร²²

ภูมิพลปฏิเสธในเรื่องนี้ โตว่าผู้วิจารณ์นับนายพลเกย์ยันไปด้วย (ซึ่งไม่จริง) จำนวนนายพลหน้าใหม่ที่อยู่เบื้องหน้าเขาก็เป็นหลักฐานตั้งๆ อยู่แล้ว แต่เขาก็ยังยืนยันว่า “พูดกันมากาว่าเรามีนายพลมากเกินไป ถ้าเป็นอย่างนั้นจริง ก็ไม่จำเป็นจะต้องมากอบยศนายพลให้กับ 200 คนในวันนี้ คำวิจารณ์อาจกระทื้นความรู้สึกของพวกท่าน แต่โดยข้อเท็จจริงเรามีนายพลน้อยกว่าต่างประเทศ ในตะวันตกหรือตะวันออก... จำนวนนายพลในเมืองไทยไม่ได้สูงขนาดนั้น และกองทัพของเราก็ไม่ได้หัวโถอย่างที่พูดกัน จริงๆ แล้ว เล็ก”²³

ในเดือนธันวาคม ภูมิพลโทชี้ไปที่กำลัง ชivalit และผู้ประท้วงอีกครั้ง เขายิ่งความเปรียบเรื่องเด็กคนหนึ่งที่กำลังแพชญปัญหานางอย่าง ละเลยทางแก๊บัญหาที่มีอยู่แล้ว กลับไปยั่งยุช้างตัวหนึ่งจนกราฟ ก่อให้เกิดปฏิกิริยาลูกโซ่รุนแรงตามมาจนในที่สุดก็แก้ปัญหาดังเดิมได้หลังเกิดความปั่นป่วนวุ่นวายที่ไม่จำเป็น²⁴ “สถานการณ์ในตอนนี้ก็เหมือนในเรื่องที่เล่า สับสน เรื่องใดก็ตาม คนหนึ่งพูดอย่างหนึ่ง อีกคนมายัง ใช้ถ้อยคำที่ไม่ตรงดอง และประเทศจะบริหารไปได้อย่างไร จะทำงานได้อย่างไร จะทำอะไรสำเร็จได้อย่างไร ถ้าทุกสิ่งไม่เข้าหากัน?... ในท้ายที่สุด คนที่ดันทุรังยึดตำแหน่งจะถูกไล่ชั่น แต่นั่นไม่ดี ไม่ถูกต้อง... เราต้องไม่สร้างเงื่อนไขมากเกินไป การกระทำใดๆ จะต้องสร้างสรรค์แล้วทุกคนจะมีความสุข”

²¹ Bangkok Post, August 31, 1992.

²² Far Eastern Economic Review, June 25, 1992.

²³ Nation, October 30, 1992.

²⁴ ภูมิพล, *Royal Speech, December 4, 1992* (Bangkok: Krungthep Printing, n.d.).

ผู้พังเข้าใจว่าคำพูดนี้สื่อถึงขบวนเรียกร้องประชาธิปไตย ที่ภูมิพลรู้สึกว่าหาเรื่องไปเผยแพร่ช้างทหารที่อยู่ดีๆ จนเกิดปัญหาใหญ่โต

กระทั้งหลังจากผ่านครึ่งศตวรรษมา 35 年之久ไปแล้ว ภูมิพลก็ยังคงปฏิเสธข้อสรุปของนักวิชาการไทย และต่างประเทศ นักการเมืองและนักธุรกิจว่า ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการเมืองที่ไม่พัฒนา ต้องพึ่งพาสถาบันกษัตริย์และกองทัพมากเกินไป การถือดีในความเห็นของตนอย่างดื้อดึงของภูมิพล pragmatist ในเหตุการณ์น่าทึ่งตอนหนึ่งในต้นปี 2536 ขณะที่ประเทศไทยกำลังกระเสือกกระสนกับกระบวนการประชาธิปไตยและบรรดานักการเมืองที่เรียกว่า Slorc (State Law and Order Restoration Council) พากเข้าปราบปรามการลุกฮือของประชาชนในปี 2531 จับกุมคุกขังนักการเมืองฝ่ายค้าน รวมทั้งผู้นำคือองค์ชายชาญชุจิ ในเดือนตุลาคม 2534 ขณะยังคงถูกคุกตัวในบ้าน ชาญชิได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพอันแสดงถึงการยอมรับในการต่อสู้ของพากเข้า

เดือนกุมภาพันธ์ 2536 ผู้โดยได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ 8 คนมาเยือนประเทศไทยในฐานะเพื่อนบ้านใกล้ที่สุดเพื่อแสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน Oscar Arias อดีตประธานาธิบดีคอสตาริกา Desmond Tutu จากอัฟริกาใต้ ดาวิรามะแห่งทิเบต และอีกห้าคนได้รับการเชื้อเชิญจากนักเคลื่อนไหวทางสังคมของไทย ซึ่งก่อความกังวลอย่างมากต่อกองทัพไทย หลังจากเยือนค่ายผู้อพยพชาวพม่าอันแร้นแค้น บริเวณพรเมเดนไทยทางภาคเหนือ พากเข้าก็ได้เข้าพบภูมิพล พากเขatabling ที่ได้ยินภูมิพลเลือกเชอร์ให้พากเข้าฟังว่า องค์ชายชาญชุจิควรจะเลิกต่อสู้และกลับไปเลี้ยงลูกที่อังกฤษเสีย และปล่อยให้ Slorc ปกครองประเทศไทยไปรัฐบาลทหารเหมาะสมกับประเทศไทยกำลังพัฒนา ภูมิพลยืนยัน และไม่มีความจำเป็นต้องไปสนับสนุนฝ่ายค้านของพม่า ชาญชิเป็นแค่ตัวสร้างปัญหา²⁵

ไม่ใช่ครั้งเดียวที่ภูมิพลพูดอะไรอย่างนี้ เขายังเคยบีบมือนักการทูตอเมริกันและนักวิชาการต่างชาติให้ยอมรับ Slorc ว่าเป็นผู้สร้างเสถียรภาพแก่พม่า เขายังไม่ต่างจากทหารพม่าพากนั้นว่า ชาญชิแต่ลงงานกับฝรั่งและร่วมเรียนที่เมืองนอก เช่นไม่ได้เป็นตัวแทนคุณค่าดั้งเดิมของพม่า ดังนั้นเรื่องกลับไปอยู่กับครอบครัวที่อังกฤษทว่า ภายนอกรัฐบาลจิตร คนไทยรุ่นใหม่กำลังให้การสนับสนุนชาญชิ และพยายามทางการของรัฐบาลที่เพิ่งผ่านการเลือกตั้งเข้ามารองช่วง หลีกภัยคือ ให้การสนับสนุนขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยของเชอ

19 เสกเจ้าให้ขัง เจ้ายางประชาริปไถย

การอุกมายุติเหตุการณ์พฤษภา 2535 ส่งให้การเมืองภูมิพลในฐานะศูนย์รวมจิตใจของชาติสูงลำบียงขึ้นไปอีก เขาไม่ได้เป็นพิธิภัณฑ์ความทรงจำแห่งอดีตเหมือนอย่างจักรพรรดิของญี่ปุ่น หรือเป็นแสดงโดยฟังเพื่อ เมื่อนอกประเทศญี่ปุ่นอย่างมาเลเซียและตะวันออกกลาง หรือเป็นวัตถุดิบป้อนให้กับนิตยสารเรื่องซุบซิบเมื่อน อย่างบรรดาเจ้าหนูเจ้ายางของยุโรป ภูมิพลคือของจริง และของดี

แต่สำหรับสถาบันกษัตริย์ไทย มันคือยอดเขาที่ข้างในกลวง พฤษภา 35 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทอด ลงจากยอดเขาสำหรับวัง เมื่อรัฐบาลและสังคมหันออกจากอดีตและเริ่มผลจากอุดมคติของรัฐและวัฒนธรรมที่นำ โดยธรรมราช คนไทยจำนวนมากที่ได้รับข้อมูลเข้าใจว่าเหตุการณ์พฤษภาเป็นผลมาจากการยอมให้(และ พึ่งพา)ภูมิพลเป็นผู้ชี้ขาดในการบริหารประเทศ การเมืองและความยุติธรรม จำเป็นต้องมีการปฏิรูปใน ระดับพื้นฐานเพื่อขอจัดปัญหาการทุจริตและการประพฤติมิชอบที่ฝังลึกในระบบบริหารประเทศ เพื่อบีบให้หหาร กลับเข้ากรุงฯ และเพื่อดันภูมิพลให้กลับขึ้นไปนั่งบนบัลลังก์ แม้ว่าวงเขามีได้โทษภูมิพลสำหรับความ ผิดพลาดต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้นก็ตาม พวกเขารู้ใจว่าการปฏิรูปการเมืองจะไม่สามารถหยั่งรากได้ตราบใดที่วัง ยังคงยุ่งเกี่ยว ด้วยภูมิพลอายุ 65 ในปี 2535 หลายคนก็ยังคิดถึงผลที่จะเกิดขึ้นเมื่ออำนาจของเข้าถูกผ่องถ่าย ไปยังลูกชาย

ขณะเดียวกันวัฒนธรรมไทยก็เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งตื้นๆ กันไป ด้วยภาวะเศรษฐกิจเฟื่องฟูที่ เริ่มในปี 2530 และความรุ่ดหน้าทางเทคโนโลยีແປไปทั่วเอเชีย ไทยสร้างไปด้วยเศรษฐกิจใหม่ ธุรกิจ สินค้า บริโภคและบริการต่างๆ ประเทศไทยเข้าสู่วัฒนธรรมโลก ที่มีสื่อใหม่ๆ โทรศัพท์มือถือ เครื่องคอมพิวเตอร์ โลก และคนต่างชาติมายืนอยู่ในไทยเป็นปริมาณมหาศาล

สำหรับวัง ทุนนิยมประชาริปไถยและบริโภคนิยมโลกกวิภาคีเป็นศัตรูไร้ตัวตนและประชานิยมชนิดใหม่ ที่มาท้าทายบารมี ไม่เหมือนพิบูลในทศวรรษ 2493 หรือคอมมิวนิสม์ในทศวรรษ 2513 มันเป็นคู่แข่งที่น่ากลัว กว่ามากสำหรับอุดมคติธรรมราชของภูมิพลที่สร้างสมบูรณ์การเมืองจากการประพฤติถือปฏิบัติพิธีกรรม มัน คุกคามที่จะเขี่ยภูมิพลไปพ้นทาง ผลักใส่เขา ครอบครัวและสถาบันกษัตริย์ให้เป็นสิ่งตกค้างทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ผู้คนรักใคร่ ทว่าไม่ทรงอำนาจอีกต่อไปแล้ว

ด้วยเวลาแห่งยุคสมัยเข้ากำลังจะหมดไป ภูมิพลสูญเสียเกณฑ์นี้อย่างตื้อรั้น งัดเอกสารเม็ดเด็ดพระยาทุก อย่างเพื่อฉายภาพพจน์บุญญาธิการที่ได้รับใช้ตัวเขามาตั้งแต่กลายเป็นกษัตริย์ในปี 2489 คำปราศรัยงานวัน เกิดปี 2534 ว่าด้วยรัฐธรรมนูญของชาติไทยเป็นแบบฉบับการแทรกแซงการเมืองอย่างเปิดเผยเพื่อเสนอวาระ ส่วนตัวของเขางเอง

การเลือกตั้งเดือนกันยายน 2535 ทำให้พรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามสูญเสียอำนาจ นำโดยประชาธิปัตย์ ของชวน หลีกภัย และความหวังใหม่ของชาลิต ยงใจยุทธ นายกฯ คนใหม่คือชวน นักการเมือง-นักกฎหมายที่เจียมตน มีอิสระและสนับสนุนให้สถาบันประชาธิปไตยและหลักกฎหมายมีความเข้มแข็งขึ้น เข้าไม่ได้尼ยม สาระนี้ แต่ถึงอย่างไรเขาก็ยังไม่เป็นที่ไว้วางใจของวังอยู่ดี

ชวนได้รับการเลือกตั้งมาด้วยอาณัติที่จะต้องทำให้การบริหารประเทศสะอาดใส่และเป็นประชาธิปไตย เขารับช่วงดูแลสังคมที่แทบจะจัดการอะไรไม่ได้หลังจากห้ามข้องการเริ่มเติบโตทางเศรษฐกิจ ถึง 10 เปอร์เซ็นต์ต่อปี และยังคงเติบโตต่อไปในอัตราที่ใกล้เคียง เครื่องหมายแสดงภาวะเพื่องฟุทางเศรษฐกิจ นี้คือ รายนต์ โทรศัพท์มือถือ หุ้น การเงินกำไรมหาศาลทรัพย์และการไปเยี่ยมพักร่องต่างประเทศ กระทั้ง ชนบทไทยก็ยังคึกคักไปด้วยการแสวงหาความร่ำรวยและสินค้าบริโภค คุณค่าดังเดิมเริ่มบิดผัน โดยผู้หญิง เรียกร้องปากเสียงมากขึ้นในสังคมและเยาวชนที่ได้รับแรงบันดาลใจจากเอ็มทีวีอ้มแพมหลากสีกับเจาะสะดื้อ

ประชาชนก็เรียกร้องจากรัฐบาลมากขึ้นเช่นกัน ในกรุงเทพฯ เป็นเรื่องคุณภาพชีวิต พวกรเข้าต้องการให้ปัญหารถติดวินาสันตะโรได้รับการแก้ไข อาคารบริสุทธิ์ และไม่มีปัญหาน้ำท่วม ในชนบท ชาวบ้าน เรียกร้องการแก้ไขปัญหาที่เก่าแก่เป็นชาติเรื่องการปฏิรูปที่ดินและหนี้สินเกษตรกร พวกรเข้าเรียกร้องการกระจายอำนาจ การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น และงบประมาณสำหรับจังหวัด อำเภอและหมู่บ้าน

ประชาชนมุ่งหมายให้รัฐบาลช่วยทำเรื่องทั้งหมดนี้ และทำการแก้ไขหรือร่างรัฐธรรมนูญใหม่ให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เขาระลึกถึงการสนับสนุนที่เคยมีกับพรรคร่วมรัฐบาลที่เกกมะเหระก แสดงให้เห็นว่า การก้าวไปข้างหน้าพจะกระดับไปได้บ้าง โดยไม่ต้องอาศัยกองทัพหรือสถาบันกษัตริย์ การเปลี่ยนแปลงที่ใหญ่ที่สุดคือการใช้เวลาการเมืองที่เปิดเผยมากขึ้น กลุ่มนักเคลื่อนไหวทางสังคมและชุมชน เอ็นจีโอ มีบทบาทมากขึ้นในนโยบายสาธารณะหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม โดยได้รับความช่วยเหลือจากสื่อมวลชน ที่เสริมมากขึ้น จากการที่ชวนดำเนินการพยายามรุกขาดของกองทัพ-ราชการในโตรทัศน์และวิทยุ ข่าวเปิดโปง ต่างๆ ที่มีมากขึ้นเรื่อยๆ เริ่มเผยแพร่ให้เห็นอาบน้ำบริเวณที่กว้างขวางและลึกซึ้งของการทุจริตในวงราชการและธุรกิจและการบริหารงานที่ไม่โปร่งใส ตลอดจนสภากาแฟหนึ่งในชั้นนำไทย ข่าวทำหนองน้ำแทนที่ข่าวโฆษณาชื่อของรัฐบาลและพรรคการเมืองที่ได้กินเวลาข่าวส่วนใหญ่มาตลอด และข่าวครอบครัวภูมิพลเสียด้วยซ้ำในช่วงหัวค่ำอย่างที่ซ่องอื่นทำกัน

ชวนไม่สามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาได้รับมอบหมายมาให้ทำได้ทั้งหมด ในปี 2538 พรรครุ่งเขากลับมาระสูมเรื่องทุจริตอื้อฉาว รัฐบาลชวนถูกแทนที่ด้วยรัฐบาลผสมที่นำโดยบรรหาร ศิลปอาชา โดยมีพรรคร่วมรัฐบาลของสมัคร สุนทรเวช ชาลิตและเศรษฐีใหม่ ทักษิณ ชินวัตร

เมื่อต้องไปนั่งดูข้างสนาม ภูมิพลกับวังมองเห็นว่าพากเข้าจำเป็นต้องทำให้ครอบครัวตโนยู่บ้านที่อยู่ตลอดเวลาเพื่อรักษาสถานะนำในเวฒนธรรมและการเมือง เช่นเดิม ภูมิพล สิริกิติ์และลูกๆ ที่ตอนนี้มีภารกิจงานแทนพากเข้า หมั่นปฏิบัติพิธีกรรมและงานพิธีทางสังคมไม่ได้ขาด เห็นได้ชัดว่านั่นยังไม่พอเพียง วังและตัวภูมิพลเองทันทีเปลี่ยนไปใช้วิธีการรุกมากกว่าเดิมในการย้ำเตือนประชาชนถึงบุญมาภีของตัวเข้า หลังจากทรงบปากทรงบคำไปเพียงช่วงสั้นๆ ภูมิพลเริ่มตีโต้ย่างรุนแรงเมื่อเห็นว่าทัศนะและแนวคิดของตัวเข้าถูกโจมตี เป้าหมายของเขาก็ไม่พ้นนักการเมือง แต่คราวนี้รัมนาสิงแวดล้อมด้วย

เช่นเดียวกับรัฐบาลชาติชาย เขารัฐบาลช่วนว่าทำงานผิดพลาดและเห็นแก่ตัว หลังจากการแก่งแย่งตำแหน่งกันอย่างละเทาในการปรับครม. เมื่อกลางปี 2536 โดยมีชวลิตเป็นหัวใจใหญ่ ปลายเดือนกันยายนภูมิพลตัดหนีรัฐมนตรีของชวนที่ทะเลวิวาทกัน เดือนธันวาคมเขาย้อนเรื่องเดิม บอกแกนนำรัฐบาลให้หยุด “กัดกันเอง” “พูดอย่างนี้ก็คงพอเข้าใจว่าหมายถึงอะไร ไม่ใช่หมายถึงเรื่องอะไร” เข้าพูดอย่างเคร่งขรึมขณะหลายคนมองไปที่ชวลิต “ท่านถึงหัวเราะ หัวร่อหมายถึงท่านเองก็รู้ ว่าการเดียงกันอย่างข้างๆ คุณ อันนี้ไม่ดี เดียวนี้ข้างคุณทำคุณแล้วก็ต้องระบายหน้าอก เพราะถ้าชุดคุกกลางถนนมันก็ไปไม่ได้ ไม่ถูก ฉะนั้นอันนี้ก็คงพอเข้าใจไม่ต้องพูด ให้ยืดยากรกนไป แต่ว่า ความสามัคคีหรือความประองดองนั้นก็ให้เหตุว่าอันไหน ควรจะพูด อันไหนไม่ควรจะพูด พูดไปแล้วให้ยอมรับว่าพูดอย่างนั้น ไม่ถูกกับกว่า ไม่ถูก ไม่ต้องมาหัวชนฝ่าว่าถูกๆ ลงท้ายตัวเองก็รู้ว่าไม่ถูก”

แต่ภูมิพลมีถ้อยคำที่รุนแรงกว่าที่มากสำหรับเอ็นจีโอ เขาโกรธเคืองจากผลกระทบที่โครงการของเขามีได้รับ ตัวอย่างเช่น ในปี 2535 หลายกลุ่มมีปัญหากับโครงการหลวงที่ดำเนินการโดยเกลือของภูมิพลคือ กีศเดช รัชนี โครงการที่บ้านวัดจันทร์ใกล้เชียงใหม่เป็นโครงการที่จัดทำไม่เพื่อป้อนโครงการหัตถกรรมของครอบครัวนี้ หากเป้าหมายที่แท้จริงคือการตัดไม้ในป่าสนดังเดิมที่เป็นเขตสงวน หลังจากกลุ่มต่างๆ ออกมาระหัวง โดยสื่อรายงานอย่างเข้มข้น วังต้องยกเลิกโครงการไป¹

ภูมิพลหงุดหงิดมากที่สุดจากการที่ขบวนการสิ่งแวดล้อมไทยต่อต้านโครงการเขื่อนห้วยแห่งที่เข้าต้องการให้สร้าง ภูมิพลได้แขวนกิจติศพท์การเป็นนักต่อสู้ความยุติธรรมของเข้าไว้กับการจัดการทรัพยากร้ำข่องชาติ แต่เช่นเดียวกับในส่วนอื่นๆ ของโลก ในไทยในทศวรรษ 2533 เขื่อนขนาดใหญ่ถูกโจมตีว่าແย่งชิงที่ทำกินของชาวบ้านจำนวนมหาศาลและทำลายสิ่งแวดล้อมโดยไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ องค์กรอนุรักษ์ต่างๆ ที่ได้ใจจากชัยชนะครั้งแรกหนีโครงการเขื่อนน้ำโจนในปี 2531 ในทศวรรษ 2533 ก็ต่อสู้กับโครงการต่างๆ มาโดยตลอด ในช่วงรัฐบาลชาติชายและรัฐบาลชวนปีแรก พากเข้าหงุดหงิดยังโครงการเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าที่ภูมิ

¹ Nation, November 11, 1992.

ผลกระทบ.ต้องการสร้างบันโตรกน้ำตกเหวนรอกในบริเวณอุทยานเข้าใหญ่ได้ถึงสองครั้ง บริเวณนี้เป็นแหล่งอาศัยสำคัญของช้างป่าและมีน้ำตกที่มีชื่อเสียงของประเทศ และสาธารณชนจำนวนมากก็คัดค้าน

จากนั้นกลุ่มนุรักษ์ก็มาจับโครงการจัดการน้ำขนาดใหญ่อีกสามแห่ง ปากพนังที่เป็นปากน้ำบริเวณกว้างในภาคใต้เป็นโครงการหลวงอยู่แล้ว หลังผนวกหัก นำท่วมบริเวณปากน้ำและทำลายนาข้าวบริเวณนั้น ในปี 2532 ภูมิพลสั่งให้ทำการขุดลอกเพื่อให้น้ำไหลลงทะเลได้สะดวกขึ้น ผลที่เกิดขึ้นคือ น้ำเค็มหมุนรุกเข้าไปมากกว่าเดิมในช่วงหน้าฝน ซึ่งสร้างความเสียหายแก่เรือ ชาวราษฎร์ภูมิพลต้องการสร้างทำนบกันน้ำเค็ม โครงการที่สองและที่สามเป็นเรือนในภาคกลาง เรือนป่าสักจะท่วมที่นาดังเดิมเป็นบริเวณกว้างเพื่อควบคุมปัญหาน้ำท่วมตามฤดูกาล ป้อนน้ำแก่กรุงเทพฯ และการชลประทานในหน้าฝน ต้นทุนสูงเกือบห้าร้อยล้านบาท ผู้คนจำนวนมากต้องย้ายบ้าน ผู้คนต้องเดินทางไกลเพื่อหลบภัย แต่ทั้งที่ภูมิพลผลักดันอย่างหนัก โครงการนี้ไม่ขยับไปไหน หลังๆ เนื่องจากมันไม่สำคัญในสายตาของรัฐบาล

นักสิ่งแวดล้อมมองว่าภูมิพลค่อนข้างคล่องไคล์เขื่อน และด้วยโครงการอย่างปากพนัง พวกเขามองว่าเขาราชการที่ต้องการ “ภูมิพลเป็นตัวแทนความคิดของวิชากรกระแสหลัก คุณสามารถเอาชนะธรรมชาติได้ และควรจะทำด้วย” นักสิ่งแวดล้อมรายหนึ่งกล่าว² ส่วนภูมิพลมองพวgnักสิ่งแวดล้อมว่า อดีต และว่ากันว่าเขาชอบใจกับการแผลงเรียง NGO ว่า ไม่

ในการปราศรัยต่อนักการทูตไทยออกโทรศัพท์ในเดือนสิงหาคม 2536 ภูมิพลยืนยันว่าเขื่อนมีประโยชน์อย่างแท้จริงต่อประชาชน³ เขาพยายามข้อดีของโครงการเขื่อนเหวนรอกที่ถูกยกยับขึ้นไปสองรอบ บอกว่าประชาชนจะยอมรับเมื่อได้ทราบถึงคุณค่าของมัน ช้างป่าสามารถถูกโยกย้ายไปยังที่ใหม่(ที่ไหนไม่ระบุ)ได้สามเดือนต่อมาในการปราศรัยงานวันเกิดประจำปี ภูมิพลใช้ต้นทุนบุญบารมีที่สั่งสมมาฝากถล่มพวgnักนุรักษ์ เขานอกจากนักสิ่งแวดล้อมได้ขัดขวางโครงการป่าสัก ปากพนังและทำด่านมาเป็นเวลาหกปีแล้ว ซึ่งเป็นโครงการที่เขางานนั้นจะเป็น “ธรรมชาติเป็นอย่างนี้ บางทีก็มาก บางทีก็น้อย แต่ถ้าสร้างเขื่อน ไอบางทีก็มาก บางทีก็น้อย นั้น เขื่อนนั้นจะเป็น เครื่องมือสำหรับฉัน ปีหนึ่นนำมากก็เก็บเอาไว้ไม่ต้องใช้ เพราะน้ำที่ลงมาพอใช้แล้ว ก็

² สัมภาษณ์พิเศษนักสิ่งแวดล้อมไทยคนหนึ่ง, 2538.

³ Bangkok Post, September 5, 1993.

⁴ อันที่จริง โครงการเหล่านี้จะไปด้วยสาเหตุหลักจากนักการเมืองในรัฐบาลสามชุด ที่ข้างว่าโครงการเหล่านี้ไม่คุ้มค่า ตามข้อมูลที่ได้รับจากนักวิชาการของรัฐบาลเอง

เก็บเอาไว้ ปีไหนที่น้ำน้อยก็เอาอกมาใช้ ทำให้ภัยแล้งบรรเทาลง อุทกภัยกับบรรเทาลงด้วย” เข้าพูด⁵ แล้วเขาก็ต้องมาบ่นเรื่องเดิมอีกรึเปล่านะวันเดียวของเขาก็หงุดหงิดไปข้างหน้า? เขากล่าว ถึงเวลาหนึ่น เขายังคงรู้สึกว่าคนกรุงเทพฯ คงต้องลดการใช้น้ำไปถึง 90 เปอร์เซ็นต์

หลังจากโภนปัญหาความเดือดร้อนจากน้ำท่วมไปยังกลุ่มสิ่งแวดล้อม ภูมิพลก็หนีบหั้งสามโครงการไว้ใต้ปีกอันล่วงละเมิดมิได้ของเขามาก เขาประกาศว่าปากพนังจะต้องเสร็จทันฉล่องการนั่งบัลลังก์ครบ 50 ปีในปี 2539 และป่าสักกับท่าด่านทันฉล่องครบหกรอบหรือ 72 ปีในปี 2542 “ถ้าเราทำที่ไหนมีการคัดค้าน เรายังไม่อยากเผชิญการคัดค้าน มันเห็นอยู่เบล่าๆ” เข้าพูดอย่างรู้ดีในใจสิทธิ์ของเขามาก⁶

ใจสิทธิ์นี้ลังจิงๆ วันถัดมาหันสือพิมพ์พาดหัวข่าว “ภูมิพลสั่งให้สร้างเขื่อน” ปราโมทย์ไม่กล้าที่ปรึกษาเรื่องน้ำของภูมิพล ก็เผยแพร่รายละเอียดของหั้งสามโครงการออกแบบใหม่ที่ กองทัพอาสาจะช่วยสร้างชวนเขาโครงการลัดคิวขึ้นทางด่วนและสองสันปดาห์ต่อมาคณะกรรมการรัฐมนตรีอนุมัติโครงการป่าสัก (ทำด่านกับปากพนังยังด้องมีการวางแผนลงรายละเอียดเพิ่มเติม) ผู้อำนวยการโครงการภูมิพล สุเมธ ตันติเวชกุลใหม่ ความรู้สึกเร่งด่วนสุดขีดชนิดไม่ต้องหมายใจหายคือ เขานอกกว่า ประเทศกำลังป่วยไข้อย่างสาหัส “ภูมิพล สำเห็นใจได้ลึกลับรายใหญ่หลวงหากไม่ทำอะไร ท่านทรงพระอุดหนาที่... เนื่องก็เหมือนกับการผ่าตัดมะเร็งรักษาร่างกายที่เจ็บป่วย”⁷

ขบวนการสิ่งแวดล้อมบือจังัง ภูมิพลไม่ได้บอกให้มีการเจรจาพูดคุยหรือทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งไม่ยอมรับอะไรของพวกเขามาก่อน พากษากูกป้ายสีเหมือนกับคอมมิวนิสต์เมื่อสองทศวรรษก่อนหน้านั้น คือ ไร้เหตุผล ขัดขวางประโยชน์สุขของประชาชนและบังอาจ ตอนนี้ไม่ว่าพวกเขายังคงเดียงอย่างไรก็อาจเข้าข่ายหม่นประบรมเดชานุภาพ หากสันปดาห์ต่อมาภูมิพลไปยังบริเวณที่จะสร้างเขื่อนทำด่านเยี่ยงผู้ชนะ ซึ่งเขายังบอกประชาชนว่า “อย่าขายที่ เรากำลังสร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อพากห่าน”⁸

หลายเดือนผ่านไปในปี 2537 เสียงคัดค้านเขื่อนโพลีคีนมาอย่างระดับรุ่งอรุณ เสียงเบาลงและส่วนใหญ่เน้นไปที่ข้อโต้แย้งทางเทคนิคที่มีการวิจัยทางวิชาการรองรับ ภูมิพลฟัง เพราะพวทนี้กำลังตั้งคำถามต่อกฎมิอัน

⁵ Nation, December 5, 1993. ดู <http://kanchanapisek.or.th/speeches/1993/1204.th.html>

⁶ คัดจาก พิชัย ชื่นสุขสวัสดิ์, บก., *Thailand's Guiding Light* (Bangkok: Post Publishing, 1996), 108.

⁷ Nation, December 9, 1993.

⁸ Nation, February 24, 1994.

เป็นสัจจะของเข้า และเขาตอบในงานวันเกิดเดือนธันวาคมปีนั้น เข้าไปที่ละประเด็นและบอกว่าผิดหมวด แทบจะด้วยอาการย่ำใจ เขานอกจากว่าเขามีความสุขที่ได้เห็นเรื่องป่าสักคืบหน้า

เรื่องนี้แสดงให้เห็นอย่างสำคัญว่าภูมิพลยังคงสามารถบังการการเมืองได้จากข้างนอก แต่ภูมิพลยังจำเป็นต้องทำให้ประชาชนคล้อยตามว่าแนวทางของเขานั้นดีกว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง และเขาก็ต้องซักจุ่งฐานเสียงที่ยกกว่าคือ คนไทยในเมืองที่เขาได้ละเลยมาหลายทศวรรษขณะที่เข้าช่วยคนชนบท ดังนั้นเขาก็จึงหันไปวิจารณ์รัฐบาลอย่างรุนแรงในเรื่องการจัดการปัญหาการจราจรและนำท่วมในกรุงเทพฯ การดำเนินการที่ผิดพลาดหลายครั้งของรัฐบาลยิ่งหนุนเสริมประเด็นของเข้า

ปี 2535 การเติบโตอย่างรวดเร็วได้ทำให้กรุงเทพฯ แทบจะเป็นเมืองที่อยู่อาศัยไม่ได้ รถติดเริ่มตั้งแต่เช้ามืดไปจนดึก และผู้ใช้ถนนจำนวนมากใช้เวลาบนรถเมล์หรือรถยนต์อย่างน้อยสองชั่วโมงต่อวัน โครงการขนส่งมวลสารสามโครงการใหญ่ดังนี้ ถนนเส้นใหม่ๆ กว่าจะเสร็จก็ใช้เวลาหลายปี และไอเดียการถาวรห้าที่ติดขัดก็ทำให้อาภัยของกรุงเทพฯ เป็นพิษ การเติบโตที่ไร้การควบคุมของกรุงเทพฯ ก็ซ้ำเติมปัญหาน้ำ ที่ขาดแคลนสำหรับผู้บริโภคในปีที่แห้งแล้ง และที่เป็นปัญหากว่าคือนำท่วม

ปีนั้น หลังจากความวุ่นวายในเดือนพฤษภา ภูมิพลเริ่มถูกเห็นทางโทรทัศน์ ขณะให้คำแนะนำแก่ปัญหาราชการแก่กทม. และสำรวจ บอกให้พวกรเข้าจัดการเดินรถทางเดียวหรือห้ามกลับรถเป็นตัน ความจริงภูมิพลได้มีการพบปะกับข้าราชการมาโดยตลอด แต่แทบไม่มีการออกโทรทัศน์อย่างนี้เลย จะมีแต่การสรุปคร่าวๆ เท่านั้น ตอนนี้โทรทัศน์ขยันแพร่ภาพให้เห็นข้าราชการเจี้ยมเจี้ยมผงกศรีษะรับคำของภูมิพล ซึ่งผู้ชมสามารถได้ยินชัดและไม่ขาดตอน เขายังชี้ไปบนแผนที่และพูดเกี่ยวกับปัญหาเฉพาะเจาะจงที่ประชาชนตระหนักดี แนะนำแก่ไขการจัดการจราจรตรงนี้ ไฟจราจรส่อง

ผู้ชมทั่วไปไม่ได้ข้อมูลถึงผลกระทบประ邈ชน์ของความคิดของเข้า และน้อยคนจะทั้งที่จะเข้าใจว่ามีที่มีงานข้าราชการที่ทำงานเรื่องนี้อยู่แล้ว โดยได้รับการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญระหว่างประเทศ มันปรากฏเหมือนว่า มีแต่ภูมิพลเท่านั้นที่กำลังเผชิญหน้ากับปัญหานี้ ความรู้สึกอย่างนี้ถูกเสริมขยายด้วยข่าวจากที่แสดงภาพภูมิพลเป็นผู้แก้ไขปัญหา ข่าวแจกซึ้นหนึ่งในเดือนตุลาคม 2536 บอกว่าภูมิพลแจ้งงานให้อธิบดีกรมตำรวจเป็นรายการพยายามหยุด เป็นต้นว่า สร้างอุโมงค์ลอดทางแยก 23 แห่ง เพิ่มการขนส่งทางเรือในแม่น้ำเพื่อลดการใช้รถบรรทุกในกรุงเทพฯ จัดห้ามอเตอร์ไซค์ติดรถให้มากขึ้น อัพเกรดเอล็อกอปเปเตอร์ติดรถ และทำการสำรวจผู้ใช้รถ⁹ อีกชั้นหนึ่งมีว่าภูมิพลสั่งการให้กทม. ดำเนินการตามแผนแม่บทของกรุงเทพฯ ที่จัดทำโดย

⁹ Nation, October 14, 1993.

Massachusetts Institute of Technology ขอแสดงความยินดีกับนักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษาในปี 2536 ให้ลดจำนวนรายนั้น เลิกใช้รถคันใหญ่ และจัดรถเมล์ให้มีมากขึ้น

ภูมิพลส่งเสียงแสดงความไม่สงบอารมณ์จริงๆ ของเขาว่า ปัญหาการจราจรแทบจะง[j]าตัวเข้าอยู่แต่ในวัง เพราะขบวนรถของเขากำลังทำให้รถติด และเขาก้มองถูกกว่าไม่มีการประสานงานที่เพียงพอระหว่างหน่วยงานต่างๆ แต่ด้วยการโฆษณาบทบาทของเขาว่า ภูมิพลบอกกับคนกรุงเทพฯ ที่ติดแหง็งเป็นชั่วโมงๆ ว่าเขากำลังนำทางออกด้วยตัวเอง พวกล้วนได้ยินคำรำลีอ้วว่าเข้าแอบออกมากะลุยรถติดโดยไม่ให้ครุ่นและสำรวจการจราจรจากบนเอลิค็อปเตอร์ และเขางสั่งลูกๆ ไม่ให้ใช้ขบวนรถ และทันรถติดเหมือนกับคนอื่นๆ

ภูมิพลลงทุนไปมากโขกับการนี้ ระหว่างปี 2535 และ 2538 เขามอบเงินอย่างน้อยสามล้านเหรียญสหราชอาณาจักรและน้ำท่วม เพื่อชื่อมอเตอร์ไซค์ให้ต่อว่า เพื่อจัดการปรับปรุงถนนทางและเงินช่วยเหลือแก่ตัวรัฐบาล วังอธิบายการบริจาคนี้ว่าเป็นความยิ่งใหญ่ของภูมิพลเห็นiorาชการที่เลือยเนื้อยในการประดิษฐ์ออกโดยที่ตนเดือนสิงหาคม 2536 เขารายกรองให้รัฐบาลเร่งแก้ปัญหาราชการโดยเร็ว ไม่ว่าจะลงทุนสร้างใหม่หรือซ่อมแซม สถาปัตยกรรมและสถาบันทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดในประเทศ ภูมิพลได้ดำเนินการที่สำคัญที่สุดในช่วงเวลาที่ต้องการความช่วยเหลือที่สุด ทำให้ประเทศไทยสามารถฟื้นฟูและพัฒนาต่อไปได้

เข้าค่ายเสnoonและวิพากษ์วิจารณ์ตลอดปี 2537 ซึ่งระหว่างนั้นปัญหาทั้งหมดเลวร้ายลง ต้นเดือนกุมภาพันธ์ เข้าค่ายเสnoonและวิพากษ์วิจารณ์ตลอดปี 2537 ซึ่งระหว่างนั้นปัญหาทั้งหมดเลวร้ายลง ต้นเดือนกุมภาพันธ์ ปีนั้นเข้าเตือนว่าในอีกห้าหรือหกปีข้างหน้าปัญหาจะท่วมทับประเทศไทย “เรารตองแกไขต้นทางไปปลายทาง หมายความว่า จัดให้ต้นทางกับปลายทางอยู่ในระยะที่ใกล้ชิด ถ้าใกล้ชิดแล้ว การใช้ถนนก็จะน้อยลง การใช้ถนน จำนวนของถนนหรือความยาวของถนนที่ถูกใช้นั้นก็น้อยลง ก็เท่ากับถนนมีมากขึ้น และถนนน้อยลง” เข้า

ฟังดูดี แต่ไม่ได้มีความหมายมากนัก คำแนะนำบางอย่างของเขามีเป็นประโยชน์ แต่ส่วนใหญ่แล้วก็
ซ้ำซ้อนกับสิ่งที่กำลังทำกันอยู่แล้ว ความคิดบางอันก็ผิดเต็มๆ เช่น อุโมงค์ลอดทางแยกหลายแห่งกับการที่เขา
คัดค้านการขึ้นภาษีรถยนต์ เขายังไม่เคยพูดถึงปัญหาห้าใจอย่างการก่อสร้างที่ไร้การควบคุม ความจำเป็นที่ต้องมี
ระบบขนส่งมวลชน หรือการเพิ่มจำนวนรถอย่างรวดเร็ว ซึ่งช่วงหนึ่งมีรถใหม่ออกสู่ท้องถนนในกรุงเทพฯ
มากกว่า 15,000 คันต่อเดือน และในการนำเสนอสิ่งที่ขาดหายไป ไม่มีใครอื่นที่จะรับเอาหน้า
ไปได้

ต้นปี 2538 ภูมิพลพระองค์ยังคงการเจ็บป่วยอย่างรุนแรงและไม่สามารถเดินทางไปที่ใดได้ แต่ก็ยังคงทรงงานอย่างต่อเนื่อง ทรงเป็นศูนย์กลางแห่งความมั่นคงของชาติ ทรงให้คำแนะนำและสนับสนุนการดำเนินการของรัฐบาล ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนไทยทุกคน ทรงมีความสุขและอุ่นใจในครอบครัว ทรงมีความสุขในวันครบรอบปีใหม่ ทรงมีความสุขในวันชาติไทย ทรงมีความสุขในวันพระบรมราชโขน ทรงมีความสุขในวันพระบรมราชโขน ทรงมีความสุขในวันพระบรมราชโขน ทรงมีความสุขในวันพระบรมราชโ烘

ทำงานแก้ไขปัญหาทั้งวันทั้งคืน คนไทยน้อยรายที่จะรู้ว่าเขามักจะนอนตอนเช้าและทำงานเฉพาะช่วงบ่ายและกลางคืน

ในโทรศัพท์ เขายังมีเวลาส่วนตัวอยู่บ้าง แต่ก็ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงาน ไม่เหลือเวลาสำหรับครอบครัว ภรรยา และเพื่อนสนิท ทำให้เขาไม่มีเวลาส่วนตัวอย่างที่ต้องการ แต่เขายังคงพยายามดูแลครอบครัวอย่างดีที่สุดที่สามารถทำได้ แม้จะต้อง犠牲เวลาส่วนตัวไปบ้างก็ตาม

นอกจากการทำงานแล้ว 他还喜欢读书和写作。他经常在晚上阅读各种类型的书籍，包括历史、文学和政治方面的作品。他也喜欢写作，有时会写一些短篇小说或评论文章发表在当地的报纸上。他的写作风格直白而有力，能够引起读者的共鸣。除了工作和写作之外，他还喜欢运动，特别是足球，每周都会抽出时间去踢球。他相信运动可以帮助他放松身心，提高工作效率。

อีกคำบรรยายหนึ่งที่ภูมิพลได้แสดงให้เห็นว่านักการเมืองที่รักความสามัคคีและไม่ใช่ใจประชาน ความเกรี้ยวกราดที่เขารักษาไว้เป็นอย่างมาก ไม่ใช่เรื่องปกติ และออกจะไม่งาม แต่ประชาชนเข้าใจว่าเขามีปัญหาสุขภาพ แม่เสียชีวิต และยังต้องเที่ยวไปยังบรมมหาราชวังเพื่อเฝ้าศพแม่อุ่นทุกวัน กระนั้นเขาก็ทำการปักป้องตัวเองอย่างพิลึกมาก ที่เผยแพร่ให้เห็นถึงความเก็บกดและความย้อนแย้งที่เขารู้สึกในสถานะที่เขารับรู้อยู่ และในตัวสถาบันประจำตระกูลของเขารอง เข้าอ้างสิทธิ์ตามรัฐธรรมนูญในฐานะพลเมืองทั่วไปที่จะดำเนินผู้นำ¹² “ที่พูดอย่างนี้ก็

¹⁰ ดู Nation, Bangkok Post, มติชน, และไทยรัฐ, 18-22 สิงหาคม 2538.

¹¹ Nation, August 23, 1995.

¹² มติชน, 27 สิงหาคม 2538.

ไม่ค่อยดีนัก เพราะเกือบจะเป็นการพูดเรื่องการเมือง และพวกรเขาก็อาจไม่พอใจได้ว่า ทำไม่กษัตริย์พูดเรื่องการเมือง? ในความเป็นจริง กษัตริย์ก็มีสิทธิ ในความเป็นจริง กษัตริย์เป็นพลเมืองไทย ที่มีสิทธิและเสรีภาพภายใต้รัฐธรรมนูญ... ตามรัฐธรรมนูญ ทุกๆ คนมีสิทธิและเสรีภาพที่จะพูด ก็เลยขอใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่จะพูดอย่างนี้ ถ้าพวกรเขายากราชความผิดทางกฎหมาย ก็เช่น อย่างไต่ยินข้อหา"

ชั่วเว็บหนึ่ง ภูมิพลได้ลากบัลลังก์ลงมาอยู่ในระดับเดียวกับสามัญชน เปเลื่องเกราะกำบังพิเศษอกรมาอย่างน่าหวาดเสียว ไม่มีความจำเป็นที่ต้องอ้างสิทธิของพลเมืองเพื่อจะแทรกแซง แต่มันได้ผลชะงัด เมื่อเข้าเข้าโรงพยาบาลไปอีกรังในเดือนกันยายนเพื่อจัดการแพลที่เกิดจากการผ่าตัด คนก็พากันพูดว่าบรรหารทำให้โรคหัวใจของเขากำเริบ

นั่นยังไม่จบสำหรับการวิจารณ์เชือดเนื้อนของภูมิพล ต้นเดือนกันยายน กรุงเทพฯ เกิดนำทัวร์อย่างหนัก ภูมิพลที่ยังอ่อนระโอยจากการผ่าตัด พนกับเจ้าหน้าที่กทม.และกรมชลประทานเป็นเวลาสามชั่วโมงซึ่งได้รับการเผยแพร่ทางโทรทัศน์ เข้าจิมนั่วไปบนแพนที่ท่องเป็นตั้ง เข้ายากรู้ว่าทำไม่คนที่อยู่บ้านเมือง กรุงเทพฯ จึงไม่ได้รับการป้องกันจากน้ำท่วม อีกรังที่เข้าพูดถูกในระดับหนึ่ง รัฐบาลสามารถทำได้มากกว่านี้ ที่จะลดผลกระทบจากน้ำท่วม เช่น ชุดลอกคลองและสูบระบายน้ำ พวกรเขาน่าจะชุดคลองให้มากกว่านี้ตั้งแต่สิบปีที่แล้ว ภูมิพลบอก

แต่ก็อีกนั่นแหล่ มันเป็นถ้อยคำโวหารมากกว่าที่จะเป็นคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ปลายปี 2538 แม่น้ำเจ้าพระยาเอ่อทันในระดับที่สูงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน สภาพแอลัวร้ายจากภาวะน้ำทะเลขันและสภาพดินฟ้าอากาศทำให้การระบายน้ำทำได้อย่างเชื่องช้าผิดปกติ ผลที่สะสมกันมาเป็นสิบปีจากการก่อสร้างที่ไร้การควบคุมยิ่งชำเติมปัญหา ชานเมืองถูกน้ำท่วมมากกว่าเนื่องจากรัฐบาลปิดประตูน้ำเพื่อรักษากรุงเทพฯ ชั้นใน อันเป็นที่ตั้งของหน่วยงานรัฐบาลและวัง

คนไทยบางคนตั้งคำถามอย่างจริงจังถึงการวิจารณ์อย่างกร้าวของภูมิพล พวกรเขากังวลว่าเขามีได้เพียงแค่ลดตอนความน่าเชื่อถือของรัฐบาลบรรหารเท่านั้น หากยังรวมไปถึงระบบรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง อีกด้วย "เป็นห่วงว่าประชาชนจะมองไปที่รัฐบาลนี้แล้วบอกว่าประชาธิปไตยไม่ได้ผล" กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา นักรัฐศาสตร์กล่าว¹³ ไม่ชัดเจนว่านั้นไม่ใช่ประเด็นที่แท้จริงที่อยู่ในใจของภูมิพล

หลังจากน้ำท่วมครั้งประวัติศาสตร์บรรหารเทาลงในปลายเดือนพฤษจิกายน ปราโมทย์ ไม้กลัด ผู้ช่วยเรื่องน้ำของภูมิพล ประกาศว่าเพื่อที่จะแก้ปัญหาน้ำท่วมในอนาคต มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างเขื่อนอีกสองแห่งในภาคเหนือ คือ แก่งเสือเต้นและแควน้อย ภูมิพลเองกวดขันให้เร่งมือในโครงการป่าสักและปากพนัง

¹³ Far Eastern Economic Review, October 26, 1995.

แม้ว่าต้นทุนของปากพนังจะบานปลายไปถึง 600 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ก็ตาม รัฐบาลยอมหงอโดยไม่มีคำตามใจๆ นักสิ่งแวดล้อมไทยที่คัดค้านแก่งเตือนอย่างแข็งขัน เพราะมันจะทำลายป่าสักสมบูรณ์ไป ก็เดียง廓ไม่ได้มากนัก หนึ่งปีต่อมา ไม่กี่ชั่วโมงก่อนที่จะลาออกจากตำแหน่งนายกฯ บรรหารสนองวังด้วยการเร่งออกมติครม. อนุมัติโครงการแก่งเสือเต้น เมื่อผลการศึกษาผลกระทบต้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของโครงการที่ออกมายืนยันแล้ว

มือของภูมิพลที่แทรกแซงการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นมองเห็นได้ไม่ชัดเท่า ประมดอยจัดการตามซ่องประตูหลังทว่าก็มีอาณຸภาพไม่แพ้กัน การชนะเลือกตั้งของชวนในปี 2535 ทำให้เขามีอำนาจที่จะต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ด้วยวุฒิสภาระที่ยังเต็มไปด้วยคนที่รัช. แต่ตั้ง การแก้ไขรัฐธรรมนูญจึงเป็นไปไม่ได้หากกองทัพไม่เอาด้วย และพวกเขายังจะขัดขวางความพยายามในการแก้ไขกฎหมายที่การแก้ไขรัฐธรรมนูญอีกด้วย เดือนมีนาคม 2537 ชวนเข้าหาเพรเมเพื่อขอให้สนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญและได้รับการตอบสนองที่เหมือนกับถูกตอบหน้าหางยอกมา ตามธรรมดากล่าววุฒิสมาชิกที่หารจะไม่โ碌ไปร่วมประชุมวุฒิสภาระ แต่ในวันถัดจากที่ชวนไปพบเพรเม วุฒิสมาชิกเกือบทุกคนมาประชุม พร้อมทั้งสส. ฝ่ายค้าน ต่างพร้อมใจกันให้เวลาตั้งแต่แก้ไขรัฐธรรมนูญของชวน จนนั้นพวกเขายื่นญัตติเสนอรัฐธรรมนูญ “ฉบับใหม่” ของพวกเขเองและลงมติผ่านวาระแรกไปรวดเดียว โดยสาระแล้วมันคือรัฐธรรมนูญฉบับ 2521 ที่ทำให้เพรเมกับกองทัพสามารถเสวยอำนาจได้อย่างยิ่งใหญ่¹⁴

เมื่อชวนดันทุรัง ปีกขวาถือก้ออกมาส่งเสียงที่ชวนให้กีกึ่งปี 2519 สมัครเรียกข้อเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญของชวนเท่ากับการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เพราะมันจะเปลี่ยนโครงสร้างการปกครองที่ออกแบบโดยจุฬาลงกรณ์¹⁵ นักวิชาการปีกขวาอย่างพูนศักดิ์ วรรณพงษ์บอกว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีนัยว่าสส. สามารถเป็นตัวแทนของประชาชนได้ดีกว่าภูมิพล เข้าสະท้อนจริตของภูมิพลด้วยการนองก่อว่าสส. ที่มาจากการเลือกตั้งนั้นสกปรกและฉ้อฉล และการรัฐประหารมีความชอบธรรม “เราต้องเลิกยึดติดรัฐธรรมนูญบนกระดาษมากเกินไป ซึ่งไม่ว่าจะเขียนดีแค่ไหนก็พิสูจน์แล้วว่าล้มเหลว เราต้องให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและ

¹⁴ เห็นได้ชัดว่าการให้เวลาครั้งนี้เป็นการสั่งสอนชวนของกองทัพ วุฒิสมาชิกที่หารจำนวนมากหรืออาจจะส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมประชุมสภาระ เพียงรักษาสถานภาพด้วยการเข็นซื้อเมื่อจำเป็นแล้วก็ผลไป ในวันนั้น (30 มีนาคม) และวันที่ 30 เมษายน ที่มีการให้เวลาตั้งแต่แก้ไขรัฐธรรมนูญของชวนอีกรอบหนึ่ง พวกเข้าร่วมประชุมอย่างพร้อมเพรียงและอยู่ในสิ่งสุดการประชุม

¹⁵ Bangkok Post, February 3, 1994, และ Nation, May 1, 1994.

ประวัติศาสตร์ของเราระดับสูง”¹⁶ ขณะเดียวกันก็มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มลูกเสือชาวบ้านและกลุ่มอภิรักษ์จักรีที่คล้ายพากกระหึ่งแดง ผู้นำของพากนั้นประกาศว่า “ประเทศไทยจะต้องไม่ละทิ้งระบบอภิชัติรัฐที่มีรัฐธรรมนูญ (constitutional monarchy) ระบบการปกครองของเราต้องไม่เป็นเหมือนสหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส หรือประเทศคอมมิวนิสต์... ตระกูลจักรีไม่ใช่ไดโนเสาร์”

การซุ่มกำราบนี้ดำเนินไปตลอดทั้งปี และความพยายามใดๆ ของชวนที่จะกระทำผ่านระบบบรัฐสภาล้วนค่าว่าไม่เป็นท่า เดือนธันวาคมเข้ายื่นญัตติแก่ไขรัฐธรรมนูญฉบับที่อ่อนลงมากแล้ว ชาลิตที่เลิงว่าชวนจะล้มเหลว ถอนพรรคของเขากลับจากการร่วมรัฐบาลด้วยหวังว่ารัฐบาลจะพังพาบ ชาลิตมองตัวเองเป็นนายกฯ คนเดียวไป พร้อมการสนับสนุนจากกองทัพ ในหมายตานี้ perm สอดเข้ามาอีกครั้ง แต่คราวนี้อยู่ชีกตรงข้าม เปรมเกลี้ยกล่อมอดีตนายกฯ ชาติชายที่ตอนนี้เป็นหัวหน้าพรรคราชติพัฒนาให้เข้าร่วมรัฐบาลชวนเพื่อให้มีเสียงข้างมาก เป็นการสกัดชาลิต แล้ววุฒิสมาชิกทั้งหมดเปลี่ยนข้างหันมาให้ไวตสนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญของชวน(ซึ่งว่ากันตามเนื้อผ้าในแรกเริ่มของการพัฒนาประชาธิปไตยแล้ว เป็นเพียงประเด็นกระบวนการปลีกย่อย) การสอดมือที่มองไม่เห็นอกมาในคราวนี้แสดงให้เห็นสองประการ คือ วัง(ผ่านnomineee ของยังคงทรงอิทธิพลสูงในกองทัพ และพร้อมจะใช้อิทธิพลนั้นอย่างเรียบเบื้อย และอีกอย่างคือวังไม่ไวใจชาลิตเสียยิ่งกว่าชวน

ความอดทนของรัฐบาลชวนต่อการแทรกแซงของวังมีขีดจำกัด ความพยายามของภูมิพลที่จะกำกับนโยบายต่างประเทศเกี่ยวกับพม่าและกัมพูชาในอีกทิศทางหนึ่งถูกปฏิเสช และกล้ายเป็นว่าสร้างความข่ายขึ้นน้ำแก่วร่วมทั้งกองทัพ

ในทศวรรษ 2533 ภูมิพลยังคงติดอยู่ในวิธีคิดยุคสมัยเย็นและกระทั้งสมบูรณ์ญาสิทธิราชย์ด้วยชาติไทย เขายังเชื่อว่าจีน พม่าและโดยเฉพาะเวียดนามยังคิดยึดครองไทยไม่เคยว่างเว้น บทบาทครอบครัวของเวียดนามในลาวและกัมพูชา ที่ภูมิพลถือว่าเป็นบ้านที่เมืองน้อง เป็นภัยคุกคามโดยตรงต่อราชอาณาจักรไทยในความรู้สึกของภูมิพล เขายังคงออกในเรื่องนี้เป็นประจำต่อหน้าการทูตและนักวิชาการต่างประเทศ รวมทั้งผู้นำทหารของไทย

ก่อนหน้าชวน กองทัพไทยเป็นผู้กำหนดทิศทางความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน กองทัพคงความสัมพันธ์ร่วมมือกันเด็กับ SLORC ของพม่า และในกัมพูชา ก็ทำงานใกล้ชิดกับกองกำลังต่างๆ บริเวณพรมแดน รวมถึงพอลพตกับเขมรแดงที่เคยสร้างประวัติศาสตร์การฆ่าล้างเผาพันธุ์ ซึ่งพวกเขายังคงรักษาความสัมพันธ์อย่างดี ไม่ได้เป็นคุณต่อไทยมากนัก มีแต่นายพลไทยที่กอบโกยหลายล้านเหรียญสหราชอาณาจักร ในเชิงยุทธศาสตร์ ความสัมพันธ์อย่างนี้ไม่ได้เป็นคุณต่อไทยมากนัก ร่วมกับ SLORC กับเขมรแดง

¹⁶ Nation, May 3, 1994.

เมื่อชวนขึ้นสู่อีกหน้า นโยบายต่อทั้งสองฝ่ายพร้อมเดนกิกกลับตาลปัตร รัฐบาลของเข้าประสานเสียงกับนานาชาติในการสนับสนุนการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยขององค์ชาติซึ่ง ด้วยแรงกดดันที่มากขึ้นเรื่อยๆ ที่จะนำผลผลิตสู่กระบวนการการยุติธรรม รัฐบาลสั่งให้กองทัพไทยตัดสัมพันธ์กับเขมรแดง สหประชาชาติกำลังเรียบการเลือกตั้งในกัมพูชา และเขมรแดงได้ข่มขู่จะทำลายการเลือกตั้ง

กองทัพไทยปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงในทั้งสองกรณี ธุรกิจที่ทำกับคณะทหารม่าดำเนินไปอย่างไม่ขาดช่วง ก่อนถึงวันเลือกตั้งในกัมพูชา เขมรแดงทำการก่อการร้ายจากฐานที่ตั้งอยู่ฝั่งไทย นักข่าวจำนวนมากและผู้รายงานของสหประชาชาติชี้ว่าเขมรแดงจะทำอย่างนี้ได้ก็ด้วยการสนับสนุนจากไทยเท่านั้น รัฐบาลชวนขยายขึ้นหน้าเมื่อต้นเดือนสิงหาคม 2536 กองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติที่ถูกเขมรแดงจับกุมอยู่ช่วงหนึ่งเห็นประจักษ์แก่ตัวว่ากองทัพไทยปันอาหารและหยกยา กับเขมรแดง ทำให้นานาชาติพากันประนามไทย

ขณะที่คนของชวนปฏิเสธว่ามันไม่ใช่นโยบายที่เป็นทางการ ภูมิพลปักป้องกองทัพ เขายังยอมรับว่า Slorc เป็นรัฐบาลที่เลวร้าย อีกทั้งยังดูท่าที่ไม่เข้าใจปัญหาเขมรแดง สองสามสัปดาห์หลังจากเกิดกรณีเขมรแดง เขากล่าวกับนักการทูตไทยว่าประเทศไทยควรให้ความร่วมมือกับเพื่อนบ้านและไม่ควรใส่ใจกับ “ตำรวจ” โลก หมายถึงสหรัฐอเมริกา¹⁷ “[พม่า]กำลังถูกปฏิบัติต่อเหมือนเป็นสิ่งปฏิกูล หากเราผูกมิตรกับคนอย่างนี้ ตำรวจต้องจับเรา ดังนั้นมือเรารวยพม่า หรือติดต่อสัมพันธ์กับพม่า ประaccomโลกก็จะปฏิบัติต่อเราเหมือนคนเลวไปด้วย... หากเรายึดตามแนวคิดตะวันตกและเออลตามไปกับเขาด้วย โดยบอกว่าพม่าเลว เรา ก็จะมีเพื่อนบ้านอย่างบอสเนีย-เออร์เซโกวีนา” ส่วนกัมพูชา เขานอกว่าเขมรแดงครมีส่วนแบ่งในอำนาจ ทั้งเพื่อเลี้ยงความขัดแย้งที่พากยุโรมปได้สร้างขึ้นที่บอสเนีย เขายังเชื่อว่า “ที่เราต้องการให้เกิดน้อยที่สุดคือการที่กำลังของสหประชาชาติมาใช้ดินแดนของไทยเพื่อแทรกแซงทางการทหารในพม่า”

ด้วยการให้ท้ายของภูมิพล กองทัพไทยยังร่วมมือกับ Slorc และผลผลิตต่อไป ในเดือนมีนาคม 2537 เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำกรุงเทพฯ ยกประเด็นนี้ต่อสาธารณะ พอกองทัพไทยปฏิเสธเรื่องนี้ ปลายเดือน พฤษภาคม อดีตเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทยที่เกย์ยันไปแล้ว Morton Abramovitz วิจารณ์ภูมิพลด้วยถ้อยคำรุนแรงใน Washington Post¹⁸ “เครื่องมือที่ยังคงหล่อเหลืออยู่มีแต่การโน้มน้าวเชิงศีลธรรมและการทูตเท่านั้น ค่อยย้ำเตือนคนไทยว่าพวกเขากำลังบ่อนทำลายเพื่อนบ้านและงานที่ประaccomโลกอุตสาห์ทุ่มเทกระทำมา กรุงเทพฯ จะขัดขืนการยกเรื่องนี้ขึ้นมา แต่การทำอย่างนั้นในระดับพหุภาคีมีแต่จะทำ

¹⁷ Nation, August 30, 1993, และ Bangkok Post, September 5, 1993.

¹⁸ Washington Post, May 29, 1994.

ให้เกิดแรงกดดันเพิ่มมากขึ้นต่อกองทัพ และอาจลากเอาคนระดับสูงของไทย รวมถึงกษัตริย์ที่เป็นที่เคารพเข้ามา “ร่วมวงด้วย”

การเอ่ยถึงภูมิพลนี้ดูไม่เป็นพิษเป็นภัย แต่เห็นได้ชัดว่าเพื่อสะกิดตัวภูมิพล คนไทยบางคนเดือดดาลกล่าวหา Abramovitz ว่าหมิ่นพระบรมเดชานุภาพและเรียกร้องให้ตราช้าเป็นบุคคลไม่พึงประสงค์ของประเทศ¹⁹ กองบัญชาการทหารสูงสุดปฏิเสธว่ากองทัพไม่ได้ให้ความช่วยเหลือเขมรแดงแต่มุ่งไปที่ประเทศนี้ภูมิพล โดยกล่าวว่า “การที่ Abramovitz อ้างถึงกษัตริย์ไทย... บ่งบอกชัดเจนว่า[เขา]ไม่เข้าใจอะไรเลยเกี่ยวกับบทบาทของภูมิพลในฐานะประมุขของประเทศไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ ภูมิพลไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองเลย ไม่ว่าจะในประเทศไทยหรือนอกประเทศไทย”²⁰ ทว่ากระทรวงต่างประเทศของไทยกลับออกແດลงการณ์ในเรื่องนี้อย่างนุ่มนวล แสดงความเห็นด้วยกับอเมริกัน แรงกดดันนี้ดูจะบังเกิดผล ตลอดปีถัดไป ไทยพยายามห่างจากเขมรแดงเป็นส่วนใหญ่ ตัดท่อนำเลี้ยงสำคัญที่หล่อเลี้ยงกองกำลังนี้ทิ้งไป

การแทรกแซงอิกรูปแบบหนึ่งในช่วงนี้ก็น่าสนใจ เนื่องจากมันบ่งชี้ถึงการที่ภูมิพลมีความอดทนน้อยลง ต่อสังคมไทย ในกลางทศวรรษ 2533 ภูมิพลปลูกโภชประหารกลับคืนมาอีกรังหลังจากรังบไปหลายปี

ประเทศไทยมีโภชประหารมาโดยตลอด สำหรับคดีอุกฉกรรจ์ เช่น พำนักงานประจำเสพติดปริมาณมาก นักโภชประหารแต่ละรายมีสิทธิร้องขอภัยโภชจากภูมิพล และจะถูกประหารก็ต่อเมื่อภูมิพลปฏิเสธคำร้องขอนั้นและคืนมันกลับไปยังรัฐบาล ส่วนใหญ่แล้วภูมิพลลังเลที่จะเห็นชอบ เขาหันทับมันไว้ หน่วงเหนี่ยว การประหารให้ยืดออกไป ปกติหลังจากทำปีหรือสิบปี เขายังลดโภชให้อย่างเป็นทางการ น้อยครั้งมากที่เขาจะปล่อยให้มีการประหารด้วยการคืนคำร้องกลับไปโดยไม่ออกความเห็น ตั้งแต่กลางทศวรรษ 2523 เขายังไม่ได้ออนุญาตให้มีการประหาร โดยที่มีนักโภชประหารนับร้อยๆ คน ซึ่งทำให้เขามีภาพจนเนตตามหากฎหมายชุดนั้น

ถึงอย่างนั้น ไทยก็มีปัญหาอาชญากรรมที่รุนแรงสาหัส จำนวนมากเกี่ยวข้องกับตำรวจและทหาร ซึ่งภูมิพลดูจะไม่เคยแตะเท מגั่นนี้เลย²¹ เขาดูจะมองปัญหาเหล่านี้แบบพุทธ นั่นคือ การก่ออาชญากรรมเป็น

¹⁹ Bangkok Post, June 8, June 30, July 1, July 2, 1994, และ Nation, July 1, 1994.

²⁰ Bangkok Post, July 2, 1994.

²¹ ดูตัวอย่าง ณาสุก พงษ์เพจิตรกับสังคิต พิริยะวงศ์, *Corruption and Democracy in Thailand* (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), และ ณาสุก พงษ์เพจิตรกับสังคิต พิริยะวงศ์, *Guns, Girls, Gambling, Ganja: Thailand's Illegal Economy and Public Policy* (Bangkok: Silkworm, 1999). ในเดือนเมษายน 2539 แสงชัย สนธิรัตน์ ผอ.อสมท. คนโปรดคนหนึ่งของภูมิพลถูกฆ่า

อกุศลกรรมและขึ้นอยู่กับตัวอาชญากรที่จะกลับตัวกลับใจมิฉะนั้นต้องทนทุกข์กับผลกรรม แต่ในกลางทศวรรษ 2533 โดยปราศจากคำประพัตหรืออ้อยแอลจ์ได้ๆ ภูมิพลเริ่มอนุญาตให้มีการประหาร ครั้งแรกในปี 2538²² บางคนบอกว่าภูมิพลเริ่มอนุญาตให้มีการประหาร ครั้งแรกในปี 2538 แต่ไม่น่าเป็นไปได้ที่จะมีครกกละเหลียนเรื่องเกี่ยวกับอำนาจจากชัตตري์ ในช่วงสองสามปีต่อจากนั้น มีการประหารเพิ่มขึ้นอีกกรณีฝ่าคนตายและค้ายาน้ำ เห็นได้ชัดว่าภูมิพลปฏิเสธภูมิการอย่างจริงจัง

คนไทยบางคนบอกว่าภูมิพลเริ่มหมดความอดทนกับสังคมขณะวาระของเข้าใกล้สิ้นสุด ขณะคนอื่นๆ สันนิษฐานว่าเขาได้ตัดสินใจเด็ดขาดแล้วว่าไทยประหารเป็นวิธีการที่เป็นประโยชน์ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ไม่ว่าจะอย่างไร ภาพพจน์เมตตามหากรุณาธิคุณก็เปลี่ยนไปเป็นความเด็ดขาด ใช้พระเดชและใช้พระคุณ มันสร้างบรรทัดฐานแก่กระบวนการยุติธรรมโดยทั่วไป เนื่องจากหลังจากนั้นการวิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องสงสัยของตำรวจเกิดขึ้นบ่อยครั้ง มันย้อนกลับไปสู่ยุคสุนทรีย์และชนินทร์ ที่กฎหมายถูกมองเป็นอุปสรรคต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม

การซุ่มสำรวจแทรกแซงในเรื่องนโยบายนั้นไม่พอเพียงสำหรับการดำรงบุญญาธิการในสภาพแวดล้อมใหม่ ภูมิพลรู้จากประสบการณ์ ด้วยการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในช่วงทศวรรษ 2533 วังต้องต่ออายุและทบทวนเส้นสายที่เชื่อมต่อกับชนชั้นนำของประเทศเพื่อคงการสนับสนุนจากพวกราษฎร์ ภาวะเศรษฐกิจเพื่องได้ทำให้วังถดถอยห่างออกจากใจกลางอำนาจทางเศรษฐกิจมากกว่าแต่ก่อน อันนี้เป็นตัวอย่างหนึ่ง ทุนใหม่(ที่มาจากการไฟร)รุกเข้ามายังถิ่นฐานของทุนเก่า เศรษฐีใหม่หลายสิบที่ไม่มีเส้นสายสัมพันธ์กับชนชั้นปักรองเก่าแต่เขียนนี้แบบเดียวกันและซื้อขายของใช้ทุกรายแบบเดียวกัน ธุรกิจที่เพิ่งก่อร่างสร้างตัวมาไม่นานของพวกราษฎร์เรื่องประชันกับบริษัทของครอบครัวผู้ดีต่างๆ และบางทีก็ทำເอาจหน้าเก่าล้มไปด้วย อย่างในกรณีการล้มอันอื้นava ของธนาคารกรุงเทพพนิชยการที่วังมีเอี่ยวอยู่ด้วย มันเป็นของสกุลปราโมช, เทวกุล และสกุลอื่นๆ ในเครือ จักรี คนในวงจำนวนมากรวมทั้งครอบครัวภูมิพลฝากเงินไว้ที่นั่น

ตามที่เคยปฏิบัติกันมา สถาบันกษัตริย์ผูกความจงรักภักดีจากครอบครัวร่วมที่สุดของราชอาณาจักร ไว้ด้วยการแต่งงานไขว้และการลงทุนร่วมกัน ภูมิพลขาดแคลนทรัพยากรถูกที่จะทำอย่างนั้นได้ ดังนั้นทีมงานของเขางึงจัดสร้างพันธมิตรกับเศรษฐีใหม่ อาทิเช่น ในตอนต้นทศวรรษนั้น วังมีความสัมพันธ์เพียงน้อยนิดกับเศรษฐีใหม่เชื้อสายจีนที่ร่าเรวยที่สุดสองคนคือ เจริญ สิริวัฒนภักดี เจ้าพ่อหน้าเมือง และชนินทร์ เจียรวนนท์

²² ดู Bangkok Post, April 14, 1994; Nation, September 24, 1995.

แห่งซีพีที่มีทั้งธุรกิจการเกษตร ค้าปลีกและโทรคมนาคม²³ ทั้งสองชานินชานาญในการเปิดกระแสเป่าเดิมเงินให้กับนักการเมือง ทหารและข้าราชการ แต่ละคนสร้างความรำรวยได้เกินหลักหนึ่งพันล้านหรือข่ายสหัสฯ โดยเป็นอิสระจากวังโดยสิ้นเชิง จะว่าไปแล้ว ภูมิพลมีสายโยงกับคู่แข่งของพวากษา นั่นคือ เกษตรกรรายย่อยที่ถูกคุกคามจากระบบเกษตรบรรทัดของธนินทร์ และตระกูลผู้ดีภิรมย์ภักดี เจ้าของเบียร์สิงห์ผู้รองตลาดเบียร์ที่กำลังถูกเจริญทำซิง การผูกขาดแทบทะโดยสิ้นเชิงของเบียร์สิงห์ได้รับประทานมาจากการประชาริป กและครอบครัวภูมิพลก็ถือหุ้นอยู่ด้วย²⁴

ต้นทศวรรษ 2533 เจริญกับชนนิทรรศน์ขยายอาณาจารอ่ายاردเรวและขยายธุรกิจเข้าไปในอุตสาหกรรมที่สำคัญอื่นๆ ทั้งสองเชิญnominiของภูมิพลเข้าไปเป็นผู้บริหาร(ในอาการที่บ่งว่าสมประโยชน์ร่วมกัน) ที่สำคัญที่สุดคือเพرم เปรมเป็นกรรมการของซีพี ขณะที่สิทธิ เศรษฐี องคมนตรีอีกคนหนึ่งก็เป็นกรรมการของบริษัทในเครือซีพีหลายแห่ง ตำแหน่งทั้งหมดมีเงินเดือนกิน ในส่วนของเจริญ ความสัมพันธ์ยิ่งใกล้ชิดกว่านั้น แม้ว่าเขาจะเลื่อนธุรกิจของภิรมย์ภักดีไปก็ตาม หรือมันกลับเป็นคุณกีไม่แน่ หลังจากเจริญเทคโนโลยีเวอร์กสุม โรงแรมออมพีเรียลที่กำลังจะเจิ่งไป เปรมกล้ายเป็นประธานกิตติมศักดิ์ของบริษัทนี้ และลูกพี่ลูกน้องของシリกิต์ ษุษชดิคุณ กิติยากรเป็นประธานบริษัท ในเวลาเดียวกันนั้น เจริญตั้งพี่ชายของシリกิต์ที่เป็นองคมนตรี อุดลกิต์ กิติยากรเป็นประธานบริษัทเบียร์ช้างที่ตั้งขึ้นใหม่ เจริญกับภารายได้รับเครื่องราชฯ ชั้นสูงในช่วงนั้นเอง

ที่สำคัญยิ่งกว่าคือการรวมทุน เจริญเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของ First Bangkok City Bank แต่มีรัฐบาลถือหุ้น 15 เปอร์เซ็นต์ ในการตกลงธุรกิจที่อุ้มสมประโยชน์กันอย่างอื้อฉาวในปี 2539 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้รับอนุญาตให้ซื้อหุ้นในคราวเดียว 15 เปอร์เซ็นต์ กล้ายเป็นหุ้นส่วนของเจริญ

วังใช้วิธีการเดียวกันนี้ในการسانสายสัมพันธ์ก่อฯ ธนาคารกรุงเทพฯ ที่เป็นธนาคารใหญ่ที่สุดของประเทศและเป็นของตระกูลโสภณพาณิชย์กำลังผ่องถ่ายการกุมบังเหียนไปสู่คนรุ่นต่อไป ซึ่งเป็นคนรุ่นเด็กที่ยังไม่ได้ต่อเชื่อมเข้าไปในสายสัมพันธ์อันยาวนานระหว่างภูมิพลและชินกับชาตรี โสภณพาณิชย์ผู้เป็นรุ่นปู่และรุ่นพ่อตามลำดับ เพื่อประสานความแน่นแฟ้น เปรมมาเป็นประธานกิตติมศักดิ์กินเงินเดือนของธนาคารกรุงเทพฯ ด้วยภาพพจน์nominiของภูมิพล เปรมเป็นประธานกิตติมศักดิ์ของกฤษฎาดามหนาคร นักสร้างบ้าน และภายหลังยังเป็นประธานสายการบิน PB Air ที่ตั้งใหม่ของภิรมย์ภักดีอีกด้วย องคมนตรีรายอื่นๆ ก็จับจองที่นั่งตาม

²³ ซีพีย่อมาจากเจริญโภคภัณฑ์ ใช้ด้วยกันเพื่อไม่ให้สับสนกับเจริญ シリวัฒนภักดี

²⁴ จากแหล่งข่าวที่ไม่เผยแพร่ตัวอย่างราย สมาชิกครอบครัวภูมิพลถือหุ้นหรือได้รับประโยชน์ในบริษัทบุญรอด คนในครอบครัวภิรมย์ภักดียังได้รับให้ภูมิพลกับシリกิต์ และแต่งงานกับญาติๆ ของคนทั้งสอง

บริษัทต่างๆ ทั้งหมดสร้างรายได้ดี แต่ว่าก็มีประโยชน์อีกทางหนึ่ง การมีเปรนนั่งค้าอยู่ทำให้อุ่นใจได้ว่าธุรกิจพวนันจะให้การเชื่อฟังในระดับหนึ่ง และที่บินบริจาคการกุศลของภูมิพลจะเต็มอยู่เสมอ

ในอีกทางหนึ่ง สำนักงานทรัพย์สินฯ เอาเศรษฐีใหม่จำนวนมากเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจ ด้วยเงินเป็นกระตักสำหรับการลงทุนและที่ดินมหาศาลอัญมีอ วังมีส่วนร่วมในโครงการสังหาริมทรัพย์จำนวนมาก ซึ่งยังรวมธนาคารไทยพาณิชย์ของสำนักงานทรัพย์สินฯ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย โครงการต่างๆ มีเช่น คอนโดมีเนียม หรู อาคารสำนักงาน โรงแรมห้าดาว ห้างสรรพสินค้า ร่วมกับผู้ชนะในยุคเศรษฐกิจบูมอย่าง President-Golden Land group ของครอบครัววิรัตน์, ปืน จักระพาห์แห่ง Finance One, แสนสิริพร็อพเพอร์ตigrup ของตระกูลสำราญกับจุตระกูล, และอนันต์ อัค瓦โภคินแห่งแลนด์แอนด์เข้าส์กับสยามสินธาร

ธุรกิจอีกประเภทหนึ่งนำมาซึ่งทั้งเงินและความทะเยอทะยานทางสังคมของคนรวยใหม่ ในทศวรรษ 2533 คนในแวดวงของวังลงทุนในสถาบันการศึกษาเอกชนใหม่หลายแห่งร่วมกับโรงเรียนชั้นสูงของต่างประเทศ เช่น Harrow (ที่มีหิดลพ่อของภูมิพลเคยเรียน) กับ Dulwich College ของอังกฤษ และ Geelong Grammar ของออสเตรเลีย อันหลังนี้ครอบครัวหิดลเป็นหุ้นส่วนโดยตรง สร้างโรงเรียนกินนอนสำหรับลูกหลานคนรวยที่ดอยตุง อันเป็นอาณาจักรของสังวาลย์ บริหารจัดการโดยเลขานุการส่วนตัวของสังวาลย์คือ ดิศนัดดา ดิศกุล²⁵ โรงเรียนเหล่านี้ไม่ได้แค่สัญญาจะนำเงินของเศรษฐีใหม่มาสู่มือของวังเท่านั้น ยังเป็นหลักประกันว่าลูกหลานของพวกราชวงศ์จะได้รับการอบรมสั่งสอนในการอบรมศีลธรรมและเดินทางไปต่อไปในอุดมคติตระกูลจักรี

ความพยายามที่สำคัญที่สุดในการดำรงความนิยมในสถาบันฯ ให้คุณบ้านคุเมืองอยู่เสมอคือการโฆษณาทางสื่ออย่างมโหฬารตลอดเวลา เงินหลายสิบล้านร้อยล้านเหรียญสหรัฐฯ ถูกใช้ไปในทศวรรษ 2533 ในการโฆษณาทุ่มเทรณรงค์โฆษณาและยกยอตระกูลจักรี มันถูกออกแบบให้ถ่วงดุลกับบรรยายกาศสื่อยุคใหม่ ที่กิจกรรมของเจ้าและราชการถูกกลบไปหรือทว่หันด้วยความบันเทิง มันยังมุ่งเป้าไปที่การดึงความสนใจจากคนรุ่น 30 ลงมาที่เป็นคนเมือง มนุษย์เงินเดือน และคนหนุ่มสาวที่ได้อิทธิพลจากเอ็มทีวี ที่มองว่าครอบครัวหิดลเชยแหลก

การทำการตลาดสถาบันกษัตริย์ด้วยสื่อต่อไปทันสมัยถูกใจคนรุ่นใหม่ตอกเป็นหน้าที่รับผิดชอบของหลายคนที่มีประสบการณ์ในเทคโนโลยีสื่อโฆษณาสมัยใหม่ นำทีมโดยปีร์ มาลาภุล เจ้าของ Pacific Communications media group ที่ผลิตนิตยสารผู้หญิงชั้นนำ ดิฉัน ทำสถานีวิทยุข่าวราชรัฐ.100 ผลิต

²⁵ ธุรกิจ Geelong Doi Tung ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ ที่ดินที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียนเคยเป็นที่ทำกินของชาวเขา เป็นที่รากอุดมสมบูรณ์ อันเป็นทรัพยากรที่หาได้ยากยิ่งในภาคเหนือที่ชาวบ้านหลายแสนคนไร้ที่ทำกิน

รายการโทรทัศน์ป้อนโดยเฉพาะช่อง 5 ที่เป็นของทหาร (ซึ่งพล.อ.แบ่ง มาลาภุล น้องชายของปีร์เป็นผู้อำนวยการสถานี 2538-2542) โดยได้รับการสนับสนุนจากทีมการตลาดมีฝ่ายและวินิจฉากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและการบินไทย ตลอดจนผู้หลงใหลได้ปลื้มวังรุ่นใหม่ๆ เช่น อาจารย์กฤษหมายและพรีเซนเตอร์โทรทัศน์ที่หมายปองของสูงที่ชื่อ คงทอง จันทาราชศุ

งานโฆษณาของพวกเข้าโดดเด่นไม่ใช่ด้วยมีการตีความเนื้อหาใหม่ หากแต่ด้วยหน้าตาการนำเสนอและหีบห่อที่ดีกว่า พวกเขามีเปลี่ยนฟุตเจทายาบโบราณกับเสียงเพลงสรรเสริญฯ ที่อู้หือที่ขึ้นก่อนการฉายหนังทุกครั้งในประเทศนี้ด้วยภาพสีสันจัดจ้านเทคนิคอลีวูดของครอบครัวภูมิพลพร้อมดนตรีที่เรียบเรียงหรูหรา กว่าเดิม ภาพยันต์สารคดีว่าด้วยเรื่องราวของครอบครัวนี้ถูกนำออกอากาศเป็นชุดทางโทรทัศน์ หนังเกี่ยวกับงานอดิเรกทางดนตรีของภูมิพล คีตะราชันย์ เข้าฉายในโรงหนังให้เด็กนักเรียนมาดูกันเป็นคันรถบัส นักเรียนเรียงกับนักดนตรีรายใหม่ๆ ปรับเพลงของภูมิพลเป็นงานประสานเสียงและօอคสตราลลังการหยดย้อย งานละครหลากหลายรูปแบบถูกจัดแสดงเพื่อแสดงการเกิดทุนครอบครัวนี้ คงทองจัดปักกับบรรจงเขียนขึ้นมาเรื่องหนึ่งที่นำไปแสดงโดยกองทัพเรือ แผ่นดินนี้มีกำลัง ซึ่งยกยกอักษรไทยของกรุงเทพฯ ยุคแรกๆ

การผลิตต่างๆ ประданีต้องใช้เงินมหาศาล นอกจากบประมาณของรัฐแล้ว บริษัทใหญ่ๆ โดยเฉพาะของพวกเศรษฐีใหม่ที่เพิ่งได้เข้ายิบเข้าไปในแวดวงรัชวังไม่นานมานี้ เต็มใจที่จะจ่าย ยกตัวอย่าง คีตะราชันย์ได้เงินสนับสนุนจากเจริญ สิริวัฒนภักดี การลงทุนในสื่อมวลชนของวังบ่งบอกว่าวังต้องการมั่นใจว่าการใหม่ประจำทางสื่อบังเกิดจริงๆ United Cinema ที่เป็นของสำนักงานทรัพย์สินฯ ซึ่งสำนักพิมพ์สยามเพรส และร่วมธุรกิจสื่อใหญ่กลุ่มอื่นๆ ในปี 2537 United Cinema เทคโอลิเวอร์ สยามรัช หนังสือพิมพ์ที่เคยมีสีสันของคึกฤทธิ์ ปราโมช และในช่วงใกล้เดียวกันนั้นก็ลงทุนเปิดหนังสือพิมพ์การเงินภาษาไทย สื่อธุรกิจ กับหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษฉบับที่สาม Business Day ศรีทศยุทธ เทวากุล ลิวล้อไกลชิดที่สุดคนหนึ่งของเพرمและหุนส่วนธุรกิจของครอบครัวภูมิพล กัญญาภรณ์เข้าสู่วงการธุรกิจสิ่งพิมพ์ด้วย เข้าเทคโนโลยีหนังสือพิมพ์สยามโพสต์ที่กำลังรอแร่ ซึ่งมุ่งตลาดคนกรุงเทพฯ ที่มีการศึกษา เมื่อสยามโพสต์ยังคงเข็นไม่ขึ้นอยู่นั่นเอง ปีร์ มาลาภุลกิมารับช่วงไป ก้าวที่โล่งฉ่ำที่สุดของวังคือการลงทุนในสถานีโทรทัศน์แห่งใหม่ หลังเหตุการณ์พฤษภา 2535 เพยให้เห็นถึงการที่กองทัพครอบงำและบิดเบือนข่าวโทรทัศน์ รัฐบาลชวนเริ่มขยับขยายโทรทัศน์โดยออกใบอนุญาตสถานีโทรทัศน์แห่งที่ห้า ซึ่งกลายมาเป็นไอทีวี ผู้ชนะได้รับใบอนุญาตในเดือนเมษายน 2538 คือกลุ่มที่นำโดยธนาคารไทยพาณิชย์และสำนักงานทรัพย์สินฯ พร้อมด้วย Pacific Communications ของปีร์และเครือเนชัน

สื่อต่างๆ ที่ลงทุนไปนี้ไม่ได้แสดงความนิยมเจ้าอย่างโถงแจ้ง และผอ.สำนักงานทรัพย์สินฯ จิรายุกี
ยืนยันว่าเป็นการลงทุนห่วงผลกำไรล้วนๆ²⁶ แต่ก็เกิดความสงสัยไปทั่วว่างกีต้องวางแผนมือไว้ไม่ห่างเพื่อจะเป็น
สิ่งบ่งชี้อีกอย่างคือการแต่งตั้งคณะกรรมการอสมท.ชุดใหม่โดยบรรหารในเดือนพฤษภาคม 2539 ที่ทำหน้าที่
ดูแลสถานีโทรทัศน์สองแห่งกับคลื่นวิทยุจำนวนมาก และเป็นสำนักข่าวของรัฐบาล ประธานคือพล.อ.มงคล
อัมพรพิสิษฐ์ ลิวล้อเก่าแก่อีกคนหนึ่งของเบรน และกรรมการอีกคนหนึ่งคือ คงทอง

งานชิ้นเอกของการโฆษณาชวนเชื่อที่วางแผนมาตั้งแต่ปี 2535 แล้วคือ การเฉลิมฉลองมาราธอน 24
เดือนในวาระภูมิพลนั่งบัลลังก์มานานถึง 50 ปีในปี 2539 งานนี้จะยิ่งใหญ่กว่างานแซมิคของเขามาในปี 2530 ไม่
เพียงแต่ในแง่ของความมห扑ารของกิจกรรมต่างๆ เท่านั้น แต่ยังในแง่ความสูงส่งที่ภูมิพลถูกยกขึ้นไปอีกด้วย

การยกยอเริ่มแต่หัววันด้วยงานกิจกรรมจำนวนมากที่ไม่ได้วางไว้ก่อน ครั้งแรกเมื่อสัปดาห์แล้ว
โรงพยาบาลศิริราชในเดือนธันวาคม 2537 กล่าวกันว่าเธอ้มีปัญหาหัวใจและห้องไส้ “จีบจ้อย” แต่ในวัย 94 ไม่
มีอะไรจีบจ้อย สมาคมองค์กรทั้งเอกชนและรัฐบาลจัดการสวดมนต์และทำบุญให้เธอ จากนั้นในวันที่ 6
มีนาคม ภูมิพลเองเก็บทรุดไปขณะออกกำลังกาย เข้าสูกหามเข้าศิริราชด้วยอาการเส้นเลือดตีบ และเกิด
ความกังวลในแวดวงที่รู้ข้อมูลว่าเขาร้าว่าไม่รอด²⁷ เข้าอยู่โรงพยาบาลสัปดาห์หลังการผ่าตัด กระนั้นเขาก็
ยังเห็นออกโทรศัพท์ทุกวันไปเยี่ยมแม่และสั่งการเจ้าหน้าที่ในเรื่องการจราจร มันแสดงถึงความวิริยะเหนือ
มนุษย์ของธรรมราช ทั้งในการงานและชีวิต

และมันยังเตือนให้คนไทยระลึกว่าครอบครัวมหิดลอันเป็นหลักยึดของชาตินั้นไม่ได้อยู่ยงคงกระพัน
ประชาชนราว 2,000 คนร่วมพิธีอธิษฐานหมู่ที่สنانมหวงศ์เพื่อแสดงความขอบคุณสำหรับการอุ่รอดของพระ
เขา ขณะสั่งมราชน้ำพระ 999 รูปสวดมนต์ให้ภูมิพล พากເheads;ความดีความชอบสำหรับการพัฒนาของภูมิพล
ให้กับสยามเท瓦ธิราชและบุญการมีของเขามาก ครอบครัวมหิดลทำบุญที่รูปปั้นมหาภูมิพลที่ศิริราช

สามสัปดาห์หลังออกจากโรงพยาบาล ภูมิพลออกโทรศัพท์กับครอบครัวเกือบพร้อมหน้าพร้อมตา
อธิบายความเจ็บป่วยและแสดงความพิตร หน้ากล้องโทรศัพท์ เขายืนไปรอบๆ ห้องโถงใหญ่โดยทีมแพทย์
ตรวจดูหัวใจของเข้า ผู้ชมได้รับทราบข้อมูลเชิงรับความดัน และรับรู้ว่าเขายืนคงเครียดรอบ เท่ากับหนึ่ง

²⁶ แต่ในหลาย ๆ โอกาส มีแต่สยามโพสต์เท่านั้นที่รายงานข่าวหากันครอบครัวภูมิพล โดยเฉพาะวาระลงกรณ์

²⁷ หลังผ่าตัด วังเผยแพร่รายละเอียดการเจ็บป่วย แต่สาธารณไม่เคยได้รู้ว่าภูมิพลเสียนอยู่เจียนไปจริงหรือไม่ ข่าวลือในหมู่คนที่น้ำใน
กรุงเทพฯ บอกว่ามันนำวิตกเกินกว่าที่วังจะรับได้ แต่ในเวลาเดียวกัน ก็ไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลว่าภูมิพลได้กำหนดผู้สำเร็จราชการ หรือ
ทายาทไว้หรือไม่ก่อนเข้ารับการผ่าตัด และถ้ากำหนด คนนั้นเป็นใคร

กิโลเมตร ภายใน 11 นาที 48 วินาที เช่นเดียวกับในข่าวชาววังที่รายงานและอ้างถึงนาทีของกิจกรรม ตัวเลขที่ได้รับความหมายเหล่านี้ถูกก็อปเป็นถูกเชิงหมายถึง เป็นเลขมงคล

จากนั้นภูมิพลนั่งลงและอธิบายว่าเกิดอะไรขึ้นต่อตัวเขาร้อนกระดานประกอบ เขายกอกว่าอาการป่วยเป็นผลจากการติดเชื้อในปี 2525 จากการสูบบุหรี่ซึ่งเขาเลิกไปในปี 2530 และจากการดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งตอนนี้เข้าดีมอย่างพอเพียง พฤติกรรมนี้คนไทยส่วนใหญ่ไม่เคยนึกสัมพันธ์กับตัวเขา เขายังบอกว่าเป็นเพราะว่าเขารักงานห้าถึงหกชั่วโมงในคราวเดียวโดยไม่มีการหยุดพัก แทนไม่ออกกำลังกาย และมีความเครียดสูง หมายความว่าความเจ็บป่วยของเขามีภาระอันกุศลของการเป็นกษัตริย์ ถึงอย่างนั้น ภูมิพลบอกว่าหมอบของเขาก็ยังรับประทานกับเขาว่าเขายังอยู่ต่อไปได้อีก 25 ปี นานพอที่จะทำให้โครงการต่างๆ บรรลุเสร็จสิ้น เขายังคงเป็นนัยว่าไม่อย่างนั้นก็จะไม่เกิดความรุदหน้า

ส่วนสังวาลย์กลับทรุดลงจนเสียชีวิตไปในวันที่ 18 กรกฎาคม ด้วยความช่วยเหลือจากจักรกลโน้มณา ของวัง ความตายกลับทำให้เรอมีชีวิตและมีความสำคัญยิ่งกว่าเดิม แม้คนไทยจะรู้จักกันดีอยู่แล้ว สังวาลย์ไม่เคยได้มีบทบาทโดยตรงในชีวิตของพระเขามากนัก เธอยุ่่งที่สวิตเซอร์แลนด์จนสิ้นทศวรรษ 2523 และหลังจากกลับมาอยู่เมืองไทยเป็นการถาวร เธอก็แทนจะไม่ถูกพบเห็นนอกแค่เว้นดอยตุงของเชอเลย แต่ในตยสารต่างๆ มักจะแสดงภาพเธอกำลังปลูกไม้ดอกและเย็บปักถักร้อย และตีพิมพ์ความคิดของเชอเรื่องพุทธ

ในระหว่างความตายของเชอ วังจัดแขงยกขันเชอเที่ยบเท่าราชินีเลือดน้ำเงินและมีสถานะดูจิโพธิสัตว์ มันทำหน้าที่ทั้งขยายหิ้งเติมเจ้าเข้าไปเพื่อให้ประชาชนได้ทราบไว้วันชา ทั้งเน้นย้ำว่าถึงจะมีกำหนดสามัญชน เลือดของเชอมีความบริสุทธิ์และเปี่ยมบุญเจกเช่นเดียวกับจักรีคันอื่นๆ เมื่อเชอตาย ภูมิพลกำหนดไว้ทุกข์ 100 วัน ข้าราชการถูกขอให้แต่งดำ 15 วัน สังฆราชนำการทำบุญหมู่ที่สนามหลวง ร่างของเชอได้รับการชำระล้างตามแบบพราหมณ์ในบรมมหาราชวัง ภูมิพลกับภารยาพร้อมนำมันต์ลงบนร่างของเชอ และภูมิพลสวมชະภูบันศีรีจะของเชอ โภคประดับอัญมณีบรรจุร่างของเชอตั้งอยู่ในห้องพระโรงเพื่อการเคารพศพ ผู้มาเคารพศพเห็นโภค วางอยู่ใต้ร่มฉัตรเจ็ดชั้น อันสงวนไว้สำหรับเจ้าชั้นสูงสุด ยกเว้นกษัตริย์ที่มีเก้าชั้น

มหกรรมการโหนประโคมเย็นยอดสังวาลย์เริ่มขึ้น หน่วยงานราชการต่างๆ จัดงานรำลึก สถานีตำรวจนครบาลที่จัดให้จัดพิธีทำบุญในวันครบเจ็ดวัน, ห้าสิบวันและร้อยวัน ตำรวจมอบตำแหน่งพลตำรวจเอกแก่เชอ ตำรวจตะวันชายเดนวางแผนสร้างอนุสาวรีย์ให้เชอในค่ายดช. ทุกแห่ง²⁸

เมื่อมีการเปิดให้ประชาชนเข้าเคารพได้ แต่ละวันมีคนหลายร้อย ส่วนใหญ่เป็นหญิงสูงอายุ มาสวดมนต์และชมดูภูมิพลกับภารยาที่มาในตอนเย็น ตามประเพณี คนและกลุ่มคนต่างๆ ที่ใกล้ชิดกับสังวาลย์และ

²⁸ Nation, July 20, 1995; Bangkok Post, July 20, 1995.

ครอบครัวจะเป็นเจ้าภาพในแต่ละวัน ก่อนจำนวนเจ้าภาพจะลดจากห้ายไป วังกับรัฐบาลกระตุ้นให้กลุ่มอื่นๆ มาเป็นผู้ดักกันเป็นเจ้าภาพ และระยะเวลาก่อให้ทุกชุมชนขยายออกไปโดยไม่มีกำหนด หน่วยงานราชการ บริษัท ห้างร้านและกลุ่มสมาคมต่างๆ มาผุดกันเป็นเจ้าภาพ โดยคนในสังกัดมานั่งร่วมพิธีเป็นห้าโภค มันเปิดโอกาสยันหน้าได้ยากยิ่งสำหรับประชาชนที่จะได้เห็นกษัตริย์กับราชินีใกล้ชิดอย่างนี้ ที่กำลังสวยงามตื่นญี่ปุ่น เมื่อนอกนั้น หรือไม่ภูมิพลก็กำลังคร่าเครื่องอยู่กับการแก้ไขปัญหาราชรัฐ

งานนี้ดำเนินไปตลอดทั้งปีที่เหลือ โดยข่าวชาวบ้านรายว่าเป็นหน้าใจที่รินหลังอกมาเองจากเดนดินสู่ฟากฟ้าสุราลัย ผู้คนแห่มาเป็นเจ้าภาพเนื่องจากเชื่อว่าได้บุญมากเป็นพิเศษ บรรยายกาศเขยิบพันโลเกียร์วิสัย เมื่อบังเกิดลงดีและเกร็จเรื่องราวต่างๆ แม้จะอยู่ในช่วงหน้าฝนอยู่แล้วก็ตาม *Bangkok Post* รายงานว่าในวันที่ 19 กรกฎาคม เพียงก่อนพิธีรดน้ำศพ “ห้องฟ้าที่มีครึ่งหลังฟันลงมา รวมกับจะบอกว่าเทพยดาได้รับรู้การจากไปของสังวาลย์และร่วมความทุกข์โศกกับประชาชน”²⁹

เรื่องราวนี้อธรรมชาติเกี่ยวกับการตายของhero ได้รับการบอกเล่าโดยพระชี้อดัง พิพิธธรรมสุนทร แห่งวัดสุทัศน์ ที่บอกว่าเขาได้ยินมาจากปากภูมิพลเอง ห้าปีก่อนเสียชีวิต สังวาลย์บอกว่ารู้สึกเห็นใจอย่างและพร้อมจะจากโลกนี้ไป คำพูดของเชอทำให้ภูมิพลนึกถึงพระพุทธเจ้าที่ได้บอกสารกนหนึ่งว่าเขาจะตายภายในสามเดือน สาภกนนี้สามารถขอให้พระพุทธเจ้าอยู่บนโลกต่อไปได้ แต่ก็ไม่ได้ขอ ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงดับขันธ์ไป ดังนั้นภูมิพลจึงขอให้สังวาลย์มีชีวิตอยู่ต่อไปเพื่อเห็นแก่ลูกๆ ของhero และประชาชนไทย เชื่ออยู่ต่อมาก็เป็นเวลาห้าปี ภูมิพลยังบอกอีกว่า เมื่อเรอตาย เขาภักดีกับภารกิจวัฒนาจับมือของเรอไว้ เครื่องวัดหัวใจไม่ได้แสดงการเต้นของหัวใจอีกต่อไปแล้ว แต่เมื่อเขานึกถึงสิ่งที่ยังไม่ได้บอกกล่าวแก่hero เครื่องนั้นก็แสดงการเต้นของหัวใจของhero อีกรอบอย่างปาฏิหาริย์ เมื่อลูกสาวของภารกิจวัฒนาเข้ามาและจับมือของhero ชีพจรของสังวาลย์ก็กลับมาเต้นอีกรอบ พวกเขารู้ว่าhero กำลังกล่าวคำอำลาในที่สุด เส้นกราฟของเครื่องวัดนั้นเป็นข้อพิสูจน์ถึงปาฏิหาริย์ ภูมิพลบอกแก่พิพิธ³⁰

เป็นเวลาหลายเดือนตามวิทยุและโทรทัศน์ เกิดการถล่มปูพรมรายการรำลึกสังวาลย์อย่างถี่บัน្តไม่เคยปรากฏมาก่อนถึงขนาดบาน คนในแวดวงชาววังยังต้องวิจารณ์ความเกินพอเพียงของมาอย่างเปิดเผย ในงานวันเกิดของเขามีคนรับน้ำคายปืนน้ำ ภูมิพลบอกว่ามันเป็นพระคุณไทยมองเห็นคุณงามความดีของhero ที่ราชอาณาจักรยังคงความสงบสันติอยู่ได้ ขณะส่งครรภ์อุบัติขึ้นที่คบสมุทรบลอกข่าน “จะนั้นที่ทำนสิ้นแล้ว ก็ได้เห็นความรักความนับถือที่คนทั้งชาติมีต่อท่านก็ปลื้มใจ ปลื้มใจว่ามีแม่ที่คนรักที่ถือว่าท่านเป็นสมเด็จย่า ซึ่งก็

²⁹ Bangkok Post, July 20, 1995.

³⁰ Bangkok Post, March 11, 1996.

แปลกดีเหมือนกัน ถ้าใครต่อใครเรียกว่าสมเด็จฯ คนที่เรียกสมเด็จฯ เป็นหลานๆ ของเรานะ เป็นหลาน เพราะว่า ทำนเป็นแม่ และทำนเป็นย่าของคนท่านๆ ไป และเป็นสมเด็จฯ ของลูกๆ ที่อยู่ข้างหลังนี้ จะนั้นเราก็เป็นญาติกัน ทั้งหมดแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ทุกคนก็รู้สึกว่า มีความอาลัย และทำให้ประชาชนทั้งชาติได้มีโอกาสแสดงเป็นประโยชน์ จะว่าครั้งสุดท้ายของท่าน ที่จริงไม่ใช่ครั้งสุดท้าย เพราะท่านยังเป็นประโยชน์ต่อปัจจุบันนี้ต่อไปอีกหลายปี แต่ว่าเป็นประโยชน์ เพราะว่าชาวต่างประเทศ ทุกชาติทุกภาษา เมื่อมาเห็นว่าเมืองไทยมีเหตุการณ์เช่นนี้แบบนี้ และการแสดงความนุ่มนวล ที่ควรควร ต่างประเทศแม้จะไม่ชอบเมืองไทย เขาก็ต้องชอบ เขาจะต้องบอกว่าเมืองไทยนี่มีอะไรแปลก และก็ เมืองไทยนี่แปลกริงๆ ที่มีสภาพอย่างนี้”³¹

พิธีฌาปนกิจสัง瓦ลย์กำหนดมีขึ้นในวันที่ 10 มีนาคม 2539 ตามฤกษ์ที่นักดูดวงดาวของวังบอกว่าดาวหาง Hyakutake จะปรากฏให้เห็นในหมู่ดาวราศีตุล อันเป็นราศีเกิดของสังวาลย์³² กรรมการศาสนาร่วมรวมคนมหาชนให้เชือได้ 34,604 คน อันเท่ากับจำนวนที่เรามีชีวิตอยู่ ลูกชายคนเล็กสุดของวชิรลงกรณ์กับราชด้วยเช่นกัน สำหรับ การฌาปนกิจ วังกับรัฐบาลออกแผ่นพับยืนยันอธิบายความหมายในเชิงจักรวาลและต่อตระกูลจักรีของเครื่องแบบ การประดับประดา การจัดวางตำแหน่งและการเคลื่อนไหวต่างๆ สืบอิทธิพลและโทรทัศน์ร่วมกันถ่ายทอดสดตลอดงาน โดยมี ทรงทอง จันทร์ ศุภอยรรยาด้วยสัมมเสียงอันแผ่เบา นอกจากช่างภาพของวังเองแล้ว ไม่มีสื่อใดได้รับอนุญาตให้เข้า ใกล้ลักษณ์ BBC ซึ่งได้รับอนุญาตพิเศษให้ถ่ายทำสารคดีที่วังคาดหวังว่าจะเชิดชูสังวาลย์ให้เป็นที่ครองราช 祚บซึ่งไปทั่วโลก

วันถัดจากการฌาปนกิจ เครือญาลีเลื่อนชั้นเป็นระดับราชินีเมื่อภูมิพลบรรจุเก้าองเรอในพระที่นั่งจักรีภายใน บรรมมหาราชวังและในวัดพระแก้วที่มีพระแก้วมรกต อันเป็นเกียรติที่สูงว่าสำหรับเจ้าชั้นสูงสุดเท่านั้น งานศพนี้ยัง เป็นโอกาสในการระดมทุนเพื่องานการกุศลของพากษาอีกด้วย เงินบริจาคที่รวบรวมในช่วงแปดเดือนนี้อยู่ในราว 12 ล้านบาท เพื่อสร้างโรงพยาบาลในชื่อของเรอ รัฐบาลผลิตเหรียญที่มีรูปของเรอ ซึ่งได้รับการโฆษณาอย่างดี ในการถ่ายทอดสดงานเผาศพ เพื่อรدمทุนตามเป้า 6 ล้านบาท ในวันเผาศพ กล่องบริจาคที่วางรอบ สนามหลวงเก็บเงินได้ถึงกว่า 160,000 บาท กระหวงศึกษาจังหวัดเมืองเงินบริจาคได้อีกที่ไม่รายงานตัวเลข โดยบอกว่าจะนำไปสร้างอนุสาวรีย์ให้เรอทั่วประเทศไทย ตลอดสองสามปีถัดมา มีการผลิตหนังสือ สารคดี ซีดีรอม และ แคลสเส็ตเทปสุดดีตัวเรือเอกมาร่วมแข่งขันและจัดแสดง วังมุ่งมั่นที่จะสถาปนาไม่เพียงแต่ฐานะเจ้าของเรอเท่านั้น แต่ รวมถึงความบรรลุในเชิงจิตวิญญาณที่ไม่น้อยไปกว่าลูกชายของเรอด้วย

³¹ ภูมิพล, 4 ธันวาคม 2538, <http://kanchanapisek.or.th/speeches/1995/1204.th.html>

³² Nation, March 2, 1996.

การปลูกเสกสังวาลย์บลังและขยายบ้านเข้าสู่การฉลองภูมิพลนั่งบลังก์มา 50 ปีอย่างรวดเร็ว แทนทุกอย่างที่เกิดขึ้นในช่วง 24 เดือนนี้ล้วนแล้วแต่เป็นการ “เกิดพระเกียรติเนื่องในราชเฉลิมฉลองกาญจนากิเบิก” วชิราลงกรณ์ดูแลโครงการสักดิ์พระพุทธชูป藓าดมห์มาในภูเขาที่ชลบุรี สิรินธรเป็นประธานในการประชุมนานาชาติว่าด้วยเรื่องหญ้าแฟก ที่ภูมิพลส่งเสริม(วังมักโภชนาว่า คันพน)ว่าเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์หน้าดิน ภูมิสังวรดูแลโครงการปลูกต้นโพธิ์ในวัดทั่วประเทศ 30,000 แห่ง

เงินมหาศาลถูกใช้ไป จากงบประมาณรัฐและภาคธุรกิจ ไม่มีความโปร่งใสตรงไปตรงมาเสียทั้งหมด นักธุรกิจควักกระเป๋าผู้อื่นหุ้นเพื่อแสดงความจริงรักภักดีของตนเอง รายงานชั้นหนึ่งบอกว่า ผู้สมนาคัญหักเงินเดือนๆ ละ 500 บาท รวมแล้ว 8.7 ล้านบาทสำหรับการเฉลิมฉลองและสมบทุนโครงการภูมิพล³³ อีกชั้นหนึ่งภายหลังแสดงว่า นายกฯ บรรหาร ในการระดมเงิน 999 ล้านบาทสำหรับโครงการควบคุมน้ำท่วมของภูมิพล จริงๆ และยืมเงินก้อนใหญ่มาจากธนาคารกรุงไทยที่เป็นของรัฐ³⁴

ความย่ำใจจากภาวะเศรษฐกิจบูมและตลาดหุ้นเพื่องتونตันปี 2539 ทำให้มีของขวัญมอบแก่ภูมิพลอย่างมือเดียว นักค้าอัญมณีชื่อดังรายหนึ่งได้บุษราคัมนำเงินก้อนยักษ์ 6.3 กิโลกรัมมาเจียรนัยเป็น 950 ด้าน(หมายถึง รัชกาลที่ 9 ปีที่ 50) และมอบให้ภูมิพล กองทัพไทยใช้งบของรัฐสร้างคทาที่ทำจากทองคำ 700 กรัมกับเพชรพลอย 518 เม็ดให้ภูมิพล ของขวัญที่วิจารณ์เลิศหรือลังการงานสร้างมากที่สุดมาจากบรรดาานักธุรกิจเชือสาย Jin ที่ร่ำรวยที่สุด นำโดยชาตรี โสภณพานิชย์แห่งธนาคารกรุงเทพและอำนวยการสร้างโดยเพรเม พากษาชื่อเพชรก้อนใหญ่ที่สุดในโลกโดยไม่บอกราคา หนัก 546 กะรัตจากอพาริการได้ ซึ่งคนไทยภูมิใจว่าใหญ่กว่า Cullinan Star of Africa ของราชินีอังกฤษถึง 15.4 กะรัต เพื่อให้สมกับความศักดิ์สิทธิ์สุดยอดของภูมิพล มีรายงานว่าพวกเขานำเพชรก้อนนี้ไปผ่านการปลูกเสกโดยสังฆราช จุฬารามนตรี(มุสลิม) และไปปี จอห์น ปอลที่สองแห่งกรุงโรม

มีการจับจ่ายมือเดียวอีกสองรายการที่น่าสนใจ งบประมาณและเงินบริจาคราว 8 ล้านเหรียญสหราชอาณาจักร ถูกใช้ไปกับการจัดทำเสื้อคลุมทองประดับอัญมณีชุดใหม่ให้แก่พระแก้วมรกต และภายหลังในปี 2539 รัฐบาลมอบพระราชทานทองคำประดับอัญมณีหนัก 2.5 กิโลกรัมแก่ภูมิพล พร้อมมอบสมญาให้เข้าเป็น บิดาแห่งการจัดการทรัพยากรน้ำ หนังสือป่าวร้องความสำเร็จของเขานั่นเอง น้ำ流量พันลิตรต่อวินาที ไปตามโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ³⁵

³³ Nation, March 16, 1996.

³⁴ ดู Bangkok Post, July 9, 1996; Nation, July 30, 1996.

³⁵ Nation, November 15 and November 22, 1996.

สังคมที่แห่งการเฉลิมฉลองอัดแน่นไปด้วยกิจกรรมต่างๆ เพื่อเยินยอมรับกาลที่ 9 โกรหัศน์เต็มไปด้วยสารคดี ทอล์คโชว์ และกระทั่งเกมโชว์เกี่ยวกับสถาบันภูมิพล วันที่ 7 มิถุนายน ทุกสถานีถ่ายทอดงานระดมทุนสำหรับโครงการภูมิพล โดยมีบรรหารกับภาระประเพณีบริจาคก่อนใคร 10 ล้านบาท³⁶ ในที่สุด เช้าวันที่ 9 มิถุนายน ช้างแต่งเต็มยศ 25 เชือกแบกคน 50 คนมายังวัดหลวงแห่งหนึ่งเพื่อบวชให้ภูมิพล ส่วนตัวเขากำพิธีส่วนตัวบุญชาบรรพบุรุษกับพี่ชายของเข้า ผู้ซึ่งความตายของเขามาในเช้าวันนั้นเมื่อ 50 ปีก่อนหน้ายังคงเป็นปริศนาพิธีทำบุญเกิดขึ้นทั่วประเทศ และค่ำวันนั้น ก่อนมีการจุดพลุดอกไมไฟ เทียนหนึ่งล้านล้มที่ปลูกเสกโดยสังฆราชถูกจุดพร้อมกันในทุกชั้ยาม 19:19น.

การเฉลิมฉลองยังดำเนินต่อไปเป็นห่วงๆ ในช่วงปีที่เหลือ และทั้งหมดจะดำเนินไปได้อย่างราบลื่นแม่ไม่ใช่ว่าจะปราศจากการดูแลอย่างแข็งขันของคนวัง เจ้าหน้าที่ปน(กระทั่งกับสำนักข่าวต่างประเทศ)เมื่อเรื่องราวหรือภาพถ่ายไม่ได้นำเสนอครอบครัวภูมิพลอย่างสวยงามที่สุด เมื่อ Nation ลงบทความเกี่ยวกับสวนจิตราที่บรรยายถึงวังอันรื่นเริงเป็น “เกษตรสีเขียวท่ามกลางมหาสมุทรสีเทา... โลกที่แยกขาดออกจากห้องนอนอับคับคั่งของกรุงเทพฯ” วังตាតนิบรรณาธิการที่ทำให้ภูมิพลดูประหนึ่งว่าแยกตัวอยู่ในความสละดูราษฎรออกจากพสกนิกรที่ทุกข์ยากของเข้า³⁷ ที่หนังกว่านั้น ต้นปี 2539 รายการโทรทัศน์มองต่างมุมถูกออกออกเนื่องจากไปแตะหัวข้อต้องห้าม ผู้ดำเนินรายการบอกว่าเปริมเป็นคนสั่งให้กอดเพื่อจะได้ไม่ไปกระทบกระเทือนคนเมือง³⁸

ยังคงตราตรึงไว้มรรจกเห็นด้วยในหมายกำหนดการที่แน่นเอี้ยดด้วยงานการกุศล การเยี่ยมชมบทางานกาลาและการเดินทางท่องเที่ยว สิริกิติ์ไม่ได้ตกขบวนโปรโมทเที่ยวนี้ รัฐบาลจัดแขงรวมเกียรติยศจำนวนมากไว้ให้เรอจากสถาบันทั้งไทยและเทศ ในงานวันเกิดเดือนสิงหาคมของเรอแต่ละปี มีงานบอลล์และการแสดงความรักต่อเรออย่างยิ่งใหญ่ทั่วประเทศ เด็กนักเรียนหญิงนับพันจะถูกนำมาที่ลานพระบรมรูปฯ เพื่อนั่งสมาธิหมู่เพื่อเรอ แต่งกายสีขาวเหมือนแม่ชีและถือเทียน พระเครื่องและพระพุทธรูปถูกจัดทำขึ้นในชื่อของเรอและขยายเพื่อร่วมทุนสำหรับการกุศล

สำหรับงานวันเกิดปี 2535 บรรดาเศรษฐีได้อุ่นปีกของเรอ เช่น นายธนาคารบรรยงค์ ลำช้ำ, นายทุนอุตสาหกรรมประยุทธ มหาภิจศิริ, เจริญ สิริวัฒนภักดี, ชนินทร์ เจียรวนนท์และทักษิณ ชินวัตร บรรจุเงินสร้าง

³⁶ Bangkok Post, May 16, 1996; Nation, June 10, 1996.

³⁷ Nation, April 28, 1996.

³⁸ Hewison, ed., *Political Change*, 57.

ปีกติกสิริกิติ์ที่โรงพยาบาลจุฬาฯ เพื่อตระหน่านหัดเทียมกับปีกติกปร. ในโอกาสเดียวกันนี้ สยามสมาคม ระดมเงินบริจาค 1 ล้านเหรียญสหรัฐฯ สร้างพระพุทธบาทขนาดใหญ่ท่าจากทองคำ 30 กิโลกรัมเพื่อเป็นเกียรติ แก่สิริกิติ์ โครงการนี้เปิดงานโดยวชิราลงกรณ์ และภูมิพลกับสังฆราชปลูกเสกในเดือนมิถุนายน 2537 ตั้งไว้ที่ วัดพระแก้ว รูปจำลองขนาดเล็กหนึ่งอ้อยชินถูกเจ้าจ่ายในหมู่พระบรมวงศากาคนาญาติและวัดวาต่างๆ ทั่ว ประเทศไทยในนามของสิริกิติ์³⁹

แต่สิริกิติ์ทะเบียนที่จะไม่เป็นแค่สิ่งเติมให้กับสามีเท่านั้น หากเป็นตัวตนอันยิ่งใหญ่ของเชื้อวงศ์ ครอบต้องการให้เป็นที่รู้จักว่าเชื้อคือสุริโยทัยกลับชาติตามเกิด ซึ่งเป็นวีรสตรีริบบันทางการศุภมงคล ตามตำนาน สุริโยทัยเป็นภารยาแสนสวยของพระเจ้าจักรพรรดิ(ในปี 2092) ที่แต่งกายเป็นชายอกรอบบนหลังช้างสู๊ศักดิ์กับ พม่าที่มารุกราน เชือดายในการสู้รบแต่ได้ช่วยชีวิตสามีไว้ เรื่องนี้แทบไม่ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เลย แต่(พื้นฝอยโดยนักประวัติศาสตร์ของวังในสมัยรัชกาลที่ 5 และ 6) เรื่องของสุริโยทัยก็ได้กล่าวมาเป็น ประวัติศาสตร์มาตรฐาน

กล่าวกันว่าสิริกิติ์จินตนาการตัวเชื้อเป็นอวตารของสุริโยทัย และภูมิพลก็เอออตามไปด้วย ในปี 2532 เข้าด้วยชื่อโครงการอ่างเก็บน้ำและป้องกันน้ำท่วมที่อยุธยาว่าสวนศรีสุริโยทัย ในวาระวันเกิด 60 ปีของสิริกิติ์ ภูมิพลมอบสวนนี้ให้เป็นของเชื้อ กองทัพจัดงานพิเศษสรเรศริญความงามและความกล้าหาญของสุริโยทัยด้วย ละครแสงสีเสียงสำหรับวังใหม่เอี่ยมของสิริกิติ์ที่อยุธยา รัฐบาลจัดสร้างพระพุทธรูปตั้งชื่อว่าสุริโยทัย และค่าย ทหารแห่งใหม่ที่หัวหินก็ใช้ชื่อเดียวกัน ดำเนินสุริโยทัยองค์การ ถูกเติมเขื้อมูลด้วยการที่สิริกิติ์ไปเยือนบริเวณ ที่เชื่อว่าเป็นสมรภูมิเพื่อทำการบวงสรวง ในคำปราศรัยงานวันเกิดปี 2538 ภูมิพลยกความสำเร็จของโครงการ ป้องกันน้ำท่วมที่อยุธยาให้เป็นความดีของสุริโยทัย ปีถัดมา มีการตั้งอนุสาวรีย์มหามงคลสุริโยทัยบนหลังช้าง ในสวนและสิริกิติ์เป็นคนมาเปิด

กลางทศวรรษ 2533 เกิดการตีความใหม่ๆ เกี่ยวกับสถาบันภูมิพล เพื่อลดช่องว่างระหว่างพลังใหม่ๆ ของสังคม กับตระกูลจักรี แต่ละครรังจะรุกคืบแนวคิดว่าด้วยปรีชาญาณที่ไม่อ้างหยั่งรู้ได้และบุญการมีอันไร้เทียมทานของ ภูมิพล และการที่เข้าคือประชาธิปไตยไม่ว่ารูปแบบใดที่ประเทศนี้ต้องการ

นักตีความใหม่รายแรกเป็นผู้ช่วยดูแลโครงการภูมิพลคือ สุเมธ ตันติเวชกุล เข้าพูดในหลายโอกาสว่า ด้วยการพัฒนาชนบทของภูมิพล บรรยายถึงการที่ภูมิพลยึดหลักความเพียร การเสียสละและการอุทิศตนแบบ พุทธในการขัดความยากจน เรื่องนี้เด่นชัดในหนังสือเล่มใหญ่ *Thailand's Guiding Light* ที่ตีพิมพ์ในวาระ

³⁹ Nation, June 26, 1994, and Siam Society brochures, n.d.

2539 มันบรรยายภูมิพลว่า “ตราชาราชที่ทำงานหนักเพื่อเอาชนะ “พลังความโกลที่เป็นความร่วมไม่ร่วมมือกันระหว่างนายทุน นักการเมืองและข้าราชการ” ในบทที่บอกว่าภูมิพลเป็น “นักสิ่งแวดล้อม” สุเมธอธิบายความเป็นนักสิ่งแวดล้อมของภูมิพลว่าเป็นความปรีชาสามารถสุดยอดในการสร้างสมดุลระหว่างความต้องการของประชาชนและสิ่งแวดล้อม ภูมิพลมีประสิทธิภาพมากกว่าระบบราชการที่มองอะไรในมิติเดียวและหยาบกร้าน ไร้ความรู้สึกรู้สึกษา เพราะเขา “มองปัญหาอย่างองค์รวม... [และ] ไม่เคยยอมให้เรื่องดันทุนหรือความถูกต้องทางวิชาการมาขัดขวางความแนวโน้มของเขาก่อนที่จะช่วยเหลือชาวบ้านที่ยากจน เขายังคงคิดว่าชีวิตและความผาสุกของประชาชนสามารถหรือควรจะวัดในแบบเงินตราหรือหลักวิชาการ”⁴⁰

ด้วยอาการยอมจำแนกต่อเหตุผลบางส่วนในการต่อต้านเชื่อในความใหญ่ สุเมธยืนกรานว่าภูมิพลถ้าหน้ากว่านักสิ่งแวดล้อมมาก โครงการของเขามักจะเป็นขนาดเล็ก และเป็นเพียงเพรื่อว่าประชาชนได้ลั่นเสียงและทางการแก้ปัญหาของเขารับภัยแล้งและน้ำท่วมมานานหลายปี ปัญหาจึงยังเกิดขึ้นอยู่ หลังจากน้ำท่วมใหญ่ในปี 2536 สุเมธบอก ภูมิพลเสนอแนวทางแก้ไข ทว่า “ไม่มีใครสนใจ”

ข้อเรียกร้องประการหนึ่งของนักเคลื่อนไหวสิ่งแวดล้อมและสังคมในช่วงทศวรรษ 2533 คือ โครงการใหญ่ๆ ต้องมีการประชาพิจารณ์ ซึ่งข้าราชการกับนักการเมืองคัดค้านอย่างรุนแรง สุเมธได้ว่าภูมิพลทำหน้าที่นี้ “ไปเรียนร้อยแล้ว ดังนั้นการประชาพิจารณ์สำหรับโครงการที่แล้วๆ มาจึงไม่จำเป็น ในการไปเยือนชนบท สุเมธบอกว่า “ภูมิพลได้ทำประชาพิจารณ์มา 30 ปีแล้ว... เขากระตุนให้ประชาชนพูดอย่างที่พูดเขารู้สึกจริงๆ”⁴¹ การปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการเหล่านี้(สุเมธเคยพูดก่อนหน้านี้) เป็นเหตุผลรองรับเชื่อในป้าสักและท่าด่านใน *Thailand's Guiding Light* สุเมธอธิบายอีกว่าภูมิพลใช้เวลาชั่วโมงแล้วชั่วโมงเล่าไปกับการพูดคุยกับชาวบ้าน “มันเป็นกระบวนการประชาพิจารณ์ที่บริสุทธิ์ ไม่มีการจัดตั้งและเป็นธรรมชาติ” สำหรับสุเมธ นี่ล่ะคือประชาธิปไตย

อดีตนายกอาณันท์ บันยารชุนก็เป็นนักตีความ “ไปอีกทางหนึ่ง ซึ่งจำเป็น เพราะทัศนะส่วนตัวของเขาง่ายอย่างไม่ลงรอยกับของภูมิพล ในการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์และในคำปราศรัยที่พิมพ์ใน *Thailand's Guiding Light* อาณันท์ตอกย้ำฐานอันมีมาอย่าง久 800 ปีของระบบพ่อขุนในแนวทางธรรมชาติของสุโขทัย⁴² กษัตริย์เหล่านั้นรู้จักไพร์ฟ้าของตัวเองดี อาณันท์บอก และกษัตริย์จักรี โดยเฉพาะรัชกาลที่ 9 รักษา

⁴⁰ พิชัย, บก., *Thailand's Guiding Light*.

⁴¹ *Nation*, December 14, 1993.

⁴² สมภาษณ์กับ *New Straits Times* ของมาเดเรีย พิมพ์ข้าวใน *Bangkok Post*, March 12, 1995. ความเห็นบางส่วนถูกเรียงใหม่ต่างจากลำดับความเดิม

ประเทศและสร้างความเจริญรุ่งหน้าไปด้วยพร้อมกัน “ไทยตอนนี้เป็นระบอบกษัตริย์ที่มีรัฐธรรมนูญ (constitutional monarchy) และเป็นประเทศที่อยากระเป็นสังคมที่พัฒนาแล้ว แต่หลักประเพณีแห่งกษัตริย์ พุทธที่ทรงธรรมและบุญบารมียังคงมีความสำคัญสูงสุดสำหรับรัชกาลปัจจุบัน ภูมิพลได้แสดง และยังคงจะแสดงถึงความเข้าใจอันลึกซึ้งถึงความเป็นกษัตริย์ที่มีรัฐธรรมนูญ ตลอดจนรากรแห่งและสัญลักษณ์ของประเพณี กษัตริย์ไทย”

กระทั้งนักเหตุผลนิยมอย่างอันนั้นทگียังต้องยอมสูญเสียจักรีปกรณ์ เข้าอกว่า ภูมิพล “ไม่ได้เกิดมา เป็นกษัตริย์ ดังนั้น เขาจึงมีเวลาเพียงเล็กน้อยที่จะได้รับการอบรมบ่มเพาะให้เป็น” ในยามหน้าสิ่วหน้าหวาน ยุคหลังสิ่งศรัมโลกรั้งที่สอง เข้าเดินสายไปทั่วประเทศไทยเพื่อทำความรู้จักแผ่นดินและราชภูมิของเข้า “เขาก็จะรู้จักแม่น้ำ ลำธาร หัวหนองคล่องน้ำ ภูเขา เส้นทางทุกแห่ง เข้าเป็นนักอ่านแผนที่ตัวเอง” อันนั้นบอก ความปรีชาสามารถอย่างนี้ทำให้ไทยพัฒนา “หลังจากไปเยือนต่างประเทศ เขายังชักจูงให้รู้บาลานส์นั้นเริ่มจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกขึ้นมา”⁴³

แม้จะไม่กระตือรือล้นมากนักต่อปกรณ์มอันเป็นแหล่งแห่งที่มาอันลึกลับอัศจรรย์ของความปรีชาอันเอกสารุ่ง ภูมิพล อันนั้นทกียังดูเหมือนจะยอมรับภาระรุ่งแจ้งเห็นใจของภูมิพล “ภูมิพลเป็นคนที่มีวินัยในตนเอง อย่างเข้มงวด ตอนที่เข้ามาช่วย เขายังคงมีความตระหนักรู้อย่างลึกซึ้ง และตอนนี้เข้าเป็นคนมีวินัยในตนเอง เข้าเข้าใจความจริงของชีวิต เขารู้ว่าบางสิ่งบางอย่างไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และเข้าไม่มี “อัตตา” เข้าไม่หลงตัวเอง... เข้าปล่อยวางไม่มีติดโดยสิ้นเชิง... การที่จะเป็นศาสโนกชนที่ดีจริงๆ คุณต้องปล่อยวางตัวตนจากการยึดติด เหล่านี้... คุณจะทำเพื่อประโยชน์ของชุมชน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น นั้นเป็นวิถีที่เข้าประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน”

ในบรรดาภัยทั้งหลาย บางที่อาจมีแต่จักรพรรดิญี่ปุ่นเท่านั้นที่ได้รับการเกิดทุนจากประชาชนมากกว่านี้ อันนั้นทกู้ด แต่ต่างจากจักรพรรดิญี่ปุ่นที่อยู่แต่ในวัง ภูมิพลใกล้ชิดกับประชาชนของเรา มันจึงเป็นเหตุผลว่าทำไม “กระทั้งไม่มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ คนก็ยังรู้ว่าที่นี่เรามีกษัตริย์ เรามีกษัตริย์ที่ไม่ได้อาแต่นั่นบันลังก์และอยู่เฉยๆ ... ผู้คนดูว่าเหล่านี้เป็นบุคคลเฉพาะตัวของเข้าที่ทำให้เข้าเป็นที่รักของคนทั้งชาติ... มีคำกล่าวที่ว่ากษัตริย์ไม่มีวันทำผิดพลาด ในการนี้ของเรา ภูมิพลไม่มีวันทำผิดพลาดของแท้”

อันนั้นทบกอกว่าประสบการณ์การเมืองที่ต่อเนื่องยาวนานทำให้เข้าต้องเข้ามาแทรกแซงการเมืองบ่อยครั้ง ยิ่งกว่านั้น นายกฯ รายงานสรุปให้เข้าฟังสัปดาห์ละครั้งในเรื่องนโยบายและแนวโน้มต่างๆ “ดังนั้น

⁴³ อันนั้นที่หมายถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกปี 2504 ที่จริงๆ แล้วร่างภายใต้การชี้นำของธนาคารโลกกับที่ปรึกษาจากสหรัฐฯ ก่อนที่ภูมิพลจะทันได้ไปเยือนต่างประเทศอย่างเป็นทางการครั้งแรก

อิทธิพลทางอ้อมที่เขามีต่อนโยบายและมาตรการของรัฐบาลจึงไม่สามารถประเมินต่ำกว่าความเป็นจริงได้” ผ่านนั้นทบกอก ขณะที่ไม่เคยมีใครกล้าเผยแพร่เรื่องนี้ เห็นได้ชัดว่าผ่านที่สึกว่าการเผยแพร่เรื่องนี้ออกมาน่าจะทำให้คนได้รู้ว่าภูมิพลรับรู้ข้อมูลเป็นอย่างดีและใช้ความรู้ของเขาระหว่างประเทศให้เป็นประโยชน์ การแทรกอย่างนี้แซงมีฐานรองรับทางรัฐธรรมนูญ ผ่านนั้นทบกอก แต่เขามิได้ยังรู้ธรรมนูญไทย เขายัง Walter Bagehot “ในฐานะนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ เขายังหน้าเพียงสามอย่าง อย่างแรก เขายังมีสิทธิที่จะได้รับการปรึกษา ดังนั้นเขาก็มีสิทธิที่จะได้รับการปรึกษาจากนายกฯ หรือรัฐบาล อย่างที่สอง เขายังมีสิทธิที่จะเตือน และหากมีสิทธิที่จะส่งเสริมให้กำลังใจ เขายังมีสิทธิในการประการนี้” ขณะที่ข้อสรุปของ Bagehot นั้นง่ายต่อการหยิบยกใช้สอยสำหรับนายกรัฐมนตรี และราชินีในระบบบริหารฯ ทั่วโลก ผ่านนั้นอ้างมันเข้าแล้วเข้าอีกจนชวนให้เห็นว่ามานมายากรัฐธรรมนูญไทย

ผ่านที่เสริมว่าตามฉบับไทยอำนาจของนายกรัฐมนตรีให้เป็นของนายกรัฐมนตรีด้วยเจตจำนงของประชาชน ภูมิพลได้รับอำนาจดังกล่าว ผ่านนั้นทบกอก พร้อมอ้างการแทรกแซงของภูมิพลในปี 2516 และ 2535 (และข้าม 2519 ไป) ซึ่งผ่านนั้นทบกอกว่า “ด้วยการร้องขอจากประชาชน” “เขารู้ว่าจังหวะเวลาเหมาะสมและประเทศไทยไม่สามารถทนต่อสถานการณ์เช่นนั้นได้อีกต่อไป แล้วเขาก็จะ “ลงมา”... และในช่วงเวลาที่เดียวโดยอัตโนมัติ วิกฤตการณ์ทั้งหมดเกิดขึ้นไป”

ดูออกจะร้อนตัว ผ่านนั้นทบกอกอีกว่าภูมิพลไม่สามารถใช้อำนาจได้ตามใจชอบ หากต้องปฏิบัติตามหลักการประชาสัมพันธ์ใหม่ “เขายังสามารถถูกตรวจสอบได้อีกด้วย (accountable) สิ่งที่เขาทำ สาธารณชนก็เห็นโดยทั่วไป ไม่ได้เป็นการตรวจสอบในแบบทั่วๆไป.. แต่เป็นความโปร่งใส” ผ่านที่กำลังพยายามปรับภาพลักษณ์ของสถาบันภูมิพลให้ถูกชนิดนี้ใหม่⁴⁴ แต่ก็อีกครั้งเดียวกับสุเมธ สุทธิพงษ์แล้วเขาก็กลับมาที่ขับเคลื่อนการยกย่องป้อนเงินจริง “กิจกรรมเหล่านี้ไม่ได้อยู่ในวิสัย/pkgติของนายกรัฐมนตรีในระบบบริหารฯ แต่เนื่องจากเข้าได้มุ่งมั่นทำกิจกรรมเหล่านี้เพื่อประโยชน์ยิ่งยืนของประชาชนไทย... คนไทยทั่วไปจึงเต็มใจมอบความเชื่อมั่นต่อเขายังที่ไม่มีกิจกรรมใดในประวัติศาสตร์ของเราริเริ่ม หรือจะว่าไปกิจกรรมของทั้งโลก เคยได้รับมาก่อน... เขายังคงเป็นเหมือนไฟส่องนำทาง สำหรับประชาชนที่บางครั้งต้องมอง茫ลุกในความมืด”

นักศึกษารายที่สามคือตัวภูมิพลเอง เขายังคงอธิบายต่อสมัยของเขาว่า “ภูมิพลเป็นนายกรัฐมนตรีที่แตกต่างกัน เพย์ถิง (หรือขัดเกลา) แต่ก็มุ่งที่ต่างกันสำหรับกลุ่มผู้ฟังที่ต่างกัน ความพยายามของเขารับปัญญาณที่กังวลใน

⁴⁴ ผ่านที่บางที่ก็เลยเดิม ใน Nation, June 9, 1996, ผ่านที่บกอกว่า “ภูมิพลเป็นนายกรัฐมนตรีที่ปฏิบัติหน้าที่มายาวนานที่สุด เป็นนักการเมืองที่ปฏิบัติหน้าที่มายาวนานที่สุด รัฐบาลมาแล้วก็ไป ผบ.ทบ.มาแล้วก็ไป” การเรียกภูมิพลเป็นนักการเมืองอาจทำให้วังสะตั้งใหญ่ เนื่องจากพวกเขารู้ว่าได้ใช้เวลาสองชั่วโมงในการประนามนักการเมืองว่าเห็นแก่ตัวและข้อฉลัด

รูปการตีพิมพ์งานแปลชื่อประวัติสองเล่มของเขาก็คือ *A Man Called Intrepid* ของ William Stevenson และ *Tito* (ติโต) ของ Phyllis Auty

หนังสือของ Stevenson เป็นประวัติของ Sir William Stephenson เซียนข่าวกรองชาวแคนาดาที่ไม่เคยเป็นที่รู้จักของฝ่ายพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่สอง⁴⁵ เขายกนำเสนอในฐานะวีรบุรุษผู้ไม่แสดงตนที่หลีกเลี่ยงการยอมรับสำหรับวีรกรรมเบื้องหลังสำคัญสุดยอดที่เขาทำช่วงสงคราม ภูมิพลตั้งชื่อหนังสือภาษาไทยว่า นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ เขายังคงการให้ผู้อ่านมองคนที่ทำงานหนักโดยไม่หวังผลตอบแทน หรือการยอมรับ เหมือนที่ภูมิพลมองตัวเองนั้นแล

หนังสือเล่มนี้ยังเล่าด้วยว่าในทั้งสหราชอาณาจักร ผู้นำที่ชาญฉลาดกว่าคือ Roosevelt ในอเมริกา เชอร์ชิลกับกษัตริย์จอร์จที่หกในลอนדון ถูกนับให้ต้องกำราบหน้าการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งอย่างลับๆ ที่ต่อต้านการลุกขึ้นต่อสู้กับพวกราชี ผู้เขียนบอกว่าเชอร์ชิลขาดอำนาจจากสภาพ “การสนับสนุนที่เขารับมาจากการชัตต์รี่ซึ่งอำนาจที่สูงกว่าความสามารถแทรกแซงได้ในห้วงวิกฤตแม้ว่าอาจจะถูกห้ามไว้ตาม ขบวนเช่นนี้ (ที่สถาบันกษัตริย์กับบประมาณที่จัดสรรให้สำหรับงานของวังสามารถนำมาใช้ได้เพื่อปกป้องผู้ที่กระทำการโดยลับๆ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติ)... จะเป็นที่พิสูจน์ว่ามีความสำคัญในสงครามลับๆ ที่จะมาถึง”⁴⁶

ที่ได้รับการเน้นย้ำเช่นกันคือบทบาทของกษัตริย์ในฐานะสัญลักษณ์ที่มีศักยภาพในการดลบันดาลให้เกิดความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว (เหมือนอย่างกษัตริย์เดนมาร์กในช่วงสงคราม) ความจำเป็นในการเก็บสิ่งต่างๆ เป็นความลับจากประชาชน และความจำเป็นที่จะต้องมีผู้นำที่สูงกว่าผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง ที่อาจจะไม่เป็นคนที่อุทิศตน เมื่อก็ได้รับการยกย่อง “ความขัดแย้งก็ถูกแก้ไขได้ด้วยข้อเท็จจริงที่ว่าการแต่งตั้งบรรดาผู้กุมการจัดการข่าวกรองของอังกฤษได้รับการยืนยันจากกษัตริย์... ระบบที่ไว้ระบบของอังกฤษแบบนี้... ได้พิสูจน์ว่าสอดคล้องต่อสงครามอุดมการณ์ยุคปัจจุบัน”⁴⁷

ภูมิพลไม่ได้พูดอะไรเฉพาะเจาะจงออกมาว่าอะไรที่เป็นแรงบันดาลใจให้เขาแปลหนังสือเล่มนี้ แต่แน่นอนว่าเขายังคงคิดว่ามันเป็นเรื่องราวที่มีความสำคัญ เมื่องานแปลของเขายังได้รับการตีพิมพ์ในปี 2536 ยอดพิมพ์คือ 100,000 เล่ม ทำให้มันเป็นหนังสือที่ขายดีที่สุดในประเทศไทยในเวลานั้น ปีถัดมาภูมิพลพิมพ์งาน

⁴⁵ นักประวัติศาสตร์หลายคนได้ลดความน่าเชื่อถือประวัติศาสตร์ของ Stevenson ผู้เขียนว่า ชาบราวย์, เกินจิง และคลาดเคลื่อนมาก ดูตัวอย่างบทความของ Hugh Trevor-Roger ใน *Sunday Telegraph*, February 19, 1989.

⁴⁶ William Stevenson, *A Man Called Intrepid* (New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1976), 28.

⁴⁷ ข้างแล้ว, 43.

แปล ติโต ออกมา ซึ่งเป็นชีวประวัติของอดีตประธานาธิบดียุโกสลาเวียที่เสียชีวิตไปแล้ว แก้วขวัญ วัชโกรทัย เลขาธิการวังอธิบายว่าภูมิพลเห็นว่าติดตามการทำงานอย่างไม่รู้จักเห็นด้วยเพื่อความเจริญ สันติภาพและชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชน⁴⁸ นอกจากนี้ การเอี่ยดถึงหลายครั้งในช่วงทศวรรษ 2533 เกี่ยวกับการตอกย้ำ ในสังคมของยุโกสลาเวียและรัฐบาลข่านต่างๆ ปัจจุบันภูมิพลชื่นชมติโตรับการรักษาความเป็นปีกแห่ง และเอกสารของประเทศไทยเป็นเวลา 35 ปี กระนั้น ก็ยังเกิดคำถามว่าภูมิพลน่าจะคิดอย่างไรเกี่ยวกับความ เปราะบางของความสำเร็จนั้น ซึ่งแตกออกเป็นเสียงๆ บรรยายฟันกันหลังจากติดตาย

ความพยายามนิยามตนของภูมิพลอีกสองอันมุ่งไปยังกลุ่มผู้ฟังที่กว้างกว่ามาก คือ คนไทยพุทธ ท้าไปตั้งแต่ชาวนา ข้าราชการ ตลอดจนบางส่วนของชนชั้นที่สูงขึ้นไปที่ไม่มีจิตค่อนขอดมากนัก อันแรกมาพร้อมกับการประกาศร่างวันเกิดเดือนธันวาคมปี 2538 คราวนี้ไม่อ่อนแรงจากการผ่าตัดแล้ว เขายังทำการสำรวจความเป็นผู้นำของเขาร่วมกับสาธารณะ ตลอดสองชั่วโมงกว่าชนิดไม่ขยายเขินออกตัว เขายังบรรยายความเป็นเชื่ยนของเขาระหว่างการจัดการน้ำ การพัฒนาเศรษฐกิจ และเรื่องอื่นๆ มันเป็นการแสดงความชอบธรรมไม่เพียงแต่ สำหรับการวิจารณ์ของเขาร่วมกับภูมิพล แต่ยังสำหรับสิทธิเด็ดขาดของเขาระหว่างการปกครองและนั่งบลังก์อีกด้วย ในฐานะนักวิทยาศาสตร์และวิศวกรชั้นเชี่ยน นักบริหารที่อุตสาหกรรมและมีประสิทธิภาพ และธรรมราชผู้ปราดเปรื่อง

หลังจากรับคำสุดท้ายที่หัวหน้าประเทศให้พร้อมพระพุทธรูปทรงคำจากนายกฯ บรรหาร เขายังได้ด้วยการบอกว่าคน ควรจะเห็นคุณค่าของน้ำ ไม่ใช่ก่นว่ามันเวลาเกิดนำท่วม และสุดขอฝนเวลาหน้าแล้ง⁴⁹ เขายังคงการสุ่ริโยทัยที่อยู่ขยายเป็นตัวอย่างที่ดี ร่ายยาวจากความจำถึงตัวเลขต่างๆ เช่น ปริมาณน้ำ ระดับน้ำ อัตราการไหล ซึ่ง พังดูเชี่ยวชาญมาก

จากนั้นเขาก็มาประดิษฐ์ที่เขาเคยแนะนำมาก่อนแล้วสั้นๆ ในปี 2537 นั้นคือ “ทฤษฎีใหม่” ซึ่งเป็นบทสรุปรวมยอดจากสิ่งที่เขาได้เรียนรู้มาทั้งหมดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ การเกษตรและความยั่งยืน เขายังอธิบายว่าทฤษฎีใหม่โดยแท้จริงแล้วคือระบบการจัดการที่เน้นส่วนผสมพื้นพื้นฐานของขนาดเล็ก ในอุดมคติ “รีนาขนาด 15 ไร่ของหนึ่งครอบครัวจะมีผลผลิตเพียงพอเพียง ด้วยวิธีการที่เป็นมิตรต่อระบบนิเวศน์ ทำให้เกษตรกรรมสามารถมีชีวิต เป็นอิสระจากตลาดที่จะต้องขายพืชผลและซื้อปุ๋ย เมล็ดพันธุ์และยาฆ่าแมลง

ด้วยประสบการณ์จากการแปลงเกษตรสาธิตของเขาระบุ ความคิดต่างๆ หลอมรวมเข้าด้วยกัน ตั้งแต่การ ทำงานหนัก การพัฒนาองค์กร เศรษฐศาสตร์สหกรณ์ การอนุรักษ์น้ำและวิถีชีวิตชนบทแห่งราชอาณาจักรของ

⁴⁸ Bangkok Post, June 9, 1996.

⁴⁹ ภูมิพล, 4 ธันวาคม 2538, <http://kanchanapisek.or.th/speeches/1995/1204.th.html>

ธรรมราช พีระพงษ์ เกษมศรี ลูกมือคนหนึ่งของเขานอกกว่า เป็นหัวหน้าที่ปรึกษาด้านการพัฒนา “วิธีคิดที่ถูกต้อง” ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เข้าใจผลจากการกระทำของตนเอง

อันที่จริง ภูมิพลได้สถาปนาทฤษฎีใหม่เป็นนโยบายแห่งชาติเรียบร้อยไปแล้ว โดยมันเข้าไปอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้นปี 2538⁵⁰ ในการประชรยงานวันเกิด หนังสืออธิบายทฤษฎีนี้ถูกแจกจ่ายแก่หมู่ผู้ฟัง ภูมิพลสั่งว่า “อันนี้เอาไว้เป็นพิจารณา เมื่อได้รับทราบข้อความที่มีอยู่ในเล่มนี้ อันนี้เป็นเรื่องที่ควรจะติดตาม เพราะว่าการทำทฤษฎีใหม่นี้ มิใช่เป็นของที่ง่ายๆ แล้วแต่ที่ แล้วแต่โอกาส และแล้วแต่งบประมาณ เพราะว่าเดี๋ยวนี้ ประชาชนทราบถึงทฤษฎีใหม่นี้ กว้างขวาง และแต่ละคนอยากได้ให้ทางราชการชุดอะไรและช่วย แต่มันไม่ใช่สิ่งที่ง่ายนัก บางแห่งชุดแล้วไม่มีน้ำ แม้จะมีฝน น้ำก็อยู่ไม่ได้ เพราะว่ามันร้าว หรือบางทีก็เป็นที่ที่รับน้ำไม่ได้ ทฤษฎีใหม่นี้จึงต้องมีที่ที่เหมาะสมด้วย”

ทั้งหมดนั้นเป็นบทเกริ่นสำหรับเนื้อหาหัวใจของเข้า เพื่อพิสูจน์แก่ผู้ฟัง (เจ้าหน้าที่ที่นั่งอยู่เบื้องหน้าเข้า และพสกนิกรของเข้าที่กำลังฟังทางวิทยุและโทรทัศน์) ว่าความรู้ของเข้าในการพัฒนาทรัพยากร่น้ำของไทยนั้น สมบูรณ์แบบและไร้เทียมทาน และเป็นคุณสมบัติสำหรับการเป็นราชอาในแห่งนี้ เข้าสามารถภูมิผ่านความเชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์และสติ๊ติ เข้าเริ่มด้วยเกร็ดที่เข้าทำนายอย่างแม่นยำถึงพายุไต่ฝุ่นลูกหนึ่งที่อธิบดีกรมอุตุฯ สมิทธ ธรรมสโตรขอบอกว่าจะเข้าไทยแต่แล้วก็ไม่ได้เข้า มันแสดงให้เห็นว่าเขามีความสามารถในการทำนายสภาพอากาศเหนือวันก่ออุตุนิยมวิทยาของไทย ตลอดจน CNN และ BBC แต่ว่าเขาทำได้อย่างไร? อธิบดีกรมอุตุฯ “ได้ถามเข้า ภูมิพลหันไปหาเพปกรณ์ อธิบายว่าเข้าได้ปรึกษา “สำนักงานมนิเมฆลา” “เป็นสำนักงานอุตุนิยมมีฐานที่ตั้งอยู่ที่เข้าพระสุเมรุ” เขานอกกว่า “ก็ได้บอกว่าให้นางมนิเมฆลาไปเจรจา ก็ได้ผลดี... แต่ถ้าหากว่าไม่มีสิ่งที่ดีๆ ที่ช่วยป้องกัน ป่านนี้คงยังจมนำ้อยู่”

มีคนไม่มากนักที่รู้ว่าภูมิพลได้ตั้งชื่อหน่วยงานทำฝนเที่ยมกับการจัดการน้ำของเขาราตามนางเมฆลา คนเหล่ายังร้อยที่นั่งเบื้องหน้าเข้าต่างรู้ว่าเข้ากำลังเล่นสนุก แต่สำหรับคนไทยนับล้านที่กำลังฟังจากวิทยุอยู่ล่ะ? สำหรับพวกเข้าแล้ว วังมักจะแสดงตนในเชิงเทพปกรณ์ สำหรับผู้ที่พร้อมจะเชื่ออยู่แล้ว ภูมิพลไม่เพียงแต่สามารถทำนายดินฟ้าอากาศได้เท่านั้น แต่ยังสามารถบังการมันได้อีกด้วย

ย้อนกลับมาสู่โลกยุค ภูมิพลวางแผนการใหญ่โตสร้างแหล่งเก็บน้ำย่อยๆ ทั่วประเทศเพื่อลดปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้ง ตามแบบโครงการของเข้าที่อยุธยา เขารายกมั่นว่า แก้มลิง เข้าได้ความคิดนี้เมื่ออายุเพียงห้าขวบ จากการมองเห็นลิงเก็บกล้ำยไว้ในกระพุ้งแก้มก่อนจะกินเข้าไป

⁵⁰ Business Day, March 4-5, 1995.

เพื่อพิสูจน์ว่าความคิดทั้งหมดของเขามีรากฐานวิทยาศาสตร์ที่แน่นหนา ภูมิพลอ้างสถิติตัวเลขเรื่องน้ำของประเทศอย่างมากมาย บริมาณน้ำในแม่น้ำ อัตราการเกิดฝนและระดับน้ำท่วม เขารู้ตัวเลขเหล่านี้เพื่อ “พิสูจน์” ว่าเขื่อนป่าสักมีความจำเป็น “น่าจะช่วยให้สามารถบรรเทาความเดือดร้อน เพราะว่า ๘๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรที่เก็บเอาไว้” เขารอชินาย เขายังกล่าว “เราเรียกผู้ว่าราชการจังหวัดจากบางจังหวัดในภาคเหนือมารายงานเรื่องน้ำท่วมในพื้นที่ของตัวเอง เขารายงานที่ แผนภูมิและสถิติต่างๆ จากความจำ แสดงให้เห็นว่าเข้ารูปสถานการณ์ท้องถิ่นได้ถูกว่าผู้ว่าฯ แต่ละคน รากน้ำว่าผู้ว่าฯ เหล่านั้นเป็นเจ้าหน้าที่ของเขาร่อง เขารู้สึกว่าเขาทำงานบัญชาเฉพาะเจาะจงกับนายกฯ แม้ว่า (เขาก่อนหายใจ) รัฐบาลจะแยกในเรื่องประสานงานก็ตาม

ลองลงมาตามสายน้ำ ภูมิพลบรรยายสถานการณ์แบบชานเมืองกรุงเทพฯ ชนิดลงรายละเอียดน้ำประทับใจ เพื่อที่จะพิสูจน์คุณค่าของความคิดแก้มลิงของเขารู้สึกว่าผู้ว่าฯ ทำให้ “จึงทำเป็นอย่างนี้ ทำเป็นคล้ายๆ เป็นแท่น... ฉะนั้น ถ้าทำอย่างนี้การขึ้นมาเป็นที่เป็นแท่น แล้วก็ในแท่นนี้มี ที่พอสำหรับให้ประชาชนที่อยู่ภายน้ำมาจัดเป็นหมู่บ้านจัดสรร และใน ที่แท่นนี้เราจะทำทฤษฎีใหม่มีสระน้ำและก้มีเขตของบ้าน ฉะนั้น พวกรู้สึกว่าที่นี่เวลาปรับปรุงดินพอสมควรแล้ว ซึ่งทำไม่ยากนักภายใน ๒ ปี เอาดินนี้ขึ้นมาแล้วก็ทำให้แห้ง เสร็จแล้วอาจจะเอาร่องจากที่อื่นมาปูไว้บ้าง มาล้างความเค็มของดิน ปลูกต้นไม้ได้ โดยเฉพาะมะพร้าว หรือชมพู หรือปลูกผัก เลี้ยงปศุสัตว์ ในที่ทางด้านสระน้ำนี้ก็เลี้ยง ปลาได้ ส่วนในที่ที่เป็นที่ดินที่เป็นแก้มลิงนี้น้ำลงมาได้ ถ้าทำนานๆ ไป น้ำนี้ก็จะเป็นน้ำสะอาด สามารถจะเลี้ยงสัตว์น้ำ เวลา水ลงมาก็มากก ไว้ที่นี่ แล้วก็เอาร่องแล้วก็เวลาห้ามปิด ออกโดยใช้กรวยตี้ ใช้ ความชันของพื้นที่ที่เอาร่องได้... แต่ว่าถ้าทำจะได้กำไร เพราะว่าพวนนี้จะไม่ต้องช่วยเข้า ไม่ต้องสงเคราะห์เข้า และไม่ต้องทำให้เข้าเสียผลประโยชน์ เขาจะทำงาน ได้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ ตัวเองก็จะมีเงินพอใช้ ส่วนรวมก็จะมีเงินพอใช้ ถ้าทำสำเร็จนี้ เมืองไทยจะเจริญขึ้นอย่างถันดัดตาเลย”

ในความวุ่นวายและลีลาอารมณ์ขันนอกเรื่องนอกราวดูรื่อยๆ นี้ มันคือการนำเสนอชั้นเชิงถึงบุญญาธิการและปรีชาญาณของภูมิพล มีทั้งวิทยาศาสตร์และไสยศาสตร์ พอกนิกรของเขารู้สึกแต่ชวนใจไปจนถึงคนเมือง พวกรุ่งเรือง ใจบ้าเหตุผล ต่างสามารถหาเหตุที่จะเชื่อถือศรัทธาในตัวกษัตริย์ของตนได้ทั้งสิ้น หลังจากนั้นข้าราชการก็กระหึ่มกระหอบเริ่มโครงการทฤษฎีใหม่ หรือไม่ก็ติดป้ายทฤษฎีใหม่ให้กับโครงการที่มีอยู่แล้ว ไม่เว้นแม้แต่โครงการที่ริเริ่มและสนับสนุนโดยหน่วยงานพัฒนาต่างชาติที่ไม่เคยได้ยินความคิดนี้มาก่อนเลย

เพื่อให้สาส์นของเข้าชัดเจนแจ่มแจ้งจริงๆ ภูมิพลพิมพ์หนังสือเล่มที่สาม ที่เข้าใช้ธรรมราชในปีก่อนมี laksaenphanan เปรียบเทียบกับแผ่นดินของเขาร่อง หนังสือเล่มนี้คือ มหาชนก อันเป็น ชาดก ตอนหนึ่งที่ภูมิพลเขามาเขียนบันทึกไว้ บันทึกที่พิมพ์ในรูปแบบของนิทานสำหรับเด็ก ว่าด้วยภูมิพลเป็นจิตธรรมชาติที่ไม่เคยได้ยินผนังชั้นนำของประเทศ มหาชนกมาจากชาดกสิบเรื่องสุดท้ายเรียกว่า ทศชาติชาดก ที่คุณไทยเรียกว่า พระเจ้า

สิบชาติ เรื่องราว่าเหล่านี้มีที่ทางชัดเจนอยู่ในวัฒนธรรมสยามในฐานะเรื่องราวสิบชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้า แต่ละชาติแสดงธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามทศพิธารธรรม

ภูมิพลเลือกที่จะปรับชาดกเรื่องก่อนสุดท้าย ซึ่งเป็นเรื่องราวของเจ้าชายมหาชนก ที่เติบโตมารู้ว่า บัลลังก์แห่งมิถูลาของบิดาถูกอาชญากรชั่วร้ายของเข้าย่างซิงไป มหาชนกตั้งสัตย์จะยึดบัลลังก์คืน เขากลอกเดินทางค้าขายเพื่อระดมทุนมาสร้างกองทัพ เมื่อเรื่อของเข้าอปปาง เขารอดชีวิตมาได้ด้วยพละกำลังและสติปัญญา ส่วนคนอื่นตายหมด หลังจากลอยคออยู่เจ็ดวัน เขาก็ได้รับการช่วยเหลือจากมนเฑษาและถูกอุ้มไปส่งยังสวนผลไม้ในเมืองมิถูลา

อาจมองมหาชนกตายไปก่อนแล้ว มหาชนกจึงເອົາລູກສາວของอาเป็นภรรยาและชื่นเป็นกษัตริย์ ปกครองอย่างฉลาดตามทศพิธารธรรมเป็นเวลาเจ็ดปี จนบรรลุการรู้แจ้ง ตามห้องเรื่อง วันหนึ่งมหาชนกมาเจอต้นมะม่วงสองต้น ต้นหนึ่งไร้ผลแต่เขียวงาม อีกดันออกผลสหวานอร่อย แต่ถูกนกเขี้ยวทึ่งและโกร่นไปโดยคนที่มากลุ่มรุมแย่งซึ่งผลมะม่วง มหาชนกเห็นแล้วก็นึกว่าการมีมีทรัพย์ศักดิ์ความมีแต่จะนำมาซึ่งความทุกข์ การไม่มีกลับนำความสุข เขายังสละราชอาณาจักรและภรรยา โภนหัว กล้ายเป็นพรต เรียนกาญหาญไปเลย

ฉบับของภูมิพลก์ทำนองนี้ แต่ส่วนที่แตกต่างออกไปบวกอะไรมากมายเกี่ยวกับตัวเข้า ขณะมหาชนกลอยคออยู่ในทะเล เขายังมีสนใจธรรมยืดยาวกับมนเฑษา(ชื่อที่เขาตั้งให้หน่วยงานของเข้า)ถึงความเพียรถ้อยสอนนาสรุปว่า “บุคคลเมื่อกระทำการใดๆ ก็ชื่อว่า “ไม่เป็นหนี้ในระหว่างหมู่ญาติ เทวดา และบิดามารดา อนึ่ง บุคคลเมื่อทำกิจอย่างลูกผู้ชาย ย่อมไม่เดือดร้อนในภายหลัง” นี่คือสัจธรรมโปรดของภูมิพล ความสำเร็จโดยปราศจากความเพียรนั้นว่างเปล่า ความล้มเหลวหากเพียรนั้นยิ่งใหญ่ การขาดความเพียรนั้น่าประนาม ความเพียร(ทางร่างกายหรือจิตใจ)เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการประพฤติปฏิบัติธรรม เมื่อมหาชนกกล้ายเป็นกษัตริย์ “ก็ทรงคำนึงถึงความพยายาม ที่พระองค์ได้ทรงทำในมหาสมุทร ทรงเกิดพระปีติโสมนัส เปลงอุทาห่วงว่า บุรุษผู้เป็นบัณฑิตพึงหวังเข้าไว้ ไม่พึงเบื่อหน่าย เราเห็นว่าการที่เราได้เป็นพระราชาสมประรاثนานั้น ก็ เพราะความเพียรพยายามอย่างเดียวโดยแท้... จากนั้นมา ก็ได้ทรงดำรงพระองค์อยู่ในทศพิธารธรรมอย่างครบถ้วน และนิมัตต์พระปัจเจกพุทธเจ้ามาจันภัตตาหารอยู่เป็นประจำ”

ภูมิพลยังย่อเรื่องราวตอนต้นมะม่วงด้วย แทนที่จะมีปฏิกริยาด้วยการอกรบชาเป็นพรต มหาชนกใช้ความสามารถในเทคโนโลยีการเกษตรรักษามะม่วงต้นนั้นไว้ได้ ขณะเดียวกันเขายังพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทำลายของผู้คนด้วยการให้การศึกษา ทุกคน “นับแต่อุปราช จนถึงคนรักษาช้างรักษาแมว และนับแต่ คนรักษาแมวจนถึงอุปราช และโดยเฉพาะเหล่าอมาตย์ล้วน Jarvis ในโมกุฎมีทั้งนั้น พวคนี้ขาดทั้งความรู้วิชาการ ทั้งความรู้ทั่วไป คือความสำนึกรมด้วย พวกนี้ไม่รู้แม้แต่ประโยชน์ส่วนตน” ภาพประกอบในตอนนี้แสดงต้นมะม่วงที่กำลังถูกทึ่งโดยจักรกลสมัยใหม่ รอบๆ นั้นคือความชั่วร้ายของสังคมไทยสมัยใหม่ คอร์รัปชัน กิเลส ตัณหา การพนัน ประเวณีและการดื่มเน�性 โดยมีเด็กๆ ไร้เดียงสาเฝ้ามอง

นอกจากนี้ มหาชนกของภูมิพลสร้างมหาวิทยาลัยเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของเข้า ในภาพประกอบ มหาชนกกำลังนำชีวิตและความเชี่ยวชาญกลับคืนสู่ภูมิทัศน์ร้างไว้ คล้ายภูมิประเทศโลงเตียนของไทยสมัยใหม่ แทนไม่ต้องพึ่งจินตนาการได้เลยในการนี้ก็ถึงภูมิพลในบทบาทของมหาชนก ภูมิพลเองปฏิเสธที่จะเกะซีอิณ เนื่องจากเขายังไม่บรรลุเป้าหมาย อย่างที่เขานอกไว้ในคำนำของหนังสือ ที่ระบุว่าจะนั่งบัลลังก์มานาน 50 ปี “มหาชนกปฏิบัติความเพียรอย่างที่สุดโดยไม่ประณานสิ่งตอบแทนซึ่งเป็นผลให้เข้าได้นั่งบัลลังก์และนำความรุ่งเรืองแก่เมืองมิถูลา... [อย่างไรก็ตาม ผู้ประพันธ์รู้สึกว่า] ความประณานของมหาชนกที่จะผลจากเมืองเพื่อแสวงหาความโมกขธรรมยังไม่สงบอย่างไม่ถึงเวลาอันควรเนื่องจากความรุ่งเรืองของมิถูลายังไม่ได้บรรลุถึงจุดสูงสุดที่เหมาะสม... มหาชนกยังต้องพัฒนาความคิดว่าจะฟื้นฟูมรดกที่ดีให้อย่างไร... มหาชนกจะสามารถบรรลุโมกขธรรมอย่างง่ายดายกว่าหากเข้าได้บรรลุภารกิจทางโลกยังของเขาก่อนโดยสมบูรณ์เสียก่อน”

รูปเล่มและการเปิดตัวของมหาชนกแสดงให้เห็นว่าวังถือเรื่องนี้จริงจังขนาดไหน มันได้รับการตีพิมพ์ทั้งในภาษาไทยและอังกฤษ และวังจัดงานเปิดตัวหนังสือสำหรับนักข่าวที่ไม่ค่อยได้เกิดขึ้นบ่อยนัก นักข่าวทั้งไทยและเทศต่างได้รับเชิญ ฉบับพิมพ์รุ่นแรกเป็นฉบับนักสะสมปกแข็งเล่มใหญ่ ขายເອງສາມຫຸນກາຮູຄລໃນราคา 2,000 และ 200 เหรียญสหรัฐฯ แต่เมื่อยุคหิรัญ แต่เมื่อยุคหิรัญของคำและเงินที่ปลูกเสกโดยภูมิพลกับภูมิปัญญาสั่งวาร พอยอดขายไม่ไหวหัวอย่างสินค้าอื่นๆ ของวัง ธนาคารแห่งชาติก็จึงให้ธนาคารของรัฐและเอกชน 15 แห่งขายทำยอดให้ได้ 15 ล้านบาท⁵¹ บางธนาคารต้องอาศัยวิธีแจกให้กับลูกค้าตนดี ซึ่งก็เป็นการគักกระเป่าผู้ถือหุ้นนั่นเอง

ปีถัดมา หนังสือก็ออกฉบับปกอ่อนสีสีราคา 250 บาท และถัดไปอีกปีก็เป็นหนังสือการตูนราคาย่อมเยาว์สำหรับเด็ก ถึงตอนนั้น การโฆษณาประชาสัมพันธ์ก็ได้ทำให้ประชาชนสำเนียงในความสำคัญของมหาชนกมากขึ้น บริษัทห้างร้านต่างๆ เหมาซื้อไปแล้ว ได้ทั้งบุญได้ทั้งการลดหย่อนภาษี บางรายมองให้วัดไปแยกต่อ กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมศรัทธาแห่งการทำบุญไป

⁵¹ สมภาษณ์พิเศษเจ้าหน้าที่ธนาคารพาณิชย์รายหนึ่ง, 2539 ธนาคารไม่ได้เป็นยี่ปัชหรือสายสัมภាដีบุญเท่านั้น แต่เป็นตัวหลักนอกจกวังเง

20. อีกปีแห่งความปวดขมของสยองพระทัย

การแทรกแซงและการยกยอที่เป็นกระแสสูงขั้นคลักท่วมทันในช่วงปี 2535-2539 นั้นยังไม่จบง่ายๆ สำหรับ ตำแหน่งของภูมิพล ปี 2539 เป็นจุดสุดยอดของแผ่นดินที่เก้า และยังเป็นปีแห่งความปวดขมของสยองพระทัย ของเข้าอีกด้วย อันเนื่องมาจากลูกๆ ของเข้า ข้อแตกต่างสำคัญเมื่อเทียบกับปี 2535 อันอุกอั่งของเอลิชาเบธ คือว่า ข่าวร้ายของภูมิพลแบบไม่ถูกลงทะเบียนโดยสืบ

ปัญหาสั่งสมมาเป็นปี ลูกๆ ของเข้าไม่มีใครสุขสมหวังเป็นพิเศษ ตอกค้างอยู่ระหว่างสิ่งที่พากษาถูก คาดหวังให้เป็นกับสิ่งที่พากเขาเป็นและอยากรู้ เป็น อุบลรัตน์ลูกสาวคนโตรู้สึกเบื่อกับการเลี้ยงลูกสามคนที่ แคลิฟอร์เนียใต้และภารกิจการคืนฐานันดรในฐานะเจ้าหญิงใหญ่ที่เพริดแพรัวที่สุดในครอบครัว ตลอดจนแหล่งเงินทุนที่จะพ่วงมาด้วยที่จะสนับสนุนให้พโลยไฟลินลูกสาวของเรอกร้าวเป็นนักเปียโนคอนเสิร์ตระดับอินเตอร์

อุบลรัตน์กลับมาเมืองไทยบ่อยครั้งขึ้นในต้นทศวรรษ 2533 เพื่อออกงานเป็นเกียรติตามงานเลี้ยงต่างๆ ในวงชนชั้นสูงและติดตามแม่ไปในงานบล็อกการกุศล แม้ว่าโดยทางการแล้วเชอเป็นเพียงท่านผู้หญิง แต่ในภาษาอังกฤษเรอถูกเรียกว่าเจ้าหญิงและผู้คนก็ปฏิบัติต่อเชอเช่นนั้น ศริกิติช่วยเรอเริ่มงานการกุศลในชื่อของ เรอเองโดยมีงานเลี้ยงระดมทุนในวันเกิดของศริกิติชื่อปี 2535 ในปีแรกมีรายงานว่ามูลนิธิอุบลรัตน์ได้เงิน 5 ล้านบาท ปีถัดมาได้ 20 ล้านบาท โดยผู้บริจาครายใหญ่คือปตท. กับการห้องเที่ยวแห่งประเทศไทย และตัว ศริกิติช่อง มูลนิธิตั้งกล่าวมีหน้าที่สร้างภาพพจน์ให้อุบลรัตน์เป็นจักษรสาธารณประโยชน์อีกคนหนึ่ง แต่ทว่าผู้รับ ทุกคนแรกของมูลนิธิคือพโลยไฟลิน ซึ่งแสดงฝีมือเปียโนในงานเลี้ยงปี 2536 หลังจากนั้นสิ่งที่สร้างความขาย ขึ้นมาแก่ครอบครัว มูลนิธิเริ่มประกาศมองเงิน 3 ล้านบาทแก่โครงการที่ขาดแคลนเงินจริงๆ ในนามของพโลย ไฟลิน อุบลรัตน์ และสามีของเรอ ปีเตอร์ เจนเซน

พโลยไฟลินเป็นนักเปียโนมีฝีมือดีที่เดียวและเป็นนักร้องที่มีความสามารถ ทว่ายังห่างชั้นจากระดับโลกอยู่มาก เพื่อปูทางให้ลูกสาว อุบลรัตน์ทำเทปออกมากชุดหนึ่งโดยสองแม่ลูกช่วยกันร้อง ส่วนใหญ่เป็นเพลงอิตของฝรั่ง เเรอทุ่มทุนจ้างวงออเคสตราทั้งในกรุงเทพฯ ปราจ แมดริด ร็อตเตอร์ดัม เวียนนาและโอลิมปิกเพื่อให้ลูกสาวได้ แสดงด้วย ทุนสนับสนุนมาจากรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ งานการกุศลของครอบครัวและนักธุรกิจไทย นักดนตรีไทย ที่มีฝีมือในระดับทัดเทียมกันไม่เคยได้รับการสนับสนุนอย่างนี้ และพโลยไฟลินก็ไม่ได้กระทั้งถือสัญชาติไทย เหตุผลรองรับมืออย่างเดียวคือเรอมีเลือดเจ้า

อุบลรัตน์พาตัวเองอยู่ในเป้าสายตาของสาธารณะชั่วโมง โดยที่ยังดูสวยงามแม้ในวัย 40 แล้วก็ตามใน ปี 2534 เธอถ่ายแบบเป็นเกียรติแก่นิตยสารไทยหลายฉบับ สามชุดแฟชั่นพรีเซส ถ่ายตามงานสังคมต่างๆ และการถ่ายแบบโดยเฉพาะ ในเดือนกันยายน 2537 เธอเป็นเรือเด่น 36 หน้าที่เน้นรูปภาพที่ดูอึ้งทึ่งเสียว

เชื่อว่างทำทางเย้ายวนในชุดวบหวานของ Thierry Mugler ที่โรงเมริทซ์ในปารีส รูปหนึ่งเชือสวมบทเป็นนางทรงโกรศพที่รอลูกค้าในการเก็บรัศมี บุษทันงสูงถึงขาอ่อน และเสื้อโปร์งทับบรัดนทรงสีดำ ที่ลองใจไม่แพ้กันคือภาพเบื้องหลังการถ่ายทำที่เผยแพร่ให้เห็นที่มีงานของนิตยสารหมอบแทบเท้าของเชือและคลานไปใส่รองเท้าให้เชือ เสมือนว่าอุบลรัตน์ยังเป็นเจ้าหญิงเต็มขั้น

ผลสะเทือนจากการนี้นานาจิตตั้ง สำนักสาธารณสุขฯ ระบุเชือเป็นเจ้าหญิงของแท้ถูกฟื้นกลับมา แต่เชือก็ยังถูกวิจารณ์เรื่องตระหนะตระกรรมอย่างน่าเกลียด ในปี 2539 อุบลรัตน์กับครอบครัวพยายามอย่างหนักที่จะเข้าร่วมงานพิธีใหญ่สองงานนั้น และกะเกิงกันว่าเชือจะได้สถานะดังเดิมคืนมา แต่ภูมิพลก็ยังดื้อต้านปฏิเสธ

จุฬาภรณ์ในทศวรรษ 2533 สร้างปัญหาอีกแบบ ในฐานะนักวิทยาศาสตร์แห่งครอบครัวที่ดีโดย衷 เป็นทางการ เชือเปิดนิทรรศการและนำเสนอผลงานตามการประชุมต่างๆ สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ของเชือให้การสนับสนุนการวิจัยและการจัดประชุมสัมมนา โดยใช้เงินบริจาคจากบริษัท งบประมาณรัฐและเงินจากต่างประเทศ สำหรับคนไทย เชือคือนักวิทยาศาสตร์ระดับอินเตอร์

กระนั้นเชือไม่ได้พิคมัยบนาทันนี้และร่ำร้องในสิ่งอื่น เพื่อนและผู้จังรัก ความรักและความนับถือ แต่เชือไม่ได้สะสมเหมือนอุบลรัตน์ หากเย่อหยิ่งและเอาแต่ใจตัว และขาดความส่งงามอย่างที่พ่อแม่ของเชือใช้มัดใจพอกนิกร เชือกลับเรียกร้องการปรนนิบัติแบบเพิร์สท์คลาสอยู่ตลอดเวลาในทุกๆ ที่ และสนับสนุนการแต่งกายและประตับประดาของเชือก์สร้างข่าวลือนำกลับบ้านมาก อาทิ เชือรับเครื่องเพชรที่ถูกขโมยมาจากเจ้าชายซาอุ ที่เป็นคดีอื้อฉาว จะจริงหรือไม่ คนไทยหลายคนเชื่อเช่นนั้น

มีข่าวลือมากมายเกี่ยวกับสุขภาพของเชือ เชือมีโรคประจำตัวว่ากันว่าเป็นโรคผิวหนังชนิดหนึ่ง (lupus) และร่างกายที่ผอมบางของเชือก์ชวนให้ประชาชนเชื่อว่าเชือเป็นโรคเบื่ออาหาร (anorexia) นอกจากนี้ เชือไรความสุขหรือไม่ก็เบื่อหน่ายสามีของเชือ คือวีระยุทธที่มีหน้าที่หลักคือติดตามและรับใช้เชือ ในปี 2537 เพื่อหลีกหนีความจำเจในรัชวัง เรือจัดการให้วีระยุทธได้รับมอบหมายให้ไปประจำสถานทูตไทยที่วอชิงตันดีซีในตำแหน่งผู้ช่วยทูตด้านการทหาร เรื่องนี้ได้รับการทัดทานจากกระวงกลาโหม ที่เก็บตำแหน่งนี้ไว้สำหรับดาวรุ่งเท่านั้น และกระวงต่างประเทศที่ไม่มีงบประมาณสำหรับที่พักอาศัยในมาตรฐานของเชือ แต่เชือกได้ดังใจ หลังจากบ่ายไปเรียบร้อย เรื่องราวต่างๆ ก็หลงไหลงมาที่กรุงเทพฯ ว่าพวกเขามีปัญหาในชีวิตสมรสอย่างหนัก และราบปลายปี 2537 การทะเลาะลงไม้ลงมือกันครั้งหนึ่งทำให้จุฬาภรณ์กล่าวหาวีระยุทธว่าทุบตีเชือ เชือกลับมากกรุงเทพฯ คนเดียว และเมื่อเชือไม่ได้ออกงานเป็นเวลาหลายเดือน ข่าวลือแพร่ไปทั่วว่าเชือตายไปแล้วหรือกำลังจะตาย

เมื่อเชือโผล่มาในเดือนเมษายนในที่สุด สภาพของเชือเป็นอย่างไรไม่มีคำอธิบาย แต่การแยกทางกับวีระยุทธนั้นเป็นที่ชัดเจน ดูจากการขาดหายไปของลูกสาวทั้งสองของเชือ ซึ่งมีรายงานว่าเลือกที่จะอยู่กับพ่อ

เชื่อโอนความเสน่หานั้นดีหรือรับของเรือไปยังศัลยแพทย์หัวใจคนหนึ่งที่รักษาพ่อของเรือ ซึ่งแต่งงานแล้วและมีรูปหลักษณ์คล้ายวีระยุทธ กล่าวกันว่าการหลบเลี่ยงของเข้าผู้นั้นทำให้เรือยิ่งใจลาย

ทั้งหมดนี้เทียบไม่ได้เลยกับปัญหาของวชิราลงกรณ์ ตอนต้นทศวรรษ 2533 เขาก็จะทำตัวดีขึ้นในฐานะว่าที่กษัตริย์ ผู้คนมีความหวังว่าการลดจำนวนเรื่องเล่าขานถึงวีรกรรมของเขามีความเชื่อมโยงกับการที่สุจารินีได้รับการยอมรับอย่างไม่เป็นทางการในวัง ในปี 2534 ในวันเกิดครบรอบ 39 ปีของเขาวชิราลงกรณ์เชิญสื่อมวลชนไทยมาที่วังเมืองนนท์ สุจารินีต้อนรับทักษิณห้ามนำข่าวในห่วงที่ภรรยาเจ้าเต็มขั้น บอกว่า “วชิราลงกรณ์ต้องการให้งานนี้ไม่เป็นทางการมากที่สุด ให้เป็นกันเอง ไม่มีอะไรเรียบ คือว่า ข่าวลือไม่ค่อยดีมีมาอยู่เรื่อยๆ อาจเป็น เพราะว่าสื่อไม่เคยได้มีโอกาสได้ทำความรู้จักวชิราลงกรณ์อย่างเป็นการส่วนตัว เราจึงคิดว่านี่น่าจะเป็นโอกาสอันดีสำหรับพวกราชบุคคล”¹

การนำเสนออย่างถ้อยที่ถ้อยอาศัยอย่างนี้ทำให้ทั้งสองได้แต้มอย่างมากจากวังและสาธารณชน เมื่อเวลา กับการลดฐานะของภรรยาของวชิราลงกรณ์คือ โสมสวี จาก “พระราชนัดดา” มาเป็น “พระราชาธิบดีตามาตุ (แม่ของหลานของราชาน)” ทั้งสองเหตุการณ์นี้ทำให้ชัดเจนว่าลูกชายทั้งสี่ของสุจารินีคือแก่นรุ่นต่อไปของราชบุคคล จักรี

ในปี 2535 วชิราลงกรณ์หมั่นทำหน้าที่แทนภริมพลในงานพิธีต่างๆ ทั้งของรัฐและศาสนา อย่างเช่น เดินทางไปอินเดียเพื่อสักการะสถานที่สำคัญๆ ทางพุทธศาสนา ขณะเดียวกัน เขายังประจำอยู่ในกรุงเทพฯ ให้ลูกชายที่โตๆ แล้วbatchที่วัดบรรพกิจ ก่อนถึงวันเกิดของเรือ เขายังร่วมกับทางกองทัพสร้างตำหนักไม้สักหุ้วารสิริยาลัยให้เรอริมฟั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่อยุธยา เขายังเป็นประธานในพิธีปลุกเสกรอยพุทธบาททองคำที่สร้างขึ้นมาให้แม่น้ำเจ้าพระยาอีกด้วย

ในเดือนกรกฎาคม 2535 วชิราลงกรณ์พบสื่อมวลชนอีกครั้งหนึ่งก่อนถึงวันเกิดของเขาราตนี² ปราศจากสุจารินีหรือลูกๆ ของทั้งสอง แต่เขาก็พูดถึงพวงมาลัยไม่เอียถึงโสมสวีกับลูกสาว พัชริกิติยาภา การได้รับความรักและนิรันดร์ของเขากลุ่มนี้ถือว่าเป็นการสำแดงอันหาได้ยากยิ่งถึงปรีชาญาณแห่งธรรมราชที่กำลังผุดแหงหนอขึ้นมา “ไม่มีใครมีชีวิตที่رابลี่นอยู่ตลอดเวลา แต่ที่สำคัญต้องระลึกว่าไม่มีวันสายเกินไปที่จะ

¹ Bangkok Post, July 27, 1991.

² Bangkok Post, July 21, 1992; Nation, July 21, 1992.

ทำในสิ่งที่ดีๆ “ไม่มีคำว่าสายเกินไปที่จะเริ่มทำงานหรือแสวงหาความรับผิดชอบ มีพุทธจน์ว่าไม่มีกรรมใดที่จะสำคัญไปกว่าการกระทำในปัจจุบัน”³

เขานอกว่า ครรภ์ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตยังสามารถแก้ไขปัญหาได้ หากทำดังนั้น “ชีวิตที่เหลือของพากษาจะมีความหวังและทำประโยชน์ได้” เขายังบอกว่า ในวัย 40 เขายังได้เป็นหนุ่มเลือดร้อนอีกต่อไปแล้วและตั้งใจที่จะทำความดีในอนาคต มันไม่ได้ปัดเบิกติตลพ์ของเขายาไปโดยสิ้นเชิง และสิ้นปี 2535 วชิราลงกรณ์จึง ก่ออุปกรณ์นักข่าวไทยอิกรอบหนึ่ง⁴ หลังจากสนทนาร่วมกับ นักข่าวไทยรัฐที่เป็นหนังสือพิมพ์ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ที่เจ้าของมีสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวชิราลงกรณ์ ก็ถามคำถามที่เห็นได้ชัดว่าเดียวมันมาก่อน วชิราลงกรณ์มีธุรกิจส่วนตัวไหม? “เรารอคำถามนี้นานนานแล้ว... มันเป็นอะไรที่น่าหงุดหงิดมากสำหรับเรา... เพราะบางทีบางคนพูดมากเกินไปว่าเรามีธุรกิจพากับบาร์ ดิสโกเชค อะไรก็ตามแต่ นี่เป็นของเสียโอดันน์เป็นของเสียโอดันน์เป็นของเสียโอดันน์... เสียโอดันน์เป็นเจ้าพ่อปริษัททรัสต์ บริษัทไฟแนนซ์ แซร์... เป็นเสียพันล้าน”

เขานอกว่า ตรงกันข้าม พ่อแม่ของเขายังไม่เคยสั่งสอนอะไรแก่เขานอกจากการรับใช้ประเทศไทย “เราไม่มีประสบการณ์ในเรื่องพรรค์นี้เลย ถ้าเราทำจริง ธุรกิจก็คงเจ็บเป็นล้านๆ อาจเจ็บหมดเลย... เราไม่เคยศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจ... มีแต่ว่าจะทำอะไรที่จะสร้างความดีแก่ชาติบ้านเมือง และไม่ทำอะไรที่จะก่อผลเสียแก่ประเทศไทย หรือละเมิดกฎหมาย หรือผิดศีลธรรม... หรืออะไรที่จะเป็นผลเสียแก่คุณภาพและอนาคตของเยาวชน” อันหลังนี้หมายถึงเรื่องในทศวรรษที่เขาถูกหาว่าเป็นเจ้าของ อนุญาตให้เยาวชนเข้าและเปิดเกินเวลาที่กฎหมายกำหนด เขายังคงเรื่องนี้ และยังปฏิเสธว่าไม่ได้อยู่เบื้องหลังห่วยลือคเมื่อสองสามปีก่อนหน้านั้น หากเขารู้ เขายังคง เขาก็คงรายไปแล้วตอนนี้ “ขอบอกว่าเป็นเรื่องไม่จริงทั้งหมด ครรภ์ตามที่ทำผิดควรปล่อยให้เป็นหน้าที่ของตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ และครรภ์ใช้ชื่อของเรา หรืออ้างว่ามีเราคุ้มครอง หรือบอกว่าเราเกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ของพากษา ก็ให้แจ้งความ ตั้งข้อหา... ต่อให้ลูกน้องของเราไม่เว้น”

เขานั่นว่าฟ่อของเขายังเงินเขามากพอเพียงสำหรับความจำเป็น “เงินที่เราใช้จ่ายได้มาอย่างสุจริต เราไม่ต้องการแตะต้องเงินที่ได้มาโดยไม่สุจริตบนความทุกษ์ร้อนของผู้อื่น” การปฏิเสธของเขาวางอยู่บนฐานแนวคิดเรื่องความบริสุทธิ์ผุดผ่องและความล่วงละเมิดมิได้อันติดตัวมาแต่กำเนิดของชาวจักรี เป็นไปไม่ได้เลยที่เขากำลังออกลูนออกจากทางนอกจากดำเนินรอยตามพ่อของเขากลับ

³ ปัจจุบันกรรม

⁴ ดูไทยรัฐ, มติชน, Bangkok Post, และ Nation, ทั้งหมด 31 ธันวาคม 2535; Nation, January 5, 1993; และ Far Eastern Economic Review, January 14, 1993.

วันถัดมาหนังสือพิมพ์ทั้งหมดรายงานคำแถลงของชิราลงกรณ์เป็นข่าวพาดหัว ผลที่เกิดเป็นบางมากกว่าลบันดูอย่าง สำหรับบางคน มักกวนความทรงจำที่แยกให้ขึ้นมาอีกและสร้างความสงสัย คนอื่นๆ ยกประโยชน์ให้จำเลย อาจ เพราะว่าเข้าเป็นว่าที่กษัตริย์ แต่วันถัดมาเรื่องนี้ก็หายไปจากสื่อด้วยสิ่งเชิง

ชิราลงกรณ์ไม่ได้เปลี่ยน ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น เขาเอาเงินจำนวนมากจากนักธุรกิจเพื่อแลกกับการ เปิดโครงการใหญ่ต่อต่างๆ เช่น รถไฟฟ้าสกายเทรนและโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ ในเวดดวง ทหาร เป็นที่รู้กันว่าเขาได้ทำร้ายหรือกระทำนายทหารมาราვส่องโหลเห็นจะได้ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2523 ส่วนใหญ่เป็นทหารที่มีชื่อชั้นที่ไปทำให้เขาไม่สงบอารมณ์⁵ เดือนมีนาคม 2536 เขายังคงหัวหน้ากองรักษาความ ปลอดภัยที่เป็นพลตรีที่ได้รับการยอมรับอย่างสูง ชิราลงกรณ์กระจายข่าวว่าพลตรีคนนี้ใช้ชื่อเขาไปหากิน แต่ น้อยคนที่จะเชื่อ บรรดา นายทหารระดับสูงของกองทัพแสดงความไม่พอใจในเรื่องนี้ออกมาให้เป็นที่รู้กัน

ถึงกระนั้น ความพยายามของชิราลงกรณ์ที่จะปรับปรุงภาพพจน์ของตนก็ส่งผลต่อพ่อแม่ของเขามา ปลายปี 2535 เขายังได้รับอนุญาตให้พ้องหยาจากโสมสวลีได้ เป็นก้าวสำคัญในการที่จะแต่งงานกับสุจารินี เขายังได้ออกแรงพยายามเรื่องนี้มาอย่างยาวนาน โสมสวลีปฏิเสธไม่ยอมหย่ามาตลอดหลายปี โดยชิราลงกรณ์ก็ไม่มีทั้งเหตุเชิงกฎหมายและไฟเขียวจากพ่อ ในปี 2533 กฎหมายหย่าของไทยมีการเปลี่ยนแปลง บังคับก่อนกว่า มีเหตุมาจากกรณีของชิราลงกรณ์ กฎหมายใหม่อนุญาตให้สามีและภรรยาที่แยกกันอยู่โดยสมัครใจเป็นเวลาสามปีขึ้นไปมีเหตุให้หย่าร้างได้เนื่องจากไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้

ว่ากันว่าในเวลานั้น โสมสวลียังคงปฏิเสธข้อเสนอหลายล้านหรือญี่สิหรือ สำหรับการหย่า ด้วยการ สนับสนุนจากแม่ของเรอและปีกหนึ่งของวงศ์ที่มุ่งมั่นจะให้เรอเป็นราชินีให้ได้ โสมสวลีสู้ว่าพวกเขายังแยกกันอยู่ยังไม่ถึงสามปีนั้นแต่กฏหมายใหม่มีผลบังคับใช้ ฝ่ายเรอยังโตอึกด้วยว่าไม่เคยมีการหย่าร้างอย่างเป็นทางการในครอบครัวกษัตริย์มาก่อน กระทั่งกษัตริย์อย่างจุพาลงกรณ์ที่มีอาเรมใหญ่โตก็ยังคุ้มครองสถานะภรรยาที่เป็นทางการ

ในปี 2535 ประมาณ ชันชื่อผู้พิพากษาระดับอาวุโสที่แลบลีกถูกเรียกมาจัดการไกล์เกลี่ยเพื่อหลีกเลี่ยง การขึ้นโรงขึ้นศาลขายหน้าประชาชน ด้วยระยะเวลาใกล้ครบกำหนดสามปีที่แยกกันอยู่แล้ว ในเดือนมกราคม 2536 ชิราลงกรณ์ฟ้องหย่าในศาลครอบครัวและเยาวชนที่ภรรยาของประมาณเป็นผู้พิพากษาใหญ่อยู่ ข้อกล่าวหาที่เขามีต่อโสมสวลีเป็นเรื่องที่บันต่อต้องอย่างโหดร้าย โทษว่าเป็นความผิดของเรอทั้งหมดที่ความสัมพันธ์ล้มเหลว⁶ ชิราลงกรณ์บิดเบือนข้อเท็จจริงของเหตุการณ์จริงเพื่อแสดงว่าสร้างความเสื่อมเสียแก่สถาบัน

⁵ สัมภาษณ์พิเศษทหารต่างชาติระดับอาวุโสที่ประจำประเทศไทย, 2537.

⁶ ศาลครอบครัวและเยาวชนจังหวัดนนทบุรี, เอกสาร #79/2536, 27 มกราคม 2536.

กษัตริย์ ดังแต่การทะเลาวยิวที่ปีจันถีงเครื่องเพชรยิมมาที่หายไประหว่างเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ในช่วงที่ วชิรลงกรณ์อยู่ในอเมริกาในปี 2523 ในเรื่องเกือบทั้งหมด รวมถึงเครื่องเพชรที่หายไป วชิรลงกรณ์ต่างหากที่เป็นผู้คิด

การไตร่สานดำเนินไปอย่างปิดลับ แต่เอกสารในคดีภูมิแพ้แพรไปทั่วกรุงเทพฯ เมื่อถึงتاโสมสวีให้การ เขายทำอะไรไม่ได้เลย เขายไม่สามารถบอกว่าวชิรลงกรณ์โกหก เพราะกระทั้งพูดในศาล ก็จะเป็นการหมิ่นประบรมเดชานุภาพ โดยที่ภูมิพลอยตัวพันจากสมรภูมนี้ เขายทำได้เพียงบอกว่าภูมิพลไม่เห็นชอบ แต่ประมาณก็แก้ลำด้วยการตัดสินว่าแม้ว่าภูมิพลจะไม่เห็นชอบ แต่ผู้พิพากษาอุทธรณ์ก็จะเป็นตัวประมาณเอง

การหายเสร็จลับสมบูรณ์ในเดือนกรกฎาคม 2536 ลือกันว่าสิริกิติ์จ่ายค่าเสียหายแก่โสมสวีไปสองสามล้านหรือญี่ปุ่นหรือฯ ขายบ้านอาศัยอยู่ในวัง และผู้สนับสนุนของเรอค์แสดงความเป็นหนึ่งใจเดียวด้วยการจัดงานเลี้ยงสำหรับวันเกิดครอบครัวของเรอในเดือนนั้น วชิรลงกรณ์ทำเครื่องหมายแห่งชัยชนะด้วยการหล่อพระพุทธรูปและกวนอิมเพื่อไปตั้งแสดงในวัดบวรฯ ซึ่งผู้เปิดฝ้าคุณรูปหล่อเหล่านี้ไม่ใช่ญาณสังวรที่เป็นเจ้าอาวาส แต่เป็นสุจารินี

ดูท่าที่ภูมิพลจะโอบกับเรื่องนี้ เนื่องจากวชิรลงกรณ์กับสุจารินีกำหนดการแต่งงานในปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2537 ในวัง ตามประเพณี พระสาวดمنต์ขณะที่ภูมิพล สั่งวายักกับผู้แขกผู้แก่อื่นๆ ให้ศิลให้พรด้วยการรถนำคั้กคั้กสิทธิ์ลงบนศีรษะของคุณป้าสาว ดูท่าที่สิริกิติ์จะกระอักกระอ่อนกับเรื่องหลานสาว เขายังคงอยู่ต่างจังหวัด การแต่งงานครั้งนี้มีลางดีเป็นของตัวเอง คือ ฝนตกในช่วงหน้าแล้ง ลือกันว่าเป็นฝนเทียมที่เกิดจากฝีมือของหน่วยฝนหลวง

ไม่มีการบอกกล่าวอย่างเป็นทางการ และผู้คนก็รับรู้กันปากต่อปากว่าทั้งสองแต่งงานกัน เขายังได้รับฉายาใหม่แต่สามารถใช้นามสกุลของครอบครัวได้ หมอมสุจารินี มหิดล ณ อยุธยา เขายังได้รับยศทหารพันตรีและมีโอกาสที่จะให้คำวินิจฉัยในศาล ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ตามขั้นบasse แห่งการผดุงความยุติธรรมของเจ้า ทว่าเป็นศาลทหาร มีนัยว่าสถานะใหม่ของเรออย่างลูกผีลูกคน

วาระออกโรงอย่างเป็นทางการคือวันเกิดครบ 42 ปีของวชิรลงกรณ์ในวันที่ 28 กรกฎาคม สื่อตีพิมพ์ภาษาเข้า สุจารินีและลูกๆ ทำบุญปล่อยกุหลาบและไส่บานตร ในการเลี้ยงมื้อเที่ยงนักข่าว สุจารินีกับลูกๆ ได้รับการปฏิบัติในฐานะเจ้าเต็มขั้น⁷ ทั้งคู่ได้รับการถ่ายทอดว่าพูดจาอย่างอบอุ่นเป็นกันเอง และวชิรลงกรณ์

⁷

Nation, August 1, 1994; Bangkok Post, July 30, 1994; มติชนสุดสัปดาห์, 5 สิงหาคม 2537

ประกาศว่าเข้าจะเริ่มโครงการการกุศลต่างๆ เร็วๆ นี้และเดินทางสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับหลายประเทศ เข้ายังจะช่วยสร้างศูนย์โรคหัวใจ 20 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในนามของแม่ โดยใช้บจกธัญ งานการกุศล slagakin เป็นชุดพิเศษ และ(เขาเสนอ)ภาษีพิเศษจากน้ำมันรถยนต์ มันเปลี่ยนจากการบริจาคตามสมัครใจที่สนับสนุนโครงการของภูมิพล

วังปีกโสมสวีตีได้ด้วยจดหมายที่ไม่ลงชื่อโجمติวิชารังกรณ์ตลอดจนสิริกิติ์อย่างยืดยาว มีการเรียกวิชารังกรณ์ว่าคนบ้ากามและติตราสุจริณิว่าเป็นโสเกนที่ครอบงำเข้าด้วยคุณไสยกางเพศ พากເຂາກລ່າຫວ່າວ່າວິຈາຮາງກົນສັ່ງອຸ້ມໝໍາຜູ້ຄົນແລະຍັກຍອກເງິນກາຮຸກສຸລໄປໃຊ້ສ້າງຕໍ່ຫັກຂອງສີຣິກິດທີ່ອຸ່ນຍາ ບອກວ່າເຂົ້າຮ່ວມມືອກັນກັບທຸກົກົງແສວງຫາພລປະໂຍ່ນ “ພວກເຂົ້າໄມ້ຕະຫັກຫຼືອຍ່າງໄວ່ຈະເປັນຮາກັບຮາຊືນໄໝໄດ້ຫາກໄມ້ໄດ້ຮັບກາຮເຕັກພແລກກາຮສັບສຸນຈາກປະຊາທິປະໄຕ” ຈດ້ານຍັນນັ້ນຄາມ “ເຮົາຈະທຳອະໄໄດ້ນັ້ນທີ່ຈະປ້ອງກັນໄມ້ໃຫ້ໄວ້ທີ່ມີກັນນັ້ນແພຕຍາໄດ້ສັນນະທີ່ສູງສ່ວຍຍ່າງນັ້ນ?” ໃນສ່ວນຂອງສີຣິກິດທີ່ຖຸກເຮັດວຽກໃນຈົດໝາຍວ່າ “Suzie Wong ຂອງຄົນໄທຢູ່” ຖຸກພຸດຄົງວ່າ “ເພື່ອຄົນໄທຢູ່ຮັກ 12 ສິງຫາ... ຖຸກເຮັດວຽກທ່າວໄປວ່າເປັນວັນແນ່ຂອງຄົນໄທທັ້ງໝາດ ແຕ່ແຄ່ຄາມຕ້າວເອງດູ ວ່າໂສເກເນີແກ່ໜັ້ນສູງຄົນນີ້ຄູ່ຄວາມທີ່ຈະໄດ້ຮັບກາຮຍກຍ່ອງໃຫ້ເປັນແນ່ຂອງຄົນໄທທັ້ງໝາດຈິງໆ ມີຫຼື?... ເຮົາແຕ່ງຕ້ວຍັງກັບເປັນດາຮານັກແສດງບນເວທີ... ນ່າອັນຍາຍ... ນັ້ນປຶກຈາດນີ້ໄມ້ມີຫັກສີລະຮົມໂດຍສິ້ນເຊີງ”

ຈົດໝາຍຈົບນີ້ນີ້ອກວ່າພຸດທິກຣມຂອງສີຣິກິດທີ່ເປັນລັກຂະນະປະຈຳກອບຄຣວ ໂດຍນອກວ່ານູ່ບ່ານ້ອງສາວຂອງເຮົາແລະອຸດຸລິກິດທີ່ພື້ນຍາຂອງເຮົາຕ່າງກີໄດ້ທົດທີ່ຄູ່ຄອງໄປຫາຄນໃໝ່ “ຈະເຫັນໄດ້ວ່າພວກນີ້ຂ້ວ່າຮ້າຍຂາດໃໝ່ທັ້ງທີ່ທັ້ງນັ້ນ... ເຮົາຈະຍັງບັນຍາເຈີນໃໝ່ມັນໄປສູ່ແປລ່າກັບຄວາມເສພເລອຍ່າງນີ້ອູ່ອື້ກຫຼືອ?... ເຮົາຕ້ອງຕ່ອດ້ານໂສເກເນີແກ່ໜັ້ນສູງຄົນນີ້ ຂອ້າໃຫ້ຫລ່ອນຕກນຽກຮັກໃໝ່ແລະລູກໆ ກີໄມ້ໄດ້ຜຸດໄດ້ເກີດ” ຈົດໝາຍສຽບວ່າ “ຄັ້ງຄຸນເກີດມາເປັນຄົນໄທ ຄຸນຈະຕ້ອງຝຶກກັບເຮັດວຽກນີ້ຕ່ອໄປ ເຮົາເປັນປະເທດຍາກຈານ ແລະຈະຈາຕ່ອໄປ... ດຳກຳນາຍໂບຮານຈະເປັນຈິງ ອື່ນ ຕະກູລນີ້ຈະມີກັບຕົກຕົກເກົ່າຄົນເຫັນນັ້ນ ຄໍາມືກົນທີ່ສົບ ມັນຈະເປັນຫາຍນະ ໂສມມ ເສື່ອມຄອຍແລະຂ້ວ່າຮ້າຍ... ຂອເຮັດວຽກໃຫ້ປະຊາທິປະໄຕທຸກຄົນຮ່ວມກັນຕ່ອດ້ານ” ລົງໜ້າ “ພລເມືອງໄທຢູ່” ແຕ່ຄົນເຂົ້າຍໄມ້ໃໝ່ພລເມືອງຮຽມດາຮາຍລະເອີ້ດຊັກລັບໄປທ່ວັງ ແລະຫລາຍຄົນເຂົ້າວ່າຄົນເຂົ້າຍຈະເປັນໄຄໄປໄມ້ໄດ້ນອກຈາກແມ່ນໂສມສວີຜູ້ເປັນກຣຍາຂອງອຸດຸລິກິດທີ່ ອື່ນ ພັນຮູ້ສວີລື

ຈົດໝາຍນີ້ຍັງຢືນຢັນຢ່າງລື້ອທີ່ວ່າຄວາມສັນພັນຮະຫວ່າງວິຈາຮາງກົນກັບສຸຈາຣີນີ້ກຳລັງຮ້າວຈານ ບອກວ່າສຸຈາຣີນີ້ເຂົ້າໄປໃນປະລາຍປີ 2536 ເພື່ອເຂົ້າຫຼື່ງອື້ກຄົນທີ່ເຂົ້າມາຢູ່ໃນວັນນັກພູ້ດ້ວຍ ສຸຈາຣີນີ້ຮ່ວມແປ່ງປັນຕ້ວເຂົ້າກັບຜູ້ຫຼົງອື່ນມານານແລ້ວ ແຕ່ໄມ້ມີໂຄຮ່າຍເຂົ້າມາໄດ້ ໃນກຣົນນີ້ວ່າກັນວ່າເຂອບນິໄປອັກຖະພຣ້ອມກັບລູກ້າຄົນແລະໜູ່ວ່າຈະມີພວກເຂາກັບຕ້ວເຂອບເອງຄັ້ງວິຈາຮາງກົນໄໝເຂົ້າຫຼື່ງຄົນນັ້ນອົກໄປ ນັ້ນສຳຄັງຂອງເຮັດວຽກນີ້ທີ່ອື່ນສຸຈາຣີນີ້ໄມ້ເໝາະສມກັບຕໍ່ແໜ່ງເຈົ້າໂດຍພື້ນຮູ່ານ ກາຮບ່ອບ່ານຂອງກຸມືພລ໌ທີ່ໄປເກົ່າກັນວ່າເຂົ້າໄມ້ເຫັນຕະກູລສຳຄັງກ່າວພລປະໂຍ່ນຂອງຕ້າວເອງ

เรื่องราว่าเหล่านี้ผันไปสู่การศึกษิกรรมมีรอบใหม่ระหว่างโสมสวัลกับสุจารินี โสมสวัลที่ไม่เคยพယายามจะสร้างภาพเป็นเจ้าขัยทำางานมาก่อน จึง ก็อองงานสาธารณะ พร้อมลูกสาว พัชริกิตยาภาและศิรินธร วชิราลงกรณ์กับสุจารินีสักกลับด้วยการอองงานพิธีสำคัญทั้งของรัฐและการกุศล พร้อมด้วยลูกๆ เข้าพารอบครัวเดินสายต่างจังหวัดเพื่อแสดงความแนนแฟ้นกับชาวนาและแผ่นดินตามธรรมเนียมเชิงสัญลักษณ์นัยม คราวหนึ่ง ต่อหน้าข้าราชการระดับสูงนับสิบ ชาวบ้านหลายร้อยและกล้องโทรทัศน์ ลูกชายสามคนแรกของเขาโจนลงท้องนาในชุดชาวนา ย่าโคลนเดินไถนาตามหลังควายแล้วหัวนก้าว หลายเดือนต่อมา พวากเขากลับมาที่เดิมเพื่อร่วมเก็บเกี่ยว ความพယายามอย่างนี้ประสบผลสำเร็จพอสมควร วชิราลงกรณ์กับครอบครัวเริ่มปี 2538 อย่างมั่นคงมั่นใจ เข้าอกผู้สัมภาษณ์ว่าเขากับสุจารินีทำงานร่วมกันในฐานะ “คู่สมรสที่ถูกต้องตามกฎหมาย” ช่วยเหลือประชาชนในลักษณะ “ฟ่อและแม่ดูแลลูก”⁸

แต่แล้วสิ่งต่างๆ ก็ดูเหมือนดำเนินผิดพลาดไป ข่าวลือหมายไม่เจอสองเรื่องแร่สะพัดเมื่อต้นปี 2538 บ่งบอกว่าอนาคตของทั้งสองมีดม้า เรื่องแรก หลวงพ่อคุณพุดกับวชิราลงกรณ์ว่าเขาจะไม่ได้เป็นกษัตริย์ ศิรินธรจะได้เป็น ว่ากันว่าเขาโกรธมาก ด่าหรือไม่ก็ตีหลวงพ่อคุณ แล้วก็เดินผลจากไป เรื่องที่สองบอกว่าวชิราลงกรณ์เข้าหาภูมิพลเพื่อจะขอให้เข้าและสุจารินีได้รับการยอมรับว่าเป็นว่าที่กษัตริย์และราชินี ก่อนที่จะทันได้ขอเสรจ ภูมิพลก็ซึ่งขัดจังหวะและบอกว่าเขาจะให้อะไรก็ได้ถ้าหากว่าวชิราลงกรณ์ทำอะไรอย่างหนึ่งให้เขามีเสียก่อน นั่นคือ บัวชเป็นพระตลอดชีวิต

จะจริงหรือไม่ เรื่องเหล่านี้มีนำหนักเมื่อภูมิพลเข้าโรงพยาบาลในเดือนมีนาคม 2538 ยกเว้นหนเดียว ในช่วงแรกๆ และ วชิราลงกรณ์ไม่เคยเห็นไปเยี่ยมเลย สุจารินีก็ไม่เคยไป แต่โสมสวัลไป ทั้งประเทศสังเกตและสำเนียงกับว่ามีอะไรบางอย่างไม่สู้ดี เมื่อสัปดาห์ล่ามเข้าโรงพยาบาลอีกรอบในเดือนมีนาคม แล้วก็ตาย วชิราลงกรณ์ถึงโอล่องอกมาอีกรัง แต่สุจารินีกับลูกๆ แทบไม่ปรากฏ เมื่อการไว้ทุกข์ดำเนินไปตลอดปี 2538 ที่เหลือสุจารินีก็ไม่ค่อยได้เห็นอีกแล้ว ขณะที่วชิราลงกรณ์ทำหน้าที่ในพิธีต่างๆ ตามปกติ ระหว่างนั้น โสมสวัลทั้งสองงานและได้รับการยกย่อง เมื่อน้ำท่วมกรุงเทพฯ ในเดือนพฤษจิกายน เธอออกไปมอบถุงยังชีพแก่ผู้ประสบภัย⁹

ปัญหาในครอบครัวมีติดลื้นสู่จุดสุดยอดในช่วงใกล้งานแพศพสังวาลย์กับงานฉลองภูมิพลนั่งบัลลังก์ 50 ปีในปี 2539 ด้วยสื่อที่อิมลันไปด้วยการโฆษณาภัยอสตานภูมิพล ไม่มีใครนึกได้ว่าจะมีอะไรที่จะทำให้เสีย

⁸ Nation, January 3, 1995.

⁹ ข่าวชาววัง, หล่ายช่อง, 10-11 พฤศจิกายน 2538; Nation, November 11, 1995; Bangkok Post, November 13, 1995, and January 19, 1996.

บรรยายการลงใจ ข่าวการหย่าร้างอันวุ่นวายครึ่กโครมระหว่างชาร์ลส์กับไดアナในช่วงนั้นดูเหมือนจะทำให้ครอบครัวที่ติดลูกดูดีขึ้นมา แต่แล้วกรณีข่าวลือประจำราชสำนักก็แพร่เรื่องราวดอนใหม่เกี่ยวกับสุจารินีกับลูกๆ ออกมานี้ลือกันว่าลูกๆ ของชิราลงกรณ์ถูกจับพร้อมยาเสพติดในโรงเรียนที่อังกฤษ แล้วก็ว่ากันว่าสุจารินีเองที่ถือหนังสือเดินทางทางการทุกๆ ลูกจับที่สนามบินที่ลอนดอนข้อหาลักลอบขนยาเสพติด¹⁰ เช่นเคย จะจริงหรือไม่จริง ข่าวลือต่างๆ ส่งผลอย่างมากต่อการสร้างทัศนคติของสาธารณชนเกี่ยวกับครอบครัวนี้ กิตติศัพท์ของสุจารินีดึงเหว และเชือหายหน้าหายตาไปเลย

ระหว่างนั้น ชิราลงกรณ์ย้ายเตือนบรรดาชนชั้นนำที่รู้ข้อมูลว่าเขาสามารถเป็นอันตรายได้เพียงใด วันที่ 1-2 มีนาคม ไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดครั้งแรกระหว่างผู้นำอาเซียนและญี่ปุ่น มันเป็นการยกสถานะของไทย และภูมิพลก็จัดงานรับรองใหญ่โตสำหรับประธานอาเซียนดีกับนายกฯ ที่มาเยือน ชิราลงกรณ์ให้การต้อนรับนายกฯ ญี่ปุ่น Ryutaro Hashimoto ไปอีกแบบหนึ่ง เมื่อใบอิ้ง747 ของสายการบินมาตระหนัลที่สนามบินดอนเมืองในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ก่อนที่เครื่องบินจะเคลื่อนมาถึงบริเวณที่ปูพรມแดงเพื่อให้ผู้โดยสารลง ก็ถูกข่าวว่าด้วยเครื่องบินเอฟ-5 สามลำที่นำฝูงโดยชิราลงกรณ์เอง ช่างภาพที่อยู่บริเวณจุดจอดถูกบังคับให้วางกล้องถ่ายรูปประจำที่ว่าชิราลงกรณ์ขวางลำคนญี่ปุ่นไว้บนพื้นสนามบินอย่างนั้นเป็นเวลาสี่สิบนาที ก่อนที่จะ飛びจากไป¹¹ ดูเหมือนว่าชิราลงกรณ์ทำการแก้แค้นสำหรับการรับรองของฝ่ายญี่ปุ่นที่ขาดจากล่าว่าว่า หมื่นเกียรติในการไปญี่ปุ่นเมื่อปี 2530 รัฐบาลไทยและญี่ปุ่นต่างขายหน้าอย่างแรง และฝ่ายญี่ปุ่นก็ปล่อยให้เรื่องนี้ผ่านไปโดยไม่มีการประท้วงหรือออกความเห็นใดๆ

ระหว่างนั้น ชิราลงกรณ์ทำหน้าที่ชำระบัญชีให้กับจุพารณ์น้องสาวตัวเอง ตามคำร่าลือในแวดวงชาววัง ก่อนหน้างานเผาСПสัจลัยไม่นาน ชิราลงกรณ์เรียกวีระยุทธที่รัหองระแหงกับภารามาพที่วังนนทบุรี วีระยุทธเจอกับชิราลงกรณ์ พร้อมด้วยหัวหน้าองค์นตรีเปรมกับทหารระดับหัวของกองทัพ เเลกัน ว่า บันโดยของชิราลงกรณ์มีปืนระบบอุกหนึ่งวงอยู่พร้อมกับใบหยาที่เสนอเงินจำนวนเล็กน้อย รูปกรณ์เข้าร้อยเดิมเหมือนครัวที่เขากลับบังคับให้แต่งงานกับจุพารณ์เมื่อ 16 ปีก่อนหน้า เขายอมสมัยแล้วก็ใสหัวตัวเองกลับไปอยู่สหราช্চ ตามเดิม

งานเผาСПสัจลัยช่วยยืนยันความปั่นป่วนในครอบครัวแก่สาธารณชน จุพารณ์มาร่วมงานโดยปราศจากวีระยุทธแต่มีลูกสาวสองคนเคียงข้าง ซึ่งดูจะเหี้ยใจทั้งคู่ คงมองนักพากรยังงานศพก็ไม่มีคำอธิบาย ทั้งที่เขารายรายละเอียดของคนนั้นคนนี้ถึงกับว่ามีประวัติมีความสัมพันธ์ส่วนตัวอย่างไร เมื่อสุจารินีปรากฏตัว

¹⁰ ไม่มีหลักฐานในพื้นที่สาธารณะที่จะยืนยันเรื่องนี้ แต่ชนชั้นสูงไทยบางส่วนเชื่อกัน

¹¹ สัมภาษณ์ปักปิดกับผู้พื้นเมืองเหตุการณ์, 2539.

ที่งานฝ่าปนกิจพร้อมลูกๆ ของก็เงียบเป็นเป้าสากระไม่ยอมระบุว่าพวกเข้าเป็นใคร การละข้ามนี้เป็นที่สังเกต กันไปทั่ว แต่ไม่มีใครแน่ใจว่ามันหมายความว่าอะไรจนกระทั่งสองสามสัปดาห์ให้หลัง วันที่ 26 พฤษภาคม ข่าวชาวังเพร่ภาวนิชราลงกรณ์หน้าตาตามมึงทึ่งเดินลงจากเครื่องบินพาณิชย์ที่สนามบินดอนเมืองพร้อมด้วยลูกสาวที่เกิดกับสุจารินีคือ บุษยานาทเพชร เด็กหญิงที่เขาไม่เคยใส่ใจอย่างจริงจังมาก่อน วันนัดมาภาพเหตุการณ์นี้ถูกตีพิมพ์ตามหน้าหนังสือพิมพ์โดยไม่มีคำอธิบาย

จากนั้นวันที่ 28 มีนาคม วชิราลงกรณ์ก็ป่าวประกาศไล่สุจารินีออกจากวังอย่างครึกโครม คนของเขายังคงปิดป้ายและแยกจ่ายเอกสารที่กล่าวหาว่าเชื่อมชู้กับองครักษ์ของเขาก็คือ พล.อ.อ.อนันต์ รอดสำคัญ เอกสารชิ้นหนึ่งลงชื่อนายกฯ บรรหาร เป็นหนังสือไลอนันต์ออกจากกองทัพ อีกชิ้นหนึ่งประท้วดด้วยรูปถ่ายหนังสือเดินทางของอนันต์และสุจารินี ประกาศว่าทั้งสองทรยศต่อสถาบันกษัตริย์ คบชู้และข่มเหงบุษยานาทเพชร “หากพบเจอสองคนนี้ที่ใด ช่วยไล่พวกมันไป และประนามความชั่วช้าของพวกมัน” ในปลิวนนั้นบอก แฉมท้ายด้วยคำเตือนจากวชิราลงกรณ์ว่าอนันต์จะเจอนักกว่านี้ถ้าขึ้นสู่ข้อกล่าวหาและควรจะออกจากการประทีรนี้ไปโดยไม่ต้องกลับมา เอกสารอีกชิ้นหนึ่งเป็นคำสั่งของวชิราลงกรณ์ต่อกระทรวงต่างประเทศ ลงวันที่ 24 พฤษภาคม ให้ยกเลิกหนังสือเดินทางทางการทุกของสุจารินีกับอนันต์ ขณะเอกสารเหล่านี้เผยแพร่กระจายไปทั่วกรุงเทพฯ ภาพดิจิตัลของสุจารินีเปลือยกถูกส่งเป็นดิสเก็ตต์ไปตามสถานทูตกับหนังสือพิมพ์ต่างๆ และโพสต์ลงในอินเตอร์เน็ต

กรุงเทพฯ บื้อไปเลย ประเทศไทยไม่เพียงแต่กำลังอยู่ในระหว่างเตรียมการสำหรับงาน 50 ปีนั่งบัลลังก์ เท่านั้น แต่ยังคงอยู่ในบรรยากาศเข้มข้นของความไม่ไว้วางใจต่อรัฐบาลบรรหารฯ ที่รุ่งเรืองด้วยเรื่องอื้อฉาว มากมาย มีหนังสือพิมพ์สองฉบับเท่านั้นที่กล่าวรายงานเรื่องนี้ ซึ่งทั้งสองฉบับมีความเชื่อมโยงกับรัฐคุณฑ์ เทวากุล คณสมนิทของเพرم¹²

คำอธิบายค่อยๆ เล็ด落ดูกอกมา วังเชื่อว่าสุจารินีที่อยู่ในลอนดอนพร้อมลูกๆ ข่มเหงบุษยานาทเพชร ลูกสาวคนเล็กที่เกิดมาผิดคำทำนายที่ว่าสุจารินีจะได้เป็นราชินีหากเธอได้ลูกชายห้าคน ประมาณวันที่ 23 พฤษภาคม วชิราลงกรณ์บินไปอังกฤษและนำลูกสาวกลับมา เขายังให้บรรหารจัดการไล่และประนามอนันต์กับสุจารินี มีรายงานว่าบรรหารเข้าพบวชิราลงกรณ์และภูมิพลหลายครั้งเกี่ยวกับเรื่องนี้ ขณะเดียวกัน สุจารินีก็ว่ากันว่าแจ้งความกับตำรวจอังกฤษว่าลูกสาวเชื่อถูกกลั่กพาตัว แต่หากเชื่อทำอย่างนั้นจริง วังไทยกับวังอังกฤษก็ร่วมมือกันจัดการให้เรื่องนี้เงียบหายไป

เรื่องจริงจะเป็นอย่างไรนั้นไม่ชัดเจน บางที่อาจเกี่ยวข้องกับการซุ่มเหงรังแกบุษยาน้ำเพชร แม้ว่าชิราลงกรณ์จะไม่เคยสนใจเชื่อมาก่อนเลยก็ตาม ส่วนเรื่องการคบชู้ระหว่างสุจารินีกับอนันต์ที่เป็นลูกน้องของชิราลงกรณ์และนักบินคู่มีอ漫านหลายปี ตามคำของผู้ช่วยทูตด้านทหารชาวต่างชาติที่ประจำกรุงเทพฯ รายหนึ่งที่รู้ข้อมูล เรื่องนี้ทำให้มาสามปีแล้วเป็นอย่างน้อยโดยได้รับความเห็นชอบจากชิราลงกรณ์เอง แต่เหตุผลที่แท้จริงนั้นไม่สำคัญ ไม่ว่าชิราลงกรณ์จะห้ามอย่างไร สารานุชนไทยก็พร้อมยอมรับว่าสุจารินีกับอนันต์ได้ทรยศต่อเขา และheroได้ข่มเหงน้ำใจเจ้าหญิงตัวน้อย วังสรุปว่าheroไม่เหมาะสมกับการเป็นมหิดล วชิราลงกรณ์ผ่านพ้นมรสุมลุกนี้ไปอย่างสง่างาม

เพื่อเน้นย้ำบุญญาธิการ ระหว่างมรสุมปั่นป่วนในวันที่ 28 พฤษภาคม วชิราลงกรณ์ทำพิธีหล่อพระพุทธธูปทองคำในบรรมมหาราชวัง ในช่วงหลายวันต่อจากนั้น เขายืนเป็นประธานในงานศพแทนพ่อหล่ายครั้ง และสองสัปดาห์ต่อมาเขาก็ร่วมในงานมหกรรม 50 ปีนับถ้วน ข้างกายเขามีโสมสวัสดิ์กับลูกสาวทั้งสองอยู่ตลอดเวลา วันที่ 13 กรกฎาคม เขายืนร่วมงานวันเกิดโสมสวัสดิ์ พร้อมกับลูกสาวสองคนอีกเช่นเคย และโสมสวัสดิ์ไปร่วมงานวันเกิดของเขายังในวันที่ 28 กรกฎาคม

สำหรับคนไทยจำนวนมาก นี่คือตอนจบแบบแอ็ปปี้เอ็นดิ้งของเทพนิยาย เจ้าชายผู้วอกแวกหลงผิดกลับคืนสู่โสมสวัสดิ์ ภารยาผู้อุดหนที่เป็นเจ้าหญิงเลือดน้ำเงินที่เหมะสม เพื่อรับนายเรื่องนี้คนของวังยกสูตรผสมเจ้าอันขลังมหัศจรรย์ขึ้นมา พวกราชียืนยันว่าเขากับสุจารินีไม่ได้เคยมีอะไรมากไปกว่าการอยู่ร่วมกันแบบเจ้ากับไฟร์ที่ฝ่ายหญิงไม่ได้เลื่อนชั้น และบอกว่าการหมั้นหมายกับโสมสวัสดิ์ยังคงเป็นผลอยู่ คนของภูมิพลรายหนึ่งอธิบายอย่างไม่ได้ตั้งใจให้ขันต่อความย้อนแย้งในคำพูดของตัวเองว่า การหย่าจากโสมสวัสดิ์ไม่เป็นผลเนื่องจากว่ามันถูกจัดการในศาล ไม่ได้มีพิธีในวังที่ภูมิพลเป็นประธาน ส่วนการแต่งงานกับสุจารินีก็ไม่เคยเป็นทางการ เพราะมันเป็นพิธีที่ทำแต่ในวัง ไม่เคยมีการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย!¹³

แต่พอถึงสิ้นปี ก็เข้าอีหรอบเดิม วชิราลงกรณ์ไม่เคยออกงานกับโสมสวัสดิ์อีกต่อไป และเขายังใช้เวลา กับสาวๆ ที่สรรหาจากแหล่งต่างๆ เขายังอาศัยอยู่ที่วังวนนทบุรีและวางแผนจะไล่โสมสวัสดิ์ออกจากวังในเมืองพุตติกรรมของเขามีเมืองไรมีน่เปรลี่น์เปรลิ่งฯ ว่ากันว่าเขารู้อยู่เมืองหลังการปลดอธิบดีกรมธรรม์ราชนน์ บุณยะจินดา เพาะพันธ์กับภารยาที่เป็นนางสนองในวังของชิราลงกรณ์ถูกกล่าวหาว่าช่วยสุจารินีหนีออกนอกประเทศพร้อมเครื่องเพชรทั้งหมด มันเป็นสัญญาณอีกอันหนึ่งที่บอกว่าคนที่จะเป็นราชานาที่สิบ ด้วยวัย 44 นั้น ยังคงดุร้ายและอยู่ nok เหนือการควบคุม

73 สมภาษณ์ลับปักปิด ผู้ที่สมภาษณ์ได้รับคำอธิบายนี้มาจากเลขาย ส่วนตัวของภูมิพลคือ คล.พีระพงษ์ เกษมศรี

บางคนคิดว่าภูมิพลสามารถหาความปลอดประโลมใจได้จากการประพฤติอันไม่ด่างพร้อยของลูกสาว อีกคนคือ สิรินธร แต่กระทั้งเรอก็ทำให้เข้าใจดีว่าภูมิพล ไม่ขาดจากพ่อ แต่เชื่อแทนไม่ฉวยเวลาที่จะเป็นผู้รักบังเทียนของวัง เรอยังคงดูอ่อนและอาโนเนะเกินไป พิมพ์หนังสือคิกขุ เกี่ยวกับเดินทางต่างแดนของเชอ สนใจในประวัติศาสตร์และโบราณคดี ขณะเดียวกันเชอ หลบเลียงแรงกดดันอันเกิดจากพี่ชายของเชอและของวังในการเป็นอีกทางเลือกหนึ่งด้วยการไปต่างประเทศ ปอยๆ

พอปี 40 ในปี 2538 สิรินธรแสดงแวงความมีภูมิปัญญาและนารมีในสถานะของเชอ เรอกล่าวว่า ภูมิพล ไม่เคยมีภาระใดต้องรับเชอ แต่ต้องรับภาระของเชอ ไม่ใช่ภาระของเชอ แต่แสดงความเห็นเป็นการส่วนตัวด้วยความมั่นคงมั่นใจ กระทั้งในประเดิมการเมือง เชอรับหน้าที่ดูแลลูกสาวของชีราลงกรณ์คือ พัชรภติยาภา ที่หลังจากสุจารินีถูกไล่ออกไป กลายเป็นแคนดิเดทอันดับหนึ่งในรุ่นสำหรับการนั่งบัลลังก์ สิรินธรยังได้ช่วยให้สมสาลีสร้างภาพได้ดีขึ้นอีกด้วย

ถึงอย่างนั้น กล่าวกันว่าเชอก็ยังคงเป็นที่อุகอั้งคับข้องใจของภูมิพล ที่มองเชอเป็นทายาทสืบงาน พัฒนาของชาติ เขาคาดหวังสิรินธรให้แสดงตนว่ารอบรู้อย่างตัวเขานี่เองภูมิปัญญาสูง ที่สุด ที่อุทกศาสตร์ การสื่อสาร และการเกษตร กระทั้งเชอเองก็ยอมรับว่าตัวเองทำให้พ่อผิดหวัง ด้วยนำหนักและความอุ้ยอ้ายทำให้ลำบากที่จะย้ายโคลนป่ายเขาไปยังหมู่บ้านห่างไกล¹⁴ นี่ทำให้ภูมิพลนั่งลำบากใจกลางทางแยก ลูกชายมีพลังในการใช้อำนาจแต่มีวิจารณญาณที่เลวร้ายและไม่สนใจประชาชน ลูกสาวใส่ใจและมีวิจารณญาณที่ดี แต่ไม่มีพลังในการใช้อำนาจ

ท่ามกลางแสงมลังเมลืองแห่งการเฉลิมฉลองการนั่งบัลลังก์นาน เรื่องประданีดูจะไม่มีอะไรเขย่าภูมิพลได้ อย่างน้อยก็ในภาพสาธารณะ ในวันเกิดของเขาวันที่จะทอดถอนในเรื่องร้ายๆ ของปอย่างเอลิชาเบธ เขามีดูจากอย่างมีส่วนร่วมแบบผู้อาวุโส abandon น้ำร้อนมาก่อนเกี่ยวกับชีวิต ราชอาณาจักรของเขารา และความสำเร็จในรัชกาลของเขารา แสดงปรัชญาไปเรื่อยเปื่อย แสดงความหมกมุ่นแปลกๆ เกี่ยวกับตัวเลข วันเวลาของวาระ การเฉลิมฉลอง อายุเฉลี่ยของคนที่นั่งฟังเขามีดู และอื่นๆ หลังจากบอกว่าประชาชนต้องการให้เข้าปกครองต่อไปอีก 50 ปี ภูมิพลได้ครรภูณ์ในห่วงท่าพุทธภูรุว่าประเทศได้พัฒนาดีขึ้นมาเพียงใดแล้ว

จะบอกว่าสมัยโน้นกับสมัยนี้เป็นอย่างไร ต่างกันใหม่ ต่างกัน. จะว่าสมัยโน้นดีกว่าสมัยนี้ ก็ผิดไม่ได้ ว่า สมัยนี้ดีกว่าสมัยโน้นก็ผิดไม่ได้. อญ្យในปัจจุบันนี้ เราเมลิ่งได้ เราเก็บมือญ្យในปัจจุบัน ในอดีตเราเคยมีอะไร

¹⁴ ดู Bangkok Post, February 4, 1994, and January 18, 1995.

ผ่านไปแล้ว ในอนาคตจะมีอย่างไร ก็จะต้องค่อยดูว่าร่วมกันสร้างอย่างไร. ถ้าร่วมกันสร้างดีก็ดี ถ้าร่วมกันสร้างไม่ดี ก็เสียใจ ก็ไม่ดี...

ปัญหามีอยู่ว่า คำว่า "ดี" คืออะไร. ไม่มีทางที่จะวิเคราะห์ศัพท์ว่า "ดี" คือคำว่า "ดี" นี่มันสั้นๆ รู้สึกว่าจะเป็นคำที่สั้นสุดในภาษา อาจจะไม่สั้นที่สุด ยังมีคำที่สั้นกว่า แต่อย่างไรก็สั้นมาก. ใจจะมาวิเคราะห์คำนี้ได้รู้สึกว่ายาก เพราะว่าแต่ละคนก็นึกว่าดี แต่ไม่แน่ว่าใช่หรือไม่ใช่. อย่างไรก็ตาม ถ้าพูดคร่าวๆ ความดี คนก็เข้าใจ แต่จะบอกว่าเป็นอะไรยาก. ความดีคืออะไรที่ทำให้เรามีความสงบความสุขใจแท้ๆ เป็นผลดี. คนที่ไม่ดีเรียกว่าคนเลว คำว่าเลวนี่ก็ยากกว่าหน่อย คนเลวก็ไม่รู้จะวิเคราะห์ว่าอะไร.

คนเดียวให้คนอื่นดีได้ หมายความว่าคนเดียวให้เกิดความดีในสังคม คนอื่นก็ดีไปด้วย. ความเลวนั้นจะทำให้คนดีเป็นคนเลวเก่ายาก แต่เป็นไปได้. ถ้าคนดีเข้มแข็งในความดี จะให้คนเลวมาทำให้คนดีเป็นคนเลวยาก. สำคัญอยู่ที่ความเข้มแข็งของคนดี...

เขานอกต่อไปว่าหากมีธรรมซึ่น ประเทคโนโลยีจะเจริญก้าวหน้าอย่างที่เป็นมาในช่วง 50 ปีแรกของเขามีอิทธิพลและผลลัพธ์ไปยังส่วนภายนอกที่มีประชาชนหลายพันรายอยู่ พากเข้ายัดธนบัตรใส่มือเขายอย่างกระตือรือล้นขณะเข้าเดินผ่านไปตามทาง คนจนที่สุดมอบเงินให้กับคนรวยที่สุด ด้วยหวังว่าจะกอบบุญกุศลให้ชาติชีวิตของตนดีขึ้น

ในการปราศรัยคืนวันส่งท้ายปีเก่า ภูมิพลย้ำคำขอ兵器แก่ประชาชนสำหรับการเฉลิมฉลองที่ใหญ่โต เขากล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญๆ แห่งปี เช่น นักมวยไทยชนะหรือแพ้ของโอลิมปิก การมาเยือนของเอลิชาเบธ และบิล คลินตัน และการที่ไทยเป็นเจ้าภาพการประชุมสุดยอดระหว่างประเทศสำคัญสองงาน ทั้งหมดนี้ เชื่อมโยงในลักษณะใดลักษณะหนึ่งถึงความสำเร็จของรัฐสมัย

21. วิกฤตเศรษฐกิจกับเศรษฐกิจพอเพียง

ในปี 2539 ภูมิพลย่าง 69 อันเป็นวัยที่คนส่วนใหญ่ผ่อนพัก หากเป็นข้าราชการก็ปลดเกณฑ์ยกมาเก้าปีแล้ว หากเป็นนายกรัฐมนตรีก็วางแผนอยู่สบายนฯ ในหอเกียรติยศ การประชรรยงานวันเกิดของเขาก็มีขึ้นในช่วงท้ายของการเฉลิมฉลองการนั่งบัลลังก์นานดูเหมือนจะเป็นคำกล่าวอลาสั่งเวียน แต่มหาชนกลับของเขางานสั่งสาส์นอึกแนบหนึ่ง คืองานของเขายังไม่เสร็จ เขายังคงห่วงอย่างสมควรแก่เหตุว่า หากไม่มีการลงประตักษิ โครงการเขื่อนและจาระที่เขามีอยู่ในประเทศฯ กำลังต่อต้านข้อเสนอของเขาว่าให้สร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาที่เขามีดังชื่อตามพืชชัยคือ พระราม 8 เขายังคงต้องการให้ได้รับการสนับสนุนเพื่อให้มันได้สร้าง

ภูมิพลต้องการให้ความคิดทางเศรษฐศาสตร์ของเขามีอยู่มากขึ้น ที่ผ่านมา มีการวิจารณ์อย่างเงียบๆ ต่อทฤษฎีใหม่อันว่าด้วยการเกษตรของเขาระหว่างจากนักเศรษฐศาสตร์ และเขาก็เดิมที่ไม่เชื่อกันทุกคน เขายังเพ่งมองไปลึกซึ้งต่อบัญชาการทุจริตซึ่งที่ผ่านมาเขามากไม่ยั่งยืนเมื่อเร็วๆ นี้ คาดว่าเป็นปีศาจอันจำเป็นสำหรับการปกคล้องบ้านเมืองและทุนนิยมตลาด แต่บางกรณีที่เกิดขึ้นได้ชักนำมั่นมากรายใกล้ชิดมากเกินไปในปี 2539 กรณีแรกคือการปิดลากของธนาคารกรุงเทพโดยใช้การที่สร้างความเสียหายแก่รัฐบาลถึง 3 พันล้านบาท หรือประมาณ 4% ของเศรษฐกิจไทย เป็นธนาคารที่เคยเป็นที่ภาคภูมิใจของพวกราษฎร์ ชุมชนและบุนเดศก์ อีกกรณีแต่ละครั้งเปิดเผยในรอบๆ ตัวนายกฯ บรรหาร โดยบริษัทก่อสร้างของเขาระบุได้สัญญาณล่า 110 ล้านบาทหรือประมาณ 4% ของเศรษฐกิจไทย เพื่อสร้างเขื่อนปากพนังของภูมิพล ทำให้เมฆหมอกครอบคลุมไปทั่วประเทศ¹ ภูมิพลยังติดอยู่ในห่วงเขากลายของตุลาการฉ้อนลสองปีกที่กำลังทำหันกัน ปีกหนึ่งนำโดยประธาน ชันชื่อประชานาคลภูมิ อดีตคนโปรดของวัง และเมื่อชาลิต ยงใจยุทธเป็นป้ายขึ้นสู่เก้าอี้นายกฯ จนได้ในที่สุดเมื่อปลายปี 2539 มันก็ตอกย้ำเรื่องที่ว่าการเมืองที่น้อยลงมากที่สุดคือผู้ชนะ

ภูมิพลทำอะไรไม่ได้มากนักในแต่ละกรณี แต่ดูเหมือนเขายังเลือกเพิ่มมากขึ้นสำหรับคนที่เขายังอนุญาตให้ได้รับความโปรดปรานจากวัง และถือว่ามากขึ้นในการให้ความเห็นชอบต่อการเลื่อนตำแหน่งในวงราชการ เขายังตัดสินใจที่จะให้โอกาสแก่การปฏิรูปธุรกิจและเศรษฐกิจ ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่แก่นักธุรกิจจำนวนมากหนึ่งที่โน้มนำเข้าว่าปัญหาบางส่วนกับปัญหาที่ไม่พูดกันเกี่ยวกับการนั่งบัลลังก์ต่อของลูกชายนั้นสามารถจัดการได้ดีกว่านี้ด้วยรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ทว่าการสนับสนุนของเขามีเพียงชั่วแล่น เมื่อเศรษฐกิจฟองสบู่ของไทยแตกโผละในที่สุด ภูมิพลก็เห็นโอกาสสุดท้ายที่จะกลับมาของประชาธิปไตย

¹ ดู Bangkok Post, September 13 and September 28, 1996.

ฉบับธรรมราชของเข้า แต่อุ่งไธก์ตาม การพังครืนของเศรษฐกิจนักได้เผยแพร่ให้เห็นว่าบัลลังก์ของเขามองนั้นก็ได้ถูกยอลมบนไปกับเข้าด้วยใน أيامเศรษฐกิจเพื่อง

ในปี 2536 ขณะความพยายามแก้ไขรัฐธรรมนูญของรัฐบาลชวนกำลังถูกปีกขวาทำการปัดแข้งปัดขาดกลุ่มนักวิชาการและผู้นำทางสังคมอกรัฐบาลรวมตัวกันกดดันให้มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ โดยที่ไปแล้วพวกเข้าต้องการให้สังคมและรัฐบาลทำงานอย่างถูกต้องและเป็นระบบ ไม่องอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ส่วนตัวที่เป็นประโยชน์ต่อชนชั้นนำที่มุ่งสืบทอดอำนาจของตนเอง และนักการเมืองที่ทำเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง พวากเขายังคิดเผื่อไปถึงอันตรายของระบบที่อิงหลักกฎหมายน้อยลงหลังจากชิราลงกรณ์นั่งบัลลังก์ต่อในท้ายที่สุดนักวิชาการด้านกฎหมายชั้นนำรายหนึ่งอธิบายในตอนนั้นว่า “รัฐธรรมนูญไทยไม่เคยเป็นสัญญาประชาคม ไม่เคยเป็นกฎหมายบังคับสำหรับผู้มีอำนาจที่จะต้องรับใช้ประชาชน ที่ผ่านมามันเป็นชุดกฎหมายติการะห่วงผู้มีอำนาจด้วยกัน”² การอุ้มชูอุปถัมภ์ของภูมิพลเป็นตัวสร้างเสถียรภาพให้กับระบบเนื่องจากรัฐธรรมนูญมาแล้วก็ไป เขานอก แต่ว่ามันไม่ใช่กลไกที่จะพิงพาได้สำหรับอนาคต

ความเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับการปฏิรูปสะท้อนประเด็นต่างๆ ที่อยู่ในความสนใจของภูมิพล Chang Noi คอลัมนิสต์ของ Nation อ้างถึงความโกรธของนักสิ่งแวดล้อมกับชาวบ้านเกี่ยวกับเขื่อนแก่งเสือเต้นว่าเป็นตัวอย่างของสิ่งที่รัฐธรรมนูญควรถือเป็นประเด็น “แก่งเสือเต้นไม่ได้เป็นเขื่อนที่ใหญ่โตอะไร แต่มันเป็นประเด็นที่ใหญ่โตมาก... มันก่อให้เกิดคำถามใหญ่ว่าเราต้องการสร้างสังคมแบบไหน ที่เท่าเทียม ยั่งยืนและมีส่วนร่วมหรือว่ามิจฉาชีวิกันเมืองเป็นใหญ่ ระยะสั้นและอำนาจนิยม”³

อันนั้น ปั้นยารชุนอธิบายว่า เป้าหมายหลักของกระแสเรียกร้องใหม่นี้คือการลดทอนอำนาจทางการเมืองของกองทัพ “มันเป็นความผิดพลาดของทั้งระบบของไทยที่เรายอมปล่อยให้กองทัพมีบทบาทมากขนาดนี้ ผิดคิดว่าเราต้องการเวลาคิด ตระกูลของอย่างจริงจังว่าบทบาทบางอย่างที่กองทัพได้รับหรือว่าซึ่งชิงมานั้นเป็นบทบาทที่ควรจะเป็นของกองทัพหรือไม่”⁴

ด้วยทัศนะอย่างนี้มาจากการอันนั้นและคนใกล้ชิดอย่างประเวศ วะสี ภูมิพลจึงต้องรับฟัง ประเวศจาระในเป้าหมายของพวากเข้าด้วยการใช้ข้อวิจารณ์อันมากมายของภูมิพลเองเพื่อจะมัดใจเข้า เช่น อำนาจเงินที่ครอบงำการเมือง ความไม่โปร่งใสในการบริหารงาน การทุจริต ความไว้วัฒน์ของสภากลและความไว้เสถียรภาพ

² สัมภาษณ์ปักปิด

³ Nation, December 10, 1996. Chang Noi เป็นนามแฝงของผู้สูง พงษ์ไพจิตรกับคริส บีเกอร์

⁴ Bangkok Post supplement, August 1, 1996.

อันแก่ไม่หาย ประเวศยังบรรยายการทำงานของพวกรเขาว่าเป็นขั้นตอนก้าวไปสู่การบรรลุความสามัคคีภายใต้ ศาสนาชาติ ศาสนา กษัตริย์ และกลุ่มของเขายังทบทพิธาราชธรรมเป็นหลักธรรมนำชัย⁵

ในที่สุดปลายปี 2539 รัฐสภา ก็มอบหมายให้พวกรักภูมิปูทางรัฐธรรมนูญใหม่ สร่าน่าง รัฐธรรมนูญถูกตั้งขึ้นภายใต้การดูแลของประเศค านันท์และนักปฏิรูปนิยมเจ้าอิกหลายคน รวมถึงกรรมลง ทองธรรมชาติ เจ้าตัวรับหลักการรัฐบาลแห่งชาติของเจ้าในยุคเพرم ด้วยการเกี่ยวข้องของคนพวกรนี้ กล่าวกัน ว่าภูมิพลเกิดความสนใจ กระทั่งลงทุนศึกษาเรื่องรัฐธรรมนูญและระบบสภากองประเทศอื่นๆ ในวันที่ 18 มกราคม 2540 ภูมิพลกล่าวว่าคำอยพรแก่สมาชิกสภาร่างฯ ที่ในวัง ทว่าคำกำชับของเขาก็ยังบ่งบอกว่าเขายังคงเข้า แบบอกให้สมาชิกสภาร่างฯ เบี้ยนรัฐธรรมนูญให้สั้น เพราะยิ่งยาวก็จะยิ่งจำกัดในการตีความ⁶

ถึงตอนนั้น สิ่งต่างๆ กำลังเกิดขึ้นในเศรษฐกิจของไทยที่ในเวลาไม่นานจะทำให้ภูมิพลต้องทบทวนการรับรอง ของเขามีสิ่งการเดิบโtopic ขาดพรขาดได้ทำให้ข้าราชการ นักธุรกิจและนักการเมืองชะล่าใจไปกับความคิด เรื่องปาฏิหาริย์เศรษฐกิจไทย แต่พอถึงปลายปี 2539 เศรษฐกิจเริ่มทรุดຂวน เงินทุนสำรองของประเทศทั้งหมด 40 พันล้านเหรียญสหราชอาณาจักร หมดเกลี้ยง จนทำให้ต้องลดค่าเงินบาทอย่างมหาศาลเดือนกรกฎาคม 2540 ทั้ง ประเทศรวมทั้งวังด้วยตกอยู่ในอาการซื้อเมื่อเศรษฐกิจพังพาในช่วงปีกดามา ในช่วงหนึ่งค่าเงินบาทเทียบ ดอลลาร์สหราชอาณาจักร ลดลงไปถึงครึ่ง ธนาคารขนาดสภากองล่อง บริษัทไทยนับพันล้มละลาย

การพังครั้งนี้เผยให้เห็นความผิดพลาดเชิงระบบจำนวนมาก การบริหารงานที่ผิดพลาดและลักษณะของ พ้องที่น้อลหยิ่งราภีกิจที่ได้หนุนเสริมภาวะเพื่องฟูที่ดำเนินมาหลายปี เป็นที่รู้กันว่าคนไทยได้ปฏิเสธไม่นำพา ต่อคำเตือนจากนักเศรษฐศาสตร์และกองทุนการเงินระหว่างประเทศมาตลอดหลายปีนี้ สำหรับความวินาศน์จะ โทษนักการเมือง ก็ไม่เท่ากับจะต้องโทษกลุ่มนชนชั้นนำที่ประกอบด้วยข้าราชการระดับสูงและนายธนาคารที่ได้ ใช้ระบบเป็นไปทางเอื้อผลประโยชน์ของตัวเอง ตามขั้นบธรรมเนียมและวัฒนธรรมอันดี

มหาเศรษฐีและกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ของประเทศไทยเกือบทั้งหมด ตลอดจนข้าราชการ นักการเมืองและ ชนชั้นสูงไทยจำนวนมากต้องยับเยินจากการลดค่าเงินบาท ซึ่งรวมถึงพวกเจ้า ข้าในวังและธุรกิจของสำนักงาน ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เครือซีเมนต์ไทยเป็นผู้ก่อเงินจากต่างประเทศมากที่สุดในประเทศ เป็นหนึ่งกีบ 5 พันล้านเหรียญสหราชอาณาจักร ขณะเกิดวิกฤต หลังลดค่าเงินบาท เครือซีเมนต์ไทยล้มละลายไปแล้วในทางเทคนิค

⁵ Connors, *Democracy and National Identity*, 154-76.

⁶ Nation, January 19, 1997.

ที่หนักกว่าอีก ก็คือธนาคารไทยพาณิชย์ของสำนักงานทรัพย์สินฯ ธนาคารนี้เพิ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศอย่างหนัก เช่นเดียวกับลูกค้ารายใหญ่ส่วนใหญ่ของธนาคาร หลักทรัพย์ค้ำประกันของพวกเขานี้ที่ส่วนใหญ่เป็นอสังหาริมทรัพย์ถูกตีมูลค่าสูงเกินจริงอย่างมาก และด้วยตลาดอสังหาริมทรัพย์ที่พังจึงมีมูลค่าเหลือไม่ถึงครึ่งของหนึ่ง⁷ ขณะที่เครือซีเมนต์ไทยมีทรัพย์สินที่สามารถขายมาใช้หนี้ได้ ธนาคารไทยพาณิชย์(จริงๆ แล้วธนาคารทั้งหมด)แทนไม่เหลืออะไรเลย รายได้ของวังหายไป ซึ่งเคยอยู่ในระดับ 100 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ต่อปี ในกลางทศวรรษ 2533 เงินปันผลไม่ออกและผู้เช่าจำนวนมากหดหายขาด วังไม่มีทุนที่จะไปอุ่นกิจการที่สำคัญๆ ของตัวเอง ต่อให้อยากจะทำก็ตาม และยิ่งขาดแคลนเงินสำหรับงานการกุศล

วิกฤตนี้ก่อให้เกิดแรงกดดันอย่างยิ่งยวดที่จะต้องสร้างระบบใหม่ในหนทางที่น่าเชื่อถือ สะอาดและเปิดเผยมากขึ้น IMF เสนอเงินกู้ฉุกเฉินกว่า 15 พันล้านเหรียญ โดยมีเงื่อนไขเข้มงวดสำหรับการปัดกวาวาดและการปฏิรูปกฎหมาย ระบบการเงินและการบริหารเศรษฐกิจ ตามแผนนี้ไทยจะพ้นจากวิกฤตโดยมีความแข็งแกร่งมากขึ้น แต่ต้องยอมให้ธุรกิจใหญ่ๆ ล้มและมีการลงโทษผู้กระทำผิด การนี้ทำให้ชนชั้นนำของไทยหลายคนจ่อคิวล้มละลาย ด้วยการให้พวกเขารับผิดชอบต่อหนี้สินของตนเอง

ภูมิพลถูกคาดหวังว่าจะให้การสนับสนุนการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปตามใบสั่งของ IMF และแล้วเขากลับแทรกแซง ด้วยการพยายามหลีกเลี่ยงกระบวนการทางการเมืองปกติเพื่อจะฟื้นรัฐบาลเพرم พระราชาท่านยุคทศวรรษ 2523 ของเขามีมา หลังจากลดค่าเงินบาท นายกฯ ชาลิตถูกกดดันอย่างหนักจากบรรดาชนชั้นนำไทยเพื่อให้ปฏิเสธแผนของ IMF แต่ยังเขารังรอกับ IMF นานเท่าไร เงินบาทกับเศรษฐกิจยิ่งร่วงหนัก ในส่วน พระคปรชาธิปัตย์ที่สนับสนุนแนวทาง IMF โ久มตีรัฐบาลว่าไร้ความสามารถและไร้ผลงาน โดยหวังจะเขี่ยวลิตออกไป และขึ้นแทน จนนั้นก็จะดำเนินการทั้งการปฏิรูปเศรษฐกิจและร่างรัฐธรรมนูญใหม่

แต่พอชาลิตดูทำท่าจะร่วงจริงๆ กกลุ่มนักอุดสาหกรรมพังสูงก็ขอให้เพرمยื่นมือเข้ามายักปักป้องรัฐบาล หลังจากพุดคุยกับเพرم ชาลิตก็ซื้อเวลาไปอีกด้วยการยอมรับเงื่อนไขของ IMF ขณะเดียวกันก็เสนอชื่อวีระ พงษ์ รามากรุที่ปรึกษาเศรษฐกิจส่วนตัวของเพرمมาเป็นผู้จัดการวิกฤตของเข้า ชาลิตกับรัฐมนตรีเศรษฐกิจ

⁷ ปัญหาของธนาคารไทยพาณิชย์พันกันเป็นภัยเงียบ ธนาคารจะปล่อยกู้แก่บริษัทเอกชนที่พัฒนาที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินฯ เป็นอาคารสำนักงานหรือไม่ก็ค่อนได้มิเนียมหรือโดยว่ามทุนกับสำนักงานฯ ผู้พัฒนาโครงการจะใช้ผู้รับเหมาที่ได้เงินกู้จากธนาคารไทยพาณิชย์ เช่นกัน (บางที่ในกรณีของ Christiani Nielsen Thailand เจ้าของก็คือธนาคารไทยพาณิชย์และสำนักงานทรัพย์สินฯ) ซึ่งวัสดุจากเครือซีเมนต์ไทยที่ได้รับเงินกู้จากไทยพาณิชย์ และขายให้กับลูกค้าที่จำนำองกับไทยพาณิชย์หรือไม่ก็บริษัทลูก พอดีกิจกุต กระแสงเงินที่หมุนเวียนรอบโครงการที่ยังไม่เสร็จก็หดหายดังนั้นแต่ละขั้นก็จะเกิดหนี้สี่ขั้นมาเรื่อยๆ ธนาคารจึงไม่เหลืออะไรที่จะยืดด้วย มันเป็นสูตรധัยนะที่ธนาคารไทยส่วนใหญ่ประสบ แต่ธนาคารไทยพาณิชย์ดูจะลำบ้าไปกว่าเพื่อน

ไปพบกับภูมิพล และหลังจากนั้นก็ปราศรัตน์ตัวอักษรงานกับผบ. สามเหล่าทัพ มันเป็นจ้าวอดย้อนยุคที่ควรจะเป็น 2523 ที่แสดงความแน่นแฟ้นระหว่างวัง กองทัพและรัฐบาล โดยมีเพรเม โนมินีของภูมิพลอยู่ตรงกลาง

ปัญหาคือการแทรกแซงของวังงานนี้ไม่ได้เป็นไปเพื่อผ่านทางตันแก่ปัญหาทางรัฐสภา แต่กลับเป็นการขัดจังหวะกระบวนการทางสถาบันที่ยังคงทำงานอยู่ แทนไม่มีเหตุผลชอบธรรมที่จะอ้างได้เลย เนื่องจากพระบรมราชชนิพัตย์ของชวนได้พิสูจน์แล้วว่าพวกเขารู้ความสามารถบริหารประเทศอย่างมีความรับผิดชอบ เป็นไปตามคาด ชวลิตจะซักในการดำเนินการตามแผนอันทารุณของ IMF และเศรษฐกิจก็ชัดเช่นการควบคุม เมื่อพระบรมราชชนิพัตย์กลับมาโฉมต่อ เพรเมย์มีเข้ามาอย่างเปิดเผยมากขึ้นในฐานะผู้คำประกันของชวลิต ในงานวันเกิดของเพรเมในวันที่ 25 สิงหาคม ที่เต็มไปด้วยผู้มาร่วมงานอย่างพร้อมทั้งทั้งหมดและนักการเมืองรวมชวลิตด้วย เพรเมเรียกร้องให้มีความร่วมมือและความสามัคคี “เราจะแตกแยกไม่ได้ โดยเฉพาะผู้นำรัฐบาลและฝ่ายค้าน... หากเราต้องการเห็นประเทศไทยพึ่งฟูกลับสู่ความรุ่งเรืองโดยเร็ว” เข้าพูด พังดุคล้ายภูมิพล

แต่คราวนี้พระบรมราชชนิพัตย์ไม่หวั่นเกรงอีกต่อไปแล้ว สุขุมพันธุ์ บริพัตรที่ตอนนี้เป็นสส. พระบรมราชชนิพัตย์ ตีตราการแทรกแซงของเพรเมว่าเป็น “รัฐประหารเงิน” โดยอ้างบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญว่าองค์หนึ่งต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง สุรินทร์ พิศสุวรรณพระบรมราชชนิพัตย์อีกคนพูดว่า “ถ้าเหมือนว่าท่านทำสำเร็จการกำลงปักครองประเทศอยู่ มันไม่เป็นทางเดียวที่สำหรับกระบวนการพระบรมราชชนิพัตย์” คำวิจารณ์นี้ที่มีไปที่เพรเม แต่ก็แฝงเพื่อไปให้ภูมิพลด้วย เช่นกัน⁸

การต่อสู้ไม่ได้มีแต่เรื่องเศรษฐกิจเท่านั้น ร่างรัฐธรรมนูญเสริมปลายเดือนสิงหาคมในช่วงกลางวิกฤต ตรงข้ามกับที่ภูมิพลแนะนำมั่นยาวยังคงรายละเอียดมาก บรรจุความปรารถนาของคนไทยนับพันที่ถูกสำรวจความคิดเห็นว่าคาดหวังให้รัฐธรรมนูญทำอะไรสำหรับพวกเรา บรรจุความหวังใหม่ของชวลิตสู่เพื่อล้มร่างนี้ โดยหวังว่าวิกฤตเศรษฐกิจจะใช้เป็นข้ออ้างได้ ประเด็นหนึ่งที่พวกเขายังคงใช้แย้งก็คือว่าร่างนี้ลดอำนาจของกษัตริย์และกองทัพ ด้วยการสนับสนุนจากปีกอนุรักษ์นิยมที่ทรงอิทธิพลในวุฒิสภาและกองทัพ ชวลิตพยายามบีบให้มีการร่างใหม่

คราวนี้วิกฤตเศรษฐกิจเป็นใจให้กับพวknักปฏิรูป ภูมิพลดูท่าที่จะหลีกเลี่ยงไม่เข้าเดิมสถานการณ์ที่ย้ำแย่อยู่แล้ว เขายึดปากสูเมร ตันติเวชกุลพูดว่า “ไม่มีปัญหาทั้งร่างนี้⁹” “ไม่มีกฎหมายหรือบทบัญญัติใดที่จะสามารถสั่นคลอนความจริงกักษัติของประชาชนที่มีต่อบาภิญญาได้” สูเมรพูด แฝงว่าปัญหาได้ก็ตามสามารถแก้ไขได้ภายใน ด้วยสัญญาณอย่างนี้ชวลิตรับรองร่างรัฐธรรมนูญและส่งไปให้ภูมิพลในวันที่ 11 ตุลาคม

⁸ Far Eastern Economic Review, September 4, 1997; Nation, August 26, 1997.

⁹ Nation, September 4, 1997.

ไม่ชัดเจนว่าภูมิพลแทรกแซงเพราะว่าเข้าขอบร่างนี้หรือว่าเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างในปี 2535 แต่ยังไม่ชัดเจนว่าภูมิพลได้รับการอนุมัติจากทางธนาคารโลกและทำการทำข้อตกลงกับ IMF อย่างไร ตลอดทั้งประเทศเกิดความรู้สึกช่วย ผู้คนทำบุญด้วยหัวใจลับลังความช่วย และสังฆราชก็จัดสวดมนต์หมู่โดยพระกว่าร้อยรูปที่ร่วดพระแก้ว ร่วมด้วยรัฐมนตรีและข้าในวัง หลายคนเรียกร้องอย่างเปิดเผยให้ภูมิพลคุ้มครองประเทศไทยและคลาดปลดภัย

ประเมตตอบสนองแฟนๆ ด้วยการเสนอตั้งๆ ให้หัวกลับไปสู่แนวคิดว่าด้วยรัฐบาลของภูมิพลที่ไม่ต้องมาจากการเลือกตั้ง ในวันที่ 6 ตุลาคม เขายังคงบรรยายการหนังสือพิมพ์ชั้นนำของประเทศมาพบที่บ้านและบอกพวกเขาว่าฝ่ายค้านในสภาคือเห็นชอบกับการตั้ง “รัฐบาลแห่งชาติ” ที่เป็นเอกภาพไม่แบ่งฝ่าย ที่ประกอบด้วยผู้ที่ไม่ใช่นักการเมือง โดยมีผู้นำที่เป็นอิสระ ซึ่งเข้าใจว่าหมายถึงตัวประเมเองหรือไม่ก็โน้มนิ่งของเขาระหว่างเดือนตุลาคม 10 เปรมยืนยันอย่างมีอีกในภายใต้ความคิดนี้เป็นทัศนะส่วนตัวของเขาว่า “ไม่ใช่ในฐานะของคุณตีริ หมายความว่าไม่ได้มาจากภูมิพล “อาจถือได้ว่าเป็นทัศนะของรัฐบุรุษในช่วงเวลาอันไม่ปกติอย่างนี้ ในยามวิกฤตเศรษฐกิจ” เขายังคง แต่อีกครั้งเดียวกับภูมิพล เขายังคงเชิงว่าสภามีมีประโยชน์ “เวลากันพูดเรื่องรัฐบาลแห่งชาติ เขายังคงเชิดชูคิด คิดไปว่า 393 คนในสภามีแต่จะไม่มีแบ่งเป็นฝ่ายรัฐบาลเป็นฝ่ายค้าน ในความเห็นส่วนตัวของผม ผมบอกว่ารัฐบาลแห่งชาติคือการนำเสนอคนที่เยี่ยมที่สุดของประเทศมาเป็นรัฐบาลไม่ใช่แค่ 393 คน ถึงจะเป็นรัฐบาลแห่งชาติ ถ้าคุณเป็นพลเมืองไทยหมายเลขอีก 1 คุณก็จะเป็นนายกฯ ที่เหลือ 2, 3, 4, 5 ก็จะเป็นรัฐมนตรี”

เมื่อสามวันหลังตามแนวคิดของเขายังคงเชิดชูคิด คิดไปว่าเป็นทัศนะของรัฐบุรุษในช่วงเวลาอันไม่ปกติอย่างนี้ ในยามวิกฤตเศรษฐกิจ¹¹ การสนับสนุนคนเหล่านี้เท่ากับเป็นการรักชาติ เขยับอกประเมกำลังเสนอให้หมุนนาฬิกากลับไปสู่ทศวรรษ 2523 สวนทางโดยสิ้นเชิงกับอุดมคติที่ระบุในร่างรัฐธรรมนูญที่กำลังไส้พานรอลายเซ็นจากภูมิพลอยู่ เช่นเคย เป็นไปไม่ได้เลยที่จะพูดอย่างแน่ใจว่าเป็นข้อเสนอของภูมิพลและไม่ใช่ของประเมคนเดียว แต่ประเมเป็นประธานองค์มนตรี และตลอดมาภูมิพลเป็นผู้นำที่ได้รับการยอมรับและยกย่องในประเทศและต่างประเทศ ภูมิพลเป็นคนที่ได้รับการยกย่องมากที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย

¹⁰ Nation, October 7, 1997, and Bangkok Post, October 11, 1997.

¹¹ นั่นคือคนที่เพิ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นรองนายกฯ วีระพงษ์ รัฐมนตรีคลังท่าน พิทยะ และผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ไชยวัฒน์ วิจัยลักษณ์ ภายหลังปรากฏว่าไชยวัฒน์นั้นต้องรับผิดชอบมากที่สุดสำหรับเงินคงคลังที่สูญเสียไปเกือบเกลี้ยง 40 พันล้านเหรียญจากการแทรกแซงค่าเงินในตลาด

การขยายมากตามนี้ทำเอาบวนการปฏิรูปประชาธิปไตยหน้า ตกเป็นหน้าที่ของสุขุมพันธ์ผู้มีเลือดน้ำเงินอีกครั้งในการตอบโต้ เขาเขียนลงใน *Bangkok Post* ว่าแนวคิดเรื่องรัฐบาลแห่งชาติ “สามารถตีความได้ว่ามีจิตวิญญาณประชาธิปไตยน้อยกว่า”¹² เขายังกล่าวว่าเป็นการชูรัฐบาลเทคโนโลยีและรัฐสภาพาหันน์ ตอนนี้ประเทศไทยมีทั้งสองอย่างแล้ว เปรมล้ำเส้น สุขุมพันธ์บอก “ในฐานะองค์มนตรี เปรมจึงต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและมารยาதอย่างเคร่งครัดที่จะไม่ข้องเกี่ยวกับการเมือง การแบ่งฝ่ายทางการเมือง ดังนั้น[การให้สัมภาษณ์ของเขากล่าว]จึงต้องไม่เป็นเรื่องทางการเมือง แต่สิ่งที่อดีตนายกฯ พุดบางที่อาจเป็นถ้อยแต่งปลดล็อกการเมืองที่มีนัยทางการเมืองมากที่สุดในปีแห่งความยุ่งยากนี้” ยิ่งกว่านั้น สุขุมพันธ์พูดเป็นนัยว่า เปรมกำลังตั้งท่าจะกลับมาเป็นนายกฯ อีก “ถ้าให้เป็นไปตามความประسัน্�ดร์ของคนบางส่วน องค์มนตรีรายนี้อาจจะแปลงร่างจากการเป็นบุคคลปลดล็อกการเมืองที่ทรงอิทธิพลการเมืองมากที่สุดในประเทศไทยเป็นผู้นำทางการเมืองที่ทรงอำนาจมหาศาลอีกครั้งหนึ่งก็เป็นได้”

สุขุมพันธ์หลีกเลี่ยงการเยี่ยงกุมิพล โดยเน้นเพียงว่าไม่มีเหตุผลควรเชื่อได้ว่ารัฐบาลแห่งชาติจะสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ก็ว่ารัฐบาลอื่น แต่ในตอนท้าย เขายังกล่าวสิ่งข้อความถึงกุมิพล เขาท้าความถึงการที่สถาบันกษัตริย์องค์กษัตริย์ตั้งรัฐบาลแห่งชาติในปี 2474 เพื่อรับมือกับวิกฤตเศรษฐกิจโลก การแทรกแซงครั้งนี้เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อหลังจากแนวคิดเรื่องรัฐบาลแห่งชาติถูกนำเสนอและได้รับการเห็นชอบภายในสภามาก่อนแล้วเท่านั้น ข้อความก็คือว่าให้รัฐสภาพาทัยหมดสินปัญญาเสียก่อนจึงจะเข้ามาแทรกแซง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทั้งกุมิพลหรือเปรมไม่เคยมีความอดทนมาก่อนเลย

ทางเลือกต่างๆ นี้ทำให้กุมิพล(เหมือนกับลุงประชาธิปกของเขาระหว่างปี 2475)ตกลอยู่ในสถานการณ์ซับซ้อนไม่รู้จะเลือกอย่างไหนดี ประชาธิปกเผชิญกับภาวะถดถอยของเศรษฐกิจโลกที่ทั้งเขาและวงศ์คณาเจ้าต่างก็ไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ บรรดาที่ปรึกษาของเขาก็เห็นกันไปคนละทาง ภายนอกรัฐบาลเกิดแรงกดดันให้มีการปฏิรูปอย่างกว้างขวางเพื่อรับมือปัญหาเศรษฐกิจ แต่จะลดตอนอำนาจของกษัตริย์และอำนาจเศรษฐกิจของพวกเจ้าและชนุนนาง ประชาธิปกทำการตัดสินใจครั้งสำคัญที่ส่งผลกระทบตามมา นั่นคือ ยอมรับคำแนะนำของญาติๆ ที่ให้ปฏิเสธการปฏิรูปและปักป้องชนชั้นนำซึ่งก็คือพวกเขาระหว่าง หลังจากนั้น ระบบสมบูรณ์แบบสิทธิราชย์ก็ถูกโค่น

ในปี 2540 กุมิพลเผชิญวิกฤตเศรษฐกิจที่บานส่วนเกี่ยวพันกับต่างชาติและมีความซับซ้อนครึ่ง กันวิกฤตที่ทั้งเขาและที่ปรึกษาไม่ได้เข้าใจจริงๆ เขายังเปิดทางให้กับชวน รัฐธรรมนูญใหม่และการปฏิรูปตามใบสั่ง IMF ที่โหดเหี้ยม มันอาจรักษาเศรษฐกิจได้ แต่ต้นทุนก็จะสาหัสมาก นั่นคือ วังกับชนชั้นนำที่อยู่รายรอบ

¹² Bangkok Post, October 11, 1997.

จะเสียหายหนัก และอำนาจสถาบันภูมิพลก็จะลดทอนลงไป หรือเขาก็อาจให้เปรเมเข้ามาจัดการ ระงับรัฐธรรมนูญ และเจือจากยาสูตร IMF มันจะปกป้องทรัพย์ศักดิ์ของชนชั้นสูง และรักษาโครงสร้างที่ประกันอำนาจของวัง ภูมิพลจะตระหนักรึไม่ก็ตาม มันเป็นการสุ่มเสี่ยงอย่างมากต่อเศรษฐกิจและ(อย่างที่เกิดในปี 2475)ระบบหั้งระบบอาจพังทลาย

เนื่องจากว่าทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปเบื้องหลังจาก จึงไม่มีทางรู้ได้เลยว่าภูมิพลพูดอย่างไรจริงๆ แต่ดูเหมือนว่าเขาดูบทเรียนจากประชาธิปักษ์และเลือกเส้นทางปฏิรูป ระหว่างที่ประชาธิปัตย์กับเปรเมยันกันอยู่อย่างคุกคามสื่อสู่นี้ วันที่ 3 พฤษภาคม ชาวลิทจูฯ ก็ลาออกจากพร้อมกันนั้นเสียงเรียกร้องให้มีรัฐบาลเปรเมแก้วิกฤติก็หายไป เปิดทางให้ชวนเป็นนายกฯ มันเป็นความพยายามครั้งสุดท้ายของภูมิพลในการยึดชิงรัฐบาล

แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าภูมิพลพร้อมที่จะยกบารมีให้กับรัฐบาลชวน 2 วิกฤตแผลамไปทั่วเอเชีย และปัญหาเศรษฐกิจที่ยังคงมีอยู่และสาหัสเกินจะเยียวยาได้ในเวลาอันสั้น เมื่อรัฐบาลกระเสือกกระแสและหัวทิ่มหัวตำแหนภูมิพลที่ตัวเบาสายกี๊ใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่มากพยายามทำการวิพากษ์วิจารณ์โดยวางแผนตัวเองเสม่อนกรุแห่งปัญญาและปรีชาญาณ

รอบนี้เหมือนหนังม้วนเก่าที่เคยฉายช่วงต้นทศวรรษ 2533 เมื่อกีดนำทั่วทั่วภาคใต้ของไทยในเดือนสิงหาคม 2540 เช่นเคยมุ่งนิธิต่างๆ ของครอบครัวภูมิพลรับเอาหน้าไปเก็บทั้งหมดสำหรับการให้ความช่วยเหลือ แม้ว่ารัฐบาลจะทำมากกว่าก็ตาม เมื่อโรงงานอุตสาหกรรมเริ่มลอยแพคนงานจำนวนมาก วังกี๊ประกาศว่ามูลนิธิชัยพัฒนาของภูมิพลจะประสานหน่วยงานราชการกับภาคเอกชนเพื่อหางานให้ใหม่ คำว่าคำโตอย่างนี้แทบไม่เกิดผลอะไร เพราะไม่มีงานแล้ว และประเด็นจริงๆ สำหรับคนว่างงานคือการขาดระบบประกันสังคมรองรับต่างหาก กระทั้งอย่างนั้น วังกี๊ยังดูเป็นห่วงเป็นใยต่อคนต่างด้าวมากกว่ารัฐบาล

รัฐบาลชวนทำงานไปได้เพียงเดือนเดียว ภูมิพลใช้งานวันเกิดของเขาว่า(สรุปได้ว่า) “บอกแล้วไม่ฟัง”¹³ เข้าใจมติผู้นำทางการเมืองที่นำพาไทยไปบนเส้นทางทุนนิยมและบริโภคนิยมที่ไร้การยับยั้งชั่งใจ หากผู้คนยอมรับแนวคิดของเขาว่าด้วยเรื่องสังคมที่เรียบง่ายกว่านี้ ก็จะสามารถหลีกเลี่ยงวิกฤตไปได้ เขาเริ่มด้วยเปรียบเทียบประสิทธิภาพอันยอดเยี่ยมของโครงการของเขารา(อีกแล้ว) โดยหมายหยันงานของรัฐบาล จากนั้นก็เป็นเรื่องวิกฤตเศรษฐกิจ เข้าใจมติทุนนิยมตลาดโลกาสมัยใหม่ที่ได้ทั่วทับอุดมคติของเขาร้อนว่าด้วยแฟนดินธรรมอันเรียบง่าย

ด้วยเกร็ดส่วนตัวต่างๆ เข้าบอกรว่าคนจะหายอยากในทางวัตถุมากเกินไปและไม่คิดถึงผลของการกระทำของตน เช่น ยืมเงินมาใช้โดยไม่มีปัญญาคืน “การกู้เงิน ที่นำมาใช้ในสิ่ง ที่ไม่ทำรายได้นั้นไม่ดี อันนี้

¹³ <http://kanchanapisek.or.th/speeches/1997/1204.th.html>

เป็นข้อสำคัญ เพราะว่าถ้ากู้เงิน และทำให้มีรายได้ ก็เท่ากับ จะใช้หนี้ได้ ไม่ต้องติดหนี้ ไม่ต้องเดือดร้อน ไม่ต้องเสียเกียรติ” เขายังต้ำหนิความพยายามอย่างเกินเพียงของผู้คน อย่างคนที่สร้างโรงงานใหญ่โตขนาดที่โรงงานเล็กๆ ก็พอเพียงแล้ว ความโลภนี้เองที่กูมิพลบอกว่ามาจากทุนนิยมที่เผยแพร่โดย IMF ที่เป็นต้นเหตุของวิกฤต วิกฤตสามารถหลีกเลี่ยงได้หากประเทศไทยปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจของเข้า “ความจริง เดຍพุด เสมอ ในที่ประชุม อย่างนี้ว่า การจะเป็นເສື່ອນັ້ນ ໄມສຳຄັນ ສຳຄັນອູ້ທີ່ ເຮົາມີເສດຖະກິຈ ແບບພອມີພອກິນ. ແບບພອມີພອກິນນັ້ນ ມາຍຄວາມວ່າ ອຸ້ມຫຼຸດຕ້ວອງໄດ້ ໃຫ້ມີພອເພີ່ຍ ກັບຕ້ວອງ. ອັນນີ້ ກີເຄີຍບອກວ່າ ຄວາມພອເພີ່ຍນີ້ ໄມໄດ້ ມາຍຄວາມວ່າ ທຸກຄອບຄົວ ຈະຕ້ອງພລິຕອາຫາຮອງຕົວ ຈະຕ້ອງທອັນໄສ່ເອງ. ອິ່າງນັ້ນ ມັນເກີນໄປ ແຕ່ວ່າໃນໜຸ່ມບ້ານ ພຣີໃນໆເກົອ ຈະຕ້ອງມີຄວາມພອເພີ່ຍ ພອສາມຄວ. ບາງສິ່ງບາງອ່າງ ທີ່ພລິຕໄດ້ ມາກກວ່າຄວາມຕ້ອງການ ກີ ຂາຍໄດ້ ແຕ່ຂາຍໃນທີ່ໄມ່ທ່າງໄກລເທົ່າໄໜ່ ໄມຕ້ອງເສີຍຄ່າຂັນສົ່ງມາກັນກັ້ນ”

เขายอมรับว่า นักเศรษฐศาสตร์มองว่า ทักษะของเขาล้าสมัย ແຕ່เขากີໄຕ່ວ່າການໄລ່ຕາມຕາດໂລກເພື່ອ ຂາຍພລິຕສ່ວນເກີນນີ້ໄມ່ເປັນປະໂຍ່ນຕ່ອຜູ້ພລິຕ ແລະມີແຕ່ຈະນຳໄປສູ່ຄວາມທຸກ໌ “ແຕ່ຄ້າທຳ ແບບທີ່ເຄີຍ ມີ ນໂຍບາຍມາ ຄື່ອພລິຕສິ່ງຂອງ ທາງອຸດສາຫາກຮມ ມາກເກີນໄປ ກີຈະໄມ່ສໍາເຮົາ ໂດຍທີ່ໃນເມືອງໄກ ຕາດມີນ້ອຍລັງ ເພຣະຄນມີເງິນນ້ອຍລັງ ແຕ່ຂ້ອສຳຄັນ ນັກເສດຖະກິຈບອກວ່າ ໃຫ້ສັງອອກ ສັງອອກໄປ ປະເທດອື່ນໆ ຊຶ່ງກີ ເດືອດັບອັນ ແໜ້ອນກັນ ເຂົາກີໄມ້ຫຼື້ອ. ຄ້າທຳພລິຕພລ ທາງອຸດສາຫາກຮມ ແລະໄມ່ມີຫຼື້ອ ກີເປັນໜັນໜ່າມ້ອນກັນ... ຕ້ອງຄອຍຫລັງ ເຂົາຄລອງ ຈະຕ້ອງອູ້ອ່າງ ຮະມັດຮະວັງ ແລະຕ້ອງກລັນ ໄປກຳຈິກການ ທີ່ອາຈະ ໄມຄ່ອຍຫັນຫັນນັກ ຄື່ອໃຊ້ເຄື່ອງມືອ ອະໄຣ ທີ່ໄມ່ຫຽງຮາ. ແຕ່ກີ ອ່າງໄກກີຕາມ ມີຄວາມຈຳເປັນ ທີ່ຈະຄອຍຫລັງ ເພື່ອທີ່ຈະກ້າວໜ້າຕ່ອໄປ. ຄ້າໄມ່ທ່າຍ່າງທີ່ວ່າ ນີ້ ກີຈະແກ້ ວິກຸດກາຮັນນີ້ຢາກ”

ຄອຍຫລັງຄື່ອ້ອນໄປສູ່ຖຸ່ງໝີໃໝ່ຂອງເຂົາ “ແຕ່ຄ້າສາມາດ ທີ່ຈະເປີ່ຍິນໄປ ທຳໄກລັບເປັນ ເສດຖະກິຈແບບພອເພີ່ຍ ໄມຕ້ອງທັງໝົດ ແມ່ແຄ່ຮົງ ກີໄມ່ຕ້ອງ ອາຈະສັກເໜ້ນສົ່ງສົ່ງສື ກີຈະ ສາມາດຍື່ຍໄດ້. ກາຣແກ້ໄຂ ອາຈະຕ້ອງ ໃຊ້ເວລາ ໄມໃຊ້ຢ່າງໆ. ໂດຍມາກ ດົກກີໃຈຮັບ ເພຣະເດືອດັບອັນ ແຕ່ວ່າຄ້າທຳ ຕັ້ງແຕ່ເດືອນນີ້ ກີສາມາດ ທີ່ຈະແກ້ໄຂໄດ້”

เนื້ອຫາທີ່ນໍາເສນອຂອງກູມີພລອ່າງດີທີ່ສຸດເປັນເພີ່ຍງເສດຖະກິຈສົດຕະລຸກ ມັນສາຍໄປເປັນຄຕວຮ່າງ ແລ້ວສຳຮັບໄທທີ່ຈະຄອນຕົວອອກຈາກເສດຖະກິຈໂລກ ອຸ້ນຍາໃນອົດຕົກເປັນປະເທດຜູ້ສັງອອກຂ້າວ ກາຣຄ້າຂາຍແລະກາລົງຖຸນຈາກຕ່າງປະເທດເປັນຫວັງໃຈສຳຄັນຂອງແພນພັນນາເສດຖະກິຈປີ 2502 ທີ່ວັງເອງອ້າງວ່າເປັນຜລຈາກແຮງບັນດາລໃຈທີ່ໄດ້ຈາກກູມີພລ ແລະໄດ້ເປັນຕົວໜຸນເສົມກາຮັນເຕີບໂຕກາງເສດຖະກິຈຂອງໄກຍັນແຕ່ນັ້ນ

ົງກະນັນ ກູມີພລກີໂສະກລາງເປົ້າໃນແ່ງອາຮົມນີ້ຂອງຜູ້ຄົນທັງໝາດ ດົກໄກທີ່ສັບສົນມື່ນັງກັບຄໍາອືບຍາທີ່ ຫັບຫຼັນຈາກຮູບປາລ ຈຶ່ງພຮ້ອມທີ່ຈະຫັນໄປຫາກູມີພລສຳຮັບແຮງບັນດາລໃຈແລະກາຄືດໄຄຮ່າງ ພວກເຂາເຂົາໃຈວ່າ ຄຳພຸດຂອງກູມີພລເປັນກາວິຈາරົນພື້ນຮູນຕ່ອດ້ວຍກາເຂາເອງທີ່ໂລກ ຕ່ອນກາກເມືອງທີ່ນໍາພາພວກເຂາມອູ້ໃນ

สถานการณ์อย่างนี้ และต่อทุนนิยมโลกที่เอาไทยเป็นเหยื่อ เหมือนกับมหาชนก บทเรียนจากภูมิพลสมบูรณ์แบบทั้งในทางปฏิบัติและในทางจิตวิญญาณ ถ้าประชาชนได้ปฏิบัติตามแนวคิดของเข้า ก็จะไม่มาทุกข์ตอนนี้

ตลอดปีถัดไป แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่กล้ายเป็นหัวข้อที่อภิความเห็นกันไม่รู้จบ ตามสืบต่อต่างๆ ตลอดจนกันท์เทคโนโลยีตามวัดและการปราศรัยทางการเมือง บรรดาผู้ต่อต้านโลกาภิวัตน์ ทุนต่างชาติและบริโภคนิยมต่างพากันอ้างภูมิพล นักเรียนนักศึกษาศึกษาความคิดของเข้า กองทัพพยาบาลฯ หนทางนำมาปฏิบัติ เช่นปลูกผักกินเอง (ซึ่งมีผลในการเพิ่มอุปทานและลดรายได้ของเกษตรกรตัวจริง) เกิดเหตุนัดใหม่ในการกินอาหารที่ถูกและดีต่อสุขภาพ ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากภูมิพลที่ประกาศว่าเขาชอบกินข้าวกล่อง เมื่อ通知นานาประเทศ “กินข้าวกล่องทุกวัน เพราะดีต่อสุขภาพ... บางคนบอกว่ามันเป็นข้าวของคนจน เราก็คงจะเหมือนกัน”¹⁴

ระหว่างนั้น วังในฐานะสถาบันแทบไม่ได้หวานกลับสู่ชีวิตที่เรียบง่ายเลย คนของภูมิพลในเบื้องหลังจากก็กำลังทำการกอบกู้ราชอาณาจักรธุรกิจของวังที่ล้มไปกันอย่างขนาดใหญ่¹⁵ การกอบกู้นี้สูบเอาทรัพยากรอย่างมาก จากรัฐบาลที่ก็กำลังแห้งแห้งเหือดอยู่แล้ว

ไม่ต่างจากกลุ่มธุรกิจอื่นๆ สำนักงานทรัพย์สินฯ และการลงทุนต่างๆ ต้องการเงินทุนใหม่จำนวนมหาศาลเพื่อให้คงสภาพคล่องอยู่ได้ สำนักงานทรัพย์สินฯ มีกองทุนสำรอง แต่ก็ไม่พอเพียงสำหรับจำนวนหลายพันล้านเหรียญที่เครือซีเมนต์ไทยกับธนาคารไทยพาณิชย์จำเป็นต้องใช้เพื่อให้อยู่รอดภายใต้พระบรมโพธิสมภาร วังดึงคนเก่งๆ ของประเทศไทยแก่ปัญหา เช่น ชา rin th r นิมมานเหมิน th r , วิชิต สุรพงษ์ชัย และยศ อี๊ซูเกียรติ พวากเข้าเป็นนักปฏิบัติ แกร่งและตั้งใจกันวังออกจากการวิวัฒนาการอิกริเกิลอย่างที่กลุ่มธุรกิจไทยอื่นๆ มีกับเจ้าหนี้

วังเห็นว่าแน่นที่จะกดหุ้น 37 เปอร์เซ็นต์ในเครือซีเมนต์ไทยไว้ไม่ยอมปล่อย เมื่อไม่มีเงินทุนใหม่จากสำนักงานทรัพย์สินฯ หนทางเดียวที่จะลดหนี้ของเครือฯ ได้คือการขายบริษัทลูก ซึ่งหลายกิจการเคยถูกมองเป็นธุรกิจบุกเบิกของไทย เช่น ชั้นส่วนรถยนต์กับอิเล็กโตรนิกส์ แต่ธนาคารไทยพาณิชย์ไม่สามารถจะแบ่งขายได้เพราะมันกับบริษัทลูกเกือบหันหน้าติดลบอย่างรุนแรง ธนาคารไทยอื่นๆ มีทางเลือกเดียว คือให้สถาบันต่างชาติมาเทคโอเวอร์ แต่ผอ.สำนักงานทรัพย์สินฯ จิราภูมอกว่าทางนี้เป็นไปไม่ได้สำหรับธนาคารไทย

¹⁴ Bangkok Post, November 19, 1998; Nation, November 19, 1998.

¹⁵ ในปี 2540 นิตยสาร Forbes ประมาณว่าทรัพย์สินของภูมิพลมีอยู่ในราว 1.8 พันล้านเหรียญ Forbes, July 28, 1997, 168.

พาณิชย์ เพราะ “ธนาคารนี้เป็นมรดกตกทอดมาจากรัชกาลที่ 5 สำนักงานทรัพย์สินฯ จะทำทุกวิถีทางเพื่อ
รักษามันไว้ แม้ว่าธนาคารอื่นหันหมอดจะถูกต่างชาติเทคโนโลยีไปหมดก็ตาม ธนาคารไทยพาณิชย์จะยังคงเป็น
ธนาคารไทยแห่งเดียวที่เหลืออยู่ในประเทศ ต่อให้ต้องแลกกับทุกอย่างก็ตาม”¹⁶

มันเป็นทศนะที่น่าสนใจ เนื่องจากธนาคารไทยพาณิชย์ก็ไม่ได้รับใช้ผลประโยชน์ของชาติไทยมาก(หรือ
น้อย)ไปกว่าธนาคารอื่นๆ เลย ถึงกระนั้น กระทรวงการคลังก็ถูกบีบให้อัดฉีดเงินประมาณหนึ่งพันล้านเหรียญ
ให้กับธนาคารไทยพาณิชย์ เงื่อนไขการซ่วยชีวิตเห็นได้ชัดว่าทำให้รัฐเป็นฝ่ายเสียเบรี่ยบ แต่มันทำให้วังบังค
ถือหุ้นอยู่ได้ 26 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งตามกฎหมายไทยยังมากพอที่จะมีอำนาจวิ่งในการตัดสินใจของคณะกรรมการ
กระทรวงการคลังที่ตอนนี้เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ก้มอบอำนาจการบริหารให้วัง และมีข้อมูลดังต่อไปนี้แก่
สำนักงานทรัพย์สินฯ ในอีกหลายปีให้หลัง

ส่วนกิจการอื่นๆ ที่สำนักงานทรัพย์สินฯ ถือหุ้น อันไหนที่ไปไม่รอดก็ถูกบีบ และอันไหนที่จะรอดหากมี
ทุนใหม่ก็จะหานักลงทุนต่างชาติ ตามคำบอกเล่าส่วนตัวของหลายคนในธุรกิจการเงิน สำนักงานทรัพย์สินฯ
เล่นบทโหดมากกระทั้งกับหุ้นส่วนที่ทำธุรกิจกันมานาน บังคับให้บางรายต้องซัดใช้วังสำหรับมูลค่าทรัพย์สินที่
สูญเสียไป

ในอีกทางหนึ่ง สำนักงานทรัพย์สินฯ ยืนยันที่จะรักษาบริษัทก่อสร้าง Christiani & Nielsen ที่หมด
ปัญญาใช้หนี้ไว้ บริษัทนี้ไม่มีค่าเชิงยุทธศาสตร์ และตลาดก่อสร้างก็จะซบเช้าไปอีกหลายปี แต่มันก็มีทรัพย์สิน
ที่สำคัญอยู่อันหนึ่ง คือ สัญญาณล่า Bradley ร้อยล้านเหรียญเพื่อสร้างเจดีย์ขนาดใหญ่ เช่นเดียวกับ Bradley ลิ่งใน
วิกฤตเศรษฐกิจ ภูมิพลกอยู่ในภาวะย้อนแย้งอย่างรุนแรงในเรื่องต่างๆ ทั้งการเมือง การเงินและจิตวิญญาณ¹⁷
เจดีย์น้อยที่วัดที่รวยที่สุดและอ้อ Jawaburi ที่สุดของไทยคือ วัดธรรมกาย ที่พระในวัดถูกกล่าวหาว่าวนอกรีตและทำ
ธุรกิจ เจ้าอาวาสที่นั่น โลล์ร์ดมีสิทธิ์ถูกจับสึกและตั้งข้อหาได้

ผลของวิกฤตสอนให้ทั้งวังและกองทัพว่าพวกเขาราดความรู้และความสามารถในการรับมือเรื่องทาง
เศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ที่ซับซ้อนในทำกางฟ่างวิกฤตอย่างนั้น ภูมิพลหยุดดันคนของตัวเองมาเป็นรัฐบาล
กระนั้น ตามคติความพากเพียรในมหาชนกของเขามา ภูมิพลกับองค์พ王กยังย้ำเตือนผู้คนอยู่เรื่อยๆ ถึงบุญ
บารมีอันเป็นคุณสมบัติเนื้อในของสถาบันภูมิพล มันเป็นนิสัยในเชิงสถาบันและเชิงวัฒนธรรม และมีความ

¹⁶ Nation, April 2, 1999.

¹⁷ ภูมิพลตระหนักรึ่งเหล่านี้ดี จิราภัยหลังบอกว่าภูมิพลต้องเขียนรับรองกระทั้งการขายทรัพย์สินของหลวงที่เล็กที่สุด ดู
Corporate Thailand, December 2003.

จำเป็นที่จะต้องสืบงานวัภูอัศจรรย์ของการทำบุญต่อไปเพื่อหล่อเลี้ยงงานกุศลของวัง และวังก์ต้องการให้ประชาชนน้อมรับปรีชาญาณของภูมิพลในเรื่องธรรมากิบาลและการพัฒนาเศรษฐกิจ

เรื่องนี้เห็นชัดในความเข้มข้นของการโฆษณาสำหรับงานครบหกรอบหรือ 72 ปีของเข้าในปี 2542 ทั้งที่รัฐบาลยังคงต้องรักษาขั้นตอนอยู่ก็ตาม มากมายยกให้ภูมิพลเป็นกษัตริย์พระโพธิสัตว์ ครรชนี้ตรงไปตรงมามากกว่าเดย เริ่มจากกลางปี 2541 มีหนังสือที่ระลึกและสารคดีบรรจงสร้างเกี่ยวกับภูมิพล หลังให้ลองมาไม่ขาดสาย วัดธรรมกายที่อ่อนชาประกาศจะจัดให้คนบาช 100,000 คนให้ภูมิพล กองทัพ ประกาศว่าจะสร้างเจดีย์ักษิให้ภูมิพลในภาคอีสาน การบินไทยแมจะยังแดงเตือกอยู่สร้างวัดให้ภูมิพลที่ เชียงราย เมื่อเดือนธันวาคม 2540 วังเผยแพร่ว่าภูมิพลทำสถิติโลกในการสะสมใบปริญญาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ หลังจากนั้นมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ก็มอบปริญญาเอกกิตติมศักดิ์แก่เขารวดเดียว 10 ในอย่างไม่ยั้ง มีตั้งแต่ ชีวิตยา ภูมิศาสตร์ไปจนถึงนิรุกดิศาศาสตร์และการบริหารธุรกิจ¹⁸

ระหว่างนั้น คลังสมองด้านเศรษฐศาสตร์นั้นนำของไทยคือ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ถูกวังจีให้เอาทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหัวข้อในการประชุมประจำปี 2542 วิทยากรคนแล้วคนเล่าต่างพูดความยิ่งใหญ่ของเศรษฐศาสตร์สำนักภูมิพล อ้างงานวิจัย ข้อมูลสถิติต่างๆ กันอย่างอาจริง เอาจัง หลังจากนั้นไม่นาน ภูมิพลแสดงความยินดีที่นักเศรษฐศาสตร์และนักวิชาการกำลังอาจริงอาจจังกับ “เศรษฐกิจพอเพียงของภูมิพล” เมื่อบอกว่าพวกเขายังคงมีความสามารถในเรื่องการปฏิบัติ เขาถือว่า “เป็นเกียรติอย่างยิ่งที่พวกเขารู้สึกว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีอยู่ในตำราเล่มไหน เพราะหมายความว่ามันเป็นแนวคิดใหม่”

จุดสำคัญในการเฉลิมฉลองคืนบทบาทของภูมิพลในการพัฒนาเหล่านี้ เข้าได้รับการยกยออย่างเลิศ ลอยในภาษาและสัญลักษณ์ของเทวรากาผู้ให้ชีวิตของยินดู เมื่อันเทพแห่งความอุดมสมบูรณ์ การทำฟันเทียมของเขาก็ให้เป็นเทคโนโลยีตันฉบับอันมหัศจรรย์ และเขาก็ยังคงไว้ความสามารถอัศจรรย์ในการหยั่งรู้ สภาพดินฟ้าอากาศ ผู้โดยสารของการบินไทยได้ชมสารคดี 20 นาทีที่ยกเครื่องให้กับภูมิพลสำหรับผู้เก็บ ห้องหมอดที่ตกลงมาในราชอาณาจักรเพื่อหล่อเลี้ยงสายด้าและพีชพันธุ์ชั้นเยี่ยม แต่ห้องหมอดนี้กระโจกไปเลย เมื่อเทียบกับโฆษณาทางโทรทัศน์อันชาบชังตึงใจที่ฉายขึ้นมา ชาวนาคนหนึ่งยืนทุกข์ทรมานอยู่ บนห้องนาที่แห้งแล้งแตกระแห้งของเข้า จากฟากฟ้าสูรัลัยนั้น หยาดน้ำตาอันຈาบลั้ยของภูมิพลก็เล็ดหลั่ง มาเป็นสายพิรุณ ชาวนาคนนั้นก็กระโดดตัวลงด้วยความโสมนัสและเปล่งคำสรรเสริญขณะท้องนาของเข้า เปียกซุ่ม สำหรับส่วนตัวภูมิพลแล้ว จุดสูงสุดคือการเปิดใช้เชื่อมป่าสัก อันเป็นชัยชนะเหนือขบวนสิงแผลล้อม

¹⁸ ถึงสิ้นปี 2540 ภูมิพลได้ปริญญา 136 ใบ เทียบกับ 131 ใบของ Father Theodore Hesburgh ประธาน Notre Dame University. Bangkok Post, December 3, 1997; Reuters, December 3, 1997; Nation, October 17, 1999.

มากกว่าที่จะเห็นอธรรมชาติ เพื่อตอบข้อประเดิมนี้ รัฐบาลออกแบบชนบัตร 1,000 บาทใหม่ให้มีภาพเขื่อนป่าสักคู่กับภูมิพล

บางที่การอาเจียรณาสุดดีและการผลิตความงามที่นำ geleid ที่สุดคือการออกธนบัตร 1,000 บาทใหม่ให้มีภาพเขื่อนป่าสักคู่กับภูมิพล ก่อนวันที่ 5 ธันวาคม งานครบรอบครัวนี้ได้สร้างความเชื่อไว้กับตัวเลขมากแล้ว ซึ่งพระเอกคือเลข 9 ปีนั้นเป็นปี 1999 (แม้ว่าปีไทยจะเป็น 2542) รัชกาลที่ 9 ครบรอบ 72 ปี ($7+2=9$) ฯลฯ

งวด 1 ธันวาคม หมายเลขอรangen ที่หนึ่งไม่มีอะไรมากัญ แต่เลขท้ายสามตัวออก 999 ถึงสองครั้ง เนื่องจากการออกธนบัตรถ่ายทอดสดทางโทรทัศน์และไม่น่าจะมีการโกง ไม่มีใครกล้าพูดว่ามันเป็นการโกง ฉะนั้นคำอธิบายอีกอย่างหนึ่งที่เหลืออยู่คือมันเป็นเรื่องฟ้าดินบันดาล เป็นความเชื่อของภูมิพล หนังสือพิมพ์ พาดหัวว่าเป็นปาฏิหาริย์ ไม่มีการตั้งคำถาม และไม่มีข้อมูลว่ามีคนมากเท่าไหร่ที่ถูกหวยเลขนี้ สองปีต่อมา มี คนวงในกลุ่มนั้นถูกเปิดโปงว่าล็อกเลข แต่ทำการตรวจสอบว่าพวกเขาร่วมทำเมื่อไม่กี่สัปดาห์ก่อนหน้านั้นเอง

ความเกินพอเพียงนี้ไม่ใช่ความผิดของวังไปเสียทั้งหมด ภูมิพลมักจะอนุญาตให้คนยกย่องสรรเสริญ ตัวเขายังไงไรก็ได้ตามแต่จะต้องการ ที่นำเสนอจึงแล้วบรรดาคนที่ดูน่าจะสร่างที่สุดในเหล่าลูกน้องของเขاجา ไปประกอบถึงไหน ในการบรรยายอย่างเป็นทางการแก่คนต่างชาติครั้งหนึ่ง สม.บุตร วีระไวยะ คุณสนิทของเขามี คนหนึ่งบรรยายภูมิพลว่าเป็นเทพของอินดู¹⁹ ในกรณีเดินสายไปยังชุมชนไทยต่างประเทศทั่วโลกเพื่อเรียนรู้ สำหรับการกุศลของครอบครัวภูมิพล สุเมธ ตันติเวชกุลกล่าวเป็นนัยต่อผู้ฟังว่าภูมิพลคนเดียวช่วยประชาชน ไทยหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ และแทบไม่พูดถึงสิ่งที่รัฐบาลทำเลย²⁰ เมื่อกลับมา เขายังงานว่าคนร้องให้เมื่อ ได้ฟังเข้าบรรยายและกระวีกระวาดบริจาคเงินให้โครงการภูมิพล ระหว่างนั้น ชุมพล ณ ลำเลียง กรรมการ ผู้จัดการเครือซีเมนต์ไทย คนใกล้ชิดอีกรายหนึ่ง อธิบายให้แก่เขาว่าต่างชาติรายหนึ่งฟังถึงความสุกดยอดของ ปฏิบัติการของภูมิพลที่เหนือกว่าของรัฐบาล “เมื่อไหร่ที่เกิดหายนภัย ภูมิพลไม่จำเป็นต้องมาดูว่ามีบประมาณ หรือข้อจำกัดของ IMF หรือไม่”²¹

ในปี 2539 シリกิต์ก็ไม่ได้ตกบนรถไฟ วัง หรือไม่ก็ตัวシリกิต์เองมองหมายให้ผู้กำกับหนังชั้นนำของ ไทย ชาตรีเนลิม ยุคลสร้างหนังมหากาพย์เรื่องสุริโยทัย งบสร้างหนังมหัศจรรย์ที่สุดในวงการหนังไทย 8 ล้าน เหรียญมาจากการของ ภูมิพล หนังเรื่องนี้สำคัญต่อシリกิต์มาก เนื่องจากเรื่องเป็นสุริโยทัยกลับชาติมาเกิด

¹⁹ จากบันทึกของสยามสมนาคม การบรรยายของบุตรวีระไวยะที่สยามสมนาคม กรุงเทพฯ 11 กุมภาพันธ์ 2542.

²⁰ กินรี, ธันวาคม 2542.

²¹ Business Week (international edition), March 26, 1998.

ເຫຼືອເປັນຄົນເລື່ອກມລ.ປີຢາກສົ່ງ ກົດມີຢັກຕີລູກສາວຂອງນາງສນອງຄນສນິທມາແສດງເປັນສຸຮົງໄທ້ ແນວ່າປີຢາກສົ່ງໄມ້ມີປະສົບການຝຶກແສດງ ສົກລົງຕົກລົງເລື່ອກເຫຼືອເພື່ອໄມ້ຕ້ອງໃຫ້ສາມັ້ນມາຮັບທາງນີ້

กำหนดเปิดฉายที่แรกคือวันเกิดของกูมิพอลในปี 2542 แต่หนังล่าช้าและบานปลายจนถึง 10 ล้านเหรียญในที่สุด ระหว่างที่หัวเรื่องของหนังไทยเรื่องที่แพ้ที่สุดก่อนหน้านี้ เมื่อออกฉายในเดือนสิงหาคม 2544 วังกี ลากบรรษัทยกชัยให้กับหนังไทยมาแบบรับต้นทุน เพื่อประกันความสำเร็จ สรวิโยทัยเข้าฉายนานหลายสัปดาห์ในทุกโรง รวมทั้งโรงที่ปกติจะฉายแต่หนังรั้งสำหรับผู้ชุมชนชาวต่างชาติ ราคាតั๋วแพงกว่าหนังไทยอื่นๆ แต่ก็ทำเงินได้ดีจนผู้ลังขันอ้างว่าถอนทุนคืนได้ กล่าวในเชิงศิลปะแล้ว มันไม่ประสบความสำเร็จเท่าไนก์ เกือบสี่ชั่วโมงถือว่ายาวไปและดูสับสน คนไทยเองก็งงๆ ไม่แพ้คนต่างชาติ นักวิจารณ์ก็เลียงไปชื่นชมเครื่องแต่งกาย กับจากอัลการ ถึงกระนั้น วังกีดันรับจัดจำหน่ายไปทั่วโลกด้วยความช่วยเหลือจากซอลลีวูด

กระนั้น วังกีประสนับกับกระแสที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ของการต่อต้านขัดขืนต่อทักษะและผลประโยชน์ของวัง ซึ่งเป็นสัญญาณถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้น นอกจากการคัดค้านอย่างเห็นiyawannenต่อสะพานพระราม 8 ที่ภูมิพลเสนอกแล้ว นักวิจารณ์หาญกล้าโจนตีสำนักงานทรัพย์สินฯ ที่พယายามฟื้นรายได้ให้กลับมาเป็นกอบเป็นกำเหมือนเดิม ผู้คนต่อสู้อย่างเปิดเผยกับแผนของสำนักงานทรัพย์สินฯ สำหรับที่ดินผืนใหม่ก่อนหน้านี้ ถนนสายนี้เป็นแหล่งทำเลของธุรกิจการเงินการธนาคาร ซึ่งมีคุณภาพไม่สักหลายหลังที่สืบย้อนไปถึงรัชกาลที่ 5 เมื่อสำนักงานฯ ปล่อยเช่าที่ดินผืนนี้ให้กับนักพัฒนารายหนึ่งที่ตั้งใจจะรื้อถอนคุณภาพเหล่านี้และสร้างศูนย์การค้าแห่งใหม่ บรรดาสถาปนิกและกรมศิลปากรแย้งว่าควรอนุรักษ์อาคารเหล่านี้ไว้ ในขณะที่คนอื่นๆ เรียกร้องให้ใช้ที่ดินนี้สร้างสวนสาธารณะ บางคนกระหั่งวิจารณ์การที่วังสนับสนุนการสร้างศูนย์การค้าขึ้นมาอีกแห่งที่เท่าที่มีอยู่แล้วกีบังต้องการเสือกกระแสเพื่อให้อุดมการค้า

โครงการเขื่อนของภูมิพลได้รับการท้าทายยิ่งกว่า ขบวนชาวบ้าน นักสิ่งแวดล้อมและนักวิทยาศาสตร์ที่ร่วมมือกันต่อต้านเขื่อนแก่งเสือเต้นพบแรงหนุนที่ทรงพลังในการศึกษาของสุชา瓦ลย์ เสนียร์ไทย นักเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม ลูกสาวของน้องสาวของสิริกิติ์ เชอโรตี้แบงค์ด้วยรายละเอียดที่น่าประทับใจว่าเขื่อนนี้ແບบไม่มีเหตุผลสนับสนุนเชิงเศรษฐศาสตร์เลย ช่วยให้โครงการต้องชะลอออกไป ส่วนโครงการเขื่อนที่ภูมิพลเสนอในชุมพร ประชาชนบริเวณนั้นแสดงการต่อต้านอย่างเปิดเผย หลังจากพวากเขามีบิ่นให้รัฐบาลหยุดส่งน้ำสำรวจมาสำรวจพื้นที่ เจ้าหน้าที่สองรายจากโครงการของภูมิพลก็ยังเข้าไป และถูกชาวบ้านจับตัวไว้อู่เหล่ายาวัน หลังจากนั้น ภูมิพลหันไปเลือกสร้างเขื่อนตรงจุดอื่น แล้วก็พบว่ากรมป่าไม้ขอให้ลดขนาดเขื่อนเพื่อจำกัดบริเวณป่าสงวนที่จะถูกนำหัวไว้

นักการเมืองก็ยังหาญกล้าท้าทายความประسنศ์ของภูมิพล แม้ว่าจะเกิดจากแรงจูงใจที่มักไม่ค่อยน่าเชื่อ นักกีดกั้น ปลายปี 2542 ปราโมทย์ไม่กล้า มือขวาภูมิพลในเรื่องน้ำดูกรัฐมนตรีปลดออกจากตำแหน่งอธิบดี กรมชลประทาน การทำอย่างนี้ไม่ใช่เรื่องไม่ธรรมดานิรัฐบาล และชัดเจนว่าเป็นเหตุผลทางการเมืองที่

เกี่ยวข้องกับการครอร์รปชัน แต่ไม่ชัดเจนว่าใครเป็นฝ่ายครอร์รปชัน สิ่งที่สำคัญคือมันเกี่ยวกับปราโมทย์ที่ครั้งหนึ่งเคยไม่มีใครแตะต้องได้

ยังมีการสร้างความระสายคือongแก่เท้าของพากษาในเรื่องอื่นๆ อีก ในปี 2542 ในที่สุด BBC ก็นำสารคดีที่ตนได้รับสิทธิพิเศษเข้าไปถ่ายทำงานศพของสังวาลย์ออกฉาย วังเข้าใจว่าสังวาลย์จะได้รับการนำเสนอในทำงของแม่ชีเทเรชา แต่งานที่ออกมากไม่เป็นไปอย่างนั้น กลับเป็นการสำรวจพิเคราะห์สถาบันภูมิพลแทน ถึงจะยังแสดงความเคารพและเป็นบวก สารคดีชุดนี้ก็หาญตั้งคำถามเกี่ยวกับบทบาทของวัง และทีมงานก็ไปสัมภาษณ์สุลักษณ์ ศิริรักษ์ นักวิจารณ์เจ้าประจำของวัง

จากนั้นก็มีหนังของฟิอกซ์ *Anna and the King* ที่อิงจากบันทึกเกินจริงของครูประจำวังรัชกาลที่ 4 Anna Leonowens (เป็นต้นกำเนิดหนังและละครเพลง *The King and I*) เป็นเวลาหลายสิบปีที่วังได้ปิดงานเขียนของเธอว่าเป็นเรื่องแต่งล้วนๆ เพราะลีโอนเวนส์ไม่ได้ระบายนิมบุกภูมิให้เจิดแจ่มรัช ฟิอกซ์ต้องการถ่ายหนังเรื่องนี้ในบริมหาราชวังที่กรุงเทพฯ แต่ด้วยกำลังภายในในคณะกรรมการภาพยันตร์ของรัฐบาล วังทำใจอนุญาตให้ไม่ได้ บทหนังไม่ได้มองมองภูมิอย่างที่วังอยากรีบมอง ผู้กำกับไม่ใช่คนไทย และฟิอกซ์เจ้าคราช่องกงโจวเหวินฟะมาเล่นเป็นมองภูมิ (โจดี้ ฟอสเตอร์เป็นแอนนา) ซึ่งเป็นสิ่งที่รับไม่ได้ คนไทยจะต้องเล่นเป็นมองภูมิ หนังจึงไปถ่ายทำที่มาเลเซีย เมื่อออกฉายปลายปี 2542 ก็ถูกห้ามฉายในไทย ด้วยเหตุผลหยุดหิมไว้สาระ

หนังทำออกมายังไนได้ล่วงเกินน่าเกลียดและมีคุณภาพปานกลาง แต่มันก็กระตุ้นความเห็นต่อสิ่งที่เป็นประเดิมจริงๆ นั่นคือ ประวัติศาสตร์ไทยฉบับไหนกันแน่ที่ถูกต้อง ของวังหรือของคนอื่นๆ? นางชัย วินิจฉัย นักวิชาการที่สอนในมหาวิทยาลัยที่สหราชอาณาจักร ชี้ยนว่าประวัติศาสตร์ฉบับของทางการไทยไม่ได้อยู่บนพื้นฐานความจริงพอๆ กับของชอลลีวูด นางชัยชี้ว่ามองภูมิในหนัง *Anna* หล่อเหลาตรงข้ามกับตัวจริงที่ดูธรรมชาติ และถาวรว่า “คณะกรรมการภาพยันตร์สั่งห้ามหนังเรื่องนี้ เพราะว่ามันทำให้มองภูมิส่างงานหน้าตาดีมากเกินไป จึงเป็นการคลาดเคลื่อนจากประวัติศาสตร์อย่างนั้นหรือ?... หากเราให้ความสำคัญกับความถูกต้องทางประวัติศาสตร์จริงๆ แล้วลักษณะของทรงจะไปก่อนใครเพื่อนเลย... เรื่องของเรื่องที่เป็นเรื่องกันอยู่นั้นก็คือจะขอบเรื่องแต่งฉบับไหนมากกว่ากัน ที่จะอนุญาตให้คนไทยได้บริโภคกัน” นางชัย อธิษัณก์นักศึกษาช่วง 2519 เป็นนักวิชาการอีกรายหนึ่งที่ได้เคยเล่าเรื่องของรัชกาลปัจจุบันอย่างยาวนาน ท้าทายอำนาจยึดกฎหมายธรรมและประวัติศาสตร์ของวัง พากษาค่ายฯ กระตีบเข้าใกล้สิ่งที่เป็นประเต็นจริงๆ มากขึ้นเรื่อยๆ และไม่อาจหยุดพากษาได้

ในปี 2543 นักวิชาการ นักเคลื่อนไหวและนักการเมืองส่วนก้าวหน้าที่อยู่ในรัฐบาลคนชั้วรุ่นหนึ่งแสดงการท้าทายกระดังกระเดื่องอย่างมีสำนึกต่อการควบคุมประวัติศาสตร์ของวัง ปืนเป็นปีครบรอบร้อยปีของปรีดี

พนวยค์ และผู้สนับสนุนของเขาระบุว่าต้องการใช้โอกาสนี้ฟื้นฟูชื่อและกิจติศักดิ์ของเข้า แต่ทว่าปีนี้ก็เป็นปีครบรอย ของสังวัลย์เข่นกัน และวังต้องการความสนใจทั้งหมดมุ่งไปที่เชือ ลิงที่ตามมาคือศึกนวนิยายมีและการแห่งชิง ว่าใครจะตัดสินใจว่าใครคือวีรชนของประชาชน ฝ่ายของปรีดีเริ่มเขียนลูกก่อนมาตั้งแต่ปี 2540 จึงให้รัฐบาล วางแผนจัดงานรำเล็ก ออกแสดงมี หรือการทั้งหมดนั้นรูปปรีดี และเสนอชื่อเข้าให้อัญญิรายชื่อบุคลสำคัญแห่ง ศตวรรษที่ 20 ของยุเนสโกในวาระขึ้นสหสารษใหม่ เมื่อข้าในวังจับยามสามาพบเห็นเข้า พวกรากีต์ต่อ ด้วยการวางแผนของทั้งปีจัดงานใหญ่สำหรับสังวัลย์ พวกรากีต์ขอเรอถึงยุเนสโก ทั้งที่เชือแทนไม่เป็นที่ รู้จักเลียนอกราชอาณาจักรไทย แต่วังมองว่าเรื่องนี้ແບจะถือเป็นสิทธิโดยชอบธรรม ชื่อที่ไทยเสนอไปครั้ง ก่อนแก่ยุเนสโกในปี 2535 ยังไม่เป็นที่รู้จักเสียยิ่งกว่า คือ มหิดล

การศึกกระทำผ่านการผลิตหนังสือ การประชุมทางวิชาการ และบทความต่างๆ เกี่ยวกับปรีดี ท้าทาย ทักษะทางการที่ว่าเขารยศต่อประเทศชาติ พวกรากีต์เพทุ้ายและการใส่ความที่ทำให้ปรีดีต้องมีมลทิน ในกรณีการตายของอานันท์ และขับเน้นความเป็นประชาธิปไตยและความเป็นผู้นำขบวนการเสรีไทย วังก์โต้ กลับได้แต่ด้วยการทำความวิทยุและโทรทัศน์ด้วยโฆษณาราคาแพงยกอสังวัลย์

ผลการแข่งขันประกวดเยาวชน งานยกย่องปรีดีไม่ถูกสกัดกั้น แต่ก็เป็นที่ไม่รู้ไม่เห็นของวัง ทั้งปรีดี และสังวัลย์ได้รับการเสนอชื่อแก่ยุเนสโกทั้งคู่ แต่วังก์ประโภมแต่เฉพาะสังวัลย์ ปรีดีหมดสิทธิเผยแพร่ในบัน แสตมป์ ธนบัตร ตลอดจนวิทยุ โทรทัศน์และตำราเรียน ขณะสังวัลย์ประกวดในทุกช่องทางดังกล่าว ทำให้ ชื่อเสียงที่ได้รับการชำระของปรีดีถูกจำกัดให้รั้งรู้แต่ในเฉพาะชนชั้นกลางและสูงในเมืองที่มีการศึกษาที่อ่านสื่อ สิ่งพิมพ์ในกรุงเทพฯ เท่านั้น ส่วนประชาชนที่เป็นฐานเสียงสำคัญต่อวัง นักเรียนและชาวบ้านต่างจังหวัดก็จะ รู้จักอยู่แต่เวรชนเจ้า

ทั้งนี้มีบรรยายความเสื่อมถอยโดยมา ในส่วนของวัง เร่งรีบที่จะเจาะยึดกุมจิตใจคนไทยให้มากขึ้น โดยเฉพาะวัยรุ่นที่ไม่สนใจอีต เนื่องจากจะเป็นลูกค้าที่จะทำให้กิจการยืนยาวต่อไปได้ในอนาคต ในอีกฝั่งหนึ่ง คนไทยที่อัดอั้นมานานเริ่มจะจังหวะที่วังเมื่อยมือจากการยึดกุมภาพพจน์มานานด้วยการเสนอทักษะของ ตนที่สวนทาง ด้วยวัยของภูมิพล ความอึดในการนั่งบลังก์ และความพยายามอย่างแท้จริงในการช่วยเหลือ พสกนิกร ทำให้เขาลองบันบนเป็นกระเบื้อรั้วมือไร้เทียมทาน แต่ชัดเจนว่าจักรีรุ่นต่อไปจะต้องเผชิญความ ยากลำบากในการพิสูจน์ตนเอง

วังเริ่มเตรียมการสำหรับการสืบบลังก์ ด้วยตระหนักรู้ว่าชื่อเสียง(ง)ของวชิราลงกรณ์อาจนำไปสู่ปัญหา คณของวังจึงกระชับบังเหียนของวังในการควบคุมกระบวนการนี้ เพื่อให้แน่ใจว่าฝักฝ่ายในวงราชการและ กองทัพ นักการเมืองและหนืออื่นได้คือสาธารณะจะไม่มีปัญญาที่จะแทรกแซง ท้ายที่สุดเป็นวชิราลงกรณ์อยู่

แม้ประชาจะนิยมสิรินธรรมอย่างต่อเนื่องก็ตาม รัฐธรรมนูญจัดชีวิตรัฐมนตรีเป็นมือวางแผนดับหนึ่งในรายการ แต่มันก็ยังให้อำนาจกุมภาพลเลือกก่อน ภูมิพลสามารถกำหนดโครงเป็นทายาทก็ได้

นั่นทำให้เกิดคำถาม หากเข้าطاบไปแล้วคำสั่งเสียของเขากูกบิดเบือนล่ะ ซึ่งเกือบจะเป็นอย่างนั้นอย่างที่เกิดในปลายรัชกาลที่ 3 และ 4 เพื่อเป็นหลักประกันว่าคำสั่งเสียของเขاجะได้รับการปฏิบัติ ภูมิพลสร้างกองกำลังองค์มนตรีขึ้นมาอยู่รอบประเทศ เปรมเลือกคนมาเป็นองค์มนตรีหลายคนจากล้วนล้อราชการและความมั่นคงของเขารอง ภูมิพลยังได้ตั้งผู้พิพากษาที่เขาเชื่อใจสองรายและเจ้าด้วยกันเองส่วนหนึ่งในช่วงทศวรรษ 2533 แต่พอถึงปี 2543 คนของเปรมก็นั่งกันอยู่เต็ม แสดงให้เห็นว่าภูมิพลวางใจในตัวเขามีพิกัด งานหลักอีกอย่างหนึ่งของเปรมคือการยึดกฎหมายทัพ จัดการดูแลให้คนของตนเองได้เติบโตเลื่อนขั้น นี้เป็นเรื่องสำคัญยิ่งว่าด้วยน้ำใจเช่นกันว่ากองทัพแยกเป็นปึกสิรินธรกับปึกชีวิตรัฐมนตรีซึ่งสุ่มเสี่ยงอันตรายอย่างยิ่งเวลาต้องเปลี่ยนคนนั่งบัลลังก์

เพื่อรับประกันการเปลี่ยนคนนั่งอย่างราบรื่น วังบังต้องสร้างสายสัมพันธ์ใกล้ชิดขึ้นกับผู้นำการเมืองและธุรกิจรุ่นใหม่ ต้องยกภาพพจน์ของชีวิตรัฐมนตรีให้ดูเป็นกษัตริย์มากขึ้น ขณะเดียวกันก็ต้องพยายามรังสรรคให้เขารักบูรณะและไม่ก่อปัญหาอยู่ตลอดเวลา และวังบังเริ่มแคมเปนโฆษณาชวนทิดลุนถัดมา(รุ่นหลานภูมิพล)ในลักษณะสมัยใหม่

ทั้งหมดนี้ไม่มีอะไรง่ายเลย และเข่นเคย์ต้องอาศัยการประนีประนอมบางอย่าง เส้นสายกับกองทัพ สำหรับเจ้าที่สำคัญๆ ทั้งหมดได้รับการสืบทอด ชีวิตรัฐมนตรียันร่วมงานพิธีต่างๆ ของกองทัพมากขึ้น และยังคงเป็นผู้บังคับบัญชาองครักษ์เฝ้าวัง สิรินธรเป็นอาจารย์บรรยายที่โรงเรียนจปร.และเป็นประธานในพิธีจบการศึกษา กิจกรรมต่างๆ ของพัชริกิติยาภาผู้อาวุโสที่สุดในรุ่นก็ยังต้องเกี่ยวพันกับกองทัพ เขายังมีแผนเป็นทหารอีกด้วย ระหว่างนั้นชีวิตรัฐมนตรีกับสิริกิติ์ก็ลงงานมวลชนกับลูกเสือชาวบ้านตามงานพิธีและกิจกรรมต่างๆ ทั่วประเทศ ยกลูกเสือชาวบ้านให้มีความสำคัญทางการเมืองอีกรอบ ห้องทรงจากทรงนี้มานานหลายปี วังออกแรงพยายามรักษาคนของตัวเองไว้ในตำแหน่งอำนวยการต่างๆ นอกจากนี้จากกองทัพ องค์มนตรีกับมือไม้คนอื่นๆ ของภูมิพลนั่งในบอร์ดของบริษัทภัยกษิใหญ่และรัฐวิสาหกิจต่างๆ ปราโมทย์ ไม้กลัดหลังภูกุฎีเขี่ยออกจากตำแหน่งอธิบดีกรมชลประทานก็ได้รับการเลือกตั้งเป็นวุฒิสมาชิกในเดือนมีนาคม 2543 ด้วยคะแนนมาเป็นอันดับหนึ่ง

วังบังพื้นฟูรายได้หลังวิกฤตเศรษฐกิจ แม้ว่าทรัพย์สินของวังได้รับการชำระบ้างแล้วเมื่อถึงปี 2543 แต่ด้วยเศรษฐกิจที่ยังอ่อนเปลี่ยน ผลกำไรและเงินบันผลสำหรับวังยังคงปรับลดอย่างต่อเนื่อง สำนักงานทรัพย์สินฯ พยายามปล่อยเช่าทรัพย์สินที่ยังว่างอยู่และเพิ่มค่าเช่าจากที่ให้เช่าอยู่แล้ว เป็นเรื่องท้าทายมากเนื่องจากตลาดอสังหาริมทรัพย์มีอุปทานล้นเกินในทุกส่วน แต่ก็มีรายงานว่าในปี 2543 สำนักงานฯ วางแผนที่จะเพิ่มรายได้

จากค่าเช่าจาก 300 ล้านบาทต่อปีขึ้นเป็น 1,000 ล้านบาทภายในห้าปี²² จิรายุ อิศรางกูร ผอ.สำนักงานทรัพย์สินฯ อธิบายภายหลังว่าเป็นการแก้ไขการบิดเบือนตลาดอันเป็นผลมาจากการค่าเช่าที่ต่ำเกินไปของสำนักงานฯ²³ แผนนี้รวมถึงการเพิ่มค่าเช่าจากรัฐบาล แม้ว่ารัฐบาลมีงบติดลบมาตลอดตั้งแต่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจโลก จิรายุยืนยันว่าวัชยังคิดค่าเช่าถูกกว่าเจ้าอื่นๆ แต่เขายังไม่ได้อธิบายว่าทำไม่วังจึงเพิ่มภาระแก่รัฐบาล

นอกจากผลประโยชน์เชิงธุรกิจแล้ว วังยังต้องเสริมความเข้มแข็งให้กับงานการกุศลของตนด้วยการปรับปรุงแนวคิดทางวัฒนธรรมของการทำบุญ ในปัจจุบันนี้ ใจกว้าง เกือบทุกคืน จะมีภาพบุคคล กลุ่มธุรกิจและสังคมมอบเงินที่เรียกว่า “โรมา” ให้แก่ภูมิพล สิริกิติ์ วชิราลงกรณ์ หรือไม่ก็สิรินธร วังเพิ่มแรงพยาayamในการเรียกโรเงินจากคนไทยในต่างประเทศ โดยเน้นว่าประเทศกำลังเข้าตาจัน เงินเรียกโรไม่ได้เข้ารัฐบาล แต่ให้เหลือเข้าการกุศลของวัง

และยังการระดมทุนในรูปแบบการขายเหรียญ พระ พราพุทธรูปและหนังสือที่ระลึกอีกด้วย ในปี 2541 ภูมิพลมอบสัญลักษณ์ครุฑแก่บรรพัชใหญ่ๆ จำนวนมากที่บริจาคเงินให้แก่เขา มันไม่เคยมีการแจกวามานาเป็นสิบปี ในเดือนพฤษภาคม 2543 ธนาคารแห่งชาติเปิดประมูลนับตรรุ่นที่ระลึกเนื่องในโอกาสภูมิพลกับสิริกิติ์อยู่กินกันมาครบ 50 ปี เงินที่ได้จากการประมูลก็ไม่เข้ารัฐบาลแต่เข้าการกุศลของวัง เศรษฐีชั้นแนวหน้าที่มักเห็นล้อมหน้าล้อมหลังสิริกิติ์จ่ายมากถึง 5 ล้านบาทสำหรับนับตรรตรา 500,000 บาท²⁴

คนไทยน้อยคนนัก(ซึ่งส่วนใหญ่ก็ไม่เคยมีชีวิตได้ักษัตริย์อื่นใดมาก่อนนอกจากภูมิพล)ที่จะจินตนาการออกถึงแผ่นดินถัดไป ไม่ว่าใครจะได้ขึ้นนั่งบัลลังก์ตาม แต่อย่างน้อยมีหนึ่งคนกำลังวางแผนเพื่อการนั่งอยู่ และเขาแสดงให้เห็นว่ามีคนพร้าพร้อมเพียงได้ที่จะใช้ประโยชน์จากธุรกิจโกร肯นามและนักการเมือง ทักษิณ ชินวัตร ทักษิณ ทุ่มเททรัพย์สินที่มีนับพันล้านเหรียญสร้างพระราชานาดใหญ่ขึ้นมาและกลายเป็นนายกฯ ในเดือนมกราคม 2544 เข้ายังสอดแทรกเข้าไปในการเมืองของกองทัพและวังด้วย ตีสนิทวชิราลงกรณ์อย่างน่าหวาดเสียว

²² Bangkok Post, April 12 and October 6, 2000; Nation, October 6 and October 9, 2000.

²³ Corporate Thailand, December 2003.

²⁴ Nation, May 4 and May 9, 2000.

ทักษิณทำให้หลายคนกังวลว่ามีความมั่กให้ญี่ปุ่นแบบพิบูลลง-camera ที่เคยประลองกับภูมิพลว่าใครจะเป็นเจ้ายุทธจักร พระครองไทยของทักษิณทำที่เป็นพระครองที่มีฐานมูลชนิดด้วยการหาสามาชิก 11 ล้านคน ทำให้เป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ทักษิณมีภาพวาดอยู่ในบ้านที่เป็นภาพจำลองจากภาพถ่ายที่มีชื่อเสียงโดดเด่นที่สุดของภูมิพล เป็นภาพที่แสดงการตราตรำทำงานหนักและความห่วงใยในพสกนิกรของเข้าแต่ฉบับของทักษิณนั้นเป็นภาพของตัวเขาระ

ทักษิณต่างจากพิบูลตรงที่ใช้เงินซื้อใจวัง ในช่วงต้นทศวรรษ 2533 การทุ่มเงินบริจาคทำให้เขาได้ตั้วเข้าไปอยู่ในแวดวงของธุรกิจและใกล้ชิดอุบลรัตน์ ซึ่งมีรายงานว่าเขามีรายได้ทุนสนับสนุนการแสดงเปียโนของพโลยไฟลินบางครั้ง มีข่าวลือว่าเขากับอุบลรัตน์มีสัมพันธ์ลึกซึ้ง ทักษิณใช้ความร่ำรวยเข้าไปตีสนิทกับวชิราลงกรณ์อย่างมองการณ์ไกล ปลายทศวรรษ 2533 คนกรุงเทพฯ จำนวนมากที่รู้ข้อมูลพูดกันเรื่องทักษิณดูแลค่าใช้จ่ายก้อนโตๆ ให้กับวชิราลงกรณ์ เช่น การตกแต่งปรับปรุงวังเก่า(วังคุโขทัย)ของรัชกาลที่ 7 ที่วชิราลงกรณ์ต้องการย้ายเข้าไปอยู่ ถึงตอนนั้นวังแห่งนี้ยังเป็นของสิรินธร แต่มีอยอมยกให้พี่ชาย เธอก็ได้รับ wang สรุปทุกของสว่างวัฒนามาแทน ซึ่งว่ากันว่าก็ปรับปรุงตกแต่งใหม่ด้วยเงินของทักษิณเช่นกัน²⁵

ทักษิณยังได้ช่วยสำนักงานทรัพย์สินฯ โดยที่ตัวเองก็ได้กุมสือไปด้วยพร้อมกัน แหล่งเงินกู้ที่ใหญ่ที่สุด และเป็นผู้ถือหุ้นสำคัญของสถานีโทรทัศน์ไอทีวีคือธนาคารไทยพาณิชย์ และแพซิฟิคคอมมิวนิเคชันส์ของกุนซือ ด้านประชาสัมพันธ์ของวัง ปี ๕๔ มาลาภุลก็ถือหุ้นอยู่จำนวนมาก ผู้ถือหุ้นใหญ่อีกรายหนึ่งคือเครื่องเนชันที่ไม่มี รสนิยมฝักใฝ่เจ้า หลังจากการลดค่าเงินบาทและวิกฤตเศรษฐกิจ ไอทีวีประสบปัญหาอย่างหนัก เครื่องเนชันเสนอตัวจะเทคโอเวอร์ห้างหมด แต่ในปี 2543 ธนาคารไทยพาณิชย์กลับยืนกรานที่จะขายให้ทักษิณ ในตอนนั้น สถานีโทรทัศน์ทั้งหมดของไทยประสบการขาดทุน และไอทีวีแทนไม่มีมูลค่าใดๆ มากไปกว่าอุปกรณ์เครื่องไม้ เครื่องมือ ทักษิณสามารถตั้งสถานีโทรทัศน์ของตัวเองขึ้นมาใหม่ได้สบายๆ แต่หากลับจ่ายให้ธนาคารไทยพาณิชย์ 60 ล้านเหรียญสำหรับหุ้นไอทีวี นั่นคือทักษิณซวยสองเคราะห์ธนาคารไทยพาณิชย์กับวังไปโดยมีโอกาสน้อยมากที่จะถอนทุนคืน

ตามคาด ทักษิณใช้ไอทีวีเป็นฐานสนับสนุนการกำราบขึ้นสู่ตำแหน่งนายกฯ นำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์น่า กระอักกระอ่วนว่าวังสนับสนุนตัวเขากับการขายไอทีวี เมื่อปี ๕๕ กิจการนี้การใช้ประโยชน์จากการเป็นเจ้าของ สถานีของทักษิณด้วยเช่นกัน ทักษิณก็มีบทเปีย์และบริหารรายอื่นๆ ของวังออกไป

²⁵ จากคำรับถือ Mohamed al-Fayed เจ้าของห้าง Harrods และเป็นพ่อของ Dodi ที่ตายพร้อมได้คานาในอุบัติเหตุทางรถยนต์ ก็มี สถานเกี่ยวข้องด้วย ทักษิณเคยพูดกับวชิราลงกรณ์อย่างน้อยหนึ่งครั้ง และ Harrods ก็มีส่วนร่วมในการตกแต่งวังคุโขทัย ด้วย

เรื่องไอกีวีน์แสดงให้เห็นตัวตนที่แท้จริงของทักษิณ แม้ว่าจะมาชัดเจนເเอกสาร์ต่อเมื่อถูกสองสามปีต่อมา นั่นคือ เขาจะสนองความต้องการของ wang trabaide ที่ wang กับสันของเข้า แต่หากผลประโยชน์ส่องฝ่ายไม่ลงตัว เขาก็ไม่ถือเป็นธุระที่จะต้องรับใช้ ยิ่งกว่านั้น เขายังมีใจที่จะเก็บ wang อีกเปิดเผย ตลอดจนซักไบคนในครอบครัวภูมิพล ให้การทบทบกระทิ้งกันเอง โดยเฉพาะวชิราลงกรณ์กับสิริกิติ์ฝ่ายหนึ่งและภูมิพลกับสิรินธรอย่างฝ่ายหนึ่ง

หลังได้เป็นนายกฯ ทักษิณประจับประแจงวังในเชิงสัญลักษณ์ ในการประกาศนโยบายเศรษฐกิจ เขายังคงภูมิพลในการกล่าวหาคนกลุ่มนี้ต่างชาติว่าเอาเปรียบไทย แม้ว่าเขาเองมีหัวส่วนกับต่างชาติ และบอกว่าไทยควรจะพึงพาตนเองและเป็นอิสระจากเศรษฐกิจโลกมากขึ้น²⁶ เขายังประกาศแนวทางช่วยเหลือชาวนา อุตสาหกรรมหัตถกรรมระดับหมู่บ้านและโครงการพึ่งตนเองอีกด้วย

เขารัฐมนตรีมหาดไทยที่รณรงค์จัดระเบียบสังคม(แม้จะมากไปหน่อย) ซึ่งสะท้อนคำบ่นของวังที่ว่า สังคมไทยตามใจตนมากเกินไป รัฐบาลทักษิณยังเพิ่มการใช้โททประหารสำหรับผู้ค้ายาเสพติดและในคดีฆาตกรรมบางคดี และเร่งรัดโททประหาร ด้วยการเร่งรัดเรื่องนี้ด้วยตัวเอง(ด้วยอาการยอมรับจากวัง)ทักษิณ ปกป้องภาพพจน์ของภูมิพลขณะเขายังเป็นคนลงมือทำสันของความประสงค์ ขณะเดียวกัน ที่แรก ทักษิณเหลือคนของวังไว้ในรัฐบาลเป็นจำนวนมากโดยที่เลื่อนคนของตัวเองขึ้นมาด้วย เขายังคง จันทร์ทรงศุ นักนิยม กษัตริย์ยุคใหม่ขึ้นมาอยู่ในตำแหน่งสูงในกระทรวงยุติธรรม

นี่เป็นประโยชน์ต่อทักษิณในช่วงแรก นักสังเกตการณ์ทางการเมืองหลายคนเชื่ออย่างนั้น ไม่กี่เดือน หลังรับตำแหน่งในปี 2544 เขายกอุปสรรคจากการถูกตั้งข้อหาละเมิดรัฐธรรมนูญที่จะตัดสิทธิทางการเมืองของ คนที่ถือหุ้นในธุรกิจสัมปทานรัฐ ซึ่งก็คือบริษัทชินวัตร คดีเข้าไปถึงศาลฎีกา ซึ่งปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าเขากิด เป็นที่เชื่อกันอย่างกว้างขวางว่าการเข้ามาสอดแทรกของเพรเมคือสาเหตุที่ทำให้ผลพลิกมาข้างทักษิณ โดยขณะนั้น ไม่หนึ่งเสียง และหนึ่งเสียงนั้นก็เชื่อกันว่าคือหนึ่งในผู้ร่างรัฐธรรมนูญและเป็นคนของเพรเม กรรมท่องธรรมชาติ ที่มีรายงานว่าเปลี่ยนการออกเสียงในนาทีสุดท้าย หลังจากออกเสียงแล้ว ศาลเสียงข้างมากก็ยัง กระทั่งไม่สามารถตัดสินใจได้ถึงฐานทางกฎหมายที่ปล่อยให้ทักษิณหลุดไป

แต่หากเพرمกับวังนึกว่านี่จะขยายขยายไปสู่ยุคใหม่แห่งการร่วมมือร่วมมือระหว่างวังและผู้นำพลเรือน แล้วลังก์ กิตติณัต ทักษิณไปไกลิ่งกว่าเกรียงศักดิ์กับชาติชาญที่ไม่องุ่น เขายกอุปสรรคฝ่ายค้าน ปล่อยให้วัง อยู่กับพิธีกรรมและสัญลักษณ์ต่างๆ ไป และกันวังออกจากงานเชิงการเมืองและสังคมของเข้า ทักษิณยังแสดงถึงความวิเคราะห์ที่จะใช้ประโยชน์จากสถาบันกษัตริย์เวลาเป็นคุณกับตนเอง ด้วยภูมิพลที่กึ่งๆ เกษียน และเพรเมไม่ได้กุมราชการและกองทัพอีกแล้ว เขายังทำอะไรก็ได้ตามแต่ต้องการ ทั้งที่ถูกภูมิพลแขะขวาออยู่

26

ธุรกิจของทักษิณเองก็พึ่งพาต่างชาติอย่างหนักในด้านเครื่องไม้เครื่องมือ บริการ เนื้อหาและการเงิน

หลายครั้งในช่วงสี่ปีแรก และทั้งที่รัฐบาลของเขาก็พิสูจน์ว่าทุจริตแบบไม่แพ้รัฐบาลก่อนๆ เลย ซัยชนะกล่าว
ท้ายในการเลือกตั้งปี 2548 บ่งชี้ว่าเขาประสบความสำเร็จในการท้าทายอำนาจของภูมิพล

ในท้ายที่สุด ทำนองเดียวกับตากสินที่ซื้อคล้ายๆ กัน ทักษิณถูกทำลายโดยอัตตาของตนเอง ปลายปี 2548 กระแสชนชั้นกลางในเมืองเริ่มกดดันภูมิพลให้ออกจากออก ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการผลงานการแทรกแซงในนามประชาชนที่ผ่านๆ มาในประวัติศาสตร์ที่ได้รับการโภชนามาเป็นอย่างดีของวัง แต่กระนั้นมันก็ทำให้วังมีนเด็บ พากษาไม่ชอบทักษิณเลย แต่เขาได้รับการเลือกตั้งมาอย่างชอบธรรมและได้รับการสนับสนุนอย่างแข็งแกร่งในต่างจังหวัด ซึ่งแต่ไหนแต่ไรมาเป็นฐานเสียงของภูมิพล ยิ่งกว่านั้น แนวร่วมนิยมกษัตริย์ของคนเมือง สามเสือเหลือ อ้างว่า “เราจะสู้เพื่อในหลวง” นี้ ถูกนำโดยคนสองคนที่เขาแนะนำให้ ชนิดที่วังเองก็ไม่อยากจะข้องแวงด้วย นั่นคือ สนธิ ลิ้มทองกุลและจำลอง ศรีเมือง

ครั้นแรงกดดันเพิ่มจนท่วมท้นในต้นปี 2549 ทักษิณยุบสภาให้มีการเลือกตั้งใหม่เพื่อพิสูจน์ว่าเขายังได้รับการสนับสนุนจากคนชนบท แต่หนึ่งวันหลังจากประกาศชัยชนะ เข้าเข้าพบภูมิพลและโผล่กลับออกจากมา แตลงน้ำตาคลอว่าเขายังไม่ได้เป็นนายกฯ อีก พากษาพูดอะไรกันนั้นไม่ชัดเจน แต่รู้สึกได้ชัดว่าภูมิพล สอดแทรกเข้ามาอีกแล้ว การขยายบมากตามที่ได้โน้มไปประชาน และมันยังสร้างความชอบธรรมแก่การเรียกร้องของมวลชนบนท้องถนนให้ภูมิพลก้าวเข้ามาก่อนที่กระบวนการประชาริบไทยจะหมดสิ้นหนทางไป

22 เร้นกาຍສູ່ໄກລກັງລ ມາດທາງຂ້າງທຳຂອງຈັກຮີ

ໃນປີ 2543 ຖະໜົນພລຄອນຕັ້ງໄປສູ່ຄວາມກິ່ງສັນໂດຍທີ່ວັງໄກລກັງລຣິມຫາດຫຼວກມີເກມມາຊານກ(ໃນເຮືອງຮາວດັ່ງເດີມ) ທີ່ຄອນຕັ້ງຈາກສັງຄມເພື່ອປົງປັບຕິຂັ້ນສຸດທ້າຍຂອງກາຮູ້ແຈ້ງ ເຂົ້າດູເໜືອຈະປ່ອຍວາງຄວາມດິນຮນທີ່ຈະເປີ່ຍັນແປ່ລັງ ຮາຊາණາຈັກຂອງເຂົ້າ

ກະນັນຄະລາຍກັບກະຫຼີຍແໜ່ງມີຄີລາໃນລົບຂອງເຂົ້າ ພູມືພລໄຟສາມາຄະທີ່ກາງກິຈຂອງເຂົ້າໄດ້ໂດຍສິນເຊີງ ແມ່ນກັບວ່າງານຂອງເຂົ້າຢັ້ງໄມ່ເສົ່ງສິນ ໄລຍຄັ້ງເຂົ້າໂພລ່າມໃນພິຮີສາບານຕົນຂອງຮູ້ມືນຕີໄໝໆ ຕົ້ນຮັບ ອາຄັນດຸກະສຳຄັ້ງ ແລະພົບກັບຜູ້ບໍລິຈາກຫຼືອກລຸ່ມຂ້າຮາຈການ ເຊັ່ນນາຍທ່າຮໃນວາරະການເລືອນຍຄປະຈຳປີ¹ ເຂົ້າ ກລັບໄປກຽງເທິພາ ເພື່ອກ່າວປະຕິບັດໃນງານວັນເກີດ ເລົາເຮືອງສິລະຮຣົມປະຈຳບ້ານ ເຮືອງຂ້ານຄ່ອມຕົນ ແລະແຂວະ ນັກການເນື່ອງເຂົ້າແຄຍ ແຕ່ສ່ວນໃໝ່ແລ້ວເຂົ້າແຍກຕ້ວອຢູ່ສັນໂດຍ ຈາກໜັກຂອງເຂົ້າດູເໜືອຈະເປັນການີພນົ້ມ ເຮືອງ ຂອງທອງແດງ ອັນເປັນຫຼົງປະວັດຂອງໜາກທີ່ເຂົ້າຮັບເລີ່ມມາສີປີແລ້ວ² ຖອນແດງໂດ່ງດັ່ງຈາກການເປັນໜາຕົວໂປຣດຂອງ ພູມືພລ ແລະໜັງສື່ອທີ່ພິມພືໃນປີ 2545 ມີກາພພູມືພລກອດແລະເລັນກັບມັນ ກະທັ້ນໃນໜ້າພາບເຂົ້າເລີກຍື່ນ

ເນື່ອດູຜົວເຜີນ ໜັງສື່ອທຳ 84 ມາດທາງຂ້າງກັງຖະແລລື ແລະໄທຍ່ວ່າດ້ວຍໜາພັນຮູ້ທັງຕົວໜຶ່ງຈາກຖຸກ ມອງຂ້ານໄປວ່າເປັນເພີ່ມຄວາມເພລີດເພේນຂອງພູມືພລເທົ່ານັ້ນ ປີ່ເຕືອນພສກນິກຮວ່າໜາຂ້າງຕົນໄນ້ໄດ້ຕໍ່ຕ້ອຍກວ່າ ໜາພັນຮູ້ແກ່ ແຕ່ໜັງສື່ອເລີ່ມນີ້ມີຄວາມໝາຍໝາກກວ່ານັ້ນ ມັນເປັນອຸທະຫາຮົນສຳຫຼັບພສກນິກຂອງເຂົ້າ ເຂົ້າ ບຽບຍາທອງແດງວ່າເປັນ “ໜາຮຣົມດາທີ່ໄມ່ຮຣົມດາ” ມັນມີສຳນິກແໜ່ງຄວາມເຄາຣຕ່ອງພູມືພລ ເຂົ້າໄດ້ມັນມາເມື່ອມັນ ເກີດມາໄດ້ໄມ່ກົວ້າ ກ່ອນນັ້ນມັນຮອງທັງວັນ ແຕ່ “ກົປ່າລົກ ພອມນຸກມອບໃຫ້ພູມືພລ ມັນກົຫຼຸດຮອງແລະຄລານເຂົ້າໄປ ມອບຍູ່ບຸນຕັກຂອງເຂົ້າ ຮາກັບຂອຝາກຊື່ວິຕີໄວ້ ແລ້ວກົປ່າລົກໄປເລຍ ໄກລຈາກຄວາມກັງລ ຄວາມເໜຸງແລະຄວາມກລັວ”

ທອນແດງຄລ່ອງແຄລ່ວ ລາດແລະສນອກສນໃຈ ປົງປັບຕິດາມຄຳສັ່ງຂອງພູມືພລໂດຍໄມ້ຕັ້ງຄໍາຕາມ ມັນປົກປ້ອງ ພູມືພລຈາກໜາຕົວເອົ້າໆ ໂດຍໄມ້ຕ້ອງສັ່ງຫຼືອ້ານເກີຍຕິຍີຕິດໆ ທີ່ນໍາທີ່ສຳຫຼັບໜາທີ່ມີໜາຕິກຳເນີດໄພຮ້າຂ້າງຕົນຄື່ອ ມັນເດືອນຢ່າງຜູ້ດີ ທ່ວງທ່າຮາວວັງ ກລື່ນໄມ່ເໜີນສານ ໄມ່ເຫົ່າ ແລະທັງທີ່ເປັນໜາຕົວໂປຣດຂອງພູມືພລ ກລັບຄ່ອມເນື້ອ ຄ່ອມຕົວ ທີ່ສຳຄັ້ງທີ່ສຸດຄື່ອ ມັນຮູ້ຈັກການທຳຕົວເວລາອູ່ກັບພູມືພລ ມັນຈະເຂົ້າຫາເຂົ້າກີ່ຕ່ອມເມື່ອມີພະບານຮາຊໂອງການ

¹ ໃນເດືອນກັນຍານ 2543 ພູມືພລອອກໂທຣທັກນີ້ໃນການພົບກັນນັກງານແນນຂອງການ. ກໍາສັນກຳພາກເຂົ້າຍ່າງຍື່ດຍາເຮືອງກາຈັກກາງຈາກ ເມື່ອເຄີດນໍ້າທ່າມຫາດໃໝ່ສ່ອງສາມສັບຄາຫໍ່ຕ່ອມາ ເຂົ້າກົບຮາຍອອກໂທຣທັກນີ້ຢືນຢັນກົດໝາວເອີກຮັງຕ່ອມນັກງົກກັບພົບຕິ ຂ່າວໜາວັງ, ດລາຍຊ່ອມ 28 ພຸດສິກາຍນ 2543.

² ພູມືພລ ອຸດຸຍເດັບ, ເຮືອງທອງແດງ (ກຽງເທິພາ: ອັມຣິນທີ່ພຣິນຕິ່ງ, 2545)

รับสั่งเท่านั้น มี “กิริยาการยาทอันดงาม” ออยู่ตลอดเวลา และตามพิธีปฏิวัติอย่างเป็นทางการ ไม่เคยวางแผนอยู่เห็นอกุมิพล “หมายตัวอื่นๆ กระทึ่งลูกๆ ของทองแดงเอง จะแสดงอาการปลื้มปิติเวลาเข้าเฝ้ากุมิพลด้วยการโถดขึ้นตักและเลียหน้าเลี้ยตาเข้า ทองแดงไม่มีวันทำอย่างนั้น ต่อให้กุมิพลดึงตัวมันขึ้นเพื่อกอด ทองแดงก็จะรับหมอบกราบบนพื้นอย่างรวดเร็ว หูหูลุบในอาการเดราพ... ข้าในwangรายหนึ่งบอกว่า หากเราอยากรู้ว่าจะนั่งอย่างไรให้งามเวลาเข้าพบกุมิพล เราดูได้จากทองแดง”

คนไทยบางคนรู้สึกว่าไม่ได้กับการเปรียบเปรยตั้งๆ อย่างนี้ให้เกิดทุนกุมิพล โดยยกหมายเป็นเยียงอย่าง แต่คนไทยส่วนใหญ่รักหนังสือเล่มนี้ พากษาชื่อหนังสือเล่มนี้มากกว่าห้าแสนเล่ม กลายเป็นหนังสือที่ขายดีที่สุดในไทยตลอดกาล เสื้อผ้าทองแดงก็มียอดขายในปริมาณใกล้เคียงกัน โดยกำไรยกให้การกุศลของกุมิพล หนังสือทองแดงจึงสะท้อนอ่านนำของกุมิพล แม้เข้าจะชอบแทรกแซงอย่างน่าตั้งคำถกแก้ตาม หรือการสยบผู้วิพากษ์วิจารณ์ตลอดจนเรื่องราวอัน缠茫ของครอบครัวเข้า กุมิพลก็ยังคงเป็นที่รักและเกิดทุนของพสกนิกรส่วนใหญ่ ด้วยกลวิธีอันเฉพาะตัวเข้าประสบความสำเร็จในการปกป้องเครื่อจักรีไม่ให้ถูกเบี่ยดขับโดยวิถีประชาธิปไตยเสรีสมัยใหม่

หลังเหตุการณ์สังหารหมู่ 6 ตุลา 19 ที่ธรรมศาสตร์ Benedict Anderson บรรยายถึงความสำเร็จนี้ว่า เป็นอุปสรรคขัดขวางการเปลี่ยนผ่านจากการเป็นราชอาณาจักรไปสู่รัฐชาติสมัยใหม่ “ไม่เหมือนกับสถาบัน กษัตริย์ลิเบียกับเอธิโอเปีย สถาบันกษัตริย์ไทยอยู่รอด แต่มันไม่เคยได้เปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นสถาบันอย่างของญี่ปุ่นหรืออยุโรปในศตวรรษที่ 20 “ลักษณะนิยมเจ้า” ในความหมายของการแสวงหาอำนาจที่แท้จริงในระบบ การเมืองโดยครอบครัวกษัตริย์(นั่นคือ บทบาทของ”ประชาน(subject)”ทางการเมือง)ยังมุ่งมั่นไม่ลดละในรูปแบบโบราณที่น่าสนใจอยู่ในสยามร่วมสมัย... ทั้งหมดนี้ยิ่งพิลึกเนื่องจากการขึ้นนั่งบัลลังก์ของผู้ปกครองคนปัจจุบันนั้นเป็นผลลัพธ์ของการสืบสายและอุบัติเหตุล้วนๆ และก็น่าที่จะได้ทำให้เข้าเป็น “กรรม(object)” ทางการเมืองในอุดมคติ”³

เป็นเวลาที่รู้สึกห้าปีแล้วที่ Anderson เขียนอย่างนั้น สถาบันกษัตริย์ของกุมิพลได้ยืนปักหลักชุด กับระบบการเมืองตามระบบบริรู๊ฟรัฐธรรมนูญและกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยมาโดยตลอด ในแต่การบรรลุความสำเร็จทางการเมืองล้วนๆ แล้ว การต่อต้านแข็งขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่น่าทึ่งอะไร กล่าวคือ สถาบัน กษัตริย์ร่วมสมัยจำนวนมาก รวมถึงบุรุษใน เนปาลและตะวันออกกลาง ต่างก็ได้ขัดขวางการปรับปรุงระบบการปกครองเหมือนกัน ของไทยแตกต่างตรงที่ว่า แทนที่จะรักษาอำนาจของสถาบันฯ ไว้ด้วยการบังคับและปราบปรามมวลชน กุมิพลใช้ภาษาและที่สำคัญกว่าคือถ้อยแหล่งด้วยภาพ(visual statement) เพื่อชักจูงพสก

³ Benedict Anderson, “Studies of the Thai State: The State of Thai Studies,” in *The Study of Thailand*, ed. Eliezer B. Ayal (Athens, Ohio: Ohio University, 1978), 209.

นิกรให้เคลิบเคลิ้มว่าประเทศไทยนั้นต้องพึ่งพาทั้งในเชิงวัฒนธรรมและเชิงกายภาพต่อสถาบันกษัตริย์ที่เข้มแข็ง และคนไทยอยู่อย่างนี้ดีแล้ว ความสำเร็จนี้ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเอง แต่เป็นผลมาจากการพยายามหากเพียร และมักจะยอดเยี่ยมในการทำให้ภูมิพลใหญ่กว่าบรรดาสถาบันประชาธิปไตยสมัยใหม่ ดังที่ Michael Connors นักวิชาศาสตร์เขียนว่า “สถานะเทพของภูมิพลไม่ได้มาจากการสืบทอดจากบรรพบุรุษ แต่เป็นสิ่งที่เขา กับข้าในรังนับร้อยๆ และหน่วยงานอื่นๆ ได้บรรจงสร้างขึ้นมา”⁴

มีสองปัจจัยที่ทำให้ความพยายามนี้ประสบผลสำเร็จอย่างดีเยี่ยม ปัจจัยแรกคือภูมิพลเป็นบุคคลในอุดมคติสำหรับการฟื้นฟูสถาบันกษัตริย์และชูธงต่อไป หลังการตายอย่างน่าสลดของอานันท์ เขายอมรับหน้าที่ในการนั่งบลังก์อย่างไม่มีเงื่อนไข เขายอมศักดิ์สิทธิ์ในการเรียนรู้ ไม่ตั้งคำถามครูบาอาจารย์(ซึ่งพวกเขายังคงมีความรอบจัดและเชิงการเมืองสูง) และไม่ยอมตนต่อความโลก ความเมินเฉย หรือการเสพสุขและติดหมากเกินไป ปัจจัยที่สองคือลักษณะความเป็นพุทธอย่างเข้ากระดูกของสังคมไทย หลายทศวรรษนับจากการปฏิวัติ 2475 คนไทยยังคงมองตนเองว่า “เป็นชนชาติไทยที่มีรากเหง้าของพุทธ และเป็นปึกแผ่นในความจริงก้าวเดียวสถาบันกษัตริย์” Charles Keyes เขียนไว้ในหนังสือของเขาว่า *Thailand: Buddhist Kingdom as Modern Nation-State*⁵

ผู้ก่อการ 2475 โดยเฉพาะพิบูล พยายามอย่างหนักที่จะตัดการเชื่อมโยงระหว่างความเป็นพุทธกับสถาบันกษัตริย์ออกจากกัน เพื่อจะได้ปลดระวางมโนภาพอันสวยงามของความเป็นธรรมราช ใน การฟื้นฟูช่วงหลังทรงราม พวากษัตริย์นิยมเลึงเห็นว่ามันเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเชื่อมทั้งสองกลับเข้าด้วยกัน และสถาปนาอัตลักษณ์อันหลังศักดิ์สิทธิ์ของกษัตริย์กลับคืนมาใหม่ เพื่อการนี้ กุนซือของภูมิพลคือธานีกับรังสิตเน้นย้ำความสำคัญของพิธีกรรมเหนืออื่นใดในฐานะเครื่องแสดงวัตรปฏิบัติธรรมอันบริสุทธิ์ ด้วยการปฏิบัติพิธีกรรมที่สำคัญที่สุดอย่างกิจิหน่วง และการทำพิธีในวัดที่สำคัญที่สุดที่เป็นที่ประดิษฐานรูปบุชาที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดอย่างพระแก้วมรกตพร้อมด้วยพระเคราะห์ที่เป็นที่เครารพสูงสุดอยู่เบื้องข้าง ภูมิพลก็ไร้คู่เมื่อเปรียบติดในด้านบุญการมี

ระหว่างนั้น กุนซือของภูมิพลก็ปักป้องตัวเข้าไม่ให้ภูมิสาระนั้นมองได้ว่าลดตัวลงมาเล่นการเมือง ตั้งแต่จุดเริ่มแรกสุดของรัชกาลของเขางานถึงทศวรรษ 2533 การแทรกแซงของเขามักจะกระทำเบื้องหลังม่านหน้าที่ปิดคลุมโดยเหล่าเจ้า องค์นัตติและข้าในรังที่จริงก้าวเดียวที่สุด พวากเขาก็ป้องปากการซิบบอกถึง

⁴ Connors, *Democracy and National Identity*, 128.

⁵ Keyes, *Thailand: Buddhist Kingdom*, 203.

ความประสังค์ของเขาก็แต่กับผู้ที่พากเขาไว้ใจได้เท่านั้น และเป็นหนังสือสั่งการและสอบถามของภูมิพลด้วยสำนวนโวหารรุ่มร่าม รวมกับว่ามันเป็นการอย่างมากที่กษัตริย์จำใจต้องทำ แทนที่จะเป็นการสมัครใจ

แนวทางนี้ทำให้เขามีจุดขายที่แตกต่างไปจากนักการเมือง ที่ประسังค์อำนาจทางการเมืองด้วยความมั่กใหญ่ฝื้นฟู ที่ปกติพูดมากกว่าทำ บกพร่องในพิธีกรรมและในการผูกโยงกับคนและวัตถุต่างๆ ที่ศักดิ์สิทธิ์สูงส่ง วังที่เปลี่ยนด้วยบุญการมีกับนักการเมืองต่ำชั้นถูกค้นหาไว้ด้วยหูบเหวลึก ภูมิพลจะผูกสัมพันธ์แต่กับข้าราชการและทหาร และมั่นคงแน่วแน่ที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้ถูกมองว่าเกลือกกลั้วกับนักการเมือง แม้กระทั้งส่วนที่อยู่ในระดับนำ เว้นเสียแต่ว่าพากนั้นจะสามเครื่องแบบนายพล อย่างสุนทรีและเปรม

ผลจากการแยกตัวแตกต่างอย่างจงใจนี้คือว่าการอกร่างของภูมิพลในนามของประชาชนนั้นถูกมองว่า เป็นการกระทำที่เสียสละ ไร้ชีวิต วนเป็นงานและบริจาคมหลักทศพิธราชธรรม เวลาการเมือง(หรือนักธุรกิจ)ทำอย่างเดียวกัน ก็จะถูกมองว่าสร้างภาพเพื่อผลประโยชน์ วังจะพยายามย้ำเตือนประชาชนถึงความแตกต่างนี้อยู่ตลอดเวลา หลักฐานบ่งชี้ถึงธรรมปฏิบัติอันบริสุทธิ์หาตัวจับยากของภูมิพลได้รับการตอบรับ ในช่วงทศวรรษ 2533 เมื่อวังเริ่มได้รับเงินบริจาคก้อนใหญ่โดยตรงจากวัดรายๆ ด้วยห่วงโซ่บุญตอนนี้พุ่งตรงจากประชาชนผ่านวัดขึ้นไปหาวัง และไม่ใช่จากวังไปวัด นัยแห่งความเป็นเทพของภูมิพลยิ่งมายิ่งลึกซึ้ง (สำหรับนักวิจารณ์แล้ว มันบ่งบอกว่าวังว้าว้อศจรรย์ของการทำบุญนั้นแตกหักไปแล้ว)

เมื่อได้สำแดงความເອກຸ່ນຂອງບໍລິຫານທີ່ແມ່ນນຸ່ມຍົດແລ້ວ ພູມພລົກຕ້ອງທຳອິນຍ່າງເດືອກນີ້ກັບປະຊີບໄຕຍ ອັນເປັນພລັງແທ່ງປະຊາທິ່ໄມ່ຢູ່ຢາຍໃຕ້ຮັມສະໜີ-ກະຊົມ-ກະຊົມ ເນື່ອຈາກການເຮັດວຽກກ່ຽວຂ້ອງປະຊີບໄຕຍສາມາດຄ້າງໂດຍໄຄຮົງໄດ້ ຮວມຄື່ງຄູ່ແໜ່ງຂອງວັງ ພູມພລົງຈຶ່ງຕ້ອງເໝາວມາແນວຄົດປະຊີບໄຕຍເຂົ້າໄວ້ເປັນສ່ວນທີ່ຂອງແນວຄົດຮຽມຮາชาດ້ວຍ

ตັ້ງແຕ່ແຮກທີ່ເດີຍ ປະຊີບໄຕຍເປັນທີ່ເຂົ້າໃຈໂດຍທ້າກັນວ່າໝາຍຄື່ງກາຣມມີຮູບາລທີ່ມາຈາກການເລືອກຕັ້ງທີ່ທໍາທຳນ້າທີ່ຕາມຄວາມຕ້ອງການຂອງປະຊາຊົນທີ່ເສີ່ງ ດ້ວຍກະຊົມທີ່ຈະຫາຍໄປຈາກໂຄຮງສ້າງນີ້ ຈຶ່ງເປັນການໄມ່ພອເພີ່ງທີ່ຈະປະກາດແຕ່ເພີ່ງວ່າສຕາບນັກກະຊົມທີ່ປະຊີບໄຕຍຮ່ວມທອງໂລງກັນແລ້ວ ອິນຍ່າງທີ່ທຳໃນປີ 2520 ທີ່ຮູບາລນິຍາມປະເທດໄທວ່າມີ “ຮະບອນປະຊີບໄຕຍອັນມີກະຊົມທີ່ເປັນປະນຸ່ງ” ພູມພລົກຕ້ອງແສດງໃຫ້ເຫັນວ່າສຕາບນັກກະຊົມທີ່ໃນດີຕັ້ນເປັນປະຊີບໄຕຍໂດຍເນື້ອໃນ ມີຫຳໜ້າໜ້າຍ້າງໃຫຍ່ກວ່າແລກວັງຂວາງກວ່າປະຊີບໄຕຍນຳເຂົ້າຈາກຕະວັນຕອນຄັບແຄບທີ່ປະຊາຊົນເຄີຍໄດ້ຢືນນາ

ເຫຼຸ້ນນັ້ນຈຶ່ງເປັນສິ່ງສຳຄັນທີ່ຕ້ອງເຮັດວຽກຕົລາຈາກຮົກພ້ອມຮູນຮານຄໍາແໜ່ງວ່າເປັນແລດງກາຮັນປະຊີບໄຕຍ (democratic manifesto) ຕ້ອງຢ້າແລ້ວຢ້າອີກວ່າກະຊົມທີ່ຈະຈັກກື້ກໍທີ່ມີຮູບຮຽມນູ່ໃນປະເທດໄທຢ້າງຕົວຄນເດີຍໃນປີ 2475 ຈົງ ແລ້ວພວກນີ້ຍື່ມເຈົ້າໃນຍຸດຂອງພູມພລົກລ່ອມຕົວເອງໃຫ້ເຊື່ອນິການນັບນີ້ ໃນປີ 2535 ພູມພລົກຕ້ອງແກ່ນັກເຂົ້າແຂ່ງມີຜົນສົງສອງຄນວ່າມານົກງານເປັນຄົນແຮກທີ່ແນະນຳອຸດມຄຕປະຊີບໄຕຍໃຫ້ປະເທດນີ້ໄດ້ຮູ້ຈັກ ແລະ

หลังจากนั้น ประชาธิปักษ์สามารถต่อการกิจกรรมสำเร็จด้วยการประท้วงประชาธิปไตยเต็มรูปแบบลงมาด้วยความสมัครใจ⁶

ข้ออ้างอธิบายเหล่านี้ได้รับการผลิตขึ้นโดยเยี่ยดกรอกตามงานเขียนทางวิชาการ ตำราเรียน และละครโทรทัศน์ จนเป็นที่น่าเชื่อถือ เพราะเป็นที่เข้าใจตามแนวคิดสอนแบบพุทธว่าบุคคลผู้ปฏิบัติธรรมอันบริสุทธิ์ เช่น ธรรมราชา คือผู้ทำงานเสียสละเพื่อผู้อื่น การอุทิศตนและการเสียสละของภูมิพลทำให้เขาเป็นประชาธิปไตยโดยเนื้อแท้ รับใช้ทายราชภูมิทั้งหมด ไม่ใช่เพียงตัวเองหรือเขตเลือกตั้งอันจำกัด (และเนื่องจากว่าเขาเป็นกษัตริย์ เขายังมีข้อมูล หรือสัพพัญญูโดยกรรมพันธุ์ ที่จะชี้ให้เห็นว่าประชาชนต้องการอะไร) กล่าวโดยสรุป ผู้ปกครองพุทธที่เคยเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบศักดินาขุนศึกโบราณถูกสถาปนาให้เป็นองค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตยสมัยใหม่ ในทางตรงข้าม สมาชิกสภาพผู้แทนฯ ไม่ถูกถือว่าสำคัญในโครงสร้างนี้ ปลายทศวรรษ 2503 ภูมิพลดูแลนักการเมืองอย่างเปิดเผยว่ารับใช้แต่ตนเองกับกลุ่มผลประโยชน์แคบๆ เขายังไม่พูดตรงๆ ว่าเขาดีกว่า แต่ด้วยการอวดผลงานจากโครงการของตัวเอง เขากล่าวให้การกระทำการตัวมั่นเอง

ถึงกระนั้น ความพยายามรวด gwāp สถาบันกษัตริย์เป็นประชาธิปไตยมาแต่อ่อนแหนอกนั้นต้องเผชิญกับการทำลายที่สำคัญ นั่นคือ คนไทยเข้าใจว่าประชาธิปไตยเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชน อันเป็นคุณสมบัติที่กษัตริย์ไม่มี ดังนั้น วังจึงเพียงแต่ยืนยันว่ากษัตริย์จักรีทั้งพระภูลเป็นกษัตริย์ที่ประชาชนยอมรับ ไม่ใช่ผู้บลลังก์ หากพูกเขาไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนหรือไม่ได้ปกครองด้วยความเที่ยงธรรม ด้วยตระกอย่างนี้ ภูมิพลกับบรรดาคนก่อนหน้าเข้าเท่ากับโดยเนื้อแท้แล้ว ได้รับการเลือกตั้งมาแล้ว อย่างที่เขานอกผู้สามกษัตริย์รายหนึ่ง “เราเป็นกษัตริย์ที่ได้รับการเลือกตั้งมา หากประชาชนไม่ต้องการ พากษา สามารถไล่เราออกได้”

หากว่าตนจริง อย่างนั้นการเลือกตั้ง(ตามที่เข้าใจกันโดยทั่วไป) ก็ไม่ได้เป็นประโยชน์จริงๆ สำหรับการเลือกตัวแทนมาเป็นผู้นำ และประวัติของภูมิพลที่ไม่สนับสนุนรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งก็สะท้อนความเชื่อนี้ เขายังพยายามโดยไม่ต้องมีการเลือกตั้งในช่วงสุดท้ายและตอนน้อม และเขางานสนับสนุนข้อเสนอให้มีวุฒิสภาพัฒนาตั้งแต่ตั้ง(และมักจะมีเขามาเป็นคนแต่งตั้ง) ที่สามารถครอบงำสภาพผู้แทนฯ เขายังสนับสนุนนายกฯ อย่างเปรมที่ส่ายปีกไปทั้งสองสภาพได้ ทำทีข่องเขามีอิทธิพลให้สาธารณชนไทยเกิดอดีตอย่างเดียว กันต่อการเลือกตั้งแบบตะวันตกเวลา รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งประสบความล้มเหลว

⁶ Kulick and Wilson, *Thailand's Turn*, xvi.

การผนวกเอาประชาธิปไตยเข้าไว้ในคุณสมบัติของธรรมราชเป็นแค่ก้าวหนึ่งเล็กๆ ทั้งประชาธิปไตยและการปฏิรูปโดยทั่วไปเป็นเรื่องเชิงปัจเจกมากเกินไป ทำให้พลเมืองไทยขาดจากชาติที่มีสถาบันกษัตริย์เป็นศูนย์กลาง ในฐานะปัจเจกที่มีบุญการมีที่ก้าวหน้าในเชิงจิตวิญญาณมากที่สุดในราชอาณาจักร ภูมิพลจึงมีคุณสมบัติที่จะอ่วร่างสร้างแนวคิดทั้งสองขั้นมาใหม่

การเปลี่ยนแปลงขั้นมูลฐานของเข้าคือการเน้นย้ำความสามัคคีเป็นทั้งหน้าที่พลเมืองและคุณความดีในเชิงศาสนา ทำให้มั่นคงยึดหลักสำคัญของทั้งประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล ก่อนอื่นว่าประชาธิปไตยเป็นระบบที่ออกแบบมาเพื่อประโยชน์ของทั้งชุมชน ดังนั้นจึงไม่สามารถบรรลุได้ด้วยการที่ปัจเจกบุคคลแก่งแย่งแข่งขันเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง แต่ทุกคนต้องทำงานร่วมกันด้วยเป้าหมายเดียวกัน ดังนั้น ความสามัคคี(ที่ไม่ใช่ลักษณะเฉพาะของระบบการเลือกตั้งที่มีกรรมการเมืองแข่งขันกันแบบตะวันตก)จึงเป็นหนทางสู่ประชาธิปไตยที่แท้จริง ส่วนในเรื่องของธรรมาภิบาลมีปัญหาร่วมกันนิกรของเข้าเข้าใจว่ากรรมและชาติว่าเป็นเพียงสภาวะที่แวดล้อมปัจเจกบุคคล ในการตีความของเข้า ชาติของคนไทยทุกคนล้วนผูกอยู่กับชุมชน และการกระทำของบุคคลจะต้องถูกพิจารณาในแง่ผลที่มีต่อคนอื่นๆ เข้าต้องการให้คนไทยทุกคนได้เข้าใจว่าชาติกรรมของเข้าหรือเรือนผูกกับรัฐ และชาติกรรมของรัฐผูกอยู่กับสถาบันกษัตริย์

ทว่าความสามัคคีและความจริงรักภักดียังไม่พอเพียงสำหรับการแก้ปัญหาทั้งหมดของรัฐ ภูมิพลสรุปว่า การพัฒนาชาติถูกจำกัดโดย(เหตุหนึ่ง)ความเนื้อโยนของชาวบ้าน นี่อาจจะเป็นเรื่องความชี้เกี่ยจธรรมดائعที่เข้าสังสัย หรือเป็นผลจากคติพุทธว่าด้วยการละความอยาก หรือทั้งสองอย่าง (ภูมิพลไม่โวยเรื่องนี้เข้ากับการขาดโอกาส การศึกษาหรือข้อมูลข่าวสาร) ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร ชาวบ้านไม่ได้ทำงานหนักพอเพียงสำหรับประเทศชาติ ดังนั้นภูมิพลจึงเติมความอุดสาหะเข้าไปในรายการคุณธรรมประจำใจ เน้นงานส่วนรวมมากกว่างานส่วนตน เข้าตำแหน่งคนที่ไม่ทำงานหนัก บอกว่าพวกเขากำลังทัดทานความก้าวหน้าทางจิตวิญญาณของตัวเองและทำร้ายประเทศชาติ “เด็กๆ จะต้องรู้ว่าความสุขและความลงตัวในชีวิตไม่ได้เกิดขึ้นมาเอง หากมาจากการทำงานที่ดีและความประพฤติที่ดีอย่างต่อเนื่อง คนที่ทำตัวไม่ดีไม่ยอมทำงานอย่างอุดสาหะจะไม่มีวันมีความสุข” เข้าพูด⁷

ในอีกด้านหนึ่ง เขายังตีตราความอยากรักความปรารถนาอันเป็นลักษณะของทุนนิยมว่าเป็นอุปสรรคต่อความสามัคคีและความก้าวหน้า นายทุนนั้นเห็นแก่ตัว แบ่งเขาแบ่งเราและເບີຣີນ “คนที่หวังแต่ประโยชน์ส่วนตัวจะไม่ได้รับการสรรเสริญ” เข้าพูดในปี 2523 “เราต้องพยายามร่วมมือในการทำงานเพื่อให้ประโยชน์ที่ทุกคนต้องการจะกล่าวเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ” ปลายทศวรรษ 2533 หลังวิกฤตเศรษฐกิจ เข้าสรุปว่า

⁷ ภูมิพล, *The Royal Blue Book Part II* (Bangkok: Working Committee of the Royal Initiation Projects, 1987), 96.

การเน้นกิเลสแบบทุนนิยมนั้นที่จริงแล้วเป็นความผิดพลาดหลักในระบบของไทย เข้าเสนอทฤทธิ์ใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียงของเข้าแทน ซึ่งจะจัดการร่วมบุกอย่างที่ศาสนาพุทธพยาภยามເອົານະ ນັ້ນຄືອ ດວມອຍກ ແລະ ດວມໂລກ “ດວມພອເພີຍຄືອ ດວມພອປະມານ” ຖຸມີພລບອກ “ຫາກເຮາພອປະມານ ເຮັກຈະມີດວມອຍກ ນ້ອຍລົງ ຫາກເຮາອຍກນ້ອຍລົງ ກີຈະເຂາເບີຍບຸນຄົນເນື່ອນ້ອຍລົງ ຫາກທຸກໆ ທາຕີຢືດດວມຄິດນີ້... ໂດຍໄມ່ສຸດໂຕ່ງ ທີ່ໄມ້ໄຮຟຈັກພອໃນດວມປຣາຄາ ໂດກຈະມີດວມສຸກວ້ານີ້”⁸

ອຸປະສົດສຳຄັນທີ່ສຸດສຳຫັບການຮູດໜ້າໄປໃນແນວທາງປະຊືບໄຕຍຂອງທຣຣມຣາຈາຄືອ (ນັກຮູ້ສາສົຕົງ ໄກຍບາງຄົນເຮີກວ່າ “ທຣຣມເຊືບໄຕຍ”) ຮູ້ທຣຣມນູ້ພຽມກັບຫັກການສມັຍໃໝ່ທີ່ເຮີກວ່າຫັກກູ້ໝາຍ (rule of law) ຮູ້ທຣຣມນູ້ຖືກເຂົາໃຈໂດຍທ່ວ່າໄປວ່າເປັນລັກຂະນະທີ່ສຳຄັນຂອງປະຊືບໄຕຍ ຫັກການນີ້ໄດ້ຮັບການහຸນເສຣົມ (ອຍ່າງເປັນຕລກຮ້າຍ) ໂດຍນິທານຂອງວົງເອງ ທີ່ສຸດໃປປະຊືບໄປວ່າເປັນຜູ້ປະທານຮູ້ທຣຣມນູ້ລັບແຮກໃຫ້ແກ່ປ່ອງໜາ ທ່ານໄທ ທຳໄຫ້ຮາຊານຈັກກາລາຍເປັນປະຊືບໄຕຍ ຕຶ່ງຈະແບ່ນອ້າງອຍ່າງນັ້ນ ວັກໄມ່ສາມາດເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ໄອ ກຸມຮູ້ທຣຣມນູ້ໄດ້ ເມື່ອພົບລູເພີ່ມມັນເຂົາໄປໃນສາຫັກຂອງປະເທດ “ທາຕີ-ສາສົນ-ກັຊຕົກຕະໂຮງ-ຮູ້ທຣຣມນູ້” ເຂົ້າແນ້ນທີ່ ຮູ້ທຣຣມນູ້ແລະ ກູ້ໝາຍທີ່ພ່ວມມາໃນຮູ້ນະຄູແຂ່ງເຊີງສຕາບັນຕ່ອດ້ານຈັກຂັດຕະໂຮງ ດົນໄທຍທຸກຄົນສາມາດຮັບອ້າງສິທິ ເສີ່ງພາດມຮູ້ທຣຣມນູ້ໄດ້ ແລະ ວັກໄມ່ສາມາດໂຕ້ແຍ້ງໄດ້ (ໃນໂຄກສໍາໜຶ່ງທີ່ທ່າໄດ້ຍາກຍິ່ງ ຖຸມີພລອ້າງຮູ້ທຣຣມນູ້ ເພື່ອປັບປຸງດ້ານຈັກການຕົວເອງ)

ໃນຊ່ວງ 2488-2500 ພວກນິຍມເຈົ້າພຍາຍາມໃຊ້ຮູ້ທຣຣມນູ້ໃຫ້ເປັນປະໂຍ່ນກັບວັງ ທ່ວ່ານັບແຕ່ນັ້ນມາກຸມີ ພລມື່ແຕ່ຈະປ່ອນເຊະຮູ້ທຣຣມນູ້ ຖາກໄມ່ໃຊ້ວ່າພຍາຍາມກຳຈັດມັນອອກໄປເລຍ ໃນທຄວຣະ 2513 ເຂົ້າສື່ງວ່າ ເສີ່ງພາດທາງໂລກຍໍຂອງມັນເປັນສາເຫດຂອງກາແຕກດ້ານສາມັກດີ ແລະ ດວມຮະສໍາຮ່າຍຂອງຄົນໃນໜາຕີ ເປັນ ຜ່ອງທາງໃຫ້ພວກຄອມມິວນິສົຕິເຂົ້າມາຢືດດ້ານຈາ ເພື່ອຈະສັກນໍາປະຊານໄປໃນທາງຂອງເຂາກຸມີພລນໍາຄົດຕິພຸທ່າວ່າດ້ວຍ ອົນຈາກ ເຊື້ອຄວາມໄມ່ຈີ່ງເຂົ້າມາໃນເຮືອງຮູ້ທຣຣມນູ້ ເຂັບອີກວ່າ ກາຣປະກາສໃຊ້ ກາຣແກ້ໄຂ ແລະ ກາຣຈີກຮູ້ທຣຣມນູ້ ຊັ້ນແລ້ວຊັ້ນເລົາຈັນເປັນສົດຕິປະຈຳກາລຂອງເຂົ້ານັ້ນເປັນຂັ້ນພື້ນຖານວ່າຮູ້ທຣຣມນູ້ເປົ່າຍືນແປ່ງຢ່າຍເກີນໄປທີ່ຈະເປັນ ເສາຫັກຂອງໜາຕີໄດ້ ກາຣທີ່ໄທຍອຸປະນາມໄດ້ຜ່ານຮູ້ທຣຣມນູ້ຫລາຍລັບແສດງໃຫ້ເຫັນວ່າຮູ້ທຣຣມນູ້ໄມ່ຈຳເປັນ ມີ ແຕ່ທຣຣມະເທຳນັ້ນ ອັນເປັນກູ້ໝາຍອັນສົມບູຮັນທີ່ເປັນຮູ້ນທຣຣມປົງປົກຕິຂອງກຸມີພລ ທີ່ແນ່ນອນແລະຄາວົວ ແລະ ເປັນ ພື້ນຮູ້ນສຳຄັນຂອງໜາຕີໄທຍ “ເມື່ອຮູ້ທຣຣມນູ້ຖືກຈີກໄປ ເຊື້ອຮູ້ສພາຍຸບໄປ... ດ້ານຈາຂອງປະຊານກລັນມາທີ່ເຮົາ” ກຸມີພລບອກ ເຂາຮວມຖື່ງກູ້ໝາຍແພັ່ງແລະ ອາງົາທັ້ງໝາດດ້ວຍ ເຂົ້າມກຈະຊື້ວ່າກູ້ໝາຍຖືກໃຫ້ຍ່າງໄມ່ເປັນທຣຣມ ອຍ່າງໄຣເພື່ອປະໂຍ່ນຂອງຄົນຈຳນານ້ອຍທີ່ມີດ້ານຈຳນານ ແລະ ຮັງແກຄນອ່ອນແອ ຂະໜາທີ່ກາຣກະທຳຂອງເຂົ້າທັ້ງທີ່ຢືນແລ້ງ ເປັນທຣຣມ ກາຣໃຊ້ກູ້ໝາຍອຍ່າງເດືດຂາດນັ້ນໄມ່ໄດ້ຊັ້ນໜ້າໜັກແຮງຈຸງໃຈເຊື້ອຄວາມຕັ້ງໃຈທີ່ດີ ອົກທັ້ງໄມ່ຄຳນຶ່ງຖື່ງ

⁸ ນາງຄົນແບ່ງ(ໃນກາຣພູດຄູດສ່ານຕົວ)ວ່ານີ້ຈີ່ງຈາ ແລ້ວເປັນດວມພຍາຍາມຂອງກຸມີພລທີ່ຈະສັດກິນດວມປິ່ນປົວທີ່ກາຣເປົ່າຍືນແປ່ງທີ່ຮູ້ນແຮງ ທີ່ຈ້າກເກີດຂຶ້ນໄດ້ຈາກວິກຸດຄວາມນັ້ນ

ของการกระทำ อาทิ หากบางอย่างที่จะเมิดกฎหมายแต่จริงๆ แล้วเป็นประโยชน์แก่ชุมชนโดยรวม ดังนั้น กฎหมายทางโลกยังและรัฐธรรมนูญจึงเป็นเครื่องมือที่เร้มโนธรรมที่สามารถทำลายความสามัคคีและเสียมผู้คนให้หักห้ามกันได้

ความเชื่ออย่างนี้เป็นฐานสำคัญที่กฎหมายให้กับสภาร่างรัฐธรรมนูญในปี 2540 เพื่อให้รัฐธรรมนูญใหม่สั้นและเรียนง่ายที่สุด อย่างที่บริหารของเขากองน้อย ทองใหญ่เขียนในทศวรรษ 2523 ว่า รัฐธรรมนูญเดียวที่จำเป็นคือฉบับที่เชิดชูความปรองดองภายใต้รัฐธรรมนูญ

ความสำเร็จของการทำให้สถาบันเป็นศูนย์กลางรัฐของกฎหมายมีรากเหง้าส่วนใหญ่มาจากพุทธศาสนาแบบไทย และความสามารถอันเอกอุของวังในการใช้ประโยชน์และตัดแปลงมัน มีหลายครั้งในทศวรรษ 2470 ต้น ทศวรรษ 2513 และประมาณปี 2533 เมื่อเสียงของไพร่แಡดังขึ้นและดึงราชอาณาจักรไปอีกทิศทางหนึ่ง แต่ ดังที่สภากฎหมายหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจ 2540 ได้แสดงให้เห็น แนวทางของเขามีอำนาจดำเนินการประชาชนอยู่เสมอ เนื่องจากเขามีอำนาจที่เข้าใจว่าคือผู้ปฏิบัติธรรมชั้นนำ เมื่อกับมองกฎในประวัติศาสตร์ฉบับทางการ เขายุ่งยากและล้มร่วงทั้งกฎหมายของราชอาณาจักรตามขบวนและความรู้สมัยใหม่เข้าด้วยกัน

อาจเป็นได้ว่า มีบางอย่างที่หายากล้ายิ่งกว่าในความพยายามของกฎหมาย นอกจากราชการที่กุมบังเหียน การเมืองอยู่ในมือเท่านั้น สิ่งที่โผล่โผลมออกจากถ้อยคำทั้งหลายของเขาก็โดยเฉพาะการปราศรัยและสิ่งที่พิมพ์ในช่วงทศวรรษ 2533 ของเขาก็คือโฆษณาพงษ์ของรัฐและสังคมที่ปกrongแบบพุทธสมัยใหม่ มโนภาพที่ถือความศักดิ์สิทธิ์ของกษัตริย์และกำกับพุทธิกรรมของประชาชนด้วยหลักธรรมและกรรมที่เข้าเผยแพร่ มโนภาพของกฎหมายคืออาณาจักรสุโขทัยที่อยู่ในอุดมคติตามแบบไตรภูมิพระร่วง ที่ผู้นำที่ศักดิ์สิทธิ์ปกrongตามหลักศาสนา และปฏิบัติธรรมในระดับสูงสุด เขากล่าวด้วยน้ำเสียงทั้งทางการเมืองและทางจิตวิญญาณ และปกrongตามการศึกษาความหลักธรรมของเขาว่า การหยั่งรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับประชาชนไม่ได้เกิดจากประสบการณ์การบริหารงานสมัยใหม่ แต่จากการถือปฏิบัติพิธีธรรม

แน่นอนว่ารัฐพุทธอย่างนี้แตกต่างอย่างมากจากความเข้าใจทั่วไปเกี่ยวกับรัฐศาสนาที่เป็นระบบที่เดร่งรังสรรค์โดยติดคัมภีร์จนเกินพอเพียง อย่างเช่น อิหร่านในทศวรรษ 2523 ที่อยู่ภายใต้รัฐบาล อิหร่านยุคนั้น บังคับการประพฤติที่ถูกต้องด้วยระบบศาลที่ครอบงำโดยผู้พิพากษาศาสนา ลำดับชั้นทางอำนาจผูกกับการฝึกฝนและการปฏิบัติศาสนา

ในกระบวนการทัศน์แบบพุทธ ผู้นำปกrongประชาชนไม่ใช่ด้วยกฎหมายและบทลงโทษที่รุนแรง แต่ด้วยการทำตัวเป็นแบบอย่าง พลังแห่งคุณงามความดี กรรมกำหนดจักรวาล ไม่ใช้รัฐธรรมนูญและผู้พิพากษาทาง

โลกย์ ถ้าคนทำผิด ก็จะได้รับผลแห่งกรรมนั้นในท้ายที่สุด ลำดับชั้นต่ำสูงผูกกับบุญอันเกิดแต่การปฏิบัติ กษัตริย์ผู้เป็นเยี่ยงอย่างกำรงอยู่เป็นข้อพิสูจน์ถึงการประพฤติธรรมเป็นหนทางสู่การรู้แจ้ง

หัวใจสำคัญในการเข้าใจแนวคิดนี้ในฐานะระบบการเมืองที่อิงศาสนาและไม่ใช่แค่ความมั่นของนักปฏิบัติทางโลกย์เท่านั้น คือการบรรจงสร้างมโนภาพแห่งกษัตริย์จักรี(โดยเฉพาะเจาะจงก็คือภูมิพล)ให้เป็นทั้งธรรมราชาและเทวราชาไปพร้อมกัน นั่งอยู่ตรงจุดที่สวรรค์บรรจบกับพื้นโลก การสร้างภาพอย่างนี้ดำเนินมาโดยไม่เคยหยุดหย่อนตลอดวาระของภูมิพล แม้ว่าโดยทางการแล้วเขาจะเป็นกษัตริย์สมัยใหม่ที่มีอำนาจจำกัดแต่หนังสือหนังหาดำรงเรียนนับไม่ถ้วน พิธีกรรมทั้งของวังและวัด การยกยอจากผู้คนต่างๆ โดยเฉพาะพระชั้นผู้ใหญ่ คาดภาพภูมิพลในฐานะผู้นำสุดชั้นที่มีอำนาจเชิงตามพันธุกรรมและวิสัยทัศน์ที่ไปพ้นโลกย์นี้ แฝงด้วยการสร้างภาพด้วยตัวภูมิพลเองที่แสดงการหลุดพ้นไปจากโลกย์นี้ เช่น อัคราภิรักษ์เรื่องตัวเลข การปฏิบัติพิธีกรรมพราหมณ์-ยินดูสุดชั้นตามชนบเดิม การไม่ยึดระกับคนและกลไกของรัฐบาลสมัยใหม่ และการไว้เนื้อเชื่อใจแต่กับพระและชาวพุทธในการโฆษณาวิสัยทัศน์ของเขารอง

การสร้างภาพดังกล่าวไม่ได้จริงแจ้งเห็นชัดเจนจับต้องได้เสมอไป ในวัฒนธรรมและชนบธรรมเนียมไทย กษัตริย์ไม่สามารถที่จะถูกระบุอย่างตรงๆ ได้ваเป็นเทพ หรือกระทิ่งว่าบรรลุนิพพานแล้ว (หากสินเจ้าของตำแหน่งเดิมถูกประหารส่วนหนึ่งก่อนมาจากการอวดอ้างอย่างนี้) “ไม่มีใครอ้างได้ว่ามีคุณสมบัติ มีญาณทัศน์ที่จำเป็นสำหรับการชี้ระดับชั้นของความสูงส่งของกษัตริย์ได้อยู่ขั้นนั้นขึ้นนี้ เพียงรู้ได้ว่าคนนั้นมีบุญบารมีมากกว่าตน แต่ไม่รู้ว่ามากกว่าเท่าไหร่ ดังที่ Christine Gray เขียน “มนุษย์ธรรมชาติไม่สามารถ “รู้แล้วชัด” ถึงกรรมของกษัตริย์หรือเทพได้ และ “หน้าที่อันหมายความ” หรือหลักปฏิบัติของพากเข้าก็ไม่ได้รวมถึงการเดาในเรื่องนี้”⁹ ในแง่ของภาษา คนไทยพูดถึงกษัตริย์ว่าเป็น สมมติเทพ สำหรับคนภายนอกแล้ว มันดูเป็นการเรียกขานที่ค่อนข้างน่ารัก แต่มันมีความหมายที่จริงจัง แบบเดียวกับพระพุทธเจ้ายามมีชีวิตอยู่ สมมติเทพของจุดสูงสุดบนโลกและสวรรค์ขั้นต่ำสุด เป็นกิ่งกลางระหว่างสองสภาพ มีความคลุมเครืออย่างจงใจว่าเขายังอยู่ในระดับเดียวกับอรหันต์หรือโพธิสัตว์อันเป็นตำแหน่งว่าที่พระพุทธเจ้าหรือไม่

สถานะสมมติเทพของภูมิพลเผยแพร่ให้เห็นได้โดยสัญญาบงชี้ นั่นคือ เราไม่สามารถมองเห็นและระบุตัวเทพได้โดยตรง แต่เราสามารถมองเห็นและระบุการกระทำการของเทพได้ ประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 9 นั้นเต็มไปด้วยสัญญาบงชี้ดังว่า เมื่อันภาพทิวทัศน์ที่เต็มไปด้วยป้ายโฆษณา พระระดับสูงสุดท้องสมบูรณ์แก่ภูมิพล ภูมิพลปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาที่สำคัญที่สุดอยู่คุณเดียว เขาสามารถเสกฟันและแก้ปัญหาที่ไม่อาจแก้ได้อย่างปัญหาความยากจน เขายังสามารถสับคนที่ชั่ว ráy ไร้เหตุผลได้ ที่แม้จะทรงอำนาจแต่ก็ต้องสยบอยู่แบบเท้าของ

⁹ Gray, *The Soteriological State*, 107.

เข้า เขามีทรัพย์คฤหาศัย ความงาม ความงาม ส่งอันไร้คู่ เปรียบดิติ ประชาชนจากทั่วทุกสารทิศล้วนต้องการพึงพอใจ สมการของเข้า อย่างที่เห็นในโกรธัศน์เกื้อบุญรักษา และชาวพุทธต่างชาติก็ยอมรับความเป็นสัจจะของเข้า¹⁰

ที่เป็นที่ประจักษ์ถึงความเป็นธรรมราชา-เทราชาของภูมิพลคริอๆ กันคือโอลังช้างເដືອກັບຝູງຮອຍນ໌ ໂຮສ່ວຍ໌ສີທອງຂອງເຂາ ຕລອດຈນພຣະເຄື່ອງຂອງເຂາທີ່ປົກປັກທຫາຫາຍູນໃນສມຽນີ ຄວາມນັງເອິ້ນຂອງວາຣະຄຣບ 10,000 ວນໃນປີ 2520 ຂອງເຂາກັບວັນເກີດຂອງຮັກາລີທີ່ 5 ແລະ 8 ທີ່ຢູ່ານສັງວະຣາສີຣູກາຣີຍືດມັນໃນ ທຄພິຫາຣາຊຮຣມຂອງເຂາ ກາຣອຸປ່ມບທໍ່ຂອງຄນັບພັນເນື່ອໃນວາຣະສຳຄັ້ງ ຂອງເຂາ ກາຣປລຸກເສກແມ່ຂອງເຂາ ໄທກລາຍເປັນນັກນຸ້າ ແລະ ກາຣອອກຫາຍ 999 ຄື່ງສອງຄຣັງໃນຊ່ວງວັນເກີດຂອງເຂາໃນປີ 1999 ທີ່ເສຣີມສັງເຮືອງປະຕານີ໌ ທັ້ງໝາຍດີ່ເຫດຖາກຮົນສຳຄັ້ງ ແລະ ອັກຈະຍົບທັ້ງໝາຍທີ່ເກີດຂຶ້ນຂໍ້າແລ້ວໜ້າອີກໄມ້ຮູ້ຈາກຫຼຸດໝ່ອນຕລອດຊ່ວງຊີວິທີ່ ລະໝໍາຍກັບຂອງພຣະພຸທ່າເຈົ້າ ຕລອດຈນຄວາມຮຸ່ມຮວຍຂອງວັງວັງອັກຈະຍົບທັ້ງໝາຍແທ່ກາຣທຳນຸ້າ

ภົມີພລສ້າງກາພສມມຕິເທັນນີ້ໂດຍຕຽນໃນກາຣປຣະຍັກຈະນວນເກີດຂອງເຂາ ໃນເຮືອງຮາວທີ່ເຂາເລຳ ເຂາສຳແດງຢານທັດນະແບບພຣະຖິກອຸບັດຕິກາຣນີ້ເໜື່ອຮຣມ່າຕິແລະ ເຫດຖາກຮົນປາປິຫາຮີຍີ້ແວດລ້ອມຕົວເຂາໃນຮັບສມັກຂອງເຂາ ເຮືອງຮາວເຫັນນີ້ເປັນມາກກວ່າເພີ່ມກາຣເທັນໄປເຮືອຍເປົ່ອຍຂອງພ່ອໝູນຜູ້ທຮງກົມີ ມາກຍັງສຳແດງ ນຸ້າຢາທີກາຣແລະ ປີ່ຈະຍານອັນໄມ້ຈາຍຫຍ່ງຄື່ງຂອງຜູ້ເປັນກິ່ງເທັນກິ່ງນຸ້າ

ກາພລັກຂ່ານີ້ຍັງໄດ້ຮັບກາຣໂທມປະໂຄມໂດຍບຣດາຜູ້ແວດລ້ອມແທ່ແໜ່ນກົມີພລ ໃນກາຣບຣາຍເຮືອງຄວາມ ເປັນກັ້ຕົຣີຍີ້ແກ່ຜູ້ພັກທີ່ສ່ວນໃໝ່ເປັນຫາວ່າຕ່າງໝາດທີ່ສຍາມສາມາຄມໃນປີ 2542 ບຣວາຣໄກລ້ຳຊີດທີ່ສຸດຄົນໜຶ່ງຂອງກົມີພລ ຄື່ບຸຕັຣີ ວິຣະໄວທະອົບນາຍຢ່າງຍຸ່ງ ວ່າກົມີພລເປັນສມມຕິເທັນ “ກົມີພລໄໝໄດ້ເປັນເທັນ ເຂາເປັນແຕ່ເພີ່ມເທັນ ຈິນທະນາກາຣ” ເຮອດົບນາຍອ່າຍ່າງຄລຸມເຄື່ອແລະ ຮັມດະຮວງ ຕຣະໜັກດີວ່າປາກຕິແລ້ວໄມ້ມີຄຣເຂາຈະພູດວະໄຮຍ່າງນັ້ນ ອອກມາກັນ¹¹ ຄື່ອຍ່າງນັ້ນ ເຮອກົງຍັດເດີນໜ້າອົບນາຍສຕາບນັກຂ່າຕົຣີດ້ວຍກາຣເບີ່ງແປຣຍຸນສມບັດຍື່ຍັງເທັນ ເຮອນເນັ້ນຄວາມສຳຄັ້ງຂອງສັງລັກຂ່ານີ້ແລ້ງ ທີ່ໝາຍຄື່ງເທັນດູກື່ອ ຄົວະ ວິຊະນຸແລະ ພຣໝາມ ເຮອນກວ່າ ວັງຕ້ອງຄອຍ ຈັດກາຣໃໜ້ກົມີພລເດີນອູ່່ປັນພຣມເພື່ອເທົ່າຂອງເຂາຈະໄດ້ໄມ້ສັມຜສດິນ ແລ້ວມີອນພຣະສີວະ ແລະ ເວລາເຂາເດີນສາຍ ສັງລັກຂ່ານີ້ພຣະວິຊະນຸຈະຕ້ອງປຣາກວູ່ຫ້າຮາທ່າຍເຊີລືກໍອປເຕອຮ່ວສ່ມອ

ຈາກນັ້ນບຸຕັຣີເລົາເຮືອງດ້ວຍທ່າທີ່ເຄຮັງຂຽມຍ່າງທີ່ສຸດຄື່ງກົມີພລໃນຮູາະພຣະພຣມທີ່ໜີ້ທີ່ ເວລາກົມີພລນັ້ນ ໃນຂບວນເຮືອແທ່ກົງນປະຈຳປີໄປຢັງວັດອຽດ ເຂາຕ້ອງນັ້ນເຮືອສຸພຣຣນ່າທີ່ໃນພີ້ປີ 2539 ເຂາກັບນັ້ນເຮືອຄຣູາ ທີ່ ກອງທັພເຮືອຕ່ອໄຫ້ເຂາໃໝ່ເປັນກາຣເຈັກ ຜລຈາກກາຣໄມ້ຍືດໃນວິຖີປົກົບຕິແທ່ພຣມນີ້ ບຸຕັຣີນອກວ່າ ຄື່ອພາຍຸຟັນຟ້າ

¹⁰ ໃນທຄວຣຍ 2533 ກາພລັກຂ່ານີ້ຮຣມ່າຕາຂອງກົມີພລເປັນທີ່ປະຈົບຍື່ອໄດ້ໂດຍມີເອົາພິທີກົງນຫລວງຂາຍກິຈກາຣໄປລົງຈິນ ກັມພູ້າ ລາວ ພມ່າ ແລະ ອົງລັກກາ ແລະ ມີອົງນາລອິນເຄີຍແລະ ຈິນຈັດສັ່ງພຣະສາວີກິກຮາຕຸມາໃຫ້ໄທຢູ່ນາຫຼາຍ

¹¹ ບຸຕັຣີ, ບຣາຍທີ່ສຍາມສາມາຄມ, 11 ກຸມພາພັນ້ນ 2542.

คงมองที่ทำให้ขบวนเรือต้องเปียกโซก แต่พอเรือของภูมิพลถึงวัดอรุณ ฝันก็พลันหยุด เนื่องจาก(บุตรีบอกแก่ผู้พิฟฟ์)ว่าภูมิพลคือพระศิริฯ ดังนั้นฝนไม่อาจกล้ากรายใจ “เราจึงมักจะพูดว่ามีอะไรบางอย่างข้างบนนั้น” เขายัง “แม้ว่าเขาก็เป็นเทพในจินตนาการก็ตาม”

มันคงง่ายที่จะยกให้ภาพพจน์นี้เป็นผลมาจากการนับธรรมเนียมประเพณี หรือการพูดกันเล่นๆ ไม่จริงจัง หรือบรรดาสาวกคลั่งไคล้ำหัวใจ แต่มาดูหนังสือของภูมิพลเองที่พิมพ์ในทศวรรษ 2533 สองเล่มแรกคือ นายอินทร์ กับ ติโต ต่างเป็นเรื่องราวของผู้นำที่ปรีชาสามารถและอุทิศตน เล่มที่สามคือ มหาชนก ซึ่งชัดเจนว่าภูมิพลคือมหาชนก ที่เป็นเหมือนสะพานเชื่อมระหว่างโลกและทวยเทพ เป็นสมมติเทพ

มีหนังสือเล่มที่สี่ ชื่อประวัติภาษาอังกฤษของภูมิพล *The Revolutionary King* ที่อำนวยการเขียนโดยภูมิพลเองและพิมพ์ที่ลอนדוןในปี 2542 ลิบปีก่อนหน้านั้น ภูมิพลได้เชิญ William Stevenson ผู้เขียนนายอินทร์ให้มาร่วมเขียนหนังสือ สตีเวนสันพากอญี่ปุ่นวังสระปทุมของสังวาลย์ และได้รับการสนับสนุนการค้นคว้า และได้รับโอกาสสัมภาษณ์ข้าในวังและตัวภูมิพลเองอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน แต่เขาก็ไม่ได้เข้าถึงเอกสาร หรือแหล่งเก็บรวบรวมเอกสารภายนอกใน

ผลลัพธ์คือหนังสือที่นำเสนอตัวภูมิพลเป็นเทพ ที่วิเศษอัศจรรย์และล่วงละเมิดมิได้อย่างแท้จริง *The Revolutionary King* บอกเล่าเรื่องราวของกษัตริย์ที่ปรีชาสามารถแต่คนมักไม่ค่อยรู้คุณ ผู้ที่กอบกุ่มประเทศของเขามาด้วยตัวคนเดียวหลังจากทรงครองราชย์และนำพาประเทศชาติพันฝ่ายลังอันชั่วร้ายนับอนันต์มาด้วยทักษะอันมีมาแต่อ่อนแต่ออก เข้าพยากรณ์นำประชาชนของเขามาให้หลีกหนีจากความโลภและความทะยานอย่างไปปลุกความดีแบบพุทธที่จะพาราชาตานำจักรไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุข ชาวบ้านในชนบทเข้าใจถึงความพยายามของกษัตริย์ แต่นักการเมือง พ่อค้าวานิชย์ชาวจีน ข้าราชการไร้หัวคิด และนายพลที่มักใหญ่ไฟสูงและข้าในวงศ์ไม่เข้าใจ *The Revolutionary King* แบบไม่มีอะไรแตกต่างไปจากงานอาเตี่ยราทสุดดีชีวประวัติภาษาไทยจำนวนมากที่เกี่ยวกับครอบครัวมหิดลและรัชสมัยที่ 9 เลยแม้แต่น้อย มันจัดเรียงเกร็จเรื่องราวประวัติศาสตร์และถ้อยคำจากปากของภูมิพล ครอบครัวของเขาระบบริหาร เต็มไปด้วยปกรณัมมาตรฐานในรัชกาลที่ 9 ตลอดรับกับทัศนะของวังและครอบครัวภูมิพลที่นำเสนออยู่ตามสืบต่างๆ ทั้งหนังสือ เอกสาร รายการโทรทัศน์และการโฆษณาชวนเชื่อ¹²

เช่นเดียวกับในงานภาษาไทยเหล่านี้ ในหนังสือของสตีเวนสัน ผลงานเอกอุปราชนานมากตลอดชีวิตภูมิพลล้วนเคลื่อนคลุ่มไปด้วยความลึกลับและปฏิหาริย์ เริ่มด้วยเรื่องราวของเด็กหญิงกำพร้า สังวาลย์ ที่พันฝ่า

¹² นวัตกรรมของสตีเวนสันมีเรื่องเดียวคือการใช้ทฤษฎีเชิงการหมายความทางภาษาที่ Tsuji Masanobu ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารผู้อี้อ่อกว่าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 นักประวัติศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญเรื่องของ Tsuji ส่วนใหญ่ได้แบ่งทฤษฎีนี้ของสตีเวนสัน

อุปสรรคภายในเป็นแม่ของกษัตริย์สองคน ตอนเป็นเด็ก ภูมิพลแสดงความสนใจเกินธรรมชาติในเรื่องไอดอลิก ป่าไม้และวิศวกรรม และสามารถแปลบทกวีภาษาญี่โรบีได้หัวใจฯ ความตายอันเป็นปริศนาของอันนั้นที่และการขึ้นนั่งบัลลังก์ของภูมิพลได้รับการบรรยายว่าเป็นโองการสรรศ์ มีลางบอกเหตุเกิดขึ้นก่อนในวัง ภูมิพลที่กล่าวกังวลว่าวิญญาณของอันนั้นจะล่องลอยร่อนเร่ไปตลอดกาล ผนึกเป็นหนึ่งเดียวกับวิญญาณของพี่ชายเพื่อสานฝันของอันนั้นให้เป็นจริง นั่นคือ “พุทธประชาธิปไตย (Buddhist democracy)” ภูมิพลเล่าในหนังสือถึงการพบวิญญาณของอันนั้นที่ภายในวังหลายสัปดาห์หลังการเสียชีวิต “ได้ยินเสียงฝีเท้าตามหลัง หลังเดินจากโภคมา ในงานพิธีต่างๆ เราเคยมักจะต้องเดินตามหลังพี่ชายอยู่เสมอ ในช่วงขณะนั้น เรายังไม่รู้ว่าเขายาวยังไง แล้ว บอกเขาว่า “เราต่างหากที่ต้องเดินตามพี่ อย่างนั้นจึงเหมาะสม” พี่ชายตอบว่า “ตั้งแต่บัดนี้ พี่เดินตามหลังเล็ก”

เมื่อเขานั่งบัลลังก์ในช่วงทศวรรษ 2493 ภูมิพลพุ่งทะยานสู่ระดับสูงทางจิตวิญญาณอย่างรวดเร็วด้วยการค้นพบโลกอภิปริญາแห่งสยาม หนังสือว่าย่างนั้น เข้าพูดด้วยปรีชาญาณและความชัดแจ้งอันไม่ปกติ ธรรมชาตा “บรรดาขุนทหารที่สูงวัยกว่าจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ระลึกได้ว่าพระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสรู้ด้วยความสามัญ ธรรมดาว่าย่างเดียวกันนี้” สตีเวนสันเขียน คงทอง จันทรงศุ คุนวงในของวังบอกกับสตีเวนสันว่าภูมิพลเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า “เป็นภาคหนึ่งช่วงต้นๆ ของพระพุทธเจ้า ต่อสู้กับอสูรและต้านทานการยั่วยวน” เมื่อถึงทศวรรษ 2503 ปรีชาญาณของภูมิพลแผ่ขยายครอบคลุมทั่วโลกตะวันออกและโลเกียะ ตอนนี้เขามาดำรงคุณธรรมอันลึกซึ้งชนิดที่เพื่อนร่วมอาชีพเดียวกันในยุโรปไม่สามารถเข้าใจได้ เขาสอนการนั่งสมาธิแก่สิษฐ์ เดชกุญชร ลูกน้องของเขากล่าวว่า “ลึกซึ้งในสพระธรรมอยู่แล้ว และแก่ไขความบกพร่องอันเกิดจากการออกแบบของปืนไรเฟล เอ็ม-16 ได้อย่างน่าลงน ในทศวรรษ 2513 เขายังประสบการณ์เหนือโลกอีกมาก เขามาเห็นภัยถึงวิญญาณของพี่ชายอยู่ตลอดเวลา เมื่อวิภาวดี รังสิตตายในปี 2520 เนื่องจากเฉลิมคือปเตอร์กุพต.ยิงตก ภูมิพลอ้างว่า วิญญาณของเรามาปรากฏแก่เขาเพื่อเตือนถึงอันตราย

ตลอดหลายทศวรรษ ภูมิพลเชิดชูอุดมคติสังคมพุทธของเขาย่างแข็งขันว่าเห็นอกว่าวัฒนธรรม ตะวันตก มันต้องอาศัยการล่วงทาง สมาร์ตแล้วตระปภีบัต้อนบราสุทธิ์ เขาริบายว่า (ตามหนังสือของสตีเวนสัน) “ศาสนาพุทธมีความซับซ้อนมาก มีหลายระดับ ระดับสูงสุดคือการบรรลุความบริสุทธิ์สัมบูรณ์ในด้วยตนของเรา ... การบรรลุความบริสุทธิ์นี้ เราต้องทำทุกสิ่งที่ไม่เป็นการเห็นแก่ตัว... ปล่อยวางทุกสิ่งที่เราโน้มน้าวเป็นของเรา” ด้วยไม่ชอบที่จะอ้างความบริสุทธิ์นี้แก่ตัวเอง เขายังปล่อยให้เป็นที่เข้าใจกันเราเอง ในการอธิบายเคล็ดลับการสูบเหตุการณ์พฤษภา 2535 (ยกตัวอย่าง) เขายกอภิริยาไว้สำหรับรู้ว่าได้รักษาความลับที่ทำลายบุคคลที่ทรงธรรมอันยิ่งใหญ่จะทำลายตัวเอง

คนนี่ๆ เต็มอกเต็มใจที่จะบอกเล่าเรื่องราวบุญญาภิหารของเข้า สตีเวนสันยังบัญญัติว่า “ภูมิพลเป็นสัตตตะพิเศษ(special being)ในความเชื่อทางศาสนาพุทธของเรา เขายังคงจำและญาณวิเศษที่

จะเห็นเราไม่เพียงแต่ในภพนี้เท่านั้น ยังในภพก่อนๆ อีกด้วย เข้าเป็นโพธิสัตว์แห่งความเมตตาที่มีสายตาจับจ้องทะลุทะลวงไปถึงตัวตนชั่วก้าปของเรานะ สตีเวนยังได้รับการบอกเล่าว่าภูมิพลทำนายว่าจะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ล่วงหน้าเป็นเวลาหลายเดือน และเมื่อประชาชนและเลขาคำเตือนของเขารู้ เขาก็ตัดสินใจลดค่าเงินบาทเองในที่สุด หลังจากนั้นเขาก็ปลอบโยนประชาชนด้วยการให้คำแนะนำถึงวิธีการตั้งต้นใหม่ ด้วยการเสนอทฤษฎีใหม่ ซึ่งหนังสือบรรยายว่าเป็นแนวคิดทางเศรษฐกิจและการเมืองที่สร้างสรรค์แปลกใหม่ไปไกลที่สุด นับแต่สมัยรามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ผู้เขียนบรรยายภูมิพลว่าเป็นมหาชนกในมหาสมุทร ว่ายนำตะเกียงตะกายเพื่อความอยู่รอด ความผันถอยสังคมที่ปกครองด้วยหลักพุทธอยู่แค่เอื้อมแต่ก็เอื้อมไม่ถึงสักที เข้าพากรเพียรเหมือนมหาชนก โดยรู้สึกว่า “เราไม่อาจตายได้”

ພວທນັ້ນສືອອກມາ ມັນກັບກາລຍເປັນຄວາມນ່າອັນອາຍ ສຕ් ເວັນສັນເຂີຍນາມໃຈນັ້ນໃນເຮືອງຂອງສໄຕລ໌ແລະ
ຊູ່ກັບຂໍ້ເທິງຈົນເຖິງຂັ້ນວັງຕ້ອງໝາຍຂຶ້ໜ້າ ຄວາມຄລາດເຄລື່ອນມືອູ່ເພີຍບ ນັ້ນສືອເປີດເລີ່ມມາດ້ວຍແຜນທີ່
ແສດງປະເທດໄທຢືນແດນລຶກເຂົ້າໄປໃນລາວກັບພມ່າ ແກ່ມວັງໄກລັກງວລອູ່ຫ່າງຈາກສຖານທີ່ຈົງຂ້າມອ່າວິໄທຢືນສາມ
ຮ້ອຍກີໂລເມຕຣ ປິດເລີ່ມດ້ວຍແຜນກຸມົງຄາຄາຄາງູາຕີທີ່ຮະບຸວ່າຮັ້ກາລທີ່ 7 ເປັນລູກໜ້າຂອງຮັ້ກາລທີ່ 6 ສິ້ງເປັນພື້ນຍາຍ
ຂອງເຂົາເອົງ ຕຽນຮ່ວ່າງກລານນັ້ນ ສຕ් ເວັນສັນກີສ້າງຄວາມດາລເດືອດແກ່ວັງດ້ວຍຂ້ອງຄວາມພາດພິງສົງສົກົກຕີ່ວ່າດີດວ່າ
ດ້ວຍເຂົາເອົງເປັນສຸຮົມຍົກລັບໜ້າຕິມາເກີດ ວິຊາລັງກນົດຕື່ງໆ ກັບສິຣີນໜຮເຮືອງບັລັງກ ແລະການທີ່ກຸມົມພລເຮີຍກບຣດາ
ນາງໃນວັງວ່າ ບາຮາຄຸດາ(ປລາ) ທີ່ສຳຄັນທີ່ສຸດຄືອ ຜູ້ເຂີຍໃຫ້ຄໍາເຮີຍກທີ່ຮັບໄມ່ໄດ້ ເຊັ່ນ ເຮີຍກກຸມົມພລດ້ວຍຫຼືເລັ່ນໃນວັຍ
ເຕັກ ຄືອ ເລັກ ເຮີຍກພື້ນຍາຍຂອງເຂົາວ່າ ນັ້ນທີ່ ແລະສັງວາລຍໍວ່າ ແມ່ ຕາມກຸງແລ້ວ ອະໄຮກຕາມທີ່ໄມ່ໄດ້ເຂີຍໂດຍພວກ
ເຂົາເອົງຈະຕ້ອງໃຫ້ຄໍາເຮີຍກຂານເຕີມຮູບ ເຊັ່ນ “ພຣະບາທສມເດືອຈພຣະເຈົ້າອູ່ຫ້ວ່າ”

ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวทำให้วังต้องสั่งห้ามขายหนังสือเล่มนี้ในไทยและห้ามสืบเรียนถึง (มันไม่สามารถถูกห้ามด้วยข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพอย่างเป็นทางการได้ เพราะภูมิพลจะโดนข้อหาหนี้เสียเองในฐานะสปอนเซอร์ของสตีเวนสัน)¹³ ซึ่งรังแต่จะกระตุนให้คนไทยที่คิดล่องภาษากันกฤษ (ที่เป็นเหตุผลนิยม “ไม่เชื่อในนิทานธรรมราช-เทวราช”) ไปเสาะหาหนังสือเล่มนี้ในต่างประเทศ มีหนังสือหลายพันเล่มอยู่ในเมืองไทย และปฏิกริยาทั่วไปคือการประนามความผิดพลาดของผู้เขียน แต่ไม่ตั้งคำถามถึงสารัตถะของเรื่องราวของเข้า คือภูมิพล อดุลยเดช กษัตริย์ที่เปี่ยมนบถัญญาภินิหาร ซึ่งนั่นคือสาสน์ที่หนังสือของสตีเวนสันตั้งใจนำเสนอ สำหรับตลาดคนต่างชาติและคนไทยที่ไม่ลงราย

¹³ สตีเวนสันบอกนักข่าวต่างชาติรายหนึ่งว่าเข้าใจว่าภูมิพลชอบหนังสือเล่นนี้ และได้ตรวจสอบความถูกต้องของต้นฉบับบางส่วนแล้ว แต่ว่าพากบุริวาร์ที่รายล้อมเขาอยู่ไม่ชอบมัน “ภูมิพลได้พูดชัดมาแต่ต้นแล้วว่าเขามิ่งต้องการให้พิมพ์หนังสือภายในประเทศไทย” เข้าไปดู *International Herald Tribune*, August 27, 1999.

การกล่าวอ้างว่าภูมิพลเป็นกี๊เทพนั้นไปไกจนถึงขนาดว่าทำให้คนไทยจำนวนมากคล้อยตามว่าการรับเอา รูปแบบสังคมทุนนิยมและรัฐธรรมนูญแบบตะวันตกเข้ามานั้นเป็นความผิดพลาด ทว่า ในทางปฏิบัติ ความสำเร็จที่ส่งผลอย่างลึกซึ้งซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งพื้นฐานสองประการที่ยังคงเป็นสาเหตุของความตึงเครียดในสังคมไทย

อันแรกเกี่ยวกับระบบการบริหารประเทศ ภูมิพลที่สะดักสะน้ำกับการจัดการแบบเฉพาะกิจผ่านทางองค์มนตรีและทหาร ไม่ได้มีความพยายามชัดเจนที่จะจัดเตรียมระบบการเมืองให้เข้าที่เข้าทางในระยะยาว ตรงกันข้าม เขากำตุ้นให้เกิดการค่อนขอดที่เป็นอุปสรรคต่อการพยายามปฏิรูปการเมืองไม่ว่าในรูปแบบใดก็ตาม เมื่อเปลี่ยนสู่สหสวรรษใหม่ บรรดาဏกปฏิรูป ก็มีด้วยดับคันข้อง คนไทยยังคงฝ่ากราไฟร์กับกษัตริย์ร้ายเจ็ดสิบกว่าและประมาณการเมืองในระบบประชาธิปไตย ความเห็นอันเป็นแบบฉบับที่ได้ยินกันในช่วงก่อนหน้าการเลือกตั้งเมื่อปลายปี 2543 มาจากเจ้าของร้านค้ารายหนึ่งในใจกลางกรุงเทพฯ แม้ว่าเชื้อชาติอยู่ในเขตที่ตัวเต็ง(ที่ชนะเลือกตั้งในเวลาต่อมา)เป็นหมอกที่ได้รับการคาดหวังถือและซื่อตรง เชอก็ยังยืนยันว่า “นักการเมืองทั้งหมดเห็นแก่ตัวและโงกิน มีแต่ภูมิพลเท่านั้นที่เราฟังได้”

ความขัดแย้งหลักอีกอย่างหนึ่งในรัชสมัยของภูมิพลซึ่งก幽หมายควรจะกำกับพฤติกรรมของคนนั้นเป็นอันตรายยิ่งกว่ามาก ด้วยการสนับสนุนระบบศิลธรรมที่กว้างขวาง ยืดหยุ่น และขึ้นกับตนเองเป็นสำคัญ ภูมิพล มีส่วนช่วยป้อนทำลายหลักก幽หมาย อาชญากรรมร้ายแรง ความชั่วร้ายและการทุจริตมีอยู่ทั่วทุกหัวระแหง เช่นเดียวกับทักษะไม่ถือก幽หมายจริงจังในหมู่ผู้กระทำการผิดและผู้บังคับใช้ก幽หมาย ขณะที่ปัญหาแบบนี้เป็นเรื่องธรรมดายในประเทศไทยกำลังพัฒนา สำนึกร่วมในการไม่ยี่หระต่อก幽หมายในไทยนั้นอุกอาจถึงขนาดมีอุตสาหกรรมทางเพศโดยเปิดเผย เครือข่ายค้ายาเสพติด และชุมชนปีนต่างๆ

ก幽หมายสมัยใหม่ที่ออกแบบมาเพื่อป้องปราการกระทำเหล่านี้ไร้ประสิทธิภาพ Charles Keyes บอก เพาะทั้งก幽หมายทั้งผู้นำรัฐและวัดต่างก็ไม่ได้สร้างการเชื่อมโยงระหว่างก幽หมายสมัยใหม่และธรรมะเข้าด้วยกัน ด้วยการไม่ให้ค่าหรือโปรแกรมก幽หมายสมัยใหม่ ผู้สนับสนุนระบบที่อิงธรรมะจึงส่งเสริมผู้กระทำการผิดไม่เกรงกลัวต่อก幽หมาย ในการอภิปรายของธรรมราชา Keyes อธิบายว่า “การมีขันติธรรมต่อสิ่งที่ถือว่าเป็นเรื่องของสำนักผิดชอบชั่วดีส่วนตนได้มีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาระบบคุณค่าที่หลากหลาย... การมีขันติกินความไม่ถึงการไม่เต็มใจในส่วนของรัฐที่จะบังคับใช้ศิลธรรมพุทธบางฉบับผ่านก幽หมาย”¹⁴ การขาดการบังคับใช้ก幽หมาย และอาชญากรรมที่มีอยู่คาดเดือนอันเป็นผลตามมา เป็นเรื่องที่คนไทยกังวล บอยครั้ง คนที่ไม่มี

¹⁴ Keyes, Thailand: Buddhist Kingdom, 207.

อำนาจจะหันไปหารับศีลธรรมของภูมิพลที่ว่าด้วยชาติกรรมและภูมิพลแห่งกรรม ส่วนคนอื่นใช้กฎหมายเอง เสียเลย ยิ่งข้าเดิมปัญหาหนักเข้าไปอีก

ชัดเจนว่าภูมิพลเองหงุดหงิดเดือดดาลกับอาชญากรรม แต่ขณะที่เขากู้ดประธานาธิบดีและกรรมการและโดยเฉพาะการคอร์ปชัน เขายังไม่ปอกป้องหรือเชิดชูตัวบทกฎหมายเลย กลับชอบดำเนินวิจารณ์ความลักษณะ ความไม่เป็นธรรมและการเปลี่ยนไปเปลี่ยนมา เขายังไม่เห็นว่าตัวเองมีบทบาทในการคงความตึงเครียดระหว่างแนวทางธรรมะและแนวทางโลเกอร์ เรื่องนี้มาเห็นได้ชัดในกลางทศวรรษ 2533 เมื่อเขาริเริ่มเห็นชอบการประหารชีวิตหลังจากว่างเว้นไปนานหลายปี ไม่มีการให้คำอธิบายสำหรับความเชื่อมโยงอาชญากรรมบางอย่างกับไทย ประหารดังนั้นการลงโทษจึงไม่สามารถที่จะเป็นตัวป้องกันการก่ออาชญากรรมในอนาคตได้ แต่กลับเป็นว่า (เหมือนอีกหลายๆ อย่างเกี่ยวกับวัง) การประหารดำเนินไปและถูกรายงานไปเท่านั้น รวมกับว่าเป็นภูมิพลแห่งกรรมที่เลี่ยงไม่ได้ ยิ่งกว่านั้น ภูมิพลยังดูท่าพยักหน้าให้กับสมคุณยาเสพติดของรัฐบาลทักษิณในต้นปี 2546 ซึ่งมีคนถูกฆ่าตัดตอนไปราว 2,300 คน โดยนักสิทธิมนุษยชนเชื่อว่าเป็นฝีมือของตำรวจ¹⁵

แทนที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับกฎหมายด้วยบารมีต่อสาธารณะของเข้า ภูมิพลแทรกแซงอาชญากรรมอย่างลับๆ รายละเอียดแต่ละกรณีถูกเก็บไว้ในวง ยกตัวอย่าง ในปี 2542 วังปล่อยให้เป็นที่รู้กันว่า ภูมิพลได้ปฏิเสธการเลื่อนตำแหน่งแก่ผู้พิพากษาอาวุโสสามคน หนังสือพิมพ์ได้รับอนุญาตให้รายงานเรื่องนี้ว่า เป็นปฏิกริยาของภูมิพลต่อภารกิจตัดพ้อในเรื่องทุจริตของผู้พิพากษาสามคนนี้ ทุกคนที่ก้าวว่าภูมิพลคงแทรกแซงด้วยมีข้อมูลตื้นลึกหนาบางเป็นอย่างดีและวงการศาลจะสะอดมากขึ้น เพราะเรื่องนี้ กระนั้น พลีกตีที่เขายังไม่ยอมนำเรื่องนี้เข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายหรือแสดงหลักฐานความผิดของคนทั้งสาม การทำอย่างนี้เท่ากับเรียกร้องให้ยอมรับภูมิพลอย่างมีดबดอในฐานะผู้ประทานความยุติธรรมสูงสุด กระนั้นมันก็ไม่ได้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ใคร เนื่องจากไม่มีใครรู้ว่าความผิดของผู้พิพากษาทั้งสามคนคืออะไร

ความขัดแย้งระหว่างวิถีทางของภูมิพลกับรัฐธรรมนูญนั้นยืนยมสมัยใหม่ส่งผลอย่างชัดเจนต่อการบริหารประเทศของไทย มันหน่วงเหนี่ยวความพยายามในการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 เมื่อบรรดานนี้ที่ เขายังพิงหวังหลีกเลี่ยงการสนับสนุนจากไอเอ็มเอฟ(ซึ่งต้องการแนวทางที่เป็นระบบและกฎหมายที่เคร่งครัด โปร่งใส) เพื่อจะแก้ปัญหาด้วยความยืดหยุ่นกว่าและมองไม่เห็นแบบ “ไทยๆ” ที่เริ่มและจบลงหลังจาก ความขัดแย้งนี้ยังปรากฏในการแทรกแซงของวังในกรณีศาลฎีกาพิจารณาคดีของทักษิณที่เพิ่งได้เป็นนายกฯ ใหม่

¹⁵ ภูมิพลเรียกร้องให้มีการสืบสวนการฆ่าต่างๆ แต่ก็หลายเดือนหลังจากการฆ่าหยุดลงไปแล้ว กลุ่มมองค์กรสิทธิมนุษยชนได้เรียกร้องให้มีความสนใจในเรื่องนี้ตื้นๆ แต่ภายในสองสัปดาห์แรกที่มีการฆ่าแล้ว ยิ่งกว่านั้น ภูมิพลยอมรับโดยไม่วิจารณ์ใดๆ ที่ทักษิณประ韶่าวางแผนยาเสพติดทำไปในนามของภูมิพล

หมวดในปี 2544 เหตุการณ์ต่อนนี้สร้างความข่ายขึ้นห้าแก่ศาลและทำให้สามารถลดความเชื่อถือต่อศาลและกฎหมายลงอย่างมาก

แต่จุดอ่อนที่พื้นฐานที่สุดของภูมิพลคือจุดตายที่เมื่อยุ่นในสถาบันกษัตริย์ทุกที่ นั่นคือ เขายังไม่สามารถรับประทานได้ ว่าบัลลังก์จะถูกส่งผ่านไปยังกษัตริย์ที่ปรีชา อุทิศตนและมีมหากษัตริย์คุณอย่างตัวเขา จุดอ่อนนี้ก่อเมฆหมอก คลั่งประโภคเมื่อภูมิพลโรยแรงลงไปทุกที่ แม้ว่าจะสันนิษฐานกันโดยทั่วไปว่าเขายังคงอบบัลลังก์ให้กับราชินีลงกรณ์ แต่ก็ไม่มีหลักประกันใดๆ รัฐธรรมนูญจัดเขามีอำนาจอันดับหนึ่งอย่างชัดเจนในฐานะลูกชาย แต่ เปิดทางให้กษัตริย์เลือกเอง จริงๆ แล้ว ด้วยการอ้างว่าสถาบันกษัตริย์เป็นประชาธิปไตย ภูมิพลได้เปิดให้คน คิดว่าพวกตนสามารถมีส่วนกำหนดการสืบท่าแห่งนี้ได้ “ประชาชน... จะเป็นผู้ตัดสินใจ” เขายุติในการ สัมภาษณ์เมื่อปี 2535 “เราเองไม่คิดว่าเพศจะเป็นเรื่องสำคัญนัก”¹⁶

การพูดที่คลุมเครืออย่างตั้งใจนี้ทำให้คนไทยที่มีความหวังเชื่อว่าสิrinhr (มีอำนาจอันดับสอง) อาจจะเป็น กษัตริย์จักรีคนต่อไป สิrinhr มีจุดแข็งอยู่ที่คุณมองว่าเธอคือ เธอสร้างคุณงามความดี ทำการกุศล และใส่ใจใน ความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างแท้จริง เธอถูกผูกกับเรื่องศิลปะ การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมไทย ขณะที่ พี่ชายของเธอไม่ เธอได้รับมอบหมายให้ดูแลมูลนิธิการกุศลเงินหนาต่างๆ ของภูมิพล เธอสะสมบุญจนเต็ม โกดัง และนอกจากฐานเสียงอันกว้างขวางของเธอแล้ว เธอยังได้รับการสนับสนุนจากนักเรียนนายร้อยและ ทหารจากจปร. ที่เธอสอนหนังสือ เช่นเดียวกับในแวดวงราชการ

ถึงอย่างนั้นก็ตาม สัญญาณส่วนใหญ่บ่งชี้ว่าชีรารัลงกรณ์จะได้ขึ้น ด้วยวัยย่าง 53 ในปี 2548 เขายำ ตัวดีพอสมควรในปีที่ผ่านๆ มา ดูรับผิดชอบมากขึ้น ด้วยการยินยอมอย่างเปิดเผยจากพ่อแม่ เขายังแต่งงานครั้ง ที่สามในปี 2544 และดูจะลงหลักปักฐานในชีวิตส่วนตัว ภารยาสามัญชนแสนสวายคนใหม่ของเข้า ศรีรัศมี มหาดล ณ อยุธยา ได้รับการเปิดตัวต่อสาธารณะและดูจะได้รับการยอมรับ เธอดูชำนาญงานสังคมมากกว่าสุจารินี เธอใกล้ชิดกับราชินีตั้งแต่ปี 2535 ตามรายงานในหนังสือพิมพ์ กระทั่งก่อนที่เขายังแต่งงานกับสุจารินีเสียอีก¹⁷

¹⁶ Kulick and Wilson, *Thailand's Turn*, xxi.

¹⁷ หลังจากชีรารัลงกรณ์อัปเปิลสู่าริณ์ออกไปในปี 2539 ข้าในวังรายหนึ่งอธิบายว่าทึ่งสองไม่เคยแต่งงานกันอย่างเป็นทางการ ภายใต้ กฎหมายพدلเรือน ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องมีการหย่า ในขณะเดียวกัน ข้าในวังรายนั้นก็บอกว่าชีรารัลงกรณ์บังคับแต่งงานอยู่กับพระราชิน แรกคือ โสมสาวลี เพราภาพกษาห่ากันในศาล แต่ไม่ได้รับการอนุญาตจากภูมิพลด้วย สถานะของโสมสาวลีจึงยังคงเครือ เมื่อชีรารัลงกรณ์แต่งงานในวังในปี 2544

เมื่อกูมิพลเร้นกาญไปอยู่หัวทิน งานการถูกแบ่งในหมู่ลูกๆ โดยวิธีรัลงกรณ์ได้งานหลักๆ ไปเป็นส่วนใหญ่ เขาย้ำตามรอยพ่อ ในโกรกศัลจะเห็นเขาก้มหน้าก้มตาเพ่งดูแผนที่และตรวจตราเรื่องต่างๆ ขณะเดินสายไปชนบท และยังเห็นเขาริดตามแม่ต้อยๆ ซึ่งเป็นกำลังภายในที่สิรินธรดูจะขาดไป การอุกงานในการชุมนุมลูกเสือชาวบ้านเป็นประจำ(ที่วิธีรัลงกรณ์มักแต่งชุดทหารพร้อมคาดปืนที่เข็มขัด) เป็นการจัดตัวงำนตำแหน่งที่สำคัญที่สัมพันธ์โดยตรงกับการนั่งบัลลังก์

ถึงกระนั้น ความสามารถในการนำของวิธีรัลงกรณ์เป็นประเดิณที่ก่อความวิตกกันมาก เขาไม่เคยนายแวงเลยไม่ว่าจะเป็นทั้งความเป็นธรรมราชหรือประมุขของรัฐสมัยใหม่ ในความเป็นพุทธกษัตริย์ อำนาจเกิดมาจากการบรรลุในทางจิตวิญญาณของตัวกษัตริย์เอง ซึ่งเป็นคุณสมบัติเฉพาะตนและไม่ถาวร แม้ว่ากูมิพลจะสามารถถ่ายทอดพลังลมปราณของเขากลู่กษะได้บ้าง แต่ถึงที่สุดแล้ววิธีรัลงกรณ์จะต้องสำแดงบุญบารมีของตัวเองในกรอบทศพิธราชธรรม ในโลกทัศน์เทวรากษาของอินดู วิธีรัลงกรณ์เป็นผู้สืบทอดคุณสมบัติเทพจากพ่อ แต่ก็หักลบกลับหนี้กับบุญชีบุญกรรมอันติดลบของเข้า ซึ่งจำเป็นต้องมีบุญเหลือเป็นทุนรองในการขับเคลื่อนราชอาณาจักรไปตามเส้นทางธรรม เขายังคงมีบุญเหลือเป็นพิธี ไม่มีใครเชื่อว่าเขาได้สำรวจคันหาปีศาจธรรมและจิตวิญญาณของตัวเอง เขายกอกมองว่ายังลุ่มหลงในโลกแห่งเนื้อหนังมังสา เสาระแสวงหาสาฯ และเขายังอารมณ์ร้าย

ในแห่งของกษัตริย์สมัยใหม่ วิธีรัลงกรณ์ก็ยังขาดเดานบินและทักษะที่จำเป็นในการรับช่วงต่อจากกูมิพลในฐานะผู้เล่นทางการเมืองที่มีฝีมือฉลาดจังจกร ยิ่งไม่ต้องพูดถึงความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนสถาบันฯ ให้ทันสมัย เขายังไม่ได้พัฒนาที่มีงานคลังสมองอย่างที่พ่อของเขาราทำ เขายกับลับคลุกคลีอยู่กับคนที่ทะเยอทะยานและไม่น่าไว้ใจ ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดคือ หักมิณ อำนาจของเขาวงอยู่บนฐานสนับสนุนอันคับแคบของแม่ของเขารัฐบาลของบางส่วนในกองทัพและลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งเป็นรากฐานให้กับอำนาจและการแทรกแซงด้วยกำลังและความกล้า ไม่ใช้ด้วยบารมี

ความไม่พอใจอย่างนี้ไม่ใช่ความผิดของวิธีรัลงกรณ์ไปเสียทั้งหมด ด้วยอยู่ในเงื่อนไขของพ่อมาตลอด เขายังเป็นเหมือนชาร์ลส์แห่งอังกฤษ ที่ 50 ปีผ่านไปก็ยังคงไร้ความสามารถที่แม่จะทดลองในการเป็นผู้นำและการบริหาร Bagehot เขียนในศตวรรษที่ 19 เกี่ยวกับกษัตริย์ที่ขึ้นนั่งบัลลังก์ในวัยกลางคนว่า “เขาก็จะไม่แข็งขัน กับการทำงาน เขายังไใช้เวลาช่วงวัยเยาว์และส่วนแรกของการเป็นมนุษย์ไปกับการอยู่เฉย และมันผิดวิสัยที่จะคาดหวังให้เขารаУทำงานหนัก... วัสดุที่เหมาะสมสำหรับกษัตริย์ในระบบบริรัฐธรรมนูญมีอย่างเดียวคือเจ้าชายที่เริ่มปกครองตั้งแต่ยังหนุ่ม ที่ในวัยเยาว์อยู่เหนือความเพลิดเพลิน ที่ในวัยเยาว์เต็มใจทำงานอย่างกระฉับกระเฉง ที่มีอัจฉริยะในดุลพินิจโดยธรรมชาติ กษัตริย์เช่นนี้เป็นของขวัญที่ยิ่งใหญ่จากพระเจ้า แต่ก็หาได้ยากยิ่ง”¹⁸

¹⁸ Bagehot, *The English Constitution*, 119.

คนไทยเห็นข้ออ่อนต่างๆ เหล่านี้ในัวชิราลงกรณ์ “ไม่มีใครติดรูป้าชิราลงกรณ์บนผนังบ้าน และน้อยคนที่จะเสาะหาพระเครื่องของเขารือต้องการบริจาคให้กับกรุศลของเขา บางคนถึงกับตีความการเสียชีวิตของพี่เลี้ยงทางจิตวิญญาณของชิราลงกรณ์ในอุบัติเหตุทางรถยนต์ในปี 2542 ว่าเป็นสัญญาณของเส้นทางดันทางจิตวิญญาณของเขา

จุดอ่อนของชิราลงกรณ์และความอ่อนไหวของภูมิพลเปิดทางความเป็นไปได้ว่าการสืบบัลลังก์จะปั่นป่วน วุ่นวาย หากภูมิพลไม่สละบัลลังก์ก่อนเพื่อควบคุมกระบวนการ การสืบทอดจะตกไปอยู่ในมือขององค์มонарธี ด้วยpermผู้จัดรักเป็นหัวหน้าองค์มонаรธี และองค์มонаรธีส่วนใหญ่ก็เป็นคนของเพرم ในทางทฤษฎีองค์มонаรธีจะทำหน้าที่ปฏิบัติตามที่ภูมิพลสั่งเสียไว้ หรือหากไม่มีคำสั่งเสีย ก็ต้องยึดตามรัฐธรรมนูญกับกฎหมายเดียรบาล 2467 ปัญหาในสภาพการณ์นี้คือเพرم (แก่กว่าภูมิพล 7 ปี) จะไปก่อนภูมิพล องค์มонаรธีรายอื่นไม่มีครมี บารมีเหมือนเพرمที่จะรับมือกับแรงกดดันทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกที่จะมาพร้อมการเปลี่ยนผ่านได้

หากปราศจากคนที่มีบารมีอย่างภูมิพลหรือเพرمแล้ว คนไทยกลัวว่าฝ่ายของชิราลงกรณ์กับของสิรินธรในกองทัพอาจลุกขึ้นมาห้ำหันกันได้ หลายคนสะท้อนจากการสังหารหมุนษัตริย์เนปาลและครอบครัวโดยผู้มีของท้ายท่านในปี 2544 พวากษาอย่างพุดกันถึงคำพยากรณ์เก่าแก่สองร้อยปีที่อาจเป็นของรัชกาลที่ 1 เอง ว่าตรราชกุลจักรีจะมีกษัตริย์พิყงเก้าคน¹⁹ เรื่องเล่าที่มีหลายฉบับนี้ล้วนบอกว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เมื่อสิ้นรัชกาลที่ 9 ทั้งบอกว่าจะเกิดความระส่ำระสายนำไปสู่การปฏิวัติ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสันติไปสู่ สาธารณรัฐ หรือระบบทั้ง(บางคนตีความอย่างมองโลกในแง่ดี)จะมีกษัตริย์ คำรามีมีความสำคัญในเหตุการณ์ 2475 ซึ่งในเวลานั้นเกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับคำทำนายอีกอันหนึ่งที่ว่าตรราชกุลจักรีจะอยู่เพียง 150 ปี ด้วย ความแพร่หลายอย่างจงใจ คำทำนายนี้ช่วยเหลือลื่นให้กับการปฏิวัติที่ปิดจากสมบูรณ์ภูมิพล กลายเป็น คำทำนายที่เป็นจริง²⁰

สถานการณ์อย่างนี้ทำให้การไตรั้นสู่อำนาจของทักษิณยิ่งมีความสำคัญ หลังจากการเลือกตั้งในปี 2544 วังดุจะชอบใจกับการที่ทักษิณมักจะไม่เห็นทั้งกฎหมายและระเบียบปฏิบัติอยู่ในสายตา โดยมุ่งแต่การปฏิบัติให้เป็นผลลั่ว ทักษิณใช้ความร่าวยหลายพันล้านหรือล้านของเขามีเป็นอาวุธเมื่ออย่างที่เพرمใช้ กองทัพ เข้าล้างบ้านนิดหน่อยกับรัฐธรรมนูญแล้วก็เมินต่อสิทธิพลเมืองเพื่อเดินตามเป้าหมายทางการเมือง แต่

¹⁹ อีกฉบับหนึ่ง ที่อ้างถึงใน Morell and Chai-anan, *Political Conflict*, 309, มีกษัตริย์สิบคนตามคำทำนายของรัชกาลที่สิบ อย่างไรก็ตาม คำทำนายที่แพร่หลายที่สุดคือเก้าคน ถึงอย่างนั้น Morell and Chai-anan ก็สรุปว่ากันว่ารัชกาลที่ 10 “อาจจะ” ทำให้เกิดสาธารณรัฐ อาสาสน์ต์ของตระกูล

²⁰ Batson, *The End*, 264n.2.

ในขณะที่เบร์มเดิมทุนและให้เครดิตภูมิพล ทักษิณปักครองอย่างกับคู่แข่งของวัง ที่โปรโมทรัฐบาลเพื่อเป้าหมายของเขาก่อน²¹ วิธีการทำงานของทักษิณคือการใช้ประโยชน์จากการสนับสนุนของวังเวลาสองฝ่ายเห็นตรงกัน และไม่สนใจจังหวัดผลประโยชน์ของทั้งสองไม่ตรงกัน แต่ขยายใช้ประโยชน์จากความแตกต่างระหว่างภูมิพลกับเบร์ม(ผู้หัวหน้า) และศรีกิตติ์กับลูกชาย(อีกผู้หัวหน้า) ในช่วง 2547-2548 ทักษิณดูจะปฏิเสธคำวิจารณ์จากภูมิพลและเบร์มเกี่ยวกับการปราบปรามชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างรุนแรง บางคนเชื่อว่าชีราลงกรณ์กับแม่ให้ท้ายการลงมือโดยอย่างนี้และให้การสนับสนุนทางการเมืองแก่ทักษิณให้ดำเนินต่อไป²²

วังได้แต่รอนทักษิณประมาท และข่าวการไล่ทักษิณได้รับการสนับสนุนเพียงจากกลุ่มการเมืองทหารและธุรกิจที่เคยสนับสนุนเขา จนเข้าต้องยอมลงเมื่อต้นปี 2549 ดูเหมือนว่าภูมิพลบีบให้ทักษิณออกเพียงหนึ่งวันหลังจากที่พระองค์ของเขาระบุการเลือกตั้ง ทำให้ประเทศตกอยู่ในสูญญากาศ ไม่มีผู้นำทางการเมืองดูแลเสถียรภาพ และทำให้ภูมิพลที่ไม่มีตัวเลือกที่ดีที่จะมาแทนทักษิณ ต้องรับผิดชอบต่อสูญญากาศนี้

ขณะที่รัฐบาลทักษิณมีปัญหาในเรื่องประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล การรับอำนาจไว้ที่ตัวเองในฐานะซึ่งขอของประเทคโนโลยีน่าจะมีผลต่อการรุกคืบเพื่อเอารังอุกกาภารเมือง มันอาจจะเป็นพัฒนาการในทางบวกในกรณีที่การสืบบัลลังก์มีความยุ่งยาก ตลอดจนหากว่าชีราลงกรณ์(ในฐานะกษัตริย์)เกิดแทรกแซงการเมืองที่ก่อผลเสียหาย อย่างเช่นแนวทางโซกเลือดในการแก้ปัญหาภาคใต้เป็นต้น

ไม่ว่าจะอย่างไร การที่ทักษิณไม่เห็นภูมิพลกับเบร์มอยู่ในสายตา และความพยายามที่ดูประสบความสำเร็จอยู่บ้างในการซื้อตัวชีราลงกรณ์ แสดงถึงความจำเป็นที่วังจะต้องเปลี่ยนแนวทางการเมืองใหม่ การครองอำนาจของทักษิณแสดงให้เห็นว่าคนไทยต้องการมีสถาบันมากกว่าแค่รัฐธรรมนูญเพื่อสักกับผู้นำที่เลว พวกรเข้าจำเป็นต้องสามารถพึ่งพาธุรกิจที่มีประสิทธิภาพมากกว่านี้ ศาลที่สะอาดกว่านี้ และสื่อที่เสรีมากกว่านี้

พันไปจากเรื่องการสืบบัลลังก์ ชีราลงกรณ์เองเชิญการท้าทายในการจัดการรัฐรุนต่อไป ด้วยศรีรัศมีให้กำเนิดเด็กชายในเดือนเมษายน 2548 ชีราลงกรณ์ตอนนี้มีลูกชาย 5 คน ลูกสาว 2 คนจากภรรยา 3 คน ผู้นำจารึกรุนต่อไปก็ต้องเป็นหลานสาวที่มีเลือดจักรีล้วนหนึ่งเดียวของภูมิพลคือ พัชรภิติยาภา ลูกสาวของ

²¹ คุณากร พงษ์ไพบูลย์และคริส เบเคอร์, *Thaksin: The Business of Politics in Thailand* (Chiangmai: Silkworm, 2005).

²² ดู Duncan McCargo, "Network Monarchy and Legitimacy Crises in Thailand," *Pacific Review* 18, no. 4 (December 2005). ดูบทความเกี่ยวกับการเลื่อนตำแหน่งในกองทัพของทักษิณและปฏิกริยาของวัง, *Nation*, August 22, August 31, and September 9, 2005.

โสมสวัลี ก่อนจะมีลูกชายของครีรัศมี พัชรกิติยาภาได้รับการศึกษาและเข้าร่วมพิธีกรรม และได้รับการดูแลจากสิรินธร ซึ่งบ่งชี้ว่าเธออาจจะเป็นทายาಥองพ่อของเธอ ด้วยบริณญาทางกฎหมายจากครอบครัว เธอมีท่วงท่าเชื่อมั่นอย่างสิริกิติ์และความยโสอย่างจุพารณ์

แต่ฐานะของเธอในทำเนียบเจ้านันไม่ใช้เด่นอีกต่อไปแล้ว วชิราลงกรณ์มุ่งมั่นที่จะมีลูกชายกับครีรัศมี เพื่อให้เป็นทายาท และใช้ความพยายามอย่างหนักและยาวนานด้วยการช่วยเหลือจากแพทย์ จากคำบอกเล่าของแหล่งข่าวในวง ที่บังกรรัศมีโซติผ่านการอ่านหนังสือสิทธิ์โดยภูมิพลและสิริกิติ์ในเดือนมิถุนายน 2548 ยืนยันการรับเข้าเป็นสมาชิกในครอบครัวมหิดล

ยิ่งกว่านั้น ทั้งที่ถูกอัปเปิดออกไปและไปอยู่ที่สหราชอาณาจักร ด้วยอ้างลี้ภัยทางการเมือง สุจารินีกับลูกชายทั้งสี่ ว่ากันว่าได้สถานะบังอย่างกลับคืนมาในวัง โดยอาจมีโอกาสเปิดให้ลูกชายบางคนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเจ้าจริงๆ แล้ว น้องสาวของพระเข้าที่เปลี่ยนชื่อจากบุษยานันเพชรเป็นสิริวัณวรีอยู่เมืองไทยมาหลังปี 2539 และได้รับการปฏิบัติเยี่ยมเจ้าดาวรุ่งคนสำคัญ ในปี 2544 เธอได้รับเครื่องราชฯ ชั้นสูง ปุ่มทางสำหรับการเลื่อนฐานะ เชอเป็นเจ้าในที่สุด นั่นบ่งบอกว่าลูกชายของสุจารินีคือ จุฬาวัชร ที่มีอายุ 26 ในปี 2548 ที่เป็นหลานชายคนโต ของภูมิพล ก็อาจมีสิทธิ์ในบัลลังก์²³ จริงๆ แล้ว ในตระกูลที่มีขันเบนนั้นผู้ชายแต่ขาดแคลนผู้ชายนี้ ลูกชายของสุจารินีเองเป็นสิ่งจำเป็นในการเพิ่มจำนวนเพื่อให้อุ่นใจ ด้วยเหตุนี้เป็นส่วนหนึ่ง พระเข้าอาจได้กลับมา นักสังเกตการณ์กล่าว²⁴

เพื่อจัดตั้งสถาบันการศึกษาแห่งใหม่ ให้กับนักเรียนที่มีความสามารถโดดเด่น สถาบันนี้ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ ภายใต้การดูแลของสุจารินี ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาและวิชาชีพ สถาบันนี้มีจุดเด่น在于การสอนภาษาต่างประเทศ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน รวมถึงการสอนวิชาชีพเชิงอาชีวศึกษา เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างกล มหิดลวิทยาลัย สถาบันนี้ได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรต่างประเทศ สถาบันนี้มีเป้าหมายที่จะผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพและมีความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก

หากปรากฏว่าลูกชายของสุจารินีไม่ได้รับการพัฒนาอย่างที่คาดหวัง สถาบันนี้จะมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและเนื้อหาการสอน ตามที่เหมาะสม สถาบันนี้มีแผนที่จะเน้นการสอนภาษาต่างประเทศ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน รวมถึงการสอนวิชาชีพเชิงอาชีวศึกษา เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างกล มหิดลวิทยาลัย สถาบันนี้ได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรต่างประเทศ สถาบันนี้มีเป้าหมายที่จะผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพและมีความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก

²³ แต่ลือกันว่าลูกชายคนแรกของสุจารินีเคยทราบดีว่าตนไม่ใช่ลูกของวชิราลงกรณ์ นั่นอาจทำให้ลูกชายคนถัดไป วชิรเดช ที่เกิดในปี 2524 จึงคิวแทน

²⁴ สมภาษณ์ปักปิดกับนักการเมืองระดับอาชญากรกับเจ้าระดับล่าง

ที่อาจจะมาร่วมวงด้วยคือลูกสาวของอุบลรัตน์คือ พลอยไพลินกับสิริกิติยา ในปี 2542 อุบลรัตน์เลิกกับบีเตอร์ เจนเซนและนำลูกทั้งสามกลับเมืองไทย ซึ่งพวากษาได้รับสัญชาติไทย พวากษาได้รับการปฏิบัติเยี่ยงเจ้าจากสาธารณรัฐบาลและกระทั้งรังในระดับหนึ่ง ทั้งที่เป็นสามัญชนและมีนิสัยเป็นอเมริกันมากกว่า ในวันที่พวากษาได้รับสัญชาติไทย พวากษาแยกใบจ忙การศึกษาที่โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง เมื่อตอนนี้ต่างของพวากษาทำในมหาวิทยาลัยต่างๆ (พุ่ม ลูกชายที่เป็นอุบลรัตน์ ซึ่งเป็นผู้ชายอีกเพียงคนเดียวของรุ่น เสียชีวิตในเหตุการณ์สีนามิเดือนธันวาคมปี 2547)

ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับสถานะและการแต่งงานของพวากษา หญิงสาวเหล่านี้เป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญสำหรับวังและสถาบันกษัตริย์ แทนที่จะอยู่แต่หลังวัง พวากษาจะอยู่ในศูนย์กลางอำนาจ ที่ผู้หญิงไทยแทบไม่เคยได้มีโอกาสเลย กระนั้นก็ไม่มีใคร relay ในรุ่นนี้ “ไม่ว่าหญิงหรือชาย” ได้รับการฝึกอบรมและปลูกฝังอย่างที่ภูมิพลกับลูกๆ ของเขามาโดยได้รับ พวากษาเติบโตมาในวัฒนธรรมเมืองร่วมสมัยใหม่ที่มีดิสโก และศูนย์การค้า เอ็มทีวี แฟชั่นญี่ปุ่น การสักและการทึ่มแทงเนื้อตัว รถซิ่งและวัฒนธรรมโลก “ไม่มีใครที่ถูกกล่อมเกลาอย่างลึกซึ้งในขนบธรรมราชอย่างภูมิพล และเรื่องนี้จะส่งผลต่อแนวทางการบริหารจัดการสถาบันกษัตริย์

การปักป้องการมีเจ้าจากสือที่ใจถึง นักวิชาการที่กล้าหาญมากขึ้นและสาธารณะที่ไม่ยึดระกีจะเป็นปัญหาท้าทายให้ผู้หลวงต่อวังยุคหลังภูมิพล โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงปัจจุบันส่วนตัวของชีวิตรัตน์ การเดิบโตของสือโลกที่ควบคุมไม่ได้อย่างเคเบิลทีวีกับอินเตอร์เน็ตที่ได้สร้างความลำบากแล้วแก่การรักษาความลับและเมิดมีได้ข่องเจ้า

ผลสะเทือนของสือต่อสถาบันกษัตริย์สามารถดูได้จากตัวอย่างของอังกฤษ ในเดือนมิถุนายน 2520 อันเป็นปีเฉลิมฉลองของเอลิชาเบธ 旺พังค์ที่โนแนม Sex Pistols มีชื่อเสียงโด่งดังด้วยเพลงต่อต้านสถาบัน “God save the queen, her fascist regime, it made you a moron... There is no future in England's dreaming” เพลง “God save the queen” ถูกสั่งห้ามออกอากาศในทันที แต่ก็ไม่มีประโยชน์ มันโดนใจวัยรุ่นที่ตาสว่างหึ่งรุ่นและกล้ายเป็นซิงเกิลขายดีที่สุดของอังกฤษในเวลานั้น สังคมอังกฤษไม่เหมือนเดิมแล้ว การรายงานและการวิจารณ์ครอบครัวกษัตริย์ของสือที่เสริขึ้นที่ Sex Pistols จุดประกายขึ้นมา พุ่งสู่จุดสุดยอดในปี 2535 อันเป็นปีสยองของเอลิชาเบธ ที่ปัญหาขัดแย้งส่วนตัวในครอบครัวและการจัดการบริหารทรัพย์สินของครอบครัวและของรัฐบาลเป็นข่าวอันໂอชราวยันตามหนังสือพิมพ์แท็บลอยด์กับเคเบิลทีวี สถาบันกษัตริย์ไม่สามารถกำบังตนาจากการตรวจสอบของสาธารณะได้อีกต่อไป

ในไทย ทั้งหมดที่ยืนขวางกลางระหว่างบุญญาธิการของพวากเจ้ากับการนำเสนอของสือในสโตร์แท็บบลойด์ของลอนดอนก็คือกฎหมายหมิ่นประบรมเดชานุภาพ และนั้นแสดงถึงความประบາงในบรรยายกาศที่เปิดมากขึ้นในทศวรรษ 2533 เครื่องบ่งชี้อันหนึ่งคือในระหว่างการไถ่สวนคดีรอบสองของสุลักษณ์ ศิริรักษ์ นัก

เคลื่อนไหวทางสังคมที่ก่อนหน้านี้เคยถูกจับในตอนต้นทศวรรษ 2523 ในข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ (ในตอนนั้น การวิพากษ์วิจารณ์จากนานาชาติบีบให้วังต้องแทรกแซงเข้ามาอย่างเงียบๆ และปล่อยสุลักขณ์ไป) เพียงหลังจากการรัฐประหาร 2534 สุจินดากรล่าวหาสุลักขณ์ว่าหมิ่นพระบรมเดชานุภาพจากการโจมตีคณะรัฐประหาร เนื่องจาก(สุจินดาอีนยันว่า)ภูมิพลให้ความเห็นชอบต่อการรัฐประหารแล้ว ที่น่าขันในความไม่สามารถคือสุลักขณ์กล่าวหาสุจินดาว่ามีความผิดในข้อหาเดียวกันสำหรับการยึดอำนาจจากการรัฐบาลที่ภูมิพลตั้งมา

น่าประหลาดใจ หลังจากสุจินดาถูกไล่ออกจากไปและได้รับการนิรโทษกรรมโดยภูมิพล อดีตของสุลักษณ์ ไม่ได้หายไปด้วย วังต้องการให้เขารับโทษทัณฑ์อีกครั้ง เมื่อคดีดำเนินไปในปี 2536 สุลักษณ์ใช้บริการจากทนายนักสิทธิมนุษยชนทองใบ ทองเปาด์ ผู้เคยถูกสูญเสียจับขังคุกเมื่อสามทศวรรษก่อนหน้า ที่ประกาศว่า “เขามาไม่ตั้งข้อก扣ล่าวหาคอมมิวนิสต์อีกด้วยแล้ว หันมาใช้ข้อหาหมิ่นฯ แทน”²⁵ คราวนี้ ทั้งในและต่างประเทศให้ความสนใจต่อคดีนี้มากกว่าเมื่อคราวที่แล้วในทศวรรษ 2523 เสียงอีก แล้วสุลักษณ์ก็หลุดไปอีกครั้งหนึ่ง วังดูเหมือนจะตัดสินใจหลีกเลี่ยงการประทับ

หนึ่งปีต่อมา กฎหมายหมื่นพระบรมเดชานุภาพเป็นประเดิร์นจากเหตุการณ์ที่เกี่ยวพันกับชาวต่างชาติรายหนึ่งและสือต่างประเทศ หนึ่งสัปดาห์ก่อนคริสต์มาสในเดือนธันวาคมปี 2537 Lech Kisielwicz นักธุรกิจชาวฝรั่งเศสนั่งเครื่องการบินไทยชั้นหนึ่งจากปารีสมารถลงมาเพื่อต่อเครื่องบินไปยังโตเกียว โสมสวีกีนั่งมาในชั้นหนึ่งด้วยกันพร้อมกับคนไทยชั้นหนึ่งอีกจำนวนหนึ่ง ปรากฏว่าเรอมีปัญหากระหบกระห่ำทั้งกับ Kisielwicz และหมอนีก์ตอบกลับด้วยการสงบใส่เชือ พอเครื่องลงจอดที่กรุงเทพฯ ตำรวจไทยก็จับ Kisielwicz ในข้อหาหมื่นพระบรมเดชานุภาพ แม้ว่ารัฐธรรมนูญไทยจะปกป้องเฉพาะภูมิพล สิริกิติ์ผู้สำเร็จราชการฯ และทายาทเท่านั้น ฝ่ายบริหารของการบินไทยกับวังใช้เวลาไม่นานนักที่จะเข้าใจว่าคดีความนี้สามารถที่จะก่อความข่าวขึ้นได้ แต่เจ้าน้ำที่ไม่สามารถถอนข้อกล่าวหาได้เนื่องจากนักธุรกิจฝรั่งเศสนั้นสามารถฟ้องร้องกลับได้ และคนไทยอาจประนามพวกเขาว่าได้ไว้ไม่พยายามปกป้องเกียรติของเจ้า ซึ่งก็จะเข้าข่ายหมื่นพระบรมเดชานุภาพอีกนั่นแหละ

การบินไทยพยายามอย่างไรผลที่จะเกลี้ยกล่อมให้ Kisielwicz รับสารภาพ ซึ่งเขาจะได้รับอิสระภายในทันที อันเป็นการรักษาหน้าของสายการบิน ด้วยการที่มีสำนักงานใหญ่ภาคพื้นยุโรปตั้งอยู่ในปารีส การบินไทยเป็นอันต้องกังวลถึงผลกระทบทางธุรกิจและการที่ชาวต่างชาติจะโ久มตีสถาบันกษัตริย์ไทยหลังจากสื่อมวลชนฝรั่งเศสได้เรื่องนี้ไป มันใช้เวลาหลายสัปดาห์ในการทำความตกลงภายใต้การตรวจสอบของเจ้าหน้าที่วัง ซึ่งในระหว่างนั้นสื่อไทยถูกห้ามไม่ให้รายงานข่าวเรื่องนี้ ในที่สุด นักธุรกิจฝรั่งเศสรายนั้นก็ยอมส่งคำขอโทษไปถึงภูมิพล (ซึ่งคราวนี้สื่อไทยต้องรายงานตามหน้าที่) และสารภาพผิดในศาล จากนั้น พลีกีดี ศาล

25 *Far Eastern Economic Review*, April 29, 1993.

ก็ยกฟ้องเนื่องจากขาดพยานหลักฐาน Kisielwicz เป็นอิสระ แต่ เพราะว่าเข้าสารภาพผิด เขายังไม่สามารถฟ้องการบินไทยได้ และ เพราะว่าเขาได้รับการพิสูจน์ว่าบริสุทธิ์ จึงไม่มีครอประนามคนไทยได้ว่ามีกฎหมายโบราณล้าสมัย

ถึงกระนั้น กวามayan นี้ก็ยังมีฤทธิ์เดชอยู่ ในปลายปี 2544 *Far Eastern Economic Review* ที่เป็นของอเมริกัน พาดพิงหน่อยเดียวถึงสายสัมพันธ์ทางการเงินที่ไม่งามระหว่างชิราลงกรณ์และทักษิณ รัฐบาลกับ wang ซึ่งตั้งข้อหาภักดินักข่าวและบรรณาธิการของนิตยสาร และก็ต่อเมื่อหลายสัปดาห์ให้หลังที่เต็มไปด้วยการโจมตีกันค่าเท่านั้นพวกเขาก็ปล่อยให้เรื่องเงียบหายไปท่ามกลางความคุณมูลเครื่อง วังกับรัฐบาลสามารถอ้างชัยชนะได้ เมื่อนิตยสารฉบับนั้นลดความใจถึงในการรายงานข่าวลงมาอย่างมาก แต่ด้วยการที่ไทยกล้ายเป็นศูนย์กลางการเดินทาง การทูตและสื่อสารมวลชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เหตุการณ์อย่างนี้มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นได้อีก ซึ่งจะซักนำความสนใจอันไม่พึงปรารถนามาสู่สถาบันกษัตริย์

ขบวนไล่ทักษิณในช่วงปี 2548-49 ทำให้ข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพເฝື່ອຈາກເພື່ອ ໂດຍທັງທັກສິນກັບศັດຖະຕິຕ່າງໃຊ້ຂ້ອາຫານີ້ຟາດັນຊື່ກັນແລກັນ ແມ່ຈະເຫັນໄດ້ສັດວ່າມີແຮງຈຸງໃຈທາງການເມື່ອ ຂ້ອາຫານີ້ກົດກັນໄປໄມ່ໄດ້ຈໍາຍໆ ແລະມັນຍັງເປັນຄູປສຣຄຕ່ວງເອງໃນເວລາຕ້ອງການໃຊ້ຂ້ອາຫານີ້ຈິງໆ

ไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรก็ตามกับสถาบันกษัตริย์ เช่น เรื่องราวในอดีตจะเผยแพร่ออกไป หรือว่า พฤติกรรมของลูกๆ และหลานๆ ของเขาก็จะเป็นอย่างไร ภูมิพลก็มีภาพพจน์ที่มั่นคงแน่นหนาที่สุดแล้ว และไม่น่าจะถูกทำลายได้ บำรุงข่องเขายู่รอดมาได้อย่างไร่ำหนินແຜ່ວພານ ດ້ວຍອາຍຸທີ່ຍືນຍາວແລະບຸຄິກຂອງເຂາອົງທີ່ຈິງຈັງ ตราກຕໍ່າ ນຸ່ມນວລ ໃຊ້ຊົວດເຮັດວ່າພອເພີ່ຍ ດ້ວຍກາສໍາແດງຕະເປັນມ໌ຫາໜັກທີ່ລະນໍາຍພະພູກເຈົ້າ ເປັນໄປໄດ້ນາກວ່າภົມພລຈະກລາຍເປັນລັກທີ່ບູ້າໄປເໝື່ອນກັບປູ້ຈຸພາລງກຽນຂອງເຂາ

แต่ยังไงภูมิพลก็ต้องจากໄປในที่สุด สถาบันกษัตริย์ก็อาจจะเริ่มลดความศักดิ์สิทธิ์ลง ทายาทของเขาก็ไม่ได้รับการบ่มเพาะมาให้แสดงตนเป็นว่าที่พระพุทธเจ้า อົກທັງມາດກີ່ໄມ່ໄທ້ ພວກເຂາຈະຕັ້ງພັດນາແລະສ້າງສາບັນໆ ດ້ວຍຕັ້ງເອງກ່ອນທີ່ຈະຖືກປັບໃຫ້ໂດຍສື່ອແລະຄນໄທຢູ່ໃໝ່ທີ່ມີການສຶກຂາທີ່ດີຂຶ້ນ ຊຶ່ງເປັນຄນ່ວນທີ່ໄມ່ເຄຍປະສົບກວະສົງຄຣາມເຍັນທີ່ມີຄວາມສຳຄັງຢ່າງຍິ່ງສໍາຮັບການຝຶ່ນພູຂອງภົມພລ ຄວາມທ້າທາຍນີ້ແບບໄມ່ແຕກຕ່າງໄປຈາກສິ່ງທີ່ສາບັນກษัตรີຍຕະວັນຕົກຈຳນານມາກເພື່ອໃນຄຕວະຮະທີ່ 19 ແລະ 20 ນັ້ນຄ່ອງກາຍກະກະຮັບຜິດຂອບໃນການບໍລິຫານຈັດກາຮັບຮ້າຍວັນໃຫ້ກັນນັກການເມື່ອ ຂ້າຮາຊາກການແລະນັກຊູກິຈທິກະຊົງໃໝ່ໄມ່ໄດ້ເປັນຄນເລືອກ “ຄຣັນເປັນທີ່ຍອມຮັບກັນວ່າການທີ່ນາຍາກ ມີຕຳແໜ່ງໄດ້ ໄມ່ໄດ້ນາຈາກການໂປຣດຂອງກົມພລຢ່າງເດືອວ ແຕ່ຍັງມາຈາກຄວາມ

เห็นชอบของสภาด้วย บทบาทของกษัตริย์จะจำกัดลงอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้” Vernon Bogdanor เขียน²⁶

สถาบันเจ้ารีย่องมีทางเลือกที่จะถอยกลับไปสู่ความคักร์ดิสทริบิวชัน สัพพัญญะและความสมมูลน์พร้อมได้ แต่ทางเลือกนี้บังคับว่าสถาบันฯ เกือบจะต้องหายไปหลังโรงเรียนเดียว เมื่อสถาบันฯ ของญี่ปุ่นหลังสมครามโลกครั้งที่ 2 และภายเป็นสัญลักษณ์ นามธรรมล้วนๆ และห่างไกลจากชีวิตสมัยใหม่ มันเป็นสถานการณ์ที่ภูมิพลระบุนัก บอกแก่ผู้มาเยือนในปี 2535 ว่าจักรพรรดิ Akihito ของญี่ปุ่นอีกด้วยกับการเป็นแค่สัญลักษณ์ที่จำกัดอยู่แต่งานพิธีกรรม ไม่มีบทบาททางการเมือง แม้กระนั้นการปรึกษาหารือ²⁷

จนถึงบัดนี้ก็ไม่มีอะไรบ่งชี้ว่าทายาทของภูมิพลจะมีชะตากรรมแบบเดียวกับ Akihito แต่กลับเป็นว่า สถาบันกษัตริย์ไทยกำลังมุ่งไปในทิศทางที่ตรงข้าม ต้องขอบคุณอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย อันเป็นแหล่งเงินตราต่างประเทศที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย บรรมมหาราชวงศ์เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญมานานแล้ว และพิธีกรรมต่างๆ ของวงศ์ได้รับการโถชักนาประชาสัมพันธ์อย่างดีโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในปี 2541-42 วังที่หัวหินและดอยตุงเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชม และโรงแรมหุบฯ ผุดขึ้นในอาณาจักรของสังวาลย์ที่ภาคเหนือ โครงการพัฒนาของภูมิพลที่ด้อยกว่าของก็ถูกปรับเปลี่ยนแหล่งท่องเที่ยวพร้อมรีสอร์ต

แต่เพื่อกันไม่ให้เหล่าเจ้าชายและเจ้าหญิงถูกลดชั้นลงเป็นเพียงตัวแสดงในละครย้อนยุค สถาบันกษัตริย์จะต้องสัมพันธ์กับสังคมไทยร่วมสมัยได้ดีกว่านี้ โดยเฉพาะการแสดงบทบาทในวัฒนธรรมเมืองของปัจจุบันและอนาคต ฐานรากสำคัญของการเมืองยุ่งแล้วในโครงการต่างๆ ของภูมิพล การกุศลต่างๆ ของวัง และงานสังคมของครอบครัวที่ดี ลูกๆ ของภูมิพลได้รับแจ้งงานช่วยเหลือประชาชนมานานแล้ว เช่น สิรินธร่มีมูลนิธิช่วยเหลือคนจนและคนด้อยโอกาส และตอนนี้ก็ได้มีมูลนิธิของภูมิพล วชิราลงกรณ์ก็(ในนาม)มีเครือโรงพยาบาลชนบท(ยุพราช) ส่วนจุฬาภรณ์เป็นผู้อุปถัมภ์การวิจัยวิทยาศาสตร์แห่งชาติ หวานๆ ของภูมิพลก็มีการเปิดตัวกิจกรรมการกุศล มันจะต้องเป็นหัวใจของชีวิตพากษาหลังจากเติบโตเป็นผู้ใหญ่

แต่แนวทางการทำงานสังคมของวังจำต้องมีการยกเครื่อง ความชั้งลึกในวิธีการที่ภูมิพลและพระยาเรียมและเจ้าจ่ายเงินบริจาคนั้นจะต้องถูกแทนที่ด้วยความโปร่งใสและความมีวินัยเพื่อหลีกเลี่ยงการตั้งถมที่จะก่อความยุ่งยาก งานการกุศลต่างๆ จะต้องเปิดเผยและระมัดระวังมากขึ้นในเรื่องภาพพจน์ และไม่สร้าง

²⁶ Bogdanor, *The Monarchy*, 13, 27.

27 Kulick and Wilson, *Thailand's Turn*, xxiii.

กระแสงสังคม อาทิ ในทศวรรษ 2533 มูลนิธิจุฬาภรณ์รับเงินจากอุตสาหกรรมบุหรี่เพื่อทำงานวิจัยที่สวนทางกับการรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่ของรัฐบาล²⁸ ขอเพียงมีสื่อใจถึงมากกว่านี้สักหน่อยก็จะเป็นเรื่องแล้ว

กล่าวอย่างก้าวๆ การทำงานสังคมของครอบครัวภูมิพลกับงานการกุศลต่างๆ จะต้องหยุดประชันขัน แข่งกับรัฐบาลและองค์กรทางสังคมอื่นๆ รวมถึงเอ็นจีโอ ความเป็นปฏิปักษ์อย่างนี้บันทึกบทบาทศูนย์รวม นำใจของสถาบันกษัตริย์ ครอบครัวกษัตริย์จะต้องเป็นหันส่วนกับองค์กรต่างๆ เหล่านี้ ไม่ใช่อ้างตัวเป็นผู้จัด จำหน่ายนำใจแต่เพียงผู้เดียวในประเทศ หากเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ได้アナสร้างมาตรฐานด้วยการไปอุทิศงานให้กับองค์กรต่างๆ ที่ทำงานในประเด็นปัญหาปัจจุบันอย่างเอดส์และกับระเบิด

การตระหนักรู้นี้ควรจะครอบคลุมไปถึงการให้รางวัลหรือญตราสายสะพายต่างๆ ของวังด้วย ตลอดระยะเวลาของภูมิพล วังได้ปฏิเสธไม่ยอมรับผู้มีส่วนส่วนสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมที่ไม่ได้หนุนเสริมอำนาจของวัง บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ไทยล้วนแล้วแต่เป็นกษัตริย์และเจ้า และบุคคลสำคัญของไทยยุคใหม่ก็ล้วนแล้วแต่ เป็นผู้นี้ยมเจ้าทั้งสิ้น ที่หลุดจากทำเนียบกีดีคองนายอย่างปรีดี พนมยงค์, พุทธทาสที่เป็นที่รู้จักในระดับโลก และ นักทำงานเพื่อสังคมต่างๆ จำนวนมากที่อยู่นอกชายคาของวัง ที่ถูกถือมาตลดอดว่าเป็นคู่แข่งขัน

ท่าทีอย่างนี้ไม่จำเป็นและไม่ก่อประโยชน์ สถาบันกษัตริย์สามารถและจะต้องขยายฐานสนับสนุนด้วย การให้การยอมรับแก่ความสำเร็จและความซื่อตรง ไม่ใช่เพียงความจงรักภักดี ไม่อย่างนั้นก็เสี่ยงต่อการถูกทิ้ง ไว้ข้างหลังโดยวัฒนธรรมสมัยใหม่ สถาบันกษัตริย์อังกฤษมองบรรดาศักดิ์อัศวินแก่ศิลปิน นักดนตรีและ คนทำงานเพื่อสังคม ที่ไม่ได้มีเส้นสายกับวังบังคับกิงแรม แต่มีส่วนสร้างและกำหนดความเป็นอังกฤษสมัยใหม่ใน ทางบวก สถาบันฯ ของอังกฤษมีภาพพจน์ทันสมัยและมีบุญบารมี สามารถมองเห็นและยอมรับการอุทิศตน และการสร้างคุณงามความดีภายนอกวงชนชั้นนำของตัวเองได้ การขยายการยอมรับแก่คนไทยที่ สร้างสรรค์ความสำเร็จทำให้ระบุลักษณะใหม่สามารถรักษาภาพพจน์หากรุณานิคุณและปรีชาญาณไว้ได้ ในลักษณะที่รัฐบาลไม่สามารถทำได้ วังจะยังคงรักษาตำแหน่งผู้นำทางศีลธรรมไว้ได้ต่อไป

การเปลี่ยนแปลงกำลังเกิดขึ้นแล้วเป็นบางส่วน และบางอย่างจะเป็นมากตามดับดับสำหรับวังรุ่นต่อไป ถึงที่สุดแล้ว สมาชิกครอบครัวกษัตริย์จะต้องใช้ประโยชน์จากหนึ่งในอำนาจที่ยังเหลือที่สุดของสถาบันฯ ที่ไม่พูด กัน คือ ความสามารถและสิทธิในการปรับตัวเองก่อนที่จะมีคนอื่นมาทำให้ นั่นคือหัวใจสำคัญของการอยู่รอด

----- เอวัง -----

²⁸ เอกสารต่างๆ ที่มีรายละเอียดการสนับสนุนของ Philip Morris ต่อสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์, <http://www.pmdocs.com>.